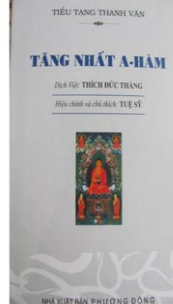

增壹阿含經
KINH TĂNG NHẤT A-HÀM

(PL.2549 - 2005 sửa chữa và bổ sung)

Hán Dịch:

Tam tạng Cù-đàm Tăng-già-đề-bà

Việt dịch:

Thích Đức Thắng

Hiệu đính & Chú thích:

Tuệ Sỹ

---o0o---

Nguồn

<http://www.quangduc.com>

Chuyển sang ebook 07-03-2012

Người thực hiện :

Nam Thiên - namthien@gmail.com

Link Audio Tại Website <http://www.phapthihoi.org>

Mục Lục

01. PHẨM TỰA
MỘT PHÁP

02. PHẨM THẬP NIỆM

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

03. PHẠM QUẢNG DIỄN

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

04. PHẠM ĐỆ TỬ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

05. PHẠM TỖ-KHEO-NI

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

06. PHẠM THANH TÍN SĨ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

07. PHẠM THANH TÍN NỮ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

08. PHẠM A-TU-LA

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

09. PHÂM CON MỘT

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

10. PHÂM HỘ TÂM

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

11. PHÂM BẤT ĐÃI

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

12. PHÂM NHẬP ĐẠO

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

13. PHÂM LỢI DƯỠNG

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

14. PHÂM NGŨ GIỚI

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

HAI PHÁP

15. PHÂM HỮU VÔ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

16. PHÂM HỎA DIỆT

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

17. PHÂM AN-BAN

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

KINH SỐ 11

18. PHÂM TÀM QUÍ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 9

KINH SỐ 10

19. PHÂM KHUYẾN THỈNH

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

KINH SỐ 11

20. PHẨM THIỆN TRI THỨC

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

KINH SỐ 11

KINH SỐ 12

KINH SỐ 13

BA PHÁP

21. PHẨM TAM BẢO

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

22. PHẨM BA CÚNG DƯỜNG

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

23. PHẨM ĐỊA CHỦ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

24. PHẨM CAO TRÀNG

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

BỐN PHÁP

25. PHẨM TỬ ĐỀ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

26. PHÂM BỐN Ý ĐOẠN

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

27. PHÂM ĐĂNG THỨ BỐN ĐỀ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

28. PHÂM THANH VĂN

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

29. PHÂM KHỔ LẠC

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

30. PHẨM TU-ĐÀ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

31. PHẨM TĂNG THƯỢNG

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

KINH SỐ 11

NĂM PHÁP

32. PHẨM THIÊN TỤ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

KINH SỐ 11

KINH SỐ 12

33. PHẨM NĂM VUA

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

34. PHÂM ĐĂNG KIẾN

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

35. PHÂM TÀ TỰ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

36. PHÂM THÍNH PHÁP

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

SÁU PHÁP

37. PHÂM SÁU TRỌNG PHÁP

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

38 . PHÂM LỰC

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

KINH SỐ 11

KINH SỐ 12

BẢY PHÁP

39. PHÂM ĐĂNG PHÁP

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

40 . PHÂM BẢY NGÀY

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

41. PHÂM CHỖ SỢ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

TÁM PHÁP

42. PHẨM TÁM NẠN

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

43. PHẨM THIÊN TỬ MÃ HUYẾT HỎI TÁM CHÍNH

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

CHÍN PHÁP

44. PHẨM CHÍN CHÚNG SANH CU'

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

- KINH SỐ 11
45. PHÂM MÃ VƯƠNG
KINH SỐ 01
KINH SỐ 02
KINH SỐ 03
KINH SỐ 04
KINH SỐ 05
KINH SỐ 06
KINH SỐ 07
MƯỜI PHÁP
46. PHÂM KẾT CẨM
KINH SỐ 01
KINH SỐ 02
KINH SỐ 03
KINH SỐ 04
KINH SỐ 05
KINH SỐ 06
KINH SỐ 07
KINH SỐ 08
KINH SỐ 09
KINH SỐ 10
47. PHÂM THIÊN ÁC
KINH SỐ 01
KINH SỐ 02
KINH SỐ 03
KINH SỐ 04
KINH SỐ 05
KINH SỐ 06
KINH SỐ 07
KINH SỐ 08
KINH SỐ 09
KINH SỐ 10
48. PHÂM BẤT THIÊN
KINH SỐ 01
KINH SỐ 02
KINH SỐ 03
KINH SỐ 04
KINH SỐ 05
KINH SỐ 06
49. PHÂM PHÓNG NGŨ

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

50. PHÂM LỄ TAM BẢO

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

51. PHÂM PHI THƯỜNG

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08

KINH SỐ 09

KINH SỐ 10

52. PHÂM ĐẠI ÁI ĐẠO BÁT-NIẾT-BÀN

KINH SỐ 01

KINH SỐ 02

KINH SỐ 03

KINH SỐ 04

KINH SỐ 05

KINH SỐ 06

KINH SỐ 07

KINH SỐ 08
KINH SỐ 09

---o0o---

01. PHẨM TỰA

[549b13] Kính lạy Năng Nhân Đệ Thất Tiên¹,

Diễn thuyết Pháp² Thánh Hiền vô thượng.

Thế Tôn nay độ chúng quần sinh

Vốn đã từ lâu trôi sinh tử.

Tôn trưởng Ca-diếp và Thánh chúng,

Hiền triết A-nan văn quảng bác,

Cúng dường xá-lợi Phật Niết-bàn,

Từ nước Câu-di³ đến Ma-kiệt.

Ca-diếp tư duy hành bốn đẳng,⁴

Thương xót chúng sanh đọa năm đường;

Chánh giác dẫn đường nay cách xa,

Nhớ lời dạy khéo, lòng thương khóc.

Ca-diếp nghĩ suy: Gốc Chánh pháp,

Làm sao lưu bố mãi thế gian?

Lời dạy tối tôn từ kim khẩu,

Ghi giữ trong lòng không để mất.

Ai có sức này, tập các pháp,

Nói rõ nhân duyên, gốc từ đâu?

Người trí hiện nay trong chúng này,
A-nan hiền thiện, nghe vô lượng.
Liên gióng kiền chùy hợp bốn chúng;
Tỳ-kheo tám vạn bốn nghìn người,
Thấy đều La-hán tâm giải thoát La-hán,
Giải thoát trói buộc, làm phước điền.
Ca-diếp bởi vì thương thế gian,
Báo ân quá khứ, nhớ Tôn đức.
Thế Tôn phú pháp, trao A-nan,
Nguyện pháp lưu bố mãi ở đời.
Làm sao thuận tự, không mất mối,
Kết tập Pháp bảo ba tạng-kỳ;
Để sau bốn chúng được nghe pháp,
Nghe rồi liền được lìa các khổ.
A-nan từ chối: “Sức không kham.
“Các pháp thậm thâm ngàn ấy thứ,
“Há dám phân biệt lời Như Lai?
“Phẩm đức Phật pháp, vô lượng trí.
“Tôn giả Ca-diếp nay kham nhiệm,
“Đấng Thế Hùng đem pháp phú cho;
“Nay vì mọi người, Đại Ca-diếp,

“Từng được Như Lai chia nửa tòa.⁵”

Ca-diếp đáp rằng: “Tuy có vậy;

“Nhưng tuổi già yếu, đã quên nhiều.

“Sự nghiệp trí tuệ, Ông giữ hết,

“Hãy khiến gốc pháp còn mãi đời.

“Nay tôi có ba mắt thanh tịnh,

“Cũng có thể biết tâm trí người;

“Biết rõ tất cả hàng chúng sanh,

“Không ai hơn Tôn giả A-nan.”

Từ Phạm Thiên xuống đến Đế Thích,

Hộ thế Tứ vương cùng chư Thiên;

Di-lặc Đâu-suất cũng đến họp.

Hàng ức Bồ-tát không kể hết.

Di-lặc, Phạm, Thích cùng Tứ vương,

Thấy đều chấp tay mà bạch hỏi:

“Tất cả các pháp, Phật ẩn chứng:

“A-nan là pháp khí của Ta.

“Nếu ai không muốn pháp tồn tại,

“Người ấy xuyên tạc lời Như Lai.

“Nguyện lưu pháp yếu, vì chúng sanh,

“Vượt qua nguy ách, thoát các nạn.

“Thích Tôn ra đời, sống rất ngắn.
“Tuy nhục thể mất, Pháp thân còn.
“Đề mong pháp yếu không đoạn tuyệt,
“A-nan, chớ chối từ thuyết pháp!”
Tối tôn Ca-diếp cùng Thánh chúng,
Di-lặc, Phạm, Thích cùng Tứ vương;
Cần thỉnh A-nan mở lời cho,
Khiến lời Như Lai không diệt tận.
A-nan nhân từ, hòa bốn đảng,
Ý chuyển vi tế sư tử hống;
Liếc nhìn bốn chúng, ngó hư không,
Khóc thương rung lệ không ngăn được.
Nhan sắc chợt bùng ánh sáng chói,
Tỏa khắp chúng sanh như hừng đông.
Di-lặc, Phạm, Thích nhìn ánh sáng,
Chấp tay chờ nghe Pháp vô thượng.
Bốn bộ chúng lặng lẽ, tâm chuyên nhất,
Muốn được nghe pháp, ý không loạn.
Tôn trưởng Ca-diếp cùng Thánh chúng,
Nhìn thẳng tôn nhan, mắt không chớp.
Rồi A-nan nói kinh vô lượng,

Những gì đầy đủ, thành một tụ:

“Nay tôi sẽ chia làm ba phần,

“Tóm thâu mười kinh thành một kệ.

“Phần một Khế kinh, phần hai Luật,

“Phần ba lại là A-tỳ-đàm.

“Chư Phật⁶ quá khứ đều phân ba,

“Khế kinh, Luật, Pháp, làm ba tạng.

“Khế kinh nay hãy phân bốn đoạn;

“Trước hết Tăng nhất, hai là Trung,

“Ba gọi là Trường, nhiều chuỗi ngọc;

“Sau cùng phần bốn gọi Tạp kinh.”

[550a01] Tôn giả A-nan lại suy nghĩ:

“Pháp thân Như Lai không diệt mất,

“Còn mãi thế gian không đoạn tuyệt.

“Trời Người được nghe, thành đạo quả.

“Hoặc có Một pháp mà nghĩa sâu;

“Khó trì, khó tụng, không thể nhớ,

“Nay tôi kết tập nghĩa Một pháp;

“Một, Một, nối nhau, không mất mối.

“Cũng có Hai pháp, tập thành Hai;

“Ba pháp thành Ba, như râu chuỗi.

“Bốn pháp thành Bốn, Năm cũng vậy.

“Năm pháp tiếp đến Sáu, Bảy pháp,

“Nghĩa Tám pháp rộng cho đến Chín.

“Mười pháp, từ mười đến Mười một.

“Pháp bảo như vậy trọn không mất;

“Hằng ở thế gian, tồn tại lâu.”

Ở giữa đại chúng tập pháp này,

A-nan tức thì thăng pháp tọa.

Di-lặc tán thán: “Khéo thuyết thay!

“Hãy nên phối hợp nghĩa các Pháp.

“Lại có các pháp nên phân bộ;

“Lời dạy Thế Tôn, mỗi mỗi khác.

“Bồ-tát phát ý hướng Đại thừa,

“Như Lai nói riêng cho pháp này:

“Có người Thế Tôn dạy sáu độ:

“Bồ thí, trì giới, nhẫn, tinh tấn,

“Sức thiên, trí tuệ như trăng non;

“Vượt qua vô cực thấy các pháp.

“Có ai dũng mãnh thí đầu mắt;

“Thân thể máu thịt không thương tiếc;

“Thê thiếp, quốc thành, cùng nam nữ;

“Đó là đàn độ⁷ không nên bỏ.
“Giới độ vô cực như kim cương,
“Không huỷ, không phạm không lọt mắt;
“Giữ tâm hộ giới như bình tách.
“Đó gọi giới độ không nên bỏ.
“Hoặc có người đến chặt tay chân,
“Không khởi sân hận, sức nhẫn mạnh;
“Như biển dung chứa không tăng giảm,
“Đó là nhẫn độ không nên bỏ.
“Những ai tạo tác hành thiện ác,
“Cả thân, khẩu, ý không chán đủ;
“Các hành hại người, không đến đạo,
“Đó gọi tấn độ không nên bỏ.
“Những ai thiên tọa đếm hơi thở,
“Tâm ý kiên cố, không loạn niệm;
“Ví có động đất, thân không nghiêng,
“Đó gọi thiên độ, không nên bỏ.
“Dùng sức trí tuệ, đếm bụi trần,
“Trải triệu số kiếp không kể xiết;
“Số nghiệp sách ghi ý không loạn,
“Đó gọi trí độ, không nên bỏ.

“Các pháp thậm thâm, luận Lý Không,

“Khó sáng, khó tỏ, không thể quán;

“Tương lai đời sau lòng hồ nghi,

“Đức Bồ-tát này không nên bỏ.”

A-nan tự trình bày ý nghĩ:

“Người ngu không tin hạnh Bồ-tát;

“Trừ các La-hán tín giải thoát

[550b01]“Mới có tín tâm không do dự.

“Bốn chúng đệ tử, phát đạo ý,⁸

“Cùng tất cả mọi loài chúng sanh;

“Có lòng tin vững không hồ nghi.”

Di-lặc tán thán: “Khéo thuyết thay!

“Phát tâm Đại thừa, ý quảng đại.”

“Hoặc có các pháp, đoạn kết sử;

“Hoặc có các pháp, thành quả đạo.”

A-nan nói rằng: “Đây thế nào?

“Tôi thấy Như Lai tuyên pháp này.

“Có người không nghe Như Lai thuyết

“Pháp này, há chẳng có hồ nghi?

“Nếu tôi nói nghĩa này không đúng,

“Như vậy hư dối đời tương lai.

“Nay các kinh xung: Tôi nghe như vậy,

“Phật trú thành nào, quốc thổ nào?

“Lần đầu nói pháp: Ba-la-nại.

“Độ ba Ca-diếp: Ma-kiệt-đà.

“Câu-tát, Ca-thi, giữa Thích tộc,

“Chiêm-ba, Câu-lưu, Tỳ-xá-ly,

“Cung Trời, cung Rồng, A-tu-la,

“Cung Kiền-đạp-hòa, thành Câu-thi;

“Giả sử không rõ nơi nói kinh,

“Thì nói nguyên gốc tại Xá-vê.

“Việc ấy, một thời tôi đã nghe,

“Phật tại Xá-vê cùng đệ tử;

“Tinh xá Kỳ-hoàn, tu thiện nghiệp,

“Vườn Cấp Cô Độc Trưởng giả cúng.

“Khi Phật ở đây, bảo Tỳ-kheo:

“Nên chuyên tâm tu tập một pháp,

“Tư duy một pháp, không buông lung,

“Sao gọi một pháp? Là niệm Phật;

“Niệm Pháp, niệm Tăng cùng niệm giới,

“Niệm thí, niệm Thiên, trừ loạn tướng.

“An-ban hơi thở, và niệm thân,

“Niệm chết trừ loạn, tổng mười niệm.
“Đó pháp mười niệm, có thêm mười,
“Tiếp theo, lại nói Tôn đệ tử:
“Trước độ Câu-lân⁹ con trưởng Phật,
“Người nhỏ cuối cùng là Tu-bạt.¹⁰
“Dùng phương tiện này hiểu một pháp.
“Hai từ hai pháp, ba từ ba.
“Bốn, năm, sáu, bảy, tám, chín, mười,
“Mười một:, không pháp nào không rõ.
“Từ một tăng một đến các pháp,
“Nghĩa nhiều, huệ rộng không thể tận.
“Mỗi một Khế kinh nghĩa cũng sâu,
“Cho nên gọi là Tăng nhất hàm.
“Nay tìm một pháp khó rõ ràng,
“Khó trì, khó hiểu, không thể tỏ.
“Tỳ-kheo tự nói nghiệp công đức,
“Nay phải tôn xưng là đệ nhất;
“Giống như thợ gốm làm đồ dùng,
“Theo ý mà làm không nghi ngại.
“A-hàm Tăng nhất pháp cũng vậy,
“Ba thừa giáo hóa không sai khác.

[550c01]“Vi diệu Phật kinh rất thâm sâu,

“Hay trừ kiết sử như giòng chảy.

“Tuy nhiên, Tăng nhất ở trên hết,

“Làm sạch ba nhãn trừ ba cấu.

“Người nào chuyên tâm trì Tăng nhất,

“Là người tông trì tạng Như Lai.

“Cho dù thân này còn kết sử,

“Đời sau liền được trí tài cao.

“Nếu ai chép viết thành kinh quyển,

“Hoa lọng, lụa là đem cúng dâng;

“Phước này vô lượng không kể xiết.

“Vì Pháp bảo này, rất khó gặp.”

Khi nói lời này, trời đất động,

Trời mưa hoa thơm ngập đến gối.

Trên không chư Thiên khen: “Lành thay!

“Tôn giả nói lời đều thuận nghĩa.

“Khế kinh tạng một, Luật tạng hai,

“Kinh A-tỳ-đàm là tạng ba.

“Phương đẳng, Đại thừa nghĩa thâm thúy,

“Cùng các khế kinh là Tạp tạng.

“Ổn định lời Phật quyết không đổi.

“Nhân duyên đầu cuối đều tùy thuận.”

Di-lặc, chư Thiên cũng khen tốt:

Kinh điển Thích-ca tồn tại mãi.

Di-lặc đứng lên tay cầm hoa,

Vui mừng đem rải lên A-nan:

“Kinh này chân thật Như Lai nói.

“Cầu mong A-nan quả đạo thành.”

Bấy giờ Tôn giả A-nan, cùng Phạm thiên dẫn các trời Phạm-ca-di đều đến hội họp. Trời Hóa tự tại dẫn đoàn tùy tùng đều đến tụ hội. Trời Tha hóa tự tại dẫn đoàn tùy tùng đều đến tụ hội. Trời Đâu-suất Thiên vương dẫn chúng chư thiên đến tụ hội. Trời Diễm thiên dẫn đoàn tùy tùng đến tụ hội. Thích Đề-hoàn Nhân dẫn chúng chư thiên Tam thập tam đều đến tụ hội. Đề-đâu-lại-tra Thiên vương dẫn chúng Càn-thát-bà¹¹ đều đến tụ hội. Tỳ-lưu-lặc-xoa Thiên vương dẫn các Yêm quỷ đều đến tụ hội. Tỳ-Sa-môn Thiên vương dẫn chúng Duyệt-xoa, La-sát đều đến tụ hội.

Bấy giờ, Di-lặc Đại sĩ nói với các Bồ-tát:

“Các Khanh hãy khuyến khích các tộc tánh nam, tộc tánh nữ trong hiền kiếp phúng tụng, thọ trì Tôn pháp Tăng nhất; quảng diễn, phổ biến, khiến mọi người phụng hành.”

Sau khi nói những lời này, chư Thiên, loài Người, Càn-thát-bà, A-tu-la, Ca-lưu-la, Ma-hầu-lặc, Chân-đà-la, v.v..., đều bạch rằng:

“Hết thảy chúng tôi đều ủng hộ người thiện nam, thiện nữ mà phúng tụng, thọ trì Tôn pháp Tăng nhất ấy, quảng diễn, phổ biến, trọn không bao giờ để dứt tuyệt.”

Lúc ấy, Tôn giả A-nan **[551a1]** bảo Ưu-đa-la¹²:

“Nay tôi đem Tăng nhất A-hàm này phó chúc cho ông. Hãy khéo phúng tụng, đọc thuộc, chớ để sai sót. Vì sao? Vì nếu ai khinh mạn Tôn Kinh này sẽ đọa lạc xuống hàng phàm phu. Vì sao? Nay Ưu-đa-la, Tăng nhất A-hàm

này xuất giáo nghĩa của ba mươi bảy phẩm đạo,¹³ và các pháp cũng từ đây mà phát sinh.”

Bấy giờ, Đại Ca-diếp hỏi A-nan:

“Thế nào, A-nan, Tăng nhất A-hàm này xuất giáo nghĩa của ba mươi bảy phẩm đạo, và các pháp cũng từ đây mà phát sinh?”

A-nan bạch:

“Thật vậy, Thật vậy, Tôn giả Ca-diếp! Tăng nhất A-hàm này xuất giáo nghĩa của ba mươi bảy phẩm đạo, và các pháp cũng từ đây mà phát sinh; điều này hãy gác lại. Chỉ một bài kệ trong Tăng nhất A-hàm cũng xuất sinh ba mươi bảy phẩm và các pháp.”

Ca-diếp hỏi:

“Trong bài kệ nào mà xuất sinh ba mươi bảy phẩm và các pháp?”

Bấy giờ, Tôn giả A-nan liền nói kệ này:

Chớ làm các điều ác.

Vâng làm các điều.

Tự thanh tịnh tâm ý.

Là lời Chư Phật dạy.

“Sở dĩ như vậy là vì, chớ làm các điều ác, đó là gốc rễ của các pháp, từ đó xuất sinh tất cả các pháp thiện. Do sinh pháp thiện, nên tâm ý thanh tịnh. Cho nên, bạch Ca-diếp, thân, khẩu, ý hành của chư Phật Thế Tôn thường tu thanh tịnh.”

Ca-diếp hỏi:

“Thế nào, A-nan, chỉ có Tăng nhất A-hàm mới xuất sinh ba mươi bảy phẩm và các pháp, hay là bốn A-hàm khác cũng xuất sinh?”

A-nan đáp:

“Hãy gác lại điều đó, bạch Ca-diếp. Nghĩa của bốn A-hàm, trong bài kệ đã tóm tắt đầy đủ giáo nghĩa của chư Phật, và giáo nghĩa của Thanh văn, Bích-chi-phật. Sở dĩ như vậy là vì, chớ làm các điều ác, đó là sự cấm chỉ đầy đủ giới, là hành thanh bạch. Vâng làm các điều thiện, đó là tâm ý thanh tịnh. Tự thanh tịnh tâm ý, là trừ tà điên đảo. Đó là lời chư Phật dạy, trừ khử tướng mê lầm.

“Thế nào, bạch Ca-diếp, giới thanh tịnh, há ý không thanh tịnh sao? Ý thanh tịnh thì không điên đảo. Vì không điên đảo nên tướng mê hoặc bị diệt, và các quả do ba mươi bảy phẩm đạo mà được thành tựu. Đạo quả đã thành tựu, há đó chẳng phải là các pháp sao?”

Ca-diếp hỏi:

“Thế nào, A-nan, sao đem Tăng nhất này mà trao cho Ưu-đa-la, chứ không trao cho Tỳ-kheo khác, và tất cả ác pháp khác nữa?”

A-nan đáp:

“Tăng nhất A-hàm chính là các pháp, các pháp chính là [551b1] Tăng nhất A-hàm, chỉ là một, không có hai.”

Ca-diếp hỏi:

“Vì những nguyên nhân nào mà đem Tăng nhất A-hàm này trao cho Ưu-đa-la, chứ không trao cho Tỳ-kheo khác?”

A-nan đáp:

“Bạch Ca-diếp, nên biết, chín mươi một kiếp trước, Tỳ-bà-thi¹⁴ Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở thế gian, lúc ấy Tỳ-kheo Ưu-đa-la này có tên là Y-câu Ưu-đa-la.¹⁵ Bấy giờ, đức Phật kia đem pháp Tăng nhất trao cho người này, khiến phúng tụng, đọc thuộc. Từ đó cho đến ba mươi một kiếp về sau, tiếp theo lại có đức Phật tên là Thức-cật¹⁶ Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác ra đời. Lúc đó Tỳ-kheo Ưu-đa-la này tên là Mục-già Ưu-đa-la,¹⁷ được Như Lai Thức-cật lại đem pháp này trao cho, khiến phúng tụng, đọc thuộc. Rồi trong ba mươi một kiếp ấy, Tỳ-xá-bà¹⁸ Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác lại xuất hiện ở thế gian. Lúc đó Tỳ-kheo Ưu-đa-la này tên là Long Ưu-đa-la,¹⁹ lại được trao cho pháp này, khiến phúng tụng, đọc thuộc.

“Bạch Ca-diếp, nên biết, trong Hiền kiếp này có Câu-lưu-tôn²⁰ Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở thế gian. Lúc đó Tỳ-kheo Ưu-đa-la này tên là Điện Lôì Ưu-đa-la,²¹ lại được trao cho pháp này, khiến phúng tụng, đọc thuộc. Trong hiền kiếp này, tiếp theo, lại có Phật, hiệu là Câu-na-hàm²² Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở thế gian. Lúc đó Tỳ-kheo Ưu-đa-la này tên là Thiên Ưu-đa-la.²³ Ngài lại đem pháp này chúc lụy cho người này, khiến phúng tụng, tập đọc. Trong hiền kiếp này, tiếp theo, lại có Phật, hiệu là Ca-diếp Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở thế gian. Lúc đó Tỳ-kheo Ưu-đa-la này tên là Phạm Ưu-đa-la, lại được trao cho pháp này, khiến phúng tụng, đọc thuộc.

“Bạch Ca-diếp, nên biết, nay Thích-ca Văn Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở thế gian. Tỳ-kheo này nay tên là Ưu-đa-la. Phật Thích-ca Văn tuy đã vào Bát-niết-bàn, nhưng Tỳ-kheo A-nan vẫn còn ở thế gian. Thế Tôn đã đem pháp phò chúc hết cho tôi. Nay tôi lại đem pháp này trao lại cho Ưu-đa-la. Vì sao? Hãy xem đồ dùng, xét kỹ nguyên gốc, rồi sau mới trao pháp. Vì sao vậy? Vì vào thời quá khứ, ở trong Hiền kiếp này, đức Câu-lưu-tôn Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác, Minh hạnh túc²⁴, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu²⁵, Thiên nhân sư, hiệu Phật Thế Tôn²⁶, xuất hiện ở thế gian. Lúc đó có vua tên Ma-ha Đề-bà²⁷ [551c1] dùng pháp trị giáo hóa chưa từng bị sai lệch; tuổi thọ rất dài, đoạn chánh vô song, ít có trong đời. Trong tám vạn bốn nghìn năm, thân làm đồng tử, tự mình vui chơi. Trong tám vạn bốn nghìn năm, thân làm Thái tử mà trị hóa bằng pháp. Trong tám vạn bốn nghìn năm, lại trị hóa thiên hạ bằng vương pháp.

“Bạch Ca-diếp, nên biết, bấy giờ Thế Tôn trú trong vườn cam lê.²⁸ Như pháp thường từ xưa, sau khi ăn xong, Ngài kinh hành ở sân trước, tôi làm thị giả. Lúc đó, Thế Tôn cười, miệng phát ra ánh sáng năm sắc. Tôi thấy vậy, liền quỳ trước Thế Tôn, bạch: ‘Phật không cười vô cớ. Con xin được nghe gốc gác ngọn ngành, Như Lai Chí chơn Đẳng chánh giác không cười vô cớ.’ Bấy giờ, bạch Ca-diếp, Phật bảo tôi: ‘Vào thời quá khứ, ở trong Hiền kiếp này, có Như Lai danh hiệu Câu-lưu-tôn, Chí chơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở thế gian, cũng tại chỗ này thuyết pháp rộng rãi cho các đệ tử. Kế đến, cũng ở trong Hiền kiếp này, lại có Như Lai Câu-na-hàm, Chí chơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở thế gian. Bấy giờ đức Phật kia cũng tại chỗ này thuyết pháp rộng rãi. Tiếp đến, cũng trong Hiền kiếp này, Như Lai Ca-diếp, Chí chơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở thế gian. Như Lai Ca-diếp cũng tại chỗ này thuyết pháp rộng rãi.’

“Bạch Ca-diếp, lúc ấy tôi quỳ trước đức Phật, bạch rằng: ‘Con nguyện sau này đức Thích-ca Văn Phật cũng tại chỗ này thuyết pháp đầy đủ cho các đệ tử. Chỗ này đã là tòa kim cương của bốn đức Như Lai, hăng không gián đoạn.’

“Bạch Ca-diếp, lúc ấy Thích-ca Văn Phật ngay tại chỗ ngồi ấy bảo tôi: ‘Này A-nan, thừa xua, tại chỗ này, trong hiện kiếp, có vị vua sinh ra ở đời tên là Ma-ha Đề-bà, (...) *cho đến*, trong tám vạn bốn nghìn năm dùng vương pháp giáo hóa, lấy đức mà huấn thị. trải qua nhiều năm. Một hôm vua bảo Kiếp-ti²⁹ rằng: ‘Nếu khi nào thấy đầu ta có tóc bạc, hãy báo cho ta.’ Bấy giờ, người kia nghe giáo lệnh của vua, và phải trải qua nhiều năm mới thấy trên đầu vua có tóc bạc xuất hiện, liền quỳ trước vua tâu: ‘Tâu Đại vương, nên biết, trên đầu đã xuất hiện tóc bạc.’ Lúc ấy, vua bảo người kia: ‘Lấy nhíp vàng, nhổ tóc bạc của ta, rồi đặt vào tay ta.’ Người kia vâng lệnh của vua, liền cầm nhíp vàng nhổ tóc bạc. Bấy giờ, Đại vương thấy tóc bạc rồi, liền nói bài kệ này:

[552a1]³⁰

Hôm nay trên đầu ta

Đã sinh tóc suy hao.

Thiên sứ đã đến rồi.

Nên xuất gia kịp lúc.

“Hiện tại ta đã hưởng phước nhân gian rồi, phải tự nỗ lực để có đức lên trời. Ta hãy cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y; với lòng tin kiên cố xuất gia học đạo, lìa bỏ các khổ.

“Bấy giờ, vua Ma-ha Đề-bà bảo thái tử thứ nhất tên là Trường Thọ: ‘Nay con biết không, đầu ta đã sinh tóc bạc! Ý ta muốn cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, với lòng tin kiên cố xuất gia học đạo, lìa bỏ các khổ. Con hãy ngồi ta, dùng pháp mà trị giáo hóa, chớ làm trái lại lời ta dạy mà làm việc phạm phu. Sở dĩ như vậy, là vì nếu có người nào trái lại lời ta, người đó làm việc phạm phu. Kẻ phạm phu thì ở mãi trong ba đường, tám nạn.’

“Bấy giờ, vua Ma-ha Đề-bà đem ngôi vua trao cho thái tử rồi, lại đem của báu ban cho Kiếp-ti, rồi đi đến chỗ kia cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, với lòng tin kiên cố xuất gia học đạo, lìa bỏ các khổ; khéo tu phạm hạnh trong

tám vạn bốn nghìn năm, thực hành bốn đẳng tâm³¹ là từ, bi, hỷ, xả³²; thân hoại mạng chung sinh lên Phạm thiên.

“Bấy giờ, vua Trường thọ nhớ những lời vua cha dạy, chưa bao giờ tạm quên, dùng pháp mà trị hóa, không để sai lệch; không đầy tuần lễ liền được làm Chuyển luân Thánh vương, bảy báu đầy đủ. Bảy báu đó là: xe báu, voi báu, ngựa báu, châu báu, ngọc nữ báu, điện tạng báu, điện binh báu. Đó gọi là bảy báu. Lại có một nghìn người con trí tuệ đồng mãnh, thống lãnh bốn phương, hay trừ các khổ. Bấy giờ, vua Trường Thọ, bằng vương pháp như trên, làm bài kệ:

Kính pháp, vâng lời Tôn,

Không quên báo ân xưa.

Lại hay trọng ba nghiệp,

Điều kẻ trí quý trọng.

“Tôi, sau khi quán sát nghĩa này, đem Tăng nhất A-hàm này trao cho Tỳ-kheo Ưu-đa-la. Vì sao? Vì tất cả các pháp đều có nguyên do.”

Bấy giờ, Tôn giả A-nan bảo Ưu-đa-la:

“Thầy trước đây khi làm Chuyển luân Thánh vương không quên lời dạy vua cha. Nay tôi lại đem pháp này phó chúc, mong Thầy không để sai sót chánh giáo, chớ tạo hạnh phạm phư. Nay Thầy nên biết, nếu có ai trái mất thiện giáo của Như Lai, thì sẽ đọa vào trong hàng phạm phư. Vì sao? Vì lúc bấy giờ vua Ma-ha Đề-bà không đến được địa vị giải thoát cứu cánh, chưa giải thoát đến **[552b1]** nơi an ổn. Tuy được phước hưởng Phạm thiên, nhưng vẫn còn chưa đến được cứu cánh thiện nghiệp của Như Lai; đến đây mới gọi là nơi cứu cánh an ổn, khoái lạc cùng cực, được trời người cung kính, tất được Niết-bàn. Vì vậy cho nên, này Ưu-đa-la, hãy phụng trì pháp này, phụng tụng, đọc, niệm chớ để cho thiếu sót.”

Rồi thì, A-nan liền nói kệ:

Hãy chuyên niệm nơi pháp.

Như Lai từ đây sinh.

Pháp hiện, thành chánh giác,

Đạo Bích-chi, La-hán.

Pháp hay trừ các khổ,

Cũng hay thành quả chắc.

Niệm pháp, tâm không rời;

Hưởng báo nay, đời sau.

Nếu người muốn thành Phật,

Giống như Thích-ca Vãn,

Thọ trì pháp ba tạng,

Câu cú không loạn sai.

Ba tạng tuy khó trì,

Nghĩa lý không thể cùng.

Hãy tụng bốn A-hàm,

Cắt đứt đường nhân thiên.

A-hàm tuy khó tụng,

Nghĩa kinh không thể tận.

Chớ để mắt giới luật,

Đây là báu Như Lai.

Cấm luật cũng khó trì,

A-hàm cũng như vậy.

Giới trì A-tỳ-đàm,

Hàng phục thuật ngoại đạo.
Tuyên dương A-tỳ-đàm,
Nghĩa ấy cũng khó trì.
Hãy tụng ba A-hàm,
Không mất câu cú kinh.
Khế kinh, A-tỳ-đàm,
Giới luật, truyền khắp đời;
Trời người được phụng hành,
Liên sinh nơi an ổn.
Vì không pháp Khế kinh,
Cũng lại không giới luật;
Như mù vào trong tối,
Bao giờ mới thấy sáng?
Vì vậy phó chúc Thầy,
Cùng với bốn bộ chúng;
Hãy trì, chớ khinh mạn,
Trước Phật Thích-ca Vãn.

Khi Tôn giả A-nan nói những lời này, trời đất sáu lần rung động. Chư Thiên tôn thần ở giữa hư không, tay cầm hoa trời rải lên người Tôn giả A-nan cùng chúng bốn bộ. Tất cả Trời, Rồng, Quỷ, Thần, Càn-đạp-hòa, A-tu-la, Ca-lu-la, Khẩn-na-la, Ma-hầu-la-già v.v... đều hoan hỷ **[552c1]** và tán thán:

“Lành thay, lành thay, Tôn giả A-nan. Những lời nói mà khoảng đầu, khoảng giữa và khoảng cuối, không có điều nào là không khéo léo. Hãy

cung kính Pháp, thật đúng như lời. Chư thiên và người đời không ai không do Pháp mà thành tựu. Nếu ai làm ác sẽ đọa địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh.”

Lúc bấy giờ, Tôn giả A-nan, ở giữa bốn bộ chúng, cất tiếng rống của sư tử, khuyến tất cả mọi người phụng hành pháp này.

Bấy giờ, ngay tại chỗ, ba vạn Trời Người được mắt pháp thanh tịnh.

Bấy giờ, bốn bộ chúng, chư Thiên, Người đời, nghe Tôn giả thuyết xong, hoan hỷ phụng hành.

Đoạn chép phụ cuối quyển 1 trong đề bản, gồm 299 chữ (Hán). So sánh đoạn văn **[552a1]** ở trên.

Hôm nay trên đầu ta

Đã sinh tóc suy hao.

Thiên sứ đã đến rồi.

Nên xuất gia kịp lúc.

“Hiện tại ta đã hưởng phước nhân gian rồi, phải tự nỗ lực để có đức lên trời. Ta hãy cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y; với lòng tin kiên cố xuất gia học đạo, lìa bỏ các khổ.

“Bấy giờ, vua *Trường Thọ* bảo thái tử thứ nhất tên là *Thiện Quán*: ‘Nay, con biết không! Đầu ta đã sinh tóc bạc. Ý ta muốn cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, với lòng tin kiên cố xuất gia học đạo, lìa bỏ các khổ. Con hãy nói ngời ta, dùng pháp mà trị giáo hóa, chớ làm trái lại lời ta dạy mà làm việc phàm phu. Sở dĩ như vậy, là vì nếu có người nào trái lại lời ta, người đó làm việc phàm phu. Kẻ phàm phu thì ở mãi trong ba đường, tám nạn.’

“Bấy giờ, vua Ma-ha Đề-bà đem ngời vua trao cho thái tử rồi, lại đem của báu ban cho Kiếp-tử, rồi tại nơi khác cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, với lòng tin kiên cố xuất gia học đạo, lìa bỏ các khổ; khéo tu phạm hạnh trong tám vạn bốn nghìn năm, thực hành bốn đẳng tâm là từ, bi, hỷ, xả; thân hoại mạng chung sinh lên Phạm thiên.

“Bấy giờ, vua *Thiện Quán* nhớ những lời vua cha dạy, chưa bao giờ tạm quên, dùng pháp mà trị hóa, không để sai lệch. Bạch Ca-diếp, ngài biết

không, Ma-ha-đề-bà bây giờ há là ai khác chẳng? Chớ có quan sát như vậy. Vua bây giờ là đức Thích-ca Văn nay vậy. Trường Thọ vương khi đó bây giờ là thân A-nan vậy. Thiện Quán khi ấy, nay là Tỳ-kheo Ưu-đa-la vậy, hằng thọ vương pháp chưa từng bỏ quên, cũng không để bị cắt đứt. Bây giờ, vua Thiện Quán lại tuân hành sắc chỉ của vua cha, bằng pháp mà trị hóa, không làm đứt vương giáo. Sở dĩ như vậy, vì khó có thể làm trái giáo huấn của vua cha.

Bây giờ Tôn giả A-nan bèn nói kệ: *trở lại văn bản trên.*

---o0o---

MỘT PHÁP

02. PHẨM THẬP NIỆM ³³

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bây giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tưởng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm Phật.³⁴ Hãy khéo tu hành. Hãy quảng bá. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tưởng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tu hành một pháp, hãy quảng bá một pháp. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bây giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bây giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm Pháp.³⁵ Hãy khéo tu hành. Hãy quảng bá. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tu hành một pháp, hãy quảng bá một pháp. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm Chúng.³⁶ Hãy khéo tu hành. Hãy quảng bá. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả **[553a1]** Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tu hành một pháp, hãy quảng bá một pháp. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá Vệ. Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm Giới.³⁷ Hãy khéo tu hành. Hãy

quảng bá. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tu hành một pháp, hãy quảng bá một pháp. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm Thí.³⁸ Hãy khéo tu hành. Hãy quảng bá. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tu hành một pháp, hãy quảng bá một pháp. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm Thiên.³⁹ Hãy khéo tu hành. Hãy quảng bá. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tu

hành một pháp, hãy quảng bá một pháp. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy [553b1] quảng bá một pháp. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tưởng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm hưu tức.⁴⁰ Hãy khéo tu hành. Hãy quảng bá. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tưởng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tu hành một pháp, hãy quảng bá một pháp. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá Vệ. Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tưởng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm an-ban.⁴¹ Hãy khéo tu hành. Hãy quảng bá. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tưởng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tu hành một pháp, hãy quảng bá một pháp. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm thân vô thường.⁴² Hãy khéo tu hành. Hãy quảng bá. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tu hành một pháp, hãy quảng bá một pháp. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm sự chết.⁴³ Hãy khéo tu hành. Hãy quảng bá. Các người sẽ thành tựu thần thông, loại bỏ các loạn tướng, đạt được quả Sa-môn, tự thân đạt đến Niết-bàn. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tu hành một pháp, hãy quảng bá một pháp. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy [553c1] giờ, các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt

Niệm Phật, Pháp, Thánh chúng,

Niệm giới, thí và thiên,

Niệm hưu tức, an-ban,

Niệm thân, chết cuối cùng⁴⁴

---o0o---

03. PHẨM QUẢNG DIỄN

KINH SỐ 01

[554a07] Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Đã tu hành một pháp rồi, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm Phật.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là tu hành niệm Phật, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Gốc rễ của Pháp do Thế Tôn nói.⁴⁵ Nguyên xin Thế Tôn vì các Tỳ-kheo nói diệu nghĩa này. Các Tỳ-kheo sau khi nghe từ Như Lai rồi sẽ thọ trì.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ. Ta sẽ phân biệt rộng rãi cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch rằng:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.”

Sau khi các Tỳ-kheo thọ giáo rồi, Thế Tôn bảo rằng:

“Tỳ-kheo chánh thân, chánh ý, ngồi bắt chéo chân, buộc niệm ở trước, chuyên tinh niệm Phật, không có niệm tưởng nào khác. Quán hình của Như Lai, mắt không hề rời. trong khi mắt không rời, niệm tưởng công đức Như Lai.

“Thẻ của Như Lai được thành tựu từ kim cương, đầy đủ mười lực, bốn vô sở úy, đồng mãnh giữa đại chúng. Gương mặt của Như Lai đoan chánh vô song, nhìn không chán mắt. Giới đức thành tựu giống như kim cương không thể phá hoại, trong sạch không tỳ vết cũng như lưu ly. Tam-muội của Như Lai chưa từng sút giảm, đã tĩnh chỉ, vĩnh viễn tịch tĩnh, không có niệm khác. Các thứ tình kiêu mạn, ngang bướng đã vắng im,⁴⁶ ý tham dục, tưởng sân hận, tâm ngu hoặc, mạn kết⁴⁷ do dự, tất đều tận trừ. Huệ thân của Như Lai, trí không bờ đáy, không bị chướng ngại. [554b01] Thân Như Lai, được thành tựu từ giải thoát, các cõi⁴⁸ đã hết, không còn sinh phần để nói ‘Ta sẽ đọa nơi sinh tử.’ Thân Như Lai được vượt qua thành trì của tri kiến, biết căn cơ người khác đáng được độ hay không đáng được độ, chết đây sinh kia, xoay vần qua lại trong ngần mé sinh tử, có người giải thoát, người không giải thoát; Như Lai thấy đều biết tất cả.

“Đó là tu hành niệm Phật, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tưởng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, luôn phải tư duy không rời niệm Phật, liền sẽ được những thứ công đức thiện này. Như vậy, các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Đã tu hành một pháp rồi, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ,

đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Những gì là một pháp? Là niệm Pháp.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là tu hành niệm Pháp, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Gốc rễ của Pháp do Thế Tôn nói. Nguyên xin Thế Tôn vì các Tỳ-kheo nói diệu nghĩa này. Các Tỳ-kheo sau khi nghe từ Như Lai rồi sẽ thọ trì.” Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ. Ta sẽ phân biệt rộng rãi cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch rằng:

“Kính vâng, Bạch Thế Tôn.”

Sau khi các Tỳ-kheo thọ giáo rồi, Thế Tôn bảo rằng:

“Tỳ-kheo chánh thân, chánh ý, ngồi bất tréo chân, buộc niệm ở trước, không có tư tưởng nào khác, chuyên tinh niệm Pháp, trừ các dục ái, không còn trần lao, tâm khát ái vĩnh viễn không nổi lên nữa.

“Phàm Chánh pháp là ở nơi dục mà đạt đến vô dục, lìa các kết phược và các bệnh của triền cái. Pháp này giống như mùi các loại hương, không có tỳ vết của niệm loạn tướng

“Đó gọi là Tỳ-kheo tu hành niệm Pháp, liền có [554c01] danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, luôn phải tư duy không rời niệm Pháp, liền sẽ được những thứ công đức thiện này. Như vậy, các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Đã tu hành một pháp rồi, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Một pháp ấy là gì? Là niệm Tăng.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là tu hành niệm Tăng, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Gốc rễ của Pháp do Thế Tôn nói. Nguyên xin Thế Tôn vì các Tỳ-kheo nói diệu nghĩa này. Các Tỳ-kheo sau khi nghe từ Như Lai rồi sẽ thọ trì.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ. Ta sẽ phân biệt rộng rãi cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch rằng:

“Kính vâng, Bạch Thế Tôn.”

Sau khi các Tỳ-kheo thọ giáo rồi, Thế Tôn bảo rằng:

“Tỳ-kheo chánh thân, chánh ý, ngồi bất tréo chân, buộc niệm ở trước, không có tư tưởng nào khác, chuyên tinh niệm Tăng. Thánh chúng của Như Lai thành tựu từ nghiệp lành, chất trực, thuần nghĩa, không có nghiệp tà, trên dưới hòa mục, pháp pháp thành tựu.⁴⁹ Thánh chúng của Như Lai thành tựu giới, thành tựu tam-muội, thành tựu trí tuệ, thành tựu giải thoát, thành tựu tri kiến giải thoát. Thánh chúng ấy gồm có bốn đôi, tám hạng. Đó là Thánh

chúng của Như Lai, xứng đáng được tùy thuận cung kính, thừa sự, lễ bái. Sở dĩ vậy là vì đó là ruộng phước của thế gian. Ở trong Chúng này đều cùng là pháp khí, cũng vì tự độ lại độ người khác đến đạo ba thừa. Nghiệp như vậy gọi là Thánh chúng.

“Đó là nói, này các Tỳ-kheo, nếu ai niệm Tăng, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, [555a01] được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, luôn phải tư duy không rời niệm Tăng, liền sẽ được những thứ công đức thiện này. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Đã tu hành một pháp rồi, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Những gì là một pháp? Là niệm Giới.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là tu hành niệm Giới, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Gốc rễ của Pháp do Thế Tôn nói. Nguyên xin Thế Tôn vì các Tỳ-kheo nói diệu nghĩa này. Các Tỳ-kheo sau khi nghe từ Như Lai rồi sẽ thọ trì.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ. Ta sẽ phân biệt rộng rãi cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch rằng:

“Kính vâng, Bạch Thế Tôn.”

Sau khi các Tỳ-kheo thọ giáo rồi, Thế Tôn bảo rằng:

“Tỳ-kheo chánh thân, chánh ý, ngồi bắt chéo chân, buộc niệm ở trước, không có tư tưởng nào khác, chuyên tinh niệm Giới. Giới có nghĩa là dừng các điều ác. Giới khiến thành tựu đạo, khiến người hoan hỷ. Giới là anh lạc đeo thân, hiện những vẻ đẹp.

“Phàm cấm giới, giống như bình cát tường,⁵⁰ mọi sở nguyện liền đạt được. Mọi pháp đạo phẩm đều do giới mà thành tựu.

“Như vậy, Tỳ-kheo thực hành cấm giới sẽ thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tưởng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, luôn phải tư duy không rời niệm Giới, liền sẽ được những thứ công đức thiện này. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---oOo---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. [555b01] Bảy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Đã tu hành một pháp rồi, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tưởng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Những gì là một pháp? Là niệm Thí.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là tu hành niệm Thí, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Gốc rễ của Pháp do Thế Tôn nói. Nguyên xin Thế Tôn vì các Tỳ-kheo nói diệu nghĩa này. Các Tỳ-kheo, nghe từ Như Lai rồi sẽ thọ trì.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ. Ta sẽ phân biệt rộng rãi cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch rằng:

“Kính vâng, Bạch Thế Tôn.”

Sau khi các Tỳ-kheo thọ giáo rồi, Thế Tôn bảo rằng:

“Tỳ-kheo chánh thân, chánh ý, ngồi bắt chéo chân, buộc niệm ở trước, không có tư tưởng nào khác, chuyên tinh niệm Thí. Những gì tôi bố thí hôm nay, là tối thượng trong các sự thí, vĩnh viễn không có tâm hối hận, không mong đền đáp để mong được thiện lợi. Nếu người nào mắng tôi, tôi quyết không mắng trả. Dù người hại tôi, dùng tay đánh, dao gậy đập, gạch đá ném, tôi cũng sẽ khởi lòng từ, không nổi sân hận. Những gì tôi bố thí, ý muốn cho sẽ không dứt tuyệt.

“Đó gọi là, này Tỳ-kheo, đại thí, sẽ thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, luôn phải tư duy không rời niệm Thí, liền sẽ được những thứ công đức thiện này. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Đã tu hành một pháp rồi, thì liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Những gì [555c01] là một pháp? Là niệm Thiên.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là tu hành niệm Thiên, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Gốc rễ của Pháp do Thế Tôn nói. Nguyên xin Thế Tôn vì các Tỳ-kheo nói diệu nghĩa này. Các Tỳ-kheo sau khi nghe từ Như Lai rồi sẽ thọ trì.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ. Ta sẽ phân biệt rộng rãi cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch rằng:

“Kính vâng, Bạch Thế Tôn.”

Sau khi các Tỳ-kheo thọ giáo rồi, Thế Tôn bảo rằng:

“Tỳ-kheo chánh thân, chánh ý, ngồi bắt chéo chân, buộc niệm ở trước, không có tư tưởng nào khác, chuyên tinh niệm Thiên.

“Thân, miệng, ý trong sạch, không tạo hành vi ô uế; thực hành giới thành tựu thân. Thân phóng ánh sáng tỏa khắp mọi nơi, thành tựu thân trời kia. Quả báo lành thành tựu thân trời kia. Các hành đầy đủ mới thành thân trời.

“Như vậy, các Tỳ-kheo, đó gọi là niệm Thiên, liền được thành tựu đầy đủ quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Cho nên,

này các Tỳ-kheo, luôn phải tư duy không rời niệm Thiên, liền sẽ được những thứ công đức thiện này. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Đã tu hành một pháp rồi, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thân thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Những gì là một pháp? Là niệm hưu tức.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là tu hành niệm hưu tức, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thân thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Gốc rễ của Pháp do Thế Tôn nói. Nguyên xin Thế Tôn vì các Tỳ-kheo [556a01] nói diệu nghĩa này. Các Tỳ-kheo sau khi nghe từ Như Lai rồi sẽ thọ trì.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ. Ta sẽ phân biệt rộng rãi cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch rằng:

“Kính vâng, Bạch Thế Tôn.”

Sau khi các Tỳ-kheo thọ giáo rồi, Thế Tôn bảo rằng:

“Tỳ-kheo chánh thân, chánh ý, ngồi bắt chéo chân, buộc niệm ở trước, không có tư tưởng nào khác, chuyên tinh niệm tịch tĩnh⁵¹. Tịch tĩnh là tâm ý tưởng lắng đọng, chí tánh an nhàn, mà không nóng nảy; tâm hằng chuyên nhất, thích nơi vắng vẻ, thường tìm phương tiện nhập định tam-muội, thường niệm tưởng không ham tranh thắng, dành chỗ trước trên.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, đó gọi là niệm tịch tĩnh, liền được thành tựu đầy đủ quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tưởng được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, luôn phải tư duy không rời niệm tịch tĩnh, liền sẽ được những thứ công đức thiện này. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Sau khi các Tỳ-kheo nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---oOo---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Đã tu hành một pháp rồi, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tưởng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Những gì là một pháp? Là niệm an-ban.”⁵²

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là tu hành niệm an-ban, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tưởng được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Gốc rễ của Pháp do Thế Tôn nói. Nguyên xin Thế Tôn vì các Tỳ-kheo mà nói diệu nghĩa này. Các Tỳ-kheo sau khi nghe từ Như Lai rồi sẽ thọ trì.” Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ. Ta sẽ phân biệt rộng rãi cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch rằng:

“Kính vâng, Bạch Thế Tôn.”

Sau khi các Tỳ-kheo thọ giáo rồi, Thế Tôn bảo rằng:

“Tỳ-kheo chánh thân, chánh ý, ngồi bắt chéo chân kiết già, buộc niệm ở trước, không có[556b01] tư tưởng nào khác, chuyên tinh niệm an-ban. Nói an-ban, tức là khi hơi thở dài, hãy quán biết hơi thở ta hiện đang dài; nếu hơi thở lại ngắn, hãy quán biết hơi thở ta hiện đang ngắn; nếu hơi thở rất lạnh, hãy quán biết hơi thở ta hiện đang lạnh; nếu hơi thở lại nóng, hãy quán biết hơi thở ta hiện đang nóng. Quán khắp thân thể từ đầu đến chân, tất cả đều nên quán biết. Nếu hơi thở lại có dài ngắn, cũng hãy quán hơi thở có dài ngắn. Dụng tâm đặt nơi toàn thân,⁵³ biết hơi thở dài ngắn, tất cả đều biết rõ, cho đến khi hơi thở ra vào được phân biệt rõ ràng. Nếu tâm đặt nơi thân, biết hơi thở dài ngắn, cũng lại biết rõ, đếm hơi thở dài ngắn cũng phân biệt rõ ràng.

“Như vậy, các Tỳ-kheo, đó gọi là niệm an-ban, liền được thành tựu đầy đủ quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tưởng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, luôn phải tư duy không rời niệm an, ban, liền sẽ được những thứ công đức thiện này. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Đã tu hành một pháp rồi, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Những gì là một pháp? Là niệm thân.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là tu hành niệm thân, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Gốc rễ của Pháp do Thế Tôn nói. Nguyên xin Thế Tôn vì các Tỳ-kheo mà nói diệu nghĩa này. Các Tỳ-kheo sau khi nghe từ Như Lai rồi sẽ thọ trì.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ. Ta sẽ phân biệt rộng rãi cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch rằng:

“Kính vâng, Bạch Thế Tôn.”

Sau khi các Tỳ-kheo thọ giáo rồi, Thế Tôn bảo rằng:

“Tỳ-kheo chánh thân, chánh ý, ngồi bắt chéo chân, buộc niệm ở trước, không có tư tưởng nào khác, [556c01] chuyên tinh niệm thân. Niệm thân là tóc, lông, móng, răng, da, thịt, gân, xương, mật, gan, phổi, tim, lá lách, thận, ruột già, ruột non, bạch chức⁵⁴, bàng quang, phần, tiểu, dạ dày⁵⁵, thương đặng,⁵⁶ dịch vị,⁵⁷ nước mắt, đờm dãi, mũi, máu, mỡ, nước miếng, đầu lâu, não.⁵⁸ Cái nào là thân? Đó là đại chủng đất? Đó là đại chủng nước? Đó là đại chủng lửa? Đó là đại chủng gió? Được tạo ra bởi giống của cha, giống của mẹ chăng? Nó từ đâu đến? Do ai tạo ra? Mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, tâm, chết ở đây sẽ sinh về nơi nào?”

“Như vậy, các Tỳ-kheo, đó gọi là niệm thân, liền được thành tựu đầy đủ quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng, được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, luôn phải tư duy không rời niệm thân, liền sẽ được những thứ công đức thiện này. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Đã tu hành một pháp rồi, liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Những gì là một pháp? Là niệm sự chết.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là tu hành niệm sự chết, thì liền có danh dự, thành tựu quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tướng được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Gốc rễ của Pháp do Thế Tôn nói. Nguyên xin Thế Tôn vì các Tỳ-kheo mà nói diệu nghĩa này. Các Tỳ-kheo sau khi nghe từ Như Lai rồi sẽ thọ trì.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ. Ta sẽ phân biệt rộng rãi cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch rằng:

“Kính vâng, Bạch Thế Tôn.”

Sau khi các Tỳ-kheo thọ giáo rồi, Thế Tôn bảo rằng:

“Tỳ-kheo chánh thân, chánh ý, ngồi bắt chéo chân, buộc niệm ở trước, không có tư tưởng nào khác, chuyên tinh niệm sự chết. Chết là mất ở đây, sinh bên kia; qua lại các đường, sinh mạng trôi đi không dừng, các căn tan hoại, như khúc gỗ mục nát; mạng căn đoạn tuyệt, giòng họ [557a01] chia lìa, không hình không tiếng, cũng không tướng mạo.

“Nhu vậy, này các Tỳ-kheo, đó gọi là niệm sự chết, liền được thành tựu đầy đủ quả báo lớn, các điều thiện đủ cả, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi, liền được thần thông, trừ các loạn tưởng được quả Sa-môn, tự đến Niết-bàn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, luôn phải tư duy không rời niệm sự chết, liền sẽ được những thứ công đức thiện này. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt

Phật, Pháp, cùng Thánh chúng,

Cuối cùng là niệm chết;

Dù cùng trên đồng tên,

Nhưng nghĩa chúng mỗi khác.⁵⁹

---o0o---

04. PHẨM ĐỆ TỬ⁶⁰

KINH SỐ 01

[557a17] Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta, người có lòng nhân rộng rãi, hiểu biết rộng, hay khéo khuyến hóa, nuôi dưỡng Thánh chúng không mất oai nghi, đó là Tỳ-kheo A-nhã-câu-lân.⁶¹ Nhận pháp vị đầu tiên, tư duy về tứ đế cũng là Tỳ-kheo A-nhã-câu-lân.

“Hay khéo khuyên bảo, hướng dẫn tạo phước và độ mọi người, chính là Tỳ-kheo Ưu-đà-di.⁶²

“Trong hàng chóng thành tựu thân thông, nửa chừng không thối chuyển, đó chính là Tỳ-kheo Ma-ha-nam.⁶³

“Thường bay giữa hư không, chân không đạp đất, chính là Tỳ-kheo Thiện Trừu.⁶⁴

“Gặp dịp thì giáo hóa, ý không cầu vinh, đó chính là Tỳ-kheo Bà-phá.⁶⁵

“Sống vui trên trời, không ở trong loài người, chính là Tỳ-kheo Ngu Tịch.⁶⁶ “Hàng quán tướng bất tịnh ghê tởm, đó chính là Tỳ-kheo Thiện Thắng.⁶⁷

“Nuôi dưỡng Thánh chúng, tứ sự cúng dường, chính là Tỳ-kheo Ưu-lưu-tỳ Ca-diếp.⁶⁸

“Tâm ý lặng lẽ, hàng phục các kết, chính là Tỳ-kheo Giang Ca-diếp.⁶⁹

“Quán rõ các pháp, không bị đắm trước, chính là Tỳ-kheo Tượng Ca-diếp.⁷⁰

[557b01] Kệ tóm tắt

Câu-lân, Đà-di, Nam,

Thiện Trừu, Bà thứ năm;

Ngu Tịch cùng Thiện Thắng,

Ba anh em Ca-diếp.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta, có oai nghi đoan chánh, bước đi khoan thai, chính là Tỳ-kheo Mã Sư.⁷¹

Trí tuệ không cùng, giải tỏa các nghi, chính là Tỳ-kheo Xá-lợi-phất.⁷²

Thần túc nhẹ bay đến tận mười phương, chính là Tỳ-kheo Đại Mục-kiền-liên.⁷³

Dũng mãnh tinh tấn, cam chịu khổ hạnh, chính là Tỳ-kheo Nhị Thập Úc Nhĩ.⁷⁴

Thực hành mười hai đầu-đà khó hành, chính là Tỳ-kheo Đại Ca-diếp.⁷⁵

Đệ nhất thiên nhãn, thấy tận cõi mười phương, chính là Tỳ-kheo A-na-luật.⁷⁶

Ngồi thiền nhập định, tâm không tán loạn, chính là Tỳ-kheo Ly-viết.⁷⁷

Thường khuyên mọi người làm gương bố thí, thiết lập trai giảng,⁷⁸ chính là Tỳ-kheo Đà-la-bà-ma-la.⁷⁹

Tạo lập phòng ốc, nhà cửa cho Tăng mười phương, chính là Tỳ-kheo Tiểu Đà-la-bà-ma-la⁸⁰.

Giòng họ tôn quý xuất gia học đạo, chính là Tỳ-kheo La-tra-bà-la.⁸¹

Khéo phân biệt nghĩa, phô diễn đạo giáo, chính là Tỳ-kheo Đại Ca-chiên-diên.⁸²

Kệ tóm tắt:

Mã Sư, Xá-lợi-phất,

Câu-luật,⁸³ Nhĩ, Ca-diếp;

A-na-luật, Ly Viết,

Ma-la, Tra, Chiên-diên.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta xứng đáng nhận thờ,⁸⁴ không trái phép cấm, chính là Tỳ-kheo Quân-đầu-bà-mạc.⁸⁵

Hàng phục ngoại đạo, thực hành chánh pháp, chính là Tỳ-kheo Tân-đầu-lô.⁸⁶

Chăm sóc bệnh tật, cung cấp thuốc thang, chính là Tỳ-kheo Sám.⁸⁷ Từ sự cúng dường, y phục đồ ăn thức uống, cũng là Tỳ-kheo Sám*.

Hay làm kệ tụng, tán thán đức của Như Lai, chính là Tỳ-kheo Bằng-kỳ-xá.⁸⁸ Lời lẽ biện luận rõ ràng trôi chảy, cũng là Tỳ-kheo Bằng-kỳ-xá.

Được bốn biện tài, trả lời khi bị vấn nạn, chính là Tỳ-kheo Ma-ha Câu-hy-la.⁸⁹

Sống nơi vắng vẻ thanh tịnh, không thích gần gũi con người, chính là Tỳ-kheo Kiên Lao.⁹⁰

Khất thực nhẫn nại, không tránh nóng lạnh, chính là Tỳ-kheo Nan-đề.⁹¹

Tĩnh tọa một nơi, chuyên tâm niệm đạo, chính là Tỳ-kheo Kim-tỳ-la.⁹²

Ngồi một lần ăn một bữa,⁹³ không di chuyển chỗ, chính là Tỳ-kheo Thi-la.⁹⁴

Giữ gìn ba y, không rời khi ăn khi nghỉ, chính là Tỳ-kheo Phù-di.⁹⁵

Kệ tóm tắt: [557c01]

Quân-đầu, Tân-đầu-lô,

Thức, Bằng, Câu-hy-la;

Kiên Lao, cùng Nan-đề,

Kim-tỳ, Thí-la, Di.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta, tọa thiền dưới gốc cây, ý không di chuyển, chính là Tỳ-kheo Hồ nghi Ly-viết.⁹⁶

Khổ thân ngồi giữa trời, không tránh nắng mưa, chính là Tỳ-kheo Bà-ta.⁹⁷

Vui một mình nơi vắng vẻ, chuyên tâm tư duy, chính là Tỳ-kheo Đà-tố.⁹⁸

Khoác y năm mảnh⁹⁹, không mặc đồ tốt đẹp, chính là Tỳ-kheo Ni-bà.¹⁰⁰

Thường thích nơi gò mả, không ở nơi gần người, chính là Tỳ-kheo Ưu-đa-la.¹⁰¹

Thường ngồi nệm cỏ, ban ngày làm phước độ người, chính là Tỳ-kheo Lô-hê-ninh.¹⁰²

Không nói chuyện với người, nhìn xuống đất mà đi, chính là Tỳ-kheo Ưu-kiềm-ma-ni-giang.¹⁰³

Ngồi dậy, bước đi thường ở trong tam-muội, chính là Tỳ-kheo San-đề.¹⁰⁴

Thích du hành nước xa, dạy dỗ mọi người, chính là Tỳ-kheo Đàm-ma-lưu-chi.

Ưu hạp Thánh chúng, bàn luận pháp vị, chính là Tỳ-kheo Ca-lê.

Kệ tóm tắt:

Hồ-nghi, Bà-ta, Ly,

Đà-tô, Bà, Ưu-đa;

Lô-hê, Ưu-ca-ma,

Tức, Đàm-ma-lưu, Lê.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta có thọ mạng lâu dài, quyết không chết yểu, chính là Tỳ-kheo Bà-câu-la.¹⁰⁵

Thường thích chỗ nhàn cư, không thích ở giữa đám đông, cũng chính là Tỳ-kheo Bà-câu-la.

Hay nói pháp rộng rãi, phân biệt nghĩa lý, chính là Tỳ-kheo Mãn Nguyên Tử.¹⁰⁶

Vâng giữ giới luật, không điều trái phạm, chính là Tỳ-kheo Ưu-ba-ly.¹⁰⁷

Được tín giải thoát, ý không do dự, chính là Tỳ-kheo Bà-ca-lợi.¹⁰⁸

Thân thể to lớn, đẹp đẽ khác hẳn thế gian, chính là Tỳ-kheo Nan-đà.¹⁰⁹ Các căn tịch tĩnh, tâm không biến dịch, cũng chính là Tỳ-kheo Nan-đà.

Biện tài nhạy bén, giải thông nghi trệ cho người, chính là Tỳ-kheo Bà-đà.¹¹⁰

[558a01] Hay nói rộng nghĩa lý, không có trái nghịch, chính là Tỳ-kheo Tu-ni.¹¹¹

Thích mặc áo tốt, hành vốn thanh tịnh, chính là Tỳ-kheo Thiên Tu-bồ-đề.¹¹²

Thường thích dạy dỗ những kẻ hậu học, chính là Tỳ-kheo Nan-đà-ca.¹¹³

Khéo dạy cấm giới cho Tỳ-kheo-ni, chính là Tỳ-kheo Tu-ma-na¹¹⁴

Kệ tóm tắt:

Bà-câu, Mãn, Ba-ly,

Bà-ca-lợi, Nan-đà,

Đà, Ni, Tu-bồ-đề,

Nan-đà, Tu-ma-na.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta có công đức tràn đầy, nhu yếu không thiếu, chính là Tỳ-kheo Thi-bà-la.¹¹⁵

Đầy đủ các hành pháp đạo phẩm, chính là Tỳ-kheo Ưu-ba-tiên Ca-lan-đà Tử.¹¹⁶

Mọi điều nói ra đều vui hòa, không làm thương tổn ý người, chính là Tỳ-kheo Bà-đà-tiên.¹¹⁷

Tu tập an-ban, tư duy bất tịnh ghê tởm, chính là Tỳ-kheo Ma-ha Ca-diên-na.¹¹⁸

Chấp ngã vô thường, tâm không có tướng, chính là Tỳ-kheo Ưu-đâu-bàn.¹¹⁹

Hay luận bàn về mọi thứ, làm vui tâm thức, chính là Tỳ-kheo Câu-ma-la Ca-diếp.¹²⁰

Mặc áo xấu tệ, mà không gì hổ thẹn, chính là Tỳ-kheo Điện Vương.¹²¹

Không hủy phạm cấm giới, đọc tụng không lười, chính là Tỳ-kheo La-vân.¹²²

Dùng sức thần túc, hay tự ản mình, chính là Tỳ-kheo Bàn-đặc¹²³.

Hay thay hình đổi dạng, tạo mọi thứ biến hóa, chính là Tỳ-kheo Châu-lợi Bàn-đặc.¹²⁴

Kệ tóm tắt:

Thi-bà, Ưu-ba-tiên,

Bà-đà, Ca-diên-na,

Ưu-đầu, Vương, Ca-diếp,

La-hầu-la, hai Bàn-đặc.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta thuộc hào tộc phú quý, thiên tánh nhu hòa, chính là Tỳ-kheo Thích Vương.¹²⁵

Khất thực không chán đủ, giáo hóa không cùng, chính là Tỳ-kheo Bà-đề-bà-la.¹²⁶

Khí lực cường thịnh, không gì sợ khó, cũng là Tỳ-kheo Bà-đề-bà-la.

Âm thanh trong suốt vang đến Phạm thiên, chính là Tỳ-kheo La-bà-na-bà-đề.¹²⁷

Thân thể thơm tinh khiết tỏa ra bốn phía, chính là Tỳ-kheo Ương-ca-xà.¹²⁸

Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta, biết thời, rõ vật, chỗ đến không nghĩ, điều được nhớ không quên, nghe nhiều xa rộng, khả năng phụng sự bậc trên, chính là Tỳ-kheo A-nan.¹²⁹

Phục sức trang nghiêm, nhìn bóng bước đi, chính là Tỳ-kheo Ca-trì-lợi.¹³⁰

Các vua kính hầu, quần thần cung kính, chính là Tỳ-kheo Nguyệt Quang.¹³¹

Trời Người phụng sự, [558b01] thường đến châu hầu, chính là Tỳ-kheo Thâu-đề.¹³²

Đã bỏ hình người, tướng mạo giống trời, cũng là Tỳ-kheo Thâu-đề.

Bậc Thầy hướng dẫn chư Thiên, chỉ trao chánh pháp, chính là Tỳ-kheo Thiên.¹³³

Tự nhớ mọi việc vô số kiếp đời trước, chính là Tỳ-kheo Quả Y.¹³⁴

Kệ tóm tắt:

Thích Vương, Bà-đề-ba,

La-bà, Ương-ca-xà;

A-nan, Ca, Nguyệt Quang,

Thâu-đề, Thiên, Bà-hê.¹³⁵

---o0o---

KINH SỐ 08

“Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta có thể tánh lợi căn, trí tuệ sâu xa, chính là Tỳ-kheo Ương-quật-ma.¹³⁶

Thường hàng tà nghiệp của phục ma, ngoại đạo, chính là Tỳ-kheo Tăng-ca-ma.¹³⁷

Nhập thủy tam-muội không lấy làm khó, chính là Tỳ-kheo Chát-đa Xá-lợi-phát.¹³⁸

Những hiểu biết rộng rãi, là được mọi người kính nhớ, cũng là Tỳ-kheo Chất-đa Xá-lợi-phát.

Nhập hỏa tam-muội chiếu khắp mười phương, chính là Tỳ-kheo Thiện Lai.¹³⁹

Hàng phục rồng khiến phụng sự tam bảo, chính là Tỳ-kheo Na-la-đà.¹⁴⁰

Hàng phục quỷ thần cái ác tu thiện, chính là Tỳ-kheo Quý-đà.¹⁴¹

Hàng phục Càn-đạp-hòa khiến cần thực hành hạnh lành, chính là Tỳ-kheo Tỳ-lô-giá.¹⁴²

Thường vui với định Không, phân biệt nghĩa Không, chính là Tỳ-kheo Tu-bồ-đề.¹⁴³

Chí ở nơi không vắng, nghiệp đức vi diệu, cũng là Tỳ-kheo Tu-bồ-đề.¹⁴⁴

Thực hành định vô tướng, trừ bỏ các niệm, chính là Tỳ-kheo Kỳ-lợi-ma-nan.¹⁴⁵

Nhập định vô nguyện, ý không tán loạn, chính là Tỳ-kheo Diệm Thanh.¹⁴⁶

Kệ tóm tắt:

Ương-quật, Tăng-ca-ma,

Chất-đa, Bà,¹⁴⁷ Na-la,

Duyệt-xoa,¹⁴⁸ Phù-lô-giá,¹⁴⁹

Thiện nghiệp¹⁵⁰ Ma-nan, Diệm.¹⁵¹

---o0o---

KINH SỐ 09

Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta, nhập từ tam-muội, tâm không phần nộ, chính là Tỳ-kheo Phạm-ma-đạt.¹⁵²

Nhập bi tam-muội, thành tựu bốn nghiệp, chính là Tỳ-kheo Tu-thâm.¹⁵³

Được đức của thiện hành¹⁵⁴, không có các thứ tướng, chính là Tỳ-kheo Sa-di-đà.¹⁵⁵

Thường giữ gìn tâm, ý không xả ly, chính là Tỳ-kheo Dược-ba-ca.¹⁵⁶

Hành diệm thanh tam-muội, trọn không giải đãi, chính là Tỳ-kheo Đàm-di.¹⁵⁷

Ngôn ngữ thô lỗ, không kể bậc tôn quý, chính là Tỳ-kheo Ti-lợi-đà-bà-giá.¹⁵⁸

Nhập kim quang tam-muội, cũng là Tỳ-kheo Ti-lợi-đà-bà-giá.

Nhập kim cương tam-muội, không thể bị phá hoại, [558c01] chính là Tỳ-kheo Vô Úy.¹⁵⁹

Những gì nói ra dứt khoát rõ ràng, trong lòng không khiếm nhược, chính là Tỳ-kheo Tu-nê-đa.¹⁶⁰

Thường thích nơi tịch tĩnh, ý không trú nơi loạn động, chính là Tỳ-kheo Đà-ma.¹⁶¹

Nghĩa thì không ai thắng, không hề bị khuất phục, chính là Tỳ-kheo Tu-la-đà.¹⁶²

Kệ tóm tắt:

Phạm-đạt, Tu-thâm-ma,

Sa-di, Dược, Đàm-di,

Tỳ¹⁶³-lợi-đà, Vô Úy,

Tu-nê-đa, Tu-la.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta, hiểu rõ tinh tú, biết trước cát hung, chính là Tỳ-kheo Na-già-ba-la.¹⁶⁴

Thường vui tam-muội, thiên duyệt làm thức ăn, chính là Tỳ-kheo Bà-tu-tra.¹⁶⁵

Thường lấy hỷ làm thức ăn, chính là Tỳ-kheo Tu-dạ-xa.¹⁶⁶

Thường hành nhẫn nhục, vật đối đến tâm không khởi, chính là Tỳ-kheo Mãn
Nguyễn Thạnh Minh¹⁶⁷

Tu tập nhật quang tam-muội, chính là Tỳ-kheo Di-hề.¹⁶⁸

Rõ phép toán thuật, không có sai lầm, chính là Tỳ-kheo Ni-câu-lưu.¹⁶⁹

Trí tuệ bình đẳng phân biệt, thường không quên mất, chính là Tỳ-kheo Lộc-
đầu.¹⁷⁰

Đắc điện lời tam-muội, lòng không sợ hãi, chính là Tỳ-kheo Địa¹⁷¹

Quán rõ gốc rễ của thân, chính là Tỳ-kheo Đầu-na.¹⁷²

Thủ chứng được lậu tận thông tối hậu, chính là Tỳ-kheo Tu-bạt.¹⁷³

Kệ tóm tắt:

Na-ca,¹⁷⁴ Tra, Xá Na,¹⁷⁵

Di-hề, Ni-câu-lưu;

Lộc-đầu, Địa, Đầu-na,

Tu-bạt ở sau cùng.

Một trăm vị Hiền thánh này cần được quảng diễn (ở nơi khác).

---o0o---

05. PHẨM TỖ-KHEO-NI¹⁷⁶

KINH SỐ 01

Tỳ-kheo-ni đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta, xuất gia học đạo lâu, được quốc vương cung kính, chính là Tỳ-kheo-ni Đại Ái Đạo Kiền-đàm-di.¹⁷⁷

Trí tuệ thông minh, chính là Tỳ-kheo-ni Sám-ma¹⁷⁸.

Thần túc đệ nhất, cảm đến các thần, chính là Tỳ-kheo-ni Ưu-bát Hoa Sắc¹⁷⁹.

Thực hành pháp đầu đà với mười một điều hạn ngại, chính là Tỳ-kheo-ni Cơ-lê-xá Cù-đàm-di.¹⁸⁰

Thiên nhãn đệ nhất, [559a01] nhìn khắp không trở ngại, chính là Tỳ-kheo-ni Xa-câu-lê.¹⁸¹

Tọa thiền nhập định, ý không phân tán, chính là Tỳ-kheo-ni Xa-ma.¹⁸²

Phân biệt nghĩa thú, diễn rộng đạo giáo, chính là Tỳ-kheo-ni Ba-đầu-lan-xà-na.¹⁸³

Vâng giữ luật giáo không hề trái phạm, chính là Tỳ-kheo-ni Ba-la-giá-na.¹⁸⁴

Đạt tín giải thoát, không thối lui trở lại, chính là Tỳ-kheo-ni Ca-chiên-diên.¹⁸⁵

Đạt bốn biện tài, trong lòng khiếp sợ, chính là Tỳ-kheo-ni Tối Thắng.¹⁸⁶

Kệ tóm tắt:

Đại Ái cùng Sám-ma*,

Ưu-bát, Cơ-đàm-di;

Câu-lợi, Xa, Lan-xà,

Ba-la,¹⁸⁷ Ca-chiên, Thắng.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tỳ-kheo-ni đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta, tự biết mọi việc vô số kiếp đời trước, chính là Tỳ-kheo-ni Bạt-đà Ca-tỳ-ly¹⁸⁸.

Nhan sắc xinh đẹp, được mọi người yêu kính, chính là Tỳ-kheo-ni Hê-ma-xà.¹⁸⁹

Hàng phục ngoại đạo để lập chánh giáo, chính là Tỳ-kheo-ni Thâu-na.¹⁹⁰

Phân biệt nghĩa thú, nói rộng từng bộ, chính là Tỳ-kheo-ni Đàm-ma-đề-na.¹⁹¹

Mình mặc áo thô, không lấy làm hổ, chính là Tỳ-kheo-ni Ưu-đa-la.¹⁹²

Các căn tịch tĩnh, thường thuận nhất tâm, chính là Tỳ-kheo-ni Quang Minh.¹⁹³

Y phục tề chỉnh, đúng theo pháp giáo, chính là Tỳ-kheo-ni Thiên Đầu.¹⁹⁴

Luận biện nhiều đề tài, không nghi ngờ do dự, chính là Tỳ-kheo-ni Đản-đà.¹⁹⁵

Khả năng sáng tác kệ, khen ngợi đức của Như Lai, chính là Tỳ-kheo-ni Thiên Dữ.¹⁹⁶

Nghe nhiều biết rộng, ân huệ tiếp đãi người dưới, chính là Tỳ-kheo-ni Cù-ty.¹⁹⁷

Kệ tóm tắt:

Bạt-đà, Xà, Thâu-na,

Đàm-ma-na, Ưu-đa,

Quang Minh, Thiên, Đản-đà,

Thiên Dữ cùng Đản-ty.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tỳ-kheo-ni đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta, thường ở nơi vắng vẻ, không sống giữa nhân gian, chính là Tỳ-kheo-ni Vô Úy.¹⁹⁸

Khô thân khát thực, không lựa sang hèn, chính là Tỳ-kheo-ni Tỳ-xá-khur.¹⁹⁹

Tại một chỗ chỉ ngồi một lần, quyết không xê dịch, chính là Tỳ-kheo-ni Bạt-đà-bà-la.²⁰⁰

Đi khắp cầu xin, rộng độ mọi người, chính là Tỳ-kheo-ni Ma-nộ-ha-lợi. ²⁰¹

Chóng thành đạo quả, trung gian không bị vương mắc, chính là Tỳ-kheo-ni Đà-ma. ²⁰²

Thọ trì ba y, quyết không lìa bỏ, chính là Tỳ-kheo-ni Tu-đà-ma. ²⁰³

Thường ngồi [559b01] dưới gốc cây, ý không dòi dôi, chính là Tỳ-kheo-ni Lệ-tu-na. ²⁰⁴

Thường ở nơi đất trống, không cần nghĩ đến ngăn che, chính là Tỳ-kheo-ni Xà-đà. ²⁰⁵

Thích nơi vắng vẻ, không sống giữa nhân gian, chính là Tỳ-kheo-ni Ưu-ca-la. ²⁰⁶

Ngồi mãi nệm cỏ, không cần trang sức, chính là Tỳ-kheo-ni Ly-na. ²⁰⁷

Khoác y năm mảnh, tuân tự khát thực²⁰⁸, chính là Tỳ-kheo-ni A-nô-ba-ma. ²⁰⁹

Kệ tóm tắt:

Vô Úy, và²¹⁰ Tỳ-xá,

Bà-đà,²¹¹ Ma-nộ-kha, ²¹²

Đàn, Tu-đàn, Lệ-na, ²¹³

Ưu-ca, Ly, A-nô.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tỳ-kheo-ni đệ nhất trong hàng Thanh văn của, thích nơi gò mả vắng, chính là Tỳ-kheo-ni Ưu-ca-ma. ²¹⁴

Thường xuyên an trú tâm từ, thương tưởng chúng sanh, chính là Tỳ-kheo-ni Thanh Minh. ²¹⁵

Buồn khóc chúng sanh không đến được với đạo, chính là Tỳ-kheo-ni Tố-ma.
216

Hoan hỷ vì đắc đạo, nguyện phổ cập cho tất cả, chính là Tỳ-kheo-ni Ma-đà-lợi.
217

Thủ hộ các hành, ý không lìa xa, chính là Tỳ-kheo-ni Ca-la-già.
218

Giữ không chấp hư,²¹⁹ biết rõ không có gì tồn tại, chính là Tỳ-kheo-ni Đề-bà-tu.
220

Tâm vui với vô tướng,²²¹ trừ bỏ các chấp, chính là Tỳ-kheo-ni Nhật Quang.
222

Tu tập vô nguyện,²²³ tâm thường giúp khắp, chính là Tỳ-kheo-ni Mạt-na-bà.

Không nghi các pháp, độ người không hạn, chính là Tỳ-kheo-ni Tỳ-ma-đạt.
224

Thường nói nghĩa rộng, phân biệt pháp sâu, chính là Tỳ-kheo-ni Phổ Chiếu.
225

Kệ tóm tắt:

Ưu-ca, Minh, Tố-ma,

Ma-đà, Ca, Đề-bà,

Nhật Quang, Ma-na-bà,

Tỳ-ma-đạt, Phổ Chiếu.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tỳ-kheo-ni đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta, tâm hằng nhẫn nhục như đất bao dung, chính là Tỳ-kheo-ni Đàm-ma-đề²²⁶.

Hay dạy bảo mọi người, khiến lập hội bố thí, chính là Tỳ-kheo-ni Tu-dạ-ma.
227

Phân bố chỗ ngồi chỗ nằm, cũng là Tỳ-kheo-ni Tu-dạ-ma.

Tâm đã vĩnh viễn lắng đọng, không còn khởi loạn tưởng, chính là Tỳ-kheo-ni Nhân-đà-xà.²²⁸

Quán rõ các pháp mà không bao giờ chán, chính là Tỳ-kheo-ni Long.²²⁹

Ý chí kiên cường, dũng mãnh, không bị nhiễm đắm, chính là Tỳ-kheo-ni Câu-na-la.²³⁰

Nhập thủy tam-muội, thấm nhuần khắp tất cả, chính là Tỳ-kheo-ni Bà-tu.²³¹

Nhập diệm quang tam-muội, tất chiếu khắp cả [559c] mọi loài, chính là Tỳ-kheo-ni Hàng-đề.²³²

Quán bất tịnh ghê tởm, phân biệt duyên khởi, chính là Tỳ-kheo-ni Giá-ba-la.²³³

Nuôi dạy mọi người, cung cấp mọi thiếu thốn, chính là Tỳ-kheo-ni Thủ-ca.²³⁴

Tỳ-kheo-ni đệ nhất cuối cùng trong hàng Thanh văn của Ta, chính là Tỳ-kheo-ni Bạt-đà Quân-đà-la²³⁵ nước Câu-di.

Kê. tóm tắt:

Đàm-ma, Tu-dạ-ma,

Nhân-đề, Long, Câu-na;

Bà-tu, Hàng, Giá-ba,

Thủ-ca, Bạt-đà-la.

Năm mươi Tỳ-kheo-ni này, cần được nói rộng như trên.

---o0o---

06. PHẨM THANH TÍN SĨ²³⁶

KINH SỐ 01

Ưu-bà-tắc đệ nhất trong hàng đệ tử của Ta, người đầu tiên nghe pháp được mà chứng thành Hiền thánh, chính là thương khách Tam Quả.²³⁷

Trí tuệ đệ nhất, chính là Gia chủ Chất-đa.²³⁸

Thần đức đệ nhất, chính là Kiên-đề A-lam.²³⁹

Hàng phục ngoại đạo, chính là Gia chủ Quạt-đa.²⁴⁰

Thường nói pháp sâu, chính là Gia chủ Ưu-ba-quạt.²⁴¹

Thường tọa thiền tư duy, chính là Ha-Xỉ A-la-bà.²⁴²

Hàng phục bọn ma²⁴³, chính là Gia chủ Dũng Kiện.²⁴⁴

Phước đức sung mãn, chính là Gia chủ Xà-lợi.²⁴⁵

Chủ đại đàn thí, chính là Gia chủ Tu-đạt.²⁴⁶

Thành tựu môn tộc, chính là Gia chủ Mẫn-dật²⁴⁷.

Kệ tóm tắt:

Tam Quả, Chất, Kiên-đề,

Quạt, Ba cùng La-bà;

Dũng, Đồ-lợi, Tu-đạt,

Mẫn-thố gọi là mười.

---o0o---

KINH SỐ 02

Ưu-bà-tắc đệ nhất trong hàng đệ tử của Ta, ưa hỏi nghĩa thú, chính là Bà-la-môn Sanh Lộ²⁴⁸.

Lợi căn thông minh, chính là Phạm-ma-du.²⁴⁹

Tín sứ của chư Phật, chính là Ngự Mã Ma-nạp.²⁵⁰

Xét thân vô ngã, chính là Bà-la-môn Hỷ Văn Cầm.²⁵¹

Bàn luận không ai hơn, chính là Bà-la-môn Tỳ-cừ.²⁵²

Hay sáng tác kệ tụng, chính là Gia chủ Ưu-bà-ly²⁵³.

Nói năng nhanh lẹ, cũng là Gia chủ Ưu-bà-ly.

Thích bố thí của báu tốt, không có lòng tiếc, chính là Gia chủ Thù-đề.²⁵⁴

Kiến lập gốc thiện, chính là Ưu-ca Tỳ-xá-ly.²⁵⁵

[560a01] Hay nói pháp vi diệu, chính là Ưu-bà-tắc Tối Thượng Vô Úy.²⁵⁶

Những điều nói ra không sợ, khéo xem xét căn cơ mọi người, chính là đại tướng lãnh Đầu-ma²⁵⁷ thành Ty-xá-ly.

Kệ tóm tắt:

Sanh Lộ, Phạm-ma-du,

Ngự-mã cùng Văn Cầm,

Tỳ-cừ, Ưu-ba-ly,

Thù-đề, Ưu, Úy, Ma.

---o0o---

KINH SỐ 03

Ưu-bà-tắc đệ nhất trong hàng đệ tử của Ta, vui ban ân huệ, chính là vua Bình-sa.²⁵⁸

Sở thí ít ỏi, chính là vua Quang Minh.²⁵⁹

Kiến lập gốc lành, chính là vua Ba-tư-nặc.²⁶⁰

Được tín tâm thiện vô căn²⁶¹, khởi lòng hoan hỷ, chính là vua A-xà-thế.²⁶²

Chí tâm hướng về Phật, ý không biến dịch, chính là vua Ưu-điền.²⁶³

Thừa sự chánh pháp, chính là Vương tử Nguyệt Quang.²⁶⁴

Cung phụng Thánh chúng, ý luôn bình đẳng, chính là vương tử Tạo Kỳ-
hoàn²⁶⁵.

Thường thích giúp người, hơn là tự vì mình, chính là vương tử Sư Tử.²⁶⁶

Khéo phụng kính người, không phân cao thấp, chính là vương tử Vô Úy²⁶⁷.

Tướng mạo đoan chánh, đẹp đẽ hơn người, chính là vương tử Kê-đâu.²⁶⁸

Kệ tóm tắt:

Bình-sa vương, Quang Minh,

Ba-tư-nặc, Xà vương,

Nguyệt, Kỳ-hoàn, Ưu-điền,

Sư Tử, Úy, Kê-đâu.

---o0o---

KINH SỐ 04

Ưu-bà-tắc đệ nhất trong hàng đệ tử của Ta, thường hành tâm từ, chính là Gia
chủ Bất-ni.²⁶⁹

Tâm thường bi niệm tất cả các loài, chính là Thích chủng Ma-ha-nạp²⁷⁰.

Thường hành tâm hoan hỷ, chính là Thích chủng Bạt-đà.²⁷¹

Thường giữ tâm không mất thiện hành, chính là Ưu-bà-tắc Tỳ-xà-tiên.²⁷²

Khả năng hành nhẫn nhục, chính là Đại tướng Sư Tử.²⁷³

Luận biện nhiều đề tài, chính là Ưu-bà-tắc Tỳ-xá-ngự.²⁷⁴

Im lặng như Hiền thánh, chính là Ưu-bà-tắc Nan-đề-bà-la.

Siêng tu hạnh lành không dừng nghỉ, chính là Ưu-bà-tắc Ưu-đa-la.

Các căn tịch tĩnh, chính là Ưu-bà-tắc Thiên-ma.²⁷⁵

Người chứng quả cuối cùng trong hàng đệ tử của Ta, chính là Câu-di-na Ma-la.²⁷⁶

Kệ tóm tắt:

Bát-ni, Ma-ha-nạp,

Bạt-đà, Ưu-đa-la,

Sư Tử, Tỳ-xá, Ly,

Ưu-đa, Thiên, Ma-la.

Bốn mươi Ưu-bà-tắc này, đều nên nói rộng như trên.

---o0o---

07. PHẨM THANH TÍN NỮ²⁷⁷

KINH SỐ 01

Ưu-bà-di đệ nhất trong hàng đệ tử của Ta, người đầu tiên thọ trì đạo mà chứng quả, chính là Ưu-bà-di²⁷⁸ [560b01] Nan-đà Nan-đà-bà-la.²⁷⁹

Trí tuệ đệ nhất, chính là Ưu-bà-di Cữu-thọ-đa-la.²⁸⁰

Thường thích tọa thiền, chính là Ưu-bà-di Tu-tỳ-da-nữ.²⁸¹

Huệ căn tỏ rõ, chính là Ưu-bà-di Tỳ-phù.²⁸²

Kham năng nói pháp, chính là Ưu-bà-di Ương-kiệt-xà.²⁸³

Khéo diễn nghĩa kinh, chính là Ưu-bà-di Bạt-đà-sa-la Tu-diệ-ma.²⁸⁴

Hàng phục ngoại đạo, chính là Ưu-bà-di Bà-tu-đà.²⁸⁵

Âm vang trong suốt, chính là Ưu-bà-di Vô Ưu.²⁸⁶

Hay luận giải nhiều đề tài, chính là Ưu-bà-di Bà-la-đà.²⁸⁷

Dũng mãnh tinh tấn, chính là Ưu-bà-di Tu-đầu.²⁸⁸

Kệ tóm tắt:

Nan-đà-đà, Cứu-thọ,

Tu-tỳ, Ương-kiệt-xà;

Tu-diệm cùng Vô Ưu,

Bà-la-đà, Tu-đầu.

---o0o---

KINH SỐ 02

Ưu-bà-di đệ nhất trong hàng đệ tử của Ta, cúng dường Như Lai, chính là Phu nhân Ma-lợi.²⁸⁹

Thừa sự chánh pháp, chính là Phu nhân Tu-lại-bà.²⁹⁰

Cúng dường Thánh chúng, chính là Phu nhân Xả-di.²⁹¹

Chiêm ngưỡng Hiền sĩ quá khứ tương lai, chính là Phu nhân Nguyệt Quang.²⁹²

Đàn việt đệ nhất, chính là Phu nhân Lôì Điện.²⁹³

Luôn hành từ tam-muội, chính là Ưu-bà-di Ma-ha Quang²⁹⁴.

Hành bi tâm, hằng thương xót, chính là Ưu-bà-di Tỳ-đề.²⁹⁵

Tâm hỷ không dứt tuyệt, chính là Ưu-bà-di Bạt-đề.²⁹⁶

Hành nghiệp thủ hộ, chính là Ưu-bà-di Nan-đà Mẫu.²⁹⁷

Được tín giải thoát, chính là Ưu-bà-di Chiếu Diệu.²⁹⁸

Kệ tóm tắt:

Ma-lợi, Tu-lại-bà,
Xả-di, Quang Nguyệt, Lô;
Đại Quang, Tỳ-đề, Đà,
Nan-đà cùng Chiêu Diêu.

---o0o---

KINH SỐ 03

Ưu-bà-di đệ nhất trong hàng đệ tử của Ta, thường hành nhẫn nhục, chính là Ưu-bà-di Vô Ưu.²⁹⁹

Hành Không tam-muội, chính là Ưu-bà-di Tỳ-thù-tiên.³⁰⁰

Hành Vô tướng tam-muội, chính là Ưu-bà-di Ưu-na-đà.³⁰¹

Hành Vô nguyện tam-muội, chính là Ưu-bà-di Vô Cấu.³⁰²

Thích dạy dỗ người, chính là Ưu-bà-di Phu nhân Thi-lợi.³⁰³

Khéo hay trì giới, chính là Ưu-bà-di Ương-kiệt-ma.³⁰⁴

Dung mạo đoan chánh, chính là Ưu-bà-di Lô Diệm.³⁰⁵

Các căn tịch tĩnh, chính là Ưu-bà-di Tối Thắng.³⁰⁶

Nghe nhiều, biết rộng, chính là Ưu-bà-di Nê-la.³⁰⁷

Thường sáng tác kệ tụng, chính là Ưu-bà-di Tu-ma-ca-đề Tu-đạt Nữ.³⁰⁸

Không chỗ khiếp nhục, cũng là Ưu-bà-di Tu-đạt Nữ.³⁰⁹

Ưu-bà-di thủ chứng cuối cùng trong hàng Thanh văn của Ta, [560c01] chính là Ưu-bà-di Lam.³¹⁰

Kệ tóm tắt:

Vô Ưu, Tỳ-thù-tiên,

Ưu-na, Vô Cấu, Thi,

Ương-kiệt, Lôi Diễm, Thắng,

Nê, Tu, Lam-ma Nữ.

Ba mươi Ưu-bà-di này, nói rộng như trên.

---o0o---

08. PHẨM A-TU-LA

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Thọ thân hình to lớn không ai hơn vua A-tu-la. Tỳ-kheo, nên biết, thân hình A-tu-la lớn cao tám vạn bốn nghìn do tuần. Miệng rộng nghìn do tuần. Tỳ-kheo nên biết, có lúc vua A-tu-la muốn xúc phạm đến mặt trời, liền hóa thân cao gấp bội đến mười sáu vạn tám nghìn do tuần, đến trước mặt trời, mặt trăng. Vua mặt trời, mặt trăng thấy vậy, trong lòng sợ hãi cho nơi ở của mình không an ninh. Vì sao vậy? Vì thân hình A-tu-la rất đáng sợ. Vua mặt trời, mặt trăng kia vì trong lòng sợ hãi, nên ánh sáng không còn nữa. Nhưng A-tu-la không dám đến trước bắt mặt trời mặt trăng. Vì sao? Vì oai đức mặt trời, mặt trăng có thần lực lớn, thọ mạng rất dài, nhan sắc đoan chánh, hưởng lạc vô cùng. Muốn biết thọ mạng dài ngắn, đó là tuổi thọ trụ một kiếp. Lại nữa, do phước báo của chúng sinh cõi này, nên vua mặt trời, mặt trăng không bị xúc phạm bởi sự thấy của A-tu-la. Bấy giờ, A-tu-la trong lòng ưu sầu liền biến mất.

“Cũng vậy, này các Tỳ-kheo, ác ma Ba-tuần luôn ở sau các người, tìm cầu phương tiện làm bại hoại thiện căn. Ba-tuần liền hóa ra sắc, thanh, hương, vị, xúc, và pháp mịn màng, láng mượt, cực kỳ vi diệu lạ lùng, muốn làm mê loạn ý các Tỳ-kheo. Ba-tuần tự nghĩ: ‘Ta sẽ rình cơ hội nơi mắt Tỳ-kheo, và cũng rình cơ hội nơi tai, mũi, lưỡi, thân, và ý.’

“Lúc ấy, Tỳ-kheo tuy thấy pháp sáu tình cực kỳ vi diệu, nhưng tâm không nhiễm đắm. Bấy giờ, ác ma Ba-tuần trong lòng ưu sầu liền rút lui. Vì sao

vậy? Vì những ảnh hưởng oai lực của Như Lai, A-la-hán³¹¹ mà như vậy. Vì sao? Vì các Tỳ-kheo không gần sắc, thanh, hương, vị, xúc, và pháp mịn màng, lảng lướt.

“Bấy giờ, Tỳ-kheo thường xuyên [561a01] học như vậy: Thật là khó khăn khi nhận đồ hiến cúng của người. Nếu không thể tiêu hóa được thì sẽ rơi vào năm đường; không thể đến được đạo chánh chơn vô thượng. Cho nên cần phải chuyên tâm, để đạt được cái chưa đạt được, vượt qua cái chưa được vượt qua, chưa chứng đắc khiến cho chứng. Cho nên, này các Tỳ-kheo, chưa được tín thí không khởi tưởng niệm, đã có tín thí thì hãy làm cho tiêu hóa, không khởi nhiễm đắm. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02³¹²

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có một con người³¹³ xuất hiện ở thế gian, đem nhiều lợi ích cho người, an ổn chúng sanh, thương đời ngu tối, muốn khiến Trời Người có được phước hựu. Một con người đó là ai? Đó là đức Như Lai, A-la-hán, Chánh đẳng giác.³¹⁴ Đó gọi là có một con người xuất hiện ở thế gian đem nhiều lợi ích cho người, an ổn chúng sanh, thương đời ngu tối, muốn khiến Trời Người có được phước hựu.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, nên khởi lòng cung kính đối với Như Lai. Vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03³¹⁵

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có một con người* mà xuất hiện ở thế gian, liền có một người nhập đạo ở tại thế gian, và cũng đồng thời xuất hiện hai chân đế, ba giải thoát môn, pháp chân thật bốn đế, năm căn; sáu tà kiến diệt;³¹⁶ bảy giác chi, tám đạo phẩm Hiền thánh, chín cõi cư trú của chúng sanh, mười lực của Như Lai, mười một từ tâm giải thoát.

“Một con người ấy là ai? Đó là đức Như Lai, A-la-hán, Chánh đẳng giác*. Đó gọi là có một con người xuất hiện ở thế gian, liền có một người nhập đạo ở tại thế gian, và cũng xuất hiện ở thế gian có hai chân đế, ba giải thoát môn, pháp chân thật bốn đế, năm căn; sáu tà kiến diệt; bảy giác chi, tám đạo phẩm Hiền thánh, chín cõi cư trú của chúng sanh, mười lực của Như Lai, mười một từ tâm giải thoát.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, nên khởi lòng cung kính đối với Như Lai. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04³¹⁷

[561b01] Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có một con người mà xuất hiện ở thế gian, liền có ánh sáng trí tuệ xuất hiện ở thế gian. Một con người ấy là ai? Đó là đức Như Lai, A-la-hán, Chánh đẳng giác*. Đó gọi là một người xuất hiện ở thế gian, liền có ánh sáng trí tuệ xuất hiện ở thế gian.

“Cho nên các Tỳ-kheo, hãy có tín tâm hướng đến Phật, chớ có nghiêng tà. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có một con người mà xuất hiện ở thế gian, thì vô minh tối tăm liền tự tiêu diệt. Bấy giờ, những kẻ phàm ngu bị kết sử trói buộc bởi vô minh sở kiến này, nên không biết như thật về con đường sinh tử, luân hồi qua lại từ đời này qua đời sau, từ kiếp này qua kiếp nọ, không cởi trói được. Nếu lúc đó có Như Lai, A-la-hán, Chánh đẳng Chánh giác xuất hiện ở thế gian, thì vô minh tối tăm liền tự tiêu diệt.

“Cho nên các Tỳ-kheo, nên nhớ thừa sự chư Phật. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có một con người mà xuất hiện ở thế gian, liền có ba mươi bảy phẩm xuất hiện ở thế gian. Những gì là ba mươi bảy phẩm đạo? Đó là bốn niệm xứ³¹⁸, bốn chánh đoạn,³¹⁹ bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy giác chi, tám Thánh đạo,³²⁰ liền xuất hiện ở thế gian.

Một con người ấy là ai? Đó là đức Như Lai, A-la-hán, Chánh đẳng giác*.

“Cho nên các Tỳ-kheo, thường nên thừa sự Phật. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07³²¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có một con người mà mắt hấn ở thế gian, thì nhiều người sẽ ôm lòng sầu lo; khắp Trời Người mắt cả bóng che. Một con người ấy là ai? Đó là đức Như Lai, A-la-hán, [561c01] Chánh đẳng giác*. Đó gọi là có một con người mà mắt hấn ở thế gian, nhân loại phần nhiều ôm lòng sầu lo; khắp Trời Người mắt cả bóng che. Vì sao vậy? Vì nếu đức Như Lai diệt tận ở đời, thì ba mươi bảy phẩm cũng lại diệt tận.

“Cho nên các Tỳ-kheo, thường nên cung kính đối với Phật. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có một con người mà xuất hiện ở thế gian, thì bấy giờ Trời Người liền được thấm nhuần ánh sáng, liền có tín tâm nơi giới, vãng, thí, tuệ. Giống như ánh trăng tròn mùa thu vằng vặc chiếu khắp mọi nơi, thì ở đây cũng vậy. Nếu Như Lai, A-la-hán, Chánh đẳng Chánh giác, xuất hiện thế gian, thì Trời Người liền được thấm nhuần ánh sáng, liền có lòng tin đối với giới, vãng, thí, tuệ, như trăng tròn chiếu khắp tất cả.

“Cho nên các Tỳ-kheo, nên khởi lòng cung kính đối với Như Lai. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có một con người mà xuất hiện ở thế gian, thì bấy giờ tất cả Trời Người đều đông đúc, chúng sanh ba đường ác liền tự giảm thiểu. Giống như đất nước lúc có Thánh vương cai trị giáo hóa, thì nhân dân trong thành này đông mạnh, nước láng giềng sức yếu hơn, Ở đây cũng vậy. Nếu lúc Như Lai, xuất hiện thế gian, thì ba đường ác liền tự giảm thiểu.

“Cho nên các Tỳ-kheo, nên khởi lòng tin đối với Phật. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10³²²

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có một con người xuất hiện ở thế gian mà không có một ai bắt kịp, không thể bắt chước, đi một mình, không bạn lữ, không ai sánh ngang; chư thiên cùng loài người không ai có thể sánh kịp; nơi tín, giới, văn, thí, tuệ cũng không ai sánh kịp.

“Một con người ấy là ai? Đó là đức Như Lai, A-la-hán, Chánh đẳng giác*.

“Đó gọi là một con người xuất hiện ở thế gian mà không có một ai bắt kịp, không thể [562a01] bắt chước, đi một mình, không bạn lữ, không ai sánh ngang; chư thiên cùng loài người không ai có thể sánh kịp; người mà tín, giới, văn, thí, tuệ đầy đủ.

“Cho nên các Tỳ-kheo, nên khởi lòng tin cung kính đối với Phật. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Tu-luân, ích, một đường,

Ánh sáng cùng tối tăm;

Đạo phạm, mất hẳn, tin,

Đông đúc, không ai bằng.³²³

---o0o---

09. PHÂM CON MỘT

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Giống như người mẹ có một người con duy nhất, trong lòng chí tín, hằng nghĩ như vậy: ‘Phải dạy dỗ làm sao cho nó trở thành người?’”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Phật:

“Bạch Thế Tôn, chúng con không hiểu nghĩa này. Thế Tôn là gốc các pháp, những điều Như Lai trần thuật, không ai là không vâng lãnh.³²⁴ Cúi xin Thế Tôn, vì các Tỳ-kheo mà nói nghĩa sâu này. Nghe rồi, chúng con phụng hành.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, hãy suy nghĩ kỹ, Ta sẽ phân biệt nghĩa này cho các người.”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Kính vâng, Bạch Thế Tôn.”

Các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy. Thế Tôn bảo:

“Giống như Ưu-bà-di kia, trong lòng chí tín, dạy dỗ con như vậy: ‘Nay con nếu sống tại gia phải như gia chủ Chát-đa³²⁵ và như đồng tử Tượng.³²⁶ Sở dĩ như vậy, vì đây là khuôn phép, đây là mẫu mực. Những đệ tử (tại gia) của Thế Tôn mà đã được chứng ngộ, đó là gia chủ Chát-đa và đồng tử Tượng. Còn nếu con trẻ muốn cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, xuất gia học đạo, thì phải như Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên.³²⁷ Sở dĩ như vậy, vì đây là khuôn phép, đây là mẫu mực.³²⁸ Nghĩa là Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên thích học Chánh pháp, không tạo nghiệp tà [562b01] để dấy lên phi pháp. Nếu con có sinh tư tưởng nhiễm đấm này, con sẽ rơi vào trong ba đường ác.’

“Do đó, các người nên chuyên tâm khéo suy niệm: Hãy đạt được cái chưa đạt được. Hãy thu hoạch cái chưa thu hoạch. Hãy chứng cái chưa chứng. Sở dĩ như vậy, này các Tỳ-kheo, vì sức nặng của tín thí thật khó có thể tiêu được, khiến cho con người không đến được đạo. Cho nên, này các Tỳ-kheo, chớ sinh ý tưởng nhiễm đấm. Nó đã sinh rồi thì hãy diệt. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02³²⁹

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có Ưu-bà-di chí tín, có một người con gái duy nhất, phải dạy dỗ làm sao cho nó thành tựu?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Phật:

“Bạch Thế Tôn, chúng con không hiểu nghĩa này. Thế Tôn là gốc các pháp, những điều Như Lai trần thuật, không ai là không vâng lãnh. Cúi xin Thế

Tôn, vì các Tỳ-kheo mà nói nghĩa sâu này. Nghe rồi, chúng con phụng hành.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, hãy suy nghĩ kỹ, Ta sẽ phân biệt nghĩa này cho các người.”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Kính vâng, Bạch Thế Tôn.”

Các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy. Thế Tôn bảo:

“Giống như Ưu-bà-di chí tín kia dạy dỗ con gái như vậy: ‘Nay con nếu sống tại gia phải như Ưu-bà-di Câu-thù-đa-la và mẹ Nan-đà.³³⁰ Sở dĩ như vậy, vì đây là khuôn phép, đây là mẫu mực. Các đệ tử (tại gia) của Thế Tôn mà đã được chứng ngộ, đó chính là Ưu-bà-di Câu-thù-đa-la và mẹ Nan-đà. Còn nếu ý con gái muốn cạo bỏ râu tóc,³³¹ mặc ba pháp y, xuất gia học đạo, thì phải như Tỳ-kheo-ni Sám*-ma, Tỳ-kheo-ni Ưu-bát Hoa Sắc. Sở dĩ như vậy, vì đây là khuôn phép, đây là mẫu mực. Nghĩa là Tỳ-kheo-ni Sám*-ma,³³² Tỳ-kheo-ni Ưu-bát Hoa Sắc thích học chánh pháp, không tạo nghiệp tà để dấy lên phi pháp. Nếu con có sinh tư tưởng nhiễm đắm này, con sẽ rơi vào trong ba đường ác.’

Do đó, các người nên chuyên tâm khéo suy niệm: Hãy đạt được cái chưa đạt được. Hãy thu hoạch cái chưa thu hoạch. Hãy chứng cái chưa chứng. Sở dĩ như vậy, này các Tỳ-kheo, vì sức nặng của tín thí thật khó có thể tiêu được, khiến cho con người không đến được đạo. Cho nên, này các Tỳ-kheo, chớ sinh ý tưởng nhiễm đắm. Đã sinh rồi thì hãy diệt. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, [562c01] hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta không thấy một pháp nào nhanh nhạy hơn tâm, không thể thí dụ được. Giống như vượn khỉ, tâm không chuyên định, buông cái này, chụp lấy kia. Tâm cũng như vậy, tưởng trước và tưởng sau bất đồng, không có phương tiện nào để có thể mô tả được sự nhanh nhạy của tâm.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, người phạm phu không thể quán sát tâm ý. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy luôn luôn hàng phục tâm ý khiến hướng theo đường thiện. Các người hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta không thấy một pháp nào nhanh nhạy hơn tâm, không thể thí dụ được. Giống như vượn khỉ, tâm không chuyên định, buông cái này, chụp lấy kia. Tâm cũng như vậy, tưởng trước và tưởng sau bất đồng, không có phương tiện nào để có thể mô tả được sự nhanh nhạy của tâm.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, người phạm phu không thể quán sát tâm ý. Vì vậy, này các Tỳ-kheo, hãy luôn luôn hàng phục tâm ý khiến hướng theo đường thiện. Các người hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta hằng quán sát thấy những điều niệm tưởng trong tâm của một người. Người này như trong khoảnh khắc co duỗi cánh tay, đọa vào trong địa ngục. Sở dĩ như vậy, là do tâm ác. Tâm mà sinh bệnh, nó rơi rớt xuống địa ngục.”

Bấy giờ, Thế Tôn, liền nói kệ:

Giống như có một người,

Tâm ô nhiễm sâu hận;

Nay bảo các Tỳ-kheo,

Diễn rộng nghĩa thú này.

Nay chính lúc thích hợp:

Nếu có người mạng chung,

Giả sử vào địa ngục,

Do tâm hành ô uế.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy hàng phục tâm, chớ để sinh các hành ô uế. Như vậy, các người hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

[562c10] Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta thường quán sát thấy những điều niệm tưởng trong tâm một người. Người này như trong khoảnh khắc co duỗi cánh tay mà sinh lên trời. Sở dĩ như vậy, do tâm thiện. Đã sinh tâm thiện, liền sinh lên trời.”

Bấy giờ, Thế Tôn, liền nói kệ:

Nếu lại có một người,

Mà sinh tâm thiện diệu;

Nay bảo các Tỳ-kheo,

Diễn rộng nghĩa thú này.

Nay là lúc thích hợp:

Nếu có người mạng chung,

Liền được sinh lên trời;

Là do tâm hành thiện.

“Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy phát tâm ý trong sạch, chớ để sinh các hành ô uế. Như vậy, các người hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta ở trong chúng này không thấy một pháp nào tối thắng, tối diệu, nó huyền hoặc người đời khiến không đi đến nơi vĩnh viễn tịch tĩnh, mà trói buộc vào lao ngục không giải thoát được; đó là, người nam thấy sắc của người nữ,³³³ liền khởi tưởng đắm trước, tâm ý hết mực yêu thương, khiến không đi đến nơi vĩnh viễn tịch tĩnh, mà trói buộc vào lao ngục không giải thoát được, ý không lìa bỏ, xoay vần qua lại đời này đời sau, luân chuyển năm đường, trải qua bao kiếp.”

Bấy giờ, Thế Tôn, liền nói kệ:

Tiếng Phạm thiên êm dịu,

Như Lai nói, khó thấy.

Nếu có lúc nào thấy,

Hãy buộc niệm trước mắt.

Cũng chớ cùng người nữ,

Qua lại chuyện trò nhau.

Hằng giăng lưới bắt người,

Không đến vô vi được.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy trừ các sắc, chớ khởi ý tưởng đắm trước. Như vậy, này các Tỳ-kheo, các người hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta ở trong chúng này không thấy một pháp nào tối thắng, tối diệu, nó huyền hoặc người đời khiến không đi đến nơi vĩnh viễn tịch tĩnh, mà trói buộc vào [563b] lao ngục không giải thoát được; đó là, người nữ thấy sắc của người nam, liền khởi tưởng đắm trước, tâm ý hết mực yêu thương, khiến không đi đến nơi vĩnh viễn tịch tĩnh, mà trói buộc vào lao ngục không giải thoát được, ý không lìa bỏ, xoay vần qua lại đời này đời sau, luân chuyển năm đường, trải qua bao kiếp.”

Bấy giờ, Thế Tôn, liền nói kệ:

Nếu sinh tưởng điên đảo,

Khởi niệm, tâm ân ái.

Hãy trừ tâm mê đắm,

Liên không cấu uế này.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy trừ các sắc, chớ khởi ý tưởng đắm trước. Như vậy, này các Tỳ-kheo, các người hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta ở trong chúng này không thấy một pháp nào, mà không có tướng dục nó khiến khởi dục tướng; tướng dục đã khởi khiến tăng trưởng; không có tướng sân nhuế nó khiến khởi sân nhuế, sân nhuế đã khởi nó khiến tăng trưởng; không có tướng thù miên nó khiến khởi thù miên, thù miên đã khởi khiến tăng trưởng; không có tướng trạo cử,³³⁴ nó khiến khởi trạo cử; trạo cử đã khởi khiến tăng trưởng; không có tướng nghi, nó khiến khởi tướng nghi; tướng nghi đã khởi, khiến tăng trưởng; đó là tướng về tịnh tướng.³³⁵ Vậy nên, hãy quán ác bất tịnh tướng ghê tởm.³³⁶ Nếu có loạn tướng, thì không có tướng dục liền khởi dục tướng; tướng dục đã khởi liền tăng trưởng; không có tướng sân nhuế liền khởi sân nhuế, sân nhuế đã khởi liền tăng trưởng; không có tướng thù miên liền khởi thù miên, thù miên đã khởi liền tăng trưởng; không có tướng trạo cử, liền khởi trạo cử; trạo cử đã khởi liền tăng trưởng; không có tướng nghi, liền khởi tướng nghi; tướng nghi đã khởi, liền tăng trưởng.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, chớ khởi loạn tướng. Hãy thường chuyên ý. Như vậy, này các Tỳ-kheo, các người hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta ở trong chúng này không thấy một pháp nào, mà tướng dục chưa sinh thì nó khiến tướng dục không sinh; tướng dục đã sinh thì khiến cho diệt; tướng sân nhuế chưa sinh thì nó khiến không sinh, tướng sân nhuế đã sinh thì khiến cho diệt; tướng thù miên chưa sinh thì nó khiến không sinh; tướng thù miên đã sinh tướng thì khiến diệt; tướng trạo cử chưa sinh thì nó khiến không sinh, tướng trạo cử đã sinh thì khiến diệt; tướng nghi chưa sinh thì nó khiến không sinh, tướng nghi đã sinh thì khiến diệt; đó là bất tịnh tướng.³³⁷ Vậy hãy nên quán bất tịnh ghê tởm. Đã quán bất tịnh ghê tởm, tướng dục chưa sinh liền không sinh; đã sinh thì sẽ bị diệt; sân nhuế chưa sinh thì không sinh, sân nhuế đã sinh thì sẽ bị diệt;... cho đến tướng nghi chưa sinh thì không sinh, [563c01] tướng nghi đã sinh thì sẽ bị diệt.³³⁸

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, thường phải chuyên tâm, quán bất tịnh tướng. Như vậy, này các Tỳ-kheo, các người hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Hai điều đó, hai tâm,

Một đọa, một sinh thiên;

Nam, nữ tướng thọ lạc;

Hai dục tướng sau cùng.

---o0o---

10. PHẨM HỘ TÂM

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Khi đã tu hành một pháp, quảng bá một pháp rồi, liền được thần thông, các hành tịch tĩnh, được quả Sa-môn, đến Niết-bàn giới. Một pháp đó là gì? Đó là hành không phóng dật. Thế nào là hành không phóng dật? Là phòng hộ tâm. Thế nào là phòng hộ tâm? Ở đây, Tỳ-kheo thường thủ hộ tâm khỏi pháp hữu lậu. Khi Tỳ-kheo thủ hộ tâm khỏi pháp hữu lậu, vị ấy liền ở nơi pháp hữu lậu mà được an vui, cũng có tín lạc, an trú không di dịch, hằng chuyên tâm ý, luôn tự lực cố gắng. Như vậy, này Tỳ-kheo, vị kia hành không phóng dật, hằng tự cẩn thận, nếu dục lậu chưa sinh thì khiến không sinh; dục lậu đã sinh, thì có thể khiến nó diệt. Hữu lậu chưa sinh thì khiến không sinh, hữu lậu đã sinh, thì có thể khiến nó diệt. Vô minh lậu chưa sinh thì khiến không sinh; vô minh lậu đã sinh, thì có thể khiến nó diệt. Tỳ-kheo ở đó hành không phóng dật, ở một nơi vắng vẻ, thường tự giác tri, an trú, liền được giải thoát khỏi tâm dục lậu; liền được giải thoát khỏi tâm hữu lậu, vô minh lậu. Khi đã được giải thoát, liền được giải thoát trí, biết rằng, sinh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, những gì cần làm đã làm xong, không còn tái sinh nữa.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Không mạn³³⁹, dẫu cam lồ.

Phóng dật, con đường chết;

Không mạn, thì không chết,

Ai mạn, tức là chết.³⁴⁰

[564a01] “Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy niệm tu hành hạnh không phóng dật. Như vậy, này các Tỳ-kheo, các người hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy tu hành một pháp. Hãy quảng bá một pháp. Khi đã tu hành một pháp, quảng bá một pháp rồi, liền được thần thông, các hành tịch tĩnh, được quả Sa-môn, đến Niết-bàn giới. Một pháp đó là gì? Đó là hành không phóng dật nơi các thiện pháp. Thế nào là hành không phóng dật? Không gây nhiễu tất cả chúng sanh, không gây hại tất cả chúng sanh, không não hại tất cả chúng sanh. Đó là hành không phóng dật. Kia sao gọi là thiện pháp? Đó là tám đạo phẩm Hiền thánh: chánh kiến,³⁴¹ chánh tinh tấn,³⁴² chánh ngữ, chánh nghiệp,³⁴³ chánh mạng, chánh tư duy,³⁴⁴ chánh niệm, chánh định. Đó gọi là thiện pháp.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ:

Thí tất cả chúng sanh,

Không bằng người thí pháp.

Thí chúng sanh tuy phước,

Pháp thí một người hơn.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tu hành thiện pháp. Như vậy, này các Tỳ-kheo, các ngươi hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các ngươi quán đàn-việt thí chủ như thế nào?”

Lúc ấy, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Thế Tôn là chủ³⁴⁵ các pháp.³⁴⁶ Nguyên xin Thế Tôn nói nghĩa này cho các Tỳ-kheo. Sau khi nghe, chúng con sẽ thọ trì.”

Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, hãy suy nghĩ kỹ, Ta sẽ phân biệt nghĩa này cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.”

Bấy giờ các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy. Thế Tôn bảo:

“Đàn-việt thí chủ đối với các người cung kính như là con hiếu thuận mẹ cha, nuôi dưỡng, hầu hạ, khiến cho năm uẩn được tăng ích, để ở nơi cõi Diêm-phù-lợi mà hiện các thứ nghĩa.³⁴⁷ Quán đàn-việt thí chủ là người hay thành tựu³⁴⁸ giới, vãng, tam-muội, trí tuệ; làm nhiều lợi ích cho các Tỳ-kheo, ở trong Tam bảo không có điều gì quái ngại.

“Thí chủ là người hay cho các người áo chăn, ẩm thực, khăn trải giường chõng, thuốc thang cho bệnh tật. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy có [564b01] tâm từ đối với đàn-việt. Ân nhỏ thường không quên, huống chi ân lớn. Hằng đem tâm từ mà nói cho đàn-việt kia về hành vi thanh tịnh của thân, khẩu, ý, không thể tính đếm, không thể hạn lượng. Hãy với thân hành từ, khẩu hành từ, ý hành từ, khiến cho vật sở thí của đàn-việt kia trọn không bị phế bỏ, được quả lớn, thành tựu phước hựu lớn, có danh xưng lớn, truyền khắp thế gian, pháp vị cam lồ. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ:

Thí, để thành của lớn,

Sở nguyện cũng thành tựu.

Vua cùng các đạo tặc,

Không thể đoạt vật này.

Thí, để được vương vị,

Nói tiếp ngời chuyển luân;

Thành bảy báu đầy đủ,
Đạt được nhờ bố thí.
Bố thí, thành thân trời,
Đầu đội mũ đa bảo;
Cùng kỹ nữ dạo chơi,
Báo này nhờ bố thí.
Thí, được Thiên-đế Thích,
Vua trời oai lực thịnh;
Nghìn mắt thân trang nghiêm,
Báo này nhờ bố thí.
Bố thí thành Phật đạo,
Đủ ba mươi hai tướng;
Chuyển pháp luân vô thượng,
Báo này cũng nhờ thí.
Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Đàn-việt thí chủ thừa sự, cúng dường các bậc Hiền thánh tinh tấn trì giới như thế nào?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Thế Tôn là chủ* các pháp. Xin nguyện Thế Tôn nói nghĩa này cho các Tỳ-kheo. Nghe rồi, chúng con sẽ thọ trì.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, hãy suy nghĩ kỹ, Ta phân biệt nghĩa này cho các người.”

Các Tỳ-kheo bạch:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.”

Các Tỳ-kheo vang nghe những lời Phật dạy như vậy. Thế Tôn bảo:

“Đàn-việt thí chủ mà thừa sự, cúng dường các bậc đa văn, tinh tấn trì giới, cũng giống như người lạc lối được chỉ đường, người thiếu thốn lương thực được cung cấp thức ăn, người sợ hãi được khiến không ưu phiền, người kinh sợ được chỉ bảo không kinh sợ, người không nơi nương tựa được che chở, [564c01] người mù được có mắt, y vương cho người bệnh; giống như nông phu ở quê làm ruộng, trừ khử cỏ dại để có thể phát triển cây lúa. Tỳ-kheo hãy thường nên trừ khử bệnh của năm thủ uẩn,³⁴⁹ cầu mong vào thành Niết-bàn, chỗ không có sợ hãi. Như vậy, này các Tỳ-kheo, đàn-việt thí chủ thừa sự cúng dường các bậc đa văn tinh tấn trì giới là như vậy.”

Lúc bấy giờ, gia chủ Cấp Cô Độc³⁵⁰ đang ở trong chúng. Gia chủ Cấp Cô Độc bạch Thế Tôn:

“Thật vậy, bạch Thế Tôn. Thật vậy, bạch Như Lai. Tất cả thí chủ đến với người nhận, giống như bình cát tường.³⁵¹ Người nhận bố thí như vua Bình-sa. Khuyến người hành bố thí như cha mẹ thân; người nhận thí là phước lành đời sau. Tất cả mọi thí chủ đến với người nhận giống như cư sĩ.”

Thế Tôn bảo:

“Thật vậy, Gia chủ. Như những gì ông đã nói.”

Gia chủ Cấp Cô Độc bạch Thế Tôn:

“Từ nay về sau, cửa nhà con không đóng kín, cũng không cự tuyệt Tỳ-kheo, Tỳ-kheo-ni, Ưu-bà-tắc, Ưu-bà-di, cùng những người đi đường thiếu lương thực.”

Bấy giờ, gia chủ Cấp Cô Độc bạch Thế Tôn:

“Nguyện xin Thế Tôn cùng chúng Tỳ-kheo nhận lời thỉnh của đệ tử.”

Thế Tôn im lặng nhận lời thỉnh của gia chủ. Gia chủ thấy Thế Tôn im lặng nhận lời, liền lễ Phật, nhiễu quanh ba vòng, rồi trở về chỗ ở. Đến nhà rồi, ngay trong đêm đó ông bày biện thịnh soạn đủ các loại đồ ăn, thức uống ngon ngọt, trải tọa cụ rộng rãi xong, tự đến báo giờ:

“Thức ăn đã dọn xong. Cúi xin Thế Tôn kịp thời quang lâm chiếu cố.”

Bấy giờ, Thế Tôn dẫn chúng Tỳ-kheo, khoác y ôm bát đến nhà gia chủ tại thành Xá-vệ. Đến nơi, mọi người ngồi vào chỗ của mình, và các Tỳ-kheo Tăng cũng theo thứ tự mà ngồi.

Gia chủ thấy Phật và chúng Tỳ-kheo ngồi đã an định rồi, tự tay đi dâng các thứ đồ ăn thức uống. Sau khi ăn xong, thu dọn bát, ông đến ngồi chỗ thấp trước Như Lai, để nghe pháp. Gia chủ bấy giờ bạch Thế Tôn:

“Lành thay, Như Lai cho phép các Tỳ-kheo tùy theo những vật cần như ba y, bình bát, ống đựng kim, ni-sur-đàn, giải buộc y³⁵², bình nước rửa,³⁵³ cùng tất cả những vật khác của Sa-môn, được phép nhận hết tại nhà đệ tử.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu các người cần y áo, bình bát, ni-sur-đàn, bình nước rửa cùng tất cả những vật tạp của Sa-môn, thì cho phép đến đó nhận, chớ có nghi nan mà khởi tướng tâm đắm trước.”

Bấy giờ, Thế Tôn nói pháp vi diệu cho gia chủ Cấp Cô Độc. [565a01] Nói pháp vi diệu xong, Phật rời chỗ ngồi đứng dậy ra về.

Lúc bấy giờ, Cấp Cô Độc nơi bốn cửa thành lại bố thí rộng rãi. Lần thứ năm ở trong chợ, lần thứ sáu ở tại nhà. Ai cần đồ ăn thì cho đồ ăn, cần thức uống thì cho thức uống, cần xe cộ, kỹ nhạc, hương xông, anh lạc, đều cho tất cả.

Thế Tôn nghe Gia chủ Cấp Cô Độc bố thí rộng rãi trong bốn cửa thành, và nơi chợ lớn; bố thí cho kẻ nghèo thiếu. Nơi nhà lại bố thí vô lượng. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Trong hàng đệ tử của Ta, Ưu-bà-tắc ưa thích bố thí bậc nhất đó là Gia chủ Tu-đạt.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, gia chủ Cấp Cô Độc đi đến chỗ Thế Tôn, đầu mặt lễ sát chân Phật, rồi ngồi qua một bên. Thế Tôn bảo:

“Thế nào Gia chủ, quý gia chủ thường bố thí cho những người nghèo thiếu phải không?”

Gia chủ thưa:

“Thật vậy, bạch Thế Tôn. Con thường bố thí cho những người nghèo thiếu. Nơi bốn cửa thành thì bố thí rộng rãi. Tại nhà thì cung cấp những gì cần dùng. Bạch Thế Tôn, có lúc con tự nghĩ muốn bố thí cho các loài cầm thú như chim chóc, heo, chó. Con cũng không nghĩ là đây nên cho, đây không nên cho; cũng lại không nghĩ là đây nên cho nhiều, đây nên cho ít. Con thường tự nghĩ tất cả chúng sanh đều do ăn uống mà sinh mạng tồn tại; có ăn thì sống, không ăn thì chết.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, lành thay, Gia chủ. Ông đã bằng tâm Bồ-tát, chuyên tinh nhất ý mà huệ thí rộng rãi. Thật vậy, chúng sanh nhờ ăn uống mà được cứu sống, không ăn uống thì liền chết. Nay Gia chủ, Ông sẽ được quả lớn, được tiếng tăm nhiều; được quả báo lớn mà tiếng đồn thấu mười phương; được pháp vị cam lồ. Vì sao vậy? Vì hàng Bồ-tát thường đem tâm bình đẳng để bố thí, lúc nào cũng một lòng mà nhớ nghĩ đến các loài chúng sanh, nhờ ăn uống mà

tồn tại, có ăn uống tức được cứu sống, không ăn uống tức chết. Nay Gia chủ, đó là tâm Bồ-tát ở tại chỗ yên ổn mà bố thí rộng rãi.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ:

Nên bố thí khắp cả,

Quyết không lòng hối tiếc;

Ắt sẽ gặp bạn lành,

Được giúp đến bờ kia.

[565b01] “Cho nên Gia chủ, hãy dùng tâm bình đẳng mà bố thí rộng rãi. Như vậy, Gia chủ hãy học điều này.”

Gia chủ sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Như Ta ngày nay biết rõ căn nguyên chỗ đến của chúng sanh, cũng biết quả báo của việc bố thí một nắm cơm dư cuối cùng, mình đã không ăn mà đem bố thí cho người khác. Lúc ấy, tuy không khởi tâm ghen ghét dù bằng lông tóc, nhưng vì chúng sanh này không biết quả báo của việc bố thí. Còn như Ta thì biết rõ điều đó. Quả báo của bố thí, báo bình đẳng, tâm không đổi khác. Cho nên, chúng sanh vì không thể bố thí bình đẳng mà tự thân đọa lạc, hằng bị tâm keo kiệt, ganh tị trói buộc tâm ý.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ:

Chúng sanh không tự giác,

Lời dạy của Như Lai:

Thường nên bố thí khắp,

Chuyên hướng chỗ chơn nhân,
Chí tánh đã thanh tịnh,
Được phước nhiều gấp bội;
Cùng cộng phần phước đó,
Sau được quả báo lớn.
Nay lành thay bố thí,
Tâm hướng ruộng phước rộng;
Chết ở cõi người này,
Ất sinh lên trên trời.
Cho đến xứ lành kia,
Khoái lạc tự vui sướng;
Cát tường rất hoan vui,
Tất cả không thiếu thốn.
Do nghiệp trời oai đức,
Ngọc nữ theo chung quanh;
Báo bố thí bình đẳng,
Nên được phước đức này.
Các Tỳ-kheo Sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người chớ sợ phước báo. Vì sao vậy? Vì đây là sự báo ứng của việc thọ lạc rất đáng yêu kính. Sở dĩ gọi là phước vì có báo lớn này. Các người nên sợ vô phước. Vì sao vậy? Vì đây là nguồn gốc của khổ, sầu lo, khổ não, không thể kể hết, không có yêu thích. Đây gọi là vô phước. Nay Tỳ-kheo, Ta tự nhớ xưa kia bảy năm hành từ tâm. Lại trải qua bảy kiếp Ta không đến cõi này. Lại trong bảy kiếp [565c01] Ta sinh về trời Quang âm, bảy kiếp sinh vào chốn Không Phạm thiên³⁵⁴ làm Đại Phạm thiên không ai sánh bằng, thống lĩnh trăm nghìn thế giới. Ba mươi sáu lần Ta làm thân Thiên đế Thích, vô số đời làm vua Chuyển luân.

“Cho nên, nay các Tỳ-kheo, hãy tạo phước chớ mệt mỏi. Vì sao vậy? Vì đây gọi là sự báo ứng của thọ lạc rất đáng yêu kính, đó gọi là phước. Các người nên sợ vô phước. Vì sao vậy? Vì là nguồn gốc của khổ, sầu lo, khổ não, không thể kể hết, đó gọi là vô phước.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Vui thay, phước báo,

Sở nguyện tựu thành;

Chóng đến diệt tận,

Đến chỗ vô vi.

Ví dù số ức,

Thiên ma Ba-tuần

Cũng không thể quấy

Người tạo nghiệp phước.

Kia thường tự cầu,

Đạo của Hiền thánh;

Liền trừ hết khổ,

Sau cùng không lo.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tạo phước chớ chán nản. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu có người thuận theo một pháp, không lìa một pháp, thì Thiên ma Ba-tuần không thể có được cơ hội, cũng không thể đến để quấy nhiễu người. Những gì là một pháp? Là công đức phước nghiệp. Vì sao vậy? Vì Ta nhớ xưa kia, dưới cây bồ-đề, cùng các Bồ-tát hội họp về một chỗ. Ác ma Ba-tuần đem hàng nghìn vạn ức binh chúng, đủ các loại tướng mạo, hình người đầu thú, không thể kể hết: Trời, Rồng, Quỷ thần, A-tu-la, Ca-lưu-la, Ma-hưu-lặc v.v... đều đến tụ hội.”

Lúc ấy Ma Ba-tuần nói với Ta rằng:

“Sa-môn, mau gọt mình sát đất.”

Phật dùng sức lớn phước đức hàng phục ma oán, mọi trần cấu đều tiêu, không ướm nhiễm, liền thành đạo vô thượng chánh chơn.

“Các Tỳ-kheo nên quán sát nghĩa này. Tỳ-kheo đầy đủ công đức, ác ma Ba-tuần không thể có được cơ hội để phá hoại công đức kia.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Có phước khoái lạc,

Vô phước thì khổ;

Đời này, đời sau,

Tạo phước thọ lạc.

“Cho nên các Tỳ-kheo, tạo phước chớ mệt mỏi.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì [566a01] Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo tu hành một pháp thì không thể làm bại hoại các nẻo dữ. Một pháp thì hướng đến các nẻo lành. Một pháp thì hướng đến Niết-bàn. Thế nào là tu hành một pháp thì không thể làm bại hoại các nẻo dữ? Là tâm không chí tín. Đó gọi là tu một pháp này thì không thể làm hoại các nẻo ác.

“Thế nào là tu hành một pháp thì hướng đến các nẻo thiện? Là tâm hành chí tín. Đó gọi là tu một pháp thì hướng đến các nẻo lành.

“Thế nào là tu hành một pháp thì hướng đến Niết-bàn? Là thường chuyên tâm niệm. Đó gọi là tu hành pháp này được đến Niết-bàn.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy chuyên tinh tâm ý niệm tưởng đến các góc lành. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu có một người mà xuất hiện ở thế gian, thì chúng sanh ở đây liền tăng ích tuổi thọ, nhan sắc tươi nhuận, khí lực sung mãn, khoái lạc vô cùng, âm

thanh hòa nhã. Một người ấy là ai? Là Như Lai Chí chơn, Đấng chánh giác. Đây gọi là một người mà xuất hiện ở thế gian, khiến chúng sanh ở đây liền tăng ích tuổi thọ, nhan sắc tươi nhuận, khí lực sung mãn, khoái lạc vô cùng, âm thanh hòa nhã.”

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy thường chuyên tinh nhất tâm niệm Phật. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Không mạn, hai niệm, đàn,

Hai thí, keo³⁵⁵ không chán;

Thí phước, ma Ba-tuần,

Nẻo ác, và một người.³⁵⁶

---o0o---

11. PHÂM BÁT ĐÃI

KINH SỐ 01

[566b06] Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy diệt một pháp, Ta sẽ xác chứng các người thành A-na-hàm. Một pháp gì? Tham dục. Này các Tỳ-kheo, hãy diệt tham dục, Ta sẽ các chứng các người đắc A-na-hàm.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Bị nhiễm bởi tham dâm,

Chúng sanh rơi đường dữ;

Siêng tu bỏ tham dục,

Liên thành A-na-hàm.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy diệt một pháp, Ta sẽ xác chứng các người thành A-na-hàm. Một pháp gì? Sân nhuế. Nay, các Tỳ-kheo, hãy diệt sân nhuế, Ta sẽ ác chứng các người đắc A-na-hàm.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Bị nhiễm bởi sân nhuế,

Chúng sanh rơi đường dữ;

Siêng tu bỏ sân nhuế,

Liên thành A-na-hàm.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy diệt một pháp, xa lìa một pháp, Ta sẽ xác chứng các người thành A-na-hàm. Một pháp gì? Ngu si. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy diệt ngu si, Ta sẽ xác chứng các người đắc A-na-hàm.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Bị nhiễm bởi ngu si,

Chúng sanh rơi đường dữ;

Siêng tu bỏ ngu si,

Liền thành A-na-hàm.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

[566c01]Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy diệt một pháp, xa lìa một pháp, Ta sẽ xác chứng các người thành A-na-hàm. Một pháp gì? Xan tham. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy diệt xan tham, Ta sẽ xác chứng các người đắc A-na-hàm.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Bị nhiễm bởi xan tham,

Chúng sanh rơi đường dữ;

Siêng tu bỏ xan tham,

Liền thành A-na-hàm.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta ở trong chúng này, ban đầu không thấy một pháp không thể hàng phục, khó có được thời cơ thích nghi, chịu các báo khổ, như là tâm. Nay các Tỳ-kheo, tâm này không thể hàng phục, khó có được thời cơ thích nghi, chịu các báo khổ. Cho nên, nay các Tỳ-kheo, hãy phân biệt tâm, hãy tư duy tâm; hãy khéo niệm tưởng các gốc rễ thiện. Như vậy, nay các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta ở trong chúng này, ban đầu không thấy một pháp dễ hàng phục, để có được thời cơ thích nghi, nhận các báo thiện, như là tâm. Cho nên, nay các Tỳ-kheo, hãy phân biệt tâm, hãy tư duy tâm; hãy khéo niệm tưởng các gốc rễ thiện. Như vậy, nay các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ở trong chúng này, nếu có một người nào nghĩ điều gì, Ta tất biết rõ. Sau đó người này ở trong chúng không vì sự ăn uống mà nói lời hư dối. Nhưng vào một lúc khác, Ta xem thấy người này sinh tâm đắm nhiễm, niệm tưởng tài vật, nên ở trong đại chúng nói hư dối. Vì sao vậy? Nay các Tỳ-kheo, sự

đắm nhiễm tài vật thật là khó bỏ, khiến người rơi vào trong ba đường dữ, không đến được chỗ vô vi. Cho nên, này các Tỳ-kheo, đã sinh tâm này rồi, thì hãy [567a01] xả ly. Giả sử chưa sinh, chớ để khởi tâm nhiễm đắm tài vật. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ở trong chúng này, có người tự nghĩ, thà bị đoạn mạng chứ không nói dối ở trong chúng. Nhưng vào một lúc khác, Ta xem thấy người này sinh tâm đắm nhiễm niệm tướng tài vật, nên ở trong đại chúng nói lời hư dối. Sở dĩ như vậy, này các Tỳ-kheo, sự đắm nhiễm vào tài vật thật là khó bỏ, khiến người rơi vào trong ba đường dữ, không đến được chỗ vô vi. Cho nên, này các Tỳ-kheo, đã sinh tâm này rồi, thì hãy xả ly. Giả sử chưa sinh, chớ để khởi tâm nhiễm đắm tài vật. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại tại Ca-lan-đà trong Trúc viên, tại thành La-duyệt-kỳ, cùng với năm trăm vị đại Tỳ-kheo. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào, các Tỳ-kheo, có ai thấy pháp Đề-bà-đạt-đâu³⁵⁷ thanh bạch không? Nhưng Đề-bà-đạt-đâu lại tạo ác sâu nặng, sẽ trải qua một kiếp chịu tội, không thể chữa trị. Ở trong pháp của Ta thì không thấy một mảy may điều lành nào để có thể ghi ra. Vì vậy cho nên, nay Ta nói nguyên thủ các tội của Đề-bà-đạt-đâu là không thể chữa trị được. Giống như có người rơi vào hố phần sâu, thân thể chìm ngập, không có chỗ nào là sạch. Có người muốn đến

cứu mạng nó đặt lên chỗ sạch, nhìn quanh hổ phẫn và thân người kia, có chỗ nào sạch để dùng tay kéo vớt lên; nhưng nhìn kỹ không một chỗ nào sạch để mà nắm, nên bỏ mà đi.

“Cũng vậy, này các Tỳ-kheo, Ta xem nơi kẻ ngu si Đề-bà-đạt-đâu không thấy mảy may pháp thiện³⁵⁸ nào đáng ghi nhận, và sẽ trải qua một kiếp chịu tội, không thể chữa trị. Sở dĩ như vậy, vì Đề-bà-đạt-đâu chỉ có ngu si, chuyên đắm lợi dưỡng; sau khi tạo tội ngũ nghịch, thân hoại mạng chung sẽ sinh vào đường dữ.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, sâu nặng về lợi dưỡng khiến người không đến được nơi an ổn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, [567b01] đã sinh tâm lợi dưỡng thì hãy liả bỏ. Nếu nó chưa sinh thì chớ để khởi tâm đắm nhiễm. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---oOo---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại tại Ca-lan-đà trong Trúc viên, thành La-duyet-kỳ, cùng với năm trăm vị đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ, có một Tỳ-kheo nghe Như Lai đã có thọ ký về Điều-đạt,³⁵⁹ là sẽ chịu tội một kiếp không thể chữa trị. Lúc ấy, Tỳ-kheo kia đến chỗ Tôn giả A-nan, sau khi thăm hỏi xong, ngồi qua một bên.

Tỳ-kheo kia hỏi A-nan rằng:

“Thế nào, Tôn giả A-nan, Như Lai đã quán sát tận cùng căn nguyên của Đề-bà-đạt-đâu rồi, sau đó mới thọ ký là sẽ chịu tội một kiếp không thể chữa liệu chẳng? Có nguyên do để có thể được thọ ký chẳng?”

Lúc ấy, A-nan bảo:

“Những gì Như Lai nói ra không bao giờ hư dối. Những gì được hành bởi thân, khẩu của Ngài không có đối khác. Như Lai đã chắc thật thọ ký Đề-bà-đạt-đâu sẽ chịu tội sâu nặng trải qua một kiếp không thể chữa trị.”

Bấy giờ, Tôn giả A-nan rời chỗ ngồi đứng dậy, đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lễ sát chân, rồi đứng qua một bên, bạch Thế Tôn:

“Có một Tỳ-kheo đi đến chỗ con nói: ‘Thế nào, Tôn giả A-nan, Như Lai đã quán sát tận cùng căn nguyên của Đê-bà-đạt-đâu rồi, sau đó mới thọ ký là sẽ chịu tội một kiếp không thể chữa liệu chăng? Có nguyên do để có thể được thọ ký chăng?’ Nói xong những lời này rồi tự bỏ đi.”

Thế Tôn bảo:

“Tỳ-kheo kia chắc là người xuất gia tu học trễ muộn, hay mới đi đến trong pháp của Ta chưa bao lâu chăng? Những gì Như Lai đã nói ra không bao giờ hư dối, sao lại ở trong đó mà khởi lên do dự?”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo A-nan:

“Người hãy đến đó, bảo Tỳ-kheo kia rằng: ‘Như Lai cho gọi ông.’”

A-nan đáp :

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.”

Sau khi vâng lời Thế Tôn dạy, A-nan liền đến chỗ Tỳ-kheo kia; đến rồi bảo Tỳ-kheo kia rằng:

“Như Lai cho gọi thầy.”

Tỳ-kheo kia đáp:

“Xin vâng, Tôn giả.”

Bấy giờ, Tỳ-kheo kia sửa lại y phục, cùng A-nan đến chỗ Thế Tôn. Đến rồi, lễ sát chân Thế Tôn, rồi ngồi qua một bên.

Thế Tôn bảo Tỳ-kheo kia:

“Này kẻ ngu kia, sao người không tin những gì Như Lai đã nói ra? Những gì Như Lai dạy là không hư vọng. Nay người muốn tìm hư vọng nơi Như Lai?”

Lúc ấy Tỳ-kheo kia [567c01] bạch Thế Tôn:

“Tỳ-kheo Đê-bà-đạt-đâu có thần lực lớn, có oai thế lớn, vì sao Thế Tôn lại thọ ký ông ấy chịu sâu tội nặng một kiếp?”

Phật bảo Tỳ-kheo:

“Hãy giữ gìn lời nói của người, chớ để phải lâu dài chịu khổ vô lượng.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Trụ thiên, thân thông tục,³⁶⁰

Rốt lại, không giải thoát;

Không tạo đường diết tận,

Lại trở vào địa ngục.

“Giả sử nếu Ta thấy Đê-bà-đạt-đâu tự thân có chút ít pháp thiện nào, Ta không bao giờ thọ ký Đê-bà-đạt-đâu kia phải chịu tội một kiếp không thể chữa trị. Cho nên, này kẻ ngu kia, vì Ta không thấy Đê-bà-đạt-đâu có một chút pháp thiện nào cho nên mới thọ ký Đê-bà-đạt-đâu kia chịu tội một kiếp không thể chữa trị. Sở dĩ như vậy, vì Đê-bà-đạt-đâu ngu si tham đắm nơi lợi dưỡng, khởi tâm nhiễm trước, tạo ác ngữ nghịch, thân hoại mạng chung sẽ đọa vào trong địa ngục. Vì sao vậy? Vì tâm lợi dưỡng nặng thì sẽ làm bại hoại gốc rễ thiện của con người, khiến con người không đến được nơi an ổn.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, nếu có tâm lợi dưỡng khởi lên thì hãy tìm cách diệt, nếu không có tâm thì chớ khởi tưởng đắm vào. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, Tỳ-kheo kia từ chỗ ngồi đứng dậy, sửa lại y phục, lễ sát chân Thế Tôn, bạch Thế Tôn:

“Nay con tự hối lỗi, nguyện xin Thế Tôn rủ lòng tha thứ, vì ngu si nên con đã tạo hành bất thiện. Những gì Như Lai đã nói ra không có hai lời, nhưng vì con ngu si nên khởi tưởng do dự. Nguyện xin Thế Tôn nhận sự hối lỗi của con, sửa đổi cái đã qua, tu tập cái sẽ đến.”

Tác bạch cho đến ba lần như vậy.

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, Tỳ-kheo. Đã biết hối những điều mình đã nghĩ. Ta tha thứ cho những bất cập của người. Chớ đối với Như Lai mà khởi tưởng do dự. Nay Ta nhận sự hối lỗi của người. Sau này chớ gây nữa.”

Cho đến ba³⁶¹ lần như vậy.

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Dù có tạo tội nặng,

Hối lỗi, không tái phạm;

Người này hợp giới cấm,

Nhỏ căn nguyên tội này.

Bấy giờ, Tỳ-kheo kia cùng bốn bộ chúng nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Bốn loại A-na-hàm,

Hai tâm, và hai thực,

Bà-đạt hai khế kinh,

Người trí nên giác tri.

---o0o---

12. PHẨM NHẬP ĐẠO

KINH SỐ 01³⁶²

Tôi Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ.³⁶³ Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có con đường chỉ một lối vào,³⁶⁴ làm thanh tịnh các hành của chúng sanh, trừ bỏ sâu ưu, không còn mọi bức não, được trí tuệ lớn, thành tựu sự chứng đắc Niết-bàn. Đó là hãy diệt trừ năm triền cái, tư duy bốn niệm xứ³⁶⁵”.

“Thế nào là một lối vào? Tâm chuyên nhất, đó là một lối vào. Thế nào là đạo? Tám phẩm đạo Hiền thánh: 1. chánh kiến, 2. chánh tư duy,³⁶⁶ 3. chánh nghiệp, 4. chánh mạng, 5. chánh tinh tấn, 6. chánh ngữ,³⁶⁷ 7. chánh niệm, 8. chánh định. Đó gọi là đạo. Đó gọi là con đường chỉ một lối vào.

“Thế nào là hãy diệt trừ năm triền cái? Tham dục cái, sân nhuế cái, trạo cử³⁶⁸ cái, thù miên cái, nghi cái. Đó gọi là năm triền cái phải diệt.

“Thế nào là tư duy bốn niệm xứ? Ở đây, này Tỳ-kheo, quán thân nơi nội thân³⁶⁹ trừ bỏ niệm ác, không có sâu ưu; quán thân nơi ngoại thân,³⁷⁰ trừ bỏ ác niệm, không có sâu ưu; quán thân nơi nội ngoại thân,³⁷¹ thân trừ bỏ ác niệm, không có sâu ưu. Quán thọ nơi nội thọ³⁷², quán thọ nơi ngoại thọ, quán thọ nơi nội ngoại thọ mà tự an trú³⁷³. Quán nội tâm, quán ngoại tâm, quán nội ngoại tâm tâm mà tự an trú. Quán nội pháp, quán ngoại pháp, quán nội ngoại pháp mà tự an trú.

“Thế nào là Tỳ-kheo quán thân nơi nội thân mà tự an trú*? Ở đây, Tỳ-kheo quán thân này tùy theo tánh hành của nó: từ đầu đến chân, từ chân đến đầu; quán trong thân này tất cả đều bất tịnh, không có gì đáng tham.

“Lại quán thân này có các thứ lông, tóc, móng, răng, da, thịt, gân, xương, tủy, não, mỡ cao³⁷⁴, ruột, bao tử, tim, gan, tỳ, thận; thấy đều quán biết hết. Phần, tiểu, sanh tạng, thực tạng, nước mắt, đờm dãi, huyết mạch, mỡ³⁷⁵, mật; đều nên quán biết, không có gì đáng tham đắm. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy quán thân mà tự an trú, trừ bỏ niệm ác, không có sâu ưu.

“Lại nữa Tỳ-kheo lại quán thân này có đại chủng đất chăng? Có đại chủng nước, lửa, gió chăng? Tỳ-kheo quán sát thân này như vậy.

“Lại nữa, Tỳ-kheo quán thân này, phân biệt các giới; thân này có bốn đại chủng. Giống như người khéo mổ bò, hoặc học trò người mổ bò, xẻ con bò từng phần để tự xem xét: đây là chân, đây là tim, đây là đốt xương, đây là đầu. Cũng vậy, Tỳ-kheo kia phân biệt giới này mà tự quán sát: thân này có các đại chủng đất, nước, lửa, gió. Tỳ-kheo quán sát [568b01] thân như vậy mà tự an trú.

“Lại nữa, Tỳ-kheo quán thân này có các lỗ rỉ chảy không sạch. Giống như người kia quán sát vườn trúc hay quán sát bụi lau. Cũng vậy Tỳ-kheo quán thân này có các lỗ chảy ra các thứ bất tịnh.

“Lại nữa, Tỳ-kheo quán tử thi,³⁷⁶ hoặc chết đã một ngày, hoặc hai ngày, hoặc ba ngày, hoặc bốn ngày, hoặc năm ngày, sáu ngày, bảy ngày; thân thể sinh trưởng, hôi thối không sạch. Tỳ-kheo lại tự quán thân mình cùng với thân kia không khác,³⁷⁷ thân ta không thoát khỏi hoạn này.

“Hoặc Tỳ-kheo quán tử thi bị quạ, se sẻ, kên kên ăn nuốt, hoặc bị hổ lang, chó sói, các loài trùng thú trông thấy ăn thịt. Tỳ-kheo lại tự quán thân mình cùng kia không khác, thân ta không tránh khỏi hoạn này. Đó là Tỳ-kheo tự quán thân mà an trú.

“Lại nữa, Tỳ-kheo quán tử thi hoặc bị ăn một nửa, rơi vãi trên đất, hôi thối không sạch. Tỳ-kheo lại tự quán thân mình cùng kia không khác, thân ta không tránh khỏi pháp này.

“Lại nữa, quán tử thi đã hết thịt, chỉ còn có xương bê bết máu. Tỳ-kheo lại đem thân mình quán sát như thân kia cũng không khác. Tỳ-kheo quán thân này như vậy.

“Lại nữa, Tỳ-kheo quán tử thi, gân ràng rịt như bó củi. Tỳ-kheo lại quán thân mình cùng kia không khác. Tỳ-kheo quán thân này như vậy.

“Lại nữa, Tỳ-kheo quán tử thi, từng đốt xương phân tán rơi vãi khắp nơi. Hoặc xương tay, xương chân mỗi thứ một nơi, hoặc xương đùi, xương hông, hoặc xương cẳng, hoặc xương tay, hoặc xương vai, hoặc xương sườn, hoặc xương sống, hoặc xương cổ, hoặc đầu lâu. Lại nữa, thân này cùng kia không khác. Ta không thoát khỏi pháp này. Thân ta cũng sẽ bại hoại. Như vậy Tỳ-kheo quán thân này mà tự an trú.

“Lại nữa, Tỳ-kheo quán tử thi màu trắng, màu ngọc trắng³⁷⁸. Tỳ-kheo lại tự quán thân cùng kia không khác, ta không lìa khỏi pháp này. Đó là Tỳ-kheo tự quán thân.

“Lại nữa, nếu Tỳ-kheo thấy tử thi, tướng xương xanh bầm, không có gì đáng tham đắm, hoặc cùng màu tro đất không thể phân biệt. Như vậy, Tỳ-kheo tự quán thân, trừ bỏ niệm ác, không có sầu lo. Thân này vô thường, là pháp phân tán. Như vậy Tỳ-kheo quán nội tự thân, quán ngoại thân, quán nội ngoại thân, phân rã, không có gì.

“Thế nào là Tỳ-kheo quán thọ nơi nội thọ? Ở đây, Tỳ-kheo khi có cảm thọ lạc, tức thì tự giác tri rằng ta có cảm thọ lạc. Khi có cảm thọ khổ, tức thì tự giác tri rằng ta có cảm thọ khổ. Khi có cảm thọ không lạc không khổ, [568c01] tự giác tri rằng ta có cảm thọ không lạc không khổ. Nếu khi được cảm thọ lạc bởi vật dục³⁷⁹, liền tự giác tri ta được cảm thọ lạc bởi vật dục*. Nếu khi được cảm thọ khổ bởi vật dục*, liền tự giác tri ta được cảm thọ khổ bởi vật dục*. Nếu khi được cảm thọ không lạc không khổ bởi vật dục*, liền tự giác tri ta được cảm thọ không lạc không khổ bởi vật dục*. Nếu khi được cảm thọ lạc phi vật dục³⁸⁰, liền tự giác tri ta được cảm thọ lạc phi vật dục. Nếu được cảm thọ khổ phi vật dục, liền tự giác tri ta được cảm thọ khổ phi vật dục. Nếu khi được cảm thọ không lạc không khổ phi vật dục, liền tự giác tri ta được cảm thọ không lạc không khổ phi vật dục. Tỳ-kheo bên tự quán nội thọ như vậy.

“Lại nữa, nếu Tỳ-kheo lúc được cảm thọ lạc, lúc ấy không có cảm thọ khổ, bấy giờ tự giác tri ta đang cảm thọ lạc. Nếu lúc được cảm thọ khổ, lúc ấy không có cảm thọ lạc, bấy giờ tự giác tri ta đang cảm thọ khổ. Nếu khi được cảm thọ không lạc không khổ, lúc đó không có lạc, không có khổ, thì tự giác tri ta đang cảm thọ không lạc không khổ.

“Vị đó quán pháp tập khởi³⁸¹ mà tự an trú*, cũng quán pháp diệt tận,³⁸² lại quán pháp tập diệt³⁸³. Hoặc lại có thọ hiện ở trước mà có thể biết, có thể thấy; vị ấy tư duy nguồn gốc của nó, không nương tựa vào đâu mà tự an trú, không khởi niệm tưởng về thế gian³⁸⁴. Ở trong đó cũng không kinh sợ. Do không kinh sợ mà đạt đến Niết-bàn, như thật biết rằng: ‘Sinh³⁸⁵ đã dứt, phạm hạnh đã vững, việc phải làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa.’ Tỳ-kheo tự quán nội thọ như vậy, trừ bỏ loạn niệm không có sầu lo. Tự quán ngoại thọ³⁸⁶, quán nội ngoại thọ, trừ bỏ loạn niệm không có sầu lo. Như vậy Tỳ-kheo nội ngoại quán thọ.

“Thế nào là quán tâm nơi tâm³⁸⁷ mà tự an trú*? Ở đây, Tỳ-kheo có tâm ái dục, liền tự giác tri có tâm ái dục; không có tâm ái dục cũng tự giác tri không có tâm ái dục. Có tâm sân nhuế, liền tự giác tri có tâm sân nhuế; không có tâm sân nhuế, cũng tự giác tri không có tâm sân nhuế. Nếu có tâm ngu si, liền tự giác tri có tâm ngu si; không có tâm ngu si, liền tự giác tri ta không không có tâm ngu si. Nếu có tâm ái niệm, liền tự giác tri có tâm ái niệm; không có tâm ái niệm, cũng tự giác tri không có tâm ái niệm. Có tâm thọ nhập³⁸⁸, thì tự giác tri có tâm thọ nhập; không tâm thọ nhập, thì tự giác tri không tâm thọ nhập. Nếu có tâm loạn³⁸⁹, thì tự giác tri có tâm loạn; không có tâm loạn niệm, cũng tự giác tri không [569a01] có tâm loạn niệm. Có tâm

tán lạc,³⁹⁰ liền tự giác tri có tâm tán lạc; không có tâm tán lạc, liền tự giác tri không có tâm tán lạc. Có tâm phổ biến, liền tự giác tri có tâm phổ biến; không có tâm phổ biến, cũng tự giác tri không có tâm phổ biến. Có tâm lớn, liền tự giác tri có tâm lớn; không có tâm lớn cũng tự giác tri không có tâm lớn. Có tâm vô lượng, liền tự giác tri có tâm vô lượng; không có tâm vô lượng, cũng tự giác tri không có tâm vô lượng. Có tâm tam-muội, liền giác tri có tâm tam-muội³⁹¹; không có tâm tam-muội, cũng giác tri không có tâm tam-muội. Tâm chưa giải thoát, liền tự giác tri tâm chưa giải thoát; tâm đã giải thoát, cũng tự giác tri tâm đã giải thoát.

“Nhu vậy, Tỳ-kheo tu niệm xứ với sự quán sát tướng của tâm³⁹²; quán tập pháp, quán diệt pháp, cùng quán pháp tập diệt*; tư duy quán pháp mà tự an trú. Những gì mà³⁹³ có thể biết, có thể thấy, có thể tư duy, không thể tư duy, không nương tựa cái gì, không khởi lên niệm tưởng thế gian.³⁹⁴ Đã không khởi tưởng liền không sợ hãi. Đã không sợ hãi liền được vô dư. Đã được vô dư liền được Niết-bàn, như thật biết rằng: ‘Sinh* đã dứt. phạm hạnh đã vững, việc phải làm đã làm xong, không còn thọ thân đời sau nữa.’

“Nhu vậy, Tỳ-kheo tu tập niệm xứ, tự quán tự nội tâm, trừ bỏ loạn tưởng, không có sầu lo; tu tập niệm, tự quán ngoại tâm, quán nội ngoại tâm, trừ bỏ loạn niệm, không có sầu lo. Như vậy, Tỳ-kheo tu tập niệm xứ quán tướng của tâm nơi tâm*.

“Thế nào là Tỳ-kheo tu niệm xứ, quán tướng của pháp nơi pháp? Ở đây, Tỳ-kheo tu niệm giác chi,³⁹⁵ y quán, y vô dục, y diệt tận, trừ bỏ các pháp ác.³⁹⁶ Tu trạch pháp giác chi,³⁹⁷ tu tinh tấn giác chi, tu hỷ giác chi³⁹⁸, tu khinh an giác chi³⁹⁹, tu định giác chi⁴⁰⁰, tu xả giác chi,⁴⁰¹ y quán, y vô dục, y diệt tận, trừ bỏ các pháp ác. Như vậy, Tỳ-kheo tu niệm xứ, quán tướng của pháp nơi pháp.

“Lại nữa, Tỳ-kheo đã giải thoát khỏi ái dục⁴⁰², trừ pháp ác bất thiện, có tâm, có tứ,⁴⁰³ có hỷ và lạc do viễn ly sinh⁴⁰⁴, chứng nhập và an trú sơ thiền. Như vậy, Tỳ-kheo tu niệm xứ, quán tướng của pháp nơi pháp.

“Lại nữa, Tỳ-kheo xả tâm và tứ, nội tâm tịch tĩnh⁴⁰⁵, chuyên nhất ý⁴⁰⁶, không tầm, không tứ, có hỷ lạc do định sinh⁴⁰⁷, chứng nhập và an trú nhị thiền. Như vậy, Tỳ-kheo tu niệm xứ, quán tướng của pháp nơi pháp.

“Lại nữa, Tỳ-kheo ly hỷ, an trú xả,⁴⁰⁸ hằng tự giác tri,⁴⁰⁹ [69b01] thân có tri giác lạc, điều mà các hiền thánh nói là xả, niệm, an trú lạc⁴¹⁰, chứng nhập và

an trú tam thiên. Như vậy, Tỳ-kheo tu niệm xứ, quán tướng của pháp nơi pháp.

“Lại nữa, Tỳ-kheo xả tâm lạc khô, ưu và hỷ từ trước đã trừ, không lạc không khô, xả, niệm thanh tịnh,⁴¹¹ an trú nơi tứ thiên. Như vậy, Tỳ-kheo tu niệm xứ, quán tướng của pháp nơi pháp.

“Vị ấy, hành pháp tập, hành pháp diệt tận, cùng hành pháp tập diệt mà tự an trú, liền được niệm xứ nơi pháp mà hiện ra trước,⁴¹² có thể biết, có thể thấy, trừ bỏ loạn tưởng, không nương tựa cái gì, không khởi tưởng thế gian. Đã không khởi tưởng liền không sợ hãi. Đã không sợ hãi thì như thật biết rằng, ‘Sinh* đã dứt. phạm hạnh đã vững, việc phải làm đã làm xong, không còn thọ thân nữa.’

“Này các Tỳ-kheo, y chỉ trên con đường một lối vào mà chúng sanh được thanh tịnh, xa lìa sầu ưu, lại không có tưởng ưu⁴¹³ hỷ, đạt được trí tuệ, chứng ngộ Niết-bàn⁴¹⁴. Đó là diệt năm triền cái, tu bốn niệm xứ.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta ở trong đây không thấy một pháp nào đưa đến hoại diệt nhanh như ganh ghét, đố kỵ đối với đồng phạm hạnh. Cho nên, các Tỳ-kheo nên tu hành từ nhân, thân hành từ, khẩu hành từ, ý hành từ. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có một người mà khi xuất hiện ở thế gian, thì tối tôn, tối thượng trên cả chư thiên, loài người, Ma, cùng Ma thiên, Sa-môn, Bà-la-môn, tối tôn không ai sánh bằng; đó là ruộng phước, bậc nhất đáng thừa sự, đáng tôn kính. Thế một người ấy là ai? Là Như Lai, bậc A-la-hán Chánh đẳng Chánh giác. Đó gọi là một người mà khi xuất hiện ở thế gian, thì tối tôn, tối thượng, vượt qua chư thiên, loài người, A-tu-la, Ma cùng Ma thiên, Sa-môn, Bà-la-môn không ai sánh bằng; đó là ruộng phước bậc nhất, đáng thừa sự, đáng tôn kính. Cho nên, này các Tỳ-kheo, nên thường cúng dường Như Lai. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ.

[569c01] Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ai chăm sóc bệnh nhân, là người ấy đã chăm sóc Ta. Ai khán hộ bệnh nhân, là người ấy đã khán hộ Ta. Vì sao vậy? Ta nay muốn đích thân khán hộ người tật bệnh.

“Này các Tỳ-kheo, Ta không thấy một người nào mà bố thí cho vị ấy thì sự bố thí này không gì vượt qua, tối thượng trên cả sự bố thí cho chư thiên, thế gian, sa-môn, bà-la-môn. Hành thí này mới đích thật là thí, được quả báo lớn, được công đức lớn, tiếng đồn vang khắp, được pháp vị cam lồ. Nghĩa là bố thí đến Như Lai Chí chơn, Đẳng chánh giác. Nên biết, đó là bố thí tối thượng trong sự bố thí, không có gì vượt qua. Hành thí này mới đích thật là thí, được quả báo lớn, được công đức lớn. Nay Ta vì nhân duyên này mà nói ra như vậy: Chăm sóc bệnh nhân, tức là đã chăm sóc Ta không khác. Các người lâu dài được phước lợi lớn. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ai tán thán a-lan-nhã⁴¹⁵ tức là đã tán thán Ta. Vì sao vậy? Vì hiện tại lúc nào Ta cũng tự tán thán hạnh a-lan-nhã. Ai bài báng a-lan-nhã tức là đã bài báng Ta.

“Ai tán thán khát thực⁴¹⁶ tức là đã tán thán Ta. Vì sao vậy? Vì lúc nào Ta cũng tán thán người hay khát thực. Ai hủy báng khát thực tức là đã hủy báng Ta.

“Ai tán thán người ngồi một mình⁴¹⁷ tức là đã tán thán Ta. Vì sao vậy? Vì Ta thường tán thán người hay ngồi một mình. Ai hủy báng người ngồi một mình tức là đã hủy báng Ta.

“Ai tán thán người một nhà một lần ăn⁴¹⁸ tức là đã tán thán Ta. Vì sao vậy? Vì Ta thường tán thán người một lần ngồi một lần ăn. Ai hủy báng người một lần ngồi một lần ăn tức là đã hủy báng Ta.

“Ai tán thán người ngồi dưới gốc cây,⁴¹⁹ tức là đã tán thán thân Ta không khác. Vì sao vậy? Vì Ta thường tán thán người ngồi dưới bóng cây. Ai hủy báng người ngồi dưới bóng cây, tức là đã hủy báng Ta.

“Ai tán thán người ngồi ngoài trời⁴²⁰ tức là đã tán thán Ta. Vì sao vậy? Vì Ta thường tán thán người ngồi ngoài trời. Ai hủy nhục người ngồi ngoài trời, tức là đã hủy nhục Ta.

“Ai tán thán người ở nơi trống vắng,⁴²¹ tức là đã [570a01] tán thán Ta. Vì sao vậy? Vì Ta thường tán thán người ở nơi trống vắng. Ai hủy nhục người ở nơi trống vắng, tức là đã hủy nhục Ta.

“Ai tán thán người khoác y năm mảnh,⁴²² tức là đã tán thán Ta. Vì sao vậy? Vì Ta thường tán thán người khoác y năm mảnh. Ai hủy nhục người khoác y năm mảnh tức là đã hủy nhục Ta.

“Ai tán thán người trì ba y⁴²³ tức là đã tán thán Ta. Vì sao vậy? Vì lúc nào Ta cũng tán thán người trì ba y. Ai hủy nhục người trì ba y tức là đã hủy nhục Ta.

“Ai tán thán người ngồi nơi gò má⁴²⁴ tức là đã tán thán Ta. Vì sao vậy? Vì Ta thường tán thán người ngồi nơi gò má. Ai hủy nhục người ngồi nơi gò má tức là đã hủy nhục Ta.

“Ai tán thán người ăn một bát⁴²⁵ tức là đã tán thán Ta. Vì sao vậy? Vì Ta thường tán thán người ăn một bát. Ai hủy nhục người ăn một lần tức là đã hủy nhục Ta.

“Ai tán thán người ăn đúng giữa ngày,⁴²⁶ tức là đã tán thán thân Ta. Vì sao vậy? Vì Ta thường tán thán người ăn đúng giữa ngày. Ai hủy nhục người ăn đúng giữa ngày, tức là đã hủy nhục Ta.

“Ai tán thán hạnh đầu đà⁴²⁷ tức là đã tán thán Ta. Vì sao vậy? Vì Ta thường tán thán các hạnh đầu đà. Ai hủy nhục hạnh đầu đà, tức là đã hủy nhục Ta.⁴²⁸

“Nay Ta dạy các Tỳ-kheo nên như sở hành của đại Ca-diếp,⁴²⁹ không để có điều rơi rớt mất. Vì sao vậy? Vì Tỳ-kheo Ca-diếp có các hạnh này. Cho nên sở học của các Tỳ-kheo thường nên như Ca-diếp. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại tại Ca-lan-đà trong Trúc viên, tại thành La-duyệt, cùng với năm trăm vị đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ, Tôn giả Đại Ca-diếp sống ở A-lan-nhã, đến giờ khát thực thì không phân biệt giàu nghèo; tại một chỗ ngồi một lần không bao giờ di

dịch;⁴³⁰ ngồi dưới gốc cây, hay ngoài trời, hoặc nơi trống vắng; khoác y năm mảnh, hoặc trì ba y, hoặc ở gò mả, hoặc ăn một bữa, hoặc ăn đúng ngọ, hoặc hành đầu đà dù tuổi cao già cả.

Bấy giờ, Tôn giả Đại Ca-diếp sau khi ăn xong, liền đến dưới gốc cây mà thiền định. Thiền định xong, từ chỗ ngồi đứng dậy, sửa y [570b01] phục, đến chỗ Thế Tôn. Lúc ấy, Thế Tôn từ xa nhìn thấy Ca-diếp lại. Thế Tôn bảo rằng:

“Thiện lai, Ca-diếp.”

Ca-diếp đến chỗ Thế Tôn đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên.

Thế Tôn bảo:

“Ca-diếp. Nay Thầy tuổi đã cao già cả, chí kém, suy nhược. Nay Thầy nên bỏ khát thực, cho đến các hạnh đầu đà; cũng nên nhận lời mời của các gia chủ, và nhận xiêm y.”

Ca-diếp thưa:

“Hôm nay, con không dám theo lời dạy của Như Lai. Vì sao vậy? Vì nếu Như Lai không thành tựu đạo vô thượng chánh chơn, thì con sẽ thành Bích-chi Phật. Nhưng Bích-chi Phật kia thấy đều hành a-lan-nhã, đến giờ khát thực thì không phân biệt giàu nghèo; tại một nơi ngồi một lần* không bao giờ di dịch; ngồi dưới gốc cây, hay ngoài trời trống, hoặc nơi trống vắng; khoác y năm mảnh, hoặc trì ba y, hoặc ở gò mả, hoặc ăn một bữa, hoặc ăn đúng ngọ, hoặc hành đầu đà. Thật hôm nay, con không dám bỏ thói quen gốc cũ, mà học hạnh khác.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, lành thay, Ca-diếp! Đã làm nhiều lợi ích và độ người vô lượng; rộng đến tất cả trời người được độ. Vì sao vậy? Vì này Ca-diếp, nếu hành đầu đà này còn ở thế gian, thì pháp của Ta cũng sẽ tồn tại lâu ở thế gian. Nếu pháp mà tồn tại ở đời thì thiên đạo sẽ tăng, ba đường dữ liền giảm, cũng thành tựu Tu-đà-hoàn, Tư-đà-hàm, A-na-hàm, và đạo ba thừa đều còn ở đời.

“Này các Tỳ-kheo, phải học như những gì Ca-diếp đã tu tập. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Sau khi các Tỳ-kheo nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Lợi dưỡng rất nặng, làm cho con người không đến được đạo Vô thượng Chánh chơn. Vì sao vậy? Nay các Tỳ-kheo, vì Đề-bà-đạt-đâu ngu si kia nhận lấy năm trăm chỗ thức ăn cúng dường của Vương tử Bà-la-lưu-chi⁴³¹ kia. Nếu ông ta không cúng dường, thì Đề-bà-đạt-đâu ngu si không bao giờ làm việc ác này. Vì Vương tử Bà-la-lưu-chi ngày nào cũng đem năm trăm chỗ thức ăn đến cúng dường, nên Đề-bà-đạt-đâu mới khởi lên ác ngữ nghịch, thân hoại mạng chung sẽ sinh vào trong địa ngục Ma-ha A-tỳ. Vì phương tiện này, nên biết, lợi dưỡng là rất nặng sẽ làm cho con người không đến được đạo Vô thượng Chánh chơn. Nếu tâm chưa sinh lợi dưỡng thì chớ để nó sinh, đã sinh thì hãy diệt nó. Như vậy, nay các Tỳ-kheo, [570c01] hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại núi Kỳ-xà-quật, thành Vương-xá, cùng với năm trăm vị đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ, Đề-bà-đạt-đâu loạn phá Tăng, đả thương chân Như Lai, xúi A-xà-thế sát hại phụ vương, lại giết Tỳ-kheo-ni A-la-hán. Ở trong chúng, ông lại nói như vậy: “Chỗ nào có ác? Ác sinh ra từ đâu? Ai làm ác này, phải chịu báo đó. Ta cũng không làm ác này, mà chịu báo đó.”

Bấy giờ, có các Tỳ-kheo vào thành La-duyet khát thực mà nghe những lời này: “Kẻ ngu Đề-bà-đạt-đâu, ở trong đại chúng tuyên bố rằng: ‘Chỗ nào có

ác? Ác sinh ra từ đâu? Ai làm ác này, phải chịu báo đó. Ta cũng không làm ác này, mà chịu báo đó.” Sau khi các Tỳ-kheo ăn xong, cầm lấy y bát, vắt ni-sur-đàn lên vai phải, liền đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi lui qua một bên. Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Kẻ ngu Đề-bà-đạt-đâu ở trong đại chúng tuyên bố rằng: ‘Tại sao làm ác không có tai ương, làm phước không có báo? Không có ai nhận báo thiện ác cả.’”

Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ác thì có tội. Thiện hành, ác hành đều có báo ứng cả. Nếu kẻ ngu Đề-bà-đạt-đâu kia biết có báo thiện ác, thì sẽ sầu lo khô héo không vui, sẽ ói ra máu sôi. Vì kẻ ngu Đề-bà-đạt-đâu kia không biết có báo thiện ác, cho nên ở trong đại chúng mới tuyên bố là không có báo thiện ác; làm ác không tai ương, làm phước không có phước.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Người ngu xét tở, rõ,

Làm ác không có báo.

Nay Ta biết rõ trước,

Báo ứng của thiện ác.

“Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy lìa xa ác, làm phước chớ mệt mỏi. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nhận lợi dưỡng người rất nặng, không dễ; nó khiến con người không đến được nơi vô vi. Vì sao vậy? Vì báo lợi dưỡng cắt vào da người. Đã cắt da rồi cắt thịt. Đã cắt [571a01] thịt rồi cắt xương. Đã cắt xương liền thấu tủy.

“Cho nên các Tỳ-kheo, nhờ phương tiện này mà biết lợi dưỡng rất là nặng. Nếu tâm lợi dưỡng chưa sinh thì chớ để nó sinh, đã sinh thì tìm cách diệt nó. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nhận lợi dưỡng người thật là không dễ; nó khiến con người không đến được nơi vô vi. Vì sao vậy? Vì nếu Tỳ-kheo Su-lợi-la⁴³² kia không tham lợi dưỡng, thì sẽ không tạo ra việc sát sinh vô lượng như vậy, để thân hoại mạng chung sinh vào trong địa ngục.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Nhận nhiều lợi dưỡng người,

Phá hạnh thanh bạch người.

Cho nên phải giữ tâm,

Chớ tham đắm vào vị.

Su-lợi nhờ đắc định,

Cho đến cung Thiên đế;

Liền sút giảm thần thông,

Rơi vào lò sát sinh.

“Cho nên các Tỳ-kheo, nhờ vào phương tiện này mà biết việc nhận lợi dưỡng người thật là không dễ. Tâm lợi dưỡng chưa sinh, chế ngự nó đừng cho sinh. Tâm này đã sinh tìm cách diệt. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành. ⁴³³

---o0o---

13. PHẨM LỢI DƯỠNG

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nhận lợi dưỡng người thật là không dễ. Nó làm con người không đến được nơi vô vi. Vì sao vậy? Nếu [571b01] Tỳ-kheo Tu-la-đà⁴³⁴ không tham lợi dưỡng, thì không bao giờ ở trong pháp của Ta mà bỏ ba pháp y làm người cư gia. Tỳ-kheo Tu-la-đà vốn tu hạnh a-lan-nhã, đến giờ thì khát thực,⁴³⁵ tại một nơi ngồi một lần,⁴³⁶ hoặc ăn đúng ngọ, ngồi dưới bóng cây, ngoài trời, thích nơi trống vắng, khoác y năm mảnh, hoặc trì ba y, hoặc thích nơi gò mả, cần thân khổ hạnh, hành hạnh đầu đà này. Rồi khi ấy, Tỳ-kheo Tu-la-đà thường nhận sự cúng dường thức ăn trăm vị cung cấp hằng ngày của Quốc vương Bô-hô⁴³⁷.”

Bấy giờ, Tỳ-kheo kia nhiếp ý nơi thức ăn này, dần dần bỏ hạnh a-lan-nhã, như đến giờ thì khát thực, tại một nơi ngồi một lần, hoặc ăn đúng ngọ, ngồi dưới gốc cây, ngoài trời, thích nơi trống vắng, khoác y năm mảnh, hoặc trì ba y, hoặc thích nơi gò mả, cần thân khổ hạnh. Đã bỏ hết hạnh này rồi, bỏ ba y, trở về làm bạch y, ông giết bò, sát sinh không thể kể hết; khi thân hoại mạng chung, sinh vào địa ngục.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, nhờ phương tiện này mà biết lợi dưỡng thật là nặng, làm cho con người không đến được đạo Vô thượng Chánh chơn. Nếu lợi dưỡng chưa sinh, hãy chế ngự chớ để nó sinh; đã sinh rồi tìm cách khiến diệt. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy diệt một pháp. Ta xác chứng các người thành quả thần thông, các lậu diệt tận. Một pháp gì? Ném vị dục. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy diệt vị ngọt của dục này. Ta xác chứng các người thành quả thần thông, các lậu diệt tận.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Chúng sanh đắm vị này,

Chết đọa vào đường ác.

Nay nên bỏ dục này,

Liền thành A-la-hán.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, thường nên bỏ tướng đắm vị này. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá-vệ.

Bấy giờ, trong thành Xá-vệ có một gia chủ vừa mất một người con trai [571c01] mà ông rất yêu mến, thương nhớ, chưa từng lìa xa. Ông thấy con chết, liền phát cuồng điên; đi lang thang qua lại khắp nơi. Gặp ai, ông cũng hỏi: “Có gặp con tôi không?”⁴³⁸

Rồi thì, người kia đi lần đến tinh xá Kỳ-hoàn. Đi đến chỗ Thế Tôn, đứng qua một bên, người kia bạch Thế Tôn rằng:

“Sa-môn Cù-đàm, thấy con tôi không?”

Thế Tôn hỏi gia chủ:

“Tại sao mặt mũi ông không vui, các căn thác loạn vậy?”

Gia chủ thưa rằng:

“Cù-đàm, không vậy sao được? Vì sao vậy? Hiện tại tôi chỉ có một đứa con trai, vì vô thường mà nó đã bỏ tôi. Tôi rất yêu mến, thương nhớ nó, chưa từng rời khỏi mắt. Vì thương mến đứa con kia nên khiến tôi phát cuồng. Nay tôi hỏi Sa-môn, thấy con tôi không?”

Thế Tôn bảo:

“Thật vậy, gia chủ, như những gì ông đã hỏi. Sinh, già, bệnh, chết là pháp thường của thế gian. Ân ái biệt ly là khổ, oán ghét gặp nhau là khổ. Người con vì vô thường mà bỏ ông, há không nhớ nghĩ được sao?”⁴³⁹

Lúc đó, người kia nghe những gì Thế Tôn nói mà không để vào lòng, liền bỏ đi. Trên đường gặp người, ông lại nói như vậy: “Sa-môn Cù-đàm nói rằng: ‘Ân ái mà phân ly là khổ. Thấy đều do ái lạc.’⁴⁴⁰ Những gì mà Sa-môn đã nói, xét thật ra có đúng không?”

Người trên đường đáp:

“Ân ái biệt ly, có gì là khoái lạc?”

Lúc đó, cách thành Xá-vệ không xa, có nhiều người đang cùng nhau chơi bạc. Người kia tự nghĩ: “Những người đàn ông này, thông minh trí tuệ, không việc gì không biết. Bây giờ ta đem nghĩa này hỏi những người kia.” Nghĩ xong ông liền đến chỗ chơi cờ bạc, hỏi mọi người rằng:

“Sa-môn Cù-đàm nói với tôi rằng: ‘Ân ái biệt ly khổ, oán ghét gặp nhau khổ. Thấy đều do ái lạc.* Nay theo ý mọi người thì thế nào?’”

Lúc đó những người chơi bạc đáp người này rằng:

“Ân ái biệt ly khổ sao lại do ái lạc? Nói do ái lạc, nghĩa này không đúng.”⁴⁴¹

Lúc đó, người kia liền tự nghĩ: “Xét lời Như Lai thì không bao giờ hư vọng. Ân ái mà biệt ly sẽ có khoái lạc chẳng? Nghĩa này không đúng.”

Rồi người kia vào thành Xá-vệ; đến bên ngoài cửa cung nói lên:

“Sa-môn Cù-đàm dạy như vậy: ‘Ân ái biệt ly khổ*, oán ghét gặp nhau khổ. Thầy đều do ái lạc.’”*

Bấy giờ, cả thành Xá-vệ và trong cung đều rao truyền lời này; khắp mọi nơi không đâu là không truyền tới. Ngay lúc đó, Đại vương Ba-tư-nặc cùng Ma-lợi Phu nhân ở trên lầu cao đang vui đùa với nhau. Khi ấy, Vua Ba-tư-nặc [572a01] nói với Ma-lợi Phu nhân rằng:

“Chắc là Sa-môn Cù-đàm có nói những lời này chẳng: ‘Ân ái biệt ly, oán ghét gặp nhau, thầy đều do ái lạc.’?”

Phu nhân đáp:

“Tôi không được nghe những lời dạy này từ nơi Như Lai. Nhưng nếu Như Lai có dạy những lời này, thì điều này cũng không phải là hư dối.”

Vua Ba-tư-nặc bảo rằng:

“Giống như thầy dạy đệ tử: ‘Nên làm điều này, nên bỏ điều này.’ Thì đệ tử thưa rằng: ‘Xin vâng, Đại sư.’ Nay Ma-lợi, bà cũng lại như vậy. Sa-môn Cù-đàm kia tuy có như vậy, nhưng bà ưng theo nên bảo rằng: Thật vậy không khác, không có hư vọng. Bà hãy đi nhanh đi, không cần đứng trước mặt ta nữa.”⁴⁴²

Bấy giờ, Ma-lợi Phu nhân bảo Bà-la-môn Trúc Bác⁴⁴³ rằng:

“Bây giờ, ông đến tinh xá Kỳ-hoàn, đến chỗ Như Lai, nhân danh ta, qùy gối sát chân Như Lai, lại đem nghĩa này bạch đầy đủ lên Thế Tôn rằng: ‘Người trong thành Xá-vệ, và trong cung đang bàn luận về những lời mà Sa-môn Cù-đàm đã nói: Ân ái biệt ly, oán ghét gặp nhau, đây thầy là do ái lạc. Không rõ Thế Tôn có dạy điều này không?’ Nếu Thế Tôn có dạy điều gì, thì ông hãy khéo ghi nhận trở về nói lại cho ta.”

Bà-la-môn Trúc Bác vâng theo lời dạy của phu nhân, tìm đến tinh xá Kỳ-hoàn, đến chỗ Thế Tôn, chào hỏi nhau. Sau khi chào hỏi nhau xong, ngồi lui qua một bên, bà-la-môn⁴⁴⁴ kia bạch Thế Tôn:

“Ma-lợi phu nhân xin lễ sát chân Thế Tôn, thăm hỏi Như Lai đi đứng có nhẹ nhàng, thoải mái, khí lực có mạnh khoẻ không? Giáo hóa kẻ mê mờ ngu muội có mệt lả không? Lại thưa như vậy: ‘Khắp nơi trong thành Xá-vệ này rao truyền về những lời dạy của Sa-môn Cù-đàm như vậy: Ân ái biệt ly, oán ghét gặp nhau, đó thấy là do ái lạc.’ Không rõ Thế Tôn có dạy những lời này không?”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Bà-la-môn Trúc-bác rằng:

“Ở trong thành Xá-vệ này, có một gia chủ mất một người con trai. Ông ta nhớ người con này đến độ cuồng điên mất tánh, chạy lang thang khắp nơi, gặp người liền hỏi: ‘Ai thấy con tôi?’ Như vậy, thì này Bà-la-môn, ân ái biệt ly khô, oán ghét gặp nhau khô. Đó thấy đều không có gì là hoan lạc.

“Ngày xưa trong thành Xá-vệ này, lại có một người vì vô thường mất mà mẹ già, cũng lại cuồng điên không biết đông tây là gì. Lại có một người vì vô thường mà mất cha già, cũng lại vì vô thường anh em, chị em đều mất cả. Người ấy nhận thấy sự biến đổi của vô thường này nên phát cuồng điên, mất tánh, không còn biết đông tây là gì.

“Này Bà-la-môn, ngày xưa trong thành Xá-vệ này có một người mới rước về một người vợ xinh đẹp vô song. [572b01] Sau đó một thời gian không lâu, người kia tự nhiên nghèo túng. Lúc ấy cha mẹ của người vợ thấy người này nghèo, liền nảy sinh ý nghĩ này: ‘Ta hãy đoạt con gái lại gả cho người khác.’

“Người kia, sau đó rình nghe được chuyện cha mẹ nhà vợ muốn đoạt lại vợ mình để gả cho người khác. Một hôm, nó dắt dao bén trong áo, đến nhà vợ. Trong lúc đó, vợ ông ta đang dệt ở ngoài vách. Nó bước đến chỗ cha mẹ vợ và hỏi: Hiện tại vợ con đang ở đâu?

“Mẹ vợ đáp: Vợ con đang dệt dưới bóng mát ngoài vách.

“Người kia liền đến chỗ vợ, hỏi vợ rằng: Rằng cha mẹ nàng muốn đoạt nàng để gả cho người khác phải không?

“Vợ đáp: Không sai, có lời này. Nhưng tôi không thích nghe lời này vậy.

“Bấy giờ, người kia liền rút dao bén đâm chết vợ, rồi lấy dao bén tự đâm vào bụng mình và nói lời này: ‘Cả hai ta cùng chọn lấy cái chết.’

“Này Bà-la-môn, hãy bằng phương tiện này để biết, ân ái biệt ly, oán ghét gặp nhau khổ. Đó là điều sâu ưu, thật không thể nào nói được.”

Bấy giờ, Bà-la-môn Trúc Bác bạch Thế Tôn:

“Thật vậy, bạch Thế Tôn. Có những điều bức não này thật khổ, không vui. Vì sao vậy? Xưa con có một đứa con cũng vì vô thường mà nó bỏ con, ngày đêm thương nhớ canh cánh bên lòng. Vì nhớ con nên tâm ý cuồng điên, rong ruổi khắp nơi, gặp người liền hỏi: ‘Ai thấy con tôi?’ Nay những gì Sa-môn Cù-đàm đã nói thật đúng như vậy. Vì việc nước bận rộn đa đoan, con muốn trở về chỗ mình.”

Thế Tôn bảo:

“Nay thật đúng lúc.”

Bà-la-môn Trúc Bác từ chỗ ngồi đứng dậy, nhiễu quanh Phật ba vòng, rồi ra đi. Về chỗ Ma-lợi phu nhân, ông đem nhân duyên này tâu lại đầy đủ cho phu nhân. Lúc ấy, Ma-lợi phu nhân lại đến chỗ vua Ba-tư-nặc, tâu đại vương rằng:

“Hôm nay tôi có điều muốn hỏi, nguyện xin Đại vương nghe qua rồi trả lời cho từng việc:

“Thế nào Đại vương, có tưởng đến Vương tử Lưu-ly⁴⁴⁵ không?”

Vua trả lời:

“Rất nhớ, thương yêu canh cánh bên lòng.”

Phu nhân hỏi:

“Nếu Vương tử có biến đổi gì, Đại Vương có lo không?”

Vua lại trả lời:

“Thật vậy, Phu nhân. Như những gì Bà nói.”

Phu nhân hỏi:

“Đại vương nên biết, ân ái biệt ly đều dẫn đến sầu khổ. Thế nào, tâu Đại vương, có tưởng đến Vương tử Y-la⁴⁴⁶ không?”

Vua trả lời:

“Ta rất yêu quý.”

Phu nhân hỏi:

“Đại vương. Nếu Vương tử có biến đổi gì, Đại vương có sầu ưu không?”

[572c01]Vua trả lời:

“Rất là sầu ưu.”

Phu nhân bảo:

“Nên bằng phương tiện này để biết ân ái biệt ly không mang lại hoan lạc. Thế nào, Đại vương có tưởng đến Bà Tát-la-đà Sát-lợi⁴⁴⁷ không?”

Vua trả lời:

“Thật là yêu quý thương nhớ.”

Phu nhân nói:

“Thế nào, tâu Đại vương, giả sử nếu Tát-la phu phân có biến đổi gì, Đại vương có sầu lo không?”

Vua trả lời:

“Ta có sầu lo.”

Phu nhân nói:

“Đại vương nên biết, ân ái biệt ly, điều này là khổ.”

Phu nhân nói:

“Vua nhớ thiếp không?”

Vua nói:

“Yêu nhớ khanh.”

Phu nhân nói:

“Giả sử thân thiếp có biến đổi gì, Đại vương có sầu ưu không?”

Vua nói:

“Giả sử thân khanh có mất đi, thì ta rất sầu ưu.”

“Đại vương, nên bằng phương tiện này để biết ân ái biệt ly, oán ghét gặp nhau, không có gì hoan lạc.”

Phu nhân nói:

“Thế nào, Đại vương có tưởng đến dân chúng Ca-thi và Câu-tát-la không?”

Vua nói:

“Ta rất yêu nhớ Nhân dân Ca-thi và Câu-tát-la.”

Phu nhân nói:

“Giả sử Nhân dân Ca-thi và Câu-tát-la có biến đổi gì, Đại vương có sầu ưu không?”

Vua nói:

“Nếu Nhân dân Ca-thi và Câu-tát-la có biến đổi gì, thì mạng ta cũng không còn; huống chi nói đến sầu ưu. Vì sao vậy? Vì ta nhờ vào sức Nhân dân nước Ca-thi và Câu-tát-la nên được tồn tại. Bằng phương tiện này mà biết mạng cũng không còn, huống chi là không sinh sầu ưu.”

Phu nhân nói:

“Do đây để biết, ân ái biệt ly đều có khổ này, mà không có hoan lạc.”

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc, quỳ gối phải sát đất, chấp tay hướng về Thế Tôn, nói như vậy:

“Thật là kỳ lạ. Thật là kỳ lạ. Thế Tôn kia đã nói pháp này. Mong sao Sa-môn Cù-đàm kia đến đây, tôi sẽ cùng bàn luận.”

Vua lại bảo phu nhân:

“Từ nay về sau ta sẽ xem trọng khanh hơn thường ngày, cho phép phục sức không khác ta.”

Bấy giờ, Thế Tôn nghe Ma-lợi phu phân lập ra luận cứ này cho Đại vương, liền bảo các Tỳ-kheo:

“Ma-lợi Phu nhân thật rất là thông minh. Giả sử nếu Vua Ba-tư-nặc hỏi Ta những lời này, thì Ta cũng dùng nghĩa này để nói cho Vua kia, như những gì Phu nhân đã nói cho Vua, không có khác.”

Phật lại bảo các Tỳ-kheo:

“Trong hàng Thanh văn của Ta, Ưu-bà-di chứng chí tín kiên cố bậc nhất, chính là Ma-lợi Phu nhân.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04⁴⁴⁸

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Nai trong rừng Quỷ,⁴⁴⁹ núi Thi-mục-ma-la,⁴⁵⁰ nước Bạt-kỳ.⁴⁵¹

Bấy giờ, gia chủ, ông của Na-uru-la,⁴⁵² đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi lui qua một bên. Giây lát ông rời khỏi chỗ ngồi, bạch Thế Tôn rằng:

“Tuổi con ngày đã suy yếu, lại mang tật bệnh, có nhiều điều ưu não. Nguyện xin Thế Tôn tùy thời dạy dỗ khiến cho chúng sanh được lâu dài an ổn.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Gia chủ rằng:

“Như những gì ông đã nói, thân có nhiều lo sợ, đau đớn, nào đáng để cậy nương. Nó chỉ có lớp da mỏng bao phủ lên. Trưởng giả nên biết, ai ý tựa vào thân này, để có thể thấy được cái vui trong chốc lát, đó là tâm niệm của kẻ ngu, chứ không phải là điều quý của người trí. Cho nên, này Trưởng giả, dù thân⁴⁵³ có bệnh, nhưng không để tâm bệnh. Như vậy, này Trưởng giả, hãy học điều này.”

Trưởng giả sau khi nghe Phật nói những điều này, từ chỗ ngồi đứng dậy, làm lễ sát chân Thế Tôn, rồi ra về.

Bấy giờ, Trưởng giả lại tự nghĩ: “Nay ta có thể đến chỗ Tôn giả Xá-lợi-phất để hỏi nghĩa này.”

Lúc đó, Xá-lợi-phất đang ngồi dưới gốc cây cách đó không xa. Ông của Nāgula đến chỗ Xá-lợi-phất, đánh lễ sát chân, rồi ngồi sang một bên.

Bấy giờ, Xá-lợi-phất hỏi trưởng giả:

“Hôm nay, Trưởng giả nhan sắc tươi vui, các căn tịch tĩnh, ắt có lý do. Nay Trưởng giả, chắc ông đã nghe pháp từ Phật phải không?”

Lúc đó, trưởng giả bạch Xá-lợi-phất rằng:

“Thế nào, Tôn giả Xá-lợi-phất, làm sao mặt mày không tươi vui được? Vì sao vậy? Vì con đã được Thế Tôn đem pháp cam lồ tưới rót vào lòng.”

Trưởng giả thưa tiếp:

“Bạch Tôn giả Xá-lợi-phất, con đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi sang một bên. Lúc ấy con bạch Thế Tôn rằng: ‘Tuổi con đã lớn, suy yếu, thường mang tật bệnh, khổ đau nhiều điều không thể kể xiết. Nguyện xin Thế Tôn phân biệt thân này khiến tất cả chúng sanh đều được sự an ổn này.’ Lúc ấy, Thế Tôn liền bảo con rằng: ‘Thật vậy, Trưởng giả! Thân này nhiều sợ hãi, khổ đau, chỉ có lớp da mỏng bao phủ. Trưởng giả nên biết, ai ý tựa vào thân này để có thể thấy được cái vui trong chốc lát, không biết lâu dài phải chịu vô lượng khổ. Cho nên, này Trưởng giả, ở đây dù thân có hoạn, nhưng không để tâm tai hoạn. Như vậy, này Trưởng giả, hãy học điều này.’ Thế Tôn đem pháp cam lồ này [573b01] tưới rót vào lòng con.”

Xá-lợi-phất nói:

“Thế nào, Trưởng giả, sao không hỏi thêm Như Lai nghĩa này? Thế nào là thân có hoạn, tâm không hoạn? Thế nào là thân có bệnh, tâm không bệnh? “

Trưởng giả bạch Xá-lợi-phất rằng:

“Đúng là con đã không đem việc này hỏi thêm Thế Tôn, thân có hoạn, tâm có hoạn; thân có hoạn, tâm không hoạn. Tôn giả Xá-lợi-phất, chắc ngài biết việc này, mong phân biệt đầy đủ.”

Xá-lợi-phất nói:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe và suy nghĩ kỹ! Tôi sẽ vì ông mà diễn rộng nghĩa này.”

Đáp:

“Xin vâng.”

Xá-lợi-phất bảo Trưởng giả:

“Này Gia chủ, người phạm phu không gặp Thánh Nhân, không lãnh thọ Thánh giáo, không theo lời giáo huấn, cũng không gặp thiện tri thức, không theo hầu thiện tri thức; nên chúng chấp sắc là ngã, sắc là của ngã, ngã là của sắc; trong sắc có ngã, trong ngã có sắc; sắc kia, sắc ta cùng hòa hợp một chỗ. Sắc kia sắc ta vì đã tập hợp một chỗ, bấy giờ sắc bị bại hoại, di chuyển không dừng, ở đó lại sinh khởi sầu lo, khổ não. Đối với thọ*, tưởng, hành, thức đều nhận thấy ngã có ... thức, trong thức có ngã, trong ngã có thức; thức kia, thức ta hòa hợp một chỗ. Thức kia, thức ta vì đã hòa hợp một chỗ, nên khi thức bị bại hoại, di chuyển không dừng, ở đó lại sinh khởi sầu lo, khổ não. Như vậy, này Trưởng giả, thân cũng có hoạn, tâm cũng có hoạn.”

Trưởng giả hỏi Xá-lợi-phất:

“Thế nào là thân có hoạn, tâm không hoạn?”

Xá-lợi-phất nói:

“Trưởng giả, ở đây đệ tử Hiền thánh thừa sự Thánh hiền, tu hành cấm pháp, cùng theo hầu thiện tri thức, gần gũi thiện tri thức. Vị ấy không quán thấy ngã có sắc, không thấy trong sắc có ngã, trong ngã có sắc, không thấy sắc là của ngã, ngã là của sắc; mà sắc kia di chuyển không dừng. Khi sắc kia chuyển dịch, vị ấy không sinh ra sầu lo khổ não đối với tai hoạn của sắc. Cũng lại không thấy thọ*, tưởng, hành, thức; không thấy trong thức có ngã, trong ngã có thức; cũng không thấy thức là của ngã, cũng không thấy ngã là của thức. Thức kia, thức ta hội hợp một chỗ; mà khi thức bị bại hoại, ở đây

không sinh khởi sầu lo, khổ não. Như vậy, này Trưởng giả, thân có hoạn mà tâm không hoạn.

“Như vậy, này Trưởng giả, nên tu tập điều này, quên thân, trừ tâm, cũng không nhiễm đắm. Này Trưởng giả, hãy học điều đó.”

Ông của Na-Uu-la sau khi nghe những gì Xá-lợi-phất nói, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05⁴⁵⁴

[573c01] Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn thuyết pháp cho hàng vạn người đang vây quanh trước sau. Lúc ấy, có Bà-la-môn bên sông⁴⁵⁵ vai gánh một gánh nặng đi đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi, ông đặt gánh, đứng im lặng một bên Thế Tôn. Khi ấy, bà-la-môn này suy nghĩ như vậy: “Hôm nay Sa-môn Cù-đàm thuyết pháp cho hàng vạn nghìn người vây quanh trước sau. Hiện tại ta thanh tịnh không khác gì Sa-môn Cù-đàm. Vì sao vậy? Vì Sa-môn Cù-đàm ăn lúa gạo cùng các loại thức ăn tốt, hiện tại ta chỉ ăn trái cây để tự nuôi mạng sống.”

Bấy giờ, Thế Tôn đã biết những ý nghĩ trong tâm bà-la-môn, nên bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu có chúng sanh nào mà tâm bị nhuộm dính với hai mươi một kết, thì nên quán sát rằng người đó chắc chắn sẽ đọa đường dữ, không sinh về cõi lành. Những gì là hai mươi một kết? Sân tâm kết, nhuế hại tâm kết, thù miên tâm kết, trạo cử⁴⁵⁶ tâm kết, nghi tâm kết, nộ tâm kết, ky tâm kết, não tâm kết, tật tâm kết, tăng tâm kết, vô tà tâm kết, vô quý tâm kết, huyễn tâm kết, gian tâm kết, ngụy tâm kết, tránh tâm kết, kiêu tâm kết, mạn tâm kết, đố tâm kết, tăng thượng mạn tâm kết, tham tâm kết.⁴⁵⁷ Này các Tỳ-kheo, nếu người nào mà tâm bị nhuộm dính với hai mươi một kết, thì nên quán sát rằng người đó chắc chắn sẽ đọa đường dữ, không sinh về cõi lành.

“Giống như tấm lụa trắng mới, để lâu ngày nên mục nát, có nhiều bụi bặm. Dù có muốn nhuộm thành màu xanh, vàng, đỏ, đen, rốt cuộc cũng không thành được. Vì sao? Vì có bụi bặm. Cũng vậy, này các Tỳ-kheo, nếu người

mà tâm bị nhuộm dính với hai mươi một kết, thì nên quán sát rằng người đó chắc chắn sẽ đọa đường dữ, không sinh về cõi lành.

“Giả sử lại có người mà tâm không bị nhuộm bởi hai mươi một kết này, thì nên biết, người này chắc sẽ sinh lên cõi trời, không đọa vào trong địa ngục. Giống như tấm lụa mới, trắng sạch, tùy theo ý muốn thành gì, màu xanh, vàng, đỏ, đen, thì chắc sẽ thành những màu này, không hề hư hại. Vì sao vậy? Vì sự tinh sạch của nó. Ở đây, cũng như vậy, người nào mà tâm không bị nhuộm bởi hai mươi một kết này, thì nên biết, người đó chắc chắn sinh lên cõi trời, không đọa vào đường ác.

“Nếu đệ tử Hiền Thánh kia khởi sân tâm kết; quán sát biết rồi, liền dứt trừ chúng. Hoặc khởi nhuế hại tâm kết, [574a01] khởi thù miên tâm kết, khởi trạo cử tâm kết, khởi nghi tâm kết, khởi nộ tâm kết, khởi kỵ tâm kết, khởi não tâm kết, khởi tật tâm kết, khởi tăng tâm kết, khởi vô tầm tâm kết, khởi vô quý tâm kết, khởi huyễn tâm kết, khởi gian tâm kết, khởi ngụy tâm kết, khởi tránh tâm kết, khởi kiêu tâm kết, khởi mạn tâm kết, khởi đồ tâm kết, khởi tăng thượng mạn tâm kiết, khởi tham tâm kiết; quán biết rồi liền có thể dứt trừ chúng.

“Nếu đệ tử Hiền Thánh kia không sân, không nhuế, không có ngu si, tâm ý hòa vui, đem tâm từ trải khắp một phương mà tự an trú*; hai phương, ba phương, bốn phương cũng như vậy; bốn góc, trên dưới, ở trong tất cả cũng như tất cả thế gian, với tâm không oán, không hận, vô lượng, vô hạn, không thể tính biết, mà tự an trú, đem tâm từ này rải khắp tràn đầy, ở trong đó được hoan hỷ rồi, tâm ý liền chính.

“Lại đem tâm bi trải khắp một phương mà tự an trú*; hai phương, ba phương, bốn phương cũng như vậy; bốn góc, trên dưới, ở trong tất cả cũng như tất cả thế gian, với tâm không oán, không hận, vô lượng, vô hạn, không thể tính biết, mà tự an trú, đem tâm bi này trang trải tràn đầy khắp, ở trong đó được hoan hỷ rồi, thì tâm ý liền chính.

“Lại đem tâm hỷ trải khắp một phương mà tự an trú*; hai phương, ba phương, bốn phương cũng như vậy; bốn góc, trên dưới, ở trong tất cả cũng như tất cả thế gian, với tâm không oán, không hận, vô lượng, vô hạn, không thể tính biết, mà tự an trú, đem tâm hỷ này rải khắp tràn đầy, ở trong đó được hoan hỷ rồi, tâm ý liền chính.

“Lại đem tâm xả*trải khắp một phương mà tự an trú*; hai phương, ba phương, bốn phương cũng như vậy; bốn góc, trên dưới, ở trong tất cả cũng

như tất cả thế gian, với tâm không oán, không hận, vô lượng, vô hạn, không thể tính biết, mà tự an trú, đem tâm xar* này trang trải đầy khắp, ở trong đó được hoan hỷ rồi, thì tâm ý liền chính.

“Bấy giờ, người ấy thành tựu tín căn nơi Như Lai, gốc rễ không di dời,⁴⁵⁸ dựng ngọn cờ cao hiển mà Chư thiên, Long thần, A-tu-la, Sa-môn, Bà-la-môn, hay người đời, đều không thể làm cho lay động; ở trong đó mà sinh tâm hoan hỷ, chân chánh tin tưởng rằng đây là bậc Chí chơn, Đẳng chánh giác, Minh hạnh túc*, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu*, Thiên Nhân sư, Phật Thế Tôn*. Người ấy ở trong đó được hoan hỷ rồi, tâm ý liền chính.

“Người ấy [574c01] cũng lại thành tựu tín tâm không thể di động đối với Pháp của Như Lai;⁴⁵⁹ pháp ấy thật là thanh tịnh, được mọi người người yêu kính, được bậc trí như thật quán sát. Người ấy liền ở trong đó mà sinh tâm hoan hỷ.

“Người ấy lại thành tựu tín tâm đối với Thanh Chủng. Thánh chủng của Như Lai rất là thanh tịnh, tánh hạnh thuần hòa, thành tựu pháp tùy pháp⁴⁶⁰, thành tựu mọi giới, thành tựu tam-muội, thành tựu trí tuệ, thành tựu giải thoát, thành tựu giải thoát kiên tuệ. Thánh chủng ấy gồm có bốn đời tám bậc. Đó là Thánh chủng của Như Lai, đáng yêu đáng quý, thật đáng thừa sự. Người ấy ở trong đó mà được hoan hỷ, tâm ý liền chính.

“Vị ấy lại bằng tâm tam-muội này,⁴⁶¹ thanh tịnh không ô uế, các kết dứt sạch, cũng không còn cấu bần, tánh hạnh nhu nhuyễn, chứng đắc thần thông, liền tự biết mọi việc trong vô lượng đời trước. Từ nơi nào đến, không đâu là không biết; hoặc là một đời, hai đời, ba đời, bốn đời, năm đời, mười đời, hai mươi đời, ba mươi đời, bốn mươi đời, năm mươi đời, một trăm đời, một nghìn đời, trăm nghìn đời; kiếp thành, kiếp bại, kiếp không thành bại, kiếp thành bại, không thành bại; vô số kiếp thành bại, vô số kiếp không thành bại; ta đã từng ở nơi kia hiệu gì, tên gì, họ gì, sống như vậy, ăn như vậy, chịu khổ vui như vậy, thọ mạng có ngắn dài; chết từ chỗ kia sinh chỗ nọ, chết từ chỗ kia sinh chỗ này. Tự biết mọi việc trong vô lượng đời trước.

“Vị ấy lại bằng tâm tam-muội này, thanh tịnh không vết nhơ, biết mọi suy nghĩ trong tâm của chúng sanh. Vị ấy lại dùng thiên nhãn quán sát các loài chúng sanh, kẻ này sinh, kẻ kia chết, sắc đẹp, sắc xấu, đường lành, đường dữ; hoặc tốt, hoặc xấu tùy hành vi chúng sanh đã tạo đưa đến quả báo; thấy đều biết tất cả. Hoặc có chúng sanh thân hành ác, khẩu hành ác, tâm hành ác,

phỉ báng Thánh hiền, tạo ra hành tà kiến, thân hoại mạng chung sinh trong địa ngục, ba đường dữ. Hoặc lại có chúng sanh thân hành thiện, khẩu hành thiện, tâm hành thiện, không phỉ báng Thánh hiền, chánh kiến, không có tà kiến, thân hoại mạng chung sinh về cõi lành trên trời. Đó gọi là thiên nhân thanh tịnh quán sát các loài chúng sanh, kẻ này sinh, kẻ kia chết, sắc đẹp, sắc xấu, đường lành, đường dữ; hoặc tốt, hoặc xấu tùy hành vi chúng sanh đã tạo đưa đến quả báo; thấy đều biết tất cả.

“Vị ấy lại bằng tâm tam-muội này, thanh tịnh không vết nhơ, không có kết sử, tâm tánh nhu nhuyễn, chứng đắc thân thông. Lại với lậu tận thông mà tự an trú*. Vị ấy quán biết như thật đây là khổ. Lại quán tập khởi khổ. [574c01] Lại quán diệt tận khổ. Lại quán xuất yếu của khổ. Vị ấy quán biết như thật rồi, tâm giải thoát dục lậu; tâm giải thoát hữu lậu, vô minh lậu. Đã được giải thoát rồi, liền được trí giải thoát, biết rằng ‘Sinh* đã hết, phạm hạnh đã lập, những việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa.’”

“Nhu vậy, Tỳ-kheo, đệ tử Hiền thánh tâm được giải thoát, dù có ăn lúa gạo tốt nhất, các loại thức ăn ngon lành nhiều như Tu-di, thì rốt cuộc cũng không có tội. Vì sao vậy? Vì không dục, ái diệt tận, không sân, hết nhuế, không ngu si, ngu si đã diệt tận. Đó gọi là Tỳ-kheo trong Tỳ-kheo, bên trong đã tắm rửa sạch sẽ rồi.”

Bấy giờ, Bà-la-môn bên sông bạch Thế Tôn:

“Thưa Sa-môn Cù-đàm, Ngài nên đến bên sông Tôn-đà-la⁴⁶² tắm rửa.”

Thế Tôn bảo:

“Bà-la-môn, thế nào gọi là nước sông Tôn-đà-la?”

Bà-la-môn thưa:

“Nước sông Tôn-đà-la, đó là vực sâu của phước, là ánh sáng của đời. Nếu có Nhân vật nào tắm nước sông này, thì tất cả các ác đều được trừ hết.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Thân này vô số kiếp,

Đã từng tắm sông này;

Cùng các vũng hồ nhỏ,
Không đâu không trải qua.
Người ngu thường thích chúng,
Hạnh tôi không thanh tịnh.
Trong thân đầy tội cũ,
Sông kia sao rửa được.
Người tịnh luôn vui sướng.
Vui sướng vì giới tịnh.
Người sạch tạo hạnh sạch,
Nguyện kia chắc quả thành.
Cẩn thận, chớ lấy cắp;
Hành từ, không sát sinh;
Thành thật, không nói dối,
Tâm bình không tăng giảm.
Nay người tắm ở đây,
Chắc được nơi an ổn;
Sông kia đưa đến đâu?
Như mù đi vào tối.

Bấy giờ, Bà-la-môn bạch Thế Tôn:

“Bạch Cù-đàm, thôi, thật quá đủ! Giống như người lưng còng được thẳng, người tối thấy được sáng, người lạc lối được chỉ đường, nhà tối được thắp đèn, người không mắt được cho mắt. Cũng vậy, Sa-môn Cù-đàm đã dùng vô số phương tiện nói diệu pháp này. Xin cho phép con hành đạo.”

Lúc ấy, Bà-la-môn bên sông liền được hành đạo, lãnh thọ giới cụ túc, vì mục đích mà thiện gia nam tử xuất gia [575a01] học đạo, tu phạm hạnh vô thượng, cho đến như thật biết rằng, ‘Sanh* đã dứt, phạm hạnh đã lập, những việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa.’ Tôn giả Tôn-đà-la-đế-lợi⁴⁶³ đắc A-la-hán.”

Sau khi tôn giả Tôn-đà-la Đế-lợi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại núi Kỳ-xà-quật, tại thành La-duyệt cùng với năm trăm vị đại Tỳ-kheo.

Bảy giờ, ngày đã tàn, đêm đang đến, Thích Đề-hoàn Nhân đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên. Bảy giờ, Thích Đề-hoàn Nhân liền dùng kệ tụng hỏi nghĩa Như Lai:

Thường thuyết thường tuyên bố,

Qua dòng, thành vô lậu;

Qua vực sâu sinh tử.

Nay hỏi nghĩa Cù-đàm.

Con quán chúng sanh này,

Nghiệp phước đức đã tạo;⁴⁶⁴

Tạo hành bao nhiêu thứ,

Thí ai, phước tôi tôn?

Thế Tôn, trên Linh-thứ,

Nguyện xin diễn nghĩa này.

Biết ý hướng Đế Thích,
Cũng nói cho người thí.
Bấy giờ Thế Tôn dùng kệ đáp:
Bốn đường⁴⁶⁵ không tạo phước,
Bốn quả thành đầy đủ;
Hữu học, hàng kiến đạo,
Chân thật tin pháp này.
Không dục cũng không sân,
Ngu diệt, thành vô lậu;
Qua hết tất cả vực:
Thí kia thành quả lớn.
Những loại chúng sanh này,
Nghiệp phước đức đã tạo,
Tạo hành bao nhiêu thứ,
Thí Tăng phước được nhiều.
Chúng này độ vô lượng,
Nhu biển cho trần bảo;
Thánh chúng cũng như vậy,
Nói pháp tuệ quang minh.
Cù-đàm chỗ thiện kia,
Người thường thí chúng Tăng;

Được phước không thể kể,

Là điều Tối thắng nói.

Bấy giờ, Thích Đề-hoàn Nhân sau khi nghe những gì Phật dạy rồi, làm lễ sát chân Phật, liền lui đi.

Thích Đề-hoàn Nhân sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại núi Kỳ-xà-quật, tại thành La-duyệt [575b01] cùng với năm trăm vị đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ Tôn giả Tu-bồ-đề cũng ở sườn núi Kỳ-xà-quật, thành Vương-xá, làm riêng một chòi tranh để tự thiền tư.

Bấy giờ Tôn giả Tu-bồ-đề thân bị bệnh khổ rất là trầm trọng, liền tự nghĩ: “Khổ đau này của ta từ đâu sinh, từ đâu mất, và sẽ đi về đâu?” Rồi Tôn giả Tu-bồ-đề liền trải tọa cụ nơi đất trống, chánh thân chánh ý, chuyên tinh nhất tâm, ngồi kiết già, tư duy về các xứ⁴⁶⁶, để trấn áp cơn đau.

Khi ấy, Thích Đề-hoàn Nhân biết ý nghĩ của Tôn giả Tu-bồ-đề, liền ra lệnh Ba-giá-tuần⁴⁶⁷ bằng bài kệ rằng:

Thiện Nghiệp⁴⁶⁸, thoát trói buộc,

Ở nơi núi Linh Thú;

Nay bị bệnh rất nặng,

Quán Không, các căn định.

Hãy nhanh đi thăm bệnh,

Chăm sóc bậc Thượng tôn

Sẽ thu hoạch phước lớn.

Trông phước không đâu hơn.

Ba-giá-tuần thưa rằng:

“Xin vâng, Tôn giả!”

Rồi Thích Đề-hoàn Nhân dẫn năm trăm chư thiên cùng Ba-giá-tuần, trong khoảnh khắc như lực sĩ co duỗi cánh tay, biến mất từ trời Tam thập tam, hiện đến núi Linh thú, cách Tôn giả Tu-bồ-đề không xa, lại dùng kệ này bảo Ba-giá-tuần rằng:

Nay người biết Thiện Nghiệp,

Đang vui thiền, tam-muội.

Hãy dùng âm du dương,

Khiến ngài xuất thiền tọa.

Ba-giá-tuần thưa rằng:

“Xin vâng!”

Ba-giá-tuần vâng theo lời Thích Đề-hoàn Nhân, chỉnh dây đàn lưu ly, đến trước Tu-bồ-đề, dùng kệ này tán thán Tu-bồ-đề rằng:

Kết sử đã diệt tận;

Các niệm không thác loạn;

Mọi trần cấu đều sạch:

Nguyện mau tỉnh giấc thiền!

Tâm tịch, vượt sông Hữu;

Hàng ma, vượt kết sử;

Công đức như biển cả”

Nguyện mau rời khỏi định!

Mắt tịnh như hoa sen;

Uế trước không còn dính;

Chỗ tựa cho bơ vơ:

Xin rời Không tam-muội!

Vượt bốn dòng⁴⁶⁹, vô vi;

Khéo tỏ không già, bệnh;

[575c01] Vì thoát nạn hữu vi:

Nguyện Tôn rời giấc định.

Năm trăm trời ở trên,

Thích Chủ, tự thân đến;

Muốn hầu Tôn nhan Thánh,

Bạc giải Không, xin dậy!

Bấy giờ, Tôn giả Tu-bồ-đề liền từ chỗ ngồi đứng dậy, rồi khen Ba-giá-tuần rằng:

“Lành thay, Ba-giá-tuần! Nay tiếng ông cùng tiếng đàn giao hòa với nhau không khác. Nhưng vì tiếng đàn không rời tiếng ca, tiếng ca không lìa tiếng đàn, cả hai cùng hòa hiệp nên mới thành tiếng hay.”

Khi ấy, Thích Đề-hoàn Nhân mới đi đến chỗ Tôn giả Tu-bồ-đề, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Thích đề-hoàn Nhân bạch Tu-bồ-đề rằng:

“Thế nào, bạch Thiện Nghiệp, bệnh mà ngài đang mang có thêm bớt gì chẳng? Nay thân bệnh này từ đâu sinh? Từ thân sinh chẳng? Từ ý sinh chẳng?”

Bấy giờ, Tôn giả Tu-bồ-đề bảo Thích Đề-hoàn Nhân rằng:

“Lành thay, Câu-dực! Pháp pháp tự sinh, pháp pháp tự diệt, pháp pháp động nhau, pháp pháp tự dừng. Nay Câu-dực, giống như có thuốc độc, lại có

thuốc giải độc. Thiên đế Thích, ở đây cũng vậy, pháp pháp loạn nhau, pháp pháp tự dừng. Pháp có thể sinh pháp, pháp đen dùng pháp trắng để trị, pháp trắng dùng pháp đen để trị. Nay Thiên đế Thích, bệnh tham dục dùng bất tịnh để trị. Bệnh sân nhuế dùng tâm từ để trị. Bệnh ngu si dùng trí tuệ để trị. Như vậy, Thích Đề-hoàn Nhân, tất cả mọi sở hữu đều qui về không, không ngã, không Nhân, không thọ, không mạng, không sĩ, không phu, không hình, không tượng, không nam, không nữ. Nay Thích Đề-hoàn Nhân, giống như gió thì hại đến cây cối, cành, lá, gãy đổ. Mưa đá thì hại đến mầm non, hoa quả. Hoa quả vừa ra tốt, mà không nước, sẽ bị héo. Nhờ lúc trời mưa xuống, sinh mầm non sống trở lại. Cũng vậy, Thiên đế Thích, pháp pháp loạn nhau, pháp pháp tự định. Những bệnh hoạn, đau nhức, khổ não của tôi trước đây, nay đã trừ hết, không còn bệnh khổ nữa.”

Bấy giờ, Thích Đề-hoàn Nhân bạch Tu-bồ-đề:

“Tôi cũng có sầu lo, khổ não. Nay nghe pháp này, không còn sầu lo nữa. Nay tôi muốn trở về trời lại, vì bạn việc đa đoan, việc mình cũng có và cả các việc trời, tất cả đều nhiều.”

Tôn giả Tu-bồ-đề nói:

“Bây giờ là lúc thích hợp.”

Bấy giờ, Thích Đề-hoàn Nhân liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Tu-bồ-đề, nhiễu quanh ba vòng rồi đi.

Bấy giờ, Tôn giả Tu-bồ-đề liền nói kệ này:

[575c]Năng Nhân nói lời này,

Căn bản đều đầy đủ;

Người trí được an ổn,

Nghe pháp dứt các bệnh.

Thích Đề-hoàn Nhân sau khi nghe những gì Tôn giả Tu-bồ-đề nói, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Điều Đạt, và hai kinh,

Da, và Lợi-sur-la;

Trúc Bác, Tôn-đà-lợi,

Thiện Nghiệp, Thích Đề-hoàn.⁴⁷⁰

---o0o---

14. PHẨM NGŨ GIỚI

KINH SỐ 01

[576a14] Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ồ trong chúng này Ta không thấy một pháp nào đã tu, tu nhiều, mà thành hạnh địa ngục, thành hạnh súc sanh, thành hạnh ngạ quỷ, nếu sinh vào cõi người mà thọ mạng ngắn ngủi: đó là sát sinh.

“Này các Tỳ-kheo, nếu có người nào có ý thích sát sinh, liền bị đọa vào địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh; nếu sinh vào cõi người thì thọ mạng ngắn ngủi. Vì sao vậy? Vì họ đã dứt sinh mạng kẻ khác. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học chớ sát sinh.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ồ trong chúng này Ta không thấy một pháp nào đã tu hành, tu hành nhiều, mà hưởng phước cõi người, hưởng phước cõi trời, chúng đắc Niết-bàn: đó là không sát sinh.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu có người nào không hành sát sinh, cũng không nghĩ đến sát sanh, thọ mạng sẽ dài lâu. Vì sao vậy? Vì không bức hại. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học chớ sát sinh.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

[576b01] Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ồ trong chúng này Ta không thấy một pháp nào đã tu, tu nhiều, mà thành hạnh địa ngục, thành hạnh súc sanh, thành hạnh ngạ quỷ; nếu sinh vào cõi người rất là nghèo túng, áo không đủ che thân, ăn không đầy miệng: đó là trộm cướp.

“Này các Tỳ-kheo, nếu có người nào có ý thích trộm cướp, lấy tài vật của người khác, liền bị đọa vào địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh; nếu sinh vào cõi người rất là nghèo túng. Vì sao vậy? Vì đã dứt sinh nghiệp người khác. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học xa lìa lấy của không được cho.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ồ trong chúng này Ta không thấy một pháp nào đã tu hành, tu hành nhiều, mà hưởng phước cõi người, hưởng phước cõi trời, chứng đắc Niết-bàn: đó là bố thí rộng rãi.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu có người nào hành bố thí rộng rãi, trong đời hiện tại được sắc đẹp, được sức khỏe, được đầy đủ tất cả; cõi trời, cõi người, hưởng phước vô lượng.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy hành bố thí, chớ có lòng keo lẩn.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ồ trong chúng này Ta không thấy một pháp nào đã tu, tu nhiều, mà thành hạnh địa ngục, thành hạnh súc sanh, thành hạnh ngạ quỷ; nếu sinh vào cõi người, sống tại gia gian dâm không có tịnh hạnh, bị người chê bai, và thường bị phỉ báng. Một pháp gì? Đó là tà dâm.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu có người nào dâm dật vô độ, thích xâm phạm vợ người, liền bị đọa vào địa ngục, nga quỷ, súc sinh; nếu sinh vào cõi người thì khuê môn dâm loạn.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy thường chánh ý, chớ khởi ý tưởng dâm. Cần thận chớ xâm phạm vợ người.

“Nhu vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

[576c01]Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ở trong chúng này Ta không thấy một pháp nào đã tu hành, tu hành nhiều, mà hưởng phước cõi người, hưởng phước cõi trời, chúng đắc Niết-bàn: đó là không tà dâm vợ người.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu có người nào trinh khiết, không tà dâm, thân thể hương khiết, cũng không có tướng tà vậy, sẽ hưởng được phước cõi người, cõi trời.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, chớ hành tà dâm, khởi ý dâm loạn.

“Nhu vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ở trong chúng này Ta không thấy một pháp nào đã tu, tu nhiều, mà thành hạnh địa ngục, thành hạnh súc sanh, thành hạnh ngạ quỷ; nếu sinh vào cõi người, thì hơi miệng hôi hám, làm người chán ghét: đó là nói dối vậy.

“Này các Tỳ-kheo, nếu có người nào nói dối, nói thêu dệt, gây tranh cãi phải quấy, thì liền bị đọa vào địa ngục, ngạ quỷ, súc sinh. Vì sao vậy? Vì sự nói dối ấy.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, phải chí thành không được nói dối.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ở trong chúng này Ta không thấy một pháp nào đã tu hành, tu hành nhiều, mà hưởng phước cõi người, hưởng phước cõi trời, chứng đắc Niết-bàn. Một pháp gì? Đó là không nói dối.

“Này các Tỳ-kheo, người nào không nói dối, thì hơi miệng thơm tho, tiếng tốt đồn xa.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy thực hành không nói dối.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ở trong chúng này Ta không thấy một pháp nào đã tu, tu nhiều, mà chịu tội địa ngục, súc sanh, ngạ quỷ; nếu sinh vào cõi người thì cuồng si, ngu muội, không biết chân ngụy: đó là uống rượu.

“Này các Tỳ-kheo, nếu có người nào tâm ham uống rượu, thì sẽ sinh vào nơi [577a01] không có trí tuệ, thường chịu ngu si.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, cẩn thận chớ uống rượu.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ở trong chúng này Ta không thấy một pháp nào hơn pháp này, nếu đã tu hành, tu hành nhiều, mà hưởng phước cõi người, hưởng phước cõi trời, chứng đắc Niết-bàn. Một pháp gì? Đó là không uống rượu.

“Này các Tỳ-kheo, nếu có người nào không uống rượu, sinh ra liền thông minh, không có ngu muội, biết rộng kinh sách, ý không lầm lẫn.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Thứ năm, kinh địa ngục,

Đây gọi hành bất thiện;

Năm là trời cùng người,

Hãy biết theo thứ tự.

---o0o---

HAI PHÁP

15. PHẠM HỮU VÔ

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nên biết, có hai kiến này. Thế nào là hai? Đó là hữu kiến, vô kiến.⁴⁷¹ Các Sa-môn, Bà-la-môn nào đã tập, đã đọc tụng ở nơi hai kiến chấp này, mà trọn không hề theo pháp đó, không như thật biết; thì nên biết đó không phải là Sa-môn, Bà-la-môn. Với Sa-môn thì phạm pháp Sa-môn, với Bà-la-môn thì phạm pháp Bà-la-môn. Các Sa-môn, Bà-la-môn này không bao giờ tự thân tác chứng mà tự an trú.⁴⁷²

“Các Sa-môn, Bà-la-môn nào đã tập, đã đọc tụng ở nơi hai kiến chấp này, mà đáng xả thì biết xả, như thật biết, thì đó là Sa-môn trì hạnh Sa-môn; là Bà-la-môn biết hạnh Sa-môn, tự thân tác chứng mà tự an trú, và biết như thật rằng, ‘Sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, không còn tái sinh đời sau nữa.’

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, đối với hai kiến này không nên tập hành, không nên đọc tụng, nên liả bỏ tất cả. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, [577b01] rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai kiến này. Thế nào là hai kiến? Đó là hữu kiến, vô kiến. Thế nào là hữu kiến? Thấy đục có thật; thấy sắc có thật; thấy vô sắc có thật⁴⁷³. Thế nào là thấy đục có thật? Đó là năm đục. Năm đục là những gì? Sắc được thấy bởi mắt, rất khả ái, rất khả niệm mà người đời tôn thờ chưa từng lìa bỏ. Thanh được nghe bởi tai, hương được ngửi bởi mũi, vị được nếm bởi lưỡi, mọt láng được xúc chạm bởi thân, pháp được nhận biết bởi ý. Đó là hữu kiến.

“Thế nào là vô kiến? Thấy có thường, thấy vô thường; thấy có đoạn diệt, thấy không đoạn diệt; thấy có biên, thấy không biên; thấy có thân, thấy không thân; thấy có mạng, thấy không mạng; thấy thân khác, thấy mạng khác. Sáu mươi hai kiến này gọi là vô kiến, và cũng chẳng phải là chân kiến. Đó gọi là vô kiến.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy xả bỏ hai kiến này. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03⁴⁷⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai thí này. Những gì là hai? Pháp thí, tài thí. Trên hết trong bố thí, không gì hơn pháp thí.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, thường nên học pháp thí. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04⁴⁷⁵

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai nghiệp này. Thế nào là hai nghiệp? Có pháp nghiệp, có tài nghiệp.⁴⁷⁶ Trên hết trong nghiệp, không gì hơn pháp nghiệp.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, nên học pháp nghiệp, không học tài nghiệp. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05⁴⁷⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai ân này. Thế nào là hai? Pháp ân, tài ân.⁴⁷⁸ Trên hết trong ân, không gì hơn pháp ân.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, nên tu hành pháp ân. Như vậy, này các [577c01] Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Người ngu có hai tướng để nhận diện mạo. Những gì là hai? Ở đây, với người ngu những việc không thể làm xong mà vẫn làm, những việc làm sắp xong thì chán bỏ.⁴⁷⁹ Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là người ngu có hai thứ tướng mạo.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, người trí có hai tướng để nhận diện mạo. Những gì là hai? Ở đây, với người trí những việc không thể làm xong được thì không làm, những việc làm sắp xong, cũng không chán bỏ.

“Cho nên, nay các Tỳ-kheo, hãy gạt bỏ hai tướng của người ngu; hãy nương hai tướng của người trí mà tu hành. Như vậy, nay các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai pháp này, mà bên trong tự tư duy, và chuyên tinh nhất ý lễ kính Như Lai. Thế nào là hai pháp? Một là trí tuệ, hai là diệt tận. Tỳ-kheo, đó gọi là bên trong tự tư duy, và chuyên tinh nhất ý lễ kính Như Lai. Như vậy, nay các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai pháp này, bên trong tự tư duy, và chuyên tinh nhất ý kính lễ pháp bảo, hay kính lễ thần miếu Như Lai.⁴⁸⁰ Thế nào là hai pháp? Có lực, có vô úy. Tỳ-kheo, đó gọi là có hai pháp này, bên trong tự tư duy, và chuyên tinh nhất ý lễ kính pháp bảo, hay thần miếu Như Lai. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai pháp này, bên trong tự tư duy, và chuyên tinh nhất ý kính lễ chùa Như Lai.⁴⁸¹ Thế nào là hai pháp? Như Lai không đồng đẳng với người thế gian. Như Lai có đại từ, đại bi, [578a01] thương tưởng mười phương. Tỳ-kheo, đó gọi là có hai pháp này, bên trong tự tư duy, và chuyên tinh một ý lễ kính chùa Như Lai. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai nhân, hai duyên khởi lên chánh kiến. Những gì là hai? Nhận pháp giáo hóa, bên trong tư duy chỉ quán.⁴⁸² Tỳ-kheo, đó gọi là có hai nhân, hai duyên này khởi lên chánh kiến. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Hai kiến, và hai thí

Kẻ ngu có hai tướng,

Lẽ pháp, miếu Như Lai,

Chánh kiến, kinh sau cùng.

---o0o---

16. PHẨM HỎA DIỆT

KINH SỐ 01⁴⁸³

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Tôn giả Nan-đà ở trong vườn Tượng hoa,⁴⁸⁴ tại thành Vương xá. Lúc ấy, Tôn giả Nan-đà ở nơi vắng vẻ, tự nghĩ: “Như Lai xuất hiện ở đời, thật là khó gặp; ức kiếp mới xuất hiện, thật không thể gặp. Một thời thật lâu dài, Như Lai mới xuất hiện. Giống như hoa Ưu-đàm-bát thỉnh thoảng mới xuất hiện. Cũng vậy, Như Lai xuất hiện ở đời, thật là khó gặp; ức kiếp mới xuất hiện, nên thật là khó gặp. Trường hợp này cũng khó gặp: Tất cả các hành đều tinh chỉ, ái diệt tận không còn, cũng không nhiễm ô, diệt tận, Niết-bàn.”

Bấy giờ có một thiên tử Ma Hành,⁴⁸⁵ biết những ý nghĩ trong tâm Tôn giả Nan-đà, liền đến cô gái Thích Tôn-đà-lợi⁴⁸⁶; bay trên hư không, dùng kệ tán thán rằng:

Nay cô hãy vui mừng,

Trang điểm, tấu ngũ nhạc.

Nan-đà bỏ pháp phục,

Sẽ đến cùng hưởng vui.

Cô gái họ Thích Tôn-đà-lợi, sau khi nghe những lời này của ông trời, vui mừng phấn khởi, không thể tự chế được, liền tự trang sức, sửa sang dọn dẹp nhà cửa, trải tọa cụ tốt, trối kỹ nhạc như lúc Nan-đà còn ở nhà không khác.

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc tập họp tại giảng đường Phổ hội, nghe đồn Tỳ-kheo Nan-đà trả lại pháp phục sống đời gia nghiệp. Vì sao vậy? Vì có vị trời ở không trung mách bảo cho [578b01] vợ ông biết. Vua Ba-tư-nặc sau khi nghe những lời này xong, trong lòng ưu sầu, liền đóng xe bạch tượng, đi đến khu vườn kia. Đến nơi rồi, vua đi vào trong ao Hoa tượng. Từ xa, vua thấy Tôn giả Nan-đà, liền đến trước chỗ Nan-đà, đánh lễ sát chân, ngồi lui qua một bên.

Bấy giờ, Tôn giả Nan-đà hỏi vua Ba-tư-nặc:

“Đại vương, vì sao đến đây mà mặt mày đổi sắc? Lại có việc gì đến chỗ tôi vậy?”

Vua Ba-tư-nặc đáp:

“Tôn giả nên biết, nơi giảng đường Phổ hội, tôi nghe Tôn giả xả bỏ pháp phục trở về làm bạch y. Nghe xong những lời này, nên tôi đến đây. Không biết Tôn giả chỉ dạy thế nào?”

Lúc đó Tôn giả mỉm cười, rồi từ từ bảo vua:

“Không thấy, không nghe, có gì Đại vương nói những lời này? Đại vương, há không nghe từ Như Lai rằng tôi đã trừ các kết, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, những việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh nữa, đã biết như thật, nay thành A-la-hán, tâm được giải thoát sao?”

Vua Ba-tư-nặc nói:

“Tôi chưa nghe từ Như Lai nói Tỳ-kheo Nan-đà sinh tử đã dứt, đắc A-la-hán, tâm được giải thoát. Vì sao vậy? Vì có vị trời đến báo cho cô gái họ Thích Tôn-đà-lợi như vậy. Phu nhân Tôn-đà-lợi sau khi nghe những lời này rồi, liền trối kỹ nhạc, sửa sang phục sức, trải các tọa cụ. Tôi nghe những lời này rồi liền đến chỗ Tôn giả.”

Nan-đà bảo:

“Vua không biết, không nghe, sao Đại vương lại nói những lời này? Các Sa-môn, Bà-la-môn, không ai là không vui thú với cái vui do tịch tĩnh, cái vui Thiện thế, cái vui của Sa-môn, cái vui Niết-bàn, mà không tự quán sát cái tâm này như hầm lửa, lại phải đi đến đó! Việc này không đúng. Tâm dục như bộ xương, như miếng thịt, như đồng đá, như mật bôi trên dao, chỉ mắc phải tham cái lợi nhỏ, không lo cái tai họa về sau. Cũng như trái xum xuê làm cho cành gãy; cũng như đồ vay mượn không bao lâu rồi sẽ phải bồi hoàn; cũng như rừng kiêu, cũng như thuốc độc hại, cũng như lá độc, như hoa quả độc. Đã quán sát tâm dục này cũng lại như vậy, mà ý còn nhiễm trước; việc này không xảy ra. Từ dục như hầm lửa cho đến quả độc, không quán sát những điều này mà muốn vượt qua được dục lưu, hữu lưu, kiến lưu, vô minh lưu⁴⁸⁷ mà muốn được nhập vào vô dư Niết-bàn giới mà Bát-niết-bàn, thì việc này không xảy ra. Đại vương, [578c01] nên biết, những Sa-môn, Bà-la-môn nào đã quán sát đây là cái vui của tịch tĩnh, vui Thiện thế, vui Sa-môn, vui Niết-bàn, thì điều ấy tất xảy ra. Những vị ấy do quán sát như vậy, hiểu rõ tâm dục như hầm lửa, giống như bộ xương, đồng thịt, mật bôi đao bén, trái xum xuê làm cành gãy, vật mượn không lâu phải trả; cũng như rừng kiêu, như thuốc độc hại; đã quán sát, đã biết rõ, trường hợp ấy có xảy ra; tức là, đã hiểu rõ, biết chỗ nổi dậy của lửa tâm, thì liền có thể vượt qua được dục lưu, hữu lưu, kiến lưu, vô minh lưu, điều này tất xảy ra. Các vị ấy đã vượt qua dục lưu, hữu lưu, kiến lưu, vô minh lưu, việc này tất như vậy.

“Vậy thế nào Đại vương, lấy gì để thấy, gì để biết mà nói như vậy? Nay Đại vương, nay tôi đã thành A-la-hán, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, những việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa, tâm được giải thoát.”

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc lòng tràn đầy vui vẻ, tâm thiện phát sinh, bạch Tôn giả Nan-đà rằng:

“Nay tôi không còn chút mây may hồ nghi nào nữa, mới biết Tôn giả thành A-la-hán. Nay xin cáo từ, vì việc nước đa đoan.”

Nan-đà đáp:

“Nên biết đúng thời.”

Vua Ba-tur-nặc liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, rồi cáo lui ra về.

Vua Ba-tur-nặc đi chưa bao lâu, Ma thiên kia đến chỗ Tôn giả Nan-đà, đứng giữa hư không, lại dùng kệ này nói với Nan-đà rằng:

Phu nhân, mặt như trăng;

Thân đeo vàng, chuỗi ngọc;

Nhớ dung nhan dáng kia,

Ngũ nhạc hằng vui hưởng.

Gảy đàn, đánh trống ca,

Âm vang thật uyên chuyên,

Khiến trừ các sầu lo.

Vui gì trong rừng này?

Bấy giờ, Tôn giả Nan-đà liền tự nghĩ: “Đây là trời Ma Hành.” Biết vậy rồi, lại dùng kệ đáp:

Xưa ta có tâm ấy,

Dâm dật không biết chán;

Bị dục trói vào trong,

Không biết già, bệnh, chết.

Ta qua vực ái dục,

Không ô, không nhiễm trước;

Tươi thắm kia rồi khổ;

Nay vui pháp chân như.

Ta đã trừ các kết,

Dâm, nộ, si đều sạch;

Không sống pháp ấy nữa.

Người ngu nên biết rõ.

[579a01]Sau khi trời Ma Hành nghe những lời này, trong lòng ưu sầu, liền biến mất.

Lúc ấy, các Tỳ-kheo đem nhân duyên này bạch đầy đủ lên Thế Tôn. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo đoan chánh đẹp đẽ không ai hơn Tỳ-kheo Nan-đà. Có các căn trầm lặng cũng chính là Tỳ-kheo Nan-đà. Không có dục tâm cũng là Tỳ-kheo Nan-đà. Không có sân nhuế cũng là Tỳ-kheo Nan-đà. Không có ngu si cũng là Tỳ-kheo Nan-đà. Thành A-la-hán cũng là Tỳ-kheo Nan-đà. Vì sao vậy? Vì Tỳ-kheo Nan-đà đẹp trai, các căn tịch tĩnh.”

Thế Tôn lại bảo các Tỳ-kheo:

“Trong hàng Thanh văn của Ta, đệ nhất⁴⁸⁸ đoan chánh đẹp đẽ, đó chính là Tỳ-kheo Nan-đà; các căn tịch tĩnh cũng là Tỳ-kheo Nan-đà.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai Niết-bàn giới này.⁴⁸⁹ Những gì là hai? Hữu dư Niết-bàn giới, vô dư Niết-bàn giới. Kia sao gọi là hữu dư Niết-bàn giới? Ở đây, Tỳ-kheo đã diệt năm hạ phần kết, rồi bát-niết-bàn ở kia,⁴⁹⁰ không còn trở lại thế gian này

nữa. Đó gọi là hữu dư Niết-bàn giới.⁴⁹¹ Kia, sao gọi là vô dư Niết-bàn giới? Cũng vậy, Tỳ-kheo đã diệt tận hữu lậu, thành vô lậu, tâm giải thoát,⁴⁹² tuệ giải thoát,⁴⁹³ tự thân tác chứng mà tự an trú, biết như thật rằng, ‘Sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, những việc cần là đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa.’ Đó gọi là vô dư Niết-bàn giới.⁴⁹⁴ Đây là hai Niết-bàn giới.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện để đến vô dư Niết-bàn giới. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

---o0o---

“Nay Ta sẽ nói thí dụ về quạ, cũng sẽ nói thí dụ về heo. Hãy suy nghĩ kỹ, Ta sẽ nói cho các người nghe.”

Bạch:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Sau khi các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy, Thế Tôn bảo:

“Kia, sao gọi là người ví như quạ? Ở đây có người sống nơi vắng vẻ, thường tập hành dâm dục, có hành vi xấu ác; sau đó hổ thẹn, tự hối lỗi, [579b01] đem những việc đã làm trình bày cho người. Vì sao vậy? Hoặc bị những vị đồng phạm hạnh thấy mà chê trách rằng, ‘Người này tập hành dâm dục, có hành vi xấu ác. Nó sau khi làm hành vi xấu ác, tự biết hổ thẹn, hối lỗi với người.’

“Giống như con quạ kia thường xuyên bị khổ vì đói, bèn ăn đồ bất tịnh, sau đó quệt mỏ, sợ có các loài chim khác thấy nói rằng quạ này ăn đồ bất tịnh. Ở đây cũng như vậy, có một người ở nơi vắng vẻ, tập hành dâm dục, làm các

hành vi bất thiện. Sau đó hổ thẹn, tự hối lỗi, đem những việc đã làm trình bày cho người. Vì sao vậy? Hoặc bị những vị đồng phạm hạnh thấy mà chê trách rằng, ‘Người này tập hành dâm dục, có hành vi xấu ác.’ Đó gọi là người giống như quạ.

“Kia, sao gọi là người như heo? Hoặc có một người sống nơi vắng vẻ, lâu dài tập hành dâm dục, có hành vi xấu ác, cũng không hổ thẹn, lại không hối lỗi. Đối với người thì tự khen mình, cống cao, tự đắc, nói rằng ‘Tôi có được ngũ dục tự vui chơi, còn những người kia không có được ngũ dục.’ Nó tạo ác mà không biết hổ thẹn. Người này dụ như heo, thường ăn đồ bất tịnh, nằm chỗ bất tịnh, chạy theo chân các con heo khác. Ở đây cũng vậy, có một người lâu dài tập hành dâm dục, có hành vi xấu ác, cũng không hổ thẹn, lại không hối lỗi. Đối với người thì tự khen mình, cống cao, tự đắc, nói rằng ‘Tôi có được ngũ dục tự vui chơi, còn những người kia không có được ngũ dục.’ Đó gọi là người như heo.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy trừ bỏ, hãy tránh xa. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói về có người giống lừa, có người giống bò. Hãy lắng nghe, lắng nghe và suy nghĩ kỹ.”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Kính vâng, Thế Tôn.”

Sau khi các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy, Thế Tôn bảo:

“Kia, sao gọi là người giống lừa? Có người cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, vì lòng tin kiên cố, xuất gia học đạo. Bảy giờ người ấy các căn không định, khi mắt thấy sắc thì theo đó khởi lên sắc tưởng, dong ruổi vạn mỗi, lúc bảy giờ mắt không thanh tịnh, sinh ra các loạn tưởng, không thể ngăn giữ các ác khắp nơi đến, và cũng không thể phòng hộ được [579c01] nhãn căn. Tai nghe tiếng, mũi ngửi mùi, lưỡi nếm vị, thân biết trơn nhuyễn, ý biết pháp, theo đó khởi lên bệnh thức, dong ruổi vạn mỗi, lúc bảy giờ ý căn không thanh tịnh, sinh ra các loạn tưởng, không thể ngăn giữ các ác khắp nơi đến, cũng lại không thể giữ được ý căn, không có oai nghi lễ tiết, bước lên, dừng lại, co duỗi, cúi ngược; khoác y, ôm bát, đều trái cấm giới, bị đồng phạm hạnh bắt gặp chê trách rằng: ‘Ôi, người ngu này giống như Sa-môn!’ Nó liền bị hạch tội: ‘Nếu là Sa-môn, đáng ra không nên như vậy.’ Nó lại nói như vậy: ‘Tôi cũng là Tỳ-kheo! Tôi cũng là Tỳ-kheo!’ Giống như con lừa vào trong bầy bò mà tự xưng là: ‘Tôi cũng là bò! Tôi cũng là bò!’ Nhưng hai lỗ tai của nó xem ra lại không giống bò, sừng cũng không giống, đuôi cũng không giống, âm thanh đều khác.

“Bảy giờ, bầy bò hoặc dùng sừng húc, hoặc dùng chân đá, hoặc dùng miệng cắn. Nay Tỳ-kheo này cũng lại như vậy, các căn bất định; khi mắt thấy sắc, theo đó khởi lên sắc tưởng, đuổi theo vạn mỗi, bảy giờ nhãn căn không thanh tịnh, sinh ra các loạn tưởng, không thể ngăn giữ các ác khắp nơi đến, lại cũng không thể giữ được nhãn căn. Tai nghe tiếng, mũi ngửi mùi, lưỡi nếm vị, thân rõ trơn nhuyễn, ý biết pháp, theo đó khởi lên bệnh thức, đuổi theo vạn mỗi, bảy giờ ý căn không thanh tịnh, sinh ra các loạn tưởng, không thể chế ngự các ác khắp nơi đến, lại cũng không thể giữ được ý căn, không có oai nghi lễ tiết, bước lên, dừng lại, co duỗi, cúi ngược, khoác y, ôm bát, đều trái cấm giới,⁴⁹⁵ liền bị đồng phạm hạnh bắt gặp quở trách chỉ trích rằng: ‘Ôi, người ngu này giống như Sa-môn!’ Nó bị chỉ trích, hạch tội: ‘Nếu là Sa-môn đáng ra không nên như vậy.’ Nhưng nó tự nói: ‘Tôi là Sa-môn!’ Giống như con lừa vào trong bầy trâu. Đó gọi là người giống lừa.

“Kia, sao gọi là giống bò? Có một người cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, vì lòng tin kiên cố xuất gia học đạo. Bảy giờ người kia các căn tịch định, ăn uống biết tiết chế, kinh hành cả ngày chưa từng lìa bỏ, ý nghĩ đến pháp ba mươi bảy đạo phẩm. Khi mắt thấy sắc, người ấy không khởi sắc tưởng, niệm cũng không dong ruổi. Bảy giờ nhãn căn thanh tịnh, sinh ra các tướng thiện, cũng có thể chế ngự không còn các thứ ác nữa, thường phòng hộ nhãn căn. Tai đôi tiếng, mũi đôi mùi, lưỡi đôi vị, thân đôi trơn nhuyễn, ý đôi [580a01] pháp, không khởi lên bệnh thức, bảy giờ ý căn thanh tịnh. Người kia liền đến chỗ các vị đồng phạm hạnh. Các vị đồng phạm hạnh từ xa trông thấy đến, ai

cũng đều kêu lên: ‘Thiện lai, đồng học!’ Tùy thời cúng dường không để thiếu. Giống như bò tốt vào trong đàn bò, mà tự xưng: ‘Hiện tại ta là bò.’ Vì lông, đuôi, tai, sừng, âm thanh của nó tất cả đều đúng là bò. Những con bò khác thấy đều đến liếm mình nó. Ở đây, cũng như vậy, người ấy cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, vì lòng tin kiên cố xuất gia học đạo. Bây giờ, các căn người ấy tịch định, ăn uống biết tiết chế, kinh hành cả ngày chưa từng lìa bỏ, ý nghĩ đến pháp ba mươi bảy đạo phẩm. Khi mắt thấy sắc, không khởi sắc tướng, niệm cũng không dong ruổi. Bây giờ nhãn căn được thanh tịnh, sinh ra các tướng thiện, cũng có thể chế ngự không còn các thứ ác nữa, thường ủng hộ nhãn căn. Tai đối tiếng, mũi đối mùi, lưỡi đối vị, thân đối trơn nhuyển, ý đối pháp, không khởi lên bệnh thức, bây giờ ý căn được đầy đủ. Người này gọi là giống bò.

“Nhu vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học như bò, chớ giống như lừa. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bây giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói về thiện hành, bất thiện hành. Hãy lắng nghe, lắng nghe, hãy suy nghĩ kỹ.”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Xin vâng, Thế Tôn!”

Thế Tôn bảo:

“Kia, sao gọi là bất thiện? Sao gọi là thiện? Sát sinh là bất thiện, không sát sinh là thiện. Không cho mà lấy là bất thiện, cho mới lấy là thiện. Dâm dật là bất thiện, không dâm dật là thiện. Nói dối là bất thiện, không nói dối là thiện. Nói thêu dệt là bất thiện, không nói thêu dệt là thiện. Hai lưỡi là bất

thiện, không hai lưỡi là thiện. Loạn đầu kia đây là bất thiện, không loạn đầu kia đây là thiện. Tham của người là bất thiện, không tham của người là thiện. Khởi sân nhuế là bất thiện, không khởi sân nhuế là thiện. Tà kiến là bất thiện, chánh kiến là thiện. Như vậy, các Tỳ-kheo, hành những điều ác này sẽ đọa vào trong địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh. Nếu người nào hành thiện sẽ sinh về cõi người, cõi trời, cùng các đường thiện trong A-tu-la.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy lìa xa ác hành, tu tập thiện hành. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy [580b01] học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta sẽ nói pháp vi diệu cho các người, đầu thiện, giữa thiện, cho đến cuối cũng thiện, có nghĩa, có vị, tu các pháp phạm hạnh đầy đủ. Đó là hai pháp. Hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ, Ta sẽ nói đầy đủ cho các người nghe.”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn!”

Sau khi các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy xong, Thế Tôn bảo:

“Kia, sao gọi là hai pháp? Tà kiến, chánh kiến; tà tư duy*, chánh tư duy; tà ngữ, chánh ngữ; tà nghiệp, chánh nghiệp; tà mạng, chánh mạng; tà tinh tấn*, chánh tinh tấn; tà niệm, chánh niệm; tà tam-muội, chánh tam-muội. Này các Tỳ-kheo, đó gọi là hai pháp. Nay Ta đã nói hai pháp này cho các người. Những điều cần làm, nay Như Lai đã chu toàn xong. Các người hãy khéo nhớ nghĩ, quán sát, phúng tụng chớ có lười mỏi. Hiện tại, nếu người nào không hành, sau này hối không kịp.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay, Ta sẽ nói về pháp đuốc sáng, cũng sẽ nói về nhân đưa đến nghiệp đạo đuốc sáng. Hãy lắng nghe, lắng nghe, hãy suy nghĩ kỹ!”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn!”

Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Kia, sao gọi là đuốc sáng? Diệt tận tham dâm, sân nhuê, ngu si. Kia, sao gọi là nhân đưa đến nghiệp đạo đuốc sáng? Chánh kiến, chánh tư duy*, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh tinh tấn*, chánh niệm, chánh tam-muội. Đó là nhân đưa đến nghiệp đạo sáng. Ta cũng nhân đây, đã nói về đuốc sáng, cũng đã nói về nhân đưa đến nghiệp đạo đuốc sáng. Những việc cần làm, nay Như Lai đã chu toàn. Các người hãy khéo nhớ nghĩ, phụng tụng, chớ có lười biếng. Hiện tại nếu không hành, sau này hối không kịp.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai lực này. Thế nào là hai lực? Nhẫn lực, tư duy lực.⁴⁹⁶ Nếu Ta không có hai lực này, đã không thành Vô thượng, Chánh chơn, Đẳng chánh giác.

“Lại nữa, nếu không có hai lực này, [580c01] Ta đã không hề có sáu năm khổ hạnh ở xứ Ưu-lưu-tỳ, lại cũng không thể hàng phục ma oán, thành đạo Vô thượng Chánh chơn ngồi nơi đạo tràng. Vì Ta có nhẫn lực, tư duy lực này, nên mới có thể hàng phục chúng ma, thành đạo Vô thượng Chánh chơn ngồi nơi đạo tràng.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện tu hai lực này: nhẫn lực, tư duy lực, để thành đạo Tu-đà-hoàn, Tu-đà-hàm, A-na-hàm, A-la-hán, ở vô dư Niết-bàn giới mà Bát-niết-bàn. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Tôn giả A-na-luật trú tại Bản sinh địa,⁴⁹⁷ nước Câu-thi-na-yết.⁴⁹⁸ Lúc ấy, Thích, Phạm, Tứ thiên vương cùng năm trăm chư thiên và, hai mươi tám đại quý thần vương đến chỗ Tôn giả A-na-luật. Đến nơi, họ đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên, lại dùng kệ này tán thán A-na-luật:

Quy mạng bậc trên người,

Đấng mọi người tôn kính;

Nay chúng tôi không biết,

Ngài đang trú thiên nào?

Khi ấy, có bà-la-môn* tên Xà-bạt-tra⁴⁹⁹ là đệ tử của Phạm-ma-dụ⁵⁰⁰, lại đi đến chỗ Tôn giả A-na-luật, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bà-la-môn kia hỏi A-na-luật rằng:

“Xưa kia tôi sinh tại vương cung, chưa từng nghe mùi hương tự nhiên này. Có người nào đến nơi này? Là trời rồng quỷ thần, Nhân, phi Nhân?”

A-na-luật vovis ông bà-la-môn rằng:

“Mới đây có Thích, Phạm, Tứ thiên vương cùng năm trăm chư thiên, hai mươi tám đại quỷ thần vương vừa đến chỗ tôi, đánh lễ lễ sát chân, đứng qua một bên, lại dùng kệ này tán thán tôi:

Quy mạng bậc trên người,

Đáng mọi người tôn kính;

Nay chúng tôi không biết,

Ngài đang trú thiên nào?

Bà-la-môn hỏi:

“Sao nay tôi không thấy bóng dáng họ? Thích, Phạm, Tứ thiên vương đang ở chỗ nào?”

A-na-luật đáp:

“Vì ông không có thiên nhãn cho nên không thấy Thích, Phạm, Tứ thiên vương cùng năm [581a01] trăm chư thiên, hai mươi tám đại quỷ thần vương.”

bà-la-môn hỏi:

“Nếu tôi được thiên nhãn, có thể thấy Thích, Phạm, Tứ thiên vương cùng năm trăm chư thiên, hai mươi tám đại quỷ thần vương không?”

A-na-luật đáp:

“Nếu ông được thiên nhãn, ông có thể thấy Thích, Phạm, Tứ thiên vương cùng năm trăm chư thiên, hai mươi tám đại quỷ thần vương. Nhưng, này bà-la-môn, thiên nhãn này nào đủ để cho là lạ. Có Phạm thiên tên là Thiên Nhãn. Ông ấy thấy nghìn thế giới này. Như người có mắt tự xem mũi bầu của mình trong lòng bàn tay. Phạm thiên vương này cũng như vậy, thấy nghìn thế giới này không có chướng ngại. Nhưng vị Phạm thiên này không tự thấy y phục mặc trên người mình.”

Bà-la-môn hỏi:

“Vì sao Phạm thiên Thiên Nhân không tự thấy đồ phục sức mang trên người mình?”

A-na-luật đáp:

“Vì vị Thiên kia không có con mắt trí tuệ vô thượng, nên không thể tự thấy đồ phục sức mang ở trên người mình.”

bà-la-môn hỏi:

“Nếu tôi được con mắt trí tuệ vô thượng, có thấy đồ phục sức mang trên thân này hay không?”

A-na-luật đáp:

“Nếu ông có thể được con mắt trí tuệ vô thượng, ông có thể thấy đồ phục sức mang trên thân mình.”

Bà-la-môn hỏi:

“Xin Tôn giả nói pháp cực diệu cho tôi nghe, để tôi đạt được mắt trí tuệ vô thượng.”

A-na-luật bảo:

“Ông có giới không?”

Bà-la-môn hỏi:

“Thế nào là giới?”

A-na-luật nói:

“Không tạo các tội, không phạm phi pháp.”

bà-la-môn thưa:

“Nếu giới như vậy, tôi kham vâng giữ giới này.”

A-na-luật nói:

‘Này bà-la-môn, nay ông hãy giữ giới cấm không một mảy may khuyết thất, và cũng nên từ bỏ kết sử kiêu mạn, chớ chấp ngô, ngã, sinh tướng đấm nhiễm.’”

Lúc đó, bà-la-môn lại hỏi A-na-luật:

“Sao là ngô? Sao là ngã? Sao là kết sử kiêu mạn?”

A-na-luật nói:

“Ngô là thân thức. Ngã là đầy đủ hình thể.⁵⁰¹ Ở trong đó khởi thức sinh ngô ngã, đó là kết kiêu mạn.

“Cho nên, này bà-la-môn, hãy tìm cầu phương tiện loại trừ các kết này. Này bà-la-môn, hãy học điều này như vậy.”

Bà-la-môn liền rời chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân A-na-luật, nhiễu quanh ba vòng rồi ra đi. Trên đường chưa đến nhà, ông tư duy về nghĩa này, tức thì các trần cấu sạch hết, được con mắt pháp thanh tịnh.

Bấy giờ, có vị trời xưa kia là bạn thân của bà-la-môn này, biết trong tâm của bà-la-môn mọi trần cấu đã được dứt sạch, được con mắt pháp [581b01] thanh tịnh. Vị trời kia lại đến chỗ Tôn giả A-na-luật, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên, liền dùng kệ này tán thán A-na-luật:

Bà-la-môn chưa đến nhà,

Giữa đường được dấu đạo;

Trần cấu, pháp nhãn tịnh,

Không nghi, không do dự.

Bấy giờ, Tôn giả A-na-luật dùng kệ báo vị trời kia:

Ta trước quán tâm kia,

Trung gian ứng dấu đạo;

Kia, thời Phật Ca-diếp,

Từng nghe dạy pháp này.

Bấy giờ Tôn giả A-na-luật rời khỏi nơi ấy, du hành trong Nhân gian, lần hồi đến chỗ Thế Tôn. Đánh lễ sát chân, rồi ngồi lui qua một bên. Thế Tôn dùng pháp ngữ dạy A-na-luật đầy đủ. A-na-luật sau khi thọ trì lời Phật dạy, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân rồi thối lui.

Bấy giờ, Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Đệ tử trong hàng Thanh văn của Ta, người được thiên nhãn đệ nhất, đó chính là Tỳ-kheo A-na-luật.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Tôn giả La-hầu-la⁵⁰², phụng trì giới cấm, không điều vi phạm, tội nhỏ còn tránh huống là lớn; nhưng tâm không giải thoát khỏi hữu lậu. Bấy giờ các Tỳ-kheo đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi lui qua một bên. Các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Tỳ-kheo La-hầu-la phụng trì giới cấm, không điều vi phạm; nhưng tâm không giải thoát khỏi hữu lậu.”

Bấy giờ Thế Tôn liền nói kệ này:

Pháp giới cấm đầy đủ;

Các căn cũng thành tựu;

Dần dần sẽ đạt được,

Sạch hết cả kết sử.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy luôn nhớ nghĩ tu tập chánh pháp không có sơ sót. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Nan-đà, Niết-bàn, quạ,

Lừa, bất thiện có hai,

Xúc, và nhẫn tư duy,

bà-la-môn và La-hầu-la.

---o0o---

17. PHẨM AN-BAN

KINH SỐ 01⁵⁰³

[581b15] Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đã đến giờ, Thế Tôn đắp y ôm bát, dẫn La-hầu-la⁵⁰⁴ vào thành Xá-vệ để khát thực⁵⁰⁵. Khi ấy Thế Tôn quay qua bên phải bảo La-hầu-la:

“Ngươi nay hãy quán sắc là vô thường.”

La-hầu-la thưa:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn, sắc là vô thường.”

Thế Tôn bảo:

“Này La-hầu-la, thọ*, tưởng, hành, thức đều là vô thường.”

La-hầu-la thưa:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn, thọ, tưởng, hành, thức đều là vô thường.”

Khi ấy, Tôn giả La-hầu-la lại tự nghĩ: “Ở đây có nhân duyên gì, hôm nay mới đi vào thành để khát thực, đang trên đường đi, có sao Thế Tôn trực tiếp dạy dỗ ta? Bấy giờ ta hãy trở về trú xứ, không nên vào thành khát thực.”

Khi ấy, Tôn giả La-hầu-la, đang giữa đường liền trở về tinh xá Kỳ-hoàn, cầm y bát đến dưới một bóng cây, chánh thân, chánh ý, ngồi kiết già, chuyên tinh nhất tâm suy niệm sắc vô thường; suy niệm thọ*, tướng, hành, thức vô thường.

Bấy giờ, Thế Tôn khát thực ở thành Vương-xá xong. Sau khi ăn rồi, một mình kinh hành tại tinh xá Kỳ-hoàn, lần hồi đến chỗ La-hầu-la. Đến đó rồi, Phật bảo La-hầu-la rằng:

“Người hãy tu hành pháp an-ban⁵⁰⁶. Tu hành pháp này, có tâm tướng sâu ưu đều sẽ trừ diệt hết. Nay người lại nên tu hành tướng bất tịnh ghê tởm, nếu có tham dục, thì sẽ trừ diệt hết. Nay La-hầu-la, nay người phải tu hành từ tâm. Đã hành từ tâm rồi, nếu có sân nhuế, thì sẽ trừ diệt hết. Nay La-hầu-la, nay người phải tu, hành bi tâm. Đã hành bi tâm rồi, nếu có tâm hại, thì sẽ trừ diệt hết. Nay La-hầu-la, nay người phải tu hành hỷ tâm. Đã hành hỷ tâm rồi, nếu có tâm tật đố, thì sẽ trừ diệt hết. Nay La-hầu-la, nay người phải tu hành tâm xả.⁵⁰⁷ Đã hành tâm xả* rồi, nếu có kiêu mạn, thì sẽ trừ diệt hết.”

Bấy giờ, Thế Tôn hướng về La-hầu-la, liền nói kệ này:

Chớ luôn khởi tướng đắm,

Thường phải y thuận pháp.

Người hiền trí như vậy,

Danh đồn vang khắp nơi.

Cầm đuốc sáng cho người,

Phá màn vô minh lớn;

Trời, rồng thảy phụng kính,

Tôn thờ bậc sư trưởng.

Lúc ấy Tỳ-kheo La-hầu-la dùng kệ này thưa Thế Tôn rằng:

Con không khởi tướng đắm,

Hằng tùy thuận theo pháp.

[582a01] Người hiền trí như vậy

Kính thờ là sư trưởng.

Sau khi Thế Tôn dạy bảo xong, trở về tỉnh thất. Lúc ấy, Tôn giả La-hầu-la lại tự nghĩ: “Tu hành an-ban như thế nào để trừ bỏ sâu ưu, không có các tướng?” Rồi La-hầu-la từ chỗ ngồi đứng dậy, đi đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi rồi, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Ngay sau đó, ngồi lui, bạch Thế Tôn rằng:

“Tu hành an-ban như thế nào để trừ bỏ sâu ưu, không có các tướng, được quả báo lớn, được vị cam lồ?”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, lành thay, La-hầu-la! Người có thể ở trước Như Lai rỗng tiếng rỗng sự tử hoi mà hỏi nghĩa này: ‘Tu hành an-ban như thế nào để trừ bỏ sâu ưu, không có các tướng, được quả báo lớn, được vị cam lồ?’ Nay La-hầu-la, nay người hãy lắng nghe, hãy lắng nghe, suy nghĩ kỹ, Ta sẽ phân biệt nói đầy đủ cho người.’

Thưa:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Tôn giả La-hầu-la vâng lời dạy từ Thế Tôn. Thế Tôn bảo:

“Này La-hầu-la, ở đây Tỳ-kheo ưa thích ở nơi vắng vẻ không người, chánh thân chánh ý, ngồi kiết già, không có niệm khác, buộc ý trên chóp mũi. Thở ra dài, biết hơi thở dài. Thở vào dài, cũng biết hơi thở dài. Thở ra ngắn, cũng biết hơi thở ngắn. Thở vào ngắn, cũng biết hơi thở ngắn. Hơi thở ra lạnh, cũng biết hơi thở lạnh. Hơi thở vào lạnh, cũng biết hơi thở lạnh. Hơi thở ra ấm, cũng biết hơi thở ấm. Hơi thở vào ấm, cũng biết hơi thở ấm. Quán toàn thân, hơi thở vào, hơi thở ra; thấy đều biết rõ. Có lúc có hơi thở, cũng lại biết là có. Có lúc không có hơi thở, cũng lại biết là không. Hoặc hơi thở từ tâm ra,⁵⁰⁸ cũng lại biết từ tâm ra; hoặc hơi thở từ tâm vào*, cũng lại biết từ tâm vào.

“Như vậy, La-hầu-la, ai tu hành an-ban, sẽ không có tướng sâu ưu, não loạn, được quả báo lớn, được vị cam lồ.”

Sau khi nghe Thế Tôn nói pháp vi diệu đầy đủ xong, La-hầu-la từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật, nhiễu quanh ba vòng rồi, rồi đi. Đến dưới một bóng cây trong rừng An-đà⁵⁰⁹, chánh thân, chánh ý ngồi kiết già, không có một niệm nào khác, buộc tâm trên chóp mũi. Thở ra dài, biết hơi thở dài. Thở vào dài, cũng biết hơi thở dài. Thở ra ngắn, cũng biết hơi thở ngắn. Thở vào ngắn, cũng biết hơi thở ngắn. Hơi thở ra lạnh, cũng biết hơi thở lạnh. Hơi thở vào lạnh, cũng biết hơi thở lạnh. [582b01] Hơi thở ra ấm, cũng biết hơi thở ấm. Hơi thở vào ấm, cũng biết hơi thở ấm. Quán toàn thân, hơi thở vào, hơi thở ra; thấy đều biết rõ. Có lúc có hơi thở, cũng lại biết là có. Có lúc không có hơi thở, cũng lại biết là không. Hoặc hơi thở từ tâm ra, cũng lại biết từ tâm ra; hoặc hơi thở từ tâm vào*, cũng lại biết từ tâm vào.

Bấy giờ, La-hầu-la tư duy như vậy, tâm được giải thoát khỏi dục,⁵¹⁰ không còn các thứ ác, có tầm, có tứ,⁵¹¹ có hỷ lạc do viên ly sinh,⁵¹² chứng và an trú⁵¹³ sơ thiền. Tầm từ đã dứt,⁵¹⁴ nội tâm tịch tĩnh,⁵¹⁵ chuyên tinh nhất tâm⁵¹⁶; không tầm, không tứ, có hỷ lạc do định sinh,⁵¹⁷ chứng nhập và an trú* nhị thiền. Lìa hỷ, an trú xả,⁵¹⁸ giác tri thân lạc, điều mà các Hiền thánh nói, xả, niệm, an trú lạc,⁵¹⁹ chứng nhập và an trú an trú* tam thiền. Khổ và lạc kia đã diệt, ưu hỷ trước cũng đã diệt, không khổ không lạc; xả, niệm thanh tịnh,⁵²⁰ chứng nhập và an trú* tứ thiền.

Với tâm tam-muội⁵²¹ này, thanh tịnh không bụi nhơ, thân thể nhu nhuyễn,⁵²² La-hầu-la biết mình từ đâu đến, nhớ những việc đã làm trước kia, tự biết đời trước, những việc trong vô số kiếp trước; cũng biết một đời, hai đời, ba đời, bốn đời, năm đời, mười đời, hai mươi đời, ba mươi đời, bốn mươi đời, năm mươi đời, một trăm đời, nghìn đời, vạn đời, hàng nghìn vạn đời, kiếp thành, kiếp bại, vô số kiếp thành, vô số kiếp bại, ức năm không thể kể xiết: Ta đã từng sinh nơi kia, tên gì, họ gì, ăn thức ăn như vậy, hưởng khổ vui như vậy, thọ mạng dài ngắn, chết kia sinh đây, chết đây sinh kia.

Với tâm tam-muội này,* thanh tịnh không tì vết, La-hầu-la cũng không còn các kết, cũng biết chỗ khởi của tâm chúng sanh. Bằng thiên nhãn thanh tịnh không tì vết, La-hầu-la quán biết như thật các loài chúng sanh, người sống, kẻ chết, sắc đẹp, sắc xấu, đường lành, đường dữ, hoặc tốt, hoặc xấu, điều đã làm, điều đã tạo. Hoặc có chúng sanh thân hành ác, miệng hành ác, ý hành ác, phỉ báng Hiền thánh, thường hành tà kiến, tạo hạnh tà kiến, thân hoại mạng chung. sinh vào địa ngục. Hoặc lại có chúng sanh thân hành thiện, miệng hành thiện, ý hành thiện, không phỉ báng Hiền thánh, thường hành chánh kiến, tạo hạnh chánh kiến, thân hoại mạng chung sinh lên trời cõi thiện. Đó gọi là thiên nhãn thanh tịnh không tì vết, quán biết như thật các

loài chúng sanh, người sống, kẻ chết, sắc đẹp, sắc xấu, đường lành, đường dữ, hoặc tốt, hoặc xấu, điều đã làm, điều đã tạo.

Rồi lai vận dụng ý, thành tâm vô lậu. La-hầu-la lại quán biết như thật đây là khổ; lại quán biết như thật đây là tập khởi của khổ, cũng quán biết như thật đây là [582c01] sự diệt tận khổ, cũng quán biết như thật đây là xuất yếu của khổ. La-hầu-la quán biết như thật như vậy, tâm được giải thoát khỏi dục lậu; được giải thoát khỏi hữu lậu, vô minh lậu. Đã được giải thoát, nên liền được trí giải thoát, biết rằng, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, những việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau. Bây giờ, Tôn giả La-hầu-la thành A-la-hán.

Sau khi Tôn giả La-hầu-la thành A-la-hán rồi, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, sửa lại y phục đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi lui qua một bên, bạch Thế Tôn rằng:

“Sở cầu của con đã đạt được, các lậu đã tận trừ.”

Bây giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Trong những vị đắc A-la-hán, không có ai bằng La-hầu-la. Luận về người mà các hữu lậu đã dứt cũng là Tỳ-kheo La-hầu-la. Luận về người trì giới cấm cũng là Tỳ-kheo La-hầu-la. Vì sao vậy? Vì chư Như Lai Đẳng Chánh giác đời quá khứ cũng có Tỳ-kheo La-hầu-la này. Muốn nói con Phật cũng là Tỳ-kheo La-hầu-la, đích thân từ Phật sinh, là người thừa tự pháp.”

Bây giờ, Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Trong hàng Thanh văn của Ta, đệ tử bậc nhất trì giới cấm chính là Tỳ-kheo La-hầu-la.”

Bây giờ Thế Tôn liền nói kệ này:

Pháp cấm giới đầy đủ,

Các căn cũng thành tựu;

Dần dần sẽ cũng được,

Sạch tất cả kết sử.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành. ⁵²³

---o0o---

KINH SỐ 02⁵²⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai con người xuất hiện ở đời, thật là khó có được. Hai người ấy là ai? Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở đời, thật là khó có được, và Chuyển luân Thánh vương xuất hiện ở [583a01] đời thật là khó có được. Hai người này xuất hiện ở đời thật là khó có được...”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03⁵²⁵

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai con người xuất hiện ở đời, thật là khó có được. Hai người ấy là ai? Bích-chi-phật xuất hiện ở đời, thật là khó có được, và A-la-hán lậu tận đệ tử của Như Lai, xuất hiện ở đời, thật là khó có được. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là hai người này xuất hiện ở đời thật là khó có được.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai pháp này ở thế gian thật là phiền não. Hai pháp gì? Tạo các gốc rễ ác, khởi lên các oán thù; và lại không tạo hạnh lành, gốc của các đức. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là hai pháp thật là phiền não.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy giác tri pháp phiền não này, và cũng nên giác tri pháp không phiền não. Các pháp phiền não thì hãy đoạn trừ, pháp không phiền não, thì nên tu hành. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tà kiến, mà chúng sanh suy niệm, hướng đến, cùng các hành khác, tất cả đều không có gì đáng quý, là những điều mà người thế gian không đáng ham thích. Vì sao vậy? Vì tà kiến này là bất thiện. Giống như những hạt quả đắng, nghĩa là những hạt quả đắng, hạt rau đắng, hạt rau đay, hạt tât-địa bàn-trì,⁵²⁶ cùng các loại hạt đắng khác, mà đem những loại hạt này trồng nơi đất tốt, sau đó sẽ sinh ra mầm cũng đắng như xưa. Vì sao vậy? Vì những hạt này vốn đã đắng. Ở đây, tà kiến chúng sanh cũng lại như vậy. Những gì được làm bởi thân hành, khẩu hành, ý hành, những gì hướng đến, những gì nghĩ đến, cùng các hành ác khác, tất cả đều không đáng quý, là những điều mà người thế gian không ham thích. Vì sao vậy? Vì tà kiến ác này là bất thiện.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy [583b01] trừ tà kiến, tập hành chánh kiến. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Chánh kiến, mà chúng sanh nghĩ đến, hướng đến, cùng các hành khác, tất cả đều đáng quý kính, là những điều mà người thế gian đáng ham thích. Vì sao vậy? Vì tà kiến này là diệu. Giống như những quả ngọt, như mía, quả bồ-đào, cùng tất cả những quả ngon ngọt khác, có người sửa sang đất tốt đem trồng chúng, sau đó sẽ sinh ra con, tất cả đều ngon ngọt, khiến người ham thích. Vì sao vậy? Vì những hạt quả này vốn đã ngon ngọt. Ở đây chánh kiến chúng sanh cũng lại như vậy. Những gì được nghĩ đến, hướng đến, cùng các hành khác, tất cả đều đáng quý kính, là những điều mà người thế gian đáng ham thích. Vì sao vậy? Vì tà kiến này là diệu.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tập hành chánh kiến. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Tôn giả A-nan ở nơi vắng vẻ, một mình tư duy, nảy sinh ý niệm này: “Có những chúng sanh khơi dậy tưởng ái dục, liền sinh dục ái, rồi tập hành ngày đêm không hề nhàm chán.” Bấy giờ vào buổi chiều, Tôn giả A-nan từ chỗ ngồi đứng dậy, khoác y, sửa lại y phục, đi đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi rồi, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên, Tôn giả A-nan bạch Thế Tôn rằng:

“Con ở nơi vắng vẻ phát sinh ý nghĩ này: ‘Có những chúng sanh khơi dậy tưởng ái dục, liền sinh dục ái, rồi tập hành ngày đêm không hề nhàm chán.’”

Thế Tôn bảo:

“Thật vậy, A-nan, như những gì người đã nói: ‘Có những chúng sanh khơi dậy tưởng ái dục, liền sinh dục ái, rồi tập hành ngày đêm không hề nhàm chán.’ Vì sao vậy? Này A-nan, vào thời quá khứ xa xưa có Chuyển luân Thánh vương tên là Đảnh Sanh,⁵²⁷ dùng pháp mà trị hóa, không có gian dối,

thành tựu bảy báu. Bảy báu là: bánh xe báu, voi báu, ngựa báu, ngọc báu, nữ báu, cư sĩ báu, điền binh báu. Đó là bảy báu. Lại có nghìn người con dũng mãnh cường tráng, có thể hàng phục các kẻ ác; thống lãnh bốn thiên hạ mà không cần đao [583c01] trượng. A-nan, nên biết, bấy giờ Thánh vương Đảnh Sanh phát sinh ý niệm này: ‘Nay ta có đất Diêm-phù-đề này, dân chúng đông đúc, các loại trân báu nhiều. Ta cũng đã nghe các vị trưởng lão kỳ cựu nói, phía Tây có nước Cù-da-ni, nhân dân đông đúc, các loại trân bảo rất nhiều. Nay ta hãy đến thống lãnh quốc độ kia.

“Này A-nan, bấy giờ Thánh vương Đảnh Sanh mới nảy sinh ý nghĩ này: ‘Ta đem bốn bộ binh rời khỏi Diêm-phù, đi qua nước Cù-da-ni.’ Lúc đó người dân nước kia thấy Thánh vương đến, tất cả đều ra trước nghinh đón, quỳ lễ thối thăm: ‘Thiện lai! Đại vương! Nay Nhân dân nước Cù-da-ni này đông đúc, nguyện xin Thánh vương nên ở đây cai trị giáo hóa Nhân dân, khiến theo giáo lệnh như pháp.’

“Này A-nan, bấy giờ Thánh vương Đảnh Sanh liền thống lãnh Nhân dân ở nước Cù-da-ni trải qua hàng trăm nghìn năm. Rồi thì, Thánh vương Đảnh Sanh tự nghĩ như vậy: ‘Ta có Diêm-phù-đề, Nhân dân đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều, cũng có mưa bảy báu ngập đến gối. Nay cũng lại có Cù-da-ni này, Nhân dân đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều. Ta cũng từng nghe các trưởng lão nói, còn có Phất-vu-đãi, Nhân dân đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều. Nay ta hãy đến thống lãnh quốc độ kia, dùng pháp mà trị hóa.’

“Này A-nan, bấy giờ, Thánh vương Đảnh Sanh mới nảy sinh ý nghĩ này: ‘Ta đem bốn bộ binh rời khỏi Cù-da-ni, đi qua nước Phất-vu-đãi.’ Lúc đó người dân nước kia thấy Thánh vương đến, tất cả đều ra trước nghinh đón, quỳ lễ thối thăm, khác miệng nhưng đồng thanh nói như vậy: ‘Thiện lai! Đại vương! Nay Nhân dân nước Phất-vu-đãi này đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều, nguyện xin Đại vương nên ở đây cai trị giáo hóa Nhân dân, khiến theo giáo lệnh như pháp.

“Này A-nan, bấy giờ Thánh vương Đảnh Sanh liền thống lãnh Nhân dân ở nước Phất-vu-đãi trải qua hàng trăm nghìn vạn năm. Rồi thì, Thánh vương Đảnh Sanh tự nghĩ như vậy: ‘Ta ở Diêm-phù-đề, Nhân dân đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều, cũng có mưa bảy báu ngập đến gối. Nay cũng lại có Cù-da-ni này, Nhân dân đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều. Nay cũng lại có Phất-vu-đãi này Nhân dân đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều. Ta cũng từng nghe các trưởng lão nói còn có Uất-đơn-việt, Nhân dân đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều, việc làm tự do, không cần cất giữ, tuổi thọ không bị

yêu, tuổi thọ chính là nghìn tuổi. Hết tuổi thọ ở đây [584a02] sẽ sinh lên trời, không đọa vào đường khác, mặc áo kiếp-ba-dục,⁵²⁸ ăn loại lúa gạo tự nhiên. Nay ta hãy đến thống lãnh quốc độ kia, dùng pháp mà trị hóa.

“Này A-nan, bảy giờ, Thánh vương Đảnh sanh mới nảy sinh ý nghĩ này: ‘Ta đem bốn bộ binh rời khỏi Phát-vu-đãi, đi qua nước Uất-đơn-việt.’ Từ xa nhìn thấy đất kia màu xanh rậm rạp. Thấy rồi, liền hỏi quần thần tả hữu rằng: Các người có thấy khắp cả đất này một màu xanh rậm rạp chăng?”

“Đáp rằng: Vâng, chúng tôi thấy.

“Vua bảo quần thần rằng: Cỏ ở đây mềm mại, mịn như thiên y không khác. Chư hiền ở đây thường ngồi nơi này.

“Đi về phía trước một tí nữa, từ xa nhìn thấy đất này màu vàng rực rỡ, vua liền hỏi quần thần rằng: Các người có thấy khắp cả đất này màu vàng rực rỡ không?”

“Đáp rằng: Chúng tôi đều thấy vậy.

“Đại vương nói: Đây gọi là lúa tự nhiên. Chư hiền ở đây thường ăn thức ăn này. Hiện tại các khanh cũng sẽ ăn lúa gạo này.

“Bảy giờ, Thánh vương tiến về phía trước một tí nữa, lại thấy khắp cả đất kia đều bằng phẳng, từ xa nhìn thấy đài cao nổi lên một cách đặc biệt. Lại bảo quần thần: Các người có nhìn khắp đất này đất đai bằng phẳng không?”

“Đáp rằng: Thưa vâng, chúng tôi đều thấy vậy.

“Đại vương bảo rằng: Đó gọi áo cây kiếp-ba-dục*, các người cũng sẽ mặc áo cây này.

“Này A-nan, bảy giờ Nhân dân nước kia thấy Đại vương đến, đều tiến lên phía trước nghinh đón, quỳ lễ thưa hỏi, nhiều tiếng cùng vang lên: ‘Thiện lai, Thánh vương! Dân chúng nước Uất-đơn-việt này đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều, nguyện xin Đại vương nên ở đây cai trị giáo hóa Nhân dân khiến theo giáo lệnh như pháp.’

“Này A-nan, bảy giờ Thánh vương Đảnh Sanh liền thống lãnh Nhân dân ở Uất-đơn-việt, trải qua trăm nghìn vạn năm. Rồi thì, Thánh vương Đảnh Sanh lại sinh ý nghĩ này: ‘Nay ta có đất Diêm-phù, Nhân dân đông đúc, các loại

trên bảo lại nhiều, cũng có mưa bảy báu ngập đến gối. Nay cũng lại có Cù-da-ni, Phất-vu-đãi cùng Uất-đơn-việt này, Nhân dân đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều. Ta cũng từng nghe các trưởng lão nói, còn có trời Tam thập tam thiên khoái lạc không đâu bằng, tuổi thọ rất lâu, y thực tự nhiên, ngọc nữ vây quanh không thể kể xiết. Nay ta nên đến thống lãnh thiên cung kia, dùng pháp mà trị hóa.’

“Này A-nan! Bây giờ, Thánh vương Đảnh sanh mới nảy sinh ý nghĩ này: ‘Ta đem bốn bộ binh rời khỏi Uất-đơn-việt, [584b02] đi lên Tam thập tam thiên. Lúc ấy, Thiên đế Thích từ xa trông thấy Thánh vương Đảnh Sanh đến, liền nói như vậy: ‘Thiện lai, Đại vương! Xin đến ngồi đây.’”

“Này A-nan, bây giờ Thánh vương Đảnh Sanh cùng Thích Đề-hoàn Nhân ngồi một chỗ. Cả hai cùng ngồi, không thể phân biệt được, từ tướng mạo, cử động, cho đến âm vang lời nói, chỉ là một không khác.

“Này A-nan, bây giờ Thánh vương Đảnh Sanh ở đó trải qua hàng nghìn trăm năm, rồi nảy sinh ý niệm này: ‘Nay ta có đất Diêm-phù này, Nhân dân đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều, cũng có mưa bảy báu ngập đến gối, cũng có Cù-da-ni, cũng lại có Phất-vu-đãi, cũng lại có Uất-đơn-việt này, Nhân dân đông đúc, các loại trân bảo lại nhiều. Nay ta lại đến Tam thập tam thiên, bây giờ, ta phải hại Thiên đế Thích này, để ở đây một mình làm Vua chư thiên.’”

“Này A-nan, bây giờ, Thánh vương Đảnh sanh vừa nảy sinh ý niệm này, liền từ trên chỗ ngồi tự đọa xuống đến đất Diêm-phù, cùng với bốn bộ binh, tất cả đều rơi xuống. Lúc này, bánh xe báu cũng mất, không biết ở đâu? Voi báu, ngựa báu chết cùng lúc, châu báu thì tự mất; ngọc nữ báu, cư sĩ báu, điển binh báu, chúng đều mạng chung. Bây giờ, Thánh vương Đảnh Sanh thân mắc bệnh nặng, tông tộc, thân quyến, tất cả đều vân tập thăm hỏi bệnh vua: Thế nào, Đại vương, giả sử sau khi đại vương mệnh chung, có người đến hỏi điều này: ‘Lúc đại vương Đảnh Sanh mệnh chung, có dạy lời nào không?’ Nếu có ai hỏi như vậy, thì nên trả lời thế nào?”

“Thánh vương Đảnh Sanh đáp: Nếu giả sử ta mệnh chung; sau khi ta mệnh chung nếu có người hỏi thì nên đáp như vậy: ‘Vua Đảnh Sanh thống lãnh bốn châu thiên hạ không biết đủ và nhàm tởm, lại đến Tam thập tam thiên, ở tại đó trải qua hàng trăm nghìn năm, mà ý còn sinh tham, muốn hại Thiên đế, nên tự đọa lạc, liền nhận lấy cái chết.’”

“Này A-nan, trong lòng ngươi chớ hồ nghi: Vua Đảnh Sanh bây giờ là ai vậy? Chớ có quán sát như vậy! Vì sao vậy? Vì vua Đảnh Sanh lúc đó chính

là thân Ta. Bảy giờ, Ta lãnh bốn châu thiên hạ, cùng đến Tam thập tam thiên ở trong ngũ dục mà không biết đủ và nhờm tởm.

“Này A-nan, hãy bằng phương tiện này chứng biết nơi mà tâm tham dục hưng khởi hướng đến, niệm tưởng càng tăng gấp bội, ở trong ái dục mà không biết đủ và nhờm tởm. Muốn cầu biết đủ và nhờm tởm, thì phải cầu từ trong trí tuệ Thánh hiền.”

Bảy giờ, [584c01] Thế Tôn ở giữa đại chúng, liền nói kệ này:

Tham, dâm như mưa mùa,

Vói dục không biết đủ;

Vui ít mà khổ nhiều,

Những điều người trí bỏ.

Giả sử hưởng dục trời,

Vui hưởng với ngũ nhạc;

Không bằng đoạn tâm ái,

Là đệ tử Chánh giác.

Tham dục dài ức kiếp,

Phước hết trở lại ngục;

Hưởng lạc há bao lâu,

Liền chịu khổ địa ngục.

“Cho nên, này A-nan, hãy bằng phương tiện này để biết dục mà từ bỏ dục, vĩnh viễn không khởi tưởng⁵²⁹ này. Hãy học điều này.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, có bà-la-môn Sanh Lậu⁵³⁰ đến chỗ Thế Tôn, cùng nhau hỏi thăm, rồi ngồi qua một bên. Bà-la-môn Sanh lậu bạch Thế Tôn:

“Nên xem người ác tri thức như thế nào?”⁵³¹

Thế Tôn bảo:

“Nên xem như xem trăng.”

Bà-la-môn hỏi:

“Nên xem thiện tri thức như thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Nên xem như xem trăng.”

Bà-la-môn hỏi:

“Những gì Sa-môn Cù-đàm nói hôm nay chỉ lược nói cốt yếu, chứ chưa giải rộng nghĩa, nguyện xin Cù-đàm nói rộng hết nghĩa khiến cho người chưa hiểu được hiểu.”

Thế Tôn bảo:

“Này Bà-la-môn, hãy lắng nghe, lắng nghe, và suy nghĩ kỹ, Ta sẽ vì ông mà diễn rộng nghĩa này.”

Bà-la-môn thưa:

“Xin vâng, thưa Cù-đàm!”

Bà-la-môn Sanh Lậu vâng lời Phật dạy. Thế Tôn bảo:

“Này Bà-la-môn, giống như trăng cuối tháng, ngày đêm xoay vần, nó chỉ có giảm chứ không có đầy. Vì nó tôn giảm, hoặc có khi trăng không hiện nên không có ai thấy. Này Bà-la-môn, ở đây cũng vậy, như ác tri thức, trải qua

ngày đêm, dần dần không có tín, không có giới, không có văn, không có thí, không có trí tuệ. Lúc đó ác tri thức kia thân hoại mạng chung, sanh vào trong địa ngục. Cho nên, Bà-la-môn, nay Ta nói người ác tri thức này giống như mặt trăng cuối tháng.

“Này Bà-la-môn, giống như mặt trăng đầu tháng, trải qua ngày đêm, ánh sáng dần tăng lên, từ từ tròn đầy, [585a01] cho đến ngày mười lăm là sung mãn đầy đủ, tất cả chúng sanh không ai là không thấy. Này Bà-la-môn, cũng vậy, như thiện tri thức, trải qua ngày đêm, tăng trưởng tín, giới, văn, thí, trí tuệ. Vì họ nhờ tăng trưởng tín, giới, văn, thí, trí tuệ, nên thiện tri thức lúc bấy giờ thân hoại mạng chung, sinh lên trời, cõi lành. Cho nên, Bà-la-môn, nay Ta nói chỗ hướng đến của người thiện tri thức này, giống như mặt trăng tròn đầy.”

Bấy giờ Thế Tôn liền nói kệ này:

Như người có tham dục,

Sân nhuế, si không hết;

Với thiện có giảm dần,

Như trăng đang thời khuyết.

Như người không tham dục,

Sân nhuế, si cũng hết;

Với thiện có tăng dần,

Giống như trăng tròn đầy.

“Cho nên, Bà-la-môn, hãy học như trăng đầu tháng.”

Bấy giờ, Bà-la-môn Sanh Lậu bạch Thế Tôn:

“Lành thay, Cù-đàm, giống như người gù được thắp, người tối được sáng, người mê thấy đường, nơi tối tăm được thắp sáng. Ở đây cũng như vậy, Sa-môn Cù-đàm dùng vô số phương tiện vì con mà nói pháp. Nay con tự quy y Thế Tôn, Pháp, cùng chúng Tăng. Từ nay cho phép con làm Ưu-bà-tắc, suốt đời không sát sanh.”

Sanh Lộ sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói về pháp thiện tri thức, cũng sẽ nói về pháp ác tri thức. Hãy lắng nghe, hãy lắng nghe, hãy suy nghĩ kỹ!”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Kính vâng, thưa Thế Tôn.”

Các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy. Thế Tôn bảo:

“Kia, sao gọi là pháp ác tri thức? Nay Tỳ-kheo, ở đây người ác tri thức tự sinh tâm niệm này: ‘Ta thuộc dòng hào tộc xuất gia học đạo. Các Tỳ-kheo khác thuộc dòng ti tiện xuất gia.’ Ý vào dòng họ mình mong chê bai người khác. Đó gọi là pháp ác tri thức.

“Lại nữa, người ác tri thức tự sinh tâm niệm này: ‘Ta rất siêng năng phụng hành chánh pháp. Các Tỳ-kheo khác thì không siêng năng trì giới.’ Lại dùng nghĩa này chê bai người khác mà tự cống cao. Đó gọi là pháp ác tri thức.

“Lại nữa, người ác tri thức lại tự nghĩ: ‘Ta thành tựu tam-muội, các Tỳ-kheo khác không có tam-muội, tâm [585b01] ý thác loạn không nhất định.’ Người ấy ý vào tam-muội này thường tự cống cao chê bai người khác. Đó gọi là pháp ác tri thức.

“Lại nữa, người ác tri thức lại tự nghĩ: ‘Ta trí tuệ bậc nhất. Ở đây các Tỳ-kheo khác không có trí tuệ.’ Người ấy ý vào trí tuệ này mà tự cống cao hủy báng người khác. Đó gọi là pháp ác tri thức.

“Lại nữa, người ác tri thức lại tự nghĩ: ‘Hiện tại ta thường được thức ăn, giường mềm, ngọc cụ, thuốc thang trị bệnh. Ở đây, các Tỳ-kheo khác không

được các vật cứng dường này.’ Người này ý vào vật cứng dường này mà tự cống cao, chê bai người khác. Đó gọi là pháp ác tri thức.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là người ác tri thức, hành tà nghiệp này.

“Kia, sao gọi là pháp thiện tri thức? Này Tỳ-kheo, ở đây người thiện tri thức không tự nghĩ: ‘Ta sinh thuộc dòng hào tộc. Ở đây các Tỳ-kheo khác không phải là dòng hào tộc.’ Vì thân mình cùng người không có khác. Đó gọi là pháp thiện tri thức.

“Lại nữa, người thiện tri thức không tự nghĩ: ‘Nay ta trì giới. Ở đây các Tỳ-kheo khác không trì giới hạnh,’ Vì thân mình cùng họ không có thêm bớt. Tuy người ấy nương vào giới này, nhưng không tự cống cao, không chê bai người khác. Đó gọi là pháp thiện tri thức.

“Lại nữa, người thiện tri thức lại không tự nghĩ: ‘Ta thành tựu tam-muội. Ở đây các Tỳ-kheo khác ý loạn không định.’ Vì thân mình cùng người không thêm bớt. Người ấy tuy nương vào tam-muội này, nhưng không tự cống cao, cũng không chê bai người khác. Đó gọi là pháp thiện tri thức.

“Lại nữa Tỳ-kheo, người thiện tri thức cũng không tự nghĩ: ‘Ta thành tựu trí tuệ. Ở đây các Tỳ-kheo khác không có trí tuệ. Vì thân mình cùng người cũng không thêm bớt. Người ấy tuy nương vào trí tuệ này, nhưng không tự cống cao, cũng không chê bai người khác. Này Tỳ-kheo đó gọi là pháp thiện tri thức.

“Lại nữa Tỳ-kheo, người thiện tri thức không tự nghĩ: ‘Ta có thể được y phục, đồ ăn thức uống, giường mền, ngoại cụ, thuốc thang trị bệnh. Ở đây các Tỳ-kheo khác không thể được y phục, đồ ăn thức uống, giường mền, ngoại cụ, thuốc thang trị bệnh.’ Vì thân mình cùng người cũng không thêm bớt. Người ấy tuy nương vào những lợi dưỡng này, nhưng không tự cống cao, cũng không chê bai người. Này Tỳ-kheo, đó gọi là pháp thiện tri thức.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta phân biệt cho các người pháp ác tri thức, cũng nói cho các người pháp thiện tri thức. Cho nên, [585c01] này các Tỳ-kheo, hãy tránh xa pháp ác tri thức, và nhớ hãy cùng tu hành pháp thiện tri thức. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Ni-câu-lưu,⁵³² của Thích-sí,⁵³³ cùng với năm trăm đại Tỳ-kheo. Bấy giờ, có năm trăm người quý tộc thuộc dòng họ Thích ở trong nước, có điều muốn bàn luận nên tập họp tại giảng đường Phổ nghĩa.⁵³⁴ Lúc ấy, Bà-la-môn Thế Điền⁵³⁵ đến chỗ những người họ Thích kia, nói với họ rằng:

“Thế nào các vị, ở đây có Sa-môn, Bà-la-môn cùng người thế tục nào có thể cùng luận nghị với tôi không?”

Bấy giờ, số đông người họ Thích bảo Bà-la-môn Thế Điền rằng:

“Hôm nay, ở đây có hai người tài cao học rộng, ở tại nước Ca-tỳ-la-việt. Hai người này là ai? Một là Tỳ-kheo Châu-lợi-bàn-đặc, hai là Cù-đàm họ Thích, Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác. Người mà trong các đám đông ít được nghe đến, người không có trí tuệ, lời nói vụng về, không phân biệt được nên bỏ hay nên lấy; đại loại như Châu-lợi-bàn-đặc. Còn người mà trong cả nước Ca-tỳ-la-việt này không ai biết đến, không ai nghe, người không trí tuệ, người quê mùa xấu xí, đại loại như Cù-đàm. Bấy giờ, ông có thể luận nghị cùng họ. Nếu Bà-la-môn có khả năng luận nghị mà thắng được hai người này, thì năm trăm người chúng tôi liền tùy thời cúng dường mọi thứ cần dùng, và cũng sẽ đền ơn một nghìn thỏi vàng ròng.”

Bấy giờ, Bà-la-môn liền tự nghĩ: “Dòng họ Thích ở Ca-tỳ-la-việt này, tất cả đều thông minh, có nhiều kỹ thuật, gian xảo, hư ngụy, không có chánh hạnh. Nếu ta cùng hai người kia luận nghị mà thắng được, thì đâu có đủ là lạ! Còn nếu người kia thắng ta, thì ta liền bị người ngu chiết phục. Nghĩ về hai lẽ này, ta không kham cùng họ luận nghị.” Sau khi nghĩ vậy xong, liền rút lui ra về.

Bấy giờ, đã đến giờ, Châu-lợi-bàn-đặc cầm bát vào thành Ca-tỳ-la-việt khát thực. Lúc này, bà-la-môn Thế Điền từ xa trông thấy Châu-lợi-bàn-đặc đi đến, liền tự nghĩ: “Bây giờ, ta nên đến hỏi nghĩa người kia.” Rồi bà-la-môn Thế Điền đi đến chỗ Tỳ-kheo, nói với Châu-lợi-bàn-đặc rằng:

“Sa-môn tên gì?”

Châu-lợi-bàn-đặc nói:

“Thôi, Bà-la-môn, cần gì hỏi tên? Sở dĩ ông đến đây là muốn hỏi nghĩa. Giờ thì nên hỏi [586a01] đi!”

Bà-la-môn nói:

“Sa-môn có thể luận nghị cùng tôi không?”

Châu-lợi-bàn-đặc nói:

“Nay ta còn có khả năng luận nghị cùng Phạm thiên, huống chi cùng với người mù không mắt như ông ư?”

Bà-la-môn nói:

“Người mù tức không phải là người không mắt? Không mắt tức không phải mù? Đây chỉ có một nghĩa há chẳng phải là lập lại phiền phức sao?”

Châu-lợi-bàn-đặc, bấy giờ liền bay lên không trung hiện ra mười tám cách biến hóa. Lúc này, bà-la-môn liền tự nghĩ: “Sa-môn này chỉ có thần túc, chứ không biết luận nghị. Nếu ai giải nghĩa này cho ta, ta sẽ tự thân làm đệ tử người ấy.”

Lúc ấy, Tôn giả Xá-lợi-phất, bằng thiên nhĩ thông, nghe được những lời này: ‘Châu-lợi-bàn-đặc đang luận nghĩa với Bà-la-môn Thế Điển.’ Tôn giả Xá-lợi-phất liền biến thân thành hình Bàn-đặc, và làm ẩn hình Bàn-đặc khiến không cho hiện ra, rồi nói với bà-la-môn rằng:

“Này bà-la-môn nếu ông tự nghĩ rằng: ‘Sa-môn này chỉ có thần túc, chứ không kham luận nghị.’ Bấy giờ, ông nên lắng nghe, tôi sẽ nói, sẽ đáp lại nghĩa mà ông vừa hỏi và sẽ dựa vào gốc luận cứ này dẫn thêm thí dụ.”

“Này bà-la-môn, hiện tại ông tên gì?”

Bà-la-môn đáp:

“Tôi tên Phạm Thiên.”

Châu-lợi-bàn-đặc hỏi:

“Ông là đàn ông phải không?”

Bà-la-môn nói:

“Tôi là đàn ông.”

Lại hỏi:

“Đó là người phải không?”

Bà-la-môn đáp:

“Là người.”

Châu-lợi-bàn-đặc hỏi:

“Thế nào, Bà-la-môn, đàn ông cũng là người, người cũng là đàn ông, đây cũng là một nghĩa, há chẳng phải là lập lại phiền phức sao? Nhưng này Bà-la-môn, mù cùng với không mắt, nghĩa này không giống nhau.”

Bà-la-môn nói:

“Sa-môn, thế nào gọi là mù?”

Châu-lợi-bàn-đặc nói:

“Giống như không thấy đời này, đời sau, người sinh, người diệt, sắc tốt, sắc xấu, hoặc đẹp, hoặc xấu, chúng sanh đã tạo các hành vi thiện, hành vi ác, mà không biết như thật, vĩnh viễn không thấy, nên gọi đó là mù.”

Bà-la-môn nói:

“Thế nào là người không mắt?”

Châu-lợi-bàn-đặc nói:

“Mắt là mắt của trí tuệ vô thượng. Người kia không có mắt của trí tuệ vô thượng này, nên gọi là không mắt.”

Bà-la-môn nói:

“Thôi, thôi, Sa-môn, bỏ thứ tạp luận này đi. Nay tôi muốn hỏi nghĩa sâu. Thế nào, này Sa-môn, có trường hợp không nương vào pháp mà được Niết-bàn chăng?”

Châu-lợi đáp:

“Không cần nương vào năm thủ uẩn mà được Niết-bàn.”

Bà-la-môn nói:

“Thế nào, Sa-môn, năm thủ uẩn này là có duyên mà sinh hay là không duyên mà sinh?”

[586b01] Châu-lợi-bàn-đặc đáp:

“Năm thủ uẩn này là có duyên mà sinh chứ chẳng phải không duyên mà sinh.”

Bà-la-môn hỏi:

“Duyên của năm thủ uẩn là gì?”

Tỳ-kheo đáp:

“Ái là duyên.”

Bà-la-môn hỏi:

“Gì là ái?”

Tỳ-kheo đáp:

“Chính là sinh.”

Bà-la-môn hỏi:

“Gì gọi là sinh?”

Tỳ-kheo đáp:

“Chính là ái.”

Bà-la-môn hỏi:

“Ái có đạo nào?”⁵³⁶

Tỳ-kheo đáp:

“Chính là tám phẩm đạo Hiền thánh; đó là chánh kiến, chánh nghiệp, chánh ngữ, chánh mạng, chánh tư duy,⁵³⁷ chánh tinh tấn, chánh niệm, chánh định. đó gọi là tám phẩm đạo Hiền thánh.”

Sau khi Châu-lợi-bàn-đặc rộng nói pháp cho bà-la-môn rồi, và bà-la-môn nghe giáo nghĩa mà Tỳ-kheo đã nói như vậy xong, các trần cấu sạch hết, được pháp nhãn tịnh, liền tại chỗ trong thân khởi lên ngọn gió đạo mà qua đời.

Lúc bấy giờ Tôn giả Xá-lợi-phất hiện nguyên hình trở lại, bay trên hư không, trở về chỗ ở. Lúc đó Tôn giả Tỳ-kheo Châu-lợi-bàn-đặc đến giảng đường Phổ nghĩa, chỗ những người dòng họ Thích đang tụ tập, bảo những người họ Thích kia rằng:

“Mọi người hãy nhanh chóng sửa soạn tô dầu, củi đuốc, đem đến trà-tỳ bà-la-môn Thế Điển.”

Bấy giờ, dòng họ Thích sửa soạn tô dầu đến trà-tỳ⁵³⁸ Bà-la-môn Thế Điển, và khởi công xây tháp ở ngã tư đường. Mọi người cùng theo nhau đến chỗ Tôn giả Tỳ-kheo Châu-lợi-bàn-đặc, đến rồi đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Rồi những người họ Thích hướng về Tôn giả Châu-lợi-bàn-đặc nói bằng bài kệ này, rằng:

Trà-tỳ* khởi dựng tháp,

Không trái lời Tôn giả;

Chúng tôi được lợi lớn,

Gặp được phước đức này.

Bấy giờ, Tôn giả Châu-lợi-bàn-đặc nói kệ này đáp lại dòng họ Thích:

Nay chuyển Tôn pháp luân,⁵³⁹

Hàng phục các ngoại đạo;

Trí tuệ như biển cả,
Đến đây hàng bà-la-môn.
Đã làm hành thiện ác,
Khứ, lai và, hiện tại;
Ức kiếp không quên mất,
Cho nên phải tạo phước.

Sau khi Tôn giả Châu-lợi-bàn-đặc rộng nói pháp cho những người dòng họ Thích kia xong. Những người dòng họ Thích bạch Châu-lợi-bàn-đặc rằng:

“Nếu Tôn giả cần, y phục, đồ ăn thức uống, chăn giường, ngoại cụ, thuốc thang trị bệnh, chúng tôi sẽ cung cấp hết mọi sự. Nguyên xin nhận lời thỉnh cầu, chớ từ chối một chút tình.”

Lúc ấy, Tôn giả Châu-lợi-bàn-đặc im lặng nhận lời.

[586c01] Bảy giờ, những người dòng họ Thích sau khi nghe những gì Tôn giả Châu-lợi-bàn-đặc dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 11

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật ở tại Ca-lan-đà trong Trúc viên, thành La-duyệt, cùng với năm trăm vị đại Tỳ-kheo. Bảy giờ, con người ác Đề-bà-đạt-đâu đi đến chỗ Vương tử Bà-la-lưu-chi,⁵⁴⁰ bảo Vương tử rằng:

“Xưa kia, người dân thọ mạng rất dài, nhưng nay tuổi thọ con người không quá một trăm. Vương tử nên biết, mạng người vô thường, nếu không lên ngôi, mà giữa chừng mạng chung thì không đau lắm sao? Vương tử nay có thể đoạn mạng Phụ vương mà thống lãnh người trong nước. Còn tôi sẽ giết Sa-môn Cù-đàm để làm Vô thượng Chí chơn, Đẳng chánh giác. Làm Vua mới, Phật mới ở quốc độ Ma-kiệt, không khoái lắm sao? Như mặt trời xuyên qua mây, không chỗ nào là không chiếu. Như mặt trăng, mây tan, sáng rõ giữa muôn sao.”

Bấy giờ, Vương tử Bà-la-lu-chi liền bắt phụ vương giam vào trong lao sắt, lập thêm thần phụ tá, thống lãnh Nhân dân. Lúc bấy giờ, có các Tỳ-kheo vào thành La-duyet khát thực, nghe Đề-bà-đạt-đâu xúi dục Vương tử bắt Phụ vương giam vào trong lao sắt, lập thêm thần phụ tá. Sau khi các Tỳ-kheo khát thực xong, trở về nơi ở, thu cát y bát, đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, bạch Thế Tôn:

“Sáng nay chúng con vào thành khát thực, nghe người ngu Đề-bà-đạt-đâu dạy bảo Vương tử, bắt phụ vương giam vào lao ngục, lập thêm thần phụ tá. Rồi dạy vương tử rằng: ‘Ông giết phụ vương, ta hại Như Lai. Làm Vua mới, Phật mới ở quốc độ Ma-kiệt này, không khoái lắm sao?’”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu vua cai trị giáo hóa mà không dùng chánh lý, thì bấy giờ vương thái tử cũng thi hành phi pháp. Thái tử đã thi hành phi pháp, bấy giờ quần thần, trưởng quan lại cũng thi hành phi pháp. Quần thần, trưởng quan lại đã thi hành phi pháp, thì Nhân dân quốc độ cũng thi hành phi pháp. Nhân dân quốc độ đã thi hành phi pháp, bấy giờ binh chúng Nhân mã cũng thi hành phi pháp. Binh chúng đã thi hành phi pháp, bấy giờ trời, trăng đảo lộn, chuyển vận không đúng giờ. Trời, trăng đã không đúng giờ, liền không có năm tháng. Đã không có năm tháng, ngày sai tháng lộn, không còn tinh quang. Ngày tháng đã không có tinh quang, bấy giờ tinh tú hiện quái. Tinh tú đã hiện ra biến quái, liền có gió dữ nổi lên. Gió dữ đã nổi lên, thần kỳ giận dữ. Thần kỳ đã giận dữ, bấy giờ mưa gió thất thường, [587a01] khi ấy hạt lúa ở dưới đất liền không tăng trưởng. Nhân dân, và các loài bò, bay, máy, cựa, nhan sắc biến đổi, tuổi thọ cực ngắn.

“Khi nào có vị vua cai trị bằng pháp, bấy giờ quần thần cũng thi hành chính pháp. Quần thần đã thi hành chính pháp, vương thái tử cũng thi hành chính pháp. Vương thái tử đã thi hành chính pháp, bấy giờ trưởng quan lại cũng thi hành chính pháp. Trưởng quan lại đã thi hành chính pháp, quốc độ Nhân dân cũng thi hành chính pháp; trời trăng luôn thuận, gió mưa đúng thời, tai quái không hiện, thần kỳ hoan hỷ, ngũ cốc đầy đầy; vua tôi hòa mục, nhìn nhau như anh như em không bao giờ thêm bớt; loài có hình nhan sắc tươi sáng; thức ăn tự tiêu hóa, không có tai hại; tuổi thọ rất dài, được người yêu kính.”

Bấy giờ, Thế Tôn nói kệ này:

Giống như trâu lội nước,

Dẫn đầu mà không ngay,
Tất cả đều không ngay;
Là do gốc dẫn đường.
Chúng sanh cũng như vậy;
Quần chúng cần người dẫn.
Dẫn đường hành phi pháp,
Huống là người thấp bé.
Dân chúng đều chịu khổ,
Do phép vua không chính;
Vì vua hành phi pháp,
Tất cả dân làm theo.
Giống như trâu lội nước,
Dẫn đầu mà đi ngay,
Đàn theo cũng đều ngay;
Là do gốc dẫn đường.
Chúng sanh cũng như vậy,
Quần chúng cần người dẫn;
Dẫn đường đi đúng pháp,
Huống chi người thấp bé.
Dân chúng đều hưởng vui,
Do phép vua dạy chánh;

Vì vua hành chánh pháp,

Tất cả dân làm theo.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy bỏ phi pháp mà hành chánh pháp. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi Tỳ-kheo nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.⁵⁴¹

---o0o---

18. PHẨM TÀM QUÍ

*KINH SỐ 01*⁵⁴²

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai pháp tinh diệu⁵⁴³ thủ hộ thế gian. Thế nào là hai pháp? Có tâm, có quý.⁵⁴⁴ Này các Tỳ-kheo, nếu không có hai pháp này, thế gian sẽ không phân biệt có cha, có mẹ, có anh, có em, vợ con, tri thức, tôn trưởng, lớn nhỏ; sẽ cùng với lục súc heo, gà, chó, ngựa, dê ... cùng một loại. Vì thế gian có hai pháp này thủ hộ, nên thế gian phân biệt có cha mẹ, anh em, vợ con, tôn trưởng, lớn nhỏ, và cũng không cùng đồng loại với lục súc.”

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học tập có tâm, có quý. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Thế gian có hai hạng người vì không biết chán, đủ, mà mạng chung. Hai hạng người ấy là gì? Người được tài vật luôn cất giấu và người có được tài vật lại thích cho người. Đó gọi là hai hạng người không biết chán đủ, mà mạng chung.”

Bấy giờ, có Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Bạch Thế Tôn, chúng con không hiểu nghĩa tóm lược này. Thế nào là được vật luôn cất giấu? Thế nào là được vật thích cho người? Nguyện xin Thế Tôn giảng rộng nghĩa này.”

Thế Tôn bảo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, suy nghĩ kỹ! Ta sẽ phân biệt nghĩa này cho các người.”

Thưa:

“Kính vâng.”

Bấy giờ Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Ở đây có người thiện gia nam tử học các kỹ thuật, hoặc theo nghề làm ruộng, hoặc học tập chép sách, hoặc tập kế toán, hoặc tập thiên văn, hoặc tập địa lý, hoặc tập bói tướng, hoặc học làm sứ giả phương xa, hoặc làm thân tá vua, không tránh nóng lạnh, đói rét, cần khổ mà tự mưu sống cho mình. Người ấy làm mọi công sức như vậy mà được tài vật, nhưng người kia không thể dám ăn tiêu, cũng không cấp cho vợ con, cũng không [587c01] cho nô tì, hay những bà con quyến thuộc; tất cả đều không cho. Những tài vật có được ấy, hoặc bị vua tước đoạt, hoặc bị giặc trộm, hoặc bị lửa thiêu, nước cuốn, phân tán chỗ khác, lợi kia không được hưởng; hoặc ngay trong nhà có người phân tán vật này, không cho để yên một chỗ. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là được tài luôn cất giấu.

“Kia, sao gọi là được tài vật đem phân cho? Có người thiện gia nam tử học các kỹ thuật, hoặc theo nghề làm ruộng, hoặc tập nghề chép sách, hoặc tập kế toán, hoặc tập thiên văn, hoặc tập địa lý, hoặc tập bói tướng, hoặc học sứ

phương xa, hoặc làm thần tá vua, không tránh nóng lạnh, đói rét, cần khổ mà tự mưu sống cho mình. Người ấy làm mọi công sức như vậy mà được tài vật, nhưng người kia đem bố thí cho chúng sanh, phụng dưỡng cho cha mẹ, nô tì, vợ con, cũng chu cấp rộng rãi cho Sa-môn, Bà-la-môn, tạo ra các thứ công đức, gieo trồng phước cõi trời. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là được tài mà đem bố thí.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là hai hạng người không biết chán đủ. Như người thứ nhất, có được tài vật mà cất giấu, các người nên nghĩ tưởng tránh xa. Người thứ hai, có được mà đem bố thí rộng rãi, hãy học nghiệp này. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03⁵⁴⁵

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy là người thừa tự pháp, chớ nên là kẻ thừa tự tài vật.⁵⁴⁶ Vì sao vậy? Các người đã có được phước báo tốt đẹp,⁵⁴⁷ mong cho đệ tử của Ta cung kính pháp, không tham lợi dưỡng. Nếu người nào tham lợi dưỡng, người đó có lỗi lớn đối Như Lai. Vì sao? Vì chúng sanh không phân biệt được pháp, nên hủy báng lời dạy Thế Tôn.⁵⁴⁸ Đã hủy báng lời dạy Thế Tôn, sau đó không còn đến được đạo Niết-bàn. Ta rất lấy làm xấu hổ. Vì sao vậy? Vì đệ tử của Như Lai tham đắm lợi dưỡng, không thực hành nơi pháp, không phân biệt pháp, hủy báng lời dạy Thế Tôn, không thuận chánh pháp. Đã hủy báng lời dạy Thế Tôn, sẽ không còn đến được đạo Niết-bàn.

“Này Tỳ-kheo, các người nên nghĩ đến thừa tự pháp, đừng tư duy đến thừa tự vật dục⁵⁴⁹, rồi các người được danh thơm vang khắp bốn phương. Cung kính pháp, không tham tài vật, Ta sẽ không lấy làm xấu hổ. Vì sao vậy? Vì đệ tử của Như Lai chỉ mong thừa tự pháp, không ham nghĩ thừa tự vật dục.

“Cho nên, các Tỳ-kheo, nên nghĩ thừa tự pháp, chớ học thừa tự tài vật. Tỳ-kheo các người, Ta nói nghĩa này, vì nhân [588a01] nghĩa gì mà nói duyên này?”

Bấy giờ các Tỳ-kheo, bạch Thế Tôn:

“Nguyện xin Thế Tôn phân biệt chi tiết.”

Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Xưa kia, có một người thỉnh Ta cúng dường. Rồi bấy giờ Ta có thức ăn dư tàn,⁵⁵⁰ có thể vất bỏ. Có hai Tỳ-kheo từ phương xa đến, thân thể mệt mỏi, nhan sắc biến đổi. Bấy giờ Ta bảo hai Tỳ-kheo kia những lời như vậy: ‘Có thức ăn dư tàn có thể vất bỏ, nếu các người thấy cần thì có thể lấy mà dùng.’

“Lúc ấy, một Tỳ-kheo tự nghĩ: ‘Hôm nay Thế Tôn có thức ăn dư thực có thể vất bỏ. Ai thấy cần thì có thể lấy. Nếu chúng ta không lấy ăn, thức ăn này sẽ được đem bỏ nơi đất sạch hay trút vào trong nước. Vậy, nay chúng ta nên lấy thức ăn này để lấp đầy vào chỗ đói thiếu, tăng trưởng khí lực.’

“Bấy giờ, Tỳ-kheo kia lại học điều này: ‘Phật cũng đã từng dạy: Nên sống thừa tự pháp, chớ nghĩ đến thừa tự vật dục. Vì sao vậy? Vì cao nhất trong bố thí không gì hơn thí tài, nhưng thí pháp ở trong đó được tôn trọng nhất.⁵⁵¹ Nay ta cam chịu suốt ngày không ăn mà vẫn có thể qua khỏi, không cần nhận phước tín thí kia.’ Tỳ-kheo kia liền tự quyết ý không lấy vật thí kia, thân thể mệt mỏi mà không cần để ý đến mạng sống.

“Trong khi ấy, Tỳ-kheo thứ hai lại tự nghĩ: ‘Thế Tôn có thức ăn dư đáng bị vất bỏ. Nếu chúng ta không lấy ăn, sẽ mệt mỏi. Nay nên lấy thức ăn này để lấp đầy vào chỗ đói thiếu, tăng trưởng khí lực, ngày đêm an ổn.’ Bấy giờ, Tỳ-kheo kia liền lấy ăn, khí lực sung mãn, ngày đêm an ổn.”

Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tuy Tỳ-kheo kia đã nhận lấy đồ cúng dường kia, đã trừ bỏ được cái thiếu đói, khí lực sung mãn, nhưng không như Tỳ-kheo trước là đáng kính, đáng quý, rất đáng được tôn trọng. Tỳ-kheo ấy lâu dài tiếng khen được đồn xa, ở trong luật mà biết đủ, dễ thỏa mãn. Nay các Tỳ-kheo, hãy học thừa tự pháp, chớ học nghĩ đến thừa tự vật dục. Những điều được Ta nói trước đó là do nhân duyên này.”

Sau khi Thế Tôn nói những lời này xong, rời chỗ ngồi đứng dậy ra về. Lúc ấy, các Tỳ-kheo lại tự nghĩ: “Thế Tôn vừa rồi chỉ nói tóm lược điều cốt yếu, chứ không nói rộng rãi, rời từ chỗ ngồi đứng dậy, im lặng vào thất. Hiện tại trong chúng này, ai có khả năng kham nhận đối với nghĩa sơ lược này mà diễn giải rộng nghĩa của chúng?”

Bấy giờ, số đông các Tỳ-kheo lại nghĩ: “Hiện nay [588b01] Tôn giả Xá-lợi-phất được Thế Tôn khen ngợi. Chúng ta hãy cùng nhau đến chỗ Tôn giả Xá-lợi-phất.” Rồi các Tỳ-kheo liền đến chỗ Tôn giả Xá-lợi-phất, vái chào nhau xong, ngồi qua một bên. Sau khi ngồi qua một bên rồi, các Tỳ-kheo đem những điều đã nghe được từ Thế Tôn trình lại hết cho Tôn giả Xá-lợi-phất.

Tôn giả Xá-lợi-phất bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là đệ tử Thế Tôn tham đắm lợi dưỡng không tu hành pháp? Thế nào là đệ tử Thế Tôn ham tu hành pháp không tham lợi dưỡng?”

Lúc đó, các Tỳ-kheo thưa Xá-lợi-phất:

“Chúng tôi là những người từ xa đến, xin hỏi nghĩa này để tu hành. Tôn giả Xá-lợi-phất có khả năng xin diễn rộng nghĩa này cho chúng tôi.”

Tôn giả Xá-lợi-phất bảo:

“Hãy lắng nghe, lắng nghe, suy nghĩ kỹ, tôi sẽ diễn rộng nghĩa này cho các vị.”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Xin vâng.”

Xá-lợi-phất bảo:

“Cái học của đệ tử⁵⁵² Thế Tôn là tịch tĩnh, niệm an tĩnh, nhưng đệ tử Thanh văn không học như vậy.⁵⁵³ Thế Tôn tuôn ra giáo pháp, những điều phải diệt, mà các Tỳ-kheo đối với các pháp đó lười biếng không chịu diệt, lại khởi lên các loạn tưởng; những điều đáng làm mà không chịu làm, những điều không nên làm, thì lại làm.

“Bấy giờ, này Chư hiền, Tỳ-kheo trưởng lão có ba trường hợp đáng hổ thẹn. Thế nào là ba? Thế Tôn thường ưa nơi tịch tĩnh⁵⁵⁴ nhưng các Thanh văn

không học điều này, nên Tỳ-kheo trưởng lão liền có sự hổ thẹn. Thế Tôn dạy, các người hãy diệt pháp này, nhưng Tỳ-kheo lại không diệt pháp này, nên Tỳ-kheo trưởng lão có sự hổ thẹn. Ở trong đó khởi lên niệm tưởng loạn, ý không chuyên nhứt,⁵⁵⁵ nên Tỳ-kheo trưởng lão có sự hổ thẹn.

“Chư Hiền giả nên biết, Tỳ-kheo trung tọa có ba trường hợp đáng hổ thẹn. Thế nào là ba? Thế Tôn thường ưa nơi tịch tĩnh nhưng các Thanh văn không học điều này, nên Tỳ-kheo trung tọa có sự hổ thẹn. Thế Tôn dạy, các người hãy diệt pháp này, nhưng Tỳ-kheo lại không diệt pháp này, nên Tỳ-kheo trung tọa có sự hổ thẹn. Ở trong đó khởi lên niệm tưởng loạn, ý không chuyên nhứt, nên Tỳ-kheo trung tọa có sự hổ thẹn.

“Chư Hiền giả nên biết, Tỳ-kheo niên thiếu liền có ba trường hợp đáng hổ thẹn. Thế nào là ba? Đệ tử⁵⁵⁶ Thế Tôn thường ưa nơi tịch tĩnh nhưng các Thanh văn không học điều này, nên Tỳ-kheo niên thiếu có sự hổ thẹn. Thế Tôn dạy, các người hãy diệt pháp này, nhưng Tỳ-kheo lại không [588c01] diệt pháp này, nên Tỳ-kheo niên thiếu có sự hổ thẹn. Ở trong đó khởi lên niệm tưởng loạn, ý không chuyên nhứt, nên Tỳ-kheo niên thiếu có sự hổ thẹn.

“Này chư Hiền giả, đó gọi là tham đắm tài, không đắm pháp.”

Các Tỳ-kheo thưa Xá-lợi-phất:

“Thế nào là Tỳ-kheo tham đắm pháp, không đắm tài?”

Xá-lợi-phất nói:

“Này Tỳ-kheo, ở đây Như Lai ưa nơi tịch tĩnh, Thanh văn cũng học theo Như Lai mà ưa nơi tịch tĩnh. Thế Tôn dạy, các người hãy nên diệt pháp này; các Tỳ-kheo liền diệt pháp này. Không lười biếng, không loạn, những điều đáng làm thì tu hành, những điều không đáng làm thì không làm.

“Chư Hiền giả nên biết, Tỳ-kheo trưởng lão có ba trường hợp được tiếng khen. Thế nào là ba? Thế Tôn ưa nơi tịch tĩnh, Thanh văn cũng thích nơi tịch tĩnh, nên Tỳ-kheo trưởng lão được tiếng khen. Thế Tôn dạy, các người hãy diệt pháp này, bấy giờ Tỳ-kheo liền diệt pháp này, nên Tỳ-kheo trưởng lão được tiếng khen. Ở trong đó không khởi lên niệm tưởng loạn, ý thường chuyên nhứt, nên Tỳ-kheo trưởng lão được tiếng khen.

“Chư Hiền giả nên biết, Tỳ-kheo trung tọa có ba trường hợp được tiếng khen. Thế nào là ba? Thế Tôn ưa nơi tịch tĩnh, Thanh văn cũng thích nơi tịch tĩnh, nên Tỳ-kheo trung tọa được tiếng khen. Thế Tôn dạy, các người hãy diệt pháp này, bây giờ Tỳ-kheo liền diệt pháp này, nên Tỳ-kheo trung tọa được tiếng khen. Ở trong đó không khởi lên niệm tưởng loạn, ý thường chuyên nhứt, nên Tỳ-kheo trung tọa được tiếng khen.

“Chư Hiền giả nên biết, Tỳ-kheo niên thiếu có ba trường hợp được tiếng khen. Thế nào là ba? Ở đây, này Tỳ-kheo, Thế Tôn ưa nơi tịch tĩnh, Thanh văn cũng thích nơi tịch tĩnh, nên Tỳ-kheo niên thiếu được tiếng khen. Thế Tôn dạy, các người hãy diệt pháp này, bây giờ Tỳ-kheo liền diệt pháp này, nên Tỳ-kheo niên thiếu được tiếng khen. Ở trong đó không khởi lên niệm tưởng loạn, ý thường chuyên nhứt, nên Tỳ-kheo niên thiếu được tiếng khen.

“Chư Hiền giả nên biết, tham là bệnh,⁵⁵⁷ rất là đại tai hoạn. Sân nhuế cũng vậy. Ai diệt được tham dâm, sân nhuế, liền được trung đạo,⁵⁵⁸ sinh nhãn, sinh trí, các trói buộc được dứt trừ, đến được Niết-bàn.⁵⁵⁹ Xan tham, tật đó là bệnh, cũng lại rất nặng, bị phiền não nấu nung. Kiêu mạn cũng sâu. Huyền nguy không chơn thật, không tầm, không quý, không thể lia bỏ dâm dục, bại hoại chánh chân; mạn, tăng thượng mạn cũng không bỏ. [589a01] Nếu hai mạn⁵⁶⁰ này diệt, liền được ở vào trung đạo, sinh nhãn, sinh trí, các trói buộc được dứt trừ, đến được Niết-bàn.”

Tỳ-kheo thưa:

“Tôn giả Xá-lợi-phất, thế nào là ở trung đạo, sinh nhãn, sinh trí, các trói buộc được dứt trừ, đến được Niết-bàn?”

Xá-lợi-phất nói:

“Chư Hiền giả, nên biết, đó là tám đạo phẩm của Hiền thánh: Chánh kiến, chánh tư duy*, chánh ngữ, chánh nghiệp*, chánh mạng, chánh tinh tấn*, chánh niệm, chánh định*. Đó gọi là ở trung đạo, sinh nhãn, sinh trí, các trói buộc được dứt trừ, đến được Niết-bàn.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Tôn giả Xá-lợi-phất nói, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật ở tại Ca-lan-đà trong Trúc viên, thành La-duyệt, cùng với năm trăm vị đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ đã đến giờ Thế Tôn khoác y cầm bát vào thành La-duyệt, khát thực tại một ngõ hẻm. Lúc ấy tại ngõ hẻm kia có vợ một người bà-la-môn muốn đãi cơm cho bà-la-môn, bèn ra ngoài cửa. Từ xa, trông thấy Thế Tôn, liền đến chỗ Thế Tôn, bà hỏi Thế Tôn rằng:

“Ngài có thấy bà-la-môn nào không?”

Bấy giờ Tôn giả Đại Ca-diếp đã có mặt trước nơi đó. Thế Tôn liền đưa tay chỉ, bảo rằng:

“Đó là bà-la-môn .”

Người phụ nữ bà-la-môn nhìn chăm chăm vào mặt Như Lai, im lặng không nói.

Bấy giờ Thế Tôn liền nói kệ này:

Người không dục, không nhuế,

Xả ngu, không có si;

Lậu tận A-la-hán,

Đó gọi là bà-la-môn.

Người không dục không nhuế,

Bỏ ngu, không có si;

Do bỏ tụ kết sử,

Đó gọi là bà-la-môn.

Người không dục, không nhuế,

Xả ngu, không có si;
Do đoạn mạn ngô, ngã,
Đó gọi là bà-la-môn.
Nếu ai muốn biết pháp,
Những gì Chánh giác⁵⁶¹ nói;
Chí thành tự quy y,
Tối tôn không gì hơn.

Rồi Thế Tôn bảo Tôn giả Đại Ca-diếp:

“Ông có thể đến người phụ nữ bà-la-môn, khiến thân hiện tại của bà thoát được tội cũ.” Ca-diếp vâng theo lời Phật, đi đến nhà người vợ bà-la-môn, ngồi vào chỗ ngồi. Lúc ấy, vợ Bà-la-môn kia liền bày biện các thứ đồ ăn thức uống ngon bổ để cúng dường Ca-diếp.

[589b01] Ca-diếp nhận đồ ăn thức uống, vì muốn độ người cho nên nói cho bà nghe bài kệ này:

Tế tự, Lửa trên hết,
Các thư, tụng⁵⁶² hơn hết;
Vua tôn quý giữa người,
Các dòng, biển là nhất.
Các sao, trăng đứng đầu,
Chiếu sáng, mặt trời trước;
Bốn bên, trên và dưới,
Ở các phương, cảnh vức,
Trời cùng người thế gian,

Phật là bậc tối thượng.

Ai muốn cầu phước kia,

Nên quy y Tam-phật*.

Vợ bà-la-môn sau khi nghe những lời dạy, vui mừng hơn hờ không tự làm chủ được, đến trước Đại Ca-diếp bạch:

“Nguyện xin bà-la-môn thường xuyên nhận lời mời của tôi đến thọ thực tại nhà này.”

Đại Ca-diếp liền nhận lời mời thọ thực tại nơi đó. Vợ bà-la-môn thấy Ca-diếp thọ thực xong, liền lấy một chiếc ghế thấp đặt ngòì trước Ca-diếp. Sau đó, Ca-diếp nói pháp vi diệu cho bà như luận về bố thí, trì giới, sanh thiên, dục là bất tịnh, đoạn tận lậu là trên hết, xuất gia⁵⁶³ là thiết yếu.

Khi Tôn giả Đại Ca-diếp đã biết tâm ý của vợ bà-la-môn kia đã được khai mở, lòng rất vui mừng, bèn nói cho vợ bà-la-môn nghe pháp mà chư Phật thường nói là khổ, tập, tận, đạo. Vợ bà-la-môn liền ngay trên chỗ ngòì mà các trần cấu đều sạch hết, được pháp nhãn tịnh. Giống như tấm lụa mới trắng tinh, không có bụi dơ, dễ bị nhuộm màu; vợ bà-la-môn cũng như vậy, ngay ở trên chỗ ngòì mà được pháp nhãn tịnh. Bà đã đắc pháp, thấy pháp, phân biệt pháp kia không còn hồ nghi, đã đắc vô úy, tự quy y ba ngòì Phật, Pháp, Thánh chúng, và thọ trì năm giới. Bấy giờ, Tôn giả Đại Ca-diếp vì vợ bà-la-môn thuyết pháp vi diệu lại lần nữa, rồi rời chỗ ngòì đứng dậy mà ra về.

Sau khi Ca-diếp đi chưa bao lâu, người chồng trở về đến nhà. Ông Bà-la-môn thấy nhan sắc vợ rất vui tươi, không còn như người thường. Bà-la-môn liền hỏi vợ mình. Người vợ đem nhân duyên này thuật lại đầy đủ cho chồng. Sau khi Bà-la-môn nghe những lời này xong, liền dẫn vợ mình cùng đến tinh xá, đến chỗ Thế Tôn. Bà-la-môn cùng Thế Tôn chào hỏi rồi ngòì qua một bên. [589c01] Vợ Bà-la-môn đánh lễ sát chân Thế Tôn rồi, cũng ngòì qua một bên. Bà-la-môn bạch Thế Tôn rằng:

“Vừa rồi có ông Bà-la-môn đã đến nhà tôi, hiện ở đâu?”

Khi ấy Tôn giả Đại Ca-diếp hiện đang ngòì kiết già cách Thế Tôn không xa, chánh thân, chánh ý, đang tư duy pháp vi diệu.

Thế Tôn từ xa chỉ Đại Ca-diếp bảo:

“Đó là Tôn trưởng Bà-la-môn.”

Bà-la-môn nói:

“Thế nào Cù-đàm, Sa-môn tức Bà-la-môn chẳng? Sa-môn cùng Bà-la-môn há không khác chẳng?”

Thế Tôn bảo:

“Muốn nói Sa-môn thì chính thân Ta. Vì sao vậy? Ta tức là Bà-la-môn. Những giới luật gì mà các Sa-môn phụng trì, Ta đều đã đắc. Vậy nay muốn luận về Bà-la-môn, thì cũng chính là thân Ta. Vì sao vậy? Ta tức là Bà-la-môn. Các Bà-la-môn quá khứ, đã trì những pháp hạnh nào, Ta cũng đã biết hết.

“Muốn luận về Sa-môn, thì chính là Đại Ca-diếp. Vì sao vậy? Những luật gì của các Sa-môn, Tỳ-kheo Ca-diếp đều bao gồm cả. Muốn luận về Bà-la-môn, thì cũng chính là Tỳ-kheo Ca-diếp. Vì sao vậy? Những cấm giới gì mà các Bà-la-môn phụng trì, Tỳ-kheo Ca-diếp đều biết rõ hết.”

Bấy giờ Thế Tôn liền nói kệ này:

Ta không nói bà-la-môn,

Người rành biết chú thuật;

Nói rằng sinh Phạm thiên,

Đây vẫn chưa lìa trời.

Không trời, không đường sinh,

Hay thoát tất cả kết;

Không còn nói phước trời,

Tức Sa-môn bà-la-môn.

Bấy giờ, bà-la-môn bạch Thế Tôn:

“Nói kết phước, những gì gọi là kết?”

Thế Tôn bảo:

“Dục ái là kết. Sân nhuế là kết. Ngu si là kết. Như Lai không dục ái này, vĩnh viễn đã diệt tận không còn. Sân nhuế, ngu si cũng lại như vậy. Như Lai không còn kết này.”

Bà-la-môn thưa:

“Nguyện xin Thế Tôn thuyết pháp thâm diệu về sự không còn các kết phược này.”

Bấy giờ, Thế Tôn lần lượt nói các đề tài vi diệu cho Bà-la-môn kia; đó luận về thí, luận về giới, luận về sanh thiên; dục là bất tịnh, đoạn tận lậu là trên hết, xuất gia* là thiết yếu.

Khi Thế Tôn biết tâm ý Bà-la-môn kia đã khai mở, trong lòng rất hoan hỷ, bèn nói cho bà-lôn-môn pháp mà chư Phật thời xa xưa đã thuyết: Khổ, tập, tận, đạo. Tức thì, [590a01] bà-la-môn ngay trên chỗ ngồi mà dứt sạch các trần cấu, đắc pháp nhãn tịnh. Giống như tấm lụa mới trắng tinh, không có bụi dơ, dễ nhuộm màu; bà-la-môn cũng như vậy, ngay trên chỗ ngồi mà đắc pháp nhãn tịnh. Ông đã đắc pháp, thấy pháp, phân biệt pháp kia không còn hồ nghi, đã được vô úy rồi, tự quy y tam tôn: Phật, Pháp, Thánh chúng, thọ trì ngũ giới, là đệ tử chơn thật Như Lai, không còn thối thất nữa.

Vợ chồng bà-la-môn kia sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật ở tại Ca-lan-đà, trong Trúc viên, thành La-duyệt, cùng với năm trăm vị đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ, vua A-xà-thế có con voi tên Na-la-kỳ-lê⁵⁶⁴ rất là hung dữ, bạo ngược, dũng mãnh, thường đánh bại kẻ địch bên ngoài. Nhờ sức voi này mà khiến không đâu không phục một nước Ma-kiệt.

Rồi một lúc, Đè-bà-đạt-đâu đi đến chỗ vua A-xà-thế, nói như vậy:

“Đại vương, nên biết, hiện tại con voi hung dữ này có khả năng hàng phục các kẻ thù. Nên dùng rượu mạnh cho voi này uống say. Sáng mai Sa-môn Cù-đàm ắt sẽ vào thành khát thực, hãy thả voi say này dẫm đạp chết ông ta!”

Vua A-xà-thế nghe lời xúi của Đề-bà-đạt-đâu, ra lệnh trong nước: ‘Sáng sớm ngày mai sẽ thả voi say, cấm không cho người dân đi lại nơi các ngã đường trong thành.’

Rồi Đề-bà-đạt-đâu nói với A-xà-thế rằng:

“Nếu Sa-môn Cù-đàm kia có nhất thiết trí biết việc tương lai, thì ngày mai ắt sẽ không vào thành khát thực.”

Vua A-xà-thế nói:

“Như lời Tôn giả dạy, nếu có nhất thiết trí thì sáng sớm ngày mai ông ấy sẽ không vào thành khát thực.”

Bấy giờ, nam nữ lớn nhỏ trong thành đều phụng sự Phật, nghe vua A-xà-thế sớm mai sẽ thả voi say hại Như Lai. Nghe xong mọi người đều trong lòng buồn lo, liền đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên, bạch Thế Tôn:

“Sáng sớm ngày mai xin Thế Tôn chớ vào thành nữa. Vì sao vậy? Vua A-xà-thế hôm nay có ra lệnh, bắt mọi người dân trong thành, ngày mai chớ đi lại nơi các ngã đường, ta muốn thả voi say hại Sa-môn Cù-đàm. Nếu Sa-môn Cù-đàm có nhất thiết trí, thì sáng sớm ngày mai sẽ không vào thành khát thực. Nguyên xin Thế Tôn chớ vào thành nữa! Nếu Như Lai mà bỗng dưng bị hại thì người thế gian sẽ mất [590b01] con mắt, không còn ai cứu giúp.”

Thế Tôn bảo:

“Thôi! Thôi! Các Ưu-bà-tắc chớ ôm lòng sầu não. Vì sao vậy? Thân của Như Lai không phải là thân thế tục, nên không bị người khác hại được. Không bao giờ có việc này. Các Ưu-bà-tắc, nên biết, đất Diêm-phù, Đông Tây rộng bảy nghìn do tuần, Nam Bắc dài hai mươi một nghìn do tuần. Cù-da-ni ngang rộng tám nghìn do tuần như nửa hình mặt trăng. Phát-vu-đãi ngang rộng chín nghìn do tuần đất đai vuông vức. Uất-đơn-việt ngang rộng mười nghìn do tuần đất đai tròn như mặt trăng đầy. Ví như voi say dẫm khắp trong bốn thiên hạ này, giống như lúa mè, rừng rậm; số như vậy, cũng không thể nào đụng đến mây may sợi lông của Như Lai, huống chi là hại được Như

Lai. Không bao giờ có việc này. Ngoài bốn thiên hạ ra, dù có cả nghìn thiên hạ, nghìn mặt trời, mặt trăng, nghìn núi Tu-di, nghìn nước bốn biển, nghìn Diêm-phù-đề, nghìn Cù-da-ni, nghìn Phát-vu-đãi, nghìn Uất-đơn-việt, nghìn Tứ thiên vương, nghìn Tam thập tam thiên, nghìn Đâu-suất thiên, nghìn Diêm thiên, nghìn Hóa tự tại thiên, nghìn Tha háo tự tại thiên, đó gọi là nghìn thế giới. Cho đến hai nghìn thế giới, đó gọi là trung thiên thế giới. Cho đến ba nghìn thế giới, đó gọi là tam thiên đại thiên thế giới. Trong đó đầy khắp long vương Y-la-bát còn không thể động một sợi lông của Như Lai, huống lại là voi này muốn hại Như Lai được sao? không bao giờ có trường hợp đó. Vì sao vậy? Thần lực của Như Lai là bất khả tư nghị. Như Lai xuất hiện ở đời, vĩnh viễn không thể bị người đả thương được. Các người hãy trở về nhà mình. Như Lai tự biết việc gì sẽ xảy ra.”

Bấy giờ, Thế Tôn đã vì bốn bộ chúng thuyết pháp vi diệu rộng rãi. Các Ưu-bà-tắc, Ưu-bà-tu sau khi nghe chánh pháp rồi, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật, thối lui ra về.

Sáng sớm hôm đó, Thế Tôn đắp y, ôm bát tính vào thành La-duyệt khát thực. Khi ấy thiên vương Đề-đâu-lại-tra dẫn Càn-thát-bà v.v... từ phương Đông đến theo hầu Thế Tôn. Lại có Tỳ-lưu-lặc vương dẫn chúng Câu-bàn-trà, từ phương Nam đến theo hầu Như Lai. Phương Tây Thiên vương Tỳ-lưu-lặc-xoa dẫn các chúng Rồng theo hầu Như Lai. Phương Bắc Thiên vương Câu-tỳ-la dẫn chúng quỷ La-sát theo hầu Như Lai. Lại có Thích Đề-hoàn Nhân dẫn nghìn vạn chúng các chư thiên biến mất từ trời Đâu-suất mà hiện đến chỗ Thế Tôn. Lại có Phạm thiên vương [590c0] dẫn nghìn vạn chúng các Phạm thiên từ trên Phạm thiên đến chỗ Thế Tôn. Lại có Thích Phạm, Tứ thiên vương cùng nhị thập bát thiên, đại quỷ thần vương, cùng bảo nhau: “Hôm nay chúng ta phải xem hai thần voi và rồng đấu với nhau. Ai là người thắng, kẻ bại?”

Lúc này bốn bộ chúng thành La-duyệt, từ xa trông thấy Thế Tôn cùng các Tỳ-kheo vào thành khát thực, mọi người dân trong thành đều cất tiếng kêu la. Vua A-xà-thế lại nghe những tiếng này, hỏi tả hữu:

“Đây là những âm vang gì mà lọt thâu nơi này?”

Thị thần đáp:

“Đây là những âm thanh phát xuất từ Nhân dân khi thấy Như Lai vào thành khát thực.”

A-xà-thế nói:

“Sa-môn Cù-đàm cũng không có Thánh đạo, không biết tâm người, rồi sẽ kinh nghiệm việc gì sẽ xảy ra.”

Vua A-xà-thế liền bảo tượng sư:

“Ngươi hãy mau đem rượu mạnh cho voi uống, cột kiếm bén vào vòi, và lập tức thả cho nó chạy.”

Bấy giờ Thế Tôn dẫn các Tỳ-kheo đến cửa thành, vừa cất chân vào cửa, khi ấy trời đất chấn động mạnh, các chư thiên tôn thần ở giữa hư không rải xuống các loại hoa. Tức thì, năm trăm Tỳ-kheo thấy voi say đến, mọi người đều bỏ chạy, không biết theo hướng nào! Lúc đó voi hung dữ kia thấy Như Lai từ xa, nó liền chạy đến. Thấy voi say đến, thị giả A-nan sau Thế Tôn lòng không an, bạch Thế Tôn:

“Voi này dữ quá! Coi chừng bị hại! Hãy tránh xa nó!”

Thế Tôn bảo:

“A-nan, chớ sợ! Nay Ta sẽ dùng thần lực hàng phục voi này.”

Như Lai quan sát voi hung bạo với khoảng cách không gần cũng không xa, liền hóa ra các sư tử vương ở hai bên, và phía sau voi kia là một hầm lửa lớn. Lúc này voi dữ kia thấy hai bên là sư tử vương cùng thấy hầm lửa, liền té vãi phân tiểu, không biết chạy đi đâu, nó cứ nhằm phía trước hướng Như Lai mà chạy đến.

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Ngươi chớ làm hại Rồng.

Rồng hiện rất khó gặp.

Do ngươi không hại Rồng,

Mà được sinh chỗ thiện.

“Lúc ấy voi hung bạo nghe Thế Tôn nói kệ này, như bị lửa đốt, liền tự gỡ kiếm hướng về Như Lai, quỳ hai gối phủ phục sát đất, lấy vòi liếm chân Như Lai. Bấy giờ, Thế Tôn đưa tay phải đuổi thẳng, sờ vào đầu voi, mà nói kệ:

Sân nhuế sinh địa ngục,

Cũng sinh thân rắn rít.

Cho nên phải trừ sân,

Chớ thọ thân này lại.

[590c25] Lúc đó các vị Thiên thần ở giữa hư không dùng hàng trăm nghìn loài hoa tung rải trên Như Lai. Bấy giờ Thế Tôn nói pháp vi diệu cho bốn bộ chúng trời, rồng, quỷ, thần. Hơn sáu vạn nam nữ, sau khi thấy Phật hàng phục voi, mọi trần cấu đều dứt sạch, đắc pháp nhãn tịnh; và tám vạn Thiên Nhân cũng đắc pháp nhãn tịnh. Lúc đó tự trong thân voi say kia gió đao nổi dậy, thân hoại mạng chung, sinh về cung Tứ thiên vương.

Các Tỳ-kheo, Tỳ-kheo-ni, các Ưu-bà-tắc, Ưu-bà-di, cùng thiên, long, quỷ, thần, sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Tôn giả Nan-đà khoác y thật đẹp với màu sắc làm hoa mắt người, mang giày dép da viền vàng, lại tô vẽ hai mắt, tay cầm bình bát, đang đi vào thành Xá-vệ.

Lúc đó, có các Tỳ-kheo từ xa nhìn thấy Tôn giả Nan-đà đắp y thật đẹp, vào thành Xá-vệ khát thực. Các Tỳ-kheo liền đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Sau đó ngồi thối lui, bạch Thế Tôn:

“Vừa rồi Tỳ-kheo Nan-đà đắp y thật đẹp, màu chói mắt người, vào thành Xá-vệ khát thực.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo một Tỳ-kheo:

“Ngươi hãy nhanh chóng đến chỗ Tỳ-kheo Nan-đà nói là Như Lai cho gọi.”

Thưa:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Tỳ-kheo kia vâng lời Thế Tôn dạy, đánh lễ sát chân, rồi đi đến chỗ Tỳ-kheo Nan-đà, nói với Tỳ-kheo Nan-đà rằng:

“Thế Tôn cho gọi người.”

Nan-đà nghe Tỳ-kheo sau khi nói, liền đến chỗ Thế Tôn. Đến rồi đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Lúc ấy Thế Tôn bảo Nan-đà:

“Vì có gì hôm nay người đắp y thật đẹp này, còn mang giày dép da viền vàng, vào thành Xá-vệ khát thực?”

Tôn giả Nan-đà im lặng không nói. Thế Tôn lại bảo tiếp:

“Thế nào Nan-đà, người há không do lòng tin kiên cố, xuất gia học đạo ư?”

Nan-đà Thưa:

“Thật vậy, Thế Tôn!”

Thế Tôn bảo:

“Người nay là thiện gia nam tử không y luật mà hành! Do lòng tin kiên cố xuất gia học đạo, sao lại đắp y thật đẹp, chải chuốt dáng vóc để vào thành Xá-vệ khát thực, cùng với những kẻ bạch y kia không khác?”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Bao giờ thấy Nan-đà,

Trì hạnh a-lan-nhã;

Tâm ưa pháp Sa-môn,

[591b01]Đầu-đà đưa đến đích.

“Nan-đà, nay người đừng có tạo hạnh như vậy nữa!”

Tôn giả Nan-đà cùng bốn bộ chúng sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Tôn giả Nan-đà không kham hành phạm hạnh, muốn cởi pháp y, sống đời bạch y. Lúc ấy, các Tỳ-kheo đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Tỳ-kheo Nan-đà không kham hành phạm hạnh, muốn cởi pháp y, sống đời tại gia.”

Thế Tôn bảo một Tỳ-kheo:

“Người hãy đến chỗ Nan-đà nói là Như Lai cho gọi.”

Thưa:

“Kính vâng, Thế Tôn.”

Tỳ-kheo kia vâng lời Thế Tôn dạy, rời chỗ ngồi đứng dậy lễ sát chân Thế Tôn, rồi lui đi. Đến chỗ Tỳ-kheo Nan-đà kia, nói:

“Thế Tôn cho gọi Nan-đà.”

Đáp:

“Vâng.”

Lúc ấy Tỳ-kheo Nan-đà theo Tỳ-kheo này đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên.

Thế Tôn bảo Nan-đà:

“Thế nào Nan-đà? Người không thích tu phạm hạnh, muốn cởi pháp y, sống đời bạch y ư?”

Nan-đà thưa:

“Thật vậy, Thế Tôn!”

Thế Tôn bảo:

“Vì sao, Nan-đà?”

Nan-đà thưa:

“Dục tâm con hừng hực, không thể tự kiềm được!”

Thế Tôn bảo:

“Thế nào Nan-đà? Người không phải là thiện gia nam tử xuất gia học đạo ư?”

Nan-đà thưa:

“Thật vậy, Thế Tôn! Con là thiện gia nam tử, do lòng tin kiên cố xuất gia học đạo.”

Thế Tôn bảo:

“Điều đó không thích hợp với người, là thiện gia nam tử đã bỏ nhà xuất gia học đạo, tu hạnh thanh tịnh, sao lại bỏ chánh pháp mà muốn sống đời ô uế? Nan-đà nên biết, có hai pháp không biết chán đủ. Nếu có người nào sống theo hai pháp này thì không bao giờ biết chán đủ. Hai pháp gì? Dâm dục và uống rượu, đó gọi là hai pháp không biết chán đủ. Nếu người nào sống theo hai pháp này, thì không bao giờ biết chán đủ. Do bởi hành quả này mà không thể đạt đến chỗ vô vi. Cho nên, này Nan-đà, hãy ghi nhớ bỏ hai pháp này, sau nhất định sẽ thành tựu quả báo vô lậu. Nan-đà, nay người khéo tu phạm hạnh; con đường dẫn đến quả đạo, không thể đều không do đây.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

[591c01]Nhà lợp không kín,

Trời mưa ắt dột.

Người không thực hành,

Dâm, nộ, si dột.

Nhà khéo lợp kín,

Trời mưa không dột.

Người hay thực hành,

Không dâm, nộ, si.⁵⁶⁵

Thế Tôn lại tự nghĩ: “Thiện gia nam tử này dực ý quá nhiều. Nay Ta có thể dùng lửa trị lửa.”

Rồi Thế Tôn liền dùng thần lực, tay nắm Nan-đà; trong khoảnh khắc giống như lực sĩ co duỗi cánh tay, đem Nan-đà lên Hương sơn.⁵⁶⁶ Bảy giờ trên núi có một hang đá, lại có một con khi cái mù loà đang ở nơi đó. Thế Tôn, tay phải nắm Nan-đà, bảo rằng:

“Nan-đà, ngươi có thấy con khi cái mù loà này không?”

Thưa:

“Có thấy, Thế Tôn!”

Thế Tôn bảo:

“Đằng nào xinh đẹp? Tôn-đà-lợi cô gái họ Thích xinh đẹp hay con khi cái mù loà này xinh đẹp?”

Nan-đà thưa:

“Giống như có người đã thương lỗ mũi con chó dữ, lại bôi thêm độc vào, con chó kia càng thêm dữ hơn. Ở đây cũng như vậy, Thích nữ Tôn-đà-lợi, nếu đen con khi cái mù loà để cùng so sánh, thì không thể làm thí dụ được. Giống như đồng lửa lớn thiêu đốt sơn dã, còn dùng củi khô bỏ thêm vào thì lửa càng trở nên hùng hực. Ở đây cũng vậy, con nhớ cô gái họ Thích kia, không rời khỏi tâm được.”

Bảy giờ Thế Tôn trong khoảnh khắc như co duỗi cánh tay biến khỏi núi này, hiện đến Tam thập tam thiên. Khi ấy chư thiên trên Tam thập tam thiên đều tụ họp tại giảng đường Thiện pháp. Cách giảng đường Thiện pháp không xa, lại có cung điện, năm trăm ngọc nữ đang vui đùa với nhau, toàn là người nữ

không có người nam. Nan-đà từ xa trông thấy năm trăm thiên nữ, đang ca hát kỹ nhạc vui đùa với nhau; bèn hỏi Thế Tôn:

“Đây là những đâu, mà có năm trăm thiên nữ ca hát kỹ nhạc vui đùa với nhau?”

Thế Tôn bảo:

“Nan-đà, ngươi tự đến đó mà hỏi!”

Tôn giả Nan-đà liền đi đến chỗ năm trăm thiên nữ; thấy cung điện nhà cửa kia, trải hàng trăm thứ tọa cụ tốt; toàn là người nữ không có người nam. Tôn giả Nan-đà hỏi thiên nữ kia:

“Các cô, có đúng là thiên nữ đang cùng nhau vui đùa khoái lạc phải không?”

Thiên nữ đáp:

“Chúng tôi có năm trăm người, tất cả đều thanh tịnh, không có phu chủ. Chúng tôi nghe Thế Tôn có đệ tử tên là Nan-đà, là con di mẫu của Phật. Ngài đang ở chỗ Như Lai tu phạm hạnh thanh tịnh, sau khi mạng chung [591c27] sẽ sinh về cõi này làm phu chủ chúng tôi, cùng vui đùa với nhau.”

Lúc ấy Tôn giả Nan-đà lòng rất vui mừng không thể tự chế, liền tự nghĩ: “Hiện tại ta là đệ tử Thế Tôn, lại là con di mẫu. Những thiên nữ này đều sẽ làm vợ cho ta.”

Bấy giờ, Nan-đà thôi lui, đi đến chỗ Thế Tôn. Thế Tôn hỏi:

“Thế nào Nan-đà, Các ngọc nữ kia nói gì?”

Nan-đà thưa:

“Các ngọc nữ kia đều nói, Chúng tôi đều không có phu chủ. Nghe có đệ tử Thế Tôn khéo tu phạm hạnh, sau khi mạng chung sẽ sinh về nơi này.”

Thế Tôn bảo:

“Nan-đà, ý ngươi thế nào? Nan-đà, ý ngươi thế nào?”

Nan-đà thưa:

“Khi ấy, con tự nghĩ, ‘Ta là đệ tử Thế Tôn, là con di mẫu của Phật. Những thiên nữ này tất cả đều sẽ làm vợ cho ta.’”

Thế Tôn bảo:

“Khoái thay, Nan-đà! Khéo tu phạm hạnh, Ta sẽ xác chứng cho ngươi, khiến cho năm trăm người nữ này đều sẽ thành những người hầu hạ ngươi.”

Thế Tôn lại bảo:

“Thế nào Nan-đà? Thích nữ Tôn-đà-lợi xinh đẹp, hay là năm trăm thiên nữ xinh đẹp?”

Nan-đà thưa:

“Giống như con khi cái mù lòa trên đỉnh núi ở trước Tôn-đà-lợi, không tươi sáng cũng không nhan sắc. Ở đây cũng như vậy, Tôn-đà-lợi ở trước những thiên nữ kia cũng lại như vậy, không có tươi sáng.”

Thế Tôn bảo:

“Ngươi khéo tu phạm hạnh, Ta sẽ tác chứng cho ngươi được năm trăm thiên nữ này.”

Bấy giờ Thế Tôn lại nghĩ: “Nay Ta sẽ dùng lửa đề diệt lửa Nan-đà.” Trong khoảnh khắc giống như lực sĩ co duỗi cánh tay, Thế Tôn tay phải nắm cánh tay Nan-đà, dẫn đến trong địa ngục. Lúc này chúng sanh địa ngục đang chịu ngàn ấy khổ não. Khi ấy trong địa ngục kia có một cái vạc lớn, trống không có người. Thấy vậy, Nan-đà sinh lòng sợ hãi, lông áo đều dựng đứng, đến trước Thế Tôn thưa:

“Ở đây mọi chúng sanh đều chịu khổ đau, chỉ có độc nhất cái vạc này trống không có người!”

Thế Tôn bảo:

“Đây gọi là địa ngục A-tỳ.”

Bấy giờ, Nan-đà lại càng sợ hãi hơn, lông áo đều dựng đứng lên, bạch Thế Tôn:

“Đây là địa ngục A-tỳ, mà sao có một chỗ trống không có tội Nhân?”

Thế Tôn bảo:

“Nan-đà, ngươi tự đến đó hỏi.”

Tôn giả Nan-đà liền đi đến đó và hỏi:

“Thế nào ngục tốt, đây là ngục gì mà trống, không có người?”

Ngục tốt đáp:

“Tỳ-kheo nên [592b01] biết, đệ tử của Phật Thích-ca Văn tên là Nan-đà, ở chỗ Như Lai tu phạm hạnh thanh tịnh, sau khi thân hoại mạng chung sinh về chỗ lành trên trời. Ở đó, ông ta sống lâu nghìn tuổi, tự vui đùa khoái lạc, mạng chung ở đó lại sinh vào trong địa ngục A-tỳ này. Cái vạc trống này chính là nhà của ông ta.”

Tôn giả Nan-đà nghe xong những lời này, sinh lòng sợ hãi, lông áo đều dựng đứng, liền tự nghĩ, “Cái vạc trống này chính là dành cho ta chăng?” Rồi trở lại chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân bạch Thế Tôn:

“Xin nhận sự sám hối tội của chính con, vì không lo tu phạm hạnh, lại còn xúc nhiều Như Lai!”

Bấy giờ Tôn giả Nan-đà, liền nói kệ này:

Đời người không đủ quý,

Tuổi trời rồi cũng tàn.

Địa ngục chua, thống khổ.

Chỉ có vui Niết-bàn.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Tôn giả Nan-đà:

“Lành thay! Lành thay! Như những gì ngươi đã nói. Niết-bàn rất là khoái lạc. Nan-đà, cho phép ngươi sám hối. Ngươi kẻ ngu si đã tự biết là mình có lỗi đối với Như Lai. Nay Ta nhận sự hối lỗi của ngươi, sau này chớ tái phạm.”

Bấy giờ, Thế Tôn trong khoảnh khắc như co duỗi cánh tay, tay nắm Nan-đà biến khỏi địa ngục, trở về đến vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, thành Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo Nan-đà:

“Này Nan-đà, nay ngươi hãy tu hành hai pháp. Hai pháp gì? Chỉ và quán. Lại phải tu thêm hai pháp. Hai pháp gì? Sinh tử không đáng vui, biết Niết-bàn là an lạc. Đó là hai pháp. Lại tu thêm hai pháp. Hai pháp gì? Trí và biện.”

Bấy giờ, Thế Tôn thuyết giảng cho Nan-đà bằng nhiều pháp khác nhau. Tôn giả Nan-đà sau khi thọ lãnh những lời dạy của Thế Tôn rồi, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Thế Tôn, rồi thối lui ra về; đi đến rừng An-đà. Ở đó, Tôn giả ngồi kiết già dưới một gốc cây, chánh thân, chánh ý, buộc niệm trước mặt, tư duy những lời dạy này của Như Lai. Bấy giờ Tôn giả Nan-đà ở nơi vắng vẻ, lúc nào cũng tư duy về những lời dạy của Như Lai không bỏ quên giây phút nào, vì mục đích gì mà thiện gia nam tử này, do lòng tin kiên cố, xuất gia học đạo, tu phạm hạnh vô thượng, cho đến biết như thật rằng, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, những việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa. Lúc bấy giờ Tôn giả Nan-đà thành A-la-hán. Sau khi thành A-la-hán, Tôn giả rời chỗ ngồi đứng dậy, sửa lại y phục, đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, [592c01] ngồi qua một bên. Tôn giả Nan-đà bạch Thế Tôn:

“Trước đây, Thế Tôn đã hứa chứng nhận năm trăm thiên nữ cho đệ tử. Nay con xả hết.”

Thế Tôn bảo:

“Nay ngươi đã dứt sinh tử, phạm hạnh đã lập. Ta cũng liền bỏ nó luôn.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ:

Nay Ta thấy Nan-đà,

Tu hành pháp Sa-môn;

Các ác đều đã diệt,

Không mất hạnh đầu-đà.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Người đấng A-la-hán, hiện nay chính là Tỳ-kheo Nan-đà, không còn dâm, nộ, si cũng là Tỳ-kheo Nan-đà.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Ni-câu-lưu, tại Ca-tỳ-la-việt, Thích-sí-sâu,⁵⁶⁷ cùng với năm trăm vị Đại Tỳ-kheo. Bấy giờ Đại Ái Đạo Kiều-đàm-di⁵⁶⁸ đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, bạch Thế Tôn:

“Ước nguyện Thế Tôn sinh mạng hằng được thủ hộ để giáo hóa lâu dài những kẻ ngu tối.”

Thế Tôn bảo:

“Cù-đàm-di, không nên nói với Như Lai những lời như vậy. Tuổi thọ của Như Lai lâu vô cùng, mạng hằng được thủ hộ.”

Bấy giờ, Đại Ái Đạo Cù-đàm-di liền nói kệ này:

Làm sao lễ Tôi thắng,

Đấng thế gian Tôi tôn,

Đề đoạn tất cả nghi?

Do vậy nói lời này.

Bấy giờ, Thế Tôn đáp lại Cù-đàm-di bằng bài kệ này:

Tinh tấn ý khó khuyết;

Thường có tâm dũng mãnh;

Xem Thanh văn bình đẳng;

Đó là lễ Như Lai.

Rồi Đại Ái Đạo bạch Thế Tôn:

“Từ đây về sau con sẽ lễ Thế Tôn. Nay Như Lai dạy xem⁵⁶⁹ tất cả chúng sanh với ý không tăng tổn. Trên trời, trong cõi người, cùng A-tu-la, Như Lai là tối thượng.”

Khi ấy Như Lai chấp nhận những gì Đại Ái Đạo đã nói. Bà liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, rồi thối lui ra về.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Trong hàng Thanh văn của Ta, đệ tử hiểu biết rộng rãi đệ nhất, chính là Đại Ái Đạo.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 9

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

[593a01] Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai hạng người này ở trong chúng sẽ phát sinh hủy báng Như Lai.⁵⁷⁰ Hai hạng người nào? Hạng phi pháp nói là pháp; pháp nói là phi pháp. Đó là hai hạng người phỉ báng Như Lai.

“Lại có hai hạng người không phỉ báng Như Lai. Thế nào là hai? Hạng phi pháp nói là phi pháp; thật pháp nói là thật pháp. Đó là hai hạng người không phỉ báng Như Lai.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, phi pháp nên nói là phi pháp; thật pháp nên nói là thật pháp. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi Tỳ-kheo nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai hạng người được phước vô lượng. Thế nào là hai? Người khen ngợi điều đáng khen ngợi; người không khen ngợi điều không đáng khen ngợi. Đó là hai hạng người được phước vô lượng.

“Lại có hai hạng người chịu tội vô lượng. Thế nào là hai? Người mà điều đáng khen ngợi, trở lại phỉ báng; người mà điều không đáng khen ngợi, lại khen ngợi. Các Tỳ-kheo chớ học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.⁵⁷¹

---o0o---

19. PHẠM KHUYẾN THỈNH

*KINH SỐ 01*⁵⁷²

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật ngồi dưới gốc cây tại đạo tràng,⁵⁷³ nước Ma-kiệt. Bấy giờ Thế Tôn đắc đạo chưa lâu, lự nghĩ như vậy: ‘Nay Ta đạt pháp rất sâu, khó hiểu khó rõ, khó có thể giác tri, không thể tư duy; pháp tịch tĩnh vi diệu, được giác tri bởi người trí, được phân biệt nghĩa lý, tu tập không chán, đạt được hoan hỷ.⁵⁷⁴ Nếu Ta nói pháp vi diệu này cho mọi người, họ sẽ không tin nhận, cũng không phụng hành; không những uổng công vô ích mà còn bị tổn giảm nữa. Nay Ta [593b01] nên im lặng, cần gì phải nói pháp?’

Bấy giờ, Phạm Thiên ở trên cõi Phạm thiên, biết những ý nghĩ của Như Lai. Trong khoảnh khắc giống như lực sĩ co duỗi cánh tay, ông biến mất khỏi Phạm thiên, hiện đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên. Khi ấy Phạm Thiên bạch Thế Tôn:

“Cõi Diêm-phù-đề này chắc sẽ bị tan hoại, ba cõi mất đi con mắt, vì Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở thế gian đáng ra sẽ diễn Pháp

bảo, nhưng nay lại không diễn nói pháp vị. Cúi mong Như Lai khắp vì tất cả chúng sanh mà rộng nói pháp sâu xa. Lại nữa, căn nguyên của chúng sanh này dễ độ; nếu chúng không nghe, vĩnh viễn mất can mắt pháp.⁵⁷⁵ Chúng sẽ những người con lưu di của pháp.⁵⁷⁶ Giống như hoa sen ưu-bát, hoa câu-mâu-đầu, hoa phân-đà-lợi, tuy ra khỏi bùn đất, nhưng chưa lên khỏi nước, cũng chưa nở bung ra. Khi ấy, hoa kia sinh trưởng dần, nhưng vẫn không ra khỏi mặt nước, chưa ra khỏi nước. Có khi, hoa kia đã lên khỏi nước, hoặc khi ấy hoa kia không bị thấm nước. Ở đây cũng vậy, các loài chúng sanh được thấy bị bức bách bởi sinh, già, bệnh, chết, các căn đã chín mùi, nhưng vì không được nghe pháp nên bị diệt vong, há không khổ sao? Nay thật đúng thời, nguyện xin Thế Tôn nên vì họ nói pháp.”

Bấy giờ, Thế Tôn biết mọi ý nghĩ trong tâm Phạm Thiên và, vì lòng từ mẫn đối tất cả chúng sanh, nên nói kệ này:

Nay Phạm Thiên khuyên thỉnh

Như Lai mở cửa pháp.

Người nghe dốc lòng tin,

Phân biệt pháp yếu sâu.

Như trên đỉnh núi cao,

Xem khắp loài chúng sanh.

Nay Ta có pháp này,

Mắt pháp hiện lâu cao.

Bấy giờ Phạm Thiên nghĩ rằng: “Như Lai chắc sẽ vì chúng sanh mà nói pháp thâm diệu,” nên trong lòng vui mừng phấn khởi không tự chế được, đánh lễ sát chân rồi liền trở về trời.

Phạm Thiên sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02⁵⁷⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật ở tại vườn Nai trong khu Tiên Nhân,⁵⁷⁸ tại nước Ba-la-nại. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai sự này, người học đạo không nên găn gũ. Hai sự ấy là gì? Tham đắm pháp dục lạc;⁵⁷⁹ đó là pháp phạm phu hạ tiện. Hoặc lại tự hành khổ, với trăm mối khổ não.⁵⁸⁰ Đó là hai việc mà người học không nên găn gũ. Như vậy, sau khi xả bỏ hai sự này, Ta tự có con đường chí yếu⁵⁸¹ thành tựu được Chánh giác, sinh nhãn, [593c01] sinh trí, ý được tịch tĩnh, đắc các thần thông, thành quả Sa-môn, đạt đến Niết-bàn. Thế nào là con đường chí yếu thành tựu được Chánh giác, sinh nhãn, sinh trí, ý được tịch tĩnh, đắc các thần thông, thành quả Sa-môn, đạt đến Niết-bàn? Đó là tám phẩm đạo Hiền thánh, là chánh kiến, chánh tư duy, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh tinh tấn, chánh niệm, chánh định. * Đó gọi là con đường chí yếu, khiến Ta thành tựu được Chánh giác, sinh nhãn, sinh trí, ý được tịch tĩnh, đắc các thần thông, thành quả Sa-môn, đạt đến Niết-bàn.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học xả bỏ hai sự ấy, và tu tập đạo chí yếu. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

La-hầu-la, Ca-diếp, rồng.

Hai Nan-(đà), Đại Ái Đạo,

Phi báng, phi, Phạm thỉnh,

Hai sự tại sau cùng.⁵⁸²

---o0o---

KINH SỐ 03⁵⁸³

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thích Đề-hoàn Nhân đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên, bạch Thế Tôn:

“Thế nào là Tỳ-kheo đoạn ái dục, tâm được giải thoát,⁵⁸⁴ cho đến chỗ cứu cánh an ổn, không có mọi tai họa, được trời người tôn kính?”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Thích Đề-hoàn Nhân:

“Này Câu-dục⁵⁸⁵, ở đây nếu Tỳ-kheo nào nghe pháp Không⁵⁸⁶ này, tỏ rõ là không có gì, vị ấy liền hiểu rõ được tất cả các pháp. Rồi với pháp khổ, lạc, hay pháp không khổ không lạc, mà thân giác tri được, tức ở ngay nơi thân này, vị ấy quán chúng đều vô thường, đều trở về không. Khi đã quán biết như thật về sự biến dịch của cái không khổ không lạc này, vị ấy cũng không tưởng khởi.⁵⁸⁷ Đã không tưởng khởi nên không sợ hãi.⁵⁸⁸ Đã không sợ hãi nên Bát-niết-bàn, như thật biết rằng, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, những việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa. Này Thích Đề-hoàn Nhân, đó gọi là Tỳ-kheo đoạn ái dục, đạt được tâm giải thoát, cho đến, chỗ cứu cánh an ổn, không có tai họa, được trời người tôn kính.”

Bấy giờ, Thích Đề-hoàn Nhân đánh lễ sát chân Thế Tôn, rồi nhiễu quanh ba vòng mà lui.

Trong lúc đó, Tôn giả Đại Mục-kiền-liên ngồi kết già cách Thế Tôn không xa, chánh thân, chánh ý, buộc niệm trước mặt. Khi ấy, Tôn giả Đại Mục-kiền-liên nghĩ thầm: “Có phải vừa rồi [594a01] Đế Thích do được đạo tích mà hỏi việc, hay là không do được đạo tích mà hỏi nghĩa chăng? Nay ta nên thử xem.”

Bấy giờ, Tôn giả Đại Mục-kiền-liên liền dùng thân túc, trong khoảnh khắc như co duỗi cánh tay, lên đến Tam thập tam thiên. Thích Đề-hoàn Nhân từ xa trông thấy Đại Mục-kiền-liên đến, liền đứng lên tiếp đón, và nói:

“Tôn giả Đại Mục-kiền-liên, khéo đến! Đã lâu lắm, Tôn giả không đến đây. Mong được cùng Tôn giả luận thuyết nghĩa pháp. Mời Tôn giả ngồi nơi này.”

Bấy giờ, Mục-kiền-liên hỏi Thích Đề-hoàn Nhân:

“Thế Tôn đã nói pháp đoạn ái dục cho ông, tôi muốn nghe nó. Nay là lúc thích hợp, hãy nói cho tôi nghe.”

Thích Đề-hoàn Nhân bạch rằng:

“Hiện tại, tôi bận rộn nhiều việc, vừa có việc riêng, lại vừa có việc của chư thiên. Những gì tôi nghe được tức thì quên mất. Ngài Mục-liên, xưa kia khi đánh nhau với các A-tu-la, trong trận đánh ngày hôm đó, các chư thiên đắc thắng, A-tu-la bị bại. Bây giờ, đích thân tôi tự đi chiến đấu, sau đó thống lĩnh chư thiên trở về thiên cung, ngồi tại giảng đường Tối thắng. Vì nhờ đánh thắng nên gọi là giảng đường Tối thắng.⁵⁸⁹ Đường cái thành hàng, đường sá giao nhau. Mỗi một đầu thêm⁵⁹⁰ có bảy trăm lầu các, trên mỗi một lầu các đều có bảy ngọc nữ, mỗi một ngọc nữ đều có bảy người hầu. Xin mời Tôn giả Mục-liên ngắm xem nơi đó.”

Rồi Thích Đề-hoàn Nhân cùng Thiên vương Tỳ-Sa-môn, theo sau Tôn giả Mục-liên đến nơi giảng đường Tối thắng. Thích Đề-hoàn Nhân và Thiên vương Tỳ-Sa-môn bạch Đại Mục-kiền-liên:

“Đây là giảng đường Tối thắng. Mời ngài hãy dạo xem.”

Mục-liên bảo Thiên vương:

“Chỗ này rất là vi diệu, đều do tiền thân đã tạo ra phước đức, nên được mời đến bảo đường tự nhiên này. Giống như Nhân gian có một trường họp vui nhỏ cũng đã tự chúc mừng rồi. Như cung trời cũng không khác. Thấy đều do tiền thân tạo ra phước mà được như vậy.”

Lúc ấy, ngọc nữ hai bên Thích Đề-hoàn Nhân đều chạy tứ tán. Giống như ở dưới nhân gian khi gặp điều cấm kỵ thì trong lòng đều hổ thẹn. Đám ngọc nữ chỗ Thích Đề-hoàn Nhân cũng như vậy, từ xa trong thấy Đại Mục-kiền-liên đến, các cô đều chạy tứ tán mất. Khi ấy, Đại Mục-kiền-liên nghĩ thầm: “Thích Đề-hoàn Nhân này tâm ý rất phóng dật. Ta nên làm cho ông ấy sợ hãi.”

Bây giờ, Tôn giả Đại Mục-kiền-liên liền dùng ngón chân phải [594b01] ấn xuống đất, làm cho cung điện kia bị chấn động sáu cách. Khi ấy, Thích Đề-hoàn Nhân cùng Thiên vương Tỳ-Sa-môn trong lòng sợ hãi, lông trên cả người dựng đứng, nghĩ thầm: “Đại Mục-kiền-liên này có thần túc lớn nên mới có thể làm cho cung điện này chấn động sáu cách. Kỳ diệu thay, chưa từng có việc này!”

Khi ấy, Đại Mục-kiền-liên nghĩ thầm: “Nay tự thân Đề Thích này đã sinh lòng sợ hãi, ta phải hỏi về nghĩa sâu kia.”

“Thế nào Câu-dục? Kinh ‘Trừ ái dục’⁵⁹¹ mà Như Lai đã thuyết, nay là lúc thích hợp, xin ông nói lại cho chúng tôi nghe.”

Thích Đề-hoàn Nhân đáp:

“Mục-liên, trước đây tôi có đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân rồi đứng qua một bên. Lúc ấy tôi liền bạch Thế Tôn: ‘Thế nào là Tỳ-kheo đoạn ái dục tâm được giải thoát, cho đến, cứu cánh đến chỗ vô vi, không có khổ hoạn, được trời người tôn kính?’ Bấy giờ Thế Tôn liền bảo tôi rằng: ‘Này Câu-dục, ở đây các Tỳ-kheo sau khi nghe pháp này rồi, không còn gì gì để đấm trước,⁵⁹² cũng không đấm vào sắc, tỏ rõ hết thấy các pháp đều vô sở hữu. Do đã tỏ rõ tất cả các pháp rồi, hoặc khổ hoặc lạc, hoặc không khổ hoặc không lạc, quán chúng là vô thường, diệt hết không còn, cũng không đoạn hoại. Do quán như vậy rồi, không còn gì để đấm trước. Do không khởi lên thế gian tưởng⁵⁹³ nên không còn sợ hãi. Do không sợ hãi nên Bát-niết-bàn, như thật biết rằng, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, những việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa. Này Thích Đề-hoàn Nhân, đó gọi là Tỳ-kheo đoạn ái dục tâm được giải thoát, cho đến, chỗ cứu cánh vô vi, không có khổ hoạn, được trời người tôn kính.’ Sau khi nghe những lời dạy như vậy, tôi liền đánh lễ sát chân Thế Tôn, nhiễu quanh ba vòng, rồi thôi lui trở về trời.”

Khi ấy, Tôn giả Đại Mục-kiền-liên bèn nói pháp sâu xa cho Thích Đề-hoàn Nhân và Tỳ-Sa-môn nghe, phân biệt đầy đủ. Sau khi đã thuyết pháp đầy đủ, Mục-kiền-liên trong khoảnh khắc giống như lực sĩ co duỗi cánh tay biến mất khỏi Tam thập tam thiên, trở về vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, thành Xá-vệ, đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi lui qua một bên. Khi ấy Mục-kiền-liên ngay trên chỗ ngồi bạch Thế Tôn:

“Trước đây Như Lai nói cho Thích Đề-hoàn Nhân nghe pháp trừ dục. Nguyện xin Thế Tôn hãy nói cho con.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Mục-kiền-liên:

“Người nên biết, Thích Đề-hoàn Nhân đến chỗ Ta, [594c01] đánh lễ sát chân, đứng qua một bên. Rồi Thích Đề-hoàn Nhân đem nghĩa này hỏi Ta: ‘Thế Tôn, thế nào là Tỳ-kheo đoạn ái dục tâm đắc giải thoát?’ Bấy giờ, Ta bảo Thích Đề-hoàn Nhân rằng: ‘Này Câu-dục, Tỳ-kheo tỏ rõ tất cả các pháp là không, hoàn toàn không có gì, cũng không có cái gì để chấp trước, Tỳ-kheo ấy hiểu rõ hết tất cả các pháp vô sở hữu. Do biết tất cả các pháp là vô thường, diệt hết không còn, cũng không đoạn hoại. Tỳ-kheo ấy quán như

vậy rồi, không có gì để dấn trước. Do không khởi thế gian tưởng nên không còn sợ hãi.⁵⁹⁴ Do không sợ hãi nên Bát-niết-bàn, biết như thật rằng, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, những việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa. Nay Thích Đề-hoàn Nhân, đó gọi là Tỳ-kheo đoạn ái dục tâm được giải thoát. Bấy giờ Thích Đề-hoàn Nhân từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, rồi thôi lui trở về trời.”

Đại Mục-kiền-liên sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04⁵⁹⁵

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Thế gian có hai hạng này, nếu có thấy nghe điện chớp, sấm gầm thì cũng không sợ hãi. Hai hạng ấy là ai? Sư tử vua muôn thú, và A-la-hán lậu tận.⁵⁹⁶ Nay Tỳ-kheo, đó là gọi là ở thế gian nếu có hai hạng này, dù có thấy nghe điện chớp sấm gầm cũng không sinh lòng sợ hãi.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học A-la-hán lậu tận. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai pháp này khiến người không có trí tuệ. Hai pháp gì? Không thích hỏi người hơn mình; chỉ ham ngủ nghỉ, không ý siêng năng. Nay Tỳ-kheo, có hai pháp này khiến cho người không có trí tuệ.

“Lại có hai pháp khiến cho người thành trí tuệ lớn. Hai pháp gì? Thích hỏi nghĩa người khác; không ham ngủ nghỉ, có ý siêng năng. Nay Tỳ-kheo, có hai pháp này khiến cho người có trí tuệ. Các người hãy học lia xa pháp ác.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ. [595a01] Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai pháp này khiến người bần tiện, không có tài sản. Hai pháp gì? Khi thấy người khác bố thí thì ngăn cản; tự mình thì không chịu bố thí. Nay Tỳ-kheo, có hai pháp này khiến cho người bần tiện, không có của báu.

“Tỳ-kheo nên biết, lại có hai pháp khiến người phú quý. Hai pháp gì? Khi thấy người cho vật người khác, hoan hỷ trợ giúp; và tự mình cũng thích bố thí. Nay Tỳ-kheo, có hai pháp này khiến cho người phú quý.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học huệ thí, chớ có lòng tham.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai pháp khiến cho người sinh vào nhà bần tiện. Hai pháp gì? Bất hiếu cha mẹ, các bậc sư trưởng; cũng không thừa sự người hơn mình. Nay Tỳ-kheo, có hai pháp này khiến cho người sinh vào nhà bần tiện.

“Tỳ-kheo nên biết, lại có hai pháp, sẽ khiến người sinh vào nhà hào tộc. Hai pháp gì? Cung kính cha mẹ, anh em, dòng họ; đem những gì có được của nhà mình ra bố thí. Nay Tỳ-kheo, có hai pháp này, sẽ sinh vào nhà hào tộc.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, có nữ bà-la-môn tên Tu-thâm đến chỗ Tôn giả Đại Câu-hy-la. Đến nơi rồi, bà đánh lễ sát chân, sau đó ngồi qua một bên. Khi ấy nữ bà-la-môn kia bạch Câu-hy-la rằng:

“Uất-đâu-lam-phát,⁵⁹⁷ A-la-lam⁵⁹⁸ không được hóa độ ở trong pháp sâu này, rồi mạng chung. Thế Tôn thọ ký cho hai người này rằng: ‘ Một người sinh vào Vô sở hữu xứ,⁵⁹⁹ một người sinh vào Phi tướng phi phi tướng xứ.⁶⁰⁰ Hai người này sau khi thọ mạng ở đó hết, lại mạng chung. Một người sẽ làm quốc vương nơi biên địa, sát hại nhân dân không thể kể xiết. Một người sẽ làm chồn ác có cánh, các loài thú hoặc bay, hoặc chạy nhảy đều không thoát được nó. Sau khi chúng mạng chung sẽ sinh vào trong địa ngục.’ Nhưng Thế Tôn lại không thọ ký cho họ lúc nào sẽ tận cùng biên tế khổ. Có sao Thế Tôn không thọ ký cho họ tận cùng biên tế khổ?”

Bấy giờ, Tôn giả Câu-hy-la bảo nữ nhân Tu-thâm:

“Sở dĩ Thế Tôn không [595b01] thọ ký là do vì không có người hỏi về nghĩa này, cho nên Thế Tôn không thọ ký họ lúc nào sẽ hết biên tế khổ.”

Nữ nhân Tu-thâm thưa:

“Bây giờ, Như Lai đã vào Niết-bàn, cho nên không hỏi được. Nếu Ngài còn tại thế, con sẽ đến hỏi nghĩa này. Vậy, nay Tôn giả Câu-hy-la nói cho con biết lúc nào họ sẽ hết biên tế khổ?”

Bấy giờ, Tôn giả Câu-hy-la liền nói kệ này:

Các loại quả không đồng,

Hướng chúng sanh cũng vậy.

Người tự giác, giác tha,

Đây, tôi không biện thuyết.

Biện Thiền trí giải thoát,

Nhớ đời trước, thiên nhãn;

Hay dứt nguồn gốc khổ,

Đây, tôi không biện thuyết.

Lúc đó, nữ nhân Tu-thâm liền nói kệ này:

Thiện Thệ có trí này,

Chát trực không tì vết;

Dũng mãnh, đã chiến thắng,

Cầu nơi hạnh Đại thừa.

Lúc này Tôn giả Câu-hy-la lại nói kệ này:

Ý này thật khó được,

Hay được pháp yếu khác;

Khó mà biện thuyết nổi,

Đối với sự kỳ diệu.

Bấy giờ, Tôn giả nói đầy đủ pháp yếu cho nữ nhân Tu-thâm kia, khiến phát tâm hoan hỷ. Nữ nhân kia rời chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, rồi thối lui ra về.

Nữ nhân Tu-thâm sau khi nghe những gì Tôn giả Câu-hy-la dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09⁶⁰¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời Tôn giả Ma-ha Ca-giá-diên⁶⁰² hướng dẫn chúng năm trăm đại Tỳ-kheo, du hành đến bên cạnh hồ sâu, nước Bà-na.⁶⁰³ Bấy giờ, Tôn giả Ca-giá-diên đang nổi tiếng khắp nơi. Có một Tôn giả trưởng lão Bà-la-môn Gian-trà⁶⁰⁴ cũng đang du hóa ở đây. Bà-la-môn nghe sau khi nghe tin Tôn giả Ca-giá-diên hướng dẫn năm trăm Tỳ-kheo đang du hóa bên cạnh hồ này, bèn nghĩ: “Tôn giả trưởng lão công đức đầy đủ, nay ta nên đến thăm hỏi người này.”

Bấy giờ, Thượng Sắc Bà-la-môn⁶⁰⁵ dẫn theo năm trăm đệ tử đến chỗ Tôn giả Ca-giá-diên, cùng chào hỏi, rồi ngồi qua một bên. Bà-la-môn hỏi Tôn giả Ca-giá-diên:

“Như sở hành của Ca-giá-diên, thì đây không phải là pháp luật. Tỳ-kheo niên thiếu mà không chịu làm lễ các vị cao đức Bà-la-môn chúng tôi!”

Ca-giá-diên nói:

“Bà-la-môn nên biết, Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác chúng tôi nói về hai địa này. Hai địa gì? Một là địa vị già cả; hai là địa vị trai tráng.”⁶⁰⁶

Bà-la-môn hỏi:

“Sao gọi là địa vị già cả? Sao gọi là vị trai tráng?”

Ca-giá-diên nói:

“Giả sử Bà-la-môn ở vào tuổi tám mươi, hay chín mươi, nhưng người kia không đình chỉ dâm dục, tạo các ác hành, Bà-la-môn đó tuy gọi là già cả, song hiện đang ở vào địa vị trai tráng.”

Bà-la-môn hỏi:

“Sao gọi là tuổi trai tráng ở vào địa vị già cả?”

Ca-giá-diên nói:

“Bà-la-môn, nếu có Tỳ-kheo tuy ở vào tuổi hai mươi, hay ba mươi, bốn mươi, năm mươi, nhưng không tập hành dâm dục, cũng không tạo ác hành. Đó gọi là, này Bà-la-môn, tuổi trai tráng ở vào địa vị già cả.”

Bà-la-môn hỏi:

“Trong đại chúng này có một Tỳ-kheo nào không hành dâm dục, không tạo ác hành không?”

Ca-giá-diên nói:

“Trong đại chúng của tôi không có một Tỳ-kheo nào tập hành dục và tạo ác cả.”

Lúc ấy, bà-la-môn từ chỗ ngồi đứng dậy, lễ sát chân các Tỳ-kheo và nói lời này:

“Nay, các ông tuổi niên thiếu ở vào vị già cả, còn tôi tuổi già cả ở vào vị niên thiếu!”

Sau đó bà-la-môn kia trở lại chỗ Ca-giá-diên, đánh lễ sát chân rồi tự trình bày:

“Nay, con xin quy y Tôn giả Ca-giá-diên cùng Tỳ-kheo Tăng, suốt đời không sát sinh.”

Ca-giá-diên nói:

“Nay ông chớ quy y tôi, mà ông nên hướng về chỗ tôi đã quy y.”

Bà-la-môn hỏi:

“Tôn giả Ca-giá-diên đã quy y ai?”

Tôn giả Ca-giá-diên liền quỳ hướng về chỗ Như Lai đã Bát-niết-bàn, nói: “Có người con dòng họ Thích xuất gia học đạo. Tôi hằng quy y Ngài. Vây, Người đó tức là Thầy tôi.”

Bà-la-môn thưa:

“Sa-môn Cù-đàm này hiện đang ở chỗ nào? Nay tôi muốn gặp Ngài.”

Ca-giá-diên nói:

“Như Lai của tôi đã vào Niết-bàn rồi!”

Bà-la-môn thưa:

“Nếu Như Lai còn ở tại thế, thì dù trăm nghìn do tuần con cũng đến thăm hỏi Ngài. Như Lai kia tuy đã vào Niết-bàn, nhưng nay con một lần nữa quy y, làm lễ Phật, Pháp cùng Thánh chúng, suốt đời không tái phạm sát sinh.”

Thượng Sắc Bà-la-môn sau khi nghe những gì Tôn giả Ca-giá-diên dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ. [596a01] Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai hạng người xuất hiện thế gian, rất khó gặp được. Hai hạng người ấy là ai? Người hay thuyết pháp xuất hiện ở thế gian, thật là khó gặp được; người hay nghe pháp, thọ trì phụng hành, thật là khó gặp được. Tỳ-kheo, đó là hai hạng người xuất hiện thế gian, thật khó gặp được.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học thuyết pháp. Hãy học nghe pháp. Như vậy, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 11

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật du hóa tại nước Ma-kiệt, lần hồi đến thành Tỳ-xá-ly. Bấy giờ, Ngài cùng với năm trăm chúng đại Tỳ-kheo đang ở trong vườn Am-bà-bà-lợi⁶⁰⁷ phía bắc thành Tỳ-xá-ly.

Lúc này, nữ Am-bà-bà-lợi⁶⁰⁸ nghe Thế Tôn cùng năm trăm đại Tỳ-kheo đến ở trong vườn, cô liền thắng xe có gắn lông chim⁶⁰⁹ ra khỏi thành Tỳ-xá-ly, đến ngã đường hẹp là đến chỗ Thế Tôn, cô tự xuống xe, đến chỗ Phật. Bấy giờ, từ xa Thế Tôn trông thấy người nữ kia đến, liền bảo các Tỳ-kheo:

“Tất cả hãy chuyên tinh, chớ sinh tà niệm.”

Lúc ấy, người nữ đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Rồi Phật nói cho cô nghe pháp cực kỳ vi diệu. Sau khi nghe pháp vi diệu, cô bạch Phật rằng:

“Cúi xin Thế Tôn cùng Tỳ-kheo Tăng nhận lời mời của con.”

Thế Tôn im lặng nhận lời mời. Cô thấy Thế Tôn đã im lặng nhận lời mời rồi, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, rồi thối lui ra về.

Bấy giờ, nam nữ lớn nhỏ trong thành Tỳ-xá-ly nghe tin Thế Tôn cùng năm trăm chúng đại Tỳ-kheo đang ở trong vườn Am-bà-bà-lợi. Lúc ấy, trong thành có năm trăm⁶¹⁰ đồng tử đi các loại xe có gắn lông chim*; trong đó hoặc có người đi xe trắng thì ngựa trắng, áo, dù, lọng, người theo hầu đều cùng trắng; đi xe đỏ thì ngựa đỏ, áo, dù, lọng, người theo hầu đều cùng đỏ; đi xe xanh thì ngựa xanh, áo, dù, lọng, người theo hầu đều cùng xanh; đi xe vàng thì ngựa vàng, áo, dù, lọng, người theo hầu đều cùng vàng. Cử chỉ, ăn mặc như vương pháp.⁶¹¹ Họ ra khỏi thành, đến chỗ Thế Tôn. Chưa đến nơi, giữa đường họ gặp người nữ kia đang dong xe đánh bò⁶¹² chạy hương về trong thành. Khi ấy các đồng tử hỏi người nữ:

“Cô gái này, thật đáng xấu hổ! Sao lại [596b01] đánh bò dong xe, chạy hương về trong thành?”⁶¹³

Cô đáp:

“Các Hiền giả nên biết, ngày mai tôi có thỉnh Phật cùng Tỳ-kheo Tăng, cho nên mới đánh xe vậy!”

Các đồng tử nói:

“Chúng tôi cũng muốn mời Phật cùng Tỳ-kheo Tăng thọ trai. Bây giờ cho cô một nghìn lượng vàng ròng, hãy nhường cái hện cúng dường cơm ngày mai lại cho chúng tôi.”

Người nữ đáp:

“Thôi đi, thôi đi, quý công tử! Tôi không chịu đâu!”

Các đồng tử lại nói:

“Cho cô hai nghìn lượng, ba nghìn, bốn nghìn, năm nghìn, ... cho đến trăm nghìn lượng, chịu hay không chịu, ngày mai nhường cúng dường cơm cho Phật cùng Tỳ-kheo Tăng lại cho chúng tôi?”

Người nữ đáp:

“Tôi không chịu đâu. Vì sao vậy? Vì Thế Tôn thường dạy: ‘Có hai hy vọng mà người đời không thể lìa bỏ. Thế nào là hai? Hy vọng tài lợi, hy vọng mạng sống’. Ai có thể bảo đảm cho tôi đến ngày mai? Vì tôi đã thỉnh Như Lai trước, nên nay sẽ phải chuẩn bị đầy đủ.”

Các đồng tử vung tay lên nói:

“Chúng ta bao nhiêu người mà không bằng một cô gái!”

Nói như vậy rồi họ bỏ cô mà đi.

Bấy giờ, các đồng tử đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ, rồi đứng qua một bên. Khi Thế Tôn thấy các đồng tử đến, bảo các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo các ngươi, hãy nhìn cử chỉ, phục sức của các đồng tử này, giống như khi Thiên đê Thích đi dạo chơi, không có gì sai khác.”

Rồi Thế Tôn nói với các đồng tử:

“Thế gian có hai việc thật bất khả đắc. Thế nào là hai? Người có đền đáp, và người tạo ân nhỏ luôn không quên, hướng chi là lớn. Nay các đồng tử đó gọi là có hai việc thật bất khả đắc. Đồng tử nên biết hãy nhớ đền đáp, cũng như biết ân nhỏ không quên, hướng chi là lớn.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Tri ân, biết đền đáp,

Luôn nhớ người dạy dỗ;

Người trí được kính hầu,

Tiếng khen khắp trời người.

“Như vậy, các đồng tử, hãy học điều này.”

Bấy giờ Thế Tôn thuyết pháp vi diệu đầy đủ cho các đồng tử. Sau khi nghe xong, họ từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật, rồi thối lui ra về.

Ngay trong đêm hôm đó, cô gái sửa soạn các thứ đồ ăn thức uống ngon ngọt, trải các tọa cụ. Sáng sớm đến bạch:

“Đã đến giờ, nay đã đúng lúc, nguyện xin Thế Tôn hạ cố đến tộ xá.”

Bấy giờ, Thế Tôn đắp y ôm bát, dẫn các Tỳ-kheo vây quanh trước sau đến nhà người nữ trong thành Tỳ-xá-ly.

Khi cô thấy Thế Tôn đã an tọa, liền tự tay dâng thức ăn lên Phật [596c01] cùng Tỳ-kheo Tăng. Cúng dường thức ăn cho Phật và Tỳ-kheo Tăng rồi, cô đi lấy nước sạch, sau đó lấy ghế chạm vàng nhỏ đặt ngồi trước Thế Tôn. Khi ấy cô bạch Thế Tôn:

“Vườn Am-bà-bà-lợi này, con dâng lên Như Lai và Tỳ-kheo Tăng, để cho chúng Tăng quá khứ, hiện tại, tương lai được dùng nghỉ nơi đây. Nguyện xin Thế Tôn nhận vườn này.”

Thế Tôn vì người nữ kia, nên nhận vườn này. Thế Tôn bèn nói lời chú nguyện này:

Thí vườn trái, mát mẻ;

Làm cầu đồ đưa người;

Gần đường làm cầu xí,

Nhân dân được nghỉ ngơi.

Ngày đêm được an ổn,

Phước kia không thể kể;

Các giới pháp thành tựu,

Chết chắc sinh lên trời.

Thế Tôn sau khi nói những lời này xong, liền đứng dậy ra về. Người nữ bảy giờ nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Đoạn ái, cùng sư tử,

Vô trí, ít của cải;

Nhà nghèo, nữ Tu-thâm,

Ca-chiên, thuyết pháp, nữ.⁶¹⁴

---o0o---

20. PHẨM THIỆN TRI THỨC

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp cô độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bảy giờ đức Thế Tôn dạy chư Tỳ-kheo:

“Nên gìn giữ thiện tri thức, đừng tập theo ác hành, tin vào ác nghiệp. Vì sao vậy? Chư Tỳ-kheo, gìn giữ thiện tri thức, tín được tăng trưởng; văn, thí, trí huệ, hết thảy đều tăng trưởng. Nếu các Tỳ-kheo gìn giữ thiện tri thức, thì không tập theo các ác hành. Vì sao vậy? Nếu gìn ác tri thức, sẽ không có tín, không có giới, văn, thí, trí tuệ. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy gìn giữ thiện tri thức, đừng gìn giữ ác tri thức. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, [597a01] hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật ở tại Ca-lan-đà,⁶¹⁵ trong Trúc viên, thành La-duyệt, thuyết pháp cho năm trăm đại Tỳ-kheo vây quanh trước sau.

Bấy giờ, Đề-bà-đạt-đâu⁶¹⁶ dẫn năm trăm Tỳ-kheo đi ngang qua, cách Như Lai không xa. Đức Thế Tôn từ xa thấy Đề-bà-đạt-đâu tự dẫn môn đồ đi, liền nói kệ này:

Đừng gàn ác tri thức,

Cũng đừng đại theo hầu.

Nên gàn thiện tri thức,

Bạc tối thắng trong người.

Người vốn không có ác;

Tập gàn ác tri thức,

Sau tất trông gốc ác,

Ở mãi trong tối tăm.

Lúc đó, năm trăm đệ tử Đề-bà-đạt-đâu nghe đức Thế Tôn nói kệ này, liền đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân Phật, rồi ngồi qua một bên. Không lâu, họ rời chỗ ngồi, hướng về đức Thế Tôn hối lỗi:

“Chúng con ngu muội không hiểu biết gì. Cúi xin đức Thế Tôn nhận sự sám hối chúng con.”

Thế Tôn nhận sự sám hối của năm trăm vị Tỳ-kheo kia, rồi thuyết pháp cho họ, khiến được tín căn.

Bấy giờ năm trăm Tỳ-kheo ở nơi nhàn tịnh, tư duy pháp mầu. Vì sao vậy? Vì mục đích mà thiện gia nam tử, với lòng tin kiên cố, tu phạm hạnh vô thượng. Bấy giờ năm trăm Tỳ-kheo kia thành A-la-hán, tự biết như thật rằng, sanh tử đã hết, việc cần làm đã xong, phạm hạnh đã lập, không còn tái sinh nữa. Bấy giờ, năm trăm người thành A-la-hán.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn thuyết pháp cho vô số chúng vây chung quanh. Lúc đó Đàm-ma-lưu-chi⁶¹⁷ một mình tư duy trong tĩnh thất, nhập thiền tam-muội, quán thấy tiền thân làm thân cá dài bảy trăm do tuần, ở trong biển lớn. Tức thì, ông rời tĩnh thất, trong khoảnh khắc như lực sĩ trong khoảng co duỗi cánh tay, đến biển lớn, đi kinh hành trên xác chết cũ. Khi ấy, Đàm-ma-lưu-chi nói kệ này:

Sanh tử vô số kiếp,

Lưu chuyển không thể tính.

[597b01] Mỗi mỗi câu được an;

Liên li chịu khổ não.

Dù thấy lại thân rồi,

Ý muốn tạo nhà cửa;

Tất cả chi tiết hoại,

Hình thể không nguyên vẹn.

Tâm đã lìa các hành,

Ái trước đã diệt tận,

Không thọ lại thân này;

Mãi vui trong niết-bàn.

Sau khi Tôn giả Đàm-ma-lưu-chi nói kệ này rồi, bèn biến mất khỏi chỗ đó, xuất hiện đến chỗ Thế Tôn tại tinh xá Kỳ-hoàn, nước Xá-vệ.

Thế Tôn thấy Đàm-ma-lưu-chi đến, liền bảo rằng:

“Lành thay, Đàm-ma-lưu-chi, lâu lắm mới đến chốn này.”

Đàm-ma-lưu-chi bạch Thế Tôn:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn, lâu lắm con mới đến chốn này.”

Bấy giờ các Thượng tọa và các Tỳ-kheo đều nghĩ thầm :

“Đàm-ma-lưu-chi này thường ở bên cạnh Thế Tôn, nhưng nay Thế Tôn bảo rằng: ‘Lành thay! Đàm-ma-lưu-chi, lâu lắm mới đến chốn này?’”

Thế Tôn biết được những ý nghĩ trong tâm các Tỳ-kheo, muốn dứt nghi ngờ của họ, nên bảo chư Tỳ-kheo:

“Chẳng phải vì Đàm-ma-lưu-chi lâu lắm đến chốn này mà Ta nói nghĩa này. Vì sao vậy? Vì vô số kiếp quá khứ xưa kia có đức Đỉnh Quang⁶¹⁸ Như Lai Chí chân, Đẳng chánh giác, Minh hạnh túc, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu*, Thiên Nhân sư, Phật Thế Tôn* xuất hiện ở đời, giáo hóa tại đại quốc Bát-ma⁶¹⁹ cùng với mười bốn ngàn tám trăm đại Tỳ-kheo. Bấy giờ chúng bốn bộ không thể tính kể. Quốc vương, đại thần, quan lại, nhân dân, đều đến cúng dường, cung cấp những phẩm vật nhu yếu.

“Bấy giờ có bà-la-môn tên Da-nhã-đạt⁶²⁰ sống bên sườn Tuyết sơn, xem sách bí mật, thiên văn, địa lý, tất cả đều rất thông thạo; sách số, văn tự, cũng đều hiểu biết, đọc tụng một câu năm trăm từ; tướng của bậc đại nhân cũng đều biết rõ. Ông thờ các thần lửa, mặt trời, mặt trăng, tinh tú và dạy năm trăm đệ tử đêm ngày không mỏi. bà-la-môn Da-nhã-đạt có đệ tử tên là Vân Lô,⁶²¹ tướng mạo xinh đẹp hiếm có trên đời; mắt⁶²² màu xanh biếc. Bà-la-môn Vân Lô thông minh, thấy rộng, thông hiểu mọi thứ, thường được Da-nhã-đạt yêu mến không chút rời xa. Bấy giờ, những chú thuật mà bà-la-môn làm đều đem ra dạy đủ hết. Lúc ấy bà-la-môn Vân Lô liền suy nghĩ như vậy: ‘Nay ta đã đủ hết những gì nên học.’ Song lại nghĩ thầm: ‘Sách vở [597c01] có ghi, những bà-la-môn có học, người hành pháp thuật xong, phải báo ơn thầy. Nay những gì cần học ta đều biết hết. Nay ta phải báo đáp ân thầy. Nhưng mình nghèo thiếu, trống không, không có gì để cúng dường thầy. Ta hãy đi khắp nơi trong nước tìm những thứ cần.’

“Rồi bà-la-môn Vân-lôi liền đến chỗ thầy, bạch thầy rằng: ‘Những phương pháp kỹ thuật mà bà-la-môn học, nay con đã biết rồi. Nhưng trong sách lại ghi, những người học pháp thuật rồi phải báo ơn thầy. Song con lại nghèo thiếu, không có vàng bạc trân bảo có thể dùng cúng dường. Nay con muốn đi khắp nơi trong nước tìm kiếm tài vật dùng cúng dường thầy.’

“Bà-la-môn Da-nhã-đạt liền nghĩ thầm: ‘Bà-la-môn Vân Lôi này được ta yêu mến, không rời khỏi tâm, dù ta có chết còn không thể xa lìa, huống chi hôm nay muốn bỏ ta đi. Nay ta phải làm sao để giữ ở lại cho được?’

“Khi đó bà-la-môn Da-nhã-đạt liền bảo Vân-lôi: ‘Anh bà-la-môn, nay vẫn có điều bà-la-môn cần phải học mà anh còn chưa biết.’ Bà-la-môn Vân-lôi liền đến trước bạch thầy: ‘Cúi mong được chỉ dạy, những gì chưa đọc tụng.’

“Khi đó bà-la-môn Da-nhã-đạt liền suy nghĩ làm ra bài tụng năm trăm từ, bảo Vân Lôi: ‘Nay có sách này gọi là tụng năm trăm lời, anh nên học thuộc.’

“Vân Lôi bạch: ‘Mong thầy truyền thọ, con muốn được đọc tụng.’

“Tỳ-kheo nên biết, bấy giờ Da-nhã-đạt liền truyền cho đệ tử bài tụng năm trăm lời này. Qua chưa được mấy ngày, tất đều thông suốt.

“Bà-la-môn Da-nhã-đạt bảo năm trăm đệ tử: ‘Bà-la-môn Vân Lôi này, kỹ thuật đầy đủ, không việc gì không thông. Ta đặt tên ngay là Siêu Thuật.’

“Bà-la-môn Siêu Thuật này rất là tài cao; thiên văn, địa lý không gì không xuyên suốt; thư số, văn tự cũng đều biết rõ. Bà-la-môn Siêu Thuật qua mấy ngày sau, lại thưa với thầy: ‘Pháp kỹ thuật mà bà-la-môn đã học, nay con biết hết rồi. Song trong sách ghi lại, những người học pháp thuật rồi phải báo ơn thầy. Nhưng con lại nghèo thiếu, không có vàng bạc, trân bảo, có thể cúng dường thầy. Nay muốn đi khắp nơi trong nước tìm kiếm tài vật để cúng dường thầy. Cúi mong thầy cho phép’. Bà-la-môn Da-nhã-đạt bảo: ‘Anh biết đúng thời.’

“Bà-la-môn Siêu Thuật đến trước lễ sát chân thầy rồi liền lui [598a01] đi.

“Bấy giờ, cách thị trấn của đại quốc Bát-ma không xa, có nhiều bà-la-môn tập hội lại một chỗ, đang thiết đại tế đàn và cũng để giảng luận. Lúc đó, có tám vạn bốn ngàn bà-la-môn cùng tụ tập. Vị thượng tọa đệ nhất cũng đọc tụng thư số ngoại đạo, không gì không tinh tường. Hiểu biết thiên văn địa lý, tinh tú biến quái tất đều biết rõ. Mỗi người khi sắp giải tán, họ liền lấy năm

trăm lượng vàng, một cây gậy vàng, bình nước rửa bằng vàng và một ngàn con bò dùng dâng lên vị thượng sư và thượng tọa đệ nhất.⁶²³

“Bấy giờ bà-la-môn Siêu Thuật nghe cách nước lớn Bát-ma không xa có tám vạn bốn ngàn bà-la-môn đang tụ tập lại một chỗ. Họ có thi nghệ thuật. Người thắng được năm trăm lượng vàng, một cây gậy vàng, một bình nước rửa bằng vàng và một ngàn con bò.

“Bà-la-môn Siêu Thuật nghĩ thầm: ‘Nay ta sao phải đi khất cầu từng nhà? Chẳng bằng đến đám đông kia cùng so tài nghệ.’

“Rồi bà-la-môn Siêu Thuật liền đến chỗ đám đông. Bấy giờ, nhiều bà-la-môn từ xa trông thấy bà-la-môn Siêu Thuật, mọi người đều hô to: ‘Lành thay Từ chủ!’⁶²⁴ Nay được lợi lớn mới khiến Phạm thiên đích thân giáng hạ.’

“Khi ấy tám vạn bốn ngàn bà-la-môn đều đứng dậy cùng nghinh đón, đồng loạt nói rằng: ‘Kính Đại Phạm Thiên Thần mới đến!’

“Bà-la-môn Siêu Thuật nghĩ thầm: ‘Các bà-la-môn này gọi ta là Phạm Thiên, nhưng ta lại chẳng phải Phạm Thiên!’

“Rồi bà-la-môn Siêu Thuật nói với các vị Bà-la-môn rằng: ‘Thôi, thôi, các Hiền giả, chớ gọi tôi là Phạm Thiên. Quý vị không nghe sao? Phía Bắc Tuyết sơn có thầy của chúng bà-la-môn tên Da-nhã-đạt, thiên văn địa lý không gì không tinh thông.’

“Các bà-la-môn nói: ‘Chúng tôi có nghe, nhưng chưa từng gặp.’

“Bà-la-môn Siêu Thuật nói: ‘Tôi chính là đệ tử của vị ấy, tên là Siêu Thuật.’

“Rồi bà-la-môn Siêu Thuật liền quay sang vị thượng tọa đệ nhất trong chúng ấy báo rằng: ‘Nếu ngài biết kỹ thuật xin nói cho tôi nghe.’

“Bấy giờ, người đứng đầu trong chúng kia liền quay sang bà-la-môn Siêu Thuật tụng ba tạng kỹ thuật⁶²⁵ không hề sai sót. Bà-la-môn Siêu Thuật nói với vị thượng tọa kia rằng: ‘Một câu năm trăm lời, ông hãy nói đi!’

“Lúc đó, vị thượng tọa kia nói: ‘Tôi không hiểu nghĩa này. Cái gì là một câu năm trăm lời?’

“Bà-la-môn Siêu Thuật bảo: ‘Quý vị, hãy yên lặng nghe nói một câu năm trăm lời; nói về tướng [598b01] của bực đại Nhân.’

“Tỳ-kheo, nên biết, bấy giờ bà-la-môn Siêu Thuật liền tụng thuật ba tạng và, một câu năm trăm lời, về tướng của bực đại nhân. Khi ấy, tám vạn bốn ngàn bà-la-môn khen, ‘Chưa từng có, thật là kỳ đặc, từ trước chúng ta chưa nghe một câu năm trăm lời về tướng của bực đại nhân. Nay tôn giả nên đứng đầu làm thượng tọa đệ nhất.’

“Bấy giờ bà-la-môn Siêu Thuật thay chỗ thượng tọa kia rồi, liền ngồi vào chỗ cao nhất. Lúc đó, thượng tọa của chúng kia trong lòng rất tức giận, phát thệ nguyện như vậy: ‘Người này thay chỗ ngồi của ta, tự thế vào chỗ đó. Những phước mà ta có được nhờ tụng kinh, trì giới, khổ hạnh, nay đều đem hết để vào lời thề: Những nơi nào người này sanh ra, những việc gì người này muốn làm, ta luôn luôn phá hỏng công việc của nó.’

“Lúc đó người chủ cúng thí liền xuất năm trăm lạng vàng và một cây gậy vàng, một bình nước rửa bằng vàng, một ngàn con bò và một cô gái đẹp đem đưa cho thượng tọa để chú nguyện.

“Bấy giờ thượng tọa bảo chủ nhân rằng: ‘Nay tôi nhận năm trăm lạng vàng, gậy vàng và bình nước rửa bằng vàng này đem cúng dường thầy tôi. Còn cô gái và một ngàn con bò này trả lại cho thí chủ. Vì sao vậy? Vì tôi không tập hành dục, cũng không chứa của.’

“Bà-la-môn Siêu Thuật sau khi nhận gậy và bồn tắm rửa bằng vàng rồi liền đi đến nước lớn Bát-ma. Vua nước đó tên là Quang Minh.⁶²⁶ Lúc đó, nước này thỉnh Như Lai Định Quang và chúng Tỳ-kheo cúng dường y phục ẩm thực. Bấy giờ, vua nước này thông báo trong thành: ‘Người dân nào có hương hoa, hết thầy không được bán. Nếu có ai bán, sẽ bị phạt nặng. Ta tự xuất tiền ra mua không cần đem bán.’ Lại ra lệnh nhân dân rưới nước quét dọn làm cho sạch, không để có đất cát dơ bẩn, treo tràng phan bảo cái lụa là, rưới hương thơm trên đất, xướng ca kỹ nhạc không thể tính kể.

“Bà-la-môn kia thấy vậy, liền hỏi người đi đường rằng: ‘Nay là ngày gì mà rưới nước quét dọn đường sá, đẹp bỏ bất tịnh, treo tràng phan bảo cái lụa là, không thể tính kể, chẳng lẽ thái tử của quốc chủ hay kết hôn chăng?’

“Người đi đường kia đáp: ‘Bà-la-môn không biết sao? Hôm nay vua nước lớn Bát-ma thỉnh Định Quang Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác, cúng dường y phục đồ ăn thức uống, nên mới sửa sang đường xá bằng phẳng, treo

tràng phan bảo cái lụa là.’ Và lại, trong bí điển của bà-la-môn cũng có lời này: ‘Nhu Lai xuất thế rất khó gặp được. Rất lâu mới xuất hiện; thật khó có thể gặp được. Cũng như hoa ưu-đàm-bát thật rất lâu mới xuất hiện. Đây cũng [598c01] như vậy, Nhu Lai xuất hiện ở đời thật không thể gặp được. Lai trong sách bà-la-môn cũng nói: ‘Có hai người ra đời rất khó gặp được. Hai người ấy là ai? Nhu Lai và Chuyển luân Thánh vương. Hai người này xuất hiện rất khó gặp được.’

“Bấy giờ người kia lại nghĩ rằng: ‘Ta sao phải cấp tốc báo ân thầy? Nay ta hãy đem năm trăm lạng vàng này dâng lên đức Định Quang Nhu Lai.’ Ông lại nghĩ như vậy: ‘Trong sách có ghi, Nhu Lai không nhận vàng bạc trân bảo, ta có thể đem năm trăm lạng vàng này, dùng mua hoa hương rải lên Nhu Lai.’ Lúc đó, bà-la-môn liền vào trong thành tìm mua hương hoa. Bấy giờ, người đi lại trong thành bảo rằng: ‘Bà-la-môn không biết sao? Quốc vương có ra lệnh, ai bán hương hoa sẽ bị phạt nặng.’

“Bà-la-môn Siêu Thuật kia liền nghĩ như vậy: ‘Ta đây phước mỏng, tìm hoa không được. Nên biết làm sao?’ Ông liền trở ra khỏi thành, đứng ở ngoài cổng. Khi ấy có nữ bà-la-môn tên là Thiện Vị⁶²⁷ cầm bình đi lấy nước, tay cầm năm cành hoa. Bà-la-môn thấy vậy, nói với người nữ kia: ‘Này cô em, tôi đang cần hoa. Cô em bán cho tôi.’

“Nữ Phạm chí hỏi: ‘Tôi làm em ông hồi nào? Có biết cha mẹ tôi không?’ Khi ấy, Phạm chí Siêu Thuật lại nghĩ rằng cô gái này tánh hạnh phóng khoáng, có ý đùa giỡn. Liền nói lại rằng: ‘Thưa cô, tôi sẽ trả giá phải chăng. Xin cô nhường lại tôi hoa này.’

“Nữ bà-la-môn đáp: ‘Ông há không nghe Đại vương có nghiêm cấm không được bán hoa sao?’ Bà-la-môn nói: ‘Thưa cô, việc này không khó. Vua không làm gì cô đâu. Nay tôi cần gấp năm cành hoa này. Tôi được hoa này, cô được giá cao.’

“Nữ bà-la-môn hỏi: ‘Ông cần gấp hoa để làm gì?’

“Bà-la-môn đáp: ‘Hôm nay tôi thấy có đất lành, nên muốn trồng hoa này.’

“Nữ bà-la-môn nói: ‘Hoa này đã bị lia khỏi gốc nó, chắc chắn không thể sống. Làm sao lại nói, tôi muốn trồng?’

“Bà-la-môn đáp: ‘Như hôm nay, tôi thấy ruộng tốt, trồng tro nguội còn sống huống chi hoa này.’

“Nữ bà-la-môn hỏi: ‘Ruộng tốt gì mà trồng tro nguội cũng sống?’

“Bà-la-môn đáp: ‘Thưa cô, có đức Phật Định Quang Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác xuất hiện ở đời.’

“Nữ bà-la-môn hỏi: ‘Phật Định Quang Như Lai là hạng người nào?’

“Bà-la-môn liền trả lời cô kia: ‘Định Quang Như Lai có đức như vậy, có [599a01] giới như vậy; làm nên các công đức.’

“Nữ bà-la-môn nói: ‘Giả sử vị ấy có công đức; nhưng ông muốn cầu phước gì?’

“Bà-la-môn trả lời: ‘Mong tôi đời sau như đức Định Quang Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác; công đức cấm giới cũng sẽ như vậy.’

“Nữ bà-la-môn nói: ‘Nếu ông hứa tôi đời đời làm vợ chồng, tôi sẽ cho ông hoa này.’

“Bà-la-môn nói: ‘Sự tu hành của tôi là ý không dính mắc dục.’

“Nữ bà-la-môn nói: ‘Như thân tôi hiện tại, không mong làm vợ ông. Nhưng đời sau sẽ làm vợ ông.’

“Bà-la-môn Siêu Thuật nói: ‘Sở hành của Bồ tát làm không có yêu tiếc. Nếu như cô làm vợ tôi, đó là phá hoại tâm tôi.’

“Nữ bà-la-môn nói: ‘Tôi quyết không phá hoại tâm ý bồ thí của ông. Ngay dù ông đem thân tôi bồ thí cho người khác, tôi quyết không phá hoại tâm bồ thí.’

“Khi ấy, ông liền đem năm trăm tiền vàng dùng mua năm cành hoa, cùng với người nữ kia lập thề nguyện với nhau, rồi từ biệt đi.

“Bấy giờ, Định Quang Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác, đến giờ, khoác y cầm bát cùng với Tỳ-kheo Tăng vây quanh trước sau đi vào nước lớn Ba-ma. Phạm chí Siêu Thuật từ xa thấy đức Định Quang Như Lai dung mạo đoan chánh, ai thấy cũng hoan hỷ; các căn tịch tịnh, bước đi tề chỉnh, có ba mươi hai tướng tốt, tám mươi vẻ đẹp, giống như nước lã trong không có cợn nhơ, ánh sáng chiếu khắp không bị ngăn chận, cũng như núi báu xuất hiện trên các núi. Thấy rồi, trong lòng ông rất hoan hỷ đối với Như Lai. Ông

cầm năm cành hoa này đến chỗ Định Quang Như Lai. Đến nơi rồi, đứng qua một bên.

“Phạm chí Siêu Thuật bạch Phật Định Quang rằng: ‘Mong Thế Tôn, hãy nhận lấy và thọ ký cho con. Nay nếu Thế Tôn không thọ ký, con sẽ dứt mạng căn ngay tại đây, không mong sống nữa.’

“Thế Tôn bảo rằng: ‘Phạm chí, không thể chỉ với năm cành hoa này mà được thọ ký Vô thượng Đăng chánh giác.’

“Phạm chí bạch: ‘Mong Thế Tôn thuyết cho con nghe sở hành của Bồ tát.’

“Đức Phật Định Quang bảo: ‘Sở hành của Bồ tát là không tiếc lần.’

“Bấy giờ bà-la-môn liền nói kệ:

Không dám đem cha mẹ
Mà bố thí cho người.
Chư Phật, bậc cao cả,
Lại càng không dám thí.
Nhứt nguyệt xoay thế gian,
Hai thứ không thể thí.
Ngoài ra thí được hết,
Ý quyết, không gì khó.

“Bấy giờ đức Phật Định Quang dùng kệ này đáp bà-la-môn:

Sự thí mà ông nói
Cũng chẳng phải lời Phật.
Nên nhẫn khổ ức kiếp;
Thí đầu, thân, tai, mắt,

Vợ con, nước, của báu,
Xe, ngựa và tôi tớ;
Nếu ông kham chịu thí
Nay Ta thọ ký cho.

“Bấy giờ **Ma-nạp** lại nói kệ này:

Núi lớn hùng như lửa,
Úc kiếp chịu đội mang.
Không thể phá đạo tâm;
Chỉ mong giờ thọ ký.

“Bấy giờ, Định Quang Như Lai yên lặng không nói. Bà-la-môn kia tay cầm năm cành hoa, gói phải chằm đất, rải lên đức Định Quang Như Lai và nói như vậy: ‘Nguyện đem phước lành này dành đời sau sẽ được như Định Quang Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác không có khác.’ Rồi ông trải tóc mình lên vũng bùn, thề nguyện: ‘Nếu Như Lai truyền thọ ký cho tôi thì hãy dùng chân dẫm lên tóc tôi mà đi qua.’”

“Tỳ-kheo nên biết, bấy giờ, Định Quang Như Lai quán sát những suy nghĩ trong tâm bà-la-môn, liền bảo bà-la-môn: ‘Tương lai ông sẽ làm Phật Thích-ca Văn Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác.’”

“Bấy giờ, bà-la-môn Siêu Thuật có người đồng học tên là Đàm-ma-lưu-chi đứng bên cạnh Như Lai, thấy Định Quang Như Lai truyền thọ ký cho bà-la-môn Siêu Thuật, lại dùng chân đạp lên tóc. Thấy vậy, liền nói như vậy: ‘Sa-môn đầu trọc này sao dám dẫm chân lên tóc của bà-la-môn thanh tịnh này? Đây là hành vi của phi nhân.’”

“Phật bảo các Tỳ-kheo: ‘Bà-la-môn Da-nhã-đạt lúc đó, há là người nào khác chẳng? Chớ có nghĩ như vậy. Bởi vì Da-nhã-đạt lúc ấy nay chính là Bạch Tịnh Vương. Vị thượng tọa của tám vạn bốn ngàn bà-la-môn lúc đó, nay là Đề-bà-đạt-đâu. Bà-la-môn Siêu Thuật lúc đó, nay chính là Ta. Nữ bà-la-môn bán hoa lúc đó, nay chính là Cù-di.⁶²⁸ Từ chủ lúc ấy, nay chính là bà-la-môn Chấp Trọng.⁶²⁹ Đàm-ma-lưu-chi lúc đó miệng tuôn lời thô tục, nay chính là

Đàm-ma-lưu-chi hiện nay. Song Đàm-ma-lưu-chi trong vô số kiếp lại thường làm súc sanh. Thọ thân sau cùng là thân cá dài bảy trăm do-tuần trong đại dương. Từ đó mạng chung sanh đến chốn này, theo hầu thiện tri thức, thường gần gũi thiện tri thức, tập các pháp lành, các căn thông lợi. Vì nhân duyên này, nên [599c01] Ta nói lâu rồi mới đến chốn này.”

Đàm-ma-lưu-chi lại cũng tự trình bày:

“Thật vậy, bạch Thế Tôn! Lâu rồi con mới đến nơi này.”

“Cho nên các Tỳ-kheo thường phải tu tập thân, khẩu, ý nghiệp. Nay các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà nước Xá-vệ. Bảy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ thuyết về sự có người như sư tử, có người như dê. Các người hãy lắng nghe, suy nghĩ kỹ.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy. Thế Tôn bảo:

“Người kia vì sao như sư tử? Ở đây, này Tỳ-kheo, hoặc có người được cúng dường y phục, đồ ăn thức uống, giường chiếu, ngọc cụ, thuốc men chữa bệnh. Người đó được rồi liền tự dùng, không khởi tâm nhiễm trước, cũng không có dục ý, không khởi các tưởng, hoàn toàn không có những niệm này, tự biết pháp xuất yếu. Cho dù không được lợi dưỡng, không khởi loạn niệm, không tâm tăng giảm. Như sư tử chúa ăn thịt thú nhỏ. Lúc đó, vua loài thú cũng không nghĩ: ‘Cái này ngon, cái này không ngon;’ không khởi tâm đắm nhiễm, cũng không dục ý, không khởi các tưởng. Người này cũng lại như

vậy. Nếu được cúng dường y phục, đồ ăn thức uống, giường chiếu, ngọa cụ, thuốc men chữa bệnh. Người đó được rồi liền tự dùng, không khởi ý tưởng đả trước, cho dù không được cúng dường cũng không có các niệm tưởng.

“Lại có người nhận người cúng dường y phục, đồ ăn thức uống, giường chiếu, ngọa cụ, thuốc men chữa bệnh, được rồi liền tự dùng, lại khởi tâm nhiễm trước, sinh tâm ái dục, không biết đạo xuất yếu. Giả sử không được, thì thường sinh niệm tưởng này. Nếu người đó được cúng dường, đối với các Tỳ-kheo, mà tự cống cao, hủy báng người khác: ‘Những y phục, đồ ăn thức uống, giường chiếu, tọa cụ, thuốc trị bệnh mà ta có, các Tỳ-kheo này không thể có được vậy.’ Cũng như trong đàn dê lớn, có một con dê rời đàn, thấy đồng phân lớn. Con dê này ăn phân no rồi, quay lại trong đàn dê, liền tự cống cao: ‘Ta có được ăn ngon, bây giờ dê này không thể ăn được.’ Ở đây cũng như vậy, nếu có một người được lợi dưỡng, y phục, giường chiếu, ngọa cụ, thuốc men chữa bệnh, khởi các loạn tưởng, sanh tâm nhiễm trước liền đối với các Tỳ-kheo, mà tự cống cao: ‘Ta có được [600a01] cúng dường, các Tỳ-kheo này không được cúng dường.’”

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học như sư tử chúa, chớ như con dê. Các Tỳ-kheo, hãy học những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bảy giờ, đức Thế Tôn dạy các Tỳ-kheo:

“Nếu có chúng sanh biết báo đáp, người này đáng kính, ân nhỏ còn không quên huống chi ân lớn. Cho dù người đó cách chôn này ngàn do tuần, trăm ngàn do tuần mà không là xa, cũng như gần Ta không khác. Vì sao vậy? Tỳ-kheo nên biết, vì ta thường khen ngợi người biết báo đáp.

“Có những chúng sanh không biết báo đáp, ân lớn còn quên huống chi ân nhỏ. Kẻ đó chẳng gần Ta. Ta chẳng gần kẻ đó. Giả sử khoác tăng-già-lê hầu hạ bên Ta, kẻ này cũng như xa. Vì sao vậy? Ta không bao giờ nói về người

không báo đáp. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy nhớ báo đáp, chớ học không báo đáp.

“Các Tỳ-kheo, hãy học tập điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, đức Thế Tôn dạy các Tỳ-kheo:

“Nếu có người lười biếng, gieo trồng hành vi bất thiện, có sự tổn hại trong các sự. Nếu có người siêng năng không lười biếng, người này tối diệu, có tăng ích trong các thiện pháp. Vì sao vậy? Bồ-tát Di-lặc trải qua ba mươi kiếp, mới thành Phật Chí chân, Đẳng chánh giác. Ta nhờ tâm đồng mãnh, sức tinh tấn, nên khiến Di-lặc ở sau. Hằng sa các Như Lai, Ứng cúng, Đẳng chánh giác, ⁶³⁰ thời quá khứ, đều do đồng mãnh mà được thành Phật. Do phương tiện này, nên biết, lười biếng là khổ, tạo các hành ác, có tổn hại trong các sự. Nếu có tâm đồng mãnh tinh tấn mạnh, có tăng ích trong các công đức thiện. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy niệm tinh tấn, chớ có lười biếng.

“Các Tỳ-kheo, hãy học tập điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. [600b01] Bấy giờ, đức Thế Tôn dạy các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo a-lan-nhã nên tu hành hai pháp. Hai pháp gì? Đó là chỉ và quán.

“Nếu Tỳ-kheo a-lan-nhã đắc tịch tĩnh, tịch diệt, tĩnh chỉ, thì thành tựu giới luật, không mất oai nghi, không phạm cấm hạnh, tạo các công đức.

“Nếu Tỳ-kheo a-lan-nhã lại được quán rồi, liền quán và biết như thật rằng, đây là khổ; quán biết như thật rằng đây là khổ tập, khổ diệt, khổ đạo xuất yếu. Người đó quán như vậy rồi, tâm được giải thoát khỏi dục lậu, tâm được giải thoát khỏi hữu lậu, vô minh lậu, bèn được trí giải thoát, biết như thật rằng, sanh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, việc làm đã xong, không còn tái sinh nữa.

“Chư Như Lai Chí chơn, Chánh đẳng Chánh giác* thời quá khứ, nhờ hai pháp này mà được thành tựu. Vì sao vậy? Như khi Bồ-tát ngồi dưới bóng thọ vương, trước tiên tư duy pháp chỉ và quán này. Nếu Bồ-tát ma-ha-tát đã đắc chỉ rồi, bèn có thể hàng phục được các ma oán. Nếu Bồ-tát đạt được quán rồi, ngay sau đó liền đạt được ba đạt trí,⁶³¹ thành Vô thượng Chí chân, Đẳng chánh giác. Cho nên, này các Tỳ-kheo, Tỳ-kheo a-lan-nhã nên tìm phương tiện hành hai pháp này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, đức Thế Tôn dạy các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo a-lan-nhã sống ở nơi nhàn tĩnh, không sống trong chúng, thì thường phải cung kính, phát tâm hoan hỷ. Nếu Tỳ-kheo a-lan-nhã sống ở nơi nhàn tĩnh, mà không có cung kính, không phát tâm hoan hỷ, thì dù ở trong chúng cũng bị người bàn tán rằng: ‘Vị ấy không biết pháp của a-lan-nhã. Sao gọi là Tỳ-kheo a-lan-nhã mà không có tâm cung kính, không phát hoan hỷ?’

“Lại nữa Tỳ-kheo, Tỳ-kheo a-lan-nhã sống ở nơi nhàn tịnh, không ở trong chúng, thì thường phải tinh tấn, chớ có lười biếng, phải hiểu rõ yếu chỉ các pháp. Nếu Tỳ-kheo a-lan-nhã nào ở nơi nhàn tịnh, mà có tâm lười biếng, tạo

các hành ác, kẻ đó ở trong chúng bị người bàn tán, ‘Tỳ-kheo a-lan-nhã này lười biếng không có tinh tấn.’ Cho nên, này Tỳ-kheo, Tỳ-kheo a-lan-nhã ở nơi nhàn tịnh, không ở trong chúng, thường phải quyết chí phát tâm hoan hỷ, chớ có lười biếng và không có cung kính, niệm tưởng hành tinh tấn, ý không thay đổi, [600c01] sẽ thành tựu đầy đủ trong các thiện pháp.

“Các Tỳ-kheo, hãy học những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, đức Thế Tôn dạy các Tỳ-kheo:

“Có hai hạng người, không thể khéo nói thuyết ngữ. Hai hạng gì? Thuyết về tín cho người không có tín, việc này thật khó. Thuyết về thí cho người tham lam keo kiệt, đây cũng thật khó.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, thuyết về tín cho người không có tín, họ liền nổi sân nhuế, khởi tâm gây tổn hại. Cũng như chó dữ thêm mũi lại bị thương, càng trở nên hung dữ. Các Tỳ-kheo, đây cũng như vậy, thuyết về tín cho người không có tín, họ liền nổi sân nhuế, khởi tâm gây tổn hại.

“Lại Tỳ-kheo, thuyết về thí cho người tham lam keo kiệt, họ liền sanh sân nhuế, khởi tâm gây tổn hại. Cũng như ung nhọt chưa mùi, lại bị dao cắt, đau không chịu nổi. Đây cũng như vậy, thuyết về thí cho người tham lam keo kiệt, họ liền sanh sân nhuế, khởi tâm gây tổn hại. Này Tỳ-kheo, đó gọi là có hai hạng người này khó thuyết pháp cho họ.

“Lại nữa Tỳ-kheo, có hai hạng người dễ thuyết pháp cho nghe. Sao gọi là hai? Thuyết tín cho người có tín; thuyết thí cho người không tham lam keo kiệt. Này Tỳ-kheo, nếu thuyết tín cho người có tín, họ liền hoan hỷ, ý không hối tiếc. Như người mắc bệnh, nói cho thuốc trừ bệnh liền được bình phục. Đây cũng như vậy. Thuyết tín cho người có tín, họ liền hoan hỷ, tâm không thay đổi.

“Nếu lại thuyết thí cho người không tham lam keo kiệt, họ liền hoan hỷ, tâm không có tiếc. Cũng như có trai, gái xinh đẹp, thích tắm rửa mặt mày, tay chân, rồi lại có người mang hoa đẹp đến cho để tặng trưởng nhan sắc; lại đem y phục, trang sức tốt đẹp tặng những người đó. Họ được vậy rồi, lòng càng hoan hỷ. Đây cũng như vậy. Thuyết thí cho người không tham lam keo kiệt, họ liền được hoan hỷ không có tâm tiếc.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là có hai hạng người này dễ thuyết pháp cho. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học có tín, hãy học bố thí, chớ có xan tham.

“Các Tỳ-kheo, hãy học tập điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. [601a01] Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai pháp bố thí cho người phàm phu mà được công đức lớn, thành quả báo lớn, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi. Sao gọi là hai pháp? Cúng dường cha mẹ. Đó là hai hạng người mà cúng dường đến thì được công đức lớn, thành quả báo lớn.

“Lại nữa, cúng dường một vị Bồ-tát nhất sanh bổ xứ, được công đức lớn, được quả báo lớn, được vị cam lồ, đến chỗ vô vi. Cho nên, các Tỳ-kheo, thường niệm hiếu thuận cúng dường cha mẹ.

“Các Tỳ-kheo, hãy học tập điều này như vậy .”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 11⁶³²

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai người không thể báo ơn hết được, khuyến giáo làm điều thiện. Hai người đó là ai? Đó là cha mẹ.

“Này các Tỳ-kheo, nếu có người vai trái vác cha, vai phải vác mẹ, trải qua ngàn vạn năm, lo áo quần, cơm nước, giường nệm, ngọa cụ, thuốc men chữa bệnh, đại tiện, tiểu tiện ngay ở trên vai, vẫn chưa thể báo ơn hết được. Tỳ-kheo nên biết, cha mẹ ân trọng, bông bế, nuôi dưỡng, tùy lúc giữ gìn không lỡ thời tiết, xem như mặt trời, mặt trăng. Do phương tiện này mà biết ân này khó báo đáp. Cho nên, này các Tỳ-kheo, phải cúng dường cha mẹ, thường phải hiếu thuận, không lỡ thời tiết.”⁶³³

“Các Tỳ-kheo, hãy học tập điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 12

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ Tôn giả Bàn-đặc⁶³⁴ bảo người em là Châu-lợi Bàn-đặc⁶³⁵:

“Nếu người không thể học thuộc giới, hãy trở về làm bạch y.”

Khi đó, Châu-lợi Bàn-đặc nghe những lời này, liền đi đến tinh xá Kỳ-hoàn, đứng ở ngoài cửa mà rơi lệ. Bấy giờ, Thế Tôn bằng thiên nhãn thanh tịnh, quán thấy Tỳ-kheo Châu-lợi Bàn-đặc này đứng ở ngoài cửa, than khóc không xiết. Thế Tôn từ trong tịnh thất đi ra giống như kinh hành, đến ngoài cửa tinh xá Kỳ-hoàn, bảo Châu-lợi Bàn-đặc:

“Tỳ-kheo, vì sao ở đây than khóc.”

Châu-lợi Bàn-đặc đáp:

“Bạch Thế Tôn, con bị anh xua đuổi, nếu con không học thuộc giới được, thì trở về làm bạch [601b01] y, không nên sống ở đây. Cho nên, con than khóc.”

Thế Tôn bảo:

“Tỳ-kheo, chớ ôm lòng lo sợ. Ta thành Vô thượng Đăng chánh giác, không phải do Bàn-đặc anh của người mà đắc đạo.”

Bấy giờ, đức Thế Tôn cầm tay dẫn Châu-lợi Bàn-đặc về tịnh thất, chỉ chỗ bảo ngồi. Thế Tôn lại dạy cầm chổi quét:

“Người đọc thuộc chữ này, nó là chữ gì.”

Khi Châu-lợi Bàn-đặc học được chữ “quét” lại quên chữ “chổi”. Nếu học thuộc được chữ “chổi” lại quên chữ “quét”. Tôn giả Châu-lợi Bàn-đặc tụng hai chữ “chổi quét” này, qua mấy ngày. Song cái chổi quét này là để trừ sạch bụi bần. Châu-lợi Bàn-đặc lại nghĩ như vậy: “Trừ là gì? Bần là gì? Bần là tro, đất, ngói, đá. Trừ là làm cho sạch.”

Lại nghĩ như vậy: “Thế Tôn vì sao đem việc này dạy cho ta. Nay ta phải tư duy nghĩa này.” Vì tư duy nghĩa này, lại nghĩ như vậy: “Nay trên thân ta cũng có bụi bần. Ta tự ví dụ. Sao là trừ? Sao là bần?” Ông lại nghĩ thêm: “Dính kết là bần. Trí huệ là trừ. Nay ta có thể dùng chổi trí huệ quét dính kết này.”

Rồi Tôn giả Châu-lợi Bàn-đặc tư duy năm thủ uẩn là thành, là hoại. Cái gọi là sắc này, sắc tập, sắc diệt; cái gọi là thọ⁶³⁶, tưởng, hành, thức này là thành, là bại. Sau khi tư duy năm thủ uẩn này, tâm được giải thoát khỏi dục lậu, tâm được giải thoát hữu lậu, vô minh lậu. Đã được giải thoát, liền được trí giải thoát, biết như thật rằng, sanh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, việc làm đã xong, lại không còn tái sinh nữa, biết chúng như thật. Tôn giả Châu-lợi Bàn-đặc thành A-la-hán. Sau khi thành A-la-hán, Tôn giả từ chỗ ngồi đứng dậy, đi đến chỗ đức Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên, bạch Thế Tôn:

“Nay con đã có trí, nay đã có huệ. Nay con đã hiểu được chổi quét.”

Thế Tôn bảo:

“Tỳ-kheo, hiểu nó thế nào?”

Châu-lợi Bàn-đặc đáp:

“Trừ là huệ. Bần là dính kết.”

Thế Tôn nói:

“Lành thay, Tỳ-kheo, như những lời người nói, trừ là huệ. Bản là dính kết”.

Bấy giờ Tôn giả Châu-lợi Bàn-đặc hướng về Thế Tôn mà nói kệ này:

Nay đã tụng thuộc đủ

Như lời Phật đã dạy.

Trí huệ hay trừ kết

Không do hạnh nào khác.

Đức Thế Tôn bảo:

“Tỳ-kheo, như những lời người nói, chỉ bằng trí huệ chứ không do [601c01] cái khác.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 13

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có hai pháp này, không thể mong đợi, cũng không đủ mến yêu, bị người đời vứt bỏ. Hai pháp gì? Oán ghét gặp nhau, điều này không thể mong đợi, cũng không đủ để mến yêu, bị người đời vứt bỏ. Ân ái biệt ly, không thể mong đợi cũng không đủ để yêu mến, bị người đời vứt bỏ. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có hai pháp này bị người đời không ưa, không đáng mong đợi.

“Tỳ-kheo, lại có hai pháp không bị người đời bỏ. Hai pháp gì? Oán ghét xa lìa, được người đời ưa thích. Ân ái họp một chỗ, rất đáng yêu mến, được người đời ưa thích. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có hai pháp này, được người đời ưa thích. Nay Ta nói oán ghét gặp nhau, ân ái xa lìa này; lại nói oán ghét xa lìa, ân ái gặp nhau là có nghĩa gì, có duyên gì?”

Tỳ-kheo đáp:

“Thế Tôn là chủ của các pháp. Cúi mong đức Thế Tôn vì chúng con mà giảng. Các Tỳ-kheo nghe xong sẽ cùng phụng hành.”

Thế Tôn bảo:

“Lắng nghe, suy nghĩ kỹ, Ta sẽ phân biệt nói rõ cho các người. Nay các Tỳ-kheo, hai pháp này do ái nổi lên, do ái sanh ra, do ái mà thành, do ái trở dậy, phải học trừ ái này, đừng để sanh ra.

“Các Tỳ-kheo, hãy học tập các điều này như vậy.”

Sau khi các Tỳ-kheo nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.⁶³⁷

---o0o---

BA PHÁP

21. PHẨM TAM BẢO

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tự quy có ba đức. Những gì là ba? Đó là quy y Phật là đức thứ nhất; quy y Pháp là đức thứ hai; [602a01] quy y Tăng là đức thứ ba.⁶³⁸

“Sao gọi là đức quy y Phật? Trong các loại chúng sanh hai chân, bốn chân, nhiều chân; hoặc có sắc, không sắc; hoặc có tướng, không tướng; cho đến trên trời Nê-đuy-tiên, trong đó, Như Lai là bậc tối tôn, tối thượng không ai có thể sánh bằng. Như từ bò được sữa; từ sữa được lạc; từ lạc được tô, từ tô được đề-hồ.⁶³⁹ Song ở trong đó đề-hồ lại tối tôn, tối thượng, không gì có thể sánh bằng. Đây cũng như vậy, trong các loại những chúng sanh hai chân, bốn chân, nhiều chân; hoặc có sắc, không sắc; hoặc có tướng, không tướng; cho đến trên Nê-đuy-tiên thiên, trong đó, Như Lai là bậc tối tôn, tối thượng, không ai có thể sánh bằng. Những chúng sanh nào phụng thờ Phật, đó gọi là

phụng thờ đức thứ nhất. Đã được đức thứ nhất, liền hưởng phước trời ngay trong loài người. Đây gọi là đức thứ nhất.

“Sao gọi là đức tự quy y Pháp? Các pháp hữu lậu, vô lậu, hữu vi, vô vi, vô dục, vô nhiễm, diệt tận, Niết-bàn; trong các pháp đó, pháp Niết-bàn là tối tôn, tối thượng, không pháp nào có thể sánh bằng. Như từ bò được sữa; từ sữa được lạc; từ lạc được tô; từ tô được đề-hồ. Song trong đó đề-hồ lại là tối tôn, tối thượng, không gì có thể sánh bằng. Đây cũng như vậy, các pháp hữu lậu, vô lậu, hữu vi, vô vi, vô dục, vô nhiễm, diệt tận, Niết-bàn. Song ở trong các pháp đó, pháp Niết-bàn là tối tôn tối thượng, không pháp nào có thể sánh bằng. Chúng sanh nào phụng thờ Pháp, đó gọi là phụng thờ đức thứ nhất. Đã được đức thứ nhất, liền hưởng phước trời ở ngay trong loài người. Đây gọi là đức thứ nhất.

“Sao gọi là đức tự quy y Thánh chúng? Trong các đại chúng, đại tụ tập, trong các loại hữu hình, trong các chúng sanh, trong các chúng ấy, Chúng Tăng của Như Lai là tối tôn, tối thượng, không chúng nào có thể sánh bằng. Như từ bò được sữa; từ sữa được lạc; từ lạc được tô; từ tô được đề-hồ. Song trong đó đề-hồ lại là tối tôn, tối thượng, không gì có thể sánh bằng. Đây cũng như vậy, trong các đại chúng, đại tụ tập, trong các loại hữu hình, trong các chúng sanh trong các chúng ấy, Chúng Tăng của Như Lai là tối tôn, tối thượng, không chúng nào có thể sánh bằng. Đó gọi là phụng thờ đức thứ nhất. Đã được đức thứ nhất, liền hưởng phước trời trong loài người. Đây gọi là đức thứ nhất.

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

[602b01]Thứ nhất tôn thờ Phật,

Tối tôn không gì hơn.

Kể lại tôn thờ Pháp

Vô dục, không dính trước.

Kính phụng Chúng Hiền Thánh,

Là ruộng phước tốt nhất.

Người đó trí bậc nhất,

Thọ phước ở trước hết.⁶⁴⁰

Nếu ở trong trời người,

Thủ lãnh trong các chúng.

Ngồi trên chỗ vi diệu;

Tự nhiên thọ cam lồ;

Thân mặc y bảy báu;

Được người đời tôn kính.

Giới thành tựu bậc nhất;

Các căn không khuyết mất;

Cũng được biện trí huệ;

Dần đến niết-bàn giới.

Ai có ba quy này

Đến đạo cũng không khó.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba phước nghiệp này.⁶⁴¹ Sao gọi là ba? Thí là phước nghiệp, bình đẳng là phước nghiệp, tư duy là phước nghiệp.

“Sao gọi thí là phước nghiệp? Nếu có một người mở lòng bố thí Sa-môn Bà-la-môn, người bần cùng, người cô độc, người lang thang; ai cần thức ăn cho thức ăn, cần nước uống cho nước uống, quần áo, đồ ăn thức uống, giường chiếu, ngọa cụ, thuốc trị bệnh, hương hoa, ngủ nghỉ, tùy theo nhu cầu không gì luyến tiếc. Đây gọi là nghiệp phước bố thí.

“Sao gọi là bình đẳng⁶⁴² là phước nghiệp? Nếu có một người không sát sanh, không trộm cắp, thường biết tầm quý, không nầy tưởng ác. Cũng không trộm cắp, ưa ban thí cho người, không có tâm tham lam keo kiệt, lời nói hòa nhã không tổn thương lòng người. Cũng không gian dâm vợ người, tự tu phạm hạnh, tự đủ với sắc mình. Cũng không vọng ngữ, thường nghĩ chí thành, không lời dối trá, được người đời tôn kính, không có thêm bớt. Cũng không uống rượu, luôn biết tránh xa loạn động.

“Lại rải tâm từ trải khắp một phương, hai phương, ba phương, bốn phương cũng như vậy; tám phương trên dưới, trải khắp trong đó, vô lượng, vô hạn, không thể cùng, không thể tính kê; rải tâm từ này phủ khắp tất cả, mong cho được an ổn.

“Lại rải tâm bi, hỷ, xả* trải khắp một phương, hai phương, ba phương, bốn phương cũng như vậy; tám phương trên dưới, tất khắp trong đó, vô lượng, vô hạn, [0602c01] không thể tính kê; rải tâm bi, hỷ, xả này tất khắp trong đó. Đó gọi là bình đẳng là phước nghiệp.

“Sao gọi tư duy⁶⁴³ là phước nghiệp? Ở đây, Tỳ-kheo tu hành niệm giác chi, y vô dục, y viễn ly,⁶⁴⁴ y diệt tận, y xuất yếu; tu Trạch pháp giác chi, tu hỷ* giác chi, tu khinh an* giác chi, tu định giác chi, tu xả* giác chi; y vô dục, y viễn ly, y diệt tận, y xuất yếu. Đó gọi tư duy là phước nghiệp. Như vậy Tỳ-kheo, có ba phước nghiệp này.”

Bấy giờ Thế Tôn liền nói kệ rằng:

Bố thí và bình đẳng

Từ tâm, xả*, tư duy

Có ba xứ sở⁶⁴⁵ này

Được người trí gần gũi.

Đời này thọ báo kia,

Trên trời cũng như vậy.

Duyên có ba xứ này

Sanh thiên ắt không nghi.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm phương tiện cầu ba xứ* này. Các Tỳ-kheo, hãy học tập điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba nhân duyên thức đến thọ thai.⁶⁴⁶ Những gì là ba? Ở đây, Tỳ-kheo, mẹ có dục ý, cha mẹ hội hợp ở một chỗ và cùng ngủ chung, nhưng thức bên ngoài chưa đến kịp lúc thì chẳng thành thai. Nếu thức muốn đến, nhưng cha mẹ không hội hợp một chỗ, chẳng thành thai. Nếu người mẹ không dục, dù cha mẹ hội hợp một chỗ, nhưng lúc đó dục ý của cha thành mà mẹ thật không ân cần, chẳng thành thai. Nếu cha mẹ cùng hợp một chỗ, dục ý của mẹ thành mà cha thật không ân cần, chẳng thành thai. Nếu cha mẹ cùng hợp một chỗ, cha mắc bệnh phong, mẹ mắc bệnh lãnh, chẳng thành thai. Nếu khi cha mẹ cùng hợp một chỗ, mẹ bị bệnh phong, cha bị bệnh lãnh, chẳng thành thai. Nếu có khi cha mẹ hợp một chỗ, nhưng chỉ riêng thân cha thủy khí nhiều, mẹ không có chứng này, chẳng thành thai. Nếu khi cha mẹ cùng hợp một chỗ, tướng cha có con, tướng mẹ không con, chẳng thành thai. Nếu khi cha mẹ [603a01] cùng hợp một chỗ, tướng mẹ có con, tướng cha không con, chẳng thành thai. Nếu khi tướng cha mẹ đều không con, chẳng thành thai. Nếu có khi thần thức đến thai, mà cha đi vắng, chẳng thành thai. Nếu khi cha mẹ đáng hợp một chỗ, nhưng mẹ đi xa, không có mặt, không có thai. Nếu có lúc cha mẹ đáng hợp một chỗ, nhưng người cha gặp bệnh nặng, khi thần thức đến, chẳng thành thai. Nếu cha mẹ đáng hợp một chỗ, thần thức có đến, song người mẹ mắc bệnh nặng, chẳng thành thai. Nếu có lúc cha mẹ nên hợp một chỗ, thần thức đến, nhưng cha mẹ đều mắc bệnh, chẳng thành thai.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, nếu cha mẹ hợp ở một chỗ, cha mẹ không chứng tật gì, thần thức đến, tướng cha mẹ đều có con, đây thành thai. Đó gọi là có ba nhân duyên thức đến thọ thai. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm phương tiện đoạn dứt ba nhân duyên.

“Này các Tỳ-kheo, hãy học tập điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu có chúng sanh muốn khởi từ tâm, có ý chí tín, vâng phục phụng sự cha mẹ, anh em, tông tộc, gia thất, bè bạn tri thức, nên an lập những người này trên ba xứ khiến không di động.⁶⁴⁷ Những gì là ba? Khiến họ phát tâm hoan hỷ đối với Như Lai⁶⁴⁸, tâm không di động rằng: ‘Ngài là Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác, Minh hạnh túc, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu, Thiên Nhân sư, hiệu Phật Thế Tôn.’ Lại khiến họ phát tâm hoan hỷ nơi Chánh pháp⁶⁴⁹ rằng: ‘Pháp được Như Lai khéo nói, vô ngại, cực kỳ vi diệu, do đây mà thành quả; pháp như vậy được học và biết bởi người trí.’ Cũng khiến họ phát tâm hoan hỷ nơi Thánh chúng này⁶⁵⁰ rằng: ‘Thánh Chúng của Như Lai tất cả đều hòa hợp, không có lẫn lộn, thành tựu pháp, thành tựu giới, thành tựu tam-muội, thành tựu trí huệ, thành tựu giải thoát, thành tựu giải thoát kiến huệ. Thánh chúng ấy gồm có bốn đôi tám hạng, mười hai Hiền Thánh.⁶⁵¹ Đây là Thánh Chúng của Như Lai, đáng kính, đáng quý. Đây là ruộng phước vô lượng thế gian.’ Các Tỳ-kheo nào học ba xứ này sẽ thành tựu quả báo lớn.

“Này các Tỳ-kheo, hãy học tập điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, [603b01] hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05⁶⁵²

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Tỳ-kheo Cù-ba-li⁶⁵³ đến chỗ đức Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Rồi vị Tỳ-kheo kia bạch Phật:

“Những việc mà Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên này làm, thật là xấu xa, làm các ác hành.”

Thế Tôn bảo rằng:

“Chớ nói những lời như vậy. Ông hãy phát tâm hoan hỷ đối với Như Lai. Những việc mà Tỳ-kheo Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên làm đều là thuần thiện, không có việc nào xấu ác.”

Khi đó, Tỳ-kheo Cù-ba-li hai ba lần bạch Thế Tôn:

“Những điều đức Như Lai nói thật không hư vọng. song những việc Tỳ-kheo Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên làm đều thật xấu ác, không có gốc rễ thiện.”

Đức Thế Tôn bảo:

“Này kẻ ngu si kia, người há không tin những gì Như Lai đã nói sao? Vì vậy mà người nói những việc Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên làm đều rất xấu ác. Nay ông tạo hành vi xấu ác này, sau không lâu sẽ nhận quả báo.”

Bấy giờ, Tỳ-kheo kia ngay trên chỗ ngồi, thân mọc nhọt độc lớn bằng hạt cải, chuyển như hạt đậu lớn, dần dần bằng trái a-ma-lặc, gần bằng hồ đào, rồi bằng nắm tay, máu mủ tuôn ra, thân hoại mạng chung, sanh trong địa ngục Hoa sen.⁶⁵⁴

Khi Tôn giả Đại Mục-kiền-liên nghe Cù-ba-li mạng chung, liền đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Một lát sau, rời khỏi chỗ ngồi, bạch Thế Tôn:

“Tỳ-kheo Cù-ba-li bị sinh nơi nào?”

Thế Tôn bảo:

“Người đó mạng chung, sinh trong địa ngục Hoa sen.”

Mục-liên bạch đức Thế Tôn:

“Nay con muốn đi đến địa ngục kia giáo hóa người này.”

Thế Tôn bảo:

“Mục-liên, không cần đến đó.”

Mục-liên lập lại bạch Thế Tôn lần nữa:

“Con muốn đến địa ngục kia giáo hóa người đó.”

Thế Tôn cũng im lặng không đáp. Tôn giả Đại Mục-kiền-liên, trong khoảnh khắc như lực sĩ co duỗi cánh tay, từ Xá-vệ biến mất, hiện đến trong địa ngục lớn Hoa sen. Ngay lúc đó, Tỳ-kheo Cù-ba-li thân thể bị lửa đốt, lại có hàng trăm con trâu cày trên lưỡi ông.

Bấy giờ, Tôn giả Đại Mục-kiền-liên đang ngồi kiết già ở giữa không trung, búng ngón tay gọi Tỳ-kheo kia. Tỳ-kheo kia liền ngửa mặt hỏi:

“Ông là người nào?”

Mục-kiền-liên đáp:

“Cù-ba-li, tôi là đệ tử của đức Phật Thích-ca Văn, tên Mục-kiền-liên, họ Câu-lị-đà.”

Khi Tỳ-kheo thấy [603c01] Mục-liên, liền buông lời hung dữ như vậy: “Nay ta đọa ác thú này, còn không tránh khỏi ông ở trước mặt sao?” Nói như vậy rồi, ngay lúc đó có ngàn con trâu cày lên lưỡi ông. Mục-liên thấy vậy càng thêm sầu não, trong lòng nuôi tiếc, biến mất ở nơi đó, trở về Xá-vệ, đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên. Bấy giờ, Mục-liên đem nhân đem nhân duyên này bạch đầy đủ lên Thế Tôn.

Thế Tôn bảo:

“Trước Ta đã nói với ông, không cần đến đó gặp người ác này.”

Bấy giờ Thế Tôn nói kệ thế này:

Phàm người sinh ra,

Búa ở trong miệng.

Sở dĩ chém thân,

Do lời ác kia.

Người dứt ta dứt,

Cả hai đều thiện.

Đã tạo hành ác,

Tắt đọa đường ác.

Đó là cực ác,

Có hết, không hết.

Ác đối Như Lai,

Tội này rất nặng.

Một vạn ba ngàn

Sáu mốt ngục Tro;

Chê Thánh rơi vào,

Do thân khẩu tạo.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nên học ba pháp, thành tựu hạnh mình. Thế nào là ba? Thân làm thiện, miệng nói thiện, và ý nghĩ thiện.

“Các Tỳ-kheo, hãy học tập những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 06⁶⁵⁵

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu có Tỳ-kheo nào thành tựu ba pháp, ở trong hiện pháp khéo được khoái lạc, đồng mãn tinh tấn hữu lậu dứt sạch.⁶⁵⁶ Thế nào là ba? Ở đây, Tỳ-kheo, các căn tịch tịnh,⁶⁵⁷ ăn uống biết tiết độ, không bỏ kinh hành⁶⁵⁸.

“Tỳ-kheo, thế nào các căn tịch tịnh? Ở đây, Tỳ-kheo khi mắt thấy sắc, không khởi tưởng đắm, không có thức niệm,⁶⁵⁹ được sự thanh tịnh ở nơi nhãn căn; vì để giải thoát khỏi những cái ấy⁶⁶⁰ nên luôn thủ hộ nhãn căn. Khi tai nghe tiếng, mũi ngửi hương, lưỡi biết vị, thân biết mịn láng, ý biết pháp, không khởi tưởng đắm, không có thức niệm, được sự thanh tịnh ở nơi nhãn căn; vì để giải thoát khỏi những cái ấy nên luôn thủ hộ ý căn. Như vậy là Tỳ-kheo có các căn tịch tịnh.

“Sao gọi là Tỳ-kheo ăn uống biết tiết độ? Ở đây, Tỳ-kheo suy xét những đồ ăn thức uống từ đâu mà đến; ăn không vì để mập trắng, mà chỉ muốn duy trì [604a01] thân hình, bốn đại được nguyên vẹn: ‘Nay tôi phải trừ cảm thọ cũ,⁶⁶¹ khiến cảm thọ* mới không sanh, để thân đủ sức, được tu hành đạo, khiến cho phạm hạnh không dứt.’ Cũng như thân nam, nữ nổi lên nhọt độc, phải dùng cao mỡ bôi nhọt. Sở dĩ bôi mỡ là muốn chóng khỏi. Đây cũng như vậy, các Tỳ-kheo, ăn uống biết tiết độ. Ở đây, Tỳ-kheo suy xét đồ ăn thức uống từ đâu mà đến; ăn không vì để mập trắng, mà chỉ muốn duy trì thân hình, bốn đại được nguyên vẹn: ‘Nay tôi phải trừ cảm thọ* cũ, khiến cảm thọ* mới không sanh, để thân đủ sức, được tu hành đạo, khiến cho phạm hạnh không dứt.’ Cũng như xe cộ chở nặng, sở dĩ bôi mỡ trục là muốn đem vật nặng đến nơi. Tỳ-kheo cũng lại như vậy, ăn uống biết tiết độ, suy xét những đồ ăn thức uống từ đâu đến, ăn không vì để mập trắng, mà chỉ muốn duy trì thân hình, bốn đại được nguyên vẹn: ‘Nay tôi phải trừ cảm thọ* cũ, khiến cảm thọ* mới không sanh, để thân đủ sức, được tu hành đạo, khiến cho phạm hạnh không dứt.’ Tỳ-kheo ăn uống biết tiết độ là như vậy.

“Sao gọi là Tỳ-kheo không bỏ kinh hành? Ở đây, Tỳ-kheo, đầu hôm cuối hôm luôn nhớ kinh hành không sai thời khóa, thường niệm tưởng buộc ý vào trong đạo phẩm. Nếu là ban ngày, hoặc đi hoặc ngồi, tư duy diệu pháp, trừ khử ám cái.⁶⁶² Rồi lúc đầu hôm, hoặc đi hoặc ngồi, tư duy diệu pháp, trừ khử

ấm cái. Rồi vào giữa đêm nằm nghiêng bên phải, tư duy buộc ý vào nơi ánh sáng. Rồi đến cuối hôm thức dậy, hoặc đi, hoặc tư duy diệu pháp, trừ khử ấm cái. Như vậy là Tỳ-kheo không bỏ kinh hành.

“Nếu có Tỳ-kheo nào mà các căn tịch tịnh, ăn uống biết tiết độ, không bỏ kinh hành, thường niệm buộc ý vào trong đạo phẩm, Tỳ-kheo này đạt được một trong hai quả⁶⁶³, ở trong hiện pháp hoặc chứng chánh trí,⁶⁶⁴ hoặc đắc A-na-hàm. Cũng như người đánh xe giỏi, ở trên đường bằng phẳng, đánh xe tứ mã không bị ngưng trệ, muốn đến nơi nào, chắc chắn được không nghi ngờ. Tỳ-kheo này cũng lại như vậy, các căn tịch tịnh, ăn uống biết tiết độ, không bỏ kinh hành, thường niệm buộc ý ở trong đạo phẩm, Tỳ-kheo này liền thành một trong hai quả, ở trong hiện pháp hoặc dứt sạch các lậu, hoặc đắc A-na-hàm⁶⁶⁵.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba bệnh lớn. Những gì là [604b01] ba? Phong là bệnh lớn; đàm là bệnh lớn; lãnh là bệnh lớn. Các Tỳ-kheo, đó gọi là ba bệnh lớn. Lại có ba thứ thuốc hay. Những gì là ba? Nếu bệnh phong, tô⁶⁶⁶ là thuốc hay, và tô dùng làm thức ăn. Nếu bệnh đàm, mật làm thuốc hay, và mật dùng làm thức ăn. Nếu bệnh lãnh, dầu⁶⁶⁷ là thuốc hay, và dầu dùng làm thức ăn. Tỳ-kheo, đó gọi là ba loại bệnh lớn này, có ba thứ thuốc này.

“Cũng vậy, Tỳ-kheo cũng có ba loại bệnh lớn. Những gì là ba? Đó là tham dục, sân nhuế, ngu si. Tỳ-kheo, đó gọi là có ba loại bệnh lớn này. Song, ba loại bệnh lớn này, lại có ba thứ thuốc hay. Những gì là ba? Nếu lúc tham dục khởi, thường trị bằng bất tịnh, và tư duy bất tịnh đạo. Nếu bệnh lớn là sân nhuế, thường trị bằng từ tâm, và tư duy từ tâm đạo. Nếu bệnh lớn là ngu si, thường trị bằng trí huệ, và duyên khởi đạo. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là ba loại bệnh lớn này, có ba thứ thuốc này. Cho nên Tỳ-kheo phải cầu phương tiện tìm ba loại thuốc này.

“Này các Tỳ-kheo, hãy học tập điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba hành vi ác. Những gì là ba? Đó là thân làm ác, miệng nói ác, ý nghĩ ác. Tỳ-kheo, đó gọi là có ba hành vi ác này, phải tìm cầu phương tiện tu ba hành vi thiện. Những gì là ba? Nếu thân làm ác, phải tu hành vi thiện nơi thân. Miệng nói ác, phải tu hành vi thiện nơi miệng. Ý nghĩ ác, phải tu hành vi thiện nơi ý.”

Bấy giờ Thế Tôn liền nói kệ này:

Giữ thân không hành ác;

Tu tập thân thiện hành.

Niệm xả thân ác hành;

Hãy học thân thiện hành.

Giữ miệng không hành ác;

Tu tập miệng hành thiện.

Niệm xả miệng nói ác

Hãy học miệng nói thiện.

Giữ ý không hành ác;

Tu tập ý nghĩ thiện.

Niệm xả ý hành ác;

Hãy học ý nghĩ thiện.

Lành thay, thân hành thiện!

Khẩu hành cũng như vậy

[604c01]Lành thay ý hành thiện!

Tất cả cũng như vậy.⁶⁶⁸

Giữ khẩu ý thanh tịnh,

Thân không hành vi ác.

Ba nghiệp đạo⁶⁶⁹ thanh tịnh,

Đường vô vi Đại Tiên.⁶⁷⁰

“Nhu vậy, này các Tỳ-kheo, hãy xả bỏ ba hành vi ác, tu ba hành vi thiện.

“Các Tỳ-kheo, hãy học tập điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09⁶⁷¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, số đông Tỳ-kheo, đến giờ, khoác y, cầm bát, vào thành khát thực. Lúc đó, các Tỳ-kheo nghĩ rằng: “Chúng ta vào thành khát thực giờ này còn sớm. Giờ nên dẫn nhau đến chỗ của phạm-chí ngoại đạo⁶⁷².” Rồi số đông các Tỳ-kheo đi đến chỗ phạm-chí dị học.⁶⁷³ Sau khi chào hỏi nhau xong, họ ngồi xuống một bên. Lúc đó ngoại đạo phạm-chí hỏi Sa-môn:

“Đạo sĩ Cù-đàm thường nói về dục luận,⁶⁷⁴ sắc luận, thọ* luận, tướng luận. Những luận như vậy có gì sai khác? Những gì chúng tôi luận cũng là những

gì Sa-môn nói. Những gì Sa-môn nói cũng là những gì chúng tôi luận. Thuyết pháp giống như tôi thuyết pháp. Dạy dỗ giống như tôi dạy dỗ.”

Các Tỳ-kheo nghe những lời này xong, không nói đúng, cũng không nói sai, rời chỗ ngồi đứng dậy bỏ đi, vừa suy nghĩ, như vậy: “Chúng ta nên đem nghĩa này đến hỏi đức Thế Tôn.”

Các Tỳ-kheo sau khi ăn xong, đi đến chỗ đức Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Khi đó, các Tỳ-kheo đem nhân duyên đầu đuôi câu chuyện đã nghe từ chỗ Phạm-chí, bạch hết lên Thế Tôn.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu phạm chí kia hỏi như vậy, các người nên đem nghĩa này hỏi lại họ: ‘Dục có vị ngọt gì, lại có tai họa gì phải lìa bỏ dục?’⁶⁷⁵ Sắc có vị ngọt gì, lại có tai họa gì phải lìa bỏ sắc? Thọ có vị ngọt gì, lại có tai họa gì phải lìa bỏ thọ?’ Nếu các người đem những lời này đáp lại câu hỏi của họ, các phạm chí ấy sẽ lặng im không trả lời được. Giả sử có nói, cũng không thể giải thích nghĩa sâu xa này, mà còn tăng trưởng ngu hoặc, rơi vào ngõ cụt. Vì sao vậy? Vì chẳng phải cảnh giới của họ. Lại nữa, này Tỳ-kheo, Ma cùng Ma thiên, Thích, Phạm, Tứ Thiên vương, Sa-môn, Bà-la-môn, người và phi nhân, ai mà có thể hiểu nghĩa sâu này, trừ [605a01] Như Lai Đẳng chánh giác và Thánh chúng của Như Lai, hay những người thọ giáo của Ta, những người này thì không luận đến.⁶⁷⁶

“Dục có vị ngọt gì? Đó chính là năm dục.⁶⁷⁷ Những gì là năm? Sắc được thấy bởi mắt làm khởi nhãn thức, rất đáng yêu, đáng nhớ, được người đời ưa thích. Tiếng được nghe bởi, được ngửi bởi mũi, vị được nếm bởi lưỡi, mịn láng được xúc bởi thân, rất đáng yêu, đáng nhớ, được người đời ưa thích. Khổ, lạc phát sinh từ trong năm dục này, đó gọi là vị của dục.

“Dục có tai họa gì? Ở đây, một thiện gia nam tử học các kỹ thuật để tự kinh doanh cho mình; hoặc học làm ruộng, hoặc học thư số, hoặc học làm thuê, hoặc học toán số, hoặc học cân đối, hoặc học chạm khắc, hoặc học thông tin qua lại, hoặc học hầu hạ vua, thân không lánh nắng mưa, mệt nhọc cần khổ, không được tự do. Làm những việc khổ cay này để thu hoạch sản nghiệp. Đó là tai họa lớn của dục. Khổ não trong đời này do ân ái này, đều do tham dục. Nhưng thiện gia nam tử kia lại làm việc cực khổ vậy mà không được của cải, trong lòng sầu lo khổ não không thể tính kể, tự suy nghĩ rằng, ‘Ta làm công lao này, bày các phương kế, mà không được tiền của.’ Các trường hợp như vậy, nên nghĩ đến lìa bỏ. Đó là nên lìa bỏ dục.

“Lại nữa, khi thiện gia nam tử kia, hoặc khi bầy phương kế vậy mà được tiền của. Do được tiền của nên tìm đủ mọi cách thích hợp để luôn tự giữ gìn, sợ vua chiếm đoạt, bị giặc cướp giết, bị nước cuốn trôi, bị lửa thiêu đốt. Lại nghĩ như vậy: ‘Ta muốn chôn dấu, nhưng sợ sau quên mất. Ta muốn xuất ra sinh lời lại sợ không thể giữ. Hay nhà sanh con xấu, tiêu phá tài sản của ta.’ Đại loại như vậy, dục là tai hoạn lớn, do bởi gốc dục này đưa đến tai biến này.

Lại nữa, thiện gia nam tử kia thường sanh tâm này, là muốn gìn giữ tài sản, sau đó vẫn bị quốc vương chiếm đoạt, bị giặc cướp giết, bị nước cuốn trôi, bị lửa thiêu đốt; những thứ chôn dấu cũng lại không thể giữ. Ngay khi muốn xuất vốn kiếm lời cũng thu không được. Ở nhà sanh con xấu, tiêu phá tài sản. Tiền vạn không thu được một. Trong lòng sầu ưu, khổ não, đấm ngực kêu la: ‘Tiền của ta có trước kia nay mất tất cả!’ Người ấy trở nên ngu hoặc, tâm ý thác loạn. Cho nên, gọi dục là tai hoạn lớn, do bởi gốc dục này không đến vô vi được.

“Lại nữa, do bởi gốc dục này, mà con người mặc giáp, cầm dao gậy, công phạt lẫn nhau. Chúng đánh nhau, hoặc ở trước bầy voi, hoặc [605b02] ở trước bầy ngựa, hoặc ở trước bộ binh, hoặc ở trước xa binh; cho ngựa đấu ngựa, cho voi đấu voi, cho xe đấu xe, cho bộ binh đấu bộ binh; hoặc chém nhau, bắn nhau, hoặc đâm nhau. Đại loại như vậy, dục là tai hoạn lớn, vì dục là nguồn gốc đưa đến tai biến này.

“Lại nữa, do bởi gốc dục này, mà con người mặc giáp, cầm gậy, hoặc ở cửa thành, hoặc ở trên thành, chém nhau, bắn nhau, hoặc dùng dao đâm, hoặc dùng bánh xe sắt nghiền đầu, hoặc tưới sắt nấu chảy, chịu đau đớn như vậy mà chết rất nhiều.

“Lại nữa, dục cũng không có thường, tất cả thay nhau biến đổi không ngừng. Không hiểu rõ dục này biến đổi vô thường, thì đây gọi dục là tai hoạn lớn.

“Sao phải lìa bỏ dục? Nếu ai hay tu hành trừ tham dục;⁶⁷⁸ đó gọi là bỏ dục.

“Các sa-môn, bà-la-môn mà không như thật biết tai hoạn lớn của dục, cũng lại không biết nguyên do xả ly dục; không biết sa-môn, oai nghi của sa-môn, không biết bà-la-môn, oai nghi của bà-la-môn, những người ấy chẳng phải là sa-môn, chẳng phải bà-la-môn, cũng lại không thể tự thân tác chứng mà tự an trú⁶⁷⁹. Nghĩa là các sa-môn, bà-la-môn mà xét biết dục là tai hoạn lớn, xa lìa dục, như thật không hư dối, biết sa-môn có oai nghi của sa-môn, biết bà-

la-môn có oai nghi của bà-la-môn, tự thân tác chúng mà tự an trú*. Đó là lia bỏ dục.

“Sao gọi là vị ngọt của sắc? Khi nó thấy con gái dòng sát-lợi, con gái dòng bà-la-môn, con gái dòng trưởng giả, tuổi mười bốn, mười lăm, mười sáu, không cao, không thấp, không mập, không ốm, không trắng, không đen, xinh đẹp vô song, hiếm có ở đời; vừa mới thấy nhan sắc ấy, nó liền khởi tưởng yêu thích. Đó gọi là vị của sắc.

“Sao gọi sắc là tai hoạn lớn? Lại nữa, sau nếu lại thấy người con gái kia, tuổi đã tám mươi, chín mươi, cho đến trăm tuổi, nhan sắc đổi khác, qua tuổi thiếu, tráng niên, răng rụng, tóc bạc, thân thể cẩu ghét, da dòn, mặt nhăn, lưng khòm, rên rỉ, thân như xe cũ, hình dáng run rẩy, chóng gậy mà đi. Thế nào, các Tỳ-kheo, sắc đẹp được thấy ban đầu, sau lại thấy đổi khác, há chẳng phải là tai hoạn lớn sao?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Lại nữa, ở đây nếu thấy người con gái kia thân mang trọng bệnh, nằm trên giường, đại tiểu tiện không thể đứng dậy. [605c01] Thế nào, Tỳ-kheo, sắc đẹp được thấy trước kia, nay trở nên bệnh này; há chẳng phải là tai hoạn lớn sao?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Thế Tôn bảo:

“Các Tỳ-kheo, đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, nếu lại thấy người con gái kia, thân hoại mạng chung, được đem đến gò mả. Thế nào, Tỳ-kheo, sắc đẹp trước kia đã thấy, nay đã biến đổi; ở trong đó mà tưởng khổ lạc; há chẳng phải là tai hoạn lớn sao?”

Các Tỳ-kheo đáp rằng:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Thế Tôn bảo:

“Đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Lại nữa, nếu thấy người con gái kia, chết qua một ngày, hai ngày, ba ngày, bốn ngày, năm ngày, cho đến bảy ngày; thân thể sinh chướng, rữa thối, tan rã, rơi vãi một nơi. Thế nào, Tỳ-kheo, sắc đẹp có trước kia, đến nay thay đổi đến như vậy; há chẳng phải là tai hoạn lớn sao?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Đức Thế Tôn bảo:

“Đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Lại nữa, nếu thấy người con gái kia, bị quạ, chim khách, kên kên, tranh nhau đến ăn thịt; hoặc bị beo, chó, sói, hổ, thấy mà ăn thịt; hoặc các loài trùng ngọ nguậy rất nhỏ, biết bò, bay, động đậy, thấy mà ăn thịt. Thế nào, Tỳ-kheo, sắc đẹp người kia vốn có, nay biến đổi đến như vậy; ở trong đó mà khởi tưởng khổ lạc, há chẳng phải là tai hoạn lớn sao?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Đức Thế Tôn bảo:

“Đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Lại nữa, nếu thấy thân người con gái kia, thân bị trùng quạ đã ăn nửa, ruột, dạ dày, thịt, máu, ô uế bất tịnh. Thế nào, Tỳ-kheo, sắc đẹp mà trước kia cô ấy có, nay biến đổi đến như vậy; ở trong đó mà khởi tưởng khổ lạc, há chẳng phải là tai hoạn lớn sao?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Đức Thế Tôn bảo:

“Đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Lại nữa, nếu thấy thân người con gái kia, máu thịt đã hết, chỉ còn hài cốt liền nhau. Thế nào, Tỳ-kheo, sắc đẹp người kia từng có nay thay đổi đến nỗi như vậy; ở trong đó mà khởi ý tưởng khổ lạc, há chẳng phải là tai hoạn lớn sao?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Đức Thế Tôn bảo:

“Đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Lại nữa, nếu thấy thân người con gái kia, máu thịt đã hết, chỉ có gân quần ràng như bó củi. Thế nào, Tỳ-kheo, sắc đẹp người kia từng có nay thay đổi đến nỗi như vậy; ở trong đó mà khởi ý tưởng khổ lạc, há chẳng phải là tai hoạn lớn sao?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Đức Thế Tôn bảo:

“Đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Lại nữa, nếu thấy thân người con gái kia, hài cốt tan rã mỗi nơi, hoặc xương chân một chỗ, hoặc xương tay một chỗ, hoặc [606a01] xương đùi một chỗ, hoặc xương hông một chỗ, hoặc xương sườn một chỗ, hoặc xương bả vai một chỗ, hoặc xương cổ một chỗ, hoặc đầu lâu một chỗ. Thế nào, Tỳ-kheo, sắc đẹp người kia từng có nay thay đổi đến như vậy; ở trong đó mà khởi ý tưởng khổ lạc, há chẳng phải là tai hoạn lớn sao?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Đức Thế Tôn bảo:

“Đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Lại nữa, nếu thấy thân người con gái kia, xương cốt bạc trắng, hoặc giống sắc bò câu. Thế nào, Tỳ-kheo, sắc đẹp người kia từng có nay thay đổi đến như vậy; ở trong đó mà khởi ý tưởng khổ lạc, há chẳng phải là tai hoạn lớn sao?

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Đức Thế Tôn bảo:

“Đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Lại nữa, nếu thấy thân người con gái kia, hài cốt trải qua nhiều năm, hoặc bị mục nát, tan rã, giống như màu đất. Thế nào, Tỳ-kheo, sắc đẹp người kia từng có nay thay đổi đến như vậy; ở trong đó mà khởi ý tưởng khổ lạc, há chẳng phải là tai hoạn lớn sao?

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Đức Thế Tôn bảo:

“Đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Lại nữa, sắc này vô thường biến đổi, không được lâu dài, không được bền vững⁶⁸⁰. Đó gọi sắc là tai hoạn lớn.

“Sao gọi sắc là xuất yếu⁶⁸¹? Nếu hay lìa nơi bỏ sắc, trừ các loạn tướng. Đó là lìa bỏ nơi sắc.⁶⁸² Những sa-môn, bà-la-môn mà đắm trước sắc nơi sắc, không như thật biết tai hoạn lớn, cũng không biết xả ly, đó không phải là sa-môn, bà-la-môn; đối với sa-môn mà không biết oai nghi của sa-môn, đối với bà-la-môn mà không biết oai nghi của bà-la-môn, không thể tự thân tác chứng mà tự an trú*. Nghĩa là các sa-môn, bà-la-môn mà không đắm trước sắc ở nơi sắc; biết rõ sâu xa đại hoạn, biết xả ly, những người ấy ở nơi sa-môn mà

biết oai nghi của sa-môn, ở nơi bà-la-môn biết oai nghi của bà-la-môn, tự thân tác chứng mà tự an trú*. Đó gọi là lia bỏ đối sắc.

“Sao gọi là vị của thọ*? Ở đây, Tỳ-kheo, khi có cảm thọ lạc, biết rằng ta có cảm thọ lạc. Khi có cảm thọ khổ, biết rằng ta có cảm thọ khổ. Khi có cảm thọ không khổ không lạc, biết rằng ta có cảm thọ không khổ không lạc. Khi có cảm thọ lạc vật dục,⁶⁸³ biết rằng ta có cảm thọ lạc vật dục. Khi có cảm thọ khổ vật dục,* biết rằng ta có cảm thọ khổ do ăn. Khi có cảm thọ không khổ không lạc do ăn,* biết rằng ta có cảm thọ không khổ không lạc do ăn. Khi có [6b01] cảm thọ khổ phi vật dục,⁶⁸⁴ biết rằng ta có cảm thọ khổ phi vật dục *. Khi có cảm thọ lạc phi vật dục,* biết rằng ta có cảm thọ lạc không do ăn. Khi có cảm thọ không khổ không lạc phi vật dục,* biết rằng ta có cảm thọ không khổ không lạc phi vật dục *.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, khi có cảm thọ lạc, khi ấy không có cảm thọ khổ, cũng lại không có cảm thọ không khổ không lạc; bấy giờ ta chỉ có cảm thọ lạc. Khi có cảm thọ khổ, khi ấy không có cảm thọ lạc, cũng lại không có cảm thọ không khổ không lạc, chỉ có cảm thọ khổ.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, khi có cảm thọ không khổ không lạc, khi ấy không có cảm thọ lạc và cảm thọ khổ, mà chỉ có cảm thọ không khổ không lạc.

“Lại nữa, thọ* là pháp vô thường biến đổi. Vì biết thọ* là pháp vô thường biến đổi, cho nên gọi thọ là tai hoạn lớn.

“Sao gọi thọ là xuất yếu? Nếu hay xả ly thọ nơi thọ, trừ các loạn tướng.⁶⁸⁵ Đó gọi là lia bỏ đối cảm giác. Những sa-môn, bà-la-môn nào mà đắm trước thọ nơi thọ, không biết tai hoạn lớn, cũng không lia bỏ, không như thật biết; những người ấy chẳng phải sa-môn, bà-la-môn. Ở nơi sa-môn không biết oai nghi của sa-môn. Ở nơi bà-la-môn không biết oai nghi của bà-la-môn. Không thể tự thân chứng, mà tự an trú*. Những sa-môn, bà-la-môn nào mà không đắm trước thọ nơi thọ, biết rõ sâu xa là tai hoạn lớn, hay biết xả ly, những người ấy ở nơi sa-môn mà biết oai nghi của sa-môn; ở nơi bà-la-môn mà biết oai nghi của bà-la-môn, tự thân tác chứng mà tự an trú*. Đó gọi là xả ly thọ.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, nếu có sa-môn, bà-la-môn nào không biết cảm thọ khổ, cảm thọ lạc, cảm thọ không khổ không lạc; không như thật biết, nhưng lại giảng dạy người khác khiến thực hành. Điều này không xảy ra. Nếu có sa-môn, bà-la-môn nào có thể xả ly thọ, như thật biết, lại khuyên dạy người xả ly. Điều này có xảy ra. Đó gọi là xả ly nơi thọ.

“Các Tỳ-kheo, nay Ta đã nói về sự đấm trước đục, vị của đục, đục là tai hoạ lớn, lại có thể xả ly; cũng nói về đấm trước sắc, vị của sắc, sắc là tai hoạ lớn, có thể xả ly sắc. Đã nói về sự đấm trước thọ, vị của thọ, thọ là tai hoạ lớn, có thể xả ly thọ.

“Những gì các Như Lai cần làm, những gì cần thi thiết, nay Ta đều đã chu tất. Các người hãy thường suy niệm ở dưới gốc cây, trong rừng vắng, thiền tọa tư duy, chớ có giải đãi. Đó là giáo sắc của Ta.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

[606c01]Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba thứ không chắc thật. Những gì là ba? Thân không chắc thật, mạng không chắc thật, tài không chắc thật. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là ba thứ không chắc thật.

“Ở đây, Tỳ-kheo, trong ba thứ không chắc thật, hãy phương tiện tìm cầu làm thành ba thứ chắc thật. Những gì là ba? Thân không chắc thật, tìm cầu nơi cái chắc thật. Mạng không chắc thật, tìm cầu nơi cái chắc thật. Tài không chắc thật, tìm cầu nơi cái chắc thật.

“Sao gọi là thân không chắc thật, tìm cầu nơi chắc thật? Nghĩa là khiêm nhường, cung kính, lễ bái, tùy lúc thăm hỏi. Đây là thân không chắc thật, tìm cầu nơi chắc thật.

“Sao gọi là mạng không chắc thật, tìm cầu nơi chắc thật? Ở đây, thiện nam tử, thiện nữ nhân suốt đời không sát sanh, không dùng dao gậy, thường biết tầm quý, có tâm từ bi, nghĩ khắp tất cả chúng sanh; suốt đời không trộm cắp, thường niệm bố thí, tâm không ý tưởng keo lẩn; suốt đời không dâm dật, cũng không thông dâm vợ người; suốt đời không vọng ngữ, thường nghĩ đến chí thành không khi dối người đời; suốt đời không uống rượu, ý không tán

loạn, giữ giới cấm của Phật. Đó gọi là mạng không chắc thật, tìm cầu nơi chắc thật.

“Sao gọi là tài không chắc thật, tìm cầu nơi chắc thật? Thiện nam tử, thiện nữ nhân thường niệm bố thí cho sa-môn, bà-la-môn, các hàng nghèo khó. Người cần ăn thì cho ăn, cần nước uống cho nước uống, y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, tọa cụ, thuốc men chữa bệnh, nhà cửa thành quách, những thứ gì cần đều đem cho hết; tài sản không chắc thật, tìm cầu nơi chắc thật là như vậy.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là có ba thứ không chắc thật này, tìm cầu nơi ba thứ chắc này.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Biết thân không chắc thật;

Mạng cũng không kiên cố;

Tài sản, pháp suy mòn;

Người nên cầu chắc thật.

Thân người thật khó được;

Mạng cũng chẳng dài lâu;

Tài sản cũng hủy hoại;

Hoan hỷ niệm bố thí.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Thứ nhất đức, phước nghiệp,

Ba nhân, ba an, sợ,

Ba đêm, bệnh, ác hành,

Trừ khổ, không chắc thật.

---o0o---

22. PHẨM BA CÚNG DƯỜNG

KINH SỐ 01

[607a01] Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba người, xứng đáng được người đời cúng dường. Ba người ấy là ai? Như Lai Chí chơn Đẳng chánh giác, xứng đáng được người đời cúng dường. Đệ tử của đức Như Lai, A-la-hán lậu tận, xứng đáng được người đời cúng dường. Chuyển luân Thánh vương, xứng đáng được người đời cúng dường.

“Có nhân duyên gì mà Như Lai xứng đáng được người đời cúng dường? Như Lai điều phục những ai chưa được điều phục, hàng phục những ai chưa được hàng phục, độ những ai chưa được độ, giải thoát những ai chưa được giải thoát, khiến thành Niết-bàn những ai chưa bát-niết-bàn, cứu hộ những ai chưa được cứu hộ, làm con mắt cho những ai mù mắt. Như Lai là tối tôn đệ nhất, là ruộng phước tối tôn, đáng kính, đáng quý giữa Ma, hoặc Ma thiên, trời và người, làm đạo sư hướng dẫn loài người biết con đường chánh, thuyết đạo giáo cho những ai chưa biết đạo. Do nhân duyên này, Như Lai là xứng đáng được người đời cúng dường.

“Có nhân duyên gì mà đệ tử của Như Lai, A-la-hán lậu tận, xứng đáng được người đời cúng dường? Tỳ-kheo nên biết, A-la-hán lậu tận đã vượt qua được dòng sanh tử, không còn tái sinh, đã đắc pháp vô thượng; dâm, nộ, si vĩnh viễn diệt tận không còn, là ruộng phước của đời. Do nhân duyên này, A-la-hán lậu tận xứng đáng được người đời cúng dường.

“Lại nữa, do nhân duyên gì mà Chuyển luân Thánh vương xứng đáng được người đời cúng dường? Các Tỳ-kheo nên biết, Chuyển luân Thánh vương dùng pháp đề trị hóa, trọn không sát sanh, lại dạy dỗ người khiến không sát sanh; tự mình không trộm cắp và cũng dạy người khác không trộm cắp; tự mình không dâm dật và dạy người khác không dâm dật; tự mình không nói vọng ngữ và dạy người khác không vọng ngữ; tự mình không nói hai lưỡi; tự mình không nói đấu loạn kia-đây, lại cũng dạy người khác khiến không nói hai lưỡi; tự mình không ganh ghét, sân, si, lại dạy người khác cũng không tập pháp này; tự

hành theo chánh kiến và dạy người khác không hành theo tà kiến. Do nhân duyên này, Chuyển luân Thánh vương xứng đáng được người đời cúng dường.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ đức Thế Tôn bảo A-nan:

“Có ba thiện căn không thể cùng [607b01] tận, đưa dần đến Niết-bàn giới. Những gì là ba? Gieo trồng công đức ở nơi Như Lai, thiện căn này không thể cùng tận. Gieo trồng công đức ở nơi Chánh pháp, thiện căn này không thể cùng tận. Gieo trồng công đức ở nơi Thánh chúng, thiện căn này không thể cùng tận. Nay A-nan, đó gọi là có ba thiện căn không cùng tận này, đưa đến Niết-bàn giới. Cho nên A-nan, hãy tìm cầu phương tiện để đạt được phước không thể cùng tận này.

“A-nan, hãy học tập điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.
Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba thọ* này. Những gì là ba? Đó là cảm thọ lạc, cảm thọ khổ, cảm thọ không khổ không lạc⁶⁸⁶

“Này các Tỳ-kheo, nên biết, cảm thọ lạc kia là sứ giả của ái dục. Cảm thọ khổ kia là sứ giả của sân nhuế sai khiến. Cảm thọ không khổ không lạc kia

là sứ giả của si. Cho nên, này Tỳ-kheo, hãy học phương tiện tìm cầu diệt các sứ giả này. Vì vậy, các người hãy tự nhiệt hành, tự tu hành pháp cần phải tu hành, đặc pháp vô tử. Các Tỳ-kheo nên biết, sau khi Ta diệt độ, nếu có Tỳ-kheo nào tự niệm nhiệt hành tu hành pháp này, đặc pháp vô tử, người ấy chính là đệ nhất Thanh văn.

“Thế nào, Tỳ-kheo, hãy tự nhiệt hành, tự tu hành pháp cần phải tu hành, đặc pháp vô tử. Ở đây, Tỳ-kheo tự quán thân nơi nội thân, tự quán thân nơi ngoại thân, tự quán thân nơi ngoại thân mà tự an trú*; quán nội thọ, quán ngoại thọ, quán nội ngoại thọ; quán nội tâm, quán ngoại tâm, quán nội ngoại tâm; quán nội pháp, quán ngoại pháp, quán nội ngoại pháp tự an trú*.”

“Như vậy Tỳ-kheo, hãy tự nỗ lực tu hành pháp ấy, đặc pháp vô tử. Những Tỳ-kheo nào thực hành pháp này, người ấy là đệ tử bậc nhất ở trong hàng Thanh văn.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ đức Thế Tôn bảo Tỳ-kheo:

“Có ba sự, che khuất thì tốt, hiển lộ thì không tốt.⁶⁸⁷ Những gì là ba? Một là nữ nhân, che khuất thì tốt, hiển lộ thì không tốt. Hai là chú thuật bà-la-môn, che khuất thì tốt, hiển lộ thì không tốt. Ba là nghiệp của tà kiến, [607c01] che khuất thì tốt, hiển lộ thì không tốt. Tỳ-kheo, đó gọi là có ba sự này, che khuất thì tốt, hiển lộ thì không tốt.

“Lại có ba sự mà hiển lộ thì tốt, che khuất thì không tốt.⁶⁸⁸ Những gì là ba? Mặt trời, mặt trăng, hiển lộ thì tốt, che khuất thì không tốt. Pháp ngữ của Như Lai, hiển lộ thì tốt, che khuất thì không tốt. Tỳ-kheo, đó gọi là có ba sự này mà hiển lộ thì tốt, che khuất thì không tốt.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Nữ nhân cùng chú thuật,

Tà kiến hành bất thiện:

Đây ba pháp ở đời

Che dấu thì rất tốt.

Nhật, nguyệt chiếu khắp nơi;

Lời chánh pháp Như Lai:

Đây ba pháp ở đời

Hiện bày là đẹp nhất.

“Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy hiển bày pháp Như Lai, chớ để che khuất.

“Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba tướng hữu vi của hữu vi. Những là ba? Biết nó sinh khởi; biết nó biến thiên; biết nó diệt tận.⁶⁸⁹

“Sao gọi đó là biết nó sinh khởi? Biết nó sanh, nó lớn, thành hình năm uẩn, đạt đến các giới và xứ.⁶⁹⁰ Đó gọi là biết nó sinh khởi.

“Sao gọi là nó diệt tận? Nó chết, mạng đã qua, không tồn tại, vô thường, các uẩn tan hoại, dòng họ chia lìa, mạng căn cắt đứt. Đó gọi là biết diệt tận.

“Sao gọi là nó biến dịch? Răng rụng, tóc bạc, khí lực hao mòn, tuổi cao sức yếu, thân thể rã rời. Đó gọi là biệt pháp biết pháp biến dịch’.

“Tỳ-kheo, đó là ba tướng hữu vi của hữu vi. Nên biết ba tướng hữu vi của hữu vi này. Hãy khéo phân biệt.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Người ngu có ba tướng, ba pháp không thể trông cậy.⁶⁹¹ Ba pháp gì? Ở đây, điều mà người ngu không nên tư duy mà cứ tư duy; điều không nên luận nói mà cứ luận thuyết; điều không nên hành mà cứ tu tập.

“Thế nào là người ngu tư niệm điều không nên tư duy? Ở đây, người ngu khởi ba hành của ý, rồi tư duy, ức niệm. Những gì là ba? [608a01] Người ngu khởi tâm ganh tị tài sản và nữ sắc nơi người khác, tâm nghĩ lời ác làm trở dậy tâm ganh ghét, rằng ‘Mong những cái mà người ấy có thuộc về ta.’ Như vậy người ngu tư duy điều không nên tư duy.

“Thế nào là người ngu luận thuyết điều không nên luận thuyết? Ở đây, người ngu gây bốn tội lỗi nơi miệng. Những gì là bốn? Người ngu thường thích vọng ngôn, ý ngữ, ác khẩu, gây đấu loạn giữa người này người kia. Người ngu bốn tội lỗi nơi miệng như vậy.

“Thế là người ngu tạo các hành vi ác? Ở đây, người ngu tạo hành vi ác bởi thân, thường nghĩ đến sát sanh, trộm cắp, dâm dật. Người ngu có hành vi xấu ác như vậy.

“Như vậy, Tỳ-kheo, người ngu có ba hành tích này, người ngu si tập hành ba sự này.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, người trí có ba sự cần được niệm tưởng tu hành. Những gì là ba? Ở đây, người trí tư duy điều đáng tư duy; luận thuyết điều đáng luận thuyết; hành thiện điều đáng tu hành thiện.

“Thế nào là người trí tư duy điều đáng tư duy? Ở đây, người trí tư duy ba hành vi của ý. Những gì là ba? Người trí không ganh ghét, oán giận, si mê; thường hành chánh kiến, thấy tài sản của người khác không sanh tưởng niệm. Như vậy, người trí tư duy điều đáng tư duy.

“Thế nào là người trí luận thuyết điều đáng luận thuyết? Ở đây, người trí thành tựu bốn hành vi bởi miệng. Những gì là bốn? Người trí không nói dối, cũng không dạy người khác nói dối, thấy người nói dối, ý không hoan hỷ. Đó gọi là người trí giữ gìn miệng mình. Lại nữa, người trí không nói thêu dệt, ác khẩu, tranh luận kia đây, cũng không dạy người khiến nói thêu dệt, ác khẩu, gây đấu loạn giữa người này người kia. Như vậy, người trí thành tựu bốn hành vi bởi miệng.

“Thế nào là người trí thành tựu ba hành vi của thân? Ở đây, người trí tư duy thân hành không có điều gì xúc phạm; song người trí lại tự mình không sát sanh, cũng không dạy bảo người sát sanh, thấy người khác giết hại, tâm không hoan hỷ; tự mình không trộm cắp, không dạy bảo người trộm cắp, thấy người khác trộm cắp tâm không hoan hỷ; cũng không dâm dật, thấy nữ sắc của kẻ khác tâm không khởi tưởng, cũng không dạy bảo người khiến hành dâm dật. Nếu thấy người già thì xem như mẹ, người vừa như chị, người nhỏ như em, ý không cao thấp. Người trí đã thành tựu ba hành của thân như vậy.

“Đó gọi là những hành tích của người trí.

“Như vậy, này Tỳ-kheo, có ba tướng hữu vi này của hữu vi. [608b01] Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy thường xả ly ba tướng của người ngu. Chớ nên phé bỏ ba điều sở hành của người trí.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba pháp này, vì không được giác tri, không được thấy, không được nghe, nên trải qua sinh tử mà chưa từng nhìn ngắm; Ta và các người trước đây chưa từng thấy nghe. Những gì là ba? Đó là giới Hiền thánh, không thể giác tri, không thấy, không nghe, nên trải qua sinh tử mà chưa từng nhìn ngắm; Ta và các người trước đây chưa từng thấy nghe. Tam-muội Hiền thánh, trí huệ Hiền Thánh, không thể giác tri, không thấy, không nghe. Nay, như thân Ta, cùng với các người, thấy đều giác tri cấm giới Hiền thánh, tam-muội Hiền thánh, trí huệ Hiền thánh, thấy đều thành tựu, nên không còn tái sinh nữa, đã đoạn nguồn gốc sanh tử. Như vậy, các Tỳ-kheo, hãy niệm tưởng tu hành ba pháp này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba pháp rất đáng mến yêu mà người đời tham muốn. Ba pháp gì? Trẻ khỏe là pháp đáng mến yêu mà người đời tham muốn. Không bệnh là pháp đáng mến yêu mà người đời tham muốn. Tuổi thọ bệnh là pháp đáng mến yêu mà người đời tham muốn. Tỳ-kheo, đó gọi là có ba pháp đáng mến yêu mà người đời tham muốn.

“Lại nữa Tỳ-kheo, tuy có ba pháp đáng mến yêu mà người đời tham đắm này, nhưng lại có ba pháp không đáng mến yêu mà người đời không tham

muốn. Ba pháp gì? Tỳ-kheo nên biết, tuy có trẻ khỏe, nhưng ắt sẽ già, pháp không đáng mến yêu mà người đời không tham muốn. Tỳ-kheo nên biết, tuy có không bệnh, song tất sẽ bệnh, pháp không đáng mến yêu mà người đời không tham muốn. Tỳ-kheo nên biết, tuy có sống lâu, song tất sẽ chết, pháp không đáng mến yêu mà người đời không tham muốn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, tuy có trẻ khỏe, nhưng phải tìm cầu cái không già, đến Niết-bàn giới. Tuy có không bệnh, nhưng phải tìm cầu phương tiện để không có cái bệnh. Tuy có sống lâu, nhưng hãy [608c01] tìm cầu phương tiện để không bị chết.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Giống như mùa Xuân, trời mưa đá lớn. Cũng lại như vậy, nếu Như Lai không xuất hiện ở đời, chúng sanh sẽ rơi vào địa ngục. Bấy giờ người nữ vào địa ngục nhiều hơn đối người nam. Vì sao vậy? Tỳ-kheo nên biết, do ba sự nên các loài chúng sanh thân hoại mạng chung rơi vào ba đường dữ. Những gì là ba? Đó là tham dục, ngủ nghỉ, trạo cử⁶⁹². Bị ba sự này quán chặt tâm ý, thân hoại mạng chung rơi vào ba đường ác.

“Người nữ cả ngày tập hành ba pháp mà tự an trú*.⁶⁹³ Ba pháp gì? Sáng sớm để cho tâm ganh tị quán chặt mình. Buổi trưa lại để cho ngủ nghỉ quán chặt mình. Buổi chiều để cho tâm tham dục quán chặt mình. Do nhân duyên này khiến người nữ kia thân hoại mạng chung sanh vào ba đường dữ. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy niệm tưởng tránh xa ba pháp này.”

Bấy giờ, đức Thế Tôn liền nói kệ rằng:

Ganh tị, ngủ, trạo cử;

Tham dục là pháp ác

Lôi người vào địa ngục,

Cuối cùng không giải thoát.

Vì vậy phải lìa bỏ

Ganh tị, ngủ, trọ cử.

Và cũng xả bỏ dục,

Đừng tạo hành ác kia.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy niệm tránh xa sự ganh tị, không có tâm keo kiệt, thường hành huệ thí, không ham ngủ nghỉ, thường hành không nhiễm,⁶⁹⁴ không đắm tham dục.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba pháp này, tập hành chúng, thân cận chúng, không hề biết chán đủ, lại cũng không thể đến chỗ tĩnh chỉ. Những gì là ba? Đó là tham dục, mà người nào tập pháp này, ban đầu không chán đủ. Hoặc lại có người tập uống rượu, ban đầu không chán đủ. Hoặc lại có người tập ngủ nghỉ, ban đầu không chán đủ. Này Tỳ-kheo, đó gọi là có người tập ba pháp này, ban đầu không chán đủ, lại cũng không thể đến nơi diệt tận. Cho nên, Tỳ-kheo, thường phải lìa bỏ ba pháp này, không gần gũi nó.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Cúng dường, ba thiện căn,

Ba thọ, ba khuất lộ,

Tướng, pháp, ba bất giác,

Mến yêu, xuân, không đủ.⁶⁹⁵

---o0o---

23. PHẨM ĐỊA CHỦ

KINH SỐ 01

[609a14] Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ vua Ba-tư-nặc bảo các quần thần:

“Các người hãy mau chỉnh bị xe có gắn lông chim.⁶⁹⁶ Ta muốn đến chỗ đức Thế Tôn, lễ bái thăm hỏi.”

Tả hữu vâng lệnh vua, chỉnh bị xe có gắn lông chim* xong, liền tâu vua:

“Đã chỉnh bị xong, nay đã đến lúc.”

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc liền lên xe có gắn lông chim*, có vài nghìn người đi bộ và cỡi ngựa, vây quanh trước sau, ra khỏi nước Xá-vệ, đến tinh xá Kỳ-hoàn, đến chỗ đức Thế-tôn. Như phép của các vua, cỡi bỏ năm món nghi trang, đó là: lọng, mũ, kiếm, giày và quạt vàng,⁶⁹⁷ để hết một bên, vua đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên.

Bấy giờ, Thế Tôn thuyết cho pháp thâm diệu cho vua, khích lệ, làm cho hoan hỷ. Vua Ba-tư-nặc sau khi nghe thuyết pháp, bạch Thế Tôn:

“Cúi mong đức Thế Tôn nhận thỉnh cầu ba tháng⁶⁹⁸ của con, cùng Tỳ-kheo Tăng không ở nơi khác.”

Thế Tôn im lặng nhận lời thỉnh cầu của vua Ba-tư-nặc. Khi vua Ba-tư-nặc thấy đức Thế Tôn im lặng nhận lời thỉnh cầu, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, rồi lui đi.

Về đến thành Xá-vệ, vua ra lệnh các quần thần:

“Ta muốn cúng dường phạn thực cho Phật và Tỳ-kheo Tăng ba tháng, cung cấp những vật cần dùng, y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, tọa cụ, thuốc men trị bệnh, [609b01] các người cũng nên phát tâm hoan hỷ.”

Quần thần đáp:

“Xin vâng.”

Vua Ba-tư-nặc cho xây dựng đại giảng đường ở ngoài cửa cung, cực kỳ đẹp đẽ, treo lụa là, tràng phan, dù lọng, trỗi nhạc hát múa, không thể kể. Lập các hồ tắm, bày biện nhiều đèn dầu, dọn nhiều thức ăn, có đến trăm vị. Rồi vua Ba-tư-nặc liền đến bạch:

“Đã đến giờ, cúi xin đức Thế Tôn quang lâm đến nơi này.”

Bảy giờ Thế Tôn thấy đã đến giờ, đắp y cầm bát, dẫn các Tỳ-kheo Tăng, vây quanh trước sau, vào thành Xá-vệ, đến chỗ giảng đường kia. Đến rồi, vào chỗ ngồi mà ngồi, và các Tỳ-kheo Tăng theo thứ tự cũng ngồi.

Khi đó, vua Ba-tư-nặc hướng dẫn các cung nhân, tự tay mang thức ăn, và cung cấp những thứ cần dùng, cho đến ba tháng mà không có gì thiếu hụt; cung cấp các thứ áo chần, cơm nước, giường chiếu, thuốc trị bệnh.

Thấy Thế Tôn ăn xong, vua đem các thứ hoa rải lên Thế Tôn và Tỳ-kheo Tăng, rồi lấy ghế nhỏ ngồi ở trước Như Lai, bạch Thế Tôn:

“Con đã từng nghe từ Phật, do nhờ nhân duyên bố thí cho súc sanh ăn mà được phước gấp trăm; cho người phạm giới ăn được phước gấp ngàn; cho người trì giới ăn được phước gấp vạn; cho Tiên nhân đoạn dục ăn được phước gấp ức; cho vị Tu-đà-hoàn hưởng ăn được phước không thể tính kể, huống lại là vị thành Tu-đà-hoàn ư? Huống chi là vị hướng Tu-đà-hàm, đắc quả Tu-đà-hàm, huống chi vị hướng A-na-hàm, đắc quả A-na-hàm, huống chi vị A-la-hán hướng, đắc A-la-hán quả, huống chi vị Bích-chi-phật hướng, đắc Bích-chi-phật quả, huống chi bậc hướng Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác, huống chi bậc thành Phật và Tỳ-kheo Tăng, công đức phước báu đó

không thể tính kể. Những việc làm công đức hiện tại của con, hôm nay đã xong.”

Thế Tôn bảo:

“Đại vương, chớ nói như vậy! Làm phước không nhầm chán, sao hôm nay lại nói đã làm xong? Vì sao như vậy? Vì sanh tử lâu dài không thể kể.

“Quá khứ lâu xa có vua tên là Địa Chủ, thống lãnh cõi Diêm-phù này. Vua đó có vị đại thần tên là Thiên Minh, ngay từ thiếu thời đã quanh quần bên vua không hề sợ khó. Sau đó, vua kia chia nửa cõi Diêm-phù cho vị đại thần đó trị. Khi đó, tiểu vương Thiên Minh tự xây thành quách, dọc mười hai do tuần, ngang bảy do tuần, đất đai phì nhiêu, Nhân dân đông đúc.

“Bấy giờ, thành đó tên là Viễn chiếu. Đệ nhất phu nhân của vua Thiên Minh tên là Nhật Nguyệt Quang, không cao, không thấp, [609c01] không mập, không gầy, không trắng, không đen, nhan sắc xinh đẹp, hiếm có trên đời, miệng tỏa mùi hương hoa ưu-bát, thân thơm hương chiên-đàn. Một thời gian sau, bà mang thai. Vị phu nhân đó liền đến tâu vua rằng, ‘Nay thần thiếp có thai.’

“Vua nghe lời này, vui mừng hơn hở, không thể kiềm được, liền sai kẻ hầu cận, bày biện giường chiếu cực kỳ khoái lạc. Phu nhân mang thai đủ ngày, sanh một nam nhi. Lúc đương sanh, đất cõi Diêm-phù hiện rực sáng màu vàng, tướng mạo xinh đẹp, đủ ba mươi hai tướng tốt, thân thể sắc vàng. Đại vương Thiên Minh thấy thái tử này, hoan hỷ phấn khởi, mừng rỡ khôn lường, liền triệu các thầy đạo sĩ bà-la-môn, tự bồng thái tử đến để họ xem tướng, ‘Nay ta đã sanh thái tử. Các khanh hãy xem tướng giúp ta, rồi đặt cho tên.’

“Khi đó, các thầy tướng vâng lệnh vua. Họ cùng bồng, xem xét tướng mạo, rồi cùng nhau tâu vua, ‘Thánh vương Thái tử đoan chánh vô song. Các căn đầy đủ. Có ba mươi hai tướng tốt. Nay Vương tử này, sẽ có hai đường hướng: Nếu ở nhà sẽ làm Chuyển luân Thánh vương, đầy đủ bảy báu. Bảy báu gồm có: bánh xe báu, voi báu, ngựa báu, ngọc nữ báu, cư sĩ báu, điển binh báu. Đó là bảy báu. Vua sẽ có một ngàn người con, dũng mãnh cang cường, có thể dẹp quân địch, ở trong bốn biên này, không cần đao trượng mà tự nhiên khuất phục. Hoặc Vương tử này sẽ xuất gia học đạo, thành Vô thượng Chánh giác, danh đức vang xa, khắp cả thế giới. Ngay ngày sinh Vương tử này, ánh sáng chiếu xa, nay đặt tên Vương tử là Đăng Quang.’ Các thầy tướng sau khi đặt tên xong, họ rời chỗ ngồi mà đi.

“Nhà vua suốt ngày bông thái tử, không hề rời mắt. Rồi vua xây cho vương tử này ba giảng đường thích hợp với ba mùa Thu, Đông và Hạ. Cung nhân thể nữ đầy cả trong cung. Sau đó để cho thái tử của ông ở đó vui chơi.

“Khi vương thái tử được hai mươi chín tuổi, bằng tín tâm kiên cố, xuất gia học đạo. Ngày xuất gia, ngày đêm đó thành Phật.

“Bấy giờ, khắp cõi Diêm-phù-đề đều nghe biết, thái tử của vua kia xuất gia học đạo, ngày ngày ấy thành Phật. Sáng sớm phụ vương nghe vương thái tử xuất gia học đạo, ngày đêm đó thành Phật. Vua liền nghĩ rằng: ‘Đêm qua ta nghe chư thiên trên không thảy đều ca tụng tốt lành. Đây tất là điềm lành, chứ không phải là tiếng vang xấu. Nay ta hãy đi [610a01] gặp gỡ.’

“Rồi vua dẫn bốn mươi ức nam nữ vây quanh, đi đến chỗ Như Lai Đấng Quang. Đến nơi, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Bốn mươi ức người cũng làm lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Khi đó Như Lai lần lượt thuyết các đề tài vi diệu cho phụ vương và bốn mươi ức người. Các đề tài đó là luận về thí, luận về giới, luận về sanh thiên, dục là ô uế, là hữu lậu, là hạnh bất tịnh, xuất gia là con đường xuất yếu, đạt được quả báo thanh tịnh.

“Bấy giờ, Như Lai quán sát tâm ý của chúng sanh này, tâm tánh đã hòa dịu, bèn như pháp mà chư Phật Như Lai thường thuyết, nói về khổ, tập, diệt, đạo; Ngài cũng vì bốn mươi ức người mà nói rộng hết nghĩa này. Ngay trên chỗ ngồi, họ sạch hết các trần cấu, được pháp nhãn tịnh. Khi đó, bốn mươi ức người bạch đức Đấng Quang Như Lai, ‘Chúng con muốn cạo bỏ râu tóc, xuất gia học đạo.’

“Đại vương nên biết, bấy giờ, hết thảy bốn mươi ức người được xuất gia học đạo, ngay trong ngày đó thảy đều thành A-la-hán.

“Bấy giờ, đức Đấng Quang Như Lai dẫn bốn mươi ức người đều là bậc Vô trước,⁶⁹⁹ du hành trong nước này. Nhân dân trong nước cúng dường tứ sự, y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, tọa cụ, thuốc men trị bệnh, không thiếu hụt một thứ gì.

“Khi đó, Đại vương Địa Chủ nghe Đấng Quang thành vô thượng chánh chân, Đấng chánh giác, đang dẫn bốn mươi ức người đều là bậc Vô trước, du hành trong nước kia. Vua nghĩ, ‘Nay ta sai tín sứ đến thỉnh Như Lai sang du hóa ở đây. Nếu Ngài đến, bôn nguyện của ta thỏa mãn. Nếu không đến, ta đích thân đến lễ lạy, thăm hỏi.’ Vua liền sai một vị đại thần, ‘Người đến đó, nhân danh ta đánh lễ sát chân, thăm hỏi Như Lai, đời sống có nhẹ nhàng, đi

đứng có mạnh khỏe không? Hãy thưa: Vua Địa Chủ thăm hỏi Như Lai, đòi sống có nhẹ nhàng, đi đứng có mạnh khỏe không? Cúi xin Thế Tôn chiếu cố chôn này.’

“Người đó vâng lệnh vua đi đến đất nước kia. Đến nơi, đánh lễ sát chân Phật, rồi đứng qua một bên, thưa như vậy: ‘Đại vương Địa Chủ lễ sát chân Như Lai. Lễ xong thăm hỏi đòi sống có nhẹ nhàng, đi đứng có mạnh khỏe không? Cúi xin Thế Tôn chiếu cố nước này.’

“Bấy giờ, đức Thế Tôn im lặng nhận lời thỉnh cầu ấy. Rồi Như Lai Đấng Quang dẫn đại chúng, lần lượt du hành trong dân gian, cùng với bốn mươi ức đại Tỳ-kheo, ở bất kỳ nơi nào cũng đều được cung kính, cúng dường y phục, đồ ăn thức uống, giường chiếu, tọa cụ, thuốc men trị bệnh. Như Lai và đại chúng đi lần đến nước Địa Chủ.

“Đại vương Địa Chủ nghe Đấng Quang Như Lai đến nước mình, hiện đang ở trong vườn [610b01] Bà-la phía Bắc, dẫn bốn mươi ức đại Tỳ-kheo. Vua nghĩ, ‘Nay ta nên đích thân đến nghinh đón.’

“Khi đó, đại vương Địa Chủ cũng lại dẫn bốn mươi ức người đến chỗ đức Như Lai Đấng Quang. Đến nơi, vua đánh lễ sát chân Phật, rồi ngồi qua một bên. Bốn mươi ức người lễ sát chân Phật, rồi ngồi qua một bên.

“Bấy giờ, Như Lai Đấng Quang lần lượt trực tiếp nói các đề tài vi diệu cho vua cùng với bốn mươi ức người nghe. Ngài nói về thí, về giới, về sanh thiên, về dục là ô uế, là hữu lậu, là hạnh bất tịnh, xuất gia là con đường xuất yếu, đạt được quả báo thanh tịnh.

“Như Lai quán sát tâm ý của chúng sanh này, tâm tánh đã hòa dịu, bèn như pháp mà chư Phật Như Lai thường thuyết, nói về khổ, tập, diệt, đạo; Ngài cũng vì bốn mươi ức người mà nói rộng hết nghĩa này. Ngay trên chỗ ngồi, họ sạch hết các trần cấu, được pháp nhãn tịnh. Khi đó bốn mươi ức người bạch Như Lai Đấng Quang rằng, ‘Chúng con có ý muốn cạo bảo râu tóc, xuất gia học đạo.’

“Đại vương nên biết, bấy giờ cả thấy bốn mươi ức người đều được xuất gia học đạo. Ngay ngày hôm ấy, họ thấy đều đắc đạo, thành A-la-hán. Khi đó quốc vương Địa Chủ từ chỗ ngồi đứng dậy, đầu mặt lễ sát chân Phật rồi thối lui ra về.

“Bấy giờ, Như Lai Đấng Quang dẫn tám mươi vạn ức người đều là A-la-hán, du hành trong nước. Nhân dân trong nước cúng dường tứ sự, y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, tọa cụ, thuốc men chữa bệnh, cung cấp mọi thứ, không gì thiếu hụt.

“Thời gian sau, quốc vương Địa Chủ lại dẫn các quần thần đến chỗ đức Như Lai đó, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Khi đó, đức Như Lai Đấng Quang vì quốc vương kia thuyết pháp vi diệu. Quốc vương Địa Chủ bạch đức Như Lai rằng, ‘Cúi xin đức Thế Tôn cho con được suốt đời cúng dường Ngài và Tỳ-kheo Tăng, cung cấp y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, tọa cụ, thuốc men trị bệnh, sẽ không có gì thiếu hụt.’

“Như Lai Đấng Quang im lặng nhận lời thỉnh cầu của vua kia. Khi vua thấy đức Phật im lặng nhận thỉnh, lại tiếp bạch Thế Tôn, ‘Nay con có điều cầu nguyện từ Thế Tôn. Cúi mong Thế Tôn chấp nhận.’ Thế Tôn bảo, ‘Pháp của Như Lai siêu quá nguyện này.’⁷⁰⁰ Vua bạch Thế Tôn, ‘Nguyện cầu của con hôm nay rất là tịnh diệu.’ Thế Tôn bảo, ‘Những điều nguyện cầu tịnh diệu ấy là gì?’ Vua bạch Thế Tôn, ‘Như ý của con, hôm nay chúng tăng ăn bằng bát này, ngày mai ăn dùng bát khác; hôm nay chúng tăng mặc y phục này, ngày mai mặc y phục khác; hôm nay chúng tăng ngồi tòa này, ngày mai ngồi tòa khác; hôm nay sai [610c01] người này đến hầu chúng tăng, ngày mai thay đổi người khác đến hầu chúng tăng. Những điều mà con cầu mong chính là như vậy.’ Như Lai Đấng Quang bảo, ‘Tùy ý nguyện của vua. Nay là lúc thích hợp.’”

Đại vương Địa Chủ vui mừng hơn hờ không thể tự chế, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật, rồi thối lui, trở về cung.

“Về đến nơi, vua bảo các quần thần, ‘Nay ta phát tâm trọn đời cúng dường Như Lai Đấng Quang, Chí chân, Đấng chánh giác và chúng Tỳ-kheo, y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, tọa cụ, thuốc men chữa bệnh. Ta khuyên các khanh cũng nên giúp ta lo việc cúng dường.’ Các đại thần đáp, ‘Như lời Đại vương dạy.’

“Cách thành không bao xa, trong vòng một do tuần, vua cho xây dựng giảng đường chạm trổ điêu khắc, năm màu rực rỡ, treo màn, tràng phan, dù lọng, trống nhạc hát múa, rưới hương trên đất, sửa sang hồ tắm, bày đủ thứ đèn đuốc, sửa soạn các thứ đồ ăn thức uống ngon ngọt, bày biện chỗ ngồi. Rồi đến cho biết đã đến giờ, bạch, ‘Bây giờ, đã đúng giờ, xin Thế Tôn chiếu cố.’

“Nhu Lai biết đã đến giờ, khoác y cầm bát, dẫn các Tỳ-kheo trước sau vây quanh, đi đến chỗ giảng đường. Mọi người ngồi trên chỗ ngồi dọn sẵn. Khi đại vương Địa Chủ thấy đức Phật và các Tỳ-kheo Tăng ngồi xong, dẫn cung nhân nữ và các quan đại thần, tạt tay rót nước, bưng sót nhiều đồ ăn thức uống, có đến trăm vị.

“Đại vương nên biết, khi ấy quốc vương Địa Chủ cúng dường Nhu Lai Đăng Quang và tám mươi ức vị A-la-hán trong vòng bảy vạn năm, chưa từng lười bỏ. Khi đức Nhu Lai đó giáo hóa khắp tất cả xong, bèn nhập Niết-bàn ở trong vô dư Niết-bàn giới.

“Khi đó, đại vương Địa Chủ dùng hàng trăm thứ hoa thơm cúng dường. Rồi ở các ngã tư đường dựng bốn tháp lớn. Mỗi tháp được làm bằng bảy báu, vàng, bạc, lưu ly, thủy tinh; treo lụa, phướn, dù lọng. Tám mươi ức A-la-hán cũng lần lượt nhập Niết-bàn ở trong vô dư Niết-bàn giới. Bây giờ đại vương thân lấy xá-lợi của tám mươi ức vị đó, thấy đều xây tháp, treo lụa, phướn, dù lọng, cúng dường hoa thơm.

“Đại vương nên biết, bây giờ đại vương Địa Chủ lại cúng dường tháp Nhu Lai Đăng Quang và tám mươi ức A-la-hán. Rồi trải qua bảy vạn năm, tùy thời cúng dường, đốt đèn, rải hoa, treo lụa, phan, cái.

“Đại vương nên biết, giáo pháp Nhu Lai Đăng Quang truyền lại bị diệt tận, sau đó vị vua này mới diệt độ.

“Đại vương Địa Chủ lúc bấy giờ há là ai khác chăng? Đừng nghĩ vậy, Vì sao? Đại vương Địa Chủ lúc bấy giờ chính là [611a01] thân Ta. Ta lúc bấy giờ, trong bảy vạn năm, đem các thứ y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, tọa cụ, thuốc men trị bệnh, cúng dường Phật đó, không để giảm thiểu. Sau khi Phật nhập Niết-bàn, lại trong bảy vạn năm cúng dường hình tượng xá-lợi, thắp hương, đốt đèn, treo lụa, phướn, dù lọng, không thứ gì thiết hụt. Vào lúc bấy giờ, Ta đem công đức này cầu hưởng phước lành trong sanh tử, không cầu giải thoát.

“Đại vương nên biết, phước lành có được lúc bấy giờ, nay có còn lại gì chăng? Đừng nghĩ vậy! Như hôm nay Ta xem thấy sự giàu có kia không còn mấy may nào như lông tóc. Vì sao vậy? Sanh tử triền miên không thể kể được, ở trong đó tất đã hưởng hết phước, không còn mấy may nào như sợi tóc. Cho nên Đại vương đừng nói như vậy, ‘Phước lành mà ta làm hôm nay đã xong.’ Đại vương nên nói như vậy, ‘Những gì tôi đã làm bằng thân,

miệng, ý hôm nay, hết thấy đề cầu giải thoát, chứ không cầu hưởng phước nghiệp kia ở trong sanh tử. Như thế sẽ lâu dài được an ổn vô lượng.”

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc trong lòng kinh sợ, toàn thân lông dựng đứng, thương khóc lẫn lộn, lấy tay gạt nước mắt, đánh lễ sát chân Thế Tôn, tự trình bày tội trạng:

“Con như ngu si, như khờ dại, không hiểu biết gì hết. Cúi xin Thế Tôn nhận sự hối lỗi của con. Nay con năm vóc gieo sát đất, sửa đổi những lỗi lầm đã qua, không tái phạm những lời này nữa. Cúi mong đức Thế Tôn nhận sự hối lỗi của con.”

Ba lần như vậy.

Đức Thế Tôn bảo:

“Lành thay, lành thay, Đại vương! Nay ở trước Như Lai sám hối sự phi pháp của mình, đổi lỗi qua, tu sửa về sau. Nay Ta nhận sự sám hối lỗi của Vua. Chớ có tái phạm nữa.”

Bấy giờ ở trong đại chúng, có Tỳ-kheo-ni tên là Ca-chiên-diên, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật, bạch đức Thế Tôn:

“Những gì Thế Tôn dạy hôm nay rất là vi diệu. Lại nữa, Thế Tôn bảo vua Ba-tư-nặc rằng, ‘Đại vương nên biết, những hành vi gì đã làm bằng thân, khẩu, ý là đề cầu giải thoát, chớ đừng cầu hưởng phước nghiệp ở trong vòng sanh tử, như vậy sẽ lâu dài được an ổn vô lượng.’ Sự thật là như vậy. Vì con⁷⁰¹ nhớ lại ba mươi một kiếp về trước đã từng dâng cơm cho Như Lai Thi-khí⁷⁰², Chí chân, Đẳng chánh giác xuất hiện ở đời, Minh hạnh túc⁷⁰³, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu, Thiên Nhân sư, hiệu Phật Thế tôn, bấy giờ du hóa ở thế giới Dã mã.⁷⁰⁴

“Bấy giờ, đức Phật đó, đến giờ, đắp y cầm bát vào thành Dã mã khát thực. Trong thành có một [611b01] người làm thuê tên là Thuần Hắc. Khi người làm thuê kia thấy đức Như Lai cầm bát vào thành khát thực, liền nghĩ thầm, ‘Nay đức Như Lai vào thành, ắt cần ăn uống.’ Người ấy liền chạy vào nhà lấy thức ăn ra cúng cho Như Lai, và phát lời nguyện này: ‘Bằng công đức này, tôi sẽ khỏi đọa trong ba đường dữ. Mong cho tôi đời sau cũng gặp vị như Thánh tôn này, cũng sẽ mong Thánh tôn kia thuyết pháp cho tôi, để được giải thoát.’

“Thế Tôn và vua Ba-tư-nặc cũng biết điều này. Người làm thuê Thuần Hắc lúc bấy giờ há là ai khác chăng? Chớ có xem vậy! Vì sao? Người làm thuê Thuần Hắc lúc bấy giờ, chính là thân con. Con lúc đó cúng cơm cho Như Lai Thi-khí*, phát thệ nguyện này: ‘Bằng công đức này, tôi sẽ khỏi đọa trong ba đường dữ. Mong cho tôi đời sau cũng gặp vị như Thánh tôn này, cũng sẽ mong Thánh tôn kia thuyết pháp cho tôi, để được giải thoát.’ Con trong ba mươi mốt kiếp không đọa vào ba đường dữ, sanh trong trời người, cuối cùng hôm nay nhận thân phần này, gặp gỡ Thánh tôn được xuất gia học đạo, tận trừ hữu lậu, thành A-la-hán. Như những gì Thế Tôn thuyết rất là vi diệu.”

Rồi cô nói với vua Ba-tư-nặc:

“Những gì được làm bởi thân, khẩu, ý đều để cầu giải thoát, chẳng cầu hưởng phước nghiệp ở trong vòng sanh tử. Nếu khi tôi gặp Tỳ-kheo, Tỳ-kheo ni, ưu-bà-tắc, ưu-bà-di nào tỏ tâm ý hoan hỷ hướng đến Như Lai, tôi liền nghĩ như vậy: ‘Các hiền sĩ này dụng ý như không ái kính cung phụng Như Lai.’ Nếu tôi gặp bốn bộ chúng, liền đến bảo: ‘Này các bạn, cần vật gì? Y bát chẳng? Ni-sur-đàn chẳng? Ống kim chẳng? Bình nước rửa chẳng? Và những thứ đồ dùng khác của sa-môn, tôi sẽ cung cấp hết.’ Tôi đã hứa vậy rồi, khát cầu khắp nơi. Nếu tôi được, thì đó là đại hạnh. Nếu không được, tôi đến Uất-đơn-việt, Cù-da-ni, Phất-vu-đãi tìm kiếm cầu cho. Vì sao vậy? Vì đều do chúng bốn bộ này mà được đạo Niết-bàn.”

Bấy giờ đức Thế Tôn quán sát tâm Tỳ-kheo ni Ca-chiên-diên này, liền bảo các Tỳ-kheo:

“Các người có thấy ai có tín tâm giải thoát như Tỳ-kheo ni Ca-chiên-diên này không?”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Không thấy, bạch Thế Tôn.”

Đức Thế Tôn bảo:

“Trong số Thanh văn của ta, người có tín giải thoát đệ nhất trong các Tỳ-kheo ni chính là Tỳ-kheo ni Ca-chiên-diên vậy.”⁷⁰⁵

Tỳ-kheo ni Ca-chiên-diên và vua Ba-tư-nặc sau khi nghe Phật thuyết pháp xong, hoan hỷ [611c] phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại núi Kỳ-xà-quật, thành La-duyệt, cùng với năm trăm vị đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ, tôn giả Bà-câu-lu⁷⁰⁶ ở tại một eo núi chấp vá y cũ. Khi đó Thích Đề-hoàn Nhân từ xa thấy tôn giả Bà-câu-lu ở tại một eo núi, đang vá y cũ. Thấy vậy, ông nghĩ thầm: “Tôn giả Bà-câu-lu này đã thành A-la-hán, các trói buộc đã mở, sống lâu vô lượng, hằng tự hàng phục, tư duy vô thường, khổ, không, vô ngã, không vướng việc đời, lại cũng không thuyết pháp cho người khác, tịch lặng tự tu giống như dị học ngoại đạo. Không rõ tôn giả này có thể vì người khác thuyết pháp cho người khác hay là không kham nổi? Nay ta nên thử xem.”

Bấy giờ, Thiên đế Thích biến mất khỏi trời Tam thập tam, hiện đến núi Kỳ-xà-quật, đứng ở trước tôn giả Bà-câu-lu. Sau khi đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên. Thích Đề-hoàn Nhân nói kệ này:

Thuyết được người trí khen;

Vì sao không thuyết pháp?

Phá kết, được hạnh Thánh

Sao lại trụ lặng im.

Tôn giả Bà-câu-lu đáp Thích Đề-hoàn Nhân bằng bài kệ này :

Có Phật, Xá-lợi-phất

A-nan, Quân-đầu,⁷⁰⁷ Bàn,⁷⁰⁸

Và cùng các Tôn trưởng,

Khéo hay nói pháp mầu.

Thích Đề-hoàn Nhân bạch tôn giả Bà-câu-lu:

“Căn của chúng sanh có nhiều loại khác nhau. Song ngài nên biết, Thế Tôn cũng nói chúng loại chúng sanh nhiều hơn bụi đất, vì sao tôn giả Bà-câu-lu không vì người khác mà thuyết pháp?”

Bà-câu-lu đáp:

“Chúng loại chúng sanh khó có thể hiểu biết. Thế giới có nhiều quốc độ không giống nhau, thấy đều chấp trước ngã sở, phi ngã sở. Nay tôi sau khi quán sát nghĩa này, không thuyết pháp cho mọi người.”

Thích Đề-hoàn Nhân nói:

“Xin ngài nói cho tôi nghe nghĩa của ngã sở, phi ngã sở.”

Tôn giả Bà-câu-lu nói:

“Ta, người, thọ mạng,⁷⁰⁹ hoặc nam, hoặc nữ, con người,⁷¹⁰ các loại ấy thấy đều y nơi mạng này mà tồn tại. Nhưng, lại nữa, này Câu-dục, Thế Tôn cũng nói, ‘Tỳ-kheo nên biết, nên tự nỗ lực, không khởi tà pháp, cũng nên im lặng như Thánh hiền. Tôi sau khi quán [612a01] sát nghĩa này, bèn im lặng.’”

Bấy giờ Thích Đề-hoàn Nhân từ xa hướng về Thế Tôn chấp tay, nói kệ này:

Quy mạng đáng Mười Lục,

Sáng tròn không mù che.

Vì khắp cả mọi người.

Người này thật kỳ lạ.

Tôn giả Bà-câu-lu đáp:

“Tại sao Đế Thích nói như vậy, ‘Người này thật kỳ lạ?’”

Thích Đề-hoàn Nhân đáp:

“Tôi nhớ ngày xưa đi đến chỗ Thế Tôn, sau khi lễ sát chân Thế Tôn rồi hỏi nghĩa này, ‘Loài trời, người, có tướng niệm gì?’ Bấy giờ Thế Tôn bảo tôi, ‘Thế giới này ngàn ấy loại, tất cả đều sai khác nhau, nguồn gốc không đồng.’ Tôi nghe những lời này rồi, liền đáp, ‘Thật vậy, Thế Tôn, đúng như những lời Thế Tôn đã nói. Thế giới ngàn ấy loại, mỗi mỗi đều không đồng. Có thể

chăng, nếu thuyết pháp cho chúng sanh kia, thầy đều thọ trì và có người thành quả Thánh! Vì vậy nên tôi nói ‘Người này thật lạ kỳ!’ Song những gì tôn giả Bà-câu-lur nói đã nói, cũng lại như vậy, ‘Thế giới ngàn ấy loại, mỗi mỗi không đồng.’”

Rồi Thích Đề-hoàn Nhân nghĩ thầm: “Tôn giả này có khả năng thuyết pháp cho người, chứ không phải không thể.” Rồi Thích Đề-hoàn Nhân từ chỗ ngồi đứng dậy mà đi.

Thích Đề-hoàn Nhân sau khi nghe những gì tôn giả Bà-câu-lur thuyết, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03⁷¹¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật ở bên bờ hồ Lô-thanh,⁷¹² nước Chiêm-bà.⁷¹³

Bấy giờ, Tôn giả Nhị Thập Úc Nhĩ⁷¹⁴ sống một nơi vắng, tự tu gốc pháp, không bỏ mười hai pháp hạnh đầu-đà, đêm ngày kinh hành, không lìa giáo lý ba mươi bảy phẩm trợ đạo. Hoặc ngồi, hoặc đi, thường tu chánh pháp. Đầu đêm, giữa đêm, cuối đêm, thường tự cố gắng không bỏ một giây. Song tâm vẫn không được giải thoát khỏi dục, các pháp hữu lậu.

Lúc bấy giờ, chỗ mà Tôn giả Thập Nhị Úc Nhĩ kinh hành, máu từ bàn chân bị nát chảy đầy tràn cả lè đường, giống như chỗ mổ bò. Quạ, diều đến ăn máu. Song tâm vẫn không được giải thoát khỏi dục, các pháp hữu lậu. Rồi Tôn giả Nhị Thập Úc nghĩ thầm: “Trong những người đệ tử khổ hạnh tinh tấn của đức Phật Thích-ca, ta là người đứng đầu. Song nay tâm của ta vẫn không được giải thoát khỏi các lậu. Vả lại, gia nghiệp ta nhiều tiền của. Ta nên xả bỏ pháp phục, trở về làm bạch y, đem tiền của bố thí rộng rãi. Chứ làm sa-môn như hiện nay thật khó, không dễ.”

Bấy giờ, Thế Tôn từ xa biết được những gì Nhị Thập Úc Nhĩ suy nghĩ, liền [612b01] lướt qua hư không mà đi, đến chỗ Tôn giả kinh hành, trải tọa cụ mà ngồi. Khi đó, tôn giả Nhị Thập Úc Nhĩ đến trước chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Thế Tôn hỏi tôn giả Nhị Thập Úc Nhĩ:

“Vừa rồi người vì có gì mà nghĩ rằng, ‘Trong những người đệ tử khổ hạnh tinh tấn của đức Phật Thích-ca, ta là người đứng đầu. Song nay tâm của ta vẫn không được giải thoát khỏi các lậu. Và lại, gia nghiệp ta nhiều tiền của. Ta nên xả bỏ pháp phục, trở về làm bạch y, đem tiền của bố thí rộng rãi. Chứ làm Sa-môn như hiện nay thật khó, không dễ.’?”

Nhị Thập Úc Nhĩ đáp:

“Thật vậy, bạch Thế Tôn.”

Thế Tôn bảo:

“Nay Ta hỏi lại người, người tùy đó trả lời Ta. Thế nào, Nhị Thập Úc Nhĩ, trước kia khi còn tại gia người giỏi khảy đàn chăng?”

Nhị Thập Úc Nhĩ đáp:

“Thật vậy, bạch Thế Tôn. Trước kia khi còn tại gia con khảy đàn rất giỏi.”

Thế Tôn bảo:

“Thế nào, Nhị Thập Úc Nhĩ, nếu dây đàn căng quá thì âm hưởng không đều. Khi đó tiếng đàn nghe có hay không?”

Nhị Thập Úc Nhĩ đáp :

“Thưa không, Thế Tôn.”

Thế Tôn bảo:

“Thế nào, Nhị Thập Úc Nhĩ, nếu dây đàn lại chùng, khi đó tiếng đàn nghe có hay không?”

Nhị thập Úc Nhĩ đáp:

“Thưa không, Thế Tôn.”

Thế Tôn bảo:

“Thế nào, Nhị Thập Úc Nhĩ, nếu dây đàn không căng không chùng, khi đó âm đàn nghe có hay không?”

Nhị Thập Úc Nhĩ đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn. Nếu dây đàn không chùng, không căng, lúc ấy âm đàn nghe rất hay.”

Thế Tôn bảo:

“Ở đây cũng như vậy. Quá tinh tấn, cũng bằng như trạo cử.⁷¹⁵ Nếu lười biếng, dây sẽ rơi vào tà kiến. Nếu có thể ở giữa, đó là hành bực thượng. Như vậy không lâu sẽ thành người vô lậu.”

Thế Tôn sau khi thuyết pháp vi diệu cho Tỳ-kheo Nhị-thập-úc-nhĩ xong, trở về bên bờ hồ Lô-i-âm.⁷¹⁶

Bấy giờ, Tôn giả Nhị Thập Úc Nhĩ suy nghĩ những gì Thế Tôn đã dạy bảo, ở nơi nhàn tịnh, liên tục không ngừng tu hành pháp đó, vì mục đích mà thiện gia nam tử xuất gia học đạo, cạo bỏ râu tóc, tu phạm hạnh vô thượng, cho đến như thật biết rằng, ‘sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh nữa.’ Tôn giả Nhị Thập Úc Nhĩ đã thành A-la-hán.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Đệ tử siêng năng, đệ nhất khổ hành trong hàng Thanh văn của Ta chính là Nhị Thập Úc Nhĩ.”⁷¹⁷

Sau khi các Tỳ-kheo nghe những gì Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04⁷¹⁸

[612c1] Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, ở trong thành Xá-vệ, trưởng giả Sa-đề⁷¹⁹ mắc bệnh, mạng chung. Nhưng trưởng giả đó không có con cái, nên mọi tài bảo đều nhập hết vào cung.

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc người dính đầy bụi bặm, đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân Phật, rồi ngồi qua một bên. Thế Tôn hỏi vua:

“Đại vương, vì sao đi đến Ta với thân hình đầy bụi bặm?”

Vua Ba-tur-nặc bạch Thế Tôn:

“Trong thành Xá-vệ này có trưởng giả tên là Sa-đề, hôm nay mạng chung. Ông không có con cái. Con tự thân đến trung tâm tài sản, xử lý nhập cung. Riêng vàng ròng tám vạn cân, hưởng chi những tạp vật khác. Nhưng trưởng giả kia ngày còn sống, ăn những đồ ăn rất là tẻ dở, không ăn thứ ngon. Những y phục ông mặc thì cáu bẩn, không sạch. Con ngựa kéo xe cho ông thật gầy yếu.”

Thế Tôn bảo:

“Thật vậy, Đại vương, như vua vừa nói. Phàm người tham lam keo kiệt được tiền của này không dám ăn, không cho cha mẹ, vợ con, tớ hầu, nô tỳ. Cũng lại không cho bằng hữu quen biết. Cũng không cho sa-môn, bà-la-môn và các tôn trưởng. Nếu người có trí có được tài bảo này, thì hay huệ thí, cứu giúp rộng rãi, tất cả không chút gì luyến tiếc, cung cấp sa-môn, bà-la-môn và các vị cao đức.”

Khi đó vua Ba-tur-nặc hỏi:

“Trưởng giả Sa-đề này mạng chung bị sanh vào chốn nào?”

Thế Tôn bảo:

“Trưởng giả Sa-đề này mạng chung sẽ sanh vào trong đại địa ngục Thế khốc.⁷²⁰ Vì sao vậy? Vì người này đoạn mất thiện căn, nên thân hoại mạng chung sanh vào trong địa ngục Thế khốc.”

Vua Ba-tur-nặc hỏi:

“Trưởng giả Sa-đề đoạn thiện căn sao?”

Thế Tôn bảo:

“Thật vậy, Đại vương, như vua đã nói, trưởng giả kia đã đoạn mất thiện căn. Song trưởng giả kia phước cũ đã hết không tạo lại cái mới.”

Vua Ba-tur-nặc hỏi:

“Trưởng giả kia còn sót lại phước nào không?”

Thế Tôn bảo:

“Không, Đại vương, không còn sót mảy may nào tồn tại. Như người nhà nông kia chỉ thu mà không trồng, nên sau lại bị khốn cùng, dần dà cho đến chết. Vì sao vậy? Vì chỉ tiêu dùng sản nghiệp cũ mà không tạo mới. Trưởng giả này cũng như thế, chỉ hưởng phước cũ lại không tạo của mới. Đêm nay, trưởng giả này sẽ vào trong địa ngục Thế khổc.”

Bấy giờ, vua Ba-tu-nặc, trong lòng lo sợ, lau nước mắt mà thưa:

“Trưởng giả này [612c] ngày trước đã tạo ra công đức phước nghiệp gì mà được sanh vào nhà giàu có, lại đã tạo ra gốc rễ bất thiện nào mà không hưởng được của cải cực giàu này, cũng không an trú trong ngũ dục?”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo vua Ba-tu-nặc:

“Vào quá khứ xa xưa, thời Phật Ca-diếp, trưởng giả này ở trong thành Xá-vệ, là con nhà nông. Sau khi đức Phật nhập diệt, có Bích-chi-phật xuất hiện ở đời, đến nhà của trưởng giả này. Khi trưởng giả này thấy Bích-chi-phật đứng ở trước cửa, liền nghĩ thầm: ‘Như Tôn giả này xuất hiện ở đời rất khó. Nay ta hãy đem đồ ăn thức uống đến bố thí người này.’

“Bấy giờ trưởng giả bố thí cho vị Bích-chi-phật kia. Vị Bích-chi-phật này ăn xong, liền bay lên hư không mà đi.

“Khi trưởng giả đó thấy vị Bích-chi-phật hiện thân tức, liền phát thệ nguyện như vậy: ‘Nguyện đem gốc thiện này, khiến cho đời đời sanh ở chỗ nào cũng không đọa vào ba đường dữ, thường nhiều của báu.’ Sau đó lại có tâm hối tiếc: ‘Những thức ăn vừa rồi đáng lẽ cho nô bộc chứ không cho đạo nhân đầu trọc này ăn.’ Trưởng giả nhà nông lúc đó há là người nào khác chăng? Chớ có nghĩ vậy. Trưởng giả nhà nông lúc đó, nay chính là trưởng giả Sa-đề này.

“Khi đó thí xong, phát thệ nguyện này, do công đức này, ông sinh ra nơi cũng không đọa đường dữ, thường nhiều của, lắm báu, sanh nhà phú quý, không thiếu thốn một thứ gì. Nhưng sau khi đã bố thí, lại sanh tâm hối, ‘Đáng lẽ ta cho nô bộc ăn, chứ không cho đạo nhân trọc đầu này ăn.’

“Vì do nguyên nhân này, nên ông không hưởng được của cải giàu này, cũng không thích sống trong năm dục. Tự mình không cúng dường, lại không cho cha mẹ, anh em, vợ con, tớ hầu, bạn bè quen biết; không bố thí cho sa-môn,

bà-la-môn, các vị tôn trưởng. Chỉ hưởng nghiệp cũ mà không tạo cái mới. Đại vương, cho nên kẻ có trí được của cải này nên ban thí khắp, đừng có tiếc nuối, rồi sẽ được của cải vô số. Đại vương, hãy học điển này như vậy.”

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc bạch Thế Tôn:

“Từ nay về sau, con sẽ bố thí khắp cho sa-môn, bà-la-môn, chúng bốn bộ. Nhưng các dị học ngoại đạo đến cầu thực, con không thể cho.”

Thế Tôn bảo:

“Đại vương, chớ nghĩ như vậy. Vì sao vậy? Vì tất cả chúng sanh đều do thức ăn mà tồn tại. Nếu không ăn thì sẽ bị chết.”

Bấy giờ Thế Tôn liền nói kệ như vầy:

[613a1] Nên niệm bố thí khắp;

Mãi chẳng dứt tâm thí.

Ắt sẽ gặp Hiền thánh,

Độ nguồn sanh tử này.

Bấy giờ vua Ba-tư-nặc bạch Phật:

“Nay con lại càng rất hoan hỷ hướng về Như Lai. Vì sao vậy? Vì tất cả chúng sanh đều do thức ăn mà tồn tại, không ăn thì không tồn tại.”

Khi đó, vua Ba-tư-nặc nói:

“Từ nay về sau con sẽ bố thí khắp, không có gì hối tiếc.”

Bấy giờ, sau khi Thế Tôn thuyết pháp vi diệu cho vua Ba-tư-nặc xong, vua từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật, rồi lui về.

Vua Ba-tư-nặc sau khi nghe những gì Phật nói, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 05⁷²¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ tôn giả A-nan ở nơi nhàn tịnh, nghĩ thầm như vậy: “Thế gian có hương này chẳng, hương ngược gió, hương xuôi gió, hương vừa ngược vừa xuôi gió?”⁷²²

Rồi tôn giả A-nan rời chỗ ngồi đứng dậy, đi đến chỗ đức Thế Tôn, đánh lễ sát chân, và ngồi qua một bên. Khi ấy tôn giả A-nan bạch Thế Tôn rằng:

“Con ở nơi nhàn tịnh nghĩ thầm: Thế gian có hương này chẳng, hương ngược gió, hương xuôi gió, hương vừa ngược vừa xuôi gió?”

Bấy giờ đức Thế Tôn bảo A-nan:

“Có diệu hương này, hương vừa ngược gió, hương vừa xuôi gió, và hương vừa ngược vừa xuôi theo gió.”

A-nan bạch Thế Tôn:

“Đây là loại hương nào, hương vừa ngược gió, hương vừa xuôi gió, và hương vừa ngược vừa xuôi theo gió?”

Thế Tôn bảo:

“Có loại hương này, mà hơi của nó là hương vừa ngược gió, hương vừa xuôi gió, và hương vừa ngược vừa xuôi theo gió.”

An-nan bạch Phật:

“Đó là những hương nào, hương vừa ngược gió, hương vừa xuôi gió, và hương vừa ngược vừa xuôi theo gió?”

Thế Tôn bảo:

“Có ba loại hương này, hương vừa ngược gió, hương vừa xuôi gió, và hương vừa ngược vừa xuôi theo gió.”

A-nan bạch:

“Ba loại đó là những gì?”

Thế Tôn bảo:

“Hương giới, hương văn, hương thí. Nay A-nan, có ba loại hương này, là hương vừa ngược gió, hương vừa xuôi gió, và hương vừa ngược vừa xuôi theo gió. Trong các loại hương thơm có được trong thế gian, ba loại hương này là tối thắng, tối thượng, không thứ gì sánh bằng, không thứ gì bì kịp. Cũng như từ bò có sữa, từ sữa có lạc, từ lạc có tô, từ tô có đề-hồ, nhưng đề-hồ này là tối thắng, tối thượng, không thứ gì sánh bằng, [613c01] không thứ gì bì kịp. Ở đây cũng vậy, trong các loại hương thơm có được trong thế gian, ba loại hương này là tối thắng, tối thượng, không thứ gì sánh bằng, không thứ gì bì kịp.”

Bấy giờ Thế Tôn liền nói kệ này:

Mộc mật và chiêm-đàn;

Ưu-bát và các hương:

Trong hết thảy hương này,

Hương giới là tối thắng.

Thành tựu được giới này,

Không dục, không bị nhiễm,

Chánh trí mà giải thoát.

Chỗ đi, Ma chẳng biết.

Hương này tuy tuyệt diệu:

Là các hương đàn, mật.

Nhưng hương giới tối diệu,

Mùi phương đều nghe biết.

Chiêm-đàn tuy có hương,

Ư-bát và các hương;

Ở trong các hương này,

Hương vẫn là đệ nhất.

Chiên-đàn tuy có hương,

Ư-bát và các hương;

Ở trong các hương này,

Hương thí là đệ nhất.

“Đó gọi là có ba loại hương này, hương vừa ngược gió, hương vừa xuôi gió, và hương vừa ngược vừa xuôi theo gió. Cho nên, này A-nan, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu ba hương này.

“Này A-nan, hãy học điều này như vậy.”

A-nan sau khi nghe những gì Phật nói, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Đức Phật ở tại Ca-lan-đà, trong vườn Trúc, thành La-duyet, cùng với năm trăm đại Tỳ-kheo.

Đến giờ, Thế Tôn khoác y, cầm bát, vào thành La-duyet khát thực. Khi đó, Đề-bà-đạt-đâu cũng vào thành khát thực. Khi Đề-bà-đạt-đâu vào ngõ hẻm, Phật cũng đến đó. Nhưng Phật từ xa thấy Đề-bà-đạt-đâu tới, liền muốn đi lui lại. A-nan bạch Thế Tôn:

“Vì sao Thế Tôn muốn tránh đi hẻm này?”

Thế Tôn bảo:

“Đề-bà-đạt-đâu đang ở hẻm này, cho nên phải tránh đi.”

A-nan bạch Phật:

“Thế Tôn, há sợ Đê-bà-đạt-đâu sao?”

Thế Tôn bảo:

“Ta không sợ Đê-bà-đạt-đâu, nhưng người xấu này không nên gặp gỡ.”

A-nan bạch rằng:

“Nhưng, Thế Tôn, có thể khiến Đê-bà-đạt-đâu này đi phương khác.”

Bấy giờ Thế Tôn liền nói kệ này:

Ta trọn không tâm này,

Khiến kia đi phương khác.

[613c1] Nơi đó y gây nghiệp

Tự tại theo ý mình.”

A-nan bạch Thế Tôn:

“Nhưng Đê-bà-đạt-đâu có lỗi đối với Như Lai.”

Thế Tôn bảo:

“Không nên gặp người ngu hoặc.”

Khi đó đức Thế Tôn quay sang A-nan mà nói kệ này:

Không nên gặp người ngu;

Đừng a tòng người ngu;

Cũng đừng cùng thảo luận

Tranh luận chuyện thị phi.

Khi đó, A-nan lại dùng kệ hỏi Thế Tôn:

Người ngu khả năng gì?

Người ngu có lỗi gì?

Giả sử cùng ngôn luận,

Kết cuộc thất thố gì?

Bấy giờ, Thế Tôn lại dùng kệ này đáp:

Người ngu tự gây nghiệp

Việc làm đều phi pháp.

Chánh kiến phản luật thường

Tà kiến ngày càng thêm.

“Cho nên, này A-nan, chớ từng sự với ác tri thức. Vì sao vậy? Vì từng sự với người ngu, sẽ không có tín, không giới, không văn, không trí. Từng sự thiện tri thức càng tăng trưởng công đức, giới được thành tựu đầy đủ.

“Này A-nan, hãy học điều này như vậy.”

A-nan sau khi nghe những gì Phật nói, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ở tại Ca-lan-đà, trong vườn Trúc, thành La-duyệt, cùng với năm trăm Tỳ-kheo.

Bấy giờ vua A-xà-thế thường xuyên cung cấp cho Đề-bà-đạt-đâu năm trăm cỗ cơm. Lúc đó, Đề-bà-đạt-đâu danh vang bốn phương, giới đức trọn vẹn, danh xưng đầy đủ, mới có thể khiến cho vua hằng ngày đến cúng dường.

Khi các Tỳ-kheo nghe Đề-bà-đạt-đâu đã được lợi dưỡng này, họ đến bạch Thế Tôn:

“Nhân dân trong nước ca ngợi Đề-bà-đạt-đâu nổi tiếng khắp nơi, mới khiến cho vua A-xà-thế thường xuyên đến cúng dường.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo các người chớ ôm lòng ham muốn lợi dưỡng của Đề-bà-đạt-đâu này. Vì sao vậy? Vì Đề-bà-đạt-đâu là người ngu gây ra ba sự này, các hành vi của thân, miệng, ý, nhưng không hề kính sợ, cũng không sợ hãi. Như Đề-bà-đạt-đâu hiện nay là người ngu nên tiêu hết các công đức thiện. Như bắt chó dữ mà đánh vào mũi nó, càng làm nó hung dữ thêm. Người ngu Đề-bà-đạt-đâu cũng như [614a] vậy, nhận lợi dưỡng này liền nổi lên cống cao. Cho nên, này các Tỳ-kheo, cũng đừng khởi lên ý tưởng đắm trước lợi dưỡng. Tỳ-kheo nào đắm trước lợi dưỡng thì không được ba pháp. Ba pháp gì? Đó là không thành tựu giới Hiền Thánh, tam-muội Hiền Thánh, trí huệ Hiền Thánh. Tỳ-kheo nào không đắm vào lợi dưỡng thì sẽ được ba pháp. Ba pháp gì? Đó là thành tựu giới Hiền Thánh, tam-muội Hiền Thánh, trí huệ Hiền Thánh. Nếu thành tựu được ba pháp này sẽ phát thiện tâm, không đắm vào lợi dưỡng.

“Này các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy”.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba bất thiện căn này. Những gì là ba? Tham bất thiện căn, nhuế bất thiện căn, si bất thiện căn.⁷²³ Tỳ-kheo nào có ba gốc rễ bất thiện này sẽ bị đọa vào ba đường dữ. Những gì là ba? Đó là địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh. Như vậy, Tỳ-kheo, nếu người nào có ba gốc rễ bất thiện này thì sẽ có ba đường dữ.

“Tỳ-kheo nên biết, có thiện căn này. Những gì là ba? Vô tham thiện căn, vô nhuế thiện căn, vô si thiện căn.⁷²⁴ Tỳ-kheo, đó gọi là có thiện căn. Người

nào có ba gốc thiện này, liền có hai nẻo lành, và Niết-bàn là ba. Những gì là hai nẻo lành? Đó là người và trời. Tỳ-kheo, đó gọi là ai có ba thiện này, sẽ sanh vào chỗ lành này. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy lia ba gốc rễ bất thiện, tu ba gốc rễ thiện.

“Này các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba tụ này. Những gì là ba? Đó là chánh tụ,⁷²⁵ tà tụ, bất định tụ.⁷²⁶

“Sao gọi là chánh tụ*? Có chánh kiến⁷²⁷, chánh tư duy, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh tinh tấn, chánh niệm, chánh định. Đó gọi là chánh tụ .

“Sao gọi là tà tụ? Nghĩa là có tà kiến, tà tư duy, tà ngữ, tà nghiệp, tà mạng, tà tinh tấn, tà niệm, tà định. Đó gọi là tà tụ.

“Sao gọi là bất định tụ? Nghĩa là có chẳng biết khổ, chẳng biết tập, chẳng biết tận, chẳng biết đạo, chẳng biết chánh [614c] tụ, chẳng biết tà tụ. Đó gọi là bất định tụ.

“Các Tỳ-kheo nên biết, lại có ba tụ. Những gì là ba? Nghĩa là có thiện tụ, chánh tụ, định tụ.

“Sao gọi là thiện tụ? Chính là ba thiện căn. Những thiện căn nào? Vô tham thiện căn, vô nhuế thiện căn, vô si thiện căn. Đó gọi là thiện tụ.

“Sao gọi là chánh tụ? Chính là tám đạo phẩm của Hiền Thánh gồm: chánh kiến, chánh tri, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh tinh tấn, chánh định. Đó gọi là chánh tụ.

“Sao gọi là định tụ? Nghĩa là có biết khổ, biết tập, biết tận, biết đạo, biết thiện tụ, biết ác tụ⁷²⁸, biết định tụ. Đó gọi là định tụ.

“Cho nên, các Tỳ-kheo, ở trong ba tụ này, hãy tránh tà tụ và bất định tụ. Hãy phụng hành chánh tụ này.

“Này các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có ba suy tầm này. Những gì là ba? Suy tầm dục tướng, sân nhuế tướng, sát hại tướng.⁷²⁹ Tỳ-kheo đó gọi là ba tướng.

“Tỳ-kheo nên biết, nếu người suy tầm dục tướng, khi mạng chung sẽ đọa vào địa ngục. Nếu suy tầm sân nhuế tướng, khi mạng chung sẽ sanh trong loài súc sanh, thuộc vào các loài gà, chó; sinh trong các loài rắn, trùng. Nếu suy tầm hại tướng, khi mạng chung sẽ sanh trong loài ngạ quỷ, thân hình bị thiêu đốt, đau khổ không thể kể được. Tỳ-kheo, đó gọi là có ba suy tầm này, sẽ sinh vào trong địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh.

“Lại có ba suy tầm.⁷³⁰ Những gì là ba? Đó là tầm xuất ly, tầm không sát hại, tầm không sân nhuế.⁷³¹ Nếu người nào có tầm xuất ly, khi mạng chung sẽ sanh trong loài người. Nếu người nào có tầm không sát hại, khi mạng chung sẽ sanh lên trời một cách tự nhiên. Nếu người nào có tầm không sân nhuế, khi mạng chung, đoạn trừ năm kết sử, ở nơi kia⁷³² nhập bát-niết-bàn. Tỳ-kheo đó gọi là ba tầm, hãy thường niệm tu hành. Hãy xa lìa ba ác tướng này.

“Này các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Địa chủ, Bà-câu, Nhĩ,

Bà-đề, hương thuận nghịch

[615a1]Ngu, thế, ba bất thiện,

Ba tụ, quán sau cùng.⁷³³

---o0o---

24. PHẨM CAO TRÀNG

*KINH SỐ 01*⁷³⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

“Xưa, Thiên đế Thích bảo với Trời Tam thập tam rằng: ‘Các khanh khi vào trận chiến lớn, nếu ai có tâm kinh hãi lo sợ, thì các khanh hãy quay lại nhìn lá cờ rộng lớn của ta. Nếu ai thấy lá cờ của ta, liền hết sợ hãi. Nếu khanh nào không nhớ cờ của ta, hãy nhớ cờ của Y-sa Thiên vương,⁷³⁵ vì ai nhớ cờ kia thì những sự sợ hãi đang có liền tự tiêu diệt. Nếu các khanh không nhớ cờ của ta và cờ của Y-sa Thiên vương, lúc đó nên nhớ cờ của Bà-lu-na⁷³⁶ Thiên vương, vì nhớ cờ đó thì những sự sợ hãi đang có sẽ tự tiêu diệt.

“Nay Ta cũng lại bảo các người: Nếu có tỳ-kheo, tỳ-kheo-ni, ru-bà-tắc, ru-bà-di nào mà sợ hãi, toàn thân lông dựng đứng, bấy giờ nên niệm thân Ta, rằng ‘Đây là Như Lai Chí chân, Đẳng chánh giác, Minh hành túc*, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu, Thiên Nhân sư, hiệu Phật Thế tôn xuất hiện ở đời.’ Giả sử có sự sợ hãi toàn thân lông dựng đứng, sợ hãi ấy liền tự tiêu diệt. Nếu ai không niệm Ta, lúc đó nên niệm Pháp, rằng ‘Pháp của Như Lai rất là vi diệu, được người trí học tập.’ Do niệm pháp mà mọi sợ hãi tự tiêu diệt. Nếu không niệm Ta, cũng không niệm Pháp, khi đó nên niệm Thánh Chúng, rằng ‘Thánh Chúng của Như Lai rất là hòa thuận, pháp tùy pháp thành tựu,⁷³⁷ giới thành tựu, tam-muội thành tựu, trí huệ thành tựu, giải thoát thành tựu, giải thoát kiến huệ thành tựu, gồm có bốn đôi tám bậc. Đó là Thánh chúng Như Lai, đáng kính, đáng thờ, là ruộng phước của

thế gian.’ Đó gọi là Thánh chúng Như Lai. Bây giờ, nếu niệm Tăng rồi, mọi sợ hãi tự tiêu diệt.

“Tỳ-kheo nên biết, Thích Đề-hoàn Nhân còn có dâm, nộ, si. Song trời Tam thập tam niệm tướng chủ mình mà hết sợ hãi, huống chi Như Lai không còn có tâm dục, nộ, si, nên niệm tướng đến mà có sợ hãi sao? Nếu tỳ-kheo nào có sợ hãi, sợ hãi tự tiêu diệt. Cho nên, này các tỳ-kheo, hãy niệm tam tôn: Phật, Pháp và Thánh chúng.

“Này các tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các tỳ-kheo sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bây giờ, trong nước Bạt-kỳ có con quỷ tên là Tỳ-sa,⁷³⁸ ở nước đó rất là hung bạo, giết dân vô số, thường mỗi ngày giết một người, hoặc ngày hai người, ba người, bốn người, năm người, mười người, hai mươi người, ba mươi người, bốn mươi người, năm mươi người. Nước đó bây giờ đầy dẫy các quỷ thần, La-sát. Lúc bấy giờ nhân dân nước Bạt-kỳ tụ hội lại, cùng bàn luận:

“Chúng ta có thể tránh nước này, sang nước khác, không cần ở đây.”

Bây giờ, ác quỷ Tỳ-sa biết được ý nghĩ trong lòng những người dân kia, liền bảo nhân dân kia:

“Các ngươi chớ rời nơi này đến nước khác. Vì sao vậy? Cuối cùng không thoát tay ta. Mỗi ngày các ngươi mang một người tế ta, ta sẽ không quấy nhiễu các ngươi.”

Khi ấy, dân Bạt-kỳ hằng ngày bắt một người tế ác quỷ kia. Khi ác quỷ kia ăn thịt người rồi, lấy hài cốt ném vào nơi khác trong núi, nên hang suối trong núi kia đầy những xương.

Bấy giờ, có trưởng giả tên là Thiện Giác sống tại nơi đó, nhiều tiền lăm của, tiền chứa ngàn ức; la, lừa, lạc đà không thể tính hết; kim ngân, trân bảo, xa cừ, mã não, chơn châu, hồ phách cũng không thể kể. Trưởng giả kia có con trai nhỏ tên là Na-uru-la. Vì chỉ có một con trai, nên rất được yêu quý, thương nhớ chưa từng rời mắt. Theo kỳ hạn này, bấy giờ đến lượt đưa trẻ Na-uru-la phải tế quỷ. Bấy giờ, cha mẹ Na-uru-la tắm rửa đứa trẻ này và mặc y phục đẹp, dẫn đến nơi gò mả chỗ quỷ kia. Đến đó, rồi khóc lóc, kêu la không thể kể xiết, và nói như vầy:

“Các thần và địa thần, thầy đều chứng minh cho. Chúng tôi chỉ có một đứa con này. Xin các thần sáng suốt hãy chứng minh cho. Hai mươi tám vị đại quỷ thần vương xin hãy gia hộ cho, khiến đừng bị tai ách. [615c1] Xin đánh lễ hết thầy Tứ thiên vương, xin thủ hộ đứa trẻ này khiến được cứu thoát. Cũng xin đánh lễ Thích Đê-hoàn Nhân, xin cứu mạng đứa trẻ này. Cũng lại đánh lễ Phạm Thiên vương, xin cứu thoát mạng này. Cũng xin đánh lễ chư quỷ thần hộ thể, để thoát ách này. Nay con cũng xin đánh lễ các vị A-la-hán lậu tận, đệ tử Như Lai để thoát ách này. Cũng lại đánh lễ các vị Bích-chi-phật vô sư, tự giác, để thoát ách này. Nay cũng tự đánh lễ Như Lai kia, hàng phục người chưa hàng phục, độ người chưa được độ, bảo hộ người chưa được bảo hộ, cứu thoát người chưa được cứu thoát, khiến bát-niết-bàn người chưa được bát-niết-bàn, cứu hộ cho người chưa được cứu hộ, làm mắt sáng cho người mù, làm đại y vương cho người bệnh. Đối với trời, rồng, quỷ thần, tất cả nhân dân, Ma và Ma thiên, Ngài là bậc tối tôn thượng, không ai có thể sánh bằng, đáng kính đáng quý, làm ruộng phước lành cho mọi người, không ai hơn Như Lai. Vậy, xin Như Lai hãy giám sát cho. Xin Như Lai hãy rọi đến lòng chí thành này.”

Cha mẹ Na-uru-la sau khi đưa đứa trẻ cho quỷ rồi, lui trở về.”

Bấy giờ, đức Thế Tôn bằng thiên nhãn thanh tịnh, lại bằng thiên nhĩ nghe thấu những lời này, cha mẹ của Na-uru-la khóc lóc van xin không thể kể xiết. Khi đó, đức Thế Tôn dùng thần túc lực đến chỗ ở của con quỷ dữ trong núi kia. Lúc ác quỷ kia đang tụ tập tại chỗ quỷ thần phía bắc Tuyết sơn, Thế Tôn vào tại trú xứ của quỷ mà ngồi, ngồi kiết già chánh thân, chánh ý.

Lúc đó, đứa trẻ Na-uru-la lần hồi đi đến chỗ trú xứ của quỷ kia. Từ xa, đứa trẻ Na-uru-la nhìn thấy Như Lai trú xứ của ác quỷ, ánh sáng rực rỡ, chánh thân chánh ý, buộc niệm ở trước, nhan sắc đoan chánh ít có trên đời, các căn tịch tịnh, có nhiều công đức hàng phục các ma. Những công đức như vậy không thể kể xiết. Có ba mươi hai tướng tốt, tám mươi vẻ đẹp trang nghiêm

thân Ngài, như núi Tu-di vượt trên các đỉnh núi. Gương mặt Ngài như mặt trời, mặt trăng, cũng như ánh sáng của núi vàng chiếu xa. Thấy vậy rồi, nó sanh tâm hoan hỷ, hướng về Như Lai mà nghĩ như vậy: “Đây ắt không phải ác quỷ Tỳ-sa. Vì sao vậy? Vì nay ta thấy người này mà tâm rất hoan hỷ. Nếu người chính là ác quỷ thì cứ tùy ý mà ăn.”⁷³⁹

Lúc đó, đức Thế Tôn bảo:

“Na-uru-la, đúng như những lời người nói. Ta nay là Như Lai Chí chân, Đẳng chánh giác, đến cứu người và, hàng phục ác quỷ này.”

Na-uru-la nghe những lời này [616a1], vui mừng hơn hờ không thể tự chế, liền đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Khi đó, Thế Tôn nói cho đũa bé nhiều đề tài vi diệu; luận về bố thí, luận về trì giới, luận về sanh thiên, dục là nhơ ác, là hữu lậu, là hạnh bất tịnh, xuất gia là con đờn xuất yếu, trừ khử các loạn tưởng.

Khi đức Thế Tôn đã thấy tâm ý đũa trẻ Na-uru-la hoan hỷ, tánh ý nhu nhuyễn. Như Pháp mà chư Phật Thế Tôn thường thuyết, là khô, tập, tận, đạo, bấy giờ Thế Tôn cũng vì bé mà thuyết đủ. Bé liền ở trên chỗ ngồi sạch hết các trần cấu, được mắt pháp trong sạch. Bé đã thấy pháp, đắc pháp, thành tựu các pháp, tiếp nhận các pháp không có nghi ngờ, hiểu được lời dạy Như Lai, quy y Phật, Pháp, Thánh chúng và, thọ năm giới.

Khi ấy, ác quỷ Tỳ-sa trở về đến trú xứ mình.⁷⁴⁰ Từ xa, ác quỷ trông thấy Thế Tôn đang ngồi đốn chánh tư duy, thân không lay động. Thấy vậy, nó nổi sân hận phẫn nộ, nổi mưa, sấm sét, hoặc mưa đao kiếm nhắm đến Như Lai; nhưng khi chưa rơi xuống đất liền biến thành hoa sen ưu-bát. Khi đó quỷ kia càng thêm thịnh nộ, làm mưa xuống các núi, sông, vách đá; nhưng khi mưa chưa rơi xuống đất liền biến thành vô số đồ ăn thức uống. Quỷ kia lại hoá làm con voi lớn, gầm thét nhắm đến chỗ Như Lai. Thế Tôn lại hoá làm sư tử chúa. Quỷ kia lại biến làm hình sư tử nhắm đến chỗ Như Lai. Thế Tôn biến làm một đám lửa lớn. Quỷ kia lại càng thịnh nộ, biến thành rồng lớn có bảy đầu. Thế Tôn biến làm kim xí điểu lớn. Khi đó quỷ kia liền nghĩ thầm như vậy: “Nay những thần mà ta có, hiện đã trở hết rồi. Song không động đến lông áo của Sa-môn này. Nay ta nên đến hỏi ông ta nghĩa sâu này.”

Khi đó quỷ kia hỏi Thế Tôn:

“Nay ta muốn hỏi nghĩa sâu xa. Nếu không thể trả lời được, ta sẽ nắm hai chân ông quăng xuống biển nam.”

Đức Thế Tôn bảo:

“Ác quỷ nên biết, Ta tự quán sát thấy không có trời và người, Sa-môn, Bà-la-môn, hoặc người, hoặc phi nhân nào có thể nắm hai chân Ta ném xuống biển nam. Nhưng nay người muốn hỏi nghĩa thì có thể hỏi.”

Khi đó, ác quỷ hỏi:

“Sa-môn, những gì là hành cũ, những gì là hành mới, những gì là hành diệt?”

Thế Tôn bảo:

“Ác quỷ nên biết, mắt là hành cũ, do duyên là những gì được làm từ trước mà sinh thọ⁷⁴¹ thành hành. Tai, mũi, lưỡi⁷⁴², thân, ý; đó là các hành cũ, do duyên là những gì được làm từ trước mà sinh thọ* [616b1] thành hành. Ác quỷ, đó gọi đây là các hành cũ.”

Quỷ Tỳ-sa hỏi:

“Sa-môn, những gì là hành mới?”

Thế Tôn bảo:

“Những gì được làm trong hiện tại, ba bởi thân, bốn bởi miệng, ba bởi ý. Ác quỷ, đó gọi là hành mới.”

Ác quỷ hỏi:

“Những gì là hành diệt?”

Thế Tôn bảo:

“Ác quỷ nên biết, hành cũ đã diệt tận không còn tái sinh; hành mới không được tạo tác; cái chấp thủ này vĩnh viễn không sanh, vĩnh viễn diệt tận không còn tàn dư. Đó gọi là hành diệt.”

Khi đó quỷ kia bạch Thế Tôn:

“Nay ta rất đói, tại sao cướp thức ăn của ta? Đứa trẻ này là thức ăn của ta. Sa-môn, trả đứa trẻ này lại cho ta!”

Thế Tôn bảo:

“Xưa kia, khi Ta chưa thành đạo, từng làm Bồ-tát, có chim bồ câu bay núp nơi Ta, Ta còn không tiếc thân mạng cứu nguy bồ câu kia, huống chi nay Ta đã thành Như Lai, há lại có thể bỏ đứa trẻ này cho người ăn thịt! Ác quỷ, nay người có dùng hết thần lực của người, Ta quyết không trao đứa trẻ này cho người. Thế nào, ác quỷ, thời Phật Ca-diếp người đã từng làm sa-môn tu trì phạm hạnh, sau lại phạm giới sanh làm ác quỷ này.”

Bấy giờ, ác quỷ nương vào oai thần của Phật, liền nhớ lại những việc đã làm đời trước. Ác quỷ bèn đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, và nói như vậy:

“Nay con là người ngu si không phân biệt chân nguy, mới sanh tâm này đối với Như Lai. Cúi xin Thế Tôn nhận sự sám hối của con.”

Như vậy ba, bốn lần.⁷⁴³

Thế Tôn bảo:

“Cho phép người hối lỗi, đừng tái phạm nữa.”

Bấy giờ, Thế Tôn vì quỷ Tỳ-sa thuyết pháp vi diệu khiến sinh hoan hỷ. Sau đó, ác quỷ kia tự tay dâng lên Thế Tôn hàng ngàn lạng vàng, bạch Thế Tôn: “Nay con đem hang núi này cúng dường chiêu-đề Tăng, cúi xin đức Thế Tôn vì con mà thọ nhận nó và hàng ngàn lạng vàng này.”

Nó nói ba lần như vậy.

Bấy giờ, Thế Tôn liền tiếp nhận hang núi này, rồi nói kệ này:

Thí vườn trái mát mẽ;

Làm cầu bắc ngang sông.

Hoặc giả làm thuyền lớn;

Cùng các đồ nuôi sống;

Ngày đêm không lười mỏi,

Được phước không thể lường.

Pháp nghĩa, giới thành tựu

Chết rồi được sanh Thiên.

Khi đó, quý kia bạch Thế Tôn:

“Không biết Thế Tôn còn có gì chỉ dạy?”

Thế Tôn bảo:

“Nay người bỏ hình cũ của người, mặc ba y làm sa-môn, [616c1] vào thành Bạt-kỳ, đến bất kỳ nơi chốn nào, nói lời dạy này: ‘Các hiền nên biết, Như Lai xuất hiện ở đời, hàng phục người chưa được hàng phục, độ người chưa được độ, giải thoát người chưa được giải thoát, cứu hộ người chưa được cứu hộ, người mù làm mất sáng, ở giữa chư thiên, người đời, thiên long, quỷ thần, Ma hoặc Ma thiên, hoặc người, phi nhân, Ngài là bậc tối tôn thượng, không ai sánh bằng, đáng kính, đáng quý, làm ruộng phước lành cho loài người. Hôm nay, Ngài đã độ cậu bé Na-uru-la và hàng phục ác quỷ Tỳ-sa, các hiền có thể đến đó để được thọ giáo.’”

Đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Bấy giờ, quý Tỳ-sa làm Sa-môn, mặc ba pháp y, vào các đường hẻm trong làng, làm theo sự chỉ dạy này: “... Hôm nay, Ngài đã độ cậu bé Na-uru-la và hàng phục ác quỷ Tỳ-sa, các bạn có thể đến đó để được thọ giáo.’”

Vào bấy giờ, nhân dân trong nước Bạt-kỳ sôi động. Lúc đó, trưởng giả Thiện Giác nghe những lời này rồi, vui mừng hơn hở, không thể tự chế, dẫn tám vạn bốn ngàn người dân đến chỗ đức Thế Tôn. Đến nơi, đánh lễ sát chân Phật, rồi ngồi qua một bên. Khi ấy nhân dân trong thành Bạt-kỳ có người làm lễ sát chân Phật, hoặc có người đưa cao tay lên chào.

Khi tám vạn bốn ngàn người đã đến ngồi qua một bên, đức Thế Tôn lần lượt nói pháp vi diệu cho họ; luận về bố thí, luận về trì giới, luận về sanh thiên, dục là tướng bất tịnh, là hữu lậu, là tai họa lớn.

Rồi đức Thế Tôn quán sát tâm tám vạn bốn ngàn người dân kia, ý đã hoan hỷ. Như Pháp mà chư Phật Thế Tôn thường thuyết, khổ, tập, tận, đạo, Ngài cũng thuyết pháp này cho tám vạn bốn ngàn người dân kia. Mọi người ngay

trên chỗ ngồi sạch hết bụi trần, được mắt pháp trong sạch, như áo trắng tinh dễ nhuộm ra màu. Tám vạn bốn ngàn người dân này cũng vậy, rũ sạch bụi trần, được mắt pháp trong sạch, được pháp, thấy pháp, phân biệt các pháp, không có nghi ngờ, đạt không chỗ sợ, tự quy y tam tôn: Phật, Pháp, Thánh chúng và thọ năm giới.

Bấy giờ, trưởng giả cha của Na-uru-la bạch Thế Tôn:

“Cúi xin đức Thế Tôn nhận lời thỉnh của con.”

Đức Thế Tôn im lặng nhận lời.

Sau khi trưởng giả đó thấy Thế Tôn đã im lặng nhận lời, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, lui trở về nhà. Sắp đặt các thứ đồ ăn thức uống, ngan áy hương vị. Sáng sớm tự báo đến giờ.

Khi ấy đến giờ, Thế Tôn khoác y, cầm bát, vào thành Bạt-kỳ, đi đến nhà trưởng giả, chỗ trên ngồi dọn sẵn.

[617a1] Khi trưởng giả thấy Thế Tôn đã ngồi an vị, bèn tự tay rót nước, châm sốt vô số đồ ăn thức uống. Sau khi thấy Thế Tôn ăn xong, dùng nước rửa, ông lấy một chiếc ghế ngồi trước Như Lai, bạch Thế Tôn:

“Lành thay, Thế Tôn, nếu chúng bốn bộ cần y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngọa cụ, thuốc men trị bệnh, đều đến nhà con lấy.”

Thế Tôn bảo:

“Được, Trưởng giả. Như lời ông nói.”

Thế Tôn liền nói pháp vi diệu cho trưởng giả. Thuyết pháp xong, Ngài rời chỗ ngồi đứng dậy mà đi.

Bấy giờ, trong khoảng như lực sĩ co duỗi cánh tay, Thế Tôn biến khỏi Bạt-kỳ trở về lại đến tinh xá Kỳ-hoàn tại Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

“Nếu chúng bốn bộ cần y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngọa cụ, thuốc men trị bệnh, đến nhà trưởng giả cha Na-uru-la⁷⁴⁴ lấy.”

Bấy giờ, Thế Tôn lại bảo các tỳ-kheo:

“Hiện nay, như Ta, đệ tử đứng đầu trong hàng ưu-bà-tắc không gì lẫn tiếc đó chính là cha của Na-uru-la.”

Các tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Ni-câu-loại⁷⁴⁵, giữa những người họ Thích⁷⁴⁶ cùng với năm trăm đại tỳ-kheo.

Bấy giờ, có hàng ngàn người thuộc hào tộc của họ Thích đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi, họ đánh lễ sát chân Phật, rồi ngồi qua một bên.

Bấy giờ những người họ Thích bạch Phật:

“Nay Ngài nên làm vua cai trị đất nước này, để dòng họ chúng ta không bị mục nát, không để ngôi Chuyển luân Thánh vương đến Ngài thì đoạn tuyệt. Nếu Thế Tôn không xuất gia, Ngài sẽ là Chuyển luân Thánh vương ở trong thiên hạ, thống lãnh bốn thiên hạ, có đủ ngàn người con. Dòng họ của chúng ta nổi danh khắp nơi, rằng Chuyển luân Thánh vương xuất hiện trong dòng họ Thích. Vì vậy, Thế Tôn, Ngài hãy làm vua cai trị, đừng để dòng vua đứt mất.”

Thế Tôn bảo:

“Nay Ta chính là thân vua, gọi là Pháp vương. Vì sao vậy? Nay Ta hỏi các người. Thế nào, các vị họ Thích, nói rằng Chuyển luân Thánh vương là có đầy đủ thất bảo, ngàn người con trai đồng mệnh. Nay Ta, ở trong ba ngàn đại thiên sát-độ, là tối tôn thượng, không ai có thể sánh bằng, thành tựu bảo bảy giác chi, có vô số hàng ngàn người con là các Thanh văn hầu quanh.”

Bấy giờ đức Thế Tôn liền nói kệ này:

Ngôi vị kia làm gì?

Được rồi, sau lại mất.

[617b1] Ngôi này tối tôn thắng,

Không tận cùng, khởi thủy.

Chiến thắng không thể đoạt:

Chiến thắng này tối thắng.

Phật có vô lượng hành,

Không dấu; ai thấy dấu?”

“Cho nên, các vị Thích chủng hãy tìm phương tiện cai trị bằng chánh pháp.

“Các vị Thích chủng phải học những điều này như vậy.”

Các vị Thích chủng sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04⁷⁴⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Khi đó có một tỳ-kheo đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ tỳ-kheo kia bạch Phật:

“Có sắc nào mà thường còn, không biến dịch, còn mãi ở thế gian, cũng không di động? Có thọ*, tưởng, hành, thức mà thường còn, không biến dịch, còn mãi ở thế gian, cũng không di động?”

Thế Tôn bảo:

“Này Tỳ-kheo, không có sắc nào mà thường còn, không biến dịch, còn mãi ở thế gian, cũng không di động. Cũng không có thọ*, tưởng, hành, thức nào mà thường còn, không biến dịch, còn mãi ở thế gian, cũng không di động.

“Tỳ-kheo, nếu có sắc này, thường còn, không biến dịch, còn mãi ở thế gian; người phạm hạnh không được phân biệt.⁷⁴⁸ Hoặc thọ, tưởng, hành, thức tồn tại mãi ở thế gian không biến dịch; người phạm hạnh không được phân biệt. Cho nên, Tỳ-kheo, vì sắc (không thể phân biệt),⁷⁴⁹ không còn mãi ở thế gian, cho nên phạm hạnh mới được phân biệt để diệt tận gốc khổ. Cũng không có

thọ*, tướng, hành, thức nào mà còn mãi ở thế gian, cho nên phạm hạnh mới được phân biệt để diệt tận gốc khổ.”

Bấy giờ đức Thế Tôn lấy một ít đất bỏ lên móng tay, rồi nói với tỳ-kheo kia:

“Sao, Tỳ-kheo, có thấy đất trên móng tay này không?”

Tỳ-kheo đáp:

“Dạ vâng, Thế Tôn, con đã thấy.”

Phật bảo tỳ-kheo:

“Nếu có sắc chỉ nhiều ngàn ấy mà thường hằng tồn tại ở thế gian; người phạm hạnh không được phân biệt được diệt tận khổ. Cho nên, Tỳ-kheo, vì không có sắc ngàn ấy mà thường tại nên có hành phạm hạnh để diệt tận gốc khổ.

“Sở dĩ như vậy, Tỳ-kheo nên biết, xưa ta từng làm Đại vương, thống lãnh bốn thiên hạ, dùng pháp đề trị hóa, thống lãnh nhân dân, bảy báu đầy đủ. Bảy báu là bánh xe báu, voi báu, ngựa báu, châu báu, ngọc nữ báu, cư sĩ báu, điền binh báu.

“Tỳ-kheo nên biết, vào lúc bấy giờ, khi Ta làm [617c1] Chuyển luân Thánh vương này, thống lãnh bốn thiên hạ, có tám vạn bốn ngàn voi thần, voi tên Bò-hô.⁷⁵⁰ Lại có tám vạn bốn ngàn xe có gắn lông chim,⁷⁵¹ có xe dùng da sư tử phủ, có xe dùng da chó sói phủ, thầy đều treo tràng phan, lọng cao. Lại có tám vạn bốn ngàn đài cao rộng, giống như chỗ ở của Thiên Đế. Lại có tám vạn bốn ngàn giảng đường, giống như Pháp giảng đường.⁷⁵² Lại có tám vạn bốn ngàn ngọc nữ, giống như thiên nữ. Lại có tám vạn bốn ngàn tòa rộng lớn, thầy đều được cân bằng vàng, bạc, bảy báu. Lại có tám vạn bốn ngàn y phục, trang sức, đều là màu sắc đẹp mềm mại. Lại có tám vạn bốn ngàn đồ đựng thức ăn uống, bao nhiêu là hương vị khác nhau.

“Tỳ-kheo nên biết, bấy giờ ta cỡi một con voi lớn, màu trắng tinh, miệng đẹp có sáu ngà, được trang sức bằng vàng, bạc, có thể bay đi, cũng có thể ẩn hình hoặc lớn hoặc nhỏ, voi tên Bò-hô.⁷⁵³ Ta bấy giờ cỡi một con ngựa thần, lông đuôi màu son đỏ, khi đi thân không lắc, thân trang sức vàng bạc, có thể bay đi, cũng có thể ẩn hình, hay có thể biến lớn biến nhỏ. Ngựa tên Mao vương.⁷⁵⁴ Lúc bấy giờ, Ta sống tại một lâu đài trong số tám vạn bốn ngàn tòa lâu đài cao rộng. Lâu đài này tên là Tu-ni-ma,⁷⁵⁵ hoàn toàn làm bằng

vàng. Bấy giờ Ta nghỉ đêm trong một giảng đường. Giảng đường tên là Pháp thuyết, hoàn toàn làm bằng vàng. Ta đi trên một chiếc xe có gắn lông chim.* Xe tên là Tội thắng,⁷⁵⁶ được làm toàn bằng vàng. Ta dẫn một ngọc nữ theo bên mình sai khiến cũng giống như chị em. Ta ngồi trên một tòa trong số tám vạn bốn ngàn tòa cao rộng, vàng bạc anh lạc không thể kể xiết. Ta mặc một bộ y phục mềm dịu giống như thiên y. Những thức Ta ăn có vị như cam lồ.

“Vào lúc Ta đang làm Chuyển luân Thánh vương, có tám vạn bốn ngàn voi thần, sáng nào cũng kéo tới ngoài cửa thành, gây hại rất nhiều, không thể kể xiết. Lúc đó Ta nghĩ thế này: ‘Tám vạn bốn ngàn voi thần này, sáng nào cũng đi tới ngoài cửa thành gây hại rất nhiều, không thể kể xiết. Nay trong ý ta muốn chia làm hai phần. Bốn vạn hai ngàn sáng nào cũng đến nghinh giá.’

“Các tỳ-kheo, bấy giờ Ta nghĩ thế này: ‘Xưa, Ta đã tạo phước gì, mà nay được oai lực này?’ Cho đến, Ta lại nghĩ: ‘Do ba nguyên nhân khiến ta được phước lành này. Những gì là ba? Đó là huệ thí, nhân từ và, tự [618a1] thủ hộ.

“Tỳ-kheo, hãy quán sát, các hành bấy giờ hoàn toàn bị diệt tận không còn tàn dư. Sống an trú trong với dục ý bấy giờ không nhằm chán. Nhưng lại nhằm chán giới luật Hiền thánh.

“Sao, tỳ-kheo, sắc này thường hay vô thường?”

Tỳ-kheo đáp:

“Vô thường, bạch Thế Tôn!”

“Nếu vô thường, là pháp biến đổi, người có nên sanh tâm này: ‘Cái này là của ta; ta là của cái này’⁷⁵⁷ không?”

Đáp:

“Không, bạch Thế Tôn!”

“Thọ, tưởng, hành, thức là thường hay vô thường?”

Tỳ-kheo đáp:

“Vô thường, bạch Thế Tôn!”

“Nếu là vô thường thì là pháp biến đổi, người có nên sanh tâm này: ‘Cái này là của ta; ta là của cái này’ không?”

Đáp:

“Không, bạch Thế Tôn!”

“Cho nên, này Tỳ-kheo, những gì là sắc, hoặc quá khứ, tương lai, hiện tại, hoặc lớn hoặc nhỏ, hoặc tốt hoặc xấu, hoặc xa hoặc gần; sắc này chẳng phải của ta, ta không phải của sắc này. Như vậy được giác tri⁷⁵⁸ bởi người trí.⁷⁵⁹ Những gì là thọ hoặc quá khứ, tương lai, hiện tại, hoặc xa hoặc gần; thọ này cũng chẳng phải của ta, ta không phải của thọ này. Như vậy được giác tri bởi người trí.

“Tỳ-kheo, hãy quán như vậy: hàng Thanh văn nhàm tởm mắt, nhàm tởm sắc, nhàm tởm thức con mắt, cũng nhàm tởm khổ lạc phát sanh do duyên thức con mắt; cũng nhàm tởm tai, nhàm tởm thanh, nhàm tởm thức của tai, cũng nhàm tởm khổ lạc phát sanh do duyên thức của tai; cũng nhàm tởm mũi, lưỡi, thân, ý và pháp, cũng nhàm tởm khổ lạc phát sanh do duyên bởi ý. Đã nhàm tởm, được giải thoát. Đã giải thoát, được trí giải thoát, biết như thực rằng, sanh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã xong, không còn tái sinh nữa.”

Bấy giờ, Tỳ-kheo kia được Thế Tôn chỉ dạy như vậy, ở nơi vắng vẻ, tự tu, tự duy, vì mục đích mà thiện gia nam tử cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, lìa bỏ gia đình, tu vô thượng phạm hạnh, cho đến, như thực biết rằng, sanh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã xong, không còn tái sinh nữa, biết như thật. Tỳ-kheo kia đã thành A-la-hán.

Tỳ-kheo kia sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở dưới bóng cây đạo tràng, nước Ma-kiệt, lúc mới thành Phật.

Bấy giờ Thế Tôn nghĩ như vậy: “Nay Ta đã được pháp thật sâu xa này, khó rõ, khó tường, khó hiểu, khó biết, rất là vi diệu, [618b1] được giác tri bởi bực trí. Nay Ta nên thuyết pháp cho ai trước nhất, để người đó rõ được pháp của Ta?”

Rồi Thế Tôn lại nghĩ: “A-la-lam,⁷⁶⁰ với các căn đã thuần thực, đáng được độ trước. Và lại, ông ấy đang trông đợi Ta có Pháp.” Vừa nghĩ như vậy, tức thì giữa hư không có vị trời bạch Thế Tôn rằng:

“A-la-lam đã chết bảy ngày rồi.”

Bấy giờ, Thế Tôn lại nghĩ: “Khổ thay, sao người ấy chưa nghe được Pháp của Ta mà đã chết rồi! Giả sử người ấy nếu nghe được pháp của Ta, tức thì giải thoát.”

Bấy giờ Thế Tôn lại nghĩ: “Nay Ta nên thuyết pháp cho ai trước để người này được giải thoát? Uất-đầu-lam-phát⁷⁶¹ đáng được độ trước. Hãy thuyết pháp cho ông ấy trước hết. Nghe ta thuyết pháp xong sẽ được giải thoát trước nhất.”

Khi Thế Tôn vừa nghĩ vậy, giữa hư không có vị trời nói rằng:

“Ông ấy đã chết rồi, vào nửa đêm hôm qua.”

Khi đó Thế Tôn lại nghĩ rằng: “Uất-đầu-lam-phát này, khổ thay, sao chưa nghe được pháp của Ta mà đã chết mất rồi! Giả sử người ấy nếu nghe được pháp của Ta, tức thì giải thoát.”

Bấy giờ Thế Tôn lại nghĩ: “Ai nghe pháp của ta trước hết, được giải thoát?” Thế Tôn lại nghĩ: “Năm tỳ-kheo đã làm nhiều lợi ích cho Ta, vẫn theo sau Ta khi Ta mới sanh.” Rồi Thế Tôn lại nghĩ: “Năm Tỳ-kheo này hiện ở đâu?” Bèn dùng thiên nhãn quán sát, thấy năm tỳ-kheo này đang ở trong vườn Nai, trú xứ Tiên nhân, Ba-la-nại. “Nay Ta hãy đến đó thuyết pháp cho năm Tỳ-kheo trước nhất. Nghe pháp ta rồi, họ sẽ được giải thoát.”

Bấy giờ, Thế Tôn trong bảy ngày nhìn chăm chú vào cây đạo thọ, mắt không hề nháy.

Bấy giờ Thế Tôn nói kệ này:

Chỗ Ta ngồi nay đây

Trải qua khổ sanh tử.

Nắm chặt búa trí huệ

Chặt đứt rễ gai nhọn.

Thiên vương đến nơi đây.

Cùng các Ma, quyến thuộc.

Hàng phục bằng phương tiện,

Khiến đội mũ giải thoát.

Nay ở dưới cây này,

Ngồi trên tòa kim cương,

Chứng đắc huệ vô ngại,

Thành tựu nhất thiết trí.

Ta ngồi dưới cây này

Thấy rõ khổ sinh tử.

Đã dứt nguồn gốc tử

Già bệnh hẳn không còn.

Thế Tôn sau khi nói kệ này, rời chỗ ngồi đứng dậy, đi về uống [618c1] nước Ba-la-nại.

Lúc đó phạm chí Ưu-tỳ-già⁷⁶² từ xa thấy Thế Tôn, sắc sáng rực rỡ che khuất ánh mặt trời mặt trăng. Thấy vậy, ông bạch Thế Tôn:

“Cù-đàm, Sư chủ của ông hiện đang ở đâu? Ông nương theo ai xuất gia học đạo? Thường thích thuyết pháp nào để dạy? Ông từ đâu lại? Ông muốn đi đến đâu?”

Thế Tôn nhìn phạm chí kia mà nói kệ này:

Ta thành A-la-hán,
Thế gian không ai bằng.⁷⁶³
Trời cùng người thế gian
Nay Ta là tối thượng.
Ta cũng không thầy dạy,
Cũng không ai bì kịp;
Độc tôn, không ai hơn;
Mát lạnh, không còn nóng.⁷⁶⁴
Ta đang chuyển pháp luân,
Đi đến nước Ca-thi.
Nay đem thuốc cam lồ
Mở mắt người mù kia.
Đất nước Ba-la-nại,
Vương thổ nước Ca-thi,⁷⁶⁵
Trú xứ năm tỳ-kheo;
Ta sẽ thuyết diệu pháp,
Khiến họ sớm thành đạo,
Và được lậu tận thông,
Để trừ nguồn pháp ác.
Cho nên, Ta tối thắng.

Khi đó phạm chí kia than, lắc đầu, khoanh tay, búng ngón tay, mỉm cười, rồi nhắm theo đường mà đi.

Khi Thế Tôn đến Ba-la-nại, năm tỳ-kheo từ xa thấy Thế Tôn đến. Thấy vậy, họ bảo nhau: “Đó là Sa-môn Cù-đàm, đang từ xa đến. Tánh tình đã tán loạn, tâm không chuyên tinh. Chúng ta đừng nói chuyện, cũng đừng đón tiếp, cũng đừng mời ngồi.” Rồi năm người nói kệ này:

Người này không đáng kính,

Đừng gàn gũi ân cần,

Cũng đừng có chào mừng

Và cũng đừng mời ngồi.

Năm tỳ-kheo kia nói kệ rồi, cùng im lặng. Bấy giờ đức Thế Tôn đến chỗ năm tỳ-kheo, càng lúc càng gần, năm tỳ-kheo kia cũng từ từ đứng dậy nghinh tiếp. Người thì trái chỗ ngồi. Người thì lấy nước. Thế Tôn liền ngồi trước mặt họ, tư duy như vậy: “Những con người ngu si, cuối cùng không thể giữ trọn giao ước của mình.”

Bấy giờ năm tỳ-kheo gọi đức Thế Tôn bằng ‘bạn.’⁷⁶⁶ Thế Tôn bảo năm tỳ-kheo:

“Các người chớ gọi bậc Vô thượng, Chí chân, Đẳng chánh giác là bạn[619a1] Vì sao vậy? Nay Ta đã thành Vô thượng, Chí chân, Đẳng chánh giác, đã được thiện cam lồ. Các người hãy chú tâm nghe pháp ngữ của Ta.”

Bấy giờ năm tỳ-kheo kia nói với Thế Tôn:

“Cù-đàm, xưa tu khổ hạnh còn không thể được pháp thượng nhân, huống chi hôm nay ý tình tán loạn mà nói đặc đạo ư?”

Thế Tôn bảo:

“Thế nào, năm người, các người đã từng nghe Ta vọng ngữ chưa?”

Năm tỳ-kheo đáp:

“Chưa, Cù-đàm!”

Thế Tôn bảo:

“Nhu Lai, Đẳng chánh giác, đã có được cam lồ. Các ngươi hãy chú tâm nghe ta thuyết pháp.”

Khi đó đức Thế Tôn lại nghĩ thầm: “Nay Ta có thể hàng phục năm người này.” Rồi Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

“Này năm tỳ-kheo, các ngươi nên biết, có bốn chân lý này. Những gì là bốn? Đó là khổ đế, khổ tập đế, khổ tận đế, khổ xuất yếu đế.

“Thế nào là khổ đế? Sanh khổ, già khổ, bệnh khổ, chết khổ, ưu bi não khổ, sầu ưu khổ, không thể kể hết. Oán ghét gặp nhau khổ, ân ái chia lìa khổ, không được những điều ham muốn cũng lại là khổ. Nói tóm, năm thủ uẩn là khổ. Đó gọi là khổ đế.

“Thế nào là khổ tập đế? Ái đưa đến tái sanh, tập hành không mệt mỏi, ý thường tham đắm.⁷⁶⁷ Đó gọi là khổ tập đế.

“Thế nào là khổ tận đế? Ái kia diệt tận không dư tàn, cũng không tái sanh khởi. Đó gọi là khổ tận đế.

“Thế nào là khổ xuất yếu đế? Đó là tám phẩm đạo của Hiền Thánh⁷⁶⁸, gồm chánh kiến, chánh tư duy, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh tinh tấn, chánh niệm, chánh định.

“Đó gọi là pháp tứ đế.

“Lại nữa, này năm Tỳ-kheo, pháp bốn thánh đế này, khổ đế làm phát sanh mắt, sanh trí, sanh minh, sanh giác, sanh quang, sanh huệ. Đó là pháp trước kia chưa từng được nghe. Lại nữa, khổ đế là chân thật, nhất định không hư dối, không vọng, không thể khác; là điều được Thế Tôn nói. Cho nên gọi là khổ đế.

“Khổ tập đế làm phát sanh mắt, sanh trí, sanh minh, sanh giác, sanh quang, sanh huệ; là pháp trước đây chưa từng được nghe. Lại nữa, khổ tập đế là chân thật, nhất định không hư dối, không vọng, không thể khác; là điều được Thế Tôn nói. Cho nên gọi là khổ tập đế.

“Khổ tận đế làm phát sanh mắt, sanh trí, sanh minh, sanh giác, sanh quang, sanh huệ; là pháp trước đây chưa từng được nghe. Lại nữa, khổ tận đế là chân thật, nhất định không hư dối, không vọng, không thể khác; là điều được Thế Tôn nói. Cho nên gọi là khổ tận đế.

“Khổ xuất yếu để làm phát sanh mắt, sanh trí, sanh minh, sanh giác, [619b01] sanh quang, sanh huệ; là pháp trước đây chưa từng được nghe. Lại nữa, khổ xuất yếu để là chân thật, nhất định không hư dối, không vọng, không thể khác; là điều được Thế Tôn nói. Cho nên gọi là khổ xuất yếu để.”

“Năm tỳ-kheo nên biết, bốn đế này được ba lần chuyển với mười hai hành. Ai không biết như thật, không thành Vô thượng Chánh chân, Đẳng chánh giác. Ta vì đã phân biệt bốn đế này, ba lần chuyển với mười hai hành, biết nó như thật, cho nên thành Vô thượng Chí chân, Đẳng chánh giác.”

Sau khi nghe thuyết pháp này, A-nhã Câu-lân dứt sạch trần cấu, được mắt pháp trong sạch. Lúc đó đức Thế Tôn bảo A-nhã Câu-lân:

“Nay Ông đã đến với pháp, đã đắc pháp.”⁷⁶⁹

Câu-lân đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn! Con đã đến với pháp, đã đắc pháp.”

Địa thần sau khi nghe nghe những lời như vậy, liền xướng rằng:

“Nay Như Lai tại nước Ba-la-nại đã chuyển pháp luân mà chư Thiên, người đời, Ma và Ma thiên, người cùng phi nhân, đều không chuyển được. Hôm nay Như Lai chuyển pháp luân này, A-nhã Câu-lân đã được pháp cam lồ.”

Khi đó, Tứ Thiên vương nghe địa thần xướng, lại chuyển lời tiếp xướng rằng:

“A-nhã Câu-lân đã đắc pháp vị cam lồ.”

Rồi trời Tam thập tam lại nghe từ Tứ Thiên vương. Diêm Thiên nghe từ Trời Tam thập tam, cho đến Đâu-suất thiên, lần lượt nghe tiếng, và cho đến Phạm thiên cũng nghe tiếng: “Như Lai tại nước Ba-la-nại đã chuyển pháp luân mà chư Thiên, người đời, Ma và Ma thiên, người cùng phi nhân, đều không chuyển được. Nay Như Lai chuyển pháp luân này.” Bấy giờ liền có tên gọi là A-nhã Câu-lân.

Rồi Thế Tôn bảo năm tỳ-kheo:

“Các người, hai người ở lại để được chỉ dạy; ba người đi khát thực. Ba người khát thực được rồi thì sáu người sẽ cùng ăn. Ba người ở lại để được

chỉ dạy, hai người đi khát thực. Hai người khát thực được rồi thì sáu người cùng ăn.”

Bảy giờ, bằng sự giáo huấn này mà trở thành pháp vô sanh Niết-bàn, cũng thành không sanh, không bệnh, không già, không chết. Lúc đó cả thầy năm tỳ-kheo đều thành A-la-hán. Bảy giờ, ba ngàn đại thiên sát độ có năm vị A-la-hán, với Phật là sáu.

Rồi Thế Tôn bảo năm tỳ-kheo:

“Tất cả các người cùng nhau đi khát thực trong nhân gian. Cần thận đừng đi một mình.⁷⁷⁰ Còn những chúng sanh mà các căn thuần thực, những người đáng được độ. Nay Ta sẽ đến thôn Ưu-lưu-tì,⁷⁷¹ thuyết pháp tại đó.”

Bảy giờ, đức Thế Tôn đi đến thôn xóm Ưu-lưu-tì. Khi đó bên dòng sông Liên-nhã⁷⁷² có Ca-diếp⁷⁷³ [619c1] đang sinh sống tại đó. Ông biết thiên văn, địa lý; không gì không thông suốt. Toán số cây lá tất cả đều biết rõ. Ông dẫn năm trăm đệ tử thường ngày đi giáo hóa. Cách Ca-diếp không xa có thạch thất. Ở trong thạch thất, có rồng độc đang sống tại đó.

Thế Tôn đến chỗ Ca-diếp, nói với Ca-diếp:

“Tôi muốn ngủ nhờ trong thạch thất một đêm. Nếu ông đồng ý, tôi sẽ đến ở.”

Ca-diếp đáp rằng:

“Tôi không tiếc gì. Nhưng ở đó có một con rồng độc, sợ nó sẽ làm tổn hại đến ông.”

Thế Tôn bảo:

“Ca-diếp, đừng lo, rồng không hại Ta! Chỉ cần đồng ý, Ta ở đó một đêm.”

Ca-diếp đáp:

“Nếu ông muốn ở, tùy ý đến ở.”

Bảy giờ, đức Thế Tôn liền vào thạch thất, trái chõ nằm mà nghỉ, kiết già phu tọa, chánh thân, chánh ý, buộc niệm tại tiền. Lúc đó, rồng độc thấy Thế Tôn

ngồi; nó liền phun lửa độc. Thế Tôn nhập từ tam-muội, xuất từ tam-muội, nhập diệm quang tam-muội.

Bấy giờ lửa của rồng và ánh sáng Phật cùng lúc phát sáng. Đêm đó Ca-diếp dậy quan sát tinh tú, thấy trong thạch thất có ánh sáng và lửa lớn. Thấy vậy, ông bảo các đệ tử:

“Sa-môn Cù-đàm này dung mạo xinh đẹp, nay bị con rồng này hại. Thật đáng thương tiếc. Trước đây, ta cũng đã có lời này, ở đó có rồng ác không thể nghĩ đến!”

Lúc đó Ca-diếp bảo năm trăm đệ tử:

“Các người cầm bình nước và mang thang cao đến chữa lửa, để Sa-môn kia được thoát khỏi nạn này.”

Bấy giờ, Ca-diếp dẫn năm trăm đệ tử đến thạch thất để chữa lửa này. Người thì cầm nước rưới, người thì bắc thang. Nhưng không thể dập tắt được lửa, đều là do oai thần của Như Lai tạo nên.

Bấy giờ, Thế Tôn nhập từ tam-muội dần dần khiến cho con rồng kia không còn sân hận nữa. Lúc này tâm rồng ác kia tỏ ra sợ sệt, chạy qua chạy lại muốn thoát ra khỏi thạch thất, nhưng không ra khỏi thạch thất được. Khi đó con rồng ác kia, hướng đến Như Lai, chui vào bát Thế Tôn ở. Khi đó, Thế Tôn dùng tay phải xoa mình rồng ác, rồi nói kệ này:

Rồng⁷⁷⁴ xuất thế khó có.

Rồng với rồng gặp nhau.

Rồng chớ nổi tâm hại.

Rồng xuất thế, hó có..

Quá khứ hằng sa số,

Chư Phật bát-niết-bàn;

Mà người chưa hề gặp

Đều do lửa sân hận.

[620a1] Tâm thiện hướng Như Lai,

Mau bỏ độc sân này.

Đã trừ độc sân nhuế,

Liên được sanh lên Trời.⁷⁷⁵

Bấy giờ, con rồng dữ kia thè lưỡi liếm tay Như Lai và nhìn kỹ mặt Như Lai. Sáng hôm sau, Thế Tôn mang rồng dữ đó đến gặp Ca-diếp và nói với Ca-diếp:

“Đây là con rồng dữ, thật hung bạo. Nay nó đã bị hàng phục.”

Khi Ca-diếp thấy được rồng dữ, trong lòng hoảng sợ, bạch Thế Tôn:

“Thôi, thôi, Sa-môn! Đừng bước tới, rồng sẽ gây hại!”

Thế Tôn bảo:

“Ca-diếp, đừng sợ! Nay Ta đã hàng phục nó rồi, sau này sẽ không gây hại nữa. Vì sao vậy? Vì rồng này đã được giáo hóa rồi.”

Bấy giờ, Ca-diếp cùng năm trăm đệ tử khen ngợi:

“Việc chưa từng có! Thật là kỳ diệu! Sa-môn Cù-đàm này oai thần thật lớn, có thể hàng phục con rồng dữ này, khiến không nó làm ác. Tuy vậy, vẫn không bằng ta đắc đạo chơn⁷⁷⁶.”

Bấy giờ Ca-diếp bạch Phật:

“Đại Sa-môn, hãy nhận lời thỉnh cầu chín mươi ngày của tôi. Những thứ cần dùng như y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, tọa cụ, thuốc men trị bệnh, tôi sẽ cung cấp hết thảy.”

Thế Tôn im lặng nhận lời thỉnh cầu của Ca-diếp. Thế Tôn đem rồng thần này thả vào trong biển lớn. Rồng dữ kia tùy theo mạng sống dài ngắn, sau khi mạng chung sanh lên trời Tứ Thiên vương. Sau đó Như Lai trở về nghỉ tại thạch thất. Ca-diếp sắp đặt nhiều đồ ăn uống xong, đến bạch Thế Tôn:

“Đồ ăn thức uống đã chuẩn bị xong, xin mời đến thọ thực.”

Thế Tôn bảo:

“Ca-diếp về trước. Tôi sẽ đi ngay vậy.”

Sau khi Ca-diếp đi khỏi, Phật liền đến trên cội Diêm-phù-đề, bên dưới cây diêm-phù, nhặt quả diêm-phù⁷⁷⁷ rồi, trở về trước, ngồi trong thạch thất Ca-diếp.

Khi Ca-diếp về đã thấy Thế Tôn ở trong thạch thất, liền bạch Thế Tôn:

“Sa-môn từ đường nào đến thạch thất?”

Phật bảo Ca[620b1]-diếp:

“Sau khi Ông đi, tôi đến phía trên cội Diêm-phù-đề, bên dưới cây diêm-phù, nhặt quả diêm-phù rồi trở về ngồi đây. Ca-diếp nên biết, quả này rất thơm ngon, hãy cầm lấy mà ăn.”

Ca-diếp đáp:

“Tôi không cần cái này. Sa-môn tự lấy ăn.”

Bấy giờ Ca-diếp lại nghĩ thầm như vậy: “Sa-môn này có thần túc siêu việt, có oai lực lớn, mới có thể đến phía trên cội Diêm-phù nhặt trái ngon này. Tuy nhiên, vẫn không bằng ta đặc đạo chơn.”

Sau khi Thế Tôn ăn xong, trở về chỗ kia nghỉ ngơi. Sáng sớm Ca-diếp đến chỗ Thế Tôn, bạch Thế Tôn:

“Đã đến giờ ăn, mời đến thọ thực.”

Phật bảo Ca-diếp:

“Ông hãy đi trước. Tôi sẽ đến sau.”

Ca-diếp vừa đi khỏi, Phật liền đến phía trên cội Diêm-phù, nhặt trái a-ma-lặc⁷⁷⁸ rồi trở về trước, ngồi trong thạch thất Ca-diếp.

Ca-diếp hỏi Thế Tôn:

“Sa-môn từ đường nào đến chốn này?”

Phật trả bảo:

“Sau khi Ông đi, tôi đến trên cội Diêm-phù, nhặt trái này lại, nó rất là thơm ngon, nếu cần thì lấy ăn!”

Ca-diếp đáp:

“Tôi không cần thứ này. Sa-môn tự lấy ăn.”

Khi đó Ca-diếp lại nghĩ thầm: “Sa-môn này rất có thần lực, có oai thần lớn. sau khi ta đi, đi lấy quả này về. Tuy nhiên, vẫn không bằng ta đắc đạo chơn.”

Sau khi Thế Tôn ăn xong liền trở về chỗ kia nghỉ ngơi. Ngày hôm sau, Ca-diếp đến chỗ Thế Tôn mà nói rằng:

“Đã đến giờ cơm, xin mời đến thọ thực.”

Phật bảo Ca-diếp:

“Ông hãy đi trước. Tôi sẽ đến sau.”

Sau khi Ca-diếp đi, Thế Tôn đến Bắc Uất-đan-viết lấy lúa tẻ chín tự nhiên,⁷⁷⁹ rồi trở về trước thạch thất Ca-diếp.

Ca-diếp hỏi Phật:

“Sa-môn từ đường nào đến ngồi đây?”

Thế Tôn bảo:

“Sau khi ông đi, tôi đến Uất-đan-viết gặt lấy lúa chín muộ tự nhiên rất là thơm ngon. Ca-diếp cần thì lấy mà ăn.”

Ca-diếp đáp:

“Tôi không cần thứ này. Sa-môn tự lấy mà ăn.”

Ca-diếp lại nghĩ thầm: “Sa-môn này có thần lực lớn, có oai thần lớn. Tuy nhiên vẫn không bằng ta đắc đạo chơn.”

Sau khi, Thế Tôn ăn xong thì về chỗ kia nghỉ ngơi. Ngày hôm sau, Ca-diếp đến chỗ Thế Tôn nói:

“Đã đến giờ cơm, xin mời đến thọ thực.”

Phật bảo Ca-diếp:

“Ông hãy đi trước. Tôi sẽ đến sau.”

Sau khi Ca-diếp đi, Thế Tôn đến Cù-da-ni [620c1] nhặt quả a-lê-lặc,⁷⁸⁰ về trước vào thạch thất Ca-diếp.

Ca-diếp hỏi Phật:

“Sa-môn từ đường nào đến ngồi đây?”

Phật bảo Ca-diếp:

“Sau khi Ông đi, tôi đến Cù-da-ni nhặt quả này lại rất thơm ngon. Ca-diếp cần thì lấy mà ăn.”

Ca-diếp đáp rằng:

“Tôi không cần thứ này. Sa-môn tự lấy mà ăn.”

Ca-diếp lại nghĩ thầm: “Sa-môn này có thần lực lớn, có oai thần lớn. Tuy nhiên vẫn không bằng ta đắc chơn đạo.”

Sau khi, Thế Tôn ăn xong thì về chỗ kia nghỉ ngơi. Ngày hôm sau, Ca-diếp đến chỗ Thế Tôn bạch:

“Đã đến giờ cơm, xin mời đến thọ thực!”

Phật bảo Ca-diếp:

“Ông hãy đi trước. Tôi sẽ đến sau.”

Sau khi Ca-diếp đi, Thế Tôn đến Phát-vu-đãi nhặt trái tì-hê-lặc⁷⁸¹ rồi, về trước ngồi trong thạch thất Ca-diếp.

Ca-diếp hỏi Phật:

“Sa-môn từ đường nào đến ngồi đây?”

Phật bảo Ca-diếp:

“Sau khi ông đi, tôi đến Phát-vu-đãi nhặt quả này rất thơm ngon. Ca-diếp cần thì lấy mà ăn.”

Ca-diếp đáp:

“Tôi không cần thứ này. Sa-môn tự lấy mà ăn.”

Ca-diếp lại nghĩ thầm: “Sa-môn này có thần lực lớn, có oai thần lớn. Tuy nhiên vẫn không bằng ta đắc đạo chơn.”

Thế Tôn ăn xong trở về chỗ kia nghỉ ngơi.

Lúc bấy giờ Ca-diếp đang chuẩn bị đại tể đàn. Năm trăm đệ tử cầm búa bửa củi. Tay nhấc búa lên nhưng búa không xuống. Lúc đó, Ca-diếp nghĩ thầm như vậy: “Đây chắc Sa-môn làm.” Khi đó Ca-diếp hỏi Thế Tôn:

“Nay muốn bửa củi, vì sao búa không hạ xuống được?”

Thế Tôn bảo:

“Muốn cho búa hạ xuống được phải không?”

Đáp:

“Muốn hạ xuống.”

Búa liền hạ xuống. Lúc búa kia đã hạ xuống, lại không nhấc lên được. Ca-diếp lại bạch Phật:

“Búa sao không nhấc lên được?”

Thế Tôn bảo:

“Muốn cho búa lên chăng?”

Đáp:

“Muốn nhấc lên.”

Búa liền nhấc lên.

Bấy giờ, đệ tử của Ca-diếp muốn nhen lửa, nhưng nhen không cháy. Ca-diếp lại nghĩ thầm như vậy: “Đây chắc Sa-môn Cù-đàm gây ra.”

Ca-diếp bạch Phật:

“Vì sao nhen lửa không cháy?”

Phật bảo Ca-diếp:

“Muốn lửa cháy phải không?”

Đáp:

“Muốn cho cháy.”

Lửa liền cháy. Sau đó muốn dập tắt, lửa lại không tắt. Ca-diếp bạch Phật:

“Sao lửa dập không tắt?”

Phật bảo Ca-diếp:

“Muốn cho lửa tắt phải không?”

Đáp:

“Muốn cho tắt.”

Lửa liền tắt ngay. Ca-diếp liền nghĩ thầm như vậy: “Sa-môn Cù-đàm này [621a1] diện mạo đoan chánh, hiếm có trong đời. Ngày mai ta có tế lễ lớn. Quốc vương, nhân dân tất cả đều tụ tập. Nếu họ thấy Sa-môn này, ta sẽ không còn được cúng dường. Sa-môn này ngày mai không đến sẽ là đại phúc.”

Thế Tôn biết những suy nghĩ trong lòng Ca-diếp. Sáng hôm sau, Phật đến Uất-đan-viết, lấy lúa chín muôn tự nhiên; đến Cù-da-ni lấy sữa; rồi đến ao A-nậu-đạt mà dùng. Trọn ngày ở chỗ đó, chiều tối về thạch thất nghỉ ngơi.

Sáng hôm sau, Ca-diếp đến chỗ Thế Tôn hỏi:

“Sa-môn, hôm qua sao không đến?”

Phật bảo Ca-diếp:

“Hôm qua ông đã nghĩ như vậy: ‘Sa-môn Cù-đàm này diện mạo đoan chánh, hiêm có trong đời. Ngày mai ta có tế lễ lớn. Nếu quốc vương, nhân dân thấy được Sa-môn này, sẽ cắt đứt cúng dường cho ta. Nếu ông ta không đến sẽ là đại phúc.’ Tôi biết được những suy nghĩ trong lòng của ông, mới đến Uất-đan-viết gặt lấy lúa chín muôn tự nhiên, đến Cù-da-ni lấy sữa; rồi đến bên ao A-nậu-đạt mà ăn. Trọn ngày ở chỗ đó, chiều tôi về thạch thất nghỉ ngơi.”

Khi ấy Ca-diếp lại nghĩ thầm như vậy: “Đại Sa-môn này, có thần túc lớn, có thật oai thần. Tuy nhiên, vẫn không bằng ta đắc đạo chân.”

Thế Tôn ăn xong, trở về thạch thất nghỉ ngơi. Ngay đêm đó, Tứ Thiên vương đến chỗ Thế Tôn nghe kinh pháp. Tứ Thiên vương cũng có ánh sáng, Phật cũng phóng ánh sáng lớn, chiếu cả sơn động hoang dã kia tỏa sáng một màu. Đêm hôm đó Ca-diếp thấy được ánh sáng. Sáng hôm sau đến chỗ Thế Tôn, bạch Thế Tôn:

“Đêm qua, ánh sáng gì chiếu sáng núi non hoang dã này?”

Thế Tôn bảo:

“Đêm qua Tứ Thiên vương đến chỗ tôi nghe Pháp. Đó là ánh sáng của Tứ Thiên Vương kia.”

Lúc đó Ca-diếp lại nghĩ thầm: “Sa-môn này rất có thần lực, mới khiến cho Tứ Thiên vương đến nghe kinh pháp. Tuy nhiên, thần lực này vẫn không bằng ta đắc đạo chân.”

Thế Tôn ăn xong, trở về chỗ kia nghỉ ngơi. Nửa đêm, Thích Đề-hoàn Nhân đến chỗ Thế Tôn nghe pháp. Ánh sáng của Thiên Đế lại chiếu sáng núi đó. Ca-diếp kia đêm dậy ngắm sao, thấy ánh sáng này. Sáng hôm sau, Ca-diếp tới chỗ Thế Tôn, hỏi:

“Cù-đàm, đêm qua có ánh sáng thật là đặc biệt. Vì sao có ánh sáng như vậy?”

Thế Tôn bảo:

“Đêm qua, Thiên đế [621b1] Thích đến đây nghe kinh. Cho nên có ánh sáng như vậy.”

Ca-diếp lại nghĩ thầm: “Sa-môn Cù-đàm này thật có thần lực, có oai thần lớn, mới có thể khiến cho Thiên Đế Thích đến nghe kinh pháp. Tuy vậy vẫn không bằng ta đắc đạo chân.”

Thế Tôn ăn xong, trở về chỗ kia nghỉ ngơi. Nửa đêm Phạm Thiên vương phóng ánh sáng lớn chiếu xuống núi này, đến chỗ Thế Tôn nghe kinh pháp. Đêm đó Ca-diếp thức dậy, thấy ánh sáng. Sáng hôm sau đến chỗ Thế Tôn, hỏi:

“Đêm qua, ánh sáng chiếu sáng hơn ánh sáng của mặt trời mặt trăng. Có những nhân duyên gì mà có thứ ánh sáng này?”

Thế Tôn bảo:

“Ca-diếp nên biết, đêm qua, Đại Phạm Thiên vương đến chỗ Ta nghe kinh pháp.”

Lúc đó Ca-diếp lại nghĩ thầm như vậy: “Sa-môn Cù-đàm này rất có thần lực, mới khiến Tổ phụ của ta đến chỗ Sa-môn này mà nghe kinh pháp. Tuy nhiên, vẫn không bằng ta đắc đạo chân.”

Bấy giờ, Thế Tôn được y năm mảnh cũ rách,⁷⁸² muốn giặt dũ, nghĩ thầm: “Ta sẽ giặt y này ở chỗ nào?”

Lúc đó, Thích Đề-hoàn Nhân biết được trong lòng Thế Tôn nghĩ gì, liền biến ra một hồ tắm, rồi bạch Thế Tôn: ‘Xin hãy đến đây giặt y.’

Thế Tôn lại nghĩ thầm: “Ta phải đứng chỗ nào để đạp giặt y này?”

Lúc đó, Tứ Thiên vương biết được trong lòng Thế Tôn nghĩ gì, liền nhắc một tảng đá vuông lớn đặt mé nước, rồi bạch Thế Tôn: “Xin hãy đứng chỗ này mà đạp y.”

Thế Tôn lại nghĩ: “Ta phơi y này ở chỗ nào?”

Lúc đó, Thần cây biết được trong lòng Thế Tôn nghĩ gì, liền làm oằn nhánh cây xuống, rồi bạch Thế Tôn: “Cúi xin Thế Tôn phơi y chỗ này.”

Sáng hôm sau, Ca-diếp đến chỗ Thế Tôn, bạch Thế Tôn:

“Chỗ này trước đây không có ao, nay có ao này? Trước không có cây, nay có cây này? Trước không có đá, nay có tảng đá này. Nguyên nhân gì mà có sự thay đổi này?”

Thế Tôn bảo:

“Đây là hôm qua Thiên đế Thích biết tôi muốn giặt y cho nên làm hồ tắm này. Tôi lại nghĩ: ‘Đứng chỗ nào để đạp giặt y này?’ Tứ Thiên vương biết tôi đang nghĩ gì, liền mang đá này đến. Tôi lại nghĩ: ‘Phơi y này ở chỗ nào?’ Thần cây biết tôi đang nghĩ gì, liền oằn nhánh cây này vậy.”

Lúc đó, Ca-diếp nghĩ như vậy: “Sa-môn Cù-đàm này tuy có thần lực nhưng vẫn [621c1]không bằng ta đắc đạo chân.”

Thế Tôn ăn xong, trở về chỗ kia nghỉ ngơi. Nửa đêm, có nhiều mây đen nổi lên, rồi đổ mưa lớn. Sông lớn Liên-nhã bị nước lũ ngập tràn.

Lúc đó, Ca-diếp nghĩ thầm: “Nước lũ tràn sông này, Sa-môn nhất định sẽ bị nước cuốn trôi. Nay ta ra xem thử.”

Ca-diếp cùng năm trăm đệ tử đi ra bờ sông. Bấy giờ Thế Tôn đang đi trên nước, chân không bị dính nước. Khi đó Ca-diếp từ xa thấy Thế Tôn đi trên mặt nước. Ca-diếp thấy vậy, liền nghĩ: “Thật là kỳ diệu! Sa-môn Cù-đàm lại có thể đi trên mặt nước. Ta cũng có thể đi trên mặt nước, nhưng không thể khiến cho chân không dính nước mà thôi. Sa-môn này tuy thật có thần lực. Nhưng vẫn không bằng ta đắc đạo chân.”

Khi đó Thế Tôn bảo Ca-diếp:

“Ông không phải là A-la-hán, cũng không biết đạo A-la-hán. Ông còn chưa biết tên A-la-hán, huống chi là đắc đạo sao? Ông là người mù. Mắt không trông thấy gì hết. Như Lai đã biến hóa ngàn ấy sự, mà ông vẫn cứ nói ‘Không bằng ta đắc đạo chân.’ Ông vừa nói rằng: ‘Ta có thể đi trên mặt nước.’ Bấy giờ là lúc thích hợp. Có thể cùng đi trên mặt nước chăng? Ông nay hãy bỏ tâm tà kiến, đừng để phải chịu khổ não lâu dài như vậy.”

Khi Ca-diếp nghe Thế Tôn nói như vậy, liền đến trước, mặt đánh lễ sát chân: “Con xin hối lỗi, biết rõ sai trái xúc phạm Như Lai. Cúi xin nhận sự sám hối này.” Như vậy ba lần.

Thế Tôn bảo:

“Chấp nhận sự hối lỗi của ông, đã biết tội quấy nhiễu Như Lai.”

Lúc đó, Ca-diếp bảo năm trăm đệ tử:

“Các người, mỗi người hãy làm theo những gì mình thích. Ta nay tự quy y Sa-môn Cù-đàm.”

Khi ấy năm trăm đệ tử bạch Ca-diếp:

“Chúng con trước đây, lúc hàng phục rồng cũng có ý muốn quy Sa-môn Cù-đàm. Nếu thầy tự quy y Cù-đàm thì năm trăm đệ tử chúng con thấy đều tự quy y với Cù-đàm.”

Ca-diếp nói:

“Nay thật là thích hợp. Nhưng tâm ta lại chấp vào sự ngu si này, thấy ngàn ấy sự biến hóa mà tâm ý vẫn còn không tỏ, vẫn tự xưng ta được đạo chân chánh.”

Rồi Ca-diếp cùng với năm trăm đệ tử vây quanh trước sau đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân Phật, rồi ngồi qua một bên, bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn cho phép chúng con được làm Sa-môn, tu hạnh thanh tịnh.”

Theo pháp thường của chư Phật, nếu Phật nói ‘Thiện lai, Tỳ-kheo!’ Người ấy liền thành Sa-môn.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo [622a1] Ca-diếp:

“Thiện lai, Tỳ-kheo! Pháp này vi diệu. Hãy khéo tu phạm hạnh.” ⁷⁸³

Ngay khi ấy, y phục đang mặc của Ca-diếp và năm trăm đệ tử thấy đều biến thành cà-sa, tóc trên đầu tự rụng, giống như cạo tóc được bảy ngày. Rồi những dụng cụ học thuật và liên hệ đến chú thuật của Ca-diếp đều được ném xuống sông. Sau đó, năm trăm đệ tử bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn cho chúng con được làm Sa-môn!”

Thế Tôn bảo:

“Thiện lai, Tỳ-kheo!”

Tức thì, năm trăm đệ tử liền thành Sa-môn, thân mặc cà-sa, tóc trên đầu tự rụng.

Lúc bấy giờ, thuận dòng nước về hạ lưu có phạm-chí⁷⁸⁴ tên là Giang Ca-diếp⁷⁸⁵ sống ở bên sông. Khi Giang Ca-diếp thấy những dụng cụ chú thuật bị nước cuốn trôi, bèn nghĩ: ‘Ồi! Đại huynh của ta bị nước nhận chìm rồi!’

Giang Ca-diếp liền dẫn ba trăm đệ tử theo dòng sông lên thượng lưu, tìm thi hài của đại huynh. Từ xa, thấy Thế Tôn ngồi dưới gốc cây, thuyết pháp cho Đại Ca-diếp và năm trăm đệ tử, trước sau vây quanh. Thấy vậy, ông đến trước Ca-diếp mà nói: “Việc này há tốt đẹp sao? Trước kia làm thầy người. Nay làm đệ tử. Vì sao đại huynh làm đệ tử của Sa-môn?”

Ca-diếp đáp:

“Nơi này tuyệt diệu. Không nơi nào hơn.”

Lúc đó Ưu-tỳ Ca-diếp⁷⁸⁶ quay sang Giang Ca-diếp mà nói kệ này:

Thầy này trời người quý;

Nay ta thờ làm Thầy.

Chư Phật hiện thế gian,

Gặp được thật là khó.

Lúc đó Giang Ca-diếp nghe danh hiệu Phật, lòng rất vui mừng hơn hờ khôn xiết, đến trước bạch Thế Tôn:

“Xin cho phép tu đạo!”

Thế Tôn bảo:

“Thiện lai, tỳ-kheo! Hãy khéo tu phạm hạnh để diệt tận khổ.”

Khi đó Giang Ca-diếp cùng ba trăm đệ tử liền thành Sa-môn, thân mặc cà-sa, tóc trên đầu tự rụng. Rồi Giang Ca-diếp cùng ba trăm đệ tử ném hết dụng cụ chú thuật xuống nước.

Bấy giờ thuận theo dòng nước xuôi sông, có phạm-chí* tên là Già-di Ca-diếp⁷⁸⁷ sống ở bên sông.⁷⁸⁸ Từ xa, trông thấy dụng cụ chú thuật bị nước cuốn

trôi, liền nghĩ: “Ta có hai người anh học đạo ở trên đó. Nay dụng cụ chú thuật bị nước cuốn hết. Hai đại Ca-diếp chắc bị nước hại.” Nghĩ rồi, liền dẫn hai trăm đệ tử theo sông lên thượng lưu, đến chỗ học thuật. Từ xa thấy hai anh đang làm sa-môn, liền nói: “Nơi này tốt đẹp chẳng? Xưa là bực tôn kính của người, [622b1] nay làm đệ tử Sa-môn!”

Ca-diếp đáp:

“Nơi này rất tốt đẹp. Không nơi nào hơn.”

Già-di Ca-diếp suy nghĩ: “Hai anh của ta biết nhiều, học rộng. Nơi này chắc là mảnh đất tốt, mới khiến cho hai anh của ta vào học đạo. Nay ta cũng nên xin vào học đạo.”

Già-di Ca-diếp bèn đến trước, bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn cho phép con làm Sa-môn.”

Thế Tôn bảo:

“Thiện lai, tỳ-kheo! Hãy khéo tu phạm hạnh để diệt tận khổ.”

Già-di Ca-diếp tức thì trở thành Sa-môn, thân mặc cà-sa, tóc trên đầu tự rụng giống như cạo đầu được bầy ngày.

Lúc bấy giờ Thế Tôn đang ở dưới cây ni-câu-loại bên sông kia, sau khi thành Phật chưa bao lâu, đã có một ngàn đệ tử, đều là các bậc bậc kỳ túc trưởng lão.

Lúc đó, Thế Tôn giáo hóa bằng ba sự.⁷⁸⁹ Thế nào là ba? Đó là thần túc giáo hóa, ngôn giáo giáo hóa,⁷⁹⁰ huấn hối giáo hóa.

“Sao gọi là thần túc giáo hóa? Bấy giờ Thế Tôn hoặc biến ra nhiều hình rồi hợp lại một, hoặc hiện hoặc ẩn. Đi qua vách đá mà không gì chướng ngại. Hoặc ra khỏi mặt đất, hoặc nhập vào đất giống như xuống nước mà không bị trở ngại. Hoặc ngồi kiết-già đầy khắp giữa hư không như chim bay trên không chẳng bị ngăn cản. Cũng như núi lửa lớn, phun khói vô lượng. Như mặt trời mặt trăng kia có đại thần lực, có thần lực lớn không thể hạn lượng, mà có thể dùng tay với đến. Thân cao cho đến Phạm thiên. Thế Tôn hiện thần túc như vậy.

“Sao gọi là ngôn giáo giáo hóa? ⁷⁹¹ Bảy giờ Thế Tôn dạy các tỳ-kheo nên xả điều này, nên giữ điều này; nên gần điều này, nên xa điều này; nên nhớ điều này, nên trừ điều này; nên quán điều này, nên không quán điều này. ⁷⁹²

“Sao gọi là nên tu điều này, không tu điều này? Hãy tu bảy giác chi, diệt ba kết. Sao là nên quán, không nên quán? Hãy quán ba kết, và ba thiện của sa-môn, đó là lạc do xuất yếu, lạc do không nhuế, lạc do không nộ. ⁷⁹³ Sao gọi là không quán? Đó là ba khổ của sa-môn. Những gì là ba? Dục quán, nhuế quán, nộ quán. ⁷⁹⁴ Sao gọi là niệm, sao gọi là không niệm? Bảy giờ, nên niệm khổ đế, nên niệm tập đế, nên niệm tận đế, nên niệm đạo đế; chớ niệm tà đế, thường kiến, ⁷⁹⁵ vô thường kiến; biên kiến, vô biên kiến; mạng khác thân khác; ⁷⁹⁶ chẳng phải mạng chẳng phải thân; ⁷⁹⁷ Như Lai mạng chung, Như Lai không mạng chung, vừa hữu chung vừa vô chung; cũng chẳng hữu chung cũng chẳng vô chung. ⁷⁹⁸ Đừng niệm như vậy. ⁷⁹⁹

“Sao gọi là huân hồi giáo [622c1] hóa? Lại nữa, hãy đi như vậy, không nên đi như vậy; nên đến như vậy, không nên đến như vậy; nên im lặng như vậy, nên nói năng như vậy; phải thọ trì y như vậy, không được thọ trì y như vậy; nên vào thôn như vậy, không nên vào thôn như vậy. Đây gọi là huân hồi giáo giới.”

Lúc đức Thế Tôn bằng ba sự này giáo hóa một ngàn tỳ-kheo, những tỳ-kheo đó nhận được sự giáo hóa của Phật xong, trở thành một ngàn A-la-hán.

Khi ấy Thế Tôn thấy một ngàn tỳ-kheo đã đắc A-la-hán. Bảy giờ cõi Diêm-phù-đề có một ngàn A-la-hán cùng năm tỳ-kheo và Phật là sáu, Ngài quay ngòì hướng về Ca-tỳ-la-vệ.

Lúc đó, Ưu-tỳ Ca-diếp suy nghĩ như vậy: “Vi sao Thế Tôn ngòì quay lại hướng về Ca-tỳ-la-vệ?” Rồi Ưu-tỳ Ca-diếp liền đến trước, quỳ thẳng bạch Thế Tôn:

“Chẳng hiểu tại sao Như Lai ngòì quay hướng về Ca-tỳ-la-vệ?”

Thế Tôn bảo:

“Như Lai ở đời cần làm năm việc. Sao gọi là năm? Một là chuyển pháp luân; hai là thuyết pháp cho cha; ba là thuyết pháp cho mẹ; bốn là dẫn dắt phạm phu lập hạnh Bồ-tát; năm là thọ ký riêng cho Bồ-tát. Nay Ca-diếp, đó gọi là Như Lai xuất hiện ở đời cần làm năm việc như vậy.”

Ưu-tỳ Ca-diếp bèn nghĩ: “Nhu Lai vì nhớ thân tộc xứ sở nên quay hướng đó ngồi vậy.”

Khi đó năm tỳ-kheo lần hồi đi đến bờ sông Ni-liên. ⁸⁰⁰Đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân Phật, rồi ngồi qua một bên.

Lúc đó Tôn giả Ưu-đà-da ⁸⁰¹ xa thấy Thế Tôn ngồi hướng về Ca-tỳ-la-vệ. Thấy vậy liền nghĩ rằng: “Nhất định Thế Tôn muốn trở về Ca-tỳ-la-vệ để thăm thân quyến.” Ưu-đà-da liền tới trước quỳ thẳng bạch Thế Tôn:

“Nay con kham nhậm có điều muốn hỏi, xin được giải bày.”

Thế Tôn bảo:

“Muốn hỏi gì thì cứ hỏi.”

Ưu-đà-da bạch Thế Tôn:

“Xem ý Như Lai muốn trở về Ca-tỳ-la-vệ?”

“Thật vậy, như lời ông nói. Ưu-đà-da, nên biết, ông hãy tới chỗ Bạch Tịnh Vương ⁸⁰² trước. Ta sẽ đến sau. Vì sao vậy? Vì phải báo cho chúng tộc sát-lợi biết tin trước, rồi sau Như Lai mới tới. Người đến bẩm với Vua rằng, bảy ngày sau Như Lai sẽ về thăm Vua.”

Ưu-đà-da đáp:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.”

Bảy giờ Ưu-đà-da từ chỗ ngồi đứng dậy sửa lại y phục lễ [623a1] sát chân Thế Tôn, rồi biến mất khỏi Thế Tôn, hiện đến Ca-tỳ-la-vệ, tới chỗ của Chân Tịnh vương, ⁸⁰³ đến rồi đứng ở phía trước vua.

Khi Chân Tịnh vương đang ở trên đại điện, ngồi cùng với các thể nữ, lúc ấy Ưu-đà-da đang bay ở trên không. Rồi Chân Tịnh vương thấy Ưu-đà-da tay mang bình bát, cầm trượng, đang đứng trước mặt. Thấy vậy, trong lòng lo sợ mà nói rằng:

“Đây là người nào? Là người, hay phi nhân; trời, hay quỷ, dạ-xoa, la-sát, thiên long, quỷ thần?”

Lúc đó Chân Tịnh vương hỏi Ưu-đà-da:

“Người là người nào?”

Lại nói với Ưu-đà-da bằng bài kệ này:

Là trời, hay là quý,

Hay càn-thát-bà chẳng?

Ông nay tên là gì?

Hiện tại ta muốn biết.

Lúc bấy giờ Ưu-đà-da lại dùng kệ này đáp vua:

Tôi cũng chẳng là trời,

Chẳng phải càn-thát-bà.

Ở nước Ca-tỳ này,

Người đất nước Đại vương.

Xưa phá mười tám ức

Quân Ba-tuần xấu ác:

Thích-ca Văn, Thầy tôi.

Tôi đệ tử của Ngài.

Chân Tịnh Vương lại dùng kệ này hỏi Ưu-đà-da:

Ai phá mười tám ức

Quân Ba-tuần xấu ác?

Thích-ca Văn là ai

Nay Ông lại ca ngợi?

Ưu-đà-da lại nói kệ này:

Lúc Như Lai mới sanh
Trời đất rung động khắp.
Thệ nguyện quyết làm xong,
Nên gọi hiệu Tất-đạt.
Người thắng mười tám ức
Quân Ba-tuần xấu ác,
Người tên Thích-ca Văn.
Ngày nay thành Phật đạo.
Người kia con họ Thích,
Đệ tử thứ Cù-đàm;
Hôm nay làm Sa-môn,
Vốn tên Ưu-đà-da.

Chân Tịnh vương nghe những lời này rồi, trong lòng lvui mừng không thể tự
kiểm được, hỏi Ưu-đà-da rằng:

“Thế nào Ưu-đà-da, Thái tử Tất-đạt nay vẫn còn sống sao?”

Ưu-đà-da đáp:

“Thích-ca Văn Phật nay đang hiện tại.”

Vua hỏi:

“Nay đã thành Phật rồi sao?”

Ưu-đà-da đáp:

“Nay đã thành [623b1] Phật.”

Vua lại hỏi:

“Hôm nay Như Lai đang ở đâu?”

Ưu-đà-da đáp rằng:

“Như Lai hiện đang ở dưới cây ni-câu-loại tại nước Ma-kiệt.”

Rồi vua lại hỏi:

“Những người đệ tử theo hầu là những ai?”

Ưu-đà-da đáp:

“Hàng ức chư Thiên cùng một ngàn tỷ-kheo và Tứ Thiên Vương thường ở hai bên.”

Lúc đó vua hỏi:

“Mặc những loại y phục như nào?”

Ưu-đà-da đáp:

“Y Như Lai mặc được gọi là ca-sa.”

Rồi vua hỏi:

“Ăn những loại thức ăn nào?”

Ưu-đà-da đáp:

“Thân Như Lai dùng pháp làm thức ăn.”

Vua lại hỏi:

“Thế nào Ưu-đà-da, có thể gặp Như Lai được không?”

Ưu-đà-da đáp:

“Vua đừng sầu lo, sau bảy ngày Như Lai sẽ vào thành.”

Bảy giờ Vua rất vui mừng không kiềm chế được, tự tay rót nước cúng dường Ưu-đà-da. Rồi Chân Tịnh Vương đánh trống lớn, lệnh cho nhân dân cả nước sửa bằng đường lộ, dọn dẹp sạch sẽ, rưới dầu thơm trên đất, treo lụa tràng

phan, bảo cái, trỗi các kỹ nhạc không thể tính kể. Lại ra lệnh trong nước những người đui, điếc, ngọng, câm đều không được xuất hiện, bảy ngày sau Tất-đạt sẽ vào thành. Sau khi Chân Tịnh Vương nghe Phật sẽ vào thành, trong bảy ngày cũng không ngủ nghỉ.

Bảy giờ đã đến ngày thứ bảy, Thế Tôn nghĩ thầm: “Nay Ta nên dùng sức thần túc đi đến nước Ca-tỳ-la-vệ.” Rồi Thế Tôn dẫn các tỳ-kheo trước sau vây quanh đi đến nước Ca-tỳ-la-vệ. Đến nơi, Ngài vào vườn Tất-lu⁸⁰⁴ ở phía bắc thành.

Bảy giờ đó vua Chân Tịnh nghe Thế Tôn đã đến Ca-tỳ-la-vệ, ở trong vườn Tất-lu phía bắc thành. Vua bèn dẫn những người họ Thích đến chỗ Thế Tôn. Lúc đó Thế Tôn nghĩ thầm: “Nếu Vua Chân Tịnh tự thân hành đến đây, điều này không thích hợp cho Ta. Nay Ta phải đi gặp Vua. Vì sao vậy? Ân cha mẹ rất nặng, tình dưỡng dục sâu dày. Rồi Thế Tôn dẫn các tỳ-kheo đến cửa thành, bay lên hư không, cách đất bảy nhẫn. Vua Chân Tịnh thấy Thế Tôn đoan chánh không gì bằng, hiếm có trên đời, các căn tịch tịnh, không có các vọng niệm, thân có ba mươi hai tướng, tám mươi vẻ đẹp tự trang nghiêm, liền phát tâm hoan hỷ, tức liền đánh lễ sát chân mà nói:

“Tôi Vua dòng sát-li, tên là Chân Tịnh Vương.”

Thế Tôn bảo:

[623c1] “Chúc Đại vương hưởng thọ vô cùng. Đại vương hãy dùng chánh pháp cai trị giáo hóa, đừng dùng tà pháp. Đại vương nên biết, những ai dùng chánh pháp để cai trị giáo hóa, sau khi thân hoại mạng chung sẽ sanh lên cõi thiện, ở trên trời.”

Rồi Thế Tôn từ trên không trung đi vào trong cung vua Chân Tịnh. Đến nơi, ngồi lên chỗ dọn sẵn.

Khi vua thấy Thế Tôn ngồi yên ổn, tự tay châm nước, phục vụ vô số đồ ăn uống. Khi Thế Tôn ăn xong, đã dùng nước rửa rồi, vua lấy một cái ghế nhỏ, ngồi nghe pháp.

Bảy giờ đức Thế Tôn thuận tự thuyết nghĩa vi diệu cho vua Chân Tịnh; luận về thí, luận về giới, luận về sanh thiên, dục là hạnh bất tịnh, xuất yếu là an lạc.⁸⁰⁵

Bấy giờ đức Thế Tôn thấy tâm ý vua đã giải khai. Như Pháp mà chư Phật thường thuyết; Phật giảng thuyết tường tận cho vua nghe, về khổ, tập, tận, đạo. Khi đó vua Chân Tịnh liền ngay trên chỗ ngồi, sạch hết các trần cấu, được mắt pháp trong sạch.

Thế Tôn sau khi thuyết pháp cho vua nghe xong, từ chỗ ngồi đứng dậy mà đi.

Lúc đó vua Chân Tịnh tập họp toàn bộ dòng họ Thích lại và nói:

“Các sa-môn⁸⁰⁶ đều có mặt mày xấu xí. Dòng sát-lị mà dẫn theo chúng bà-la-môn như vậy là không thích hợp. Dòng họ Thích sát-lị phải có chúng sát-lị, vậy thì mới tốt đẹp.”

Các người họ Thích đáp:

“Thật vậy, Đại vương! Như Đại vương dạy, dòng sát-lị phải có chúng sát-lị, như vậy mới tuyệt.”

Bấy giờ vua bố cáo trong nước, những gia đình có anh em hai người thì bắt một người phải hành đạo. Ai không như vậy thì sẽ bị xử phạt nặng. Khi trong dòng họ Thích nghe vua ra lệnh, “Gia đình có hai người là anh em thì bắt một người phải hành đạo, ai không theo mệnh lệnh sẽ xử phạt nặng”, bấy giờ Thích Đề-bà-đạt-đâu nói với Thích A-nan rằng:

“Nay vua Chân Tịnh ra lệnh, ai có hai người anh em, thì phải phân một người hành đạo. Nay người nên xuất gia học đạo. Ta phải ở nhà giữ gìn gia nghiệp.”

Lúc đó Thích A-nan vui mừng hơn hờ nói:

“Như lời anh dạy”.

Lúc đó Thích Nan-đà⁸⁰⁷ nói với Thích A-na-luật rằng:

“Vua Chân Tịnh ra lệnh rằng ai có hai người anh em, thì phải phân một người hành đạo, ai không như vậy thì sẽ bị xử phạt nặng. Nay người xuất gia, ta sẽ ở nhà”.

Thích A-na-luật nghe được những lời như vậy rồi, vui mừng hơn hờ, không thể kiềm chế, đáp lại:

“Thật vậy, như lời anh nói.”

Lúc đó vua Chân Tịnh dẫn Thích Hộ Tịnh, Thích Thúc Tịnh, Thích Cam Lộ⁸⁰⁸ đến chỗ Thế Tôn. Vua ngự giá bằng xe tứ mã, xe màu trắng, lọng màu trắng, ngựa kéo xe màu trắng. [624a1] Vị họ Thích thứ hai đi bằng xe màu xanh, lọng màu sanh, ngựa kéo xe màu xanh. Vị họ Thích thứ ba đi bằng xe màu vàng, lọng màu vàng, ngựa kéo xe màu vàng. Vị họ Thích thứ tư đi bằng xe màu đỏ, lọng màu đỏ, ngựa kéo xe màu đỏ. Cũng có những người họ Thích khác đi bằng voi, bằng ngựa, thầy đều tập hợp đến.

Thế Tôn từ xa thấy vua Chân Tịnh dẫn dòng họ Thích đến, bèn bảo các tỳ-kheo:

“Các ông xem chúng họ Thích này, và xem những người theo vua Chân Tịnh. Tỳ-kheo nên biết, trời Tam thập tam khi ra dạo vườn cảnh cũng như vậy, không có gì khác.”

Khi đó A-nan đi voi lớn màu trắng, áo màu trắng, lọng màu trắng. Thấy vậy, Phật bảo các tỳ-kheo:

“Các ông thấy Thích A-nan này, đi voi trắng, áo trắng chưa?”

Các tỳ-kheo đáp:

“Dạ vâng, Thế Tôn, chúng con đã thấy.”

Phật bảo các tỳ-kheo:

“Người này sẽ xuất gia học đạo, trở thành đa văn đệ nhất, chịu hầu hạ gần gũi Ta. Các ông thấy A-na-luật này không?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Dạ vâng, chúng con thấy.”

Phật bảo các tỳ-kheo:

“Người này sẽ xuất gia học đạo, trở thành thiên nhãn đệ nhất.”

Khi ấy Vua Chân Tịnh, bốn anh em cả thầy, cùng A-nan-đà, đều đi bộ tới trước, cởi bỏ năm loại nghi trượng, đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ vua Chân Tịnh bạch Thế Tôn:

“Đêm hôm qua tôi sanh ý niệm như vậy: ‘Chúng sát-lị không nên dẫn chúng bà-la-môn, mà dẫn chúng sát-lị, như vậy là thích hợp. Tôi liền ra lệnh trong nước, nhà nào có hai người anh em, một người phải xuất gia học đạo. Cúi xin Thế Tôn cho phép họ xuất gia học đạo.’”

Thế Tôn đáp:

“Lành thay, Đại vương! Trời người được nhiều lợi ích, được an vui. Vì sao vậy? Thiện tri thức này là ruộng phước tốt. Ta cũng nhờ thiện tri thức mà thoát được sanh, lão, bệnh, tử này.”

Khi đó chúng họ Thích được xuất gia.⁸⁰⁹ Rồi Vua Chân Tịnh bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn dạy dỗ những vị tân tỳ-kheo này cũng như dạy dỗ Ưu-đà-da. Vì sao vậy? Tỳ-kheo Ưu-đà-da này rất có thần lực. Xin Tỳ-kheo Ưu-đà-da được ở lại trong cung giáo hóa, khiến cho các loài chúng sanh được an ổn lâu dài. Vì sao vậy? Vì tỳ-kheo này rất có thần lực. Lần đầu tôi gặp tỳ-kheo Ưu-đà-da liền phát tâm hoan hỷ, tôi liền khởi nghĩ như vậy: Đệ tử còn có thần lực huống chi Như Lai kia lại không có thần lực này?”

Thế Tôn đáp:

“Thật vậy, [624b01] Đại vương, như lời đại vương dạy, Tỳ-kheo Ưu-đà-da này rất có thần lực, có oai đức lớn.”

Bấy giờ Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

“Các tỳ-kheo, đệ tử đứng đầu việc hiểu rộng biết nhiều mà Quốc vương nghĩ đến chính là Tỳ-kheo A-nhã Câu-lân. Có thể khuyến hóa nhân dân chính là Tỳ-kheo Ưu-đà-da. Có trí mau lẹ chính là Tỳ-kheo Ma-ha-nam. thường thích phi hành chính là Tỳ-kheo Tu-bà-huru. Đi lại trên không chính là Tỳ-kheo Bà-phá. Có nhiều đệ tử, là Tỳ-kheo Ưu-tỳ Ca-diếp. Ý đặc quán Không, là tỳ-kheo Giang Ca-diếp. Ý đặc chỉ quán chính, Tỳ-kheo Tượng Ca-diếp⁸¹⁰.”

Bấy giờ Thế Tôn giảng rộng pháp vi diệu cho vua Chân Tịnh nghe. Vua nghe pháp rồi, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật, rồi lui ra về.

Các tỳ-kheo cùng Vua Chân Tịnh sau khi nghe Phật thuyết pháp, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

“Trong mười lăm ngày, có ba pháp trai⁸¹¹. Những gì là ba? Ngày mồng tám, ngày mười bốn và, ngày mười lăm.⁸¹² Tỳ-kheo nên biết, hoặc có khi vào ngày trai ngày mồng tám, Tứ thiên vương sai các vị phụ thần xem xét thế gian, có những ai làm lành, làm ác; những chúng sanh nào từ hiếu với cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng tôn trưởng; những chúng sanh nào vui thích bố thí, tu giới, nhẫn nhục, tinh tấn, thiền định, diễn rộng nghĩa kinh, trì bát quan trai; thấy đều phân biệt đầy đủ. Hay nếu không có chúng sanh nào hiếu thuận cha mẹ, Sa-môn, Bà-la-môn, cùng sư trưởng, lúc đó phụ thần bạch Tứ thiên vương, ‘Hiện tại thế gian này không có chúng sanh hiếu thuận với cha mẹ, sa-môn, đạo sĩ, hành bốn vô lượng tâm,⁸¹³ thương xót chúng sanh.’ Tứ thiên vương sau khi nghe rồi, trong lòng [624c01] sầu ưu, buồn bã, không vui. Bấy giờ, Tứ thiên vương đi đến giảng đường Tập thiện pháp⁸¹⁴ trên trời Đao-lợi,⁸¹⁵ đem nhân duyên này trình bày hết cho Đế Thích, ‘Thiên Đế nên biết, hiện nay thế gian này không có chúng sanh nào hiếu thuận với cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng tôn trưởng.’ Bấy giờ, Đế Thích, trời Tam thập tam, nghe những lời này rồi, trong lòng sầu ưu, buồn bã, không vui, vì chúng chư Thiên sẽ giảm, chúng A-tu-la sẽ tăng.

“Hoặc giả, lại có khi chúng sanh thế gian có người hiếu thuận cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng tôn trưởng; thọ trì bát quan trai, tu đức thanh tịnh, không phạm mảy may vào giới cấm lớn. Bấy giờ sứ giả sẽ vui mừng phấn khởi, không tự chế được, bạch Tứ thiên vương, ‘Hiện nay, thế gian này, có nhiều chúng sanh hiếu thuận với cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng tôn trưởng.’ Thiên vương nghe rồi rất lấy làm vui mừng, liền đến chỗ Thích Đề-hoàn Nhân, đem nhân duyên này bạch Đế Thích, ‘Thiên Đế nên biết, hiện nay thế gian này có nhiều chúng sanh hiếu thuận với cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng tôn trưởng.’ Bấy giờ, Đế Thích, trời Tam thập tam, thấy đều vui mừng, không tự chế được, vì chúng chư Thiên sẽ tăng trưởng, chúng A-tu-la sẽ tổn giảm. Mọi đánh khảo địa ngục tự nhiên đình chỉ, khô độc không thi hành.

“Nếu là ngày mười bốn, ngày trai. Thái tử được sai xuống quan sát thiên hạ, dò xét nhân dân thi hành thiện ác; có chúng sanh tin Phật, tin Pháp, tin Tỳ-

kheo Tăng, hiếu thuận cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng tôn trưởng; có ưa thích bố thí thọ trì bát quan trai, đóng bít lục tình, phòng chế ngũ dục hay không? Nếu không có chúng sanh nào tu theo chánh pháp, hiếu thuận cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, bấy giờ Thái tử bạch Tứ thiên vương. Tứ thiên vương nghe rồi, trong lòng sầu ưu, buồn bã, không vui; đi đến chỗ Thích Đề-hoàn Nhân, đem nhân duyên này bạch đầy đủ Thiên Đế, ‘Đại vương nên biết, hiện nay thế gian này không có chúng sanh nào hiếu thuận cha mẹ, Sa-môn, Bà-la-môn, cùng tôn trưởng.’ Bấy giờ, Thiên Đế, Tam thập tam, thấy đều trong lòng sầu ưu, buồn bã, không vui, vì chúng chur Thiên sẽ giảm, chúng A-tu-la sẽ tăng.

“Hoặc giả, lại có khi, có chúng sanh hiếu thuận cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng tôn trưởng, thọ trì bát quan trai, bấy giờ, thái tử vui mừng phấn khởi, không thể tự kiềm được liền đến bạch Tứ thiên vương, ‘Đại vương nên biết, hiện nay thế gian này có nhiều chúng sanh hiếu thuận cha [625a01] mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng các tôn trưởng.’ Tứ thiên vương sau khi nghe những lời này rất lấy làm vui mừng, liền đến chỗ Thích Đề-hoàn Nhân, đem nhân duyên này bạch đầy đủ cho Thiên Đế, ‘Thánh vương nên biết, hiện nay thế gian này có nhiều chúng sanh hiếu thuận cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng các tôn trưởng, thọ trì tam tự qui, từ tâm, can gián, thành tín, không dối trá.’ Lúc bấy giờ, Thiên Đế, Tứ thiên vương cùng Trời Tam thập tam đều mừng vui, không thể tự kiềm được, vì chúng chur Thiên sẽ tăng ích, chúng A-tu-la sẽ tổn giảm.

“Tỳ-kheo nên biết, ngày mười lăm, thời thuyết giới,⁸¹⁶ đích thân Tứ thiên vương xuống xem xét khắp thiên hạ, dò xét người dân, những chúng sanh nào hiếu thuận cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn cùng các tôn trưởng, ưa thích bố thí, trì bát quan trai, trai pháp của Như Lai. Nếu không có chúng sanh nào hiếu thuận với cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng tôn trưởng, bấy giờ Tứ thiên vương, trong lòng sầu ưu, buồn bã, không vui, đến chỗ Đế Thích, đem nhân duyên này bạch đầy đủ với Thiên Đế, ‘Đại vương nên biết, hiện nay trong thế gian này, không có chúng sanh nào hiếu thuận với cha mẹ, Sa-môn, Bà-la-môn, cùng các tôn trưởng.’ Thích Đề-hoàn Nhân, trời Tam thập tam, thấy đều trong lòng sầu ưu, buồn bã, không vui, vì chúng chur Thiên sẽ giảm, chúng A-tu-la sẽ tăng trưởng.

“Hoặc giả, vào lúc ấy nếu có chúng sanh hiếu thuận với cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng các tôn trưởng, thọ trì bát quan trai, bấy giờ Tứ thiên vương lại vui mừng phấn khởi, không thể tự chế được, liền đến chỗ Đế Thích đem nhân duyên này bạch đầy đủ với Thiên Đế, ‘Đại vương nên biết, hiện nay

trong thế gian này có nhiều chúng sanh hiểu thuận cha mẹ, sa-môn, bà-la-môn, cùng các tôn trưởng.’ Khi ấy, Thích Đề-hoàn Nhân, trời Tam thập tam, cùng Tứ thiên vương đều mừng vui, phấn khởi, không thể tự kiềm được, vì chúng chư Thiên sẽ tăng ích, chúng A-tu-la sẽ tổn giảm.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

“Ngày mười lăm, trì pháp bát quan trai như thế nào?”

Các tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Nhu Lai là vua các pháp, là ấn của các pháp. Nguyên xin Thế Tôn nên vì các tỳ-kheo mà giảng rộng nghĩa này. Các tỳ-kheo nghe xong sẽ phụng hành.”

Thế Tôn bảo rằng:

“Hãy lắng nghe, hãy lắng nghe, suy nghĩ kỹ! Ta sẽ phân biệt nói đầy đủ cho các người nghe.

“Ồ đây, này Tỳ-kheo, nếu có thiện nam tử, thiện nữ nhân nào vào ngày mười bốn, mười lăm trong tháng, là ngày trì trai thuyết giới, đến [625b01] giữa bốn bộ chúng⁸¹⁷ mà nói như vậy, ‘Hôm nay là ngày trai, tôi muốn trì pháp bát quan trai.’⁸¹⁸ Nguyên xin Tôn giả vì con mà thuyết giới.’ Bấy giờ chúng bốn bộ nên dạy cho người đó pháp bát quan trai. Trước hết nên bảo người đó nói như vậy, ‘Này thiện nam tử, hãy tự xưng tên họ.’ Người kia đã xưng tên họ rồi, nên trao cho pháp bát quan trai. Bấy giờ, vị giáo thọ nên dạy người trước đó nói như vậy: ‘Nay con vâng giữ trai pháp của Như Lai cho đến sáng sớm ngày mai, tu giới thanh tịnh, trừ bỏ pháp ác. Nếu thân làm ác, miệng thốt ra lời ác, ý sanh niệm ác; thân ba, miệng bốn, ý ba; các điều ác đã làm, sẽ làm, hoặc vì tham dục mà tạo, hoặc vì sân nhuế mà tạo, hoặc vì ngu si mà tạo, hoặc vì hào tộc mà tạo, hoặc vì nhân ác tri thức mà tạo, hoặc thân này, thân sau vô số thân, hoặc không hiểu Phật, không hiểu Pháp, hoặc gây đầu loạn giữa các Tỳ-kheo Tăng, hoặc sát hại cha mẹ, chư tôn sư trưởng; nay con sám hối, không tự che dấu. Nương giới, nương pháp mà thành tựu giới hạnh của mình, thọ trì pháp bát quan trai của Như Lai.

“Những gì là pháp bát quan trai? Thọ trì tâm, như Chơn nhân,⁸¹⁹ trọn đời không sát,⁸²⁰ không có tâm hại, có tâm từ đối với chúng sanh; nay con tên là ... trì trai cho đến sáng sớm ngày mai không sát, không có tâm hại, có tâm từ đối với tất cả chúng sanh.

“Nhu A-la-hán không có tà niệm,⁸²¹ trọn đời không trộm cắp, ham thích bố thí. Nay con tên là... trì trai cho đến sáng sớm ngày mai⁸²² không trộm cắp, từ nay đến ngày mai.

“Thọ trì tâm, như Chân nhân trọn đời⁸²³ không dâm dật,⁸²⁴ không có tà niệm, thường tu phạm hạnh, thân thể thơm khiết; con⁸²⁵ hôm nay trì giới không dâm, cũng không nghĩ đến vợ mình, lại cũng không nghĩ tưởng đến người nữ khác, cho đến sáng sớm ngày mai, không xúc phạm.

“Nhu A-la-hán suốt đời không nói dối, luôn biết thành thật, không dối người; con* từ nay đến ngày mai không nói dối. Con từ nay trở về sau⁸²⁶ không nói dối nữa.

“Nhu A-la-hán trọn đời⁸²⁷ không uống rượu, tâm ý không loạn, thọ trì cấm giới của Phật không điều nào xúc phạm; nay con cũng như vậy, từ nay cho đến sáng mai không uống rượu, thọ trì giới cấm của Phật không xúc phạm.

“Nhu A-la-hán trọn đời không hoại trai pháp,⁸²⁸ hằng [625c01] ăn đúng thời, ăn ít biết đủ, không đắm trước mùi vị, nay con cũng như vậy, nguyện (trọn đời)⁸²⁹ không hoại trai pháp, hằng ăn đúng thời, ăn ít biết đủ, không đắm trước mùi vị. Từ ngày nay đến sáng mai không xúc phạm.

“Nhu A-la-hán (trọn đời)* hằng không ngồi trên giường cao rộng. (Giường cao rộng là giường vàng, bạc, ngà voi, hoặc giường sừng tòa của Phật, tòa của Bích-chi-phật, tòa của A-la-hán, tòa của các tông sư. A-la-hán không ngồi trên tám loại tòa này);⁸³⁰ con cũng không phạm ngồi vào chỗ ngồi này.⁸³¹

“Nhu A-la-hán (trọn đời) không đeo hương hoa, trang điểm phấn sáp; nay con cũng như vậy, nguyện một ngày một đêm⁸³² không đeo hương hoa, phấn sáp tốt đẹp.⁸³³

“Nay con tên là ... lia tám việc này, nguyện trì pháp bát quan trai, không đọa vào ba đường dữ; nhờ công đức này mà không vào trong địa ngục, ngã quỷ, súc sanh, và tám nạn; thường được thiện tri thức, không từng sự ác tri thức; thường được sinh vào nhà cha mẹ tốt lành, không sinh vào nơi biên địa không Phật pháp, không sinh lên trời Trường thọ, không làm nô tỳ cho người, không làm Phạm thiên, không làm thân Đế Thích, cũng không làm Chuyển luân Thánh vương; thường sinh trước Phật, tự mình thấy Phật, tự mình nghe pháp khiến các căn không loạn. Nếu con thề nguyện hướng đến ba thừa tu hành, thì mong sẽ chóng thành đạo quả.’

“Tỳ-kheo nên biết, nếu có ưu-bà-tắc, ưu-bà-di nào trì pháp bát quan trai này, thiện nam tử, thiện nữ nhân đó sẽ hướng đến ba đường, hoặc sinh vào cõi người, hoặc sinh lên trời, hoặc bát-niết-bàn.”

Bảy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này.

Không sát, cũng không trộm,

Không dâm, không nói dối,

Tránh rượu, xa hương hoa,

Người đấm vị phạm trai,

Ca múa cùng xướng hát,

Học La-hán, tránh xa.

Nay trì bát quan trai,

Ngày đêm không quên mất.

Không có khổ sinh tử,

Không kỳ hạn luân hồi;

Chớ tập cùng ân ái,

Cũng chớ hội oán tắng.

Nguyện diệt khổ năm uẩn,

Các bệnh não sinh tử.

Niết-bàn không các hoạn,

Nay Ta tự quay về.

“Cho nên, này tỳ-kheo, nếu có thiện nam tử, thiện nữ nhân nào, muốn trì bát quan trai, lia các khổ, được chỗ lành; muốn diệt tận các lậu [626a01], vào thành Niết-bàn, phải tìm cầu phương tiện thành tựu pháp bát quan trai này. Vì sao vậy? Vinh vị ở cõi người không đủ làm cao quý, mà khoái lạc trên trời

thì không thể kể xiết. Nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân nào muốn cầu phước vô thượng, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu pháp bát quan trai này. Nay Ta răn dạy lại các người, nếu có thiện nam tử, thiện nữ nhân nào thành tựu bát quan trai, mà muốn cầu sinh lên cõi trời Tứ thiên vương, cũng sẽ đạt được nguyện này. Những gì mà người trì giới kia ước nguyện đều được như nguyện. Vì vậy nên Ta nói nghĩa này. Vinh vị cõi người không đủ làm cao quý. Nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân nào, trì bát quan trai, thân hoại mạng chung sẽ sinh cõi lành, trên trời, hoặc sinh Diễm thiên, Đâu-suất thiên, Hóa tự tại thiên, Tha hóa tự tại thiên, trọn không hư dối. Vì sao vậy? Những gì mà người trì giới kia ước nguyện đều được như nguyện.

“Các tỳ-kheo, nay Ta nhắc lại cho các người, nếu có thiện nam tử, thiện nữ nhân nào trì bát quan trai, cũng thành tựu sở nguyện của mình sẽ sinh về các cõi trời Dục giới, sinh về các cõi trời Sắc giới. Vì sao như vậy? Những gì mà người trì giới kia ước nguyện đều được như nguyện.

“Lại nữa, nếu có thiện nam tử, thiện nữ nhân nào trì bát quan trai mà muốn sinh về các cõi trời Vô sắc, cũng được kết quả như sở nguyện kia .

“Tỳ-kheo nên biết, nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân nào trì bát quan trai, muốn sinh vào nhà bốn chủng tánh, lại cũng được sinh.

“Lại, thiện nam tử, thiện nữ nhân nào trì bát quan trai, muốn cầu làm thiên tử một phương, thiên tử hai phương, ba phương, bốn phương thì cũng được như sở nguyện kia. Muốn cầu làm Chuyển luân Thánh vương cũng được như sở nguyện kia. Vì sao vậy? Những gì mà người trì giới kia ước nguyện đều được như nguyện.

“Nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân nào muốn cầu thành Thanh văn, Duyên giác, Phật thừa, ắt sẽ thành tựu sở nguyện. Nay Ta thành Phật là nhờ trì giới kia. Năm giới, mười thiện, không nguyện nào là không được.

“Các tỳ-kheo, nếu muốn thành đạo kia, hãy học điều này.”

Bấy giờ các tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07⁸³⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật ở tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

“Có ba sự hiện tiền,⁸³⁵ khi ấy thiện nam tử, thiện nữ nhân được phước vô lượng. Những gì là ba? Tín hiện tiền, khi ấy thiện nam tử, thiện nữ nhân được phước vô lượng. Tài⁸³⁶ hiện tiền, khi ấy thiện nam tử, thiện nữ nhân được phước vô lượng. Nếu [626b01] trì phạm hạnh hiện tiền,⁸³⁷ khi ấy thiện nam tử, thiện nữ nhân được phước vô lượng. Đó gọi là, này Tỳ-kheo, có ba sự hiện tiền thì được phước vô lượng.”

Bấy giờ Thế Tôn liền nói kệ này:

Tín, tài, phạm khó được,

Người thọ, người trì giới;

Biết ba sự này rồi,

Người trí tùy thời thí.

Luôn luôn được an ổn,

Chư thiên thường nâng đỡ;

Nơi đó tự an trú

Ngũ dục không đủ chán.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, thiện nam tử, thiện nữ nhân nào, hãy tìm cầu phương tiện để thành tựu ba pháp này. Này các tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy”.

Các tỳ-kheo sau khi nghe như Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08⁸³⁸

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại vườn Cù-sur-la,⁸³⁹ thành Câu-thâm⁸⁴⁰. Bảy giờ, tỳ-kheo Câu-thâm thường ưa tranh tụng, phạm các ác hành. Mỗi khi đối diện bàn cãi, hoặc có lúc dùng dao gậy gia hại nhau.⁸⁴¹ Bảy giờ, vào lúc sáng sớm, đức Thế Tôn đến chỗ các tỳ-kheo kia. Đến nơi đó, Thế Tôn bảo các tỳ-kheo kia:

“Này các tỳ-kheo, cần thận chớ tranh tụng, chớ nói chuyện thị phi, mà nên cùng hòa hợp nhau. Cùng một thầy học, đồng nhất như nước với sữa, tại sao lại tranh tụng?”

Bảy giờ tỳ-kheo Câu-thâm bạch Thế Tôn rằng:

“Cúi xin Thế Tôn chớ lo việc này. Chúng con sẽ tự tư duy về lý này. Theo như lỗi lầm này, chúng con tự biết tội của nó.”

Thế Tôn bảo:

“Thế nào, các người vì dòng họ Vua mà hành đạo, vì sợ hãi mà hành đạo, hay vì đời sống thiếu thốn mà hành đạo?”

Các tỳ-kheo đáp:

“Không phải vậy, bạch Thế Tôn.”

Thế Tôn bảo:

“Thế nào tỳ-kheo, các người há chẳng phải vì muốn lìa sinh tử, cầu đạo vô vi, nên hành đạo đó sao? Song thân năm uẩn thật không thể bảo toàn.”

Các tỳ-kheo đáp:

“Thật vậy, bạch Thế Tôn, như lời dạy của Thế Tôn. Chúng con là những thiện gia nam tử xuất gia học đạo là vì lý do cầu đạo vô vi, diệt thân năm uẩn, nên học đạo.”

Thế Tôn bảo:

“Các tỳ-kheo, không nên hành đạo mà lại đi đấu tranh, đấm đá lẫn nhau, gặp mặt nhau là buông lời thị phi, xấu ác với nhau. Các người cần phải thành tựu hạnh này. Cùng đồng một pháp, cùng theo một thầy, cũng nên thực hành sáu pháp tôn trọng⁸⁴² này, cũng nên thực hành thân, khẩu, ý hành này, cũng nên thực hiện việc cúng dường⁸⁴³ các vị phạm hạnh.”

Các tỳ-kheo [626c01] đáp rằng:

“Đây là việc của chúng con, không đáng cho Thế Tôn lo lắng việc này.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các tỳ-kheo Câu-thâm:

“Thế nào, những người ngu, các người không tin những lời của Như Lai sao mà nói Như Lai chớ lo việc này? Các người sẽ tự nhận báo ứng về tà kiến này.”

Bấy giờ Thế Tôn lại bảo các tỳ-kheo kia rằng:

“Về quá khứ xa xưa, trong thành Xá-vệ này, có Vua tên là Trường Thọ,⁸⁴⁴ thông minh trí tuệ, không việc gì không biết. Tuy thiện nghệ về môn đao kiếm nhưng lại thiếu bảo vật, các kho không đầy, tài sản sa sút, binh bốn bộ lại cũng không nhiều, thuộc hạ quần thần phò tá lại cũng ít ỏi.

“Vào lúc bấy giờ, nước Ba-la-nại, có vua tên là Phạm-ma-đạt,⁸⁴⁵ dũng mãnh kiên cường, không đâu không hàng phục. Tiền của bảy báu đều đầy kho. Binh bốn bộ lại cũng không thiếu. Quần thần phò tá đầy đủ. Bấy giờ vua Phạm-ma-đạt nghĩ thầm: ‘Vua Trường Thọ này không có quần thần phò tá, lại thiếu của cải, không có trân báu. Nay ta có thể đến chinh phạt nước này.’

“Rồi vua Phạm-ma-đạt liền hưng binh đến chinh phạt nước kia. Vua Trường Thọ nghe việc hưng binh chinh phạt nước mình liền thiết lập phương kế: ‘Nay tuy ta không có của cải bảy báu, thuộc hạ quần thần phò tá, binh bốn bộ. Vua kia tuy có nhiều binh chúng. Hôm nay theo sức một mình ta cũng đủ để tiêu diệt trăm nghìn binh chúng kia. Nhưng sát hại chúng sanh vô số kể, không thể vì vinh quang một đời mà tạo tội muôn đời. Nay ta có thể ra khỏi thành này, lánh tại nước khác để không xảy ra đấu tranh.’

“Bấy giờ vua Trường Thọ không nói với quần thần, đem Đệ nhất phu phân, cùng một người nữa, ra khỏi thành Xá-vệ, vào trong núi sâu. Lúc này quần thần phò tá, nhân dân trong thành Xá-vệ, vì không thấy vua Trường Thọ, liền sai tín sứ đến chỗ vua Phạm-ma-đạt nói như vậy: ‘Cúi xin đại vương đến đất nước này. Hiện tại vua Trường Thọ không biết ở đâu.’ Bấy giờ vua Phạm-ma-đạt đến nước Ca-thi cai trị. Vua Trường Thọ có hai phu phân, đều mang thai sắp đến ngày sinh. Khi ấy phu phân nằm mộng thấy sinh giữa đô thị. Lại thấy, vào lúc mặt trời mới mọc, binh bốn bộ tay cầm đao nắm thước đứng vây quanh. Chỉ sinh một mình, không người giúp đỡ. Thấy vậy, bà giật mình thức giấc, đem nhân duyên này tâu với vua Trường Thọ. Vua bảo phu

phân rằng, ‘Chúng ta [627a01] nay đang ở trong rừng sâu này, vì đâu mà bảo là sinh tại giữa đô thị trong thành Xá-vệ? Nay phu phân mà sắp sinh thì phải sinh như nai.

“Lúc ấy phu phân nói. ‘Nếu tôi không được sinh như vậy, thì chắc tôi phải chết.’

“Khi vua Trường Thọ nghe những lời này, ngay trong đêm đó đổi y phục, không đem theo người nào, đi vào thành Xá-vệ. Vua Trường Thọ có một đại thần tên là Thiện Hoa,⁸⁴⁶ vốn rất thương mến nhau. Ông này nhân có chút việc ra khỏi thành, gặp vua Trường Thọ đang đi vào thành. Đại thần nhìn sững vua, liền bỏ đi, than thở rơi lệ, rồi cứ theo đường mà đi. Vua Trường Thọ đuổi theo đại thần kia, đến chỗ vắng nói rằng: ‘Xin cẩn thận chớ nói ra.’

Đại thần đáp. ‘Sẽ theo như lời dạy của Đại vương. Không hiểu Minh vương có điều chi dạy bảo không.’

“Vua Trường Thọ nói, ‘Nếu ông nhớ ơn xưa của ta thì nên đền trả.’

“Đại thần đáp, ‘Đại vương có ra lệnh, thần sẽ lo liệu xong.’

“Vua Trường Thọ nói, ‘Đêm qua, Phu nhân của ta nằm mộng thấy sinh giữa đô thị, lại có binh bốn bộ vây quanh; sinh ra một nam nhi rất là xinh đẹp. Nếu như không sinh theo mộng thì trong vòng bảy ngày sẽ chết.’

“Đại thần đáp, ‘Thần có thể lo việc này, theo như lời dạy của vua.’

“Nói lời này xong, mỗi người đi mỗi đường.

“Sau đó, đại thần liền đến chỗ vua Phạm-ma-đạt, tâu như vậy, ‘Trong vòng bảy ngày, ý tôi muốn xem qua quân lính tượng binh, mã binh, xa binh, bộ binh của đại vương, để biết là nhiều ít.’ Vua Phạm-ma-đạt liền ra lệnh cho tả hữu, ‘Hãy hỏi thúc binh chúng theo lời Thiện Hoa.’

“Khi ấy, trong vòng bảy ngày, đại thần Thiện Hoa tụ tập binh chúng tại giữa đô thị Xá-vệ. Trong vòng bảy ngày phu phân kia đến ở giữa đô thị. Khi đại thần Thiện Hoa từ xa nhìn thấy phu phân lại liền nói, ‘Hãy đến đây, Hiền nữ. Nay là lúc thích hợp.’ Phu nhân sau khi thấy binh lính bốn bộ rồi, lòng sinh hoan hỷ, sai người hầu cho giăng bức màn lớn. Khi mặt trời vừa lên phu phân sinh hạ một nam nhi, đẹp đẽ vô song hiếm có trên đời. Khi phu phân

ôm đứa bé trở lại trong núi, vua Trường Thọ từ xa nhìn thấy phu phân ôm đứa bé đến, liền bảo, ‘Mong con sống lâu dài, thọ mạng vô cùng.’

“Phu nhân thưa vua, ‘Xin vua đặt tên cho.’”

“Vua liền đặt tên Trường Sanh.⁸⁴⁷”

“Khi [627b01] Thái tử Trường Sanh lên tám tuổi, phụ vương Trường Thọ có chút việc vào thành Xá-vệ. Bấy giờ có quan kiếp-tỷ⁸⁴⁸ ngày xưa của vua Trường Thọ thấy vua vào thành, liền ngắm kỹ mãi từ đầu đến chân. Thấy rồi, vội đến chỗ vua Phạm-ma-đạt thưa rằng, ‘Đại vương, thật là buồn lung. Vua Trường Thọ hiện nay đang ở tại thành này.’”

“Bấy giờ, nhà vua nổi giận, sai kẻ tả hữu vội tìm bắt vua Trường Thọ. Lúc bấy giờ các đại thần tả hữu dẫn kiếp-tỷ này theo, tìm kiếm khắp đông tây. Khi kiếp-tỷ từ xa trông thấy vua Trường Thọ, liền chỉ và bảo đại thần, ‘Đây là vua Trường Thọ.’ Họ liền đến bắt, dẫn tới chỗ vua Phạm-ma-đạt. Đến nơi, tâu rằng, ‘Đại vương, người này chính là vua Trường Thọ.’”

“Nhân dân trong nước, tất cả đều nghe biết vua Trường Thọ đã bị bắt. Bấy giờ phu phân cũng lại nghe vua Trường Thọ đã bị Phạm-ma-đạt bắt được, bà nghĩ, ‘Nay ta còn sống để làm gì? Thà cùng chết với Đại vương một lúc.’ Phu nhân liền dẫn thái tử vào thành Xá-vệ. Phu nhân bảo thái tử rằng, ‘Nay con hãy tìm chỗ sống.’”

“Thái tử Trường Sanh nghe xong, im lặng không nói. Phu nhân đi thẳng đến chỗ vua Phạm-ma-đạt. Vua từ xa nhìn thấy bà đến vui mừng phấn khởi, không tự chế được, liền bảo đại thần đem phu phân này cùng vua Trường Thọ đến ngã tư đường phân thành bốn đoạn. Các đại thần vâng theo lệnh vua, đem vua Trường Thọ và phu phân trở ngược dẫn quanh thành Xá-vệ cho muôn dân thấy. Bấy giờ, nhân dân không ai là không đau lòng. Lúc đó thái tử Trường Sanh ở trong đám đông thấy cha mẹ bị đem đến chợ để giết, vẻ mặt không đổi.”

“Vua Trường Thọ quay lại bảo Trường Sanh rằng, ‘Con đừng nhìn dài, cũng đừng chớ nhìn ngắn⁸⁴⁹.’”

“Sau đó nói bài kệ này:

Oán oán không dừng nghỉ,

Pháp này có từ xưa.

Không oán mới thắng oán,

Pháp này luôn bất hủ.⁸⁵⁰

“Bấy giờ các đại thần bảo nhau rằng, ‘Vua Trường Thọ này mê loạn quá mức rồi. Thái tử Trường Sanh là người nào mà ở trước chúng ta nói kệ này?’ Lúc ấy, vua Trường Thọ bảo quần thần rằng, ‘Ta không mê loạn. Ở đây, chỉ có người trí mới hiểu lời ta. Chư hiền nên biết, chỉ dùng sức một người như ta đủ để có thể phá tan trăm vạn người này. Nhưng ta lại nghĩ như vậy: Những chúng [27c01] sanh bị chết này khó mà tính số. Không thể vì một thân ta mà chịu tội nhiều đời. *‘Oán oán không dùng nghĩ, Pháp này có từ xưa; Không oán mới thắng oán, Pháp này luôn bất hủ.’*”

“Rồi quần thần kia đem vua Trường Thọ, và phu phân đến ngã tư đường phân làm bốn đoạn rồi, sau bỏ về nhà. Lúc đó thái tử Trường Sanh chờ cho đến chiều, gom góp cây cỏ, hỏa táng cha mẹ xong rồi đi.

“Bấy giờ vua Phạm-ma-đạt ở trên lầu cao, từ xa trông thấy một đứa bé hỏa táng vua Trường Thọ và phu phân. Thấy vậy sai kẻ tả hữu rằng, ‘Đây ắt là thân quyến của vua Trường Thọ. Các người hãy nhanh chóng bắt về đây.’”

“Các thần dân liền đến chỗ đó. Chưa đến kịp thì cậu bé đã chạy mất rồi. Bấy giờ thái tử Trường Sanh nghĩ thầm: ‘Vua Phạm-ma-đạt này giết cha mẹ ta, lại ở trong nước ta. Nay ta phải báo oán cho cha mẹ ta.’ Thái tử liền tìm đến chỗ người dạy đàn. Đến nơi đó, nói như vậy, ‘Nay con muốn học đàn.’ Thầy dạy đàn hỏi, ‘Con họ gì? Cha mẹ ở đâu?’ Cậu bé đáp, ‘Con không còn cha mẹ. Con vốn ở trong thành Xá-vệ này. Cha mẹ đã mất sớm.’ Thầy dạy đàn bảo, ‘Con muốn học thì học.’”

“Tỳ-kheo nên biết, bấy giờ thái tử Trường Sanh học đàn, học ca, học hát kịch. Thái tử Trường Sanh vốn có tố chất thông minh, nên chưa qua mấy ngày mà đã có thể đàn, ca, hát kịch. Không thứ gì không biết.

“Sau đó, thái tử Trường Sanh ôm đàn đến chỗ vua Phạm-ma-đạt. Khi vắng người, ở trong chuồng voi, cậu một mình đàn và cất tiếng ca trong veo. Lúc ấy vua Phạm-ma-đạt đang ngồi trên lầu cao nghe tiếng đàn ca, liền hỏi kẻ tả hữu rằng, ‘Người nào ở trong chuồng voi, đàn ca vui thú một mình vậy?’ Kẻ tả hữu tâu, ‘Ở trong thành Xá-vệ này, có một cậu bé thường đàn ca vui thú một mình.’ Vua bèn bảo quần hầu rằng, ‘Người hãy khiến cậu bé này đến

chơi tại đây. Ta muốn gặp nó.’ Người đợc sai kia vâng lời dạy của vua, đến gọi cậu bé này đến chỗ vua.

“Vua Phạm-ma-đạt hỏi cậu bé, ‘Đêm hôm qua ngươi đàn ở trong chuồng voi phải không?’ Tàu, ‘Thật vậy, Đại vương.’

“Phạm-ma-đạt hỏi, ‘Nay ngươi có thể ở bên cạnh ta, đánh đàn, ca, múa. Ta sẽ cung cấp quần áo, đồ ăn thức uống.’

“Tỳ-kheo nên biết, bấy giờ, thái tử Trường Sanh ở trước [628a01] Phạm-ma-đạt đánh đàn, ca, múa, rất là tuyệt diệu. Khi vua Phạm-ma-đạt nghe tiếng đàn này, trong lòng vô cùng hoan hỷ, liền bảo thái tử Trường Sanh, ‘Hãy giữ kho bảo vật của ta.’

“Thái tử Trường Sanh chấp hành lệnh của vua, chưa từng bị thất thoát; hằng tùy thuận ý vua, cười trước nói sau, luôn nhường ý vua. Bấy giờ vua Phạm-ma-đạt lại ra lệnh rằng, ‘Lành thay, lành thay! Hiện tại ngươi là người rất thông minh. Nay ta cho ngươi vào nội cung, coi sóc mọi thứ, đợc không?’

Khi thái tử Trường Sanh ở trong nội cung, đem tiếng đàn dạy cho các cung nữ, lại cũng dạy cỡi voi, cỡi ngựa, các kỹ thuật, không việc gì không biết.

“Bấy giờ, ý vua Phạm-ma-đạt muốn xuất du, dạo xem vườn rừng, cùng vui thú, liền sai thái tử Trường Sanh nhanh chóng sửa soạn xe có gắn lông chim. Thái tử Trường Sanh vâng lệnh vua, lo chuẩn bị xe có gắn lông chim, trải thảm lên voi, thắt yên cương bằng vàng bạc xong, trở lại tâu vua, ‘Đã sửa soạn xe xong, xin vua nên biết đã đến giờ.’

“Vua Phạm-ma-đạt đi xe có gắn lông chim, sai Trường Sanh điều khiển, cùng đem theo binh chúng bốn bộ. Lúc này, thái tử Trường Sanh điều khiển xe dẫn đường, luôn luôn cách ly quân chúng.

“Vua Phạm-ma-đạt hỏi thái tử Trường Sanh, ‘Hiện tại binh lính ở đâu?’

Trường Sanh tâu, ‘Thần cũng không biết quân lính ở đâu.’

“Vua bảo, ‘Hãy dừng lại một chút. Người ta mỗi mệc vô cùng; muốn dừng nghỉ một chút.’

“Thái tử Trường Sanh liền cho dừng lại để vua nghỉ ngơi trong chốc lát khi quân lính chưa đến.

“Tỳ-kheo nên biết, bấy giờ vua Phạm-ma-đạt gói đầu trên đầu gói thái tử Trường Sanh ngủ say. Thái tử Trường Sanh thấy vua đang ngủ, liền nghĩ: ‘Vua này là kẻ thù lớn nhất của ta, đã bắt giết cha mẹ ta, lại còn ở trên đất nước ta. Nay mà không báo oán thì lúc nào sẽ báo? Bây giờ ta phải dứt mạng hắn.’ Thái tử Trường Sanh tay phải rút kiếm, tay trái tóm tóc vua; nhưng lại nghĩ thêm: ‘Lúc cha ta sắp lâm chung đã bảo ta rằng: Trường Sanh nên biết, đừng nhìn dài, cũng đừng nhìn ngắn. Còn nói bài kệ này:

Oán oán không dùng nghi,

Pháp này có từ xưa;

Không oán mới thắng oán,

Pháp này luôn bất hủ.

“‘Nay ta nên bỏ oán này.’ Rồi tra kiếm vào vỏ. Ba phen như vậy, lại tự [628b01] nghĩ: ‘Vua này là kẻ thù lớn nhất của ta, đã bắt giết cha mẹ ta, lại còn ở trên đất nước ta. Nay mà không báo oán thì lúc nào sẽ báo? Nay đúng là lúc ta phải dứt mạng hắn, mới gọi là báo oán.’ Rồi lại nhớ đến: ‘Trường Sanh, con đừng nhìn dài, cũng đừng nhìn ngắn. Phụ vương có những lời dạy này:

Oán oán không dùng nghi,

Pháp này có từ xưa;

Không oán mới thắng oán,

Pháp này luôn bất hủ.

“‘Nay ta hãy bỏ oán này.’ Liền tra kiếm vào vỏ. Trong khi ấy vua Phạm-ma-đạt lại mộng thấy con trai vua Trường Thọ là thái tử Trường Sanh muốn bắt mình giết, vì vậy nên kinh sợ thức giấc. Thái tử Trường Sanh thưa, ‘Đại vương! Vì sao nổi kinh sợ đến như vậy?’

“Phạm-ma-đạt nói, ‘Lúc ngủ ta mộng thấy con trai vua Trường Thọ là thái tử Trường Sanh rút kiếm muốn bắt ta giết. Cho nên ta kinh sợ!’ Bây giờ, thái tử Trường Sanh nghĩ thêm: ‘Hiện tại vua này đã biết ta là thái tử Trường Sanh.’ Tay phải vội rút kiếm, tay trái tóm tóc mà nói vua rằng, ‘Hiện tại, tôi chính là thái tử Trường Sanh con trai của vua Trường Thọ. Song vua là kẻ thù lớn

nhất của ta, đã bắt giết cha mẹ ta, lại còn ở trên đất nước ta. Nay không báo oán thì đợi lúc nào?’

“Vua Phạm-ma-đạt liền quay qua Trường Sanh mà nói rằng, ‘Nay mạng của ta ở trong tay ngươi, xin được toàn mạng!’

“Trường Sanh đáp, ‘Tôi có thể cho vua sống. Nhưng vua không để tôi toàn mạng!’

“Vua trả lời Trường Sanh, ‘Xin tha mạng. Ta không bao giờ giết ngươi.’

“Bấy giờ Thái tử Trường Sanh cùng vua thề rằng, ‘Cả hai cùng tha mạng cho nhau, không bao giờ hại nhau.’

“Tỳ-kheo nên biết, bấy giờ Thái tử Trường Sanh liền tha mạng sống cho vua. Lúc đó vua Phạm-ma-đạt bảo Thái tử Trường Sanh rằng, ‘Xin Thái tử cùng tôi trở lại chuẩn bị xe lông chim để trở về nước.’

“Bấy giờ, Thái tử liền chuẩn bị xe lông chim, cả hai cùng ngồi trên xe về đến thành Xá-vệ. Vua Phạm-ma-đạt liền tập họp quần thần nói rằng, ‘Nếu các khanh gặp con trai vua Trường Thọ, sẽ làm gì?’

“Trong đó, hoặc có đại thần tâu rằng, ‘Sẽ chặt chân tay.’ Hoặc có vị tâu, ‘Sẽ phân thân làm ba đoạn.’ Hoặc có vị tâu, ‘Sẽ bắt giết đi.’

“Lúc đó Thái tử Trường Sanh ngồi bên cạnh vua, chánh thân, chánh ý suy nghĩ về những lời nói này. Bấy giờ, vua Phạm-ma-đạt đích thân tự tay [628c01] nắm lấy tay Thái tử nói với mọi người rằng, ‘Đây là Thái tử Trường Sanh. Con trai vua Trường Thọ, chính là người này. Các khanh không được nói lại những lời như vậy. Vì sao vậy? Vì Thái tử Trường Sanh đã tha mạng sống cho ta. Ta cũng tha mạng sống cho người này.’

“Quần thần sau khi nghe những lời này, khen là chưa từng có. Thái tử con vua này thật là kỳ đặc, đối với oán mà có thể không báo oán.

“Lúc đó vua Phạm-ma-đạt hỏi Trường sanh, ‘Đáng ra ngươi bắt ta giết. Nhưng tại sao lại tha không giết? Có nhân duyên gì? Nay xin được nghe.’

“Trường Sanh đáp, ‘Đại vương khéo lắng nghe! Khi phụ vương tôi sắp lâm chung, dặn lại rằng: Nay con chớ nhìn dài, cũng chớ nhìn ngắn. Lại dặn những lời này:

Oán oán chẳng dừng nghỉ;

Từ xưa có pháp này.

Không oán hay thắng oán;

Pháp này luôn bất tử.

“Các đại thần khi nghe những lời này của phụ vương tôi, đều bảo với nhau rằng: Vua này mê loạn nên nói lung tung. Vậy chớ Trường Sanh là người nào? Vua Trường Thọ đáp: Các khanh nên biết, trong đây có người trí sẽ rõ những lời này. Khi nhớ lại những lời này của phụ vương, cho nên tôi tha cho vua toàn mạng.’

“Vua Phạm-ma-đạt sau khi nghe những lời này rồi, lấy làm lạ lùng và khen là chưa từng có ai có thể giữ lời dạy dỗ của người cha quá cố không để trái phạm.

“Bấy giờ vua Phạm-ma-đạt nói Thái tử rằng, ‘Ý nghĩa của những lời ông nói hôm nay, ta vẫn chưa hiểu. Nay hãy nói cho ta nghĩa của chúng để ta được thông suốt.’

“Thái tử Trường Sanh đáp, ‘Đại vương khéo lắng nghe! Tôi sẽ nói. Vua Phạm-ma-đạt bắt vua Trường Thọ giết. Nếu có quần thần rất thân tín nào của vua Trường Thọ bắt vua giết, thì lại có quần thần phò tá của vua Phạm-đạt-ma cũng sẽ bắt quần thần phò tá của vua Trường Thọ mà giết. Đó gọi là oan oán không bao giờ dứt tuyệt. Muốn đoạn tuyệt oán này chỉ có người không báo oán. Vì tôi đã xét nghĩa này nên không giết vua.’

Vua Phạm-đạt-ma nghe những lời này xong, nghĩ vị vương tử này rất là thông minh, mới có thể quảng diễn được nghĩa này, nên lòng rất vui mừng hơn hờ không tự chế được.

“Lúc ấy vua Phạm-đạt-ma liền hướng về vương tử sám hối tội lỗi của mình là đã bắt giết vua Trường Thọ. Sau đó cỡi lấy mũ mình đội cho Trường Sanh, rồi gả con gái và giao nước Xá-vệ cùng nhân dân lại cho Trường Sanh thống lĩnh. Vua trở về cai trị Ba-la-nại. [629a01]

“Tỳ-kheo nên biết, các nhà vua thời thượng cổ đã có pháp thường này. Tuy có sự tranh giành đất nước như vậy, nhưng vẫn còn nhẫn nhịn nhau chứ không làm tổn hại nhau. Huống chi các người là Tỳ-kheo, vì lòng tin kiên cố

xuất gia học đạo, xả bỏ lòng tham dục, sân nhuế, ngu si, nay lại tranh khắc nhau, không hòa thuận nhau, không ai nhịn nhau, không chịu hối cải. Nay các Tỳ-kheo, căn cứ vào nhân duyên này mà biết rằng tranh cãi chẳng phải là điều nên làm. Cùng một thầy học, như nước với sữa, chớ tranh tụng nhau.”

Bấy giờ, Thế Tôn, liền nói bài kệ này:

Không tranh, cũng không cãi;

Tâm từ thương tất cả.

Tất cả không ưu hoạn:

Điều chư Phật ngợi khen.

“Cho nên, nay các Tỳ-kheo, cần phải tu hạnh nhẫn nhục. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ Tỳ-kheo Câu-thâm bạch đức Thế Tôn:

“Nguyện xin Thế Tôn chớ lo việc này. Chúng con sẽ tự phân giải sự việc này. Thế Tôn tuy có dạy những lời này. Nhưng sự việc không phải vậy.”

Thế rồi, Thế Tôn liền bỏ đi đến nước Bạt-kỳ.

Bấy giờ,⁸⁵¹ trong nước Bạt-kỳ có ba thiện gia nam tử là A-na-luật, Nan-đề, Kim-tỳ-la.⁸⁵² Các vị thiện gia nam tử này cùng giao ước với nhau: “Nếu ai ra đi khát thực, vị còn lại sau phải rưới nước,⁸⁵³ quét đất sạch sẽ, không sót việc gì. Vị đi khát thực về sẽ chia phần cho ăn. Đủ chia thì tốt, không đủ tùy ý ăn phần mình. Cơm còn dư, đổ vào đồ đựng, rồi bỏ đó mà đi. Nếu vị nào khát thực về sau cùng, đủ ăn thì tốt, không đủ thì lấy cơm trong đồ đựng kia rồi bỏ vào bát mình mà ăn nhưng phải tự đổ vào bát mình. Sau đó xách bình nước đặt một nơi. Mỗi ngày phải quét sạch nhà cửa, rồi tìm nơi vắng vẻ chánh thân chánh ý buộc niệm trước mặt tư duy diệu pháp. Họ tự tuyệt đối im lặng, không nói chuyện với nhau.”

Bấy giờ, Tôn giả A-na-luật tư duy dục bất tịnh tướng⁸⁵⁴, có niệm, khinh an và hỷ⁸⁵⁵ mà vào sơ thiền. Lúc đó, Nan-đề và Kim-tỳ-la biết trong tâm niệm của A-na-luật, nên cũng tư duy dục bất tịnh tướng, có niệm, khinh an và hỷ* mà vào sơ thiền. Nếu tôn giả A-na-luật tư duy nhị thiền, tam thiền, tứ thiền,

bấy giờ tôn giả Nan-đề và Kim-tỳ-la cũng tư duy nhị thiên, tam thiên, tứ thiên. Nếu Tôn giả [629b01] A-na-luật tư duy không xứ, thức xứ, vô sở hữu xứ, phi tướng phi phi tướng xứ, tôn giả Nan-đề và Kim-tỳ-la cũng lại tư duy không xứ, thức xứ, vô sở hữu xứ, phi tướng phi phi tướng xứ. Nếu tôn giả A-na-luật tư duy diệt tận định,⁸⁵⁶ bấy giờ tôn giả Nan-đề và Kim-tỳ-la cũng lại tư duy diệt tận định. Như các pháp này, các hiền giả cũng tư duy như vậy.

Bấy giờ, Thế Tôn đến vườn Sur tử,⁸⁵⁷ lúc đó người giữ vườn⁸⁵⁸ từ xa trông thấy Thế Tôn đến, liền thưa:

“Sa-môn chớ vào trong vườn! Vì sao vậy? Vì trong vườn này có ba vị thiện gia nam tử tên là A-na-luật, Nan-đề và, Kim-tỳ-la. Hãy cẩn thận chớ quấy nhiễu họ.”

Lúc đó, tôn giả A-na-luật bằng thiên nhĩ thông⁸⁵⁹ nghe người giữ vườn nói với Thế Tôn như vậy, không để Ngài vào vườn*, Tôn giả A-na-luật liền ra bảo người giữ cửa⁸⁶⁰ rằng:

“Chớ ngăn! Nay Thế Tôn đến đây, là muốn đến thăm chỗ này.”

Sau đó tôn giả A-na-luật liền vào báo Kim-tỳ-la:

“Đi nhanh, Thế Tôn hiện đang ở ngoài cửa vườn.”

Bấy giờ ba tôn giả liền rời khỏi tam-muội,⁸⁶¹ đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên. Mỗi vị tỳ thưa:

“Lành thay, Thế Tôn đã đến!”

Tôn giả A-na-luật đón lấy bình bát Thế Tôn. Tôn giả Nan-đề trải chỗ ngồi. Tôn giả Kim-tỳ-la lấy nước cho Thế Tôn rửa chân.

Bấy giờ Thế Tôn bảo tôn giả A-na-luật:

“Ba người ở đây hòa hợp không có trái ý nhau? Khất thực có như ý không?”

A-na-luật thưa:

“Thật vậy, bạch Thế Tôn, khất thực không gì khó nhọc. Vì sao vậy? Vì khi con tư duy sơ thiên, bấy giờ Nan-đề, Kim-tỳ-la cũng tư duy sơ thiên. Nếu con tư duy nhị thiên, tam thiên, tứ thiên, không xứ, thức xứ, vô sở hữu xứ,

phi tướng phi phi tướng xứ, diệt tận định, lúc đó Nan-đề, Kim-tỳ-la cũng tu duy nhị thiên, tam thiên, tứ thiên, không xứ, thức xứ, vô sở hữu xứ, phi tướng phi phi tướng xứ, diệt tận định. Như vậy, bạch Thế Tôn, chúng con tu duy về pháp này.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, lành thay, A-na-luật! Vào lúc ấy các người có đạt được pháp thượng nhân không?”

A-na-luật thưa:

“Thật vậy, thưa thế tôn, chúng con đạt được pháp thượng nhân.”

Thế Tôn bảo:

“Pháp thượng nhân là gì?”

A-na-luật thưa:

“Có pháp vi diệu này vượt lên trên pháp thượng nhân. Nếu chúng con lại rải tâm từ trải đầy khắp một phương; hai phương, ba phương, bốn phương cũng lại như vậy; bốn phía, trên dưới cũng lại như vậy; trong tất cả, mỗi mỗi đều rải tâm từ trải đầy khắp trong đó, vô số, vô hạn, không thể tính hết, mà tự an trú*. Lại rải tâm bi, tâm hỷ, tâm hộ (xả) đầy khắp một phương, hai phương, ba phương, bốn phương, và bốn phía, trên dưới mà tự an trú cũng lại như vậy. Đó gọi là, bạch Thế Tôn, chúng con đạt thêm được pháp thượng nhân nữa.”

Bấy giờ, tôn giả Nan-đề, Kim-tỳ-la nói với A-na-luật:

“Có bao giờ chúng tôi đến tôn giả để hỏi nghĩa này đâu, mà hôm nay trước Thế Tôn lại tự nói như vậy?”

Tôn giả A-na-luật đáp:

“Các Hiền giả cũng chưa bao giờ đến tôi để hỏi nghĩa này. Nhưng chư thiên đã đến chỗ tôi mà nói nghĩa này, cho nên ở trước Thế Tôn tôi nói nghĩa này vậy. Lại nữa, lâu nay tôi biết tâm ý của các Hiền giả, là các Hiền giả đã đạt được tam-muội này, nên ở trước Thế Tôn tôi nói những lời này.”

Trong lúc thuyết pháp này, đại tướng Trường Thọ đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Rồi đại tướng Trường Thọ⁸⁶² bạch Thế Tôn:

“Hôm nay có phải Thế Tôn vì các Tỳ-kheo này mà thuyết pháp?”

Lúc ấy Thế Tôn đem nhân duyên này kể lại cho đại tướng Trường Thọ. Đại tướng bạch Thế Tôn:

“Đại quốc Bạt-kỳ sớm được lợi lớn, vì có ba thiện gia nam tử A-na-luật, Nan-đề, Kim-tỳ-la này du hóa.”

Thế Tôn bảo:

“Đại tướng, thật vậy, như lời ông nói. Đại quốc Bạt-kỳ được thiện lợi. Hãy không nói đại quốc Bạt-kỳ, mà đại quốc Ma-kiệt cũng được thiện lợi mới có ba vị thiện gia nam tử này. Nếu mọi người dân trong đại quốc Ma-kiệt này mà nhớ đến ba thiện gia nam tử này, sẽ được an ổn lâu dài. Đại tướng nên biết, nếu huyện ấp, thành quách nào có ba vị thiện gia nam tử này ở trong những thành quách đó, mọi người dân sẽ được an ổn lâu dài. Nhà nào sinh ra ba vị thiện gia nam tử này cũng được lợi lớn, vì đã sinh ra người được tôn quý nhất này. Cha mẹ năm đời thân tộc của họ, nếu nhớ đến ba người này thì cũng được lợi lớn. Nếu trời, rồng, quỷ, thần nhớ đến ba thiện gia nam tử này, thì cũng được lợi lớn. Nếu có người nào khen ngợi bậc A-la-hán thì, cũng nên khen ngợi ba người này. Nếu có người nào khen ngợi người không tham dục, không ngu si, không sân nhuế thì, cũng nên khen ngợi ba người này. Nếu có người nào khen ngợi người có ruộng phước này thì, cũng nên khen ngợi ba người này. Như Ta ở trong ba A-tăng-kỳ kiếp thực hành cần khổ thành vô thượng đạo, khiến ba người này thành tựu nghĩa pháp này. Cho nên Đại tướng đối với ba thiện gia nam tử này nên khởi lòng hoan hỷ. Đại tướng, hãy học điều này như vậy.”

Đại tướng sau khi nghe những gì Thế Tôn dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

“Có ba kết sử trói buộc chúng sanh khiến không thể từ bờ này đến bờ kia được. Những gì là ba? Là thân tà, giới đạo, nghi.”⁸⁶³

“Thế nào gọi là kết bởi thân tà? Chấp thân có ngã, nảy sinh tưởng về tôi ta, có tưởng về chúng sanh, có mạng, có thọ, có nhân, có sĩ phu, có duyên, có trước. Đó gọi là kết bởi thân tà.

“Thế nào là kết bởi nghi? Có ngã chẳng? Vô ngã chẳng? Có sinh chẳng? Không sinh chẳng? Có ngã, nhân, thọ mạng, chẳng? Không ngã, nhân, thọ mạng chẳng? Có phụ mẫu chẳng? Không phụ mẫu chẳng? Có đời này, đời sau chẳng? Không đời này, đời sau chẳng? Có sa-môn, bà-la-môn chẳng? Không sa-môn, bà-la-môn chẳng? Đời có A-la-hán chẳng? Đời không A-la-hán chẳng? Có người chứng đắc chẳng? Không người chứng đắc chẳng? Đó gọi là kết bởi nghi.

“Thế nào là kết bởi giới đạo? Ta do giới này mà sinh vào gia đình giòng họ lớn, sinh nhà trưởng giả, sinh nhà bà-la-môn, hoặc sinh lên trời, hay trong các thần. Đó gọi là kết của giới đạo.

“Như vậy, này Tỳ-kheo, có ba kết này trói buộc chúng sanh, khiến không thể từ bờ này đến bờ kia. Giống như hai con bò cùng một ách tất không rời nhau.⁸⁶⁴ Chúng sanh này cũng lại như vậy, bị ba kết trói chặt không thể từ bờ này đến bờ kia được.

“Thế nào là bờ này, thế nào là bờ kia? Bờ này chính là thân tà; bờ kia chính là thân tà bị diệt. Này Tỳ-kheo, đó gọi là ba kết trói buộc chúng sanh, không thể từ bờ này đến bờ kia. Cho nên, này các Tỳ-kheo, cần phải tìm cách tiêu diệt ba kết này. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10⁸⁶⁵

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

“Có ba tam-muội này. Những gì là ba? Là Không tam-muội, Vô tướng tam-muội, Vô nguyện tam-muội.⁸⁶⁶

“Thế nào là Không tam-muội? Không là quán tất cả các pháp đều là không hư. Đó gọi là không tam-muội.

“Thế nào là vô tướng tam-muội? Vô tướng là đối với tất cả các pháp tất cả đều không tướng niệm gì, cũng không có gì được thấy. Đó gọi là vô tướng tam-muội.

“Thế nào là vô nguyện tam-muội? Vô nguyện là đối với tất cả các pháp cũng không mong cầu. Đó gọi là vô nguyện tam-muội.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, ai không đạt được ba tam-muội này thì ở lâu nơi sinh tử, không thể tự giác ngộ. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện đạt được tam-muội này. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Tràng, Tỳ-sa, pháp vương,

Cù-mặc, thần túc hóa;

Trai giới, hiện tại tiền,

Trường Thọ, kết, tam-muội.⁸⁶⁷

---o0o---

BÓN PHÁP

25. PHẨM TỨ ĐẾ

KINH SỐ 01⁸⁶⁸

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.
Bấy giờ, Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

“Nên tu tập pháp bốn đế. Những gì là bốn? Thứ nhất là Khổ đế, mà nghĩa không thể tận, nghĩa không thể cùng, thuyết pháp vô tận. Thứ hai là Khổ tập đế, mà nghĩa không thể tận, nghĩa không thể cùng, thuyết pháp vô tận. Thứ ba là Khổ tận đế, mà nghĩa không thể tận, nghĩa không thể cùng, thuyết pháp vô tận. Thứ tư là Khổ xuất yếu đế, mà nghĩa không thể tận, nghĩa không thể cùng, thuyết pháp vô tận.

“Thế nào là Khổ đế? Khổ đế, là khổ bởi sanh, khổ bởi già, khổ bởi bệnh, khổ bởi chết, khổ bởi buồn lo phiền não, khổ bởi oán ghét gặp nhau, khổ bởi ân ái bị chia lìa, khổ bởi những gì cầu mà không được, nói tóm lại là khổ bởi năm thủ uẩn⁸⁶⁹. Đó gọi là sự thật về khổ.

“Thế nào là Khổ tập đế? Tập đế, là ái tương ưng với dục, tâm thường nhiễm đắm. Đó gọi là khổ tập đế.

“Thế nào là Khổ tận đế? Tận đế, là dục ái bị diệt tận không còn tàn dư, không tái sanh khởi. Đó gọi là Khổ tận đế.

“Thế nào là Khổ xuất yếu đế? Khổ xuất yếu, là tám phẩm đạo Hiền thánh. Nghĩa là chánh kiến, chánh tư duy, chánh ngữ, chánh hành, chánh mạng, chánh tinh tấn, chánh niệm, chánh tam-muội. Đó gọi là Khổ xuất yếu đế.

“Đó gọi là, này Tỳ-kheo, có bốn đế này là thật hữu, không hư dối, là điều mà Thế Tôn nói, cho nên gọi là đế. Trong các loài chúng sanh hai chân, bốn chân ở cõi Dục, cõi Sắc, cõi Vô sắc, hữu tướng, vô tướng, Như Lai là tối thượng, đã thành tựu bốn đế này, nên gọi là bốn đế.

“Đó gọi là, này các Tỳ-kheo, có bốn đế mà do không giác tri nên sống chết xoay vần mãi trong năm nẻo. Nay Ta do đạt được bốn đế này, từ bờ này đến bờ kia, thành tựu [631b01] nghĩa này, đoạn trừ cội gốc sinh tử, như thực biết rằng không còn tái sinh nữa.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Nay có pháp bốn đế,

Nếu không như thật biết,
Luân hồi trong sinh tử,
Quyết không được giải thoát.
Nhu nay có tứ đế,
Đã giác, đã hiểu rõ,
Nên đoạn gốc sinh tử,
Cũng không còn tái sinh.

“Nếu có chúng bốn bộ nào không được đế này, không giác, không tri, sẽ đọa vào năm nẻo. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu bốn đế này. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bảy giờ, Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

“Có bốn pháp này, lợi ích nhiều cho mọi người. Những gì là bốn? Pháp thứ nhất là nên gần gũi thiện tri thức. Thứ hai là nên nghe pháp. Thứ ba là nên biết pháp. Thứ tư là nên phân minh pháp và pháp tướng.⁸⁷⁰ Đó gọi là, này Tỳ-kheo có bốn pháp này, lợi ích nhiều cho mọi người.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu bốn pháp này. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03⁸⁷¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo A-nan:

“Nếu khi Như Lai xuất hiện ở đời, khi ấy có bốn pháp vị tăng hữu⁸⁷² xuất hiện ở đời. Những gì là bốn? Các loài chúng sanh này bị nhiều đắm nhiễm. Nếu khi nói pháp không đắm nhiễm, chúng cũng vâng lãnh, niệm tưởng tu hành, tâm không xa lìa. Đó là pháp vị tăng hữu thứ nhất xuất hiện ở đời, nếu khi Như Lai xuất hiện ở đời, có bốn pháp vị tăng hữu này xuất hiện ở đời.

“Lại nữa, A-nan, chúng sanh này luôn luôn chuyên không dừng trong năm nẻo. Giả sử Ta muốn nói pháp, chúng cũng vâng lãnh, tâm không xa lìa. Nếu khi Như Lai xuất hiện ở đời, có pháp vị tăng hữu thứ hai này xuất hiện ở đời.

“Lại nữa, A-nan, chúng sanh này thường ôm lòng kiêu mạn, không rời đầu mối tâm. Giả sử Ta nói pháp, chúng cũng vâng lãnh, tâm không xa [631c01] lìa. Nay A-nan, chúng sanh này thường ôm lòng kiêu mạn, không bỏ chốc lát nào. Giả sử khi Ta nói pháp, chúng cũng vâng lãnh. Đó gọi là pháp chưa từng có thứ ba xuất hiện ở đời.

“Lại nữa, A-nan, chúng sanh này bị vô minh che kín. Giả sử khi Ta nói pháp minh, chúng cũng vâng lãnh mà không quên mất. Lại nữa, này A-nan, nếu khi Ta nói pháp minh, vô minh này, mà tâm ý chúng nhu hòa luôn thích tu hành; đó gọi là, này A-nan, khi Như Lai xuất ở đời, có pháp vị tăng hữu thứ tư này xuất hiện ở đời.

“Nếu lúc Như Lai⁸⁷³ đang hiện tại, khi ấy có bốn pháp vị tăng hữu này xuất hiện ở đời. Cho nên, này A-nan, hãy phát tâm hoan hỷ hướng về Như Lai. A-nan, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04⁸⁷⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói về gánh nặng, cũng sẽ nói về người mang gánh nặng, cũng sẽ nói về nhân duyên của gánh nặng, và cũng sẽ nói về sự buông gánh nặng.⁸⁷⁵ Các Tỳ-kheo, hãy lắng nghe, hãy lắng nghe, suy nghĩ kỹ. Nay Ta sẽ nói.”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy như vậy. Thế Tôn bảo:

“Thế nào là gánh nặng? Đó là năm thủ uẩn. Những gì là năm? Sắc, thọ*, tưởng, hành, thức ấm. Đó gọi là gánh nặng.

“Thế nào là người mang gánh? Người mang gánh, đó là thân người, tự gì, tên gì, sinh như vậy, thức ăn như vậy, thọ khổ lạc như vậy, tuổi thọ ngắn dài như vậy. Đó gọi là người mang gánh.

“Thế nào là nhân duyên của gánh nặng⁸⁷⁶? Nhân duyên của gánh nặng, đó là nhân duyên bởi ái trước câu hữu với dục, tâm không xa lìa.⁸⁷⁷ Đó gọi là nhân duyên gánh.

“Thế nào là buông gánh nặng? Ái kia đã khiến bị diệt tận không còn tàn dư, đã trừ, đã nhổ ra. Đó gọi là buông gánh nặng.

“Như vậy, Tỳ-kheo, nay Ta đã nói về gánh nặng, đã nói về nhân duyên của gánh nặng, đã nói về người mang gánh nặng, đã nói về buông gánh nặng. Những gì Như Lai cần làm, nay Ta đã làm xong. Hãy ở dưới cây, chỗ nhàn tịnh, ngồi ngoài trời, hằng niệm tọa thiền, chớ có buông lung.”

Bấy giờ Thế Tôn liền nói bài kệ:

Hãy niệm bỏ gánh nặng,

Chớ tạo gánh mới nữa.

[631c29] Gánh là bệnh thế gian,

Buông gánh, lạc đê nhất.

Ái kết cũng đã trừ,

Phi pháp hành cũng xả;

Vĩnh viễn xa ly đây,

Không còn tái sinh nữa.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện buông xả gánh nặng. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có bốn loại sinh. Những là bốn? Sinh từ trứng, sinh từ thai, sinh từ âm, sinh từ hóa⁸⁷⁸

“Thế nào là sinh từ trứng? Sinh ra từ trứng, các loại như gà, chim, quạ, bò câu, khổng tước, rắn, cá, kiến; thủy đều là sinh trứng. Đó gọi là sinh trứng.

“Thế nào là sinh từ thai? Người cùng súc sinh, đến loài vật hai chân. Đó gọi là sinh từ thai.

“Thế nào là sinh từ nhân duyên⁸⁷⁹? Những con trùng được sinh từ trong thịt rữa, trùng trong nhà xí, trùng trong thây chết; thủy đều được gọi là sinh từ nhân duyên.

“Thế nào là sinh từ hóa? Đó là các loại trời, địa ngục, ngạ quỷ, hoặc người, hoặc súc sanh. Đó gọi là sinh từ hóa.

“Đó gọi là, này Tỳ-kheo, có bốn loại sinh này. Các Tỳ-kheo là bỏ bốn loại sinh này, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu pháp bốn đế. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06⁸⁸⁰

Tôi nghe như vậy:

Một thời Tôn giả Xá-lợi-phất, Tôn giả Mục-kiền-liên ở Ca-lan-đa, trong vườn Trúc, thành La-duyet.

Bấy giờ Tôn giả Xá-lợi-phất bảo các Tỳ-kheo:

“Thế gian có bốn hạng người này. Những gì là bốn? Thứ nhất, người có kết tiềm phục; bên trong có kết mà không biết như thật có.⁸⁸¹ Hoặc người có kết tiềm phục; bên trong có kết mà biết như thật có. Hay người không có kết sử tiềm phục; bên trong không có kết mà không biết như thật là không có. Hoặc người không có kết sử tiềm phục; bên trong không kết mà biết như thật là không có.

“Các Hiền giả nên biết, hạng người thứ nhất có kết tiềm phục; bên trong có kết mà không biết; trong hai người có kết này, người này rất thấp hèn. Người thứ hai có kết tiềm phục; bên trong có kết mà biết như thật [632b01] có, người này thật là tối ưu. Người thứ ba không có kết tiềm phục; bên trong không có kết mà không biết như thật; trong hai người không có kết, người này rất là thấp hèn. Người thứ tư không có kết sử tiềm phục; bên trong không kết mà biết như thật; trong người không có kết, thì người này là thật là đệ nhất.

«Các Hiền giả, nên biết, thế gian có bốn hạng người này.»

Bấy giờ Tôn giả Mục-kiền-liên hỏi Xá-lợi-phất:

«Vì lý do gì người cùng có kết tiềm phục, mà một người thì thấp hèn, một người thì tối ưu? Lại vì lý do gì, hai người không kết tiềm phục này, một người thì thấp hèn, một người thì tối ưu?»

Xá-lợi-phất đáp:

«Người có kết tiềm phục, không biết như thật bên trong có kết, người kia nghĩ thâm, ‘ta đang có tướng tịnh.’ Người ấy tư duy có tướng tịnh. Lúc đang có tướng tịnh, tâm dục khởi. Khi tâm dục khởi, người ấy mạng chung với tâm tham dục, sân nhuế, ngu si. Người ấy đã không tìm cầu phương tiện diệt tâm dục này, mà mạng chung với tâm sân nhuế, ngu si.

“Mục-liên nên biết, giống như có người đến chợ mua được đồ đồng, bụi bặm bám bản, rất là bất tịnh. Người kia không tùy thời chịu lau chùi, không tùy thời rửa sạch, đồ đồng kia càng ngày càng thêm ô bản, rất là bất tịnh. Người thứ nhất này cũng như vậy, cái bản bám theo, bên trong có kết mà không biết như thật. Người kia nghĩ thâm: ‘Ta sẽ tư duy tướng tịnh.’⁸⁸² Khi tư duy tướng tịnh, tâm dục sinh. Khi tâm dục sinh, không tìm cầu phương tiện diệt tâm dục này, người ấy mạng chung với tâm tham dục, sân nhuế, ngu si.

“Người thứ hai kia có kết tiềm phục, mà biết như thật bên trong có kết. Người ấy nghĩ: ‘Nay ta sẽ xả bỏ tướng tịnh, tư duy tướng bất tịnh.’ Người kia xả bỏ tướng tịnh, tư duy tướng bất tịnh. Khi tư duy tướng bất tịnh, tâm dục không sinh, tìm cầu phương tiện chứng đắc những gì chưa chứng đắc, đạt được những gì chưa đạt được, thành tựu những gì chưa thành tựu, bèn không còn tham dục, sân nhuế, ngu si. Người ấy mạng chung mà không có kết.

“Giống như có người từ trong chợ mua được đồ đồng dính bám bụi bản. Người kia tùy thời lau chùi, tẩy rửa sạch sẽ. Người này cũng như vậy, có kết tiềm phục, mà biết như thật bên trong có kết. Người này liền bỏ tướng tịnh, tư duy tướng bất tịnh. Khi tư duy tướng bất tịnh, người ấy tìm cầu phương tiện chứng đắc những gì chưa chứng đắc, đạt được những gì chưa đạt được, [632b29] tác chứng những gì chưa tác chứng. Người này mạng chung với tâm không dục, không sân nhuế, không ngu si. Nay Mục-liên, đó gọi là có hai hạng người có kết tiềm phục này, một người hèn hạ, một người tối ưu.”

Mục-liên nói:

“Lại vì lý do gì khiến hai hạng người không có kết tiềm phục này, một người hèn hạ, một người lại tối ưu?”

Xá-lợi-phất nói:

“Hạng người thứ ba không có kết tiềm phục kia, mà không biết như thật bên trong không có kết. Người ấy không tự tư duy rằng: ‘Ta tìm cầu phương tiện chứng đắc những gì chưa chứng đắc, đạt được những gì chưa đạt được, tác chứng những gì chưa tác chứng.’ Người kia mạng cung với tâm bị trói buộc bởi dục, sân nhuế, ngu si.

“Giống như có người đến chợ mua đồ đồng không⁸⁸³ bị dính bụi bẩn, nhưng không tùy thời lau chùi, cũng không tùy thời tẩy rửa. Người thứ ba này cũng như vậy, không có kết tiềm phục, mà không biết như thật bên trong không kết, cũng không học điều này: ‘Ta nên tìm cầu phương tiện diệt trừ các kết này.’ Người ấy mạng chung với tâm tham dục, sân nhuế, ngu si.

“Hạng người thứ tư không cầu hữu với kết, mà biết như thật bên trong không kết. Người kia tự tư duy tìm cầu phương tiện chứng đắc những gì chưa chứng đắc, đạt được những gì chưa đạt được, tác chứng những gì chưa tác chứng. Người kia mạng chung mà không có kết này.

“Giống như có người đến chợ mua được đồ đồng tốt, rất là tinh sạch, lại thêm tùy thời chăm sóc lau rửa đồ này. Bảy giờ, đồ kia lại càng sạch đẹp. Người thứ tư này lại cũng như vậy, không có kết tiềm phục, biết như thật bên trong không kết. Người kia tự tư duy tìm cầu phương tiện chứng đắc những gì chưa chứng đắc, đạt được những gì chưa đạt được, tác chứng những gì chưa tác chứng. Người kia thân hoại mạng chung không có kết sử tham dục, sân nhuế, ngu si. Nay Mục-liên, đó gọi là có hai hạng người này, không có kết tiềm phục, (mà biết nó như thật bên trong không kết,)⁸⁸⁴ nhưng một người thì cao quý, một người thì hèn hạ.”

Bảy giờ, Tôn giả Mục-liên hỏi Xá-lợi-phất:

“Vì sao gọi là kết⁸⁸⁵?”

Xá-lợi-phất nói:

“Mục-liên, nên biết, pháp ác bất thiện, khởi các tà kiến, đó gọi là kết.⁸⁸⁶

“Hoặc lại có người nghĩ như vậy, ‘Mong Như Lai hỏi nghĩa ta trước, sau đó mới nói pháp cho các Tỳ-kheo. Chứ Như Lai không hỏi nghĩa Tỳ-kheo khác, mà nói pháp cho các Tỳ-kheo.’ Nhưng lại có lúc Thế Tôn nói với Tỳ-kheo khác mà thuyết pháp, chứ không nói với Tỳ-kheo kia. (Người ấy bèn nghĩ)⁸⁸⁷

[633a01] ‘Nhu Lai thuyết pháp. Nhưng Nhu Lai không nói với ta mà lại thuyết pháp cho các Tỳ-kheo.’ Do vậy, hoặc có bất thiện, hoặc có tham dục. Đã có bất thiện lại có tham dục, cả hai đều bất thiện.⁸⁸⁸

“Hoặc lại có lúc Tỳ-kheo nghĩ như vậy: ‘Mong khi vào thôn khát thực ta thường đi phía trước các Tỳ-kheo. Chớ để Tỳ-kheo khác đi phía trước các Tỳ-kheo khi vào thôn khát thực.’ Nhưng có lúc Tỳ-kheo khác đi phía trước khi vào thôn khát thực, không để Tỳ-kheo kia đi phía trước các Tỳ-kheo khi vào thôn khát thực. (Tỳ-kheo ấy bèn nghĩ:) ‘Ta không đi phía trước Tỳ-kheo khi vào thôn khát thực.’ Đã có bất thiện, lại có tham dục, cả hai đều bất thiện.

“Mục-liên, nên biết, hoặc có lúc Tỳ-kheo nghĩ như vậy: ‘Mong ta ngồi phía trước Tỳ-kheo, nhận nước trước, được thức ăn trước; chớ để Tỳ-kheo khác ngồi trước Tỳ-kheo, nhận nước trước, được thức ăn trước.’ Nhưng lại có Tỳ-kheo khác ngồi phía trước Tỳ-kheo, nhận nước trước, được thức ăn trước, không để Tỳ-kheo kia ngồi trước các Tỳ-kheo, nhận nước trước, được thức ăn trước. (Tỳ-kheo ấy bèn nghĩ:) ‘Ta không ngồi phía trước Tỳ-kheo; không nhận nước trước, không được thức ăn trước.’ Đã có bất thiện lại có tham dục, cả hai đều bất thiện.

“Hoặc lại có lúc Tỳ-kheo nghĩ như vậy: ‘Mong khi ăn xong, ta nói pháp cho đàn việt. Chớ để Tỳ-kheo khác nói pháp cho đàn việt sau khi ăn xong.’ Nhưng có lúc Tỳ-kheo khác nói pháp cho đàn việt sau khi ăn xong, chứ không để cho Tỳ-kheo kia nói pháp cho đàn việt sau khi ăn xong. (Tỳ-kheo ấy bèn nghĩ:) ‘Ta không được thuyết pháp cho đàn việt sau khi ăn xong.’ Đã có bất thiện lại có tham dục, cả hai đều bất thiện.

“Hoặc lại có lúc, Tỳ-kheo nghĩ như vậy: ‘Mong ta đến nói pháp cho trưởng giả, bà-la-môn ở trong vườn.’⁸⁸⁹ Chớ để cho Tỳ-kheo khác đến nói pháp cho trưởng giả, bà-la-môn ở trong vườn. Nhưng có lúc Tỳ-kheo khác đến trong vườn nói pháp cho trưởng giả, bà-la-môn, không để Tỳ-kheo ấy đến trong vườn nói pháp cho trưởng giả, bà-la-môn. (Tỳ-kheo ấy bèn nghĩ:) ‘Ta không đến trong vườn nói pháp cho trưởng giả, bà-la-môn.’ Đã có bất thiện, lại có tham dục, cả hai đều bất thiện.

“Hoặc có lúc Tỳ-kheo nghĩ như vậy: ‘Nay ta phạm giới. Cầu mong các Tỳ-kheo không biết ta phạm giới.’ Nhưng lại có lúc Tỳ-kheo kia phạm giới, mà các Tỳ-kheo biết Tỳ-kheo này phạm giới. Đã có bất thiện lại có tham dục, cả hai đều [633b01] bất thiện.

“Hoặc có lúc Tỳ-kheo nghĩ như vậy: ‘Nay ta phạm giới. Chớ để Tỳ-kheo khác nói rằng ta phạm giới.’ Nhưng lại có lúc, Tỳ-kheo ấy phạm giới, Tỳ-kheo khác nói Tỳ-kheo ấy phạm giới. (Tỳ-kheo ấy nghĩ rằng:) ‘Các Tỳ-kheo khác nói ta phạm giới.’ Đã có bất thiện lại có tham dục, cả hai đều bất thiện.

“Hoặc lại có lúc Tỳ-kheo kia nghĩ như vậy: ‘Nay ta phạm giới. Mong Tỳ-kheo thanh tịnh nói với ta; không để Tỳ-kheo không thanh tịnh nói với ta.’⁸⁹⁰ Nhưng lại có lúc Tỳ-kheo không thanh tịnh nói Tỳ-kheo kia rằng Tỳ-kheo kia phạm giới. Đã có bất thiện lại có tham dục, cả hai đều bất thiện.

“Hoặc có lúc Tỳ-kheo nghĩ như vậy: ‘Nay ta phạm giới, nếu có Tỳ-kheo nào nói với ta, nên ở nơi khuất kín, không ở giữa đại chúng.’ Nhưng lại có lúc, Tỳ-kheo kia phạm giới, bị nói tội ở giữa đại chúng, không ở nơi khuất kín. Đã có bất thiện lại có tham dục, cả hai đều bất thiện.

«Mục-liên, nên biết, gốc của các pháp này khởi dậy các hành vi này, gọi là kết sử.

“Mục-liên, lại nên biết, những ai trong chúng bốn bộ mà phạm các hành vi, mọi người đều nghe, đều biết phạm, tuy người đó có nói rằng tôi hành a-lan-nhã, sống ở nơi nhàn tịnh, và ngay dù có khoác y năm mảnh, thường hành khát thực không lựa giàu nghèo, đi không thô tháo, qua lại, đi dừng, nằm ngồi, động tịnh, nói năng, im lặng. Nhưng Tỳ-kheo ấy lại nghĩ như vậy: «Mong Tỳ-kheo, Tỳ-kheo-ni, Ưu-bà-tắc, Ưu-bà-tu, các vị phạm hạnh luôn đến cung kính cúng dường ta.» Tỳ-kheo ấy tuy có nghĩ vậy, song cũng không được chúng bốn bộ tùy thời cung kính cúng dường. Vì sao? Vì Tỳ-kheo kia có ác, bất thiện hành chưa được trừ, mà mọi người đều thấy, đều nghe, đều niệm, đều biết. Giống như người có đồ đồng thật sạch sẽ; lại đựng đầy đồ bất tịnh trong bình đồng, rồi dùng đồ khác phủ lên rồi mang đi vào quốc giới. Mọi người thấy hỏi người kia rằng: «Anh mang vật gì vậy? Chúng tôi muốn được thấy qua.» Khi ấy mọi người vốn đã đói kém, kêu lên rằng: «Ồ! Đây là đồ ăn thức uống ngon.» Rồi họ mở nắp đây ra, mọi người đều trông thấy đồ bất tịnh. Ở đây, Tỳ-kheo cũng lại như vậy. Tuy có hành a-lan-nhã, tùy thời khát thực, mặc y năm mảnh, chánh thân chánh ý, buộc niệm ở trước. Người ấy tuy có ý nghĩ này: «Mong sao các vị phạm hạnh tùy thời đến cung kính cúng dường.» Nhưng [633c01] các vị phạm hạnh lại không tùy thời cung kính cúng dường. Vì sao? Vì Tỳ-kheo kia có pháp ác, bất thiện, kết sử, mà chưa diệt tận.

«Mục-liên, nên biết, những Tỳ-kheo nào không có pháp ác, bất thiện; kết sử đã diệt tận, mà mọi người đều thấy, đều nghe, đều niệm, đều biết; vị ấy dù sống bên thành ấp cũng vẫn là người trì pháp. Hoặc được người thỉnh mời, hoặc nhận được sự cúng dường của các gia chủ. Nhưng Tỳ-kheo ấy không có tướng tham dục này. Khi ấy chúng bốn bộ và các đồng phạm hạnh đều đến cúng dường. Vì sao? Vì hành vi của Tỳ-kheo kia thanh tịnh, mà mọi người đều thấy, đều nghe, đều niệm, đều biết.

“Giống như người có bình đồng tốt, đựng đầy đồ ăn thức uống, mùi vị rất thơm, lại lấy nắp đậy lên, rồi mang đi vào quốc giới. Mọi người thấy, hỏi người kia rằng: «Đây là vật gì? Chúng tôi muốn được xem qua.» Rồi sau đó mở ra xem, thấy đồ ăn thức uống, cùng lấy ăn. Ở đây cũng như vậy, Tỳ-kheo được thấy, được nghe, được niệm, được biết, tuy đi ở bên thành ấp nhận sự cúng dường của gia chủ, nhưng không nghĩ: «Mong sao các đồng phạm hạnh đến cúng dường.» Tuy vậy, các đồng phạm hạnh đều đến cung kính cúng dường. Vì sao? Vì Tỳ-kheo kia có ác bất thiện hành đã được tận trừ. Cho nên, Mục-liên do các hành này, nên gọi là kết sử.”

Bấy giờ, Tôn giả Đại Mục-kiền-liên khen:

“Lành thay, lành thay, Xá-lợi-phất! Sự việc như vậy. Xưa kia tôi trú tại Ca-lan-đà, trong Trúc lâm, thành La-duyệt này; đến giờ, tôi khoác y ôm bát vào thành La-duyệt khát thực, đến nhà thợ làm xe kia, đứng im lặng ở ngoài cửa. Lúc ấy, người thợ kia tay cầm búa đẽo gỗ. Bấy giờ lại có người thợ già, có chút việc đến nhà người thợ này. Khi người thợ kia đang sửa bản gỗ thì người thợ già này nảy sinh ý nghĩ: «Người thợ trẻ đẽo gỗ này như ý ta chăng?» Nay ta phải xem qua. Lúc ấy, những chỗ không vừa ý người thợ kia đã được người thợ này đẽo hết. Người thợ già kia rất lấy làm hoan hỷ, nghĩ rằng: «Hay thay, hay thay! Bạn đẽo gỗ thật là vừa ý ta.» Ở đây cũng như vậy, các Tỳ-kheo mà tâm không nhu hòa, bỏ hạnh Sa-môn, ôm lòng gian nguy, không theo pháp Sa-môn, tánh hạnh thô tháo, không biết tầm quý, mặt tro chịu nhục mà làm hành vi thấp hèn, không có dũng mãnh, hoặc hay quên lãng nhiều, không nhớ những gì đã làm, tâm ý không định, hành động [634a01] nhằm lẫn, các căn không định; nhưng vị ấy nay được Tôn giả Xá-lợi-phất quán sát tánh hạnh mà sửa chữa.

«Có nhiều vị thiện gia nam tử, do lòng tin kiên cố, xuất gia học đạo, rất cung kính giới, không bỏ pháp Sa-môn Hiền thánh, không có huyễn nguy, không hành thô tháo, tâm ý nhu hòa, nói luôn nở nụ cười, không tổn thương ý người, tâm thường nhất định, không có thị phi, các căn không loạn; những vị

ấy nghe Tôn giả Xá-lợi-phất nói xong, liền tự vâng lãnh, cũng không để quên sót.

“Giống như, hoặc có người nam hay người nữ nào xinh đẹp vô song, tự tắm gội, mặc y phục mới, dùng hương thoa người. Lại có người đem hoa ưu-bát đến tặng cho. Người kia được hoa, liền đội lên đầu, vui mừng hớn hở không tự chế được. Ở đây cũng lại như vậy, nếu có vị thiện gia nam tử nào, do lòng tin kiên cố, xuất gia học đạo, đối với giới cung kính, không để mất pháp Sa-môn, không có huyền ngại, không hành thô tháo, tâm ý nhu hòa, nói luôn nở nụ cười, không tổn thương ý người, tâm thường nhất định, không có thị phi, các căn không loạn. Người ấy nghe Tôn giả Xá-lợi-phất nói những lời này rồi, lòng thật vui mừng không tự chế được, mà vâng lãnh lời dạy này. Như vậy, Ngài nói giáo pháp này cho các vị thiện gia nam tử.»

Các Hiền giả mỗi người sau khi nghe những gì đã được nói, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Có bốn loại trái này.⁸⁹¹ Những gì là bốn? Hoặc có trái sống mà tựa chín, hoặc có trái chín mà tựa sống, hoặc có trái chín mà tựa chín, hoặc có trái sống mà tựa sống. Đó là, này Tỳ-kheo thế gian có bốn loại trái này. Cũng lại như vậy, thế gian có bốn hạng người này. Thế nào là bốn? Hoặc có người sống mà giống chín, hoặc có người chín mà giống sống, hoặc có người chín mà giống chín, hoặc có người sống mà giống sống.

«Thế nào là người sống mà giống chín? Hoặc có người qua lại, đi bước không hành thô tháo. Mắt nhìn ngó phải thuận theo pháp giáo. Đắp y, mang bát cũng lại theo pháp. Bước đi, nhìn xuống đất, không liếc nhìn hai bên. Nhưng lại phạm giới, không theo chánh hạnh; thật chẳng phải sa-môn mà giống sa-nôm; không hành phạm hạnh mà tự nói hành phạm hạnh; bại hoại

Chánh pháp; là loại mà rễ đã mục. Người này [634b01] gọi là sống mà giống chín⁸⁹²

«Thế nào là người chín mà giống sống? Hoặc có Tỳ-kheo tánh hạnh có vẻ quê mùa, nhìn ngó không ngay, cũng không đi đúng theo pháp, hay liếc ngó hai bên. Nhưng lại tinh tấn nghe nhiều, tu hành pháp thiện, thường giữ giới luật, không mất oai nghi, thấy điều phi pháp tí ti liền ôm lòng sợ hãi. Người này gọi là chín mà giống sống.

«Thế nào là người sống mà giống sống? Hoặc có Tỳ-kheo không giữ giới cấm, không biết lễ tiết bước đi, cũng lại không biết ra vào đi lại, cũng lại không biết đắp y, mang bát, các căn thác loạn, tâm đắm trước sắc, thanh, hương, vị, xúc, pháp. Người ấy phạm giới cấm, không hành Chánh pháp, không là sa-môn mà giống sa-môn, không hành phạm hạnh mà giống phạm hạnh; là người mà rễ đã mục không thể cứu chữa. Người này gọi là sống mà giống sống.

«Thế nào là người chín mà giống chín? Hoặc có Tỳ-kheo giữ gìn giới cấm, ra vào, đi bước, không mất thời tiết, nhìn ngó không mất oai nghi, lại rất tinh tấn tu hành pháp thiện, mọi oai nghi lễ tiết đều thành tựu, thấy điều phi pháp tí ti liền ôm lòng sợ hãi hướng chi là to lớn. Người này gọi là chín mà giống chín.

«Này Tỳ-kheo, đó gọi là thế gian có (bốn) hạng người như bốn loại trái này. Hãy học người quả chín. Này các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Hôm nay, không trung có gió lốc xoáy. Nếu như có con chim nào lại bay đến đó, như ô thước, hồng hộc, gập gió này thì đầu, não, lông cánh, mỗi thứ mỗi nơi. Ở đây, một Tỳ-kheo cũng lại như vậy, bỏ giới cấm rồi sống đời

bạch y. Khi ấy, sáu vật tùy thân như ba y, bình bát, ống đựng kim, v.v., thuộc mỗi thứ ở mỗi nơi, giống như gió lốc xoáy thổi chết chim kia. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tu hành phạm hạnh. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Sau khi nghe những gì đức Phật dạy, các Tỳ-kheo hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Tỳ-kheo nên biết, có bốn loại chim này. Những gì là bốn? Hoặc có chim tiếng hát hay mà hình thì xấu. Hoặc có chim hình [634c01] đẹp, mà tiếng hát thì dở. Hoặc có chim tiếng hát dở mà hình cũng xấu. Hoặc có chim hình đẹp, tiếng hát cũng hay.

«Thế nào là chim có tiếng hát hay mà hình thì xấu? Đó là chim câu-sí-la.⁸⁹³ Chim này tiếng hay mà hình thì xấu.

«Thế nào là chim hình đẹp mà tiếng hát dở? Đó là chim chí.⁸⁹⁴ Chim này có hình đẹp mà tiếng hát dở.

«Thế nào là chim có tiếng hát dở mà hình thì đẹp? Đó là chim cú. Chim này có tiếng hát dở hình cũng xấu.

«Lại có chim gì tiếng hát hay hình cũng đẹp? Đó là chim công. Chim này có tiếng hát hay hình cũng đẹp.

«Tỳ-kheo, đó gọi là có bốn loại chim này, mà mọi người đều biết. Ở đây cũng vậy, thế gian cũng có bốn hạng người như chim, mà mọi người đều biết.

«Những gì là bốn? Ở đây, hoặc có Tỳ-kheo nhan sắc đoan chánh, ra vào đi lại, đắp y mang bát, co duỗi, cúi ngược, oai nghi thành tựu, nhưng lại không thể đọc tụng được những pháp mà khoảng đầu thiện, giữa thiện, cuối thiện;

không thể vâng lãnh giáo pháp, cũng lại không thể khéo đọc tụng. Đó là người này có hình đẹp mà tiếng không hay.

«Lại có những người nào mà tiếng hay nhưng hình xấu? Hoặc có Tỳ-kheo, ra vào, đi lại, co duỗi, cúi ngược, đắp y mang bát, mà không thành tựu oai nghi; nhưng hằng thích nói rộng. Người ấy lại siêng năng trì giới, nghe pháp, có khả năng biết những điều học, nghe nhiều những pháp mà khoảng đầu thiện, giữa thiện, cuối thiện, nghĩa lý sâu xa, tu phạm hạnh đầy đủ. Hơn nữa, đối pháp kia, khéo thọ trì, khéo đọc tụng. Người này gọi là có tiếng hay mà hình xấu.

«Lại có những người nào có tiếng dở mà hình cũng xấu? Hoặc có người phạm giới, không siêng năng, không nghe nhiều, những gì đã nghe liền quên. Cần phải đầy đủ phạm hạnh ở trong pháp này, nhưng người không vâng lãnh. Người này gọi là tiếng dở mà hình cũng xấu.

«Lại có những người nào có tiếng hay, hình cũng đẹp? Hoặc có Tỳ-kheo tướng mạo đoan chánh, ra vào, đi lại, đắp y, mang bát, không nhìn ngó hai bên; rồi lại siêng năng tu hành thiện pháp, giới luật đầy đủ, thấy điều phi pháp nhỏ còn luôn ôm lòng sợ hãi hướng nữa là lớn, cũng lại nghe nhiều, ghi nhận không quên; lại tu hành tốt đẹp những pháp mà khoảng đầu thiện, giữa thiện, cuối thiện. Người ấy khéo thọ trì, đọc tụng pháp như vậy. Pháp như vậy khéo đọc tụng. Người này gọi là tiếng hay thân cũng đẹp.

«Đó gọi là thế gian có bốn hạng người này ở đời, mà mọi người đều biết. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học tiếng hay, hình cũng đẹp. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Sau khi nghe những gì đức Phật dạy, các Tỳ-kheo hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Có bốn loại mây.⁸⁹⁵ Những gì là bốn? Hoặc có mây, sấm mà không mưa. Hoặc có mây, mưa mà không sấm. Hoặc có mây, vừa mưa vừa sấm. Hoặc có mây cũng không mưa cũng không sấm. Đó gọi là bốn loại mây.

«Thế gian có bốn hạng người giống như mây. Những gì là bốn hạng người? Hoặc có Tỳ-kheo sấm mà không mưa. Hoặc có Tỳ-kheo mưa mà không sấm. Hoặc có Tỳ-kheo cũng không mưa cũng không sấm. Hoặc có Tỳ-kheo cũng mưa cũng sấm.

«Thế nào là Tỳ-kheo sấm mà không mưa? Hoặc có Tỳ-kheo lớn tiếng tập tụng Khế kinh, Kỳ đà, Thọ quyết, Kê, Bồn mật, Nhân duyên, Dĩ thuyết, Sanh kinh, Tụng, Phương đẳng, Vị tăng hữu pháp, Thí dụ; những pháp như vậy khéo đọc tụng, không mất nghĩa nó, nhưng không rộng nói pháp cho người khác. Người này gọi là sấm mà không mưa.⁸⁹⁶

«Thế nào là Tỳ-kheo mưa mà không sấm? Hoặc có Tỳ-kheo có tướng mạo đoan chánh, oai nghi ra vào, đi lại, tới dừng đều biết tất cả, tu tất cả pháp thiện không mảy may để mất; song không nghe nhiều, cũng không lớn tiếng đọc tụng, lại không tu hành Khế kinh, Kỳ đà, Thọ quyết, Kê, Bồn mật, Nhân duyên, Thí dụ, Sanh kinh, Phương đẳng, Vị tăng hữu pháp, song theo người khác vâng lãnh cũng không quên mất, thích cùng theo với thiện tri thức. Nhưng cũng thích nói pháp cho người khác. Người này gọi là mưa mà không sấm.⁸⁹⁷

«Thế nào là Tỳ-kheo cũng không mưa cũng lại không sấm? Hoặc có người tướng mạo không đoan chánh, oai nghi ra vào, đi lại, tiến dừng tất cả đều thiếu sót, không tu các pháp thiện, mà lại không nghe nhiều, cũng không lớn tiếng đọc tụng, lại không tu hành Khế kinh cho đến Phương đẳng, cũng lại không vì người khác nói pháp. Người này gọi là cũng không mưa cũng không sấm.

«Thế nào là Tỳ-kheo cũng mưa cũng sấm? Hoặc có người tướng mạo đoan chánh, oai nghi ra vào, đi lại, tiến dừng biết rõ tất cả, ưa thích học vấn, những gì đã nhận không quên, cũng thích nói pháp cho người khác. Khuyến khích người khác khiến họ vâng lãnh. Người này gọi là cũng sấm cũng mưa.

«Tỳ-kheo, đó gọi là thế gian có bốn hạng người này. Cho nên, Tỳ-kheo hãy học điều này.»

Sau khi nghe những gì đức Phật dạy, các Tỳ-kheo hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Đế, nhiều ích, A-nan,

Gánh nặng, bốn sanh, kết;

Bốn quả, gió lốc xoáy,

Bốn chim, sấm sau cùng⁸⁹⁸

---o0o---

26. PHẨM BỐN Ý ĐOẠN

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp-cô-độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bảy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Giống như núi sông, vách đá, trăm cỏ, ngũ cốc, đều nương trên đất mà được tăng trưởng lớn mạnh. Vì vậy, đất này là tối tôn tối thượng. Ở đây cũng vậy, các pháp đạo phẩm thiện, trụ trên đất không phóng dật, khiến các pháp thiện được tăng trưởng lớn mạnh. Tỳ-kheo không phóng dật tu bốn chánh đoạn,⁸⁹⁹ tu tập nhiều bốn chánh đoạn. Những gì là bốn? Ở đây, Tỳ-kheo, pháp tỳ ác chưa sanh, tìm cầu phương tiện khiến không cho sanh, tâm không rời xa, hằng muốn khiến nó không sanh⁹⁰⁰. Pháp tỳ ác đã sanh, tìm cầu phương tiện khiến diệt⁹⁰¹, tâm không xa lìa, hằng muốn khiến diệt. Pháp thiện chưa sanh, tìm cầu phương tiện khiến sanh. Pháp thiện đã sanh, tìm cầu phương tiện khiến tăng nhiều, không để thoái thất, tu hành đầy đủ, tâm ý không quên.

«Tỳ-kheo, tu bốn chánh đoạn như vậy. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện tu bốn chánh đoạn. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Tỳ-kheo nên biết, có nhiều tức tán quốc vương⁹⁰² và các đại vương cùng đến phụ cận Chuyển luân Thánh vương. Đối với họ, Chuyển luân Thánh vương là tối tôn tối thượng. Ở đây cũng vậy, trong các thiện của ba mươi bảy pháp đạo phẩm, pháp không phóng dật là tối đệ nhất. Không phóng dật, Tỳ-kheo tu bốn chánh đoạn, tu nhiều bốn chánh đoạn? Ở đây, Tỳ-kheo, pháp tỳ ác chưa sanh, tìm cầu [635c01] phương tiện khiến không cho sanh, tâm không rời xa, hằng muốn khiến nó không sanh*. Pháp tỳ ác đã sanh, tìm cầu phương tiện khiến diệt*, tâm không xa lìa, hằng muốn khiến diệt. Pháp thiện chưa sanh, tìm cầu phương tiện khiến sanh. Pháp thiện đã sanh, tìm cầu phương tiện khiến tăng nhiều, không để thoái thất, tu hành đầy đủ, tâm ý không quên. Như vậy, các Tỳ-kheo tu bốn chánh đoạn như vậy. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các tỳ-kheo:

«Trong những ánh sáng tinh tú, ánh sáng mặt trăng là tối thượng đệ nhất. Ở đây cũng như vậy, trong những công đức thiện của ba mươi bảy pháp đạo phẩm, hành không phóng dật là đệ nhất tối tôn tối quý. Không phóng dật, Tỳ-kheo tu bốn chánh đoạn, tu nhiều bốn chánh đoạn. Ở đây, Tỳ-kheo, pháp tỳ ác chưa sanh, tìm cầu phương tiện khiến không cho sanh, tâm không rời xa, hằng muốn khiến nó không sanh*. Pháp tỳ ác đã sanh, tìm cầu phương tiện khiến diệt*, tâm không xa lìa, hằng muốn khiến diệt. Pháp thiện chưa sanh, tìm cầu phương tiện khiến sanh. Pháp thiện đã sanh, tìm cầu phương tiện khiến tăng nhiều, không để thoái thất, tu hành đầy đủ, tâm ý không quên. Như vậy, các Tỳ-kheo tu bốn chánh đoạn như vậy. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Các Tỳ kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Trong các loại hoa như hoa chiêm bặc,⁹⁰³ hoa tu-ma-na⁹⁰⁴ trên chư thiên giữa loài người, hoa bà-sur⁹⁰⁵ là tối đệ nhất. Ở đây cũng lại như vậy, trong những công đức thiện của ba mươi bảy pháp đạo phẩm, hành không phóng dật là đệ nhất tối tôn tối quý. Không phóng dật, Tỳ-kheo tu bốn chánh đoạn, tu nhiều bốn chánh đoạn? Ở đây, Tỳ-kheo, pháp tỳ ác chưa sanh, tìm cầu phương tiện khiến không cho sanh, tâm không rời xa, hằng muốn khiến nó không sanh*. Pháp tỳ ác đã sanh, tìm cầu phương tiện khiến diệt*, tâm không xa lìa, hằng muốn khiến diệt. Pháp [636a01] thiện chưa sanh, tìm cầu phương tiện khiến sanh. Pháp thiện đã sanh, tìm cầu phương tiện khiến tăng nhiều, không để thoái thất, tu hành đầy đủ, tâm ý không quên. Như vậy, các Tỳ-kheo tu bốn chánh đoạn như vậy. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Các Tỳ kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05⁹⁰⁶

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc thăng xe lông chim ra khỏi thành Xá-vệ đến tinh xá Kỳ-hoàn muốn hầu Thế Tôn. Theo pháp thường, các vua có năm thứ nghi trượng. Vua bỏ hết sang một bên, đến trước Thế Tôn, đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ, Thế Tôn bảo vua:

«Đại vương nên biết, thế gian có bốn hạng người xuất hiện ở đời. Những gì là bốn? Hoặc có người trước tối sau sáng. Hoặc có người trước sáng sau tối. Hoặc có người trước tối sau tối. Hoặc có người trước sáng sau sáng.⁹⁰⁷

«Thế nào là người trước tối sau sáng? Ở đây, hoặc có người sinh vào nhà ti tiện, như dòng Chiên-đà-la, dòng hàng thịt,⁹⁰⁸ dòng thợ thuyền, hoặc sinh nhà dâm dật, hoặc không mắt, hoặc không chân tay, hoặc thường gót chân trần,⁹⁰⁹ hoặc các căn thác loạn. Nhưng thân, miệng hành pháp thiện, ý nghĩ pháp thiện. Người này gặp sa-môn, bà-la-môn, các bậc trưởng giả, thường niệm lễ bái, không mất thời tiết, đứng dậy nghinh đón, đứng dậy tiễn đưa, trước cười sau nói, tùy thời cung cấp. Hoặc có lúc, gặp người ăn xin, hay sa-môn, bà-la-môn, người đi đường, người nghèo thiếu, nếu có tiền của thì đem giúp cho họ. Nếu không có của cải, người đó đến nhà trưởng giả cầu xin giúp đỡ cho. Hoặc gặp người khác giúp đỡ liền sinh lòng hoan hỷ hơn hờ không tự chế. Người thân hành pháp thiện, miệng tu pháp thiện, ý nghĩ pháp thiện, thân hoại mạng chung sẽ sinh cõi thiện, trên trời. Giống như có người từ đất lên giường, từ giường lên ngựa, từ ngựa cỡi voi, từ voi vào giảng đường. Do vậy, nay Ta nói, người này trước tối sau sáng. Đại vương, như vậy, người này gọi là trước tối sau sáng.

«Thế nào là người trước sáng sau tối? Ở đây, hoặc có người sinh vào gia tộc lớn, hoặc dòng sát-lợi, dòng trưởng giả,⁹¹⁰ dòng bà-la-môn, nhiều cửa, nhiều báu vật vàng bạc, trân bảo, xa cừ, mã nã, thủy tinh, lưu ly, tôi tở, nô tì không thể kể hết; voi, ngựa, heo, dê, tất cả đầy đủ. Tướng mạo người này xinh đẹp như màu hoa đào, nhưng người này lại thường ôm lòng tà kiến, tương ưng với biên kiến, có kiến chấp như vậy: «Không có bố thí, không có thọ nhận, không có vật cúng thí cho tiền nhân,⁹¹¹ cũng không có quả báo thiện ác, cũng không có đời này đời sau, cũng không có người đắc đạo, đời không A-la-hán đáng thờ kính, đời này đời sau có thể tác chứng.»⁹¹² Nếu gặp Sa-môn, Bà-la-môn, họ liền nổi sân hận, không lòng cung kính. Nếu thấy người khác bố thí, lòng họ không vui vẻ; những tạo tác của thân, miệng, ý không quân bình.⁹¹³ Do tạo các hành vi phi pháp, người này thân hoại mạng chung sinh vào địa ngục. Giống như có người từ giảng đường xuống voi, từ voi xuống ngựa, từ ngựa xuống giường, từ giường xuống đất. Vì thế, nên Ta nói người này như vậy Đại vương, nghĩa là người này trước sáng sau tối.

«Thế nào là người từ tối đến tối? Có người sinh nhà ti tiện, hoặc nhà Chiên-đà-la, hoặc nhà hàng thịt, hoặc nhà cùng cực thấp hèn. Người này đã sinh vào đây, có khi các căn ắt không đủ, tướng mạo xấu xí, mà người này lại thường ôm tà kiến, có kiến chấp như vậy: «Không có đời này, đời sau, không Sa-môn, Bà-la-môn, cũng không người đắc đạo, cũng không A-la-hán đáng thờ kính, cũng không đời này đời sau có tác chứng.» Nếu gặp sa-môn, bà-la-

môn, họ liền nổi sân hận, không lòng cung kính. Nếu thấy người đến bố thí, lòng không vui vẻ, những tác hành của thân, miệng, ý không bình đẳng, phỉ báng thánh nhân, huỷ nhục Tam tôn⁹¹⁴. Người đó đã không giúp tự mình bố thí, thấy người khác bố thí, lòng rất sân hận. Vì đã tạo hành sân nhuế, nên thân hoại mạng chung sinh vào địa ngục. Giống như người từ tối đến tối, từ lửa bùng đến lửa bùng, bỏ trí tới ngu. Do vậy mà nói, người này có thể gọi là trước tối sau tối. Đại vương nên biết, cho nên gọi người này là từ tối đến tối.

«Thế nào là người từ sáng đến sáng? Hoặc có người sinh vào nhà vọng tộc, hoặc dòng sát-lợi, hoặc nhà quốc vương, hoặc nhà đại thần, nhiều của, lắm vật báu không thể kể hết, mà người kia tướng mạo lại xinh đẹp như màu hoa đào, người này thường có chánh kiến, tâm không thác loạn. Người ấy có những chánh kiến này: <Có thí, có phước, có người nhận, có báo quả thiện ác, có đời này đời sau, có Sa-môn, Bà-la-môn.> Và lại, người này, nếu gặp sa-môn, bà-la-môn khởi lòng cung kính, vui hiện nhan sắc. Tự thân thường thích bố thí, lại cũng khuyên người khiến thực hành bố thí. Nếu ngày nào bố thí thì lòng thường hớn hở không kiềm chế được. Họ thân hành thiện, miệng hành thiện, ý hành thiện, nên thân hoại mạng chung sinh về cõi thiện. Giống như có người từ giảng đường đến giảng đường, từ cung đến cung. Do vậy mà nói, nay Ta nói người này từ sáng đến sáng. Đại vương, đó là thế gian có bốn hạng người này.»

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Vua nên biết, người nghèo

Có tín, thích bố thí;

Gặp Sa-môn, Bà-la,

Cùng những người đáng thí;

Thường đứng dậy đón, tiếp;

Lại khuyên bảo chánh kiến;

Lúc thí, thật vui mừng;

Không trái điều người xin.

Người kia là bạn tốt,
Quyết không làm hạnh ác,
Thường thích hành chánh kiến,
Hay nghĩ cầu pháp thiện.
Đại vương như người kia,
Lúc chết, nơi sinh về,
Quyết sinh trời Đâu-suất.
Trước tối mà sau sáng.
Như người hết sức giàu,
Không tén, hay sân hận,
Lòng tham lam, khiếp nhược,
Tà kiến mà không đời;
Gặp sa-môn, bà-la-môn,
Cùng những người ăn xin,
Thường chửi mắng, nhiếc móc;
Tà kiến, nói không có;
Thấy thí, nổi sân giận;
Không muốn có người thí;
Người kia hành rất tệ,
Tạo mọi nguồn gốc ác.

Những người kia như vậy,
Đến khi mạng sắp chết,
Sẽ sinh vào địa ngục:
Trước sáng mà sau tối.
Như có người bần tiện,
Không tín, hay sân hận;
Tạo mọi hành bất thiện;
Tà kiến không chánh tín;
Nếu gặp vị sa-môn,
Cùng người đáng thừa sự,
[637a0]Mà luôn khinh huỷ họ;
Xan tham không tín tâm;
Lúc cho mà không vui;
Thấy người cho cũng vậy.
Hành vi người kia làm,
Không dẫn đến an vui.
Những hạng người như vậy,
Cho đến khi mạng chung
Sinh vào trong địa ngục:
Trước tối sau cũng tối.

Như người rất có của;
Có tín, thích bố thí,
Chánh kiến, không niệm quấy,
Thường thích cầu pháp thiện.
Nếu thấy các đạo sĩ,
Những người đáng bố thí,
Đứng dậy cung kính đón,
Học tập theo chánh kiến,
Khi cho thật hoà vui,
Thường niệm tướng bình đẳng;
Bố thí không tiếc lẫn,
Không trái với lòng người.
Người ấy sống⁹¹⁵ lương thiện,
Không tạo mọi phi pháp.
Nên biết người như vậy,
Đến khi mạng sắp chết
Quyết sinh chỗ tốt lành:
Trước sáng mà sau sáng.

«Cho nên Đại vương, hãy học trước sáng mà sau sáng, chớ nên học trước sáng mà sau tối. Đại vương, nên học điều này như vậy.»
Sau khi vua Ba-tu-nặc đã nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, tôn giả A-nan đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân rồi đứng qua một bên. Sau đó không lâu lại lấy hai tay sờ chân Như Lai, rồi dùng miệng hôn lên chân Như Lai, mà nói như vậy:

«Thân thể của đấng Thiên Tôn vì sao thế này? Thân nhả quá vậy! Thân Như Lai không như xưa.»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, A-nan, như những gì ông nói. Nay thân Như Lai, da thịt đã nhả, thân thể hiện tại không như xưa. Sở dĩ như vậy là vì, phàm có thân thể là bị bệnh thúc ép. Đáng bệnh, chúng sanh bị bệnh vây khốn; đáng chết, chúng sanh bị chết bức bách. Nay Như Lai tuổi đã suy vi, đã hơn 80.»

A-nan nghe những lời này, buồn khóc nghẹn ngào không tự nén được lời liền nói lời này:

«Than ôi! Sự già đã đến đây rồi!»

Bấy giờ, đã đến giờ, Thế Tôn khoác y mang bát vào thành Xá-vệ khát [637b01] thực. Thế Tôn đi khát thực, lần hồi đến cung vua Ba-tư-nặc. Trong lúc đó, trước cửa của vua Ba-tư-nặc có vài mươi chiếc xe hư cũ bị bỏ một bên. Tôn giả A-nan thấy những cỗ xe bị vất ở một bên như vậy, liền bạch Thế Tôn:

«Đây là những chiếc xe của vua Ba-tư-nặc. Ngày xưa, lúc mới làm thật là tinh xảo, nhưng ngày nay trông chúng cũng như màu gạch đá.»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, A-nan, như những gì người đã nói. Những chiếc xe như đang được thấy đây, xưa kia thật là tinh xảo, làm bằng vàng bạc. Ngày nay đã hư hỏng, không thể dùng được nữa. Vật bên ngoài còn hư hoại như vậy, huống chi là bên trong.»

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Ôi! Già, bệnh, chết này,

Hoại người sắc cực thịnh.

Lúc đầu tâm hoan lạc,

Nay bị chết bức bách.

Dù tuổi thọ trăm năm

Đều qui về cái chết.

Không ai thoát khỏi này;

Hết thầy về đường này.

Những gì có trong thân,

Bị chết rượt đuổi đi.

Bôn đại ở bên ngoài

Đều quay về gốc không.

Cho nên cầu không chết,

Chỉ có về Niết-bàn;

Nơi không chết không sinh

Đều không các hành này.

Bấy giờ, Thế Tôn liền tới chỗ vua Ba-tư-nặc. Vua Ba-tư-nặc bày biện đồ ăn thức uống cúng dường Thế Tôn. Thấy Thế Tôn đã ăn xong, vua liền lấy một ghế nhỏ ngồi trước Như Lai, bạch Thế Tôn:

«Sao vậy, Thế Tôn, hình thể của chư Phật đều là kim cương, mà cũng phải chịu già, bệnh, chết sao?»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, Đại vương, như lời Đại vương. Như Lai cũng phải có sinh, già, bệnh, chết. Nay Ta cũng là người, cha tên Chân Tịnh, mẹ tên Ma-da, thuộc dòng Chuyển luân Thánh vương.»

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Phật hiện giữa loài người,

Cha tên là Chân Tịnh,

Mẹ tên Cực Thanh Diệu,

Dòng sát-lợi quyền quý.

Đường chết thật là khốn

Đều không xét tôn ti.

Chư Phật còn không khỏi,

Hướng chi lại phạm phu.

[637c01]Bấy giờ, Thế Tôn nói kệ này cho vua Ba-tư-nặc:

Tế tự: tế lửa nhất;

Thi thơ: tụng tối tôn;

Nhân gian: vua là quý;

Các sông: biển là đầu;

Các sao: trăng trên hết;

Ánh sáng: mặt trời nhất.

Tám phương, trên, dưới, giữa

Nơi thế giới vận hành,

Trời cùng người thế gian:

Như Lai là tối tôn

Muốn cầu phước lộc kia

Hãy cúng dường Tam-Phật.⁹¹⁶

Thế Tôn nói kệ này rồi, từ chỗ ngồi đứng dậy mà đi, trở về tinh xá Kỳ-hoàn, đến chỗ ngồi mà ngồi.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Có bốn pháp được người thế gian ái kính. Thế nào là bốn? Tuổi trẻ tráng niên được người thế gian ái kính; không có bệnh đau được người ái kính; tuổi thọ được người ái kính; ân ái tụ hợp được người ái kính. Tỳ-kheo, đó gọi là có bốn pháp được mọi người thế gian ái kính.

«Lại nữa Tỳ-kheo, lại có bốn pháp không được người thế gian ái kính. Thế nào là bốn? Tỳ-kheo nên biết, tuổi trẻ tráng niên đến lúc già bệnh, người đời không thích; người không bệnh sau lại mắc bệnh, người đời không thích; được tuổi thọ mà sau lại mạng chung, người đời không thích; ân ái hội hợp sau lại chia lìa. Đó là những điều người đời không thích. Tỳ-kheo, đó gọi là có bốn pháp cùng đời xoay chuyển. Chư thiên, người đời cho đến Chuyển luân Thánh vương, chư Phật, Thế Tôn cùng có pháp này. Tỳ-kheo, đó là thế gian có bốn pháp này cùng đời xoay chuyển. Nếu không biết bốn pháp này, phải chịu lưu chuyển trong sinh tử, xoay tròn trong năm đường. Thế nào là bốn? Giới Thánh hiền, tam muội Thánh hiền, trí tuệ Thánh hiền, giải thoát Thánh hiền. Tỳ-kheo, đó là có bốn pháp này mà ai không giác tri, thì phải thụ nhận bốn pháp trên. Nay Ta cùng các người nhờ giác tri bốn pháp Thánh hiền này mà đoạn gốc sinh tử không còn tái sinh đời sau. Như nay thân thể Như Lai suy già, phải chịu báo suy hao này. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu Niết-bàn vĩnh tịch này, không sinh, không già, không bệnh, không chết; ân ái biệt ly, thường niệm tướng biến dịch vô thường. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Các Tỳ kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, [638a01] hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bảy giờ, vua Ba-tư-nặc ra lệnh quan phụ tá sửa soạn xe lông chim. Vua muốn ra xem đất, giảng đường, ngoài thành Xá-vệ. Trong lúc đó, mẹ vua⁹¹⁷ Ba-tư-nặc vừa qua đời. Bà sống đến một trăm tuổi, rất là suy yếu, vua rất tôn kính nhớ thương chưa từng rời mắt. Lúc đó, bên cạnh vua Ba-tư-nặc có đại thần tên Bất-xà-mật, tài cao cái thế, được mọi người tôn trọng. Đại thần suy nghĩ: “Mẹ của vua Ba-tư-nặc này vừa đúng tuổi trăm, hôm nay mạng chung. Nếu nghe được vua rất lo sầu, quên ăn bỏ uống mà bị bệnh nặng. Nay ta phải tìm cách nào khiến vua không lo sầu cũng không bị bệnh.”

Bảy giờ, đại thần chuẩn bị năm trăm voi trắng, năm trăm ngựa tốt; lại cách đặt năm trăm lính bộ, năm trăm kỹ nữ, năm trăm lão mẫu, năm trăm bà-la-môn, và có năm trăm sa-môn; lại chuẩn bị năm trăm bộ y phục, năm trăm thứ trân bảo làm cỗ quan tài lớn đẹp cho người chết, vẽ vờn thật là tinh xảo; treo phướn lọng, thổi kỹ nhạc, không thể kể hết được, rồi đưa ra khỏi thành Xá-vệ. Lúc đó, vì có chút việc, vua Ba-tư-nặc trở vào lại trong thành. Từ xa, vua nhìn thấy có người chết, hỏi tả hữu:

«Đây là ai mà cúng dường đến thế?»

Bất-xà-mật tâu:

«Trong thành Xá-vệ này có mẹ Trưởng giả vô thường. Đó là vật dụng của họ.»

Vua lại hỏi:

«Những voi, ngựa, xe cộ này lại dùng để làm gì?»

Đại thần tâu:

«Năm trăm lão mẫu này, dùng để dâng lên vua Diêm-la để chuộc mạng.»

Vua liền cười và nói:

«Đây là cách của người ngu. Mạng cũng khó mà giữ, làm sao có thể đổi được? Như có người rơi vào miệng cá ma-kiệt, muốn mong thoát ra lại thật khó được. Ở đây cũng vậy, đã rơi vào chỗ vua Diêm-la, muốn cầu ra khỏi thì thật khó có thể được.»

«Năm trăm kỹ nữ này cũng dùng để chuộc mạng.»

Vua bảo:

«Điều này cũng khó được.»

Đại thần tâu:

«Nếu những kỹ nữ này không thể được, thì sẽ dùng cách khác để chuộc.»

Vua bảo:

«Điều này cũng khó được.»

Đại thần tâu:

«Nếu điều này không thể được, thì phải dùng năm trăm trâu bảo để chuộc.»
Vua bảo:

«Điều này cũng khó [638b01] được.»

Đại thần tâu:

«Nếu điều này không thể được, thì dùng năm trăm y phục để chuộc.»
Vua bảo:

«Điều này cũng khó được.»

Đại thần tâu:

«Nếu y phục này không thể được, thì phải dùng chú thuật của năm trăm bà-ma-môn này làm chú thuật để lấy lại.»

Vua bảo:

«Điều này cũng khó được.»

Đại thần tâu:

«Nếu năm trăm bà-la-môn này không thể được, thì lại phải đem những vị sa-môn tài cao thuyết pháp này để chuộc.»

Vua bảo:

«Điều này cũng không thể được.»

Đại thần tâu:

«Nếu thuyết pháp không thể được, thì sẽ tập hợp binh chúng gây trận đánh lớn để chiếm lại.»

Lúc này, vua Ba-tư-nặc cười lớn mà nói:

«Đây là cách của người ngu, vì đã rơi vào miệng cá ma-kiệt, thì quyết không thoát được.»

Vua nói tiếp:

«Người nên biết, có gì sinh mà không chết ư?»

Đại thần tâu:

«Điều này thật không thể được.»

Vua bảo:

«Thật không thể được, chư Phật cũng dạy: <Phàm có sinh thì có chết, mạng cũng khó được.>»

Lúc đó, Bất-xà-mật quỳ tâu vua:

«Cho nên, Đại vương chớ quá sầu lo. Tất cả chúng sanh đều qui về cái chết.»

Vua bảo:

«Sao ta phải sầu lo?»

Đại thần tâu vua:

«Vua nên biết, hôm nay, mẹ Đại vương đã mất.»

Cho nên, vua Ba-tư-nặc nghe những lời này xong, thở dài tám chín lần, rồi bảo đại thần:

«Lành thay, như những gì ông nói, là hay biết dùng phương tiện khéo léo.»

Sau đó, vua Ba-tư-nặc trở vào thành, sắm sửa các thứ hương hoa cúng dường vong mẫu. Cúng dường vong mẫu xong, liền trở lại xe, đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi, đánh lễ sát chân Phật, rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ, Thế Tôn hỏi:

«Đại vương, vì sao người dính đầy bụi bặm?»

Vua bạch Thế Tôn:

«Mẹ con qua đời, vừa đưa ra ngoài thành. Nay con đến chỗ Thế Tôn để hỏi lý do ấy. Lúc còn sống, mẹ con trì giới tinh tấn, thường tu pháp thiện, tuổi vừa một trăm, nay đã qua đời, nên đến chỗ Thế Tôn. Nếu con phải đem voi để mua mạng được, con cũng sẽ dùng voi để mua. Nếu phải dùng ngựa để chuộc mạng được, con cũng sẽ dùng ngựa để chuộc. Nếu phải dùng xe cộ để chuộc mạng được, con sẽ dùng xe cộ để chuộc. Nếu phải dùng vàng bạc trân bảo để chuộc được, con cũng sẽ dùng vàng bạc trân bảo để chuộc. Nếu phải dùng nô bộc, tôi tớ, thành quách, đất nước để chuộc mạng được, thì con cũng sẽ dùng nô bộc, tôi tớ, thành quách, đất nước để chuộc. Nếu phải dùng nhân dân đất nước Ca-thi⁹¹⁸ để [638c01] chuộc mạng được, con cũng sẽ dùng nhân dân đất nước Ca-thi để chuộc, không để cho mạng mẹ con mất»

Thế Tôn bảo:

«Đại vương, chớ quá lo sầu, vì tất cả chúng sanh đều qui về cái chết. Tất cả mọi pháp đều biến dịch. Cho nên, nếu muốn không biến dịch, quyết không

có việc này. Đại vương nên biết, pháp của thân người giống như nắm tuyết, tất sẽ tan chảy. Cũng như nắm đất, rồi cũng vỡ vụn, không thể giữ lâu; Cũng như quầng nắng,⁹¹⁹ huyền hoá, hư nguy không thật; cũng như nắm tay không, dùng để gạt con nít. Cho nên, Đại vương, chớ mang sầu lo, trông cậy vào thân này. Đại vương nên biết, có bốn điều rất sợ hãi này, sẽ mang đến thân này không thể ngăn che được, cũng không thể dùng ngôn ngữ, chú thuật, thuốc men, phù thư để có thể trừ khử. Những gì là bốn? Một là già làm bại hoại tráng niên khiến không nhan sắc. Hai là bệnh làm bại hoại hết người không bệnh. Ba là chết làm bại hoại hết mạng căn. Bốn là vật hữu thường trở về vô thường.

«Đại vương, có bốn pháp này không thể ngăn che được, không dùng sức để hàng phục. Đại vương nên biết, giống như bốn hướng có bốn núi lớn, từ bốn hướng dồn ép đến chúng sanh, chẳng phải sức để loại bỏ. Cho nên, này Đại vương, chẳng phải vật kiên cố, không thể nương tựa. Do đó, Đại vương nên dùng pháp để cai trị, chớ nên dùng phi pháp. Vua cũng không còn bao lâu sẽ đến biển sinh tử. Vua cũng nên biết những người dùng pháp để cai trị, thân hoại mạng chung sẽ sinh về nơi thiện, trên trời. Nếu người nào dùng phi pháp để cai trị, thân hoại mạng chung sẽ sinh vào địa ngục. Cho nên, này Đại vương, nên dùng pháp để cai trị, chớ nên dùng phi pháp. Đại vương, hãy học điều này như vậy.»

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc, bạch Thế Tôn:

«Pháp này có tên là gì? Nên phụng hành thế nào?»

Thế Tôn bảo:

«Pháp này tên là trừ sầu ưu.»

Vua bạch Phật:

«Thật vậy, Thế Tôn, sở dĩ như vậy, vì con nghe pháp này rồi, mọi sầu lo có được hôm nay đã trừ. Thế Tôn, việc đất nước bề bộn, con muốn trở về cung.»

Thế Tôn bảo:

«Nên biết đúng thời.»

Vua Ba-tư-nặc liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, rồi lui đi.

Vua Ba-tur-nặc sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

[639a01] Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Nay Ta không những chỉ tối tôn trong hàng Tỳ-kheo, Tỳ-kheo-ni, Thanh tín sĩ, Thanh tín nữ, mà còn tối tôn đến cả trong loài người. Nay có bốn pháp mà Ta, ở giữa chúng bốn bộ, chư thiên và loài người, tự mình giác tri, tự thân tác chứng. Những gì là bốn? Một là, tất cả các hành đều vô thường, mà Ta, ở giữa chúng bốn bộ, chư thiên và loài người, tự mình giác tri, tự thân tác chứng. Hai là, tất cả các hành khổ. Ba là tất cả các hành vô ngã. Bốn là Niết-bàn tịch tĩnh, mà Ta, ở giữa chúng bốn bộ, chư thiên và loài người, tự mình giác tri, tự thân tác chứng. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là bốn pháp mà Ta, ở giữa chúng bốn bộ, chư thiên và loài người, tự mình giác tri, tự thân tác chứng.»

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ làm theo.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ, cùng với chúng năm trăm đại Tỳ-kheo. Lúc ấy, Thế Tôn muốn đến thành La-duyệt hạ an cư. Xá-lợi-phất cũng muốn đến thành La-duyệt hạ an cư, và một nghìn hai trăm năm mươi đệ tử đều muốn đến thành La-duyệt hạ an cư. Nhưng Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên hạ an cư xong sẽ nhập Niết-bàn.

Sau khi Thế Tôn dẫn các Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên v.v... đến Ca-lan-đà trong vườn Trúc, thành La-duyệt, hạ an cư xong. Bấy giờ, Thế Tôn bảo Xá-lợi-phất:

«Nay một nghìn hai trăm năm mươi đệ tử vì các ông mà hạ an cư nơi này. Nhưng Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên sắp diệt độ. Thế nào, Xá-lợi-

phát, thầy có thể vì các Tỳ-kheo nói diệu pháp không? Ta nay đau lưng, muốn nghỉ một chút»

Xá-lợi-phát thưa:

«Kính vâng, Thế Tôn!»

Bấy giờ, Thế Tôn tự mình gấp tăng-già-lê⁹²⁰, nằm nghiêng hông phải, hai bàn chân chồng lên nhau, để tâm nơi ánh sáng. Khi ấy, Tôn giả Xá-lợi-phát bảo các Tỳ-kheo:

«Lúc tôi mới thọ giới, trải qua nửa tháng, chúng đắc bốn biện tài, tự thân tác chứng, đầy đủ nghĩa lý.⁹²¹ Nay tôi sẽ phân biệt nói rõ ý nghĩa cho các thầy biết, phân biệt rõ ràng. Hãy lắng nghe và suy nghĩ kỹ!»

Các Tỳ-kheo thưa:

«Thưa vâng!»

Các Tỳ-kheo vâng theo lời của Xá-lợi-phát. Xá-lợi-phát hỏi:

«Những gì là bốn biện tài tôi đã chứng được? Đó là nghĩa biện, tôi do đây mà chứng được;⁹²² là pháp biện,⁹²³ tôi do đây mà chứng được; là ứng biện,⁹²⁴ tôi do đây mà chứng được; là tự biện,⁹²⁵ (tôi do đây mà chứng được).⁹²⁶

“Nay tôi sẽ phân biệt rộng nghĩa của chúng. Nếu chúng bốn bộ có ai hồ nghi, bây giờ có thể hỏi tôi nghĩa của chúng. Nếu các Hiền giả đối với bốn thiên mà có ai hồ nghi, hoặc các Hiền giả đối với bốn vô lượng tâm* mà có ai hồ nghi có thể hỏi, nay tôi sẽ nói. Nếu các Hiền giả đối với bốn chánh đoạn mà có ai hồ nghi có thể hỏi tôi về nghĩa, nay tôi sẽ nói; hoặc đối với bốn thân tức, bốn niệm xứ*, bốn đế mà có ai hồ nghi, nên đến hỏi tôi về nghĩa, nay tôi sẽ nói. Nay nếu không ai hỏi, sau có hỏi cũng vô ích. Nay cũng nên hỏi tôi về những pháp sâu xa, cùng những sở của Thế Tôn Vô sở trước, Đẳng chánh giác, tôi sẽ nói cho. Nếu không hỏi, sau chớ có hỏi.»

Bấy giờ, Tôn giả đại Mục-kiền-liên, đã đến giờ, đắp y, cầm bát vào thành La-duyệt khát thực. Các phạm-chí chấp trượng⁹²⁷ từ xa trông thấy Mục-liên đến, bảo nhau rằng: “Đây là một trong những đệ tử Sa-môn Cù-đàm, không ai hơn người này. Chúng ta cùng nhau bao vây đánh chết đi.” Các phạm-chí kia liền bao vây, dùng gạch đá đánh chết rồi bỏ đi. Thịt xương thân thể

không nơi nào không nát hết, đau đớn khổ não quá không thể kể được. Khi Đại Mục-kiền-liên nghĩ thầm: “Các phạm-chí này vây ta, đánh xương thịt nát như rời bỏ ta mà đi. Nay thân thể ta không nơi nào không bị đánh, vô cùng đau nhức, lại không còn khí lực sao trở về Trúc viên được. Nay ta có thể dùng thần túc trở về tinh xá.” Rồi Mục-liên liền dùng thần túc trở về tinh xá, đến chỗ Xá-lợi-phất, ngồi xuống một bên. Tôn giả đại Mục-kiền-liên nói với Xá-lợi-phất:

«Các phạm-chí chấp trọng này vây tôi đánh xương thịt nát hết, thân thể đau nhức thật không thể chịu được. Nay tôi muốn vào Niết-bàn nên đến từ giả thầy.»

Xá-lợi-phất nói:

«Trong đệ tử Thế Tôn, thầy thần túc đệ nhất, có đại oai lực. Sao không dùng thần túc mà tránh?»

Mục-liên đáp:

«Hành vi mà tôi đã làm trước kia thật là sâu nặng, khi đòi hỏi phải thọ báo thì quyết không thể tránh. Không phải ẩn trong hư không mà có thể tránh được báo ứng này. Hôm nay, thân thể tôi thật là đau nhức, nên đến từ giả thầy để nhập Niết-bàn.»

[639c01] Xá-lợi-phất nói:

«Những Tỳ-kheo, Tỳ-kheo-ni nào mà tu bốn thần túc, phần nhiều diễn rộng nghĩa của nó, theo ý người đó muốn, trụ lại một kiếp hay hơn một kiếp, cho đến không diệt độ. Vì sao thầy không trụ, mà diệt độ?»

Mục-kiền-liên nói:

«Thật vậy, Xá-lợi-phất, Như Lai dạy, nếu Tỳ-kheo, Tỳ-kheo-ni nào tu bốn thần túc, muốn sống thọ trải qua nhiều kiếp, cũng có thể được. Nếu Như Lai chỉ trụ một kiếp, tôi cũng trụ vậy. Nhưng hiện tại Thế Tôn không còn bao lâu sẽ nhập Bát-niết-bàn. Thọ mạng các loài chúng sanh rất ngắn. Lại nữa, tôi không nở khi nhìn Thế Tôn vào Bát-niết-bàn. Bây giờ thân thể tôi thật là đau đớn, nên tôi muốn nhập Bát-niết-bàn.»

Bấy giờ, Xá-lợi-phất nói Mục-liên:

«Nay thầy chờ một chút, tôi sẽ diệt độ trước.»

Mục-liên im lặng không đáp. Lúc đó Xá-lợi-phất đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Xá-lợi-phất bạch Thế Tôn:

«Nay con muốn diệt độ. Cúi xin cho phép.»

Lúc đó, Thế Tôn im lặng không đáp. Xá-lợi-phất ba lần bạch Thế Tôn:

«Nay là lúc thích hợp, con muốn nhập Bát-niết-bàn.»

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Xá-lợi-phất:

«Tại sao, nay thầy không trụ một kiếp hay hơn một kiếp?»

Xá-lợi-phất bạch Thế Tôn:

«Tự thân con nghe, tự thân vâng lãnh lời của Thế Tôn, rằng thọ mạng các loài chúng sanh rất ngắn, thọ nhất bất quá trăm năm. Vì thọ mạng chúng sanh ngắn nên tuổi thọ Như Lai cũng ngắn. Nếu tuổi thọ Như Lai sẽ một kiếp, tuổi thọ của con cũng sẽ một kiếp.»

Thế Tôn bảo:

«Nhu lời Xá-lợi-phất, vì mạng chúng sanh ngắn, nên thọ mạng của Như Lai cũng ngắn. Nhưng điều này cũng lại không thể luận bàn. Sở dĩ như vậy là vì, a-tăng-kỳ kiếp lâu xa về trước, có Phật tên Thiên Niệm Thệ Nguyệt Như Lai, Chí Cchơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở đời. Tuổi thọ con người vào lúc bấy giờ là tám vạn năm, không có ai chết yểu giữa chừng. Đức Như Lai Thiên Niệm Thệ Nguyệt kia ngay lúc thành Phật, liền hôm đó hoá làm vô lượng Phật, an lập vô lượng chúng sanh hành theo ba thừa, có người trụ vào địa vị bất thối chuyển; lại an lập vô lượng chúng sanh nơi bốn chủng tánh; lại an lập vô lượng chúng sanh vào cung Tứ thiên vương, Diêm thiên, Đâu-suất thiên, Hoá tự tại thiên, Tha hoá tự tại thiên, Phạm-ca-di thiên, Dục thiên, Sắc thiên, Vô sắc thiên, và cũng ngày hôm đó ở trong Vô dư Niết-bàn giới mà nhập Bát-niết-bàn. [640a01]. Nhưng nay, Xá-lợi-phất nói vì tuổi chúng sanh ngắn nên thọ mạng Như Lai cũng ngắn.

«Thế nào, Xá-lợi-phất, thầy nói rằng ‘Như Lai trụ một kiếp hay hơn một kiếp, con cũng trụ một kiếp hay hơn một kiếp.’ Nhưng chúng sanh lại không

thể biết thọ mạng Như Lai ngắn hay dài. Xá-lợi-phất nên biết, Như Lai có bốn sự không thể nghĩ bàn, chẳng phải điều mà Tiểu thừa có thể biết. Thế nào là bốn? Thế giới không thể nghĩ bàn; chúng sanh không thể nghĩ bàn; long cung không thể nghĩ bàn; cảnh giới Phật độ không thể nghĩ bàn. Nay Xá-lợi-phất, đó gọi là có bốn việc không thể nghĩ bàn.»

Xá-lợi-phất thưa:

«Thật vậy, Thế Tôn! Có bốn sự không thể nghĩ bàn: thế giới, chúng sanh, long cung, Phật độ, thật không thể nghĩ bàn. Nhưng trong một thời gian dài con nghĩ rằng Phật Thích-ca Văn cuối cùng không trụ một kiếp. Lại nữa, chư thiên đến chỗ con, bảo con rằng: ‘Phật Thích-ca Văn không ở đời lâu dài, khi tuổi vào tám mươi.’ Vậy nay, Thế Tôn không còn bao lâu sẽ nhập Niết-bàn. Nay con không cam nhìn Thế Tôn nhập Bát-niết-bàn. Và lại, chính con nghe từ Như Lai dạy rằng: ‘Các đệ tử thượng túc của chư Phật quá khứ, tương lai, hiện tại đều nhập Bát-niết-bàn trước, sau đó Phật mới nhập Bát-niết-bàn, và đệ tử cuối cùng cũng nhập Bát-niết-bàn trước, sau đó không lâu Thế Tôn sẽ diệt độ.’ Nguyên xin Thế Tôn cho phép con diệt độ.»

Thế Tôn bảo:

«Nếu thời gian thích hợp.»

Xá-lợi-phất liền ngồi trước Như Lai, chánh thân, chánh ý, buộc niệm ở trước mà vào sơ thiền. Từ sơ thiền khởi, lại vào nhị thiền. Từ nhị thiền khởi, lại vào tam thiền. Từ tam thiền khởi, lại vào tứ thiền. Từ tứ thiền khởi, lại vào không xứ, thức xứ, vô sở hữu xứ, phi tướng phi phi tướng xứ. Từ hữu tướng vô tướng khởi, vào diệt tận định. Từ diệt tận định khởi, vào phi tướng phi phi tướng xứ. Từ phi tướng phi phi tướng xứ khởi, vào vô sở hữu xứ, thức xứ, không xứ. Từ không xứ khởi, vào đệ tứ thiền. Từ đệ tứ thiền khởi, vào đệ tam thiền. Từ đệ tam thiền khởi, vào đệ nhị thiền. Từ đệ nhị thiền khởi, vào sơ thiền. Từ sơ thiền khởi, vào đệ nhị thiền. Từ đệ nhị thiền khởi, vào đệ tam thiền. Từ đệ tam thiền khởi, vào đệ tứ thiền. Khi Tôn giả Xá-lợi-phất từ tứ thiền khởi, bảo các Tỳ-kheo:

«Đây gọi là định su tử phần tấn.»

Lúc này, các Tỳ-kheo khen ngợi rằng:

«Chưa từng có, thật là kỳ [640b01] diệu. Tôn giả Xá-lợi-phất nhập định nhanh chóng như vậy!»

Bấy giờ, Xá-lợi-phất từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Thế Tôn, rồi lui đi. Khi ấy, có số đông Tỳ-kheo đi theo sau Xá-lợi-phất. Xá-lợi-phất quay lại bảo:

«Chư Hiền, các vị muốn đi đâu?»

Các Tỳ-kheo đáp:

«Chúng tôi muốn được cúng dường xá-lợi Tôn giả.»

Xá-lợi-phất bảo:

«Thôi, thôi, các Hiền giả! Vậy gọi là cúng dường rồi. Tôi đã có Sa-di đủ để cúng dường rồi. Các vị hãy về lại chỗ mình, tư duy hoá đạo, khéo tu phạm hạnh, hết sạch khổ nạn. Như Lai ra đời rất khó gặp được. Thật lâu mới hiện, giống như hoa Ưu-đàm-bát thật lâu mới nở. Như Lai cũng lại như vậy, ức kiếp mới hiện ra. Thân người cũng lại khó được. Có tín thành tựu lại cũng khó được. Muốn mong xuất gia học pháp Như Lai cũng lại khó được. Muốn cho tất cả các hành không diệt tận, điều này cũng khó được. Hãy diệt tận ái dục, không còn dư tàn, Niết-bàn diệt tận.

“Nay có bốn pháp mà Như Lai đã nói. Những gì là bốn? Tất cả các hành vô thường, đó gọi là pháp thứ nhất mà Như Lai đã nói. Tất cả các hành là khổ, đó gọi là pháp thứ hai mà Như Lai đã nói. Tất cả các hành vô ngã, đó gọi là pháp thứ ba mà Như Lai đã nói. Niết-bàn là vĩnh tịch, đó gọi là pháp thứ tư mà Như Lai đã nói.

«Này các Hiền giả, đó gọi là bốn pháp mà Như Lai đã nói.»

Bấy giờ, các Tỳ-kheo đều cùng rơi lệ:

«Xá-lợi-phất, nay sao diệt độ nhanh như vậy!»

Tôn giả Xá-lợi-phất bảo các Tỳ-kheo:

«Thôi, thôi, các Hiền giả chớ lo sầu. Pháp biến dịch mà muốn khiến không biến dịch, thì việc này không thể. Núi Tu-di còn có biến đổi vô thường,

huống là cái thân hạt cải. Tỳ-kheo Xá-lợi-phất mà thoát khỏi tai họa này sao? Thân kim cương của Như Lai không bao lâu cũng sẽ nhập Bát-niết-bàn, huống chi là thân tôi. Vậy các thầy hãy tu hành pháp này thì sẽ được hết khổ.»

Bấy giờ, Tôn giả Xá-lợi-phất về đến tinh xá, đến rồi thu cất y bát, ra khỏi Trúc viên trở về nơi sinh quán. Tôn giả Xá-lợi-phất khát thực lần hồi đến nước Ma-sầu.⁹²⁸ Lúc này, Tôn giả Xá-lợi-phất về sống tại Ma-sầu nơi Ngài đã sinh ra, thân mang bệnh tật thật là đau nhức. Khi ấy, chỉ có Sa-di Quân-đầu⁹²⁹ hầu hạ, trông nom dọn dẹp các thứ bất tịnh, đem lại sạch sẽ. Bấy giờ, Thích Đề-hoàn Nhân biết tâm niệm Xá-lợi-phất, khoanh khắc giống như co duỗi cánh tay của lực sĩ, biến mất khỏi trời Tam thập tam, xuất hiện trong tinh xá Xá-lợi-phất. Đến nơi, đánh lễ sát chân, rồi dùng hai tay sờ chân Xá-lợi-phất, tự xưng tên họ mà nói rằng:

«Tôi là Đế Thích, vua của Trời.»

Xá-lợi-phất nói:

«Vui sướng thay, cầu mong Thiên Đế thọ mạng vô cùng!»

Thích Đề-hoàn Nhân đáp:

«Nay tôi muốn cúng dường xá-lợi Tôn giả.⁹³⁰»

Xá-lợi-phất nói:

«Thôi, thôi, Thiên Đế! Vậy là cúng dường rồi. Cầu mong chư thiên thanh tịnh, A-tu-la, rồng, quỷ cùng chúng chư thiên cũng vậy.⁹³¹ Nay tôi đã có Sa-di, đủ để sai khiến.»

Thích Đề-hoàn Nhân lần thứ ba bạch Xá-lợi-phất:

«Nay tôi muốn tạo phước nghiệp, chớ làm trái nguyện. Nay muốn cúng dường xá-lợi Tôn giả.»

Xá-lợi-phất im lặng không trả lời. Thích Đề-hoàn Nhân đích thân đổ phẫn, không từ hiềm khổ. Ngay đêm hôm đó Tôn giả Xá-lợi-phất nhập Bát-niết-bàn. Bấy giờ, mặt đất này chấn động sáu cách, có âm vang lớn. Chư thiên mưa hoa, trỗi lên kỹ nhạc. Chư thiên đầy khắp hư không. Chư thiên thần

diệu cũng rải hoa câu-mâu-đầu, hoặc dùng hương bột chiêm-đàn rải lên trên. Lúc này, Tôn giả Xá-lợi-phất đã diệt độ, chư thiên ở giữa hư không đều bi thương, khóc lóc không kiềm chế được. Cũng lại như vậy, bảy giờ, Dục thiên, Sắc thiên, Vô sắc thiên ở giữa hư không, tất cả đều rơi lệ giống như mưa phùn, hoà xướng mùa xuân: “Nay Tôn giả Xá-lợi-phất nhập Bát-niết-bàn sao mà chóng thế!”

Bảy giờ, Thích Đê-hoàn Nhân gom góp tất cả các loại hương mà thiêu thân Tôn giả Xá-lợi-phất; cúng dường các thứ xong, thâu nhặt xá-lợi, cùng y bát trao lại Sa-di Quân-đầu và bảo:

«Đây là xá-lợi cùng y bát của Thầy Ông. Hãy đem dâng Thế Tôn. Đến nơi, đem nhân duyên này bạch đầy đủ Thế Tôn. Nếu Ngài có dạy điều gì thì cứ theo đó mà làm theo.»

Quân-đầu đáp:

«Thật vậy, Câu-dục.»

Sa-di Quân-đầu mang y bát cùng xá-lợi đến chỗ A-nan, bạch A-nan:

«Thầy con đã diệt độ. Nay mang y bát cùng xá-lợi đến dâng lên Thế Tôn.» Sau khi thấy, A-nan liền rơi lệ và nói:

«Ông với ta [641a01] cùng đến chỗ Thế Tôn, đem nhân duyên này cùng bạch lên Thế Tôn. Nếu Thế Tôn dạy điều gì thì chúng ta sẽ làm theo vậy.»

Quân-đầu đáp:

«Thưa vâng, Tôn giả.»

Rồi A-nan dẫn Sa-di Quân-đầu đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, bạch Thế Tôn:

«Sa-di Quân-đầu này đến chỗ con, thưa con rằng: ‘Thầy con đã diệt độ. Nay đem y bát dâng lên Như Lai.’ Hôm nay tâm ý con phiền não, tánh chí hoang mang, không còn biết gì. Nghe Tôn giả Xá-lợi-phất nhập Bát-niết-bàn, con thương tâm buồn bã.»

Thế Tôn bảo:

«Thế nào, A-nan, Tỳ-kheo Xá-lợi-phất nhập Bát-niết-bàn với thân giới ư?»

A-nan thưa:

«Chẳng phải vậy, Thế Tôn.»

Thế Tôn bảo:

«Thế nào, A-nan, diệt độ với thân định, thân tuệ, thân giải thoát, thân giải thoát sở kiến sao?»⁹³²

A-nan bạch Phật:

«Tỳ-kheo Xá-lợi-phất không diệt độ với giới thân, định thân, tuệ thân, giải thoát thân, giải thoát sở kiến thân. Nhưng Tỳ-kheo Xá-lợi-phất thường hay giáo hoá, thuyết pháp không biết chán, và giáo giới cho các Tỳ-kheo cũng không biết chán. Nay con nhớ ân sâu quá nhiều này của Xá-lợi-phất, cho nên ưu sầu vậy.»

Thế Tôn bảo:

«Thôi, thôi, A-nan! Chớ ôm lòng sầu ưu. Vật không thường, muốn còn mãi, việc này không thể. Phàm có sinh thì có chết. Thế nào, A-nan, chư Phật quá khứ đều chẳng phải diệt độ sao? Giống như cây đèn, dầu hết thì tắt. Như từ Bảo Tạng Định Quang đến nay, bảy Phật cùng các đệ tử đều chẳng phải nhập Bát-niết-bàn sao? Cũng vậy, Bích-chi-phật như Thâm Đế, Cao Xung, Viên Văn, Ni-sa, Ưu-ni-bát-sa, Già-la, Ưu-bát-già-la,⁹³³ các Bích-chi-phật nơi đây đều chẳng phải đã diệt độ sao? Thánh vương đầu tiên của đại quốc tên là Thiện Duyệt Ma-ha-đề-bà thuộc hiền kiếp, cũng như Chuyển luân Thánh vương hiện tại, há chẳng phải đều nhập Bát-niết-bàn sao?»

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Tất cả hành vô thường.

Có sinh tất có chết.

Không sinh thì không diệt;

Diệt này tối đê nhất.⁹³⁴ *⁹³⁵

Thế Tôn bảo A-nan:

«Nay ngươi mang xá-lợi của Xá-lợi-phất lại phải không?»

A-nan thưa:

«Thật vậy, Thế Tôn!»

Bấy giờ, A-nan trao xá-lợi đến tay Thế Tôn. Thế Tôn tay cầm xá-lợi rồi bảo các Tỳ-kheo:

«Đây là xá-lợi của Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, bậc trí tuệ, thông minh, tài cao trí lớn, ngàn này loại trí: trí không thể cùng, trí không bờ đáy, có trí nhanh nhạy, có trí nhẹ nhàng, có trí sắc bén, có trí thật sâu, có trí thẩm sát.⁹³⁶ Đó là người ít muốn, biết đủ, thích nơi nhàn tịnh, ý chí đồng mãnh, việc làm không loạn, tâm không khiếp nhược, thường nhẫn nhục, trừ bỏ pháp ác, thể tánh nhu hoà, không thích tranh tụng, thường tu tinh tấn, hành tam-muội, tập trí tuệ, niệm giải thoát, tu hành thân tri kiến giải thoát.

«Tỳ-kheo nên biết, giống như đại thọ mà không có cành. Nay trong Tăng Tỳ-kheo, Như Lai là đại thọ. Tỳ-kheo Xá-lợi-phất đã diệt độ, Ta giống như cây không cành. Nếu Tỳ-kheo Xá-lợi-phất đi đến địa phương nào, địa phương đó gặp được đại hạnh, nói rằng ‘Xá-lợi-phất nghỉ lại ở địa phương này.’ Sở dĩ như vậy là vì, Tỳ-kheo Xá-lợi-phất thường hay luận đàm cùng với các dị học ngoại đạo, không ai mà không bị hàng phục.»

Đại Mục-kiền-liên sau khi nghe Xá-lợi-phất diệt độ, liền dùng thần túc đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên, rồi Đại Mục-kiền-liên bạch Thế Tôn:

«Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, nay đã diệt độ. Nay con cũng muốn từ giả Thế Tôn để diệt độ.»

Bấy giờ, Thế Tôn im lặng không trả lời. Như vậy, tôn giả lại bạch Thế Tôn lần thứ ba:

«Con muốn diệt độ.»

Bảy giờ, Thế Tôn cũng lại im lặng không trả lời. Mục-liên thấy Thế Tôn im lặng không trả lời, liền lễ sát chân Thế Tôn rồi lui đi, về đến tinh xá thân cát y bát, ra khỏi thành La-duyet, tự về nơi [641c01] sinh quán. Khi ấy, có số đông Tỳ-kheo theo sau Tôn giả Mục-liên đến thôn Ma-sầu. Khi trú tại đây, Mục-liên mang trọng bệnh.

Bảy giờ, Mục-liên tự thân trải toà giữa đất trống mà ngồi, nhập sơ thiền. Từ sơ thiền khởi, nhập đệ nhị thiền. Từ đệ nhị thiền khởi, nhập đệ tam thiền. Từ đệ tam thiền khởi, nhập đệ tứ thiền. Từ tứ thiền khởi, nhập không xứ. Từ không xứ khởi, nhập thức xứ. Từ thức xứ khởi, nhập vô sở hữu xứ. Từ vô sở hữu xứ khởi, nhập phi tướng phi phi tướng xứ. Từ phi tướng phi phi tướng xứ khởi, nhập tam-muội hoả quang. Từ tam-muội hoả quang khởi, nhập tam-muội thuỷ quang. Từ tam-muội thuỷ quang khởi, nhập định diệt tận.

Từ định diệt tận khởi, nhập tam-muội thuỷ quang. Từ tam-muội thuỷ quang khởi, nhập tam-muội hảo quang. Từ tam-muội hảo quang khởi, nhập định hữu tướng vô tướng. Từ định hữu tướng vô tướng khởi, nhập vô sở hữu xứ. Từ vô sở hữu xứ khởi, nhập thức xứ, không xứ, tứ thiền, tam thiền, nhị thiền, sơ thiền.

Từ sơ thiền khởi, bay lên giữa hư không, ngồi nằm, kinh hành. Thân trên ra lửa, thân dưới ra nước; hoặc thân trên ra nước, thân dưới ra lửa, tạo ra mười tám cách biến hoá thần túc. Sau đó, Tôn giả Đại Mục-kiền-liên xuống lại chỗ cũ ngồi kiết già, chánh thân chánh ý, buộc niệm ở trước. Lại nhập sơ thiền. Từ sơ thiền khởi, nhập đệ nhị thiền. Từ đệ nhị thiền khởi, nhập đệ tam thiền. Từ đệ tam thiền khởi, nhập đệ tứ thiền. Từ tứ thiền khởi, nhập không xứ. Từ không xứ khởi, nhập thức xứ. Từ thức xứ khởi, nhập vô sở hữu xứ. Từ vô sở hữu xứ khởi, nhập phi tướng phi phi tướng xứ. Từ phi tướng phi phi tướng xứ khởi, nhập tam-muội hoả quang. Từ tam-muội hoả quang khởi, nhập tam-muội thuỷ quang. Từ tam-muội thuỷ quang khởi, nhập định diệt tận.

Từ định diệt tận khởi, nhập thuỷ quang, hảo quang, phi tướng phi phi tướng xứ, vô sở hữu xứ, thức xứ, không xứ, tứ thiền, tam thiền, nhị thiền, sơ thiền.

Lại từ sơ thiền khởi, nhập đệ nhị thiền. Từ đệ nhị thiền khởi, nhập đệ tam thiền. Từ đệ tam thiền khởi, nhập đệ tứ thiền. Từ tứ thiền khởi, và diệt độ ngay lúc đó.

Khi Đại Mục-liên diệt độ, lúc này mặt đất chấn động rất mạnh. Chư thiên cùng bảo nhau hiện xuống, hầu thăm Đại Mục-kiền-liên, mang [642a01] các thứ đến cúng dường Tôn đức, hoặc các loại hương hoa đến cúng dường. Chư thiên giữa hư không trỗi kỹ nhạc, gảy đàn, ca múa đề cúng dường lên Tôn giả Mục-kiền-liên.

Sau khi Tôn giả đại Mục-kiền-liên đã diệt độ rồi, lúc ấy khoảng một do tuần trong thôn Na-la-đà⁹³⁷ đầy kín chư thiên trong đó. Khi ấy, lại có nhiều Tỳ-kheo mang các thứ hương hoa rải lên thi thể Tôn giả Mục-kiền-liên.

Bấy giờ, Thế Tôn từ thành La-duyệt tuần tự khát thực, dẫn năm trăm Tỳ-kheo du hoá nhân gian, đi đến thôn Na-la-đà cùng với năm trăm Tỳ-kheo. Khi Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên diệt độ chưa bao lâu, bấy giờ Thế Tôn ngồi im lặng nơi đất trống, quan sát các Tỳ-kheo. Sau khi im lặng quán sát các Tỳ-kheo xong, Thế Tôn rồi bảo các Tỳ-kheo:

«Nay Ta quán sát trong chúng này có sự mất mát quá lớn. Sở dĩ vậy là vì trong chúng này nay không có Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên. Nếu địa phương nào Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên đến, địa phương đó không trở thành trống rỗng, mà nghe rằng, ‘Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên nay ở địa phương này.’ Sở dĩ như vậy là vì Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên có thể hàng phục ngoại đạo ở đây.»

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Những gì chư Phật đã làm thì thật là kỳ diệu, có hai đệ tử trí tuệ, thần túc này nhập Bát-niết-bàn; nhưng Như Lai không có sầu ưu. Ngay dù hằng sa Như Lai quá khứ, cũng có đệ tử trí tuệ, thần túc này, và ngay đến chư Phật xuất hiện ở tương lai, cũng sẽ có đệ tử trí tuệ, thần túc này.

«Tỳ-kheo nên biết, thế gian có hai thí nghiệp. Thế nào là hai? Tài thí, pháp thí. Tỳ-kheo, nên biết, nếu luận về tài thí, hãy tìm cầu từ Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên. Nếu muốn cầu pháp, hãy tìm cầu từ nơi Ta. Sở dĩ như vậy là vì, nay Như Lai, Ta không có tài thí. Hôm nay, các người có thể cúng dường xá-lợi Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên.»

Bấy giờ, A-nan bạch Phật:

«Chúng con cúng dường xá-lợi Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên như thế nào?»

Thế Tôn bảo:

«Nên gom góp các loại hương hoa, ở ngã tư đường dựng lên bốn tháp. Sở dĩ như vậy là vì nếu có dựng chùa tháp,⁹³⁸ phải là bốn hạng người này mới đáng dựng tháp. Thế nào là bốn? Là Chuyển luân Thánh vương xứng đáng được dựng tháp, A-la-hán lậu tận xứng đáng được tháp, Bích-chi-phật [642b01] xứng đáng được tháp, và Như Lai xứng đáng được tháp.»

Lúc này, A-nan bạch Thế Tôn:

«Vì nhân duyên gì Như Lai đáng dựng tháp? Lại vì nhân duyên gì Bích-chi-phật, A-la-hán lậu tận, Chuyển luân Thánh vương xứng đáng được dựng tháp?»

Thế Tôn bảo:

«Nay các người, nên biết, Chuyển luân Thánh vương tự hành thập thiện, tu mười công đức; cũng lại khuyên dạy người hành thập thiện, công đức. Thế nào là mười? Tự mình không sát sinh, lại khuyên bảo người khác không sát sinh. Tự mình không trộm cắp, lại dạy người khác khiến không trộm cắp. Tự mình không dâm dật, lại dạy người khác khiến không dâm dật. Tự mình không nói dối, lại dạy người khác khiến không nói dối. Tự mình không ý ngữ, lại dạy người khác khiến không ý ngữ. Tự mình không ganh ghét, lại dạy người khác khiến không ganh ghét. Tự mình không tranh tụng, lại dạy người khác khiến không tranh tụng. Tự mình chánh ý, lại dạy người khác khiến ý không loạn. Tự mình chánh kiến, lại dạy người khác khiến hành chánh kiến.

«Tỳ-kheo, nên biết, Chuyển luân Thánh vương có mười công đức này, cho nên đáng cho dựng tháp.»

A-nan bạch Thế Tôn:

«Lại vì nhân duyên gì đệ tử Như Lai xứng đáng được dựng tháp?»

Thế Tôn bảo:

«A-nan nên biết, A-la-hán lậu tận, không còn tái sinh nữa, sạch như vàng trời, ba độc, năm sử vĩnh viễn không còn hiện khởi nữa. Vì nhân duyên này đệ tử Như Lai đáng được dựng tháp.»

A-nan bạch Phật:

«Vì nhân duyên gì Bích-chi-phật đáng được dựng tháp?»

Thế Tôn bảo:

«Các Bích-chi-phật không thầy mà tự ngộ, đoạn trừ các kết sử, không còn tái sinh nữa, cho nên đáng được dựng tháp.»

A-nan bạch Thế Tôn:

«Lại vì nhân duyên gì Như Lai đáng cho dựng tháp?»

Thế Tôn bảo:

«A-nan, ở đây Như Lai có mười lực, bốn vô sở úy, hàng phục những ai chưa được hàng phục, độ những ai chưa được độ, khiến chúng đấng những ai chưa đấng đạo, khiến Bát-niết-bàn những ai chưa được Bát-niết-bàn; mọi người khi gặp, trong lòng cực kỳ hoan hỷ.

«Đó gọi là, này A-nan, Như Lai đáng được dựng tháp. Đó gọi là Như Lai đáng được dựng tháp.»

A-nan sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. [642c01] Bấy giờ, Tôn giả Bà-ca-lê⁹³⁹ thân mắc bệnh nặng, nằm trên đại tiểu tiện, ý muốn cầm dao tự sát, nhưng không có sức để có thể tự ngồi dậy. Tôn giả Bà-ca-lê bảo thị giả:

«Ông hãy mang đao đến. Ta muốn tự sát. Sở dĩ như vậy là vì như trong hàng đệ tử của Phật Thích-ca Văn hôm nay, người có tín giải thoát không ai vượt hơn ta. Nhưng hôm nay ta tâm không giải thoát khỏi hữu lậu. Sở dĩ như vậy

là vì như đệ tử của Như Lai khi gặp phải khổ não, cũng lại tìm dao tự sát. Nay ta với mạng sống này mà không thể từ bờ này đến bờ kia.»

Bấy giờ, đệ tử của Bà-ca-lê vì xuất gia chưa lâu, chưa biết đời này đời sau, không biết từ bờ này đến bờ bên kia, cũng lại không biết chết đây sinh kia, nên liền trao dao cho. Lúc Bà-ca-lê tay cầm dao rồi, với tín kiên cố, cầm dao tự đâm.

Bà-ca-lê vừa cầm dao tự đâm, suy nghĩ: «Trong hàng đệ tử của Phật Thích-ca Vãng, ai đã làm những việc phi pháp, sẽ mắc lợi ác, chẳng được lợi thiện. Ở trong pháp Như Lai, đã không được thủ chứng mà lại mạng chung!» Bấy giờ, Tôn giả Bà-ca-lê liền tư duy về năm thủ uẩn: đây là sắc, đây là tập khởi của sắc; đây là sự diệt tận của sắc. Đây là thọ*, tướng, hành, thức; đây là tập khởi của, tướng, hành, thức; đây là sự diệt tận của thọ*, tướng, hành, thức. Ông tư duy thuần thực năm thủ uẩn này. Các pháp có sinh đều là pháp tử. Biết vậy rồi, tâm liền được giải thoát khỏi hữu lậu. Bấy giờ, Tôn giả Bà-ca-lê nhập Niết-bàn trong vô dư Niết-bàn giới.

Thế Tôn bằng thiên nhĩ, nghe Tôn giả Bà-ca-lê đòi cầm dao tự sát. Thế Tôn bảo A-nan:

«Hãy tập hợp các Tỳ-kheo tại thành Xá-vệ lại một chỗ. Ta muốn dạy bảo.»

Tôn giả A-nan vâng lời Thế Tôn dạy, tập hợp các Tỳ-kheo tại giảng đường Phổ tập,⁹⁴⁰ rồi trở về bạch lại Thế Tôn:

«Nay Tỳ-kheo đã vân tập về một chỗ.»

Bấy giờ, Thế Tôn dẫn Tỳ-kheo Tăng vây quanh trước sau đến tinh xá Tỳ-kheo Bà-ca-lê kia. Trong lúc đó, tỳ ma Ba-tuần muốn biết được thân thức Tôn giả Bà-ca-lê đang ở tại chỗ nào: tại loài người hay phi nhân, trời, rồng, quỷ thần, càn-đạp-hoà, A-tu-la, ca-lưu-la, ma-hưu-lặc, dạ-xoa? Nay thân thức này cuối cùng đang ở đâu, sinh nơi nào mà [643a01] không thấy Nó tìm kiếm khắp mọi nơi, bốn phía đông, tây, nam, bắc, trên dưới, đều không biết chỗ của thân thức. Lúc bấy giờ, thân thể ma Ba-tuần rất là mỏi mệt, mà vẫn chẳng biết ở đâu.

Khi Thế Tôn dẫn Tỳ-kheo Tăng vây quanh trước sau đến tinh xá kia, bấy giờ, Thế Tôn quan sát, thấy ma Ba-tuần muốn biết thân thức đang ở đâu. Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Các người nghe trong tinh xá này có tiếng lớn không? Lại có ánh sáng quái dị nữa?»

Các Tỳ-kheo thưa:

«Thật vậy, Thế Tôn, chúng con đã thấy.»

Thế Tôn bảo:

«Đó là tỳ ma Ba-tuần này, muốn được biết thân thức của Bà-ca-lê đang ở đâu.»

Tôn giả A-nan bạch Thế Tôn:

«Cúi xin Thế Tôn cho biết thân thức Tỳ-kheo Bà-ca-lê đang ở đâu?»

Thế Tôn bảo:

«Thân thức Tỳ-kheo Bà-ca-lê không còn trụ vào bất cứ đâu. Thiện gia nam tử kia đã Bát-niết-bàn. Hãy ghi nhận như vậy.»⁹⁴¹

Tôn giả A-nan bạch Thế Tôn:

«Tỳ-kheo Bà-ca-lê này đã đắc bốn đế này khi nào?»

Thế Tôn bảo:

«Đã đắc bốn đế này trong ngày hôm nay.»

A-nan bạch Phật:

«Tỳ-kheo này vốn là người phạm, đã mang bệnh từ lâu.»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, A-nan, như những lời người nói. Nhưng Tỳ-kheo này chịu khổ rất lâu. Trong các đệ tử của Phật Thích-ca Văn có tín giải thoát thì người này là tối thắng, nhưng vì tâm chưa được giải thoát khỏi hữu lậu, nên suy nghĩ: <Nay ta muốn cầm dao tự đâm mình.> Trong lúc Tỳ-kheo này sắp tự đâm mình, liền tư duy đến công đức Như Lai. Ngày bỏ tuổi thọ, tư duy năm thủ

uẩn: đây là sắc tập; đây là sắc diệt tận. Khi Tỳ-kheo này tư duy như vậy, các pháp tập khởi đều được diệt tận, Tỳ-kheo này Bát-niết-bàn.»

A-nan sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Pháp thuộc bốn chánh đoạn,

Bốn ám, pháp già suy,

A-di, pháp bản mặt,

Xá-lợi, Bà-ca-lê.

---o0o---

27. PHẨM ĐĂNG THỨ BỐN ĐẾ

*KINH SỐ 01*⁹⁴²

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Các Tỳ-kheo, pháp mà Ta thường nói, đó là bốn đế; bằng vô số phương tiện mà quán sát pháp này, phân biệt ý nghĩa, quảng diễn cho mọi người. Những gì là bốn? Đây là pháp khổ [643b01] đế. Ta bằng vô số phương tiện mà quán sát pháp này, phân biệt ý nghĩa, quảng diễn cho mọi người. Bằng vô số phương tiện diễn nói Tập, Tận, Đạo đế mà quán sát pháp này, phân biệt ý nghĩa, quảng diễn cho mọi người.

«Tỳ-kheo các người, hãy thân cận Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, và thừa sự cúng dường. Sở dĩ như vậy là vì Tỳ-kheo Xá-lợi-phất kia dùng vô số phương tiện mà diễn thuyết bốn đế, quảng diễn cho mọi người. Khi Tỳ-kheo Xá-lợi-phất phân biệt ý nghĩa, quảng diễn cho mọi người, cho các chúng sanh và chúng bốn bộ, khi ấy có nhiều chúng sanh không thể kể đã sạch hết mọi trần cấu, được mắt pháp thanh tịnh.

«Tỳ-kheo các người, hãy thân cận Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên, và thừa sự cúng dường. Sở dĩ như vậy là vì Tỳ-kheo Xá-lợi-phất là cha mẹ sinh ra chúng sanh. Đã được sanh, rồi người dưỡng cho lớn khôn là Tỳ-kheo Mục-kiền-liên. Sở dĩ như vậy là vì Tỳ-kheo Xá-lợi-phất đã vì mọi người nói pháp yếu, thành tựu bốn đế; Tỳ-kheo Mục-kiền-liên đã vì mọi người nói pháp yếu, thành tựu đệ nhất nghĩa, và thành tựu hành vô lậu. Vì vậy các người hãy thân cận Tỳ-kheo Xá-lợi-phất, Mục-kiền-liên.»

Thế Tôn, sau khi nói những lời này, trở về tịnh thất. Sau khi Thế Tôn đi chưa lâu, Xá-lợi-phất bảo các Tỳ-kheo:

«Ở đây, có ai đắc pháp bốn đế, người đó nhanh chóng được lợi thiện. Những gì là bốn? Đây là khổ đế, mà ý nghĩa được quảng diễn bằng nhiều phương tiện.

«Thế nào là khổ đế? Sinh khổ, già khổ, bệnh khổ, chết khổ, buồn lo thương xót khổ, oán gặp nhau khổ, ân ái chia lìa khổ, cầu mà không đạt được là khổ. Nói tóm, năm thủ uẩn là khổ. Đó gọi là khổ đế.

«Thế nào là khổ tập đế? Đó là ái kết.

«Thế nào là tận đế? Tận đế là ái dục kết diệt tận không còn dư tàn. Đó gọi là tận đế.

«Thế nào là đạo đế? Đó là tám đạo phẩm Hiền thánh: Chánh kiến, chánh tư duy, chánh ngữ, chánh tinh tấn, chánh mạng, chánh nghiệp, chánh niệm, chánh định. Đó gọi là đạo đế. Chúng sanh này vì có được lợi thiện nên mới được nghe pháp bốn đế này.»

Trong lúc Tôn giả Xá-lợi-phất đang nói pháp này, vô lượng chúng sanh không thể kể hết, khi nghe pháp này, sạch hết mọi trần cấu, được mắt pháp thanh tịnh.

“Chúng ta cũng vì được lợi thiện, nên Thế Tôn nói pháp cho chúng ta, đặt chúng ta vào chỗ phúc địa. Cho nên chúng bốn bộ hãy tìm cầu phương tiện hành bốn đế này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các [643c01] Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

*KINH SỐ 02*⁹⁴³

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, số đông các Tỳ-kheo vào thành Xá-vệ. Khi ấy, số đông các Tỳ-kheo này suy nghĩ: «Chúng ta đi khát thực, trời còn sớm quá. Chúng ta hãy đi đến thôn dị học ngoại đạo để cùng luận nghị.» Rồi các Tỳ-kheo liền đi đến trong thôn ngoại đạo; đến nơi, sau khi cùng nhau hỏi thăm, các vị rồi ngồi qua một bên.

Bấy giờ, các dị học hỏi đạo nhân rằng:

«Sa-môn Cù-đàm nói pháp này cho đệ tử: «Tỳ-kheo các người, tất cả phải học pháp này, tất cả phải hiểu rõ. Đã hiểu rõ rồi, nên cùng nhau phụng hành.» Chúng tôi cũng vậy, nói pháp này cho đệ tử: «Các người tất cả phải học pháp này, tất cả phải hiểu rõ. Đã hiểu rõ rồi, nên cùng nhau phụng hành.» Sa-môn Cù-đàm cùng chúng tôi có những gì sai khác, có gì hơn kém nào? Nghĩa là Sa-môn nói pháp, ta cũng nói pháp. Sa-môn dạy bảo ta cũng dạy bảo!»

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những lời này, không nói đúng, cũng không nói sai, từ chỗ ngồi đứng dậy mà đi. Rồi các Tỳ-kheo tự bảo nhau rằng: «Chúng ta hãy đem nghĩa này đến bạch Thế Tôn.»

Các Tỳ-kheo sau khi vào thành Xá-vệ khát thực, ăn xong thu cát y bát, lấy ni-sur-đàn vắt lên vai trái, đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Khi ấy, các Tỳ-kheo đem nhân duyên này bạch hết lên Thế Tôn. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Nếu ngoại đạo kia hỏi vậy, các người nên đem lời này đáp họ: «Có một cứu cánh, hay có nhiều cứu cánh?»⁹⁴⁴ Hoặc phạm-chí kia mà nói một cách bình đẳng,⁹⁴⁵ họ phải nói: «Một cứu cánh, chứ không phải nhiều cứu cánh.»

«Cứu cánh ấy⁹⁴⁶ là cứu cánh liên hệ dục, hay là cứu cánh không dục?⁹⁴⁷ Cứu cánh kia, phải nói⁹⁴⁸ là cứu cánh vô dục.

«Lại hỏi, cứu cánh của ấy, là cứu cánh liên hệ sân hay là cứu cánh không sân? Phải nói cứu cánh là cứu cánh không sân; chứ không phải cứu cánh liên hệ sân.

«Thế nào, cứu cánh ấy liên hệ si, hay cứu cánh không si? Phải nói, cứu cánh ấy là cứu cánh không si.

«Thế nào, cứu cánh ấy là gì, là cứu cánh liên hệ ái, hay cứu cánh không ái?⁹⁴⁹ Cứu cánh ấy, phải nói là cứu cánh không ái.

«Thế nào, cứu cánh ấy [644a1] là cứu cánh có chấp thủ hay cứu cánh không có chấp thủ?⁹⁵⁰ Cứu cánh ấy là cứu cánh không chấp thủ.

«Thế nào, cứu cánh ấy là cho người trí hay là người chẳng phải trí? Đó là cứu cánh của người trí.

«Cứu cánh ấy là cứu cánh của người phần nộ, hay cứu cánh của người không phần nộ?⁹⁵¹ Cứu cánh ấy, phải nói là cứu cánh của người không phần nộ.

«Này Tỳ-kheo, có hai loại kiến này. Hai loại kiến ấy là gì? Kiến chấp hữu và kiến chấp vô.⁹⁵² Những sa-môn, bà-la-môn nào do không biết gốc ngọn của hai kiến này nên có tâm dục, có tâm sân nhuế, có tâm ngu si, có tâm ái, có tâm chấp thủ⁹⁵³. Họ là những kẻ vô tri. Họ có tâm phần nộ,⁹⁵⁴ không tương ưng với hành.⁹⁵⁵ Người kia không thoát khỏi sanh, già, bệnh, chết, sầu ưu, khổ não, chua, cay, muôn mối khổ không thoát được.

«Những sa-môn, bà-la-môn nào biết điều đó như thật, họ không có tâm sân nhuế, ngu si, hằng tương ưng với hành, nên thoát khỏi được sanh, già, bệnh, chết. Nay nói về nguồn gốc của khổ như vậy.

«Tỳ-kheo, có diệu pháp này, đó gọi là pháp bình đẳng. Những ai không hành pháp bình đẳng thì đọa vào năm kiến.

«Nay sẽ nói về bốn thủ.⁹⁵⁶ Bốn thủ ấy? Dục thủ, kiến thủ, giới thủ, ngã thủ. Đó gọi là bốn thủ. Nếu có sa-môn, bà-la-môn nào biết hết tên của dục thủ; tuy họ biết tên của dục thủ, nhưng lại không phải người tương ưng.⁹⁵⁷ Họ biết phân biệt hết tên của các thủ, nhưng chỉ phân biệt được tên của dục thủ trước, mà không phân biệt được tên của kiến thủ, giới thủ, ngã thủ. Sở dĩ

như vậy là vì những sa-môn, bà-la-môn kia không có khả năng phân biệt được tên của ba thủ này.⁹⁵⁸

«Cho nên, hoặc có sa-môn, phân biệt được hết các thủ, nhưng họ chỉ phân biệt được dục thủ và kiến thủ, chứ không phân biệt được giới thủ và ngã thủ. Sở dĩ như vậy là vì những Sa-môn, Bà-la-môn kia không thể phân biệt được hai thọ này.

«Hoặc khiến Sa-môn, Bà-la-môn có thể phân biệt hết các thủ, nhưng lại cũng không đầy đủ. Họ có thể phân biệt được dục thủ, kiến thủ và giới thủ còn không phân biệt được ngã thủ. Sở dĩ như vậy là vì những sa-môn, bà-la-môn kia không thể phân biệt được ngã thủ.

«Cho nên, có những sa-môn, bà-la-môn tuy phân biệt hết các thủ, nhưng lại không đầy đủ. Đây gọi là bốn thủ. Chúng có những nghĩa gì? Làm sao phân biệt? Bốn thọ là do ái sinh. Như [644b01] vậy, Tỳ-kheo có diệu pháp này cần được phân biệt. Nếu ai không hành các thủ này, ở đây không được gọi là bình đẳng. Sở dĩ như vậy là vì nghĩa của các pháp khó tỏ, khó bày. Nghĩa phi pháp như vậy không phải là những lời dạy của Tam-da-tam-Phật.⁹⁵⁹

«Tỳ-kheo, nên biết, Như Lai hay phân biệt hết tất cả các thủ. Vì hay phân biệt tất cả các thủ nên cùng tương ưng, và hay phân biệt dục thủ, kiến thủ, ngã thủ, giới thủ. Cho nên khi Như Lai phân biệt tất cả các thủ, thì cùng tương ưng với pháp không chống trái nhau.

«Bốn thủ này do gì sinh? Bốn thủ này do ái mà sinh, do ái mà lớn, và thành tựu thủ này. Đối với ai mà các thủ không khởi, vì các thủ không khởi, nên người ấy không có sự sợ hãi. Do không có sự sợ hãi nên Bát-niết-bàn, biết rõ như thật rằng, sinh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau.

«Như vậy, Tỳ-kheo, có diệu pháp này, như thật mà biết, thành tựu đầy đủ các pháp, căn bản của pháp hành. Sở dĩ như vậy là vì pháp kia thật là vi diệu, được chư Phật tuyên thuyết, cho nên đối với các hành không có sự thiếu sót.

«Tỳ-kheo, ở trong đây⁹⁶⁰ có đệ nhất Sa-môn, đệ nhị Sa-môn, đệ tam Sa-môn, đệ tứ Sa-môn, không có Sa-môn nào nữa vượt khỏi trên đây, thù thắng hơn đây.⁹⁶¹ Hãy rống tiếng rống sư tử như vậy»

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03⁹⁶²

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, trưởng giả Cấp Cô Độc⁹⁶³ đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ, Thế Tôn hỏi trưởng giả:

«Thế nào, Trưởng giả, nhà ông thường hay bố thí phải không?»

Trưởng giả bạch Phật:

«Nhà con nghèo⁹⁶⁴ mà thường hành bố thí. Nhưng đồ ăn thô dở, không đồng như thường.»

Thế Tôn bảo:

«Nếu khi bố thí, dù ngon hay dở, dù nhiều hay ít, mà không dụng tâm ý, lại không phát nguyện, và không có tín tâm; do hành báo này mà sinh nơi nào nơi ấy không có được thức ăn ngon, không có được ý ham cầu lạc, cũng không có được ý ham cầu mặc y phục đẹp, cũng không có được ham cầu nghiệp nông tốt đẹp, tâm cũng không có được ham cầu trong ngũ dục. Giả sử, có được tội tứ, kẻ chạy tin, chúng cũng không chịu vâng lời. Sở dĩ như vậy là vì do trong lúc bố thí không dụng tâm, nên thọ nhận [644c01] báo này.

“Này Trưởng giả, nếu khi bố thí, dù ngon hay dở, dù nhiều hay ít, hãy chí thành dụng tâm, chớ có thêm bớt, xây dựng cầu đồ đời sau, mà sinh nơi nào, nơi ấy có đồ ăn thức uống tự nhiên, bầy loại tài sản đầy đủ, tâm hằng có được hoan lạc trong ngũ dục. Giả sử có tội tứ, kẻ chạy tin, chúng hằng vâng lời. Sở dĩ như vậy là vì trong lúc bố thí mà phát tâm hoan hỷ.

«Trưởng giả nên biết, thời quá khứ xa xưa có phạm chí tên Tỳ-la-ma⁹⁶⁵ nhiều của báu, trân châu, hồ phách, xa cừ, mã não, thủy tinh, lưu li, lòng ham thích bố thí. Khi bố thí, ông đem tám vạn bốn nghìn bát bạc đựng đầy vàng vụn, lại đem tám vạn bốn nghìn bát vàng đựng đầy bạc vụn, để bố thí như vậy.

«Lại đem tám vạn bốn nghìn cái bình rửa bằng vàng bạc ra bố thí. Lại đem tám vạn bốn nghìn con bò đều dùng vàng bạc bịt sừng, để bố thí như vậy. Lại đem tám vạn bốn nghìn ngọc nữ bố thí với y phục đượ mặc. Lại đem tám vạn bốn nghìn ngoạ cụ đều được phủ lên bằng thảm đệm có thêu thùa văn vẽ mà bố thí. Lại đem tám vạn bốn ngàn áo xiêm mà bố thí. Lại đem tám vạn bốn ngàn voi lớn,⁹⁶⁶ thấy đều được trang sức bằng các thứ vàng bạc, mà bố thí. Lại đem tám vạn bốn ngàn con ngựa, thấy đều được đóng yên cương bằng vàng bạc, mà bố thí. Lại đem tám vạn bốn ngàn cỗ xe mà bố thí. Ông bố thí lớn như vậy.

“Lại bố thí tám vạn bốn ngàn phòng xá. Ông lại bố thí ở trong bốn cõi thành; những ai cần thức ăn thì cho thức ăn; cần áo thì cho áo; cần chăn, màn, ẩm thực, giường chõng, đồ trải nằm, thuốc trị bệnh các thứ. Thấy đều cung cấp hết.

«Trưởng giả nên biết, tuy Tỳ-la-ma này làm việc bố thí như vậy, nhưng không bằng dựng một phòng xá đem bố thí chiêu-đề Tăng.⁹⁶⁷ Phước này không thể kể hết. Giả sử người ấy bố thí như vậy, cùng lập phòng xá để bố thí chiêu-đề Tăng, cũng không bằng tự thân thọ ba quy y Phật, Pháp, Thánh chúng. Phước này không thể kể hết. Giả sử người ấy bố thí như vậy, cùng tạo phòng xá, lại thọ tam tự quy, dù có phước này, vẫn không bằng thọ trì năm giới. Giả sử người ấy bố thí, cùng tạo phòng xá, thọ tam tự quy và, thọ trì năm giới, dù có phước này, nhưng vẫn không bằng chỉ trong khoảnh khắc khảy móng tay mà có từ tâm đối với chúng sanh. Phước này, công đức không thể kể hết. Giả sử người ấy bố thí như vậy, tạo phòng xá, thọ tam tự quy, [645a01] vâng giữ năm giới, cùng khoảnh khắc khảy móng tay mà có từ tâm đối với chúng sanh, dù có phước này, vẫn không bằng trong chốc lát mà khởi tưởng thế gian không khả lạc. Phước này, công đức không thể lường được. Song, những công đức người kia đã làm, Ta chứng minh hết. Tạo dựng Tăng phòng, Ta cũng biết phước này. Thọ ba tự quy, Ta cũng biết phước này. Thọ trì năm giới, Ta cũng biết phước này. Trong khoảnh khắc bằng khảy móng tay mà có từ tâm đối với chúng sanh, Ta cũng biết phước này. Trong chốc lát mà khởi tưởng thế gian không khả lạc, Ta cũng biết phước này.»

«Bấy giờ, bà-la-môn kia đã tạo đại thí như vậy, há phải là ai khác ư? Chớ tưởng như vậy. Sở dĩ như vậy là vì, người chủ thí bấy giờ chính là thân Ta vậy.

«Trưởng giả nên biết, quá khứ lâu xa Ta đã tạo ra công đức, tín tâm không dứt, không khởi tưởng đấm trước. Cho nên, này Trưởng giả, nếu khi muốn

bổ thí dù nhiều hay ít, dù ngon hay dở, nên hoan hỷ bổ thí, chớ có khởi tướng đắm trước. Hãy tự tay bổ thí, chớ sai người khác. Phát nguyện cầu báo, sau cầu thọ phước. Trưởng giả nên biết, được phước vô cùng.

«Này Trưởng giả, hãy học điều này như vậy.»

Trưởng giả sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bảy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Khi mặt trời vừa lên, mọi người cùng nhau làm ruộng, trăm chim hót vang, trẻ thơ la khóc. Tỳ-kheo nên biết, nay Ta lấy đây làm thí dụ, hãy hiểu nghĩa của nó. Nghĩa này phải hiểu làm sao? Khi mặt trời mới mọc, đây dụ Như Lai ra đời. Người dân khắp nơi cùng làm ruộng, đây dụ cho đàn-việt thí chủ tùy thời cung cấp y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngoạ cụ, thuốc men trị bệnh. Trăm chim hót vang, đây dụ cho Pháp sư cao đức, có thể vì chúng bốn bộ mà thuyết pháp vi diệu. Trẻ thơ khóc la, đây dụ cho tặc ma Ba -tuần.

“Cho nên, các Tỳ-kheo, như mặt trời mới mọc, Như Lai ra đời trừ bỏ bóng tối, không nơi nào là không chiếu sáng.

“Các Tỳ-kheo, hãy học những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bảy giờ, Bồ-tát Di-lặc đến chỗ Như Lai, đánh lễ sát chân, rồi [645b01] ngồi qua một bên. Bảy giờ, Bồ-tát Di-lặc bạch Thế tôn:

“Bồ-tát Ma-ha-tát thành tựu bao nhiêu pháp để hành đàn ba-la-mật, đầy đủ sáu ba-la-mật, nhanh chóng thành Đạo⁹⁶⁸ Vô thượng Chánh chơn?”

Phật bảo Bồ-tát Di-lặc:

“Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát hành bốn pháp bốn, đầy đủ sáu ba-la-mật, sẽ nhanh chóng thành Vô Thượng Chánh Chơn Đẳng Chánh Giác. Sao gọi là bốn? Ở đây Bồ-tát huệ thí từ Phật, Bích-chi-phật xuống cho đến người phạm thủy đều bình đẳng không lựa chọn người, thường nghĩ vậy: ‘Tất cả do ăn mà tồn tại, không ăn thì tiêu vong.’ Đó gọi là Bồ-tát thành tựu pháp thứ nhất này, đầy đủ sáu độ.

“Lại nữa, Bồ-tát khi bố thí đầu, mắt, tủy não, nước, của, vợ con, vui vẻ bố thí không sinh tưởng đấm trước. Như người đáng chết, đến khi chết thì sống lại, vui mừng hơn hở không tự kèm chế được. Bảy giờ, Bồ-tát phát tâm vui thích cũng lại như vậy; bố thí thế nguyện không sinh tưởng đấm trước.

“Lại nữa, Di-lặc, Bồ-tát lúc bố thí khắp đến tất cả, không tự vì mình, mà vì để thành Đạo Vô thượng Chánh chơn. Đó gọi là thành tựu ba pháp này đầy đủ sáu độ.

“Lại nữa, Di-lặc, Bồ-tát Ma-ha-tát lúc bố thí tự tư duy, ‘Trong các loài chúng sanh, Bồ-tát là đứng đầu trên hết, đầy đủ sáu độ liễu đạt gốc của các pháp. Vì sao vậy? Vì các căn tịch tĩnh, tư duy cấm giới, không khởi sân nhuế, tu hành tâm từ, dũng mãnh tinh tấn, tăng trưởng pháp thiện, trừ pháp bất thiện, thường hằng nhất tâm, ý không tán loạn, đầy đủ pháp môn biện tài, hoàn toàn không vượt thứ lớp, khiến cho các thí này đầy đủ sáu độ, thành tựu đàn ba-la-mật. Nếu Bồ-tát Ma-ha-tát nào hành bốn pháp này, nhanh chóng thành tựu Vô thượng Chánh chơn Đẳng chánh giác. Cho nên, này Di-lặc, Bồ-tát Ma-ha-tát lúc muốn bố thí, nên phát thế nguyện đầy đủ các hạnh này.

“Này Di-lặc, hãy học điều này như vậy.”

Di-lặc sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 06⁹⁶⁹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nhu Lai ra đời có bốn vô sở úy.⁹⁷⁰ Như Lai được bốn vô sở úy này, nên không bị dính trước bất cứ điều gì trên thế gian, ở trong đại chúng rống tiếng rống sư tử, chuyển Phạm luân⁹⁷¹. Sao gọi là bốn? Nay Ta đã thành tựu pháp này, cho dù ở trong đại chúng hoặc sa-môn, bà-la-môn, Ma hoặc Ma thiên cho đến loài bọ bay, cựa quậy, nói rằng Ta không thành tựu pháp này, không có trường hợp này. Ở trong đó Ta đắc vô sở úy. Đó là vô sở úy thứ nhất.⁹⁷²

“Như hôm nay, Ta các lậu đã diệt tận, không còn tái sinh nữa. Nếu có sa-môn, bà-la-môn, chúng sanh nào, ở trong đại chúng nói rằng Ta các lậu chưa diệt tận, không có trường hợp này. Đó gọi là vô sở úy thứ hai.⁹⁷³

“Nay Ta đã lìa pháp si ám, mà muốn khiến trở lại pháp si ám,⁹⁷⁴ hoàn toàn không có việc này. Nếu lại có Sa-môn, Bà-la-môn, Ma hoặc Ma thiên, chúng sanh nào, ở trong đại chúng nói Ta đã trở lại pháp si ám, việc này không đúng. Đó gọi là vô sở úy thứ ba của Như Lai.⁹⁷⁵

“Pháp xuất yếu của các bậc Hiền thánh để sạch hết bờ khổ mà muốn nói đó không là xuất yếu, hoàn toàn không có việc này. Nếu có sa-môn, bà-la-môn, Ma hoặc Ma thiên, chúng sanh nào, ở trong đại chúng nói, Như Lai chưa tận cùng biên tế khổ, không có trường hợp này. Đó gọi là vô sở úy thứ tư của Như Lai.⁹⁷⁶

“Như vậy, này Tỳ-kheo, với bốn vô sở úy, Như Lai ở trong đại chúng có thể rống tiếng rống sư tử, chuyển bánh Phạm luân. Cho nên, này Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu bốn vô sở úy.

“Các Tỳ-kheo, hãy học những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07⁹⁷⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay có có bốn hạng người thông minh, dũng mãnh, thông suốt xưa nay, thành tựu pháp tùy pháp.⁹⁷⁸ Sao gọi là bốn? Tỳ-kheo đa văn thông suốt xưa nay, ở trong đại chúng thật là đệ nhất. Tỳ-kheo-ni đa văn, thông suốt xưa nay, ở trong đại chúng thật là tối đệ nhất*.⁹⁷⁹ Ưu-bà-tắc đa văn, thông suốt xưa nay, ở trong đại chúng thật là đệ nhất*. Ưu-bà-di đa văn, thông suốt xưa nay, ở trong đại chúng thật là đệ nhất*.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là có bốn hạng người ở trong đại chúng thật là đệ nhất.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Dũng mạnh, không sợ hãi,⁹⁸⁰

Đa văn, hay thuyết pháp⁹⁸¹,

Trong chúng là sư tử

Hay trừ pháp khiếp nhược.

Tỳ-kheo, thành tựu giới;

Tỳ-kheo-ni đa văn;

[646a01]Ưu-bà-tắc có tín;

Ưu-bà-di cũng vậy;

Trong chúng là đệ nhất*.

Hoặc hay hòa thuận chúng.

Muốn biết được nghĩa này,

Như lúc trời mới mọc.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học thông suốt việc xưa nay, thành tựu pháp tùy pháp.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có bốn loại chim cánh vàng⁹⁸². Những gì là bốn? Có chim cánh vàng sinh bằng trứng, có chim cánh vàng sinh bằng thai, có chim cánh vàng sinh do âm, có chim cánh vàng sinh do biến hóa. Đó là bốn loại chim cánh vàng.

“Cũng vậy, Tỳ-kheo, có bốn loài rồng. Những gì là bốn? Có rồng sinh bằng trứng, có rồng sinh bằng thai, có rồng sinh do âm thấp, có rồng sinh do biến hóa. Này Tỳ-kheo! Đó gọi là bốn loài rồng.

“Tỳ-kheo nên biết, khi chim cánh vàng sinh bằng trứng kia muốn ăn rồng, nó phải lên trên cây thiết xoa⁹⁸³ tự lao mình xuống biển. Nhưng nước biển kia ngang dọc hai mươi tám vạn dặm, dưới có bốn loại cung rồng. Có rồng loại trứng, có rồng loại thai, có rồng loại âm thấp, có rồng loại biến hóa. Khi ấy loài chim cánh vàng loại trứng dùng cánh lớn quạt nước rẽ hai bên, bắt loại rồng trứng ăn, nếu gặp phải loài rồng bằng thai, thân chim cánh vàng sẽ bị chết ngay. Bấy giờ, chim cánh vàng quạt nước bắt rồng, nước còn chưa hoàn lại, nó đã trở lên trên cây thiết xoa.

“Tỳ-kheo nên biết, khi chim cánh vàng sinh bằng thai muốn ăn rồng, nó phải lên trên cây thiết xoa, tự lao mình xuống biển. Nhưng nước biển kia ngang dọc hai mươi tám vạn dặm. Nó quạt nước, xuống đến gặp loài rồng thai, nếu gặp loài rồng trứng cũng có thể bắt chúng, ngâm đem ra khỏi nước biển. Nếu gặp loài rồng sinh âm thấp, thân chim chết ngay.

“Tỳ-kheo nên biết, khi chim cánh vàng sinh do âm thấp muốn ăn rồng, nó lên trên cây thiết xoa, tự lao mình xuống biển. Nếu nó gặp loài rồng sinh

bằng trứng, rồng sinh bằng thai, rồng sinh do âm thấp, đều có thể bắt chúng. Nếu gặp phải rồng hóa sinh, thân chim chết ngay.

“Này Tỳ-kheo, khi chim cánh vàng do hóa sinh muốn ăn rồng, nó lên trên cây thiết xoa, tự lao mình xuống biển. Nhưng nước biển kia ngang dọc hai mươi tám vạn dặm. Nó quạt nước xuống, đến gặp phải rồng trứng, rồng thai, [646b01] rồng âm thấp, rồng hóa sinh, đều có thể bắt chúng. Khi nước biển chưa hoàn lại, đã trở lên trên cây thiết xoa.

“Tỳ-kheo nên biết, khi Long vương đang thừa sự Phật, chim cánh vàng không thể ăn thịt được. Vì sao vậy? Như Lai thường hành bốn vô lượng tâm*, vì vậy cho nên chim không thể ăn rồng. Sao gọi là bốn vô lượng tâm? Là Như Lai thường hành tâm từ, thường hành tâm bi, thường hành tâm hỷ, thường hành tâm xả*. Này Tỳ-kheo, đó gọi là Như Lai thường có bốn vô lượng tâm này; có gân sức mạnh, đồng mãnh lớn, không thể ngăn và hoại được. Vì vậy, nên chim cánh vàng không thể ăn rồng. Cho nên các Tỳ-kheo phải hành tâm tứ vô lượng.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu lúc thiện tri thức bố thí, có bốn sự công đức. Sao gọi là bốn? Biết thời mà bố thí chứ không phải không biết thời. Tự tay huê thí không sai người khác. Bố thí thường trong sạch, chẳng phải không trong sạch. Bố thí thật vi diệu, không có vẩn đục. Thiện tri thức khi bố thí có bốn công đức này. Cho nên, này các Tỳ-kheo, thiện nam tử, thiện nữ nhân lúc bố thí nên đủ bốn công đức này. Do đủ công đức này, được phước nghiệp lớn, được sự tịch diệt của cam lồ. Nhưng phước đức này không thể đo lường, nên nói sẽ có ngàn phước nghiệp như vậy mà hư không không thể dung chứa hết. Giống như nước biển không thể đong để nói là một hộc, nửa hộc, một l⁹⁸⁴, nửa l⁹⁸⁴.

Nhưng phước nghiệp này không thể trần thuật đầy đủ. Như vậy, thiện nam tử, thiện nữ nhân đã tạo ra những công đức không thể kể, được phước nghiệp lớn, được cam lồ tịch diệt, nên nói sẽ có ngàn ấy phước đức như vậy. Cho nên, này Tỳ-kheo, thiện nam tử, thiện nữ nhân nên đủ bốn công đức này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Sau khi các Tỳ-kheo nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay có bốn hạng người đáng kính, đáng quý, là ruộng phước thế gian. Sao gọi là bốn? Là tùy tín hành⁹⁸⁵, [646c01] tùy pháp pháp,⁹⁸⁶ thân chứng,⁹⁸⁷ kiến đáo⁹⁸⁸.

“Sao gọi là người tùy tín⁹⁸⁹ hành? Hoặc có một người lãnh thọ sự giáo giới của người khác, có tín tâm chí thiết, ý không nghi nan; có tín tâm nơi Như Lai Chí chơn, Đẳng chánh giác, Minh hạnh túc, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu, Thiên Nhân sư, hiệu là Phật Thế Tôn, cũng có tín nơi lời dạy của Như Lai, cũng có tín nơi lời dạy của đồng phạm hạnh; hằng có tín nơi lời người khác, không tùy theo trí của mình. Đó gọi là người trì tín.

“Sao gọi là người tùy pháp hành? Ở đây, có người phân biệt ở nơi pháp, không tin người khác; quán sát pháp rằng, ‘Có chăng? Không chăng? Thật chăng? Hư chăng?’ Rồi người ấy nghĩ thầm: ‘Đây là lời Như Lai, đây là lời đồng phạm hạnh*.’ Vì biết đây là pháp ngữ của Như Lai, người ấy liền phụng trì. Nếu là những lời của ngoại đạo, người ấy xa lìa. Đó gọi là người tùy pháp pháp.

“Sao gọi là người thân chứng? Ở đây, có người tự thân tác chứng, cũng không tin người khác, cũng không tin lời Như Lai và, những ngôn giáo của

các Tôn túc đã dạy lại cũng chẳng tin, chỉ theo tính mình mà chứng nhập.⁹⁹⁰
Đó gọi là người thân chứng.

“Sao gọi là người kiến đáo? Ở đây, có người đoạn ba kết, thành pháp bất thối chuyển Tu-đà-hoàn. Người ấy có kiến giải này: ‘Có bố thí, có người nhận, có báo thiện ác, có đời này, có đời sau, có cha, có mẹ, có A-la-hán v.v.’ Người ấy vâng lời dạy, tin vào tự thân tác chứng mà tự chứng nhập.⁹⁹¹

Đó gọi là, này Tỳ-kheo, có bốn hạng người này. Hãy niệm trừ ba hạng người đầu. Hãy niệm tu pháp thân chứng.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.⁹⁹²

---o0o---

28. PHẨM THANH VĂN

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở tại Ca-lan-đà, trong vườn Trúc, thành La-duyệt, [647a01] cùng năm trăm vị đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ, bốn Đại Thanh văn, Tôn giả Đại Mục-kiền-liên, Tôn giả Ca-diếp, Tôn giả A-na-luật, Tôn giả Tân-đâu-lô, cùng họp một chỗ, nói như vậy: “Chúng ta cùng xem trong thành La-duyệt này ai là người không tạo công đức cúng dường Phật, Pháp, Thánh chúng? Do bởi không có tín, chúng ta hãy khuyến khích họ tin pháp của Như Lai.”

Bấy giờ, có trưởng giả tên Bạt-đề, nhiều của báu không thể kể hết, vàng bạc, trân bảo, xa cừ, mã não, châu châu, hổ phách, voi, ngựa, xe cộ, nô tỳ, kẻ hầu người hạ đều đầy đủ; nhưng lại xan tham không chịu bố thí. Đối với Phật, Pháp, chúng Tăng ông không có may mắn điều thiện, không có chí tín; phước cũ đã hết, lại không tạo phước mới. Ông thường ôm lòng tà kiến, cho rằng không có thí, không có phước, cũng không người nhận, cũng không có báo của thiện ác đời này đời sau, cũng không có cha mẹ, và người đấng A-la-hán, lại cũng không có người thủ chứng.

“Nhà trưởng giả kia có bảy lớp cửa. Cửa nào cũng có người giữ không cho ăn xin đến. Lại cũng dùng lưới sắt phủ giữa sân, vì sợ có chim bay vào trong sân.

Trưởng giả có người chị gái⁹⁹³ tên là Nan-đà, cũng lại keo lẩn không chịu huệ thí, không trồng cội rễ công đức; phước cũ đã hưởng hết, mà phước mới không được tạo thêm. Cũng ôm lòng tà kiến, rằng không có thí, không có phước, cũng không người nhận, cũng không có báo của thiện ác đời này đời sau, cũng không có cha mẹ, và người đấng A-la-hán, lại cũng không có người thủ chúng.

Cửa nhà Nan-đà cũng có bảy lớp, cũng có người giữ cửa, không cho những người ăn xin đến; cũng lại dùng lưới sắt phủ lên không cho chim bay vào trong nhà.

“Hôm nay, chúng ta hãy làm cho Mẹ Nan-đà⁹⁹⁴ chí tín Phật, Pháp, chúng Tăng.”

Sáng sớm hôm đó, trưởng giả Bạt-đề ăn bánh. Tôn giả A-na-luật, bấy giờ đã đến giờ, khoác y, cầm bát, rồi từ dưới đất trong nhà trưởng giả vọt lên, đưa bát cho trưởng giả. Ông trưởng giả rất buồn trong lòng, trao cho A-na-luật một ít bánh. Khi A-na-luật được bánh rồi, trở về chỗ mình. Bấy giờ, trưởng giả liền nổi thịnh nộ, nói với người giữ cửa rằng:

«Ta đã có lệnh, không được cho người vào trong cửa. Tại sao lại cho người vào?»

Người giữ cửa thưa:

«Cửa nẻo kiên cố, không biết Đạo sĩ này từ đâu vào?»

Trưởng giả khi ấy im lặng không nói. [647b01] Khi trưởng giả đã ăn bánh xong, tiếp ăn cá thịt. Tôn giả Đại Ca-diếp khoác y, cầm bát, đến nhà trưởng giả, từ dưới đất vọt lên, đưa bát cho Trưởng giả. Trưởng giả lòng rất sầu ưu, trao cho Ngài một tí cá thịt. Ca-diếp được thịt, liền biến mất, trở về chỗ mình. Lúc này, Trưởng giả lại càng giận, bảo người giữ cửa rằng:

«Trước ta đã ra lệnh, không cho người vào trong nhà. Tại sao lại cho hai sa-môn vào nhà khất thực?»

Người giữ cửa thưa:

«Chúng tôi chẳng thấy sa-môn này lại từ ngõ nào mà vào? »

Trưởng giả bảo:

«Sa-môn đầu trọc này giỏi làm trò huyền thuật, mê hoặc người đời. Không có chánh hạnh gì!»

Bấy giờ, vợ Trưởng giả ngồi cách đó không xa. Người vợ trưởng giả này là em gái trưởng giả Chát-đa,⁹⁹⁵ cưới từ Ma-sur-san⁹⁹⁶ về. Lúc đó, người vợ bảo Trưởng giả:

«Hãy giữ miệng mình, chớ nói những lời này, rằng ‘Sa-môn học huyền thuật.’ Sở dĩ như vậy là vì các Sa-môn này có oai thần lớn. Họ mà đến nhà trưởng giả là có nhiều lợi ích. Trưởng giả có biết Tỳ-kheo trước là ai không?»

Trưởng giả đáp:

«Tôi không biết.»

Người vợ nói:

«Trưởng giả có nghe con vua Hộc Tịnh, nước Ca-tỳ-la-vệ, tên A-na-luật, lúc đang sinh mặt đất chấn động sáu cách. Cách chung quanh nhà trong vòng một do tuần, mỗ quý tự nhiên xuất hiện không?»

Trưởng giả đáp:

«Tôi có nghe A-na-luật, song chưa gặp ông ấy»

Người vợ bảo Trưởng giả:

«Vị con nhà hào tộc này lìa bỏ gia cư, đã xuất gia học đạo, tu hành phạm hạnh, đắc đạo A-la-hán, là thiên nhãn đệ nhất không có ai vượt qua. Chính Như Lai cũng nói: <Thiên nhãn đệ nhất trong hàng đệ tử của Ta, chính là Tỳ-kheo A-na-luật.> Tiếp đến, Ông có biết vị Tỳ-kheo thứ hai vào đây khát thực không?»

Trưởng giả đáp:

«Tôi không biết.»

Người vợ Trưởng giả bảo:

«Trưởng giả có nghe Đại Bà-la-môn tên Ca-tỳ-la⁹⁹⁷ trong thành La-duyệt này, nhiều của báu không thể kể hết, có chim trăm chín mươi chín con bò cày ruộng không?»

Trưởng giả đáp:

«Chính tôi đã thấy bà-la-môn này.»

Người vợ Trưởng giả bảo:

«Trưởng giả, ông có nghe con của bà-la-môn kia tên là Tỷ-ba-la-da-đàn-na,⁹⁹⁸ thân màu vàng, vợ tên là Bà-đà,⁹⁹⁹ là người đặc biệt nhất trong phái nữ. Dù có đem vàng tử ma đến trước cô, thì cũng giống như đen so với trắng không?»

Trưởng giả đáp:

«Tôi có [647c01] nghe có con bà-la-môn này, tên là Tỷ-ba-la-da-đàn-na, nhưng lại chưa gặp.»

Người vợ Trưởng giả nói:

«Chính là vị Tỳ-kheo vừa đến sau đó. Bản thân ông đã bỏ báu ngọc nữ này, xuất gia học đạo, nay đắc A-la-hán, thường hành đầu đà. Người có đầy đủ các pháp hạnh đầu đà, không ai vượt hơn Tôn giả Ca-diếp. Thế Tôn cũng nói: ‘Tỳ-kheo hạnh đầu đà đệ nhất trong hàng đệ tử của Ta chính là Đại Ca-diếp.’ Hôm nay Trưởng giả được rất nhiều thiện lợi, mới khiến các vị Hiền thánh đến nơi này khát thực. Tôi đã quán sát ý nghĩa này, nên bảo ông khéo giữ miệng mình, chớ huỷ báng bậc Hiền thánh cho rằng: ‘Làm trò huyễn hoá.’ Các vị đệ tử đức Thích-ca này đều có thần đức.”

Trong lúc đang nói lời này, Tôn giả Đại Mục-kiền-liên đáp y, cầm bát, bay qua hư không đến nhà Trưởng giả, làm vỡ lồng lưới sắt, rồi ngồi kiết già ở

giữa hư không. Trưởng giả Bạt-đề lúc này thấy Mục-kiền-liên ngồi ở giữa hư không, liền sợ hãi mà nói:

«Ngài là trời chăng?»

Mục-liên đáp:

«Ta chẳng phải trời.»

Trưởng giả hỏi:

«Ngài là Càn-thát-bà chăng?»

Mục-liên đáp:

«Ta chẳng phải Càn-thát-bà.»

Trưởng giả hỏi:

«Ngươi là quỷ chăng?»

Mục-liên đáp:

«Ta chẳng phải quỷ.»

Trưởng giả hỏi:

«Ngươi là quỷ la-sát ăn thịt người chăng?»

Mục-liên đáp:

«Ta cũng chẳng phải là quỷ la-sát ăn thịt người.»

Bấy giờ, trưởng giả Bạt-đề liền nói kệ này:

Là trời, càn-thát-bà,

La-sát, quỷ thần chăng?

Lại nói chẳng phải trời,

La-sát, hay quý thân;

Chẳng giống càn-thát-bà.

Chỗ đang sống là đâu?

Hiện ông tên là gì?

Nay tôi muốn được biết.

Bấy giờ, Mục-liên lại dùng kệ đáp:

Chẳng trời, càn-thát-bà,

Chẳng loài quý la-sát.

Ba đời được giải thoát;

Nay ta là thân người.

Thầy ta Thích-ca Vãn,

Có thể hàng phục ma;

Thành tựu đạo vô thượng.

Ta tên Đại Mục-liên.

Trưởng giả Bạt-đề nói với Mục-liên rằng:

«Tỳ-kheo có dạy bảo điều gì không?»

Mục-liên đáp:

«Nay tôi muốn nói pháp cho ông nghe. Hãy khéo suy niệm kỹ.»

Khi ấy [648a01] trưởng giả lại nghĩ: “Các Đạo sĩ này lúc nào cũng dính đến sự ăn uống. Nay mà muốn luận bàn, chính là muốn luận bàn về ăn uống.

Nếu đòi ăn nơi ta, ta sẽ nói ‘không’.” Nhưng lại nghĩ thầm: “Ít nhiều gì nay ta cũng nghe thử người này nói cái gì.”

Bấy giờ, Tôn giả Mục-liên biết những ý nghĩ trong tâm Trưởng giả, liền nói kệ này:

Như Lai nói hai thí:

Pháp thí và tài thí.

Nay sẽ nói pháp thí

Chuyên tâm nhất ý nghe.

Khi trưởng giả nghe, sẽ nói về pháp thí, tâm liền hoan hỷ, nói với Mục-liên rằng:

«Mong Ngài diễn nói. Tôi nghe sẽ hiểu.»

Mục-liên đáp:

«Trưởng giả nên biết, Như Lai nói về năm sự đại thí, suốt đời hãy niệm mà tu hành.»

Trưởng giả lại nghĩ: “Vừa rồi Mục-liên muốn nói về hành pháp thí, nay lại nói có năm sự đại thí.”

Mục-liên biết những ý nghĩ trong tâm của Trưởng giả, lại bảo Trưởng giả rằng:

«Như Lai nói có hai đại thí, là pháp thí và, tài thí. Nay tôi sẽ nói về pháp thí, không nói tài thí.»

Trưởng giả nói:

«Cái gì là năm sự đại thí?»

Mục-liên đáp:

«Một là không được sát sinh, đây gọi là đại thí, Trưởng giả nên tu hành suốt đời. Hai là không trộm cắp, gọi là đại thí, nên tu hành suốt đời. Không dâm, không nói dối, không uống rượu, nên tu hành suốt đời.

«Này Trưởng giả, đó gọi là có năm đại thí này nên niệm mà tu hành.»

Trưởng giả Bạt-đề nghe những lời này xong, lòng rất hoan hỷ mà nghĩ thầm: “Những điều Phật Thích-ca Văn nói rất là vi diệu. Nay những điều điển nói, chẳng cần đến bảo vật. Như hôm nay, ta không kham sát sinh. Điều này có thể phụng hành được. Hơn nữa, trong nhà ta của báu thật nhiều, quyết không trộm cắp, và đây cũng là việc làm của ta. Lại, trong nhà ta có đàn bà rất đẹp, quyết không dâm vợ người, đây cũng là việc làm của ta. Và lại, ta không phải là người thích nói dối, huống chi tự mình nói dối, đây cũng là việc làm của ta. Như hôm nay, ý ta không nghĩ đến rượu, huống chi tự mình uống, đây cũng là việc làm của ta.” Rồi thì, Trưởng giả thưa Mục-liên rằng:

«Năm thí này, tôi có thể làm theo.»

Khi ấy, trong lòng trưởng giả suy nghĩ: “Nay ta có thể mời Mục-liên này dùng cơm.” Trưởng giả ngược đầu lên thưa Mục-liên rằng:

«Mời Ngài khuất thân hạ cố xuống đây ngồi!»

Mục-liên theo lời, ngồi xuống.

Trưởng giả Bạt-đề tự thân dọn các thứ đồ ăn thức uống cho Mục-liên. Mục-liên ăn xong, dùng nước rửa. Trưởng giả nghĩ: “Ta có thể đem một tấm lụa dâng lên Mục-liên.” Sau đó, ông vào trong kho lụa lấy thảm trắng; muốn lấy loại xấu, nhưng lại gặp loại tốt. Tìm rồi lại bỏ, mà lụa lại thảm khác, lại vẫn tốt như vậy, bỏ đó rồi lại lấy đó.

Mục-liên biết những ý nghĩ trong tâm Trưởng giả, liền nói kệ này:

Thí cùng tâm tranh đấu,

Phước này Thánh hiền bỏ.

Khi thí thời chẳng tranh.

Đúng thời tùy tâm thí.

Bấy giờ, Trương giả liền nghĩ: “Nay Mục-liên biết những ý nghĩ trong tâm ta.” Liền đem đèn trắng dâng lên Mục-liên. Mục-liên liền chú nguyện:

Quán sát thí đê nhất;

Biết có bậc Hiền thánh,

Là tôi thượng trong thí.

Ruộng tốt sinh hạt chắc.

Khi Mục-liên chú nguyện xong, nhận đèn trắng ấy, khiến Trương giả được phước vô cùng. Lúc ấy, Trương giả liền ngồi qua một bên. Mục-liên lần lượt vì ông nói pháp với các đề tài vi diệu. Các đề tài ấy luận về bố thí, luận về trì giới, luận về sinh thiên, dục là tướng bất tịnh, giải thoát là an vui. Như pháp mà chư Phật Thế Tôn đã nói, là khổ, tập, tận, đạo; Mục-liên bấy giờ cũng vì ông nói hết. Từ trên chỗ ngồi ông được mắt pháp thanh tịnh. Như áo trắng tinh dễ nhuộm màu. Ở đây, trưởng giả Bạt-đề cũng lại như vậy, từ trên chỗ ngồi được mắt pháp thanh tịnh. Ông đã đắc pháp, thấy pháp, không còn hồ nghi nữa. Ông thọ trì năm giới, tự quay về Phật, Pháp, và Thánh chúng.

Mục-liên sau khi thấy Trương giả được mắt pháp thanh tịnh, liền nói kệ này:

Kinh mà Như Lai thuyết,

Nguồn gốc tất đầy đủ.

Mắt tịnh, không tì vết,

Không nghi, không do dự.

Khi ấy, trưởng giả thưa Mục-liên:

«Từ nay về sau, Ngài cùng chúng bốn bộ thường nhận lời thỉnh cầu cung cấp y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, thuốc men, trị bệnh không chút luyến tiếc của con.»

Mục-liên sau khi nói pháp cho trưởng giả xong, từ chỗ ngồi đứng dậy mà đi. Còn các đại Thanh văn, Tôn giả Đại Ca-diếp, Tôn giả A-na-luật nói với Tôn giả Tân-đầu-lô rằng:

«Chúng tôi đã độ [648c01] trưởng giả Bạt-đề. Nay thầy có thể đến hàng phục lão bà Nan-đà kia.»

Tân-đầu-lô đáp:

«Việc này thật hay.»

Bấy giờ, lão bà Nan-đà đang tự mình làm bánh sữa. Đã đến giờ, Tôn giả Tân-đầu-lô đắp y, cầm bát, vào thành La-duyệt khát thực, tuần tự đến nhà lão bà Nan-đà. Ngài từ trong lòng đất hiện ra, tay cầm bát đưa đến lão bà Nan-đà xin ăn. Khi lão mẫu thấy Tân-đầu-lô, trong lòng nổi giận, nói những lời hung dữ:

«Tỳ-kheo nên biết, dù mắt ông có lòi ra, tôi cũng không bao giờ cho ông ăn.»

Tân-đầu-lô liền nhập định, khiến hai mắt lòi ra. Khi đó lão bà Nan-đà lại càng nổi giận hơn, lại nói dữ:

«Dù Sa-môn có treo ngược giữa hư không, ta quyết cũng không cho ông ăn!»

Tôn giả Tân-đầu-lô lại dùng định lực, treo ngược giữa hư không. Khi đó lão bà Nan-đà lại càng nổi giận hơn lên, nói dữ:

«Dù toàn thân Sa-môn có bốc khói, ta quyết cũng không cho ông ăn!»
Tôn giả Tân-đầu-lô, lại dùng định lực, khiến toàn thân bốc khói. Lão bà thấy vậy lại càng thêm phần nộ hơn, nói:

«Dù toàn thân Sa-môn có bốc cháy, ta quyết cũng không cho ông ăn!»
Tân-đầu-lô liền dùng tam-muội, khiến toàn thân thê bốc cháy. Lão bà thấy vậy lại nói:

«Dù toàn thân Sa-môn có ra nước, ta quyết cũng không cho ông ăn!»
Tân-đầu-lô lại dùng định lực, khiến toàn thân đều ra nước. Lão bà thấy vậy, lại nói:

«Dù sa-môn chết ở trước ta, ta quyết cũng không cho ông ăn!»

Tôn giả Tân-đầu-lô liền nhập diệt tận định không còn hơi thở ra vào, chết trước mặt lão mẫu. Khi đó lão bà vì không thấy hơi thở ra vào nữa nên đâm ra sợ hãi, toàn thân lông dựng đứng, rồi nghĩ thầm: “Sa-môn con dòng họ Thích này được nhiều người biết đến, được Quốc vương kính trọng. Nếu họ nghe biết ông chết tại nhà ta, chắc ta sẽ gặp quan sự, sợ rằng không thoát khỏi.” Bà liền nói:

«Sa-môn sống trở lại đi! Ta sẽ cho Sa-môn ăn.»

Tân-đầu-lô tức thì ra khỏi tam-muội. Lúc đó, lão bà Nan-đà nghĩ thầm: “Cái bánh này lớn quá. Hãy làm lại cái nhỏ để cho ông.” Lão bà lấy một ít bột gạo làm bánh, bánh bèn lớn hơn. Lão bà thấy vậy, lại nghĩ: “Bánh này lớn quá! Phải làm nhỏ lại.” Nhưng bánh vẫn lớn. “Thôi, [649a01] lấy cái làm trước tiên đem cho.” Bà liền lấy cái làm trước tiên, nhưng những cái bánh đó đều lại dính vào nhau. Lão bà lúc này nói với Tân-đầu-lô rằng:

«Ông cần ăn thì tự lấy, có sao lại quấy nhiễu nhau vậy?»

Tân-đầu-lô đáp:

«Đại tử nên biết, tôi không cần ăn. Chỉ cần muốn nói với lão bà thôi!»

Lão bà Nan-đà nói:

«Tỳ-kheo, dạy bảo điều gì?»

Tân-đầu-lô nói:

«Lão bà nên biết, nay đem bánh này đến chỗ Thế Tôn. Nếu Thế Tôn có dạy bảo điều chi, thì chúng ta sẽ cùng làm theo.»

Lão bà đáp:

«Việc này thật là thú vị!»

Lúc này, lão bà tự mình mang bánh này theo sau Tôn giả Tân-đầu-lô đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi, Tôn giả đánh lễ sát chân Phật rồi đứng sang một bên. Bấy giờ, Tân-đầu-lô bạch Thế Tôn:

«Lão bà Nan-đà này, là chị của Trưởng giả Nan-đề, tham lam ăn một mình không chịu thí người. Cúi xin Thế Tôn vì bà mà nói pháp để phát khởi chí tín, tâm được khai mở.»

Thế Tôn bảo lão bà Nan-đà:

«Nay bà đem bánh cúng cho Như Lai và Tăng Tỳ-kheo.»

Lão bà Nan-đà liền đem bánh dâng lên Như Lai cùng Tăng Tỳ-kheo khác. Song, bánh vẫn còn dư. Lão bà Nan-đà bạch Thế Tôn:

«Số bánh vẫn còn dư.»

Thế Tôn bảo:

«Cúng lần nữa cho Phật và, Tỳ-kheo Tăng.»

Lão bà Nan-đà vâng theo lời dạy của Phật, đem bánh này cúng lần nữa cho Phật cùng Tỳ-kheo Tăng. Cuối cùng, bánh đó vẫn còn. Phật bảo lão bà Nan-đà:

«Nay, lão bà nên đem bánh này cúng cho chúng Tỳ-kheo-ni, chúng Ưu-bà-tắc, Ưu-bà-di.

Nhưng số bánh đó vẫn còn. Thế Tôn bảo:

«Hãy đem số bánh này bố thí cho những người nghèo khổ.

Song số bánh đó vẫn còn. Thế Tôn bảo:

«Hãy đem số bánh này bỏ nơi đất sạch, hay đặt vào trong nước cực sạch. Sở dĩ như vậy là vì Ta chưa bao giờ thấy Sa-môn, Bà-la-môn, trời cùng con người nào có thể tiêu được bánh này, trừ Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác.»

Bà thưa:

«Thưa vâng, Thế Tôn.»

Lão bà Nan-đà đem bánh này thả vào trong nước sạch, tức thì lửa bùng lên. Lão bà Nan-đà thấy vậy, lòng đầy sợ hãi. Bà đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ, Thế Tôn thứ tự nói pháp cho bà nghe. Ngài nói về bố thí, về trì giới, về sinh thiên, dục là tướng bất tịnh, là hữu lậu, là ô uế, xuất gia là giải thoát. Bấy giờ, Thế Tôn biết lão bà Nan-đà tâm ý đã khai [649b01] mở. Như pháp mà chư Phật Thế Tôn thường nói, là khổ, tập, tận, đạo; bấy giờ, Thế Tôn vì lão bà Nan-đà nói hết. Lão bà ngay trên chỗ ngồi được mắt pháp thanh tịnh. Giống như tấm thảm trắng dễ được nhuộm màu, ở đây lại cũng như vậy. Lão bà bấy giờ đã sạch hết trần cấu, được mắt pháp thanh tịnh. Bà đã đắc pháp, thành tựu pháp, không còn hồ nghi, đã vượt qua do dự, được vô sở úy, mà thừa sự Tam bảo, thọ trì năm giới.

Bấy giờ, Thế Tôn vì bà nói pháp lại, khiến bà phát lòng hoan hỷ. Nan-đà khi ấy bạch Thế Tôn:

«Từ nay về sau, chúng bốn bộ hãy đến nhà con nhận cúng dường. Từ nay về sau con sẽ luôn luôn bố thí, tu các công đức, phụng thờ Hiền thánh.»

Sau đó, bà từ chỗ ngồi đứng dậy đánh lễ sát chân Phật, rồi lui đi.

Trưởng giả Bạt-đề và lão mẫu Nan-đà có người em tên Ưu-bà-ca-ni, lúc còn thơ ấu chơi thân với vua A-xà-thế, cả hai rất quý mến nhau. Bấy giờ, trưởng giả Ưu-bà-ca-ni đang làm ruộng, nghe anh Bạt-đề và chị Nan-đà đã được Như Lai giáo hóa. Nghe vậy, ông vui mừng hơn hờ không thể tự kiềm, trong cả bảy ngày không ngủ nghỉ và ăn uống được. Sau khi công việc ruộng đồng đã làm xong, ông trở về thành La-duyet. Giữa đường, ông nghĩ thầm: “Nay, trước tiên ta nên đến chỗ Thế Tôn, sau đó mới về nhà.” Trưởng giả đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ, Trưởng giả bạch Thế Tôn:

«Anh Bạt-đề cùng chị Nan-đà con đã được Như Lai giáo hóa rồi sao?»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, Trưởng giả. Nay Bạt-đề và Nan-đà đã thấy bốn đế, tu các pháp thiện.»

Trưởng giả Ưu-bà-ca-ni bạch Thế Tôn:

«Gia đình chúng con rất được đại lợi.»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, trưởng giả, như những lời ông nói, cha mẹ ông nay rất được đại lợi, đã gieo phước đời sau.»

Rồi Thế Tôn nói pháp vi diệu cho trưởng giả. Trưởng giả nghe xong, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, rồi lui ra. Ông đi về đến chỗ vua A-xà-thế, ngồi một bên.

Vua hỏi trưởng giả:

«Anh và chị ông đã được Như Lai giáo hóa rồi chăng?»

Tâu:

«Thật vậy, Đại vương.»

Vua nghe lời này vui mừng hơn hờ không tự chế được, liền gióng chuông trống ra lệnh trong thành: “Từ nay trở về sau, những nhà thờ Phật khỏi phải bị nộp thuế. Những người phụng sự Phật [649c01] đến thì được nghinh đón, đi thì được đưa tiễn. Sở dĩ như vậy là vì họ là anh em đạo pháp của ta.”

Bấy giờ, vua A-xà-thế cho xuất các thứ đồ ăn thức uống đem cho trưởng giả. Trưởng giả liền nghĩ thầm: “Ta chưa bao giờ nghe Thế Tôn dạy phạm pháp Ưu-bà-tắc là nên ăn những thứ đồ ăn nào? Nên uống những thứ nước nào? Nay, trước ta nên đến chỗ Thế Tôn, hỏi nghĩa này, sau đó mới ăn.” Trưởng giả bèn bảo một người thân cận:

«Người đi đến chỗ Thế Tôn. Đến rồi đánh lễ sát chân, đem những lời của ta bạch lên Thế Tôn: Trưởng giả Ưu-bà-ni-ca bạch Thế Tôn, phạm pháp của Hiền giả trì bao nhiêu giới? Lại phạm bao nhiêu giới chẳng phải là Ưu-bà-tắc? Nên ăn thức ăn nào, uống nước uống nào?»

Người kia vâng lời trưởng giả, đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên. Rồi người kia đem tên trưởng giả bạch Thế Tôn:

«Phạm pháp Ưu-bà-tắc, nên giữ bao nhiêu giới? Phạm bao nhiêu giới chẳng phải là Ưu-bà-tắc? Lại nên ăn thức ăn nào? Uống nước uống nào?»

Thế Tôn bảo:

«Nay ông nên biết, ăn có hai loại, đáng thân cận, và không đáng thân cận. Thế nào là hai? Nếu thân cận thức ăn mà pháp bất thiện khởi lên làm pháp thiện tổn giảm, thức ăn này không thể thân cận. Nếu lúc được thức ăn mà pháp thiện tăng ích, pháp bất thiện tổn giảm, thức ăn này đáng thân cận.

«Nước cũng có hai loại. Nếu lúc được nước uống mà pháp bất thiện khởi làm pháp thiện tổn giảm, đây chẳng thể thân cận. Nếu lúc được nước uống mà pháp bất thiện bị tổn giảm, pháp thiện có tăng ích, đây có thể thân cận.

«Phàm pháp Ưu-bà-tắc, giới cấm có năm. Trong đó có thể giữ một giới, hai giới, ba giới, bốn giới cho đến năm giới; thấy đều phải giữ. Nên hỏi lại ba lần, người có thể giữ thì khiến cho họ giữ. Nếu Ưu-bà-tắc nào phạm vào một giới rồi, thân hoại mạng chung sẽ sinh vào địa ngục. Nếu Ưu-bà-tắc nào vâng giữ chỉ một giới, sẽ được sinh về cõi lành, trên trời, hưởng chi là giữ hai, ba, bốn, năm giới.»

Người kia sau khi nhận lãnh những lời dạy từ Phật rồi, đánh lễ sát chân Phật và lui đi. Người kia đi chưa xa, bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Từ nay về sau, cho phép trao năm giới và ba tự quy cho Ưu-bà-tắc. Nếu Tỳ-kheo nào khi muốn trao giới cho Thanh tín nam nữ, dạy họ để trống cánh tay, chấp tay, bảo xưng tên họ, nguyện quy y Phật. Pháp, chúng Tăng ba lần. Sau khi bảo xưng tên họ quy y Phật, Pháp, chúng Tăng rồi, lại tự xưng: ‘Nay con đã quy y Phật, quy y Pháp, quy y Tỳ-kheo Tăng. Như Phật Thích-ca Văn lần đầu tiên đã cho năm trăm khách buôn thọ ba tự quy, con nguyện suốt đời không giết, không trộm, không dâm, không dối, không uống rượu.’ Nếu ai giữ một giới thì còn lại bốn giới; nếu giữ hai giới thì còn lại ba giới; nếu giữ ba giới thì còn lại hai giới; nếu giữ bốn giới thì còn lại một giới; nếu giữ năm giới, đó là người giữ đầy đủ.»

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02¹⁰⁰⁰

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Phật bảo các Tỳ-kheo:

«Mặt trời, mặt trăng, bị bốn sự che khuất¹⁰⁰¹ khiến không phóng ra được ánh sáng. Thế nào là bốn? Một là mây, hai là bụi gió, ba là khói, bốn là A-tu-la,¹⁰⁰² khiến mặt trời, mặt trăng bị che khuất, không phóng ánh sáng được. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là mặt trời, mặt trăng bị bốn sự che khuất này, khiến không phóng ánh sáng lớn được. Ở đây cũng vậy, Tỳ-kheo có bốn kết sử¹⁰⁰³ che kín tâm người không khai mở được. Thế nào là bốn? Một là dục kết, che lấp tâm người không khai mở được, hai là sân nhuế, ba là ngu si, bốn là lợi dưỡng, che khuất tâm người không khai mở được.¹⁰⁰⁴

«Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có bốn kết này che khuất tâm người không khai mở được, hãy tìm cầu phương tiện diệt liền bốn kết này. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ làm theo.

---o0o---

KINH SỐ 03¹⁰⁰⁵

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở cạnh miếu A-la-tỳ¹⁰⁰⁶. Bấy giờ, trời rất là lạnh, cây cối xác xơ, trơ trụi. Khi ấy, con trai của Thủ trưởng giả, người A-la-bà,¹⁰⁰⁷ ra khỏi thị trấn ấy, đi bách bộ bên ngoài, dần dần đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi, ông đánh lễ sát chân Thế Tôn, rồi ngồi qua một bên. Con Trưởng giả kia bạch Thế Tôn:

«Trong đêm hôm qua không rõ Thế Tôn ngủ có được ngon không?»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, Đồng tử, Ta ngủ thật ngon.»

Con trưởng giả bạch Phật:

«Hôm nay trời lạnh quá, muôn vật xác xơ, trơ trụi. Song, Thế Tôn lại dùng đệm cỏ để ngồi, mặc y áo rất là mỏng manh. Sao Thế Tôn nói là: <Ta ngủ thật ngon được?>»

Thế Tôn bảo:

«Đồng tử lắng nghe! Nay Ta hỏi lại, người cứ theo đó mà trả lời. Giống như nhà Trưởng giả được che kín chắc chắn, phòng ốc không có [50b01] gió bụi. Trong nhà đó có giường được trải thảm, nệm, đệm lông, mọi thứ đầy đủ. Có bốn ngọc nữ nhan sắc xinh đẹp, mặt như hoa đào hiếm có trên đời, nhìn không biết chán. Đèn đốt sáng trưng. Vậy trưởng giả kia lại¹⁰⁰⁸ có ngủ ngon được không?»

Con trưởng giả thưa:

«Thật vậy, Thế Tôn! Có giường tốt thì sẽ ngủ ngon được.»

Thế Tôn bảo:

«Thế nào con trai của trưởng giả? Nếu khi người kia đang ngủ ngon, mà có ý dục nổi lên, duyên bởi ý dục này, có không ngủ được phải không?»

Con trưởng giả thưa:

«Thật vậy, Thế Tôn! Nếu người kia ý dục nổi lên sẽ không ngủ được.»

Thế Tôn bảo:

«Nhu ý dục người kia đang mạnh, trong khi Như Lai diệt tận không còn dư tàn, gốc rễ không sinh trở lại, không trỗi lên lại nữa. Thế nào, con trai của trưởng giả, nếu người mà tâm sân nhuế, ngu si khởi lên, há ngủ ngon được sao?»

Đồng tử thưa:

«Không ngủ ngon được. Sở dĩ như vậy là vì do tâm có ba độc.»

Thế Tôn bảo:

«Như Lai nay không còn các tâm này, diệt tận không còn dư tàn, cũng không còn gốc rễ. Đồng tử nên biết, nay Ta sẽ nói về bốn loại chỗ ngồi. Những gì là bốn? Có chỗ ngồi thấp, có chỗ ngồi chư Thiên, có chỗ ngồi Phạm thiên, có chỗ ngồi Phật.

«Đồng tử nên biết, chỗ ngồi thấp là toà của Chuyển luân Thánh vương. Chỗ ngồi chư Thiên là toà của Thích Đề-hoàn Nhân. Chỗ ngồi Phạm thiên là chỗ ngồi của Phạm thiên vương. Chỗ ngồi Phật là chỗ ngồi bốn đế.

«Chỗ ngồi thấp là chỗ ngồi hương Tu-đà-hoàn. Chỗ ngồi chư Thiên là chỗ ngồi đắc Tu-đà-hoàn. Chỗ ngồi Phạm thiên là chỗ ngồi hương Tu-đà-hàm. Chỗ ngồi Phật là chỗ ngồi bốn niệm xứ.

«Chỗ ngồi thấp là chỗ ngồi đắc Tu-đà-hàm. Chỗ ngồi Thiên là chỗ ngồi hương A-na-hàm. Chỗ ngồi Phạm là chỗ ngồi đắc A-na-hàm. Chỗ ngồi Phật là chỗ ngồi bốn vô lượng tâm.

«Chỗ ngồi thấp là chỗ ngồi dục giới. Chỗ ngồi Thiên là chỗ ngồi sắc giới. Chỗ ngồi Phạm là chỗ ngồi vô sắc giới. Chỗ ngồi Phật là chỗ ngồi bốn thần túc.

«Cho nên, Đồng tử, nên biết, Như Lai do ngồi chỗ ngồi bốn thần túc nên được ngủ ngon. Ở đó, không khởi dâm, nộ, si. Đã không khởi tâm ba độc này, bèn ở trong vô dư Niết-bàn giới mà Bát-niết-bàn, biết như thật rằng, sinh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau. Cho nên, này con trai của trưởng giả, khi Ta quán sát ý nghĩa này xong, nên nói Như Lai được ngủ ngon.»

[650c02] Bấy giờ, con Trưởng giả liền nói kệ này:

Gặp nhau đã lâu ngày,

bà-la-môn Bát-niết-bàn.¹⁰⁰⁹

Nhờ nương sức Như Lai,

Mắt sáng¹⁰¹⁰ mà diệt độ.¹⁰¹¹

Toà thấp và toà Thiên

Toà Phạm, cùng toà Phật;

Như Lai phân biệt rõ,

Cho nên được ngủ ngon.

Tự quy Nhân Trung Tôn

Cũng quy Nhân Trung Thượng

Nay con chưa thể biết

Là nương những Thiên nào?

Con trai của trưởng giả đọc những lời này xong, Thế Tôn bằng lòng ẩn khả. Bấy giờ, con Trưởng giả nghĩ thầm: “Thế Tôn đã bằng lòng ẩn khả. Ta rất là vui mừng, không thể tự chế được.” Bèn từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật rồi lui đi.

Đồng tử kia sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại núi Kỳ-xà-quật, thành La-duyệt, cùng chúng năm trăm đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ, Thế Tôn từ tịnh thất ra, đi xuống núi Linh thúu cùng với bà-la-môn Lộc Đầu,¹⁰¹² lần hồi du hành đến bãi tha ma đáng sợ.¹⁰¹³

Khi ấy, Thế Tôn cầm đầu lâu một người chết trao cho bà-la-môn và nói:

«Ông bà-la-môn, ông giỏi xem tinh tú, lại kiêm cả y dược, có thể trị mọi thứ bệnh, hiểu rõ tất cả các định hướng tái sinh, và cũng còn có thể biết nhân duyên người chết. Nay Ta hỏi ông, đây là đầu lâu của người nào? Là nam hay là nữ? Do bệnh gì mà qua đời?»

Bà-la-môn liền cầm lấy đầu lâu, xoay qua xoay lại quan sát, lại dùng tay gõ vào nó, và bạch Thế Tôn:

«Đây là đầu lâu của người nam, chẳng phải người nữ.»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, bà-la-môn, như lời ông đã nói. Đây là người nam, chẳng phải người nữ.»

Thế Tôn hỏi:

«Do đâu qua đời?»

Bà-la-môn lại dùng tay gõ vào nó. Bạch Thế Tôn:

«Đây do nhiều bệnh tập hợp. Trăm đốt xương đau buốt quá mà chết.»

Thế Tôn bảo:

«Phải trị bằng phương thuốc nào?»

Bà-la-môn Lộc Đầu bạch Phật:

«Phải dùng quả ha-lê-lặc¹⁰¹⁴ hoà chung với mật, sau đó cho uống, bệnh này sẽ lành.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, như những lời ông nói, nếu người này được thuốc này, đã không qua đời. Nay người này lúc mạng chung, sinh về nơi nào?»

Bà-la-môn nghe rồi, lại cầm đầu lâu gõ, [651a01] và bạch Thế Tôn:

«Người này mạng chung sinh về ba đường dữ, chẳng sinh về nơi lành.»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, bà-la-môn, như những lời ông nói, sinh vào ba đường dữ, không sinh về nơi lành.»

Bấy giờ, Thế Tôn lại cầm một đầu lâu nữa, trao cho bà-la-môn. Hỏi bà-la-môn:

«Đây là người nào? Là nam hay nữ?»

Lúc này bà-la-môn lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Đầu lâu này là thân người nữ.»

Thế Tôn bảo:

«Do bệnh tật gì mà mạng chung?»

Lúc này, bà-la-môn Lộc Đầu lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Người nữ này mạng chung khi còn mang thai.»

Thế Tôn bảo:

«Người nữ này do đâu mà mạng chung?»

Bà-la-môn bạch Phật:

«Người nữ này do sinh con chưa đầy tháng nên qua đời.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, lành thay, bà-la-môn, như những lời ông đã nói. Và lại, người nữ mang thai kia nên trị bằng phương thuốc gì?»

Bà-la-môn bạch Phật:

«Như người bệnh này, phải cần tô đề hồ để uống thì khỏi.»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, thật vậy, như những gì ông đã nói. Nay người nữ này sau khi mạng chung sinh về nơi nào? »

Bà-la-môn bạch Phật:

«Người nữ này sau khi mạng chung sinh vào trong súc sanh.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, lành thay, bà-la-môn, như những gì ông đã nói.»

Rồi Thế Tôn lại cầm một đầu lâu nữa trao cho bà-la-môn, và hỏi bà-la-môn:

«Là nam hay nữ?»

Bà-la-môn lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Đầu lâu này là thân người nam.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, lành thay, như những gì ông đã nói. Do tật bệnh gì mà mạng chung?»

bà-la-môn lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Người này mạng chung do vì ăn uống ngộ độc, bị thổ tả mà mạng chung.»

Thế Tôn bảo:

«Bệnh này dùng trị bằng phương thuốc?»

bà-la-môn bạch Phật:

«Nhịn ăn trong vòng ba ngày, trừ khỏi được liền.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, lành thay, như những gì ông đã nói. Người này sau khi mạng chung sinh về nơi nào?»

Lúc này, bà-la-môn lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Người này mạng chung sinh vào trong ngạ quỷ. Sở dĩ như vậy là vì ý chỉ tưởng đến nước.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, lành thay, như những gì ông đã nói.»

Bấy giờ, Thế Tôn lại cầm một đầu lâu nữa, trao cho bà-la-môn, hỏi bà-la-môn:

«Là nam hay là nữ?»

Phạm chí lúc này dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Đầu lâu này là [651b01] thân của người nữ.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, lành thay, như những gì ông đã nói. Người này mạng chung do bệnh tật gì?»

Bà-la-môn lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Lúc đang sinh thì mạng chung.»

Thế Tôn bảo:

«Tại sao lúc đang sinh thì mạng chung?»

Bà-la-môn lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Thân người nữ này khí lực hư, cạn kiệt, lại đói quá nên mạng chung.»

Thế Tôn bảo:

«Người này mạng chung sinh về nơi nào?»

Lúc này, bà-la-môn lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Người này mạng chung sinh vào loài người.»

Thế Tôn bảo:

«Phàm người chết đói mà muốn sinh nơi lành, việc này không đúng. Phải sinh vào ba đường dữ mới hợp lý.»

Lúc này, bà-la-môn lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Người nữ này trì giới hoàn hảo mà mạng chung.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, lành thay, như những gì ông đã nói. Thân người nữ kia trì giới hoàn hảo đến khi mạng chung. Sở dĩ như vậy là vì phàm có người nam người nữ nào mà trì cấm giới hoàn toàn thì lúc mạng chung sẽ về hai đường, hoặc lên trời hay là loài người.»

Bấy giờ, Thế Tôn lại cầm đầu lâu nữa trao cho bà-la-môn, hỏi:

«Nam hay là nữ?»

Lúc này, bà-la-môn lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Đầu lâu này là thân nam tử.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, lành thay, như những gì ông đã nói. Người này do bệnh tật gì khiến phải mạng chung?»

Bà-la-môn lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Người này không bệnh, bị người hại khiến mạng chung.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, lành thay, như những lời ông đã nói, bị người hại khiến mạng chung.»

Thế Tôn bảo:

«Người này mạng chung sẽ sinh nơi nào?»

Lúc này, bà-la-môn dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Người này mạng chung sinh lên trời, xứ thiện.»

Thế Tôn bảo:

«Nhu những lời ông đã nói, lời bàn trước, bàn sau mâu thuẫn nhau.»

bà-la-môn bạch Phật:

«Căn bản do duyên gì mà mâu thuẫn nhau?»

Thế Tôn bảo:

«Những người nam, nữ mà bị người hại khiến mạng chung, đều sinh hết về ba đường dữ. Sao ông nói là sinh về xứ thiện, lên trời?»

Bà-la-môn lại dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Vì người này vâng giữ năm giới kiêm hành thập thiện, nên đến khi mạng chung sinh lên trời, xứ thiện .»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, lành thay, như [651c01] những lời ông đã nói. Người giữ giới, không xúc phạm, sẽ sinh lên trời, xứ thiện.»

Thế Tôn lại bảo:

«Người này đã trì mấy giới mà mạng chung?»

Bấy giờ, bà-la-môn một lòng chuyên chú không nghĩ gì khác, dùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Trì một giới chăng? Chẳng phải. Hai, ba, bốn, năm giới chăng? Chẳng phải. Người này trì pháp bát quan trai mà mạng chung.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, lành thay, như những lời ông đã nói. Trì bát quan trai mà mạng chung.»

Bấy giờ, trong cảnh giới phương Đông, tại phía nam núi Phổ hương, phương Đông, có Tỳ-kheo Ưu-đà-diên nhập Niết-bàn trong vô dư Niết-bàn giới. Khi

ấy, trong khoảnh khắc như co duỗi cánh tay, Thế Tôn đến lấy đầu lâu kia, đem về trao cho bà-la-môn, và hỏi bà-la-môn:

«Là nam hay nữ?»

Lúc này, bà-la-môn lại cùng tay gõ, và bạch Thế Tôn:

«Tôi xem đầu lâu này, nguồn gốc của nó chẳng phải nam cũng chẳng phải nữ. Sở dĩ như vậy là vì tôi quán đầu lâu này cũng chẳng thấy sinh, cũng chẳng thấy đoạn, cũng chẳng thấy xoay vần qua lại. Sở dĩ như vậy là vì quan sát tám phương, trên dưới đều không âm vọng. Nay tôi chưa rõ đầu lâu của người này là ai?»¹⁰¹⁵

Thế Tôn bảo:

«Thôi, thôi, bà-la-môn, rút lại, ô Ông không biết là đầu lâu của ai. Ông nên biết, đầu lâu này không đầu không cuối, cũng không sinh tử, cũng không đi về đâu trong tám phương, trên dưới. Đây chính là đầu lâu của A-la-hán, Tỳ-kheo Ưu-đà-diên đã nhập Niết-bàn trong vô dư Niết-bàn giới, trong cảnh giới phương Đông, tại phía nam núi Phổ hương.»

Sau khi bà-la-môn nghe những lời này xong, khen chưa từng có, liền bạch Thế Tôn:

«Nay tôi quan sát loài trùng kiến này từ nơi nào đến, đều biết tất cả. Nghe tiếng vọng của chim thú mà có thể phân biệt rõ ràng: đây là con đực, đây là con cái. Nhưng tôi quan sát vị A-la-hán này, hoàn toàn không thấy gì, không thấy chỗ đến, cũng không thấy chỗ đi. Chánh pháp Như Lai thật là kỳ diệu. Sở dĩ như vậy là vì gốc của các pháp phát xuất từ cửa miệng của Như Lai, còn A-la-hán phát xuất từ gốc của kinh pháp.»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, bà-la-môn, như những gì ông đã nói. Gốc của các pháp phát xuất từ miệng Như Lai. Ngay đến chư Thiên, người đời, Ma hoặc Ma thiên, quyết không biết được chỗ đến của A-la-hán.»

Bấy giờ, bà-la-môn đánh lễ sát chân, và bạch Thế Tôn:

«Tôi có thể biết hết nơi thu hưởng của chín mươi sáu loại đạo. [652a01] Thấy đều biết tất cả. Nhưng chỗ thú hưởng của pháp của Như Lai, không thể phân biệt được. Ngưỡng mong Thế Tôn cho con được vào đạo.»

Thế Tôn bảo:

«Lành thay, bà-la-môn, hãy tu phạm hạnh, cũng sẽ không có người nào biết được chỗ thu hưởng của ông.»

Khi ấy, bà-la-môn được xuất gia học đạo, ở chỗ vắng vẻ tư duy thuật đạo, vì mục đích mà thiện gia nam tử cạo bỏ râu tóc mặc ba pháp y, cho đến như thực biết rằng, sinh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau. Lúc đó, bà-la-môn thành A-la-hán.

Bấy giờ, Tôn giả Lộc Đầu bạch Thế Tôn:

«Nay con đã biết pháp tu hành của A-la-hán.»

Thế Tôn bảo:

«Ông biết thế nào về hành của A-la-hán?»

Lộc Đầu bạch Phật:

«Nay có bốn giới. Những là bốn? Địa giới, thủy giới, hoả giới, phong giới. Như Lai, đó gọi là có bốn giới này. Khi một người mạng chung, đất trở về đất, nước trở về nước, lửa trở về lửa, gió trở về gió.»

Thế Tôn bảo:

«Thế nào, Tỳ-kheo, nay có bao nhiêu giới?»

Lộc Đầu bạch Phật:

«Sự thực có bốn giới. Nhưng nghĩa có tám giới.»

Thế Tôn bảo:

«Thế nào là bốn giới, mà nghĩa có tám giới?»

Lộc Đầu bạch Phật:

«Nay có bốn giới. Những gì là bốn giới? Đất, nước, lửa, gió. Đó gọi là bốn giới. Thế nào là nghĩa có tám giới? Đất có hai loại: đất trong và đất ngoài. Sao gọi đại chủng đất bên trong ? Đó là tóc, lông, móng, răng, thân thể, da bọc ngoài, gân cốt, tuỷ não, ruột, bao tử, gan, mật, tỳ thận. Đó gọi là đại chủng đất trong. Thế nào là đại chủng đất bên ngoài? Đó là những gì cứng chắc. Đó gọi là đại chủng đất bên ngoài. Đây gọi là hai đại chủng đất.

«Sao gọi đại chủng nước? Đại chủng nước có hai: đại chủng nước bên trong, đại chủng nước bên ngoài. Đại chủng nước bên trong là đờm dãi, nước mắt, nước tiểu, máu, tuỷ. Đó gọi là đại chủng nước bên ngoài. Còn các vật mềm ướt bên ngoài. Đó gọi là đại chủng nước bên ngoài. Đây gọi là hai đại chủng nước.

«Sao gọi đại chủng lửa? Đại chủng lửa có hai: đại chủng lửa bên trong, đại chủng lửa bên. Sao gọi là lửa trong? Là sự tiêu hóa tất cả những vật được ăn, không còn dư sót. Đó gọi là lửa bên trong. Sao gọi là lửa bên ngoài? Những vật giữ hơi nóng, vật ở bên ngoài. Đó gọi là loại lửa ngoài.

«Tại sao gọi là đại chủng gió? Đại chủng gió có hai: gió trong và gió ngoài. Gió trong là gì? Đó là gió trong môi, [652b01] gió mắt, gió đầu, gió thờ ra, gió thờ vào, gió trong tất cả các khớp tay, chân. Đó gọi là gió trong. Sao gọi là gió ngoài? Đó là vật khiến lay động nhẹ, nhanh chóng. Đó gọi là gió ngoài. Bạch Thế Tôn, đó gọi là có hai loại. Sự thật có bốn, mà số có tám.

«Nhu vậy, Thế Tôn, con quán sát nghĩa này, rằng con người khi mạng chung, bốn đại chủng ấy trở về gốc của chúng.»

Thế Tôn bảo:

«Pháp vô thường cũng không cùng chung với pháp thường. Sở dĩ như vậy là vì đại chủng đất có hai, hoặc trong hoặc ngoài. Bấy giờ, đất trong là pháp vô thường, là pháp biến dịch, còn đại chủng đất ngoài thường trụ không biến đổi.¹⁰¹⁶ Đó gọi là đất có hai loại không tương ưng với thường và vô thường. Còn ba đại kia cũng lại như vậy, giữa thường và vô thường không tương ưng nhau.

«Cho nên, này Lộc Đầu, tuy có tám loại, kỳ thật chỉ có bốn. Lộc Đầu, hãy học điều này như vậy.»

Lộc Đầu sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05¹⁰¹⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Phật bảo các Tỳ-kheo:

«Nay có bốn đại nghĩa được quảng diễn.¹⁰¹⁸ Những là bốn? Khế kinh, Luật, A-tỳ-đàm, Giới. Đó gọi là bốn.¹⁰¹⁹

«Tỳ-kheo nên biết, nếu có Tỳ-kheo nào từ phương Đông¹⁰²⁰ đến, tụng kinh trì pháp, phụng hành cấm giới. Vị ấy nói rằng: ‘Tôi có thể tụng kinh trì pháp, vâng giữ cấm giới, học rộng nghe nhiều.’ Giả sử, Tỳ-kheo kia có nói những gì, cũng không nên thừa nhận khi chưa đủ để dốc lòng tin tưởng.¹⁰²¹ Hãy cùng Tỳ-kheo kia thảo luận, chiếu theo pháp mà cùng thảo bàn. Thế nào là y chiếu theo cùng thảo bàn? Y chiếu theo pháp mà luận, đó là bốn đại luận được quảng diễn này. Tức là Khế kinh, Luật, A-tỳ-đàm, Giới. Nên cùng với Tỳ-kheo kia phân biệt pháp được nói bởi Khế kinh, được hiển hiện trong Luật. Giả sử khi tìm trong Khế kinh được nói, trong Luật được hiển hiện, trong pháp được phân biệt; nếu những điều được hiển hiện ấy tương ưng với Khế kinh, tương ưng với Luật và Pháp, khi ấy bèn thọ trì. Nếu không tương ưng với Khế kinh, Luật, A-tỳ-đàm, thì nên trả lời người kia như vậy: ‘Này bạn, nên biết đây chẳng phải là những lời dạy của Như Lai. Mà những lời bạn nói, chẳng phải gốc của chánh kinh. Sở dĩ như vậy là vì nay tôi thấy nó không tương ưng với Khế kinh, Luật, A-tỳ-đàm.’ Vì không tương ưng nên phải hỏi về sự hành trì giới. Nếu không tương ưng với giới hạnh, [652c01] nên nói với người kia: ‘Đây chẳng phải là tạng của Như Lai!’ Hãy lập tức đuổi đi. Đây gọi là gốc của nghĩa đại nghĩa được quảng diễn thứ nhất.

«Lại nữa, Tỳ-kheo, nếu có Tỳ-kheo nào từ phương Nam đến nói rằng: ‘Tôi có thể tụng Kinh, trì pháp, phụng hành giới cấm, học rộng, nghe nhiều.’ Giả sử Tỳ-kheo ấy có nói những gì, cũng không nên thừa nhận khi chưa đủ để dốc lòng tin tưởng. Nên cùng với Tỳ-kheo kia luận nghĩa. Giả sử những điều Tỳ-kheo kia nói mà không tương ưng với nghĩa, thì nên đuổi đi. Nếu tương ưng với nghĩa, thì nên bảo người kia rằng: ‘Đây là nghĩa được nói, nhưng không phải gốc chánh kinh.’ Khi ấy, nên chọn lấy nghĩa đó, chứ đừng nhận

gốc chánh kinh. Sở dĩ như vậy là vì nghĩa là căn nguyên để hiểu kinh. Đây gọi là gốc của đại nghĩa được diễn thứ hai.

«Lại nữa, Tỳ-kheo, nếu có Tỳ-kheo nào từ phương Tây đến (nói rằng: ‘Tôi) tụng Kinh, trì pháp, phụng hành giới cấm, học rộng, nghe nhiều.’ Nên nói với Tỳ-kheo kia về Khế kinh, Luật, A-tỳ-đàm. Nhưng Tỳ-kheo kia chỉ hiểu vị,¹⁰²² chứ không hiểu nghĩa, nên bảo Tỳ-kheo kia rằng: ‘Chúng tôi không rõ những lời này có phải là những lời được thuyết bởi Như Lai hay không’ Giả sử khi thuyết Khế kinh, Luật, A-tỳ-đàm chỉ hiểu vị, chứ không hiểu nghĩa. Tuy nghe những gì Tỳ-kheo kia nói, nhưng cũng chưa đủ để khen tốt, cũng chưa đủ để nói là dở. Lại phải đem giới hạnh đề hỏi. Nếu cùng tương ưng, thì nệm mà chấp nhận. Sở dĩ như vậy là vì giới hạnh cùng tương ưng với vị, nhưng nghĩa thì không thể rõ. Đây gọi là nghĩa diễn giải thứ ba.

«Lại nữa, Tỳ-kheo, nếu có Tỳ-kheo nào từ phương Bắc đến, tụng kinh, trì pháp, phụng hành cấm giới, (nói rằng:) ‘Các Hiền giả có nghi vấn, hãy đến hỏi nghĩa, tôi sẽ nói cho.’ Nếu Tỳ-kheo kia có nói gì cũng chưa đủ để chấp nhận ngay, chưa đủ để phúng tụng. Nhưng nên hướng về Tỳ-kheo kia hỏi về Khế kinh, Luật, A-tỳ-đàm, Giới. Nếu cùng tương ưng, thì nên hỏi nghĩa. Nếu lại tương ưng cùng nghĩa, thì nên khen ngợi Tỳ-kheo kia rằng: ‘Lành thay, lành thay, Hiền giả, đây chính là nghĩa Như Lai đã nói, không nhầm lẫn, tất cả đều cùng tương ưng với Khế kinh, Luật, A-tỳ-đàm, Giới.

«Hãy theo pháp mà cúng dường, tiếp đãi Tỳ-kheo kia. Sở dĩ như vậy là vì Như Lai cung kính pháp, nên ai cung kính pháp, tức là cung kính Ta. Ai quán thấy pháp, người ấy quán thấy Ta. Ai có pháp, người ấy có Ta. Đã có pháp thì có Tỳ-kheo Tăng. Có pháp thì [653a01] có chúng bốn bộ. Có pháp thì có bốn chủng tánh ở đời. Sở dĩ như vậy là vì do có pháp ở đời, nên trong Hiền kiếp có Đại Oai Vương¹⁰²³ ra đời, từ đó về sau có liền bốn chủng tánh ở đời.

«Nếu pháp có ở đời, liền có bốn chủng tánh ở đời: sát-lợi, bà-la-môn, công nhân, dòng cư sĩ. Nếu pháp có ở đời thì, liền có ngôi vị Chuyển luân Thánh vương không dứt. Nếu pháp có ở đời, liền có Tứ Thiên Vương, Đầu-suất thiên, Diêm thiên, Hoá tự tại thiên, Tha hoá tự tại thiên xuất hiện ở đời. Nếu pháp có ở đời, liền có Dục giới thiên, Sắc giới thiên, Vô sắc giới thiên hiện ở đời. Nếu pháp có ở đời, liền có quả Tu-đà-hoàn, quả Tư-đà-hàm, quả A-na-hàm, quả A-la-hán, quả Bích-chi-phật, Phật thừa hiện ở đời. Cho nên, Tỳ-kheo, hãy khéo cung kính pháp. Hãy tùy thời cúng dường cung cấp mọi thứ cần dùng cho Tỳ-kheo kia. Nên nói với Tỳ-kheo kia rằng: ‘Lành thay! lành

thay! Như những gì thầy đã nói. Những lời nói hôm nay thật là những lời nói của Như Lai.

«Tỳ-kheo, đó gọi là có bốn đại nghĩa điển quảng điển này. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy trì tâm nắm giữ ý thực hành bốn sự này, chớ để mất sót. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Các Tỳ kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc, vào buổi sáng sớm, tập họp bốn binh chủng, cỡi xe gắn lông chim* đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ, Thế Tôn hỏi đại vương:

«Đại vương từ đâu đến mà trên người dính đầy bụi bặm vậy? Có duyên sự gì mà tập họp bốn binh chủng?»

Vua Ba-tư-nặc bạch Thế Tôn:

«Nay, nước nhà này có giặc lớn nổi lên. Nửa đêm qua, con đem binh bắt được, nên thân thể mệt mỏi, muốn trở về cung. Nhưng giữa đường lại nghĩ thầm: <Trước tiên ta nên đến chỗ Như Lai, rồi sau đó mới về cung.> Vì sự việc này mà ngủ nghỉ không yên. Nay nhờ có công lao dẹp giặc, lòng vui mừng hơn hờ không tự chế được, cho nên đến đánh lễ thăm hầu Như Lai. Nếu ngay đêm qua, con không hưng binh ngay thì không bắt được giặc.»

Thế Tôn bảo:

«Thật vậy, Đại vương, như những gì vua nói. Vua nên biết rằng, có bốn căn duyên sự việc, [653b01] trước khổ sau vui. Những gì là bốn? Sáng thức dậy sớm; trước khổ sau vui. Hoặc dùng dầu, tô, trước khổ sau vui. Hoặc lúc dùng thuốc, trước khổ mà sau vui. Gia nghiệp, cưới gã, trước khổ sau vui. Đại vương, đó gọi là có bốn căn duyên sự việc này, trước khổ sau vui.»

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc bạch Thế Tôn:

«Những gì Thế Tôn nói thật là hợp lý, có bốn căn duyên sự việc trước khổ sau vui này. Sở dĩ như vậy là vì như ngày hôm nay, con quán sát bốn sự này như nhìn hạt châu trên tay, đều có nghĩa trước khổ sau vui.»

Bấy giờ, Thế Tôn vì vua Ba-tư-nặc nói pháp vi diệu, khiến phát lòng hoan hỷ. Sau khi nghe pháp rồi, vua bạch Thế Tôn:

«Việc nước đa đoan, con muốn trở về cung.»

Thế Tôn bảo:

«Nên biết đúng lúc.»

Vua Ba-tư-nặc từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, nhiễu quanh Phật ba vòng rồi lui đi. Vua đi chưa lâu Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Nay có bốn căn duyên sự này, trước khổ sau vui. Thế nào là bốn? Tu tập phạm hạnh, trước khổ sau vui. Tập tụng văn kinh, trước khổ sau vui. Tọa thiền nghĩ niệm định, trước khổ sau vui. Đếm hơi thở ra vào, trước khổ sau vui. Tỳ-kheo, đó gọi là hành bốn sự này trước khổ sau vui.

«Nếu có Tỳ-kheo nào hành pháp trước khổ sau vui này, quyết sẽ được ứng quả báo vui Sa-môn sau này. Thế nào là bốn? Tỳ-kheo siêng thực hành pháp này, ly dục, ly pháp ác bất thiện, có tâm có tứ, có hỷ do viễn ly sanh, tâm nhập sơ thiền.¹⁰²⁴ Đó gọi là đạt được lạc trú¹⁰²⁵ thứ nhất của Sa-môn.

«Lại nữa, không tầm không tứ,¹⁰²⁶ nội tâm định tĩnh, chuyên tinh nhất ý; , không tứ, có hỷ lạc do định sanh, nhập nhị thiền. Đó gọi là lạc trú thứ hai của Sa-môn.

«Lại nữa, ly hỷ, an trú xả, hằng tự giác tri, thân có tri giác lạc, điều mà các hiền thánh nói là xả, niệm, an trú lạc nhập tam thiền. Đó gọi là đạt lạc trú thứ ba của Sa-môn.

«Lại nữa, lạc khổ diệt, ưu và hỷ từ trước đã trừ, không lạc không khổ, xả, niệm thanh tịnh, tâm nhập tứ thiền. Đó gọi là có bốn lạc trú của Sa-môn này.

«Lại nữa, Tỳ-kheo, Tỳ-kheo nào thực hành trước khổ này, sau được bốn báo vui của Sa-môn, đoạn ba lưới kết, thành Tu-đà-hoàn, được pháp thối chuyển, nhất định hướng đến diệt độ.

«Lại nữa, Tỳ-kheo, ba kết này đã đoạn; dâm, giận, si [653c01] mỏng đi, thành Tu-đà-hàm, trở lại đời này một lần, tất hết biên tế khổ.

«Lại nữa, Tỳ-kheo, Tỳ-kheo nào dứt năm hạ phần kết, thành A-na-hàm, nhập Bát-niết-bàn ở nơi kia,¹⁰²⁷ không trở lại thế gian này.

«Lại nữa, Tỳ-kheo, Tỳ-kheo mà hữu lậu đã diệt tận, thành vô lậu, tâm giải thoát, tuệ giải thoát, ở trong hiện pháp tự thân tác chứng, tự an trú, tự biết như thật rằng, «sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau.» Đó là Tỳ-kheo kia tu pháp trước khổ này, sau được lạc bốn quả Sa-môn.

«Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu sự trước khổ sau vui này. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 7

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xa-vệ. Bấy giờ, Phật bảo các Tỳ-kheo:

«Có bốn hạng người xuất hiện ở đời. Những gì là bốn? Có hạng Sa-môn tự hoa hoàng lam,¹⁰²⁸ có hạng Sa-môn tự hoa bân-đà-lợi,¹⁰²⁹ có hạng Sa-môn tự nhu nhuyên,¹⁰³⁰ có hạng Sa-môn nhu nhuyên trong nhu nhuyên.¹⁰³¹

«Thế nào gọi Sa-môn kia như hoa hoàng lam? Ở đây có một hạng người diệt trừ ba kết sử, thành Tu-đà-hoàn, được pháp không thối chuyển, quyết định đến Niết-bàn,¹⁰³² nhưng chậm nhất là phải trải qua bảy lần chết, bảy lần tái sinh. Hoặc thành bậc gia gia,¹⁰³³ nhất chủng,¹⁰³⁴ giống như hoa hoàng lam sáng ngát, chiều lớn. Tỳ-kheo này cũng lại như vậy, ba kết diệt tận, thành Tu-đà-hoàn, được pháp không thối chuyển, ắt đến Niết-bàn, chậm nhất cho đến qua bảy lần chết, bảy lần tái sinh. Nếu tìm cầu phương tiện, có ý đồng mãnh, hoặc thành gia gia, hoặc thành nhất chủng, rồi vào đạo tích. Đó gọi là Sa-môn như hoa hoàng lam.

«Thế nào gọi Sa-môn kia là như hoa phân-đà-lợi? Ở đây có một hạng người ba kết đã diệt; dâm, nộ, si mỏng, thành Tu-đà-hàm, trở lại đời này, dứt hết bờ khổ. Nếu người hơi chậm, trở lại đời này lần nữa, rồi dứt hết bờ khổ. Nếu đồng mãnh, thì ngay trong đời này dứt hết bờ khổ. Giống như hoa phân-đà-lợi sớm bóc, chiều úa tàn. Đó gọi là Sa-môn như hoa phân-đà-lợi.

«Thế nào là Sa-môn kia nhu nhuyễn? Hoặc có một hạng người đoạn năm hạ phần kết, thành A-na-hàm, rồi nơi trên kia mà nhập Bát-niết-bàn, không trở lại đời này. Đó gọi là Sa-môn nhu nhuyễn.

«Thế nào là Sa-môn kia nhu nhuyễn trong nhu nhuyễn? Hoặc có [654a01] một hạng người diệt tận hữu lậu, thành vô lậu, tâm giải thoát, tuệ giải thoát, ở trong hiện pháp tự thân tác chứng, tự du hí, biết như thật rằng, «Sinh tử đã tận, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau.» Đó gọi là Sa-môn nhu nhuyễn trong nhu nhuyễn.

«Đây gọi là Tỳ-kheo có bốn hạng người này xuất hiện ở đời. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện làm Sa-môn nhu nhuyễn trong nhu nhuyễn.

«Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.»

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ làm theo.

Kệ tóm tắt:

Tu-đà, Tu-ma-quân

Tân-đầu-lô, uế, thủ,

Lộc Đầu, nghĩa diễn rộng,

Sau vui, kinh nhu nhuyễn.¹⁰³⁵

---o0o---

29. PHẨM KHỔ LẠC

KINH SỐ 01

Nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

«Nay có bốn hạng người xuất hiện ở đời. Thế nào là bốn? Hoặc có người trước khổ, sau vui; hoặc có người trước vui sau khổ; hoặc có người trước khổ sau khổ; hoặc có người trước vui, sau vui.

«Thế nào là người trước khổ sau vui? Hoặc có một người sinh nhà ti tiện, hoặc dòng sát nhân¹⁰³⁶, hoặc giới thợ thuyền, hoặc sinh nhà tà đạo, cùng các giới bản khổ khác, áo cơm không đủ. Tuy họ sinh vào những nhà đó, nhưng người kia lại không có tà kiến, thấy rằng ‘Có bố thí, có người nhận, có đời này, có đời sau, có Sa-môn, Bà-la-môn, có cha, có mẹ, đời có A-la-hán, người lãnh thọ giáo pháp, cũng có quả báo thiện ác.’ Nếu thấy có nhà nào rất giàu, thì họ biết đó nhờ báo đức bố thí, báo không phóng dật ngày xưa. Hoặc họ lại thấy nhà không áo cơm, biết những người này không tạo đức bố thí thường gặp bản tiện. ‘Nay ta lại gặp bản tiện, không có áo cơm, đều do ngày xưa không tạo phước, mê hoặc người đời, hành pháp phóng dật. Duyên báo ác hạnh này, nay gặp nghèo hèn áo cơm không đủ.’ Khi thấy Sa-môn, Bà-la-môn tu pháp thiện, người ấy liền hướng về sám hối, sửa đổi những việc làm xưa. Nếu có của dư, đem chia cho người. Người này sau khi qua đời sinh về xứ thiện, lên trời. Nếu sinh cõi người thì lắm tiền nhiều của báu, không thiếu hụt. Hạng người này gọi là trước khổ sau vui.

«Hạng người nào trước vui sau khổ? Ở đây, hoặc có một người sinh vào nhà hào tộc, hoặc dòng sát-lợi, hoặc dòng trưởng giả, hoặc nhà dòng họ lớn; hoặc sinh vào các nhà giàu sang, áo cơm đầy đủ. Nhưng người đó thường ôm lòng tà kiến tương ưng cùng biên kiến. Họ thấy như vậy, ‘Không có bố thí, không có người nhận, cũng không có báo đời này đời sau, cũng không có cha mẹ, đời không có [655b01] A-la-hán, cũng không có người tác chứng, lại cũng không có báo thiện ác.’ Người đó có những tà kiến như vậy. Khi thấy nhà giàu sang, họ nghĩ, ‘Người này lâu nay vẫn có của báu này; người nam đã lâu vẫn là người nam, người nữ đã lâu vẫn là người nữ, súc sanh đã lâu vẫn là súc sanh.’ Người ấy không thích bố thí, không giữ giới luật. Khi thấy sa-môn, bà-la-môn vâng giữ giới, người này nổi sân nhuế nghĩ, ‘Người ấy hư nguy, nơi nào sẽ có phước báo ứng?’ Người này sau khi qua đời sinh vào trong địa ngục. Nếu được làm người thì sinh vào nhà bản cùng, không có áo cơm, thân thể loã lồ, cơm áo thiếu thốn. Hạng người này gọi là trước vui sau khổ.

«Hạng người nào trước khổ sau khổ? Ở đây, có người sinh vào gia đình bần tiện, hoặc dòng sát nhân*, hoặc giới thợ thuyền; hoặc sinh vào những gia đình hạ liệt, không có áo cơm. Nhưng người này thân ôm tà kiến, cùng tương ưng với biên kiến, nên họ thấy như vậy, ‘Không bố thí, không có người nhận, cũng không có báo thiện ác đời này đời sau, cũng không có cha mẹ, đời không A-la-hán.’ Người ấy không thích bố thí, không vâng giữ giới. Khi thấy sa-môn, bà-la-môn, người ấy liền nổi sân nhuế đối với các bậc Hiền thánh. Người này thấy người nghèo thì cho rằng đã vậy từ lâu; thấy người giàu thì cho rằng đã vậy từ lâu; thấy cha, xưa đã là cha; thấy mẹ, xưa đã là mẹ. Người này sau khi qua đời sinh vào trong địa ngục. Nếu sinh cõi người thì rất là nghèo hèn, áo cơm không đủ. Hạng người này gọi là trước khổ sau khổ.

«Thế nào là hạng người trước vui sau vui? Ở đây, hoặc có một người sinh vào nhà giàu sang, hoặc dòng sát-lợi, hoặc dòng bà-la-môn, hoặc sinh vào dòng quốc vương, hoặc sinh dòng trưởng giả, cùng sinh vào gia đình lắm tiền nhiều của. Nơi sinh ra không bị thiếu hụt. Người này sinh vào những nhà như vậy, nhưng người này lại có chánh kiến không có tà kiến. Họ có cái thấy này: ‘Có bố thí, có người nhận, có đời này đời sau, đời có sa-môn, bà-la-môn, cũng có báo thiện ác, có cha có mẹ, đời có A-la-hán.’ Người này khi thấy gia đình giàu sang lắm tiền nhiều của, liền nghĩ thầm, ‘Người này có được là nhờ ngày xưa bố thí.’ Hoặc lại thấy nhà nghèo hèn thì nghĩ, ‘Người này trước kia do không bố thí. Nay ta nên tùy thời bố thí, [655c01] chớ để sau này sinh nhà nghèo hèn.’ Vì vậy nên người này thường thích bố thí cho người. Người này nếu thấy sa-môn đạo sĩ thì tùy thời thăm hỏi sức khỏe, cung cấp y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, thuốc men trị bệnh; thấy đều bố thí hết. Nếu sau khi mạng chung tất sinh xứ thiện lên trời. Nếu cõi người tất sinh vào nhà giàu sang, lắm tiền nhiều của. Hạng người này gọi là trước vui sau vui.»

Bấy giờ, có một Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

«Con thấy chúng sanh đời này trước khổ sau vui; hoặc ở đời này có chúng sanh trước vui sau khổ; hoặc ở đời này có chúng sanh trước khổ sau khổ; hoặc có chúng sanh trước vui sau vui.»

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Tỳ-kheo kia:

«Có nhân duyên này, khiến loài chúng sanh trước khổ sau vui; lại cũng có chúng sanh này trước vui sau khổ; lại cũng có chúng sanh này trước khổ sau khổ; lại cũng có chúng sanh này trước vui sau vui.»

Tỳ-kheo bạch Phật:

«Lại vì nhân duyên gì trước vui sau khổ? Lại vì nhân duyên gì trước khổ sau vui? Lại vì nhân duyên gì trước khổ sau khổ? Lại vì nhân duyên gì trước vui sau vui?»

Thế Tôn bảo:

«Tỳ-kheo nên biết, nếu người sống trăm tuổi. Giả sử đúng mười lần mười như vậy, người ấy sống thọ hết đông, hạ, xuân, thu. Nay Tỳ-kheo, người ấy trong một trăm năm tạo các công đức, rồi một trăm năm tạo các ác nghiệp, tạo các tà kiến. Một thời gian sau, người ấy mùa đông được vui, mùa hạ chịu khổ. Nếu trăm năm công đức đầy đủ chưa từng bị thiếu; rồi ở trong vòng trăm năm nữa, người ấy tạo các tà kiến, tạo hạnh bất thiện; nó trước chịu tội kia, sau thọ phước nọ.

“Nếu lúc nhỏ làm phước, lúc lớn gây tội, thì đời sau lúc nhỏ hưởng phước, lúc lớn chịu tội.

“Nếu lúc nhỏ tạo tội, lớn lên cũng tạo tội, thì người ấy khi đời sau trước khổ sau cũng khổ.

“Nếu lại lúc nhỏ tạo các công đức, bố thí phân-đàn,¹⁰³⁷ (lớn lên cũng tạo các công đức cũng bố thí phân-đàn)¹⁰³⁸, thì đời sau người ấy trước vui sau cũng vui.

“Này chư Tỳ-kheo, đó gọi là vì nhân duyên này trước khổ mà sau vui, cũng do nhân duyên này trước vui mà sau khổ, cũng do nhân duyên này trước khổ sau cũng khổ, cũng do nhân duyên này trước vui sau cũng vui.”

Tỳ-kheo bạch Phật:

“Quả vậy,¹⁰³⁹ bạch Thế Tôn, nếu có chúng sanh nào muốn trước vui mà [656a1] sau cũng vui thì nên hành bố thí để cầu trước vui sau cũng vui.”

Thế Tôn bảo:

“Thật vậy, Tỳ-kheo, như những lời ông nói. Nếu có chúng sanh nào muốn thành tựu Niết-bàn, và đạo A-la-hán cho đến Phật quả thì ở trong đó phải hành bố thí, tạo công đức.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có bốn hạng người xuất hiện ở đời. Những gì là bốn? Hoặc có người thân vui tâm không vui; hoặc có người tâm vui thân không vui; hoặc có người tâm cũng không vui, thân cũng không vui; hoặc có người thân cũng vui tâm cũng vui.

“Những người nào thân vui tâm không vui? Ở đây, người phàm phu tạo phước, đối với bốn sự cúng dường như y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, thuốc men trị bệnh, không gì thiếu thốn; nhưng không thoát các đường địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh, cũng lại không thoát khỏi trong ác thú. Đây gọi là người thân vui tâm không vui.

“Những người nào tâm vui thân không vui? Chỉ những vị A-la-hán không tạo công đức. Ở đây, trong bốn sự cúng dường, tự mình không thể tự lo xong, không bao giờ có được. Chỉ thoát khỏi các đường địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh. Giống như Tỳ-kheo La-hán Duy Dự.¹⁰⁴⁰ Đó gọi là người này tâm vui thân không vui.

“Những người nào thân cũng không vui, tâm cũng không vui? Là người phàm phu không tạo công đức, không thể có được bốn sự cúng dường như y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, thuốc men trị bệnh, lại không thoát khỏi các đường địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh. Đó gọi là người này thân cũng không vui, tâm cũng không vui.

“Những người nào thân cũng vui, tâm cũng vui? Chỉ cho các A-la-hán tạo công đức, bốn sự cúng dường không gì thiếu thốn như y phục, đồ ăn thức uống, giường chiếu, thuốc men trị bệnh. Lại thoát khỏi các đường địa ngục, nga quỷ, súc sanh. Đó chính là Tỳ-kheo Thi-ba-la¹⁰⁴¹ .

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là thế gian có bốn hạng người này. Cho nên Tỳ-kheo nên cầu phương tiện, như Tỳ-kheo Thi-ba-la.

“Các Tỳ-kheo hãy học những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ.

[656a29] Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói về bốn phước của Phạm thiên.¹⁰⁴² Sao gọi là bốn? Thiện nam tử, thiện nữ nhân nơi chưa dựng tháp.¹⁰⁴³, ở nơi đó mà xây tháp. Đó gọi là phước thứ nhất của Phạm thiên. Lại nữa, thiện nam tử, thiện nữ nhân tu sửa chùa cũ. Đó gọi là phước thứ hai của Phạm thiên. Lại nữa, thiện nam tử, thiện nữ nhân tạo sự hòa hợp Thánh chúng. Đó gọi là phước thứ ba của Phạm thiên. Lại nữa, khi Như Lai¹⁰⁴⁴ sắp chuyển pháp luân, chư thiên, người đời khuyến thỉnh chuyển pháp luân. Đó gọi là phước thứ tư của Phạm thiên. Đó gọi là bốn phước của Phạm thiên.”

Lúc bấy giờ, có một Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Phước của Phạm thiên rất ráo là nhiều hay ít?”

Thế Tôn bảo:

“Lắng nghe, lắng nghe, hãy suy nghĩ kỹ, nay Ta sẽ nói.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng.”

Thế Tôn bảo:

“Cõi Diêm-phù-đề¹⁰⁴⁵ từ Đông Tây, bảy ngàn do tuần, Nam Bắc hai vạn một ngàn do tuần, địa hình giống như chiếc xe. Ở trong đó, công đức có được của chúng sanh cũng bằng công đức của một vị Chuyển luân Thánh vương.

“Lại có cõi tên Cù-da-ni dọc ngang ba mươi hai vạn dặm, địa hình như nửa mặt trăng. Các Tỳ-kheo nên biết, công đức của nhân dân trong cõi Diêm-phù-đề và một Chuyển luân Thánh vương so với người ở đó thì chỉ bằng phước của một người thôi.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, Phất-vu-đãi dọc ngang ba mươi sáu vạn dặm, địa hình vuông vức. Nếu tính phước của hai cõi Diêm-phù-đề và Cù-da-ni thì không bằng phước của một người cõi Phất-vu-đãi này.

“Tỳ-kheo nên biết, Uất-đơn-viết, dọc ngang bốn mươi vạn dặm, địa hình giống như mặt trăng tròn. Nếu tính phước của nhân dân trong ba cõi trên thì cũng không bằng phước của một người ở cõi Uất-đơn-viết.

“Tỳ-kheo nên biết, nếu tính phước của nhân dân bốn thiên hạ, không bằng đức của Tứ thiên vương. Nếu tính phước nhân dân bốn thiên hạ cùng cõi Tứ thiên vương thì cũng không bằng phước của cõi Tam thập tam thiên. Nếu tính phước của bốn thiên hạ, Tứ thiên vương, cùng Tam thập tam thiên, cũng không bằng phước của một vị Thích Đề-hoàn Nhân. Nếu tính phước của bốn thiên hạ, Tứ thiên vương, Tam thập tam cùng Thích Đề-hoàn Nhân, cũng không bằng phước một Diêm thiên. Nếu tính phước bốn thiên hạ, Tứ thiên vương, Tam thập tam, Thích Đề-hoàn Nhân cùng Diêm thiên thì cũng không bằng phước trời Đâu-suất. Nếu tính phước bốn thiên hạ ... cho đến phước trời Đâu-suất thì cũng không bằng phước trời Hóa tự tại. [656c01] Nếu tính phước bốn thiên hạ, cho đến trời Hóa tự tại cũng chẳng bằng phước trời Tha hóa tự tại. Nếu tính phước từ bốn thiên hạ cho đến cõi trời Tha hóa tự tại cũng chẳng bằng phước đức của Phạm thiên vương.

“Tỳ-kheo nên biết, phước của Phạm thiên như vậy. Nếu có thiện nam tử, thiện nữ nhân nào cầu phước đó, theo đây mà suy lường. Cho nên, này Tỳ-kheo, muốn cầu phước Phạm thiên, nên tìm cầu phương tiện để thành tựu công đức này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Chúng sanh có bốn loại thức ăn nuôi lớn chúng sanh.¹⁰⁴⁶ Những gì là bốn? Đó là đoàn thực, hoặc lớn hay nhỏ; xúc thực¹⁰⁴⁷, niệm thực và thức thực. Đây là bốn loại thức ăn.

“Sao gọi là đoàn thực? Đoàn thực là như những thức ăn của người hiện nay, vật để đưa vào miệng có thể ăn. Đó gọi là đoàn thực.

“Sao gọi là xúc thực*? Xúc thực là chỉ cho y phục, lọng dù, hương hoa, sưỡi lửa, dầu thơm hay sự tụ hội với phụ nữ, và những thứ khác được xúc chạm¹⁰⁴⁸ bởi thân thể. Đó gọi là xúc thực.

“Sao gọi là niệm thực? Tất cả những niệm tưởng, những gì được niệm tưởng, được tư duy trong ý, những gì được nói bởi miệng, hoặc được xúc bởi thân, cùng những pháp được ghi nhớ. Đó gọi là niệm thực.

“Sao gọi là thức thực? Những gì được niệm tưởng bởi thức, được nhận biết bởi ý, từ Phạm thiên làm đầu cho đến trời Phi tướng phi phi tướng, dùng thức làm thức ăn. Đó gọi là thức thực.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là có bốn loại thức ăn này. Chúng sanh do bốn loại thức ăn này mà lưu chuyển trong sanh tử, từ đời này sang đời khác. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy xả ly bốn loại thức ăn này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có bốn loại biện tài.¹⁰⁴⁹ Những gì là bốn? Đó là nghĩa biện, pháp biện, từ biện và ứng biện.

“Sao gọi là nghĩa biện? Nghĩa biện là những điều nói ra của người này hay người kia, hoặc những điều nói ra từ trời, rồng, quỷ thần, [657a01] đều có thể phân biệt ý nghĩa của chúng. Đó gọi là nghĩa biện.

“Sao gọi là pháp biện? Mười hai bộ kinh mà Như Lai nói ra bao gồm: Khế kinh, Kỳ dạ, Phúng tụng, Nhân duyên, Thọ ký, Thí dụ, Bốn sanh, Bốn sự, Tự thuyết, Phương đẳng, Hiệp tập, Vị tăng hữu, cùng các pháp hữu vi, pháp vô vi, pháp hữu lậu, pháp vô lậu, các pháp ấy thật không thể biến hoại, được tổng trì. Đó gọi là pháp biện.

“Sao gọi là từ biện?¹⁰⁵⁰ Như ở trước chúng sanh, lời nói dài hay ngắn,¹⁰⁵¹ lời nói nam hay nữ,¹⁰⁵² lời Phật, lời bà-la-môn, thiên long, quỷ thần; những lời được nói bởi A-tu-la, Ca-lưu-la, Chân-đà-la nói cho họ;¹⁰⁵³ tùy theo căn nguyên của họ mà vì họ thuyết pháp. Đó gọi là từ biện.

“Sao gọi là ứng biện? Trong lúc thuyết pháp không có khiếm nhược, không có sợ hãi, hay khiến cho chúng bốn bộ hòa vui. Đó gọi là ứng biện.

“Nay Ta sẽ bảo các người, phải như ông Ma-ha Câu-hy-la.¹⁰⁵⁴ Vì sao vậy? Vì Câu-hy-la có đủ bốn biện tài này, hay vì chúng bốn bộ mà rộng phân biệt giảng nói. Như hôm nay, Ta thấy trong các chúng, được bốn biện tài không có ai hơn được Câu-hy-la, như Như Lai có được bốn biện tài này. Nay các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu bốn biện tài này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Lúc bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có bốn sự trọn không thể nghĩ bàn. Những gì là bốn? Chúng sanh không thể nghĩ bàn, thế giới không thể nghĩ bàn, quốc độ của loài rồng không thể nghĩ bàn và, cảnh giới Phật không thể nghĩ bàn.¹⁰⁵⁵ Vì sao vậy? Vì không do nơi này đưa đến tận diệt Niết-bàn.

“Vì sao chúng sanh không thể nghĩ bàn? Các chúng sanh này từ đâu đến? Đi về đâu? Lại từ đâu sinh khởi? Chết ở đây sẽ sinh về đâu? Chúng sanh không thể nghĩ bàn là như vậy.

“Vì sao thế giới không thể nghĩ bàn? Những người có tà kiến hoặc cho rằng thế giới đoạn diệt, thế giới chẳng đoạn diệt; thế giới hữu biên, thế giới vô biên; mạng tức là thân, mạng chẳng phải là thân; thế giới này do Phạm thiên tạo ra, hay các đại quỷ thân tạo ra?”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

[657b01]Phạm Thiên tạo nhân dân?

Quy thân tạo thế gian?

Hay thế gian tạo ra quý?

Lời này ai sẽ định?

Bị dục sân trói buộc,

Cả ba đều đồng đẳng.

Tâm không được tự tại,

Thế tục có tai biến.

“Này Tỳ-kheo, thế gian không thể nghĩ bàn là như vậy.

“Vì sao cảnh giới rồng không thể nghĩ bàn? Mưa này là từ miệng rồng phun ra hay sao? Vì sao vậy? Vì những hạt nước mưa chẳng phải từ miệng rồng phun ra vậy. Vậy thì từ mắt, tai, mũi của rồng mà ra chăng? Điều này cũng không thể nghĩ bàn. Vì sao vậy? Vì hạt nước mưa không phải là từ mắt, tai, mũi của rồng phun ra mà chỉ là những gì được niệm tưởng trong ý rồng. Nếu niệm ác, cũng mưa; hay niệm thiện, cũng mưa. Do bản hành mà tạo mưa này. Sở dĩ như vậy, nay trong bụng núi Tu-di lại có trời tên là Đại Lực, biết được những ý nghĩ của tâm chúng sanh, cũng có thể tạo mưa. Nhưng mưa không ra từ miệng trời kia, hay ra từ mắt, tai, mũi mà đều do trời kia có thần lực nên có thể làm mưa. Cũng vậy, Tỳ-kheo, cảnh giới rồng không thể nghĩ bàn.

“Vì sao cảnh giới Phật quốc không thể nghĩ bàn? Thân Như Lai là do cha mẹ tạo ra chăng? Điều này cũng không thể nghĩ bàn. Vì sao vậy? Vì thân Như Lai hấp thụ các khí trời, thanh tịnh không cấu uế. Là do người tạo ra chăng? Điều này cũng không thể nghĩ bàn. Vì sao vậy? Vì vượt qua hành động con người. Thân Như Lai là thân Trời¹⁰⁵⁶ chăng? Điều này cũng không thể nghĩ bàn. Vì sao vậy? Vì thân Như Lai không thể tạo tác, chẳng phải chỗ chur thiên với tới. Thọ mạng Như Lai là ngắn chẳng? Điều này cũng không thể nghĩ bàn. Vì sao vậy? Vì Như Lai có bốn thân túc. Như Lai là trường thọ chăng? Điều này cũng không thể nghĩ bàn. Vì sao vậy? Vì Như Lai xoay vần cùng khắp thế gian, cùng tương ứng với các phương tiện thiện xảo, nên thân của Như Lai không thể suy lường, không thể nói cao nói thấp, âm thanh cũng không thể định chuẩn Phạm âm Như Lai. Trí tuệ biện tài của Như Lai không thể nghĩ bàn, chẳng phải là chỗ nhân dân sánh bằng. Cảnh giới của Phật không thể nghĩ bàn như vậy.

“Như vậy, Tỳ-kheo, có bốn trường hợp này không thể nghĩ bàn, chẳng phải là chỗ người thường nghĩ bàn. Nhưng bốn sự này không có gốc rễ thiện, cũng chẳng do đây mà được tu phạm hạnh, không đưa đến được chốn an chỉ,¹⁰⁵⁷ [657c01] cho đến không đạt đến chỗ Niết-bàn. Chỉ khiến người tâm cuồng mê, ý thác loạn, khởi các nghi kết. Vì sao vậy?

Các Tỳ-kheo nên biết, thuở quá khứ lâu xa, trong thành Xá-vệ này có một người bình thường suy nghĩ như vậy, ‘Nay ta phải tư duy về thế giới.’ Rồi người kia ra khỏi thành Xá-vệ, ở cạnh một hồ sen, ngồi kiết già tư duy về thế giới: ‘Thế giới này thành thế nào? Hoại thế nào? Ai tạo thế giới này? Chúng sanh này từ đâu đến? Từ đâu xuất hiện? Sinh lúc nào?’ Khi người kia đang

trầm tư, ngay lúc đó nó thấy trong ao nước có bốn binh chủng ra vào, nó nghĩ thầm, ‘Nay ta tâm cuồng mê, ý thác loạn, điều mà thế gian không có, nay ta thấy có.’ Người kia bèn trở vào thành Xá-vệ, đi trong một ngõ đường nói rằng, ‘Các hiền giả nên biết, điều mà thế giới là không nay tôi thấy có.’

“Bấy giờ, số đông người hỏi người kia, ‘Điều mà thế giới không có nay ông thấy nó, là thế nào?’ Người kia trả lời mọi người: ‘Vừa qua, để tư duy rằng thế giới sinh từ đâu, tôi ra khỏi thành Xá-vệ, ở bên ao sen, trầm tư rằng thế giới từ đâu đến? Ai tạo ra thế giới này? Các loài chúng sanh này từ đâu đến? Do ai đã sanh ra? Khi mệnh chung, sẽ sanh về chỗ nào? Lúc tôi đang suy nghĩ, ngay lúc đó tôi thấy trong ao nước có bốn binh chủng ra vào. Điều mà thế giới không có nay tôi thấy có.’

“Khi ấy, mọi người bảo người kia, ‘Như ông thì thật cuồng ngu. Trong ao nước làm sao có thể có bốn binh chủng. Những người cuồng mê trong thế gian, ông là tối thượng.’

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, Ta đã từng quán sát nghĩa này rồi cho nên bảo các người vậy. Vì sao vậy? Vì đây chẳng là công đức của gốc thiện, không khiến tu phạm hạnh được, cũng lại dẫn đến được Niết-bàn xứ. Nhưng suy gẫm điều này, thời khiến con người tâm cuồng, ý thác loạn. Song, các Tỳ-kheo nên biết, người kia thật đã thấy bốn binh chủng. Vì sao vậy? Vì xưa kia chư Thiên và A-tu-la đánh nhau. Lúc đang đánh nhau, chư Thiên đắc thắng, A-tu-la thua trận. Khi ấy, A-tu-la cảm thấy lo sợ, nên hóa thân cực nhỏ chui vào lỗ ngó sen, mắt Phật mới thấy được, ngoài ra chẳng có ai khác thấy đến.

Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tư duy bốn đế. Vì sao vậy? Vì [658a01] bốn đế này có nghĩa, có lý, khiến tu phạm hạnh được, hành pháp Sa-môn, đến được Niết-bàn. Vì vậy, các Tỳ-kheo, hãy xả ly các pháp của thế gian này, nên tìm cầu phương tiện tư duy bốn đế.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Sau khi các Tỳ-kheo nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ Đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có bốn thứ thần túc.¹⁰⁵⁸ Sao gọi là bốn? Đó là tự tại tam-muội hành tận thần túc, tâm tam-muội hành tận thần túc, tinh tấn tam-muội hành tận thần túc và, giới tam-muội hành tận thần túc.

“Sao gọi là tự tại tam-muội hành tận thần túc¹⁰⁵⁹? Nghĩa là những ai có tam-muội mà tự tại đối với những gì ý muốn, tâm ưa thích, khiến thân thể nhẹ nhàng, có thể ẩn thân cực nhỏ. Đó gọi là thần túc thứ nhất.

“Sao gọi là tâm tam-muội hành tận thần túc¹⁰⁶⁰? Nghĩa là tâm biết pháp phổ biến khắp mười phương, vách đá đều vượt qua không gì trở ngại. Đó gọi là tâm tam-muội hành tận thần túc.

“Sao gọi là tinh tấn tam-muội hành tận thần túc¹⁰⁶¹? Nghĩa là tam-muội này không có lười mỏi, cũng không sợ hãi, có ý dũng mãnh. Đó gọi là tinh tấn tam-muội hành tận thần túc.

“Sao gọi là giới tam-muội hành tận thần túc¹⁰⁶²? Những ai có tam-muội này biết những ý nghĩ trong tâm chúng sanh, lúc sanh lúc diệt, thấy đều biết cả; có tâm dục hay không có tâm dục, có tâm sân nhuế hay không có tâm sân nhuế, có tâm ngu si hay không có tâm ngu si, có tâm ganh ghét hay không có tâm ganh ghét, có tâm loạn hay không tâm loạn, có tâm hẹp hòi hay không có tâm hẹp hòi, có tâm rộng lớn hay không có tâm rộng lớn, có tâm hạn lượng hay không tâm hạn lượng, có tâm định hay không tâm định, có tâm giải thoát hay không tâm giải thoát, tất cả đều biết rõ. Đó gọi là giới tam-muội hành tận thần túc.

“Như vậy, này các Tỳ-kheo, có bốn loại thần túc, nếu muốn biết những ý nghĩ trong tâm của tất cả chúng sanh, hãy tu hành bốn thần túc này.

“Các Tỳ-kheo hãy học những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có bốn pháp sinh khởi ái.¹⁰⁶³ Khi Tỳ-kheo sinh khởi ái, nó liền khởi. Sao gọi là bốn? Tỳ-kheo do duyên y phục [658b01] nên có ái sinh khởi; do khát thực nên có ái sinh khởi; do chỗ nằm ngồi nên có ái sinh khởi; do thuốc men nên có ái sinh khởi. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có bốn pháp này sinh khởi ái, có chỗ nhiễm đắm.

“Nếu trong đây Tỳ-kheo đắm trước y phục, Ta không nói người này. Vì sao vậy? Vì khi chưa được y, người ấy liền khởi sân nhuế, khởi tưởng niệm đắm trước.

“Ở đó Tỳ-kheo đắm trước thức ăn, Ta cũng không nói người này. Vì sao vậy? Vì khi chưa khát thực được, người ấy liền khởi sân nhuế, khởi tưởng niệm đắm trước.

“Ở đó Tỳ-kheo đắm trước chỗ nằm ngồi, Ta cũng không nói người này. Vì sao vậy? Vì khi chưa được giường chiếu, người ấy liền khởi sân nhuế, khởi tưởng niệm đắm trước.

“Ở đó Tỳ-kheo đắm trước thuốc men, Ta cũng không nói người này. Vì sao vậy? Vì khi chưa được thuốc men, người ấy liền khởi sân nhuế, khởi tưởng niệm đắm trước.

“Tỳ-kheo nên biết, nay Ta sẽ nói hai việc về y phục: đáng thân cận, và không nên thân cận.

“Sao gọi là đáng thân cận? Sao gọi là không nên thân? Nếu khi được y phục, vì quá ái trước y phục nên khởi pháp bất thiện; đây không nên thân cận. Nếu khi được y phục mà khởi thiện pháp, tâm không ái trước; đây nên thân cận. Nếu khi khát thực mà khởi pháp bất thiện; đây không nên thân cận. Nếu lúc khát thực khởi pháp thiện; đây nên thân cận. Nếu được giường nằm, chỗ ngồi, mà khởi pháp bất thiện; đây không nên thân cận. Nếu được giường nằm, chỗ ngồi, mà khởi pháp thiện; đây cũng nên thân cận. Đối với thuốc

men cũng như vậy. Cho nên, này các Tỳ-kheo, nên thân cận pháp thiện, trừ bỏ pháp ác.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy, để cho muốn khiến đàn-việt thí chủ kia được công đức, hưởng phước vô cùng, được cam lồ tịch diệt.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Y phục để bỏ thí,

Thức ăn, chỗ nằm ngồi,

Trong đó chớ khởi ái,

Chẳng sanh các thế giới.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay có bốn con sông lớn, nước từ ao A-nậu-đạt chảy ra.¹⁰⁶⁴ Những gì là bốn? Đó là Hằng-già,¹⁰⁶⁵ Tân-đầu¹⁰⁶⁶, Bà-xoa¹⁰⁶⁷ và Tư-đà¹⁰⁶⁸. Nước Hằng-già kia phát nguyên từ cửa khẩu Ngưu đầu,¹⁰⁶⁹ chảy về hướng Đông. Sông Tân-đầu [658c01] phát nguyên từ cửa khẩu Sư tử,¹⁰⁷⁰ chảy về hướng Nam. Sông Tư-đà phát nguyên từ cửa Tượng khẩu,¹⁰⁷¹ chảy về hướng Tây. Sông Bà-xoa phát nguyên từ cửa Mã khẩu,¹⁰⁷² chảy về hướng Bắc. Bấy giờ, nước của bốn con sông lớn sau khi chảy quanh ao A-nậu-đạt, rồi sông Hằng-già chảy vào biển Đông, sông Tân-đầu chảy vào biển Nam, sông Bà-xoa chảy vào biển Tây, sông Tư-đà chảy vào biển Bắc. Sau khi bốn con sông lớn này chảy vào biển rồi, không còn tên gọi trước nữa mà chỉ gọi chung là biển.

“Ở đây cũng vậy, có bốn chủng tánh. Bốn chủng tánh ấy là gì? Đó là sát- lợi, bà-la-môn, trưởng giả và cư sĩ. Ở chỗ Như Lai, cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, xuất gia học đạo thì, không còn dòng họ cũ nữa mà chỉ gọi là Sa-môn đệ

tử Thích-ca. Vì sao vậy? Vì chúng Như Lai cũng như biển lớn, bốn đế cũng như bốn sông lớn, diệt trừ kết sử khiến vào thành Niết-bàn vô úy. Cho nên, này các Tỳ-kheo, những ai trong bốn chủng tộc, cạo bỏ râu tóc, với lòng tin kiên cố, xuất gia học đạo, họ sẽ diệt tên họ trước kia, tự gọi là đệ tử Thích-ca. Vì sao vậy? Vì nay Ta chính là con của họ Thích-ca, từ dòng họ Thích xuất gia, học đạo.

“Các Tỳ-kheo nên biết, muốn nói về ý nghĩa của con đê, phải gọi là Sa-môn con nhà họ Thích. Vì sao vậy? Vì sinh đều từ Ta sinh ra, từ pháp mà khởi, từ pháp mà thành.¹⁰⁷³ Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện để được làm con nhà họ Thích.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có bốn loại tâm. Những gì là bốn? Đó là từ, bi, hỷ, xả. Vì sao được gọi là Phạm trụ¹⁰⁷⁴?

“Các Tỳ-kheo nên biết, có Phạm, Đại Phạm tên là Thiên,¹⁰⁷⁵ không ai ngang bằng, không có ai trên hơn, thống lãnh ngàn quốc giới, cung điện nơi đây gọi là Phạm trụ.

“Tỳ-kheo, thế lực mà bốn Phạm trụ này có được, là có thể quan sát hàng nghìn quốc giới này, cho nên được gọi là Phạm trụ. Cho nên, này các Tỳ-kheo, nếu có Tỳ-kheo nào muốn vượt qua các trời Dục giới mà lên địa vị vô dục, chúng bốn bộ kia nên tìm cầu phương tiện thành tựu bốn Phạm trụ này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành¹⁰⁷⁶

---o0o---

30. PHẨM TU-ĐÀ

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại núi Ba-sa,[211] nước Ma-kiệt cùng chúng năm trăm đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ, vào lúc sáng sớm, Thế Tôn ra ngoài tịnh thất kinh hành. Lúc đó, Sa-di Tu-đà¹⁰⁷⁷ kinh hành theo sau Thế Tôn. Bấy giờ, Thế Tôn quay lại hỏi Sa-di:

“Nay Ta muốn hỏi nghĩa người. Hãy lắng nghe và suy nghĩ kỹ!”

Sa-di Tu-đà đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Thế Tôn bảo:

“Có sắc thường và sắc vô thường, chúng là một nghĩa hay là nhiều nghĩa?”

Sa-di Tu-đà bạch Phật:

“Có sắc thường và sắc vô thường, nghĩa này nhiều, chẳng phải một nghĩa. Sở dĩ như vậy là vì sắc thường ở trong và sắc vô thường ở ngoài, vì vậy cho nên nghĩa chúng có nhiều, chẳng phải là một.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, lành thay, Tu-đà, như những lời người đã khéo nói nghĩa này. Sắc thường, sắc vô thường, nghĩa này nhiều, không phải một nghĩa. Thế nào, Tu-đà, nghĩa hữu lậu, nghĩa vô lậu, là một nghĩa hay nhiều nghĩa?”

Sa-di Tu-đà thưa:

“Nghĩa hữu lậu, nghĩa vô lậu, là nhiều, không phải một nghĩa. Sở dĩ như vậy là vì nghĩa hữu lậu là kết sử sinh tử, nghĩa vô lậu là pháp Niết-bàn. Vì vậy cho nên nghĩa có nhiều, không phải một nghĩa.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, lành thay, Tu-đà, như những gì người đã nói. Hữu lậu là sinh tử, vô lậu là Niết-bàn.”

Thế Tôn lại hỏi:

“Pháp tụ, pháp tán, là một nghĩa hay là nhiều nghĩa?”

Sa-di Tu-đà bạch Phật rằng:

“Sắc của pháp tụ, sắc của pháp tán, [659b01] nghĩa này là nhiều, không phải một nghĩa. Sở dĩ như vậy là vì sắc của pháp tụ là thân tứ đại; sắc của pháp tán là khổ tận đế. Vì vậy nên nói nghĩa có nhiều, không phải một nghĩa.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, lành thay, Tu-đà, như những gì người đã nói. Sắc của pháp tụ, sắc của pháp tán có nhiều nghĩa, không phải một nghĩa.

“Thế nào, Tu-đà, nghĩa thủ¹⁰⁷⁸, nghĩa uẩn là một nghĩa hay có nhiều nghĩa?”

Sa-di Tu-đà bạch Phật rằng:

“Nghĩa của thủ cùng uẩn có nhiều, không phải một nghĩa. Sở dĩ như vậy là vì thủ thì vô hình không thể thấy; uẩn thì có sắc có thể thấy. Vì vậy cho nên có nhiều nghĩa, không phải một nghĩa.”

Thế Tôn bảo rằng:

“Lành thay, lành thay, Tu-đà, như những gì người đã nói. Nghĩa của thủ, của uẩn; có nhiều nghĩa, chẳng phải một.”

Thế Tôn lại hỏi:

“Có tự, không có tự¹⁰⁷⁹, có nhiều nghĩa không phải một nghĩa.

Sa-di bạch Phật:

“Hữu tự, vô tự có nhiều nghĩa, chẳng phải một nghĩa. Sở dĩ như vậy là vì có tự là kết sinh tử, không có tự là Niết-bàn. Cho nên nói có nhiều nghĩa, chẳng phải một nghĩa.”

Thế Tôn bảo rằng:

“Lành thay, lành thay, Tu-đà, như những gì người đã nói. Có tự là sinh tử, không có tự là Niết-bàn.”

Thế Tôn lại hỏi:

“Thế nào, Tu-đà, vì sao nói có tự là sinh tử, không có tự là Niết-bàn?”

Sa-di bạch Phật:

“Có tự thì có sinh có tử, có tận cùng, có khởi thủy. Không có tự thì không sinh không tử, không tận cùng, không khởi thủy.”

Thế Tôn bảo rằng:

“Lành thay, lành thay, Tu-đà, như những gì người đã nói. Có tự là pháp sinh tử; không có tự là pháp Niết-bàn.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Sa-di tiếp:

“Người khéo nói những lời này. Nay Ta cho phép người làm đại Tỳ-kheo¹⁰⁸⁰.”

Bấy giờ, Thế Tôn trở về giảng đường Phổ tập bảo các Tỳ-kheo:

“Đất nước Ma-kiệt rất được thiện lợi, nên khiến Sa-di Tu-đà đến đất nước này. Ai đem y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, thuốc men trị bệnh cùng dường cũng sẽ được thiện lợi. Cha mẹ sinh ra ông cũng được thiện lợi, vì đã sinh ra Tỳ-kheo Tu-đà này. Nếu Tỳ-kheo Tu-đà sinh vào gia đình nào, gia đình đó được đại hạnh này. Nay Ta bảo các Tỳ-kheo, hãy học như Tỳ-kheo Tu-đà. Vì sao như vậy? Vì Tỳ-kheo Tu-đà này rất là thông minh, thuyết

pháp thông suốt, cũng không khiếp nhược. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học như Tỳ-kheo Tu-đà. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại Ca-lan-đà, [659b29] trong Trúc viên, thành La-duyệt, cùng chúng năm trăm đại Tỳ-kheo. Bấy giờ, Thế Tôn nói pháp cho vô số chúng vây quanh trước sau. Khi ấy, có một trưởng lão Tỳ-kheo ở trong chúng này đuổi chân về phía Thế Tôn mà ngủ. Sa-di Tu-ma-na bấy giờ mới lên tám, ngồi kết già, chú niệm trước mắt, cách Thế Tôn không xa. Bấy giờ, Thế Tôn đưa mắt nhìn trưởng lão Tỳ-kheo đang đuổi chân mà ngủ; lại nhìn Sa-di ngồi thẳng tư duy. Thế Tôn sau khi thấy vậy, liền nói kệ này:

Được gọi là Trưởng lão

Chưa hẳn do râu tóc.

Tuổi tác dù đã lớn,

Không khởi làm việc ngu.

Ai có pháp kiên đề,

Không gây hại sinh linh,

Xả các hành ô uế,

Đó gọi là Trưởng lão.

Nay Ta gọi Trưởng lão,

Không vì xuất gia trước.

Ai có nghiệp gốc thiện,

Phân biệt nơi chánh hành;

Dù tuổi trẻ ấu niên,

Các căn không thủng, sút,

Đó mới gọi trưởng lão,

Phân biệt hành chánh pháp.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người có thấy Trưởng lão đuổi chân mà ngủ không?”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Thật vậy, bạch Thế Tôn, chúng con đều thấy.”

Thế Tôn bảo:

“Trưởng lão Tỳ-kheo này trong vòng năm trăm năm thường làm thân rồng. Nay mà mạng chung cũng sẽ sinh vào trong loài rồng. Sở dĩ như vậy là vì không có lòng cung kính đối với Phật, Pháp và Thánh chúng, sau khi thân hoại mạng chung sẽ sinh vào loài rồng. Các người có thấy Sa-di Tu-ma-na tuổi vừa lên tám, ngồi thẳng tư duy, cách Ta không xa không?”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Thật vậy, bạch Thế Tôn.”

Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Sa-di này, ngay sau đây bảy ngày sẽ đạt được bốn thần túc, cùng đắc pháp bốn đế, được tự tại trong bốn thiên, khéo tu bốn chánh đoạn. Sở dĩ như vậy là vì Sa-di Tu-ma-na này có lòng cung kính đối với Phật, Pháp và Thánh chúng. Vì vậy cho nên, các Tỳ-kheo hãy luôn luôn siêng năng cung kính Phật, Pháp và Thánh chúng. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

[660a01] Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ, cùng với một nghìn hai trăm năm mươi đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ, có Trưởng giả tên Cấp Cô Độc¹⁰⁸¹ lắm tiền nhiều của, vàng bạc, trân bảo, xa-cừ, mã nã, trân châu, hồ phách, thủy tinh, lưu li, voi ngựa, trâu dê, nô tì, tôi tớ không thể kể hết. Lúc ấy, trong thành Mãn phú¹⁰⁸² có Trưởng giả tên Mãn Tài¹⁰⁸³ cũng lắm tiền nhiều của, xa cừ, mã nã, trân châu, hồ phách, thủy tinh, lưu li, voi ngựa, trâu dê, nô tì, tôi tớ không thể đếm hết. Thuở nhỏ, ông là bạn cũ tốt của Cấp Cô Độc, yêu kính nhau, chưa từng quen nhau. Trưởng giả Cấp Cô Độc thường xuyên có mấy nghìn vạn hàng hóa trân quý để mua bán trong thành Mãn phú kia, nhờ trưởng giả Mãn Tài quản lý, kinh doanh. Trưởng giả Mãn Tài cũng có mấy nghìn vạn hàng hóa trân quý để mua bán tại trong thành Xá-vệ, nhờ trưởng giả Cấp Cô Độc quản lý, kinh doanh.

Bấy giờ, Cấp Cô Độc có người con gái tên là Tu-ma-đề,¹⁰⁸⁴ nhan sắc xinh đẹp như màu hoa đào, hiếm có trên đời. Trưởng giả Mãn Tài có một ít việc đến thành Xá-vệ, đến nhà trưởng giả Cấp Cô Độc. Đến nơi, ông ngồi trên chỗ ngồi dọn sẵn. Khi ấy, cô gái Tu-ma-đề từ trong phòng riêng ra. Trước tiên, cô quỳ lạy cha mẹ, sau quỳ lạy trưởng giả Mãn Tài, rồi về phòng riêng lại.

Trưởng giả Mãn Tài sau khi thấy con gái Tu-ma-đề nhan sắc xinh đẹp, như màu hoa đào hiếm có trên đời, bèn hỏi trưởng giả Cấp Cô Độc:

“Đây là con gái nhà ai?”

Cấp Cô Độc đáp:

“Cô gái vừa rồi là con đẻ của tôi.”

Trưởng giả Mãn Tài nói:

“Tôi có đứa con trai nhỏ chưa có hôn ước. Cô có thể làm dâu nhà tôi được không?”

Trưởng giả Cấp Cô Độc liền đáp:

“Việc này không nên.”

Trưởng giả Mãn Tài nói:

“Vì lẽ gì mà việc này không nên? Vì giòng họ hay vì của cải?”

Trưởng giả Cấp Cô Độc đáp:

“Giòng họ, của cải, đều tương xứng. Nhưng việc ông thờ phụng thần linh không giống với tôi. Con gái tôi thờ Phật, đệ tử Thích-ca. Còn các ông thờ dị học ngoại đạo. Vì vậy cho nên không theo ý ông được.”

Trưởng giả Mãn Tài nói:

“Việc thờ phụng của chúng tôi, chúng tôi sẽ tế tự riêng. Việc thờ ai của con gái ngài, cô ấy sẽ tự cúng dường riêng.”

Trưởng giả Cấp Cô Độc đáp:

“Con gái tôi nếu phải gả cho nhà ông, tài bảo [660b01] bỏ ra không thể kể xiết. Trưởng giả phải bỏ ra tài bảo không thể kể hết.”

Trưởng giả Mãn Tài nói:

“Nay ông đòi bao nhiêu tài bảo?”

Trưởng giả Cấp Cô Độc đáp:

“Nay tôi cần sáu vạn lượng vàng.”

Trưởng giả Mãn Tài liền trao ngay cho sáu vạn lượng vàng. Trưởng giả Cấp Cô Độc lại nghĩ thầm: “Ta đã tìm cách từ khước trước, nhưng vẫn không thể ngăn cản được.” Ông nói với Trưởng giả kia rằng:

“Nếu tôi gả con gái, tôi phải đi hỏi Phật. Nếu Thế Tôn có dạy bảo điều gì, tôi sẽ làm theo.”

Bấy giờ, trưởng giả Cấp Cô Độc lấy có công việc cần đi một lát. Ông ra khỏi cửa, đi đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi, đánh lễ sát chân Phật, rồi đứng qua một bên. Bấy giờ, trưởng giả Cấp Cô Độc bạch Thế Tôn:¹⁰⁸⁵

“Con gái Tu-ma-đề của con được trưởng giả Mãn Tài trong thành Mãn phú cầu hôn. Con có nên gả hay không nên gả?”

Thế Tôn bảo:

“Nếu con gái Tu-ma-đề về nước kia, sẽ mang lại nhiều lợi ích, độ thoát nhân dân không thể kể hết.”

Bấy giờ, trưởng giả Cấp Cô Độc nghĩ thầm: “Thế Tôn đã dùng trí phương tiện bảo nên gả sang nước kia.” Rồi ông đánh lễ sát chân Phật, nhiễu quanh Phật ba vòng, và cáo lui. Về đến nhà, ông sai bày biện các loại đồ ăn thức uống ngon ngọt thết đãi trưởng giả Mãn Tài.

Trưởng giả Mãn Tài nói:

“Tôi đâu cần sự ăn uống này. Nhưng ông có gả con gái cho con tôi?”

Trưởng giả Cấp Cô Độc nói:

“Đã muốn vậy, tôi thuận theo ý ông. Mười lăm ngày sau bảo con trai ông đến đây.”

Nói những lời như vậy xong, cáo lui từ giả.

Bấy giờ, Trưởng giả Mãn Tài sửa soạn đầy đủ những vật cần thiết, đi xe lông chim đến trong khoảng tám mươi do tuần¹⁰⁸⁶. Trưởng giả Cấp Cô Độc lại trang điểm cho con gái mình, tắm gội xông hương, đánh xe lông chim đưa con gái đi đón con trai trưởng giả Mãn Tài. Giữa đường họ gặp nhau. Khi trưởng giả Mãn Tài nhận được cô gái, ông liền đưa về trong thành Mãn phú.

Bấy giờ, nhân dân trong thành Mãn phú có ra hạn chế: “Trong thành này, nếu có người nữ nào đem gả cho người nước khác thì sẽ chịu hình phạt nặng. Nếu lại đến nước khác hỏi vợ đem vào nước thì cũng chịu hình phạt nặng.” Trong nước ấy có sáu nghìn bà-la-môn. Người trong nước đều tuân

theo hạn chế này. Có điều lệ: “Nếu ai phạm luật thì phải đãi cơm cho sáu nghìn bà-la-môn.”

Bấy giờ, trưởng giả Mãn Tài tự biết mình đã phạm luật, nên đãi cơm cho sáu nghìn bà-la-môn. Song, món ăn của các bà-la-môn đều dùng thịt heo, canh thịt heo và [660c01] rượu được chung lại. Y phục của các bà-la-môn thì hoặc bằng giạ trắng, hoặc bằng lông thú. Nhưng theo pháp của các bà-la-môn, khi vào nước thì phải lấy y vắt lên vai phải, để lộ nửa thân.

Bấy giờ, Trưởng giả bạch:

“Đã đến giờ, cơm nước đã đủ.”

Khi ấy, sáu nghìn bà-la-môn đều vắt xiêm y một bên, để lộ nửa thân, vào nhà Trưởng giả. Trưởng giả thấy các bà-la-môn đến, ông bò trên đầu gối đến rước đón, và làm lễ cung kính. Bà-la-môn lớn nhất đưa tay khen tốt, ôm cổ trưởng giả, rồi đến chỗ ngồi. Các bà-la-môn khác tùy theo thứ lớp mà ngồi.

Sau khi sáu nghìn bà-la-môn đã định chỗ ngồi xong, trưởng giả bảo cô Tu-ma-đề rằng:

“Con hãy sửa soạn ra làm lễ thầy chúng ta.”

Cô Tu-ma-đề thưa:

“Thôi, thôi, Đại gia! Con không thể làm lễ những vị khỏa thân được.”

Trưởng giả nói:

“Đây không phải là những vị khỏa thân, không biết xấu hổ. Nhưng những y phục mặc này là pháp phục của họ.”

Cô Tu-ma-đề thưa:

“Đây là những người không biết hổ thẹn, tất cả đều để lộ thân hình ra bên ngoài. Có dùng pháp phục gì đâu. Xin Trưởng giả nghe con. Thế Tôn cũng nói có hai nhân duyên của sự mà người đời quý là có tâm, có quý. Nếu không có hai sự này, năm thân: cha, mẹ, anh, em, giòng họ, thầy đều không phân biệt người trên, kẻ dưới. Nếu như vậy cũng đồng như các loài gà, chó, heo, dê, lừa, loa, đều không có tôn ti. Do có hai pháp này ở thế gian nên biết có

tôn ti trật tự. Nhưng những người này bỏ hai pháp này, giống như cùng loại với gà, chó, heo, dê, lừa, loa. Thật tình con không thể làm lễ họ được.”

Chồng Tu-ma-đề bảo vợ:

“Nay cô hãy đứng lên làm lễ thầy chúng ta. Những vị này đều là Trời mà tôi phụng sự.”

Cô Tu-ma-đề đáp:

“Hãy thôi đi công tử. Tôi không thể làm lễ những người lỏa hình không biết hổ thẹn này. Nay tôi là người làm lễ lừa, chó sao!”

Người lại chồng nói:

“Thôi, thôi, quý nữ, chớ nói vậy. Hãy giữ miệng cô, chớ có xúc phạm. Họ cũng chẳng phải lừa, lại chẳng phải dối gạt, nhưng những thứ họ đang mặc chính là pháp y.”

Bấy giờ, cô Tu-ma-đề rơi lệ khóc lóc, nhan sắc biến đổi, và nói như vậy:

“Cha mẹ năm thân của tôi thà chịu hủy hoại thân hình, phân thân năm đoạn¹⁰⁸⁷ mà chết, nhất định không rơi vào tà kiến này.”

Lúc đó, sáu nghìn bà-la-môn, đồng lớn tiếng nói:

“Thôi, thôi, Trưởng giả! [661a01] Có gì khiến con tiện tì này mắng chửi như vậy? Nếu có thỉnh mời, đúng giờ hãy bày biện đồ ăn thức uống ra đi!”

Trưởng giả cùng chồng Tu-ma-đề bấy giờ bày biện thịt heo, canh thịt heo, rượu chung lại, khiến sáu nghìn bà-la-môn đều ăn đầy đủ. Các bà-la-môn ăn xong, bàn luận chút ít, rồi đứng lên ra về.

Khi ấy, trưởng giả Mãn Tài ở trên lầu cao, phiến oán sâu hận, ngòai tư duy một mình: “Nay ta đem cô gái này về liền bị phá nhà, không khác nào làm nhục nhà cửa ta.” Trong lúc đó, có bà-la-môn tên Tu-bạt, đã đạt ngũ thông và đắc tứ thiên. Trưởng giả Mãn Tài tỏ ra quý trọng. bà-la-môn Tu-bạt nghĩ thầm: “Ta cùng trưởng giả xa nhau đã lâu ngày, nay hãy ghé thăm.” Bà-la-môn vào thành Mãn Phú đến nhà Trưởng giả, hỏi người giữ cửa rằng:

“Trưởng giả nay đang làm gì?”

Người giữa cửa đáp:

“Trưởng giả ở trên lầu, đang rất sầu ưu. Rất không thể nói chuyện.”

Bà-la-môn bèn đi tắt lên trên lầu, gặp trưởng giả. Bà-la-môn hỏi trưởng giả:

“Có gì mà ông sầu ưu đến như vậy? Không phải bị huyện quan, trộm cướp, tai biến nước lửa gây ra chăng? Cũng không phải trong nhà không hòa thuận chăng?”

Trưởng giả đáp:

“Không có tai biến huyện quan, trộm cướp. Nhưng trong gia đình có chút chuyện nhỏ không như ý.”

Bà-la-môn hỏi:

“Mong được nghe câu chuyện ấy, và do bởi duyên có gì.”

Trưởng giả đáp:

“Hôm qua, tôi cưới vợ cho con trai, lại phạm luật nước, thân tộc bị nhục. Có mời các thầy đến nhà, bảo vợ con trai ra làm lễ mà nó không vâng lời.”

Bà-la-môn Tu-bạt nói:

“Cưới hỏi gần xa, nhà cô này ở nước nào?”

Trưởng giả đáp:

“Cô này là con gái của trưởng giả Cấp Cô Độc trong thành Xá-vệ.”

Khi bà-la-môn Tu-bạt nghe những lời này rồi, ngạc nhiên kinh dị, hai tay bịt tai nói rằng:

“Ồi chao! Trưởng giả! Quá kỳ lạ! Chuyện hiếm có! Cô này vẫn còn sống, không tự sát, không gieo mình xuống lầu, thì thật là may lớn. Vì sao vậy? Vì

Thầy mà cô này phụng thờ đều là người phạm hạnh. Hôm nay mà còn sống thì thật là chuyện lạ!”

Trưởng giả nói:

“Tôi nghe những lời của ngài lại muốn phì cười. Vì sao vậy? Ngài là đệ học ngoại đạo, tại sao khen ngợi hạnh của Sa-môn dòng họ Thích? Thầy của cô này phụng thờ có oai đức gì? Có thần biến gì?”

bà-la-môn đáp:

“Trưởng giả! Muốn nghe thần đức của Thầy cô này chẳng? Nay tôi sẽ kể sơ nguồn gốc này.”

Trưởng giả nói:

“Mong được nghe [661b01] nói về điều đó.”

bà-la-môn nói:

“Trước kia, khi sống tại bắc Tuyết sơn, tôi đi khát thực trong nhân gian. Được thức ăn rồi, tôi bay đến suối A-nậu-đạt. Lúc trời, rông, quỷ thần ở đó từ xa thấy tôi đến, đều cầm đao kiếm đến chỗ tôi cùng bảo tôi rằng: ‘Tiên sĩ Tu-bạt, chớ đến bên suối này, chớ làm bẩn suối này. Nếu không nghe lời ta, ta lấy ngay mạng sống của ông.’

“Tôi nghe những lời này, liền đi khỏi suối này không xa mà ăn. Trưởng giả nên biết, Thầy cô này phụng thờ có người đệ tử nhỏ nhất tên là sa-di Quân-đầu.¹⁰⁸⁸ Sa-di này cũng đến bắc Tuyết sơn này khát thực, bay đến suối A-nậu-đạt, tay cầm y người chết ở nghĩa trang dính đầy máu nhơ. Khi ấy, đại thần A-nậu-đạt, trời, rông, quỷ thần, đều đứng dậy tiến lên cung kính nghinh đón thăm hỏi: Xin chào thầy của loài người. Ngài có thể ngồi đây. Sa-di Quân-đầu đến bên suối nước.

“Lại nữa, trưởng giả, chính giữa suối nước hiện có cái bàn vàng rông. Sa-di Quân-đầu lấy y người chết này ngâm vào trong nước, sau đó ngồi ăn. Ăn xong, rửa bát, rồi ngồi kiết già ở trên bàn vàng, chánh thân chánh ý, buộc niệm trước mặt, nhập vào sơ thiền. Từ sơ thiền xuất, nhập vào nhị thiền. Từ nhị thiền xuất, nhập vào tam thiền. Từ tam thiền xuất, nhập vào tứ thiền. Từ tứ thiền xuất, nhập vào không xứ. Từ không xứ xuất, nhập vào thức xứ. Từ

thức xứ xuất, nhập vào vô sở hữu xứ. Từ vô sở hữu xứ xuất, nhập vào phi tướng phi phi tướng xứ. Từ phi tướng phi phi tướng xứ, nhập vào diệt tận định. Từ diệt tận định xuất, nhập vào diễm quang tam-muội. Từ diễm quang tam-muội xuất, nhập vào thủy khí tam-muội. Từ thủy khí tam-muội xuất, nhập vào diễm quang tam-muội. Kế đó, lại nhập vào diệt tận định, lại nhập vào phi tướng phi phi tướng xứ tam-muội, lại nhập vô sở hữu xứ tam-muội, lại nhập thức xứ tam-muội, lại nhập không xứ tam-muội, lại nhập tứ thiên, lại nhập tam thiên, lại nhập nhị thiên, lại nhập sơ thiên. Từ sơ thiên xuất mà giặt y người chết. Lúc ấy, trời, rồng, quỷ thần hoặc giúp vò đập y, hoặc lấy nước, hay lấy nước uống. Giặt y xong, đem phơi nơi chỗ trống. Sau khi thu xếp y xong, Sa-di kia liền bay lên không trung, trở về chỗ ở.

“Trưởng giả nên biết, lúc đó tôi chỉ từ xa [661c01] nhìn thấy chứ không được gần. Thầy của cô này phụng sự, mà đệ tử nhỏ nhất còn có thần lực này, huống chi là những vị đại đệ tử, làm sao ai có thể sánh bằng? Huống chi vị Thầy kia là Như Lai Chí chơn, Chánh đẳng Chánh giác, ai có thể sánh kịp? Xét nghĩa này xong, nên tôi nói: Thật là kỳ lạ, cô này có thể không tự sát, không đứt mạng căn!”

Lúc đó, trưởng giả nói với bà-la-môn rằng:

“Chúng tôi có thể gặp được Thầy của cô ta phụng thờ chăng?”

Bà-la-môn đáp:

“Có thể hỏi lại cô ấy.”

Trưởng giả bèn hỏi cô Tu-ma-đề:

“Nay ta muốn được gặp Thầy mà con phụng thờ. Con có thể thỉnh về đây được không?”

Sau khi nghe xong, cô vui mừng hơn hở, không tự chế được, liền nói:

“Xin chuẩn bị đồ ăn thức uống đầy đủ. Ngày mai, Như Lai sẽ đến đây cùng với Tăng Tỳ-kheo.”

Trưởng giả bảo:

“Nay con tự mời, ta không biết cách.”

Bấy giờ, con gái trưởng giả tắm gội thân thể, tay bung lò hương lên trên lầu cao, chấp tay hướng về Như Lai mà bạch:

“Nguyện xin Thế Tôn, đấng Vô năng kiến đánh,¹⁰⁸⁹ mong quán sát rõ nơi này. Nhưng Thế Tôn không việc gì không biết, không việc gì không xét. Nay con đang ở chỗ nguy khốn này, cúi xin Thế Tôn quán sát rõ cho.”

Rồi cô tán thán bằng bài kệ này:

Con mắt Phật quán sát,

Thấy khắp nơi thế gian.

Hàng phục quý, thần vương;

Hàng phục quý tử mẫu.

Như quỉ ăn người kia,

Lấy ngón tay làm chuỗi;

Sau lại muốn hại mẹ

Nhưng bị Phật hàng phục.

Lại nơi thành La-duyệt,

Voi dữ muốn đến hại,

Thấy Phật, tự qui phục.

Chư thiên khen lành thay!

Lại đến nước Mã-đề,

Gặp long vương hung ác;

Thấy lực sĩ Mật-tích,

Long vương tự qui phục.

Biến hóa kể không hết,

Đều đưa vào đạo chánh.

Nay con lại gặp nguy

Cúi xin Phật đóai hoài.

Bấy giờ hương như mây,

Lơ lững giữa hư không,

Xâm nhập khắp Kỳ-hoàn,

Hiện ở trước Như Lai.

Chư Thích giữa hư không

Vui mừng mà làm lễ.

[662a01] Lại thấy hương trước mặt,

Tu-ma-đề thỉnh cầu.

Mưa xuống nhiều loại hoa,

Không làm sao kể hết.

Tràn khắp rừng Kỳ-hoàn,

Như Lai cười phóng quang.

Bấy giờ, A-nan thấy trong Kỳ-hoàn có mùi hương vi diệu, bèn đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. A-nan bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn, đây là loại hương gì mà lan khắp trong tinh xá Kỳ-hoàn?”

Thế Tôn bảo:

“Hương này là do sứ giả của Phật mang điều thỉnh cầu của cô Tu-ma-đề trong thành Mãn phú. Nay người hãy gọi các Tỳ-kheo họp hết một chỗ mà bốc xá-la¹⁰⁹⁰ và ra lệnh này: ‘Các Tỳ-kheo A-la-hán lậu tận, đấng thần túc hãy nhận thẻ. Sáng ngày mai hãy đến trong thành Mãn phú nhận lời thỉnh của Tu-ma-đề.’”

A-nan bạch Phật:

“Kính vâng Thế Tôn!”

A-nan nhận vâng lời Thế Tôn, họp các Tỳ-kheo tại giảng đường Phổ hội, nói:

“Các vị nào đắc đạo A-la-hán thì hãy lấy thẻ. Ngày mai đến nhận thỉnh cầu của Tu-ma-đề.”

Ngay lúc đó, một Thượng tọa trong chúng Tăng, tên là Quân-đầu-ba-hán¹⁰⁹¹ đắc Tu-đà-hoàn, kết sử chưa diệt tận, không được thần túc. Thượng tọa này nghĩ thầm: ‘Nay trong đại chúng, ta là hàng Thượng tọa lớn, mà kết sử lại chưa dứt, chưa được thần túc. Ngày mai, ta không được đến trong thành Mãn phú thọ thực. Song, trong chúng của Như Lai, vị Sa-di hạ tọa nhỏ nhất tên là Quân-đầu, người có thần túc, có đại oai lực, được đến đó thọ thỉnh. Nay ta cũng nên đến kia thọ thỉnh.’”

Bấy giờ, Thượng tọa dùng tâm thanh tịnh, nơi địa vị hữu học mà nhận thẻ. Lúc đó, Thế Tôn, bằng thiên nhãn thanh tịnh, thấy Quân-đầu-ba-hán đang tại địa vị hữu học mà nhận thẻ tức thì đạt được được vô học, Thế Tôn liền báo các Tỳ-kheo:

“Trong đệ tử của Ta, người nhận thẻ đệ nhất chính là Tỳ-kheo Quân-đầu-ba-hán vậy.”

Bấy giờ, Thế Tôn báo các Tỳ-kheo thần túc: Đại Mục-kiền-liên, Đại Ca-diếp, A-na-luật, Ly-việt, Tu-bồ-đề, Ưu-tỳ Ca-diếp, Ma-ha Ca-thất¹⁰⁹²-na, Tôn giả La-hầu-la, Châu-lợi Bàn-đặc, cùng Sa-di Quân-đầu, các vị dùng thần túc đến trong thành kia trước.

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, Thế Tôn!”

Lúc ấy, người giúp việc của Tăng tên là Càn-trà, sáng sớm hôm sau thân vác chõ lớn bay trên không trung đến thành kia. Lúc đó, Trưởng giả này cùng dân chúng lên trên lầu cao muốn xem Thế Tôn, từ xa nhìn thấy người giúp việc của Tăng thân vác chõ đến. Trưởng giả bèn nói với cô gái bằng bài kệ này:

Người áo trắng, tóc,

Thân hiện như gió cuốn,

Mình trần, nhanh như gió.

Thầy con đó, phải chăng?

Cô đáp lại bằng bài kệ:

Chẳng phải đệ tử Phật.

Người giúp việc của Phật.

Đủ ngũ thông, ba đường.

Người này tên Càn-trà.

Bấy giờ, người giúp việc là Càn-trà nhiễu quanh thành ba vòng, rồi đến nhà Trưởng giả.

Cũng lúc đó Sa-di Quân-đầu hóa làm năm trăm cây hoa có đủ màu sắc, thảy đều nở rộ, màu sắc rất đẹp, như hoa sen ưu-bát. Những loại hoa như vậy không thể kể hết, tất cả đều được mang đến thành kia. Khi Trưởng giả từ xa nhìn thấy Sa-di đến, lại dùng kệ này để hỏi:

Ngàn ấy loại bông hoa,

Đều ở trong hư không;

Lại có người thần túc:

Có phải thầy con không?

Bấy giờ, cô lại dùng kệ đáp:

Trước, Tu-bạt có nói,

Vị Sa-di trên suôi.

Đó chính là người này.

Thầy là Xá-lợi-phất.

Sa-di Quân-đầu khi ấy nhiều quanh thành ba vòng rồi đến nhà Trưởng giả. Cũng lúc đó, Tôn giả Bàn-đặc hóa làm năm trăm con bò; lông phủ toàn xanh, ngòl kiết già trên lưng bò, đến thành kia. Khi Trưởng giả từ xa nhìn thấy Tôn giả đến, lại dùng kệ này để hỏi cô:

Các đàn bò lớn này,

Lông phủ toàn màu xanh.

Ngồi một mình trên lưng:

Đây là Thầy con chăng?

Cô lại dùng kệ đáp:

Hay hóa nghìn Tỳ-kheo

Tại trong vườn Kỳ-vực;

Tâm thần rất là sáng.

Đây gọi là Bàn-đặc.

Tôn giả Châu-lợi Bàn-đặc khi ấy nhiều quanh thành kia ba vòng, rồi đến nhà Trưởng giả.

Cũng lúc đó, La-hầu-la lại hóa làm năm trăm khổng tước đủ các loại màu sắc, [662c01] ngồi kiết già ở trên, đến thành kia. Trưởng giả trông thấy rồi, lại dùng kệ này để hỏi cô:

Năm trăm khổng tước này

Màu sắc nó thật đẹp.

Như đại tướng quân kia,

Đây là Thầy con chăng?

Thời cô dùng kệ này đáp:

Cấm giới Như Lai lập,

Tất cả đều không phạm;

Vị ấy nghiêm trì giới,

Là La-hầu-la, con Phật.

La-hầu-la khi ấy nhiễu quanh thành ba vòng, rồi đến nhà Trưởng giả.

Cũng lúc đó, Tôn giả Ca-thất-na hóa làm năm trăm chim cánh vàng cực kỳ dũng mãnh, ngồi kiết già ở trên, đến thành kia. Sau khi Trưởng giả từ xa trông thấy rồi, lại dùng kệ này để hỏi cô:

Năm trăm chim cánh vàng,

Cực kỳ là dũng mãnh;

Ngồi trên, không sợ hãi:

Đây là Thầy con chăng?

Thời cô dùng kệ đáp:

Hay hành thờ ra vào

Tâm luân chuyển hành thiện

Sức tuệ thật dũng mãnh

Đó là Ca-thất-na.

Tôn giả Ca-thất-na khi ấy nhiễu quanh thành ba vòng, rồi đến nhà Trưởng giả.

Cũng lúc đó, Ưu-tỳ Ca-diếp hóa làm năm trăm con rồng, thấy đều có bảy đầu, ngồi kiết già ở trên, đến thành kia. Trưởng giả từ xa trông thấy rồi, lại dùng kệ này hỏi cô:

Nay rồng bảy đầu này,

Tướng mạo thật đáng sợ.

Người đến nhiễu vô kể.

Đây là Thầy con chằng?

Thời cô đáp:

Thường có nghìn đệ tử,

Thần túc hóa Tỳ-sa.¹⁰⁹³

Ngài Ưu-tỳ Ca-diếp

Chính thật là người này.

Ưu-tỳ Ca-diếp khi ấy nhiễu quanh thành ba vòng, rồi đến nhà Trưởng giả.

Cũng lúc đó, Tôn giả Tu-bồ-đề hóa làm núi lưu ly, rồi vào trong ngôi kiết già, đến thành kia. Sau khi Trưởng giả từ xa trông thấy rồi, dùng kệ này hỏi cô:

Núi này thật là đẹp,

Làm toàn màu lưu ly.

[663a01]Hiện ngồi ở trong hang,

Đây là Thầy con chẳng?

Thời cô lại dùng kệ này đáp:

Vốn do báo bố thí,

Nay được công đức này.

Đã thành ruộng phước tốt

Tu-bồ-đề, tỏ Không.

Tu-bồ-đề khi ấy nhiễu quanh thành ba vòng, rồi đến nhà trưởng giả.

Cũng lúc đó, Tôn giả Đại Ca-chiên-diên lại hóa làm năm trăm con thiên nga, màu trắng tinh, đến thành kia. Sau khi trưởng giả từ xa trông thấy rồi, dùng kệ này hỏi cô:

Nay năm trăm thiên nga,

Màu sắc đều trắng tinh,

Đầy khắp trong hư không:

Đây là Thầy con chẳng?

Thời cô lại dùng kệ này đáp:

Phân biệt nghĩa văn cú,

Những điều được Kinh thuyết;

Lại giảng tụ kết sử:

Đó là Ca-chiên-diên.

Tôn giả đại Ca-chiên-diên khi ấy nhiễu quanh thành ba vòng, rồi đến nhà trưởng giả.

Cũng lúc đó, Ly-việt hóa làm năm trăm con hổ, ngồi ở trên mà đến thành kia. Trưởng giả thấy rồi, dùng kệ này hỏi cô:

Nay, năm trăm hổ này

Toàn lông thật mượt đẹp

Có người ngồi ở trên:

Đây là thầy con chãng?

Thì cô lại dùng kệ này đáp:

Trước ở tại Kỳ-hoàn,

Sáu năm không di động;

Tôi đệ nhất tọa thiên:

Đó gọi là Ly-việt.

Tôn giả Ly-việt khi ấy nhiễu quanh thành ba vòng, rồi đến nhà Trưởng giả.

Cũng lúc đó, Tôn giả A-na-luật hóa làm năm trăm sư tử rất là dũng mãnh, ngồi ở trên, đến thành kia. Sau khi Trưởng giả thấy rồi, dùng kệ này hỏi cô:

Năm trăm sư tử này

Dũng mãnh thật đáng sợ,

Người ngồi ở trên đó:

Đây là Thầy con chãng?

Thì cô lại dùng kệ đáp:

Lúc sinh, động trời đất;

Từ đất hiện trần bảo;

Mắt trong sạch không nơ

A-na-luật, em Phật.

A-na-luật khi ấy nhiễu quanh thành ba vòng, rồi đến nhà Trưởng giả.

Cũng lúc đó, Tôn giả [663b01] Đại Ca-diếp hóa làm năm trăm tuấn mã, lông đuôi đều đỏ, được trang sức vàng bạc, ngồi ở trên, và làm cơn mưa hoa trời, đi đến thành kia. Trưởng giả từ xa trông thấy rồi, dùng kệ này hỏi cô:

Ngựa vàng, lông đuôi đỏ,

Số chúng có năm trăm,

Đó là vua Chuyên luân:

Đây là Thầy con chằng?

Cô lại dùng kệ đáp:

Hành đầu đà đệ nhất,

Hay thương kẻ bần cùng;

Như Lai nhường nửa tòa:

Đó là Đại Ca-diếp.

Đại Ca-diếp khi ấy nhiễu quanh thành ba vòng, rồi đến nhà Trưởng giả.

Cũng lúc đó, Tôn giả Đại Mục-kiền-liên hóa làm năm trăm voi trắng, đều có sáu ngà, trang điểm vàng bạc, bảy chỗ bằng phẳng, ngồi ở trên mà đến, rồi phóng ánh sáng lớn đầy khắp thế giới, đến giữa hư không, tại thành kia, xướng kỹ nhạc vô số kệ, mưa rơi các thứ tạp hoa, lại treo phướn lọng giữa hư không, thật là kỳ diệu. Sau khi Trưởng giả từ xa thấy rồi, dùng kệ hỏi cô:

Voi trắng có sáu ngà,

Ngồi trên như Thiên vương;

Nay nghe tiếng kỹ nhạc;

Chính Thích-ca Văn chăng?

Thời cô dùng kệ đáp:

Ở trên núi lớn kia,

Hàng phục rộng Nan-đà,

Vị thần túc đệ nhất,

Gọi là Đại Mục-liên.

Thầy con vẫn chưa lại.

Đây là chúng đệ tử.

Nay Thánh sư sẽ đến,

Ánh sáng chiếu mọi nơi.

Tôn giả Đại Mục-kiền-liên khi ấy nhiễu quanh thành ba vòng, đến nhà Trưởng giả.

Cũng lúc ấy, Thế Tôn biết đã đến giờ, khoác tăng-già-lê, bay trên hư không cách đất bảy nhẫn. Bên phải Như Lai là Tôn giả A-nhã-câu-lân, bên trái Như Lai là Tôn giả Xá-lợi-phất. Khi ấy, Tôn giả A-nan nương vào oai thần Phật, tay cầm phất tử ở phía sau Như Lai. Một nghìn hai trăm đệ tử vây quanh trước sau, Như Lai ở giữa các đệ tử có thần túc như: A-nhã-câu-lân hóa làm Nguyệt Thiên tử. Xá-lợi-phất hóa làm Nhật Thiên tử. [663c01] Các Tỳ-kheo có thần túc khác, hoặc hóa làm Thích Đề-hoàn Nhân, hoặc hóa làm Phạm thiên, hoặc có vị hóa làm Đề-đầu-lợi-tra, Tỳ-lưu-lặc, Tỳ-lưu-bác-xoa, hoặc hóa làm hình Tỳ-sa-môn lãnh đạo các quỷ thần, hoặc hóa làm hình Chuyển luân Thánh vương, hoặc có vị nhập hỏa quang tam-muội, hoặc có vị nhập thủy tinh tam-muội, hoặc có vị phóng quang, hoặc có vị phun khói, tạo ra các thứ thần túc. Lúc này, bên phải Như Lai Phạm Thiên vương, bên trái

Như Lai Thích Đề-hoàn Nhân tay cầm phát tử, phía sau Như Lai lực sĩ Kim cang Mật Tích tay cầm chày kim cương, phía trên Như Lai ở giữa hư không Tỳ-sa-môn Thiên vương tay cầm lọng bảy báu, vì sợ có bụi bặm bám thân Như Lai. Cùng lúc này, Bà-giá-tuần tay cầm đàn lưu ly tán thán công đức Như Lai. Các thiên thần tất cả đều ở giữa hư không xướng lên nghìn vạn thứ kỹ nhạc, mưa tuôn các thứ hoa trời rải lên Như Lai.

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc, trưởng giả Cấp Cô Độc và nhân dân trong thành Xá-vệ, đều thấy Như Lai ở giữa hư không cách mặt đất bảy nhẫn. Thấy vậy, tất cả vui mừng hớn hở, không tự chế được. Lúc ấy, trưởng giả Cấp Cô Độc liền nói kệ này:

Như Lai thật thần diệu,

Thương dân như con đờ.

Vui thay! Tu-ma-đề,

Sẽ nhận pháp Như Lai.

Lúc bấy giờ, vua Ba-tư-nặc cùng trưởng giả Cấp Cô Độc rải các thứ danh hương và các thứ hoa.

Thế Tôn dẫn theo các chúng Tỳ-kheo vây quanh trước sau, cùng các thiên, thần không thể kể, tựa như phượng hoàng, ở giữa hư không, đi đến thành kia.

Bấy giờ, Bà-giá-tuần¹⁰⁹⁴ dùng kệ tán thán Phật:

Kết sinh đã diệt tận,

Ý niệm không tán loạn,

Không bụi nhơ ngăn ngại

Mà vào đất nước kia.

Tâm tính thật trong sạch,

Đoạn ác niệm tà ma,

Công đức như biển lớn,

Nay vào đất nước kia.

Tướng mạo thật đặc thù,

Các sử không tái khởi

Vì kia không tự xứ,

Nay vào đất nước kia.

Đã vượt bốn giòng sâu,

Thoát khỏi sinh, già, chết;

Đề đoạn gốc các hữu,

Nay vào đất nước kia.

[664a01] Lúc ấy, tTrưởng giả Mãn Tài nhìn thấy Thế Tôn từ xa đi lại, các căn Thế Tôn tịch tĩnh ít có, sạch như vàng ròng của trời; có ba mươi hai tướng tốt, tám mươi vẻ đẹp biểu hiện ngoài thân; giống như núi Tu-di vượt trên các núi, cũng như khối vàng toả ánh sáng lớn. Khi ấy, Ttrưởng giả dùng kệ hỏi Tu-ma-đề:

Đây là ánh mặt trời?

Vẻ này chưa từng thấy.

Nghìn vạn ức tia sáng,

Chưa dám nhìn thẳng lâu.

Bấy giờ, cô Tu-ma-đề quỳ gối chấp tay hướng về Như Lai, dùng kệ này đáp Trưởng giả:

Mặt trời, phi mặt trời,

Mà phóng nghìn thứ sáng,

Vì tất cả chúng sanh:

Đó chính là Thầy con.

Thầy đều ngợi Như Lai

Như trước đã có nói.

Nay sẽ được quả lớn

Lại siêng cúng dường hơn.

Trưởng giả Mãn Tài khi ấy quỳ gối phải sát đất, lại dùng kệ khen Như Lai:

Tự qui đấng Mười Lục,

Thể sắc vàng viên quang;

Được trời người kính khen.

Nay con tự quy y.

Ngài là đấng Nhật Vương;

Như trăng sáng giữa sao,

Đẻ độ người chưa độ.

Nay con tự quy y.

Ngài như tượng Thiên Đế,

Như tâm từ phạm hạnh,

Tự thoát, thoát chúng sanh.

Nay con tự quy y.

Tối tôn giữa trời người,

Trên vua các quý thần,

Hàng phục các ngoại đạo,

Nay con tự quy y.

Bấy giờ, cô Tu-ma-đề quý gối chấp tay, tán thán Thế Tôn:

Tự hàng, hàng phục người;

Tự chánh, lại chánh người;

Tự độ, độ người dân;

Đã giải, lại giải người.

Tự tịnh, khiến người tịnh,

Tự soi, soi quần sinh.

Không ai không được độ;

Dẹp đấu loạn, không tranh.

An trụ cực tịnh khiết;

Tâm ý không lay động.

[664b01] Mười Lục thương xót đời:

Con kính lễ lần nữa.

“Ngài có tâm từ, bi, hi, xả,* đầy đủ Không, Vô tướng, Vô nguyện.¹⁰⁹⁵ Ở trong cõi dục là tối tôn đệ nhất. Trên tất cả trời. Bảy thánh tài đầy đủ. Các hàng trời, người, đáng Tự nhiên¹⁰⁹⁶, hàng Phạm sanh,¹⁰⁹⁷ cũng không ai bằng, cũng không thể giống tướng mạo. Nay con tự quy y.”

Khi ấy, sáu nghìn bà-la-môn thấy Thế Tôn tạo ra mọi thần biến như thế, mọi người tự bảo nhau: “Chúng ta nên rời nước này dời đến nước khác. Sa-môn Cù-đàm này đã hàng phục nhân dân trong nước này.” Sáu nghìn bà-la-môn lúc đó liền đi ra khỏi nước, không trở lại nước này nữa. Giống như sư tử vua loài thú ra khỏi sơn cốc, nhìn quanh bốn hướng, rồi rống lên ba tiếng mới đi tìm mồi. Các loài thú đều tìm đường bỏ chạy mà không biết chạy đi đâu, bay tìm chỗ núp kín. Hoặc ngay đến voi có thần lực nghe tiếng sư tử, chúng cũng tìm đường bỏ chạy không thể tự yên. Vì sao vậy? Vì Sư tử, vua loài thú thật có oai thần. Ở đây cũng vậy, sáu nghìn bà-la-môn kia nghe tiếng Thế Tôn, thấy đều bỏ chạy, không tự yên được. Vì sao vậy? Vì Sa-môn Cù-đàm có oai lực lớn.

Bấy giờ, Thế Tôn xả thần túc, đi bình thường, vào trong thành Mãn Phú. Khi chân Thế Tôn vừa đạp lên ngưỡng cửa, ngay đó trời đất chấn động mạnh. Các chư thiên, tôn thân rải hoa cúng dường. Nhân dân khi thấy dung nhan Thế Tôn các căn tịch tĩnh, có ba mươi hai tướng tốt, tám mươi vẻ đẹp hiển hiện, họ liền nói kệ này:

Lưỡng túc tôn vi diệu;

Bà-la-môn không dám đương.

Vô có thờ bà-la-môn,

Mất đáng Nhân trung tôn.

Thế Tôn khi đến nhà Trưởng giả, tới chỗ ngồi mà ngồi. Bấy giờ, nhân dân nước kia thật là đông đảo. Nhà trưởng giả lúc ấy có tám vạn bốn nghìn người dân, tất cả đều vân tập, để nhìn Thế Tôn cùng chúng Tăng, khiến nhà cửa của nhà Trưởng giả muốn sụp đổ. Bấy giờ, Thế Tôn nghĩ: “Nhân dân ở đây ắt có gây thiệt hại. Ta nên dùng thần túc khiến cho nhân dân cả nước thấy thân Ta cùng Tăng Tỳ-kheo.”

Rồi Thế Tôn liền hoá nhà cửa trưởng giả thành sắc lưu ly, trong ngoài thấy nhau, giống như xem châu trong bàn tay. Khi ấy, cô Tu-ma-đề đến trước Thế Tôn, đánh lễ sát chân, buồn vui lẫn lộn, liền nói [664c02] kệ này:

Đáng Nhất thiết trí trọn đủ,

Độ tận tất cả pháp,

Đã đoạn kết dục ái;

Nay con tự quy y.

Thà cho cha mẹ con,

Huỷ hoại đôi mắt con;

Chớ để con đến đây,

Trong ngũ nghịch, tà kiến.

Xưa tạo duyên ác nào,

Nên bị đến nơi này?

Như chim vào lưới bẫy.

Nguyện dứt kết nghi này.

Bấy giờ, Thế Tôn lại dùng kệ đáp cô rằng:

Nay con chớ lo sầu,

Định tĩnh tự mở ý.

Cũng đừng khởi tưởng chấp.

Nay Như Lai sẽ giảng.

Con vốn không do tội

Mà khiến phải đến đây.

Vì quả báo thệ nguyện

Muốn độ chúng sanh này.

Nay hãy nhớ gốc rễ,

Không đọa ba đường ác.

Hàng nghìn loài chúng sanh

Con sẽ được độ trước.

Ngày nay hãy trừ sạch,

Khiến mắt trí tỏ sáng;

Khiến cho loài trời người,

Thấy con như xem châu.

Cô Tu-ma-đề nghe những lời này xong, vui mừng hớn hờ không kể xiết được.

Bảy giờ, trưởng giả đem người hầu của mình theo cung cấp đồ ăn thức uống, những món ngon ngọt. Thấy Thế Tôn ăn xong, đã dùng nước rửa, ông bèn lấy một ghế nhỏ ngồi trước Như Lai, cùng các người tùy tùng và tám vạn bốn nghìn chúng đều lần lượt ngồi, hoặc có người tự xưng tên họ mà ngồi. Thế Tôn lần lượt nói các đề tài vi diệu cho trưởng giả và tám vạn bốn nghìn nhân dân kia. Các đề tài luận về giới, luận về thí, luận về sinh thiên, dục là tướng bất tịnh, là hữu lậu ô uế, xuất gia là con đường xuất yếu.

Thế Tôn khi thấy trưởng giả và cô Tu-ma-đề cùng tám vạn bốn nghìn nhân dân tâm ý khai mở, nên các pháp khổ, tập, diệt, đạo mà chư Phật Thế Tôn thường thuyết; Thế Tôn đều thuyết cả cho chúng sanh ở đây. Mọi người ngay trên chỗ ngồi mà sạch hết các trần cấu, được pháp nhãn thanh tịnh. Giống như vải cực trắng sạch dễ nhuộm màu. Ở đây cũng như vậy, trưởng giả Mãn Tài, cô Tu-ma-đề và tám vạn bốn nghìn nhân dân sạch hết các trần cấu, được pháp nhãn thanh tịnh, không còn hồ nghi, được không sợ hãi, thấy đều tự quy y Tam bảo, thọ trì ngũ giới. Bảy giờ, cô Tu-ma-đề ở trước Phật nói kệ này:

Như Lai tai trong suốt,

Nghe con gặp khổ này,

Giáng thần đến đây rồi,

Mọi người được pháp nhãn.

Thế Tôn nói pháp xong, từ chỗ ngồi đứng dậy, trở về trú xứ. Khi ấy, các Tỳ-kheo bạch Phật:

“Cô Tu-ma-đề vốn đã tạo nhân duyên gì mà sinh trong nhà phú quý? Lại tạo nhân duyên gì mà rơi vào nhà tà kiến này? Lại tạo công đức lành nào, nay được pháp nhãn thanh tịnh? Lại tạo công đức nào khiến tám vạn bốn nghìn người đều được pháp nhãn thanh tịnh?”

Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Quá khứ lâu xa trong Hiền kiếp này, có Phật Ca-diếp, Minh hạnh túc, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu, Thiên nhân sư, Phật Thế tôn. Ngài ở tại nước Ba-la-nại, đi du hoá nơi này, cùng chúng hai vạn đại Tỳ-kheo.

Bấy giờ, có vua tên Ai Mẫn, có con gái tên Tu-ma-na. Cô này rất có tâm cung kính hướng về Như Lai Ca-diếp, vâng giữ giới cấm, thường thích bố thí, và cúng dường bốn việc. Thế nào là bốn? Một là bố thí, hai là ái kính, ba là lợi người, bốn là đồng lợi.¹⁰⁹⁸

Cô ở chỗ Như Lai Ca-diếp mà tụng Pháp cú. Ở trên lầu cao, lớn tiếng tụng tập, phát nguyện rộng lớn này: “Con hằng có pháp bốn nhiếp thọ¹⁰⁹⁹ này; lại ở trước Như Lai mà tụng Pháp cú. Trong đó nếu có chút phước nào, cầu cho con sinh vào chỗ nào, không rơi vào ba đường dữ, cũng không rơi vào nhà nghèo; đời vị lai cũng sẽ lại gặp bậc tối tôn như vậy. Khiến cho con chẳng chuyển đổi thân nữ mà được pháp nhãn thanh tịnh.” Nhân dân trong thành sau khi nghe vương nữ thế nguyện như vậy đều cùng tụ tập đến chỗ vương nữ, nói:

“Hôm nay, Vương nữ rất là chí tín, tạo các công đức, bốn sự¹¹⁰⁰ không thiếu: Bố thí, kiêm ái, lợi người, đồng lợi. Lại phát thế nguyện, mong đời sau gặp bậc như vậy, thuyết pháp cho nghe để được pháp nhãn thanh tịnh. Hôm nay, Vương nữ đã phát thế nguyện, cùng với nhân dân cả nước chúng tôi đồng thời được độ.”

Bấy giờ, Vương nữ đáp:

“Tôi đem công đức này cùng thí đến các [665b01] người. Nếu gặp Như Lai thuyết pháp, sẽ cùng lúc được độ.

“Tỳ-kheo, các người há có nghi sao? Chớ quán sát vậy. Vua Ai Mẫn lúc ấy, nay chính là trưởng giả Tu-đạt. Vương nữ lúc ấy, nay chính là Tu-ma-đề. Nhân dân trong nước lúc ấy, nay chính là tám vạn bốn nghìn chúng. Do thệ nguyện kia, nay gặp thân Ta, nghe pháp đặc đạo; cùng nhân dân kia đều được pháp nhãn thanh tịnh. Hãy ghi nhớ phụng hành ý nghĩa này. Vì sao vậy? Vì bốn sự này là ruộng phước tốt nhất. Nếu có Tỳ-kheo nào thân cận bốn sự, liền được bốn đế. Nên cầu phương tiện thành tựu pháp bốn sự. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.¹¹⁰¹

---o0o---

31. PHẨM TẶNG THUỢNG

KINH SỐ 01¹¹⁰²

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Sanh Lậu bà-la-môn đến chỗ Thế Tôn, chào hỏi thăm nhau rồi ngồi qua một bên. Khi ấy, bà-la-môn bạch Thế Tôn:

“Sống trong rừng, ở trong hang, thật là khổ thay! Sống một mình, đi đứng một mình, dụng tâm thật khó!”

Thế Tôn bảo:

“Thật vậy, bà-la-môn, như những gì ông nói. Sống trong rừng, ở trong hang, thật là khổ thay! Sống một mình, đi đứng một mình, dụng tâm thật khó! Vì sao vậy? Ngày xưa, lúc Ta chưa thành Phật đạo, hành hạnh Bồ-tát, Ta thường nghĩ: ‘Sống trong rừng, ở trong hang, thật là khổ thay! Sống một mình, đi đứng một mình, dụng tâm thật khó!’”

Bà-la-môn bạch Phật:

“Đôi với các thiện gia nam tử với tín tâm kiên cố xuất gia học đạo, Sa-môn Cù-đàm là tối thượng thủ, đem lại nhiều lợi ích, [665c01] làm người dẫn đường cho đám bằng hữu ấy.”

Thế Tôn bảo:

“Thật vậy, bà-la-môn, như những gì ông nói. Có những thiện gia nam tử, với tín tâm kiên cố, Ta là tối thượng thủ, đem lại nhiều lợi ích, làm người dẫn đường cho đám bằng hữu ấy. Nếu thấy Ta, họ đều khởi lòng hổ thẹn, đến trong núi khe, sống trong động vắng vẻ.

“Bấy giờ, Ta nghĩ thầm, các Sa-môn, Bà-la-môn có thân hành bất tịnh, mà gàn gỏi, sống chỗ vắng vẻ không người, do thân hành bất tịnh, thì ở đó chỉ luống nhọc công, chẳng phải hành chân thật, mà là pháp ác, bất thiện, sự kính sợ. Nhưng nay, Ta với thân hành không phải bất tịnh, gàn gỏi, sống nơi vắng vẻ. Với những gì là thân hành bất tịnh, do gàn gỏi, sống nơi vắng vẻ, những điều ấy không có nơi Ta. Vì sao vậy? Nay, Ta thân hành thanh tịnh. Trong những vị A-la-hán,¹¹⁰³ do thân hành thanh tịnh, ưa ở nơi hang vắng, Ta là tối thượng thủ. Cũng vậy, bà-la-môn, Ta tự quán thân, thấy sở hành thanh tịnh nên ưa ở nơi vắng vẻ, lại càng vui thích.

“Bấy giờ, Ta nghĩ thầm, những Sa-môn, Bà-la-môn nào với ý hành không thanh tịnh, mạng không thanh tịnh, mà gàn gỏi, sống nơi vắng vẻ không người; họ tuy có hạnh này nhưng vẫn không phải chân chánh; do đó, họ đều đầy đủ pháp ác bất thiện,¹¹⁰⁴ điều này Ta không có. Vì sao vậy? Vì nay những việc làm của thân, miệng, ý, mạng Ta đều thanh tịnh.

“Có những Sa-môn, Bà-la-môn thân, miệng, ý, mạng đều thanh tịnh, ưa ở nơi vắng vẻ thanh tịnh, điều này thì Ta có. Vì sao vậy? Vì nay những sở hành bởi thân, miệng, ý, mạng, của Ta thanh tịnh. Trong những A-la-hán do thân, miệng, ý, mạng thanh tịnh, nên ưa ở nơi thanh vắng, Ta là tối thượng thủ. Như vậy, bà-la-môn, khi Ta có thân, miệng, ý, mạng thanh tịnh, khi ấy lại càng ưa thích sống nơi vắng vẻ.

“Bấy giờ, Ta nghĩ thầm, Sa-môn, Bà-la-môn có nhiều điều phải sợ hãi kinh khiếp khi sống ở nơi nhàn vắng; đó là pháp ác bất thiện, sự sợ hãi kinh khiếp. Nhưng nay, Ta không có bất cứ sự sợ hãi nào khi sống nơi vắng vẻ không người. Trong các Sa-môn, Bà-la-môn có tâm sợ hãi kinh khiếp khi sống ở chỗ vắng vẻ, trong số đó không có Ta. Vì sao vậy? Vì nay Ta không

có bất sự sợ hãi nào ở nơi vắng vẻ mà tự an trú. Ta không ở trong số những người có tâm sợ hãi kinh khiếp khi sống ở nơi vắng vẻ. Vì sao vậy? Vì nay Ta đã liả khổ hoạn, không đồng với họ. Như vậy, bà-la-môn, Ta quán sát ý nghĩa này rồi, không có sợ hãi, lại càng thêm vui thích.

“Những Sa-môn, Bà-la-môn nào mà khen mình, chê người, tuy sống ở chỗ vắng vẻ vẫn có tướng bất tịnh.¹¹⁰⁵ Nhưng Ta, này bà-la-môn, Ta không chê bai người khác, [666a01] cũng không tự khen mình. Những ai tự khen mình lại chê bai người khác, Ta không phải người đó. Vì sao vậy? Vì nay Ta không có mạn. Trong các Hiền thánh không có mạn, Ta là tối thượng thủ. Ta quán sát ý nghĩa này rồi, lại càng vui thích hơn¹¹⁰⁶ .

“Những Sa-môn¹¹⁰⁷ nào ham cầu lợi dưỡng, không hề biết đủ. Nhưng hôm nay, Ta không ham cầu lợi dưỡng. Vì sao vậy? Vì nay Ta không cầu có nhiều hơn người, và cũng tự biết đủ. Trong những người biết đủ, Ta là thượng thủ. Ta quán sát ý nghĩa này rồi, lại vui thích hơn.

“Những Sa-môn, Bà-la-môn nào ôm lòng biếng nhác, không chuyên cần tinh tấn, mà gàn gỏi nơi vắng, Ta không phải người đó. Vì sao vậy? Vì nay Ta có tâm đồng mãnh, nên trong đó không lười mệt. Trong các Hiền thánh có tâm đồng mãnh, Ta là tối thượng thủ. Ta quán sát ý nghĩa này rồi, lại càng vui thích hơn.

“Bấy giờ, Ta lại nghĩ, những Sa-môn, Bà-la-môn nào hay nhiều quên lãng, mà sống ở nơi vắng vẻ; tuy có hạnh này vẫn có pháp ác bất thiện¹¹⁰⁸ . Nhưng nay Ta không có những điều quên lãng. Lại này bà-la-môn, Ta không có trong số những người hay quên lãng. Trong các Hiền thánh không hay quên lãng, Ta là tối thượng thủ. Nay Ta quán sát ý nghĩa này rồi, lại càng vui thích hơn.

“Bấy giờ, Ta lại nghĩ, những Sa-môn, Bà-la-môn nào mà ý loạn, không định; những người ấy liền có pháp ác bất thiện, cùng chung với hành ác. Nhưng nay Ta ý không hề loạn, thường như nhất tâm. Ta không có trong số những người có tâm ý loạn, bất định. Vì sao thế? Vì Ta thường nhất tâm. Trong các Hiền thánh có tâm chuyên nhất, định tĩnh, Ta là tối thượng thủ. Nay Ta quán sát ý nghĩa này rồi, lại càng vui thích hơn khi sống ở nơi vắng vẻ.

“Bấy giờ, Ta lại nghĩ, những Sa-môn, Bà-la-môn nào mà ngu si, tâm tối cũng như bày dê, người ấy liền có pháp ác bất thiện. Ta không phải người đó. Nhưng nay Ta thường có trí tuệ, không có chỗ ngu si, sống ở nơi vắng.

Những hành như vậy, có ở nơi Ta. Nay Ta thành tựu trí tuệ. Trong các Hiền thánh thành tựu trí tuệ, Ta là tối thượng thủ. Nay Ta quán sát ý nghĩa này rồi, lại càng vui thích hơn khi sống ở nơi vắng vẻ.

“Khi Ta sống ở nơi vắng vẻ, lúc đó, giả sử cây cối gãy đổ, chim thú chạy bay, bấy giờ Ta nghĩ thầm: ‘Đây là khu rừng đáng kinh sợ.’ Rồi lại nghĩ thầm, ‘Nếu có điều kinh sợ xảy đến, Ta sẽ tìm cầu phương tiện khiến nó không xảy đến nữa.’ Khi Ta đi kinh hành, nếu có sự kinh sợ xảy đến, lúc này, Ta cũng không ngồi, nằm; chỉ khi nào trừ được sự kinh sợ, sau đó mới ngồi, nằm. Khi Ta đứng, nếu sự kinh sợ xảy đến, lúc ấy Ta không kinh hành, cũng không ngồi xuống, chỉ khi nào trừ được sự kinh sợ, sau đó mới ngồi. Khi Ta ngồi, nếu sự kinh sợ xảy đến, lúc ấy Ta không kinh hành, chỉ khi nào trừ được sự kinh sợ, rồi sau mới ngồi. Khi Ta nằm, nếu sự kinh sợ xảy đến, lúc ấy, Ta không kinh hành, cũng không ngồi, chỉ khi nào trừ được sự kinh sợ, sau đó mới ngồi.

“Bà-la-môn nên biết, những Sa-môn, Bà-la-môn nào không hiểu đạo lý ban ngày với ban đêm, nay Ta nói người ấy rất ngu si.¹¹⁰⁹ Nhưng Ta, này bà-la-môn, hiểu đạo lý ở trong ban ngày và ban đêm, thêm có tâm dũng mãnh, cũng không hư vọng, ý không thác loạn, hằng chuyển nhất tâm, không tưởng tham dục, có tâm có tứ, có hỷ lạc do viễn ly sanh,¹¹¹⁰ nhập sơ thiền. Đó là, này bà-la-môn, tâm thứ nhất Ta sống an lạc trong hiện pháp.¹¹¹¹

“Trừ tâm và tứ, nội tâm tịch tĩnh, chuyên nhất ý, không tầm, không tứ, có hỷ lạc do định sinh, chứng nhập và an trú nhị thiền, nhập nhị thiền. Đó là, này bà-la-môn, Ta tâm thứ hai sống an lạc trong hiện pháp.¹¹¹²

“Ta ly hỷ, an trú xả, hằng tự giác tri, thân có tri giác lạc, điều mà các hiền thánh nói là xả, niệm, an trú lạc, nhập tam thiền. Đó là, này bà-la-môn, tâm thứ ba sống an lạc trong hiện pháp.¹¹¹³

“Lại nữa, khổ, lạc đã trừ, ưu và hỷ từ trước đã trừ, không lạc không khổ, xả, niệm thanh tịnh, nhập tứ thiền. Đó là, này bà-la-môn, tâm tăng thượng thứ tư mà Ta tự giác tri, tâm ý an trú.

“Khi Ta đang sống ở nơi vắng vẻ, có bốn tâm tăng thượng này, Ta do tâm tam-muội này, thanh tịnh không tỳ vết, cũng không kết sử, được không sợ hãi, tự biết túc mạng một đời, hai đời, ba đời, bốn đời, năm đời, mười đời, hai mươi đời, ba mươi đời, bốn mươi đời, năm mươi đời, trăm đời, nghìn đời, kiếp thành hoại đều phân biệt hết. Ta từng sinh chỗ nọ, tên gì, họ gì, ăn

thức ăn như thế, chịu khổ vui như thế , v.v.. Từ đó Ta chết mà sinh nơi này, chết đây sinh kia, nhân duyên gốc ngọn đều rõ ràng hết.

“Bà-la-môn nên biết, vào đầu hôm Ta đắc được [666c01] minh thứ nhất, trừ vô minh, không u tối nữa, tâm ưa sống nơi vắng vẻ mà tự giác tri.

“Lại nữa, với tâm tam-muội không tỳ vết, không kết sử, tâm ý tại định, được không sợ hãi mà biết chúng sanh người sinh, người chết. Ta lại dùng thiên nhãn quán chúng sanh người sinh, người chết, sắc lành sắc dữ, cõi lành, đường dữ, hoặc tốt, hoặc xấu, tùy hạnh thiện ác đều phân biệt hết. Có các chúng sanh thân làm ác, miệng nói ác, ý nghĩ ác, phỉ báng Hiền thánh, hằng ôm tà kiến, tương ưng với tà kiến, khi thân hoại mạng chung sinh trong địa ngục. Có các chúng sanh thân làm lành, miệng nói lành, ý nghĩ lành, không phỉ báng Hiền thánh, hằng tu chánh kiến, tương ưng với chánh kiến, khi thân hoại mạng chung sinh đường lành lên trời. Ta lại dùng thiên nhãn thanh tịnh không tỳ vết quán chúng sanh người sinh, người chết, sắc lành, sắc dữ, đường lành, đường ác, hoặc tốt hay xấu, các hạnh bổn Ta đều biết rõ.

“Bà-la-môn nên biết, vào lúc giữa đêm, Ta được minh thứ hai, không còn tăm tối, tự giác tri, vui sống ở nơi vắng vẻ.

“Ta, lại với tam-muội thanh tịnh không tỳ vết, cũng không kết sử, tâm ý được định, được không sợ hãi, được tâm diệt tận lậu, cũng biết như thật không hư dối, rằng ‘Đây là khổ.’ Ngay khi ấy, Ta được tâm này, tâm được giải thoát khỏi dục lậu, hữu lậu, vô minh lậu; sau khi giải thoát, liền được trí giải thoát, biết như thật rằng, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc làm đã xong, không còn tái sinh, như thật mà biết.

“Đó là, này bà-la-môn, Ta cuối đêm được minh thứ ba, không u tối nữa.

“Thế nào, này bà-la-môn, có tâm này chăng, Như Lai có tâm dục, tâm sân hận, tâm ngu si chưa dứt, khi sống ở nơi vắng vẻ? Này bà-la-môn, chớ xem như thế. Vì sao thế? Vì ngày nay Như Lai vĩnh viễn diệt trừ các lậu, hằng ưa sống nơi thanh vắng, không sống giữa người đời. Hôm nay, Ta khi quán sát hai ý nghĩa này, thích sống nơi vắng vẻ. Thế nào là hai? Tự mình sống ở nơi vắng vẻ, và độ hết chúng sanh không thể tính kể.”¹¹¹⁴

Bấy giờ, bà-la-môn Sanh Lậu bạch Phật:

“Ngài đã vì thương xót chúng sanh, độ cho tất cả.”

Rồi bà-la-môn lại bạch Phật:

“Thôi, thôi, Thế Tôn! Những điều được nói đã quá nhiều. Ví như người gù được thẳng, người mê được đường, người mù được mắt, trong tối thấy sáng. Cũng vậy, Sa-môn Cù-đàm dùng vô số phương tiện, vì con mà thuyết pháp. [667a01] Nay con xin quy y Phật, Pháp, Tăng. Từ nay về sau con thọ trì ngũ giới, không sát sanh nữa, làm Ưu-bà-tắc.”

Bấy giờ, bà-la-môn Sanh Lậu nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ở vườn Cù-sur, ở Câu-thâm, nơi bốn đức Phật đời quá khứ đã ở.

Bấy giờ, vua Ưu-điền¹¹¹⁵ cùng phu nhân Xá-di¹¹¹⁶ và năm trăm cô gái muốn đến vườn dạo chơi ngắm cảnh. Ngay khi ấy, trong thành Xá-vệ có một Tỳ-kheo nghĩ: ‘Ta xa Thế Tôn đã lâu, muốn đến lễ bái thăm hỏi.’

Đến giờ, Tỳ-kheo đắp y, ôm bát vào thành Xá-vệ khát thực; ăn xong thu xếp y bát, toạ cụ. Ông lại dùng thần túc bay lên hư không, đến nước Câu-thâm.¹¹¹⁷ Tỳ-kheo ấy xả thần túc, đi vào rừng, đến một chỗ vắng, ngồi kiết già tĩnh toạ, chánh thân, chánh ý, buộc niệm ở trước. Khi ấy, phu nhân Xá-di dẫn năm trăm cô gái đến rừng này. Phu nhân Xá-di từ xa trông thấy Tỳ-kheo dùng thần túc đến ngồi dưới bóng cây, liền đến trước Tỳ-kheo cúi lạy rồi chấp tay đứng trước, năm trăm cô gái đều cúi lạy và chấp tay đứng vây quanh.

Lúc ấy, vua Ưu-điền từ xa trông thấy năm trăm cô gái chấp tay đứng vây quanh Tỳ-kheo này, liền nghĩ: “Trong đây chắc có bầy nai, hoặc có các loài thú, chắc chắn không nghi.” Vua liền cỡi ngựa chạy mau đến đám phụ nữ. Phu nhân Xá-di xa thấy vua đến liền nghĩ: “Vua Ưu-điền cực kỳ hung ác, có thể hại Tỳ-kheo này.” Phu nhân bèn đưa tay mặt lên đầu vua:

“Đại vương nên biết, đây là Tỳ-kheo, chớ có kinh sợ.”

Vua liền xuống ngựa, bỏ cung, đến chỗ Tỳ-kheo, bảo Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo, thuyết pháp cho ta nghe!”

Tỳ-kheo ấy đưa mắt trông vua, im lặng không nói.

Vua lại bảo Tỳ-kheo:

“Mau thuyết pháp cho ta!”

Tỳ-kheo lại đưa mắt nhìn vua, im lặng không nói.

Vua lại nghĩ: “Nay ta hãy hỏi những sự việc ở trong thiên. Nếu thuyết cho ta, ta sẽ cúng dường, trọn đời thí cho y phục, [667b01] thức ăn uống, giường chõng, thuốc thang trị bệnh. Nếu chẳng thuyết cho ta, ta sẽ giết.” Vua lại bảo Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo, thuyết pháp cho ta!”

Tỳ-kheo kia vẫn im lặng không đáp.

Bấy giờ, thọ thần biết tâm vua, liền hoá ra một bầy nai ở đàng xa, muốn làm loạn tai mắt của vua khiến khởi nghĩ chuyện khác. Khi ấy, vua thấy nai liền nghĩ: “Ta hãy bỏ Sa-môn này. Sa-môn rất cuộc đi đâu cho khỏi.”

Vua liền cỡi ngựa đi bắn bầy nai. Phu nhân bèn thưa:

“Nay Tỳ-kheo đến đâu?”

Tỳ-kheo nói:

“Tôi muốn đến trú xứ của bốn Phật, đến gặp Thế Tôn.”

Phu nhân bạch:

“Tỳ-kheo, nay đã đúng lúc. Ngài mau đi đến đó, đừng ở đây nữa, sẽ bị vua hại thì tội vua rất nặng.”

Tỳ-kheo ấy liền đứng lên xếp y bát bay lên hư không đi về phương xa. Phu nhân thấy Tỳ-kheo bay cao trên hư không, bèn gọi vua nói:

“Kính mong Đại vương, xem Tỳ-kheo này có đại thần túc. Ngay ở hư không vọt lên, ẩn mất tự tại. Nay Tỳ-kheo ấy còn có sức này, hưởng Phật Thích-ca Văn mà có thể bì kịp sao?”

Tỳ-kheo ấy đến vườn Cù-su, xả thần túc, bằng pháp bình thường đến chỗ Thế Tôn, cúi lạy rồi ngồi một bên. Thế Tôn hỏi Tỳ-kheo:

“Thế nào, Tỳ-kheo, nhập hạ ở thành Xá-vệ có nhọc nhằn chăng? Tuỳ thời khát thực có mệt mỏi không?”

Tỳ-kheo đáp:

“Con ở thành Xá-vệ không có gì mệt mỏi.”

Phật bảo Tỳ-kheo:

“Hôm nay có sao đến đây?”

Tỳ-kheo bạch Phật:

“Con cốt đến hầu thăm sức khỏe Thế Tôn.”

Thế Tôn bảo:

“Nay người thấy Ta và trụ xứ của bốn đức Phật thời quá khứ đây chăng? Nay người thoát khỏi tay vua, rất là đại kỳ! Sao người không thuyết pháp cho vua? Lại nữa, vua Ưu-điền nói: ‘Nay Tỳ-kheo hãy thuyết pháp cho ta. Nay có sao ông không thuyết pháp cho ta?’ Nếu Tỳ-kheo thuyết pháp cho vua, vua Ưu-điền sẽ rất hoan hỷ. Đã hoan hỷ, vua sẽ suốt đời cúng dường y phục, thức ăn uống, giường nằm, thuốc men trị bệnh.”

Tỳ-kheo bạch Phật:

“Vì vua muốn hỏi những sự việc ở trong thiền nên con không đáp nghĩa này.”

Thế Tôn bảo:

“Tỳ-kheo! Tỳ-kheo sao không nói cho vua nghe những sự việc [667c0] ở trong thiên?”

Tỳ-kheo đáp:

“Vua Ưu-điền dùng thiên này làm gốc; ôm lòng hung bạo, không có tâm từ, sát hại chúng sanh vô kể, tương ưng với dục, ba độc lừng lẫy, chìm trong vực sâu, không thấy Chánh pháp, tập hoặc vô tri, nhóm đủ các ác, hành động kiêu mạn, ý thế lực vua, tham đắm tài bảo, khinh mạn người đời, mù không có mắt. Người này dùng thiên làm gì? Phạm pháp thiên định là pháp vi diệu trong các pháp, khó thể giác tri, không có hình tướng, chẳng phải đem tâm lường được. Đây chẳng chỗ người thường đến được, chỉ người trí mới biết. Vì những cứ này nên con không thuyết pháp cho vua.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo:

“Nếu y cũ rách cần phải giặt mới sạch. Dục tâm cực thịnh cần nên quán tưởng bất tịnh, sau đó bèn trừ được. Nếu sân giận thịnh thì dùng tâm từ trừ đi. U ám ngu si thì dùng pháp mười hai duyên sau đó trừ hết. Nay Tỳ-kheo, cứ sao không thuyết pháp cho vua Ưu-điền? Nếu thuyết pháp, vua sẽ hết sức hoan hỷ. Ngay dù lửa cực mạnh vẫn có thể diệt được, huống nữa là người?”

Tỳ-kheo kia im lặng chẳng nói. Bấy giờ, Phật bảo Tỳ-kheo:

“Nhu Lai xử thế rất đặc biệt. Dù trời, rồng, quỷ thần, càn-thát-bà, ai hỏi nghĩa Như Lai, Ta sẽ thuyết cho họ. Giả sử quốc vương đại thần, nhân dân hỏi nghĩa Như Lai, Ta cũng sẽ thuyết cho họ. Nếu dòng sát- lợi, bốn chủng tánh, đến hỏi nghĩa, Ta cũng sẽ thuyết pháp cho. Vì sao thế? Vì hôm nay, Như Lai được bốn vô sở úy, thuyết pháp không có khiếp nhược; cũng được bốn thiên, trong đó tự tại, kiêm đắc bốn thần túc chẳng thể tính kể, hành bốn vô lượng tâm. Thế nên, Như Lai thuyết pháp không có khiếp nhược. La-hán, Bích-chi-phật không có thể kịp được. Thế nên, Như Lai thuyết pháp không khó. Nay, các Tỳ-kheo, các người hãy tìm phương tiện hành bốn vô lượng tâm: từ, bi, hỷ, xả. Như thế, các Tỳ-kheo, hãy học điều này. Vì sao Thế? Nếu Tỳ-kheo vì chúng sanh, thiện tri thức được gặp, và tất cả cha mẹ, tri thức, thân thuộc đều nhân lấy bốn sự dạy khiến họ biết pháp. Thế nào là bốn? Nên cung kính Phật là bậc Như Lai, Chí chơn Đẳng chánh giác, Minh hạnh túc, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu, Thiên Nhân sư, Phật Thế tôn, độ người vô lượng.

“Hãy nên cầu pháp, tu hành [668a01] pháp chính chân, trừ bỏ hành uế ác. Đây là điều mà bậc trí giả tu hành.

“Hãy tìm cầu phương tiện cúng dường chúng Tăng. Chúng của Như Lai thường hoà hợp nhau không có tranh tụng, pháp tùy pháp thành tựu, giới thành tựu, tam-muội thành tựu, trí tuệ thành tựu, giải thoát thành tựu, giải thoát tri kiến thành tựu. Đó là bốn đôi, tám bậc, mười hai hiền sĩ. Đây là Thánh chúng của Như Lai, đáng tôn đáng quý, là ruộng phước vô thượng của Thế gian.

“Lại nên khuyến trợ khiến hành pháp luật Hiền Thánh, không nhiễm ô, tịch tĩnh vô vi. Nếu có Tỳ-kheo nào muốn hành đạo, nên hành đủ pháp bốn sự¹¹¹⁸ này. Vì sao thế? Vì pháp cúng dường Tam bảo, tối tôn, tối thượng không ai sánh kịp. Như thế, các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có bốn hành tích của sự.¹¹¹⁹ Thế nào là bốn? Có hành tích lạc mà sở hành ngu hoặc;¹¹²⁰ đây là hành tích thứ nhất. Có hành tích lạc mà sở hành nhanh chóng; có hành tích khổ mà sở hành ngu hoặc; có hành tích khổ mà sở hành nhanh chóng.

“Thế nào gọi là lạc hành tích, sở hành ngu hoặc? Hoặc có một người tham dục, sân giận, ngu si lừng lẫy, sở hành rất khổ không tương ưng với gốc của hạnh. Người ấy năm căn ngu tối không được lanh lợi. Thế nào là năm? Đó là tín căn, tấn căn, niệm căn, định căn, tuệ căn. Nếu đem ý ngu để cầu tam-muội dứt hữu lậu, đây gọi là lạc hành tích, độn căn đác đạo.

“Thế nào gọi là hành tích lạc, sở hành nhanh chóng? Hoặc có một người không dục, không sân, hằng tự giảm bớt tham dục không ân cần; sân hận, ngu si rất giảm thiểu. Năm căn lanh lợi, không buông lung. Thế nào là năm? Nghĩa là tín căn, tấn căn, niệm căn, định căn, tuệ căn; đó là năm căn. Có

được năm căn, thành tựu tam-muội, diệt tận hữu lậu thành vô lậu. Đó gọi là bằng lợi căn mà hành nơi đạo tích.

“Thế nào gọi là hành tích khổ, sở hành ngu hoặc? Hoặc có một người lòng dâm quá nhiều; sân giận, ngu si lừng lẫy. Người ấy sống với pháp này mà dứt sạch hữu lậu, thành tựu vô lậu. Đó gọi là khổ hành tích độn căn.

“Thế nào gọi là hành tích lạc, sở hành nhanh chóng? Hoặc có một người ít dục, ít dâm, không sân hận, cũng không khởi tưởng hành ba việc này. Lúc ấy, năm căn này không thiếu sót. Thế nào là năm? Nghĩa là tín căn, tấn căn, niệm căn, định căn, tuệ căn; đó là năm. Người ấy bằng pháp này mà được tam-muội, dứt hữu lậu thành vô lậu. Đó gọi là khổ hành lợi căn.

“Đó là, này Tỳ-kheo, có bốn hành tích này. Hãy tìm cầu phương tiện bỏ ba hành tích trước, vâng hành một hành sau. Vì có sao? Vì với khổ hành tích, khó đắc tam-muội. Khi đã đắc, liền thành đạo, tồn tại lâu ở đời. Vì sao thế? Chẳng thể đem lạc cầu lạc, do khổ mà sau mới thành đạo. Thế nên, này các Tỳ-kheo, hãy thường dùng phương tiện thành tựu hành tích này. Như thế, các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ở thành La-duyệt, trong khu Ca-lan-đà, Trúc viên, cùng với đại chúng năm trăm Tỳ-kheo.

Bấy giờ, bốn bà-la-môn cùng đắc ngũ thông, tu hành pháp lành, ở chung một chỗ, bàn luận với nhau rằng: “Lúc thần chết đến, chẳng tránh người mạnh khỏe. Mỗi người hãy ẩn nấp khiến thần chết không biết chỗ đến.”

Sau đó, một bà-la-môn bay lên không trung, muốn được khỏi chết; nhưng tránh chẳng khỏi, mà chết ở không trung. Vị bà-la-môn thứ hai lặn xuống đáy biển lớn, muốn được khỏi chết, nhưng chết ở đó. Bà-la-môn thứ ba muốn khỏi chết, chui vào lòng núi Tu-di và chết trong đó. Bà-la-môn thứ tư chui xuống đất, đến biên tế kim cang, muốn được thoát chết, lại chết ở đó.

Bấy giờ, Thế Tôn dùng thiên nhãn xem thấy bốn bà-la-môn, mỗi người đều tránh chết mà thấy đều chết. Thế Tôn liền nói kệ:

Không phải hư không, biển,

Không phải vào hang đá,

Không có địa phương nào,

Thoát khỏi không bị chết¹¹²¹

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ở đây, này Tỳ-kheo, có bốn vị bà-la-môn, tụ tập một nơi, muốn được khỏi chết. Mỗi người quay tìm chỗ chạy mà không [668c01] khỏi chết. Một người ở hư không, một người vào biển lớn, một người vào lòng núi, một người xuống đất, đồng chết hết. Thế nên, các Tỳ-kheo, muốn được khỏi chết, nên tư duy bốn pháp bốn.¹¹²² Thế nào là bốn?

“Tất cả hành vô thường; đó là pháp bốn thứ nhất, hãy niệm tưởng tu hành. Tất cả hành là khổ, đó là pháp bốn thứ hai, hãy nên tư duy. Tất cả pháp vô ngã; đây là pháp bốn thứ ba, hãy nên tư duy. Niết-bàn là diệt tận; đây là pháp bốn thứ tư, hãy nên cùng tư duy. Như thế, này các Tỳ-kheo, hãy cùng tư duy bốn pháp này. Vì sao thế? Vì sẽ thoát sanh, già, bệnh, chết, sầu lo não khổ. Đây là nguồn của khổ. Như thế, các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Trời Tam thập tam có bốn vườn cảnh để ngắm. Chư thiên ở đó vui chơi hưởng vui ngũ dục. Bốn vườn gì? Vườn cảnh Nan-đà-bàn-na,¹¹²³ vườn cảnh Thô sấp,¹¹²⁴ vườn cảnh Trú dạ,¹¹²⁵ vườn cảnh Tạt chủng.¹¹²⁶

“Trong bốn vườn có bốn ao tắm, ao tắm rất mát, ao tắm hương thơm, ao tắm nhẹ nhàng, ao tắm trong suốt. Thế nào là bốn? Ao tắm Nan-đà,¹¹²⁷] ao tắm Nan-đà đánh, ao tắm Tô-ma;¹¹²⁸ ao tắm Hoan duyệt.¹¹²⁹ Tỳ-kheo nên biết, trong bốn vườn có bốn ao tắm này khiến người thân thể thơm sạch, không có bụi bặm.

“Vì sao gọi là vườn Nan-đà-bàn-na? Nếu Trời Tam thập tam vào vườn Nan-đà-bàn-na, tâm tánh sẽ vui vẻ không dừng được; ở đó vui chơi, nên gọi là vườn Nan-đà-bàn-na.

“Vì sao gọi là vườn Tho sáp? Nếu Trời Tam thập tam vào trong vườn này, thân thể sẽ hết sức thô. Ví như mùa đông lấy hương bôi lên thân, thân hết sức thô, chẳng như lúc thường. Vì thế nên gọi là vườn Tho sáp.

Sao gọi là vườn Trú dạ? Khi Trời Tam thập tam vào trong vườn này, nhan sắc chư Thiên sẽ khác nhau, tạo bao nhiêu hình thể, ví như phụ nữ mặc các loại áo xiêm, chẳng giống lúc thường. Đây cũng như thế. Nếu Trời Tam thập tam vào trong vườn sẽ trở thành các hình sắc không giống lúc thường. Vì thế nên gọi là vườn Trú dạ.

“Vì sao gọi là vườn Tạt chủng? Bảy giờ, các vị trời tôn quý nhất, và trời bậc trung và trời bậc thấp, khi vào trong vườn này đều trở thành giống nhau. Nếu là trời thấp nhất thì không được vào ba vườn kia. Ví như vườn của Chuyển luân Thánh vương vào, các vua khác không được vào vườn tắm rửa. Còn nhân dân chỉ có thể đứng xa nhìn. Đây cũng như thế, nếu chỗ Trời thần cao nhất vào tắm rửa, các Trời nhỏ khác không được vào. Thế nên, gọi là vườn Tạt chủng.¹¹³⁰

“Vì sao gọi là ao tắm Nan-đà? Nếu Trời Tam thập tam vào trong vườn này, lòng sẽ rất vui vẻ. Thế nên gọi là ao tắm Nan-đà.

“Vì sao gọi là ao tắm Nan-đà đánh? Nếu Trời Tam thập tam vào trong vườn này, từng cặp hai người nắm tay chà trên đỉnh đầu mà tắm. Ngay trong Thiên nữ cũng làm như thế. Do đó gọi là ao tắm Nan-đà đánh.

“Vì sao gọi là ao tắm Tô-ma? Nếu Trời Tam thập tam vào trong ao tắm này, bảy giờ, nhan mạo chư Thiên đều giống như người, không có đa dạng. Thế nên gọi ao tắm Tô-ma.

“Vì sao gọi là ao tắm Hoan duyệt? Nếu Trời Tam thập tam vào trong ao này sẽ đều không có lòng kiêu mạn cao thấp, tâm dâm giảm bớt, bấy giờ đồng nhất tâm mà tắm. Thế nên gọi là ao tắm Hoan duyệt.

“Đó là, này Tỳ-kheo, có nhân duyên này, có tên này.

“Nay trong Chánh pháp của Như Lai cũng lại như thế. Có tên bốn vườn. Thế nào là bốn? Vườn Từ, vườn Bi, vườn Hỷ, vườn Xả*. Đó là, Tỳ-kheo, trong chánh pháp Như Lai có bốn vườn này.

“Tại sao gọi là vườn Từ? Tỳ-kheo nên biết, do vườn Từ này mà sinh lên trời Phạm thiên; từ cõi trời Phạm thiên đó chết đi, sinh trong nhà hào quý, nhiều tiền lắm của, hằng có vui ngũ dục, an trú chưa từng rời mắt. Thế nên gọi là vườn Từ.

“Vì sao gọi là vườn Bi? Tỳ-kheo nên biết, nếu hay thân cận tâm bi giải thoát thì sinh cõi trời Phạm Quang Âm. Nếu sinh trở lại trong [69b01] loài người thì sinh nhà tôn quý, không có sân giận, cũng nhiều tiền lắm của. Vì thế nên gọi là vườn Bi.

“Vì sao gọi là vườn Hỷ? Nếu người hay thân cận vườn Hỷ thì sinh trời Quang âm. Nếu sinh trở lại trong loài người thì sinh nhà Quốc vương, lòng thường hoan hỷ. Vì thế nên gọi là vườn Hỷ.

“Vì sao gọi là vườn Xả*? Nếu người thân cận vườn xả thì sẽ sinh trời Vô tướng, thọ bốn vạn tám nghìn kiếp. Nếu lại sinh trong loài người thì sinh nhà ở chôn trung ương, cũng không sân hận, hằng xả¹¹³¹ tất cả hành phi pháp. Vì thế nên gọi là vườn Xả.

“Tỳ-kheo nên biết, trong Chánh pháp Như Lai có bốn vườn này khiến các Thanh văn được dạo chơi trong ấy. Trong bốn vườn này của Như Lai có bốn hồ tắm để hàng Thanh văn của Ta tắm rửa, dạo chơi trong ấy, dứt hết hữu lậu thành tựu vô lậu, không còn trần cấu. Những gì là bốn? Hồ có tâm, có tứ; hồ tắm không tâm, không tứ; hồ tắm xả* niệm;¹¹³² hồ tắm không khổ, không lạc.¹¹³³

Thế nào là hồ tắm có tâm có tứ? Tỳ-kheo đắc sơ thiên, ở trong các pháp hằng có tâm tứ, tư duy pháp trừ bỏ kết sử triền cái, vĩnh viễn không còn dư tàn. Thế nên gọi có tâm có tứ.

Thế nào là hồ tẩm không tằm không tứ? Tỳ-kheo đắc nhị thiên, diệt có tằm có tứ, lấy thiên làm thức ăn. Vì thế gọi là không tằm không tứ.

Thế nào gọi là hồ tẩm xả* niệm? Tỳ-kheo đắc tam thiên¹¹³⁴, diệt có tằm có tứ; không tằm, không tứ, hằng xả* niệm tam thiên. Vì thế gọi là hồ tẩm xả niệm.

Thế nào gọi là hồ tẩm không khổ không lạc? Tỳ-kheo đắc tứ thiên¹¹³⁵, cũng không niệm lạc, cũng chẳng niệm khổ; cũng không niệm pháp quá khứ, vị lai, chỉ dụng tâm ở trong pháp hiện tại, thế nên gọi là hồ tẩm không khổ không lạc.

“Do vậy, này các Tỳ-kheo, trong Chánh pháp của Như Lai có bốn hồ tẩm này, để hàng Thanh Văn của Ta ở trong ấy tẩm rửa, diệt hai mươi một kết, qua biển sinh tử, vào thành Niết-bàn. Thế nên, này các Tỳ-kheo, nếu muốn qua biển sinh tử này, hãy tìm cầu phương tiện diệt hai mươi một kết, vào thành Niết-bàn. Như thế, các Tỳ-kheo, hãy [669c01] học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06¹¹³⁶

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Vị như bốn con rắn độc lớn hết sức hung bạo được bỏ chung trong một cái hộp. Nếu có người từ bốn phương đến, muốn sống, không muốn chết, muốn tìm vui không tìm khổ, chẳng ngu chẳng tối, tâm ý không rối loạn, không bị trói buộc, khi ấy, nếu vua hay đại thần của vua gọi người này bảo, ‘Nay có bốn con rắn độc lớn, hết sức hung bạo. Ông nên tùy thời nuôi nấng, tẩm rửa chúng cho sạch; tùy thời cho ăn uống, đừng để thiếu thốn. Nay là lúc thích hợp, hãy đi mà làm đi!’

“Người kia trong lòng sợ hãi không dám tới thẳng trước, bèn bỏ chạy mà không biết chạy đường nào. Người kia lại được bảo rằng, ‘Nay ta sai năm người cầm đao kiếm theo sau ông. Nếu họ bắt được sẽ dứt mạng ông. Không được chậm trễ.’

“Người kia sợ bốn con rắn độc lớn, lại sợ năm người cầm đao kiếm, bèn phóng chạy tứ tung, không cần biết chạy đi đâu. Người kia lại được bảo rằng: ‘Nay ta lại sai sáu oan gia theo sau ông. Ai bắt được ông sẽ dứt mạng ông. Muốn làm gì hãy làm cho kịp thời!’

“Người kia sợ bốn con rắn độc lớn, lại sợ năm người cầm đao kiếm, lại sợ sáu oan gia, liền phóng chạy khắp nơi. Người kia khi thấy cái xóm hoang, muốn vào trong đó mà núp; nó gặp một căn nhà trống, gặp tường vách đổ, không có gì chắc chắn; nó thấy một cái ghe trống, hoàn toàn không có gì. Khi ấy có người thân hữu với nó, muốn giúp đỡ nó cho khỏi nạn, liền bảo, ‘Xóm vắng này có nhiều giặc cướp, muốn làm gì thì cứ tùy ý.’

“Người kia đã sợ bốn rắn độc lớn, lại sợ năm người cầm đao kiếm, lại sợ oan gia, lại sợ cái xóm vắng, liền phóng chạy khắp nơi. Người ấy nhắm phía trước, thấy có con sông lớn, vừa sâu vừa rộng, cũng không có người và cầu dò để có thể qua được bờ kia, mà chỗ người ấy đứng lại nhiều giặc cướp hung ác. Lúc đó, người ấy nghĩ, ‘Sông này rất sâu rộng, nhiều giặc cướp, làm sao qua được bờ kia? Nay ta nên gom góp cây cối, cỏ rác làm bè, nương vào bè này mà [670a01] từ bờ bên đây qua đến bờ bên kia.’ Người ấy liền gom cây cỏ làm bè, rồi qua được bờ kia, chí không di động.

“Các Tỳ-kheo nên biết, nay ta lấy ví dụ, nên khéo suy nghĩ. Nói nghĩa này là có nghĩa gì?

“Bốn rắn độc là bốn đại. Những gì là bốn đại? Đó là đất, nước, gió, lửa. Đó là bốn đại.

“Năm người cầm kiếm tức năm thủ uẩn. Những gì là năm? Đó là sắc uẩn, thọ* uẩn, tưởng uẩn, hành uẩn, thức uẩn.

“Sáu oan gia là ái dục.

“Xóm vắng là sáu xứ bên trong.¹¹³⁷ Thế nào là sáu? Đó là nhãn xứ, nhĩ xứ, tỷ xứ, thiệt xứ, thân xứ, ý xứ. Nếu người có trí tuệ, khi quán mắt, thấy thấy đều trống không, không chỗ gì, hư dối, vắng lặng, không bèn chắc. Khi quán tai, mũi, miệng, thân, ý, thấy đều trống không, đều rỗng lặng, cũng không bèn chắc.

“Nước là bốn bậc lưu. Thế nào là bốn? Dục bậc lưu, hữu bậc lưu, vô minh bậc lưu, kiến bậc lưu.

“Bè lớn là tám đạo phẩm của Hiền Thánh. Thế nào là tám? Chánh kiến, chánh tư duy, chánh ngữ, chánh tinh tấn, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh niệm, chánh định. Đó là tám đạo phẩm Hiền thánh.

“Muốn vượt qua nước là sức tinh tấn với phương tiện khéo léo. Bờ này là thân kiến.¹¹³⁸ Bờ kia là diệt thân kiến. Bờ này là quốc giới của vua A-xà-thế. Bờ kia là quốc giới của vua Tỳ-sa. Bờ này là quốc giới của Ba-tuần. Bờ kia là quốc giới của Như Lai.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ cùng với chúng đại Tỳ-kheo năm trăm người.

Lúc ấy trong thành Xá-vệ, có một Ưu-bà-tắc vừa mạng chung và lại sinh trong nhà đại trưởng giả tại thành Xá-vệ. Vị phu nhân lớn nhất mang thai. Thế Tôn dùng thiên nhãn thanh tịnh không tỳ vết để xem; thấy Ưu-bà-tắc này sinh trong nhà trưởng giả giàu nhất thành Xá-vệ. Ngay ngày đó lại có bà-la-môn thân hoại mạng chung sinh trong địa ngục. Thế Tôn cũng dùng thiên nhãn xem thấy. Cũng ngay ngày đó, trưởng giả Cấp Cô Độc mạng chung, sinh cõi thiện, lên trời. Thế Tôn cũng dùng thiên nhãn xem thấy. Ngay ngày hôm đó, cũng có một Tỳ-kheo [670b01] chứng nhập Niết-bàn, Thế Tôn cũng bằng thiên nhãn mà nhìn thấy.

Bấy giờ, Thế Tôn thấy bốn việc này rồi, liền nói kệ này:

Nếu người thọ bào thai,

Hành ác vào địa ngục;

Người lành sinh lên trời.

Vô lậu nhập Niết-bàn.

Nay người hiền thọ thai.

Bà-la-môn vào địa ngục.

Tu-đạt sinh lên trời.

Tỳ-kheo thì diệt độ.

Bấy giờ, Thế Tôn rời tĩnh thất, đến giảng đường Phổ tập mà ngồi. Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay có bốn việc mà nếu người tu hành theo thì khi thân hoại mạng chung sẽ được sinh trong loài người. Thế nào là bốn? Người mà thân, miệng, ý và mạng thanh tịnh không tỳ vết, lúc mạng chung sẽ được sinh trong loài người.

“Này Tỳ-kheo, lại có bốn pháp mà ai tập hành, người đó sẽ vào trong địa ngục. Thế nào là bốn? Thân, miệng, ý, và mạng không thanh tịnh. Đó là, này Tỳ-kheo, có bốn pháp này mà ai thân cận thì khi thân hoại mạng chung sẽ sinh vào trong địa ngục.

“Lại nữa, này Tỳ-kheo, lại có bốn pháp mà nếu ai tu tập hành theo thì sẽ sinh cõi lành, lên trời. Thế nào là bốn? Bồ thí, nhân ái, lợi người, đồng lợi.¹¹³⁹ Đó là, này Tỳ-kheo, ai hành pháp này, khi thân hoại mạng chung sẽ sinh cõi lành, lên trời.

“Lại nữa, này Tỳ-kheo, lại có bốn pháp nếu ai tập hành theo, khi thân hoại mạng chung, diệt tận hữu lậu, thành tựu vô lậu, tâm giải thoát, tuệ giải thoát, như thật biết rằng, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc làm đã xong, không còn tái sinh nữa. Thế nào là bốn? Thiền có tâm có tứ; thiền không tâm, không tứ; xả* niệm; thiền khổ lạc diệt.¹¹⁴⁰ Đó là, này Tỳ-kheo, có bốn pháp này, nếu ai tu tập thực hành theo đó thì sẽ diệt tận hữu lậu, thành tựu vô lậu, tâm giải thoát, tuệ giải thoát, như thật biết rằng, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc làm đã xong, không còn tái sinh nữa.

“Thế nên, này các Tỳ-kheo, thiện gia nam tử trong bốn bộ chúng, muốn sinh trong loài người, hãy tìm cầu phương tiện hành thân, miệng, ý, mạng thanh tịnh. Nếu muốn được sinh lên cõi trời, cũng hãy tìm cầu phương tiện hành

bốn ân huệ.¹¹⁴¹ Nếu muốn được hết hữu lậu, thành tựu vô lậu, tâm giải thoát, trí tuệ giải thoát, cũng hãy tìm cầu phương tiện hành bốn thiền. Như thế, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo [670c01] nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08¹¹⁴²

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ngoài thành Tỳ-xá-ly, trong một khu rừng. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Xưa, lúc Ta chưa thành đạo, lúc ấy, Ta sống trong núi Đại úy.¹¹⁴³ Nếu ai có lòng dục hay không lòng dục mà vào trong núi này, taòn thân lông dựng ngược. Lại gặp lúc quá nóng nực, sóng nắng tung hoành, Ta cởi trần mà ngồi, ban đêm thì vào rừng sâu. Lúc trời quá lạnh, gió mưa dồn dập thì ban ngày Ta vào trong rừng, ban đêm ngủ ngoài trời. Bấy giờ, Ta hay tụng một bài kệ mà xưa chưa từng nghe, chưa từng thấy:

Lạnh lẽo, đêm nghỉ

Trong núi Đại úy;

Thân thể cởi trần:

Ta đã thệ nguyện.¹¹⁴⁴

“Hoặc Ta đến gò mả để lấy áo người chết che mình. Bấy giờ, có người xóm Án-trá¹¹⁴⁵ đến lượm nhánh cây đâm vào tai Ta hay thọc vào mũi Ta. Có người khạc nhổ, có người đi tiểu hoặc lấy đất bôi lên mình Ta. Nhưng Ta trọn không nghĩ gì về họ. Lúc ấy, Ta có tâm xả này.

“Bấy giờ, tại chỗ chuồng bò, nếu thấy phân bê, Ta liền lấy ăn. Nếu không có phân bê, Ta liền ăn phân bò. Khi ăn món này, Ta nghĩ: ‘Nay ăn để làm gì? Hãy nhin trọn ngày.’ Lúc Ta nghĩ vậy, chư thiên đến chỗ Ta bảo, ‘Nay Ngài chớ nhin ăn nữa. Nếu Ngài nhin, tôi sẽ đem cam lồ, tinh khí giúp Ngài sống.’ Ta lại nghĩ: ‘Đã nhin ăn sao lại để chư thiên đem cam lồ cho Ta? Đó là sự dối trá.’ Rồi Ta lại nghĩ: ‘Nay Ta có thể ăn các thứ mè, gạo bỏ dư.’ Bấy

giờ, mỗi ngày Ta ăn một hạt mè, một hạt gạo, thân hình liệt nhược, xương cốt dính nhau. Trên đỉnh đầu mọc mụn nhọt, da thịt rơi rớt. Ví như trái bầu khô vỡ, không lành lặn, đầu Ta lúc ấy cũng thế, trên đỉnh mọc nhọt, da thịt rơi rớt, do không ăn. Cũng như tinh tú hiện trong giếng sâu; lúc ấy, mắt Ta cũng thế, đều vì không ăn. Ví như xe cũ [671a01] hư nát, thân Ta cũng thế, tất cả đều hư hỏng không thể theo ý mình. Cũng như dấu chân lạc đà, hai xương cùng của Ta cũng thế. Nếu khi Ta lấy tay đè bụng, liền đụng xương sống. Nếu lúc đè xương sống, liền đụng da bụng. Thân thể ốm yếu đều vì không ăn. Bây giờ, Ta đã dùng một hạt mè, một hạt gạo làm thức ăn mà trọn vô ích, chẳng được pháp thượng tôn. Nếu muốn đại, tiểu tiện, Ta liền té xuống đất, không tự đứng lên được.

“Bây giờ, chư thiên trông thấy liền nói, ‘Sa-môn Cù-đàm đã diệt độ!’ Lại có chư thiên nói, ‘Sa-môn này chưa chết, nay ắt phải chết.’ Có chư thiên lại nói, ‘Sa-môn này không phải chết! Sa-môn này thực là A-la-hán. Pháp La-hán thường có khổ hành này.’

“Bây giờ, Ta còn thân thức, biết được chuyện bên ngoài. Ta lại nghĩ: ‘Nay lại nhập vào thiền không hơi thở.’ Và Ta liền nhập vào thiền không hơi thở, đếm hơi thở ra vào. Ta do đếm hơi thở ra vào, giác biết có hơi từ lỗ tai ra. Khi ấy, tiếng gió như tiếng sấm. Ta lại nghĩ: ‘Nay Ta ngậm miệng, bịt tai cho hơi thở không ra.’ Hơi thở vì không ra được, khi đó hơi thở theo chân và tay mà ra. Giả sử khi hơi không ra từ tai, mũi, miệng, bây giờ, bên trong như tiếng sấm rền. Ta cũng thế, khi ấy thân thức vẫn còn chuyển theo thân.

Ta lại nghĩ: ‘Ta hãy nhập lại thiền nín thở.’ Khi ấy, Ta phong bế hết các lỗ thở. Ta vì phong bế các hơi thở ra vào, đầu trán liền đau nhức như có người lấy dùi mà dùi đầu. Ta cũng vậy, đầu đau rất khổ sở.

“Bây giờ, Ta vẫn còn thân thức. Ta lại nghĩ: ‘Nay Ta nên ngồi [671b01] thiền, dứt hơi thở, không cho hơi thở ra vào.’ Khi ấy, Ta liền bít hơi thở ra vào. Các hơi thở dồn xuống bụng. Lúc hơi thở chuyển động hết sức nhỏ nhiệm, như đồ tể cầm đao giết bò, Ta cũng vậy, hết sức đau đớn. Cũng như một người yếu đuối bị hai người mạnh khỏe nắm lấy đem nướng trên lửa, đau đớn chịu không nổi. Ta cũng vậy, khổ đau này không thể trình bày đầy đủ.

“Bây giờ, Ta vẫn có thân thức. Ngày ngày Ta ngồi thiền, thân thể không có màu sắc giống người. Có người trông thấy nói, ‘Sa-môn này có màu da quá đen.’ Có người thấy nói, ‘Sa-môn này có da như màu chàm.’¹¹⁴⁶

“Tỳ-kheo, nên biết, trong sáu năm tu hành khổ hạnh này mà chẳng được phép thượng tôn, bây giờ, Ta nghĩ: ‘Nay Ta nên ăn mỗi ngày một trái cây.’ Ta liền ăn một trái. Khi Ta ăn ngày một trái, thân hình yếu đuối, không thể tự đi đứng, như một trăm hai mươi tuổi, đốt xương rời rạc, chẳng thể nâng đỡ. Tỳ-kheo nên biết, một quả khi ấy bằng một trái táo nhỏ bây giờ. Bây giờ, Ta lại nghĩ: ‘Đây chẳng phải căn bản Ta thành đạo. Hẳn phải có con đường khác.’”

“Ta lại nghĩ: ‘Ta nhớ lại ngày xưa ở dưới gốc cây của Phụ vương, không dâm, không dục,¹¹⁴⁷ trừ bỏ pháp ác bất thiện, nhập sơ thiền. Không tầm không tứ, nhập nhị thiền.¹¹⁴⁸ Xả¹¹⁴⁹ niệm thanh tịnh, không có các tướng, nhập tam thiền.¹¹⁵⁰ Không khổ lạc, xả niệm thanh tịnh,¹¹⁵¹ nhập tứ thiền. Có thể đây là đạo. Nay Ta nên tìm đạo này.’”

“Trong sáu năm, Ta cầu đạo cần khổ mà không thành tựu, hoặc nằm trên gai góc, hoặc nằm trên ván đóng đinh sắc, hoặc treo thân thể cách xa mặt đất, hai chân ở trên, đầu chúc xuống, hoặc treo chân, ngồi chồm hổm, hoặc để râu tóc dài không hề cạo hớt, hoặc ngày phơi lửa thiêu đốt, hoặc thời tiết đông lạnh ngồi trên băng, thân thể chìm trong nước, hoặc lặng lẽ không nói, hoặc có lúc một ngày ăn một bữa, hoặc hai ngày ăn một bữa, hoặc ba ngày một bữa, hoặc bốn ngày một bữa, cho đến bảy ngày một bữa, hoặc ăn rau trái, hoặc ăn lúa mè, hoặc ăn rễ cỏ, hoặc ăn trái cây, hoặc ăn hương hoa, hoặc ăn các thứ quả, củ. Có lúc ở trần, có lúc mặc y rách nát, hoặc đắp y bằng cỏ gấu, hay đắp y lông da, có lúc lấy tóc người che thân, có lúc để tóc dài, có lúc lấy tóc người khác đội thêm.

“Như thế Tỳ-kheo, khi xưa Ta khổ hành đến như vậy mà chẳng thu hoạch được căn bản của bốn pháp. Thế nào là bốn? Nghĩa là giới luật Hiền thánh khó tỏ, khó biết; trí tuệ Hiền thánh khó tỏ, khó biết; giải thoát Hiền Thánh, khó tỏ, khó biết; tam-muội Hiền thánh¹¹⁵² khó tỏ, khó biết. Đó là, này Tỳ-kheo, có bốn pháp này. Xưa Ta khổ hạnh chẳng được cốt yếu này.

“Bây giờ, Ta lại nghĩ, ‘Nay Ta cần phải [671cb01] tìm cầu được đạo vô thượng. Thế nào là đạo vô thượng? Đó là hướng về bốn pháp này: Giới luật Hiền thánh, tam-muội Hiền thánh, trí tuệ Hiền thánh, giải thoát Hiền thánh.’”

“Rồi Ta lại nghĩ, ‘Chẳng thể đem thân ốm yếu này mà cầu đạo thượng tôn. Ta nên ăn chút ít để được khí tinh vi, nuôi nấng thân thể, khí lực mạnh mẽ. Sau đó mới tu hành đắc đạo.’”

“Ngay khi Ta ăn chút ít, được khí tinh vi, năm Tỳ-kheo bỏ Ta mà đi, ‘Sa-môn Cù-đàm này tánh hạnh thác loạn, bỏ chân pháp theo nghiệp tà.’

“Lúc đó, Ta từ chỗ ngồi đứng dậy, kinh hành theo hướng đông. Ta lại nghĩ, ‘Chỗ thành đạo của hăng sa chư Phật đời quá khứ là ở đâu?’ Ngay khi ấy, phía trên Ta, có thiên thần đứng giữa hư không, nói với Ta rằng, ‘Hiền sỹ, nên biết, hăng sa chư Phật quá khứ ngồi dưới bóng mát cây đạo thọ mà thành Phật.’ Rồi Ta lại nghĩ, ‘Ngồi chỗ nào mà được thành Phật?’ Chư thiên lại bảo Ta, ‘Quá khứ hăng sa chư Phật ngồi trên đệm cỏ, rồi sau đó mới thành Phật.’

“Khi ấy, cách Ta không xa, có bà-la-môn Cát Tường cắt cỏ một bên. Ta liền đến đó hỏi, ‘Ông là ai? Tên gì? Có họ gì?’ Bà-la-môn đáp, ‘Tôi tên Cát Tường,¹¹⁵³ họ Phát tinh.’¹¹⁵⁴

“Ta bảo người ấy, ‘Lành thay, lành thay! Tên họ như thế rất hiếm có trên đời. Họ tên không đổi mới thành hiệu này. Cầu mong cho ông đời hiện tại tốt lành, không điều gì bất lợi, trừ sạch sanh, già, bệnh, chết. Ông họ Phát tinh, thật phù hợp với Ta. Nay Ta muốn xin ít cỏ.’ Cát Tường hỏi, ‘Cù-đàm dùng cỏ để làm gì?’ Ta đáp Cát Tường, ‘Ta muốn trải dưới cây Thọ vương để cầu bốn pháp. Thế nào là bốn? Đó là giới luật Hiền thánh, tam-muội Hiền thánh, trí tuệ Hiền thánh, giải thoát Hiền thánh.’

“Tỳ-kheo nên biết, bây giờ Cát Tường tự thân đem cỏ trải dưới cây Thọ vương. Rồi Ta ngồi lên, chính thân, chính ý, ngồi kiết già, buộc niệm ở trước. Bây giờ, tâm ý Ta cởi bỏ tham dục, trừ các ác pháp, có tầm có tứ, nhập sơ thiền. Trừ diệt có tầm có tứ, tâm nhập nhị thiền, tam thiền; xả* niệm thanh tịnh, ưu hỷ trừ sạch, tâm nhập tứ thiền¹¹⁵⁵.

“Bây giờ, Ta với tâm thanh tịnh, [672a01] trừ các kiết sử, đắc vô sở úy, tự biết túc mạng biến đổi vô số. Ta liền tự nhớ việc vô số đời, hoặc một đời, hai đời, ba đời, bốn, năm đời, mười đời, hai mươi, ba mươi, bốn mươi, năm mươi, một trăm đời, nghìn đời, trăm nghìn, vạn đời; kiếp thành kiếp hoại, vô số kiếp thành, vô số kiếp hoại, vô số kiếp thành hoại. Ta từng chết đây, sinh kia; từ kia mạng chung đến sinh nơi này; nguồn gốc nhân duyên gốc ngọn. Ta nhớ việc vô số đời như thế.

“Ta lại bằng thiên nhãn thanh tịnh, không tỳ vết, quán chúng sanh, kẻ sinh, người chết, cõi lành sắc lành, cõi ác sắc ác, hoặc đẹp hay xấu tùy hành

ngiệp từ trước, Ta thấy đều biết rõ. Hoặc có chúng sanh do thân, miệng, ý hành ác, phỉ báng Hiền thánh, tạo gốc nghiệp tà, tương ứng với tà kiến, thân hoại mạng chung, sinh trong địa ngục. Hoặc có chúng sanh do thân, miệng, ý hành thiện không phỉ báng Hiền thánh, tương ứng với chánh kiến, thân hoại mạng chung sinh ở nhân gian. Đó là chúng sanh mà thân, miệng, ý không có tà nghiệp.

“Ta do tâm tam-muội thanh tịnh không tỳ vết, dứt sạch hữu lậu, thành tựu vô lậu, tâm giải thoát, tuệ giải thoát, như thật biết rằng, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc làm đã xong, không còn tái sinh, liền thành vô thượng Chánh chơn.

“Này các Tỳ-kheo, hoặc có Sa-môn, Bà-la-môn rõ biết các nẻo¹¹⁵⁶, nhưng những nẻo đường này, vốn ngày xưa Ta chưa có đường nào chẳng đi, chỉ trừ chưa hề một lần sinh lên trời Tịnh cư vì ở đó không còn tái sinh trở lại cõi này. Hoặc với một số Sa-môn, Bà-la-môn, đó là chỗ đáng tái sinh nhưng Ta chẳng sinh, vì không thích hợp. Vì đã sinh lên trời Tịnh cư thì không còn trở lại thế gian này nữa.

“Các người đã đạt được giới luật Hiền thánh, Ta cũng đạt được. Các người đạt được tam-muội Hiền thánh, Ta cũng đạt được. Các người đạt được giải thoát Hiền thánh, Ta cũng đạt được. Các người đạt được giải thoát tri kiến Hiền thánh, Ta cũng đạt được. Ta đã cắt đứt gốc rễ bào thai, sinh tử đã hết hẳn, không còn tái sinh.

“Thế nên, các Tỳ-kheo, hãy cầu phương tiện thành tựu bốn pháp. Vì sao thế? Vì nếu Tỳ-kheo nào được bốn pháp này thì thành đạo không khó. Như ngày nay, Ta thành Đạo vô thượng Chánh chơn đều do bốn pháp này mà được thành quả. Như thế, các Tỳ-kheo, [672b01] hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Quá khứ lâu xa, Trời Tam thập tam là Thích Đề-hoàn Nhân cùng các ngọc nữ đến vườn Nan-đà-bàn-na dạo chơi. Có một vị trời làm kệ:

Không thấy vườn Nan-đàn,

Thì chẳng biết có vui.

Các chỗ chư thiên ở,

Không đâu hơn nơi này.

Bấy giờ, có vị trời khác bảo vị trời ấy rằng:

“Ông không có trí, không biết phân biệt chánh lý. Vật ưu khổ mà ngược lại cho là vui. Vật không bền chắc mà nói là bền. Vật vô thường nói ngược là thường. Vật không lỗi chắc lại nói lỗi chắc. Vì sao thế? Ông há không nghe Như Lai nói kệ sao?

Tất cả hành vô thường.

Có sanh tất có chết.

Chẳng sanh thì không chết;

Diệt này là vui nhất.

“Đã có nghĩa này, lại có kệ này. Sao ông nói cõi này vui nhất? Nay ông nên biết, Như Lai cũng nói pháp bốn bậc lưu. Nếu chúng sanh chìm trong những dòng lũ này, trọn chẳng đắc đạo. Những gì là bốn? Nghĩa là dục bậc lưu, hữu bậc lưu, kiến bậc lưu, vô minh bậc lưu.

“Thế nào gọi là dục bậc lưu? Đó là năm dục. Những gì là năm? Mắt thấy sắc khởi thức tưởng của mắt; tai nghe tiếng khởi thức tưởng của tai, mũi ngửi mùi khởi thức tưởng của mũi, lưỡi nếm vị khởi thức tưởng lưỡi, thân biết xúc chạm khởi thức tưởng thân. Đó gọi là dục bậc lưu.

“Thế nào là hữu bậc lưu? Đó là ba hữu. Thế nào là ba? Dục hữu, sắc hữu, vô sắc hữu. Đó là hữu bậc lưu.

“Thế nào gọi là kiến bộc lưu? Chấp thế gian là thường, vô thường; thế gian là hữu biên, vô biên; có thân, có mạng; chẳng phải thân, chẳng phải mạng; Như Lai có chết, Như Lai không chết, hoặc Như Lai vừa chết Như Lai không chết, không phải Như Lai vừa chết cũng không phải Như Lai không chết. Đó gọi là kiến bộc lưu.

“Thế nào là [72c01] vô minh bộc lưu? Vô minh là không biết, không tin, không thấy; tâm ý tham dục, hằng mong cầu và có ngũ cái: tham dục cái, sân nhuế cái, thù miên cái, trạo cử cái, nghi cái. Lại chẳng biết khổ, chẳng biết tập, chẳng biết diệt, chẳng biết đạo. Đó gọi là vô minh bộc lưu.

“Thiên tử nên biết, Như Lai nói bốn dòng lũ này. Nếu có ai chìm vào đây thì chẳng thể đắc đạo.

“Bây giờ, vị trời kia nghe lời này xong, trong khoảnh khắc như lực sĩ co duỗi cánh tay, từ trời Tam thập tam biến mất, đi đến chỗ Ta, cúi lạy rồi đứng một bên. Trời ấy bạch với Ta:

“Lành thay, Thế Tôn, khéo nói nghĩa này: Như Lai đã nói bốn dòng lũ. Nếu phàm phu chẳng nghe bốn dòng lũ này thì chẳng được bốn an lạc. Thế nào là bốn? Đó là lạc do an chỉ,[292] lạc chánh giác, lạc của Sa-môn, lạc Niết-bàn. Nếu phàm phu chẳng biết bốn dòng lũ này thì chẳng được bốn an lạc này.

Nói vậy xong, Ta lại bảo:

“Thật vậy, Thiên tử, như lời ông nói, nếu không biết được bốn dòng này thì không biết được bốn an lạc này.

“Rồi Ta tuần tự nói các đề tài cho vị trời kia, đề tài về thí, đề tài về giới, đề tài về sanh thiên, dục là tướng bất tịnh, là hữu lậu, là tai hoạn lớn, xuất yếu là an lạc.

“Bây giờ, vị trời ấy đã phát tâm hoan hỷ, Ta liền diễn nói rộng về pháp bốn dòng lũ và nói về bốn an lạc. Khi ấy, vị trời kia chuyên tâm nhất ý tư duy pháp này, sạch các trần cấu, được pháp nhãn thanh tịnh. Nay Ta cũng nói bốn pháp, bốn lạc này, để được pháp bốn đế. Như thế, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bây giờ, các Tỳ-kheo nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nên tu tướng vô thường, nên quảng bá tướng vô thường. Đã tu tướng vô thường, quảng bá tướng vô thường thì đoạn ái dục giới, ái sắc giới, ái vô sắc giới, đoạn tận vô minh, đoạn tận kiêu mạn. Ví như đốt cháy cây cỏ, tất cả đều dập tắt hết. Đây cũng vậy, nếu tu tướng vô thường thì đoạn trừ hết tất cả kết sử. Vì sao thế?

“Ngày xưa rất lâu, có một thiên tử đem năm trăm ngọc nữ, theo nhau kẻ trước người sau, đến dạo chơi trong vườn Nan-đàn-bàn-na, chơi đùa dần dần đến dưới cây Ca-ni, [673a01] hưởng thú ngũ dục. Rồi thiên tử kia leo lên cây chơi, hái hoa, tâm ý rối loạn, rơi xuống cây mà chết. Ông sinh trong nhà Trưởng giả lớn trong thành Xá-vệ này. Bấy giờ, năm trăm ngọc nữ đắm ngực kêu gào không ngớt. Ta dùng thiên nhãn trông thấy thiên tử chết sinh trong nhà đại trưởng giả, trong thành Xá-vệ. Qua tám chín tháng sinh một bé trai xinh đẹp vô song, như màu hoa đào. Con trưởng giả dần dần khôn lớn. Cha mẹ liền tìm vợ cho nó. Cưới vợ chưa bao lâu, nó lại chết, sanh trong biển lớn làm thân rồng. Bấy giờ, trong nhà trưởng giả kia, cả nhà đều kêu khóc đau đớn rất thương tâm. Rồng ấy lại bị chim cánh vàng ăn thịt, chết sinh trong địa ngục, Bấy giờ, các long nữ lại thiết tha thương nhớ vô tả.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ:

Trời kia lúc hái hoa,

Tâm ý loạn không an,

Như nước trôi thôn xóm,

Tắt chìm không vớt được.

Bấy giờ chúng ngọc nữ,

Vây quanh mà khóc lóc,

Mặt mày rất xinh đẹp,
Yêu hoa mà mạng chung.
Loài người cũng than khóc,
Mất khúc ruột của ta.
Vừa bụng lại mạng chung.
Bị vô thường tan hoại.
Long nữ theo sau tìm,
Các rồng đều tụ tập,
Bảy đầu thật dũng mãnh;
Bị chim cánh vàng hại.
Chư thiên cũng ưu sầu.
Loài người cũng như thế.
Long nữ cũng sầu ưu.
Địa ngục chịu đau khổ.
Diệu pháp bốn đế này
Mà chẳng biết như thật.
Có sinh thì có chết,
Chẳng thoát biển sông dài.
Thế nên hãy khởi tướng,
Tu các pháp thanh tịnh;

Tất sẽ lia khổ não;

Lại chẳng bị tái sinh.

“Thế nên, các Tỳ-kheo, hãy nên tu hành tướng vô thường, quảng bá tướng vô thường, sẽ đoạn dục ái, sắc ái, vô sắc ái, cũng đoạn kiêu mạn, đoạn tận vô minh không dư tàn. Như thế, các Tỳ-kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 11

[673b01] Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, đệ tử Tôn giả Mục-liên và đệ tử Tôn giả A-nan, hai người nói chuyện:

“Hai chúng ta đồng tụng kinh xem ai hay hơn!”

Lúc ấy, nhiều Tỳ-kheo nghe hai người thảo luận, bèn đến chỗ Thế Tôn, cúi lạy, rồi ngồi qua một bên. Các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Nay có hai người bàn luận: ‘Hai chúng ta cùng tụng kinh xem ai hay!’”

Thế Tôn bảo một Tỳ-kheo:

“Ngươi đi gọi hai Tỳ-kheo ấy đến đây.”

Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn!”

Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy, đến hai người kia bảo họ:

“Thế Tôn cho gọi hai ông.”

Hai người nghe Tỳ-kheo nói, liền đến chỗ Thế Tôn, cúi lạy rồi đứng một bên. Bấy giờ, Thế Tôn bảo hai người:

“Các người ngu si! Các người thực có nói: ‘Chúng ta cùng tụng kinh xem ai hay hơn’ không?”

Hai người đáp:

“Thật vậy, bạch Thế Tôn!”

Thế Tôn bảo:

“Các người có nghe Ta nói pháp này: ‘Hãy cạnh tranh với nhau chăng?’ Pháp như thế đâu khác bà-la-môn?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Con chẳng nghe Như Lai nói pháp này.”

Thế Tôn bảo:

“Ta do không thuyết pháp này cho Tỳ-kheo, vì vậy mà các người tranh hơn thua chăng? Nhưng Pháp mà Ta thuyết hôm nay là muốn có người được hàng phục, có người được giáo hoá. Tỳ-kheo nào lúc thọ lãnh pháp, hãy nhớ suy nghĩ bốn duyên, xem có tương ưng với Khế kinh, A-tỳ-đàm, Luật không? Nếu tương ưng, hãy nhớ vâng làm.”

Bấy giờ, Thế Tôn nói kệ:

Tụng nhiều việc vô ích;

Pháp này chẳng phải hay,

Như đi đếm số bò,

Chẳng thiết yếu Sa-môn.¹¹⁵⁷

Nếu tụng tập chút ít,

Nhưng thực hành theo pháp;

Pháp này là trên hết,

Đáng gọi pháp Sa-môn.¹¹⁵⁸

Tuy tụng đến nghìn chương,

Không nghĩa đâu ích gì?

Chẳng bằng tụng một câu

Nghe xong đắc đạo được.¹¹⁵⁹

Tuy tụng đến nghìn lời

Không nghĩa đâu ích gì?

Chẳng bằng tụng một nghĩa

Nghe xong đắc đạo được.¹¹⁶⁰

Dẫu tại bãi chiến trường,

Thắng nghìn nghìn quân địch;

Tự thắng mình tốt hơn:

Chiến thắng thật tối thượng.¹¹⁶¹

“Thế nên, này các Tỳ-kheo, từ nay về sau chớ nên tranh tụng, chớ có tâm hơn thua. Vì sao thế? Hãy nghĩ hàng phục tất cả mọi người. Nếu Tỳ-kheo có tâm hơn thua, tâm tranh tụng nhau mà cùng cạnh tranh thì phải lấy pháp luật mà trị. Tỳ-kheo, vì thế hãy tự tu hành.”

Hai Tỳ-kheo nghe Phật nói xong, liền từ chỗ ngồi đứng lên, cúi lạy Thế Tôn sám hối:

“Từ nay về sau, chúng con không làm vậy nữa. Cúi xin Thế Tôn nhận lời con hối lỗi.” Thế Tôn bảo:

“Trong đại pháp, các người đã chịu sửa lỗi, tự biết có tâm cạnh tranh. Ta nhận sự hối lỗi của các người. Các Tỳ-kheo, chớ nên thế nữa. Như thế, các Tỳ-kheo hãy học điều này.”

Bảy giờ, các Tỳ-kheo nghe Phật dạy xong, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Tăng thượng, toạ, hành tích,

Vô tình, vườn quán, hồ,

Vô lậu, vô tức, thiên,

Bốn lạc, không tranh tụng.¹¹⁶²

---o0o---

NĂM PHÁP

32. PHẨM THIỆN TỤ

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bảy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay, Ta sẽ nói về tỳ thiện, các người hãy suy nghĩ kỹ”.

Các Tỳ-kheo thưa:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.”

Các Tỳ-kheo vâng theo lời Phật dạy.

Thế Tôn bảo:

“Sao gọi pháp ấy là tỳ thiện? Đó là năm căn. Thế nào là năm căn? Đó là tín căn, tinh tấn căn, niệm căn, định căn, huệ căn. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có

năm căn này. Nếu có Tỳ-kheo nào tu hành năm căn, liền thành Tu-đà-hoàn được pháp bất thối chuyển, ắt thành đạo chí thượng. Tu hành thêm nữa sẽ thành tỳ Tu-đà-hàm, tái sinh đời này một lần rồi dứt sạch mé khổ kia. Tiến tới đạo này nữa, sẽ thành tỳ A-na-hàm, không còn tái sinh đời này, liền nhập Bát-niết-bàn. Chuyển tiến tu hành, diệt tận hữu lậu, [674a01] thành tỳ vô lậu tâm giải thoát, huệ giải thoát, tự thân tác chứng, mà tự an trú, như thật biết rằng, sanh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã xong, không còn tái sinh nữa.”

“Gọi là tỳ thiện, chính là năm căn. Vì sao vậy? Vì đây là tỳ lớn nhất, là vi diệu trong các tỳ. Nếu ai không hành pháp này thì không thành tỳ Tu-đà-hoàn, Tu-đà-hàm, A-na-hàm, A-la-hán, Bích-chi-phật và Như Lai Chí chơn Đẳng chánh giác. Nếu ai đạt được năm căn này liền có bốn quả, đạo ba thừa. Nói về tỳ thiện, năm căn này là trên hết.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện học những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau nghe Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02¹¹⁶³

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói về tu bất thiện, các người hãy suy nghĩ kỹ.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.”

Lúc ấy, các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy. Thế Tôn bảo:

“Sao gọi chúng là tỳ bất thiện¹¹⁶⁴? Đó là năm triền cái.¹¹⁶⁵ Sao gọi là năm? Là tham dục, sân hận, thùy miên, trạo cử, nghi. Đó gọi là năm triền cái. Ai muốn biết tỳ bất thiện, thì đây gọi là năm triền cái. Vì sao vậy? Các Tỳ-kheo nên biết, vì nếu có năm triền cái, liền có phần súc sanh, ngạ quỷ, địa ngục.

Các pháp bất thiện đều do đây phát sanh. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện diệt trừ các triền cái là tham dục, sân hận, thùy miên, điệu hối, nghi. Các Tỳ-kheo, hãy học những điều này như vậy.”

Sau khi, các Tỳ-kheo nghe Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Thừa sự, lay Phật có năm công đức. Những gì là năm? Một là xinh đẹp, hai là tiếng hay, ba là lăm tiền nhiều của, bốn là sanh nhà trưởng giả, năm là chết sanh lên trời, các cõi lành. Vì sao vậy? Vì Như Lai không ai sánh bằng. Như Lai có tín, có giới, có vãng, có tuệ, có sắc thiện thành tựu, cho nên thành tựu năm công đức.

“Lại nữa, vì nhân duyên gì lay Phật mà được xinh đẹp? Chính do [674b01] vì thấy hình ảnh Phật mà phát tâm hoan hỷ, vì lý do này nên được xinh đẹp.

“Lại, vì nhân duyên gì được âm thanh hay? Nhờ thấy hình ảnh Như Lai, đã tự xưng hiệu niệm ba lần, ‘Nam mô Như Lai Chí chơn Đẳng chánh giác.’ Vì lý do này nên được âm thanh hay.

“Lại, vì nhân duyên gì mà được lăm tiền nhiều của? Do thấy Như Lai mà bố thí lớn, rải hoa, đốt đèn và thí những vật khác. Vì nhân duyên này được nhiều của báu.

“Lại, vì nhân duyên gì sanh nhà trưởng giả? Khi thấy thân Như Lai, tâm không đắm nhiễm, gối phải quỳ sát đất, chắp tay chí tâm lay Phật, do nhân duyên này sanh nhà trưởng giả.

“Lại, vì nhân duyên gì thân hoại mạng chung sanh lên trời, cõi lành? Theo thường pháp của chư Phật Thế Tôn, những chúng sanh nào đem năm duyên sự lay Như Lai liền sanh lên trời, cõi lành.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là có năm nhân duyên này, lạy Phật có năm công đức. Cho nên, này các Tỳ-kheo, nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân nào muốn lạy Phật, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu năm công đức này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04¹¹⁶⁶

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Giống như căn nhà có hai cửa đối nhau, có người đứng ở trong, lại có người đứng ở trên quan sát bên dưới, người ra vào, đi lại đều biết tất cả. Cũng như vậy, Ta bằng thiên nhãn nhìn các loại chúng sanh, sanh ra, chết đi, vào cõi lành, cõi ác, sắc lành, sắc ác, hoặc tốt, hoặc xấu, tùy theo hành vi được gieo trồng; thấy đều biết tất cả.

“Lại, nếu có chúng sanh thân làm thiện, miệng nói thiện, ý nghĩ thiện, không phỉ báng Hiền Thánh, hành chánh kiến tương ưng với chánh kiến,¹¹⁶⁷ khi chết sanh lên trời, cõi lành. Đó gọi là chúng sanh làm thiện.

“Lại, nếu có chúng sanh hành pháp thiện này, không làm hành vi ác, khi chết sanh lại trong loài người.

“Lại, nếu có chúng sanh mà thân, miệng, ý làm ác, tạo hành vi bất thiện, sau khi chết sanh trong ngạ quỷ.

“Hoặc lại có chúng sanh mà thân, miệng, ý làm ác, phỉ báng Hiền Thánh, tương ưng với tà kiến, sau khi chết sanh trong súc sanh.

“Hoặc lại có chúng sanh mà thân, miệng, ý làm ác, phỉ báng Hiền [674c01] Thánh, sau khi chết sanh vào địa ngục. Khi ấy, ngục tốt dẫn tội nhân này đến trình Diêm-la vương và nói: ‘Đại vương nên biết, người này đời trước có thân, ý tạo ác, làm các ác hành, đã sanh vào địa ngục này. Đại vương nên xử, nên trị người này về tội gì?’

“Khi ấy Diêm vương liền lần lượt hỏi riêng tội kia của người ấy, bảo người ấy, ‘Thế nào, người nam, đời trước lúc ngươi mang thân người, há không thấy người khi sanh, được làm thân người, lúc ở thai rất là nguy khốn, đau đớn thật khó ở, rồi lớn lên phải nuôi dưỡng, bú mớm, tắm rửa thân thể hay sao?’

“Tội nhân đáp, ‘Thật có thấy, Đại vương.’

“Diêm vương nói, ‘Thế nào, người nam, ngươi không tự biết yếu hành của pháp sinh hay sao?’¹¹⁶⁸ Vậy theo pháp thân, khẩu, ý mà tu các đường lành sao?’

“Tội nhân đáp, ‘Thật vậy, Đại vương, như Đại vương dạy. Tôi chỉ vì ngu si, không phân biệt được hành vi thiện.’

“Diêm vương nói, ‘Như lời ngươi nói, việc này không khác. Ta cũng biết những việc ngươi không làm bởi thân, miệng, ý. Hôm nay sẽ xét ngươi về tội được làm do phóng dật; chẳng phải cha mẹ làm, cũng chẳng phải là những việc làm của vua hay đại thần. Xưa ngươi tự tạo tội, nay tự nhận báo.’

Sau khi hỏi tội kia xong, Diêm vương ra lệnh trị tội.

“Đến lượt thiên sứ thứ hai hỏi¹¹⁶⁹ người kia, ‘Trước đây, khi ngươi làm người, há không thấy người già, thân thể rất yếu, đi lại khó khăn, áo quần dơ bẩn, tiến dừng run rẩy, hơi thở hào hển, không còn tâm trẻ khỏe?’

“Lúc ấy, tội nhân đáp, ‘Thưa vâng, Đại vương, tôi đã từng thấy.’

“Diêm vương bảo, ‘Ngươi đáng lẽ phải tự biết, nay ta cũng có pháp già nua¹¹⁷⁰ này. Vì chán ghét tuổi già nên phải tu hành vi thiện?’

“Tội nhân đáp, ‘Thật vậy, Đại vương! Nhưng lúc ấy tôi thật không tin.’

“Diêm vương bảo:

“Ta thật biết rõ những việc mà ngươi không làm bởi thân, miệng, ý. Nay sẽ trị tội ngươi để sau này không tái phạm. Những việc ác ngươi đã làm, chẳng phải do cha mẹ làm, cũng chẳng phải do vua, đại thần, nhân dân tạo ra. Nay ngươi tự tạo tội ấy, hãy tự nhận báo.’

“Diêm vương sau khi chỉ ra cho thấy Thiên sứ thứ hai, lại đem Thiên sứ thứ ba ra hỏi người kia, ‘Trước đây, khi ngươi làm thân người, há không thấy có người bệnh nằm trên phân, nước tiểu, không thể tự đứng dậy hay sao?’

“Tội nhân đáp, ‘Thưa vâng, Đại vương, tôi thật [675a01] có thấy.’

“Diêm vương hỏi, ‘Thế nào, người nam, ngươi há không tự biết, ta cũng sẽ có bệnh này, sẽ không thoát tai họa này sao?’

“Tội nhân đáp, ‘Thật vậy, thưa Đại vương! Tôi thật sự không thấy.’”

“Diêm vương nói, ‘Ta cũng biết, ngươi ngu si không hiểu. Nay ta sẽ trị tội ngươi để sau không còn tái phạm. Tội đã làm này chẳng phải cha, chẳng phải mẹ làm, cũng chẳng phải là những việc tạo tác của quốc vương, đại thần.’

“Diêm-la vương sau khi chỉ ra cho thấy Thiên sứ này rồi, lại hỏi người kia về Thiên sứ thứ tư, ‘Thế nào, người nam, ngươi có thấy thân như cây khô, hơi thở đứt, lửa nóng không còn, tình tưởng không còn, năm thân vây quanh khốc lóc không?’

“Tội nhân đáp, ‘Thưa vâng, Đại vương, tôi đã thấy.’

“Diêm vương nói, ‘Vì sao ngươi không nghĩ rằng, ta cũng sẽ không thoát cái chết này?’

“Tội nhân đáp:

“Thật vậy, Đại vương, tôi thật không tỏ ngộ.’

“Diêm vương nói, ‘Ta cũng tin là ông không tỏ ngộ pháp này. Nay sẽ trị ngươi, để sau này không tái phạm. Tội bất thiện này chẳng phải cha, chẳng phải mẹ tạo, cũng chẳng phải quốc vương, đại thần, nhân dân chỗ tạo ra. Xưa ngươi tự tạo, nay tự chịu tội.’

“Diêm-la vương nói với người kia về Thiên sứ thứ năm, ‘Trước đây, khi làm người, ngươi không thấy có kẻ trộm đào tường, phá nhà, lấy của báu người khác, hoặc dùng lửa đốt, hoặc ẩn phục đường cái. Nếu bị vua bắt được thì bị chặt tay chân, hoặc bị giết, hoặc bị giam vào lao ngục, hoặc trói ngược mang đến chợ, hoặc sai vác cát đá, hoặc bị treo ngược, hoặc dùng tên bắn, hoặc rót nước đồng sôi lên người, hoặc dùng lửa nướng, hoặc lột da rồi bắt ăn, hoặc

mỏ búng lấy cỏ nhét vào, hoặc bỏ vào nước sôi nấu, hoặc dùng dao chặt, bánh xe cán đều, hoặc cho voi chà chết, hoặc treo cổ cho chết, hay không?’

“Tội nhân đáp, ‘Tôi thật có thấy.’

“Diêm vương nói, ‘Vì sao ông ăn trộm đồ người? Trong lòng đã biết có hình phạt ấy, sao còn phạm?’

“Tội nhân đáp, ‘Thưa vâng, Đại vương, tôi thật ngu muội.’

“Diêm vương nói:

“Ta cũng tin lời ông, nay sẽ trị tội ông, để sau không tái phạm. Tội này chẳng phải do cha mẹ tạo, cũng chẳng phải vua quan, nhân dân chửi tạo mà do tự tạo tội này rồi tự chịu báo.’

“Sau khi hỏi tội xong, Diêm vương liền sai ngục tốt, ‘Mau đem giam người này vào ngục.’

“Khi ấy, ngục tốt vâng [675b01] lệnh của vua, đem tội nhân này giam vào ngục. Bên trái địa ngục, lửa cháy dữ dội. Thành quách bằng sắt, đất cũng bằng sắt. Có bốn cửa thành là nơi cực hôi thối, giống như phân tiểu nhìn thật nhớp nhơ. Núi đao, rừng kiếm, vây quanh bốn phía. Lại có lồng sắt chụp bên trên.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Bốn vách bốn cửa thành,

Dài rộng thật là chắc.

Lồng sắt che phủ kín,

Không cơ hội thoát ra.

Khi ấy trên đất sắt

Lửa cháy thật dữ dội.

Tường vuông trăm do tuần,

Rõng suốt chỉ một màu.

Chính giữa có bốn trụ;

Trông thật là đáng sợ.

Trên là rừng cây kiếm,

Nơi đậu quạ mỏ sắt.

Chỗ hôi thật khó ngửi;

Trông đến dựng lông tóc.

Đủ khí cụ ghê rợn.

Ngăn thành mười sáu lớp¹¹⁷¹.

“Tỳ-kheo nên biết, lúc này ngục tốt dùng đủ mọi thứ khổ đau đánh đập người này. Tội nhân kia khi đặt chân vào ngục, máu thịt văng hết, chỉ còn bộ xương. Khi ấy, ngục tốt đem tội nhân này, dùng búa bèn chặt thân nó, đau khổ không kể, muốn chết không được, chỉ đến khi hết tội nó mới thoát được. Những tội mà nó đã tạo ra ở nhân gian, chỉ khi phải trừ sạch, sau đó mới ra được.

“Lúc ấy, ngục tốt kia bắt tội nhân này leo lên, leo xuống rừng đao kiếm. Khi tội nhân ở trên cây, nó bị quạ mỏ sắt mổ ăn; hoặc mỏ đầu lầy mổ ăn. Hoặc lầy tay chân, đập vào xương lầy tủy, mà tội vẫn chưa hết. Khi tội hết, nó mới được thoát ra.

“Lúc ấy, ngục tốt đem tội nhân kia bắt ngồi ôm cột đồng nóng. Do đời trước ưa dâm dật nên đưa đến tội này. Nó bị tội theo đuổi, không thoát được.

“Lúc này, ngục tốt rút gân từ gót chân cho đến cổ, kéo về phía trước, hoặc cho xe chở tới, hoặc lui, không được tự do. Ở đây, chịu khổ không thể nào tính kể. Chỉ khi nào tội hết, sau đó mới được thoát ra.

“Lúc này, ngục tốt bắt tội nhân kia đặt lên núi lửa, xua đuổi chạy lên, chạy xuống, cho đến khi chín nhừ hết, sau đó mới cho ra. [675c01] Lúc bấy giờ, do bởi nhân duyên này, tội nhân muốn chết cũng không chết được. Chỉ khi nào tội hết, sau đó mới được thoát ra.

“Khi ấy, ngục tốt lại bắt tội nhân, rút lưỡi ném ra sau lưng. Ở đây, chịu khổ không thể nào kể xiết, muốn chết không được.

“Lúc này, ngục tốt bắt tội nhân đặt lên núi đao; hoặc chặt chân, hoặc chặt đầu, hoặc chặt tay. Chỉ khi nào tội hết, sau đó mới được thoát ra.

“Lúc này, ngục tốt lại dùng lá sắt nóng lớn phủ lên thân tội nhân như cho mặc áo lúc còn sống. Lúc ấy khổ đau độc hại khó chịu, đều do nhân tham dục nên đưa đến tội này.

“Lúc này, ngục tốt lại bắt tội nhân làm tội năm thứ¹¹⁷², xua đuổi khiến nằm xuống, rồi lấy đinh sắt đóng vào tay nó, chân nó, lại dùng một cây đinh đóng vào tim. Ở đó, nó chịu khổ đau thật không thể nói. Chỉ khi nào tội hết, sau đó mới được thoát ra.

“Lúc này, ngục tốt lại bắt tội nhân chông ngược thân, đưa vào trong vạc. Khi ấy, phần dưới thân đều chín rục hết; hoặc trở lên phần trên cũng lại đều chín rục; cho đến bốn bên cũng chín rục hết, đau đớn khổ độc không thể tính hết, nổi cũng rục, không nổi cũng rục. Giống như nồi lớn mà nấu đậu nhỏ, có lớp ở trên hay ở dưới. Tội nhân này cũng lại như vậy, nổi cũng rục, không nổi cũng rục. Ở đó, chịu khổ không thể kể hết. Chỉ khi nào tội hết, sau đó mới được thoát ra.

“Tỳ-kheo nên biết, sau một thời gian dài trải qua nhiều năm trong địa ngục này, cửa đông mới mở. Khi ấy, tội nhân lại chạy đến cửa, cửa tự nhiên đóng. Lúc đó, những người kia đều ngã xuống đất. Ở đó, khổ sở không thể nói hết, chúng oán trách lẫn nhau, ‘Do các người mà ta không được ra cửa.’”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Người ngu thường vui thích

Như ở trời Quang âm.

Người trí thường lo nghĩ,

Giống như tù trong ngục.

“Sau khi trải qua trong đại địa ngục trăm ngàn vạn năm, cửa bắc lại mở. Lúc ấy, tội nhân lại chạy về cửa bắc. Cửa liền đóng lại. Chỉ khi nào tội hết, sau

đó mới được thoát ra. Tội nhân kia trải qua hàng trăm vạn năm mới lại được thoát. Những tội đã tạo ra trong khi làm người, cốt phải trừ cho hết.

“Lúc này, ngục tốt lại bắt tội nhân, dùng búa sắt chém thân tội nhân, trải qua bao nhiêu [676a01] tội như vậy, khiến cho sửa đổi. Chỉ khi nào tội khổ hết hẳn, sau đó mới được ra.

“Tỳ-kheo nên biết, sau một thời gian, cửa phía đông lại mở một lần nữa. Lúc ấy, những chúng sanh kia chạy đến cửa đông thì cửa tự đóng lại, không ra được. Nếu ra được, bên ngoài có núi lớn mà nó phải chạy lên. Khi nó vào trong núi, bị hai núi ép lại, giống như ép dầu mè. Ở đó, chịu khổ không thể kể hết. Chỉ khi nào hết khổ, sau đó mới được ra.

“Bây giờ, tội nhân chuyển dịch được tới trước, lại gặp địa ngục Tro nóng,¹¹⁷³ ngang dọc hàng ngàn vạn do tuần. Ở đó, chịu khổ không thể kể hết, cốt phải hoàn tất nguồn tội kia, sau đó mới được ra.

“Kể đến, lại chuyển tới trước nữa, có địa ngục Dao đâm.¹¹⁷⁴ Khi tội nhân vào trong địa ngục đao kiếm này, chợt có gió mạnh nổi lên phá nát gân cốt thân thể tội nhân. Ở đó, chịu khổ không thể kể hết. Cốt khiến cho hết tội, sau đó mới được ra.

“Lại nữa, có địa ngục Tro nóng lớn.¹¹⁷⁵ Khi tội nhân vào trong địa ngục tro nóng lớn này, thân thể tan rã, chịu khổ vô cùng. Cốt khiến cho hết tội, sau đó mới được ra.

“Khi tội nhân tuy thoát khỏi địa ngục tro rất nóng này, nhưng lại gặp địa ngục Đao kiếm,¹¹⁷⁶ ngang dọc hàng ngàn vạn dặm. Khi tội nhân vào trong địa ngục đao kiếm này, ở đó, chịu khổ không thể kể hết. Cốt khiến cho hết tội, sau đó mới được ra.

“Lại nữa, có địa ngục Phân sôi¹¹⁷⁷ trong đó có trùng nhỏ, ăn vào tận xương tủy người này. Tuy ra được địa ngục này, nhưng lại gặp ngay ngục tốt. Lúc này, ngục tốt hỏi tội nhân, ‘Các ông muốn đến đâu? Từ đâu lại?’ Tội nhân đáp, ‘Chúng tôi không biết từ chỗ nào lại. Cũng lại không biết phải đến chỗ nào. Nhưng hiện nay, chúng tôi đang đói khát cùng, muốn được ăn.’ Ngục tốt đáp, ‘Chúng tôi sẽ cho ăn.’ Khi ấy, ngục tốt bắt tội nhân nằm ngửa, lấy viên sắt nóng lớn bắt tội nhân nuốt. Thiêu đốt, khiến tội nhân chịu khổ không thể kể hết. Lúc đó, viên sắt nóng từ miệng xuống qua ruột, dạ dày chín hết, chịu khổ khó lường. Cốt khiến cho hết tội, sau đó mới được ra.

“Song những tội nhân này không kham chịu những thống khổ này, nên trở lại các địa ngục Phân nóng, Địa ngục Dao kiếm, địa ngục Tro nóng lớn. Khi chúng trở lại những địa ngục như vậy, lúc bấy giờ những chúng sanh kia không kham chịu nổi khổ, bèn quay [676b01] đầu lại, đến trong địa ngục Phân nóng. Lúc ấy, ngục tốt bảo những chúng sanh kia, ‘Các ông muốn đi đâu? Từ đâu đến?’ Tội nhân đáp, ‘Chúng tôi không thể biết từ đâu đến. Nay lại cũng không biết phải đi đâu.’ Ngục tốt hỏi, ‘Nay cần gì?’ Tội nhân đáp, ‘Chúng tôi rất khát, muốn cần uống nước.’ Khi ấy, ngục tốt bắt tội nhân nằm ngửa, rót đồng sôi vào miệng khiến cho chảy xuống. Ở đó, chịu tội không thể kể hết, cốt khiến cho hết tội, sau đó mới được ra.

“Bấy giờ, tội nhân kia không chịu nổi khổ này, nên trở về địa ngục Phân sôi, địa ngục Rừng kiếm, địa ngục Tro nóng rồi trở vào đại địa ngục.

“Tỳ-kheo nên biết, lúc ấy tội nhân thống khổ khó có thể kể hết. Nếu tội nhân kia mắt thấy sắc, tâm không ưa thích. Khi tai nghe tiếng, mũi ngửi mùi, lưỡi biết vị, thân biết mịn nhẵn, ý biết pháp, cũng đều phát sanh sân nhuế.¹¹⁷⁸ Vì sao vậy? Vì xưa không tạo báo hạnh lành mà thường tạo nghiệp ác, nên đưa đến tội này.

“Lúc ấy, Diêm vương bảo tội nhân kia, ‘Các ngươi không được thiện lợi. Xưa kia ở nhân gian, hưởng phước nhân gian, mà thân, miệng, ý hành không tương ưng, cũng không bố thí, nhân ái, lợi người, đặng lợi,¹¹⁷⁹ vì vậy nên nay chịu nổi khổ này. Hành vi ác này chẳng phải do cha mẹ tạo, cũng không phải quốc vương, đại thần tạo ra. Có các chúng sanh thân, miệng, ý thanh tịnh không có nhiễm ô giống như trời Quang âm. Có các chúng sanh tạo các hạnh ác, giống như trong địa ngục; thân, miệng, ý các ông bất tịnh nên đưa đến tội này.’

“Các Tỳ-kheo nên biết, Diêm-la vương liền nói, ‘Ngày nào tôi sẽ thoát nạn khổ này, được sanh trong loài người, được làm thân người, mong được xuất gia cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, xuất gia học đạo.’

“Diêm-la vương còn nghĩ vậy, huông chi các ngươi, nay được thân người, được làm Sa-môn. Cho nên, này các Tỳ-kheo, thường hãy niệm thực hành thân, miệng, ý hành đừng cho thiếu sót. Hãy trừ năm kết sử, tu hành năm căn. Các Tỳ-kheo, hãy học những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 05¹¹⁸⁰

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật cùng chúng Tỳ-kheo năm trăm vị, ở trong vườn Lộc Mẫu, khu vườn phía đông,¹¹⁸¹ nước Xá-vệ.

Bây giờ, tháng bảy, [676c01] ngày mười lăm, Thế Tôn trải tòa ngồi giữa khoảng đất trống, các Tỳ-kheo trước sau vây quanh. Phật bảo A-nan:

“Nay, nơi đất trống, người mau đánh kiền chùy. Vì sao vậy? Vì ngày rằm tháng bảy là ngày thọ tuế.”

Lúc ấy, Tôn giả A-nan gói phải quỳ sát đất, chấp tay, liền nói kệ này:

Đấng Tịnh Nhân vô thượng,

Thông suốt tất cả việc;

Trí huệ không đấm nhiễm:

Thọ tuế, nghĩa là gì?

Bấy giờ, Thế Tôn liền dùng kệ đáp A-nan:

Thọ tuế, ba nghiệp tịnh;

Việc làm thân, miệng, ý.

Hai Tỳ-kheo đối nhau,

Tự trình chỗ sai trái.

Lại tự xưng tên chữ”

‘Hôm nay Chúng thọ tuế,

Tôi cũng ý tịnh, thọ.

Cúi xin chỉ lỗi tôi.’

Bấy giờ, A-nan lại dùng kệ hỏi nghĩa này:

Hằng sa Phật quá khứ,
Bích-chi và Thanh văn;
Đây là pháp chư Phật,
Hay chỉ Thích-ca Văn?
Bấy giờ, Phật lại dùng kệ đáp A-nan:

Hằng sa Phật quá khứ,
Đệ tử tâm thanh tịnh.
Đều là pháp chư Phật
Chẳng riêng Thích-ca Văn.
Không tuổi, không đệ tử;
Một mình không bạn bè;
Không nói pháp cho người.

Phật Thế Tôn vị lai,
Hằng sa không thể tính,
Lại cũng thọ tuổi này;
Nhu pháp Cồ-đàm nay.

Sau khi nghe những lời này rồi, Tôn giả A-nan vui mừng hớn hở, không tự
dùng được, liền lên giảng đường, tay cầm kiếm chùy nói:

“Hôm nay, tôi đánh trống đưa tin của Như Lai, các chúng đệ tử Như Lai đều
phải tập họp hết.”

Tôn giả lại nói kệ này:
Hàng phục sức ma oán;

Trừ sạch kết không còn;

Đất trống, đánh kiên chùy:

Tỳ-kheo nghe hãy họp.

Những người muốn nghe pháp,

Vượt qua biển sanh tử,

Nghe âm vi diệu này,

Hãy tập họp về đây.

[677a01] Sau khi đánh kiên chùy xong, Tôn giả A-nan đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một phía, bạch Thế Tôn:

“Đã đến giờ, cúi xin Thế Tôn chỉ dạy những gì?”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo A-nan:

“Ngươi hãy ngồi theo thứ lớp. Như Lai tự biết thời.”

Thế Tôn ngồi xuống đệm cỏ, bảo các Tỳ-kheo:

“Tất cả các ngươi hãy ngồi hết xuống đệm cỏ.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.”

Các Tỳ-kheo đều ngồi xuống đệm cỏ. Bấy giờ, Thế Tôn im lặng quán sát các Tỳ-kheo, rồi bảo các Tỳ-kheo:

“Ta nay muốn thọ tuệ. Đối với mọi người, Ta không có lỗi gì chăng? Thân, miệng, ý cũng không có phạm chăng?”

Như Lai nói những lời này xong, các Tỳ-kheo im lặng không đáp. Bấy giờ, Ngài hỏi các Tỳ-kheo lại lần thứ ba:

“Hôm nay, Ta muốn thọ tuệ. Song đối với mọi người, Ta không có lỗi gì chăng?”

Khi ấy, Tôn giả Xá-lợi-phất từ chỗ ngồi đứng dậy, quỳ gối, chấp tay bạch Thế Tôn:

“Các chúng Tỳ-kheo quán sát, Như Lai không có lỗi nơi thân, miệng, ý. Vì sao vậy? Thế Tôn đã độ cho người chưa được độ, đã giải thoát cho người chưa giải thoát, khiến Bát Niết-bàn cho người chưa Bát Niết-bàn, đã cứu giúp cho người chưa được cứu giúp, làm con mắt cho người mù, vì người bệnh làm đại y vương, là đáng Độc tôn trong ba cõi, không ai sánh bằng, là đáng Tối tôn thượng, khiến phát đạo tâm cho người chưa phát đạo tâm. Mọi người chưa tỉnh, Thế Tôn khiến lay tỉnh; người chưa nghe, khiến cho nghe; vì người mê mà tạo đường tắt, luôn đưa về Chánh pháp. Vì những duyên sự này, Như Lai không có lỗi đối với mọi người, cũng không có lỗi nơi thân miệng ý.”

Rồi Xá-lợi-phất bạch Thế Tôn tiếp:

“Nay con hướng về Như Lai, tự phát lồ. Không biết đối với Như Lai cùng Tăng Tỳ-kheo, con có lỗi gì không?”

Thế Tôn bảo:

“Này Xá-lợi-phất, nay những việc làm thân, miệng, ý của người hoàn toàn đúng hạnh. Vì sao vậy? Người có trí huệ không ai sánh kịp, trí huệ biết các chủng loại, trí huệ vô lượng, trí vô biên, trí không gì bằng, trí bén nhạy, trí nhanh nhẹn, trí sâu xa, trí bình đẳng, ít muốn, biết đủ, thích nơi vắng, có nhiều phương tiện,¹¹⁸² niệm không tán loạn, đạt tam-muội tổng trì, đầy đủ căn nguyên, thành tựu giới, thành tựu tam-muội, thành tựu trí huệ, thành tựu giải thoát, thành tựu giải thoát tri kiến huệ, dũng mãnh, hay nhẫn, lời nói không ác, không làm điều phi pháp, tâm tánh điều hòa thứ lớp, không làm sơ suất. Giống như thái tử lớn của Chuyển luân Thánh vương, sẽ nói [677b01] ngôi vua, chuyển vận bánh xe pháp. Xá-lợi-phất cũng vậy, chuyển vận bánh xe pháp vô thượng, mà chư thiên, loài người, rồng, quỷ, ma và thiên ma đều không thể chuyển. Nay lời người nói ra thường như nghĩa pháp, chưa từng trái lý.”

Khi ấy, Xá-lợi-phất bạch với Phật:

“Năm trăm Tỳ-kheo này đều đáng thọ tuế. Năm trăm người này đối với Như Lai đều không có lỗi gì chăng?”

Thế Tôn nói:

“Cũng không có gì phải trách, các hành vi bởi thân, miệng, ý của năm trăm Tỳ-kheo này. Vì sao vậy? Đây Xá-lợi-phất, đại chúng trong đây rất là thanh tịnh, không có tỳ vết. Nay người thấp nhất trong chúng này, cũng đắc đạo Tu-đà-hoàn, nhất định tiến đến pháp bất thối chuyển. Vì vậy Ta không thể chê trách họ.”

Khi ấy, Đa-kỳ-xa¹¹⁸³ rời khỏi chỗ ngồi đến trước Thế Tôn đánh lễ sát đất rồi bạch Thế Tôn: “Con có điều muốn nói.”

Thế Tôn bảo: “Muốn nói gì thì hãy nói đi.”

Đa-kỳ-xa liền ca ngợi Phật và chúng Tăng ngay trước mặt đức Phật bằng bài kệ sau:

Vào ngày rằm thanh tịnh,

Họp năm trăm Tỳ-kheo,

Đã giải thoát các kết,

Không ái, không tái sanh.

Vua Chuyển luân Đại Thánh

Được quần thần vây quanh,

Đi khắp các thế giới,

Trên trời và thế gian.

Đại tướng tôn quý nhất,

Đạo sư dẫn dắt người.

Đệ tử vui đi theo,

Đủ ba đạt sáu thông,

Là con Phật chơn chánh,

Không có chút bụi dơ,

Cắt bỏ sạch ái dục:

Nay con xin quy y.

Khi ấy, đức Thế Tôn ấn khả những lời của Đa-kỳ-xa. Đa-kỳ-xa thấy Như Lai ấn khả lời mình nói, nên vui mừng phấn khởi, đứng dậy lễ Phật, rồi trở lại chỗ ngồi.

Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo: “Đệ tử nói kệ đứng đầu trong hàng Thanh văn chính là Tỳ-kheo Đa-kỳ-xa. Nói lời không có gì đáng nghi ngờ chính là Tỳ-kheo Đa-kỳ-xa.”¹¹⁸⁴

Lúc ấy, các Tỳ-kheo nghe Phật dạy hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại khu Ca-lan-đà, Trúc viên, thành La-duyệt, cùng chúng năm trăm Tỳ-kheo.

Bấy giờ, trên trời Tam thập Tam [677c01] có một thiên tử từ thân hình xuất hiện năm điềm báo hiệu sắp chết. Những gì là năm? Một là vòng hoa trên đầu bị héo. Hai là y phục bụi bẩn. Ba là nách đổ mồ hôi. Bốn là không vui chỗ ngồi của mình. Năm là ngọc nữ phản bội. Thiên tử ấy buồn rầu khổ não, đấm ngực than thở. Nghe vị thiên ấy buồn rầu khổ não, đấm ngực than thở, Thích Đề-hoàn Nhân liền sai một thiên tử đến chỗ ấy xem, âm thanh gì mà từ đó vang đến đây.

Thiên tử ấy trả lời: “Thiên tử nên biết, hôm nay có một thiên tử sắp mạng chung, có năm điềm báo hiệu sắp chết. Một là vòng hoa trên đầu bị héo. Hai là y phục bụi bẩn. Ba là nách đổ mồ hôi. Bốn là không vui chỗ ngồi của mình. Năm là ngọc nữ phản bội.

Khi ấy, Thích Đề-hoàn Nhân đến chỗ vị thiên sắp lâm chung, nói với vị ấy rằng:

“Vì sao hôm nay ông buồn rầu khổ não đến như vậy?”

Thiên tử đáp: “Thưa Tôn giả Nhân-đề, làm sao không buồn rầu khổ não được khi tôi sắp chết rồi. Có năm điềm báo hiệu sắp chết. Một là vòng hoa trên đầu bị héo. Hai là y phục bụi bẩn. Ba là nách đổ mồ hôi. Bốn là không vui chỗ ngồi của mình. Năm là ngọc nữ phản bội. Nay cung điện bảy báu này sẽ mất hết. Năm trăm ngọc nữ cũng sẽ tan tác như sao. Món cam lộ mà tôi ăn không còn mùi vị.”

Đề-hoàn Nhân nói với thiên tử ấy:

“Ông há không nghe Như Lai nói kệ sao?

Các hành là vô thường.

Có sinh ắt có chết.

Không sinh thì không chết.

Diệt này là vui nhất.

“Vì sao nay ông buồn lo đến như vậy? Tất cả hành là vật vô thường, muốn cho có thường thì điều này không thể.”

Thiên tử đáp:

“Thế nào, Thiên đế, tôi không sầu ưu sao được? Nay tôi mang thân trời thanh tịnh không vết nhơ, ánh sáng như mặt trời mặt trăng chiếu khắp mọi nơi, mà bỏ thân này rồi, sẽ sanh vào bụng heo trong thành La-duyệt, sống thường ăn phân, chết thì bị dao mổ xẻ.”

Bấy giờ, Thích Đề-hoàn Nhân bảo thiên tử kia:

“Nay ông nên tự quy y Phật, Pháp, chúng Tăng. Có thể khi ấy không đọa vào ba đường dữ.”

Thiên tử đáp:

“Há quy y Tam bảo mà không đọa vào ba đường dữ sao?”

Thích Đề-hoàn Nhân nói:

“Thật vậy, Thiên tử. Ai quy y Tam tôn, không bao giờ rơi vào ba đường dữ.”

Như Lai cũng nói kệ này:

[678a01]Những ai quy y Phật,

Không đọa ba đường dữ.

Lậu tận, nơi trời người,

Rồi sẽ đến Niết bàn.

Thiên tử kia hỏi Thích Đề-hoàn Nhân:

“Nay Như Lai đang ở đâu?”

Thích Đề-hoàn Nhân nói:

“Như Lai hiện đang ở tại Ca-lan-đà, trong Trúc viên, thành La-duyệt, nước Ma-kiệt-đà cùng chúng năm trăm đại Tỳ-kheo.”

Thiên tử nói:

“Nay tôi không còn đủ sức đến đó hầu thăm Như Lai nữa.”

Thích Đề-hoàn Nhân bảo:

“Thiên tử nên biết, hãy quỳ gối phải sát đất, chấp tay hướng về phương dưới mà nói rằng: ‘Cúi xin Thế Tôn xem xét đến cho. Nay con sắp cùng đường. Xin thương xót cho. Nay con tự quy y Tam tôn, Như Lai Vô sở trước.’”

Bấy giờ, Thiên tử kia theo lời Thích Đề-hoàn Nhân, quỳ xuống, hướng xuống phương dưới, tự xưng tên họ, tự quy y Phật, Pháp, Tăng, nguyện suốt đời làm người Phật tử chơn chánh, chẳng màng thiên tử. Cho đến ba lần nói những lời này. Như vậy rồi, không còn đọa vào thai heo, mà sẽ sanh vào nhà trưởng giả.

Thiên tử kia sau khi thấy nhân duyên này rồi, quay về Thích Đề-hoàn Nhân mà nói kệ này:

Duyên lành chẳng phải dữ,

Vì pháp chẳng vì của.

Dẫn dắt theo đường chánh

Điều này Thế Tôn khen.

Nhờ Ngài không đọa ác,

Thai heo, nhân thật khó.

Sẽ sanh nhà trưởng giả,

Nhờ đó sẽ gặp Phật.

Khi ấy, Thiên tử tùy theo tuổi thọ ngắn dài, sau đó sinh vào nhà trưởng giả trong thành La-duyệt. Lúc đó, vợ trưởng giả tự biết mình có thai, gần đủ mười tháng, sanh ra một nam nhi, xinh đẹp vô song, hiếm có trên đời. Bây giờ, Thích Đề-hoàn Nhân khi đã biết cậu bé vừa lên mười tuổi, nhiều lần đến bảo:

“Người hãy nhớ lại nhân duyên đã làm trước kia, tự nói rằng: ‘Tôi sẽ nhờ đó thấy Phật.’ Nay thật đã đúng lúc. Nên gặp Thế Tôn. Nếu không đến, sau tất sẽ hối hận.”

Bây giờ, Tôn giả Xá-lợi-phất đến giờ đắp y mang bát vào thành La-duyệt khát thực, dần dần đến nhà trưởng giả kia, đứng yên lặng ngoài cửa.

Khi con trưởng giả thấy Xá-lợi-phất đắp y mang bát dung mạo khác thường, liền đến trước Xá-lợi-phất thưa rằng:

“Ngài là ai? [678b01] Đệ tử của ai? Đang hành pháp gì?”

Xá-lợi-phất nói:

“Thầy ta xuất thân dòng họ Thích, ở trong đó mà xuất gia học đạo. Thầy được gọi là Như Lai Chí chơn, Đấng chánh giác. Ta thường theo vị ấy thọ pháp.”

Khi ấy, cậu bé liền hướng về Xá-lợi-phất mà nói kệ này:

Tôn giả nay đứng im,

Ôm bát, tướng mạo nghiêm;

Nay muốn xin những gì?

Cùng đứng với ai đó?

Xá-lợi-phát dùng kệ đáp lại:

Nay ta không xin của;

Cũng chẳng xin cơm áo.

Vì cậu nên đến đây.

Xét kỹ, nghe ta nói!

Nhớ lời xưa cậu nói,

Lúc phát thệ trên trời:

‘Cõi người sẽ gặp Phật.’

Nên đến báo cùng cậu.

Khó gặp Phật ra đời.

Nghe Pháp thuyết cũng vậy.

Thân người khó thể được;

Giống như hoa ưu đàm.

Cậu hãy đi theo tôi,

Cùng đến hầu Như Lai.

Phật sẽ nói cho cậu

Đường chính đến cõi lành.

Sau khi nghe Xá-lợi-phát nói, cậu liền đi đến chỗ cha mẹ, lạy sát chân, rồi đứng qua một bên. Bấy giờ, con trưởng giả bạch cha mẹ rằng:

“Cúi xin cha mẹ cho phép con đến chỗ Thế Tôn thừa sự, đánh lễ, thăm hỏi sức khỏe.”

Cha mẹ đáp:

“Nay là lúc thích hợp.”

Khi ấy, con trưởng giả sắm sửa hương hoa cùng một tấm gạ trắng tốt, rồi theo Tôn giả Xá-lợi-phất đi đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi, đánh lễ sát chân Phật, rồi đứng qua một bên.

Lúc ấy, Xá-lợi-phất bạch Thế Tôn:

“Đây là con trưởng giả đang sống trong thành La-duyệt này, không biết đến Tam bảo. Cúi xin Thế Tôn khéo vì cậu mà thuyết pháp khiến được độ thoát.”

Khi ấy, con trưởng giả thấy Thế Tôn uy dung đoan chánh, các căn tịch tịnh, có ba mươi hai tướng, tám mươi vẻ đẹp hiển hiện ngoài thân, cũng như núi Tu di vương; mặt như mặt trời, mặt trăng, nhìn mãi không chán, liền đến trước lễ sát chân, rồi đứng qua một bên.

Rồi con trưởng giả rải hương hoa lên thân Như Lai, lại đem tấm gạ trắng mới dâng cho Như Lai, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một phía.

Bấy giờ, Thế Tôn tuần tự thuyết pháp cho cậu. Ngài nói các đề tài về bố thí, trì giới, sanh thiên, dục là bất tịnh, là hữu lậu, là tai họa lớn, xuất gia là thiết yếu. Khi Thế Tôn biết [678c01] cậu bé đã tâm mở ý thông, như pháp thường mà chư Phật Thế Tôn nói, là khổ, tập, diệt, đạo; bấy giờ, Thế Tôn cũng vì con trưởng giả kia mà nói hết. Lúc đó, ngay trên chỗ ngồi, con trưởng giả dứt sạch trần cấu, được mắt pháp thanh tịnh, không còn trần cấu.

Bấy giờ, con trưởng giả liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn cho phép con được xuất gia làm Sa-môn.”

Thế Tôn bảo:

“Phàm người làm đạo, chưa từ biệt cha mẹ thì không được làm Sa-môn.”

Lúc ấy, con trưởng giả bạch Thế Tôn:

“Con sẽ xin cha mẹ cho phép.”

Thế Tôn bảo:

“Nay là lúc thích hợp.”

Bấy giờ, con trưởng giả từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân lui đi. Trở về đến nhà, cậu thưa với cha mẹ rằng:

“Cúi xin cho phép con được làm Sa-môn!”

Cha mẹ đáp:

“Hiện tại chúng ta chỉ có một mình con. Trong nhà sinh nghiệp lại nhiều tiền của. Hành pháp Sa-môn thật là không dễ!”

Con trưởng giả thưa:

“Như Lai xuất thế ức kiếp mới có, thật không thể gặp. Thật lâu mới xuất hiện. Như hoa ưu-đàm-bát, thật lâu mới có; cũng vậy, Như Lai ức kiếp mới xuất hiện.”

Lúc này, cha mẹ của con trưởng giả cùng than thở nhau nói rằng:

“Nay đã đúng lúc, con cứ tùy nghi.”

Lúc ấy, con trưởng giả lạy sát chân, rồi từ biệt ra đi. Đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên. Bấy giờ, con trưởng giả kia bạch Thế Tôn:

“Cha mẹ con đã cho phép. Cúi xin Thế Tôn cho phép con hành đạo.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Xá-lợi-phất:

“Ông hãy độ con trưởng giả này cho làm Sa-môn.”

Xá-lợi-phất đáp:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.”

Xá-lợi-phất vâng theo lời Phật dạy, độ cho cậu bé làm Sa-di, hằng ngày dạy dỗ. Sa-di kia ở tại nơi vắng vẻ, tự khắc phục, tu tập, vì mục đích mà thiện gia nam tử xuất gia học đạo, cạo bỏ râu tóc, tu phạm hạnh vô thượng, là vì muốn được lìa khổ. Lúc ấy, Sa-di thành A-la-hán. Rồi đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, bạch Thế Tôn:

“Nay con đã thấy Phật, nghe pháp, không có nghi ngờ gì nữa.”

Thế Tôn bảo:

“Nay ông như thế nào là thấy Phật, nghe Pháp, không có nghi ngờ gì nữa?”

Sa-di bạch Phật:

“Sắc là vô thường. Vô thường tức là khổ. Khổ là vô ngã. Vô ngã tức là không. Không là chẳng phải có, chẳng phải không có, cũng không có ngã. Như vậy là điều được [679a01] người trí giác tri. Thọ*, tưởng, hành, thức là vô thường. Vô thường tức là khổ. Khổ là vô ngã. Vô ngã tức là không. Không là chẳng phải có, chẳng phải không có, cũng không có ngã. Như vậy là điều được người trí giác tri. Năm thủ uẩn này là vô thường, khổ, không, vô ngã, chẳng phải có, nhiều điều khổ não, không thể chữa trị, thường ở chỗ hôi hám, không thể giữ lâu, tất quán không có ngã. Hôm nay, con quan sát Pháp này, liền thấy Như Lai.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, lành thay Sa-di! Ta tức thì cho phép ông làm Sa-môn đó.”

Sa-di kia sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07¹¹⁸⁵

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Tôn giả Na-la-đà¹¹⁸⁶ ở trong vườn trúc của một trưởng giả,¹¹⁸⁷ nước Ba-la-lê.¹¹⁸⁸ Bảy giờ, đệ nhất phu nhân¹¹⁸⁹ vua Văn-trà¹¹⁹⁰ qua đời. Bà rất được vua yêu kính, luôn luôn nhớ tưởng trong lòng. Lúc đó, có một người đến chỗ vua tâu rằng:

“Đại vương nên biết, nay Đệ nhất phu nhân đã qua đời.”

Lúc vua nghe phu nhân vô thường, trong lòng sầu ưu, bảo người vừa đến rằng:

“Người mau chóng khiêng tử thi phu nhân tẩm trong dầu mè cho ta thấy.”

Lúc đó, người kia vâng lệnh vua, liền đem xác phu nhân tẩm trong dầu mè.

Sau khi nghe phu nhân mất, vua trong lòng sầu não cực kỳ, không ăn uống, không trị theo vương pháp, không xử lý việc triều đình. Khi ấy, tả hữu có một người tên Thiện Niệm,¹¹⁹¹ thường cầm kiếm hầu đại vương. Ông tâu đại vương:

“Đại vương nên biết, trong nước này có Sa-môn tên là Na-la-đà đã đắc A-la-hán, có thần túc lớn, hiểu rộng, biết nhiều, không việc gì không rành rẽ, biện tài dũng tuệ, nói chuyện thường hàm tiếu. Xin vua hãy đi đến đó nghe vị ấy thuyết Pháp. Nếu vua nghe Pháp, sẽ không còn ưu sầu khổ não nữa.”

Vua đáp:

“Lành thay, lành thay, khanh khéo nói những lời này. Thiện Niệm, nay khanh đến đó báo trước Sa-môn kia. Vì sao vậy? Vì phàm Chuyên luân Thánh vương muốn đến chỗ nào thì phải sai người đi trước. Nếu không sai người báo trước mà đến, điều này không thể.”

Thiện Niệm đáp:

“Tuân lệnh đại vương.”

Rồi ông tuân lệnh của vua, đi vào trong vườn trúc trưởng giả, đến chỗ Na-la-đà. Đến nơi, ông đánh lễ sát chân ngài, rồi đứng qua một bên.

Bấy giờ, Thiện Niệm bạch Tôn giả Na-la-đà:

“Ngài biết cho, Phu nhân đại vương đã qua đời. Nhân khổ não này, vua không ăn, không uống, cũng lại không trị vương pháp, không xử quốc sự. Nay vua muốn đến hầu thăm [79b01] Tôn nhan. Cúi xin Ngài khéo vì vua mà thuyết pháp, khiến vua không còn sầu khổ.”

Na-la-đà nói:

“Muốn đến thì nay là lúc thích hợp.”

Thiện Niệm nghe dạy rồi, liền đánh lễ sát chân mà lui đi. Về đến chỗ vua, ông tâu rằng:

“Tôi đã báo cho Sa-môn rồi, xin Vua biết cho.”

Vua liền sai Thiện Niệm:

“Hãy nhanh chuẩn bị xe gấn lông chim*. Nay ta muốn tương kiến cùng Sa-môn.”

Thiện Niệm liền chuẩn bị xe gấn lông chim*. Rồi đến trước tâu vua:

“Xe đã chuẩn bị xong, Vua biết cho, đã đúng giờ.”

Bấy giờ, vua lên xe gấn lông chim* ra khỏi thành, đến chỗ Na-la-đà, đi bộ vào trong vườn trúc trường giả. Theo phép Nhân vương, vua phải cởi năm thứ nghi trượng bỏ sang một bên, rồi đến chỗ Na-la-đà, đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên.

Lúc ấy, Na-la-đà nói với vua:

“Đại vương nên biết, đừng vì pháp mộng huyền khởi sầu ưu, đừng vì pháp bọt nổi cùng vốc tuyết mà khởi sầu ưu, lại cũng không thể vì tướng pháp như hoa mà khởi sầu ưu. Vì sao vậy? Nay có năm việc thật không thể được, đó là những điều Như Lai đã nói. Những gì là năm? Phàm vật phải tận, muốn cho không tận, điều này không thể được. Phàm vật phải diệt, muốn cho không diệt, điều này không thể được. Phàm pháp phải già, muốn cho không già, điều này không thể được. Lại nữa, phàm pháp phải bệnh, muốn cho không bệnh, điều này không thể được. Lại nữa, phàm pháp phải chết, muốn cho không chết, điều này không thể được. Nay Đại vương, đó gọi là có năm việc thật không thể được này, đó là những điều Như Lai đã nói.”

Bấy giờ, Na-la-đà liền nói kệ này:

Không phải do sầu lo,

Mà được phước lành này.

Nếu trong lòng sầu ưu,

Bị ngoại cảnh chi phối.

Nếu như người có trí

Quyết không tư duy vậy,

Nên ngoại địch phải sàu,

Vì không chi phối được.

Đủ oai nghi lễ tiết;

Ham thí không tâm tiếc;

Nên cầu phương tiện này,

Khiến được lợi lớn kia.

Giả sử không thể được,

Ta và những người ấy

Không sàu cũng không hoạn:

Hành báo biết thế nào?

“Đại vương nên biết, vật phải bị mất, nó sẽ mất. Khi nó đã mất, khiến cho sàu [679c01] ưu khổ não, đau đớn không thể tả, rằng: ‘Người yêu của ta ngày nay đã mất.’ Đó gọi là cái gì phải bị mất, thì nó mất, ở đó mà khởi sàu ưu khổ não, đau đớn không thể tả. Nay Đại vương, đó gọi là gai sàu thứ nhất đâm dính tâm ý. Người phàm phu có pháp này, không biết xuất xứ của sinh, già, bệnh, chết từ đâu đến.

“Lại nữa, đệ tử Hiền thánh có học, đối với vật phải bị mất, khi nó mất, vị ấy không khởi sàu ưu khổ não, mà sẽ học điều này: ‘Nay cái mà ta bị mất, chẳng phải một mình thôi, người khác cũng bị pháp này. Nếu ở đó, ta khởi sàu ưu thì điều này không thích hợp. Hoặc sẽ làm cho thân tộc khởi sàu ưu, oan gia thì vui mừng; ăn không tiêu hóa tức sẽ thành bệnh, thân thể bức rức phiền muộn. Do gốc duyên này, đưa đến mạng chung.’ Bấy giờ, vị ấy trừ bỏ gai nhọn ưu lo, thoát khỏi sinh, già, bệnh, chết, không còn pháp tai nạn khổ não nữa.

“Lại nữa Đại vương, vật phải bị diệt, nó sẽ diệt. Khi nó đã diệt, liền khiến sầu ưu khổ não, đau đớn không thể tả, rằng: ‘Vật ta yêu hôm nay đã diệt.’ Đó gọi là vật phải bị diệt, thì nó diệt, ở đó mà khởi sầu ưu khổ não, đau đớn không thể tả. Nay Đại vương, đó gọi là gai sầu thứ hai đâm dính tâm ý thứ hai. Người phạm phu có pháp này, không biết xuất xứ của sinh, già, bệnh, chết từ đâu đến.

“Lại nữa, đệ tử Hiền thánh có học, đối với vật phải bị diệt, khi nó diệt, vị ấy không khởi sầu ưu khổ não, mà sẽ học điều này: ‘Nay cái mà ta bị diệt, chẳng phải một mình thôi, người khác cũng bị pháp này. Nếu ở đó, ta khởi sầu ưu thì điều này không thích hợp. Hoặc sẽ làm cho thân tộc khởi sầu lo, oan gia thì vui mừng; ăn không tiêu hóa tức sẽ thành bệnh, thân thể bức rức phiền muộn. Do gốc duyên này, liền đưa đến mạng chung.’ Bấy giờ, vị ấy trừ bỏ gai nhọn ưu lo, thoát khỏi sinh, già, bệnh, chết, không còn pháp tai nạn khổ não nữa.

“Lại nữa Đại vương, vật phải bị già, nó sẽ già. Khi nó đã già, liền khiến sầu ưu khổ não, đau đớn không thể tả, rằng: ‘Vật ta yêu hôm nay đã già.’ Đó gọi là phải bị già, thì nó già, ở đó, khởi sầu ưu khổ não, đau đớn không thể tả. Nay Đại vương! Đó gọi là gai sầu thứ ba đâm dính tâm ý. Người phạm phu có pháp này, không biết chỗ đến, xuất xứ của sinh, già, bệnh, chết.

“Lại nữa, đệ tử Hiền thánh có học, đối với vật phải bị già, nó liền già, lúc đó, người kia không khởi sầu ưu khổ não thường học những điều này: ‘Nay cái mà ta [680a01] bị già chẳng phải một mình thôi, người khác cũng bị pháp này. Nếu ở đó, ta khởi sầu ưu thì điều này không thích hợp. Hoặc sẽ làm cho thân tộc khởi sầu lo, oan gia thì vui mừng; ăn không tiêu hóa tức sẽ thành bệnh, thân thể bức rức phiền muộn. Do gốc duyên này, liền đưa đến mạng chung.’ Bấy giờ, vị ấy trừ bỏ gai nhọn ưu lo, thoát khỏi sinh, già, bệnh, chết, không còn pháp tai nạn khổ não nữa.

“Lại nữa Đại vương, vật phải bị bệnh, nó sẽ bệnh. Khi nó đã bệnh, liền khiến sầu ưu khổ não, đau đớn không thể tả. ‘Vật ta yêu hôm nay đã bệnh.’ Đó gọi là vật phải bị bệnh thì nó bệnh, ở đó, khởi sầu ưu khổ não, đau đớn không thể tả. Nay đại vương! Đó gọi là gai sầu thứ hai đâm dính tâm ý. Người phạm phu có pháp này, không biết chỗ đến, xuất xứ của sinh, già, bệnh, chết.

“Lại nữa, đệ tử Hiền thánh có học, đối với vật phải bị bệnh, nó liền bệnh, lúc đó, người kia không khởi sầu ưu khổ não thường học những điều này: ‘Nay cái mà ta bị bệnh chẳng phải một mình thôi, người khác cũng bị pháp này.

Nếu ở đó, ta khởi sầu ưu thì điều này không thích hợp. Hoặc sẽ làm cho thân tộc khởi sầu lo, oan gia thì vui mừng; ăn không tiêu hóa tức sẽ thành bệnh, thân thể bức rức phiền muộn. Do gốc duyên này, liền đưa đến mạng chung.’ Bây giờ, vị ấy trừ bỏ gai nhọn ưu lo, thoát khỏi sinh, già, bệnh, chết, không còn pháp tai nạn khổ não nữa.

“Lại nữa Đại vương, vật phải bị chết, nó sẽ chết. Khi nó đã chết, liền khiến sầu ưu khổ não, đau đớn không thể tả, rằng: ‘Vật ta yêu hôm nay đã chết.’ Đó gọi là vật phải bị chết, nó liền chết, ở đó, khởi sầu ưu khổ não, đau đớn không thể tả. Nay Đại vương! Đó gọi là gai sầu thứ năm tâm ý. Người phạm phu có pháp này, không biết chỗ đến, xuất xứ của sinh, già, bệnh, chết.

“Lại nữa, đệ tử Hiền thánh có học, đối với vật phải bị chết, nó liền chết, lúc đó, người kia không khởi sầu ưu khổ não thường học những điều này: ‘Nay cái mà ta bị chết chẳng phải một mình thôi, người khác cũng bị pháp này. Nếu ở đó, ta khởi sầu ưu thì điều này không thích hợp. Hoặc sẽ làm cho thân tộc khởi sầu lo, oan gia thì vui mừng; ăn không tiêu hóa tức sẽ thành bệnh, thân thể bức rức phiền muộn. Do gốc duyên này, liền đưa đến mạng chung.’ Bây giờ, vị ấy trừ bỏ gai nhọn ưu lo, thoát khỏi sinh, già, bệnh, chết, không còn pháp tai nạn khổ não nữa.

Lúc ấy, Đại vương bạch Tôn giả Na-la-đà:

“Đó gọi là pháp gì và nên phụng hành thế nào?”

Na-la-đà nói:

“Kinh này gọi là trừ môi hoạn ưu sầu, nên ghi nhớ phụng hành.”

Thì Đại vương nói:

“Đúng như [680b01] lời Ngài nói, trừ bỏ sầu ưu. Vì sao vậy? Vì sau khi nghe pháp này rồi, những gì là sầu khổ nơi tôi, hôm nay đã được trừ hẳn. Nếu Tôn giả có điều gì chỉ dạy, mong hãy thường vào cung, tôi sẽ cung cấp cho, khiến cho đất nước nhân dân hưởng mãi phước không cùng. Cúi xin Tôn giả diễn rộng pháp này còn mãi mãi ở Thế gian, cho chúng bốn bộ được an ổn lâu dài. Nay, con xin quy y Tôn giả Na-la-đà.”

Na-la-đà nói:

“Đại vương, chớ quy y tôi, hãy quy y nơi Phật.”

Khi ấy vua hỏi:

“Nay Phật ở nơi nào?”

Na-la-đà nói:

“Đại vương nên biết, vua nước Ca-tỳ-la-vệ, xuất xứ từ họ Thích, thuộc dòng Chuyển luân Thánh vương; Vua này có con tên là Tất-đạt, xuất gia học đạo, nay tự thành Phật hiệu Thích-ca Văn. Hãy tự quy y với vị ấy.”

Đại vương lại hỏi:

“Nay Phật ở phương nào?”

Na-la-đà nói:

“Như Lai đã nhập Niết-bàn.”

Đại vương nói:

“Như Lai diệt độ sao nhanh chóng vậy! Nếu Ngài còn tại thế, dù trải qua hàng ngàn vạn do tuần, tôi cũng sẽ đến hầu thăm.”

Rồi vua rời chỗ ngồi đứng dậy, quì gối chắp tay thưa rằng:

“Con tự quy y Như Lai, Pháp, Tăng Tỳ-kheo, trọn đời cho phép con làm ưu-bà-tắc, không sát sanh. Vì việc nước đa đoan, giờ con muốn trở về cung.”

Na-la-đà nói:

“Nay đã đúng lúc”

Vua liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, nhiễu quanh ba vòng, rồi ra đi.

Vua Văn-trà sau khi nghe những gì Na-la-đà dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08¹¹⁹²

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Người bệnh tật mà thành tựu năm pháp thì không lúc nào lành bệnh được, thường nằm liệt giường chiếu. Những gì là năm? Hoặc khi người bệnh không chọn đồ ăn thức uống, không tùy thời ăn, không thân cận y dược, nhiều ưu, ưa sân, không khởi lòng từ đối với người nuôi bệnh. Tỳ-kheo, đó gọi là người bệnh tật thành tựu năm pháp này, không lúc nào lành bệnh được.

“Nếu lại có bệnh nhân nào thành tựu năm pháp thì sẽ được bệnh mau lành. Những gì là năm? Hoặc khi bệnh nhân chọn lựa thức ăn, tùy thời ăn, thân cận y dược, trong lòng không sầu ưu, hằng khởi tâm từ đối với người nuôi bệnh. Tỳ-kheo, đó gọi là bệnh nhân thành tựu năm pháp này liền được lành bệnh.

“Như vậy, Tỳ-kheo, năm pháp trước hãy niệm lìa bỏ. Năm pháp sau nên cùng phụng hành.

[680c01]“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09¹¹⁹³

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu người nào nuôi bệnh thành tựu năm pháp thì bệnh nhân không được chóng khỏi, thường nằm liệt giường. Những gì là năm? Lúc đó, người nuôi bệnh không phân biệt thuốc hay, biếng nhác không tâm dũng mãnh, thường ưa sân hận cũng ham ngủ nghỉ, chỉ tham ăn nên nuôi bệnh nhân không đúng pháp cung dưỡng, không cùng người bệnh chuyện trò trao đổi. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là người nuôi bệnh nào thành tựu năm pháp này thì bệnh nhân không được chóng khỏi.

“Lại này Tỳ-kheo! Nếu người nuôi bệnh nào thành tựu năm pháp thì bệnh liền mau lành, không nằm liệt giường. Sao gọi là năm? Lúc đó, người nuôi bệnh phân biệt thuốc hay; cũng không biếng nhác, thức trước ngủ sau; thường thích nói chuyện, ít ngủ nghỉ; dùng pháp cung dưỡng, không ham ăn uống; chịu khó vì bệnh Nhân mà nói pháp. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là người nuôi bệnh thành tựu năm pháp này thì bệnh nhân được chóng khỏi.

“Cho nên, các Tỳ-kheo, lúc nuôi bệnh nhân phải bỏ năm pháp trước, thành tựu năm pháp sau.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Sau khi, các Tỳ-kheo nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10¹¹⁹⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú trong rừng Di-hầu¹¹⁹⁵ tại Tỳ-xá-ly cùng năm trăm Tỳ-kheo. Bấy giờ, Đại tướng Sư Tử¹¹⁹⁶ đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên. Bấy giờ, Phật bảo Sư Tử :

“Thế nào, trong nhà ông thường có bồ thí không?”

Sư Tử bạch Phật:

“Con thường ở ngoài bốn cửa thành và trong thành phố, tùy thời mà bồ thí không cho thiếu sót. Ai cần ăn, cung cấp thức ăn. Y phục, hương hoa, xe ngựa, toạ cụ, tùy theo chỗ cần dùng của họ, con đều khiến cung cấp cho họ.”

Phật bảo Sư Tử :

“Lành thay, lành thay, ông có thể bồ thí mà không ôm lòng tương tiếc. Đàn-việt thí chủ tùy thời bồ thí có năm công đức. Những gì là năm? Lúc đó, đàn-việt thí chủ được tiếng đồn vang khắp, mọi người khen ngợi rằng: ‘Tại thôn làng kia có đàn-việt thí chủ thường ưa tiếp đón sa-môn, bà-la-môn, tùy theo nhu cầu mà cung cấp, không để thiếu sót. Nay Sư Tử, đó gọi là công đức thứ nhất mà đàn-việt thí chủ thu được.

“Lại nữa, này [681a01] Sư Tử, khi đàn-việt thí chủ đến trong chúng sa-môn, sát-lợi, bà-la-môn, trưởng giả, trong ôm lòng hổ thẹn, cũng không có điều sợ hãi. Giống như sư tử, vua loài thú, ở giữa bầy nai, không hề sợ nạn. Này Sư Tử, đó gọi là công đức thứ hai mà đàn-việt thí chủ thu được.

“Lại nữa, này Sư Tử, đàn-việt thí chủ được mọi người kính ngưỡng, người thấy vui mừng như con thấy cha, ngắm nhìn không chán. Này Sư Tử, đó gọi là phước đức thứ ba mà đàn-việt thí chủ thu được.

“Lại nữa, này Sư Tử, đàn-việt thí chủ sau khi mạng chung sẽ sinh hai nơi: Hoặc sinh lên trời, hoặc sinh trong loài người. Ở trời được trời kính trọng; ở người được người tôn quý. Này Sư Tử, đó gọi là phước đức thứ tư mà đàn-việt thí chủ thu được.

“Lại nữa, này Sư Tử, đàn-việt thí chủ, trí huệ xa vời vượt lên mọi người, hiện thân diện tận lậu, không tái sinh đời sau. Này Sư Tử, đó gọi là phước đức thứ năm mà đàn-việt thí chủ thu được.

“Phàm người bố thí có năm đức, thường đi theo bên mình.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Tâm ưa thích bố thí,

Thành công đức đầy đủ;

Trong chúng không nghi nan,

Cũng không hề sợ hãi.

Người trí hãy bố thí,

Tâm đầu không hối tiếc.

Tại trời Tam thập Tam,

Ngọc nữ sẽ vây quanh.

“Vì vậy, Sư Tử nên biết, đàn-việt thí chủ sinh hai chỗ lành, hiện thân hết lậu, đến chỗ vô vi.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Thí là lương đời sau,

Đưa đến chỗ rốt ráo.

Thiện thần thường theo hộ;

Cũng khiến cho hoan hỷ.

“Vì sao vậy? Sư Tử nên biết, vì khi bố thí thường hiện lòng hoan hỷ, thân tâm kiên cố, nên các công đức lành đều đầy đủ, được tam-muội, ý cũng không tán loạn, biết như thật. Thế nào là biết như thật? Đây là khổ, tập, khổ diệt, khổ xuất ly, thấy đều biết như thật. Cho nên, này Sư Tử, hãy tìm cầu phương tiện tùy thời bố thí. Nếu muốn đăc đạo Thanh Văn, Bích-chi-phật thì thấy đều như ý. Này Sư Tử, hãy học điều này như vậy.”

Sư Tử sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 11¹¹⁹⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. **[681b1]** Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Khi đàn-việt thí chủ huệ thí, được năm sự công đức.¹¹⁹⁸ Những gì là năm? Một là thí mạng,¹¹⁹⁹ hai là thí sắc, ba là thí an lạc, bốn là thí sức, năm là thí biện tài¹²⁰⁰. Đó gọi là năm.

“Lại nữa, đàn-việt thí chủ lúc thí mạng là muốn được trường thọ, lúc thí sắc là muốn được xinh đẹp, lúc thí an lạc là muốn được không bệnh, lúc thí sức là muốn không ai hơn, lúc thí biện tài là muốn được biện tài vô thượng chơn chánh.

“Các Tỳ-kheo, nên biết, đó gọi là khi đàn-việt thí chủ bố thí, có năm sự công đức này.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Thí mạng, sắc, và an,

Sức, biện tài, năm thứ;

Đủ năm công đức này,

Sau hưởng phước vô cùng.

Người trí nên bố thí,

Trừ bỏ lòng tham dục;

Thân này có danh dự,

Sinh trời cũng lại vậy.

“Nếu thiện nam, thiện nữ nào muốn được năm công đức này, hãy làm năm việc này.”

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 12¹²⁰¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Thí đúng thời¹²⁰² có năm sự. Những gì là năm? Một là thí cho khách xa đến. Hai là thí cho người đi xa. Ba là thí cho người bệnh. Bốn là thí cho lúc thiếu. Năm là thí lúc mới thu hoạch cây trái, ngũ cốc trước tiên, cúng dường cho người trì giới tinh tấn, sau đó tự dùng. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là thí đúng thời có năm sự này.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Người trí thí đúng thời

Tín tâm không dứt mất.

Ở đây chóng hưởng vui;
Sanh thiên đủ các đức.
Tùy thời niệm bố thí,
Thọ phước như tiếng vang.
Vĩnh viễn không thiếu thốn,
Nơi sinh thường giàu sang.
Thí là đủ các hành,
Đạt đến vị vô thượng.
Thí nhiều không khởi tướng,
Hoan hỷ càng tăng trưởng.
Trong tâm sanh niệm này,
Ý loạn tuyệt không còn.
Cảm nhận thân an lạc,
Tâm liền được giải thoát.
Cho nên người có trí,
Không kể nam hay nữ,
Hãy hành năm thí này;
Không mất phương tiện nghi.

“Cho nên, các Tỳ-kheo, nếu có Tỳ-kheo, thiện nam, thiện nữ nào, muốn hành năm sự này thì, nên thí tùy thời.”

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Thiện, bất thiện, lễ Phật,

Thiên sứ, tuế, ngũ đoan,

Văn-trà, thân, nuôi bệnh,

Năm thí, tùy thời thí.¹²⁰³

---o0o---

33. PHẪM NĂM VUA

*KINH SỐ 01*¹²⁰⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, vua năm nước lớn, đứng đầu là Ba-tư-nặc, nhóm họp ở trong lạc viên, bàn luận với nhau những điều sau đây. Năm vua gồm những ai? Vua Ba-tư-nặc,¹²⁰⁵ vua Tỳ-Sa,¹²⁰⁶ vua Ưu-điền,¹²⁰⁷ vua Ác Sanh¹²⁰⁸ và vua Ưu-đà-diên.¹²⁰⁹

Khi ấy, năm vua nhóm họp lại một chỗ bàn luận những điều này:

“Chư Hiền nên biết, Như Lai nói về năm dục¹²¹⁰ này. Những gì là năm? Sắc được thấy bởi mắt khả ái, khả niệm, được người đời mong muốn. Tiếng được nghe bởi tai, hương được ngửi bởi mũi, vị được nếm bởi lưỡi, mịn láng được xúc chạm bởi thân. Như Lai nói về năm dục này. Trong năm dục này, cái nào tối diệu? Sắc được thấy bởi mắt chẳng? Tiếng được nghe bởi tai là tối diệu chẳng? Hương được ngửi bởi mũi là tối diệu chẳng? Vị được nếm bởi lưỡi là tối diệu chẳng? Mịn láng được xúc chạm bởi thân là tối diệu chẳng? Năm sự này, cái nào là tối diệu? Trong đó, hoặc có quốc vương nói sắc là tối diệu. Hoặc có vị bàn thanh là tối diệu. Hoặc có vị bàn hương là tối diệu. Hoặc có vị bàn vị là tối diệu. Hoặc có vị bàn mịn trơn là tối diệu.

“Lúc [682a01] ấy, nói sắc tối diệu là thuyết của vua Ưu-đà-diên. Nói thanh tối diệu là luận của vua Ưu-điền. Nói hương tối diệu là luận của vua Ác

Sanh. Nói vị tối diệu là luận của vua Ba-tư-nặc. Nói mịn trơn tối diệu là luận của vua Tỳ-sa. Bây giờ, năm vua nói nhau:

“Chúng ta cùng bàn luận về năm dục này, nhưng lại không biết cái nào là tối diệu.”

Vua Ba-tư-nặc bèn nói với bốn vị vua kia:

“Phật đang ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Chúng ta cùng đến hết chỗ Thế Tôn hỏi nghĩa này. Nếu Thế Tôn có điều chi dạy bảo. chúng ta sẽ cùng phụng hành.”

Các vua sau khi nghe vua Ba-tư-nặc nói vậy, liền cùng dẫn nhau đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên. Khi ấy, vua Ba-tư-nặc đem những điều cùng bàn về năm dục đầy đủ bạch lên Như Lai.

Bây giờ, Thế Tôn bảo năm vị vua:

“Những gì các vua bàn, đúng tùy theo trường hợp. Vì sao vậy? Vì tùy vào tánh hạnh mỗi người. Người đắm nhiễm sắc, nhìn sắc không biết chán. Với người này sắc là tối thượng, không gì vượt qua. Bây giờ, người đó không đắm nhiễm thanh, hương, vị, mịn trơn. Trong năm dục, sắc là tối diệu.

“Nếu người có tánh hạnh đắm nhiễm âm thanh, khi nghe thanh, lòng rất hoan hỷ, mà không chán. Với người này, thanh là tối diệu tối thượng. Trong năm dục, thanh là tối diệu.

“Nếu người có tánh hạnh đắm nhiễm hương, khi ngửi hương, lòng rất hoan hỷ, mà không chán. Với người này, hương là tối diệu, tối thượng. Trong năm dục, hương là tối diệu.

“Nếu người có tánh hạnh nhiễm đắm vị ngon, khi biết vị rồi, lòng rất hoan hỷ, mà không chán. Với người này, vị là tối diệu tối thượng. Trong năm dục, vị là tối diệu.

“Nếu người có tánh hạnh nhiễm đắm mịn trơn, khi được mịn trơn rồi lòng rất là hoan hỷ, mà không chán. Với người này, mịn trơn là tối diệu, tối thượng. Trong năm dục, mịn trơn là tối diệu.

“Nếu tâm người kia đắm nhiễm sắc, khi ấy người đó sẽ không đắm nhiễm pháp thanh, hương, vị, và mịn trơn.

“Nếu người kia có tánh hạnh đấm nhiễm thanh, người đó không còn đấm nhiễm pháp sắc, hương, vị, và mịn trơn.

“Nếu người kia có tánh hạnh đấm nhiễm hương, người đó không còn đấm nhiễm pháp sắc, thanh, vị, và mịn trơn.

“Nếu người kia có tánh hạnh đấm nhiễm vị, người đó không còn đấm nhiễm pháp sắc, thanh, hương, và mịn trơn.

[682b01] “Nếu người kia có tánh hạnh đấm nhiễm mịn trơn, người đó không còn không đấm nhiễm pháp sắc, thanh, hương, vị.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Khi ý dục bùng cháy,

Cái được muốn phải được.

Được rồi càng hoan hỷ

Sở nguyện không có nghi.

Kia đã được dục này,

Ý tham dục không mở,

Do đây mà hoan hỷ,

Duyên đó cho tối diệu.

Hoặc khi muốn nghe tiếng,

Cái được muốn phải được.

Nghe xong càng hoan hỷ

Sở nguyện không có nghi.

Kia đã được tiếng này,

Tham đó ý không mở,

Do đây mà hoan hỷ;
Duyên đó cho tối diệu.
Hoặc khi lại ngửi hương
Cái được muốn phải được.
Ngửi xong càng hoan hỷ,
Sở nguyện không có nghi.
Kia đã được hương này,
Tham đó ý không mở.
Do đây mà hoan hỷ
Duyên đó cho tối diệu.
Hoặc khi lại được vị
Cái được muốn phải được.
Được rồi thêm hoan hỷ
Sở dục không có nghi.
Kia đã được vị này,
Tham đó ý không mở.
Do đây mà hoan hỷ,
Duyên đó cho tối diệu.
Nếu khi được mướt láng
Cái được muốn phải được.
Được rồi thêm hoan hỷ,

Sở dục không nghi nan.

Kia đã được mịn trơn,

Tham đó ý không mở.

Do đây ma hoan hỷ

Duyên đó cho tối diệu.

“Cho nên, này Đại vương, nếu nói sắc là diệu, hãy bình đẳng mà luận. Vì sao vậy? Vì nơi sắc có vị ngọt. Nếu sắc không có vị ngọt, chúng sanh hẳn không nhiễm đắm. Do nó có vị nên trong năm dục, sắc là tối diệu. Nhưng sắc cũng có tai hại. Nếu sắc không có tai hại, chúng sanh không nhàm chán. Vì nó có tai hại nên chúng sanh nhàm chán nó. Nhưng sắc có xuất yếu. Nếu sắc không có xuất yếu, ở đây chúng sanh không ra khỏi biển sanh tử được. Vì nó có xuất yếu nên chúng sanh đến được trong thành Niết-bàn vô úy. [682c01] Trong năm dục, sắc là tối diệu.

“Lại nữa, này Đại vương, nếu nói thanh là diệu, hãy bình đẳng mà luận. Vì sao vậy? Vì nơi thanh có vị ngọt. Nếu thanh không có vị ngọt, chúng sanh hẳn không nhiễm đắm. Do nó có vị nên trong năm dục, thanh là tối diệu. Nhưng thanh cũng có tai hại. Nếu thanh không có tai hại, chúng sanh không nhàm chán. Vì nó có tai hại nên chúng sanh nhàm chán nó. Nhưng thanh có xuất yếu. Nếu thanh không có xuất yếu, ở đây chúng sanh không ra khỏi biển sanh tử được. Vì nó có xuất yếu nên chúng sanh đến được trong thành Niết-bàn vô úy. Trong năm dục, thanh là tối diệu.

“Đại vương nên biết, nếu nói hương là diệu, hãy bình đẳng mà bàn. Vì sao vậy? Vì nơi hương có vị ngọt. Nếu hương không có vị ngọt, chúng sanh hẳn không nhiễm đắm. Do nó có vị nên trong năm dục, hương là tối diệu. Nhưng hương cũng có tai hại. Nếu hương không có tai hại, chúng sanh không nhàm chán. Vì nó có tai hại nên chúng sanh nhàm chán nó. Nhưng hương có xuất yếu. Nếu hương không có xuất yếu, ở đây chúng sanh không ra khỏi biển sanh tử được. Vì nó có xuất yếu nên chúng sanh đến được trong thành Niết-bàn vô úy. Trong năm dục, hương là tối diệu.

“Lại nữa, này Đại vương, nếu nói vị là diệu, hãy bình đẳng mà bàn. Vì sao vậy? Vì nơi vị có vị ngọt. Nếu vị không có vị ngọt, chúng sanh hẳn không nhiễm đắm. Do nó có vị nên trong năm dục, vị là tối diệu. Nhưng vị cũng có tai hại. Nếu vị không có tai hại, chúng sanh không nhàm chán. Vì nó có tai

hại nên chúng sanh nhầm chán nó. Nhưng vị có xuất yếu. Nếu vị không có xuất yếu, ở đây chúng sanh không ra khỏi biển sanh tử được. Vì nó có xuất yếu nên chúng sanh đến được trong thành Niết-bàn vô úy. Trong năm dục, vị là tối diệu.

“Lại nữa, này Đại vương, nếu nói mịn trơn là diệu, hãy bình đẳng mà bàn. Vì sao vậy? Vì nơi mịn trơn có vị ngọt. Nếu mịn trơn không có vị ngọt, chúng sanh hẳn không nhiễm đắm. Do nó có mịn trơn nên trong năm dục, mịn trơn là tối diệu. Nhưng mịn trơn cũng có tai hại. Nếu mịn trơn không có tai hại, chúng sanh không nhầm chán. Vì nó có tai hại nên chúng sanh nhầm chán nó. [683a01]Nhưng mịn trơn có xuất yếu. Nếu mịn trơn không có xuất yếu, ở đây chúng sanh không ra khỏi biển sanh tử được. Vì nó có xuất yếu nên chúng sanh đến được trong thành Niết-bàn vô úy. Trong năm dục, mịn trơn là tối diệu.”

Năm vua sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, trong thành Xá-vệ có trưởng giả Nguyệt Quang lắm của nhiều tiền, đầy đủ voi ngựa, bảy báu, vàng bạc châu báu không thể tính kể; nhưng trưởng giả Nguyệt Quang không có con cái. Vì không có con cái nên bấy giờ trưởng giả Nguyệt Quang cầu đảo trời, thần, thỉnh cầu mặt trời, mặt trăng, thiên thần, địa thần, quý tử mẫu, Tứ thiên vương, hai mươi tám đại thần quý vương, Thích Đề-hoàn Nhân và Phạm thiên, thần núi, thần cây, thần ngũ đạo, cây cối, thảo dược; khắp cả mọi nơi, tất cả đều tham lễ, cầu mong ban cho một cậu con trai.

Rồi vợ trưởng giả Nguyệt Quang trải qua trong vòng mấy ngày, liền mang thai, bèn nói với Trưởng giả:

“Tôi tự biết đã có mang.”

Nghe vậy, Trưởng giả vui mừng hơn hờ, không tự chế được, liền sắm cho phu nhân giường ghế tốt, ăn uống ngon ngọt, mặc quần áo đẹp.

Trải qua tám chín tháng, phu nhân sinh một cậu bé tướng mạo xinh đẹp, hiếm có trên đời, như màu hoa đào. Bảy giờ, hai tay bé cầm hạt ngọc ma-ni vô giá, ngay đó liền nói kệ này:

Nhà này lắm tài sản,

Báu vật cùng thức ăn;

Nay tôi muốn bỏ thí,

Để người nghèo không thiếu.

Nếu ở đây không vật,

Của báu và thức ăn;

Nay có ngọc vô giá

Thường dùng bố thí người.

Lúc đó, cha mẹ cùng người trong nhà nghe lời nói này rồi, mọi người đều bỏ chạy, ‘Sao lại sanh loài quỷ mị này?’ Chỉ có cha mẹ vì thương xót con nên không bỏ chạy tán loạn. Người mẹ liền hướng về con nói bài kệ này:

Là trời, càn-thát-bà?

Quỷ mị hay la-sát?

Là ai? Tên họ gì?

Nay ta muốn biết được!

Lúc ấy, cậu bé dùng kệ đáp lại mẹ:

Chẳng trời, càn-thát-bà;

Chẳng quỷ mị, la-sát.

Nay con, cha mẹ sanh;

Là người, không nên nghi.

Khi phu phân nghe những lời, vui mừng hơn hở không tự chế được. Bà đem nhân duyên này nói lại hết cho trưởng giả Nguyệt Quang. Nghe những lời này, trưởng giả nghĩ thầm: ‘Đây là do duyên gì? Nay ta phải đem việc này nói cho Ni-kiền Tử.’ Ông bồng cậu bé này đến chỗ Ni-kiền Tử, đánh lễ rồi ngồi qua một bên. Rồi trưởng giả Nguyệt Quang đem nhân duyên này nói đầy đủ cho Ni-kiền Tử. Ni-kiền Tử sau khi nghe những lời này, bảo trưởng giả:

“Cậu bé này là người bạc phước, đối với thân không có ích, hãy giết đi. Nếu không giết thì nhà cửa tiêu hao suy sụp, thầy đều chết hết.”

Trưởng giả Nguyệt Quang khi ấy tự suy nghĩ: “Trước đây ta không có con cái, Vì nhân duyên này thỉnh cầu trời đất, không nơi nào không đến; trải qua bao nhiêu năm tháng mới sanh được đứa con này. Nay ta không nỡ giết đứa bé này. Cần hỏi lại Sa-môn, Bà-la-môn khác để dứt nghi cho ta.”

Bấy giờ, Như Lai thành Phật chưa lâu. Mọi người xưng hiệu là Đại Sa-môn. Trưởng giả Nguyệt Quang nghĩ thầm: “Ta nên đem nhân duyên này thuật với Đại Sa-môn ấy.”

Trưởng giả rời chỗ ngồi đứng dậy, bồng đứa con này đến chỗ Thế Tôn. Giữa đường lại nghĩ thầm: “Nay có bà-la-môn trưởng lão, tuổi đã quá già, trí tuệ thông minh được mọi người kính trọng, ông còn không biết, không thấy; huống chi là Sa-môn Cò-đàm này, tuổi trẻ, học đạo chưa lâu, há có thể biết việc này sao? Sẽ sợ rằng cũng không giải tỏa được cái nghi của mình. Nay đang giữa đường, ta nên trở về nhà.”

Khi ấy, có một thiên thần xưa là bạn quen biết cũ của trưởng giả, biết được những ý nghĩ trong lòng trưởng giả, ở giữa hư không nói rằng:

“Trưởng giả nên biết, hãy tiến về trước một tí, ắt sẽ được lợi, được quả báo lớn, cũng sẽ đến chỗ cam lộ bất tử. Như Lai ra đời rất là khó gặp. Như Lai mưa cam lồ xuống, thật lâu mới có.

“Lại nữa, này Trưởng giả, có bốn sự tuy rất nhỏ, không thể xem thường. Sao gọi là bốn? Quốc vương tuy nhỏ, không thể xem thường; đóm lửa tuy nhỏ, cũng không thể xem thường; rỗng tuy nhỏ, cũng không thể xem thường; người học đạo tuy nhỏ, cũng không thể xem thường. Này Trưởng giả, đó gọi là bốn sự không [683c01] thể xem thường.”

Rồi thiên thần nói kệ này:

Quốc vương tuy còn nhỏ;

Sát hại do pháp này.

Đóm lửa tuy chưa bùng;

Sẽ đốt cỏ, cây, núi.

Rồng thần hiện tuy nhỏ,

Làm mưa khi đến thời.

Người học đạo tuy nhỏ,

Độ người vô số lượng.

Bấy giờ, trưởng giả Nguyệt Quang, tâm ý khai mở, vui mừng hơn hở, liền đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên, đem nhân duyên này bạch đầy đủ lên Thế Tôn.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo trưởng giả:

“Hiện cậu bé này rất có phước lớn. Cậu bé này nếu lớn lên, cậu ta sẽ dẫn năm trăm đồ chúng đến chỗ Ta, xuất gia học đạo, đắc A-la-hán. Trong hàng Thanh Văn của Ta, là người có phước đức lớn nhất không ai có thể sánh kịp.”

Lúc ấy, trưởng giả nghe xong, vui mừng hơn hở, không tự kềm chế được, bạch Thế Tôn:

“Đúng như lời Thế Tôn dạy, chẳng phải như Ni-kiền Tử.”

Rồi trưởng giả Nguyệt Quang lại bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn hãy thương đưa bé này mà cùng chúng Tăng nhận lời thọ thỉnh.”

Thế Tôn im lặng nhận lời thỉnh. Sau khi thấy Thế Tôn im lặng nhận lời mời, ông từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân rồi lui đi. Về đến nhà, ông bày biện cỗ bàn các thứ đồ thức uống ngon ngọt, trái toạ cụ tốt. Sáng sớm đích thân đến bạch:

“Đã đến giờ, cúi xin Thế Tôn quang lâm.”

Thế Tôn biết đã đến giờ, dẫn các Tỳ-kheo trước sau vây quanh vào thành Xá-vệ, đến nhà Trưởng giả, tới chỗ ngồi. Trưởng giả thấy Phật và các Tỳ-kheo đã ngồi ổn định rồi, bèn dọn đồ ăn thức uống, tự tay châm chước, hoan hỷ không loạn. Thấy đã ăn xong, dọn dẹp bình bát, dùng nước rửa, rồi ông lấy một cái ghế nhỏ ngồi trước mặt Như Lai, muốn được nghe pháp vi diệu mà Phật thuyết.

Khi ấy, trưởng giả Nguyệt Quang bạch Thế Tôn:

“Nay con xin đem tất cả nhà cửa, sản nghiệp, ruộng vườn cho đứa bé này, cúi xin Thế Tôn hãy đặt tên cho.”

Thế Tôn bảo:

“Lúc đứa bé này sinh, mọi người đều bỏ chạy tán loạn, gọi là quỷ thi-bà-la¹²¹¹ nên nay đặt tên là Thi-bà-la¹²¹².”

Bấy giờ, Thế Tôn tuần tự nói các đề tài vi diệu cho Trưởng giả và vợ trưởng giả; đề tài về bố thí, về trì giới, về sanh thiên, dục là tướng bất tịnh, là hữu lậu, là tai họa lớn, xuất yếu là vi diệu.

[684a01] Thế Tôn thấy tâm ý của Trưởng giả và vợ trưởng giả đã khai mở, không còn hồ nghi nữa. Như pháp thường mà chư Phật Thế Tôn thuyết, là khổ, tập, tận, đạo; bấy giờ, Thế Tôn nói hết cho Trưởng giả, khiến cho phát tâm hoan hỷ. Ngay trên chỗ ngồi, vợ chồng Trưởng giả sạch trần cấu, được mắt pháp trong sạch. Giống như vải trắng mới để nhuộm màu, vợ chồng Trưởng giả lúc này cũng như vậy, ở ngay trên chỗ ngồi, được mắt pháp trong sạch. Họ đã thấy pháp, được pháp và, phân biệt các pháp, đã hết do dự, không còn hồ nghi, được không còn sợ hãi, hiểu được Pháp sâu xa của Như Lai, liền thọ năm giới.

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Tế tự, lửa trên hết;

Các luận, kệ đứng đầu;¹²¹³

Vua, tôn quý loài người;

Biển là nguồn các sông;
Trăng sáng nhất các sao;
Nguồn sáng mặt trời nhất;
Tám phương và trên dưới,
Muôn phẩm vật sản sinh;
Người muốn cầu phước kia,
Tam-Phật ¹²¹⁴ là tối tôn.”

Khi Thế Tôn nói bài kệ này xong, từ chỗ đứng dậy ra về.

Khi ấy, trưởng giả tìm năm trăm đồng tử sai hầu Thi-bà-la. Khi Thi-bà-la vừa tròn hai mươi tuổi, bèn đến chỗ cha mẹ thưa cha mẹ:

“Cúi xin song thân cho phép con xuất gia học đạo.”

Bấy giờ, song thân liền chấp thuận. Vì sao vậy? Vì trước đây Thế Tôn đã thọ ký cho rồi: ‘Cậu sẽ dẫn năm trăm thiếu niên đến chỗ Thế Tôn xin làm Sa-môn.’

Thi-bà-la và năm trăm người, lạy sát chân cha mẹ rồi liền lui đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân rồi đứng qua một bên. Thi-bà-la bạch Thế Tôn:

“Cúi xin cho phép con được xếp vào đạo.”

Thế Tôn, liền chấp thuận cho làm Sa-môn. Chưa qua mấy ngày, liền thành A-la-hán, lục thần thông trong suốt, tám giải thoát đầy đủ. Bấy giờ, năm trăm đồng tử đến trước bạch Phật:

“Cúi xin Thế Tôn cho phép chúng con làm Sa-môn.”

Thế Tôn im lặng hứa khả. Xuất gia chưa kinh qua bao nhiêu ngày họ đều thành A-la-hán.

Bấy giờ, Tôn giả Thi-bà-la trở về bang cũ nước Xá-vệ, được mọi người kính ngưỡng, và được cúng dường bốn thứ: y áo, thức ăn, toạ cụ ngoạ cụ, thuốc

men trị bệnh. Lúc ấy, Thi-bà-la nghĩ thầm: ‘Nay ta ở tại bang cũ này rất là [84b01] ồn ào. Ta hãy du hoá ở trong nhân gian.’

Bấy giờ, đến giờ khát thực, Tôn giả Thi-bà-la đắp y mang bát vào thành Xá-vệ khát thực. Khát thực xong, trở về chỗ ở, thu xếp tọa cụ, đắp y mang bát, dẫn theo năm trăm Tỳ-kheo ra khỏi tinh xá Kỳ-hoàn du hoá trong nhân gian. Đến đâu, họ cũng đều được cúng dường y phục, đồ ăn thức uống, tọa cụ, ngọa cụ, thuốc men trị bệnh. Lại có chư thiên báo các thôn làng:

“Nay có Tôn giả Thi-bà-la đắc A-la-hán, phước đức đệ nhất, dẫn năm trăm Tỳ-kheo du hoá trong nhân gian, chư Hiền hãy đến cúng dường. Ai nay không làm sau hối hận vô ích.”

Lúc này, Tôn giả Thi-bà-la nghĩ thầm: ‘Nay thật chán đủ sự cúng dường này. Ta nên lánh chỗ nào cho người không biết chỗ ta.’ Rồi Tôn giả bèn đi vào núi sâu. Chư thiên lại báo với mọi người trong thôn làng:

“Hiện Tôn giả Thi-bà-la đang ở trong núi này. Hãy đến cúng dường. Nay ai không làm, sau hối hận vô ích.”

Dân làng sau khi nghe chư thiên nói vậy, liền gánh đồ ăn thức uống đến chỗ Tôn giả Thi-bà-la thưa:

“Cúi xin Tôn giả hãy vì chúng con mà ở đây.”

Lúc ấy, Thi-bà-la du hoá trong nhân gian đi dần dần đến chỗ Ca-lan-đà trong vườn Trúc, thành La-duyet cùng chúng năm trăm đại Tỳ-kheo, cũng được cúng dường y phục, đồ ăn thức uống, tọa cụ ngọa cụ, thuốc men trị bệnh. Tôn giả Thi-bà-la nghĩ thầm: “Nay ta nên tìm chỗ nào để hạ an cư, cho mọi người không biết chỗ ta.” Rồi lại nghĩ: “Nên đến phía tây núi Quảng phổ¹²¹⁵ ở phía đông núi Kỳ-xà,¹²¹⁶ ở đó hạ an cư.” Tôn giả bèn dẫn năm trăm Tỳ-kheo đến ở trong núi kia mà thọ hạ an cư.

Khi ấy, Thích Đề-hoàn Nhân biết được những ý nghĩ trong tâm Thi-bà-la, liền ở trong núi hóa hiện phù-đồ,¹²¹⁷ vườn cây ăn trái, đều đầy đủ; chung quanh có ao tắm, hoá ra năm trăm đài cao, lại hóa năm trăm giường nằm, lại hóa năm trăm giường ngồi, lại hóa năm trăm giường dây và, dùng cam lồ trời mà ăn.

Tôn giả Thi-bà-la nghĩ thầm: “Nay ta đã hạ an cư xong. Lâu quá không gặp Như Lai, nay nên đến hầu cận Thế Tôn.” Tôn giả liền dẫn năm trăm Tỳ-kheo

đến thành Xá-vệ. Lúc ấy, trời nóng bức, chúng Tỳ-kheo đều đổ mồ hôi, do bản thân thể. Tôn giả Thi-bà-la [684c01] nghĩ thầm: “Hôm nay, chúng Tỳ-kheo thân thể nóng nực, nếu được chút mây trên trời cùng tạo cơn mưa nhỏ thì thật là việc tốt, và gặp được ao tắm nhỏ cùng được ít nước uống.” Vừa khởi lên ý nghĩ này, tức thì trên không trung xuất hiện một đám mây lớn tạo thành cơn mưa bụi. Cũng có ao tắm, có bốn phi nhân gánh nước uống ngon ngọt do Tỳ-sa-môn thiên vương sai khiến, đến thừa:

“Cúi xin Tôn giả nhận nước uống ngọt này và cho Tăng Tỳ-kheo.” Tôn giả nhận nước uống này, rồi cho Tăng Tỳ-kheo uống.

Thi-bà-la lại nghĩ: “Nay ta nên nghỉ đêm ở nơi đây.” Lúc đó, Thích Đề-hoàn Nhân biết những ý nghĩ trong tâm Thi-bà-la, liền hoá ra năm trăm phòng xá ở cạnh đường, đầy đủ giường nằm, tọa cụ. Chư thiên dâng lên đồ ăn thức uống. Thi-bà-la ăn xong, rời chỗ ngồi đứng dậy ra đi.

Bấy giờ, chú của Tôn giả Thi-bà-la đang ở trong thành Xá-vệ, lẩm tièn nhiều của, không thiếu thứ gì, nhưng lại tham lam không chịu bố thí, không tin Phật pháp Tăng, không tạo công đức. Những thân tộc nói với người này:

“Trưởng giả dùng của cải này làm gì mà không tạo tư lương cho đời sau?”

Trưởng giả kia sau khi nghe những lời này rồi, trong một ngày, đem trăm ngàn lượng vàng bố thí cho bà-la-môn ngoại đạo chớ không hướng về Tam bảo.

Lúc đó, Tôn giả Thi-bà-la nghe chú mình đem trăm ngàn lượng vàng bố thí cho ngoại đạo mà không cúng dường cho Tam bảo. Tôn giả Thi-bà-la đến tinh xá Kỳ-hoàn, rồi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ, Thế Tôn vì Thi-bà-la nói pháp vi diệu. Tôn giả Thi-bà-la sau khi nghe pháp từ Như Lai, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Thế Tôn, nhiễu quanh bên hữu ba vòng rồi ra đi.

Ngay ngày hôm ấy, Tôn giả Thi-bà-la đắp y mang bát vào thành Xá-vệ khát thực, dần dần đến nhà người chú. Đến nơi, Tôn giả đứng im lặng ở ngoài cửa. Trưởng giả thấy Tôn giả Thi-bà-la ở ngoài cửa khát thực, liền nói:

“Hôm qua, sao ngươi không lại? Hôm qua, ta đem trăm ngàn lượng vàng bố thí. Giờ ta cho ngươi một tấm vải giạ.”

Thi-bà-la đáp:

“Tôi không dùng vải làm gì. Hôm nay đến đây là để khát thực.”

Trưởng giả đáp:

“Hôm qua ta đã dùng trăm nghìn lượng vàng bố thí, nên không thể bố thí trở lại được.”

[685a01] Tôn giả Thi-bà-la muốn độ trưởng giả, nên liền bay lên không trung, thân tuôn ra nước lửa, ngồi, nằm kinh hành tùy ý tạo. Khi Trưởng giả thấy biến hóa này, bèn tự nói:

“Hãy xuống trở lại mà ngồi đi! Nay ta sẽ bố thí cho.”

Tôn giả Thi-bà-la liền xả thân tức, về lại chỗ ngồi. Khi ấy, Trưởng giả kia đem đồ ăn thức uống tẻ dở, thật là thô xấu, cho Tôn giả Thi-bà-la dùng. Tôn giả Thi-bà-la vốn sinh trưởng trong gia đình hào phú, đồ ăn uống dư dả, nhưng vì trưởng giả kia nên nhận thức ăn này mà ăn. Tôn giả Thi-bà-la ăn xong, trở về chỗ ở. Ngay đêm ấy, giữa hư không thiên thần đến nói trưởng giả này:

Thiện thí, thí thật lớn,

Là cho Thi-bà-la,

Vô dục, đã giải thoát,

Đoạn ái, không còn nghi.

Giữa đêm và sáng sớm, hai lần nói kệ này:

Thiện thí, thí thật lớn,

Là cho Thi-bà-la,

Vô dục, đã giải thoát,

Đoạn ái, không còn nghi.

Khi Trưởng giả nghe chư thiên nói, bèn suy nghĩ: “Hôm qua, ta đem trăm ngàn lượng vàng bố thí cho ngoại đạo mà không có cảm ứng này. Hôm nay chỉ dùng thức ăn tẻ dở thí cho Tôn giả Thi-bà-la mà đưa đến cảm ứng này.

Lúc nào trời sáng, ta sẽ đem trăm ngàn lượng vàng bố thí cho Tôn giả Thi-bà-la.”

Rồi Trưởng giả ngay ngày ấy, kiểm tính trong nhà có được giá trăm nghìn lượng vàng bố thí Thi-bà-la, bèn đem đến chỗ Tôn giả Thi-bà-la, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên. Bấy giờ, ông đem trăm nghìn lượng vàng dâng lên Thi-bà-la và nói:

“Cúi xin Ngài nhận trăm nghìn lượng vàng này.”

Tôn giả Thi-bà-la nói:

“Chúc Trưởng giả hưởng phước vô lượng, sống lâu tự nhiên. Nhưng Như Lai lại không cho phép Tỳ-kheo nhận trăm ngàn lượng vàng.”

Lúc ấy, Trưởng giả liền đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi, đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ, Trưởng giả kia bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn cho Tỳ-kheo Thi-bà-la nhận trăm ngàn lượng vàng này, cho con được phước này.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo một Tỳ-kheo:

“Người đi đến chỗ Tỳ-kheo Thi-bà-la nói Ta cho gọi ông ấy.”

Tỳ-kheo đáp:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.” Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy, tức thì [685b01] đi đến chỗ Thi-bà-la đem những lời Như Lai mà báo.

Tôn giả Thi-bà-la nghe theo lời Tỳ-kheo kia, đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ, Thế Tôn bảo Thi-bà-la:

“Nay người hãy nhận trăm ngàn lượng vàng của Trưởng giả này, để ông ta được phước này. Đây là nghiệp duyên kiếp trước, nên hưởng báo này.”

Tôn giả Thi-bà-la đáp:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.”

Lúc ấy, Tôn giả Thi-bà-la liền nói bài kệ đạt-sán¹²¹⁸:

Cúng y áo các thứ,
Muốn cầu phước đức kia;
Sanh làm trời hay người,
Vui hưởng năm lạc thú.
Từ trời đến cõi người,
Vượt khỏi nghi có không,
Chỗ Niết-bàn vô vi
Nơi chư Phật an lạc.
Người huệ thí dễ dàng,
Mong đây được phước đức.
Hãy phát tâm từ huệ,
Làm phước không mệt mỏi.

Khi ấy, Tôn giả Thi-bà-la bảo trưởng giả:

“Hãy mang trăm ngàn lượng vàng này để trong phòng tôi.”

Trưởng giả vâng theo lời dạy này, mang trăm ngàn lượng vàng để trong phòng Tôn giả Thi-bà-la rồi ra đi.

Thi-bà-la bảo các Tỳ-kheo:

“Các vị, có ai thiếu gì thì đến đây mà lấy; hoặc nếu cần y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm ngoạ cụ, thuốc men trị bệnh đều đến lấy; đừng cầu ở nơi khác, hãy lần lượt báo cho nhau biết điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Thi-bà-la xưa kia đã tạo phước gì mà sanh nhà trưởng giả, xinh đẹp vô song như màu hoa đào? Lại tạo phước gì mà hai tay cầm ngọc từ thai mẹ sanh ra? Lại tạo phước gì mà dẫn năm trăm người đến chỗ Như Lai xuất gia, học đạo,

được gặp Như Lai ở đời? Lại tạo phước gì mà đến đâu cũng được đầy đủ y phục, đồ ăn thức uống tự nhiên không thiếu thốn, Tỳ-kheo khác không bì kịp?”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Quá khứ lâu xa, chín mươi một kiếp, có Phật hiệu Tỳ-bà-thi¹²¹⁹ Như Lai Chí chơn, Đẳng chánh giác, Minh hành túc*, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu*, Thiên nhân sư, Phật Thế Tôn xuất hiện ở đời, du hoá tại nước Bàn-đầu cùng với đại chúng gồm sáu mươi vạn tám nghìn người, được cúng dường bốn thứ: y phục, đồ ăn thức uống, tọa ngoại cụ, thuốc men trị bệnh.

“Lúc ấy, có [685c01] bà-la-môn tên Da-nhã-đạt¹²²⁰ sống ở nơi ấy, nhiều tiền lắm của, vàng bạc, trân báu, xa cừ, mã não, trân châu, hổ phách, không thể đếm hết.

“Bấy giờ, Da-nhã-đạt ra khỏi nước, đi đến chỗ Như Lai Tỳ-bà-thi. Đến nơi, thăm hỏi nhau, rồi ngồi qua một bên. Như Lai Tỳ-bà-thi lần lượt vì ông nói pháp, khiến ông ta sanh tâm hoan hỷ. Bấy giờ, Da-nhã-đạt bạch Như Lai Tỳ-bà-thi, ‘Cúi xin Thế Tôn nhận lời thỉnh của con. Con muốn dâng cơm cúng Phật và Tăng Tỳ-kheo.’

“Khi ấy Như Lai im lặng nhận lời. Bà-la-môn Da-nhã-đạt thấy Thế Tôn im lặng nhận lời mời, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, nhiễu quanh Phật ba vòng, rồi về nhà. Ông chuẩn bị sửa soạn các loại đồ ăn thức uống ngon ngọt.

“Bấy giờ, vào lúc nửa đêm, Da-nhã-đạt suy nghĩ: ‘Nay ta đã chuẩn bị đầy đủ các món đồ ăn thức uống, chỉ còn thiếu lạc¹²²¹. Sáng sớm mai ta sẽ đến trong cửa thành, nơi đó có ai bán lạc sẽ mua hết.’ Sáng sớm, Da-nhã-đạt bày tọa cụ tốt, rồi lại đến trong cửa thành để tìm mua lạc. Vào lúc ấy, có một người chăn bò tên là Thi-bà-la muốn mang lạc đi tế tự.¹²²² Bà-la-môn Da-nhã-đạt nói với người chăn bò, ‘Nếu ông bán lạc, tôi sẽ mua.’ Thi-bà-la nói, ‘Nay tôi muốn tế tự.’ Bà-la-môn nói, ‘Ông tế trời là để cầu điều gì? Hãy bán cho tôi, sẽ trả giá tiền cao hơn.’ Người chăn bò đáp, ‘Ông bà-la-môn, nay ông dùng lạc để làm gì?’ bà-la-môn đáp, ‘Nay tôi thỉnh Như Lai Tỳ-bà-thi và Tăng Tỳ-kheo. Nhưng đồ ăn thức uống đã chuẩn bị xong, chỉ còn thiếu lạc.’ Thi-bà-la hỏi bà-la-môn, ‘Như Lai Tỳ-bà-thi tướng mạo thế nào?’ Bà-la-môn đáp, ‘Như Lai không ai sánh bằng, giới thanh tịnh đầy đủ, định và huệ không ai bì kịp. Trên trời dưới đất không ai sánh bằng.’ Khi bà-la-môn Da-nhã-đạt ca ngợi đức của Như Lai, Thi-bà-la nghe xong tâm trí khai mở. Khi ấy, Thi-

bà-la bảo bà-la-môn, ‘Nay tôi đích thân đem lạc này đến cúng dường Như Lai, không cần tế trời làm gì nữa.’

“Bà-la-môn Da-nhã-đạt dẫn người chăn bò này về đến nhà, đi đến chỗ Phật, bạch rằng: ‘Đã đúng giờ, nay là lúc thích hợp, xin Thế Tôn hạ cố.’

“Như Lai biết đã đến giờ, đắp y mang bát, dẫn các Tỳ-kheo trước sau vây quanh đến nhà bà-la-môn Da-nhã-đạt, mọi người ngồi theo thứ lớp.

“Khi người chăn bò thấy [686a0] dung mạo Như Lai hiếm có trên đời, các căn tịch tịnh¹²²³, đủ ba mươi hai tướng tốt, tám mươi vẻ đẹp trang nghiêm thân Ngài, mặt như mặt trời mặt trăng, giống như núi Tu-di hơn hẳn đỉnh các núi khác, ánh sáng chiếu khắp, không nơi tối tăm nào mà không thấu. Thấy vậy, vui mừng, ông đến trước chỗ Thế Tôn, nói rằng: ‘Nếu công đức của Như Lai đúng như bà-la-môn đã nói, hãy cho bình lạc này đủ cung cấp cho chúng Tăng.’

“Rồi Thi-bà-la bạch Thế Tôn: ‘Cúi xin nhận lạc này.’

“Như Lai liền đưa bát nhận lạc, cũng lại cho các Tăng Tỳ-kheo nhận lạc đầy đủ. Khi ấy, người chăn bò bạch Thế Tôn: ‘Nay lạc vẫn còn dư.’ Như Lai bảo: ‘Ông đem lạc này cúng thêm cho Phật và các Tỳ-kheo.’ Người chăn bò đáp: ‘Thưa vâng, Thế Tôn!’ Người chăn bò đi chia lạc trở lại, cuối cùng lạc vẫn còn dư. Người chăn bò lại bạch Phật: ‘Số lạc vẫn còn dư!’ Như Lai bảo người này, ‘Ông hãy đem lạc này cúng cho chúng Tỳ-kheo-ni, chúng Ưu-bà-tắc, Ưu-bà-tư khiến được no đủ.’ Số lạc vẫn còn dư. Bấy giờ, Phật bảo người chăn bò: ‘Ông đem lạc này cho chủ nhân đàn-việt.’ Đáp, ‘Thưa vâng.’ Rồi lại tìm cho các thí chủ đàn-việt. Số lạc còn dư, lại đem cho những người ăn xin nghèo thiếu, nhưng lạc vẫn còn dư. Lại bạch Phật, ‘Hiện lạc vẫn còn dư.’ Phật bảo, ‘Nay đem số lạc này đổ nơi đất sạch, hoặc đổ vào trong nước. Vì sao vậy? Ta không thấy có người hay trời nào có thể tiêu hóa lạc này, chỉ trừ Như Lai. Người chăn bò vâng lời dạy Phật, đem lạc này đổ vào trong nước, tức thì ngay trong nước xuất hiện ngọn lửa lớn cao vài mươi nhẫn. Người chăn bò sau khi thấy sự biến hóa quái lạ này, trở lại chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, chấp tay mà đứng. Lại tự thệ nguyện, ‘Nay đem lạc này cúng dường cho chúng bốn bộ. Nếu có được phước đức, do phước lành này, con sẽ không đọa vào nơi tám nạn, không sinh vào nhà nghèo thiếu. Sinh ra bất cứ nơi nào, sáu căn hoàn toàn đầy đủ, mặt mày xinh đẹp, thường được xuất gia. Mong đời tương lai cũng gặp được Thánh tôn như vậy.’

“Tỳ-kheo nên biết, ba mươi mốt kiếp về trước, lại có Phật tên Thi-khí¹²²⁴ Như Lai xuất hiện ở đời. Lúc ấy, Như Lai Thi-khí giáo hoá ở thế giới Dã-mã, [686b01] cùng mười vạn đại Tỳ-kheo.

“Bấy giờ, khi đến giờ, Như Lai Thi-khí đắp y mang bát vào thành khát thực. Trong thành có một khách thương lớn tên Thiện Tài. Từ xa thấy Như Lai Thi-khí có các căn tịch tịnh, dung mạo đoan chánh, có ba mươi hai tướng tốt, tám mươi vẻ đẹp trang nghiêm thân Ngài, mặt như mặt trời mặt trăng; thấy vậy ông phát tâm hoan hỷ, đến trước chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên. Lúc này, người buôn đem ngọc báu quý rải lên Như Lai, tâm sâu kín của ông được thể hiện qua lời thề, ‘Nguyện đem công đức này, nơi nào con sinh ra cũng lắm của nhiều tiền, không có gì thiếu thốn, trong tay lúc nào cũng có tiền của, cho đến trong bào thai mẹ cũng có.’

“Ở trong kiếp này lại có Như Lai Tỳ-xá-phù¹²²⁵ Chí chơn, Đẳng chánh giác, Minh hạnh túc¹²²⁶, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu¹²²⁷, Thiên nhân sư, Phật Thế Tôn, xuất hiện ở đời. Bấy giờ, có Trưởng giả tên Thiện Giác lắm của nhiều tiền, lại thỉnh Như Lai Tỳ-xá-phù Chí chơn Đẳng chánh giác và, Tăng Tỳ-kheo. Trưởng giả ấy thiếu người giúp việc, nên lúc này đích thân sắp soạn đồ ăn thức uống ngon ngọt thiết trai cho Như Lai ấy, rồi tự thề nguyện, ‘Tôi do công đức này, sanh ở nơi nào, thường được gặp Tam bảo, không thiếu thốn thứ gì, thường có nhiều người hầu và trong đời tương lai cũng gặp Phật như ngày nay vậy.’

“Nay trong Hiền kiếp này, lại có Phật tên Câu-lâu-tôn¹²²⁸ Chí chơn, Đẳng chánh giác, Minh hạnh túc*, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sĩ, Điều ngự trượng phu*, Thiên nhân sư, Phật Thế Tôn, xuất hiện ở đời. Bấy giờ, có Trưởng giả tên Đa Tài lại thỉnh Như Lai Câu-lâu-tôn, trong vòng bảy ngày cúng dường cơm Phật và Tăng Tỳ-kheo, cúng dường y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngọa cụ, thuốc men trị bệnh, ‘Nguyện sinh ra nơi nào thường lắm của nhiều tiền, không sinh vào nhà bần tiện; khiến chỗ sinh của con thường được bốn sự cúng dường; làm nơi chúng bốn bộ, quốc vương và Nhân dân trông thấy tôn kính; nơi trời rồng quỷ thần người hay chẳng phải người trong thấy tiếp đãi.’

“Các Tỳ-kheo nên biết, bà-la-môn Da-nhã-đạt bấy giờ há là người nào khác sao? Đừng nghĩ như vậy. Vì sao vậy? Vì nay tự thân chính là trưởng giả Nguyệt Quang. Người chăn bò tên Thi-bà-la đem lạc cúng dường Phật lúc ấy, nay chính là Tỳ-kheo Thi-bà-la. Người lái buôn Thiện Tài lúc ấy, há là người nào khác sao? Đừng nghĩ như vậy. Nay chính là Tỳ-kheo Thi-bà-la.

Trưởng giả Thiện Giác lúc ấy, [686c01] há là người nào khác sao? Đừng nghĩ như vậy. Nay chính là Tỳ-kheo Thi-bà-la. Trưởng giả Đa Tài lúc ấy, há là người nào khác sao? Đừng nghĩ như vậy. Ngày nay chính là Tỳ-kheo Thi-bà-la.

“Các Tỳ-kheo nên biết, Tỳ-kheo Thi-bà-la đã phát thề nguyện này: ‘Mong nơi nào con sinh ra, con thường xinh đẹp vô song, lúc nào cũng sinh vào nhà giàu sang. Mong đời sau được gặp Thế Tôn. Ngài sẽ thuyết pháp cho con nghe, con liền được giải thoát, được xuất gia làm Sa-môn.’ Do công đức này, ngày nay, Tỳ-kheo Thi-bà-la được sanh trong nhà giàu có, xinh đẹp vô song. Nay gặp Ta lập tức thành A-la-hán.

“Song Tỳ-kheo nên biết, lại nhờ công đức rải châu báu lên mình Như Lai nên nay ở trong bào thai tay cầm hai hạt châu mà ra khỏi thai mẹ, giá trị bằng cả Diêm-phù-đề. Ngày vừa sinh ra, liền nói như vậy. Lại thỉnh Như Lai Câu-lâu-tôn để cầu có nhiều người sai khiến, nên nay dẫn năm trăm đồ chúng đến chỗ ta xuất gia học đạo, thành A-la-hán.

“Lại trong vòng bảy ngày cúng dường Như Lai Câu-lâu-tôn để được tứ sự cúng dường, nên ngày nay không thiếu y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, tọa cụ, thuốc men trị bệnh. Nhờ công đức này, các Tỳ-kheo không bì kịp. Thích Đề-hoàn Nhân đích thân đến cúng dường, cung cấp các thứ cần dùng. Lại nữa, chư thiên chuyen nhau báo xóm làng cho chúng bốn bộ biết có Thi-bà-la. Ý nghĩa của sự việc là vậy. Người phước đức đệ nhất trong đệ tử của Ta chính là Tỳ-kheo Thi-bà-la.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03¹²²⁹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có năm hạng trượng phu dũng kiện,¹²³⁰ có nhiệm vụ chiến đấu, xuất hiện ở đời. Những ai là năm? Ở đây, có người mặc áo giáp, cầm gậy vào trận chiến đấu đấu, từ xa thấy gió bụi liền sinh lòng sợ hãi. Đó gọi là hạng chiến sĩ thứ nhất.

“Lại nữa, người chiến đấu thứ hai mặc áo giáp, cầm gậy vào trận chiến đấu; khi thấy gió bụi mà không sinh lòng sợ hãi, nhưng thấy ngọn cờ cao liền sinh lòng sợ hãi, không thể tiến lên chiến đấu. Đó gọi là hạng chiến sĩ thứ hai.

“Lại nữa, người chiến sĩ thứ ba mặc áo giáp, cầm gậy vào trận chiến đấu, khi thấy gió bụi, hay thấy ngọn cờ cao không sinh lòng sợ hãi, nhưng thấy cung tên liền sinh lòng sợ hãi, không có khả năng chiến đấu. Đó gọi là hạng [687a01] chiến sĩ thứ ba.

“Lại nữa, người chiến sĩ thứ tư mặc áo giáp, cầm gậy vào trận chiến đấu; nếu thấy gió bụi, thấy ngọn cờ cao, hay thấy cung tên không sinh lòng sợ hãi, nhưng vừa vào trận liền bị địch bắt, hoặc bị giết. Đó gọi là hạng chiến sĩ thứ tư.

“Lại nữa, người chiến sĩ thứ năm mặc áo giáp, cầm gậy đi vào trận chiến đấu; nếu thấy gió bụi, thấy ngọn cờ cao, thấy cung tên hoặc bị bắt, cho đến gần chết, không sinh lòng sợ hãi, có thể phá tan quân địch trong ngoài bờ cõi, mà lãnh đạo nhân dân. Đó gọi là hạng chiến sĩ thứ năm.

“Cũng vậy, Tỳ-kheo, thế gian có năm loại người này, thì nay trong chúng Tỳ-kheo cũng có năm hạng người này xuất hiện ở đời. Những ai là năm? Có Tỳ-kheo sống tại thôn xóm khác, nghe trong thôn này có người nữ xinh đẹp vô song, mặt như màu hoa đào. Nghe rồi, đến giờ, đắp y, cầm bát, vào thôn khát thực; thấy người nữ này nhan sắc vô song, liền sanh dục tưởng, cởi bỏ ba y, hoàn xả cấm giới mà làm cư sĩ. Giống như người chiến đấu kia, thấy chút gió bụi đã sinh lòng sợ hãi; Tỳ-kheo này tựa như vậy.

“Lại nữa, có Tỳ-kheo nghe có người nữ sống ở trong thôn xóm xinh đẹp không ai bằng. Đến giờ, đắp y, cầm bát, vào [687b01] thôn khát thực; khi thấy người nữ mà không khởi dục tưởng, nhưng cùng người nữ kia đùa giỡn, chuyện trò qua lại. Rồi nhân việc đùa giỡn này liền cởi pháp phục, trở lại làm bạch y. Như hạng người thứ hai kia, tuy thấy bụi gió không sợ, nhưng thấy ngọn cờ cao liền sinh lòng sợ hãi. Tỳ-kheo này cũng lại như vậy.

“Lại nữa, có Tỳ-kheo nghe trong thôn có người nữ, dung mạo xinh đẹp, ít có trên đời, như màu hoa đào. Đến giờ, đắp y mang bát vào thôn khát thực; khi thấy người nữ không khởi dục tưởng. Tuy dù cùng người đùa giỡn nhau, cũng không khởi tưởng dục ý; nhưng cùng người nữ kia nắm tay, hoặc vuốt ve nhau, trong đó liền khởi dục tưởng, cởi ba pháp y, trở lại làm bạch y, tập

khởi nghiệp nhà. Như hạng người thứ ba kia khi vào trận, thấy gió bụi, thấy cờ cao không sinh lòng sợ hãi, nhưng thấy cung tên liền sinh lòng sợ hãi.

“Lại nữa, có Tỳ-kheo nghe trong thôn làng có người nữ, mặt mày xinh đẹp ít có trên đời. Đến giờ, đắp y mang bát vào thôn khát thực; khi thấy người nữ không khởi dục tưởng, hay cùng nói chuyện cũng không khởi dục tưởng. Khi được người nữ kia vuốt ve liền khởi dục tưởng, nhưng không cỡi pháp phục mà sống đời tại gia. Như hạng thứ tư kia vào quân trận bị địch bắt, hoặc mất mạng không trở ra được.

“Lại nữa, có Tỳ-kheo nương vào thôn làng mà sống, họ nghe trong thôn có người nữ. Đến giờ, đắp y mang bát vào thôn khát thực, khi thấy người nữ không khởi dục tưởng, nếu cùng nói cười cũng không khởi dục tưởng, nếu lại được vuốt ve cũng không khởi dục tưởng. Lúc ấy, Tỳ-kheo quán ba mươi sáu vật trong thân này ô uế bất tịnh: ‘Ai đắm vào đây? Do đâu khởi dục? Dục này dừng lại chỗ nào? Là từ đâu chẳng? Ra từ thân thể chẳng?’ Quán các vật này rõ ràng không có gì cả. Từ đầu đến chân cũng lại như vậy. Những gì thuộc năm tạng không có tướng tượng, cũng không có chỗ đến. Vị ấy quán nguồn duyên không biết từ nơi nào lại. Vị ấy lại nghĩ: ‘Ta quán dục này từ nhân duyên sanh.’ Tỳ-kheo quan sát điều này rồi, tâm được giải thoát dục lậu, tâm được giải thoát hữu lậu, tâm được giải thoát vô minh lậu. Sau khi đã giải thoát, liền được trí giải thoát, như thật biết rằng, sanh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh nữa. Giống như người chiến đấu thứ năm kia sống tự tại không bị nạn địch quân. Do vậy, cho nên nay Ta nói người này đã dứt bỏ ái dục, vào nơi vô úy, đạt đến thành Niết-bàn. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có năm hạng người này xuất hiện ở đời.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Dục, Ta biết gốc nguoi,

Ý do tư tưởng sinh.

Ta chẳng sinh tư tưởng,

Còn nguoi thì không có.

“Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy quán sát tâm bất tịnh hạnh là ô uế, để trừ bỏ sắc dục.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04¹²³¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có năm hạng chiến đấu xuất hiện ở đời. Sao gọi là năm? Có người mặc áo giáp, cầm gậy vào quân trận [687c01] chiến đấu, khi thấy gió bụi liền sinh lòng sợ hãi không dám vào trong trận lớn kia. Đó gọi là hạng người thứ nhất.

“Lại nữa hạng chiến đấu thứ hai mặc áo giáp, cầm gậy vào quân trận chiến đấu, thấy gió bụi không sinh lòng sợ hãi, nhưng nghe tiếng trống đánh liền sinh lòng sợ hãi. Đó gọi là hạng thứ hai.

“Lại nữa hạng thứ ba mặc áo giáp, cầm gậy vào quân trận chiến đấu, khi thấy gió bụi không sinh lòng sợ hãi, hoặc nghe tiếng trống, tù và, không sinh lòng sợ hãi, nhưng khi thấy cờ cao liền sinh lòng sợ hãi không dám chiến đấu. Đó gọi là hạng thứ ba.

“Lại nữa hạng thứ tư mặc áo giáp, cầm gậy vào quân trận chiến đấu, khi thấy gió bụi không sinh lòng sợ hãi, hoặc nghe tiếng trống, tù và, cũng không sinh lòng sợ hãi, hay thấy cờ cao cũng không sinh lòng sợ hãi, nhưng lại bị địch bắt, hoặc bị giết. Đó gọi là hạng thứ tư.

“Lại nữa, thứ năm có người mặc áo giáp, cầm gậy vào quân trận chiến đấu, hoàn toàn có khả năng phá tan quân địch mở rộng bờ cõi. Đó gọi là hạng thứ năm xuất hiện ở đời.

“Tỳ-kheo nên biết, nay Tỳ-kheo cũng có năm hạng người xuất hiện ở thế gian. Sao gọi là năm? Hoặc có Tỳ-kheo sống trong thôn xóm nghe có người nữ xinh đẹp vô song, như màu hoa đào. Đến giờ, Tỳ-kheo kia đắp y mang bát vào thôn khát thực, không hộ trì các căn, không giữ gìn pháp thân, miệng, ý. Khi thấy người nữ, vị ấy khởi dục ý, hoàn xả cấm giới, sống theo

pháp bạch y. Như người thứ nhất kia, nghe tiếng bụi nổi lên, không kham chiến đấu, sinh lòng sợ hãi, Do vậy cho nên Ta nói đến người này.¹²³²

“Lại nữa, Tỳ-kheo sống tại thôn làng, nghe trong thôn có người nữ xinh đẹp không ai bằng, mặt như màu hoa đào, liền xả giới sống theo pháp bạch y.¹²³³ Như hạng chiến đấu thứ hai kia, chỉ nghe tiếng trống, tù và, không kham chiến đấu. Đây cũng như vậy.

“Lại nữa, Tỳ-kheo sống tại thôn làng, nghe có người nữ tại thôn làng kia. Sau khi nghe mà không khởi dục ý; khi thấy người nữ mà không khởi dục tưởng, nhưng chỉ vì cùng người nữ đùa giỡn; do đó liền xả cấm giới, sống theo pháp bạch y.¹²³⁴ Như người thứ ba kia, từ xa thấy cò rồi, liền sinh lòng sợ hãi không dám chiến đấu. Vì vậy cho nên nay Ta nói người này. Đó gọi là hạng chiến đấu thứ ba.

“Lại nữa, [688a01] Tỳ-kheo sống tại thôn làng. Tỳ-kheo kia nghe trong thôn có người nữ. Khi đắp y mang bát vào thôn khát thực, không giữ gìn thân, miệng, ý. Khi thấy người nữ xinh đẹp vô song, ở đó liền khởi dục ý, hoặc cùng người nữ cùng nhau lôi kéo, hoặc nắm tay nhau, bèn xả cấm giới, trở lại làm bạch y.¹²³⁵ Như hạng chiến đấu thứ tư kia, ở trong đại quân, bị địch bắt, bị giết. Vì vậy nên nay Ta nói người này.

“Lại nữa, có Tỳ-kheo nghe trong thôn làng có người nữ ít có trên đời. Tuy nghe vậy, mà không khởi dục tưởng. Tỳ-kheo kia đến giờ, đắp y mang bát vào thôn khát thực, giữ gìn thân, miệng, ý; tuy thấy người nữ, không khởi dục tưởng, không có tà niệm; nếu cùng người nữ nói chuyện qua lại cũng không khởi dục tưởng, cũng không tà niệm. Nếu bị người nữ lôi kéo, nắm tay, bấy giờ liền khởi dục tưởng, thân, miệng, ý liền trở dậy. Khi dục ý đã trở dậy rồi, trở về lại Tăng viện, đến chỗ Trưởng lão Tỳ-kheo. Dem nhân duyên này nói với Trưởng lão Tỳ-kheo:

“Chư Hiền, nên biết, nay dục ý của tôi nổi dậy, không thể tự chế được. Cúi xin thuyết pháp khiến thoát khỏi bất tịnh ghê tởm của dục.”

Bấy giờ Trưởng lão Tỳ-kheo bảo:

“Nay Thầy nên quán dục này do đâu sinh? Lại do đâu diệt? Như Lai dạy: Phạm người khởi dục nên dùng quán bất tịnh để trừ, và tu hành pháp quán bất tịnh.”

“Rồi Tỳ-kheo Trưởng lão liền nói kệ này:

Nếu biết điên đảo ấy

Khiến tâm thêm trôi dạt;

Hãy trừ tâm hừng hực,

Dục ý liền dừng nghỉ.

“Chư Hiền nên biết, dục từ tướng sinh. Khi khởi niệm tướng, liền sinh dục ý. Hoặc có thể tự hại, lại hại người khác, gây ra bao nhiêu tai họa biến đổi, ở trong hiện tại chịu khổ hoạn kia; lại ở đời sau chịu khổ vô lượng. Dục ý đã trừ, cũng không tự hại, không hại người khác. Ở báo hiện tại, không chịu khổ này. Cho nên, nay phải trừ tướng niệm. Vì không có tướng niệm nên liền không có tâm dục, Vì không có tâm dục nên liền không có loạn tướng.

“Bấy giờ, Tỳ-kheo kia vâng theo những lời dạy bảo như vậy, liền tư duy về tướng bất tịnh. Do tư duy về tướng bất tịnh nên bấy giờ tâm được giải thoát khỏi hữu lậu, đến nơi [688b01] vô vi.¹²³⁶ Như người thứ năm mặc giáp cầm gậy vào trận chiến đấu, thấy địch thủ không sinh lòng sợ hãi. Nếu có người đến hại, tâm cũng không dè dặt, có thể phá giặc ngoài, có thể qua địa giới của địch. Vì vậy, cho nên nay Ta nói người này có thể phá được bọn ma. Trừ các loạn tướng, đến chỗ vô vi. Đó gọi là người thứ năm xuất hiện ở đời.

“Tỳ-kheo nên biết, thế gian có năm hạng người này xuất hiện ở thế gian. Cho nên, nay các Tỳ-kheo, hãy niệm tu hành, dục là tướng bất tịnh.

“Các Tỳ-kheo hãy học điều như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Phàm người quét đất có năm trường hợp không được công đức. Những gì là năm? Ở đây, người quét đất không biết gió ngược, không biết gió xuôi, lại

không dồn đống, lại không trừ phân, chỗ đất quét lại chẳng sạch sẽ. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là người quét đất có năm việc không thành công đức lớn.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, người quét đất có năm việc thành tựu công đức. Sao gọi là năm? Ở đây, người quét đất biết lý gió ngược, gió xuôi, cũng biết dồn đống, cũng có thể hốt bỏ không để cho dư sót lại, khiến cho đất thật sạch sẽ. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có năm trường hợp này thành tựu công đức lớn. Cho nên, các Tỳ-kheo phải trừ năm việc trước và, tu năm pháp sau.

“Các Tỳ-kheo, hãy học những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Phàm người quét tháp có năm trường hợp không được công đức. Sao gọi là năm? Ở đây, có người quét tháp không dùng nước rưới lên đất, không lượm bỏ gạch đá, không san bằng mặt đất, không chú ý khi quét đất, không trừ bỏ rác rưởi dơ bẩn. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là người quét tháp¹²³⁷ không thành tựu năm công đức.

“Các Tỳ-kheo nên biết, người quét tháp* thành tựu công đức. Sao gọi là năm? Ở đây, người quét tháp dùng nước rưới lên đất, lượm bỏ gạch đá, san bằng mặt đất, giữ chú ý khi quét đất, hốt bỏ rác rưởi dơ bẩn. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có năm việc khiến người được công đức. Cho nên, [688c01] này các Tỳ-kheo, muốn cầu công đức này hãy thực hành năm việc này.

“Các Tỳ-kheo, cần phải học điều như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Người du hành trường kỳ có năm sự khó. Sao gọi là năm? Ở đây, người thường du hành không tụng giáo pháp; giáo pháp đã tụng thì bị quên mất; không được định ý; tam-muội đã được lại thoái thất; nghe pháp nhưng không thể hành trì. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là người du hành nhiều có năm việc khó này.

“Các Tỳ-kheo nên biết, người không du hành nhiều có năm công đức. Sao gọi là năm? Pháp chưa từng đắc sẽ đắc, pháp đã đắc rồi lại không quên mất, nghe nhiều mà ghi nhớ được, có thể đắc định ý, đã đắc tam-muội rồi không bị mất. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là người không du hành nhiều có năm công đức này. Cho nên, nay các Tỳ-kheo, không nên du hành nhiều.

“Các Tỳ-kheo, cần phải học điều như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo thường ở một chỗ, có năm điều phi pháp. Sao gọi là năm? Ở đây, Tỳ-kheo ở một chỗ, ý tham đắm phòng xá, e sợ người đoạt, hoặc ý tham đắm tài sản lại sợ người đoạt, hoặc tích tụ nhiều vật giống như bạch y, hoặc tham luyện người thân quen không muốn cho người khác đến nhà người thân quen, thường cùng bạch y qua lại với nhau. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là người ở một chỗ có năm việc phi pháp này. Cho nên, nay các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện đừng ở một chỗ.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ:

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Người không ở mãi một chỗ, có năm công đức. Những gì là năm? Không tham đắm nhà cửa, không tham đắm đồ đạc, không tích chứa nhiều của cải, không dính mắc với người thân, không qua lại với bạch y. Đó gọi là Tỳ-kheo không ở một chỗ có năm công đức này. Cho nên, [689a01] này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thực hành năm việc này. Các Tỳ-kheo, hãy học như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe Phật dạy hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10¹²³⁸

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở bên bờ hồ Quang minh, nước Ma-kiệt.

Bấy giờ, Thế Tôn cùng với năm trăm Tỳ-kheo du hoá trong nhân gian. Khi ấy, Thế Tôn thấy một cây lớn bị lửa đốt. Thấy thế, Như Lai đến ngồi dưới một bóng cây. Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào, Tỳ-kheo, thà đem thân nhảy vào lửa này, hay tốt hơn nên giao du với người nữ xinh đẹp?”

Lúc đó, các Tỳ-kheo bạch Phật:

“Tốt hơn nên giao du với người nữ, chớ không ném thân vào lửa này. Bởi vì đám lửa này nóng độc không thể tả, sẽ lấy mạng sống của mình, chịu khổ vô cùng.”

Thế Tôn bảo:

“Nay Ta bảo các người, chớ để không phải hạnh Sa-môn mà nói là Sa-môn; không phải người phạm hạnh mà nói là phạm hạnh; không nghe Chánh pháp mà nói là tôi nghe Chánh pháp; không có pháp thanh bạch. Người như vậy, thà nhảy vào lửa này, chớ không cùng người nữ giao du. Vì sao vậy? Vì người ấy thà chịu thống khổ này, chớ không vì tội đó mà vào trong địa ngục chịu khổ vô cùng.

“Thế nào, Tỳ-kheo, tốt hơn nhận người cung kính lễ bái, hay tốt hơn cho người lấy kiếm bén chặt tay chân mình?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Tốt hơn nhận cung kính lễ bái, chớ không cho người dùng kiếm chặt tay chân mình. Vì sao vậy? Vì chặt tay chân mình, đau không thể tả.”

Thế Tôn bảo:

“Nay Ta bảo các người, không phải hạnh Sa-môn mà nói là Sa-môn; không phải người phạm hạnh mà nói là phạm hạnh; không nghe Chánh pháp mà nói là tôi nghe Chánh pháp; không có pháp thanh bạch. Người như vậy, thà đưa thân chịu kiếm bén này, chớ không vì không có giới mà nhận người cung kính. Vì sao vậy? Vì nỗi đau này chỉ trong chốc lát, còn sự thống khổ địa ngục thì không thể tả xiết.

“Thế nào, Tỳ-kheo, tốt hơn nhận y phục của người, hay tốt hơn lấy lá sắt nóng dùng quấn vào thân?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Tốt hơn nhận lấy y phục của người, chớ không nhận nỗi khổ đau này. Vì sao vậy? Vì sự khổ độc này không thể tả xiết.”

Thế Tôn bảo:

“Nay Ta nhắc lại các người, với người phá giới, thà lấy lá sắt nóng [689b01] quấn lên thân mình chớ không nhận y phục của người. Vì sao vậy? Vì nỗi đau này chỉ trong chốc lát, còn nỗi thống khổ địa ngục không thể tả xiết.

“Thế nào, Tỳ-kheo, tốt hơn nhận thức ăn của thí chủ hay thà nuốt viên sắt nóng?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Tốt hơn nhận thức ăn của thí chủ, chớ không nuốt viên sắt nóng, Vì sao vậy? Vì sự đau đớn này không nơi nào chịu nổi.”

Thế Tôn bảo:

“Nay Ta bảo người, thà nuốt viên sắt nóng, chớ không nên không có giới mà nhận người cúng dường. Vì sao vậy? Vì nuốt viên sắt nóng, đau khổ chỉ trong chốc lát, không nên không có giới mà nhận tín thí của người.

“Thế nào, Tỳ-kheo, tốt hơn nhận giường nằm của người, hay thà nằm trên giường sắt nóng?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Bạch Thế Tôn, chúng con thà nhận giường nằm của người, chớ không nằm trên giường sắt nóng. Vì sao vậy? Vì sự khô độc này không thể tả xiết.”

Thế Tôn bảo:

“Người ngu si kia không có giới hạnh, chẳng phải Sa-môn nói là Sa-môn, chẳng có phạm hạnh nói tu phạm hạnh, thà nằm trên giường sắt chớ không nên không giới mà nhận tín thí của người khác. Vì sao vậy? Vì nằm trên giường sắt nóng chỉ đau đớn trong chốc lát, không nên không giới mà nhận tín thí của người khác.

“Tỳ-kheo nên biết, hôm nay như Ta quan sát đích thú hướng đến của người không giới. Giả sử, người kia trong chốc lát thân thể khô héo tiêu tụy, hộc máu nóng ra khỏi miệng mà qua đời, chớ không cùng người nữ giao du, không thọ nhận đức của người lễ kính, không nhận y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngọa cụ, thuốc men trị bệnh của người. Vì người không giới kia không quán sát tội đời trước, đời sau, không nhìn lại thân mạng đang chịu thống khổ này. Người không có giới, ý sinh vào ba đường ác. Đó là ác hành đã tạo ra đưa đến.

“Hôm nay, Như Lai quán sát đích thú hướng đến của người thiện hành, ngay dù người ấy bị trúng độc, hay bị đao đả thương mà tự dứt mạng sống. Nhưng

đó là do muốn xả thân này để hưởng phước trời, sẽ sanh vào cõi lành. Đó là do quả báo nghiệp lành đời trước đưa đến.

“Cho nên, Tỳ-kheo, hãy niệm tu hành giới thân, định thân, huệ thân, giải thoát thân và giải thoát tri kiến thân. Muốn cho đời nay được quả báo kia, đắc đạo cam lồ, ngay dù có nhận y phục, đồ ăn thức uống, ngoạ cụ, thuốc men trị bệnh cũng không lầm lỗi, lại làm cho đàn việt hưởng phước vô cùng.

“Các Tỳ-kheo, hãy [689c01] học như vậy.”

Khi nói pháp này, bảy giờ sáu mươi Tỳ-kheo dứt sạch lậu hoặc, ý tỏ ngộ. Sáu mươi Tỳ-kheo khác xả bỏ pháp phục mà làm bạch y.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Năm vua và Nguyệt Quang,

Thi bà, hai hạng lính,

Hai quét, hai hành pháp,

Đi đứng có hai loại,

Sau cùng là cây khô.¹²³⁹

---o0o---

34. PHẨM ĐĂNG KIẾN¹²⁴⁰

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Tôn giả Xá-lợi-phất cùng năm trăm Tỳ-kheo ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá Vệ.

Bảy giờ, các Tỳ-kheo đến chỗ Xá-lợi-phất, thăm hỏi Ngài rồi ngồi qua một bên. Lúc ấy, các Tỳ-kheo bạch Xá-lợi-phất:

“Tỳ-kheo giới thành tựu nên tu những pháp gì?”

Xá-lợi-phát đáp:

“Tỳ-kheo giới thành tựu nên tư duy về năm thủ uẩn là vô thường, là khổ, là não, là đáng sợ nhiều, cũng nên tư duy khổ, không, vô ngã. Sao gọi là năm? Đó là sắc uẩn, thọ uẩn, tưởng uẩn, hành uẩn, thức uẩn.

“Khi Tỳ-kheo giới thành tựu tư duy năm uẩn này liền đắc quả Tu-đà-hoàn.”

Tỳ-kheo bạch Xá-lợi-phát:

“Tỳ-kheo Tu-đà-hoàn phải tư duy những pháp gì?”

Xá-lợi-phát đáp:

“Tỳ-kheo Tu-đà-hoàn cũng nên tư duy về năm thủ uẩn này: là khổ, là não, là đáng sợ nhiều, cũng nên tư duy khổ, không, vô ngã.

“Các Hiền giả nên biết, nếu Tỳ-kheo Tu-đà-hoàn tư duy về năm thủ uẩn liền thành quả Tu-đà-hàm.”

Tỳ-kheo bạch Xá-lợi-phát:

“Tỳ-kheo Tu-đà-hàm phải tư duy những pháp gì?”

Xá-lợi-phát đáp:

“Tỳ-kheo Tu-đà-hàm cũng nên tư duy về năm thủ uẩn này: là khổ, là não, là đáng sợ nhiều, cũng nên tư duy khổ, [690a01] không, vô ngã.

“Bấy giờ, Tỳ-kheo Tu-đà-hoàn tư duy về năm thủ uẩn này liền chứng quả A-na-hàm.”

Các Tỳ-kheo bạch Xá-lợi-phát:

“Tỳ-kheo A-na-hàm phải tư duy những pháp gì?”

Xá-lợi-phát đáp:

“Tỳ-kheo A-na-hàm cũng nên tư duy về năm thủ uẩn này: là khổ, là não, là đáng sợ nhiều, cũng nên tư duy khổ, không, vô ngã.

“Bấy giờ, Tỳ-kheo A-na-hàm tư duy về năm thủ uẩn này liền chứng quả A-la-hán.”

Các Tỳ-kheo hỏi:

“Tỳ-kheo A-la-hán nên tư duy những pháp gì?”

Xá-lợi-phất đáp:

“Điều các Thầy hỏi đã vượt quá rồi. Tỳ-kheo A-la-hán, việc cần làm đã xong, không còn tạo nghiệp, tâm được giải thoát khỏi hữu lậu, không còn hướng đến năm đường biển sanh tử, lại không còn tái sinh, không còn tạo tác gì nữa. Cho nên, các Hiền giả, Tỳ-kheo trì giới, Tu-đà-hoàn, Tu-đà-hàm, A-na-hàm hãy tư duy về năm thủ uẩn này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Xá-lợi-phất dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Lộc uyển, trú xứ Tiên nhân, tại Ba-la-nại.

Bấy giờ, Như Lai thành đạo chưa lâu, người đời gọi Ngài là Đại Sa-môn. Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc mới nối ngôi vua. Vua Ba-tư-nặc nghĩ thầm: “Nay ta mới nối ngôi vua, trước phải cưới con gái dòng họ Thích. Nếu họ gả cho ta mới vừa lòng ta. Nếu không nhận cho, ta sẽ dùng sức đến cưỡng bức.”

Rồi vua Ba-tư-nặc liền bảo một đại thần:

“Ông hãy đến vương cung họ Thích, thành Ca-tỳ-la-vệ, nhân danh ta báo với dòng họ Thích kia rằng: ‘Vua Ba-tư-nặc gửi lời thăm hỏi các ngài, sống nhẹ nhàng thuận lợi mãi mãi chẳng. Và nói rằng, ta muốn lấy con gái dòng họ Thích. Nếu thuận cho ta sẽ biết ơn mãi mãi. Còn nếu làm trái lại, ta sẽ dùng sức mạnh cưỡng bức.’”

Đại thần nhận lệnh của vua, đến nước Ca-tỳ-la. Lúc ấy, năm trăm người dòng họ Thích ở Ca-tỳ-la-vệ đang tập họp tại một chỗ. Đại thần đến chỗ năm

trăm người dòng họ Thích, xưng danh hiệu vua Ba-tư-nặc, gởi lời thăm hỏi mong cuộc sống nhẹ nhàng thuận lợi mãi mãi. Vua bảo rằng, ‘Ta muốn lấy con gái dòng họ Thích. Nếu thuận cho, ta sẽ biết ơn mãi mãi. Còn nếu làm trái lại, ta sẽ dùng sức mạnh cưỡng bức.’

Sau khi nghe những lời này, những người dòng họ Thích hết sức tức giận: “Chúng ta là dòng họ cao quý vì sao phải [690b01] kết thân gia với con của tỳ nữ?” Trong số ấy, có người nói nên gả, có người nói không nên gả. Bấy giờ, trong số người tập họp kia, có người tên Ma-ha-nam,¹²⁴¹ nói với mọi người rằng:

“Các Hiền giả, chớ có tức giận. Vì sao vậy? Vua Ba-tư-nặc là kẻ bạo ác. Nếu chống cự, vua Ba-tư-nặc đến tàn phá nước ta. Nay tôi đích thân đảm đương đến gặp vua Ba-tư-nặc nói về việc này.”

Bấy giờ, trong nhà Ma-ha-nam có tỳ nữ sanh một con gái dung nhan xinh đẹp hiếm có trên đời. Ma-ha-nam bảo tắm gội cô này, cho mặc xiêm y đẹp đẽ, lên xe gắn lông chim* đưa đến cho vua Ba-tư-nặc và nói với vua:

“Đây là con gái tôi. Ngài có thể thành thân cùng nó.”

Khi vua Ba-tư-nặc được cô này, hết sức vui mừng, liền lập cô này làm đệ nhất phu nhân.¹²⁴² Qua chưa được vài ngày, cô đã mang thai, lại trải qua tám, chín tháng sinh một nam nhi xinh đẹp vô song, đặc biệt trên đời. Vua Ba-tư-nặc tập họp các thầy tướng để đặt tên cho thái tử. Sau khi các thầy tướng nghe vua nói xong, liền tâu vua:

“Đại vương nên biết, khi cầu phu nhân, mọi người dòng họ Thích cùng nhau tranh, có người nói ‘nên cho’, hoặc có người nói ‘không nên cho’, khiến cho kia đây xa dòng (lưu-ly), nay nên đặt tên là Tỳ-lưu-ly.”¹²⁴³ Đặt tên xong, các thầy tướng đều rời chỗ ngồi đứng dậy mà đi.

Vua Ba-tư-nặc yêu thương thái tử Lưu-ly, chưa từng rời khỏi mắt. Khi thái tử Lưu-ly lên tám tuổi, vua bảo:

“Nay con đã lớn, hãy đến Ca-tỳ-la-vệ để học nghệ thuật bắn tên.”

Rồi vua Ba-tư-nặc cung cấp những người hầu điều khiển voi lớn đến nhà dòng họ Thích, đến nhà Ma-ha-nam, nói với Ma-ha-nam:

“Vua Ba-tư-nặc bảo con đến đây học cách bắn tên. Cúi xin ông ngoại mọi sự hãy dạy bảo cho.”

Ma-ha-nam bảo:

“Người muốn học nghệ thuật thì phải khéo luyện tập.”

Ma-ha-nam liền tập hợp năm trăm thiếu niên họ Thích lại cùng học thuật. Lúc ấy, thái tử Tỳ-lưu-cùng học xạ thuật với năm trăm đồng tử.

Bấy giờ, trong thành Ca-tỳ-la-vệ vừa xây một giảng đường. Trời, nhân dân, ma, hoặc ma thiên không được ở trong giảng đường này. Lúc ấy, những người họ Thích nói với nhau:

“Nay giảng đường này vừa được xây cất và trang trí xong, giống như thiên cung không khác tí nào. Trước hết, chúng ta nên thỉnh Như Lai và chúng Tăng cúng dường ở trong đó, để chúng ta được hưởng [690c01] phước vô cùng.”

Bấy giờ, dòng họ Thích ở trên giảng đường trải các loại tọa cụ, treo lụa là, phướn, lọng, rưới nước thơm lên mặt đất, đốt các loại hương thơm, tích chứa nước sạch, đốt các đèn sáng.

Thái tử Lưu-ly dẫn năm trăm đồng tử đến chỗ giảng đường, liền leo lên tòa Sư tử. Khi những người họ Thích thấy vậy, bèn nổi giận, đến nắm tay lôi ra ngoài cửa. Mọi người đều mắng:

“Đây là con đũa tiện tỳ! Chư thiên và người đời chưa ai dám ngồi trong đó. Con đẻ của tiện tỳ này lại dám vào trong đó ngồi.”

Rồi họ xô đẩy thái tử Lưu-ly ngã lăn ra đất. Thái tử Lưu-ly chống đất đứng dậy, thở dài, quay ra sau. Khi ấy, có con bà-la-môn tên Hảo Khổ. Thái tử Lưu-ly nói với con bà-la-môn Hảo Khổ:

“Dòng họ Thích này đã hủy nhục ta đến như vậy. Nếu sau này khi ta lên ngôi vua, người hãy nhắc lại ta việc này.”

Lúc ấy, con bà-la-môn Hảo Khổ đáp:

“Như lời Thái tử dạy”.

Mỗi ngày ba lần, con bà-la-môn kia bạch với thái tử:

“Hãy nhớ nỗi nhục họ Thích. Rồi nói kệ này:

Tất cả sẽ diệt tận.

Quả chín cũng sẽ rơi.

Tập hợp ắt sẽ tan.

Có sinh ắt có tử.

Sau khi sống hết tuổi thọ, bấy giờ vua Ba-tư-nặc băng hà, liền lập thái tử Lưu-ly làm vua. Lúc ấy, bà-la-môn Hảo Khổ¹²⁴⁴ đến chỗ vua nói rằng:

“Vua nên nhớ, xưa bị họ Thích hủy nhục.”

Vua Lưu-ly nói:

“Lành thay, lành thay! Khéo nhớ việc xưa.”

Lúc này, Vua Lưu-ly nổi sân giận, bảo các quần thần:

“Nay, ai là vua của nhân dân?”

Quần thần tâu:

“Hiện nay, Đại vương thống lĩnh.”

Vua Lưu-ly nói:

“Các người, hãy mau chuẩn bị tập hợp binh bốn bộ, ta muốn đi chinh phạt họ Thích.”

Quần thần đáp:

“Thưa vâng, Đại vương!”

Quần thần tuân lệnh vua tập hợp binh bốn bộ. Vua Lưu-ly dẫn binh bốn bộ đi đến Ca-tỳ-la-vệ¹²⁴⁵.

Khi các Tỳ-kheo nghe tin vua Luru-ly đi chinh phạt họ Thích, họ đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên, rồi đem việc ấy bạch đầy đủ lên Thế Tôn. Sau khi nghe những lời này xong, Thế Tôn liền đến đón vua Luru-ly ở dưới gốc một cây khô, [691a01] không có cành lá, ở trong tư thế ngồi kiết già.

Vua Luru-ly từ xa thấy Thế Tôn ngồi dưới một gốc cây, liền xuống xe, đến chỗ Thế Tôn đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên. Bấy giờ, vua Luru-ly bạch Thế Tôn:

“Còn có cây tốt, cành lá sum suê như cây Ni-câu-lưu chẳng hạn, sao ngồi dưới cây khô này?”

Thế Tôn bảo:

“Bóng mát của thân tộc hơn người ngoài.”

Lúc ấy, vua Luru-ly liền nghĩ thầm:

“Hôm nay, Thế Tôn vẫn còn vì thân tộc. Vậy hôm nay ta nên quay về bản quốc, không nên đến chinh phạt Ca-tỳ-la-vệ.”

Vua Luru-ly liền cáo từ lui binh. Bà-la-môn Hảo Khổ lại tâu vua:

“Vua nên nhớ, xưa kia đã bị họ Thích làm nhục.”

Sau khi nghe những lời này rồi, vua Luru-ly lại nổi giận, bảo quần thần:

“Các khanh hãy mau chuẩn bị, tập hợp binh bốn bộ, ta muốn đi chinh phạt Ca-tỳ-la-vệ.”

Quần thần liền tập hợp binh bốn bộ, kéo ra khỏi thành Xá-vệ, đến Ca-tỳ-la-vệ chinh phạt họ Thích.

Các Tỳ-kheo nghe như vậy, đến bạch Thế Tôn:

“Nay vua Luru-ly đang hưng binh đến chinh phạt họ Thích.”

Nghe những lời này, Thế Tôn liền dùng thần túc đến ngồi dưới gốc cây cạnh đường. Tỳ-lu-ly từ xa trông thấy Thế Tôn ngồi dưới một gốc cây, liền xuống xe đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên. Bấy giờ, vua Luru-ly bạch Thế Tôn:

“Còn có cây tốt, sao lại không ngồi ở đó, hôm nay, Thế Tôn có gì ngồi dưới cây khô này?”

Lúc ấy, Thế Tôn nói:

“Bóng mát của thân tộc hơn người ngoài.”

Lúc ấy, Thế Tôn liền nói kệ này:

Bóng mát của thân tộc,

Họ Thích xuất hiện Phật;

Đều là cành nhánh Ta;

Nên ngồi dưới cây này.

Lúc ấy, vua Luru-ly liền nghĩ thầm: “Hiện tại, Thế Tôn xuất thân từ họ Thích. Ta không nên đến chinh phạt. Phải nên quay về bản quốc.” Rồi, vua Luru-ly liền trở về thành Xá-vệ.

Bà-la-môn Hảo Khổ lại tâu với vua:

“Vua nên nhớ, xưa kia đã bị họ Thích làm nhục!”

Vua Luru-ly nghe những lời này rồi, lại tập hợp binh bốn loại kéo ra khỏi thành Xá-vệ, đến Ca-tỳ-la-vệ. Đại Mục-kiền-liên khi nghe vua Luru-ly đi chinh phạt dòng họ Thích, liền đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên. Bấy giờ, [691b01] Mục-kiền-liên bạch Thế Tôn:

“Hôm nay, vua Luru-ly tập hợp binh bốn bộ đến tấn công họ Thích. Nay con có khả năng khiến cho vua Luru-ly cùng binh bốn bộ bị ném sang thế giới phương khác.”

Thế Tôn nói:

“Ngươi há có thể đem duyên đời trước của họ Thích đặt sang thế giới khác hay sao?”

Mục-liên bạch Phật:

“Con thật sự không thể đem duyên đời trước đặt sang thế giới khác.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Mục-liên:

“Ngươi hãy trở về chỗ ngồi.”

Mục-liên lại bạch Phật:

“Nay con có thể dời thành Ca-tỳ-la-vệ này đặt giữa hư không?”

Thế Tôn bảo:

“Nay ngươi có thể dời duyên đời trước của họ Thích đặt giữa hư không hay không?”

Mục-liên đáp:

“Không, bạch Thế Tôn.”

Phật bảo Mục-liên:

“Vậy ngươi hãy trở về chỗ của mình.”

Lúc ấy, Mục-liên lại bạch Phật:

“Cúi xin cho phép dùng lồng sắt che bên trên thành Ca-tỳ-la-vệ.”

Thế Tôn bảo:

“Thế nào, Mục-liên, ngươi có thể dùng lồng sắt che đây duyên đời trước không?”

Mục-liên bạch Phật:

“Không, bạch Thế Tôn.”

Phật bảo Mục-liên:

“Nay ngươi trở về chỗ của mình. Hôm nay duyên đời trước của họ Thích đã chín, nay phải chịu báo.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Muốn hư không thành đất,

Đất lại thành hư không.

Bị duyên trước trói buộc;

Duyên này không mục hư.

Bấy giờ, vua Luru-ly đến Ca-tỳ-la-vệ. Những người dòng họ Thích nghe vua Luru-ly dẫn binh bốn bộ đến tấn công. Họ liền tập trung chúng bốn bộ trong vòng một do tuần đến đón vua Luru-ly.

Các Thích tử trong vòng một do tuần, từ xa bắn vua Luru-ly, hoặc bắn lỗ tai nhưng không tổn thương tai ông, hoặc bắn búi tóc nhưng không tổn thương đầu ông, hoặc bắn gãy cung, hoặc bắn đứt dây cung nhưng không hại người ông, hoặc bắn áo giáp nhưng không hại người ông, hoặc bắn giường ghé nhưng không hại người ông, hoặc bắn phá bánh xe nhưng không hại người ông, hoặc phá cờ xí nhưng không hại người ông. Sau khi thấy sự việc như vậy, vua Luru-ly liền sinh lòng sợ hãi, bảo quân thân:

“Các ngươi xem những mũi tên này từ đâu đến?”

Quân thân tâu:

“Các Thích tử cách đây trong vòng một do tuần bắn tên đến!”

Vua Luru-ly nói:

“Nếu họ khởi tâm muốn hại ta thì mọi người đã nhận lấy cái chết hết rồi. Ngay tức khắc hãy quay về Xá-vệ!”

Lúc ấy, bà-la-môn Hảo Khô đến trước tâu vua:

“Đại vương chớ lo! Các Thích tử này đều giữ giới, [691c01] còn trùng họ còn không hại huống là hại người. Nay nên tiến lên trước ắt tiêu diệt được họ Thích.”

Vua Luru-ly từ từ tiến lên về phía họ Thích kia. Những người họ Thích lui vào thành. Vua Luru-ly, ở ngoài thành bảo họ rằng:

“Các ngươi hãy mau mở cửa thành! Nếu không, ta sẽ bắt các ngươi giết hết.”

Bấy giờ, thành Ca-tỳ-la-vệ có đồng tử họ Thích mới mười lăm tuổi, tên Xa-ma, nghe vua Lưu-ly đang ở bên ngoài cửa, liền mặc giáp, cầm gậy lên trên thành một mình chiến đấu với vua Lưu-ly. Lúc ấy, đồng tử Xa-ma giết hại nhiều binh lính làm họ chạy tán loạn và nói:

“Đây là người nào? Là trời hay là quỷ thần? Từ xa trông giống như một cậu bé!”

Vua Lưu-ly sinh lòng sợ hãi, liền vào trong hầm để tránh.

Khi các Thích tử nghe binh chúng của vua Lưu-ly bị giết hại, các Thích tử liền gọi đồng tử Xa-ma bảo rằng:

“Người tuổi trẻ ấu thơ, sao cô ý làm nhục gia phong chúng ta? Há không biết các Thích tử tu hành pháp lành sao? Chúng ta, đến cơn trùng còn không thể hại, huống lại là mạng người ư? Chúng ta có thể phá tan quân lính này, một người địch vạn người, song chúng ta lại nghĩ thâm: ‘Sát hại chúng sanh vô số kẻ như vậy.’ Thế Tôn đã từng dạy: ‘Phàm người giết mạng người, chết sẽ vào địa ngục. Nếu sinh trong loài người, tuổi thọ rất ngắn.’ Người hãy mau đi đi, không ở đây nữa. Đồng tử Xa-ma liền bỏ nước ra đi, không vào Ca-tỳ-la-vệ nữa.

Lúc ấy, vua Lưu-ly lại đến giữa cửa nói người kia:

“Hãy mau mở cửa thành, đừng để ta đợi lâu!”

Lúc ấy, các Thích tử tự nói với nhau:

“Nên cho mở cửa thành hay không nên?”

Bấy giờ, tỳ ma Ba-tuần giả hình làm một Thích tử ở trong chúng họ Thích, nói các Thích tử:

“Các vị hãy mau mở cửa thành. Đừng để hôm nay chúng ta phải cùng chịu khổn.”

Lúc ấy, các Thích tử liền cho mở cửa thành. Bấy giờ, vua Lưu-ly liền bảo quần thần:

“Hiện nhân dân dòng họ Thích này đông, đao kiếm không thể giết hết, hãy bắt hết chôn xuống đất, sau đó cho voi dữ dẫm chết.”

Quần thần vâng theo lệnh của vua, cho voi dẫm chết họ. Đồng thời, vua Luru-ly bảo quần thần:

“Các người hãy mau tuyển chọn năm trăm người nữ họ Thích, tay chân mặt mày xinh đẹp .”

Các đại thần vâng lệnh vua, tuyển chọn năm trăm người nữ xinh đẹp, dẫn đến chỗ vua.

Khi ấy [692a01] Ma-ha-nam Thích tử đến chỗ vua Luru-ly nói rằng:

“Hãy cho tôi một ước nguyện”

Vua Luru-ly nói:

“Ông muốn có ước nguyện gì?”

Ma-ha-nam nói:

“Tôi sẽ lặn xuống đáy nước, theo độ chậm nhanh của tôi, cho những người họ Thích đều được chạy trốn. Nếu tôi ra khỏi mặt nước, thì tùy ý giết họ.”

Vua Luru-ly nói:

“Việc ấy thật tốt!”

Thích Ma-ha-nam liền xuống đáy nước, lấy tóc đầu buộc vào rễ cây mà qua đời. Bấy giờ, các Thích tử trong thành Ca-tỳ-la-vệ, ra từ cửa đông, lại vào từ cửa nam; ra từ cửa tây, lại vào cửa bắc.

Vua Luru-ly bảo quần thần:

“Ông ngoại Ma-ha-nam, vì có gì ẩn ở dưới nước, đến giờ chưa ra khỏi?”

Bấy giờ, quần thần nghe theo lệnh vua, liền xuống dưới nước kéo Ma-ha-nam lên, nhưng ông đã chết. Khi vua Luru-ly thấy Ma-ha-nam đã chết, lúc này vua mới sanh tâm hối hận:

“Nay ông ngoại ta đã chết đều do thương thân tộc, ta đã không biết trước, nên để ông mất. Nếu biết trước, dứt khoát không đến công phạt dòng họ Thích này.”

Lúc ấy, vua Luru-ly đã giết chín nghìn chín trăm chín mươi chín vạn người, máu chảy thành sông và thiêu rụi thành Ca-tỳ-la-vệ. Rồi ông đi đến vườn Ni-câu-lưu.

Lúc ấy, vua Luru-ly bảo với năm trăm người nữ dòng họ Thích rằng:

“Các khanh yên tâm, chớ sầu lo. Ta là chồng các khanh, các khanh là vợ ta, cốt phải hợp nhau.”

Vua Luru-ly tiện đưa tay nắm một người nữ họ Thích muốn đùa chơi. Thời người nữ hỏi:

“Đại vương định làm gì?”

Thời vua đáp:

“Muốn giao tình cùng khanh”

Cô đáp vua:

“Vì sao nay ta lại giao tình với loại nô tỳ sinh?”

Vua Luru-ly nổi cơn tức giận, ra lệnh cho quần thần:

“Mau bắt người nữ này, chặt tay chân nó, ném vào hầm sâu.”

Các đại thần theo lệnh vua, chặt tay chân cô ném vào hầm sâu. Năm trăm người nữ đều mắng nhà vua rằng:

“Ai đem thân này cùng giao thông với loại con đê của nô tỳ!”

Vua tức giận, bắt hết năm trăm người nữ, chặt tay chân họ ném vào hầm sâu. Vua Luru-ly sau khi hủy hoại Ca-tỳ-la-vệ xong, trở về thành Xá-vệ.

Bấy giờ, thái tử Kỳ-đà đang cùng các kỹ nữ vui đùa trong thâm cung. Nghe tiếng ca hát, vua Luru-ly liền hỏi:

“Đây là âm thanh gì [692b01] mà vang đến nơi đây?”

Quần thần đáp:

“Đó là tiếng đàn hát để tự vui chơi của vương tử Kỳ-đà ở trong thâm cung.”

Vua Luru-ly liền bảo người hầu:

“Khanh hãy quay voi này đến chỗ vương tử Kỳ-đà.”

Người giữ cửa từ xa thấy vua đến, tâu rằng:

“Xin vua thông thả một chút, vương tử Kỳ-đà hiện đang vui với năm thứ lạc ở trong cung, đừng có gây phiền phức.”

Vua Luru-ly liền rút kiếm giết người giữ cửa. Lúc ấy, vương tử Kỳ-đà nghe vua Luru-ly đang đứng ở ngoài cửa, không từ giã các kỹ nữ, liền ra ngoài để gặp vua:

“Vui thay, Đại vương đến! Đại vương hãy vào nghỉ ngơi một lát.”

Vua Luru-ly nói: “Há người không biết ta với họ Thích đánh nhau sao?”

Kỳ-đà đáp:

“Có nghe!”

Vua Luru-ly nói:

“Nay vì sao người không giúp ta mà cùng với kỹ nữ đùa giỡn?”

Vương tử Kỳ-đà đáp:

“Ta không thể giết hại mạng chúng sanh!”

Vua Luru-ly hết sức tức giận liền rút kiếm chém hại vương tử Kỳ-đà. Sau khi mạng chung, vương tử Kỳ-đà sanh lên cõi trời Tam thập tam, vui đùa cùng năm trăm thiên nữ.

Bấy giờ, Thế Tôn dùng thiên nhãn quan sát thấy vương tử Kỳ-đà mạng chung, đã sinh lên trời Tam thập tam, liền nói kệ này:

Thọ phước trong trời người,

Đức vương tử Kỳ-đà.

Làm lành, sau hưởng báo;

Đều do hiện báo nên.

Đây lo, kia cũng lo,

Lưu-ly lo hai nơi;

Làm ác sau nhận ác;

Đều do hiện báo nên.

Phải nương vào phước đức,

Trước làm sau cũng vậy.

Hoặc là làm một mình,

Hoặc làm người không biết.

Làm ác, có biết ác;

Trước làm, sau cũng vậy.

Hoặc là làm một mình,

Hoặc làm người không biết.

Hưởng phước trong trời người,

Hai nơi đều hưởng phước;

Làm lành sau hưởng báo,

Đều do hiện báo nên.¹²⁴⁶

Đây lo, kia cũng lo,

Làm ác buồn hai nơi;

Làm ác sau nhận báo,

Đều do hiện báo nên.¹²⁴⁷

[692c01] Lúc ấy, năm trăm thiếu nữ dòng họ Thích quay về kêu gào danh hiệu Như Lai và nói rằng:

“Như Lai sanh ra ở đây và cũng từ chốn này xuất gia học đạo, sau đó thành Phật, vậy mà hôm nay Phật hoàn toàn không thấy, không nghĩ biết chúng ta đang gặp khổ não này, chịu sự đau đớn này. Vì sao Thế Tôn lại không thấy, không nghĩ?”

Bấy giờ, Thế Tôn dùng thiên nhĩ thông suốt, nghe những người nữ họ Thích oán trách hướng về Phật. Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người hãy đến hết đây, cùng đi quán sát Ca-tỳ-la-vệ và để thăm những người thân đang qua đời.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Thế Tôn dẫn các Tỳ-kheo ra khỏi thành Xá-vệ, đi đến Ca-tỳ-la-vệ. Khi năm trăm người nữ họ Thích từ xa thấy Thế Tôn dẫn các Tỳ-kheo đến, đều sinh lòng hổ thẹn.

Thích Đề-hoàn Nhân và Tỳ-sa-môn Thiên vương ở sau Thế Tôn quạt hầu. Thế Tôn quay lại bảo Thích Đề-hoàn Nhân:

“Các người nữ họ Thích đều sinh lòng hổ thẹn.”

Thích Đề-hoàn Nhân đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Thích Đề-hoàn Nhân liền dùng thiên y che lên thân thể năm trăm người nữ này.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Tỳ-sa-môn Thiên vương:

“Những người nữ này đói khát đã lâu ngày, nên làm điều gì cho thích hợp.”

Tỳ-sa-môn Thiên vương bạch Phật:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Đồng thời, Tỳ-sa-môn Thiên vương bày thức ăn trời tự nhiên cho các thiếu nữ họ Thích đều được đầy đủ. Thế Tôn tuần tự nói pháp vi diệu cho các cô. Thế Tôn dạy:

“Các pháp đều phải ly tan. Có hội ngộ thì có biệt ly. Các cô nên biết, năm thủ uẩn này đều phải chịu các nỗi khổ đau này, rơi trong năm đường. Phạm nhân thân năm uẩn tất phải chịu hành báo này. Đã có hành báo, tất phải thọ thai. Đã thọ thai phần, lại phải chịu báo khổ vui. Nếu ai không có năm thủ uẩn, tất không thọ nhận hình hài nữa. Nếu không thọ nhận hình hài thì không có sinh. Vì không có sinh nên không có già. Vì không có già nên không có bệnh. Vì không có bệnh nên không có chết. Vì không có chết nên không có khổ não của hội ngộ, biệt ly. Cho nên, các cô phải nghĩ đến sự biến đổi thành bại của năm uẩn này. Vì sao vậy? Vì biết năm uẩn là biết năm dục. Biết năm dục là biết pháp ái, biết pháp ái là biết pháp đắm nhiễm. Biết các việc này rồi, không còn thọ thai. Vì không thọ thai, không còn sanh, già, bệnh, chết.”

Bấy giờ, Thế Tôn [693a01] lại tuần tự nói pháp này cho các nữ họ Thích : Ngài luận về bố thí, luận về trì giới, luận về sinh thiên; dục là tướng bất tịnh, xuất yếu là an lạc. Khi Thế Tôn thấy tâm ý các cô này đã được khai mở. Như pháp mà chư Phật Thế Tôn thường thuyết, là khổ, tập, tận, đạo; bấy giờ, Thế Tôn cũng vì họ mà thuyết. Bấy giờ, những người nữ, các trần cấu hết sạch, được mắt pháp trong sạch, mọi người từ chỗ họ mà qua đời, đều sinh lên trời.

Rồi Thế Tôn đến cửa thành Đông, thấy trong thành lửa cháy dữ dội, liền nói kệ này:

Tất cả hành vô thường.

Có sinh ắt có tử.

Không sinh thì không tử.

Đã diệt, tôi an lạc.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người hãy đến hết trong vườn Ni-câu-lưu, theo thứ lớp mà ngồi.”

Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Đây là vườn Ni-câu-lưu. Xưa kia ở nơi này Ta vì các Tỳ-kheo rộng nói pháp mầu, nhưng nay trống rỗng không còn một ai. Ngày xưa, hàng nghìn vạn người đăc đạo, được mắt pháp trong sạch ở đăy. Từ nay về sau, Như Lai không còn trở lại chốn này.”

Thế Tôn vì các Tỳ-kheo thuyết pháp xong, mọi người từ chỗ ngồi đđng dậy mà đi, về đđn vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bảy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay vua Lưu-ly và các binh chúng ở đđi sẽ không còn bao lâu. Sau bảy ngày nữa họ sẽ bị tiêu diệt hết.”

Lúc ấy, vua Lưu-ly nghe Thế Tôn báo hiệu, vua Lưu-ly và binh chúng sau bảy ngày nữa sẽ bị tiêu diệt hết. Nghe vậy, vua lo sợ bảo quần thần:

“Nay Như Lai đă báo hiệu, sau bảy ngày nữa vua Lưu-ly và binh chúng sẽ bị tiêu diệt hết. Các người xem, ngoài biên giới có giặc cướp, tai biến nước lửa, đđn xâm phạm nước chăng? Bởi vì sao? Vì chư Phật Như Lai không có hai lời. Lời nói quyết không đđi khác.”

Bà-la-môn Hảo Khổ tâu với vua:

“Vua chớ có lo sợ. Nay bên ngoài không có nạn giặc cướp đđng sợ, cũng không tai biến nước lửa. Hôm nay, Đđi vương hãy cứ vui chơi thỏa thích.”

Vua Lưu-ly nói:

“Bà-la-môn nên biết, chư Phật Thế Tôn không bao giờ sai lời.”

Vua Lưu-ly cho người đđm ngày, đđn đầu ngày thứ bảy, Đđi vương vui mừng hơn hờ không tự chế được, liền dẫn binh chúng và các thế nữ đđn bờ sông A-chi-la¹²⁴⁸ mà tự vui chơi và nghỉ đđm ở đđó. Vào lúc nửa đđm, bất ngờ mây nổi dậy mưa gió dữ dội. Lúc ấy, vua Lưu-ly và binh chúng cùng bị nước cuốn trôi, đđu bị tiêu diệt, thân hoại mạng chung bị đđạ vào đđịa ngục A-tỳ. Cung điện thành nội lại bị lửa trời thiêu đđốt. Bảy giờ, Thế Tôn đđng thiên nhãn quan sát thấy vua Lưu-ly và binh bốn bộ bị nước cuốn trôi, mạng chung tất cả đđu vào đđịa ngục.

Thế Tôn liền nói kệ này:

Làm việc tối cực ác,

Đều do thân, miệng làm.

Nay thân cũng chịu khổ,

Thọ mạng cũng ngắn ngủi.

Nếu khi ở trong nhà,

Thì bị lửa thiêu đốt.

Đến lúc mạng qua đời,

Tất sinh vào địa ngục.

Lúc ấy, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Sau khi chết, vua Luru-ly và binh lính sanh nơi nào?”

Thế Tôn bảo:

“Vua Luru-ly sanh vào địa ngục A-tỳ”

Các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Xưa kia các Thích tử đã tạo ra nhân duyên gì mà nay bị vua Luru-ly làm hại?”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ngày xưa, trong thành La-duyệt này có một thôn đánh cá. Thời ấy, gặp lúc đói kém, người ăn rễ cây, một thặng vàng đổi một thặng gạo. Trong thôn lúc đó có một hồ nước lớn, lại nhiều cá. Mọi người dân trong thành La-duyệt đến nơi hồ bắt cá ăn. Vào lúc đó, trong hồ có hai giống cá, một gọi là Câu tủa,¹²⁴⁹ hai gọi là Lương thiết.¹²⁵⁰ Lúc ấy, hai giống cá nói với nhau: ‘Đối với những người này, trước đây chúng ta không có lỗi lầm. Ta là loài thủy tánh, không ở đất khô. Những người dân này đều đến ăn thịt chúng ta. Bao nhiêu phước đức chúng ta có đời trước, nay sẽ dùng để báo oán này.’”

“Lúc ấy, trong thôn có một cậu bé mới tám tuổi, không bắt cá, lại cũng không hại chúng, nhưng cá kia ở trên bờ, tất cả đều bị chết, thấy vậy cậu bé rất là vui mừng.

“Tỳ-kheo nên biết, các người chớ nghĩ nhân dân trong thành La-duyệt lúc bấy giờ há là người nào khác, mà nay chính là họ Thích. Cá Câu tủa bấy giờ, nay là vua Lư-ly. Cá Lưỡng thiết bấy giờ, thì nay là bà-la-môn Hảo Khổ. Còn cậu bé thấy cá nằm [693c01] trên bờ mà cười lúc ấy, nay chính là Ta. Bấy giờ, họ Thích ngồi bắt cá ăn. Vì nhân duyên này, nên trong vô số kiếp vào trong địa ngục, nay phải chịu báo này. Lúc ấy, Ta ngồi nhìn mà cười nên nay bị đau đầu giống như bị đá đè, hoặc như đầu đội núi Tu-di. Vì sao vậy? Vì Như Lai vốn không nhận hình hài nữa, đã xả bỏ các hành, vượt qua các ách nạn. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là vì nhân duyên này, nay chịu báo này. Các Tỳ-kheo, hãy giữ thân, miệng, ý hành, hãy niệm cung kính thừa sự người phạm hạnh.

“Các Tỳ-kheo cần phải học những điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nên biết, khi một con dân trời sắp mạng chung, có năm điềm báo ứng hiện ra trước. Năm điềm gì? Một là hoa trên mũ héo, hai là y phục dơ bẩn, ba là thân thể hôi hám, bốn là không thích chỗ ngồi của mình, năm là các thiên nữ tan tác.¹²⁵¹ Đó gọi là năm điềm báo ứng con dân trời sắp mạng chung.”

“Lúc ấy, con dân trời hết sức sầu lo, đấm ngực kêu gào. Bấy giờ, các con dân trời khác lại đến chỗ con dân trời này, nói với vị ấy rằng: ‘Ngài tương lai có thể sinh vào cõi lành. Đã sinh cõi lành, tất được thiện lợi. Đã được thiện lợi hãy niệm an xử thiện nghiệp.’ Chư thiên đã giáo thọ vị ấy như vậy.”

Lúc ấy, có Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Trời Tam thập tam được sanh cõi lành là thế nào? Tất được thiện lợi là thế nào? An xử thiện nghiệp là thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Đối với chư thiên, cõi người là cõi lành. Được thiện lợi, là sanh trong nhà chánh kiến, thân cận thiện tri thức, có tín căn trong pháp Như Lai. Đó gọi là tất được thiện lợi. Sao gọi là an xử thiện nghiệp? Có tín căn trong pháp Như Lai, cạo bỏ râu tóc, vì lòng tin kiên cố, xuất gia học đạo. Khi học đạo, tánh giới đầy đủ, các căn không thiếu, đồ ăn thức uống biết đủ, thường niệm kinh hành, đạt được tam minh. Đó gọi là an xử thiện nghiệp.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Người, nơi lành của trời.

Bạn lành là thiện lợi.

[694a01] Xuất gia là thiện nghiệp;

Diệt lậu, thành vô lậu.

“Tỳ-kheo nên biết, trời Tam thập tam say đắm ngũ dục. Họ coi nhân gian là cõi lành. Ở trong pháp Như Lai được xuất gia là được thiện lợi mà được tam minh. Vì sao vậy? Phật Thế Tôn đều xuất hiện từ cõi người, chẳng phải từ cõi trời mà được. Cho nên, Tỳ-kheo ở đây mạng chung sẽ sinh lên trời.”

Bấy giờ, Tỳ-kheo kia bạch Thế Tôn:

“Thế nào là Tỳ-kheo sẽ sanh đường lành?”

Thế Tôn bảo:

“Niết-bàn chính là đường lành của Tỳ-kheo. Nay Tỳ-kheo, người hãy tìm cầu phương tiện đạt đến Niết-bàn.”

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá Vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Sa-môn xuất gia có năm pháp hủy nhục. Sao gọi là năm? Một là tóc trên đầu dài. Hai là móng tay dài. Ba là y áo dơ bẩn. Bốn là không biết thời nghỉ. Năm là bàn nói nhiều. Vì sao vậy? Bàn nói nhiều, Tỳ-kheo lại có năm việc. Sao gọi là năm? Một là người không tin lời. Hai không chịu nhận lời dạy. Ba là người không thích gặp. Bốn là nói dối. Năm là gây đấu loạn kia đây. Đó là năm việc xảy ra cho người nói chuyện nhiều. Đó gọi là người bàn nói nhiều có năm việc này. Tỳ-kheo, hãy trừ năm việc này, chớ có tà tướng.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật cùng năm trăm Tỳ-kheo ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, tại nước Xá Vệ. Bấy giờ, vua Tần-bà-sa-la¹²⁵² bảo các quần thần:

“Hãy chỉnh bị xe gắn lông chim*. Ta đến thành Xá-vệ thăm viếng Thế Tôn.”

Quần thần tuân lệnh vua, chỉnh bị xe gắn lông chim, rồi đến trước tâu vua:

“Đã chuẩn bị xe xong, xin vua biết thời cho.”

Lúc ấy, vua Tần-bà-sa-la lên xe gắn lông chim ra khỏi thành La-duyệt, đi đến thành Xá-vệ, lần hồi đến tinh xá Kỳ-hoàn, rồi đi bộ vào tinh xá Kỳ-hoàn. Phạm theo phép, vua Thủy quán đánh¹²⁵³ có năm nghi trượng; vua đều cởi bỏ, để sang một bên, rồi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua

một bên. Bấy giờ, Thế Tôn lần lượt vì vua mà nói pháp vi diệu. Khi vua nghe pháp xong, bạch [694b01] Thế Tôn:

“Cúi xin Như Lai hãy hạ an cư tại thành La-duyệt. Con sẽ cung cấp y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, thuốc men trị bệnh.”

Thế Tôn im lặng nhận lời thỉnh của vua Tần-bà-sa-la. Khi vua thấy Thế Tôn im lặng nhận lời rồi, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, nhiễu quanh ba vòng, lui đi, trở về thành La-duyệt, vào trong cung.

Bấy giờ, vua Tần-bà-sa-la ở nơi vắng vẻ, nghĩ thầm: “Ta có thể cúng dường Như Lai và Tỳ-kheo Tăng suốt đời ta, y áo, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngọa cụ, thuốc men chữa bệnh. Nhưng cũng phải thương xót những người nghèo hèn kia.”

Rồi vua Tần-bà-sa-la bảo quần thần:

“Hôm qua, ta nghĩ thầm như vậy: ‘Ta có thể suốt đời cúng dường Như Lai và Tỳ-kheo Tăng về y áo, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngọa cụ, thuốc men chữa bệnh. Nhưng cũng phải thương xót những người nghèo hèn. Các khanh hãy đốc suất nhau, theo thứ tự cúng dường Như Lai và các Hiền thì sẽ mãi mãi hưởng phước vô cùng.’”

Bấy giờ, vua nước Ma-kiệt cho xây một giảng đường lớn trước cung điện, rồi bày ra những đồ đựng thức ăn.

Bấy giờ, Thế Tôn ra khỏi nước Xá-vệ, dẫn năm trăm Tỳ-kheo, lần hồi du hóa nhân gian, đến chỗ Ca-lan-đà trong vườn Trúc, thành La-duyệt. Khi vua Tần-bà-sa-la nghe Thế Tôn đi đến trong vườn Trúc Ca-lan-đà, liền lên xe gấn lông chim đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên, bạch Thế Tôn:

“Con ở nơi yên tĩnh nghĩ thầm như vậy: ‘Như hôm nay, ta có thể bày biện y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngọa cụ, thuốc men chữa bệnh.’ Nhưng con nghĩ đến những gia đình thấp kém, liền bảo quần thần: ‘Các vị mỗi người hãy bày biện đồ ăn uống để lần lượt cúng dường Phật.’ Thế nào, Thế Tôn, điều này là nên hay không nên?”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, lành thay! Đại vương làm lợi ích cho nhiều người, đã vì trời người mà tạo ruộng phước.”

Vua Tần-bà-sa-la bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn ngày mai vào cung thọ thực.”

Khi vua Tần-bà-sa-la thấy Thế Tôn im lặng nhận lời thỉnh rồi, liền đứng dậy, đánh lễ sát chân rồi lui đi.

Sáng hôm sau, Thế Tôn đáp y, mang bát vào thành, đến trong cung vua, ngồi theo thứ lớp. Lúc ấy, vua cung cấp thức ăn trăm [694c01] vị, tự tay san sóc, vui vẻ không tán loạn. Khi thấy Thế Tôn thọ thực đã xong, đã rửa bát, vua Tần-bà-sa-la lấy một chiếc ghế thấp đến ngồi phía trước Phật.

Thế Tôn tuân tự vì vua nói pháp vi diệu, khiến vua sanh tâm hoan hỷ. Thế Tôn nói pháp vi diệu cho vua và quần thần, nói các đề tài về bố thí, về trì giới, về sanh thiên, dực là tướng bất tịnh, dâm là uế ác, xuất yếu là an lạc.

Khi Thế Tôn đã biết tâm ý các chúng sanh này đã khai mở, không còn hồ nghi nữa, như pháp mà chư Phật thường thuyết, là khổ, tập, tận, đạo; bấy giờ, Thế Tôn cũng vì họ mà nói hết. Hơn sáu mươi người từ trên chỗ ngồi dứt sạch trần cấu, được mắt pháp trong sạch.

Bấy giờ, Thế Tôn vì vua Tần-bà-sa-la cùng các nhân dân mà nói kệ tụng này:

Tế tự¹²⁵⁴, lữa trên hết.

Các sách, kệ là nhất.

Vua, tôn quý loài người.

Các sông, biển là nguồn.

Trong sao, trăng sáng nhất.

Ánh sáng, mặt trời nhất.

Trên dưới và bốn phương,

Trong hết thủy vạn vật,

Trời và người thế gian,

Phật là trên tất cả.

Ai muốn cầu phước kia

Hãy nên cúng dường Phật.

Sau khi nói bài kệ này xong, Phật rời chỗ ngồi đứng dậy ra về. Lúc ấy, nhân dân trong thành La-duyệt tùy dòng họ sang hèn, theo nhà ít nhiều mà cúng dường cơm cho Phật và Tăng Tỳ-kheo.

Bấy giờ, Thế Tôn ở khu Ca-lan-đà, trong vườn Trúc; nhân dân trong nước không có ai là không cúng dường. Khi ấy, trong thành La-duyệt, đến lượt các bà-la-môn cúng dường thức ăn. Các bà-la-môn bèn nhóm họp lại một chỗ, bàn luận rằng:

“Chúng ta mỗi người chi ra ba lượng tiền vàng để mua thức ăn cúng dường.”

Khi ấy trong thành La-duyệt có một bà-la-môn tên Kê-đầu, rất là nghèo thiếu, chỉ tự đủ sống còn, không có tiền vàng để góp, liền bị các bà-la-môn đuổi ra khỏi chúng.”

Bà-la-môn Kê-đầu trở về nhà nói với vợ ông:

“Nàng nên biết, hôm nay, ta bị các bà-la-môn trục xuất, không cho ở trong chúng. Vì sao vậy? Vì ta không có tiền vàng.”

[695a01] Người vợ nói:

“Hãy trở vào trong thành năn nỉ người vay nợ, ắt sẽ được. Hẹn với chủ nợ, sau bảy ngày sẽ trả lại, nếu không trả nợ thì chính tôi và vợ sẽ chịu làm tôi tớ.”

Ông bà-la-môn nghe theo lời vợ, liền vào trong thành tìm cầu khắp mọi nơi, vẫn không thể được. Ông trở về nhà nói với vợ:

“Tôi tìm cầu mọi nơi rồi mà không thể được. Nên như thế nào?”

Người vợ nói:

“Phía đông thành La-duyet có đại Trưởng giả tên là Bất-xa-mật-đa-la, nhiều tiền lắm của, ta có thể đi đến đó mà cầu vay nợ. Xin cho vay ba lượng tiền vàng, sau bảy ngày sẽ trả lại, nếu không trả thì chính tôi và vợ sẽ chịu làm tôi tớ.”

Bà-la-môn theo lời vợ, đến nói với Bất-xa-mật-đa-la vay tiền vàng, không quá bảy ngày tự sẽ trả lại, nếu không trả thì chính ông và vợ sẽ chịu làm tôi tớ. Bất-xa-mật-đa-la liền trao cho tiền vàng.

Bà-la-môn Kê-đầu đem tiền vàng này về đến chỗ vợ, và bảo:

“Đã được tiền vàng. Phải làm gì cho thích hợp?”

Người vợ nói:

“Hãy đem số tiền này nộp cho chúng.”

Bà-la-môn kia liền đem tiền vàng đến nộp cho chúng. Các bà-la-môn nói với bà-la-môn này:

“Chúng tôi đã chuẩn bị xong, hãy đem tiền vàng này về chỗ cũ, không cần ông ở trong chúng này.”

Bà-la-môn kia liền trở về nhà, đem nhân duyên này nói lại cho vợ. Người vợ nói:

“Hai chúng ta cùng đến chỗ Thế Tôn, tự trình bày hết lòng thành.”

Bà-la-môn dẫn vợ mình đến chỗ Thế Tôn, chào hỏi rồi ngồi qua một bên. Người vợ ông cũng đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên. Rồi bà-la-môn đem nhân duyên này bạch đầy đủ lên Thế Tôn. Bấy giờ, Thế Tôn bảo bà-la-môn:

“Ông hãy vì Như Lai và Tăng Tỳ-kheo mà bày đồ ăn thức uống đầy đủ.”

Bà-la-môn quay lại bàn kỹ càng với vợ ông. Thời người vợ nói:

“Chỉ làm theo lời Phật dạy, chớ có phân vân.”

Bấy giờ, bà-la-môn liền từ chỗ ngồi đứng dậy đến trước bạch Phật:

“Cúi xin Thế Tôn và Tăng Tỳ-kheo nhận lời thỉnh của con.”

Thế Tôn im lặng nhận lời thỉnh của bà-la-môn.

Bấy giờ, Thích Đề-hoàn Nhân đang chấp tay hầu sau Thế Tôn. Thế Tôn quay lại bảo Thích Đề-hoàn Nhân:

“Ông hãy giúp bà-la-môn này bày biện thức ăn.”

Thích [695b01] Đề-hoàn Nhân bạch:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Lúc ấy, Tỳ-sa-môn Thiên vương đứng cách Như Lai không xa, dẫn theo các chúng quý thần không kể xiết, từ xa quạt Thế Tôn.

Thích Đề-hoàn Nhân nói với Tỳ-sa-môn Thiên vương:

“Ông cũng phải theo giúp bà-la-môn kia bày biện thức ăn này.”

Tỳ-sa-môn Thiên vương đáp:

“Tuân lệnh, thưa Thiên vương!”

Tỳ-sa-môn Thiên vương đến chỗ Phật, đánh lễ sát chân, nhiễu Phật ba vòng, rồi tự biến mất. Ông hóa làm một người, lãnh năm trăm quý thần, cùng lo bày biện thức ăn. Tỳ-sa-môn Thiên vương ra lệnh cho các quý thần: “Các người hãy gấp vào trong rừng chiên đàn để lấy chiên đàn. Ở trong nhà bếp có năm trăm quý thần làm thức ăn.”

Khi ấy, Thích Đề-hoàn Nhân bảo thiên tử Tụ Tại:

“Hôm nay Tỳ-sa-môn Thiên vương đã dựng nhà bếp làm thức ăn cho Phật và Tăng Tỳ-kheo. Ông hãy hóa ra giảng đường cho Phật và Tăng Tỳ-kheo ở trong đó thọ thực.”

Thiên tử Tụ Tại đáp:

“Xin tuân lệnh!”

Rồi thiên tử Tụ Tại theo lời Thích Đề-hoàn Nhân, cách thành La-duyệt không xa, hóa làm giảng đường bằng bảy báu. Bảy báu đó là vàng, bạc, thủy tinh, lưu ly, mã não, trân châu, xa cừ. Lại hóa làm bốn cầu thang bằng vàng, bạc, thủy tinh, lưu ly. Trên cầu thang vàng thì hóa ra cây bạc, trên cầu thang

bạc thì hóa ra cây vàng, rễ vàng, thân bạc, cành bạc, lá bạc. Trên cây vàng thì hóa ra lá bạc, cành bạc. Trên cầu thang thủy tinh thì hóa ra cây lưu ly cũng được trang sức bằng đủ thứ không thể nói hết. Lại dùng đủ loại châu báu mà lót bên trong, dùng bảy báu che lên trên, bốn phía đều treo linh vàng, song các linh này đều phát ra tám loại âm thanh. Lại hóa ra giường, ghế tốt, trái nệm tốt, treo phướn, lọng thêu thùa, hiêm có trên đời. Lúc ấy, họ dùng chiên-đàn nguư-đầu đốt lửa làm thức ăn, khiến mười hai do tuần cạnh thành La-duyệt đều tràn ngập hương thơm ở trong đó. Lúc này, vua nước Ma-kiệt-đà bảo các quần thần:

“Ta lớn lên trong thâm cung từ nhỏ, chưa nghe mùi hương này. Vì có gì lại nghe mùi hương thơm này bên cạnh thành La-duyệt?”

Quần thần tâu:

“Đó là ở trong nhà nấu ăn bà-la-môn Kê-đầu. Mà hương chiên-đàn trời là điềm lành ứng hiện.”

Lúc ấy, vua Tần-bà-sa-la bảo các quần thần:

“Hãy mau chuẩn bị xe gắn lông chim. Ta muốn đi đến chỗ Thế Tôn để [695c01] hỏi thăm về việc này.”

Các quần thần tâu:

“Thưa vâng, Đại vương!”

Vua Tần-bà-sa-la liền đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên. Bấy giờ, vua thấy trong bếp này có năm trăm người đang nấu thức ăn, bèn hỏi:

“Đây là những người nào đang nấu thức ăn vậy?”

Các quỷ thần mang hình người đáp:

“Bà-la-môn Kê-đầu thỉnh Phật và chúng Tăng cúng dường.”

Lúc ấy, nhà vua lại từ xa trông thấy giảng đường cao rộng liền hỏi người hầu:

“Đây là giảng đường do người nào tạo ra? Vì ai tạo ra? xưa nay chưa từng có!”

Quần thần đáp:

“Việc này chúng thần không rõ!”

Lúc ấy, vua Tần-bà-sa-la nghĩ thầm: ‘Nay ta sẽ đi đến chỗ Thế Tôn để hỏi nghĩa này, vì Phật Thế Tôn không việc gì không biết, không việc gì không thấy.’ Lúc này, vua Tần-bà-sa-la nước Ma-kiệt đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ, vua Tần-bà-sa-la bạch Thế Tôn:

“Trước đây không thấy giảng đường cao rộng này, hôm nay lại thấy. Xưa nay không thấy nhà bếp sắt này, hôm nay lại thấy. Làm bằng vật gì, và do ai biến ra.?”

Thế Tôn bảo:

“Đại vương nên biết! Đó là Tỳ-sa-môn Thiên-vương dựng lên nhà bếp và thiên tử Tự Tại dựng lên giảng đường này.”

Lúc ấy, vua nước Ma-kiệt-đà ở trên chỗ ngồi, khóc thương lẫn lộn, không tự chế được. Thế Tôn bảo:

“Sao Đại vương lại thương khóc cho đến như vậy?”

Vua Tần-bà-sa-la bạch Phật:

“Con không dám thương khóc, chỉ nghĩ đến nhân dân đời sau không thấy bậc Thánh xuất hiện, người trong tương lai tham đắm của cải vật chất, không có oai đức, ngay đến tên của báu lạ này còn không nghe hưởng gì là thấy! Nay nhờ ơn Như Lai mà có sự biến hóa kỳ lạ xuất hiện ở đời cho nên con thương khóc.”

Thế Tôn bảo:

“Đời tương lai, quốc vương và nhân dân, thật sự sẽ không thấy sự biến hóa này!”

Bấy giờ, Thế Tôn liền vì quốc vương mà nói pháp, khiến phát tâm hoan hỷ. Sau khi nghe pháp xong, vua rời chỗ ngồi đứng dậy ra về.

Lúc ấy, Tỳ-sa-môn Thiên vương bảo bà-la-môn Kê-đầu:

“Ông hãy xòe bàn tay phải.”

bà-la-môn Kê-đầu liền xòe bàn tay phải ra. Tỳ-sa-môn Thiên vương trao cho một thỏi vàng và bảo:

“Cầm thỏi vàng này đặt lên đất.”

Bà-la-môn liền để nó lên đất. Tức thì nó biến thành trăm ngàn lượng vàng. Tỳ-sa-môn Thiên vương bảo rằng:

“Ông hãy cầm thỏi vàng này vào trong thành mua các loại đồ ăn thức uống mang lại chốn này.”

Theo lời dạy Thiên vương, bà-la-môn liền mang vàng này [696a01] vào thành mua đủ loại đồ ăn thức uống mang về nhà bếp. Lúc ấy, Tỳ-sa-môn Thiên vương tấm gọi bà-la-môn, cho mặc các loại y phục đẹp, tay cầm lư hương và dạy rằng: ‘Đã đến giờ, nay đã đúng giờ, xin Thế Tôn chiếu cố.’

Bấy giờ, bà-la-môn liền vâng theo lời dạy kia, tay bung lư hương mà bạch:

“Đã đến giờ, cúi xin chiếu cố.”

Bấy giờ, Thế Tôn đã biết đến giờ, liền đáp y, mang bát, dẫn các Tỳ-kheo đến giảng đường, rồi ngồi theo thứ lớp. Chúng Tỳ-kheo-ni cũng theo thứ tự ngồi.

Lúc ấy, bà-la-môn Kê-đầu thấy đồ ăn thức uống rất nhiều nhưng chúng Tăng lại ít, đến trước bạch Thế Tôn:

“Hôm nay, đồ ăn thức uống rất nhiều mà chúng Tăng lại ít, không biết phải làm sao?”

Thế Tôn bảo:

“Nay bà-la-môn, ông hãy bung lư hương này để lên trên đài cao, hướng về các phía Đông, Tây, Nam, Bắc mà khấn rằng:

“Những vị đệ tử của Phật Thích-ca Văn đã được sáu thần thông, A-la-hán lậu tận, xin vân tập hết đến giảng đường này.”

bà-la-môn bạch:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Bảy giờ, bà-la-môn vâng theo lời Phật dạy, liền lên lầu thỉnh các vị A-la-hán lậu tận. Lúc đó, phương Đông có hai mươi một ngàn A-la-hán, từ phương Đông đến giảng đường này. Các phương Nam, Tây, Bắc mỗi phương cũng đều có hai mươi một ngàn vị A-la-hán đến giảng đường này. Lúc này, trên giảng đường có tám vạn bốn ngàn A-la-hán tập họp ở một chỗ.

Lúc ấy, vua Tần-bà-sa-la dẫn các quần thần đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân và lễ Tăng Tỳ-kheo. Sau khi bà-la-môn Kê-đầu thấy chúng Tăng rồi, vui mừng hơn hờ không tự chế được, dọn đồ ăn thức uống cúng dường Phật và Tăng Tỳ-kheo, tự tay san sóc, hoan hỷ không tán loạn. Nhưng thức ăn vẫn còn dư.

Lúc ấy, bà-la-môn Kê-đầu lên trước bạch Phật:

“Hôm nay, con đã cúng dường Phật và Tăng Tỳ-kheo, nhưng thức ăn hiện vẫn còn dư!”

Thế Tôn bảo:

“Nay ông có thể thỉnh Phật và Tăng Tỳ-kheo cúng dường bảy ngày.”

bà-la-môn đáp:

“Thưa vâng, bạch Cù-đàm.”

Lúc ấy, bà-la-môn Kê-đầu liền quỳ trước Thế Tôn bạch:

“Nay con thỉnh Phật và Tăng Tỳ-kheo cúng dường trong bảy ngày. Con sẽ cung cấp y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngọa cụ, thuốc men chữa bệnh.”

Bảy giờ, Thế Tôn im lặng nhận lời. Lúc ấy, [696b01] trong đại chúng có Tỳ-kheo-ni tên là Xá-cưu-lợi.¹²⁵⁵ Tỳ-kheo-ni bạch Thế Tôn:

“Nay trong tâm con nghĩ thầm: ‘Có vị đệ tử Phật Thích-ca Văn, A-la-hán lậu tận nào chưa vân tập đến đây không?’ Con đã dùng thiên nhãn quan sát bốn phương nhưng không thấy ai không đến. Nay trong đại hội này toàn là A-la-hán tập họp.”

Thế Tôn bảo:

“Thật vậy, Xá-cru-lợi, như lời cô nói, đại hội này toàn là các vị Chân nhân đông, tây, nam, bắc không ai không vân tập.”

Vì nhân duyên này, bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người có thấy Tỳ-kheo-ni nào thiên nhãn thấy suốt trong hàng Tỳ-kheo-ni như Tỳ-kheo-ni này hay không?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Không thấy, bạch Thế Tôn!”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Đệ tử có thiên nhãn bậc nhất trong hàng Thanh văn, chính là Tỳ-kheo-ni Xá-cru-lợi.”

Lúc này, bà-la-môn Kê-đầu trong bảy ngày cúng dường Thánh chúng y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngọa cụ, thuốc men trị bệnh. Lại dùng hương hoa rải lên Như Lai. Khi ấy hoa ấy ở giữa hư không kết thành một cái đài lưới châu¹²⁵⁶ bảy báu. bà-la-môn khi thấy đài lưới châu, hết sức vui mừng không tự chế được, đến trước bạch Phật:

“Cúi xin đức Thế Tôn cho phép con được theo đạo làm Sa-môn.”

Bấy giờ, bà-la-môn Kê-đầu liền được hành đạo. Khi đã được hành đạo, các căn tịch tĩnh, tự tu luyện chí mình, trừ bỏ ngủ nghỉ. Nếu mắt thấy sắc cũng không khởi niệm tưởng, nhãn căn ông cũng không tưởng ác hay theo đuổi các niệm, mà hộ trì nhãn căn. Hoặc tai nghe tiếng, mũi ngửi mùi, lưỡi biết vị, thân biết trơn láng, không khởi tưởng trơn láng, ý biết pháp cũng vậy.

Rồi ông diệt trừ năm cái che lấp tâm người, khiến người không trí huệ. Cũng không ý sát hại, mà tịnh tâm mình, không giết, không niệm giết, không dạy người giết, tay không cầm dao gậy, khởi tâm nhân từ hướng về hết thảy chúng sanh. Trừ bỏ việc không cho mà lấy, không khởi tâm trộm cắp, giữ ý mình sạch, thường có tâm bố thí đối tất cả chúng sanh, khiến cho họ không trộm cắp. Tự mình không dâm dật, cũng lại dạy người khiến không dâm dật, thường tu phạm hạnh, trong sạch không có vết dơ, ở trong phạm hạnh mà thanh tịnh tâm mình. Tự mình không vọng ngữ, cũng không dạy người vọng

ngũ, thường nghĩ chí thành, không có dối trá lừa gạt người đời, ở trong đó mà tịnh [696c01] tâm mình. Lại không có nói hai lưỡi, không dạy người khiến nói hai lưỡi, nếu nghe lời hỏi nơi này không truyền đến nơi kia, hoặc nghe lời nơi kia không truyền đến nơi này, ở trong đó mà tịnh ý mình.

Ăn uống biết đủ, không tham đắm mùi vị, không đắm sắc màu tươi tốt, không ham mập trắng, chỉ muốn giữ thân hình khiến toàn tánh mạng, muốn trừ cảm thọ cũ, khiến cảm thọ mới không sinh, tu hành đặc đạo, mãi an trú trong đất vô vi. Giống như có người nam, hay nữ dùng cao mỡ bôi lên mụn ghẻ, chỉ vì muốn trừ khỏi bệnh. Ở đây cũng như vậy, sở dĩ ăn uống biết đủ là muốn cho cảm thọ cũ được trừ, cảm thọ mới không sanh.

Vị ấy sau đó lại hành đạo¹²⁵⁷ từ sáng sớm, không mất thời tiết, không mất hành ba mươi bảy đạo phẩm. Khi ngồi, hoặc đi, trừ bỏ thù miên cái. Đầu đêm, hoặc ngồi hoặc nằm, trừ bỏ thù miên cái. Nửa đêm, nằm nghiêng hông phải chầm đất, hai chân chồng lên nhau, buộc niệm nơi ánh sáng. Cuối đêm, vị ấy hoặc ngồi, hoặc đi kinh hành mà tịnh ý mình.

Sau khi ăn uống biết đủ, kinh hành không mất thời gian, trừ bỏ dục, tưởng bất tịnh, không các ác hành, vào sơ thiên¹²⁵⁸ có tầm có tứ, có hỷ lạc do viễn ly sanh, chứng và trú sơ thiên. Xả tầm và tứ, nội tâm tĩnh chỉ, có hỷ lạc do định sanh, chứng và trú nhị thiên. Ly hỷ, an trú xả, chánh niệm tĩnh giác, thân tự cảm giác lạc, điều mà Thánh nói là xả, niệm, an trú lạc, chứng và trú tam thiên. Diệt khổ lạc, ưu hỷ từ trước đã trừ, không khổ không lạc, xả niệm thanh tịnh, chứng và trú tứ thiên.¹²⁵⁹

Với tâm tam-muội,¹²⁶⁰ thanh tịnh không tỳ vết, cũng đạt được vô sở úy; lại đạt được tam-muội, vị ấy tự nhớ lại việc vô số đời. Vị ấy nhớ lại việc quá khứ hoặc một đời, hai đời, ba đời, bốn đời, năm đời, mười đời, hai mươi đời, ba mươi đời, bốn mươi đời, năm mươi đời, trăm đời, ngàn đời, vạn đời, hàng ngàn vạn đời, thành kiếp bại kiếp, kiếp của thành bại: Ta từng sanh chỗ kia, họ ấy, tên ấy, ăn thức ăn như vậy, hưởng khổ vui như vậy, tuổi thọ dài ngắn, chết ở kia, sanh ở đây; chết ở đây, sanh ở kia, nhân duyên gốc ngọn tất cả đều biết.

Lại với tâm tam-muội thanh tịnh không tỳ vết, đạt được vô sở úy, vị ấy quán sự sống chết của các loại chúng sanh. Vị ấy lại dùng thiên nhãn quán sát các loại chúng sanh, người sinh, người chết, đường lành, đường dữ, sắc lành, sắc dữ, hoặc tốt, hoặc xấu tùy hành nghiệp đã gieo; tất cả đều biết. Hoặc có chúng sanh với thân miệng ý tạo ác, phỉ báng Hiền Thánh, tạo [697a01] gốc

nghiệp tà, thân hoại mạng chung sinh vào địa ngục. Hoặc lại có chúng sanh với thân miệng ý hành thiện, không phi báng Hiền Thánh, thân hoại mạng chung sinh vào cõi trời, đường lành.

Vị ấy lại dùng thiên nhãn thanh tịnh quán sát các loài chúng sanh hoặc đẹp, hoặc xấu, đường lành, đường dữ, sắc lành, sắc dữ; tất cả đều biết, được vô sở úy.

Lại vận dụng tâm lậu tận, sau đó quán sát khổ này, như thật biết rằng đây là khổ, đây là khổ tập, đây là khổ diệt, và đây là khổ xuất yếu. Sau khi vị ấy quán sát như vậy rồi, tâm giải thoát khỏi dục lậu, hữu lậu và vô minh lậu. Đã được giải thoát, liền được trí giải thoát, như thật biết rằng: Sanh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh nữa, phải biết như thật. Lúc ấy, bà-la-môn Kê-đầu thành A-la-hán.

Tôn giả Kê-đầu sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá Vệ.

Bấy giờ, Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế gian có năm sự cực kỳ không thể đạt được.¹²⁶¹ Những gì là năm? Vật phải mất mà muốn cho không mất, đó là không thể được. Pháp diệt tận mà muốn cho không diệt tận, đó là không thể được. Pháp già mà muốn cho không già, đó là không thể được. Pháp bệnh mà muốn cho không bệnh, đó là không thể được. Pháp chết mà muốn cho không chết, đó là không thể được.

“Này các Tỳ-kheo, đó là năm sự cực kỳ không thể đạt được. Dù Như Lai xuất thế hay Như Lai không xuất thế, pháp giới vẫn hằng trụ như vậy, mà những tiếng sanh, già, bệnh, chết, vẫn không có mục nát, không bị diệt mất. Cái gì sinh ra, cái gì chết đi, đều quay về gốc. Này các Tỳ-kheo, đó gọi là có năm sự nầy khó được. Hãy tìm cầu phương tiện tu hành năm căn. Sao gọi là năm? Đó là tín căn, tinh tấn căn, niệm căn, định căn, huệ căn. Đó gọi là, Tỳ-kheo, hành năm căn này, thành Tu-đà-hoàn, Gia gia, Nhất chủng,¹²⁶² lên nữa thành Tư-đà-hàm, chuyển lên nữa diệt năm kết sử thành A-na-hàm ở trên kia

mà nhập Niết-bàn chứ không trở lại đời này nữa, chuyển lên nữa hữu lậu diệt tận thành vô lậu, tâm giải thoát, huệ giải thoát, tự thân tác chứng, tự an trú, biết như thật rằng không còn thọ thai nữa. Hãy tìm cầu phương tiện trừ bỏ năm sự trước, sau đó tu năm căn.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các [697b01] Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá Vệ.

Bấy giờ, Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Có năm hạng người không thể chữa trị. Sao gọi là năm? Người đua nịnh không thể chữa trị. Người gian tà không thể chữa trị. Người ác khẩu không thể chữa trị. Người ganh ghét không thể chữa trị. Người không báo đáp không thể chữa trị. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có năm hạng người này không thể chữa trị.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Người gian tà, ác khẩu,

Ganh ghét, không báo đáp:

Người này không thể chữa,

Bị người trí bỏ rơi.

“Cho nên, các Tỳ-kheo, thường xuyên hãy học ý chánh, trừ bỏ ganh ghét, tu tập oai nghi, nói năng như pháp, phải biết báo đáp, biết ân nuôi dưỡng kia, ân nhỏ còn không quên huống gì ân lớn. Chớ ôm lòng tham lam bủn xỉn, cũng không tự khen mình, cũng không khinh chê người.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá Vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Xưa kia, Thích Đề-hoàn Nhân bảo các trời Tam thập tam rằng: ‘Khi các vị đánh nhau với A-tu-la, nếu A-tu-la thua, chư thiên thắng, các vị hãy bắt A-tu-la Tỳ-ma-chất-đa-la¹²⁶³ trói năm chỗ rồi dẫn đến đây.’ Trong lúc đó, A-tu-la Tỳ-ma-chất-đa-la lại bảo với các A-tu-la rằng: ‘Hôm nay, các khanh đánh nhau với chư thiên, nếu thắng, hãy bắt Thích Đề-hoàn Nhân trói lại đưa đến đây.’

“Tỳ-kheo nên biết, lúc ấy hai bên đánh nhau, chư thiên thắng, A-tu-la thua. Bấy giờ, trời Tam thập tam bắt trói vua A-tu-la Tỳ-ma-chất-đa-la đem đến chỗ Thích Đề-hoàn Nhân, đặt ở ngoài trung môn. Khi xem xét mình bị trói năm chỗ, vua A-tu-la nghĩ thầm: ‘Pháp chư thiên là chánh¹²⁶⁴. Hành vi của A-tu-la là phi pháp. Nay ta không thích A-tu-la, mà sẽ ở tại cung chư thiên này.’ Khi ấy, do suy nghĩ rằng: ‘Pháp chư thiên là [697c01] chánh. Hành vi của A-tu-la là phi pháp. Ta muốn ở chốn này.’ Vừa nghĩ như vậy, tức thì vua A-tu-la Tỳ-ma-chất-đa-la liền cảm thấy thân không còn bị trói, ngũ dục tự vui thích. Nhưng khi vua A-tu-la Tỳ-ma-chất-đa-la nghĩ như vậy, rằng: ‘Chư thiên là phi pháp. Pháp A-tu-la là chánh. Ta không cần trời Tam thập tam này. Ta muốn trở về cung A-tu-la.’ Tức thì, thân vua A-tu-la bị trói năm chỗ, ngũ dục vui thích tự nhiên biến mất.

“Tỳ-kheo nên biết, không có sự trói buộc nào chặt hơn đây. Nhưng so đây, sự trói buộc của Ma còn chặt hơn. Nếu khởi kết sử, là bị Ma trói buộc. Dao động, bị Ma trói buộc. Bất động, không bị Ma trói buộc. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện khiến tâm không bị trói buộc, nên vui thích nơi nhàn tĩnh. Vì sao vậy? Vì các kết sử này là cảnh giới của Ma. Nếu có Tỳ-kheo nào ở cảnh giới Ma thì quyết không thể thoát sanh, già, bệnh, chết, không thoát sầu ưu khổ não. Nay Ta nói về sự dứt khổ này. Nếu Tỳ-kheo tâm không dao động, không dính kết sử, liền thoát sanh, già, bệnh, chết, sầu

lo, khổ não. Nay Ta nói về sự dứt khổ này. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy học điều này: không có kết sử, vượt ra khỏi cõi Ma.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Tôn giả A-nan đi đến chỗ Phật, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên, rồi bạch Thế Tôn:

“Phàm nói là tận thì những pháp gì gọi là tận?”

Thế Tôn bảo:

“A-nan, sắc do nhân duyên vô vi mà có tên này. Vô dục, vô vi, gọi là pháp diệt tận. Pháp ấy bị diệt tận, được gọi là diệt tận. Thọ, tưởng, hành, thức, vô vi, vô tác, đều là pháp diệt tận, vô dục, vô nhiễm ô. Pháp ấy bị diệt tận nên gọi là diệt tận.

“A-nan nên biết, năm thủ uẩn vô dục, vô tác, là pháp diệt tận. Pháp ấy bị diệt tận nên gọi là diệt tận. Năm thủ uẩn này vĩnh viễn đã diệt tận, không sanh trở lại nữa nên gọi là diệt tận.”

Các Tỳ-kheo sau khi A-nan nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá Vệ.

[698a01] Bảy giờ, bà-la-môn Sanh Lậu đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Bà-la-môn Sanh Lậu bạch Đức Thế Tôn:

“Thế nào, thưa Cù-đàm, có nhân duyên gì, có hành vi nào đời trước khiến cho loài người này có tận, có diệt, có giảm thiểu? Xưa là thành quách, hôm nay đã hoại vong. Xưa có người dân, hôm nay bãi hoang?”

Thế Tôn bảo:

“Bà-la-môn, nên biết, do những hành động của nhân dân này phi pháp nên khiến xưa có thành quách hôm nay bị ma diệt, xưa có người dân hôm nay bãi hoang, đều do dân sống xan tham trời buộc, quen hành ái dục đưa đến, khiến cho mưa gió không đúng thời, gieo trồng hạt mầm không phát triển. Lúc đó, nhân dân chết đầy đường.

“Bà-la-môn nên biết, do nhân duyên này nên đất nước bị hủy hoại, nhân dân không đông đúc.

“Lại nữa, bà-la-môn, việc làm của con người là phi pháp gây nên sấm, sét, chớp giạt tự nhiên; trời giáng mưa đá phá hoại mùa màng. Bảy giờ, người dân chết khó kể xiết.

“Lại nữa, bà-la-môn, những việc làm của con người phi pháp, đấu tranh lẫn nhau, hoặc dùng nắm tay đấm nhau, hoặc gạch đá ném nhau, mọi người tự táng mạng mình.

“Lại nữa, bà-la-môn, con người ấy đã đánh nhau nên chỗ ở mình không yên, quốc chủ không an ninh. Họ khởi binh chúng công phạt lẫn nhau, dẫn đến nghiều người chết khó tả, hoặc có người bị đao, hoặc có người bị tên bắn chết. Như vậy, này bà-la-môn, do những nhân duyên này, khiến số người giảm bớt, không đông đúc lại được.

“Lại nữa, bà-la-môn, vì những việc làm của con người là phi pháp, nên khiến thần kì không giúp cho được thuận tiện, hoặc gặp khốn ách tật bệnh nằm liệt giường, người trừ khỏi thì ít, người dịch chết thì nhiều. Này bà-la-môn, đó gọi là vì nhân duyên này khiến dân giảm thiểu, không còn đông đảo nữa.

Bảy giờ, bà-la-môn Sanh Lậu bạch Thế Tôn:

“Những gì Cù-đàm nói thật là hay thay, khi nói về ý nghĩa giảm thiểu của con người xưa này. Đúng như lời Như Lai dạy, xưa có thành quách, hôm nay đã ma diệt, xưa có nhân dân, nay là bãi hoang. Vì sao vậy? Vì có phi pháp, liền sanh tham lam, ganh ghét. Vì sanh tham lam, ganh ghét nên sanh nghiệp tà. Vì nghiệp tà nên trời mưa không đúng thời, ngũ cốc không chín, Nhân dân không mạnh, cho nên khiến phi pháp lưu hành, trời giáng tai biến bại hoại mầm sanh. Vì họ hành phi pháp, ham đắm tham lam, ganh ghét. Bây giờ, quốc chủ [698b01] không an ninh, họ dấy binh chúng công phạt lẫn nhau, người chết không thể kể, nên khiến đất nước hoang tàn, nhân dân ly tán.

“Những gì Thế Tôn nói hôm nay thật là hay thay! Do phi pháp nên đưa đến tai họa này. Giả sử bị người khác bắt, và bị giết chết. Đó là do phi pháp nên sanh tâm trộm cắp. Đã sanh trộm cắp, sau đó bị vua giết. Vì sanh tà nghiệp nên bị phi nhân chi phối. Vì nhân duyên này nên mạng chung, nhân dân giảm thiểu, nên khiến không có thành quách để cư trú.

“Thưa Cù-đàm, những gì Ngài nói hôm nay là quá nhiều. Giống như người mù được thắp, người mù được đôi mắt, trong tối được sáng, người không có mắt làm cho có đôi mắt. Nay, Sa-môn Cù-đàm đã dùng vô số phương tiện để thuyết pháp. Nay con lại xin tự quy y Phật, Pháp, Tăng, xin cho phép làm Ưu-bà-tắc, suốt đời không dám sát sanh nữa. Nếu Sa-môn Cù-đàm gặp con cỡi voi, cỡi ngựa, mà thấy con bày vai hữu, cúi xin Thế Tôn nhận sự lễ bái của con; đó là do sự cung kính của con. Vì sao vậy? Vì con được các vị vua như Ba-tu-nặc, vua Tần-bà-sa-la, vua Ưu-điền, vua Ác Sanh, vua Ưu-đà-diên ban cho phước thọ phạm¹²⁶⁵. Con sợ mất cái đức này. Nếu lúc con đi bộ mà thấy Cù-đàm đến, con sẽ cỡi bỏ giày, cúi xin Thế Tôn nhận con lễ bái.”

Bây giờ, Thế Tôn gật đầu chấp nhận. Bà-la-môn Sanh Lậu vui mừng hơn hờ, không tự kèm chế được, đến trước bạch với Phật:

“Nay con lại xin tự quy y Sa-môn Cù-đàm, cúi xin Thế Tôn cho phép con làm Ưu-bà-tắc.”

Bây giờ, Thế Tôn liền vì ông nói pháp, khiến phát tâm hoan hỷ. Bà-la-môn sau khi nghe pháp xong, từ chỗ ngồi đứng dậy ra đi.

bà-la-môn Sanh Lậu sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.¹²⁶⁶

35. PHẨM TÀ TỤ

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu có người ở trong tụ tà kiến, người ấy có hình dáng như thế nào? Mặt mũi như thế nào?”

Lúc ấy, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Nhu Lai là Vua các pháp, là chí tôn các pháp. Lành thay, Thế Tôn, hãy vì các Tỳ-kheo mà nói nghĩa này. Chúng con sau khi nghe xong sẽ phụng hành.”

Thế Tôn bảo:

“Các người hãy suy nghĩ kỹ. Ta sẽ vì các người phân biệt nghĩa này.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy.

Thế Tôn bảo:

“Người ở trong tụ tà cần được nhận biết bằng năm sự. Do thấy năm sự mà biết người này sống trong tụ tà. Sao gọi là năm? Nên cười mà không cười, lúc nên hoan hỷ mà không hoan hỷ, nên khởi lòng từ mà không khởi lòng từ, làm ác mà không hổ, nghe lời thiện của người mà không để ý. Nên biết người này ở trong nhóm tà. Nếu chúng sanh nào ở trong nhóm tà, người ấy cần được nhận biết bằng năm sự này biết.

“Lại nữa, nếu chúng sanh nào ở trong nhóm chánh, người ấy có tướng mạo như thế nào? Có nhân duyên gì?”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Phật:

“Nhu Lai là Vua các pháp, là chí tôn các pháp. Cúi xin Thế Tôn hãy vì các Tỳ-kheo mà nói nghĩa này. Chúng con sau khi nghe xong sẽ phụng hành.”

Thế Tôn bảo:

“Các người hãy suy nghĩ cho kỹ. Ta sẽ vì các người phân biệt nghĩa này.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo vâng theo lời Phật dạy.

Thế Tôn bảo:

“Người ở trong tụ chánh cần được nhận biết bằng năm sự. Do thấy năm sự mà biết người này đang ở trong tụ chánh. Sao gọi là năm? Nên cười thì cười, nên hoan hỷ thì hoan hỷ, nên khởi lòng từ thì khởi lòng từ, đáng hổ thì hổ, nghe lời thiện liền chú ý. Nên biết người này đã ở trong tụ chánh. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy nên bỏ tụ tà, ở trong tụ chánh.

[699a01] “Các Tỳ-kheo. hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nhu Lai xuất hiện ở đời tất sẽ vì năm việc. Sao gọi là năm? Một sẽ chuyển Pháp luân, hai sẽ độ cha mẹ, ba người không tin kiến lập lòng tin, bốn là người chưa phát ý Bồ-tát khiến phát tâm Bồ-tát, năm sẽ thọ ký cho Phật tương lai. Nếu Nhu Lai xuất hiện ở đời thì sẽ làm năm việc này. Cho nên, các Tỳ-kheo hãy khởi tâm từ đối với Nhu Lai.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có năm sự vật mà huệ thí không được phước kia. Sao gọi là năm? Một lấy đao thí cho người, hai lấy độc thí cho người, ba đem bò hoang thí cho người, bốn dâm nữ thí cho người, năm tạo miếu thờ thần. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là có năm sự bố thí này không có phước.

“Các Tỳ-kheo nên biết, lại có năm sự vật mà huệ thí được phước lớn. Sao gọi là năm? Một tạo lập công viên, hai trồng rừng cây, ba bắc cầu đò, bốn tạo làm thuyền lớn, tạo lập dựng nhà cửa, nơi ở cho quá khứ và tương lai. Nay các tỳ kheo, đó gọi là có năm sự vật khiến được phước đức kia.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Vườn cảnh, cho mát mẻ;

Và xây dựng cầu đò

Giúp người vượt qua sông;

Còn xây phòng ốc tốt:

Người kia trong đêm ngày

Sẽ thường hưởng phước ấy.

Giới, định đã thành tựu,

Người này ắt sanh thiên.

“Cho nên, các Tỳ-kheo hãy niệm tu hành năm sự huệ thí này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Người nữ có năm sức mạnh xem thường chồng. Những gì là năm? Một sức mạnh của sắc đẹp, hai sức mạnh của dòng họ, ba sức mạnh của ruộng vườn, bốn sức mạnh của con cái, năm sức mạnh của tiết hạnh. Đó là năm sức mạnh của người nữ.

“Tỳ-kheo nên biết, người nữ dựa vào năm sức mạnh này mà xem thường chồng. Nếu chồng lại có một sức mạnh thì sẽ phủ lấp hết người nữ kia. Một sức mạnh ấy là gì? Đó là sức mạnh của giàu sang. Phàm là người giàu sang thì sức mạnh của sắc không sánh bằng; dòng họ, ruộng vườn, con cái, tiết hạnh cũng không bằng. Do một sức lực mà thắng ngàn ấy sức mạnh.

“Nay tỳ ma Ba-tuần cũng có năm sức mạnh. Những gì là năm? Đó là sức mạnh sắc, sức mạnh thanh, sức mạnh hương, sức mạnh vị, sức mạnh xúc¹²⁶⁷. Phàm người ngu si đắm các pháp sắc, thanh, hương, vị, xúc nên không thể vượt qua cảnh giới Ma Ba tuần. Thánh đệ tử thành tựu một sức mạnh thì có thể thắng ngàn ấy sức mạnh. Một sức mạnh ấy là gì? Đó là sức mạnh không phóng dật. Nếu Hiền Thánh đệ tử thành tựu không phóng dật, không bị sắc, thanh, hương, vị, xúc câu thúc. Do không bị năm dục trói buộc nên có khả năng phân biệt pháp sanh, già, bệnh, chết, thắng được năm sức mạnh của Ma, không rơi vào cảnh giới Ma, vượt khỏi các nạn sợ hãi, đến chỗ vô vi.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Giới, đường đến cam lồ,

Phóng dật, dẫn lối chết.

Không tham thì không chết

Mất đường là tự mất.¹²⁶⁸

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Hãy niệm tưởng tu hành không phóng dật.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Người nữ có năm tướng dục. Những gì là năm? Một sanh trong nhà hào quý, hai được gả vào nhà giàu sang, ba chồng của ta làm theo lời, bốn là có nhiều con cái, năm là độc quyền trong nhà do mình. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là người nữ có năm sự đáng tưởng muốn này.

“Cũng vậy, Tỳ-kheo, Tỳ-kheo của Ta cũng có năm sự đáng tưởng muốn. Sao gọi là năm? Đó là cầm giới, đa văn, thành tựu tam-muội, trí huệ, trí huệ giải thoát. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là có [699c01] năm sự này là pháp đáng muốn.

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Nguyện sanh dòng hào tộc;

Cũng gặp nhà giàu sang;

Có thể sai khiến chồng;

Chẳng phước không khắc được.

Khiến ta nhiều con cái;

Hương hoa tự trang sức;
Tuy có tướng niệm này,
Chẳng phước không khắc được.

Tín giới mà thành tựu;
Tam-muội không lay động,
Trí huệ cũng thành tựu:
Biếng nhác, không đạt được.

Muốn chứng đắc đạo quả.
Không đạo vực sanh tử;
Mong muốn đến Niết-bàn;
Biếng nhác, không đạt được.

“Nhu vậy, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện hành nơi pháp thiện, trừ bỏ pháp bất thiện, dần dần tiến về trước, không có thối ý nữa chùng.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có năm trường hợp không nên lễ người. Những gì là năm? Người ở trong tháp, không nên lễ. Người ở trong đại chúng, không nên lễ. Người ở giữa đường, không nên lễ. Người đang ốm đau nằm trên giường, không nên lễ.

Người đang ăn, không nên lễ. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có năm trường hợp này không lễ người.

“Lại có năm trường hợp biết đúng thời nên lễ. Những gì là năm? Đó là không ở trong tháp, không ở trong đại chúng, không ở giữa đường, không đau bệnh, lại chẳng phải đang ăn uống, đây nên hướng về lễ. Cho nên, nay các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện đúng thời mà hành.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật cùng năm trăm Tỳ-kheo ở tại Ca-lan-đà trong vườn Trúc, thành La-duyệt. Bấy giờ, Thế Tôn bảo Ưu-đầu-bàn¹²⁶⁹:

“Ông hãy vào thành La-duyệt xin cho Ta một ít nước nóng. Vì sao vậy? Vì như Ta hôm nay đang trúng gió¹²⁷⁰ đau cột sống.”

Ưu-đầu-bàn bạch Phật:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Ưu-đầu-bàn vâng lời Phật dạy, đến giờ khát thực, đắp y, mang bát, vào thành La-duyệt xin nước nóng. Tôn giả Ưu-đầu-bàn [700a01] nghĩ như vậy: ‘Thế Tôn có nhân duyên gì sai ta xin nước nóng? Như Lai đã dứt sạch các kết sử, tập hợp các điều lành, vậy mà Như Lai lại nói rằng: Nay Ta bị trúng gió. Hơn nữa, Thế Tôn lại không cho biết danh tánh nên đến nhà ai.’

Rồi Tôn giả Ưu-đầu-bàn dùng thiên nhãn quán sát các người nam ở thành La-duyệt, thấy tất cả đều đáng đượ độ. Lúc ấy, thấy trong thành La-duyệt có trưởng giả Tỳ-xá-la¹²⁷¹ trước đây không trông cần lành, không có giới, không có tín, tà kiến đối với Phật, Pháp, Tăng, và biên kiến cùng tương ưng. Ông thấy như vậy: ‘Không có bố thí, không có cho, không có người nhận, lại cũng không có quả báo thiện ác; không có đời này, không đời sau, không có cha, không có mẹ; đời không có Sa-môn, Bà-la-môn thành tựu, ở đời này, đời sau, tự thân tác chứng, mà tự du hóa.’ Tuổi thọ rất ngắn; sau năm ngày nữa ông sẽ chết. Ông lại đang thờ Ngũ đạo đại thân.

Ưu-đầu-bàn nghĩ thầm: ‘Chắc là Như Lai muốn độ trưởng giả này. Vì sao vậy? Vì trưởng giả này sau khi qua đời sẽ sanh vào trong địa ngục Đê khốc¹²⁷².’ Lúc ấy, Ưu-đầu-bàn liền mỉm cười. Ngũ đạo đại thần từ xa nhìn thấy tôn giả mỉm cười, liền ẩn hình mình, hóa ra hình người, đi đến chỗ Ưu-đầu-bàn để Ngài sai khiến. Tôn giả Ưu-đầu-bàn dẫn sứ giả này đến đứng ngoài cửa nhà trưởng giả, đứng im lặng không nói gì cả.

Lúc ấy, trưởng giả từ xa nhìn thấy có đạo nhân đứng ở ngoài cửa, lập tức nói kệ này:

Nay người đứng im lặng,

Cạo đầu đắp cà sa

Vì muốn xin những gì?

Do nhân gì đến đây?

Ưu-đầu-bàn liền nói kệ này đáp:

Như Lai bậc Vô trước,

Hôm nay sanh bệnh phong.

Nếu ngài có nước nóng,

Như Lai muốn tắm rửa.¹²⁷³

Khi ấy, trưởng giả im lặng không đáp. Đại thần Ngũ đạo bảo với Tỳ-xá-la:

“Trưởng giả nên đem nước sôi cúng dường, tất sẽ được phước vô lượng, sẽ được báo cam lộ.”

Trưởng giả đáp:

“Ta tự có đại thần Ngũ đạo, cần gì đến Sa-môn này? Ông thêm được việc gì?”

Lúc ấy, đại thần Ngũ đạo liền nói kệ này:

Như Lai đang ở đời

Thiên Đế cũng xuống hầu.

[700b01] Còn ai vượt lên trên?

Ai có thể ngang hàng?

Thần Ngũ đạo làm gì?

Không giúp được gì cả.

Nên cúng dường Thế Tôn,

Để được quả báo lớn.

Lúc ấy, đại thần Ngũ đạo lại nói lần nữa trước giả:

“Ông hãy khéo tự thủ hộ các hành vi của thân, miệng, ý hành. Ông không biết oai lực của đại thần Ngũ đạo sao?”

Đại thần Ngũ đạo liền hóa ra hình quỷ thần lớn, tay phải cầm kiếm, nói với trưởng giả:

“Nay ta chính là đại thần Ngũ đạo. Hãy nhanh chóng cho Sa-môn này nước nóng. Chớ có chần chừ.”

Lúc ấy, trưởng giả nghĩ thầm: ‘Thật là kỳ lạ! Đại thần Ngũ đạo còn cúng dường Sa-môn này.’ Lập tức ông đem nước nóng thơm trao cho đạo nhân. Lại lấy mật mía trao cho Sa-môn.

Đại thần Ngũ đạo tự tay cầm nước nóng thơm này, cùng Ưu-đầu-bàn đến chỗ Thế Tôn rồi dâng nước nóng thơm này lên Như Lai. Bấy giờ, Như Lai dùng nước nóng thơm này tắm gội thân thể, bệnh phong lập tức thuyên giảm không còn tăng trưởng nữa.

Ông trưởng giả, sau năm ngày qua đời, sanh lên cõi trời Tứ thiên vương. Khi Tôn giả Ưu-đầu-bàn nghe trưởng giả qua đời, liền đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Ưu-đầu-bàn bạch Như Lai:

“Trưởng giả này chết sanh về chốn nào?”

Thế Tôn bảo:

“Trưởng giả này chết sanh lên trời Tứ thiên vương.”

Ưu-đầu-bàn bạch Phật:

“Trưởng giả này, mạng chung ở đó, sẽ sanh về đâu?”

Thế Tôn đáp:

“Ở đó mạng chung, sẽ sanh cõi trời Tứ thiên vương, trời Tam thập tam, cho đến trời Tha hóa tự tại. Ở đó mạng chung, lại sanh vào cõi trời Tứ thiên vương. Trưởng giả này thân trong sáu mươi kiếp, không đọa vào đường ác, cuối cùng được làm người, cạo bỏ râu tóc, đắp ba pháp y, xuất gia học đạo, thành Bích-chi-phật. Vì sao vậy? Vì nhờ đức cúng dường nước nóng thơm mà phước kia mới như vậy. Cho nên, Ưu-đầu-bàn, hãy thường niệm việc tắm chúng Tăng, nghe thuyết đạo giáo.

“Ưu-đầu-bàn, hãy học điều như vậy.”

Tôn giả Ưu-đầu-bàn sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, có Tỳ-kheo không thích tu phạm hạnh, muốn xả giới cấm, trở về làm bạch y. Khi ấy, Tỳ-kheo kia đến chỗ Thế Tôn, [700c01] đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ, Tỳ-kheo kia bạch Thế Tôn:

“Nay con không thích tu hành trong phạm hạnh này. Con muốn xả giới cấm, trở lại làm bạch y.”

Thế Tôn bảo:

“Nay người vì sao ông không thích tu phạm hạnh, muốn xả giới cấm, trở lại làm bạch y?”

Tỳ-kheo đáp:

“Nay tâm ý con hừng hực, trong thân bùng lửa. Nếu khi con thấy người nữ xinh đẹp vô song, bấy giờ con nghĩ thầm: ‘Mong sao người nữ này cùng ta giao hội nhau.’ Rồi con lại nghĩ: ‘Đây chẳng phải Chánh pháp. Nếu ta theo tâm này thì chẳng phải chánh lý.’ Bấy giờ, con lại nghĩ thầm: ‘Đây là mục đích xấu, chẳng phải là mục đích tốt.’¹²⁷⁴ Đây là pháp ác chẳng phải là pháp thiện.’ Nay con muốn xả giới cấm, trở lại làm bạch y. Giới cấm của Sa-môn thật sự không thể phạm. Ở trong thế tục, con có thể bỏ thí vật thực¹²⁷⁵.”

Thế Tôn bảo:

“Phàm người nữ có năm điều bất thiện. Những gì là năm? Một là bất thiện bởi ô uế, hai là nói hai lưỡi, ba là ganh ghét, bốn là sân nhuế, năm là không biết báo đáp.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Buồn vui vì của cải,

Ngoài thiện trong lòng ác;

Phá nẻo thiện của người;

Chim ưng bỏ đằm nhơ.

“Cho nên, Tỳ-kheo hãy từ bỏ tướng tịnh, tư duy quán bất tịnh.¹²⁷⁶ Sau khi tư duy quán bất tịnh, Tỳ-kheo sẽ đoạn tận dục ái, sắc ái và vô sắc ái; đoạn tận vô minh, kiêu mạn. Nay, Tỳ-kheo, dục của người từ đâu sanh? Từ tóc sanh? Nhưng tóc hiện nhơ không sạch, đều do huyễn hóa, lừa gạt người đời. Móng, răng ... thuộc về thân thể đều là không sạch. Cái gì là chân, cái nào là thật? Từ đầu đến chân, thấy đều như vậy. Những vật hữu hình như gan, mật, năm tạng, không một vật đáng ham. Cái gì là chân? Nay, Tỳ-kheo, dục của người từ đâu sanh? Nay người khéo tu phạm hạnh, Chánh pháp của Như Lai, tất sẽ hết khổ. Mạng người rất ngắn, không lâu ở đời. Tuy có rất thọ, không qua trăm tuổi.

“Tỳ-kheo nên biết, Như Lai xuất thế, rất là khó. Được gặp, nghe pháp cũng khó. Thọ nhận thân hình tứ đại cũng lại việc khó được. Các căn đầy đủ cũng lại khó được. Được sanh vào chốn trung ương, cũng lại khó gặp. Gặp gỡ thiện tri thức, cũng lại khó được. Nghe pháp cũng khó, phân biệt nghĩa lý cũng lại khó được. Thành tựu pháp tùy pháp, việc này cũng khó. Nay, Tỳ-kheo, người nếu [701a01] thân cận thiện tri thức, thì có thể phân biệt các

pháp, cũng có thể giảng rộng nghĩa này cho người khác. Nếu đã nghe pháp thì có thể phân biệt. Đã phân biệt pháp rồi thì có thể giảng nói nghĩa của nó. Không có tướng dục, tướng sân nhuế, tướng ngu si; đã lìa ba độc nên thoát khỏi sanh, già, bệnh, chết. Nay ta đã nói sơ nghĩa ấy.”

Bấy giờ, Tỳ-kheo kia nhận lãnh lời dạy từ Phật, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Thế Tôn rồi lui ra.

Tỳ-kheo kia ở nơi vắng vẻ, tư duy về pháp này, sở dĩ mà thiện gia nam tử cạo bỏ râu tóc, xuất gia học đạo, là muốn tu phạm hạnh vô thượng, cho đến, như thật biết rằng, Sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sanh đời sau nữa, biết như thật. Tỳ-kheo kia thành A-la-hán.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở tại Ca-lan-đà, trong vườn Trúc, thành La-duyệt, cùng với đại chúng năm trăm tỳ kheo. Bấy giờ, A-nan và Đa-kỳ-xa,¹²⁷⁷ đứng giờ, đắp y, cầm bát, vào thành khát thực. Lúc ấy, Đa-kỳ-xa ở trong một ngõ hẻm, thấy một người nữ hết sức xinh đẹp hiếm có kỳ đặc ở đời. Thấy rồi, tâm ý tán loạn, không còn bình thường.¹²⁷⁸

Lúc ấy, Đa-kỳ-xa liền dùng kệ này nói cho A-nan:

Bị lửa dục thiêu đốt,

Tâm ý thật cháy bùng.

Xin nói nghĩa diệt nó,

Để được nhiều lợi ích.

A-nan liền nói kệ này đáp:

Biết dục, pháp điên đảo;

Tâm ý thật cháy bùng.

Hãy trừ niệm hình tướng,

Ý dục liền tự dừng.

Đa-kỳ-xa lại nói kệ đáp:

Tâm là gốc của thân;

Mắt là nguồn thấy đẹp.

Nằm ngủ thấy đỡ nâng,

Thân như cỏ rôi úa.

Tôn giả A-nan liền tiến đến, dùng tay phải xoa đầu Đa-kỳ-xa mà nói kệ này:

Niệm Phật, không tham dục.

Nan-đà vượt dục kia

Thấy trời, hiện địa ngục.¹²⁷⁹

Ngăn ý, lia năm đường.

[701b01] Đa-kỳ-xa sau khi nghe Tôn giả A-nan nói, liền tự nói:

“Thôi, thôi, A-nan! Hãy cùng khát thực xong trở về chỗ Thế Tôn.”

Khi ấy, người nữ kia từ xa trông thấy Đa-kỳ-xa, cô liền cười. Đa-kỳ-xa khi từ xa thấy người nữ cười, liền phát sanh niệm tưởng này: ‘Cô nay, với hình thể được dựng đứng bởi xương, được quấn chặt bởi da, cũng như cái bình vỡ, bên trong đựng đồ bất tịnh, lừa dối người đời, khiến sinh loạn tưởng.’

Bấy giờ, Tôn giả Đa-kỳ-xa quán sát người nữ kia từ đầu đến chân, trong thân thể này không cái gì đáng ham, ba mươi sáu vật thấy đều bất tịnh. Nay những vật này là từ đâu sinh? Rồi Tôn giả Đa-kỳ-xa lại nghĩ: ‘Nay ta quán sát thân khác, không bằng tự quán sát trong thân mình. Dục này từ đâu sanh? Từ đất sanh chăng? Từ nước, lửa, gió sanh chăng? Nếu từ đất sanh; đất cứng chắc, không thể bị hư hoại. Nếu từ nước sanh, nước rất mềm, không thể bắt giữ. Nếu từ lửa sanh; lửa¹²⁸⁰ cũng không thể bị nắm bắt. Nếu từ gió sanh; gió

không có hình, không thể nắm bắt.’ Tôn giả lại nghĩ: ‘Tham dục này chỉ có từ tư tưởng sanh.’

Rồi Tôn giả nói kệ này:

Dục, ta biết gốc nguoi:

Nguoi từ tư tưởng sinh.

Nếu ta không tưởng nguoi,

Nguoi sẽ không hiện hữu.

Khi Tôn giả Đa-kỳ-xa nói bài kệ này, như tư duy về tướng bất tịnh, ngay tại chỗ, tâm được giải thoát khỏi hữu lậu.

Lúc ấy, A-nan và Đa-kỳ-xa ra khỏi thành La-duyet, đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Đa-kỳ-xa bạch Thế Tôn:

“Nay con đã được lợi thiện, vì có chỗ giác ngộ.”

Thế Tôn hỏi:

“Nay nguoi tự giác thế nào?”

Đa-kỳ-xa bạch Phật:

“Sắc không bền vững, cũng không chắc chắn, không thể trông thấy, huyễn ngụy, không thật; thọ¹²⁸¹ không bền vững, cũng không lỗi chắc, cũng như đám bọt trên mặt nước, huyễn ngụy, không thật. Tưởng không bền vững, cũng không lỗi chắc, huyễn ngụy, không thật, cũng như quáng nắng. Hành không bền vững, cũng không lỗi chắc, giống như thân cây chuối, không có thật. Thức không bền vững, cũng không lỗi chắc, huyễn ngụy, không thật.”

Tôn giả lại bạch Phật thêm:

Năm thủ uẩn này không bền vững, cũng không lỗi chắc, huyễn ngụy không thật.”

Bấy giờ Tôn giả Đa-kỳ-xa liền nói kệ này:

[701c01]Sắc như chum bọt nổi;

Thọ như bong bóng nước;
Tưởng giống như quáng nắng;
Hành như thân cây chuối;
Thức là pháp huyễn hóa:
Đấng Tối Thắng nói vậy.
Tư duy điều này xong,
Quán sát hết các hành,
Thấy trống không, vắng lặng;
Không có gì chân chánh,
Đều là do thân này:
Đức Thiện Thệ dạy vậy.
Cần phải diệt ba pháp.
Thấy sắc là bất tịnh,
Thân này là như vậy,
Huyễn ngụy không chân thật,
Đó là pháp hư hại.
Năm uẩn không bền chắc,
Đã biết là không thật,
Trở về đạo tối thượng.
“Như vậy, Thế Tôn, đó là những gì mà con đã tỏ ngộ.”
Thế Tôn bảo:

“Lành thay, Đa-kỳ-xa! Ông khéo hay quán sát gốc năm thủ uẩn này. Nay người nên biết, phàm là hành giả thì phải quán sát gốc năm uẩn này đều không chắc thật. Vì sao vậy? Khi Ta đang quán sát năm thủ uẩn này ở dưới bóng cây Bồ-đề mà thành Vô Thượng Đăng Chánh Giác, cũng như những gì hôm nay người quán.”

Khi Thế Tôn nói bài pháp này, sáu mươi Tỳ-kheo ngay trên chỗ ngồi mà được lậu tận, tâm giải thoát.

Tôn giả Đa-kỳ-xa sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Tăng-ca-ma,¹²⁸² con một trưởng giả, đến chỗ Thế Tôn đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Rồi con trưởng giả bạch Phật:

“Cúi xin Thế Tôn cho phép con được hành đạo.”

Bấy giờ, con trưởng giả liền được hành đạo, ở nơi vắng vẻ, nỗ lực tu hành thành tựu quả pháp. Sở dĩ thiện gia nam tử cạo bỏ râu tóc, xuất gia học đạo, là như thật biết rằng, Sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau. Bấy giờ, Tăng-ca-ma thành A-la-hán.

Khi Tôn giả ở nơi nhàn tịnh, suy nghĩ như vậy: ‘Như Lai xuất hiện ở đời, rất là khó gặp. Đa-tát-a-kiệt thật lâu mới xuất hiện, cũng như hoa ưu-đàm thật lâu mới xuất hiện. Ở đây cũng vậy, Như Lai xuất hiện ở đời, thật lâu mới có. Tất cả hành diệt, cũng khó gặp. Xuất yếu cũng khó. Ái tận, vô dục, Niết-bàn, điều này mới là vi diệu¹²⁸³’.

Bấy giờ, mẹ vợ Tăng-ca-ma nghe con rể mình làm đạo nhân, không còn đắm dục, bỏ phiền lụy gia đình, lại bỏ con gái bà như vật bỏ đám nước dãi. Lúc ấy, người mẹ này đến chỗ con gái, nói với cô:

“Có thật chồng con hành đạo sao?”

[702a01] Con gái bà đáp:

“Con cũng không rõ là có hành đạo hay không.”

Người mẹ bảo:

“Nay con hãy tự trang điểm, mặc quần áo đẹp, ẵm con trai, con gái này, đi đến chỗ Tăng-ca-ma.”

Khi ấy Tôn giả Tăng-ca-ma đang ngồi kiết già dưới bóng một gốc cây, vợ và mẹ vợ, hai người đến đứng im trước mặt.

Trong lúc đó, người mẹ và cô con gái quan sát Tăng-ca-ma từ đầu đến chân, rồi nói với Tăng-ca-ma:

“Vì sao hôm nay anh không nói chuyện với con gái tôi? Đây con cái này do anh sanh. Việc anh đang làm thật là phi lý, không ai chấp nhận.”

Tôn giả Tăng-ca-ma liền nói kệ này:

Đây không gì tốt hơn;

Đây không gì đẹp hơn;

Đây không gì đúng hơn;

Thiện niệm không hơn đây.

Khi ấy, mẹ vợ bảo Tăng-ca-ma:

“Nay con gái tôi có tội gì? Có điều gì phi pháp? Tại sao nay bỏ nó xuất gia học đạo?”

Lúc ấy, Tăng-ca-ma nói kệ này:

Ô uế, bất tịnh hạnh;

Sân hận, thích vọng ngữ;

Tâm ghen ghét, bất chánh;

Như Lai đã nói vậy.

Lúc ấy, người mẹ nói với Tăng-ca-ma:

“Chẳng phải một mình con gái ta có chuyện này, mà hết thầy người nữ đều như vậy. Nhân dân trong thành Xá-vệ, ai thấy con gái ta thầy đều trở nên loạn tâm ý, muốn cùng giao hội, như khát muốn uống, nhìn không biết chán, thầy đều khởi tướng đấm đui. Vì sao nay anh lại bỏ nó học đạo, rồi lại còn chê bai? Nếu ngày hôm nay anh không cần con gái tôi thì thôi, nhưng những đứa con này do anh đã sinh ra nay trả lại anh. Hãy tự mà lo lấy.”

Lúc ấy, Tăng-ca-ma lại nói kệ này:

Tôi không con trai, gái,

Ruộng vườn và cửa báu;

Cũng không có nô tỳ,

Quyền thuộc và tùy tùng.

Một mình, không bè bạn

Thích ở nơi vắng vẻ,

Thực hành pháp Sa-môn,

Cầu Phật đạo chân chánh.

Ai có con trai, gái,

Là sở hành người ngu

Ta, thân thường vô ngã,

Há có con cái sao?

Lúc ấy, người vợ, mẹ vợ, con cái nghe bài kệ ấy xong, mọi người đều nghĩ: ‘Như ta quán sát hôm nay, theo ý này thì chắc chắn không trở về nhà.’ Họ lại quan sát từ đầu đến chân, ta thán thở dài, rồi quỳ xuống trước Tôn giả mà nói: ‘Nếu thân miệng ý chúng tôi có gây điều gì phi pháp, xin tha thứ tất cả cho.’ Rồi họ nhiễu quanh ba vòng, và ra khỏi chỗ đó.

Lúc bấy giờ, Tôn giả A-nan, đến giờ, đắp y, cầm bát vào thành Xá-vệ khát thực. Từ xa trông thấy người mẹ và cô con gái, bèn hỏi:

“Lúc này đã gặp Tăng-ca-ma chưa?”

Lão mẫu kia đáp:

“Tuy gặp, nhưng cũng như không gặp.”

A-nan hỏi:

“Có cùng nói chuyện không?”

Lão mẫu đáp:

“Tuy cùng nói chuyện, nhưng không vừa ý tôi.”

Lúc ấy, Tôn giả A-nan liền nói kệ này:

Muốn cho lửa sanh nước;

Lại khiến nước sanh lửa;

Pháp không, muốn thành có;

Vô dục, muốn cho dục.

Sau khi khát thực xong, Tôn giả A-nan trở về vườn Cấp Cô Độc, rùng cây Kỳ-đà, đến chỗ Tăng-ca-ma, ngồi qua một bên, nói với Tăng-ca-ma:

“Ngài đã biết pháp như thật rồi phải không?”

Tăng-ca-ma đáp:

“Tôi đã hiểu biết pháp chân thật”

A-nan hỏi:

“Hiểu biết pháp chân thật như thế nào?”

Tăng-ca-ma đáp:

“Sắc là vô thường, nghĩa vô thường này tức là khổ. Khổ tức là vô ngã, vô ngã tức là không. Thọ, tưởng, hành, thức thấy đều vô thường. Nghĩa vô thường này tức khổ. Khổ tức vô ngã, vô ngã tức không. Năm thủ uẩn này là nghĩa vô thường. Nghĩa vô thường tức là khổ. Ta không phải của cái đó. Cái đó không phải của ta.”

Rồi Tăng-ca-ma nói kệ này:

Khổ khổ lại sanh nhau,

Vượt khổ cũng như vậy.

Đạo Hiền thánh tám phẩm,

Dẫn đến nơi diệt khổ.

Không tái sinh sanh nơi này;¹²⁸⁴

Qua lại các cõi trời,

Dứt sạch nguồn gốc khổ.¹²⁸⁵

Tịch tĩnh, không di động;

Tôi thấy đạo tịch không,¹²⁸⁶

Như điều Phật đã dạy;

Nay đắc A-la-hán,

Không còn thọ bào thai.

[702c01] Khi ấy Tôn giả A-nan khen ngợi:

“Lành thay, pháp như thật đã được khéo léo quyết trạch.”

Rồi A-nan liền nói kệ này:

Khéo giữ lối phạm hạnh;

Cũng hay khéo tu đạo;

Đoạn trừ các kết sử;

Là chân đệ tử Phật.

A-nan nói kệ này xong, từ chỗ ngồi đứng dậy ra đi, đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên. Lúc ấy, A-nan đem nhân duyên này bạch đầy đủ lên Thế Tôn. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nói về dục bình đẳng trong các A-la-hán, phải nói chính Tỳ-kheo Tăng-ca-ma. Hay hàng phục Ma, quyến thuộc Ma, cũng là Tỳ-kheo Tăng-ca-ma. Vì sao vậy? Vì Tỳ-kheo Tăng-ca-ma đã bảy lần hàng phục ma,¹²⁸⁷ nay mới thành đạo. Từ nay về sau cho phép được ra vào đạo bảy lần, quá hạn này thì là phi pháp.”

Lúc ấy, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Trong hàng đệ tử Thanh văn của ta, Tỳ-kheo đứng đầu trong việc hàng phục ma, nay mới thành đạo chính là Tỳ-kheo Tăng-ca-ma.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.¹²⁸⁸

---o0o---

36. PHẨM THÍNH PHÁP

KINH SỐ 01¹²⁸⁹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tùy thời nghe pháp có năm công đức, tùy thời vâng lãnh không mất thứ lớp. Sao gọi là năm? Điều chưa từng nghe, nay được nghe; điều đã được nghe, tụng đọc lại; kiến giải không tà lệch; không có hồ nghi; hiểu nghĩa sâu xa.¹²⁹⁰ Tùy thời nghe Pháp có năm công đức, cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện tùy thời nghe Pháp.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì [703a01] Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Làm nhà tắm có năm công đức. Năm công đức gì? Một trừ gió, hai khỏi bệnh, ba trừ bụi nhơ, bốn thân thể nhẹ nhàng, năm được mập trắng. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là làm nhà tắm có năm công đức. Cho nên, các Tỳ-kheo, nếu có chúng bốn bộ muốn có năm công đức này, muốn cầu năm công đức này, hãy tìm cầu phương tiện tạo lập nhà tắm.

“Các Tỳ-kheo hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03¹²⁹¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Thí người tắm xỉa răng¹²⁹² có năm công đức. Sao gọi là năm? Một trừ gió, hai trừ nước dãi, ba sanh tạng được tiêu, bốn trong miệng không hôi, năm mắt được trong sạch. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là thí người tắm xỉa răng có năm công đức. Nếu thiện nam, thiện nữ nào cầu năm công thì hãy nghĩ đến việc dùng tắm xỉa răng bố thí.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các vị có thấy người mỗ bò, do nghiệp tài lợi này, sau đó được cưỡi xe, ngựa, voi lớn không?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa không, bạch Thế Tôn.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, Tỳ-kheo, Ta cũng không thấy, không nghe người mỗ bò, sát hại bò, rồi được cưỡi xe, ngựa, voi lớn. Vì sao vậy? Ta không thấy người mỗ bò được cưỡi xe, ngựa, voi lớn, vì hẳn không có lý này.

“Thế nào, Tỳ-kheo, các người có thấy người mỗ dê, giết heo, săn bắt nai, sau đó được cưỡi xe, ngựa, voi lớn không?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa không, bạch Thế Tôn.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, các Tỳ-kheo, Ta cũng không thấy, không nghe người nào mỗ bò, hại chúng sanh rồi mà được cưỡi xe, ngựa, voi lớn. Hoàn toàn không lý này. Tỳ-kheo, các người nếu thấy người giết [703b01] bò nào cưỡi xe, ngựa, voi lớn thì đó là đức đời trước chớ không phải phước đời này, đều là do hành vi được làm đời trước mang lại. Nếu các người thấy người giết dê được cưỡi xe, ngựa, voi lớn thì nên biết người này đã gieo phước trong đời trước. Sở dĩ như vậy là vì do tâm giết hại chưa trừ được. Tại sao vậy? Người gàn gũi kẻ ác, ưa thích sát sanh, gieo trồng tội địa ngục, nếu trở lại nhân gian thì tuổi thọ rất ngắn. Người ưa thích trộm cắp, gieo trồng tội địa ngục cũng như người mỗ bò kia. Mua rẻ bán đắt, lừa dối người đời, không cầu Chánh pháp, cũng giống như người mỗ bò kia do tâm sát sanh nên đưa đến tội lỗi này,

không được cưỡi xe, ngựa, voi lớn. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy khởi lòng từ đối với hết thảy chúng sanh.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật cùng năm trăm Tỳ-kheo ở trong vườn cây Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá Vệ. Bấy giờ, Thích Đề-hoàn Nhân, trong khoảng thời gian co duỗi cánh tay, đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Thích Đề-hoàn Nhân bạch Thế Tôn:

“Nhu Lai cũng nói, phàm Nhu Lai xuất thế tất sẽ vì năm việc. Những gì là năm? Chuyển Pháp luân; độ cha mẹ; người không tin dựng lòng tin; chưa phát tâm Bồ-tát khiến phát ý Bồ-tát; thọ ký thành Phật trong khoảng thời gian đó. Nhu Lai xuất hiện tất sẽ vì năm nhân duyên này. Nay mẹ của Nhu Lai tại trời Tam thập tam muốn được nghe Pháp. Nhu Lai đang ở giữa chúng bốn bộ trong cõi Diêm-phù-ly¹²⁹³, vua và nhân dân đều tập hợp lại. Lành thay, Thế Tôn, mong Ngài đến trời Tam thập tam mà thuyết Pháp cho mẹ.”

Thế Tôn im lặng nhận lời.

Bấy giờ, Long vương Nan-đà Ưu-bàn-nan-đà¹²⁹⁴ có ý nghĩ như vậy: ‘Các Sa-môn trọc đầu này bay ở trên ta. Ta phải tìm cách không cho bay qua.’

Rồi Long vương nổi giận phun lửa gió lớn khiến suốt cả Diêm-phù-ly lửa bốc cháy.

A-nan bạch Phật:

“Trong Diêm-phù-đề này, vì sao có khói lửa này?”

Thế Tôn bảo:

“Đây là hai rồng chúa có ý nghĩ nghĩ rằng ‘Các Sa-môn trọc đầu thường bay trên ta, chúng ta [703c01] phải chế ngự, không để cho vượt qua hư không.’

Rồi chúng nổi giận phun khói lửa này. Do nhân duyên này, nên đưa đến biển cổ đây.”

Lúc ấy, Tôn giả Ca-diếp từ chỗ ngồi đứng dậy, bạch Thế Tôn:

“Nay con muốn đi chiến đấu với chúng.”

Thế Tôn bảo:

“Hai rồng chúa này rất hung ác, khó có thể giáo hóa. Ông hãy về chỗ ngồi đi.”

Tôn giả A-na-luật từ chỗ ngồi đứng dậy, bạch Thế Tôn:

“Nay muốn đến phục rồng dữ kia.”

Thế Tôn bảo:

“Hai rồng chúa này rất hung ác, khó có thể giáo hóa. Ông hãy về chỗ ngồi đi.”

Các tôn giả Ly-việt, Ca-chiên-diên, Tu-bồ-đề, Ưu-đà-di, Bà-kiệt đều từ chỗ ngồi đứng dậy, bạch Thế Tôn:

“Nay con muốn đến hàng phục rồng ác.”

Thế Tôn bảo:

“Hai rồng chúa này rất hung ác, khó có thể giáo hóa, ông hãy về chỗ ngồi đi.”

Lúc ấy, Tôn giả Đại-mục-kiên-liên từ chỗ ngồi đứng dậy, bày vai phải, quỳ gối chấp tay bạch Phật:

“Con muốn đến đó để hàng phục rồng dữ.”

Thế Tôn đáp:

“Hai rồng chúa này rất hung ác, khó có thể hàng phục giáo hóa. Ông làm thế nào để giáo hóa rồng chúa kia?”

Mục-liên bạch Phật:

“Đến đó, trước tiên con hóa hình rất lớn làm rồng kia sợ khiếp, sau đó lại hóa hình rất là nhỏ và, cuối cùng thì dùng phép thường mà hàng phục nó.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, Mục-liên! Ông có khả năng để hàng phục rồng dữ. Nhưng nay Mục-liên phải giữ vững tâm ý chớ nổi loạn tướng. Vì sao vậy? Vì rồng hung ác kia sẵn sàng quấy nhiễu ông.”

Mục-liên liền đánh lễ sát chân Phật, rồi trong khoảnh khắc như co duỗi cánh tay, biến khỏi nơi ấy, đến trên núi Tu-di. Lúc ấy, rồng chúa Nan-đà Ưu-bà-nan-đà đang quán quanh núi Tu-di bảy vòng, nổi sân giận tột độ phun ra khói lửa lớn.

Mục-liên tự ẩn thân mình, hóa làm rồng chúa lớn có mười bốn đầu, quán quanh núi Tu-di mười bốn vòng, phun ra lửa khói lớn dữ dội, ở ngay trên hai rồng chúa.

Rồng chúa Nan-đà Ưu-bà-nan-đà thấy rồng chúa có mười bốn đầu, liền sinh lòng sợ hãi tự nói với nhau rằng:

“Hôm nay, chúng ta phải thử xem oai lực rồng chúa kia xem có thắng được ta không?”

Rồi rồng chúa Nan-đà Ưu-bà-nan-đà quật đuôi vào biển cả, lấy nước rưới lên đến trời Tam thập tam, nhưng vẫn không chạm thân Mục-liên. Lúc này, Tôn giả Mục-liên [704a01] lại thò đuôi vào trong nước biển, nước trào lên đến trời Phạm-ca-di và lại rưới lên thân hai rồng chúa.”

Khi ấy, hai rồng chúa tự bảo với nhau:

“Chúng ta dùng hết sức lực lấy nước rưới đến trời Tam thập tam, nhưng rồng chúa lớn này lại vượt lên ta quá nhiều. Chúng ta chính có bảy đầu, nay rồng chúa này mười bốn đầu. Chúng ta quán quanh núi Tu-di bảy vòng, nay rồng chúa này quán quanh núi Tu-di mười bốn vòng. Nay, hai chúa rồng ta phải hợp sức cùng nhau chiến đấu.”

Rồi hai chúa rồng nổi cơn thịnh nộ, làm sấm chớp, sét đánh, phun lửa ngọn lớn. Lúc ấy, Tôn giả đại Mục-liên suy nghĩ, ‘Phàm rồng mà chiến đấu thì nổi lửa, sấm sét. Nếu ta cũng đấu bằng lửa và sấm sét, nhân dân trong Diêm-phù-ly và, trời Tam thập tam đều sẽ bị hại. Nay ta hóa hình rất nhỏ để đấu.’

Mục-liên liền hóa ra hình rất nhỏ, chun vào miệng rồng, rồi từ trong lỗ mũi ra; hoặc vào từ mũi ra từ tai; hoặc vào trong tai, ra từ mắt; ra từ trong mắt rồi đi lại trên lông mi.

Bấy giờ, hai rồng chúa lòng rất lo sợ, nghĩ thầm: ‘Rồng chúa lớn này rất có oai lực rất lớn mới có thể vào trong miệng rồi ra từ mũi; vào trong mũi, ra từ mắt. Hôm nay chúng ta thật sự thua. Loài rồng chúng ta hiện có bốn chủng loại: sinh trứng, sinh thai, sanh nơi âm thấp, hóa sanh; nhưng không ai vượt khỏi chúng ta. Nay rồng chúa này, có oai lực như vậy thì chúng ta không thể đánh lại. Tánh mạng chúng ta chết ngay trong chốc lát. Cả hai lòng sợ hãi, toàn thể lông đều dựng đứng.

Mục-liên khi thấy rồng chúa sợ hãi, liền hiện trở lại nguyên hình và đi trên mi mắt rồng chúa.

Lúc ấy hai rồng chúa trông thấy đại Mục-liên, bèn nói với nhau:

“Đây là Sa-môn Mục-liên chứ chẳng phải rồng chúa. Ông này có oai lực thật là kỳ lạ mới có thể đấu với chúng ta.”

Rồi hai rồng chúa bạch Mục-liên:

“Vì sao tôn giả lại quấy nhiễu chúng tôi đến như vậy? Muốn dạy bảo điều gì phải không?”

Mục-liên đáp:

“Hôm qua các người nghĩ như vậy, ‘Vì sao các Sa-môn trọc đầu lại thường bay ở trên chúng ta, nay phải chế ngự họ.’”

Rồng chúa đáp:

“Thật vậy, Mục-liên!”

Mục-liên nói:

“Rồng chúa nên biết, núi Tu-di này là đường đi của chư thiên, chẳng phải nơi ở của người.”

Rồng chúa đáp:

“Cúi xin tha thứ, không [704b01] trách phạt chúng tôi. Từ đây về sau chúng tôi sẽ không dám xúc nhiễu, khởi loạn tương ác. Cúi xin ngài cho phép làm đệ tử.”

Mục-liên đáp:

“Các ông chớ tự quy y thân ta. Các người hãy tự quy y nơi mà ta quy y.”

Rồng chúa bạch Mục-liên:

“Hôm nay chúng con xin tự quy y Như Lai.”

Mục-liên bảo:

“Các người không thể ở tại núi Tu-di này mà tự quy y Thế Tôn. Nay hãy cùng ta đến thành Xá-vệ mới được tự quy y.”

Bấy giờ, Mục-liên dẫn hai rồng chúa, trong khoảnh như co duỗi cánh tay, từ trên núi Tu-di đến thành Xá-vệ. Lúc ấy, Thế Tôn đang thuyết pháp cho vô số chúng. Mục-liên bảo hai rồng chúa:

“Các người nên biết, nay Thế Tôn đang thuyết pháp cho vô số chúng. Các người không thể để nguyên hình mà đến chỗ Thế Tôn.”

Rồng chúa đáp:

“Thật vậy, Mục-liên!”

Rồng chúa bèn hoàn ẩn hình rồng, hóa làm hình người không cao, không thấp, tướng mạo xinh đẹp như màu hoa đào.

Lúc ấy, Mục-liên đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Rồng chúa đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ, Mục-liên bảo rồng chúa:

“Đã đúng lúc, hãy tiến tới trước!”

Rồng chúa nghe Mục-liên nói, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, quỳ xuống chắp tay, bạch Thế Tôn:

“Hai dòng họ chúng con một tên là Nan-đà, hai tên là Ưu-bàn-nan-đà xin quy y Như Lai, thọ trì năm giới. Cúi xin Thế Tôn cho phép con làm Ưu-bà-tắc. Nguyên suốt đời không còn sát sanh nữa.”

Thế Tôn liền búng ngón tay chấp nhận. Hai rồng chúa liền trở về chỗ cũ ngồi, muốn được nghe Pháp.

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc nghĩ như vậy: ‘Vì nhân duyên gì khiến trong cõi Diêm-phù-đề này có khói lửa như vậy?’

Rồi vua Ba-tư-nặc đi xe gấn lông chim ra khỏi thành Xá-vệ, đến chỗ Thế Tôn. Bấy giờ, nhân dân từ xa thấy vua đến, mọi người đều đứng dậy nghinh đón: “Kính chào Đại vương! Mời đến ngồi đây!”

Lúc ấy, hai rồng chúa im lặng không đứng dậy. Vua Ba-tư-nặc đánh lễ sát chân Phật, ngồi qua một bên. Đại vương bạch Thế Tôn:

“Nay con có việc muốn hỏi, cúi xin Thế Tôn diễn giải từng việc cho.”

Thế Tôn bảo:

“Có điều gì, cứ hỏi. Nay là lúc thích hợp.”

Vua Ba-tư-nặc bạch Phật:

“Vì nhân duyên gì trong Diêm-phù-đề này có ánh khói lửa như vậy?”

Thế Tôn bảo:

“Do Rồng chúa Nan-đà và Ưu-bàn-nan-đà gây ra. Nhưng nay Đại vương chớ có [704c01] kinh sợ. Từ nay không còn biến họa khói lửa nữa.”

Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc nghĩ thầm: ‘Nay, ta là Đại vương của một nước, nhân dân tôn kính, danh tiếng vang khắp bốn phương. Còn hai người này từ đâu đến, thấy ta đến đây, cũng không đứng dậy nghinh đón? Nếu ở trong nước ta, ta sẽ bắt nhốt. Nếu ở nơi khác đến, sẽ bắt giết chúng nó.’

Rồng chúa biết được những ý nghĩ trong tâm vua, liền nổi giận. Rồng chúa nghĩ như vậy: ‘Chúng ta không có lỗi gì đối với vua này, mà ông trở lại muốn sát hại ta. Ta phải bắt quốc vương này và dân chúng nước Ca-di giết hết.’

Rồng chúa liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Thế Tôn rồi ra đi. Rồi khỏi Kỳ-hoàn không xa, chúng liền biến mất.

Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc thấy hai người này đi chưa lâu, liền bạch Thế Tôn:

“Việc nước rất bận rộn, con xin trở về cung.”

Thế Tôn bảo:

“Nên biết đúng thời!”

Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc liền từ chỗ ngồi đứng dậy lui đi; bảo quần thần:

“Hai người vừa rồi đi đường nào? Mau bắt chúng!”

Theo lệnh vua, các quần thần liền đuổi theo tìm kiếm, mà không biết ở đâu, liền trở về trong cung.

Lúc ấy, rồng chúa Nan-đà và Ưu-bàn-nan-đà đều nghĩ thâm như vậy: ‘Chúng ta không lỗi đối với vua kia mà vừa rồi muốn bắt giết chúng ta. Chúng ta sẽ hại nhân dân của ông ấy, khiến không còn ai sống sót.’ Nhưng rồng chúa lại nghĩ thâm: ‘Nhân dân trong nước có lỗi làm gì? Chỉ cần bắt nhân dân trong thành Xá-vệ hại hết.’ Lại nghĩ lại: ‘Người nước Xá-vệ có lỗi làm gì đối chúng ta? Cần bắt quan lại và quyến thuộc trong cung vua giết hết.’

Bấy giờ, Thế Tôn biết được những ý nghĩ trong tâm rồng chúa, liền bảo Mục-liên:

“Ông hãy đi cứu vua Ba-tư-nặc, đừng để vua bị rồng chúa Nan-đà và Ưu-bàn-nan-đà làm hại.”

Mục-liên đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn!”

Mục-liên vâng lời Phật dạy, đánh lễ sát chân Thế Tôn lui đi. Ở trên cung vua, Ngài ẩn thân ngồi kiết già. Lúc ấy, hai rồng chúa tạo ra sấm vang, sét đánh, mưa to, gió lớn bên trên cung vua, hoặc mưa gạch đá, hoặc mưa đao kiếm. Chúng chưa kịp rơi xuống đất liền biến thành hoa sen xanh ở giữa hư không. Rồng chúa lúc này lại càng nổi giận, mưa núi cao ở trên cung điện.

Mục-liên khi ấy lại biến chúng [705a01] thành các loại đồ ăn thức uống. Rồng chúa lại càng thêm tức giận bưng bưng, mưa các loại đao kiếm. Mục-liên lại biến thành áo quần rất đẹp. Rồng chúa lại càng thêm tức giận, lại mưa cát, sỏi, đá, trên cung vua Ba-tư-nặc, chưa rơi xuống đất đã hóa thành bầy bấu. Khi ấy, vua Ba-tư-nặc thấy trong cung điện mưa các thứ bầy bấu, vui mừng hơn hờ không tự chế được, liền nghĩ: ‘Người có đức trong Diêm-phù-đề này không ai lại hơn ta, chỉ trừ Như Lai. Vì sao vậy? Vì trong nhà ta trồng cứ trên một gốc lúa thu hoạch được một đấu gạo, cơm dùng nước mía nấu, rất là thơm ngon. Nay ở trên cung điện lại có mưa bầy bấu. Ta có thể được làm Chuyển luân thánh vương ư?’ Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc dẫn các cung nữ đi nhặt bầy bấu. Hai rồng chúa lúc này, nói với nhau:

“Điều này có ý nghĩa gì? Chúng ta đến đây để hại vua Ba-tư-nặc, nhưng sao lại biến hóa đến như thế này? Có bao nhiêu thế lực, hôm nay đã đem ra tận dụng hết, mà vẫn không thể động đến phần mảy may nào của vua Ba-tư-nặc!”

Ngay khi ấy, rồng chúa trông thấy Mục-liên ngồi kiết già trên cung điện, chánh thân chánh ý, thân không nghiêng ngã. Thấy vậy, chúng nghĩ thầm: ‘Đây chắc là do Mục-liên làm ra!’ Lúc ấy, hai rồng chúa vì thấy Mục-liên nên liền lui đi.

Khi Mục-liên thấy rồng chúa đã đi, liền xả thân tức, đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên.

Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc suy nghĩ: ‘Những loại đồ ăn thức uống này không nên dùng trước. Phải đem dâng Như Lai trước, sau đó tự mình dùng.’ Vua Ba-tư-nặc liền cho xe chở châu báu và các loại đồ ăn uống đến chỗ Thế Tôn, bạch:

“Hôm qua, trời mưa bầy bấu và thức ăn uống này. Cúi xin thọ nhận.”

Lúc ấy, đại Mục-liên cách Như Lai không xa. Phật bảo vua:

“Nay Vua hãy đem bầy bấu và đồ ăn uống cho đại Mục-liên. Vì sao vậy? Vì nhờ ân của Mục-liên mà Vua được sanh trở lại trên đất Thánh hiền.”

Vua Ba-tư-nặc bạch Phật:

“Vì lý do gì mà nói con sanh trở lại?”

Thế Tôn bảo:

“Sáng hôm qua Vua có đến gặp Ta để nghe pháp phải không? Lúc ấy, có hai người cũng đến nghe pháp. Vua đã nghĩ như vậy: ‘Ta ở đất nước này là hào quý tối tôn, được mọi người kính trọng, nhưng hai [705b01] người này từ đâu đến, thấy ta không đứng dậy nghênh đón?’”

Lúc ấy, vua bạch Phật:

“Thật vậy, Thế Tôn!”

Thế Tôn bảo:

“Đó chẳng phải là người, mà chính là rồng chúa Nan-đà và Ưu-bàn-nan-đà. Biết được ý vua, chúng bảo nhau: ‘Chúng ta không có lỗi đối với ông vua người này, sao ông lại muốn hại chúng ta? Ta phải tiêu diệt đất nước này.’ Ta biết được những ý nghĩ trong tâm của rồng chúa, liền sai Mục-liên: ‘Phải cứu vua Ba-tư-nặc, không để cho rồng chúa làm hại.’ Mục-liên vâng lệnh Ta, ẩn hình bên trên cung điện và tạo ra sự biến hóa này. Rồng chúa lúc ấy, đã nổi giận mưa cát, sỏi, đá, ở trên cung điện; khi chưa rơi xuống đất, lập tức biến thành bầy bấu, y phục, đồ ăn uống. Vì nhân duyên này, ngày hôm nay Đại vương được sanh trở lại.”

Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc lo sợ đến toàn thân lông đều dựng đứng, liền quỳ gối đi đến trước Như Lai bạch:

“Nhờ ơn sâu dày của Thế Tôn mà con được cứu mạng sống!”

Lại lạy sát chân Mục-liên và nói:

“Nhờ ơn Tôn giả mà con được cứu sống.”

Lúc ấy, quốc vương liền nói kệ này:

Nguyện Thế Tôn sống mãi.

Mãi mãi hộ mạng con;

Độ thoát khổ, khôn cùng;

Nhờ Thế Tôn thoát nạn.

Vua Ba-tư-nặc dùng hương hoa cõi trời rải lên mình Như Lai và nói: “Nay con đem bảy báu này dâng lên ba ngôi báu. Cúi xin nạp thọ. Nói xong, vua đánh lễ sát chân, nhiễu quanh Phật ba vòng rồi lui đi.”

Lúc ấy, Thế Tôn nghĩ: ‘Chúng bốn bộ này, phần lớn lười biếng, không chịu nghe pháp, cũng không tìm cầu phương tiện để tự thân tác chứng, cũng không mong đạt những gì chưa đạt, đắc những gì chưa đắc. Nay Ta làm cho chúng bốn bộ này phải khát ngưỡng giáo pháp.’

Bấy giờ, Thế Tôn không bảo cho chúng bốn bộ, cũng không dẫn theo thị giả; trong khoảnh khắc co duỗi cánh tay biến khỏi Kỳ-hoàn, lên đến trời Tam thập tam.

Thích Đề-hoàn Nhân trông thấy Thế Tôn đến, liền dẫn thiên chúng ra trước nghinh đón Thế Tôn, đánh lễ sát chân, thỉnh Phật ngồi, rồi thưa:

“Cung nghinh Thế Tôn! Xa cách lâu chúng con mới được thăm hầu.”

Lúc ấy, Thế Tôn nghĩ: ‘Nay Ta phải dùng thần túc thông ẩn thân để mọi người không biết ta ở đâu.’

Thế Tôn lại nghĩ: ‘Nay Ta ở trời Tam thập tam, nên hóa thân to lớn.’

Lúc ấy, tại giảng đường [705c01] Thiên pháp ở trên trời có phiến đá vàng vuông vức một do tuần. Thế Tôn ngồi kiết già trên phiến đá, vừa trọn cả mặt đá.¹²⁹⁵

Bấy giờ, thân mẫu của Như Lai là Ma-da dẫn các thiên nữ đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên và bạch:

“Cách biệt lâu lắm mới được phụng hầu! Nay Thế Tôn đến đây thật là đại hạnh. Tôi hằng mong mỏi, nhớ tưởng gặp Phật, hôm nay Thế Tôn mới đến.”

Sau khi Thánh mẫu Ma-da đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Thích Đề-hoàn Nhân cũng đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên. Chư thiên trời Tam thập tam cũng đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên. Khi chúng chư thiên thấy Như Lai, thì ở đó thiên chúng tăng ích, A-tu-la tổn giảm.

Bấy giờ, Thế Tôn lần lượt thuyết cho chúng chư thiên kia các đề tài vi diệu, là luận về bố thí, luận về trì giới, luận về sanh thiên; dục là tướng bất tịnh, dâm là sự nhơ xấu, giải thoát là an lạc. Thế Tôn khi thấy tâm ý chúng chư

thiên khai mở; như pháp mà chư Phật Thế Tôn thường thuyết, là khổ, tập, tận, đạo, Ngài cũng khắp vì chư thiên mà nói hết. Mọi người ngay trên chỗ ngồi dứt sạch bụi nhơ, được mắt pháp trong sạch. Lại có mười tám ức thiên nữ thấy được dấu đạo; ba vạn sáu ngàn thiên chúng được mắt pháp trong sạch. Khi ấy, Mẹ Như Lai từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân rồi trở vào trong cung.

Thích Đề-hoàn Nhân bạch Phật:

“Nay con phải dùng loại thức ăn gì cúng bữa ăn Như Lai? Là dùng thức ăn cõi người hay thức ăn tự nhiên của cõi trời?”

Thế Tôn bảo:

“Hãy dùng thức ăn cõi người mà dọn bữa cho Như Lai. Vì sao vậy? Vì thân Ta sanh ở nhân gian, lớn lên ở nhân gian, thành Phật ở nhân gian.”

Thích Đề-hoàn Nhân bạch Phật:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Thích Đề-hoàn Nhân lại bạch Phật:

“Theo thời tiết trên trời hay thời tiết nhân gian?”

Thế Tôn bảo:

“Theo thời tiết nhân gian.”

Đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Lúc ấy, Thích Đề-hoàn Nhân dùng thức ăn cõi người và lại y theo thời tiết cõi người, dọn bữa ăn cho Như Lai.

Bấy giờ, các trời Tam thập tam nói với nhau:

“Nay chúng ta mới thấy Như Lai ăn cơm suốt cả ngày.”

Lúc ấy, Thế Tôn bèn nghĩ: ‘Nay Ta phải nhập tam-muội như vậy, muốn cho chư thiên tiến thì tiến, muốn cho chư thiên lui thì lui. Rồi Thế Tôn liền nhập tam-muội này khiến chư thiên tiến lui tùy theo thời thích hợp.

Bấy giờ, bốn bộ chúng ở nhân gian, lâu lắm không thấy Như Lai, liền đến chỗ A-nan, bạch [706a01] A-nan:

“Nay Như Lai đang ở đâu? Chúng con mong mỏi muốn được gặp.”

A-nan đáp:

“Chúng tôi lại cũng không biết Như Lai đang ở đâu!”

Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc, vua Ưu-điền, cùng đến chỗ A-nan, hỏi A-nan:

“Hôm nay Như Lai đang ở đâu?”

A-nan đáp:

“Đại vương, tôi cũng không biết Như Lai đang ở đâu.”

Hai vua vì nhớ, muốn gặp Như Lai, nên sinh ra bệnh khổ. Bấy giờ quần thần chỗ vua Ưu-điền, tâu vua:

“Đại vương nay mắc bệnh gì?”

Vua bảo:

“Ta vì ưu sầu thành bệnh.”

Quần thần tâu vua:

“Đại vương ưu sầu chuyện gì mà thành bệnh vậy?”

Vua này đáp:

“Vì không thấy Như Lai. Nếu không gặp lại Như Lai, chắc ta chết mất.”

Lúc này, quần thần suy nghĩ:

“Phải tìm phương tiện gì để vua Ưu-điền không chết. Chúng ta nên làm hình tượng Như Lai.”

Bấy giờ, quần thần tâu vua:

“Chúng tôi muốn làm hình tượng Phật, để có thể cung kính, thờ sụ, đánh lễ.”

Khi nghe những lời này xong, vua vui mừng hớn hở, không tự chế được, liền bảo quần thần:

“Lành thay, những lời của các khanh thật tuyệt diệu!”

Quần thần tâu vua:

“Nên dùng báu vật gì để làm hình tượng Như Lai?”

Lúc ấy, vua liền ra lệnh cho các tượng sư kỹ xảo trong đất nước, bảo họ rằng:

“Nay ta muốn làm hình tượng.”

Các tượng sư kỹ xảo khéo đáp:

“Thưa vâng, Đại vương!”

Vua Ưu-điền liền dùng gỗ chiên-đàn ngu-đầu làm hình tượng Như Lai, cao năm thước.

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc nghe vua Ưu-điền làm tượng Như Lai cao năm thước để cúng dường. Vua Ba-tư-nặc lại triệu mời các tượng sư khéo trong nước tới và bảo:

“Nay ta muốn tạo hình tượng Như Lai. Các khanh hãy làm cho xong ngay!”

Vua Ba-tư-nặc nghĩ như vậy: ‘Nên dùng báu vật gì để làm hình tượng Như Lai?’ Lát sau lại nghĩ: ‘Thân hình Như Lai có màu vàng như thiên kim. Nay nên dùng vàng để tạo hình tượng Như Lai.’ Vua Ba-tư-nặc liền dùng vàng ròng tử ma làm hình tượng Như Lai, cao năm thước. Bấy giờ, trong Diêm-phù-đề mới có hai hình tượng Như Lai.

Lúc ấy, chúng bốn bộ đến chỗ A-nan, bạch với A-nan:

“Chúng con mong mỏi, nhớ nghĩ đến Như Lai, muốn được trông thấy Ngài. Ngày hôm nay Như Lai đang ở đâu vậy?”

A-nan đáp:

“Chúng tôi cũng lại không biết Như Lai đang ở đâu. Nhưng nay chúng ta hãy đến chỗ A-na-luật để hỏi ý nghĩa này. [706b01] Vì sao vậy? Tôn giả A-na-luật có thiên nhãn bậc nhất, trong sạch không tỳ vết. Ngài dùng thiên nhãn thấy một ngàn cho đến ba ngàn đại thiên thế giới. Ngài có thể thấy biết hết.”

Chúng bốn bộ cùng A-nan đến chỗ A-na-luật, bạch A-na-luật:

“Hôm nay chúng bốn bộ đến gặp tôi hỏi tôi về việc ngày nay Như Lai đang ở đâu. Cúi xin tôn giả, dùng thiên nhãn xem Như Lai đang ở đâu?”

Lúc ấy, Tôn giả A-na-luật đáp:

“Các vị hãy chờ một lát, nay tôi cũng muốn xem Như Lai đang ở đâu?”

Lúc ấy, A-na-luật ngồi ngay ngắn, giữ niệm trước mặt, dùng thiên nhãn tìm khắp Diêm-phù-đề mà không thấy Như Lai. Lại dùng thiên nhãn quan sát khắp Cù-da-ni, Phất-vu-đãi, Uất-đơn-việt, mà vẫn không thấy. Lại quan sát Tứ thiên vương, Tam thập tam thiên, Diễm thiên, Đâu-suất thiên, Tha hóa tự tại thiên, cho đến Phạm thiên mà vẫn không thấy. Lại quán sát một ngàn Diêm-phù-đề, một ngàn Cù-da-ni, một ngàn Uất-đơn-việt, một ngàn Phất-vu-đãi, một ngàn Tứ thiên vương, một ngàn Diễm thiên, một ngàn Đâu-suất thiên, một ngàn Tha hóa tự tại thiên, một ngàn Phạm thiên cũng không thấy Như Lai. Lại quán sát ba ngàn đại thiên quốc độ cũng không thấy. Liền từ chỗ ngồi đứng dậy nói với A-nan:

“Tôi đã quán sát khắp ba ngàn đại thiên quốc độ mà vẫn không thấy Thế Tôn.”

Lúc ấy, A-nan và bốn chúng đều ngồi lặng im. A-nan nghĩ: “Như Lai sẽ không nhập Niết-bàn chứ?”

Bây giờ, trên trời Tam thập tam, chư thiên bảo nhau:

“Chúng ta đã được lợi thiện. Cúi nguyện bảy Phật thường hiện ở đời để trời và người được nhiều lợi ích.”

Có vị thiên nói:

“Nói chi đến bảy Phật, chỉ cần sáu Phật, điều này cũng đã quá tốt lành.”

Hoặc có Thiên tử nói chỉ cần có năm, hoặc bốn Phật, hoặc nói ba, hoặc nói hai Phật xuất hiện ở đời thì cũng nhiều lợi ích.

Lúc ấy, Thích Đề-hoàn Nhân bảo chư thiên:

“Nói chi bảy Phật, cho đến hai Phật, chỉ duy Phật Thích ca ở đời lâu dài thì đã được nhiều lợi ích.”

Bấy giờ, ý Như Lai muốn chư thiên đến thì chư thiên liền đến, ý muốn chư thiên đi, thì chư thiên liền đi. Lúc ấy, chư thiên trời Tam thập tam nói với nhau:

“Vì sao Như Lai ăn suốt cả ngày vậy?”

Khi ấy, [706c01] Thích Đề-hoàn Nhân nói với chư thiên trời Tam thập tam:

“Hiện tại, Như Lai thọ thực theo thời tiết ở nhân gian, không theo thời tiết trên trời.”

Bấy giờ, Thế Tôn đã trải qua ba tháng ở trên trời. Thế Tôn nghĩ: ‘Chúng bốn bộ người Diêm-phù-đề không gặp Ta đã lâu, rất có lòng tưởng nhớ khát trông. Nay Ta nên xả thân tức cho các Thanh văn biết Như Lai đang ở trời Tam thập tam.’

Rồi Thế Tôn liền xả thân tức.

Lúc ấy, A-nan đến chỗ A-na-luật, bạch với A-na-luật:

“Hôm nay bốn bộ chúng khát trông muốn gặp Như Lai. Nhưng Như Lai nay không diệt độ chăng?”

Lúc ấy, A-na-luật bảo A-nan:

“Hôm qua có vị thiên đến chỗ tôi báo, Như Lai đang ở trong giảng đường Thiện pháp trên trời Tam thập tam. Nay thầy hãy đợi một chút. Tôi muốn quán sát hiện Như Lai đang ở đâu?”

Rồi Tôn giả A-na-luật liền ngồi kiết già, chánh thân chánh ý, tâm không lay động, dùng thiên nhãn quán sát trời Tam thập tam, thấy Thế Tôn đang ngồi trên phiến đá rộng một do tuần. A-na-luật liền xuất định, nói với A-nan:

“Nhu Lai hiện ở trời Tam thập tam, đang thuyết Pháp cho Mẹ.”

Lúc ấy, A-nan và chúng bốn bộ vui mừng hơn hờ không tự chế được. A-nan hỏi chúng bốn bộ:

“Ai có thể đến trời Tam thập tam thăm hỏi Nhu Lai?”

A-na-luật đáp:

“Tôn giả Mục-liên có thần thông đệ nhất. Mong Tôn giả dùng thần lực đi thăm hỏi Phật.”

Chúng bốn bộ bạch Mục-liên:

“Hôm nay Nhu Lai ở trời Tam thập tam. Cúi xin Tôn giả đem danh tánh chúng bốn bộ thăm hỏi Nhu Lai và trình ý nghĩa này lên bạch Nhu Lai, ‘Thế Tôn đắc đạo trong Diêm-phù-đề, tại thế gian, xin oai thần khuất tất trở về lại thế gian.’”

Mục-liên đáp:

“Tốt lắm, các hiền giả.”

Lúc ấy, Mục-liên nhận lời dạy chúng bốn bộ, trong khoảnh khắc co duỗi cánh tay, đã bay lên trời Tam thập tam, đến chỗ Thế Tôn.

Khi ấy, Thích Đề-hoàn Nhân và chư thiên trời Tam thập tam từ xa thấy Mục-liên đến, mọi người nghĩ như vậy: ‘Đúng là sứ giả Tăng hay sẽ là sứ giả các vua.’ Chư thiên đều đứng dậy nghinh đón và nói:

“Lành thay, Tôn giả!”

Từ xa Mục-liên thấy Thế Tôn đang thuyết pháp cho vô số người, bèn nghĩ thầm: ‘Thế Tôn ở tại cõi trời, cũng vẫn bị quấy rầy.’ Mục-liên đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân rồi đứng qua một bên. Bảy giờ, [707a01] Mục-liên bạch Phật:

“Thế Tôn, chúng bốn bộ hỏi thăm Nhu Lai sống có được nhẹ nhàng, đi đứng mạnh khỏe không, và bạch việc này: ‘Nhu Lai sanh trưởng trong cõi Diêm-phù-đề, đắc đạo tại thế gian, cúi xin Thế Tôn trở về lại thế gian. Bốn chúng khát trông, muốn được gặp Thế Tôn.’”

Thế Tôn bảo:

“Mong cho chúng bốn bộ tiến tu đạo nghiệp không mệt mỏi. Thế nào, Mục-liên, chúng bốn bộ du hóa có cực nhọc không? Không có kiện tụng phải không? Ngoại đạo dị học không xúc nhiều chăng?”

Mục-liên đáp:

“Chúng bốn bộ hành đạo không có mệt mỏi.”

“Nhưng này Mục-liên, lúc nãy, ông nghĩ rằng: ‘Nhu Lai ở đây vẫn bị quấy rầy.’ Việc này không phải vậy. Vì sao vậy? Vì thời gian ta thuyết Pháp không kéo dài lâu. Nếu ta nghĩ, muốn chur thiên đến, thì chur thiên liền đến. Ta muốn chur thiên không đến, chur thiên không đến. Mục-liên, ông hãy trở về thế gian. Bảy ngày nữa Nhu Lai sẽ đến cạnh hồ nước lớn, nước Tăng-ca-thi.¹²⁹⁶

Lúc ấy, trong khoảnh khắc co duỗi cánh tay, Mục-liên đã trở vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, đến gặp bốn chúng nói với họ:

“Các hiền giả nên biết! Bảy ngày nữa Nhu Lai sẽ đến cạnh hồ nước lớn, nước Tăng-ca-thi Diêm-phù-đề.”

Sau khi chúng bốn bộ nghe những lời này xong, vui mừng hơn hờ, không tự chế được. Vua Ba-tư-nặc, Ưu điền, Ác sanh, Ưu-đà-diên, Tần-bà-sa-la¹²⁹⁷ nghe tin bảy ngày nữa Nhu Lai sẽ đến cạnh hồ nước lớn nước Tăng-ca-thi, vui mừng hơn hờ, không tự chế được. Dân chúng Tỳ-xá-ly, dòng họ Thích Ca-tỳ-la-vệ¹²⁹⁸, nhân dân Câu-di-la-việt, nghe Nhu Lai sẽ đến cõi Diêm-phù-đề. Nghe xong vui mừng hơn hờ, không tự chế được.

Bảy giờ, vua Ba-tư-nặc tập hợp bốn bộ binh đến cạnh hồ nước này để gặp Thế Tôn. Lúc ấy, năm vị vua đều tập hợp binh chúng đến chỗ Thế Tôn, muốn được hầu thăm Nhu Lai. Dân chúng dòng họ Thích ở Ca-tỳ-la-vệ đều đến chỗ Thế Tôn, cùng chúng bốn bộ cũng đều đến chỗ Thế Tôn muốn được gặp Thế Tôn.

Bảy giờ là ngày đầu bảy ngày, Thích Đề-hoàn Nhân bảo thiên tử Tự tại:

“Hôm nay, từ đỉnh núi Tu-di đến hồ nước Tăng-ca-thi, ông hãy làm ba con đường. Ta quan sát Nhu Lai sẽ không dùng thần túc trở về Diêm-phù-đề.”

Thiên tử Tự tại đáp:

[707b01]“Việc này rất hay. Đúng lúc ấy, tôi sẽ làm xong ngay.”

Thiên tử Tự tại làm ba con đường bằng vàng, bạc và thủy tinh. Con đường vàng ở giữa, đường thủy tinh một bên và, đường bạc một bên. Hai bên, hóa ra cây vàng.

Trong thời gian bảy ngày ấy, các vị chư thiên thân diệu đều đến nghe pháp.

Bảy giờ, Thế Tôn thuyết pháp cho hàng nghìn vạn chúng trước sau vây quanh; thuyết về khổ của năm thủ uẩn.¹²⁹⁹ Sao gọi là năm? Đó là sắc, thọ*, tưởng, hành, thức.

“Sao gọi là sắc uẩn? Đó là thân do bốn đại, là sắc được tạo bởi bốn đại. Đó gọi là sắc uẩn.

“Sao gọi là thọ* uẩn? Đó là cảm thọ khổ, cảm thọ lạc, cảm thọ không khổ không lạc. Đó gọi là thọ uẩn.

“Sao gọi là tưởng uẩn? Đó là sự tụ hội của ba thời. Đó gọi là tưởng uẩn.

“Sao gọi là hành uẩn? Đó là thân hành, khẩu hành, ý hành. Đó gọi là hành uẩn.

“Sao gọi là thức uẩn? Đó là nhãn, nhĩ, tỉ, thiệt, thân, ý. Đó gọi là thức uẩn.

“Sao gọi là sắc? Sắc bao gồm lạnh cũng là sắc, nóng cũng là sắc, đói cũng là sắc, khát cũng là sắc.

“Sao gọi là thọ? Thọ là giác biết. Giác biết vật gì? Giác biết khổ, giác biết lạc, giác biết không khổ, không lạc. Đó gọi là giác biết.

“Sao gọi là tưởng? Tưởng cũng là biết. Đó là biết xanh, vàng, đỏ, trắng, biết khổ, biết lạc. Đó gọi là biết.

“Sao gọi là hành? Nó tác thành nên gọi nó là hành. Tác thành những gì? Hoặc thành hành vi ác, hoặc thành hành thiện. Cho nên gọi là hành.

“Sao gọi là thức? Thức là phân biệt nhận biết phải hay không phải, cũng nhận biết các vị. Đó gọi là thức.

“Các thiên tử nên biết, có năm thủ uẩn này, là biết có ba đường: ác đạo, thiên đạo và nhân đạo. Năm thủ uẩn này diệt, biết là có đạo Niết-bàn.”

Khi Phật nói pháp này cho các vị trời, có sáu vạn người trên trời được mắt pháp trong sạch.

Sau khi thuyết pháp xong, Thế Tôn từ chỗ ngồi đứng dậy, đến đỉnh núi Tu-di nói kệ này:

Các người hãy siêng học

Nơi Phật, Pháp, Thánh chúng.

Diệt đường đến tử vong,

Như dùng móc dạy voi.

Những ai không biếng nhác

Ở trong Chánh pháp này;

Người ấy dứt sanh tử,

Không có nguồn gốc khổ.

[707c01] Thế Tôn nói kệ này xong, bèn đi đến con đường giữa. Khi ấy Phạm thiên trên con đường bạc phía bên hữu Như Lai. Thích Đề-hoàn Nhân trên con đường thủy tinh bên trái. Chư thiên chúng ở giữa hư không rải hoa, đốt hương, xướng kỹ nhạc, giúp vui cho Như Lai.

Bấy giờ, Tỳ-kheo-ni Liên Hoa Sắc¹³⁰⁰ nghe Như Lai hôm nay sẽ đến cạnh hồ trong nước Tăng-ca-thi ở Diêm-phù-đề. Cô suy nghĩ như vậy: “Chúng bốn bộ, quốc vương, đại thần, nhân dân trong nước không ai là không đến. Nếu ta bằng thường pháp đến thì điều này chẳng thích hợp. Nay ta phải hiện thành hình dung Chuyển luân Thánh vương đến gặp Thế Tôn.”

Tỳ-kheo-ni Liên Hoa Sắc liền ẩn hình, hiện thành Chuyển luân Thánh vương đầy đủ bảy báu, như là bánh xe báu, voi báu, ngựa báu, châu báu, ngọc nữ báu, điện binh báu, kho tàng báu.

Trong lúc đó, Tôn giả Tu-bồ-đề đang vá y tại một mé núi, trong núi Kỳ-xà-quật nơi thành La-duyệt. Tu-bồ-đề nghe Thế Tôn hôm nay về đến châu

Diêm-phù-đề, thâm nghĩ, “Chúng bốn bộ không ai là không đến gặp. Nay ta cũng nên đến thăm hỏi, lễ bái Như Lai.” Tôn giả Tu Bồ Đề liền ngưng việc vá y. Rời chỗ ngồi đứng dậy, chân phải vừa chạm đất, tức thì ngài lại nghĩ: ‘Thân hình Như Lai đó, cái gì là làm Thế Tôn, là mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý chẳng? Người mà ta đến gặp lại là đất, nước, lửa, gió chẳng? Hết thấy các pháp đều rỗng không vắng lặng, không tạo, không tác, như những gì Thế Tôn đã nói kệ:

Nếu ai muốn lễ Phật

Và các bậc tối thắng,

Uẩn, xứ, giới¹³⁰¹ các loại,

Đều phải quán vô thường.

Phật quá khứ xa xưa,

Cho đến Phật tương lai,

Cùng chư Phật hiện tại,

Tất cả đều vô thường.

Nếu ai muốn lễ Phật

Quá khứ và tương lai,

Hoặc ở trong hiện tại,

Phải quán nơi pháp Không.

Nếu ai muốn lễ Phật,

Quá khứ và tương lai,

Hoặc ở trong hiện tại,

Nên xét nơi Vô ngã.

“Trong đây không có ngã, không có mạng, không có con người, không có tạo tác, cũng không hình dung, có dạy, có truyền. Các pháp thấy đều không

tịch. Cái gì là ngã? Cái ta là không [708a01] chủ. Nay ta quy mạng tự chơn pháp.” Rồi Tôn giả Tu-bồ-đề liền ngồi vá y trở lại.

Lúc ấy, Tỳ-kheo-ni Ưu-bát Hoa Sắc hóa thành Chuyển luân Thánh vương, bảy báu dẫn đường, đi đến chỗ Thế Tôn. Năm vua từ xa trông thấy Chuyển luân Thánh vương đến, vui mừng hơn hờ, không tự chế được, tự nói với nhau: “Thật là kỳ diệu hiếm có! Thế gian xuất hiện có hai trân bảo, là Như Lai và Chuyển luân Thánh vương.”

Bấy giờ, Thế Tôn dẫn hàng vạn thiên chúng từ trên đỉnh núi Tu-di xuống đến cạnh hồ nước. Thế Tôn đưa chân dẫm lên đất, ngay khia yá khiên ba ngàn Đại thiên thế giới này chấn động sáu cách. Chuyển luân Thánh vương hóa hiện, từ từ đi đến chỗ Thế Tôn. Vua các nước nhỏ và nhân dân tất cả đều tránh ra. Khi đã đến gần Thế Tôn, Chuyển luân Thánh vương hóa giả liền hiện nguyên hình là Tỳ-kheo-ni và đánh lễ sát chân. Năm vị vua thấy vậy, đều than thở, bảo nhau: “Hôm nay chúng ta thật có sự mất mát. Chúng ta đáng ra trước được gặp Như Lai, nhưng nay thì Tỳ-kheo-ni này đã gặp trước.”

Tỳ-kheo-ni đến gặp Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi bạch Phật rằng:

“Nay con đánh lễ đấng Tối thắng! Hôm nay, con được hầu thăm trước tiên. Con là Tỳ-kheo-ni Ưu-bát Hoa Sắc, đệ tử của Như Lai.”

Khi ấy, Thế Tôn nói kệ này:

Nghiệp lành nhờ lễ trước,

Hơn hết, không ai bằng.

Cửa giải thoát Không, Vô¹³⁰²

Đó là nghĩa lễ Phật.

Nếu ai muốn lễ Phật,

Tương lai và quá khứ,

Hãy quán pháp Không vô.¹³⁰³

Đó là nghĩa lễ Phật.

Khi ấy, năm vua và nhân dân nhiều không thể đếm xuể, đến chỗ Thế Tôn. Mỗi vị đều tự xưng danh hiệu. Con là Ba-tư-nặc vua nước Ca-thi. Con là Ưu-điền vua nước Bạt-sai. Con là Ác Sanh vua của Nhân dân Ngũ đô.¹³⁰⁴ Con là Ưu-đà-diên vua nước Nam hải. Con là Tần-bà-sa-la vua nước Ma-kiệt-đà. Lúc ấy, nhân dân trong khoảng mười một na-thuật,¹³⁰⁵ cùng chúng bốn bộ và những trưởng giả tối tôn cả thấy là một ngàn hai trăm năm mươi người đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên.

Bấy giờ, vua Ưu-điền ôm tượng bằng ngưu-đầu chiên-đàn trong tay và nói kệ với Như Lai:

Con có việc muốn hỏi,

[708b01] Từ bi hộ hết thảy:

Người tạo hình tượng Phật

Được những phước đức gì?

Bấy giờ, Thế Tôn lại dùng kệ đáp:

Đại vương, hãy lắng nghe,

Ta giảng nghĩa ít nhiều.

Người tạo hình tượng Phật,

Nay chỉ nói sơ lược.

Trước nhất, mắt không hư,

Sau có được thiên nhãn.

Phân biệt rõ trắng đen,

Đức tạo hình tượng Phật.

Hình vóc sẽ hoàn hảo

Ý chính, không mê lầm.

Thế lực hơn người thường.

Người tạo hình tượng Phật,

Hắn không đọa đường ác;

Khi chết sanh lên trời,

Ở đó làm thiên vương:

Phước làm hình tượng Phật.

Phước khác không thể kể.

Phước kia khó nghĩ bàn.

Tiếng tốt vang bốn phương:

Phước tạo hình tượng Phật.

“Lành thay, lành thay! Đại vương làm được nhiều lợi ích cho trời người mông nhờ.”

Lúc ấy, vua Ưu Điền vô cùng sung sướng.

Bấy giờ, Thế Tôn Thế Tôn vì chúng bốn bộ và năm vua nói về diệu luận. Luận về bố thí, luận về trì giới, luận về sanh thiên; dục là tướng bất tịnh, là hữu lậu, là tai họa lớn, giải thoát là vi diệu. Khi Thế Tôn đã thấy tâm ý chúng bốn bộ đã được khai mở; như pháp mà chư Phật thế tôn thường thuyết, là khổ, tập, tận, đạo, Ngài cũng vì họ mà nói. Bấy giờ ngay trên chỗ ngồi hơn sáu vạn trời người dân, dứt sạch trần cấu, được mắt pháp trong sạch.

Bấy giờ, năm vua bạch Thế Tôn:

“Nơi này là phước tối diệu, là đất thiêng, nên Như Lai mới từ trời Đâu-suất xuống, thuyết pháp tại đây. Nay chúng con muốn kiến lập nơi này khiến vĩnh viễn không còn bị mục nát.”

Thế Tôn bảo:

“Này năm Vua, các ông hãy xây dựng thân tự ở nơi này, đời đời hưởng phước không bao giờ hư hoại.”

Các vua thưa:

“Phải xây dựng thần tự như thế nào?”

Bấy giờ, Thế Tôn duỗi bàn tay phải, từ trong đất xuất hiện chùa Ca-diếp Như Lai. Nhìn năm Vua mà bảo:

“Muốn tạo thần tự, hãy theo pháp này.”

Lúc ấy, năm vua liền khởi xây đại thần tự ở nơi này.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tùy tùng của các Như Lai hằng sa trong quá khứ nhiều ít cũng như hôm nay không khác. Ngay cả tùy tùng của hằng sa chư Phật trong tương lai nhiều [708c01] ít cũng như hôm nay không khác. Nay Kinh này đặt tên là ‘Du thiên Pháp bản.’

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Chúng bốn bộ và năm vua sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.¹³⁰⁶

---o0o---

SÁU PHÁP

37. PHẨM SÁU TRỌNG PHÁP

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người hãy suy niệm sáu trọng pháp,¹³⁰⁷ kính trọng, tôn trọng, và ghi nhớ mãi ở trong tâm không cho quên mất.¹³⁰⁸ Sao gọi là sáu? Ở đây, Tỳ-kheo thân hành niệm từ,¹³⁰⁹ như soi gương thấy hình mình, đáng kính, đáng quý, không để quên mất.

“Lại nữa, khẩu hành niệm từ, ý hành niệm từ, đáng kính, đáng quý, không để quên mất.

“Lại nữa, được các thứ lợi lộc đúng pháp thì nên chia cho các phạm hạnh cùng hưởng, không tưởng tiếc rẻ; pháp này đáng kính, đáng quý, không để quên mất.

“Lại nữa, có các giới cấm không hủ, không bại, cực kỳ hoàn hảo, không sút, không thủng, được bậc trí quý trọng, lại muốn đem giới này được phân bố cho người khác cũng đồng một vị; pháp này đáng kính, đáng quý không để quên mất.

“Lại nữa, chánh kiến của Hiền Thánh dẫn đến xuất yếu; có kiến giải như vậy, và muốn các vị phạm hạnh đồng tu cùng đồng pháp này, cũng đáng kính, đáng quý, không để quên mất.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là có sáu trọng pháp này, đáng kính, đáng quý, không để quên mất. Cho nên, này các Tỳ-kheo, hãy thường xuyên tu tập các hành vi của thân, miệng, ý; nếu được các thứ lợi dưỡng, cũng nên nghĩ phân đều cho nhau, chớ khởi tưởng tham.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở tại ao A-nậu-đạt¹³¹⁰ cùng chúng Tỳ-kheo gồm năm trăm vị. Các vị ấy đều là La-hán, tam minh¹³¹¹, lục thông, thần túc tự [709a01] tại, tâm không sợ hãi, chỉ trừ một Tỳ-kheo A-nan.

Bảy giờ, Thế Tôn ngồi trên hoa sen vàng mà cọng sen được làm bằng bảy báu. Năm trăm Tỳ-kheo đều ngồi trên hoa sen báu. Khi ấy, Long vương A-nậu-đạt¹³¹² đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên.

Sau khi quan sát hết Thánh chúng rồi, Long vương bạch Thế Tôn:

“Nay con thấy trong chúng này, trống, thiếu, không đủ, vì không có tôn giả Xá-lợi-phất. Cúi xin Thế Tôn sai một Tỳ-kheo mời tôn giả Xá-lợi-phất đến.”

Lúc ấy, Xá-lợi-phất đang ngồi vá y cũ tại tinh xá Kỳ-hoàn. Bấy giờ, Thế Tôn bảo tôn giả Mục-liên:

“Thầy đến chỗ Xá-lợi-phất bảo Xá-lợi-phất rằng: ‘Long vương A-nậu-đạt muốn tương kiến.’”

Mục-liên đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn!”

Trong khoảnh khắc co duỗi cánh tay, Tôn giả Mục-liên đã đến chỗ Tôn giả Xá-lợi-phất tại tinh xá Kỳ-hoàn, và nói với Xá-lợi-phất, Như Lai dạy: ‘Long vương A-nậu-đạt muốn tương kiến.’

Xá-lợi-phất đáp:

“Thầy hãy đi trước. Tôi sẽ đến sau.”

Mục-liên đáp:

“Hết thầy Thánh chúng và Long vương A-nậu-đạt mong đợi tôn nhan, muốn được tương kiến, xin hãy đi ngay, đừng có chậm trễ.”

Xá-lợi-phất đáp:

“Thầy hãy đến đó trước. Tôi sẽ đến sau.”

Lúc ấy, Mục-liên lại nói lại:

“Thế nào, Xá-lợi-phất, trong thân túc, có thể hơn được tôi sao, mà nay lại bảo tôi đi trước? Nếu Thầy không đứng dậy ngay thì tôi sẽ nắm cánh tay kéo đến suối ấy.”

Lúc ấy, Xá-lợi-phất nghĩ thâm: ‘Mục-liên đang tìm cách đùa thử ta vậy!’

Bấy giờ, Tôn giả Xá-lợi-phất cởi dây đai kiệt-chi¹³¹³ đặt xuống đất, nói với Mục-liên:

“Nếu thần túc của Thầy là đệ nhất, thử cất giải y này lên khỏi mặt đất, sau đó hãy nắm cánh tay tôi dẫn đến ao A-nậu-đạt.”

Mục-liên nghĩ thầm:

“Xá-lợi-phất định đùa với ta nên muốn thử chẳng? Nay ông ấy đã cởi dây đai đặt trên đất bảo ta nếu cất lên được, sau đó nắm cánh tay dẫn đi.”

Mục-liên lại nghĩ: ‘Đây ắt có nguyên nhân, nếu không, chẳng việc gì phải khổ nhọc.’ Lập tức, Tôn giả duỗi tay lấy sợi đai nâng lên, nhưng không thể khiến dây đai nhúc nhích mảy may nào. Mục-liên dùng hết sức của mình, vẫn không di chuyển đai này, không thể làm lay động được. Rồi Xá-lợi-phất lấy đai ấy buộc chặt vào cành cây [709c01] diêm-phù. Tôn giả Mục-liên lại dùng hết thần lực của mình muốn nâng dây này, nhưng không thể làm nó lay động, rốt cuộc không thể làm di chuyển được. Đang lúc nâng đai này lên, đất Diêm-phù chấn động.

Xá-lợi-phất nghĩ thầm: ‘Tỳ-kheo Mục-liên có thể khiến Diêm-phù-đề này rung động, huống chi dây đai này. Nay ta nên đem đai này buộc chặt vào hai thiên hạ.’ Bấy giờ, Mục-liên cũng lại nâng nó. Buộc vào ba thiên hạ cho đến bốn thiên hạ cũng có thể nâng lên như nâng chiếc y mỏng.

Bấy giờ, Xá-lợi-phất lại nghĩ thầm: ‘Tỳ-kheo Mục-liên có thể nâng bốn thiên hạ, cũng không đáng để nói. Nay ta phải đem đai này buộc chặt vào lưng núi Tu-di.’ Mục-liên lại làm lay động núi Tu-di này và cung Tứ thiên vương, cung trời Tam thập tam. Xá-lợi-phất lại buộc chặt đai ấy vào một ngàn thế giới. Mục-liên cũng làm cho lay động.

Xá-lợi-phất lại buộc chặt đai này vào hai ngàn thế giới, ba ngàn thế giới, cũng lại lay động. Khi ấy, trời đất chấn động mạnh, chỉ có chỗ Như Lai ở ao A-nậu-đạt là không lay động, giống như người lực sĩ đùa với lá cây, không nghi nan.”

Bấy giờ, Long vương bạch Thế Tôn :

“Vì sao trời đất này nay chấn động dữ vậy?”

Thế Tôn nói hết duyên gốc này cho Long vương.

Long vương bạch Phật:

“Hai vị ấy, thần lực của ai là hơn hết?”

Thế Tôn bảo:

“Thần lực Tỳ-kheo Xá-lợi-phất là hơn hết.”

Long vương bạch Phật:

“Trước đây Thế Tôn đã từng xác nhận, thần túc của Tỳ-kheo Mục-liên là bậc nhất, không ai vượt hơn được.”

Thế Tôn đáp:

“Long vương nên biết, có bốn thần túc. Sao gọi là bốn? Là tự tại tam-muội thần lực, tinh tấn tam-muội thần lực, tâm tam-muội thần lực, giới tam-muội thần lực.¹³¹⁴ Nay Long vương, đó gọi là có bốn thần túc lực này. Nếu Tỳ-kheo, Tỳ-kheo-ni nào có bốn thần túc này, thường xuyên tu hành không hề buông bỏ, đó là thần lực bậc nhất.”

Long vương A-nậu-đạt bạch Phật:

“Tỳ-kheo Mục-liên không được bốn thần túc ấy sao?”

Thế Tôn bảo:

“Tỳ-kheo Mục-liên cũng được bốn thần túc lực này và thường xuyên tu hành không hề buông bỏ. Tỳ-kheo Mục-liên muốn giữ thọ mạng đến một kiếp, cũng có thể làm được. Nhưng Tỳ-kheo Mục-liên không biết tên của tam-muội mà Xá-lợi-phất nhập.”

Lúc ấy, Tôn giả Xá-lợi-phất lại nghĩ thầm: “Ba ngàn đại thiên quốc độ, Mục-liên [709c01]đều có thể di chuyển, làm cho vô số côn trùng bị chết, không tính hết. Nhưng tự thân ta nghe chỗ ngồi của Như Lai không thể lay động được. Nay ta có thể dùng đai này buộc chặt vào chỗ ngồi của Như Lai.” Mục-liên lại dùng thần túc nâng dây đai ấy nhưng không thể làm lay động. Mục-liên nghĩ thầm như vậy: “Chẳng lẽ thần túc ta bị sút giảm rồi sao? Nay nâng đai này mà không thể làm nó lay động. Ta hãy đến chỗ Thế Tôn mà hỏi ý nghĩa này.”

Mục-liên sau khi buông đai này, liền dùng thần túc đi đến chỗ Thế Tôn. Từ xa, trông thấy Xá-lợi-phất đã ngồi ở trước Như Lai. Thấy vậy, Mục-liên lại

nghĩ thầm: “Đệ tử của Thế Tôn, thần túc bậc nhất không ai vượt qua ta. Nhưng ta không bằng Xá-lợi-phất sao?”

Bấy giờ, Mục-liên bạch Phật:

“Không lẽ với thần túc, con đã có sự sút giảm chăng? Vì sao vậy? Vì con rời khỏi tinh xá Kỳ-hoàn trước Xá-lợi-phất, sau đó Xá-lợi-phất mới đi. Nay Tỳ-kheo Xá-lợi-phất đã ngồi trước Như Lai.”

Phật bảo:

“Thần túc của người không hề giảm sút, nhưng người không thể hiểu được thần túc tam-muội mà Xá-lợi-phất đã nhập. Vì sao vậy? Vì trí huệ của Tỳ-kheo Xá-lợi-phất vô lượng, tâm được tự tại. Người không được tùy tâm bằng Tỳ-kheo Xá-lợi-phất. Xá-lợi-phất đã được tự tại nơi tâm thần túc. Khi Tỳ-kheo Xá-lợi-phất nghĩ đến pháp gì, tâm được tự tại đối với pháp ấy.” Đại Mục-liên ngay lúc đó im lặng.

Long vương A-nậu-đạt vui mừng hơn hở, không tự chế được, vì nay Tỳ-kheo Xá-lợi-phất có rất nhiều thần lực không thể nghĩ bàn. Những tam-muội mà ngài nhập, Tỳ-kheo Mục-liên không thể biết tên được.

Bấy giờ, Thế Tôn vì Long vương A-nậu-đạt thuyết pháp vi diệu, khích lệ, làm Long vương hoan hỷ. Ngay tại đó Thế Tôn thuyết giới. Sáng sớm hôm sau, Thế Tôn dẫn các Tỳ-kheo trở về vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ, các Tỳ-kheo nói với nhau: “Từ miệng Thế Tôn đã ký thuyết, người có thần thông bậc nhất trong các Thanh văn chính là Tỳ-kheo Mục-liên, nhưng ngày nay không bằng Xá-lợi-phất.”

Khi ấy, các Tỳ-kheo khởi tướng khinh mạn đối Mục-liên. Bấy giờ, Thế Tôn nghĩ thầm: ‘Các Tỳ-kheo này khởi tướng khinh mạn đối với Mục-liên, sẽ chịu tội khó kể hết.’ Phật bảo Mục-liên:

“Hãy hiện thần lực của người khiến cho chúng này thấy, chớ để cho đại chúng khởi tướng biếng nhác.”

Mục-liên đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Mục-liên lễ sát chân Thế Tôn, rồi ngay ở trước Như Lai mà biến mất, đi qua [710a01] bảy hằng hà sa cõi Phật phương Đông. Ở đó, có Phật tên Kỳ Quang Như Lai Chí chơn Đẳng chánh giác xuất hiện ở cõi ấy. Mục-liên đến cõi ấy với y phục phàm thường, rồi ở đó đi quanh trên miệng bát. Nhân dân ở cõi ấy có hình thể rất lớn. Khi các Tỳ-kheo ở đó thấy Mục-liên, nói với nhau:

“Các thầy hãy nhìn xem, con sâu này giống y như Sa-môn.”

Các Tỳ-kheo bắt xuống cho Phật ấy xem:

“Bạch Thế Tôn, nay có một con sâu giống y như Sa-môn.”

Kỳ Quang Như Lai bảo các Tỳ-kheo:

“Cách đây bảy hằng hà sa quốc độ thế giới kia về phương Tây, có Phật hiệu là Thích-ca Văn Như Lai Chí chơn Đẳng chánh giác xuất hiện ở đời. Đây là đệ tử vị ấy, thần túc bậc nhất.”

Bảy giờ, đức Phật kia bảo Mục-liên:

“Các Tỳ-kheo này nảy ý tưởng khinh mạn. Ngươi hãy hiện thần túc cho đại chúng được thấy.”

Mục-liên đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Mục-liên vâng lời Phật dạy, lấy bình bát đựng năm trăm Tỳ-kheo kia đem lên trời Phạm thiên. Khi ấy, Mục-liên dùng chân trái dẫm lên núi Tu-di, chân phải đặt trời Phạm thiên, rồi nói kệ này:

Thường hãy niệm tinh cần,

Tu hành trong pháp Phật.

Hàng phục Ma, oán địch,

Như dùng móc dạy voi.¹³¹⁵

Nếu ai nơi pháp này

Thực hành không phóng dật,

Sẽ dứt sạch gốc khổ

*Không còn các bức nã.*¹³¹⁶

Bấy giờ, Mục-liên làm cho âm vang này tràn đầy khắp tinh xá Kỳ-hoàn. Các Tỳ-kheo khi nghe âm thanh này, đến bạch Thế Tôn:

“Mục-liên đang ở nơi nào mà nói bài kệ này?”

Thế Tôn đáp:

“Tỳ-kheo Mục-liên đang ở cách đây bảy hằng hà sa cỗi Phật về phương Đông, đưng năm trăm Tỳ-kheo trong bình bát, chân trái dẫm lên núi Tu-di, chân phải đặt lên trời Phạm thiên mà nói bài kệ này.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo tán thán:

“Thật là việc chưa từng có, thật là kỳ diệu! Tỳ-kheo Mục-liên có thần túc lớn như vậy mà đối với Mục-liên chúng con khởi ý khinh mạn. Xin Thế Tôn bảo Tỳ-kheo Mục-liên đem năm trăm Tỳ-kheo ấy trở về chôn này.”

Thế Tôn hiện từ xa đạo lực cho Mục-liên biết ý. Mục-liên bèn đem năm trăm Tỳ-kheo trở về vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà thành Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn đang thuyết Pháp cho hàng nghìn vạn chúng. [710a28] Đại Mục-liên đem năm trăm Tỳ-kheo đến chỗ Thế Tôn. Đệ tử của Phật Thích-ca Văn ngược lên nhìn các Tỳ-kheo ấy. Lúc ấy, các Tỳ-kheo ở thế giới phương Đông đánh lễ sát chân Thế Tôn rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ, Thế Tôn hỏi các Tỳ-kheo ấy:

“Các vị từ đâu đến và là đệ tử của ai, đi đường mất bao lâu?”

Năm trăm Tỳ-kheo kia bạch Phật Thích-ca Văn:

“Thế giới chúng con hiện ở phương Đông. Phật hiệu là Kỳ Quang Như Lai. Chúng con là đệ tử của Phật ấy. Nhưng hôm nay chúng con lại cũng không biết là từ đâu đến và đã trải bao nhiêu ngày!”

Thế Tôn hỏi:

“Các ông có biết thế giới Phật không?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa không, bạch Thế Tôn.”

“Hôm nay các vị có muốn về lại nơi ấy không?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn. Chúng con muốn trở về lại nơi ấy.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo kia:

“Hôm nay, Ta sẽ vì các vị nói về pháp sáu giới, hãy suy niệm kỹ.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy. Thế Tôn bảo:

“Vì sao pháp ấy được gọi là pháp sáu giới? Tỳ-kheo nên biết, con người là sáu giới,¹³¹⁷ thụ bầm tinh khí của cha mẹ mà sanh ra. Sao gọi là sáu? Đó là địa giới, thủy giới, hỏa giới, phong giới, không giới, thức giới.¹³¹⁸ Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có sáu giới này. Thân người thụ bầm tinh khí này mà sanh sáu xứ¹³¹⁹. Sao gọi là sáu xứ? Đó là xứ của mắt, xứ của tai, xứ của mũi, xứ của lưỡi, xứ của thân và xứ của ý. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có sáu xứ này, nhờ cha mẹ mà có được. Ý nơi sáu xứ mà có sáu thức thân. Sao gọi là sáu? Ý nơi thức của mắt mà có thức thân của mắt thân. Ý nơi thức của tai, thức của mũi, thức của lưỡi, thức của thân, thức của ý mà có thức thân của ý.¹³²⁰ Nay Tỳ-kheo, đó gọi là sáu thức thân. Nếu có Tỳ-kheo nào hiểu sáu giới, sáu xứ, sáu thức này, có thể vượt qua sáu cõi trời mà thọ hình trở lại.¹³²¹ Nếu ở nơi ấy mạng chung sẽ sanh vào chốn này, thông minh tài cao, ngay trên hiện thân dứt sạch kết sử, đạt đến Niết-bàn.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Mục-liên:

“Nay ngươi hãy đem các Tỳ-kheo này trở về cõi Phật ấy.”

Mục-liên đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn.”

Mục-liên lại lấy bình bát đựng năm trăm Tỳ-kheo ấy, nhiễu Phật ba vòng rồi lui đi, trong khoảnh khắc co duỗi cánh tay đã đến cõi Phật ấy. Mục-liên đặt các Tỳ-kheo này xuống xong, đánh lễ sát chân Phật ấy, rồi trở về thế giới Nhẫn này¹³²². Các Tỳ-kheo cõi kia sau khi nghe sáu giới này đều dứt sạch cấu uế, được mắt pháp [710c01] trong sạch.

Bấy giờ, Thế Tôn nói với các Tỳ-kheo,

“Trong các đệ tử của ta, Thanh văn có thần thông bậc nhất khó ai bì kịp, chính là Tỳ-kheo Đại Mục-kiền-liên.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Sur tử,¹³²³ nước Bạt-kỳ. Lúc ấy, các Tỳ-kheo đức cao có thần túc¹³²⁴, như hiền giả Xá-lợi-phất, Đại Mục-kiền-liên, Ca-diếp, Ly-việt, A-nan, v.v..., gồm năm trăm người đều có mặt.

Bấy giờ, vào lúc sáng sớm, Đại Mục-liên, Đại Ca-diếp, A-na-luật, đi đến chỗ Xá-lợi-phất. A-nan trông thấy ba đại Thanh văn đến chỗ Xá-lợi-phất, liền bảo Ly-việt:

“Ba đại Thanh văn đến chỗ Xá-lợi-phất. Hai chúng ta cũng nên đến chỗ Xá-lợi-phất. Vì sao vậy? Để nghe Xá-lợi-phất nói pháp vi diệu.”

Ly-việt đáp:

“Việc này đáng vậy.”

Lúc ấy, Ly-việt, A-nan đến chỗ Xá-lợi-phất. Xá-lợi-phất nói:

“Kính chào chư hiền! Mời ngồi xuống chỗ này.”

Xá-lợi-phất nói với A-nan:

“Nay tôi có điều muốn hỏi: vườn Nguu sư tử này thật là khả ái lạc, hương trời tự nhiên bay khắp bốn phía. Ai có thể làm cho khu vườn này trở nên khả ái¹³²⁵?”

A-nan đáp:

“Nếu có Tỳ-kheo nào nghe nhiều, những điều đã nghe không quên, tổng trì nghĩa và vị¹³²⁶ của các pháp, tu hành phạm hạnh đầy đủ.¹³²⁷ Các pháp như vậy thấy đều đầy đủ, không quên sót, vì chúng bốn bộ mà nói pháp không mất thứ lớp, cũng không sơ sót, không có loạn tướng. Tỳ-kheo như vậy làm cho khu vườn Nguu sư tử này trở nên khả ái lạc.”

Bấy giờ, Xá-lợi-phất nói với Ly-việt¹³²⁸:

“Hôm nay, A-nan đã nói rồi. Nay tôi lại muốn hỏi ý nghĩa nơi Thầy. Vườn Nguu sư tử mà trở thành khả ái lạc, Thầy hãy nói, có nghĩa như thế nào?”¹³²⁹

Ly-việt đáp:

“Tỳ-kheo vui thích sống nơi nhàn tĩnh, tọa thiền tư duy, cùng tương ưng chỉ quán. Tỳ-kheo như vậy làm cho khu vườn Nguu sư tử trở thành khả ái.”

Tôn giả Xá-lợi-phất lại nói với A-na-luật¹³³⁰:

“Nay Thầy hãy nói về ý nghĩa làm cho khả ái.”

A-na-luật đáp:

“Nếu Tỳ-kheo nào dùng thiên nhãn quan sát trông suốt các chúng sanh kẻ chết người sống, sắc đẹp, sắc xấu, đường lành, đường ác, hoặc tốt hoặc xấu; thấy đều biết tất cả. Hoặc có chúng sanh thân, **[711a01]** miệng, ý hành ác, phỉ báng Hiền thánh, thân hoại mạng chung sinh trong địa ngục; hoặc lại có chúng sanh thân, miệng, ý hành thiện, không phỉ báng Hiền Thánh. Giống như một người nhìn không trung, thấy không thiếu thứ gì.¹³³¹ Tỳ-kheo có thiên nhãn cũng lại như vậy, xem thấy thế giới không chút nghi ngờ. Tỳ-kheo làm cho khu vườn Nguu sư tử trở thành khả ái.”

Xá-lợi-phất lại nói với Ca-diếp:

“Nay tôi hỏi Thầy, các hiền giả đã nói ý nghĩa làm cho khả ái như vậy. Nay đến lượt Thầy nói việc ấy.”

Ca-diếp đáp:

“Nếu có Tỳ-kheo nào sống hành a-lan-nhã, lại khuyến khích người khác hành A-lan-nhã, tán thán đức nhân tĩnh, tự thân đắp y vá nhiều mảnh,¹³³² lại khuyến khích người khác hành đầu-đà, thân tự biết đủ, sống nơi nhân tĩnh, lại khuyến khích người khác tu hạnh ấy. Tự thân đầy đủ giới đức, thành tựu tam-muội, thành tựu trí huệ, thành tựu giải thoát, thành tựu giải thoát tri kiến,¹³³³ lại dạy người khác khiến hành pháp này, tán thán pháp này, đã có thể khuyến hóa, lại dạy người khác khiến hành pháp này, giáo hóa không biết mệt mỏi. Tỳ-kheo như vậy làm cho vườn Ngưu sư tử trở thành khả ái không gì bằng.”

Tôn giả Xá-lợi-phất nói Đại Mục-liên:

“Các Hiền thánh đã nói ý nghĩa làm cho khả ái. Nay đến lượt Thầy nói về ý nghĩa làm cho khả ái. Khu vườn Ngưu sư tử này khoái lạc vô song, nay Thầy muốn nói thế nào điều đó?”

Mục-liên đáp:

“Ở đây, Tỳ-kheo nào có đại thần túc, được tự tại nơi thần túc, vị ấy có thể biến hóa vô số ngàn việc mà không có gì nghi ngờ. Cũng có thể phân một thân thành vô số thân, hoặc hoàn lại thành một thân. Có thể đi xuyên qua vách đá. Vọt lên, chìm xuống, một cách tự tại. Cũng như thuyền lướt trên sông, giống như chim bay trên không, chẳng lưu dấu vết. Giống như lửa dữ thiêu đốt núi hoang. Cũng như mặt trời mặt trăng chiếu khắp mọi nơi. Cũng có thể đưa tay sờ mặt trời, mặt trăng. Cũng có thể hóa thân cao đến trời Phạm thiên. Tỳ-kheo như vậy khiến vườn Ngưu sư tử khả ái¹³³⁴.

Bấy giờ, Mục-liên nói với Xá-lợi-phất:

“Chúng tôi đều đã nói rõ ý kiến của mình. Nay chúng tôi hỏi ý nghĩa nơi Xá-lợi-phất, Tỳ-kheo như thế nào làm cho khu vườn Ngưu sư tử này trở thành rất là khả ái?”¹³³⁵

Xá-lợi-phất nói:

“Nếu có Tỳ-kheo nào có khả năng hàng phục tâm, chứ không phải¹³³⁶ Tỳ-kheo không thể hàng phục tâm kia. Nếu Tỳ-kheo kia muốn đạt tam-muội tức thì Tỳ-kheo kia có thể được **[711b01]** tam-muội, tùy ý xa gần thành tựu tam-muội, tức có thể thành tựu việc ấy. Giống như nhà trưởng giả có y phục đẹp

đựng đầy trong rương. Bấy giờ, trưởng giả kia tùy ý muốn lấy những áo nào thì lấy tùy ý mà không có gì nghi ngờ. Ở đây cũng vậy, có thể tùy ý nhập vào tam muội. Tỳ-kheo có thể vận dụng tâm, chứ không phải Tỳ-kheo không thể vận dụng tâm,¹³³⁷ tùy ý nhập định cũng không có gì nghi ngờ. Như vậy, Tỳ-kheo có thể vận dụng tâm, chứ không phải Tỳ-kheo không thể vận dụng tâm. Tỳ-kheo như vậy sẽ khiến vườn Nguu sư tử khả ái.”

Rồi Xá-lợi-phất nói với các hiền giả:

“Chúng ta đã tùy theo biện tài của mình mà nói, và cũng tùy theo chỗ thích hợp mà khéo nói ý nghĩa này. Chúng ta hãy cùng đến hỏi Thế Tôn: ‘Tỳ-kheo như thế nào khiến vườn Nguu sư tử này khả ái?’ Nếu Thế Tôn có dạy điều gì thì chúng ta sẽ phụng hành.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, Tôn giả Xá-lợi-phất!”

Lúc ấy, các đại Thanh văn cùng nhau đi đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi, các ngài đánh lễ sát chân Phật, rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ các đại Thanh văn đem nhân duyên này bạch đầy đủ lên Phật.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo:

“Lành thay, đúng như những gì A-nan nói. Vì sao vậy? Vì Tỳ-kheo A-nan nghe pháp có thể ghi nhớ, tổng trì các pháp mà đầy đủ sự tu hành phạm hạnh. Với pháp như vậy, được khéo nghe, không quên sót, cũng không có tà kiến, vì chúng bốn bộ mà nói lại, lời lẽ không thác loạn, cũng không sơ suất.

“Những điều Tỳ-kheo Ly-việt nói lại cũng thích thay! Vì sao vậy? Ly-việt ưa thích nơi nhàn tĩnh, không ở giữa người đời, thường niệm tọa thiền, không có tranh cãi, cùng tương ưng chỉ quán, sống an tịch tịch nhàn tĩnh.

“Tỳ-kheo A-na-luật nói cũng lại thích thay! Vì sao vậy? Tỳ-kheo A-na-luật thiên nhãn bậc nhất. Vị ấy dùng thiên nhãn quan sát ba ngàn thế giới. Giống như người sáng mắt xem hạt ngọc trong lòng bàn tay, Tỳ-kheo A-na-luật cũng lại như vậy, dùng thiên nhãn quan sát khắp ba ngàn đại thiên thế giới này không chút đáng ngờ.

“Nay Tỳ-kheo Ca-diếp cũng lại thích thay! Vì sao vậy? Tỳ-kheo Ca-diếp tự thân sống hành a-lan-nhã, lại hay tán thán đời sống ở nơi nhàn tĩnh. Tự mình

khất thực, lại có thể ca ngợi đức khất thực. Tự thân mặc y rách vá, lại hay tán thán về đức mặc y rách vá. Tự thân biết đủ, lại tán thán về đức biết đủ. Tự thân ở nơi hang núi, lại hay tán thán về đức ở hang núi. Tự thân thành tựu giới, thành tựu tam-muội, thành tựu trí huệ, [711c01] thành tựu giải thoát, thành tựu giải thoát tri kiến*, lại hay dạy người thành tựu năm phần Pháp thân này. Tự thân có thể giáo hóa, lại hay khiến mọi người thực hành Pháp ấy.

“Lành thay! Lành thay! Như những gì Mục-liên đã nói. Vì sao vậy? Tỳ-kheo Mục-liên có oai lực lớn, thần thông bậc nhất, tâm được tự tại, ý muốn kia làm gì đều có thể thành ngay. Hoặc hóa một thân phân làm vạn ức, hoặc hợp trở lại làm một. Đi xuyên qua vách đá mà không có trở ngại. Vọt lên, chìm xuống tự tại. Cũng như thuyền lướt trên nước, không chướng ngại. Như chim giữa hư không, không để lại dấu vết. Giống như mặt trời, mặt trăng, không chỗ nào không chiếu. Có thể hóa thân cho đến trời Phạm thiên.

“Lành thay! Như những gì Xá-lợi-phất nói. Vì sao vậy? Xá-lợi-phất có thể hàng phục tâm, không phải không hàng phục tâm. Xá-lợi-phất khi muốn nhập định thì có thể thành tựu không có khó ngại. Giống như trường giả có y phục đẹp, tùy ý lấy mà không có khó ngại. Tỳ-kheo Xá-lợi-phất cũng lại như vậy, có thể hàng phục tâm, không phải không có thể hàng phục. Xá-lợi-phất tùy ý nhập tam-muội, tất cả đều hiện tiền.

“Lành thay! Lành thay! các Tỳ-kheo, các Thầy đã nói những gì theo chỗ thích hợp của mình. Nhưng bây giờ hãy nghe những gì Ta nói. Tỳ-kheo làm sao khiến vườn Ngưu sư tử khả ái? Tỳ-kheo sống nương theo làng xóm, đến giờ, vị ấy đắp y mang bát, vào làng khất thực. Sau khi khất thực xong, vị ấy trở về chỗ ở, rửa mặt và tay, ngồi dưới bóng một gốc cây, chánh thân, chánh ý, ngồi kiết già, buộc niệm trước mặt. Tỳ-kheo ấy nghĩ thầm: ‘Nay ta sẽ không dời bỏ chỗ ngồi này, cho đến khi diệt tận hữu lậu, thành vô lậu.’

“Bây giờ, Tỳ-kheo kia sạch hữu lậu, tâm được giải thoát. Tỳ-kheo như vậy khiến vườn Ngưu sư tử khả ái. Vậy, này các Tỳ-kheo, hãy luôn siêng năng tinh tấn, chớ có biếng nhác.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 04

Tôi Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay, Ta sẽ nói về sự chú nguyện có sáu đức, các vị hãy lắng nghe và suy nghĩ kỹ.”

các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn!”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo vâng theo lời Phật dạy. Thế Tôn bảo:

“Sáu đức ấy là gì? Ở đây, đàn việt thí chủ thành tựu ba **[0712a01]** pháp. Thế nào là đàn-việt thí chủ thành tựu ba pháp? Ở đây, đàn việt thí chủ thành tựu tín căn, thành tựu giới đức, thành tựu pháp nghe. Đó gọi là đàn việt thí chủ thành tựu ba pháp này.

“Vật được thí cũng thành tựu ba pháp. Sao gọi là ba? Vật kia thành tựu sắc, thành tựu vị, thành tựu hương. Có ba pháp thành tựu này.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là có sáu sự này được công đức lớn, danh đức vang xa, đạt được báo cam lồ. Cho nên, các Tỳ-kheo, nếu muốn thành tựu sáu sự này, hãy niệm bố thí.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn đang thuyết pháp cho vô số người. Lúc ấy có một Tỳ-kheo ở trên chỗ ngồi, nghĩ thầm: “Mong Như Lai nói với ta điều gì đó.” Bấy giờ Như Lai biết những ý nghĩ trong tâm vị ấy, nên bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu có Tỳ-kheo nào nghĩ như vậy: ‘Ước mong Như Lai đích thân giáo huấn ta;’ Tỳ-kheo ấy hãy đầy đủ giới thanh tịnh, không có tỳ vết, tu hành chỉ quán, thích ở nơi nhàn tĩnh.

“Nếu Tỳ-kheo nào có ý muốn cầu y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngọa cụ, thuốc men chữa bệnh, hãy thành tựu giới đức, ở nơi nhàn tĩnh mà tự tu hành, cùng chỉ quán tương ưng.

“Nếu Tỳ-kheo nào lại muốn cầu sự biết đủ, hãy niệm giới đức đầy đủ, ở nơi nhàn tĩnh mà tự tu hành, cùng tương ưng với chỉ quán.

“Nếu Tỳ-kheo nào lại mong cầu sao cho chúng bốn bộ, quốc vương, nhân dân, các loài có hình hài trong thấy nhận biết mình, vị ấy hãy niệm tướng đầy đủ giới đức.

“Nếu Tỳ-kheo nào ý muốn cầu bốn thiền, trong đó không tâm hối tiếc, không dòi dỏi, hãy niệm thành tựu giới đức.

“Nếu Tỳ-kheo nào lại ý muốn cầu bốn thần túc, hãy đầy đủ giới đức.

“Nếu Tỳ-kheo nào lại ý muốn cầu tám giải thoát môn mà không trở ngại, vị ấy cũng hãy niệm đầy đủ giới đức.

“Nếu Tỳ-kheo nào lại ý muốn cầu thiên nhĩ nghe hết tiếng trời người, hãy niệm đầy đủ giới đức.

“Nếu Tỳ-kheo nào lại ý muốn cầu biết những ý nghĩ trong tâm người khác, các căn thiếu sót, vị ấy cũng hãy niệm đầy đủ giới đức.

“Nếu Tỳ-kheo nào lại ý muốn cầu biết tâm ý chúng sanh là tâm hữu dục hay tâm vô dục, tâm có sân hận hay tâm không sân hận, **[712b01]** tâm có ngu si hay tâm không ngu si, như thật biết chúng. Tâm có ái hay tâm không ái, tâm có thọ hay tâm không thọ, như thật biết chúng. Tâm có loạn hay tâm không loạn, tâm có ganh ghét hay tâm không ganh ghét, tâm có nhỏ mọn hay tâm không nhỏ mọn, tâm hạn lượng hay tâm không hạn lượng, tâm có cảm thọ hay tâm không cảm thọ, tâm có định hay tâm không định, tâm có giải thoát

hay tâm không giải thoát, người nào muốn biết như thật như vậy cũng phải đầy đủ giới đức.

“Nếu Tỳ-kheo nào lại ý muốn được vô lượng thân tức, phân một thân thành vô số và hợp trở lại thành một, vọt lên và chìm xuống tự tại, có thể hóa thân cho đến Phạm thiên, vị ấy cũng phải niệm đầy đủ giới đức.

“Nếu Tỳ-kheo nào lại ý muốn cầu tự mình nhớ lại những việc trong vô số đời trước, hoặc một đời, hai đời cho đến ngàn đời, trăm ngàn ức đời, trong một kiếp thành, kiếp bại, kiếp thành bại không thể đếm hết. ‘Ta đã từng chết đây, sanh kia, tên ấy, họ ấy, hoặc từ nơi kia chết sanh đến chốn này.’ Tự nhớ những việc vô số kiếp như vậy, hãy niệm đầy đủ giới đức mà không có niệm khác.

“Nếu Tỳ-kheo nào lại ý muốn được thiên nhãn trông thấy hết chúng sanh, đường lành đường dữ, sắc đẹp sắc xấu, hoặc tốt, hoặc xấu, như thật mà biết. Hoặc lại có chúng sanh thân, miệng, ý hành ác, phỉ báng Hiền thánh, thân hoại mạng chung sinh trong địa ngục; hoặc lại có chúng sanh thân, miệng, ý hành thiện, không phỉ báng Hiền thánh, tâm ý chánh kiến, thân hoại mạng chung sinh lên trời nơi lành; người có ý muốn như vậy, hãy niệm đầy đủ giới đức.

“Nếu Tỳ-kheo nào lại ý muốn cầu diệt tận hữu lậu, thành vô lậu, tâm giải thoát, trí huệ giải thoát, biết như thật rằng, Sanh tử đã dứt, Phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau; hãy niệm đầy đủ giới đức, trong tự tư duy không có loạn tưởng, sống ở nơi nhàn tĩnh.¹³³⁸

“Các Tỳ-kheo, hãy niệm đầy đủ giới đức, không có niệm khác, thành tựu đầy đủ oai nghi, sợ cả những lỗi nhỏ huống gì là lỗi lớn.

“Nếu có Tỳ-kheo nào ý muốn được Như Lai nói đến, hãy niệm đầy đủ giới đức. Giới đức đã đầy đủ, hãy niệm nghe đầy đủ. Nghe đã đầy đủ thì, hãy niệm bố thí đầy đủ. Thí đã đầy đủ thì, hãy niệm đầy đủ trí huệ, và giải thoát tri kiến, thấy đều đầy đủ.

“Nếu có Tỳ-kheo nào đầy đủ các thân giới, thân định, tuệ, thân giải thoát, thân giải thoát tri kiến, được trời rồng, quý thần trông thấy cúng dường, là chỗ đáng kính, đáng quý, được trời người cung phụng. Cho nên, này các Tỳ-kheo, ai niệm đầy đủ năm phần Pháp thân, người ấy là ruộng phước thế gian, không gì hơn được.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.¹³³⁹

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Tôn giả Xá-lợi-phất đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Lúc ấy, Xá-lợi-phất bạch Thế Tôn rằng:

“Nay con đã kết hạ tại thành Xá-vệ. Ý con muốn đi du hóa trong nhân gian.”

Thế Tôn bảo:

“Nay là lúc thích hợp.”

Xá-lợi-phất liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật, rồi ra đi.

Xá-lợi-phất đi chưa lâu, có một Tỳ-kheo ôm ý phỉ báng, bạch Thế Tôn:

“Xá-lợi-phất gây gỗ với các Tỳ-kheo, rồi không sám hối. Nay bỏ đi du hành trong nhân gian.”¹³⁴⁰

Bấy giờ, Thế Tôn bảo một Tỳ-kheo:

“Ngươi hãy mau đem lời của Ta gọi Xá-lợi-phất.”

Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn!”

Phật bảo Mục-liên, A-nan:

“Các ngươi hãy đến các phòng tập hợp các Tỳ-kheo về chỗ Thế Tôn. Vì sao vậy? Bằng tam-muội đã chứng nhập, Xá-lợi-phất nay sẽ rống tiếng sư tử trước Như Lai.”

Lúc ấy, các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy, đều tập hợp về chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Tỳ-kheo kia vâng lời Thế Tôn dạy, đi đến chỗ Xá-lợi-phất, nói với Xá-lợi-phất:

“Nhu Lai muốn gặp Thầy!”

Bấy giờ, Xá-lợi-phất đến chỗ Phật, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Phật bảo Xá-lợi-phất:

“Vừa rồi, thầy vừa đi chưa lâu, có một Tỳ-kheo đến chỗ Ta, bạch Ta rằng: ‘Tỳ-kheo Xá-lợi-phất [713a01] gây gỗ với các Tỳ-kheo. Chưa sám hối mà bỏ đi du hành nhân gian.’ Điều đó có thật không?”

Xá-lợi-phất bạch Phật:

“Nhu Lai đã biết điều đó.”

Thế Tôn bảo:

“Ta đã biết rồi. Nhưng nay đại chúng đều có lòng hoài nghi. Nay, ở giữa đại chúng, ông hãy dùng biện tài của mình mà làm sáng tỏ việc này.”

Xá-lợi-phất bạch Phật:

“Từ khi ra khỏi thai mẹ đến tám mươi tuổi, con thường tự tư duy, là chưa từng sát sanh, cũng chưa nói dối. Ngay cả trong khi đùa vui cũng không nói láo. Con cũng chưa từng gây đẩu loạn người này với người kia. Hoặc giả có lúc không chuyên ý, mới có thể làm việc này. Nhưng, bạch Thế Tôn, nay tâm ý con thanh tịnh, há cùng đẩu tranh với các vị phạm hạnh sao?

“Cũng như đất này, nhận cả sạch lẫn dơ. Phân, nước tiểu, mọi thứ ô uế, thầy đều nhận hết. Máu mủ, đàm dãi, cũng không hề khước từ. Thế nhưng, đất này cũng không nói đó là xấu, cũng không nói đó là tốt. Con cũng như vậy, bạch Thế Tôn, tâm không lay động, làm sao lại có tranh chấp với đồng phạm hạnh, rồi bỏ đi đi xa? Người mà tâm không chuyên nhất, mới có thể có việc này. Nay tâm con đã chánh, làm sao lại có tranh chấp với đồng phạm hạnh, rồi bỏ đi đi xa?

“Cũng như nước, cũng có thể rửa sạch vật tốt, cũng có thể rửa sạch vật không tốt. Nhưng nước kia không nghĩ rằng: ‘Ta làm sạch vật này; bỏ qua

vật này.’ Con cũng như vậy, không có tương khác, làm sao lại có tranh chấp với đồng phạm hạnh, rồi bỏ đi đi xa?

“Giống như ngọn lửa dữ thiêu đốt núi rừng, không lựa chọn tốt xấu, không hề tưởng niệm gì. Con cũng như vậy, há lại có tranh chấp với đồng phạm hạnh, rồi bỏ đi đi xa?

“Cũng như chổi quét, không có lựa tốt xấu, đều có thể quét sạch, không hề tưởng niệm gì.¹³⁴¹

“Giống như bò không có hai sừng, hết sức hiền lành, không chút hung bạo, rất dễ điều khiển, dẫn đi đâu tùy ý, không có gì nghi ngại. Cũng vậy, bạch Thế Tôn, tâm con như vậy, không khởi tưởng gây tổn hại gì, há lại có tranh chấp với đồng phạm hạnh, rồi bỏ đi đi xa?

“Cũng như con gái dòng chiêm-đà-la mặc áo rách nát, đi xin ăn giữa người đời; không có gì phải căm kỵ nó. Con cũng như vậy, bạch Thế Tôn, cũng không có tưởng niệm rằng: ‘Cứ gây gỗ rồi bỏ đi xa.’

“Cũng như cái nồi đựng mỡ bị rò rỉ nhiều chỗ, người có mắt thấy đều thấy chỗ rỉ ra. Con cũng như vậy, bạch Thế Tôn, từ trong chín lỗ rỉ ra chất bất tịnh, há cùng đồng phạm hạnh tranh cãi nhau.

“Giống như thiếu nữ xinh đẹp, lại lấy xác chết quấn lên [713b01] cổ rồi sanh ghê tởm nó. Thế Tôn, con cũng như vậy, nhờn tởm thân này như thiếu nữ ấy không khác, há cùng đồng phạm hạnh tranh cãi nhau rồi bỏ đi xa? Việc này không hề có. Thế Tôn đã biết điều này. Tỳ-kheo kia cũng biết rõ điều đó. Nếu có việc này, xin Tỳ-kheo ấy nhận sự sám hối của con!”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Tỳ-kheo kia:

“Nay ngươi nên tự hối lỗi. Vì sao vậy? Vì nếu không sám hối, đầu ông sẽ bị vỡ thành bảy mảnh.”

Lúc ấy, Tỳ-kheo kia trong lòng sợ hãi, lông tóc đều dựng đứng, vội rời chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Như Lai, bạch Thế Tôn:

“Nay, con tự biết xúc phạm Xá-lợi-phất. Cúi xin Thế Tôn nhận sự sám hối của con.”

Thế Tôn bảo:

“Tỳ-kheo, người hãy tự hướng về Xá-lợi-phất mà sám hối. Nếu không đầu người sẽ vỡ thành bảy mảnh.”

Lúc ấy, Tỳ-kheo kia liền hướng đến Xá-lợi-phất đánh lễ sát chân, bạch Xá-lợi-phất:

“Cúi xin ngài nhận sự sám hối của con. Vì ngu muội, không phân biệt được sự thật.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Xá-lợi-phất:

“Nay ông hãy nhận sự hối lỗi của Tỳ-kheo này, lại phải dùng tay xoa đầu. Vì sao vậy? Vì nếu ông không nhận sự sám hối của Tỳ-kheo này, đầu kia sẽ bị vỡ thành bảy mảnh.”

Xá-lợi-phất dùng tay xoa đầu, nói Tỳ-kheo:

“Cho phép Thầy sám hối! Như ngu, như si, trong Phật pháp này rất là rộng rãi, có thể tùy thời hối lỗi. Lành thay! Nay ta nhận sự sám hối của Thầy, sau này chớ tái phạm.” Xá-lợi-phất nói như vậy ba lần.

Rồi Xá-lợi-phất bảo Tỳ-kheo kia:

“Thầy chớ có tái phạm. Vì sao vậy? Vì có sáu pháp dẫn vào địa ngục, sáu pháp sanh thiên, sáu pháp dẫn đến Niết-bàn. Thế nào là sáu? Muốn hại người khác. Vui mừng hơn hở, không tự chế được, rằng: ‘Ta đã khởi hại tâm.’ Ở trong đó khởi tâm hại rằng: ‘Ta sẽ dạy bảo người khiến hại người khác.’ Khi đã hại được người, ở trong đó khởi vui mừng: ‘Ta sẽ được câu hỏi về sự không thơm¹³⁴² này’. Sự việc ấy chưa xảy ra, trong lòng ưu sầu. Đó gọi là có sáu pháp khiến người rơi vào đường dữ.

“Sao gọi là sáu pháp đưa người đến cõi lành? Thân giới đầy đủ, khẩu giới đầy đủ, ý giới đầy đủ, mạng căn thanh tịnh, không tâm giết hại, không tâm ganh ghét. Đó gọi là có sáu pháp này sanh vào nơi lành.

“Sao gọi là tu sáu pháp dẫn đến Niết-bàn? Đó là sáu pháp tư niệm. Thế nào là sáu? Thân hành từ không hoen ố, miệng hành từ không hoen ố [713c01], ý hành từ không hoen ố. Nếu được đồ lợi dưỡng thì có thể phân chia đồng đều cho người khác mà không có tưởng tiếc rẻ. Giữ gìn giới cấm không có lầm lỗi; thành tựu đầy đủ giới mà người trí quý trọng. Điều gì là tà kiến, chánh kiến, xuất yếu của Hiền Thánh, dứt sạch gốc khổ; các kiến giải như vậy, thầy

đều phân minh.¹³⁴³ Đó gọi là sáu pháp được đến Niết-bàn. Nay Tỳ-kheo, thầy hãy tìm cầu phương tiện hành sáu pháp này.

“Các Tỳ-kheo, hãy phải học điều này như vậy.”

Bấy giờ, Tỳ-kheo kia lại rời chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Xá-lợi-phất: “Nay con lại tự sám hối. Vì như ngu, như si mà không phân biệt được sự thật. Cúi xin Xá-lợi-phất nhận sự hối lỗi của con. Sau này con sẽ không tái phạm.”

Xá-lợi-phất nói:

“Cho phép Thầy hối lỗi. Trong pháp Hiền thánh rất rộng rãi, hãy tự sửa đổi. Từ nay về sau, chớ có tái phạm lại.”

Tỳ-kheo kia sau khi nghe những gì Xá-lợi-phất dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói pháp Không tối thượng đệ nhất. Các người hãy lắng nghe và suy niệm kỹ!”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, bạch Thế Tôn!”

Như vậy, các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy.

Thế Tôn bảo:

“Sao gọi là pháp Không tối thượng đệ nhất¹³⁴⁴? Nếu khi mắt khởi thì nó khởi, nhưng không thấy từ đâu đến. Khi mắt diệt thì nó diệt, nhưng không thấy nơi nó diệt, trừ pháp giả hiệu, pháp nhân duyên. Sao gọi là giả hiệu, nhân duyên? Cái này có, thì (cái kia) có; cái này sanh, thì (cái kia) sinh. Tức là, vô minh duyên hành, hành duyên thức, thức duyên danh sắc, danh sắc

duyên sáu xứ, sáu xứ duyên xúc¹³⁴⁵, xúc duyên thọ¹³⁴⁶, thọ duyên ái, ái duyên thủ¹³⁴⁷, thủ duyên hữu, hữu duyên sanh, sanh duyên chết, chết duyên sàu ưu khổ não không thể đếm hết. Khổ ám như vậy được tác thành.

“Nhân duyên này không thì không (kia), đây diệt thì (kia) diệt, vô minh diệt thì hành diệt; hành diệt thì thức diệt; thức diệt thì danh sắc diệt; danh sắc diệt thì sáu xứ diệt; sáu xứ diệt thì xúc* diệt; xúc diệt thì thọ* diệt; thọ diệt thì ái diệt; ái diệt thì thủ* diệt; thủ diệt thì hữu diệt; hữu diệt thì sanh diệt; sanh diệt thì chết diệt; chết diệt thì sàu ưu khổ não đều bị diệt sạch ngoại trừ pháp giả hiệu. Pháp tai, mũi, lưỡi, thân, ý, cũng lại như vậy. Khi khởi thì khởi, nhưng không biết nó từ đâu đến. Khi diệt thì diệt cũng không biết nơi nó diệt, trừ pháp giả hiệu kia. Pháp giả hiệu kia là, đây khởi thì (kia) khởi, đây diệt thì (kia) diệt. Sáu xứ này cũng không có người tạo tác, cũng vậy danh sắc.¹³⁴⁸ Pháp sáu xứ là do cha mẹ mà có thai, cũng không nhân duyên mà có. Đây cũng là giả hiệu. Trước phải có đối đãi, sau đó mới có. Giống như dùi cây tìm lửa. Vì trước có đối đãi, sau đó lửa sanh. Lửa không từ cây ra, cũng không ở ngoài cây. Nếu có người nào bỏ cây tìm lửa, cũng không thể được. Đều do nhân duyên hội hợp, sau đó có lửa. Sáu tình này khởi bệnh cũng lại như vậy, đều do duyên hợp ở trong đó khởi bệnh. Khi sáu xứ này khởi thì khởi, cũng không thấy nó đến. Khi diệt thì diệt, cũng không thấy nó diệt, trừ pháp giả hiệu kia. Nhân vì cha mẹ hội hợp mà có.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Trước phải thọ bào thai,

Dần dần như giọt sữa.

Rồi giống như khối thịt.

Sau mới tượng ra hình.

Trước tiên sanh đầu cổ;

Kế sanh tay, chân, ngón;

Và sanh các bộ phận:

Lông, tóc, móng, răng thành.

Nếu khi mẹ ăn uống,

Các thứ món ăn ngon,
Tinh khí dùng nuôi mạng;
Nguồn gốc của thọ thai.
Hình hài thành đầy đủ,
Các căn không thiếu sót;
Nhờ mẹ được sanh ra
Thọ thai khổ như vậy.

“Các Tỳ-kheo nên biết, nhân duyên hội hợp mới có thân này. Lại nữa, Tỳ-kheo, trong một thân người có ba trăm sáu mươi đốt xương, chín vạn chín ngàn lỗ chân lông, năm trăm mạch máu, năm trăm dây gân, tám vạn hộ trùng. Tỳ-kheo nên biết, thân sáu xứ có những tai biến như vậy. Tỳ-kheo hãy niệm tư duy về tai hoạn như vậy. Ai tạo ra bộ xương này? Ai hợp gân mạch này? Ai tạo ra tám vạn hộ trùng này?

“Khi Tỳ-kheo kia tư duy như vậy liền đắc hai quả A-na-hàm hoặc A-la-hán,”

Bấy giờ, Thế Tôn nói kệ này:

Ba trăm sáu đốt xương,
Ở trong thân người này.
Điều mà Cổ Phật đã diễn,
Nay ta cũng nói lại.

[714b01] Gân gồm năm trăm dây;

Mạch cũng cùng như vậy.

Trùng có tám vạn loại.

Chín vạn chín ngàn lông.

Hãy quán thân như vậy;

Tỳ-kheo cần tinh tấn,
Chóng đắ đạo La-hán,
Đi đến cõi Niết-bàn.
Pháp này đều Không tịch,
Nhưng người ngu tham đắ.
Người trí tâm vui vẻ
Nghe gốc pháp Không này.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là pháp Không tối thượng đệ nhất. Ta đã nói cho các người pháp được Như Lai thi hành¹³⁴⁹. Nay Ta đã khởi lòng từ thương xót, điều cần làm Ta đã làm xong. Các người thường phải niệm tu hành pháp này. Ở chỗ nhàn tĩnh, tọa thiền tư duy, chớ có biếng nhác. Nay không tu hành, sau hối vô ích. Đó là lời giáo huấn của Ta.¹³⁵⁰

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, bà-la-môn Sanh Lậu đến chỗ Thế Tôn, thăm hỏi Phật rồi, ngồi qua một bên. Bà-la-môn Sanh Lậu¹³⁵¹ bạch Thế Tôn:

“Thưa Cù-đàm, ngày nay tâm ý của người sát-lợi muốn cầu sự gì? Có hành nghiệp gì? Chấp theo giáo nghĩa nào?¹³⁵² Theo đuổi mục đích gì? Tâm ý của người bà-la-môn ý muốn cầu sự gì? Có hành nghiệp gì? Làm theo lời dạy nào? Theo đuổi gì? Quốc vương ngày nay, ý muốn cầu gì? Có hành nghiệp gì? Chấp theo giáo nghĩa nào? Theo đuổi mục đích gì? Kẻ trộm ngày nay, ý muốn cầu gì? Có hành nghiệp gì? Chấp theo giáo nghĩa nào? Theo đuổi mục

đích gì? Người nữ ngày nay, ý muốn cầu gì? Có hành nghiệp gì? Chấp theo giáo nghĩa nào? Theo đuổi mục đích gì?”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo bà-la-môn:

“Sát-lợi thường thích tranh tụng, nhiều kỹ thuật, ham thích làm việc, việc làm phải đạt cứu cánh, không nghỉ giữa chừng.”

Bà-la-môn hỏi:

“bà-la-môn, ý cầu gì?”

Thế Tôn bảo:

“Bà-la-môn, ý thích chú thuật, ưa thích nơi chốn nhàn tĩnh, mục đích cư gia, ý nơi Phạm thiên.”

Lại hỏi:

“Quốc vương, ý cầu những gì?”

Thế Tôn bảo:

“Bà-la-môn nên biết, ý muốn của vua là được quyền cai trị, ý đặt tại binh đao, tham đắm tài bảo.”

“Kẻ trộm, ý cầu gì?”

Thế Tôn bảo:

“Kẻ trộm, ý trộm cướp, tâm gian tà, muốn cho mọi [714c01] người không biết việc làm của mình.”

“Người nữ, ý cầu điều gì?”

Thế Tôn bảo:

“Người nữ, ý để nơi người nam, tham đắm tài bảo, tâm lụy nam nữ, tâm muốn tự do.”

Bấy giờ, bà-la-môn bạch Thế Tôn:

“Thật là kỳ diệu! Thật hy hữu! Ngài biết ngàn ấy sự kiện, như thật không hư. Ngày nay, ý Tỳ-kheo cầu điều gì?”

Thế Tôn bảo:

“Giới đức đầy đủ, tâm an trú đạo pháp, ý ở bốn Đế, ước muốn đến Niết-bàn. Đây là những điều cầu của Tỳ-kheo.”

Lúc ấy, bà-la-môn Sanh Lậu bạch Thế Tôn:

“Thật vậy, Thế Tôn, việc làm của Tỳ-kheo, ý không thể dời đổi. Ý nghĩa thật như vậy, thừa Cù-đàm, Niết-bàn thật là an lạc. Những gì Như Lai đã thuyết là quá nhiều. Giống như kẻ mù được thấy, người điếc được nghe, người ở trong tối thấy sáng. Những điều Như Lai nói hôm nay, cũng như vậy, không đổi khác. Nay tôi việc nước quá nhiều, muốn trở về nơi ở.”

Thế Tôn bảo:

“Nên biết đúng lúc.”

bà-la-môn Sanh Lậu rời từ chỗ ngồi đứng dậy, nhiễu Phật ba vòng rồi lui đi.

bà-la-môn Sanh Lậu sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, bà-la-môn Sanh Lậu đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ bà-la-môn bạch Thế Tôn:

“Ở trong đây có Tỳ-kheo nào tu hành thế nào mà phạm hạnh không sút, không rò rỉ; thanh tịnh tu phạm hạnh?”

Thế Tôn bảo:

“Nếu có người nào giới luật đầy đủ, không có điều vi phạm, người đó được nói là thanh tịnh tu hành phạm hạnh.

“Lại nữa, bà-la-môn, khi mắt thấy sắc, không khởi tưởng đấm, không khởi niệm tưởng phân biệt,¹³⁵³ trừ tưởng ác, bỏ pháp bất thiện, được nhãn căn trọn vẹn; người này được nói là tu phạm hạnh thanh tịnh. Khi tai nghe tiếng, mũi ngửi mùi, lưỡi biết vị, thân biết mịn trơn, ý biết pháp, đều không có tưởng của thức,¹³⁵⁴ không khởi niệm của tưởng¹³⁵⁵, tu phạm hạnh thanh tịnh, thành tựu ý căn.”

Bà-la-môn bạch Phật:

“Những người như thế nào là không tu phạm hạnh, không đầy đủ thanh tịnh hạnh¹³⁵⁶?”

Thế Tôn đáp:

“Nếu có giao hội¹³⁵⁷ với người, đó gọi phi phạm hạnh.”

Bà-la-môn bạch Phật:

“Những người như thế nào là rò rỉ,¹³⁵⁸ không đầy đủ?”

Thế Tôn đáp:

“Nếu có người giao tiếp với người nữ, hoặc sờ nắm tay chân nhau,¹³⁵⁹ **[715a01]** áp ủ trong lòng, nhớ mãi không quên; người đó, này bà-la-môn, được nói là hành không trọn vẹn, bị rò rỉ, các sự dâm dật¹³⁶⁰ cùng tương ưng với dâm, nộ, si.

“Lại nữa, bà-la-môn, hoặc người ấy đùa cợt,¹³⁶¹ đối đáp với người nữ. Này bà-la-môn, người đó được nói là người này hành không trọn vẹn, bị rò rỉ, có dâm, sân, si; phạm hạnh không đầy đủ để tu thanh tịnh hạnh.

“Lại nữa, bà-la-môn, hoặc có người trừng mắt nhìn¹³⁶² người nữ không di chuyển rời ở trong đó khởi tưởng dâm, nộ, si, sanh các loạn niệm; này bà-la-môn, người này được nói là phạm hạnh không thanh tịnh, không tu phạm hạnh.

“Lại nữa, này bà-la-môn, hoặc có người từ xa nghe, hoặc nghe tiếng khóc, hoặc nghe tiếng cười,¹³⁶³ bèn ở trong đó khởi các loạn tưởng dâm, nộ, si; này bà-la-môn, người này được nói là không thanh tịnh, tu phạm hạnh, cùng tương ưng với dâm, nộ, si, phạm hạnh không toàn đủ.

“Lại nữa, này bà-la-môn, hoặc có người đã từng gặp người nữ¹³⁶⁴, sau đó sinh tướng nhớ hoặc, hoặc con mắt người nữ, ở trong đó sinh tướng, tại nơi khuất kín vắng vẻ, khởi dâm, nộ, si, cùng ác hạnh tương ưng; này bà-la-môn, người này được nói là không tu Phạm hạnh.”

Bấy giờ, bà-la-môn Sanh Lộ bạch Thế Tôn:

“Kỳ diệu thay, hy hữu thay! Sa-môn Cù-đàm này biết rõ phạm hạnh, cũng biết không phạm hạnh; biết rõ phạm hạnh rò rỉ, cũng biết rõ phạm hạnh không rò rỉ. Vì sao vậy? Vì nay tôi cũng có ý nghĩ này, khi thấy có người nào cùng người nữ chân tay đụng chạm nhau, khởi các loạn tướng, khi ấy tôi nghĩ rằng người này hành bất tịnh hạnh, cùng dâm, nộ, si tương ưng. Cảm thọ bậc nhất, là người nữ. Khả dực bậc nhất, đó chính là mắt với mắt nhìn nhau, người nữ kia hoặc nói, hoặc cười, hoặc nắm chéo áo người nam; hoặc cùng nói chuyện vừa nắm chéo áo người nam.¹³⁶⁵ Khi ấy, tôi liền sanh ý nghĩ này: ‘Sáu điều này, người đều hành hạnh bất tịnh hết.’”

“Hôm nay, Như Lai đã dạy rất nhiều. Giống như người mù được mắt, người mê thấy đường, người ngu được nghe đạo, người có mắt thấy sắc; Như Lai thuyết Pháp lại cũng như vậy. Nay con xin tự quy y Phật, Pháp, Tăng. Từ nay trở về sau không sát sinh nữa. Cúi xin nhận con làm Ưu-bà-tắc.

bà-la-môn Sanh Lộ sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10¹³⁶⁶

Tôi Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại rừng bên ngoài thành Tỳ-xá-ly cùng với chúng năm trăm đại Tỳ-kheo. Bấy giờ, Tôn giả Mã Su¹³⁶⁷ đến [715b01] giờ khát thực, đắp y mang bát vào thành khát thực. Khi ấy, Ni-kiền Tử Tát-già¹³⁶⁸ thấy Tôn giả Mã Su đến, liền đến hỏi:

“Thầy ông nói những nghĩa gì? Có những giáo huấn gì? Giáo giới đệ tử bằng pháp thuyết gì?”

Tôn giả Mã Su đáp:

“Này bà-la-môn, sắc là vô thường. Cái gì vô thường, cái đó tức là khổ. Cái gì là khổ, cái đó tức là vô ngã. Cái gì vô ngã, cái đó tức là không. Không có nghĩa là ‘Cái kia không phải của tôi; tôi không phải của cái kia.’ Đó là điều mà người trí đã học. Thọ*, tưởng, hành, thức là vô thường. Năm thủ uẩn này là vô thường, tức là khổ. Cái gì là khổ, cái đó tức là vô ngã. Cái gì vô ngã, cái đó tức là không. Không có nghĩa là ‘Cái kia không phải của tôi; tôi không phải của cái kia.’ Ông muốn biết thì, ý nghĩa mà Thầy tôi giáo giới là như vậy, vì các đệ tử dạy nghĩa như vậy.”

Khi ấy, Ni-kiền Tử lấy hai tay che tai nói:

“Thôi, thôi! Mã Sư! Tôi không thích nghe những lời này. Nếu Sa-môn Cù-đàm có dạy điều này, thì tôi thật không muốn nghe. Vì sao vậy? Theo nghĩa của tôi thì sắc là thường. Nghĩa của Sa-môn thì vô thường. Ngày nào đó tôi sẽ gặp Sa-môn Cù-đàm để biện luận. Tôi sẽ trừ khử tâm điên đảo Sa-môn Cù-đàm.”

Bấy giờ, trong thành Tỳ-xá-ly có năm trăm đồng tử cùng tập hợp lại một chỗ để bàn luận. Lúc này, Ni-kiền Tử đến chỗ năm trăm đồng tử, nói với các đồng tử: “Các cậu với tôi cùng đến chỗ Sa-môn Cù-đàm. Vì sao vậy? Vì tôi muốn biện luận với Sa-môn Cù-đàm kia, để cho Sa-môn kia thấy được đường chính chân thật. Sa-môn nói sắc là vô thường. Theo nghĩa ta thì sắc là thường. Giống như lực sĩ tay nắm lấy lông của con dê lông dài, rồi dẫn đi đâu tùy ý, không có gì khó ngại. Nay ta cũng vậy, hôm nay ta sẽ cùng Sa-môn Cù-đàm kia biện luận, ta buông hay bắt tùy ý, không có gì nghi ngờ.”

“Giống như con voi mạnh hung bạo có sáu ngà, ở trong núi sâu nô đùa không có gì trở ngại. Nay ta cũng vậy, ta sẽ cùng Sa-môn kia biện luận, không có gì nghi nan. Giống như hai tráng sĩ bắt một người yếu, nướng trên ngọn lửa, trở qua trở lại tùy ý, cũng không có gì khó ngại. Nay ta cùng vị kia luận nghĩa cũng vậy, không có gì khó ngại. Trong luận nghĩa của ta, voi còn có thể bị hại, huống gì là người. Ta cũng có thể khiến voi đi về Đông, Tây, Nam, Bắc há không bằng người sao? Nay những vật vô tình như các cột kèo trong giảng đường này, ta còn khiến cho [715c01] di chuyển, huống chi cùng người biện luận, mà có thể thắng ta sao? Ta sẽ khiến ông ấy trào máu miệng ra mà chết.”

Trong số đó, hoặc có đồng tử nói như vậy:

“Ni-kiền Tử nhất định không có khả năng luận nghị¹³⁶⁹ với Sa-môn. Nhưng chỉ sợ Sa-môn Cù-đàm mới cùng luận nghị với Ni-kiền Tử thôi.”

Có người lại nói:

“Sa-môn Cù-đàm không luận nghị cùng với Ni-kiền Tử Chỉ có Ni-kiền Tử mới có khả năng luận nghị với Sa-môn thôi.”

Khi ấy, Ni-kiền Tử suy nghĩ như vậy:

“Giả sử những điều Sa-môn Cù-đàm nói như Tỳ-kheo Mã Sư, thế thì đủ cho ta đối đáp. Nếu có nghĩa gì khác, cứ nghe rồi sẽ biết.”

Bấy giờ Ni-kiền Tử dẫn năm trăm đồng tử trước sau vây quanh đi đến chỗ Thế Tôn, cùng thăm hỏi nhau, rồi ngồi qua một bên.

Ni-kiền Tử bạch Thế Tôn:

“Thế nào, Cù-đàm, Ngài có giáo giới gì? Dùng giáo giới gì để dạy cho các đệ tử?”

Phật bảo Ni-kiền Tử:

“Những điều ta nói là, sắc là vô thường. Cái gì vô thường, cái đó tức là khổ. Cái gì là khổ, cái đó tức là vô ngã. Cái gì vô ngã, cái đó tức là không. Không có nghĩa là ‘Cái kia không phải của tôi; tôi không phải của cái kia.’ Đó là điều mà người trí đã học. Thọ*, tưởng, hành, thức là vô thường. Năm thủ uẩn này là vô thường, tức là khổ. Cái gì là khổ, cái đó tức là vô ngã. Cái gì vô ngã, cái đó tức là không. Không có nghĩa là ‘Cái kia không phải của tôi; tôi không phải của cái kia.’ Giáo giới của Ta, ý nghĩa là như vậy.”

Ni-kiền Tử đáp:

“Tôi không ưa nghe ý nghĩa này. Vì sao vậy? Vì theo nghĩa tôi hiểu, sắc là thường.”

Thế Tôn bảo:

“Nay ông hãy chuyên tâm ý suy tư diệu lý, sau đó hãy nói!”

Ni-kiền Tử nói:

“Nay tôi nói sắc là thường. Với năm trăm đồng tử này, ý nghĩa ấy cũng vậy.”

Thế Tôn bảo:

“Nay ông nói sắc là thường. Với năm trăm đồng tử này, ý nghĩa ấy cũng vậy.”

Thế Tôn bảo:

“Hôm nay ông đã tự biện thuyết rồi, sao lại dẫn theo năm trăm đồng tử kia?”

Ni-kiền Tử nói:

“Nay tôi nói sắc là thường. Sa-môn muốn biện luận thế nào?”

Thế Tôn đáp:

“Nay Ta nói sắc là vô thường, cũng là vô ngã. Giả tạm họp lại mà có tên sắc này chứ không chân thật, không chắc, không bền, cũng như nắm tuyết, chúng là pháp diệt vong, là pháp biến dịch. Nay ông nói sắc là thường, vậy Ta hỏi lại ông, tùy ý mà trả lời Ta.

“Thế nào, Ni-kiền Tử, Chuyển luân Thánh vương lại có được tự tại ở trong quốc độ của mình không? Lại nữa, [716a01] Đại vương kia, muốn thả ai thì thả, muốn trói ai thì trói, có được vậy không?”

Ni-kiền Tử đáp:

“Thánh vương này có quyền lực tự tại đó, muốn giết ai thì giết; muốn trói ai thì trói.”

Thế Tôn bảo:

“Thế nào, Ni-kiền Tử, Chuyển luân Thánh vương rồi sẽ già không? Đầu có bạc, mặt có nhăn nhăn, y phục có bẩn không?”

Khi ấy, Ni-kiền Tử im lặng không đáp. Thế Tôn hỏi lại ba lần, ông cũng ba lần im lặng không đáp lại.

Lúc ấy, lực sĩ Kim cang Mật Tích cầm chày kim cương ở giữa hư không, bảo rằng:

“Nếu ông không trả lời, ta sẽ đập đầu ông vỡ thành bảy mảnh ngay trước mặt Như Lai.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Ni-kiền Tử:

“Ông hãy quan sát giữa hư không!”

Lúc ấy, Ni-kiền Tử ngược nhìn lên hư không, thấy lực sĩ kim cang Mật Tích, lại nghe trên hư không có tiếng nói rằng: ‘Nếu ông không trả lời Như Lai, ta sẽ đập đầu ông vỡ thành bảy mảnh.’ Nghe xong, hoảng sợ, y lông dựng đứng, bạch với Thế Tôn:

“Cúi xin Cù-đàm hãy cứu vớt. Xin hỏi lại. Con sẽ đáp ngay.”

Lúc ấy, Thế Tôn hỏi:

“Thế nào, Ni-kiền Tử, Chuyển luân Thánh vương sẽ lại già không? Cũng sẽ tóc bạc, răng rụng, da chùn, mặt nhăn hay không?”

Ni-kiền Tử đáp:

“Tuy Sa-môn Cù-đàm nói vậy, nhưng theo tôi hiểu thì sắc là thường.”

Thế Tôn bảo:

“Ông hãy suy nghĩ cho kỹ, sau đó mới nói. Nghĩa trước và sau không tương ưng với nhau. Ta chỉ luận, Thánh vương sẽ già không? Đầu sẽ bạc, răng sẽ rụng, da chùn, mặt nhăn hay không?”

Ni-kiền Tử nói:

“Chuyển luân Thánh vương vẫn bị già.”

Thế Tôn nói:

“Chuyển luân Thánh vương có thể tự tại trong nước của mình, vì sao lại không thể trừ khử già, bệnh, chết; nói rằng: ‘Ta không cần cái già, bệnh, chết. Ta thường hằng.’? Giả sử có như vậy, nhưng nghĩa này có hứa khả được chăng?”

Ni-kiền Tử im lặng không đáp, buồn rầu không vui, im lặng không nói. Khi này, thân thể Ni-kiền Tử toát mồ hôi hột, mồ hôi ra ướt cả áo, thấm chỗ ngồi, cho đến dưới đất.

Thế Tôn bảo:

“Ni-kiền Tử lúc ở giữa đại chúng, ông đã rống tiếng sư tử bảo: ‘Các đồng tử, hãy cùng tôi đến chỗ Cù-đàm để tranh luận. Tôi sẽ hàng phục Cù-đàm như nắm lông một con dê lông dài, kéo đi phía Đông hay phía Tây tùy ý. Cũng như voi đi lại tự do ở trong rừng sâu, không có gì phải [716b01] sợ hãi. Cũng như hai người lực lưỡng bắt một người yếu ớt nướng trên lửa, xoay qua xoay lại tùy ý.’ Ông còn nói rằng, ‘Luận nghị của tôi còn có thể giết con voi lớn. Khi tôi luận nghị với những thứ vô tình như cây cỏ, cột kèo các thứ, tôi cũng có thể khiến chúng phải cúi đầu khuất phục, làm cho chúng toát mồ hôi nách.’”

Bấy giờ, Thế Tôn vén ba y cho Ni-kiền Tử xem, rồi nói:

“Ông hãy xem, nách của Như Lai không có một giọt mồ hôi. Còn ông thì ngược lại, mình đầy mồ hôi, thậm chí rơi xuống đất.”

Lúc ấy, Ni-kiền Tử vẫn im lặng không đáp.

Bấy giờ, ở trong chúng đó có một đồng tử tên Đầu-ma¹³⁷⁰. Đồng tử Đầu-ma bạch Thế Tôn:

“Nay con nhận thấy có điều có thể áp dụng, và con muốn nói.”

Thế Tôn đáp:

“Hãy nói tùy ý.”

Đồng tử Đầu-ma bạch Phật:

“Giống như cách thôn làng không xa, có ao tắm tốt. Trong ao tắm kia có một con cua.¹³⁷¹ Nhân dân già trẻ, nam nữ, trong thôn đến ao tắm đó vớt con trùng này ra, rồi lấy gạch đá đập nát chân tay của nó. Trùng này dù muốn trở xuống nước, rốt cuộc không làm được việc này. Ni-kiền Tử này cũng như vậy, ban đầu rất mạnh bạo tranh luận với Như Lai, lòng ôm tật đố, ý ôm kiêu mạn. Như Lai đã diệt trừ sạch chúng vĩnh viễn không còn sót. Ni-kiền Tử này không bao giờ còn dám trở lại chỗ Như Lai để biện luận nữa.”

Khi ấy, Ni-kiền Tử nói với đồng tử Đầu-ma:

“Người ngu si không phân biệt chân hay ngụy. Ta không nói chuyện với người, mà ta đang biện luận với Sa-môn Cù-đàm.”

Ni-kiền Tử bạch Phật:

“Tôi chỉ hỏi nghĩa lý. Xin Ngài nói lại.”

Thế Tôn đáp:

“Thế nào, Ni-kiền Tử, Chuyển luân Thánh vương muốn khiến cho già bệnh chết không đến, có thể được vậy không? Thánh vương kia có được toại nguyện không?”

Ni-kiền Tử đáp:

“Không thể toại nguyện như vậy được.”

“Muốn cho có sắc này, muốn cho không có sắc này, có được toại nguyện không?”

Ni-kiền Tử đáp:

“Không được, thưa Cù-đàm.”

Thế Tôn bảo:

“Thế nào, Ni-kiền Tử, sắc là thường hay vô thường?”

Ni-kiền Tử đáp:

“Sắc là vô thường.”

“Nếu vô thường, nó là pháp biến dịch. Ông có thấy ‘Cái này là ta; ta là của cái kia’ không?”

Đáp:

“Không, thưa Cù-đàm.”

“Thọ*, tướng, hành, thức, là thường hay là vô thường?”

Đáp:

“Vô thường.”

“Nếu vô thường, nó là pháp biến dịch, [716c01] ông có thấy nó có không?”

Đáp:

“Không.”

Thế Tôn hỏi:

“Năm thủ uẩn này là thường hay vô thường?”

Ni-kiền Tử đáp:

“Là vô thường.”

Phật hỏi:

“Nếu là vô thường, nó là pháp biến dịch, ông có thấy nó có không?”

Đáp:

“Không.”

“Thế nào, Ni-kiền Tử, ông đã nói là thường, như vậy không phải là trái ngược với nghĩa lý này hay sao?”

Lúc ấy, Ni-kiền Tử bạch Thế Tôn:

“Nay con ngu si không phân biệt chân đế nên khởi ý muốn này, là cùng tranh luận với Cù-đàm rằng ‘Sắc là thường.’ Giống như mãnh thú sư tử từ xa trông thấy người đến mà có tâm sợ hãi sao? Hoàn toàn không có việc này. Hôm nay Như Lai cũng như vậy, không có mảy may nào. Nay con say mê chưa hiểu nghĩa sâu mới dám xúc phạm. Sa-môn Cù-đàm đã dạy quá nhiều. Giống kẻ mù được mắt, người điếc được nghe thâu, người mê thấy đường, người không mắt thấy sắc. Cũng như vậy, Sa-môn Cù-đàm đã dùng vô số phương tiện thuyết pháp cho con. Nay con xin tự quy y Phật, Pháp, Tăng, từ nay trở về sau trọn đời làm người Ưu-bà-tắc, không sát sanh nữa. Cúi xin Phật và Tỳ-kheo Tăng nhận lời thỉnh của con, muốn cúng bữa ăn cho Phật và Tỳ-kheo Tăng.”

Bấy giờ, Thế Tôn im lặng nhận lời. Khi Ni-kiền Tử thấy Thế Tôn im lặng nhận lời, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, nhiễu quanh Phật ba vòng, đánh lễ sát chân rồi đi. Đến chỗ các đồng tử ở thành Tỳ-xá-ly, ông nói các đồng tử:

“Các cậu có cúng ta vật gì thì hãy mang đến ngay cho tôi để tôi bày biện, chớ để trễ thời. Nay tôi đã thỉnh Phật và Tỳ-kheo tăng, ngày mai sẽ tôi cúng bữa ăn.”

Lúc ấy, các đồng tử liền mang các thứ đồ ăn thức uống đến cho ông. Đêm ấy, Ni-kiền Tử chuẩn bị soạn các loại đồ ăn thức uống ngon lành, trải tọa cụ tốt, rồi đến bạch: “Đã đến giờ, cúi xin hạ cố.”

Đến giờ, Thế Tôn đắp y, mang bát, dẫn chúng tăng vào thành Tỳ-xá-ly, đến nhà Ni-kiền Tử. Đến rồi, ngồi vào chỗ ngồi. Các Tỳ-kheo cũng ngồi theo thứ lớp. Lúc này, Ni-kiền Tử thấy Phật và chúng tăng đã an tọa, tự tay dâng các thứ đồ ăn thức uống. Sau khi thấy Phật và Tỳ-kheo tăng thọ trai xong, đã dùng nước rửa, ông lấy một chiếc ghế nhỏ, ngồi trước Như Lai để nghe pháp.

Bấy giờ, Thế Tôn tuần tự thuyết giảng cho ông các đề tài vi diệu; các đề tài về bố thí, [717a01] về trì giới, về sanh thiên; dục là ô uế, dâm là hạnh bất tịnh, giải thoát là an lạc. Khi Thế Tôn thấy tâm ý của Ni-kiền Tử đã khai mở, như những gì mà chư Phật Thế Tôn thường thuyết pháp, về khổ, tập, tận, đạo, Ngài cũng vì Ni-kiền Tử nói hết. Lúc ấy, Ni-kiền Tử liền ngay trên chỗ ngồi các trần cấu sạch hết, được mắt pháp trong sạch.

Lúc này, Thế Tôn liền nói kệ:

Cúng tế, lửa hơn hết;

Thi thơ, tụng đứng đầu;

Vua, tôn quý loài người;

Biển là nguồn các sông;

Các sao, trăng sáng nhất;

Ánh sáng, mặt trời nhất.

Trên dưới và bốn phương,

Mọi vật sanh bởi đất,

Trời cùng với Nhân loại:

Phật là vô thượng tôn.

Ai muốn cầu đức kia,

Tam-phật* là tối thượng.

Sau khi Thế Tôn nói bài kệ này xong, Ngài đứng dậy ra đi.

Lúc ấy, năm trăm đệ tử của Ni-kiền Tử nghe thầy mình nhận sự giáo hóa của Phật, mọi người bảo nhau: “Sao Đại sư của chúng ta lại tôn Cù-đàm làm Thầy?” Rồi các đệ tử ấy ra khỏi thành Tỳ-xá-ly, đứng chờ ở giữa đường. Trong lúc đó, Ni-kiền Tử đến chỗ Phật để nghe Pháp. Bấy giờ, Thế Tôn nói pháp cho Ni-kiền Tử, khích lệ khiến hoan hỷ. Ni-kiền Tử sau khi nghe pháp xong, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân liền lui đi.

Lúc ấy, các đệ tử của Ni-kiền Tử từ xa thấy thầy mình đến, mọi người bảo nhau: “Đệ tử của Sa-môn Cù-đàm đang đi đến. Chúng ta hãy lấy gạch đá giết chết ông ta.”

Khi nghe tin Ni-kiền Tử bị các đệ tử giết, các đồng tử liền đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Các đồng tử bạch Thế Tôn: “Ni-kiền Tử mà Như Lai đã giáo hóa nay đã bị các đệ tử giết. Nay đã qua đời, ông ấy sanh nơi nào?”

Thế Tôn nói:

“Ông ấy là một người có đức, đầy đủ bốn Đệ, đã dứt sạch ba kết sử, thành quả Tu-đà-hoàn, chắc chắn dứt sạch gốc khổ. Hôm nay, mạng chung sanh lên cõi trời Tam thập tam. Sau này khi gặp Phật Di-lặc, vị ấy sẽ dứt sạch gốc khổ. Đó là nghĩa của nó, hãy niệm tu hành.”

Các đồng tử bạch Phật rằng:

“Kỳ lạ thay, hy hữu thay! Ni-kiền Tử này đến chỗ Thế Tôn để tranh luận hơn thua rồi lại tự trói chặt bởi lý luận của chính mình, đến nhận sự giáo hóa của Như Lai. Phàm đã gặp Như Lai thì hoàn toàn không uổng phí. Giống như có người vào biển tìm châu báu, nhất định có thu hoạch, không bao giờ trở về không. Ở đây cũng như vậy, nếu có chúng sanh nào mà đến chỗ Thế Tôn, chắc chắn sẽ được Pháp bảo, quyết không có trở về không.”

Bấy giờ, Thế Tôn vì các thiếu niên nói Pháp vi diệu, khiến họ hoan hỷ.

Sau khi nghe Phật thuyết pháp, các đồng tử từ chỗ ngồi đứng dậy, nhiễu Phật ba vòng, đánh lễ sát chân rồi ra về.

Các đồng tử sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành. ¹³⁷²

---o0o---

38 . PHẨM LỤC

KINH SỐ 01¹³⁷³

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có sáu loại sức mạnh phàm thường.¹³⁷⁴ Những gì là sáu? Trẻ con dùng tiếng khóc làm sức mạnh, muốn nói điều gì cốt trước phải khóc. Người nữ dùng sân hận làm sức mạnh, nổi sân hận rồi sau đó mới nói. Sa-môn, bà-la-môn dùng nhẫn nhục làm sức mạnh, thường nghĩ tự hạ mình và hạ mình đối với người sau đó mới trình bày. Quốc vương dùng kiêu ngạo¹³⁷⁵ làm sức mạnh, dùng thế lực cường hào để nói chuyện. Song A-la-hán dùng sự tinh chuyên làm sức mạnh để nói chuyện. Chư Phật Thế Tôn thành tựu đại từ bi, dùng đại bi làm sức mạnh để làm lợi khắp chúng sanh.¹³⁷⁶

“Này các Tỳ-kheo, đó gọi là có sáu sức mạnh đời thường này. Cho nên, các Tỳ-kheo hãy học điều này như vậy.

Bấy giờ các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người hãy tư duy về tướng vô thường, [717c] phát triển tướng vô thường, đoạn hết ái dục giới, ái sắc giới, ái vô sắc giới, cũng đoạn vô minh, kiêu mạn. Giống như lấy lửa đốt cây cỏ, cháy sạch hết không còn lưu dấu vết nào. Ở đây cũng như vậy, tu tướng vô thường, dứt sạch dục ái, sắc ái và vô sắc ái, vô minh, kiêu mạn, viển không còn tàn dư. Vì sao vậy? Khi Tỳ-kheo tu tướng vô thường thì không có tâm dục. Do không có tâm dục nên có thể phân biệt pháp, tư duy nghĩa của nó, không có sầu ưu khổ não. Do tư duy nghĩa pháp thì tu hành không còn ngu si, sai lầm. Nếu thấy có ai tranh cãi, vị ấy liền tự nghĩ: ‘Các hiền sĩ này không tu tướng vô thường, không phát triển tướng vô thường cho nên đưa đến tranh cãi này. Vị ấy do tranh cãi, không quán nghĩa của nó. Do không quán nghĩa của nó nên tâm mê lầm. Vị ấy đã chấp vào sai lầm này nên khi chết rơi vào trong ba đường dữ là ngạ quỷ, súc sanh, địa ngục. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tu tướng vô thường và phát triển tướng vô thường, liền không còn tướng sân hận, ngu si, cũng có thể quán pháp và quán nghĩa của nó. Nếu sau khi chết sẽ sanh về ba đường lành trời, người, và dẫn đến Niết-bàn.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bảy giờ các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03¹³⁷⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời Phật ở tại bên bờ sông Ưu-ca-chi.¹³⁷⁸ Bảy giờ, Thế Tôn đến dưới một gốc cây, tự trải tọa cụ mà ngồi, chánh thân, chánh ý, buộc niệm trước mặt.

Lúc ấy, có một bà-la-môn đi đến chỗ kia. Thấy dấu chân của Thế Tôn rất kỳ diệu, bà-la-môn này nghĩ thầm: ‘Đây là dấu chân của người nào, là trời, rồng, quỷ thần, càn-thát-bà,¹³⁷⁹ a-tu-la, người hay phi nhân hay là Phạm thiên tổ tiên của ta?’ Lúc ấy, bà-la-môn liền theo dấu chân mà đi tới, từ xa trông thấy Thế Tôn ngồi dưới một gốc cây chánh thân, chánh ý, buộc niệm trước mặt. Thấy vậy, ông bèn hỏi:

“Ông là vị trời chăng?”

Thế Tôn bảo:

“Ta chẳng phải là trời.”

“Là càn-thát-bà chẳng?”

Thế Tôn đáp:

“Ta cũng chẳng phải là càn-thát-bà.”

“Là rỗng chẳng?”

Đáp:

“Ta chẳng phải là rỗng.”

“Là dạ-xoa chẳng?”

Phật bảo bà-la-môn:

“Ta chẳng phải là dạ-xoa.”

“Là Tổ phụ chẳng?”

“Ta chẳng phải là Tổ [718a] phụ.”

Lúc ấy, bà-la-môn hỏi Thế Tôn:

“Vậy Ngài là ai?”

Thế Tôn nói:

“Người có ái thì có thủ¹³⁸⁰, có thủ thì có tham ái, nhân duyên hội hợp sau đó từng cái sanh ra nhau như vậy, như vậy, năm khổ thủ uẩn không bao giờ chấm dứt. Vì đã biết ái rồi, thì biết năm dục, cũng biết sáu trần ngoài và sáu xứ trong, tức biết gốc ngọn thủ uẩn này.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Thế gian có ngũ dục;

Ý là vua¹³⁸¹ thứ sáu.

Biết sáu pháp trong ngoài.

Nên niệm diệt gốc khổ.

“Cho nên phải tìm phương tiện diệt trừ sáu sự trong ngoài. Bà-la-môn, hãy học điều như vậy.”

Bà-la-môn nghe Phật dạy như vậy, tư duy nghiên ngẫm, ôm ấp trong tâm không rời, liền từ trên chỗ ngồi dứt sạch trần cấu, được mắt pháp trong sạch.

Bấy giờ bà-la-môn nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Xưa, trong lúc Ta còn là Bồ tát, chưa thành Phật đạo, có nghĩ như vậy: ‘Thế gian này rất là cần khổ, có sanh, có già, có bệnh, có chết, mà không đạt được cùng tận nguồn gốc của năm thủ uẩn này.’ Lúc ấy, Ta lại tự nghĩ: ‘Vì nhân duyên gì mà có sanh, già, bệnh, chết, lại vì nhân duyên gì đưa đến tai họa này?’ Trong khi đang tư duy, Ta lại sanh khởi ý nghĩ như vậy: ‘Có sanh thì có già, bệnh, chết.’”

“Trong lúc đang tư duy, bấy giờ Ta lại tự nghĩ: ‘Vì nhân duyên gì có sanh?’ Ở đây, do hữu mà có sinh. Lại tự nghĩ như vậy: ‘Hữu do đâu mà có?’ Trong khi đang tư duy, lại tự nghĩ như vậy: ‘Hữu này do thủ* mà có hữu.’ Lại tự nghĩ: ‘Thủ này do đâu mà có?’ Bấy giờ, Ta dùng trí quán sát: ‘Do ái mà có thủ.’ Lại tư duy nữa: ‘Ái này do đâu mà sinh?’ Lại quán sát nữa: ‘Do thọ mà có ái.’ Lại tư duy nữa: ‘Thọ này do đâu mà sinh?’ Trong khi đang quán sát: ‘Do xúc mà có thọ này,’ lại tự nghĩ tiếp: ‘Xúc này do đâu mà có?’ Lúc Ta khởi suy niệm này: ‘Duyên sáu xứ mà có sự xúc này,’ thời Ta lại tư duy: ‘Sáu xứ này do đâu mà có?’ Lúc quán sát: ‘Do danh sắc mà có sáu xứ,’ thì Ta lại tự nghĩ: ‘Danh sắc do đâu mà có?’ Khi quán sát: ‘Do thức mà có danh sắc,’ thì Ta lại tự nghĩ: ‘Thức do [718b]đâu mà có?’ Khi quán sát: ‘Do hành sinh thức,’ thì Ta lại tự nghĩ: ‘Hành do đâu mà sinh?’ Khi quán sát, lại thấy: ‘Hành do vô minh mà sinh.’”

“Vô minh duyên hành, hành duyên thức, thức duyên danh sắc, danh sắc duyên sáu xứ, sáu xứ duyên xúc, xúc duyên thọ, thọ duyên ái, ái duyên thủ, thủ duyên hữu, hữu duyên sanh, sanh duyên chết, chết duyên buồn rầu khổ não không thể nói hết. Đó gọi là sự tập khởi của khổ thủ uẩn như vậy.

“Bấy giờ, Ta lại tự nghĩ: ‘Do nhân duyên gì già, bệnh, chết diệt?’ Khi Ta quan sát, thấy rằng: ‘Sanh diệt thì già, bệnh, chết diệt.’ Ta lại tự nghĩ như vậy: ‘Do đâu mà không sinh?’ Quán sát gốc của sinh thì thấy: ‘Hữu diệt thì sanh diệt.’ Ta lại nghĩ: ‘Do đâu không có hữu?’ Lại tự nghĩ như vậy: ‘Không thủ thì không hữu.’ Ta lại nghĩ: ‘Do đâu mà thủ diệt?’ Khi Ta quan sát, thấy rằng: ‘Ái diệt thì thủ diệt.’ Lại tự nghĩ như vậy: ‘Do gì mà diệt ái?’ Ta lại quan sát thấy: ‘Thọ diệt thì ái diệt.’ Lại tư duy: ‘Do gì mà thọ diệt?’ Khi quan sát thấy: ‘Xúc diệt thì thọ diệt.’ Lại tư duy: ‘Do gì mà xúc diệt?’ Lúc quan sát thấy: ‘Sáu xứ diệt thì xúc diệt.’ Lại quán sát: ‘Sáu xứ này do gì mà diệt?’ Lúc đang quan sát, Ta thấy: ‘Danh sắc diệt thì sáu xứ diệt.’ Lại quán sát: ‘Do gì danh sắc diệt? Thức diệt thì danh sắc diệt.’ Lại quán: ‘Thức này do gì mà diệt?’ Hành diệt thì thức diệt.’ Lại quán: ‘Hành này do gì mà diệt?’ Si diệt thì hành diệt. Hành diệt thì thức diệt, thức diệt thì danh sắc diệt, danh sắc diệt thì sáu xứ diệt, sáu xứ diệt thì xúc diệt, xúc diệt thì thọ diệt, thọ diệt thì ái diệt, ái diệt thì thủ diệt, thủ diệt thì hữu diệt, hữu diệt thì sinh diệt, sinh diệt thì già, bệnh, diệt; già bệnh diệt thì tử diệt. Đó gọi là năm thủ uẩn diệt.

“Bấy giờ, Ta lại tự nghĩ như vậy: ‘Thức này là đầu mối tối sơ đưa con người đến sanh, già, bệnh, chết này, nhưng lại không thể biết nguồn gốc của sinh, già, bệnh, chết này. Giống như có người ở trong rừng đi theo con đường nhỏ, đi tới trước một chút thì gặp một con đường lớn cũ, là nơi ngày xưa mọi người đi trên đó. Lúc này, người ấy liền đi theo con đường đó, đi tới trước một chút nữa lại thấy thành quách xưa, vườn cảnh ao tắm thấy đều rất tốt tươi. Nhưng trong thành kia không có người ở. Người này thấy [718c] rồi, quay trở về bản quốc, đến trước tâu vua:

“Hôm qua dạo chơi núi rừng, tôi gặp thành quách tốt, cây cối sum suê tươi tốt, nhưng trong thành ấy không có người dân. Đại vương hãy cho nhân dân đến cư trú ở thành kia.”

“Nghe người ấy nói xong, bấy giờ quốc vương liền cho nhân dân ở. Nhờ vậy thành quách này trở lại như xưa, nhân dân đông đúc, vui vẻ vô cùng.

“Các Tỳ-kheo, nên biết, khi xưa lúc Ta chưa thành Bồ-tát, học đạo ở trong núi, thấy nơi chốn du hành của chư Phật xa xưa, liền theo con đường này, liền biết được nguồn gốc sinh khởi của sanh, già, bệnh, chết. Có sinh thì có diệt, thấy đều phân biệt, biết sinh khởi, sinh tập, sinh diệt, và sinh đạo, thấy đều biết rõ ràng. Hữu, thủ, ái, thọ, xúc, sáu xứ, danh sắc, thức, hành, vô minh cũng lại như vậy. Vô minh khởi thì hành khởi, những gì được hành tạo lại do thức. Nay Ta đã biết rõ thức, nên nay vì chúng bốn bộ mà nói về gốc này; tất cả đều phải biết chỗ phát sanh nguồn gốc này: biết khổ, biết tập, biết diệt, biết đạo, hãy suy niệm cho rõ ràng. Đã biết sáu xứ thì biết sanh, già, bệnh, chết; sáu xứ diệt thì sanh, già, bệnh, chết diệt. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện diệt trừ sáu xứ.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn đang thuyết Pháp cho vô số, trăm ngàn vạn chúng. Khi ấy, A-na-luật ở trên chỗ ngồi kia. A-na-luật ở giữa đại chúng mà ngủ gục. Khi Phật thấy A-na-luật ngồi ngủ, liền nói kệ này:

Nghe Pháp ưa ngủ nghĩ;

Ý không có thác loạn.

Những pháp Hiền thánh nói

Là điều kẻ trí ưa.

Giống như hồ nước sâu,

Lắng trong không bọt dơ.

Người nghe Pháp như vậy,

Hưởng vui, tâm thanh tịnh. ¹³⁸²

Cũng như tảng đá lớn,

Gió lay không thể động.

Như vậy, được khen chê,

Tâm không có dao động. ¹³⁸³

Lúc ấy, Thế Tôn bảo A-na-luật:

“Ông sợ pháp vua và sợ giặc cướp mà hành đạo sao?”

A-na-luật đáp:

“Thưa không, Thế Tôn!”

Phật hỏi A-na-luật **[719a]**:

“Vì sao ông xuất gia học đạo?”

A-na-luật bạch Phật:

“Vì ghê tởm già, bệnh, chết, buồn rầu, khổ não này. Vì bị khổ bức bách, muốn dứt bỏ, cho nên xuất gia học đạo.”

Thế Tôn bảo:

“Nay ông là thiện gia nam tử với lòng tin kiên cố xuất gia học đạo. Hôm nay chính Thế Tôn đang thuyết pháp, vì sao ở trong đây ngủ gục?”

Lúc ấy, tôn giả A-na-luật liền rời chỗ ngồi đứng dậy, vén áo bày vai phải, quỳ gối, chấp tay bạch Phật:

“Từ nay về sau, thân thể tan nát, con quyết cũng không ngồi trước Thế Tôn mà ngủ gục.”

Lúc ấy, tôn giả A-na-luật suốt đêm đến sáng không ngủ, nhưng không thể trừ được mê ngủ, nhãn căn dần dần tổn thương.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo A-na-luật:

“Sự nỗ lực tinh tấn của người tương ưng với trạo cử. Nếu lại biếng nhác, thì nó tương ưng với kết. Hành trì của người hiện nay là nên ở giữa.”

A-na-luật bạch Phật:

“Ồ trước Như Lai con đã thê, nay không thể làm ngược lại bốn nguyện.”

Sau đó, Thế Tôn bảo Kỳ-vục:

“Hãy chữa trị mắt cho A-na-luật.”

Kỳ-vục đáp:

“Nếu A-na-luật chịu ngủ nghỉ chút ít thì con mới chữa mắt được.”

Thế Tôn bảo A-na-luật:

“Người nên ngủ. Vì sao vậy? Tất cả pháp do ăn mà tồn tại, không ăn thì không tồn tại. Mắt lấy ngủ nghỉ làm thức ăn. Tai lấy âm thanh làm thức ăn. Mũi lấy mùi thơm làm thức ăn. Lưỡi lấy vị làm thức ăn. Thân lấy sự trơn láng làm thức ăn. Ý lấy pháp làm thức ăn. Nay Ta cũng nói, Niết-bàn cũng có thức ăn.”

A-na-luật bạch Phật:

“Niết-bàn lấy gì làm thức ăn?”

Phật bảo A-na-luật:

“Niết-bàn lấy sự không phóng dật làm thức ăn. Nương vào không phóng dật đến được vô vi.”

A-na-luật bạch Phật:

“Tuy nói mắt lấy ngủ nghỉ làm thức ăn, nhưng con không kham ngủ nghỉ.”

Bấy giờ, A-na-luật đang vá y phục cũ thì mắt từ từ bị hư hoại, nhưng được thiên nhãn không có tỳ vết. Lúc ấy, A-na-luật dùng pháp thường để vá y phục, nhưng không thể xỏ chỉ qua lỗ kim. A-na-luật liền tự nghĩ: “Các vị đắc đạo A-la-hán trên thế gian hãy xỏ kim cho tôi.”

Lúc ấy, Thế Tôn, bằng thiên nhãn thanh tịnh, nghe âm thanh này: “Các vị đấng đạo A-la-hán trên thế gian hãy xỏ kim cho tôi.” Thế Tôn liền đến chỗ A-na-luật, bảo rằng:

“Ông đưa kim [719b] lại đây Ta xỏ cho.”

A-na-luật bạch Phật:

“Vừa rồi con có kêu gọi những ai ở thế gian muốn cầu phước kia, thì hãy xỏ kim cho con.”

Thế Tôn đáp:

“Người cầu phước thế gian không có ai hơn Ta. Như Lai đối với sáu pháp không bao giờ nhàm chán. Những gì là sáu? Một là bố thí, hai là giáo giới, ba là nhẫn nhục, bốn là thuyết pháp thuyết nghĩa, năm là giúp đỡ chúng sanh, sáu là cầu Đạo Vô thượng Chánh chơn. Nay A-na-luật, đó gọi là Như Lai đối với sáu pháp này không bao giờ nhàm chán.”

A-na-luật bạch:

“Thân Như Lai là Pháp thân chân thật, còn muốn cầu Pháp gì nữa? Như Lai đã vượt qua biển sanh tử, lại thoát ái trước, mà nay vẫn đứng đầu trong những người cầu phước!”

Thế Tôn bảo:

“Đúng vậy, A-na-luật! Như lời ông nói: ‘Như Lai cũng biết sáu pháp này mà không bao giờ nhàm chán. Nếu chúng sanh nào biết những việc làm nơi thân, miệng, ý là nguồn gốc của tội ác, sẽ không bao giờ rơi vào ba đường dữ. Do chúng sanh kia không biết nguồn gốc tội ác nên đoạ vào trong ba đường dữ.’”

Rồi Thế Tôn nói kệ này:

Lục mà thế gian có,

Tồn tại trong trời người;

Lục phước là hơn hết.

Do phước được thành Phật.

“Cho nên, A-na-luật, hãy tìm cầu phương tiện được sáu pháp này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06¹³⁸⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Lúc ấy, một số các Tỳ-kheo vào thành Xá-vệ khát thực, nghe thấy bên ngoài cửa cung vua Ba-tư-nặc có đám đông người dân giơ tay kêu gào, tỏ vẻ oán trách: ‘Trong nước có giặc cướp tên Ương-quật-ma¹³⁸⁵ hết sức hung bạo, giết hại người vô số, không từ bi đối với hết thảy chúng sanh. Nhân dân trong nước không ai là không kinh tởm lo sợ. Mỗi ngày, nó giết một người, lấy một ngón tay xâu thành chuỗi, cho nên gọi là nó là “Chuỗi Ngón Tay.”¹³⁸⁶ Cúi xin Đại vương hãy đi đánh bắt.’

Các Tỳ-kheo sau khi khát thực xong, trở về tinh xá Kỳ-hoàn, râu cắt y bát, lấy toạ cụ vắt lên vai, đến chỗ Thế Tôn, đảnh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

[719c] “Chúng con một số đông vào thành Xá-vệ khát thực nghe thấy bên ngoài cung vua có nhiều người dân kêu than oán trách: ‘Nay trong nước có giặc cướp tên Ương-quật-ma là người hung bạo, không có tâm từ, giết hại hết thảy chúng sanh. Người chết, đất nước trống không, đều do kẻ ấy. Nó lại lấy ngón tay người xâu làm tràng hoa.’”

Thế Tôn nghe các Tỳ-kheo kia nói xong, liền rời chỗ ngồi đứng dậy, im lặng ra đi.

Thế Tôn ngay sau đó đi đến chỗ tên giặc kia. Những người kiếm củi, nhặt cỏ, người đi cày, người chăn bò, dê, thấy Thế Tôn đi vào con đường ấy, đều bạch với Phật:

“Sa-môn, chớ có đi theo con đường này. Vì sao vậy? Cảnh đường này có giặc cướp tên Ương-quật-ma đang ở đó. Người dân muốn đi vào đường này

thì phải tập hợp mười người, hoặc hai mươi người, hoặc ba mươi, bốn mươi, năm mươi người, mà vẫn không qua được, bị Ương-quật-ma bắt giết hết. Nhưng Sa-môn Cù-đàm đi một mình không có bạn sẽ bị Ương-quật-ma quấy nhiễu, chuyện này phải cảnh giác.”

Thế Tôn tuy nghe những lời này, nhưng vẫn đi tới, không dừng lại.

Trong lúc đó, mẹ Ương-quật-ma đem thức ăn đến chỗ Ương-quật-ma. Lúc này, Ương-quật-ma tự nghĩ: ‘Chuôi ngón tay của ta đã đủ số chưa?’ Nó bèn đếm, số ngón tay vẫn chưa đủ. Lại đếm trở lại, chỉ thiếu một ngón tay người. Ương-quật-ma nhìn quanh quất hai bên, tìm một người lạ để bắt giết, nhưng nhìn khắp bốn phía đều không thấy người. Nó liền tự nghĩ: ‘Thầy ta có dạy, nếu giết hại mẹ thì tất sẽ sanh thiên. Nay mẹ ta đã tự đến đây, ta hãy bắt giết, được đủ số ngón tay là được sanh lên trời.’

Rồi Ương-quật-ma dùng tay trái nắm đầu mẹ, tay phải rút kiếm nói với mẹ: ‘Mẹ ơi, hãy đứng lại một lát.’

Lúc ấy, Thế Tôn liền nghĩ: ‘Ương-quật-ma này đang tạo ngũ nghịch.’ Ngài lập tức phóng ánh sáng từ giữa chặng mày chiếu khắp núi rừng ấy. Lúc ấy, Ương-quật-ma Thấy ánh sáng này, liền nói với mẹ: ‘Đây là ánh sáng gì mà chiếu khắp núi rừng này? Chẳng phải nhà vua tập hợp binh chúng đem công phạt ta ư?’

Lúc ấy, người mẹ bảo:

“Con ơi, nên biết, đây chẳng phải ánh sáng của mặt trời, mặt trăng hay lửa, cũng chẳng phải ánh sáng của Đế Thích, Phạm Thiên vương.”

Bấy giờ, người mẹ liền nói kệ này:

Chẳng phải ánh sáng lửa.

Trời, trăng, hay Thích, Phạm.

[720a] Chim thú không kinh sợ,

Vẫn ca hát như thường.

Ánh sáng rất thanh tịnh,

Khiến người vui vô lượng.

Ắt là đấng Tối thắng,

Thập lực, đến chốn này.

Trong cõi trời và người,

Thiên nhân nhìn thế giới;

Vì muốn độ cho con

Thế Tôn đến nơi này.

Bấy giờ, Ương-quật-ma nghe đến tiếng Phật, vui mừng hơn hờ, không tự
dừng được, liền nói:

“Thầy con cũng giáo giới, bảo con: ‘Nếu con có thể giết mẹ, hay Sa-môn
Cù-đàm, thì có thể sanh lên trời Phạm thiên.’”

Lúc ấy, Ương-quật-ma bảo mẹ:

“Nay Mẹ đứng đây! Trước hết con bắt giết Sa-môn Cù-đàm giết, sau đó hãy
ăn.”

Ương-quật-ma liền bỏ mẹ ra mà chạy đuổi theo Thế Tôn. Từ xa trông thấy
Thế Tôn đi đến, giống như khối vàng, chiếu khắp mọi nơi. Nó cười mà nói
rằng: ‘Nay Sa-môn này nhất định ở trong tay ta, tất sẽ giết không nghi ngại.
Nhân dân muốn đi vào đường này, họ đều tập hợp đông người, mà đi đường
này. Vậy mà Sa-môn này đơn độc không bạn bè. Nay ta sẽ bắt giết ông ta.’”

Rồi Ương-quật-ma liền rút kiếm ra, đi ngược về phía Thế Tôn. Trong lúc đó,
Thế Tôn liền quay ngược đường lại, từ từ mà đi. Nhưng Ương-quật-ma chạy
rượt theo cũng không thể nào kịp. Khi ấy, Ương-quật-ma bạch Thế Tôn:

“Sa-môn, dừng lại! dừng lại!”

Thế Tôn bảo:

“Ta đã tự dừng rồi. Tự ngươi không dừng!”

Ương-quật-ma vừa chạy, vừa từ xa nói kệ này:

Đi, mà lại nói dừng.

Lại bảo ta không dừng.

Nói nghĩa này cho tôi:

Ông dừng, tôi không dừng?

Lúc ấy, Thế Tôn liền dùng kệ đáp:

Thế Tôn nói đã dừng,

Vì không hại hết thầy.

Nay người có tâm giết,

Không lìa xa nguồn ác.

Ta dừng nơi tâm từ;

Thương giúp cả mọi người.

Người gieo nhân địa ngục,

Không lìa xa nguồn ác.

Ương-quật-ma nghe bài kệ này, liền tự nghĩ: “Ta đã làm việc ác thật sao? Còn thầy bảo ta: ‘Đó là đại tể đàn, được quả báo lớn, [720b] nếu có thể bắt giết một ngàn người, lấy ngón tay xâu thành chuỗi, thì được quả như sở nguyện mình. Người như vậy, sau khi chết vào chỗ lành, sanh lên trời. Nếu bắt giết mẹ ruột và Sa-môn Cù-đàm thì sẽ sanh lên Phạm thiên.’” Lúc ấy, Phật liền dùng oai thần, khiến thần thức của nó chợt sáng: “Các sách vở của bà-la-môn cũng có nói rằng Như Lai ra đời rất là khó gặp, thật lâu, ức kiếp mới xuất hiện một lần. Khi vị ấy ra đời, độ người chưa độ, giải thoát người chưa giải thoát. Vị ấy nói Pháp diệt trừ sáu kiến chấp. Sao gọi là sáu? Người nói có ngã kiến, liền nói pháp diệt trừ ngã kiến; người nói không có ngã kiến thì cũng vì họ nói pháp diệt trừ không có ngã kiến; người nói vừa có ngã kiến, vừa không có ngã kiến thì, cũng vì họ nói pháp diệt trừ vừa có ngã vừa không có ngã. Lại tự quán sát, nói pháp đã được quán sát, tự nói pháp vô ngã, cũng chẳng phải pháp Ta nói, cũng chẳng phải pháp Ta chẳng nói. Nếu Như Lai xuất thế sẽ nói pháp diệt trừ sáu kiến chấp này. Lại nữa, khi ta chạy

đi thì có thể đuổi kịp voi, ngựa, xe cộ và nhân dân, nhưng Sa-môn này đi không nhanh vội, song hôm nay ta không thể theo kịp người này. Đây chắc phải là Như Lai.”

Lúc ấy, Ương-quật-ma liền nói kệ này:

Tôn giả đã vì tôi

Mà nói kệ vi diệu.

Người ác nay biết chân,

Đều nhờ oai thần Ngài.

Lập tức bỏ kiếm bén,

Ném vào trong hang sâu.

Nay lễ chân Sa-môn

Liên cầu làm Sa-môn.

Rồi Ương-quật-ma liền đến trước bạch Phật:

“Cúi xin Thế Tôn cho phép con làm Sa-môn.”

Thế Tôn bảo:

“Hãy đến đây, Tỳ-kheo!” Lập tức Ương-quật-ma liền thành Sa-môn, mặc ba pháp y.

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Nay ông đã cạo đầu;

Trừ kết sử cũng vậy.

Diệt kết, đắc quả lớn;

Không còn sầu, khổ nào.

Ương-quật-ma sau khi nghe những lời này, dứt sạch bụi trần, được mắt pháp trong sạch.

Bấy giờ, Thế Tôn dẫn Tỳ-kheo Ương-quật-ma trở về tinh xá Kỳ-hoàn, thành Xá-vệ. Trong lúc đó, vua Ba-tư-nặc tập hợp bốn bộ binh, định đánh dẹp Ương-quật-ma. Khi ấy, vua liền tự nghĩ: ‘Nay ta hãy đến chỗ Thế Tôn, đem nhân duyên này thưa đầy đủ lên Thế Tôn. Nếu Thế Tôn [720c] có dạy điều gì thì sẽ phụng hành.’

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc liền tập hợp binh bốn bộ, đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Thế Tôn hỏi vua:

“Đại vương, hôm nay sắp đi đâu, mà thân thể đầy bụi bặm đến như vậy?”

Vua Ba-tư-nặc bạch Phật:

“Nay trong nước con có giặc cướp tên Ương-quật-ma hết sức hung bạo, không có lòng từ đối với hết thảy chúng sanh. Đất nước hoang vắng, nhân dân lưu tán, đều do tên tặc này. Nay nó bắt người giết đi, lấy ngón tay xâu thành chuỗi. Đó là quý dữ, chẳng phải là người. Nay con muốn bắt người này mà giết đi.”

Thế Tôn bảo:

“Nếu Đại vương thấy Ương-quật-ma với lòng tin kiên cố đã xuất gia học đạo, thì sẽ làm sao?”

Vua bạch Phật rằng:

“Còn biết làm gì hơn, là cung kính, cúng dường, tùy thời lễ bái! Nhưng, bạch Thế Tôn, nó lại là người ác, không có một mảy may thiện, thường giết hại, thì có thể có tâm xuất gia học đạo này chăng? Hoàn toàn không thể có việc ấy!”

Lúc ấy, Ương-quật-ma đang ngồi kiết già cách Thế Tôn không xa, chánh thân, chánh ý, buộc niệm trước mặt. Bấy giờ, Thế Tôn đưa tay phải chỉ và nói với vua:

“Đó là tên cướp Ương-quật-ma.”

Vua nghe những lời này, trong lòng kinh sợ, lông tóc đều dựng đứng.

Thế Tôn bảo vua:

“Chớ sinh lòng sợ hãi, hãy bước đến trước, thì tự vua sẽ tỏ ý mình.”

Vua nghe lời Phật dạy, liền đến trước Ưong-quật-ma, nói với Ưong-quật-ma:

“Ông họ gì?”

Ưong-quật-ma đáp:

“Tôi họ Già-già,¹³⁸⁷ mẹ tên Mãn Túc¹³⁸⁸.”

Lúc ấy, vua đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ, vua hỏi:

“Khéo vui trong chánh pháp này, chớ có lười biếng, tu phạm hạnh thanh tịnh để dứt gốc khổ. Tôi sẽ trọn đời cúng dường y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, tọa cụ, thuốc men trị bệnh.”

Ưong-quật-ma im lặng không đáp. Vua liền rời chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân. Quay trở lại chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên.

Lúc ấy, vua lại bạch với Phật:

“Người chưa hàng khiến hàng, người chưa phục khiến phục. Thật là kỳ lạ, hiếm có! Cho đến có thể hàng phục người cực ác. Cầu mong Thế Tôn thọ mạng vô cùng, để nuôi dưỡng nhân dân. Nhờ ơn Thế Tôn mà thoát được nạn này. Việc nước bề bộn, con xin trở về thành.”

Thế Tôn bảo:

“Vua nên biết đúng lúc!”

Bấy giờ, quốc vương liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ [721a] sát chân Phật, rồi lui đi.

Lúc bấy giờ, Ưong-quật-ma hành a-lan-nhã, đắp y năm mảnh. Đến giờ, vị ấy ôm bát, đi đến từng nhà khát thực, một vòng rồi trở lại từ đầu; đắp y rách vá, thô xấu, tòi tàn, lại ngồi ở giữa trời trống, không che thân thể. Ưong-quật-ma ở nơi vắng vẻ, tự tu hạnh này, vì mục đích mà thiện gia nam tử xuất gia học đạo, tu vô thượng phạm hạnh, biết như thật rằng, Sinh tử đã dứt, phạm hạnh

đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa. Bây giờ, Ương-quật-ma liền thành A-la-hán, sáu thông trong suốt không còn bụi dơ.

Sau khi đã thành A-la-hán, đến giờ đắp y, mang bát, vào thành Xá-vệ khát thực. Lúc ấy, có một thiếu phụ đang sanh khó. Thấy vậy, vị ấy liền tự nghĩ: ‘Đau khổ thay, chúng sanh chịu bức não¹³⁸⁹ vô hạn.’ Sau khi thọ thực xong, Ương-quật-ma cất y bát, lấy toạ cụ đặt lên vai, đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bây giờ Ương-quật-ma bạch Thế Tôn:

“Vừa rồi, con đắp y, mang bát vào thành Xá-vệ khát thực, gặp một người nữ thân thể mang thai nặng nề.¹³⁹⁰ Lúc ấy, con liền tự nghĩ: ‘Chúng sanh chịu khổ đến như vậy sao?’”

Thế Tôn đáp:

“Ông hãy đến chỗ người phụ nữ ấy, nói như vậy: ‘Từ khi tôi sanh trong nhà Hiền Thánh đến nay, chưa từng sát sanh. Bằng lời chí thành này cầu cho người mẹ và thai nhi không gì tai biến¹³⁹¹!’”

Ương-quật-ma đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn!”

Ngay trong ngày ấy, Ương-quật-ma liền đắp y, mang bát, vào thành Xá-vệ, đến chỗ người mẹ kia, nói với cô: ““Từ khi tôi sanh trong nhà Hiền Thánh đến nay, chưa từng sát sanh. Bằng lời chí thành này cầu cho người mẹ và thai nhi không gì tai biến.”

Lúc ấy, người mẹ mang thai liền sanh được.

Một hôm, Ương-quật-ma vào thành khát thực, các nam, nữ lớn nhỏ, mọi người đều nói với nhau:

“Đó gọi là Ương-quật-ma, đã giết hại chúng sinh không thể kể, nay lại đi trong thành khát thực.”

Rồi thì, nhân dân trong thành, mọi người lấy gạch đá đả thương, hoặc dùng dùi dao chém, khiến đầu mặt Ương-quật-ma bị thương, y phục bị rách hết, máu chảy nhớp thân thể. Sau khi ra khỏi thành Xá-vệ, Ương-quật-ma đi đến chỗ Thế Tôn. Bây giờ, từ xa Thế Tôn thấy Ương-quật-ma bị thương tích đầy đầu mặt, máu chảy ướt y, đang đi đến. Thấy vậy, Thế Tôn liền nói:

“Người hãy nhẫn nhịn! Vì sao vậy? Tôi này, đáng ra phải chịu báo mãi trong một kiếp lâu dài.”

Lúc ấy, Ương-quật-ma liền đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ Ương-quật-ma ở trước Như Lai nói kệ này:

Kiên cố nghe pháp cú;

Kiên cố hành Phật Pháp;

Kiên cố gần bạn lành;

Liền đến nơi diệt tận.

Con vốn là đại tặc,

Tên là Ương-quật-ma,

Bị cuốn trôi theo dòng,

Nhờ Thế Tôn cứu vớt.

Nay quán, tự trả nghiệp,

Cũng nên quán gốc pháp.

Nay đã đắc ba minh,

Thành tựu hạnh nghiệp Phật.

Con vốn tên Vô Hại,¹³⁹²

Nhưng giết hại vô kể,

Nay tên Chân Đế Thật,¹³⁹³

Không còn hại gì nữa.

Giả sử thân, miệng, ý,

Đều không tâm thức hại;

Đó là không sát hại;
Huống gì khởi tư tưởng.
Thợ cung hay nắn sừng (?);¹³⁹⁴
Nhà thuỷ hay dẫn nước;
Người thợ chạm, đẽo gỗ;
Bạc trí tự điều thân.¹³⁹⁵
Hoặc dùng roi gậy phục;
Hoặc dùng lời lẽ khuất,
Trợn không dùng đao gậy.
Nay con tự hàng phục.
Trước, người gây tội ác,
Sau dùng không tái phạm,
Chiếu sáng khắp thế gian;
Nhu mây tan, trăng hiện.
Trước, người gây tội ác,
Sau dùng không tái phạm,
Chiếu sáng khắp thế gian;
Mây tan, mặt trời hiện.
Tỳ-kheo già, trẻ khoẻ,
Tu hành, hành Phật pháp,
Chiếu sáng khắp thế gian;

Như trăng kia, mây tan.¹³⁹⁶

Tỳ-kheo già, trẻ khoẻ,

Tu hành theo Phật Pháp,

Chiếu sáng khắp thế gian;

Mặt trời kia, mây tan.

Nay con chịu chút khổ.

Ăn uống tự biết đủ.

Thoát hết tất cả khổ.

Duyên cũ nay đã hết.

Không theo dấu tử thân,

Cũng không còn tái sanh;

Nay chỉ đợi thời tiết,

Hoan hỷ, không rối loạn.

Bấy giờ, Như Lai hứa khả những gì Ương-quật-ma nói. Ương-quật-ma [721c] thấy Như Lai đã im lặng hứa khả, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân liền lui đi.

Lúc ấy, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Ương-quật-ma vốn tạo công đức gì mà ngày nay thông minh, trí huệ, mặt mày xinh đẹp hiếm có trên đời? Lại tạo hành vi bất thiện gì mà trên thân hiện này sát hại chúng sanh vô số kể? Lại tạo công đức gì mà nay gặp Như Lai, đắc quả A-la-hán?”

Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

Vào thời quá khứ lâu xa trong Hiền kiếp này,¹³⁹⁷ có Phật hiệu Ca-diếp Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác xuất hiện ở đời. Sau khi Như Lai Ca-diếp nhập diệt, có vua tên Đại Quả thống lĩnh trong nước, cai trị Diêm-phù-đề.

Vua ấy có tám vạn bốn ngàn cung nhân nữ, nhưng không có con cái. Bấy giờ, vua Đại Quả liền hướng về thần cây, thần núi, mặt trời, mặt trăng, tinh tú không nơi nào là không cầu xin con cái. Sau đó đệ nhất phu nhân của vua mang thai, trải qua tám, chín tháng, sanh được một con trai, tướng mạo xinh đẹp hiếm có trên đời. Lúc ấy, vị vua kia liền tự nghĩ: ‘Ta trước kia không có con cái, suốt một thời gian như vậy nay mới sanh hài nhi, cần phải đặt tên, để cho nó ở trong ngũ dục mà thụ hưởng.’

Vua bèn triệu tập quần thần, những người có thể xem tướng, bảo rằng:

“Nay ta đã sanh hài nhi này, các khanh hãy đặt tên cho.”

Những người này nghe vua dạy rồi, liền tâu vua:

“Nay Thái tử này rất kì diệu, xinh đẹp không ai bằng, mặt như màu hoa đào, ắt sẽ có thể lực lớn, nay nên đặt tên là Đại Lực.”

Sau khi thầy tướng đặt tên cho thái tử rồi, từ chỗ ngồi đứng dậy ra về. Bấy giờ, quốc vương yêu thương thái tử này, chưa từng rời mắt.

Khi thái tử vừa lên tám tuổi, dẫn theo các người hầu cận đến chỗ phụ vương, hầu hạ thăm hỏi. Vua cha tự nghĩ: ‘Thái tử này, tự thật là kỳ lạ!’ Vua liền bảo thái tử:

“Thế nào, nay ta cưới vợ cho con?”

Thái tử tâu vua:

“Nay con còn nhỏ tuổi, cần gì cưới vợ?”

Lúc ấy, vua cha tạm đình chỉ không cưới vợ cho. Đến khi thái tử hai mươi tuổi, vua lại nói:

“Ta muốn cưới vợ cho con.”

Thái tử tâu vua:

“Con không cần cưới vợ.”

Lúc ấy, vua bảo quần thần, nhân dân:

“Ta trước kia không có con cái, qua [722a] thời gian rất lâu mới sinh được một đứa con. Nay nó không chịu lấy vợ, thanh tịnh không một tí vết.”

Bấy giờ, vua đổi tên cho thái tử là Thanh Tịnh.

Khi thái tử Thanh Tịnh đã gần ba mươi tuổi, vua lại bảo quần thần:

“Hiện nay tuổi ta đã suy yếu, không con nào khác; hiện chỉ có thái tử Thanh Tịnh. Nay vương vị cao phải truyền cho thái tử. Nhưng thái tử không thích sống trong năm dục, làm sao xử lý việc nước?”

Quần thần đáp:

“Phải tìm cách làm cho thái tử ưa thích năm dục.”

Lúc ấy, vua liền cho đánh chuông, kích trống, thông báo với nhân dân trong nước:

“Ai có thể làm cho thái tử Thanh Tịnh ưa thích năm dục, ta sẽ thưởng cho ngàn vàng và các vật báu.”

Bấy giờ, có người nữ tên Dâm Chung, hiểu rõ sáu mươi bốn biến. Người nữ kia nghe vua có sắc lệnh: ‘Ai có thể làm cho thái tử Thanh Tịnh ưa thích năm dục thì ta sẽ thưởng cho ngàn vàng và các vật báu.’ Cô liền đến chỗ vua cha và tâu:

“Hãy cho tôi ngàn vàng và các vật báu, tôi có thể khiến cho thái tử của vua quen với năm dục.”

Vua cha bảo:

“Nếu làm được việc ấy, ta sẽ ban cho gấp đôi; không phụ lời hứa.”

Dâm nữ tâu vua:

“Thái tử ngủ ở đâu vậy?”

Vua bảo:

“Ở toà nhà phía Đông, không có nữ nhơn. Chỉ có một người nam làm thị vệ ở đó.”

Người nữ tâu:

“Cúi xin Đại vương ra lệnh trong cung cho tôi tùy ý ra vào, không được ngăn cản.”

Ngay đêm đó, vào canh hai, dâm nữ ở cạnh cửa phòng thái tử giả bộ cất tiếng khóc. Thái tử nghe tiếng khóc người nữ, liền hỏi người hầu:

“Đây là người nào đến đây mà khóc?”

Người hầu đáp:

“Đó là người nữ, đang khóc ở cạnh cửa.”

Thái tử nói:

“Khanh mau đến chỗ đó, hỏi vì sao khóc?”

Người hầu kia liền đến chỗ đó hỏi vì sao khóc. Dâm nữ đáp:

“Bị chồng bỏ, cho nên khóc!”

Người hầu trở vào tâu Thái tử:

“Người nữ này bị chồng bỏ, lại sợ trộm cướp, cho nên khóc!”

Thái tử bảo:

“Dẫn người nữ này để trong chuồng voi.”

Đến đó, cô lại vẫn khóc. Thái tử bảo dẫn vào chuồng ngựa, cô lại khóc.

Thái tử lại bảo quan hầu:

“Dẫn đến đây!”

Cô liền được dẫn vào nhà. Ở đây cô lại vẫn khóc.

Thái tử đích thân tự hỏi:

“Vì sao lại khóc?”

Dâm nữ đáp:

“Thưa thái tử, người nữ một mình yếu đuối, rất là sợ hãi, cho nên khóc.”

Thái tử bảo:

“Lên trên giường ta thì không còn sợ nữa.”

[722b] Lúc ấy, người nữ im lặng không đáp, cũng không còn khóc. Rồi thì, người nữ liền cởi y phục, tới trước nắm tay thái tử đặt lên ngực mình. Cảm giác kinh sợ chỉ trong chốc lát, nhưng rồi dần dần khởi dục tưởng. Khi dục tâm đã khởi thì thân thể đến với nhau.

Sáng sớm hôm sau, thái tử Thanh Tịnh đến chỗ vua cha. Lúc ấy, vua cha từ xa trông thấy nhan sắc thái tử khác với ngày thường, liền nói:

“Những điều mà con muốn, đã kết quả rồi sao?”

Thái tử đáp:

“Đúng như Đại vương nói.”

Lúc này, vua cha vui mừng hơn hở, không xiết kể, bèn nói:

“Con muốn cầu mong gì, ta sẽ ban cho?”

Thái tử nói:

“Những gì cha đã muốn ban, đừng có hối tiếc lại, thì con sẽ xin theo ước nguyện của mình!”

Thời vua bảo:

“Như những gì con đã nói, cha quyết không hối tiếc. Con muốn cầu ước nguyện gì?”

Thái tử tâu vua:

“Ngày nay, Phụ vương thống lãnh toàn cõi Diêm-phù-đề, tự do với mọi thứ. Vậy xin hãy đem hết tất cả những cô gái chưa chồng trong cõi Diêm-phù-đề, trước về nhà ta, sau đó cho lấy chồng.”

Lúc ấy, vua bảo:

“Ta sẽ làm theo lời con.”

Vua liền ra lệnh cho nhân dân trong nước:

“Ai có con gái chưa gã chồng, trước đưa đến cho thái tử Thanh Tịnh, rồi sau đó mới gã chồng.”

Bấy giờ, trong thành kia có một người nữ tên Tu-man, đến lượt phải đến chỗ vua. Lúc ấy, con gái trưởng giả Tu-man, để thân thể trần truồng, đi chân không giữa đám đông người, cũng không hề hổ thẹn. Mọi người thấy vậy, nói với nhau:

“Đây là con gái trưởng giả, tiếng đồn khắp nơi, vì sao lại trần truồng đi giữa chốn đông người như con lừa không khác?”

Người nữ nói với mọi người:

“Tôi chẳng phải là con lừa. Những người các ngươi mới là con lừa. Các ngươi có thấy người nữ nào gặp người nữ mà lại mắc cỡ? Mọi người trong thành đều là người nữ, chỉ có thái tử Thanh Tịnh là người nam thôi. Nếu tôi đến cửa thái tử Thanh Tịnh thì tôi mới mặc quần áo.”

Lúc này, nhân dân trong thành cùng bàn nhau:

“Những điều cô này nói thật đúng ý chúng ta. Chúng ta đúng là nữ, chẳng phải nam. Chỉ có thái tử Thanh Tịnh là nam. Hôm nay chúng ta phải thực hiện pháp người nam.”

Rồi nhân dân trong thành sắm sửa vũ khí, mặc giáp, mang gậy, đến chỗ vua cha, tâu với vua cha:

“Chúng tôi có hai lời nguyện, xin vua chấp nhận.”

Vua hỏi:

“Hai lời nguyện gì?”

Nhân dân tâu vua:

“Vua muốn sống thì hãy giết thái tử Thanh Tịnh. Muốn thái tử sống thì chúng tôi sẽ giết vua. Chúng tôi không chịu phụng sự [722c] thái tử Thanh Tịnh, vì nhục cho phép thường của nước.”

Lúc ấy, vua cha liền nói kệ này:

Vì nhà, mất một người.

Vì thôn, mất một nhà.

Vì nước, mất một thôn.

Vì thân, mất thế gian.

Vua nói bài kệ này rồi, bảo nhân dân:

“Nay chính đã đúng lúc! Tuỳ ý các khanh.”

Bấy giờ, mọi người liền bắt trói hai tay thái tử Thanh Tịnh, dẫn ra bên ngoài thành, họ nói với nhau rằng:

“Chúng ta tất cả đều cùng dùng gạch đá đập chết. Cần gì một người giết!”

Khi thái tử Thanh Tịnh sắp chết, tự nói lên lời thề nguyện: “Những người dân này bắt ta giết uống. Nhưng vua cha đã tự cho ta nguyện này. Nay ta chịu chết cũng không dám từ. Mong đời tương lai, ta sẽ báo oán này, và lại mong gặp A-la-hán chân nhơn để sớm được giải thoát.”

Nhân dân bắt giết thái tử rồi, tự giải tán.

“Này các Tỳ-kheo, các người chớ nghĩ vua Đại Quả lúc ấy há người nào khác, mà nay chính là thầy của Ương-quật-ma. Dâm nữ lúc ấy nay chính là vợ của ông thầy ấy. Nhân dân lúc ấy nay là tám vạn người bị giết chết. Thái tử Thanh Tịnh lúc ấy nay chính là Tỳ-kheo Ương-quật-ma. Khi sắp chết, đã phát thệ nguyện này, nên nay báo oán hoàn trả không thoát được. Vì nhân duyên này, nên giết hại vô số. Sau đó, nguyện gặp Phật, nên nay được giải thoát, thành A-la-hán. Đó là ý nghĩa của việc này, hãy nhớ mà phụng hành.”

Lúc ấy, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Trong các đệ tử ta, người có trí huệ, thông minh bậc nhất chính là Tỳ-kheo Ương-quật-ma.”

Bấy giờ các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.¹³⁹⁸

---o0o---

KINH SỐ 07¹³⁹⁹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở tại núi Kỳ-xà-quật, thành La-duyệt cùng chúng đại Tỳ-kheo năm trăm vị.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người có thấy núi Linh thú¹⁴⁰⁰ này không?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Dạ, có thấy.”

“Các người nên biết, quá khứ lâu xa, núi này còn có tên khác. Các người có thấy núi Quảng phồ¹⁴⁰¹ không?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Dạ, có thấy.”

“Các người nên biết, quá khứ lâu xa, núi này còn có tên khác, không giống với ngày nay. Các người có thấy núi Bạch thiện¹⁴⁰² không?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Dạ, có thấy.”

“Quá khứ lâu xa, núi này còn có tên khác, không giống với ngày nay. Các người có thấy núi Phụ trọng¹⁴⁰³ không?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Dạ, có thấy.”

“Các người có thấy núi Tiên nhân quật¹⁴⁰⁴ không?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Dạ, có thấy.”

“Quá khứ lâu xa, núi này cũng có tên như vậy. Vì sao vậy? Núi Tiên nhân là nơi thường có các vị Bồ tát thần túc, đấng đạo A-la-hán và các vị tiên nhân cư trú. Các vị Bích-chi-phật cũng du hành trong núi ấy. Nay Ta nói danh hiệu của các vị Bích-chi-phật, các vị hãy lắng nghe và ghi nhớ kỹ. Có Bích-chi-phật tên A-lợi-tra, Bà-lợi-tra, có Bích-chi-phật tên Thẩm Đế Trọng, có Bích-chi-phật hiệu Thiện Quán, có Bích-chi-phật hiệu Cứu Cánh, có Bích-chi-phật hiệu Thông Minh, có Bích-chi-phật hiệu Vô Cấu, có Bích-chi-phật hiệu Đê-xa, Niệm Quán, Vô Diệt, Vô Hình, Thắng, Tối Thắng, Cực Đại, Cực Lôi Điện, Quang Minh.¹⁴⁰⁵ Nay các Tỳ-kheo! Khi Như Lai không xuất thế, bấy giờ trong núi này có năm trăm vị Bích-chi-phật này ở trong núi Tiên nhân này. Khi Như Lai ở trên trời Đâu-suất muốn lai sinh, Thiên tử Tịnh cư tự đến đây thông báo và ra lệnh cho tất cả thế gian: ‘Hãy làm thanh tịnh cõi Phật đê hai năm sau Như Lai sẽ xuất hiện ở đời.’

“Các vị Bích-chi-phật sau khi nghe vị thiên nhân nói rồi, đều bay lên hư không mà nói kệ này:

Khi Phật chưa xuất thế,

Hiền Thánh trú nơi đây.

Bích-chi-phật tự ngộ,

Thường sống trong núi này.

Núi này tên Tiên nhân

Nơi ở Bích-chi-phật

Tiên nhân và La-hán

Không lúc nào vắng mặt.

“Lúc ấy, các vị Bích-chi-phật liền ở trên không trung thiêu thân nhập Bát-niết-bàn. Vì sao vậy? Vì đời không hai hiệu Phật, nên phải diệt độ vậy. Trong đoàn khách buôn không cần hai người lãnh đạo. Trong một nước không có hai vua. Một cõi Phật không hai tôn hiệu. Vì sao vậy? Vì trong quá

khứ lâu xa, thành La-duyệt có vua tên Hỷ Ích thường nghĩ đến thống khổ địa ngục, cũng nghĩ đến nỗi khổ nga quý, súc sanh. Bấy giờ, vua ấy liền tự nghĩ: ‘Ta thường nhớ nghĩ đến thống khổ nơi địa ngục, nga quý, súc sanh; nay ta không nên đi vào ba đường dữ này. Nên xả bỏ hết ngôi vua, vợ con, tôi tớ, với lòng tin kiên cố xuất gia học đạo.’

“Bấy giờ, đại vương Hỷ Ích chán ghét nỗi khổ này liền xả bỏ ngôi vua, cạo bỏ râu tóc, đắp ba pháp y, xuất gia học đạo, ở tại nơi vắng vẻ tự khắc chế mình, quán năm thủ uẩn, quán rõ vô thường: đây là sắc, đây là sự tập khởi của sắc, đây là sự diệt tận của sắc; thọ, tưởng, hành, thức cũng lại như vậy, thấy đều vô thường. Khi đang quán năm thủ uẩn này, thấy rằng các pháp có thể tập khởi là pháp diệt tận. Sau khi quán sát pháp này, liền thành Bích-chi-phật.

“Lúc ấy, Bích-chi-phật Hỷ Ích đã thành đạo quả, liền nói kệ này:

Ta nghĩ khổ địa ngục,

Súc sanh, trong năm đường;

Bỏ nó mà học đạo;

Một mình không sầu ưu.

“Lúc ấy, Bích-chi-phật này ở trong núi Tiên nhơn kia. Tỳ-kheo, nên biết, do phương tiện này mà biết trong núi này thường có Bồ-tát thần túc, những bậc Chân nhơn đắc đạo, người học đạo tiên đang cư trú trong đó. Cho nên gọi là núi Tiên nhơn, không có tên nào khác. Khi Như Lai không xuất hiện ở đời, chư thiên thường đến núi này đánh lễ. Vì sao vậy? Trong núi này toàn là các bậc Chân nhơn, không có lẫn lộn. Nếu khi Phật Di-lặc giáng thân xuống thế gian, tên **[723b]** các núi đều đổi khác, chỉ có núi Tiên nhơn vẫn không tên khác. Trong Hiền kiếp này, tên núi này cũng không khác. Tỳ-kheo, các người nên thân cận núi này, cung kính, thừa sự sẽ tăng ích các công đức.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 08¹⁴⁰⁶

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người chuyên niệm mà tự tu tập. Thế nào là chuyên niệm? Ở đây, Tỳ-kheo, khi đi biết đi, cử động, tới dừng, co, duỗi, cúi, ngược, mặc pháp y, ngủ nghỉ, thức dậy, hoặc nói, hoặc im lặng, thấy đều biết thời. Nếu Tỳ-kheo tâm ý chuyên chánh, với Tỳ-kheo ấy dục lậu chưa sinh liền không sinh, đã sinh liền diệt, hữu lậu chưa sinh khiến không sanh, đã sanh liền diệt, vô minh lậu chưa sanh khiến không sanh, đã sanh liền diệt. Nếu chuyên niệm phân biệt sáu xứ, trọn không rơi vào đường dữ.

“Sao gọi sáu xứ là đường dữ? Mắt nhìn sắc này, hoặc đẹp hoặc xấu. Thấy đẹp thì thích, thấy xấu thì không thích. Tai nghe tiếng hoặc hay, hoặc dở. Nghe tiếng hay thì thích, nghe tiếng không hay thì không thích¹⁴⁰⁷ch. Mũi, lưỡi, thân, ý cũng lại như vậy. Giống như có sáu loại thú có tánh nết khác nhau, hành động cũng khác. Nếu có người bắt chó, cáo, vượn, cá chiên, rắn, chim, tất cả đều cột lại, nhốt chung vào một nơi rồi thả đi. Bấy giờ, trong sáu loại vật, mỗi con sẽ thể hiện mỗi tính cách.

“Bấy giờ, trong ý con chó muốn chạy vào thôn; trong ý con cáo muốn chạy đến gò mả; trong ý con cá chiên muốn vào trong nước; trong ý con vượn muốn vào rừng núi; trong ý rắn độc muốn vào trong hang; trong ý chim muốn bay lên hư không. Sáu loài, mỗi loài có tánh cách khác nhau.

“Nếu có người lại bắt sáu loại vật này nhốt vào một chỗ, không cho chúng tự do đi theo bốn hướng. Lúc này, sáu con vật ấy tuy đi lại nhưng không rời khỏi chỗ cũ trong đó. Sáu tình cũng lại như vậy, mỗi loại đều có chủ đích riêng, phận sự bất đồng, lối nhìn cũng khác biệt, hoặc tốt hoặc xấu.

“Bấy giờ, Tỳ-kheo buộc sáu tình này mà đặt một chỗ. Cho nên, **[724a]** các Tỳ-kheo, hãy nhớ nghĩ chuyên tinh, ý không tán loạn. Lúc ấy, tỳ ma Ba-tuần hoàn toàn không có cơ hội, các công đức lành thấy đều được thành tựu.

“Như vậy, các Tỳ-kheo, nên niệm đầy đủ nhãn căn, sẽ được hai quả: ở trong hiện pháp đắc quả A-na-hàm, hoặc đắc quả A-la-hán.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật ở trong vườn Lộc dã, nước Ba-la-nại, cùng với chúng đại Tỳ-kheo năm trăm vị. Bấy giờ, Thế Tôn nói với các Tỳ-kheo:

“Hãy tư duy về tướng vô thường, phát triển tướng vô thường. Đã tư duy tướng vô thường, phát triển tướng vô thường, liền đoạn trừ được dục ái, sắc ái, vô sắc ái, đoạn sạch kiêu mạn, vô minh. Vì sao vậy? Ngày xưa, trong đời quá khứ lâu xa, có Bích-chi-phật hiệu Thiện Mục,¹⁴⁰⁸ tướng mạo đoan chánh, mặt như màu hoa đào, nhìn xem xét kỹ thì, miệng phát ra hương hoa sen, thân toả ra hương chiên đàn.

“Bấy giờ, Thiện Mục Bích-chi-phật, đến giờ đắp y mang bát vào thành Ba-la-nại khát thực, dần dần đến nhà đại trưởng giả, đứng im lặng ở ngoài cửa. Lúc ấy, con gái của trưởng giả từ xa thấy có đạo sĩ đứng ở ngoài cửa, vô cùng đoan chánh, tướng mạo đặc thù hiếm có trên đời, miệng phát ra hương hoa sen, thân toả ra hương chiên đàn, liền khởi dục tâm, đến chỗ Tỳ-kheo kia nói rằng: ‘Ông xinh đẹp, mặt như màu hoa đào, hiếm có trên đời. Nay tôi tuy là xử nữ, nhưng lại cũng xinh đẹp. Chúng ta hãy hòa hợp. Trong nhà tôi rất nhiều châu báu, vô số của cải; còn làm Sa-môn thật là không phải dễ.’

“Lúc ấy, Bích-chi-phật hỏi: ‘Này cô em, cô mê chỗ nào?’ Con gái trưởng giả đáp: ‘Tôi thật sự mê sắc của cặp mắt. Lại nữa trong miệng tỏa mùi hương hoa sen ưu-bát, thân lại tiết ra mùi hương chiên đàn.’

“Khi ấy Bích-chi-phật liền duỗi tay trái, dùng tay phải móc mắt đặt vào lòng bàn tay mà bảo: ‘Cái mà cô gọi con mắt đáng yêu đây! Cô em, bây giờ cô còn mê chỗ nào nữa? Giống như ung nhọt, chẳng có gì đáng ham cả, mà trong mắt này cũng rỉ bất tịnh. Cô em nên biết, con mắt như bọt nước nổi, cũng không bền chắc, huyễn nguy không thật, mê hoặc người đời. Mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý đều [724b] không bền chắc, giả dối không thật. Miệng là nơi khắc nhỏ đờm dãi, ra những vật bất tịnh, chứa toàn xương trắng. Thân là đồ chứa sự khổ, là pháp hoại diệt, là nơi thường chứa chất hôi thối, là nơi các loại vi trùng quấy rối. Cũng như chiếc bình vỡ, bên trong đựng bất tịnh. Này Cô em, nay cô mê chỗ nào? Cho nên, này cô em, hãy chuyên tâm tư

duy, pháp này huyền nguy không thật. Nếu Cô em tư duy về nhãn sắc vô thường, những ý tưởng nào đâm đuổi dục liền tự tiêu diệt. Tai, mũi, miệng, thân, ý thấy đều vô thường. Sau khi tư duy điều này, những gì là dục ý tự sẽ tiêu trừ. Tư duy về sáu xứ sẽ không có tướng dục.’

“Lúc ấy, con gái trưởng giả liền hoảng sợ, đến trước lạy ngay sát chân vị Bích-chi-phật, bạch Bích-chi-phật: ‘Từ nay trở đi con xin sửa lỗi tu thiện, không còn khởi tướng dục nữa. Cúi xin ngài nhận sự hối lỗi.’ Nói ba lần như vậy.

“Bích-chi-phật bảo: ‘Thôi, thôi, Cô em! Đó chẳng phải lỗi của cô, mà là tội từ đời trước của ta, nên mang hình này khiến người thấy đều khởi ý dục tình. Hãy quán sát kỹ mắt. Mắt này chẳng phải ta, ta chẳng phải của mắt, cũng chẳng phải ta tạo, cũng chẳng phải nó làm, từ trong không có mà sanh, đã có rồi tự hư hoại; cũng chẳng phải đời trước, đời này, đời sau; mà đều do nhân duyên hội hợp. Nhân duyên hội hợp là duyên cái này có cái này, đây khởi thì kia khởi, đây không thì kia không, đây diệt thì kia diệt. Mắt, tai, mũi, miệng, thân, ý cũng lại như vậy, thấy đều trống không. Cho nên, Cô em chớ đâm nhãn sắc. Do không đâm sắc mà đến nơi an ổn, không còn dục của tình. Nay Cô em, hãy học điều này như vậy.’

“Bấy giờ, Bích-chi-phật vì người nữ kia nói bốn pháp phi thường, rồi bay lên hư không, hiện mười tám phép biến hoá, sau đó trở về chỗ cũ.

“Lúc ấy, người nữ kia quán sát mắt, tai, mũi, miệng, thân, ý đều không có sở hữu, liền ở nơi vắng vẻ, tư duy pháp này. Người nữ kia lại tư duy về sáu tình không chủ, đạt được bốn vô lượng tâm, thân hoại mạng chung sanh lên cõi Phạm thiên.

“Các Tỳ-kheo, nên biết, nếu tư duy về tướng vô thường, phát triển tướng vô thường, sẽ dứt sạch dục ái, sắc ái, vô sắc ái; kiêu mạn, vô minh, thấy đều trừ sạch.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 10¹⁴⁰⁹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.¹⁴¹⁰

Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc bảo người đánh xe:

“Người chuẩn bị xe [724c] lông chim*. Ta muốn đi ra ngoài xem xét.”

Người kia vâng lời vua dạy, chuẩn bị xe lông chim, rồi đến trước tâu vua:

“Đã chuẩn bị xong xe vũ bảo. Vua nên biết đúng thời.”

Vua Ba-tư-nặc dẫn theo người này¹⁴¹¹ ra khỏi thành Xá-vệ, đến khu vườn kia,¹⁴¹² thấy cây cối không một tiếng động, cũng không bóng người, tịch nhiên trống vắng. Thấy vậy, vua liền nhớ lại Như Lai đã từng thuyết về gốc các pháp. Lúc ấy, người đánh xe đứng phía sau cầm quạt, quạt hầu vua. Vua nói:

“Cây cối, hoa quả vườn này không một tiếng động, cũng không một bóng người dân, tịch nhiên trống vắng. Nay ta muốn thỉnh Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác du hoá ở đây, nhưng không biết hiện nay Như Lai đang ở đâu. Ta muốn đến hầu thăm.”

Người hầu nói:

“Dòng họ Thích có thôn tên Lộc đường;¹⁴¹³ Như Lai đang giáo hoá ở đó.”

vua Ba-tư-nặc bảo:

“Lộc đường ấy cách đây gần hay xa?”

Người hầu tâu:

“Chỗ ở Như Lai cách đây không xa, nếu tính dặm đường, chỉ khoảng ba do tuần.”

Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc bảo:

“Hãy chuẩn bị xe lông chim. Ta muốn đi gặp Như Lai.”

Vâng lệnh vua, người ấy liền chuẩn bị xe, rồi đến trước tâu vua:

“Đã chuẩn bị xe xong. Xin vua biết đúng thời.”

Vua liền lên xe đi đến thôn ấy.

Bấy giờ, các Tỳ-kheo đang kinh hành nơi đất trống. Khi ấy, vua xuống xe, đến chỗ các Tỳ-kheo; đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên, vua bạch Tỳ-kheo:

“Nhu Lai hiện đang ở đâu? Con muốn gặp Ngài.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thế Tôn đang ở trong giảng đường này. Vua có thể vào gặp Ngài, chớ có ngại.”

Vua liền nhẹ nhàng bước vào, không gây ra một tiếng động. Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc quay lại nhìn người hầu. Người ấy liền tự nghĩ: “Nay hãy để vua vào gặp Thế Tôn một mình. Ta nên đứng đây.”

Bấy giờ, vua đi một mình đến chỗ Thế Tôn. Thế Tôn bằng thiên nhãn thấy vua đang đứng ngoài cửa, liền từ chỗ ngồi đứng dậy mở cửa cho vua. Thấy Thế Tôn, vua liền đánh lễ sát chân, tự xưng tên họ” “Con là Vua Ba-tư-nặc.” Ba lần tự xưng danh hiệu.

Thế Tôn nói:

“Ông là Vua. Còn Ta là dòng họ Thích xuất gia học đạo.”

Vua bạch Phật:

“Cúi mong Thế Tôn kéo dài tuổi thọ đến vô cùng, để trời người được an lạc.”

Thế Tôn bảo:

“Chúc đại vương cũng sống lâu vô cùng, theo pháp [725a] cai trị, chớ đừng phi pháp. Những ai cai trị đúng pháp đều sanh lên trời, xứ lành; sau khi chết danh tiếng còn mãi, người đời truyền rằng: ‘Xưa có vua đúng pháp cai trị dân, chưa từng tà vạy.’ Nếu có người dân nào sống trong cảnh giới của vua này, khen ngợi công đức của vua, nhớ nghĩ không quên. Thân vua ở trên

trời, tăng sáu việc công đức. Những gì là sáu? Một được thọ tuổi trời, hai được sắc đẹp trời, ba được thú vui trời, bốn được thần túc trời, năm được oai đức trời, sáu được ánh sáng trời. Vì vậy, Đại vương, hãy theo pháp cai trị dân, chớ đừng phi pháp. Ngày nay, tự thân Ta có công đức này nên xứng đáng nhận người cung kính lễ bái.”

Vua bạch Phật:

“Công đức của Như Lai xứng đáng nhận người lễ bái.”

Thế Tôn bảo:

“Vì sao hôm nay Ông nói Như Lai xứng đáng nhận người lễ bái?”

Vua bạch Phật rằng:

“Như Lai có sáu công đức¹⁴¹⁴ xứng đáng được nhận người lễ bái. Những gì là sáu? Chánh pháp Như Lai rất là hoà nhã, được người trí tu hành. Đó gọi là công đức đầu tiên của Như Lai đáng thờ, đáng kính.

“Lại nữa, Thánh chúng của Như Lai rất hoà thuận, thành tựu pháp tùy pháp, thành tựu giới, thành tựu trí huệ, thành tựu giải thoát, thành tựu giải thoát tri kiến. Thánh chúng gồm có bốn đôi, tám bậc. Đây là Thánh chúng của Như Lai đáng kính, đáng quý, là ruộng phước lớn của thế gian. Đó gọi là công đức thứ hai của Như Lai.

“Lại nữa, Như Lai có chúng bốn bộ đều học tập, thực hành pháp cần được thực hành, không quấy nhiễu Như Lai thêm nữa. Đó gọi là công đức thứ ba của Như Lai.

“Lại nữa, Thế Tôn, con thấy dòng sát-lợi, bà-la-môn, cư sĩ, sa-môn, tài cao, hơn đời đều tập họp lại bàn luận: ‘Chúng ta phải đem luận đề này đến hỏi Như Lai. Nếu Sa-môn Cù-đàm kia không đáp luận đề này thì ông ấy còn yếu kém. Nếu có thể đáp thì chúng ta sẽ khen hay.’ Lúc ấy, bốn dòng họ đến chỗ Thế Tôn mà hỏi luận này, hoặc lại có người im lặng. Bấy giờ, Thế Tôn vì họ mà thuyết pháp. Sau khi nghe pháp xong họ không hỏi thêm gì nữa, hướng chi lại muôn tranh luận và đều thờ Như Lai làm Thầy. Đó gọi là công đức thứ tư của Như Lai.

“Lại nữa, có sáu mươi hai kiến giải ngoại đạo lừa dối người đời, không hiểu chánh pháp do đó đưa đến ngu si. Nhưng Như Lai có thể trừ các nghiệp tà kiến này, sửa cho họ Chánh kiến. Đó gọi là công đức thứ năm của Như Lai.

“Lại nữa, chúng sanh tạo ác bởi thân, miệng, ý. Nếu mạng chung mà nhớ nghĩ [725b] công đức Như Lai thì được lìa ba đường dữ, được sinh lên trời. Cho dù là người cực ác, cũng được sinh lên trời. Đó gọi là công đức thứ sáu của Như Lai. Vì vậy nên chúng sanh nào thấy Như Lai cũng đều sanh tâm cung kính mà cúng dường Ngài.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, lành thay Đại vương, đã có thể ở trước Như Lai rống tiếng rống sư tử, diễn bày công đức của Như Lai! Cho nên, Đại vương, hãy thường khởi tâm hướng về Như Lai. Đại vương, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ, Thế Tôn vì vua Ba-tư-nặc nói pháp vi diệu khiến sinh hoan hỷ. Đại vương sau khi nghe Phật thuyết pháp rồi, từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân thế tôn rồi lui đi. Sau đó không lâu, Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Các người nên cúng dường pháp này, khéo tụng niệm. Vì sao vậy? Vì đây là những điều vua Ba-tư-nặc đã nói. Các người cũng nên vì chúng bốn bộ giảng rộng nghĩa ấy.”

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 11

Tôi nghe như vậy:

Một thời đức Phật ở trong Ca-lan-đà Trúc viên, cùng chúng đại Tỳ-kheo năm trăm vị.

Lúc ấy, vua A-xà-thế bảo quần thần:

“Các khanh hãy nhanh chuẩn bị xe lông chim. Ta muốn đến gặp Thế Tôn.”

Quần thần vâng lệnh vua, chuẩn bị xe lông chim, rồi đến trước tâu vua:

“Đã chuẩn bị xe xong. Xin vua biết đúng thời.”

Vua lên xe lông chim, đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ, vua A-xà-thế bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn nhận lời thỉnh của con kiết hạ chín mươi ngày ở thành La-duyet.”

Thế Tôn im lặng nhận lời thỉnh của vua. Khi vua thấy Thế Tôn đã im lặng nhận lời thỉnh, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân rồi lui đi.

Bấy giờ, vua A-xà-thế tùy thời cúng dường y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngoạ cụ, thuốc men trị bệnh.

Lúc ấy, quỷ thần trong thành Tỳ-xá-ly rất lộng hành, làm cho người dân tử vong vô số kể, trong một ngày mà người chết có đến số trăm. Quỷ thần la-sát đầy dẫy trong ấy. Bệnh nhân mặt mũi vàng vọt, sau ba, bốn ngày thì chết. Nhân dân thành Tỳ-xá-ly hoảng sợ, tập hợp lại một chỗ cùng bàn bạc:

“Đại thành này rất thịnh vượng, đất tốt được mùa, người giàu vui vô hạn, giống như thiên cung, [725c] chỗ ở Đê Thích. Nhưng nay bị quỷ thần này làm hại, sẽ tử vong hết, hoang vắng như núi rừng. Ai có thần đức để trừ tai hoạ này?”

Rồi mọi người dân tự bảo với nhau:

“Chúng ta nghe nói Sa-môn Cù-đàm đến chỗ nào thì nơi đó tà ma, ác quỷ không đến gần quấy nhiễu được. Nếu Như Lai đến đây, các quỷ thần này tự tẩu tán. Nhưng hiện nay Thế Tôn đang ở trong thành La-duyet kia, đang được vua A-xà-thế cúng dường; e rằng Ngài sẽ không đến giáo hoá chốn này.”

Hoặc lại có người nói:

“Như Lai có từ bi lớn, thương tưởng chúng sanh, nhìn thấy tất cả khắp nơi; người chưa khiến cho được độ, như mẹ thương yêu con, không bỏ rơi bất cứ một chúng sanh nào. Nếu có người thỉnh, Như Lai đến liền. Vua A-xà-thế chắc không giữ lại được. Ai có thể chịu đi đến nước vua A-xà-thế mà bạch Thế Tôn rằng ‘Nay trong thành chúng con đang gặp nguy khốn này. Cúi xin Thế Tôn thương xót chiếu cố.’?”

Lúc ấy, có đại trưởng giả tên Tồi Đại đang họp trong chúng này. Mọi người nói với trưởng giả:

“Chúng ta nghe nói, Sa-môn Cù-đàm đến nơi nào thì nơi đó tà ma ác quỷ không thể làm hại. Nếu Như Lai đến chốn này, có thể trừ được tai họa này liền. Ngài hãy đến chỗ Thế Tôn bạch đầy đủ ý này, để cho thành quách này được tồn tại lâu dài.”

Trưởng giả im lặng nhận lời mọi người, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đi về nhà. Về đến nơi, ông sắp xếp hành trang đi đường, dẫn theo những người hầu, đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, và ngồi qua một bên. Lúc ấy, trưởng giả bạch Thế Tôn:

“Nhân dân trong thành Tỳ-xá-ly gặp tai họa này, nhân dân tử vong rất nhiều. Trong thành ấy, mỗi ngày có hàng trăm chiếc xe nối tiếp nhau chở xác chết có đến số trăm. Cúi xin Thế Tôn giữ lòng thương tình cứu vớt, khiến cho những người còn lại mau chọn chỗ an ổn để được vô sự. Chúng con lại nghe Thế Tôn đến chỗ nào, nơi đó Thiên long quỷ thần đến gần quấy nhiễu. Cúi xin Ngài chiếu cố đến trong thành kia độ, cho dân chúng kia sống an ổn vô sự.”

Thế Tôn bảo:

“Nay Ta đã nhận lời thỉnh của vua A-xà-thế thành La-duyet rồi. Chư Phật Thế Tôn không có hai lời. Nếu vua A-xà-thế chấp nhận, Như Lai sẽ đến.”

Trưởng giả Tồi Đại bạch Phật:

“Việc này rất khó. Vua A-xà-thế chắc không bao giờ để cho Như Lai đi đến nước kia.[276a] Vì sao vậy? Vì vua A-xà-thế đối với đất nước chúng con không có mảy may thiện cảm, lúc nào cũng tìm cách muốn hại nhân dân nước con. Nếu vua A-xà-thế thấy con, liền bắt giết con ngay huống chi là cho trình bày việc này. Nếu nghe nói nhân dân nước con bị quỷ thần làm hại thì ông ta sẽ vui mừng vô cùng.”

Thế Tôn bảo:

“Chớ có lo sợ. Ông hãy đi đến chỗ vua, mà tâu việc này rằng: ‘Như Lai đã báo trước về bản thân Vua rồi, điều đó hoàn toàn không hư dối, không hai lời. Phụ vương ngài không lỗi mà bị bắt giết. Đáng ra ngài sinh vào trong địa ngục A-tỳ trải qua một kiếp. Nhưng nay ngài đã lìa tội này rồi, đã sửa đổi tội

lỗi kia; đã thành tựu tín căn trong pháp Như Lai. Nhờ gốc đức này mà diệt được tội đó, vĩnh viễn không còn sót. Đối thân này sau khi chết, sẽ sanh vào địa ngục Phách cầu.¹⁴¹⁵ Ở đó, mạng chung sẽ sanh lên Tứ thiên vương; ở đó mạng chung sẽ sanh lên Diêm thiên; ở trên Diêm thiên mạng chung sẽ sanh trời Đâu-suất, trời Hoá tự tại, trời Tha hoá tự tại, rồi trở lại kể đến trời Tứ thiên vương. Đại vương nên biết, trong hai mươi kiếp không đoạ đường dữ, thường sanh trong loài người. Thân cuối cùng với lòng tin kiên cố cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, xuất gia học đạo thành Bích-chi-phật Trừ Ác.’

“Vua ấy nghe những lời này xong, sẽ vui mừng hơn hờ không tự dừng được, rồi cũng sẽ bảo ông những lời này, ‘Nay ông có ước nguyện gì, ta cũng sẽ không từ chối.’”

Trưởng giả bạch Thế Tôn:

“Nay con sẽ nương vào oai thần Thế Tôn, đến chỗ vua kia.”

Rồi từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, đến chỗ vua kia.

Bấy giờ, vua A-xà-thế cùng quần thần ở trên điện cao, đang có việc bàn luận. Lúc ấy, đại trưởng giả đến trước vua. Từ xa, vua nhìn thấy ông đến, bảo các quần thần:

“Nếu người kia đến chỗ này, các khanh muốn bắt làm gì?”

Có người nói:

“Chúng ta sẽ bắt chặt năm khúc.”

Lại có người nói:

“Chúng ta sẽ bêu đầu.”

Vua A-xà-thế nói:

“Các khanh hãy bắt giết ngay đi. Không cần gặp ta.”

Trưởng giả khi nghe những lời này, rất lo sợ, lớn tiếng nói:

“Tôi là sứ giả của Phật.”

Vua nghe đến tiếng Phật, liền bước xuống ghế, gói hữu quỳ sát đất, hướng về chỗ Như Lai, hỏi trưởng giả:

“Như Lai dạy điều gì?”

Trưởng giả đáp:

“Như Lai đã thọ ký Thánh vương rồi, điều đó không có hư [726b] dối, những gì đã nói ra hoàn toàn không hai lời. Vua bắt vua cha giết, duyên gốc tội này sẽ vào trong địa ngục A-tỳ trải qua một kiếp; nhưng sau đó vua đã kịp thời sửa lỗi đối với Như Lai. Nay sẽ sanh vào địa ngục Phách cầu; ở đó mạng chung sẽ sanh lên Tứ thiên vương, rồi lần lượt sanh đến Tha hoá tự tại thiên, rồi kế đến trở lại sinh về trong Tứ thiên vương. Trong hai mươi kiếp, không đoạ vào ba đường dữ, lưu chuyển trong trời người. Thân cuối cùng với lòng tin kiên cố, xuất gia học đạo tên là Bích-chi-phật Trừ Ác.”

Vua nghe xong, vui mừng hơn hờ không xiết kể, liền bảo với trưởng giả:

“Giờ ông có ước nguyện gì, ta sẽ ban cho.”

Trưởng giả tâu:

“Sở nguyện của thân, xin vua chớ từ chối.”

vua A-xà-thế nói:

“Ông cứ nói ước nguyện gì, ta sẽ không từ chối.”

Trưởng giả tâu:

“Nhân dân thành Tỳ-xá-ly gặp tai nạn, bị quỷ thần làm hại, không thể kể hết. Nay, la-sát quỷ thần rất là bạo ngược. Cúi xin đại vương bằng lòng để Thế Tôn đến đất nước ấy, khiến cho quỷ thần ấy đều tẩu tán. Vì sao vậy? Chúng tôi từng nghe, nơi nào Như Lai đến thì trời, rồng, quỷ thần, không được tùy tiện. Xin đại vương bằng lòng để Thế Tôn đến nước ấy.”

Vua nghe những lời này xong, liền thở dài, bảo với trưởng giả rằng:

“Nguyện này quá lớn, chẳng phải người thường đáp ứng được. Nếu ông xin ta thành quách, xóm làng, cửa báu, vợ con thì ta sẽ tùy không tiếc. Ta không

ngờ ông lại xin thỉnh Thế Tôn. Nhưng ta trước đã lỡ hứa sẽ chấp nhận lời nguyện đó. Nay tùy ý ông.”

Khi ấy, trưởng giả hết sức vui mừng, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, từ giả lui đi. Đến chỗ Thế Tôn, bạch rằng:

“Vua A-xà-thế đã đồng ý để Thế Tôn đến nước kia.”

Thế Tôn bảo:

“Ông hãy về trước. Như Lai tự sẽ biết thời!”

Trưởng giả đánh lễ sát chân, nhiễu Phật ba vòng, rồi lui đi.

Bấy giờ, vào buổi sáng sớm, Thế Tôn dẫn các Tỳ-kheo trước sau vây quanh rời khỏi Ca-lan-đà Trúc viên đến thành Tỳ-xá-ly. Lúc ấy, vua A-xà-thế ở trên lầu cao, với một người hầu cầm lọng che. Từ xa, trông thấy Thế Tôn bấy giờ hướng về nước kia, liền tự than thở với người hầu:

“Chúng ta đã bị trưởng giả này lừa dối. Giờ ta sống mà làm gì, khi Như Lai đã đi khỏi nước này?”

Bấy giờ, vua A-xà-thế mang năm trăm cây lọng theo tiễn Thế Tôn, vì sợ bụi bám thân Thế Tôn. Lại có năm trăm cây lọng báu ở thành La-duyet theo sau Thế Tôn. Thích Đề-hoàn Nhân biết những ý nghĩ trong tâm Thế Tôn, lại dùng năm trăm cây lọng báu che trên không trung, vì sợ bụi bám vào thân Như Lai. Các thần sông cũng mang năm trăm cây lọng báu che trên hư không. Lúc này nhân dân thành Tỳ-xá-ly nghe Thế Tôn đang vào thành, cũng mang năm trăm cây lọng báu đến trước đón Thế Tôn. Bấy giờ, có hai ngàn năm trăm cây lọng báu treo trên hư không.

Khi Thế Tôn thấy những cây lọng này, liền mỉm cười. Đây là pháp thường của chư Phật Thế Tôn, lúc Như Lai mỉm cười, trong miệng liền phát ra ánh sáng năm màu là xanh, vàng, trắng, đen, đỏ.¹⁴¹⁶ Thị giả A-nan thấy ánh sáng này, liền suy nghĩ: ‘Đây là nhân duyên gì? Nếu Thế Tôn cười, ắt có nhân duyên, không phải việc suông.’

A-nan bèn quỳ xuống, chấp tay bạch Thế Tôn:

“Như Lai hoàn toàn không cười vô cớ; mà cười ắt có duyên do.”

Thế Tôn bảo:

“Nay người có thấy hai ngàn năm trăm cây lọng báu này cúng dường Như Lai không?”

A-nan bạch:

“Thưa vâng, có thấy.”

Thế Tôn bảo:

“Nếu Như Lai không xuất gia học đạo thì sẽ làm Chuyển luân Thánh vương, cai trị nhân dân trong hai ngàn năm trăm đời. Vì Như Lai xuất gia học đạo, nên không nhận những cây lọng báu này.

“A-nan, nên biết, trong quá khứ lâu xa, có vị vua tên Thiên Hoá Tri¹⁴¹⁷ ở nước Mật-hi-la cai trị đúng pháp, giáo hóa tiếp nạp có phương pháp; thống trị cả Diêm-phù-lý-địa¹⁴¹⁸ này, không ai là không quy thuận.

Bấy giờ, vua này có tám vạn bốn ngàn phu nhân thể nữ, đều thuộc dòng sát-lợi. Đệ nhất phu nhân tên Nhật Quang, không có con cái nối dõi. Lúc bấy giờ, vua này tự nghĩ: ‘Hiện ta thống trị Diêm-phù-lý-địa này, mà nay không có con cái.’ Vua liền hướng về các thần núi, thần cây, thần minh, trời đất, cầu có con cái. Trải qua trong vòng chưa được vài ngày, phu nhân mang thai. Lúc ấy, phu nhân Nhật Quang tâu vua:

“Đại vương, nên biết, nay thiếp biết đã có thai, nên cần tự giữ gìn.”

“Lại trải qua tám, chín tháng, sinh được một nam nhi, tướng mạo xinh đẹp, mặt như màu hoa đào. Phu nhân thấy vậy rất vui mừng, bồng đến vua xem. [727a] Vua thấy vui mừng hơn hờ không tự dừng được. Tám vạn bốn ngàn phu nhân thấy sinh thái tử, mọi người cũng đều vui mừng.

“Lúc ấy, vua triệu các quần thần, quốc sư, đạo sĩ, để xem tướng, lại đặt tên để đời truyền gọi. Người tướng đến trước, tâu vua: ‘Nay sinh Thái tử rất xinh đẹp, khác hẳn người đời, ai thấy mà không yêu mến. Nay đặt tên là Ái Niệm.’ Sau khi đặt tên thái tử xong, họ đều trở về nơi ở.

“Lúc ấy, quốc vương yêu mến thái tử chưa từng rời mắt. Vua xây cho thái tử giảng đường theo ba mùa, lại cho các thể nữ ở đây trong đó để vui đùa cùng thái tử.

“Bấy giờ, thái tử tự nghĩ: ‘Các thể nữ trong đây, có ai tồn tại mà không lia thể gian, cũng không biến đổi chăng? Nhìn xem trong bọn họ tất cả đều vô thường, không có ai là thường còn ở thế gian; tất cả đều huyễn ngộ, không có chân thật. Nhưng lại làm cho mọi người đắm đuối, đam mê, không biết xa lìa. Nay ta cần gì những thứ ấy. Hãy bỏ mà học đạo.’”

“Ngay trong ngày đó, thái tử Ái Niệm liền cạo bỏ râu tóc, đắp ba pháp y, xuất gia học đạo. Và cũng trong đêm đó, thái tử đã dứt sạch các kết sử trói buộc, tư duy thấy các pháp tập khởi thấy đều bị tiêu diệt, thành Bích-chi-phật. Sau đó liền nói kệ này:

Dục là pháp vô thường

Biến đổi, không định chắc.

Biết chúng là hoá lớn

Đi riêng, không theo chúng.

“Sau khi nói kệ này xong, liền bay lên hư không, nhiều quanh thành Mật-hi-la kia ba vòng. Lúc ấy, quốc vương ở trên điện cao, đang vui đùa cùng các cung nữ, thấy Bích-chi-phật bay quanh thành ba vòng, hết sức vui mừng không thể tự kiềm chế được, tự nghĩ: ‘Thái tử con ta đang bay trên hư không giống như chim vậy.’ Nhà vua còn không biết thái tử đã thành Bích-chi-phật nên bảo rằng: ‘Nay con hãy hạ xuống trên điện này cùng ta vui đùa với nhau.’”

Bấy giờ, này A-nan, Bích-chi-phật kia, vì muốn độ cha mẹ, nên hạ xuống trên điện. Lúc ấy, vua nói: ‘Hôm nay sao Thái tử mặc y phục thể nữ này, lại cạo râu tóc, khác hẳn người thường?’ Bích-chi-phật nói: ‘Nhưng gì con đang mặc là cao quý khác thường, chẳng phải là đồ mà người thường quen dùng.’ Vua lại hỏi: ‘;’ Vì sao con không vào trong cung?’ Bích-chi-phật nói: ‘Từ đây về sau con không đuổi theo dục vọng nữa, cũng không ham muốn **[727b]** sống trong năm dục này.’ Vua nói: ‘Nếu không thích trong năm dục này thì, hãy ở trong vườn sau của ta.’”

“Bấy giờ, vua thân hành đến trong vườn, tạo dựng phòng xá. Khi ấy, vì muốn độ cha mẹ nên Bích-chi-phật vào ở trong khu vườn đó, nhận sự cúng dường của vua. Một thời gian sau, vào Bát-niết-bàn trong Niết-bàn giới vô dư. Vua đưa xá-lợi đi hỏa thiêu, rồi xây tháp thờ. Vua cho xây tháp lớn tại một nơi kia. Một hôm rảnh rỗi, vua đến trong vườn ngắm cảnh, thấy ngôi

tháp đã bị hư nát, liền suy nghĩ: ‘Đó là tháp thờ con ta. Nay nó đã bị hư nát, sụp đổ.’ Khi ấy, quốc vương vì lòng thương yêu chưa dứt, liền đem cây lọng của mình che lên trên tháp kia.’

“Này A-nan, chớ có nghĩ ai khác. Vua Thiện Hoá lúc bấy giờ chính là thân Ta. Lúc ấy vì con, nên đã đem một cây lọng che lên trên tháp. Nhờ nhân duyên phước đức này, mà lưu chuyển trong cõi trời người, hàng trăm ngàn lần làm Chuyển luân Thánh vương, hoặc làm Đế Thích, Phạm thiên. Lúc ấy, Ta không biết vị ấy là Bích-chi-phật. Nếu ta biết đó là Bích-chi-phật thì phước đức không thể tính hết được. Nếu Như Lai không thành Đạo Vô thượng Chánh chơn thì sẽ được làm Chuyển luân Thánh vương hai ngàn năm trăm lần nữa để sửa dạy đời. Do đã thành đạo nên nay có hai ngàn năm trăm cây lọng tự nhiên ứng hiện.

“Này A-nan, vì lý do đó mà Như Lai mỉm cười. Thừa sự chư Phật có công đức không thể kể hết như vậy. Cho nên, A-nan, người hãy tìm cầu phương tiện cúng dường chư Phật Thế Tôn.

“A-nan, hãy học điều này như vậy.”

Rồi Thế Tôn dẫn các Tỳ-kheo đến thành Tỳ-xá-ly, đứng ở trong cổng thành nói kệ này:

Nay đã thành Như Lai

Chí tôn trên thế gian:

Bằng lời chân thật này,

Tỳ-xá-ly bình yên.

Đây là Pháp chân thật

Dẫn đến Niết-bàn giới;

Bằng lời chân thật này,

Tỳ-xá-ly yên bình.

Đây là Tăng chân thật,

Chúng Hiền Thánh bậc nhất;

Bằng lời chân thật này,

Tỳ-xá-ly yên bình.

Loài hai chân an ổn;

Loài bốn chân cũng vậy;

Khách đi đường an lành;

Khách đến cũng như vậy.

[727c] Ngày đêm được an ổn,

Không có ai quấy nhiễu.

Bằng lời chân thật này,

Tỳ-xá-ly yên bình.¹⁴¹⁹

Khi Như Lai nói bài kệ ấy xong, la-sát quỷ thần, mỗi loài tự tẩu tán, không còn ở yên chỗ đó nữa, không còn trở vào thành Tỳ-xá-ly được nữa. Những người mắc bệnh đều được khỏi bệnh.

“Bấy giờ, Thế Tôn đi trú bên bờ ao Di hầu. Nhân dân trong nước thừa sự, cúng dường y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngoạ cụ, thuốc men trị bệnh. Tùy theo khả năng giàu nghèo của họ, mỗi người mang cơm nước cúng dường Phật cùng Tăng Tỳ-kheo. Họ cũng thọ bát quan trai, không mất thời tiết.

Lúc ấy, nội thành Tỳ-xá-ly có sáu Tông sư đang du hóa ở đây. Sáu Tông sư đó là Bất-lan-ca-diếp,¹⁴²⁰ A-di-sù, Cù-da-lâu, Ba-hưu-ca-chiên, Tiên-tử-lô-trì, Ni-kiền Tử. Sáu Tông sư tập hợp một chỗ, bàn luận:

“Sa-môn Cù-đàm này trú tại thành Tỳ-xá-ly, được nhơn dân cúng dường. Còn chúng ta không được nhơn dân cúng dường. Chúng ta hãy đến tranh luận cùng ông ấy, xem ai đắc thắng, ai bị bại.”

Bất-lan-ca-diếp nói:

“Các sa-môn, bà-la-môn chưa bị người chỉ trích, mà tìm cách đến cật vấn; đó chẳng phải pháp sa-môn, bà-la-môn. Nhưng Sa-môn Cù-đàm này chưa bị

người chỉ trích, mà tìm cách đến nạn vẫn, chúng ta làm sao có thể tranh luận với ông ta được?”

A-di-sửy nói:

“Không có thí, không có (người) nhận, cũng không có người cho, cũng không có đời này, đời sau, không có loài hóa sanh, cũng không có báo thiện, ác.”

Cừu-da-lâu nói:

“Ở bên bờ này Hằng thủy giết vô số người, chất thịt thành núi, ở bên bờ kia Hằng thủy tạo các công đức. Duyên đây, đều chẳng có báo thiện ác.”¹⁴²¹

Ba-huru-ca-chiên nói:

“Giả sử ở bên trái Hằng thủy, dù có bố thí, giữ giới, tùy thời cung cấp không để ai thiếu, cũng lại không phước báo này.”

Tiên-tỉ-lô-trì nói:

“Không có lời nói, cũng không có báo lời nói. Chỉ im lặng là khoái lạc.”

Ni-kiền Tử nói:

“Có ngôn ngữ, cũng có báo ngôn ngữ. Sa-môn Cù-đàm là người, ta cũng là người. Cù-đàm có sở tri, ta cũng có sở tri. Sa-môn Cù-đàm có thần túc, ta cũng có thần túc. Nếu Sa-môn kia hiện một thần túc, ta sẽ hiện hai thần túc. Sa-môn hiện hai thần túc, ta sẽ hiện bốn thần túc. Ông ấy hiện bốn, ta sẽ hiện tám. Ông ấy hiện [728a] tám, ta sẽ hiện mười sáu. Ông ấy hiện mười sáu, ta sẽ hiện ba mươi hai. Luôn luôn tăng gấp bội, chứ không bao giờ chịu khuất phục; đủ sức để thi đấu. Nếu ông ấy không chịu tranh luận với chúng ta, tức là lỗi của ông ấy. Nhân dân nghe rồi sẽ không cúng dường ông ta nữa. Chúng ta sẽ được cúng dường.”

Vào lúc đó, có Tỳ-kheo-ni nghe đồn sáu Tông sư ngoại đạo tập họp lại một chỗ bàn với nhau: ‘Sa-môn Cù-đàm không chịu tranh luận với người. Chúng ta đủ để đắc thắng.’ Khi ấy, Tỳ-kheo ni Thâu-lô-ni¹⁴²² liền bay lên hư không hướng về sáu Tông sư kia mà nói bài kệ này:

Thầy ta không ai bằng,

Tôi tôn, không ai hơn;

Ta đệ tử vị ấy,

Tên là Thâu-lô-ni.

Nếu người có khả năng

Hãy tranh luận với ta.

Ta sẽ đáp từng việc;

Như sư tử bắt nai.

Ngoài Tôn sư tôi ra,

Không ai là Như Lai.

Nay Tỳ-kheo-ni ta

Đủ hàng phục ngoại đạo.

Sau khi Tỳ-kheo-ni nói bài kệ này xong, sáu Tông sư còn không thể ngược lên nhìn nhan sắc, hướng chi cùng tranh luận.

Lúc ấy, nhân dân thành Tỳ-xá-ly từ xa trong thấy Tỳ-kheo-ni ở trên hư không tranh luận với sáu Tông sư, nhưng sáu Tông sư không thể đáp; mọi người đều reo vui mừng rỡ vô cùng:

“Hôm nay, sáu Tông sư đã chịu khuất phục cô ấy.”

Nhóm sáu Tông sư rất sầu ưu, rời khỏi thành Tỳ-xá-ly mà đi, không vào thành nữa.

Lúc ấy, nhiều Tỳ-kheo nghe chuyện Tỳ-kheo-ni Thâu-lô tranh luận thắng sáu Tông sư. Các vị ấy đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, đem nhân duyên này bạch đầy đủ lên Thế Tôn.

Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo-ni Thâu-lô có thần túc lớn, có oai thần lớn, trí huệ, đa văn, Ta thường lúc nào cũng nghĩ như vậy: Không có ai lại có thể tranh luận với sáu Tông sư. Chỉ có Như Lai và Tỳ-kheo-ni này.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người có thấy Tỳ-kheo-ni nào có thể hàng phục ngoại đạo như Tỳ-kheo-ni này không?”

các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa không, Thế Tôn!”

Thế Tôn bảo:

“Này các Tỳ-kheo! Tỳ-kheo-ni đứng đầu trong các Thanh văn của Ta, có thể hàng phục ngoại đạo, chính là Tỳ-kheo-ni Thâu-lô.”¹⁴²³

Bấy giờ các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 12

[728b] Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có sáu xúc xú.¹⁴²⁴ Những gì là sáu? Là các xúc như mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý. Đó là sáu xúc. Phạm phu khi mắt thấy sắc liền khởi tâm đắm nhiễm không thể lìa bỏ. Do thấy sắc, rồi khởi nhiễm đắm, nên lưu chuyển sanh tử không có lúc nào thoát. Sáu tình cũng lại như vậy, khởi tương nhiễm đắm, ý không thể lìa bỏ, do đó lưu chuyển không có lúc nào thoát.

“Nếu đệ tử Hiền Thánh của Thế Tôn, mắt thấy sắc rồi không khởi đắm trước, không có tâm ô nhiễm, tức có thể phân biệt mắt này là pháp vô thường, khổ, không, pháp chẳng phải thân.¹⁴²⁵ Sáu tình cũng lại như vậy, không khởi tâm ô nhiễm, phân biệt sáu tình này là vô thường, khổ, không, pháp chẳng phải thân, phải tư duy điều này thời liền được hai quả: hoặc ở trong hiện pháp đắc A-na-hàm, hoặc A-la-hán. Giống như có người rất đói,

muốn xay giã lúa, sàng xảy cho sạch sẽ để nấu ăn, trừ cơn đói khát. Đệ tử của Hiền Thánh cũng lại như vậy, đối với sáu tình này tư duy về sự nhiễm ô, bất tịnh liền thành tựu đạo tích, nhập vô dư Niết-bàn giờ. Cho nên, Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện diệt sáu tình này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.¹⁴²⁶

---o0o---

BẢY PHÁP

39. PHẨM ĐĂNG PHÁP

*KINH SỐ 01*¹⁴²⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, đức Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo thành tựu bảy pháp, ở trong hiện tại thọ lạc vô cùng, muốn dứt sạch các lậu, cũng có thể được. Những gì là bảy pháp? Ở đây, Tỳ-kheo biết pháp, biết nghĩa, biết thời, lại có thể tự biết, lại có thể biết đủ, lại biết và đại chúng, quán sát người.¹⁴²⁸ Đó gọi là bảy pháp.

“Sao gọi là Tỳ-kheo biết pháp? Tỳ-kheo biết pháp là chỉ Khế kinh, Kỳ-dạ, Kê, Nhân duyên, Thí dụ, Bốn mặt, Quảng diễn, Phương đẳng, Vị tăng hữu, Quảng phổ, Thọ quyết, Sanh kinh. Tỳ-kheo không biết Pháp, không biết mười hai bộ kinh, đó chẳng phải là Tỳ-kheo. Vì Tỳ-kheo này có thể hiểu rõ pháp nên gọi là biết pháp. Như vậy, Tỳ-kheo hiểu rõ pháp.

“Sao gọi là Tỳ-kheo biết nghĩa? Ở đây, Tỳ-kheo biết ý thú của Như Lai, hiểu rõ nghĩa sâu, không có điều gì nghi ngờ. Tỳ-kheo không hiểu nghĩa, đó chẳng phải là Tỳ-kheo. Vì Tỳ-kheo này có thể biết nghĩa sâu nên gọi là hiểu nghĩa. Như vậy, Tỳ-kheo có thể phân biệt nghĩa.

“Sao gọi là Tỳ-kheo biết thời nghi? Ở đây, Tỳ-kheo biết thời tiết khi nên tu quán thì tu quán, khi nên tu chỉ thì tu chỉ, nên im lặng biết im lặng, nên đi

biết đi, nên tụng biết tụng, nên trao người trước liền trao cho người trước, nên nói biết nói. Tỳ-kheo không biết những việc ấy, không biết thời thích hợp tu chỉ, tu quán, tiến, dừng, đó chẳng phải là Tỳ-kheo. Tỳ-kheo biết thời tiết ấy thì không để mất thời cơ thích hợp, đó gọi là biết tùy thời thích hợp. Tỳ-kheo như vậy là biết thời nghi.

“Sao gọi là Tỳ-kheo có thể sửa mình? Ở đây, Tỳ-kheo có thể tự biết mình, nay ta có sự thấy, nghe, nghĩ, biết này, có trí huệ như vậy,¹⁴²⁹ đi, bước, tiến, dừng thường theo chánh pháp. Tỳ-kheo không thể tự biết thích ứng theo trí huệ mà ra, vào, đi, đến, đó chẳng phải là Tỳ-kheo. Vì Tỳ-kheo này có thể tự tu, tiến, dừng đều thích hợp, đây gọi là tự biết tu dưỡng. Đó gọi là Tỳ-kheo tự biết mình.

“Sao gọi là Tỳ-kheo biết vừa đủ? Ở đây, Tỳ-kheo có thể tự điều hòa việc ngủ nghỉ, tỉnh thức, ngồi, nằm, kinh hành, cách tiến dừng, đều có thể biết dừng đúng lúc. Tỳ-kheo không thể biết những việc ấy thì chẳng phải là Tỳ-kheo. Vì Tỳ-kheo này hiểu rõ những việc này nên gọi là biết đủ. Tỳ-kheo như vậy gọi là Tỳ-kheo biết vừa đủ.

“Sao gọi là Tỳ-kheo biết vào đại chúng? Ở đây, Tỳ-kheo phân biệt đại chúng: Đây là dòng sát-lợi, đây là chúng bà-la-môn, đây là chúng trưởng giả, đây là [729a] chúng sa-môn. Ta nên dùng pháp này mới thích hợp với chúng ấy, nên nói hay nên im lặng, tất cả đều biết. Tỳ-kheo không biết vào chúng, đó chẳng phải là Tỳ-kheo. Vì Tỳ-kheo ấy biết vào đại chúng nên gọi là biết vào chúng. Đó gọi là Tỳ-kheo biết vào đại chúng.

“Sao gọi là Tỳ-kheo biết căn nguyên mọi người? Tỳ-kheo nên biết có hai hạng người. Những gì là hai? Hoặc có một người muốn đến già-lam để thân cận Tỳ-kheo; người thứ hai không thích đến đó gặp gỡ Tỳ-kheo. Người muốn đến trong Tăng viên kia, thân cận Tỳ-kheo, là người tối thượng. Nay Tỳ-kheo, lại có hai hạng người. Những gì là hai? Một người, tuy đến chỗ Tỳ-kheo song không tùy thích hợp mà hỏi; người thứ hai cũng không đến trong chùa gặp Tỳ-kheo. Người đến chùa kia là hơn hết. Nay Tỳ-kheo, lại có hai hạng người. Những gì là hai? Một người, đến chỗ Tỳ-kheo tùy thích hợp mà hỏi; người thứ hai, đến chỗ Tỳ-kheo nhưng không hỏi điều thích hợp. Người đến chùa kia là đệ nhất tối tôn, vượt lên trên người kia. Nay Tỳ-kheo, lại có hai hạng người. Những gì là hai? Một người đến chỗ Tỳ-kheo hết lòng nghe pháp; người thứ hai đến chỗ Tỳ-kheo, nhưng không hết lòng nghe pháp. Người (hết lòng nghe pháp) kia là người hơn hết. Nay Tỳ-kheo, lại có hai hạng người. Những gì là hai? Có một người, có thể quán sát pháp, thọ trì,

đọc tụng; người thứ hai, họ không thể thọ trì, đọc tụng. Người có thể thọ trì kia, là đệ nhất tối thượng. Nay Tỳ-kheo, lại có hai hạng người. Những gì là hai? Có một người nghe pháp liền hiểu nghĩa; người thứ hai, nghe pháp mà không hiểu nghĩa. Người (nghe pháp mà hiểu nghĩa) này là tối thượng. Nay Tỳ-kheo, lại có hai hạng người. Những gì là hai? Có một người, nghe pháp (và hiểu nghĩa) liền thành tựu pháp tùy pháp; người thứ hai, nghe pháp (và hiểu nghĩa) nhưng không thành tựu pháp tùy pháp. Người nghe pháp (hiểu nghĩa) kia, thành tựu pháp tùy pháp. Người này là tối tôn đệ nhất. Nay Tỳ-kheo, lại có hai người. Những gì là hai? Một người, nghe pháp có thể kham nhẫn tu hành, phân biệt hộ trì chánh pháp; người thứ hai không thể kham nhẫn tu hành pháp kia. Người có thể kham nhẫn tu hành pháp kia, là tối tôn đệ nhất. Giống như bò có lạc, do lạc có tô, do tô có đề hồ là tối tôn đệ nhất không gì bằng. Ở đây cũng vậy, nếu người nào có thể tu hành thì người này là tối đệ nhất, không ai sánh kịp. Đó gọi là Tỳ-kheo quán sát căn người. Nếu có người nào không rõ điều này thì chẳng phải là Tỳ-kheo. Vì Tỳ-kheo kia nghe pháp, phân biệt nghĩa nó, đó là tối thượng. Tỳ-kheo như vậy là biết quán sát căn người.

“Nếu có Tỳ-kheo nào thành tựu bảy pháp này, ngay trong hiện pháp an lạc vô vi, ý muốn đoạn trừ lậu cũng không khó khăn. Cho nên, Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu bảy pháp này.

“Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02¹⁴³⁰

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn cây Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Cây Trú độ¹⁴³¹ trên trời Tam thập tam có gốc dọc ngang năm mươi do tuần, cao một trăm do tuần, bóng râm che đông, tây, nam, bắc năm mươi do tuần. Trời Tam thập tam vui chơi với nhau ở đó bốn tháng. Tỳ-kheo, nên biết, đến một lúc hoa lá cây Trú độ ấy úa vàng, rơi rụng trên mặt đất. Chư thiên bảy

giờ thấy điềm ứng này, tất cả đều hoan hỷ, tình vui phát sanh: ‘Cây này không bao lâu sẽ sinh ra hoa đầy trở lại.’

“Tỳ-kheo, nên biết, đến một lúc hoa của cây này tất cả đều rơi rụng xuống đất. Bảy giờ, trời Tam thập tam lại càng hoan hỷ tự bảo với nhau rằng: ‘Cây này không bao lâu sẽ trở thành màu tro.’

“Tỳ-kheo, nên biết, qua một thời gian nữa cây ấy liền thành màu tro. Lúc này, Trời Tam thập tam thấy cây này biến thành màu tro rồi, lòng rất vui mừng tự bảo với nhau rằng: ‘Nay, cây này đã biến màu tro, không lâu sẽ nảy chồi.’¹⁴³²

Bảy giờ, Trời Tam thập tam thấy cây Trú độ này đã nảy chồi, không bao lâu nữa sẽ sanh nụ. Bảy giờ, trời Tam thập tam thấy rồi, chư thiên lại hoan hỷ: ‘Hôm nay cây này đã sanh nụ, không bao lâu lại sẽ nở đầy.’

“Tỳ-kheo, nên biết, Trời Tam thập tam thấy rồi, cây này từ từ nở đầy, lòng chư thiên đều hoan hỷ: ‘Cây này đã dần dần nở đầy, không lâu sẽ đĩnh đầy hoa.’

“Tỳ-kheo, nên biết, đến một lúc cây ấy nở đầy khắp, lòng chư thiên tất cả đều hoan hỷ: ‘Hôm nay, cây này nở [729c] đầy hoa.’ Bảy giờ, hương của nó bay ngược gió trong vòng trăm do tuần, không đâu không nghe mùi thơm. Bảy giờ, chư thiên cùng nhau vui chơi ở đó bốn tháng, vui không thể nói hết.

“Ở đây cũng vậy, đệ tử Hiền Thánh khi phát ý muốn xuất gia học đạo, cũng giống như cây này bắt đầu muốn úa rụng lá.

“Lại nữa, đệ tử Hiền Thánh xả bỏ vợ con, tài sản, với lòng tin kiên cố cạo bỏ râu tóc, xuất gia học đạo, giống như lá cây kia rụng xuống đất.

“Tỳ-kheo, nên biết, đệ tử Hiền Thánh không tưởng tham dục, trừ pháp bất thiện, có hỷ lạc do viễn ly sanh, chứng và an trú sơ thiên,¹⁴³³ như cây Trú độ thành màu tro.

“Lại nữa, đệ tử Hiền Thánh diệt tâm tứ, nội tĩnh, chuyên chú nhất tâm, không tâm, không tứ, có hỷ lạc do định sanh, chứng và an trú nhị thiên, như cây kia nảy chồi.

“Lại nữa, đệ tử Hiền thánh, ly hỷ, an trú xả, tự thân giác tri lạc, điều mà chư Hiền Thánh nói, xả, niệm, an trú lạc, chứng và an trú tam thiên, giống như cây kia sanh nụ.

“Lại nữa, đệ tử Hiền Thánh diệt khổ lạc, ưu hỷ trước đó đã trừ, không khổ, không lạc, xả, niệm thanh tịnh, chứng và an trú tứ thiên, giống như cây kia dần dần mở đầy.

“Lại nữa, đệ tử Hiền Thánh dứt sạch hữu lậu, thành vô lậu, tâm giải thoát, huệ giải thoát, ở trong hiện pháp tự thân chứng ngộ, như thật biết rằng, sanh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã xong, không còn tái sinh nữa, điều đó giống như cây kia nở hoa đầy khắp.

“Bấy giờ, hương giới đức của đệ tử Hiền Thánh nghe khắp bốn phương, không ai không ca ngợi. Trong bốn tháng tự hưởng vui thích, tâm an trú tứ thiên, bản hạnh đầy đủ. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu hương giới đức.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03¹⁴³⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay ta sẽ nói bảy dụ về nước. Con người cũng như vậy. Hãy lắng nghe! Lắng nghe và suy nghĩ kỹ!”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn.”

Thế Tôn bảo:

“Sao gọi là bầy dụ về nước mà tựa người? Giống như có người chìm ở đáy nước; lại có người tạm ngoi khỏi nước rồi lại chìm xuống; có người nổi lên khỏi nước rồi nhìn; lại có người [730a] nổi lên khỏi nước rồi trụ; có người bơi đi trong nước; có người nổi lên khỏi nước rồi muốn đến bờ kia; lại có người đã đến bờ kia. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là bầy sự thí dụ về nước xuất hiện ở đời.

“Sao gọi là người chìm dưới đáy nước không nổi lên được? Ở đây, hoặc có người mà toàn thể đầy khắp pháp bất thiện, trải qua nhiều kiếp, không thể chữa trị. Đó gọi là người chìm dưới đáy nước.

“Sao gọi là người nào nổi lên khỏi nước rồi chìm lại? Hoặc có người mà tín căn dần mai một, tuy có pháp lành nhưng không chắc chắn. Thân, miệng, ý hành thiện, nhưng sau đó thân, miệng, ý lại hành pháp bất thiện, thân hoại mạng chung sanh vào địa ngục. Đó gọi là người ra khỏi nước rồi chìm lại.

“Sao gọi là người nổi lên khỏi nước rồi nhìn? Ở đây, hoặc có người có tín thiện căn, nhưng hành vi của thân, khẩu, ý lại không làm tăng trưởng pháp này, tự thủ mà đứng yên, thân hoại mạng chung sanh vào A-tu-la. Đó gọi là người ra khỏi nước mà nhìn.¹⁴³⁵

“Sao gọi là người ngoi lên khỏi nước rồi trụ? Ở đây, hoặc có người có lòng tin, tinh tấn dứt ba kết sử,¹⁴³⁶ không thối chuyển nữa, ắt đạt cứu cánh, thành đạo Vô thượng. Đó gọi là người ngoi lên khỏi nước rồi trụ.¹⁴³⁷

“Sao gọi là người muốn lợi khỏi nước? Ở đây, hoặc có người tín căn tinh tấn, lòng luôn hổ thẹn, vui mừng ba kết sử dâm, nộ, si, trở lại đời này một lần nữa rồi đoạn trừ gốc khổ.¹⁴³⁸ Đó gọi là người định vượt khỏi nước.

“Sao gọi là người muốn đến bờ kia? Ở đây, hoặc có người tín căn tinh tấn, dứt sạch năm hạ phần kết sử, thành A-na-hàm, không lại thế gian này nữa mà nhập Niết-bàn trên đó.¹⁴³⁹ Đó gọi là người muốn đến bờ kia.

“Sao gọi là người đã đến bờ kia? Ở đây, hoặc có người tín căn tinh tấn, mà có lòng hổ thẹn, dứt sạch hữu lậu thành vô lậu, ở trong hiện pháp, tự thân chứng ngộ, như thật biết rằng, sanh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã xong, không còn tái sinh nữa, ở trong Niết-bàn giới vô dư mà Bát-niết-bàn. Đó gọi là người đã vượt qua bờ kia.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là có bầy dụ về nước và người, mà Ta vừa nói cho các người. Điều mà chư Phật Thế Tôn cần làm để tiếp độ mọi người, nay Ta đã

làm xong. Các người hãy ở nơi yên tĩnh, hoặc dưới gốc cây, hãy nghĩ đến việc toạ thiền, chớ sinh tiếng khác. Đó là lời dạy của Ta.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật [730b] dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04¹⁴⁴⁰

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Thánh vương cai trị nước xa xôi,¹⁴⁴¹ nếu thành tựu bảy pháp, sẽ không bị kẻ thù, giặc cướp chiếm giữ.

“Những gì là bảy? Thành quách ấy rất cao, được sửa sang tề chỉnh. Đó gọi là vị vua kia thành tựu pháp thứ nhất. Lại nữa, cổng thành kia chắc chắn. Đó gọi là thành kia thành tựu pháp thứ hai. Lại nữa, ngoài thành kia có hào rất sâu rộng. Đó gọi là thành kia thành tựu pháp thứ ba. Lại nữa, trong thành kia nhiều thóc gạo, kho lẫm chứa đầy ắp. Đó gọi là thành kia thành tựu pháp thứ tư. Lại nữa, thành kia nhiều củi, cỏ. Đó gọi là thành kia thành tựu pháp thứ năm. Lại nữa, thành kia nhiều cụ khí, gậy gộc, đầy đủ các chiến cụ. Đó gọi là thành kia thành tựu pháp thứ sáu. Lại nữa, chủ thành kia rất thông minh, tài cao, dự biết tình người, đáng dùng roi thì dùng roi, đáng sửa trị thì sửa trị. Đó gọi là thành kia thành tựu pháp thứ bảy, cảnh ngoài không thể đến xâm chiếm. Đó gọi là, này các Tỳ-kheo, chủ nước thành kia thành tựu bảy pháp, nên người ngoài không thể tiếp cận quấy nhiễu.

“Ở đây, Tỳ-kheo cũng lại như vậy, nếu thành tựu bảy pháp thì tặc ma Ba-tuần không thể tùy tiện được. Những gì là bảy? Ở đây, Tỳ-kheo thành tựu giới luật, đầy đủ oai nghi, phạm luật nhỏ còn sợ huống gì là lớn. Đó gọi là Tỳ-kheo thành tựu pháp thứ nhất này, tặc ác ma không thể tùy tiện được. Giống như thành kia cao rộng, rất nghiêm nhặt, không thể phá hoại.

“Lại nữa, này Tỳ-kheo, khi mắt thấy sắc không khởi tưởng đắm, cũng không khởi niệm, nhãn căn đầy đủ, thủ hộ nhãn căn không để khuyết thủng, rò rỉ;¹⁴⁴² tai nghe tiếng, mũi ngửi mùi, lưỡi niếm vị, thân xúc chạm, ý đối với pháp cũng lại như vậy, cũng không khởi tưởng, đầy đủ ý căn, mà không loạn

tướng, thủ hộ đầy đủ ý căn. Đó gọi là Tỳ-kheo thành tựu pháp thứ hai này, tỳ ma Ba-tuần không thể tùy tiện; như thành quách kia cửa ngõ chắc chắn.

“Lại nữa, Tỳ-kheo nghe nhiều không quên, thường nhớ nghĩ tư duy chánh pháp đạo giáo, những pháp đã nghe qua trước kia thấy đều thông suốt. Đó gọi là Tỳ-kheo thành tựu pháp thứ ba này, tỳ ma Ba-tuần không thể tùy tiện; như bên ngoài thành quách kia có hào rất sâu và rộng.

“Lại nữa, Tỳ-kheo có nhiều phương tiện,¹⁴⁴³ những [730c] pháp mà khoảng đầu thiện xảo, giữa thiện xảo, cuối cũng thiện xảo, thanh tịnh đầy đủ, hiển hiện phạm hạnh. Đó gọi là Tỳ-kheo thành tựu pháp thứ tư này; như thành quách kia, nhiều lúa gạo, giặc ngoài không dám đến xâm lăng.

“Lại nữa, Tỳ-kheo tư duy về bốn pháp tăng thượng tâm¹⁴⁴⁴, cũng không rời thoát.¹⁴⁴⁵ Đó gọi là Tỳ-kheo thành tựu pháp thứ năm này, tỳ ma Ba-tuần không thể tùy tiện; như thành quách kia, nhiều củi, cỏ, người bên ngoài không thể đến quấy nhiễu.

“Lại nữa, Tỳ-kheo đắc bốn thần túc, thực hiện không khó. Đó gọi là Tỳ-kheo thành tựu pháp thứ sáu này, tỳ ma Ba-tuần không thể tùy tiện; như trong thành kia đầy đủ vũ khí.

“Lại nữa, Tỳ-kheo có thể phân biệt đầy đủ âm, nhập, giới, cũng lại phân biệt pháp do mười hai nhân duyên phát sanh. Đó gọi là Tỳ-kheo thành tựu pháp thứ bảy này, tỳ ma Ba-tuần không thể tùy tiện; như chủ thành quách kia thông minh, tài cao, đáng bắt thì bắt, đáng thả thì thả.

“Nay đây, Tỳ-kheo cũng lại như vậy, biết phân biệt đầy đủ các bệnh uẩn, giới, xứ.¹⁴⁴⁶ Tỳ-kheo thành tựu bảy pháp này, tỳ ma Ba-tuần không thể tùy tiện. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện phân biệt uẩn, giới, xứ và mười hai nhân duyên, đừng để mất thứ lớp, liền vượt cảnh Ma, không có ở trong ấy nữa.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói về bảy trú xứ của thức.¹⁴⁴⁷ Các người hãy lắng nghe và suy nghĩ kỹ.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn!”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Vì sao được gọi là bảy trú xứ của thức? Chúng sanh với nhiều loại thân, và nhiều loại tướng khác nhau, như người và trời.¹⁴⁴⁸ Lại nữa, chúng sanh hoặc nhiều loại thân nhưng chỉ có một tướng, đó là trời Phạm-ca-di mới xuất hiện ở thế gian.¹⁴⁴⁹ Lại nữa, chúng sanh một thân nhưng nhiều tướng, đó là trời Quang âm. Lại nữa, chúng sanh một thân, một tướng, đó là trời Biên tịnh. Lại nữa, chúng sanh vô lượng không, là trời Không xứ. Lại nữa, chúng sanh vô lượng thức, là trời Thức xứ. Lại nữa, chúng sanh vô hữu xứ, là trời Vô sở hữu xứ. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là bảy nơi thức trú. Nay **[731a]** Ta đã nói bảy thức xứ.

“Những điều mà chư Phật Thế Tôn cần làm để tiếp độ mọi người, nay Ta đã làm xong. Các người hãy đến dưới bóng cây vắng vẻ, hãy khéo tu hạnh này, chớ có lười biếng. Đó là những lời dạy của Ta.”

Các Tỳ-kheo, sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06¹⁴⁵⁰

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Vào lúc bảy giờ, Tôn giả Quân-đầu¹⁴⁵¹ thân mang bệnh nặng, nằm liệt giường, không thể tự ngồi dậy. Khi ấy, Quân-đầu nghĩ: “Hôm nay ta không được Thế Tôn Như Lai rủ lòng thương xót. Ta đang gặp bệnh nặng, không còn sống bao lâu nữa. Thuốc thang không tiếp. Lại nghe Thế Tôn nói: ‘Còn một người chưa độ, Ta quyết không bỏ.’ Song nay chỉ một mình ta bị bỏ rơi. Còn khổ nào hơn!”

Bảy giờ, Thế Tôn dùng thiên nhĩ nghe được lời oán trách của Tỳ-kheo Quân-đầu. Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người hãy tụ họp đi đến chỗ Tỳ-kheo Quân-đầu, hỏi thăm bệnh Tỳ-kheo ấy.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn!”

Rồi Thế Tôn dẫn các Tỳ-kheo đi lần đến phòng Tỳ-kheo Quân-đầu. Quân-đầu từ xa nhìn thấy Như Lai đến, liền tự gieo mình xuống đất. Bảy giờ, Thế Tôn bảo Quân-đầu:

“Nay người mang bệnh rất là nặng, không cần xuống giường. Ta tự có chỗ ngồi.”

Thế Tôn bảo Quân-đầu:

“Bệnh của người tăng hay giảm, hay không tăng giảm? Người có thể nghe Ta dạy được không?”

Tỳ-kheo Quân-đầu bạch Phật:

“Bệnh hôm nay của đệ tử rất nặng, chỉ có tăng, không có giảm. Thuốc uống không thấm vào đâu.”

Thế Tôn hỏi:

“Người chăm sóc bệnh là ai vậy?”

Quân-đầu bạch:

“Các vị phạm hạnh đến, gặp thì chăm sóc.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Quân-đầu:

“Nay người có thể nói cho Ta nghe bảy giác chi không?”

Quân-đầu nêu tên bảy giác chi ba lần:

“Nay con có thể ở trước Như Lai nói pháp bảy giác chi.”

Thế Tôn bảo:

“Nếu có thể nói cho Như Lai nghe thì cứ nói.”

Quân-đầu bạch Phật:

“Bảy giác chi. Những gì là bảy? Như Lai đã nói, đó là niệm giác chi, pháp giác chi, tinh tấn giác chi, hỷ giác chi, khinh an* giác chi, định giác chi, xả* giác chi. Bạch Thế Tôn, nói là có bảy giác chi này, chính là như vậy.”

Sau khi Tôn giả Quân-đầu nói những lời này xong, mọi bệnh tật đều được trừ khỏi, không còn khổ não.¹⁴⁵² Bấy giờ, Quân-đầu bạch Thế Tôn:

“Hiệu nghiệm nhất trong các thứ thuốc, đó chính là pháp bảy giác chi này. Muốn nói là thuốc hay nhất không qua bảy giác chi này. Con nhờ tư duy về bảy giác chi mà bệnh gì cũng khỏi cả.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người thọ trì pháp bảy giác chi này, khéo nhớ phúng tụng, chớ có hồ nghi đối với Phật, Pháp, Tăng. Mọi bệnh họa của chúng sanh kia được trừ khỏi. Vì sao vậy? Vì bảy giác chi này rất khó lường hết, nhưng nhờ đó tất cả các pháp đều được thấu rõ, hết thảy các pháp đều được soi sáng. Cũng như thuốc hay chữa trị hết thảy các bệnh. Giống như cam lồ ăn không biết chán. Nếu không được bảy giác chi này, các loài chúng sanh sẽ trôi lăn sanh tử. Các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện tu bảy giác chi.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo, sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 07¹⁴⁵³

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Khi Chuyển luân Thánh vương xuất hiện ở thế gian, liền có bảy báu xuất hiện thế gian. Bảy báu đó là bánh xe báu, voi báu, ngựa báu, minh châu báu, ngọc nữ báu, cư sĩ báu, điện binh báu. Đó là nói khi Chuyển luân Thánh vương xuất hiện ở đời thì bảy báu cũng xuất hiện, truyền khắp ở thế gian.

“Khi Như Lai xuất hiện ở thế gian thì có bảy báu giác chi xuất hiện thế gian. Những gì là bảy? Niệm giác chi, pháp giác chi, tinh tấn giác chi, hỷ giác chi, khinh an* giác chi, định giác chi, xả* giác chi xuất hiện ở thế gian. Khi Như Lai xuất hiện ở thế gian thì, báu bảy giác chi này cũng xuất hiện ở thế gian. Cho nên, các Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện tu bảy giác chi này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo, sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Khi Chuyển luân Thánh vương xuất hiện ở thế gian, liền chọn lựa đất tốt mà xây thành quách, từ đông, tây mười hai do tuần; nam, bắc bảy do tuần. Đất đai màu mỡ, được mùa, hạnh phúc không thể nói hết. **[731b]** Bấy giờ, bên ngoài thành được bao bọc bảy lớp xen kẽ bởi bảy báu. Bảy loại báu ấy là vàng, bạc, thủy tinh, lưu ly, hổ phách, mã não, xà cừ. Đó gọi là bảy báu. Thành lại được bao quanh bởi bảy lớp hào rất sâu tạo thành bởi báu, khó mà vượt qua; trong hào toàn cát vàng. Lại có bảy lớp cây mọc chen giữa; các loại cây ấy có bảy loại màu là vàng, bạc, thủy tinh, lưu ly, xa cừ, mã não, hổ

phách. Thành trong được bao bọc bởi bảy lớp cửa kiên cố, cũng được làm bằng bảy báu. Khung cửa bằng bạc thì cánh cửa vàng, khung cửa bằng vàng thì cánh cửa bạc, khung cửa thủy tinh thì cánh cửa lưu ly, khung cửa bằng lưu ly thì cánh cửa thủy tinh, khung cửa bằng mã não thì cánh cửa hổ phách, rất là khóai lạc, thật không thể nói hết. Bốn mặt trong thành ấy có bốn ao tắm, mỗi một ao tắm dọc ngang một do tuần, có nước vàng, bạc, thủy tinh tự nhiên tạo thành. Ao nước bạc đông lại trở thành báu bạc, ao nước vàng đông lại trở thành báu vàng, Chuyển luân Thánh vương lấy đó mà sử dụng.

“Bây giờ, trong thành kia có bảy loại âm thanh. Đó là tiếng tù và, tiếng trống, tiếng trống con, tiếng chuông, tiếng trống eo, tiếng múa, tiếng ca. Đó gọi là bảy loại âm thanh. Bây giờ, nhân dân thường vui chơi theo đó. Chúng sanh nơi đó không bị nóng lạnh, cũng không bị đói khát, cũng không bệnh tật. Chuyển luân Thánh vương sống ở đời, thành tựu bảy báu này và bốn thần túc, không có giảm khuyết, không bao giờ mất. Nững gì là bảy báu mà Chuyển luân Thánh vương thành tựu? Đó là bánh xe báu, voi báu, ngựa báu, châu báu, người nữ báu, cư sĩ báu, điển binh báu. Lại có ngàn người con rất dũng mãnh, có thể hàng phục giặc ngoài. Cõi Diêm-phù-lý-địa này, không dùng đao gậy để giáo hóa dân trong nước.”

Khi ấy có một Tỳ-kheo hỏi Thế Tôn:

“Chuyển luân Thánh vương thành tựu bánh xe báu như thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Bây giờ, Chuyển luân Thánh vương, vào sáng sớm ngày rằm, tắm rửa, gọi đầu lên trên đại điện, có ngọc nữ vây quanh. Khi, bánh xe báu đủ ngàn cãm từ phương đông bay đến trước điện, ánh sáng rực rỡ huy hoàng, chẳng phải do người tạo, cách mặt đất bảy nhẫn, từ từ đến trước vua, rồi dừng lại. Thấy vậy, Chuyển luân Thánh vương liền nói: ‘Ta nghe người xưa nói, vua Chuyển luân vào ngày rằm, tắm rửa, gọi đầu, [732a] lên ngôi trên điện. Lúc ấy, bánh xe báu tự nhiên từ phương Đông đến trước vua dừng lại. Nay ta phải thử bánh xe báu này.’ Rồi vua Chuyển luân dùng tay phải nắm bánh xe báu mà nói rằng, ‘Giờ ngươi quay lẩn cho đúng pháp, chớ đừng phi pháp.’ Bánh xe báu tự nhiên lẩn quay và dừng trên không trung. Chuyển luân Thánh vương liền dẫn binh bốn bộ, cũng ở trên hư không. Khi ấy, bánh xe báu quay hướng về Đông, Chuyển luân Thánh vương cũng theo bánh xe báu mà đi. Khi bánh xe báu dừng, Chuyển luân Thánh vương và bốn bộ binh cũng dừng trên hư không. Bây giờ, vua Túc tán¹⁴⁵⁴ và nhân dân từ xa trông

thấy vua đến, tất cả đều đứng dậy nghinh đón, lại dùng bát vàng đựng bạc mụn, bát bạc đựng vàng mụn, dâng lên cho Chuyển luân Thánh vương mà tâu với vua rằng, ‘Hoan nghênh Thánh vương! Nay nhân dân thành phương này rất đông đúc, an vui vô hạn. Cúi xin đại vương hãy ở lại đây cai trị.’ Chuyển luân Thánh vương bảo dân nước ấy, ‘Các người hãy dùng pháp cai trị giáo hóa, chớ có dùng phi pháp, cũng chớ có sát sanh, trộm cắp, tà dâm, cần thận chớ có dùng phi pháp cai trị giáo hóa.’ Sau đó, bánh xe báu lại di chuyển đến phương Nam, phương Tây, phương Bắc, rồi về giáo hoá hết thầy nhân dân rồi trở về nơi vua đang trị vì, đi cách mặt đất bảy nhẫn và dừng lại. Nay Tỳ-kheo, Chuyển luân Thánh vương thành tựu bánh xe báu như vậy.”

Tỳ-kheo lại bạch Thế Tôn:

“Chuyển luân Thánh vương thành tựu voi báu như thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Tỳ-kheo, nên biết, vào ngày rằm, Chuyển luân Thánh vương tắm rửa, gội đầu, rồi lên trên đại điện. Bảy giờ, voi báu từ phương Nam đến, có sáu ngà, lông trắng buốt, có bảy chỗ bằng phẳng, được trang sức bằng vàng, bạc, châu báu, có thể bay trên hư không. Thấy vậy, Chuyển luân Thánh vương liền tự nghĩ: ‘Voi báu này rất kỳ diệu, hiếm có trên đời, thể tánh nhu hoà, không hung bạo. Nay ta phải thử voi báu này.’ Rồi thì, sáng sớm, khi mặt trời sắp mọc, Chuyển luân Thánh vương liền cưới voi báu này dạo khắp bốn biển, giáo hoá nhân dân. Chuyển luân Thánh vương thành tựu voi báu như vậy.”

Tỳ-kheo lại bạch Thế Tôn:

“Chuyển luân Thánh vương thành tựu ngựa báu như thế nào?”

Thế Tôn nói:

“Khi Chuyển luân Thánh vương xuất hiện ở đời, ngựa báu bay từ phía Tây đến, lông màu xanh đậm, lông đuôi có ánh đỏ, đi không lắc lư, [732b] có thể bay trên hư không, không có gì trở ngại. Thấy vậy, lòng rất vui mừng: ‘Ngựa báu này thật là kỳ lạ. Nay phải sai khiến nó. Thể tánh khôn và lành, không có bạo chứng. Ta phải thí nghiệm ngựa báu này.’ Rồi Chuyển luân Thánh vương liền cỡi ngựa báu này đi khắp bốn châu thiên hạ, dạy dỗ nhân dân rồi trở về nơi chỗ ấy trị vì. Nay các Tỳ-kheo, Chuyển luân Thánh vương thành tựu ngựa báu như vậy.”

Tỳ-kheo bạch Phật:

“Lại thành tựu ngọc báu như thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Ở đây, Tỳ-kheo, khi Chuyển luân Thánh vương xuất hiện ở đời, lúc đó ngọc báu từ phương Đông bay đến, có tám góc, bốn mặt có ánh sáng, dài một thước sáu tấc. Chuyển luân Thánh vương thấy vậy, liền tự nghĩ: ‘Ngọc báu này rất kỳ lạ, ta phải thử nó.’ Rồi vào lúc nửa đêm, Chuyển luân Thánh vương tập hợp bốn bộ binh, đem ma-ni báu này gắn vào đầu ngọn cờ cao. Lúc đó, ánh sáng chiếu mười hai do tuần trong đất nước ấy. Bấy giờ, nhân dân trong thành thấy ánh sáng này, mọi người bảo nhau rằng: “Giờ mặt trời đã mọc, hãy lo liệu việc nhà.’ Chuyển luân Thánh vương ngồi trên điện, nhìn khắp nhân dân rồi trở vào trong cung. Sau đó, Chuyển luân Thánh vương đem ma ni này cất vào trong cung; cả trong ngoài đều sáng khắp, không đâu là không sáng. Nay Tỳ-kheo, Chuyển luân Thánh vương thành tựu ngọc báu này như vậy.

Bấy giờ, Tỳ-kheo bạch Phật:

“Chuyển luân Thánh vương thành tựu người nữ báu như thế nào?”

Thế Tôn nói:

“Tỳ-kheo, nên biết, khi Chuyển luân Thánh vương xuất hiện ở đời, tự nhiên hiện ngọc nữ xuất báu này, dung mạo xinh đẹp, mặt như màu hoa đào, không cao, không thấp, không trắng, không đen, tánh tình nhu hòa, không hung bạo, hơi miệng có mùi hương hoa sen, thân phát mùi hương chiên đàn, thường theo hầu hạ Thánh vương, không quên thời khắc, thường tỏ ra hòa nhã vui cười nhìn vua. Nay Tỳ-kheo, Chuyển luân Thánh vương thành tựu ngọc nữ như vậy.”

Tỳ-kheo lại bạch Phật rằng:

“Chuyển luân Thánh vương thành tựu cư sĩ báu như thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Ở đây, nay Tỳ-kheo, khi Chuyển luân Thánh vương xuất hiện ở đời liền có cư sĩ báu xuất hiện ở thế gian, không cao, không thấp, thân thể màu hồng, tài

cao, trí tốt, không việc gì không suốt, lại đạt thiên nhân thông. Bây giờ, cư sĩ đi đến chỗ vua tâu với vua rằng, ‘Cúi[732c] mong Thánh vương sống lâu vô cùng! Nếu vua muốn cần vàng, bạc, châu báu gì, thần sẽ cung cấp hết thảy.’ Cư sĩ dùng thiên nhân quán sát nơi có kho báu và nơi không có kho báu, đều thấy tất cả. Vua có cần báu gì, tùy thời cung cấp. Khi ấy, Chuyển luân Thánh vương muốn thử cư sĩ báu kia, liền dẫn cư sĩ này qua sông, chưa đến bờ bên kia, liền nói với cư sĩ rằng, ‘Nay ta cần vàng, bạc, châu báu. Hãy làm sao có ngay bây giờ.’ Cư sĩ đáp, ‘Đến trên bờ trước, thần sẽ cung cấp.’ Chuyển luân Thánh vương nói, ‘Nay ta cần báu ở đây, chứ không cần khi đến trên bờ.’ Khi ấy, cư sĩ liền quỳ xuống, chấp tay hướng xuống nước, tức thì bảy báu trong nước liền vọt lên. Bây giờ, Chuyển luân Thánh vương bảo trưởng giả, ‘Thôi, Thôi, Cư sĩ! Không cần báu nữa.’ Nay các Tỳ-kheo, Chuyển luân Thánh vương thành tựu cư sĩ báu như vậy.”

Tỳ-kheo lại bạch Phật:

“Chuyển luân Thánh vương thành tựu điền binh báu như thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“ Ở đây, Tỳ-kheo, khi Chuyển luân Thánh vương xuất hiện ở đời liền có điền binh báu tự nhiên hiện đến, thông minh, cái thế, biết trước tình người, thân thể hồng hào, đi đến chỗ Chuyển luân Thánh vương, tâu Thánh vương: ‘Cúi mong Thánh vương cứ tự nhiên hưởng lạc thú. Nếu Thánh vương muốn cần binh chúng, tiến thoái đúng lúc, thần sẽ cung cấp ngay.’ Rồi điền binh báu theo ý vua, tập hợp binh chúng ở cạnh vua. Bây giờ, Chuyển luân Thánh vương muốn thử điền binh báu, liền tự nghĩ: ‘Hãy tập hợp binh chúng của ta ngay bây giờ!’ Lập tức binh chúng liền ở ngoài cửa vua. Nếu ý muốn Chuyển luân Thánh vương khiến binh chúng đứng yên, liền đứng yên; muốn tiến thì, liền tiến. Nay Tỳ-kheo, Chuyển luân Thánh vương thành tựu điền binh báu như vậy.

“Tỳ-kheo nên biết, Chuyển luân Thánh vương thành tựu bảy báu này như vậy.”

Bây giờ, Tỳ-kheo kia bạch Thế Tôn:

“Thế nào là Chuyển luân Thánh vương thành tựu bốn thần túc, được nhiều thiện lợi?”

Phật bảo Tỳ-kheo:

“Ở đây, Chuyển luân Thánh vương tướng mạo đoan chánh, hiếm có trên đời, hơn hẳn người thường. Giống như thiên tử kia, không ai sánh kịp. Đó gọi là Chuyển luân Thánh vương thành tựu thân túc thứ nhất này.

“Lại nữa, Chuyển luân Thánh vương thông minh, cái thể, không gì không điều luyện; là bậc hùng mãnh trong người. Bây giờ, không ai hơn trí huệ phong phú của Chuyển luân Thánh vương này. Đó gọi là (Chuyển luân Thánh vương) thành tựu thân túc thứ hai.

[733a] “Lại nữa Tỳ-kheo, Chuyển luân Thánh vương không hề có bệnh tật; thân thể khoẻ mạnh, mọi thứ đồ ăn thức uống tự nhiên tiêu hoá, không lo các chứng đại tiểu tiện. Đó gọi là Chuyển luân Thánh vương thành tựu thân túc thứ ba.

“Lại nữa Tỳ-kheo, Chuyển luân Thánh vương thọ mạng rất dài, tuổi thọ không thể tính. Tuổi thọ con người lúc ấy không ai hơn tuổi thọ Chuyển luân Thánh vương. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là Chuyển luân Thánh vương thành tựu thân túc thứ tư này.

“Nay Tỳ-kheo, đó gọi là Chuyển luân Thánh vương có bốn thân túc.”

Tỳ-kheo kia lại bạch Phật:

“Sau khi Chuyển luân Thánh vương mạng chung, sẽ sanh nơi nào?”

Thế Tôn nói:

“Chuyển luân Thánh vương, sau khi mạng chung, sẽ sanh lên trời Tam thập tam, thọ mạng ngàn tuổi. Vì sao vậy? Vì tự thân Chuyển luân Thánh vương không sát sanh, lại dạy người khác khiến không sát sanh; tự mình không trộm cướp, lại dạy người khác khiến không trộm cướp; tự mình không dâm dật, lại dạy người khác khiến không dâm dật; tự mình không nói dối, lại dạy người khác khiến không nói dối; tự mình hành pháp thập thiện, lại dạy người khác hành pháp thập thiện.

“Các Tỳ-kheo, nên biết, Chuyển luân Thánh vương nhờ công đức này, sau khi mạng chung, sanh lên trời Tam thập tam.”

Bây giờ, Tỳ-kheo kia liền tự nghĩ:

“Chuyển luân Thánh vương thật đáng được hâm mộ. Muốn nói đó là con người, lại chẳng phải là người; nhưng kỳ thật chẳng phải là trời mà lại thi hành việc trời, hưởng thụ lạc thú vi diệu, không đoạ ba đường dữ. Nếu hôm nay ta dũng mãnh giữ giới, chắc sẽ có phước để đời tương lai được làm Chuyển luân Thánh vương, không thích hay sao?”

Bấy giờ, Thế Tôn biết được những ý nghĩ trong tâm Tỳ-kheo kia, bảo tỳ-kheo kia:

“Ồ trước Như Lai, đừng có ý nghĩ như vậy. Vì sao vậy? Chuyển luân Thánh vương tuy thành tựu bảy báu, có bốn thần túc không ai sánh kịp, nhưng vẫn không thoát khỏi ba đường dữ là địa ngục, ngạ quỷ, súc sanh. Vì sao vậy? Vì Chuyển luân Thánh vương không đắc bốn thiên, bốn thần túc, không chứng đắc bốn đế. Vì nhân duyên này, sau lại đoạ vào ba đường dữ. Thân người rất khó được, gặp phải tám nạn, muốn thoát ra rất khó; sinh ở chính giữa nước cũng lại không dễ; muốn có bạn lương thiện cũng lại không phải dễ; muốn cùng thiện tri thức gặp nhau cũng lại không dễ; muốn theo học đạo trong giáo pháp Như Lai cũng lại khó gặp; Như Lai xuất hiện thật không thể gặp; giáo pháp được giảng dạy cũng khó gặp như vậy; hiểu bốn đế và bốn phi thường, thật khó mà được nghe. Chuyển luân Thánh vương cũng không được cứu cánh bốn pháp này.

“Này Tỳ-kheo, nếu khi Như Lai xuất hiện ở đời, khi ấy có bảy báu này xuất hiện ở thế gian; đó là báu bảy giác chi của Như Lai, dẫn đến cứu cánh vô biên, chỗ trời người khen ngợi.

“Này Tỳ-kheo, nay khéo tu phạm hạnh, ngay hiện thân này sẽ chấm dứt được biên tế khổ, thì cần gì đến bảy báu của Chuyển luân Thánh vương?”

Bấy giờ, Tỳ-kheo kia nghe những lời dạy của Như Lai như vậy, ở tại nơi vắng vẻ tư duy đạo pháp, vì mục đích mà thiện gia nam tử sở dĩ cạo bỏ râu tóc xuất gia học đạo, tu chánh nghiệp vô thượng, để như thật biết rằng, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã xong, không còn tái sinh đời sau. Bấy giờ, Tỳ-kheo kia thành A-la-hán.

Tỳ-kheo kia sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 09¹⁴⁵⁵

Tôi nghe như vậy:

Một thời, tôn giả Đổng Chân Ca-diếp¹⁴⁵⁶ ở trong vườn Trú ám,¹⁴⁵⁷ nước Xá-vệ.

Bấy giờ, vào nửa đêm, Ca-diếp kinh hành. Khi ấy có vị trời đến chỗ Ca-diếp, ở giữa hư không nói với Ca-diếp:

“Tỳ-kheo nên biết, ngôi nhà¹⁴⁵⁸ này ban đêm bốc khói, ban ngày bị lửa cháy¹⁴⁵⁹. Có người Bà-la-môn nói với một người có trí: ‘Giờ ông hãy cầm dao đục núi¹⁴⁶⁰. Khi đang đục núi tất sẽ thấy một đồ gánh¹⁴⁶¹ thì hãy nhô nó lên. Rồi ông đục lại núi; khi đang đục núi tất sẽ thấy núi. Giờ hãy hãy bỏ núi. Ông lại đục núi; khi đang đục núi tất thấy con ếch ương. Bấy giờ ông hãy bỏ¹⁴⁶² con ếch ương. Ông lại đục núi; khi đang đục núi sẽ thấy đồng thịt. Thấy đồng thịt, hãy bỏ nó. Bấy giờ ông lại đục núi; khi đang đục núi sẽ gặp cái gông. Thấy cái gông, hãy bỏ nó. Bấy giờ, ông lại đục núi; khi đục núi sẽ thấy hai con đường.¹⁴⁶³ Khi thấy hai đường, hãy bỏ nó. Bấy giờ ông lại đục núi; khi đục núi sẽ thấy cành cây. Thấy cành cây, hãy bỏ nó. Bấy giờ ông lại đục núi; khi đục núi sẽ thấy con rồng.¹⁴⁶⁴ Thấy con rồng rồi, chớ nói gì với nó, hãy lo tự quy mạng,¹⁴⁶⁵ và để yên nó đó.¹⁴⁶⁶”

“Này Tỳ-kheo! Hãy suy nghĩ kỹ nghĩa này. Nếu không hiểu thì lập tức đến thành Xá-vệ, đến chỗ Thế Tôn hỏi điều này. Nếu Như Lai có dạy điều gì thì khéo nhớ nghĩ mà thực hành. Vì sao vậy? Vì hiện tại tôi cũng không thấy có người, sa-môn, bà-la-môn, **[733c]** Ma hoặc Thiên ma nào có thể hiểu nghĩa này, trừ Như Lai và đệ tử Như Lai, hoặc nghe từ tôi¹⁴⁶⁷.”

Ca-diếp bảo vị thiên:

“Việc này thật hay!”

Bấy giờ, vào lúc sáng sớm, Ca-diếp đến chỗ Thế Tôn; đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên, đem nhân duyên này bạch đầy đủ lên Thế Tôn. Ca-diếp hỏi Thế Tôn:

“Nay con muốn hỏi nghĩa Như Lai. Những điều vị trời nói, ý nghĩa nhắm đến cái gì? Vì sao nói nhà này ban đêm bốc khói, ban ngày lửa cháy? Tại sao nói là Bà-la-môn? Tại sao nói là người trí? Lại nói đục núi, ý nghĩa này nhắm đến cái gì? Nói về con dao, con cũng không hiểu. Tại sao nói là đồ

gánh? Lại nói về núi, nghĩa này thế nào? Tại sao lại nói con ễnh ương? Tại sao lại nói đồng thịt? Tại sao lại nói cái gông? Tại sao nói hai con đường? Cành cây, nghĩa nó thế nào? Tại sao nói là con rồng?”

Thế Tôn bảo:

“Nhà tức là hình thể do sắc bốn đại tạo thành, nhận huyết mạch cha mẹ dần dần lớn lên, thường được nuôi dưỡng bằng thức ăn không để thiếu thốn, là pháp phân tán. Ban đêm có khói là chỉ cho tâm niệm của các loài chúng sanh. Ban ngày lửa cháy là chỉ cho hành động do thân, miệng, ý đã tạo. Bà-la-môn là A-la-hán. Người trí là người học.¹⁴⁶⁸ Đục núi là chỉ tâm tinh tấn. Con dao chính là chỉ trí huệ. Đồ gánh là năm kết sử.¹⁴⁶⁹ Núi là kiêu mạn.¹⁴⁷⁰ Con ếch là chỉ tâm sân hận. Đồng thịt là chỉ tham dục. Cái gông chỉ năm dục.¹⁴⁷¹ Hai đường là chỉ nghi ngờ. Cành cây là vô minh.¹⁴⁷² Rồng là chỉ Như Lai, Chí chơn, Đẳng chánh giác.¹⁴⁷³ Những lời vị thiên kia nói, nghĩa nó như vậy. Nay người hãy suy nghĩ cho kỹ, không lâu sẽ dứt sạch hữu lậu.”

Sau khi vâng lời Như Lai dạy, Ca-diếp ở nơi vắng vẻ mà tự tu hành, vì mục đích mà thiện gia nam tử cạo bỏ râu tóc xuất gia học đạo, tu phạm hạnh, biết như thật rằng, sanh tử đã dứt, Phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã xong, không còn tái sinh đời sau. Bây giờ, Ca-diếp thành A-la-hán.

Ca-diếp sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10¹⁴⁷⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trua tại Ca-lan-đà trong vườn Trúc, thành La-duyệt, cùng chúng đại Tỳ kheo năm trăm Tỳ-kheo vị. Mãn Nguyên Tử¹⁴⁷⁵ cũng dẫn theo **[734a]** năm trăm Tỳ-kheo an cư ở sanh quán.¹⁴⁷⁶

Bấy giờ, sau khi kiết hạ chín mươi ngày ở thành La-duyệt, Thế Tôn đi du hoá trong nhân gian dần dần đến vườn cây Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Các Tỳ-kheo phân tán trong nhân gian cũng đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên.

Thế Tôn hỏi các Tỳ-kheo:

“Các người hạ an cư ở đâu?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Chúng con hạ an cư tại quê nhà.”

Thế Tôn bảo:

“Trong số các Tỳ-kheo các người an cư tại sanh quán, ai là người sống với hạnh a-lan-nhã, lại hay khen ngợi a-lan-nhã, tự hành khát thực, lại khuyến khích người khiến hành khát thực không mất thời nghỉ, tự đắp y vá nhiều mảnh,¹⁴⁷⁷ lại khuyến khích người khiến đắp y vá nhiều mảnh, tự tu tri túc, lại cũng ca ngợi hạnh tri túc, tự mình sống ít ham muốn, cũng lại ca ngợi hạnh ít ham muốn, tự thích nơi nhàn tĩnh, lại khuyến khích người khác ở nơi nhàn tĩnh; tự giữ hạnh ấy, lại khuyến khích người khác khiến giữ hạnh ấy, tự thân giới thanh tịnh đầy đủ, lại khuyến khích người khác khiến tu giới ấy, tự thân thành tựu tam-muội, lại khuyến khích người khác khiến hành tam-muội, tự thân thành tựu trí huệ, lại dạy người khác khiến hành trí huệ, tự thân thành tựu giải thoát, lại khuyến khích người khác khiến hành giải thoát, tự thân thành tựu giải thoát tri kiến¹⁴⁷⁸, lại khuyến khích người khác khiến hành pháp này, tự thân cò thể giáo hoá không biết chán đủ, nói pháp không lười mỏi?”

Các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Tỳ-kheo Mãn Nguyệt Tử ở trong chúng Tỳ-kheo này kham nhận giáo hoá. Tự thân tu hạnh a-lan-nhã, cũng lại khen ngợi hạnh a-lan-nhã, tự thân mặc y vá, ít ham muốn, biết đủ, tinh tấn, dũng mãnh, khát thực, thích ở nơi vắng vẻ, thành tựu giới, tam-muội, trí huệ, giải thoát, giải thoát tri kiến*, lại khuyến khích người khác khiến hành pháp này, tự mình có thể giáo hoá, nói pháp không biết chán đủ.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói pháp vi diệu cho các Tỳ-kheo nghe. Sau khi nghe pháp xong, các Tỳ-kheo ngồi lại một lát, rồi từ chỗ ngồi đứng dậy, nhiễu Phật ba vòng và ra đi.

Trong lúc ấy, cách Thế Tôn không xa, Xá-lợi-phất ngồi kiết già, chánh thân chánh ý, buộc niệm trước mặt. Khi ấy, Xá-lợi-phất [734a] suy nghĩ như vậy: “Hôm nay Mãn Nguyệt Tử được nhiều thiện lợi. Vì sao vậy? Các Tỳ-kheo phạm hạnh khen ngợi đức kia và Thế Tôn lại xác nhận lời này, cũng không phản đối. Ngày nào ta sẽ cùng vị ấy được gặp nhau và đàm luận với vị ấy?”

Bấy giờ, tại quê hương mình, Mãn Nguyễn Tử giáo hoá đã xong, sau đó đi giáo hoá trong nhân gian, lần hồi đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Thế Tôn thứ tự nói pháp cho nghe. Mãn Nguyễn Tử sau khi nghe pháp xong, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân rồi ra đi, lấy ni-sư-đàn vắt trên vai hữu, đi đến trong vườn Trú ám.

Khi ấy, có một Tỳ-kheo từ xa trông thấy Mãn Nguyễn Tử lấy ni-sư-đàn vắt trên vai hữu, đi đến trong vườn kia. Thấy vậy, ông liền đến chỗ Xá-lợi-phất, bạch rằng:¹⁴⁷⁹

“Thế Tôn thường khen ngợi Mãn Nguyễn Tử. Thầy ấy vừa đến chỗ Như Lai nghe Phật nói pháp, nay đang đi vào trong rừng. Tôn giả nên biết thời thích hợp.”

Sau khi nghe Tỳ-kheo ấy nói, Xá-lợi-phất liền từ chỗ ngồi đứng dậy, lấy ni-sư-đàn vắt lên vai phải và đi đến trong khu rừng kia.

Bấy giờ, Mãn Nguyễn Tử ngồi kiết già dưới một bóng cây. Xá-lợi-phất cũng lại ngồi kiết già tư duy ở dưới một bóng cây. Sau đó, Xá-lợi-phất liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đến chỗ Mãn Nguyễn Tử. Đến nơi, sau khi cùng hỏi thăm nhau, rồi ngồi qua một bên. Xá-lợi-phất hỏi Mãn Nguyễn Tử:

“Thế nào, Mãn Nguyễn Tử, có phải do¹⁴⁸⁰ Thế Tôn mà ngài làm đệ tử tu phạm hạnh không?”

Mãn Nguyễn Tử đáp:

“Đúng vậy, đúng vậy.”

Xá-lợi-phất lại hỏi:

“Lại có phải nhân bởi¹⁴⁸¹ Thế Tôn mà được tu giới thanh tịnh¹⁴⁸² không?”

Mãn Nguyễn Tử nói:

“Không phải.”

Xá-lợi-phất nói:

“Có phải do tâm thanh tịnh¹⁴⁸³ nên nương nơi Như Lai mà tu phạm hạnh không?”

Mãn Nguyên Tử đáp:

“Không phải.”

Xá-lợi-phất nói:

“Có phải vì kiến thanh tịnh nên nương nơi Như Lai mà tu phạm hạnh không?”

Mãn Nguyên Tử đáp:

“Không phải”

Xá-lợi-phất nói:

“Thế nào, có phải vì không do dự¹⁴⁸⁴ mà được tu phạm hạnh không?”

Mãn Nguyên Tử đáp:

“Không phải.”

Xá-lợi-phất nói:

“Có phải do hành tích thanh tịnh¹⁴⁸⁵ mà được tu phạm hạnh không?”

Mãn Nguyên Tử đáp:

“Không phải.”

Xá-lợi-phất nói:

“Thế nào, có phải vì trí thanh tịnh ở trong đạo¹⁴⁸⁶ mà được tu phạm hạnh không?”

Mãn Nguyên Tử đáp:

“Không phải.”

Xá-lợi-phất nói:

“Thế nào, có phải vì tri kiến thanh tịnh **[734c]** mà được tu phạm hạnh không?”

Mãn Nguyên Tử đáp:

“Không phải.”

Xá-lợi-phát nói:

“Những câu hỏi vừa rồi của tôi, ‘Có phải ở nơi Như Lai mà được tu phạm hạnh không?’ Thầy lại đáp tôi rằng: ‘Đúng vậy.’ Tôi lại hỏi: ‘Có phải do trí tuệ, tâm thanh tịnh, đạo tri kiến thanh tịnh, được tu phạm hạnh không?’ Thầy lại nói: ‘Không phải.’ Vậy vì sao thầy ở nơi Như Lai mà được tu phạm hạnh?”

Mãn Nguyên Tử đáp:

“Nghĩa¹⁴⁸⁷ giới thanh tịnh là để khiến tâm thanh tịnh. Nghĩa* tâm thanh tịnh là để khiến kiến thanh tịnh. Nghĩa* kiến thanh tịnh là để khiến không do dự thanh tịnh. Nghĩa* không do dự thanh tịnh là để khiến hành tích thanh tịnh. Nghĩa* hành tích thanh tịnh là để khiến đạo thanh tịnh. Nghĩa* đạo thanh tịnh là để khiến tri kiến thanh tịnh. Nghĩa* tri kiến thanh tịnh là để khiến nhập nghĩa Niết-bàn.¹⁴⁸⁸ Đó gọi là ở nơi Như Lai mà được tu phạm hạnh.”

Xá-lợi-phát hỏi:

“Nghĩa thầy nói hôm nay nhắm về đâu?”

Mãn Nguyên Tử nói:

“Nay tôi sẽ đưa ra thí dụ để giải thích nghĩa này. Người trí nhờ thí dụ mà hiểu nghĩa đó, người trí tự ngộ. Giống như hôm nay vua Ba-tư-nặc đi từ thành Xá-vệ đến nước Bà-kì, khoảng giữa hai nước bố trí bảy chiếc xe. Bây giờ, vua Ba-tư-nặc ra khỏi thành, lên chiếc xe thứ nhất, đến chiếc thứ hai; lên chiếc thứ hai, bỏ chiếc thứ nhất lại; đi về trước một lát, lại lên chiếc thứ ba và bỏ chiếc thứ hai lại; đi về trước một lát, lại lên chiếc thứ tư và bỏ chiếc thứ ba lại; đi về trước một lát, lại lên chiếc thứ năm và bỏ chiếc thứ tư lại; đi về trước một lát, lại lên chiếc thứ sáu và bỏ chiếc thứ năm lại; đi về trước một lát, lại lên chiếc thứ bảy và bỏ chiếc thứ sáu lại để vào nước Bà-kì. Bây giờ, vua Ba-tư-nặc đã đến trong cung, nếu có người hỏi: ‘Hôm nay Đại vương đi cỗ xe nào đến cung này?’ thì vua ấy sẽ đáp thế nào?”

Xá-lợi-phát đáp:

“Nếu có người hỏi thì sẽ đáp như vậy: ‘Tôi ra khỏi thành nước Xá-vệ, trước lên xe thứ nhất đến xe thứ hai; lại bỏ xe thứ hai, lên xe thứ ba; lại bỏ xe thứ ba, lên xe thứ tư; lại bỏ xe thứ tư, lên xe thứ năm; lại bỏ xe thứ năm, lên xe thứ sáu; lại bỏ xe thứ sáu, lên xe thứ bảy đến nước Bà-kỳ. Vì sao vậy? Vì tất cả nhờ xe trước đến xe thứ hai, lần lượt làm nhân cho nhau đến được nước kia.’ Nếu có người hỏi thì nên trả lời như vậy.”

Mãn Nguyên Tử đáp:

“Nghĩa* giới thanh tịnh cũng lại như [735a] vậy. Do tâm thanh tịnh mà được kiến thanh tịnh; do kiến thanh tịnh mà đạt được trừ do dự; do nghĩa không do dự mà đạt được hành tích thanh tịnh; do nghĩa hành tích thanh tịnh mà đạt được đạo thanh tịnh; do nghĩa đạo thanh tịnh mà đạt được tri kiến thanh tịnh; do nghĩa tri kiến thanh tịnh mà đạt được nghĩa Niết-bàn, do đó mà ở nơi Như Lai được tu phạm hạnh. Vì sao vậy? Vì nghĩa giới thanh tịnh là tướng chấp thủ. Nguyên hán: thọ nhập chi mao 受入之貌., nhưng Như Lai dạy khiến trừ chấp thủ*. Nghĩa tâm thanh tịnh cũng là tướng chấp thủ, nhưng Như Lai dạy trừ chấp thủ cho đến nghĩa tri kiến cũng là chấp thủ. Như Lai dạy trừ chấp thủ cho đến Niết-bàn, do đó mà ở nơi Như Lai được tu phạm hạnh. Nếu chỉ vì giới thanh tịnh mà nương nơi Như Lai tu phạm hạnh, thì ngay kẻ phạm phu cũng sẽ diệt độ.¹⁴⁸⁹ Vì sao vậy? Vì kẻ phạm phu cũng có giới pháp này.¹⁴⁹⁰ Thế Tôn đã dạy, theo thứ lớp thành đạo mà đến được Niết-bàn giới, chẳng phải chỉ có giới thanh tịnh mà đến được diệt độ. Giống như có người muốn lên trên lầu bảy tầng, phải theo thứ bậc mà đi lên. Nghĩa giới thanh tịnh cũng lại như vậy; dần dần mới đến tâm. Do tâm mà đạt đến kiến. Do kiến mà đạt đến không do dự. Do không do dự mà đạt đến hành tích thanh tịnh. Do hành tích thanh tịnh mà đến được đạo. Do đạo thanh tịnh mà đạt đến tri kiến. Do tri kiến mà đạt đến Niết-bàn.”

Bấy giờ, Xá-lợi-phất liền khen:

“Lành thay, lành thay, nghĩa này được nói thật khéo léo. Thầy tên là gì? Các Tỳ-kheo phạm hạnh gọi thầy hiệu gì?”

Mãn Nguyên Tử nói:

“Tôi tên là Mãn Nguyên Tử. Họ mẹ là Di-đa-na-ni.¹⁴⁹¹”

Xá-lợi-phất nói:

“Lành thay, lành thay, Mãn Nguyệt Tử! Trong pháp Hiền thánh thật không ai sánh bằng thầy; trong lòng chứa đựng cam lồ, lại ban phát vô cùng. Nay tôi đã hỏi nghĩa rất sâu, thầy đều đã giải đáp tất cả. Cho dù các vị phạm hạnh đội thầy trên đầu mà đi khắp thế gian, cũng không thể báo đáp được ơn này. Những ai đến thân cận, hỏi han, người ấy sẽ được nhiều thiện lợi. Nay tôi cũng được lợi nhiều nhờ sự chỉ giáo đó.”

Mãn Nguyệt Tử đáp:

“Lành thay, lành thay, như những lời thầy nói! Thầy tên là gì? Các Tỳ-kheo gọi thầy là gì?”

Xá-lợi-phát đáp:

“Tôi tên Ưu-ba-đề-xá. Mẹ tên Xá-lợi. Các Tỳ-kheo gọi tôi là Xá-lợi-phát.”

[735b] Mãn Nguyệt Tử nói:

“Hôm nay tôi cùng đã bàn luận với bậc Đại nhân. Vậy mà trước đó tôi không biết vị Đại tướng¹⁴⁹² của pháp đến nơi này! Nếu tôi biết tôn giả Xá-lợi-phát đến đây thì không dám cùng biện luận đối đáp như vậy. Nhưng tôn giả hỏi nghĩa rất sâu này, nên tiếp theo đó tôi đã giải đáp.

“Lành thay, Xá-lợi-phát! Vị Thượng thủ trong các đệ tử của Phật, thường an trú với pháp vị cam lồ. Dù cho các vị phạm hạnh đội tôn giả Xá-lợi-phát trên đầu mà đi khắp thế gian, từ năm này qua năm khác, cũng không thể báo đáp được ơn ấy chút nào. Ở đây, có chúng sanh nào đến hỏi thăm, thân cận tôn giả, người ấy sẽ có được nhiều lợi. Chúng tôi cũng được lợi nhiều.”

Bấy giờ, hai hiền giả đàm luận với nhau trong khu ấy ấy như vậy.

Sau khi hai vị nghe điều đã được nói, đều hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt

Đẳng pháp và Trú độ,

Dụ nước và thành quách,

Thức, Quân-đầu, hai luân,

Bà-mật và bảy xe.¹⁴⁹³

---o0o---

40 . PHẪM BẢY NGÀY

KINH SỐ 01¹⁴⁹⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bảy giờ, sau giờ ăn, các Tỳ-kheo tập trung ở giảng đường Phổ hội bàn luận như vậy: “Núi Tu-di này rất là rộng lớn, các núi khác không thể sánh, hết sức kỳ lạ, cao rộng hùng vĩ. Như vậy mà không bao lâu nữa sẽ bị tan rã, không còn sót thứ gì. Các núi lớn khác y tựa vào núi Tu-di, cũng sẽ tan rã.”

Bảy giờ, Thế Tôn bằng thiên nhĩ nghe các Tỳ-kheo bàn luận như vậy, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đi đến chỗ giảng đường kia và ngồi xuống. Thế Tôn hỏi các Tỳ-kheo:

“Các người ở đây đang bàn luận những gì? Đang định làm gì?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Chúng con tụ tập ở đây luận về pháp sự kia. Những điều vừa được thảo luận đều đúng như pháp.”

Thế Tôn bảo:

“Lành thay, **[735c]** Tỳ-kheo! Các người xuất gia cần phải phải thảo luận chánh pháp. Nhưng cũng không bỏ sự im lặng của Hiền Thánh. Vì sao vậy? Khi các Tỳ-kheo tụ tập một chỗ thì nên làm hai việc. Nhưng gì là hai? Một là luận bàn như pháp; hai là im lặng như Thánh Hiền. Các người làm hai việc này, luôn luôn được an ổn, không mất thời nghỉ. Vừa rồi, các người đã luận nghĩa như pháp những gì vậy?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Hôm nay, các Tỳ-kheo tụ tập tại giảng đường này để luận nghĩa như vậy: ‘Thật là kỳ lạ, núi Tu-di này hết sức cao rộng, nhưng núi Tu-di này như vậy không bao lâu sẽ bị tan rã. Các núi Thiết vi ở bốn phía cũng sẽ bị tan rã như vậy.’ Vừa rồi chúng con tụ tập ở đây bàn luận như pháp vậy.”

Thế Tôn bảo:

“Các người có muốn nghe sự biến chuyển đưa đến bại hoại của cảnh giới thế gian này không?”

Các Tỳ-kheo bạch Phật:

“Nay là lúc thích hợp, cúi xin Thế Tôn hợp thời giảng nói, để cho chúng sanh được tâm giải thoát.”

Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người hãy khéo suy nghĩ và ghi nhớ luôn trong lòng.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo vâng theo lời Phật dạy.

Thế Tôn bảo:

“Núi Tu-di thật rộng lớn, không núi nào có thể sánh bằng. Tỳ-kheo, nên biết, núi Tu-di nhô khỏi mặt nước cao tám vạn bốn ngàn do tuần và chìm dưới nước sâu cũng tám vạn bốn ngàn do tuần. Núi Tu-di được tạo nên do bốn loại báu là vàng, bạc, thủy tinh, lưu ly. Lại có bốn góc cũng được tạo thành do bốn loại báu là vàng, bạc, thủy tinh, lưu ly. Thành vàng, quách bạc; thành bạc, quách vàng; thành thủy tinh, quách lưu ly; thành lưu ly, quách thủy tinh. Trên núi Tu-di có năm loại trời cư trú ở đó, đều do túc duyên mà sống nơi này. Những gì là năm? Trong thành bạc kia có trời Tế cước¹⁴⁹⁵ cư trú; trong thành vàng kia có trời Thi-lợi-sa¹⁴⁹⁶ cư trú; trong thành thủy tinh kia có trời Hoan duyệt¹⁴⁹⁷ cư trú; trong thành lưu ly kia có trời Lực thành¹⁴⁹⁸ cư trú. Giữa thành vàng và bạc có Tì-sa-môn Thiên vương cư trú cùng với số lượng Dạ-xoa không thể đếm xuể. Giữa thành vàng và thủy tinh có Tì-lưu-bác-xoa Thiên vương cư trú cùng với các Long thần. Giữa thành thủy tinh và lưu ly có Tì-lưu-lặc-xoa Thiên vương cư trú. Giữa thành lưu ly và vàng có Đề-đâu-lại-tra Thiên vương cư trú .

“Tỳ-kheo, nên biết, **[736a]** dưới núi Tu-di có A-tu-la cư trú. Khi A-tu-la muốn đánh nhau với trời Tâm thập tam thì trước cùng đánh nhau với trời Tế cước. Nếu thắng, tiến đến thành vàng cùng đánh nhau với trời Thi-lợi-sa.

Khi đã thắng trời Thi-lợi-sa, lại đến thành thủy tinh cùng đánh nhau với trời Hoan duyệt. Thắng rồi, chúng tiến đến thành lưu ly. Thắng đây rồi, chúng đánh nhau với trời Tam thập tam.¹⁴⁹⁹

“Tỳ-kheo, nên biết, trời Tam thập tam cư trú trên đỉnh núi Tu-di, ngày đêm phát ra ánh sáng; tự chiếu sáng cho nên như vậy. Nương vào núi Tu-di mà mặt trời, mặt trăng trôi đi. Nhật thiên tử có thành quách dài rộng năm mươi một do tuần. Nguyệt thiên tử có thành quách dài rộng ba mươi chín do tuần. Ngôi sao lớn nhất dài rộng một do tuần, sao nhỏ nhất dài rộng hai trăm bộ. Đỉnh núi Tu-di từ đông sang tây, từ nam đến bắc, dài rộng tám vạn bốn nghìn do tuần. Gần núi Tu-di, phía nam có núi Đại thiết vi¹⁵⁰⁰ dài rộng dài tám vạn bốn nghìn dặm, cao tám vạn dặm. Thêm nữa, ngoài núi này có núi Ni-di-đà¹⁵⁰¹ bọc quanh núi ấy, cách núi Ni-di-đà lại có núi tên là Khur-la,¹⁵⁰² cách núi này lại còn có núi tên Tì-sa,¹⁵⁰³ cách núi này lại còn có núi tên Mã đầu,¹⁵⁰⁴ lại có núi tên Tì-na-da, kế núi Tì-na-da¹⁵⁰⁵ lại có núi tên Thiết vi, Đại thiết vi.

“Chính giữa núi Thiết vi có tám địa ngục lớn, mỗi¹⁵⁰⁶ địa ngục có mười sáu ngục phụ.¹⁵⁰⁷ Núi Thiết vi này giúp ích rất nhiều cho Diêm-phù-đề-lý-địa. Nếu không có núi Thiết vi này, Diêm-phù-đề-lý-địa thường là nơi hôi thối. Bên ngoài núi Thiết vi có núi Hương tích;¹⁵⁰⁸ cạnh đó có tám vạn bốn ngàn voi chúa trắng sinh sống nơi này. Mỗi con có sáu ngà được trang sức bằng vàng, bạc. Trong núi ấy có tám vạn bốn ngàn hang, các voi ấy cư trú ở đó. Con voi tối thượng được tạo bởi vàng, bạc, thủy tinh, lưu ly. Thích Đề-hoàn Nhân thường tự thân cỡi nó. Chuyển luân Thánh vương cỡi voi nhỏ nhất. Cạnh núi Hương tích có ao nước Ma-đà, sinh toàn hoa sen ưu-bát, hoa câu-mâu-đầu; những con voi kia nhỏ rể ăn. Cạnh ao nước Ma-đà có núi tên Ưu-xà-già-la. Núi này sanh ra đủ loại cây cỏ, chim, thú, sâu bọ, hổ báo đều nương vào núi này mà ở, có nhiều người đắc thần thông cũng đều sống ở đây. Kế đó lại có núi tên Bàn-trà-bà, tiếp lại có núi tên Kỳ-xà-quật. **[736a]** Đây là chỗ y cứ của mà Diêm-phù-lý-địa.

“Các Tỳ-kheo nên biết, cho đến một lúc, khi thế gian này sắp băng hoại, trời không mưa, những lúa mạ đã gieo không tăng trưởng, các con sông suối nhỏ đều bị khô cạn, tất cả các hành đều qui về vô thường, không tồn tại lâu.

“Tỳ-kheo nên biết, hoặc có lúc bốn sông lớn như Hằng hà, Tư-đầu, Tử-đà, Bà-xoa cũng lại khô cạn không còn gì sót lại. Cũng vậy Tỳ-kheo, vô thường trăm lần biến đổi chính là vậy.

“Tỳ-kheo, cho đến một lúc, khi thế gian này có hai mặt trời xuất hiện, lúc ấy các loại cây cối thảo mộc đều điêu tàn. Cũng vậy Tỳ-kheo, vô thường biến dịch, không được tồn tại lâu dài. Lúc ấy, nước các nguồn suối nhỏ đều khô cạn. Tỳ-kheo, nên biết, khi hai mặt trời xuất hiện, nước trong bốn biển lớn tất cả đều khô cạn đến cả trăm do tuần, dần dần đến bảy trăm do tuần, nước tự nhiên khô.

“Tỳ-kheo, nên biết, khi ba mặt trời xuất hiện ở thế gian, nước bốn biển lớn trong vòng ngàn do tuần, tự nhiên khô cạn, dần dần cho đến bảy ngàn do tuần, nước tự nhiên khô cạn.

“Tỳ-kheo, nên biết, khi bốn mặt trời xuất hiện, nước bốn biển lớn chỉ còn sâu khoảng một ngàn do tuần. Như vậy, Tỳ-kheo, tất cả các hành đều vô thường không tồn tại lâu dài được.

“Tỳ-kheo, cho đến một lúc, khi thế gian có năm mặt trời xuất hiện, lúc ấy nước trong bốn biển lớn chỉ còn bảy trăm do tuần nước, dần dần còn lại một trăm do tuần. Tỳ-kheo, nên biết, khi năm mặt trời xuất hiện, nước biển chỉ còn một do tuần; dần dần nước khô không còn gì hết. Khi năm mặt trời xuất hiện, nước chỉ còn bảy thước. Khi năm mặt trời xuất hiện, nước biển khô hết không còn gì. Tỳ-kheo, nên biết, tất cả các hành đều vô thường, không tồn tại lâu dài được.

“Tỳ-kheo, cho đến một lúc, khi sáu mặt trời xuất hiện, mặt đất dày sáu vạn tám ngàn do tuần này đều bốc khói hết. Núi Tu-di cũng dần dần bị sụp lở. Khi sáu mặt trời xuất hiện, ba ngàn đại thiên quốc độ này đều băng hoại. Giống như người thợ gốm nung đồ gốm. Lúc ấy, ba ngàn đại thiên quốc độ cũng lại như vậy, lửa cháy bùng bùng, lan khắp nơi.

“Tỳ-kheo, nên biết, khi sáu mặt trời xuất hiện, tám địa ngục lớn cũng bị tiêu diệt, nhân dân qua đời. Năm loại trời nương vào núi Tu-di cũng mạng chung. Trời Tam thập tam, trời Diêm thiên, cho đến trời Tha hoá [736c] tự tại cũng mạng chung; cung điện đều trống. Khi sáu mặt trời xuất hiện, núi Tu-di và ba ngàn đại thiên quốc độ đều trống không, không còn gì. Như vậy, Tỳ-kheo, các hành đều vô thường, không tồn tại lâu dài được.

“Tỳ-kheo, nên biết, cho đến một lúc, khi bảy mặt trời xuất hiện, bảy giờ đất tuy dày sáu vạn tám ngàn do tuần và ba ngàn đại thiên quốc độ đều bốc lửa. Khi bảy mặt trời xuất hiện, núi Tu-di này dần dần tan hoại, trăm ngàn do tuần tự nhiên sụp lở hoàn toàn không còn gì, cũng không còn thấy mây may khói bụi, huống gì là thấy tro!

“Khi ấy, cung điện trời Tam thập tam cho đến trời Tha hoá tự tại đều bốc lửa. Lửa bốc cháy nơi này cho đến trên Phạm thiên. Các thiên tử mới sinh ở thiên cung kia, vì xưa nay không thấy kiếp thiêu, nên khi thấy ánh lửa bốc cháy này trong lòng kinh hãi, lo bị lửa đốt. Song những vị thiên tử sống lâu, đã từng thấy kiếp thiêu liền đến an ủi những thiên tử mới sanh: ‘Các ông chớ có lo sợ. Lửa này hoàn toàn không thể lan đến nơi này.’”

“Tỳ-kheo, nên biết, khi bảy mặt trời xuất hiện, từ nơi này đến sáu trời Dục giới, cho đến ba ngàn đại thiên quốc độ, đều thành tro bụi, cũng không còn dấu vết hình chất. Như vậy, Tỳ-kheo, tất cả các hành đều vô thường, không thể bảo tồn lâu, đều đưa đến hoại diệt. Bảy giờ, nhân dân qua đời, sinh về quốc độ khác, hoặc sinh lên trời. Chúng sanh nào trong địa ngục, nếu tội trước đã hết thì sinh lên trời, hoặc quốc độ khác. Nếu chúng sanh địa ngục kia chưa hết tội thì lại dời đến quốc độ khác.

“Tỳ-kheo, nên biết, khi bảy mặt trời xuất hiện, không còn dấu vết ánh sáng mặt trời, mặt trăng và tinh tú. Khi ấy mặt trời mặt trăng đã diệt, không còn ngày và đêm. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là vì quả báo nên đưa đến tan rã này.

“Tỳ-kheo, nên biết, khi thành tự kiếp trở lại, cho đến một lúc lửa tự nó tắt mất, trong hư không nổi lên mây lớn, dần dần mưa xuống. Khi ấy, ba ngàn đại thiên quốc độ này đều ngập nước. Nước dâng lên cõi Phạm thiên.

“Tỳ-kheo, nên biết, bảy giờ nước này dần dần ngưng lại và tự tiêu hết. Lại có cơn gió khởi lên tên là Tuỳ lam, thổi nước này tụ lại một chỗ. Lúc bấy giờ, gió này lại thổi dậy một ngàn núi Tu-di, một ngàn núi Kì-di-đà,¹⁵⁰⁹ một ngàn núi Ni-di-đà, một ngàn núi Khư-la, một ngàn núi Y-sa, một ngàn núi Tỳ-na, một ngàn núi Thiết vi, một ngàn núi Đại thiết vi. Lại sinh tám ngàn địa ngục, [737a] lại sanh một ngàn núi Mã đầu, một ngàn núi Hương tích, một ngàn núi Bàn-trà-bà, một ngàn núi Ưu-xà-già, một ngàn cõi Diêm-phù-đề, một ngàn cõi Cù-da-ni, một ngàn cõi Phất-vu-đãi, một ngàn cõi Uất-đơn-việt. Lại sinh nước một ngàn biển, lại sinh một ngàn cung Tứ thiên vương, một ngàn trời Tam thập tam, một ngàn Diệm thiên, một ngàn trời Đâu-suất, một ngàn trời Hoá tự tại, một ngàn trời Tha hoá tự tại.

“Tỳ-kheo, nên biết, cho đến một lúc, nước rút, đất bày trở lại. Khi ấy trên đất tự nhiên có lớp chất béo đất,¹⁵¹⁰ rất thơm ngon hơn cả cam lồ. Nên biết chất béo đất kia có mùi vị giống như rượu ngọt bồ đào.

“Tỳ-kheo, nên biết, cho đến một lúc, các vị trời Quang âm nói với nhau: ‘Chúng ta xuống Diêm-phù-đề để xem mặt đất kia khi phục hồi trở lại.’”

Thiên tử Quang âm xuống đến thế gian, thấy trên mặt đất có bèo đất này liền dùng ngón tay quét đưa vào miệng mà ăn thử. Khi ấy, thiên tử ăn nhiều bèo đất nên không còn oai thần và ánh sáng nữa, thân thể trở nên nặng mà sanh ra xương thịt, mất thần túc không còn bay được. Thiên tử nào ăn ít bèo đất thì thân thể không nặng, cũng không mất thần túc, có thể bay lại trên hư không.

“Lúc ấy, những thiên tử mất thần túc đều cùng nhau than khóc, nói với nhau: ‘Nay chúng ta thật là cùng khổ, lại mất thần túc, phải ở lại thế gian, không thể trở lên trời lại được.’ Rồi họ ăn chất bèo đất này, và để ý nhan sắc nhau. Khi ấy, thiên tử nào có nhiều dục ý thì trở thành thành người nữ, rồi làm tình dục cùng nhau vui thích.

“Này Tỳ-kheo, đó gọi là lúc thế gian mới hình thành có pháp dâm này lưu truyền thế gian, là thường pháp tối sơ, khi người nữ xuất hiện ở đời; cũng lại là pháp xưa chẳng phải mới ngày nay.

“Lúc ấy, các vị trời Quang âm khác thấy các thiên tử đọa lạc liền đến quở trách rằng: ‘Vi sao các ông lại làm hạnh bất tịnh này.’ Lúc này, các chúng sanh lại tự nghĩ: ‘Chúng ta phải tìm cách nào để có thể nghỉ đêm với nhau mà mọi người không thấy.’ Dần dần chúng làm nhà cửa để tự che thân thể. Này Tỳ-kheo, đó gọi là do nhân duyên này mà ngày nay có nhà cửa.

“Tỳ-kheo, nên biết, cho đến một lúc chất bèo đất tự nhiên lặn xuống đất, sau đó sanh ra lúa gạo rất tươi sạch, cũng không có vỏ ngoài, hết sức thơm ngon khiến người ăn được mập trắng. Sáng thu hoạch, chiều lại sinh; chiều thu hoạch, sáng lại sinh. Này Tỳ-kheo, bấy giờ mới có tên lúa gạo này xuất hiện.

[737b] “Tỳ-kheo, cho đến một lúc như dân biếng nhác, không chuyên cần sinh hoạt. Có một người suy nghĩ: ‘Vi sao ngày nào ta cũng phải gặt hái lúa thóc này. Nên thu một lần cho cả hai ngày.’ Người đó liền đi thu hoạch lúa một lần cho hai ngày.

“Bấy giờ, nhân dân lần lượt mang thai, và do đó có sự sanh đẻ.

“Một lúc nọ, có một chúng sanh bảo chúng sanh kia: ‘Chúng ta cùng đi gặt lúa.’ Người kia đáp: ‘Tôi đã lấy lương thực đủ cho hai ngày.’ Người này nghe xong bèn nghĩ: ‘Ta phải chứa lương thực bốn ngày.’ Người ấy liền lo lương thực đủ bốn ngày. Lại có chúng sanh nói với chúng sanh ấy rằng: ‘Chúng ta cùng ra ngoài thuê lúa.’ Người này đáp: ‘Tôi đã lấy lương thực bốn ngày.’ Người kia nghe rồi liền nghĩ như vậy: ‘Ta phải lo lương

thực tám ngày.’ Nó liền lo chứa thức ăn tám ngày. Do vậy, lúa kia không sinh trở lại. Bấy giờ, mọi người suy nghĩ như vậy: ‘Thế gian có tai hoạ lớn. Giờ lúa thóc này không như xưa nữa. Nay phải phân chia lúa thóc này.’ Tức thì chúng phân chia lúa thóc. Lúc ấy, có chúng sanh suy nghĩ như vậy: ‘Giờ ta hãy giấu lúa thóc mình. Nên ăn trộm lúa thóc người khác.’ Rồi chúng sanh ấy giấu lúa thóc mình, ăn trộm lúa thóc người khác. Chủ kia bắt gặp nó ăn trộm lúa thóc, liền nói với nó: ‘Sao ông lấy lúa thóc của tôi? Giờ tha tội ông, sau này chớ tái phạm.’ Bấy giờ, thế gian bắt đầu có tâm trộm cắp này. Lúc này, lại có chúng sanh nghe lời này rồi liền nghĩ như vậy: ‘Giờ ta hãy giấu lúa thóc mình. Nên trộm lúa thóc người khác.’ Rồi, chúng sanh ấy liền cất vật của mình mà lấy vật người khác. Người chủ kia thấy vậy, nói với nó: ‘Sao ông lại lấy lúa thóc tôi?’ Nhưng người kia im lặng không đáp. Lúc ấy, chủ vật liền giơ nắm tay đánh: ‘Từ nay về sau chớ có xâm lấn nữa!’ Bấy giờ, mọi người dân nghe chúng sanh trộm lẫn nhau, bèn tụ tập và cùng bàn bạc: ‘Thế gian có phi pháp này, chúng trộm lẫn nhau. Nay phải lập người giữ ruộng để giữ gìn ruộng. Có chúng sanh kia thông minh tài giỏi nên lập làm chủ ruộng.’ Rồi họ bầu chọn chủ ruộng mà nói rằng: ‘Các vị nên biết, thế gian có sự trộm cắp phi pháp này. Nay ông hãy giữ ruộng, chúng tôi sẽ trả công cho. Những người dân nào đến lấy trộm lúa thóc người khác, hãy trị tội họ.’ Bấy giờ chủ ruộng được lập.

“Tỳ-kheo, nên biết, người giữ ruộng kia bấy giờ [737c] được gọi là dòng sát-lợi, đều là pháp xưa chẳng phải pháp bây giờ.”

Rồi Thế Tôn liền nói kệ này:

Dòng sát-lợi bắt đầu,

Đứng đầu trong các họ.

Người thông minh tài giỏi,

Được trời người kính đãi.

“Bấy giờ, có người kia xâm phạm vật người khác, nó liền bị sát-lợi bắt trị phạt. Nhưng người ấy lại không sửa đổi lỗi mà vẫn tái phạm. Chúa sát-lợi ra lệnh làm đao trượng, bắt người kia mà bêu đầu. Bấy giờ thế gian bắt đầu có sự sát sanh này. Khi ấy, mọi người dân nghe giáo lệnh này: ‘Nếu có ai trộm cướp lúa thóc người khác, Chua sát-lợi sẽ bắt giết.’ Tất cả sợ hãi, lông tóc đều dựng đứng.

“Có người dựng am cỏ, ở trong ấy tọa thiền, tu phạm hạnh, nhất quyết xả bỏ gia nghiệp, vợ con thế thếp. Độc cư nhàn tịnh quyết chí tu phạm hạnh. Nhân từ đó về sau có dòng họ bà-la-môn. Bây giờ liền có hai dòng họ xuất hiện ở đời.

“Tỳ-kheo, nên biết, thời bấy giờ do trộm cắp nên có sát sanh; do sát nên có đao trượng.

“Bây giờ, chúa sát-lợi bố cáo nhân dân: ‘Người nào đẹp đẽ, tài cao, sẽ được giáo thống lĩnh nhân dân này.’ Lại bố cáo: ‘Nếu người dân nào trộm cắp sẽ bị trừng trị.’ Sau đó liền có dòng họ tỳ-xá này xuất hiện ở đời.

“Bây giờ, có nhiều chúng sanh nghĩ như vậy: ‘Nay mọi người sát hại nhau, đều là do nghề nghiệp mà ra. Nay ta phải lui tới khắp nơi để mưu tự nuôi sống.’ Khi ấy liền có dòng họ Thủ-đà-la xuất hiện ở đời.”

Rồi Thế Tôn liền nói kệ này:

Đầu tiên dòng sát-lợi;

Kế đến bà-la-môn;

Thứ ba là tỳ-xá;

Tiếp nữa dòng thủ-đà.

Có bốn dòng dõi này,

Dần dần sanh lẫn nhau,

Đều từ thân trời đến,

Và cùng một sắc da.

“Tỳ-kheo, nên biết, khi có tâm sát sanh, trộm cắp này, nên không còn có lúa thóc tự nhiên này nữa. Bây giờ, có năm loại hạt giống, một là hạt từ rễ, hai là hạt từ thân, ba [738a] là hạt từ cành, bốn là hạt từ hoa, năm là hạt từ quả và sinh những loại hạt giống khác. Đó gọi là năm loại giống, đều do gió thổi từ các quốc độ nơi khác đến, được dùng để trồng, lấy đó để tự nuôi sống.

“Nhu vậy, Tỳ-kheo, thế gian có điềm báo này liền có sanh, già, bệnh, chết, cho đến khiến cho ngày nay có thân năm thú uẩn này, không dứt được biên tế khổ.

“Đó gọi là sự biến đổi lúc kiếp thành bại của thế giới mà Ta nói cho các người. Những điều mà chư Phật Thế Tôn cần làm, nay Ta đã nói hết cho các người. Hãy vui sống nơi chỗ nhàn tĩnh, nên nhớ nghĩ ngòai thiền, chớ sinh giải đãi. Nay không tinh thành, sau hối hận vô ích. Đây là những lời dạy dỗ của Ta.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì đức Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02¹⁵¹¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở tại Ca-lan-đà trong vườn Trúc, tại thành La-duyệt, cùng chúng đại Tỳ kheo năm trăm vị.

Bấy giờ, vua nước Ma-kiệt-đà là A-xà-thế ở giữa quần thần nói rằng:

“Nước Bạt-kỳ rất thịnh vượng, dân chúng đông đúc. Ta sẽ chinh phạt để thu phục nước ấy.”

Rồi vua A-xà-thế bảo bà-la-môn Bà-lợi-ca¹⁵¹² rằng:

“Ông hãy đến chỗ Thế Tôn, xưng tên họ ta mà hỏi thăm Thế Tôn, đánh lễ, thưa sự rồi thưa: ‘Vua A-xà-thế bạch Thế Tôn, vua có ý muốn chinh phạt nước Bạt-kỳ, không biết có được không?’ Nếu Như Lai có dạy gì, ông hãy nhớ kỹ rồi về nói lại cho ta. Vì sao vậy? Như Lai không có nói hai lời.”

Bà-la-môn vâng lệnh vua, đến chỗ Thế Tôn, thăm hỏi rồi ngòai qua một bên. Bà-la-môn bạch Phật rằng:

“Vua A-xà-thế kính lạy Thế Tôn, thưa sự, hỏi thăm.”

Rồi lại bạch:

“Ý muốn vua muốn công phạt nước Bạt-kỳ, trước hết đến hỏi Phật, không biết có được không?”

Bấy giờ, Bà-la-môn kia lấy y che kín đầu, chân mang giày ngà voi, hông đeo kiếm bén, không nên vì ông nói pháp.

Khi ấy, Thế Tôn bảo A-nan:

“Nếu nhân dân nước Bạt-kỳ tu bảy pháp, quyết không bị giặc cướp bên ngoài tiêu diệt. Những gì là bảy? Nếu nhân dân nước Bạt-kỳ tập họp lại một chỗ không phân tán, sẽ không bị nước khác phá hoại. Đó gọi là pháp thứ nhất không bị giặc cướp bên ngoài phá hoại.

“Lại nữa, A-nan, nếu người nước Bạt-kỳ trên dưới hoà [738b] thuận, nhân dân nước Bạt-kỳ sẽ không bị người ngoài cầm giữ. Đây A-nan, đó gọi là pháp thứ hai không bị giặc cướp bên ngoài phá hoại.

“Lại nữa, A-nan, nếu người nước Bạt-kỳ không tà dâm, đắm sắc người nữ khác, đó gọi là pháp thứ ba không bị giặc ngoại xâm phá hoại.

“Lại nữa, A-nan, nếu người nước Bạt-kỳ không đem việc nơi này truyền đến nơi kia, cũng lại không đem việc nơi kia truyền đến nơi này, đó gọi là pháp thứ tư không bị giặc cướp bên ngoài phá hoại.

“Lại nữa, A-nan, nếu người nước Bạt-kỳ cúng dường sa-môn, Bà-la-môn, thừa sự, kính lễ đồng phạm hạnh, đó gọi là pháp thứ năm không bị giặc cướp bên ngoài phá hoại.

“Lại nữa, A-nan, nếu người nước Bạt-kỳ không tham đắm của báu người khác, đó gọi là pháp thứ sáu không bị giặc cướp bên ngoài phá hoại.

“Lại nữa, A-nan, nếu người nước Bạt-kỳ đều cùng một lòng, hướng¹⁵¹³ đến miếu thần, mà chuyên tinh ý mình, sẽ không bị giặc cướp bên ngoài phá hoại. Đó gọi là pháp thứ bảy không bị giặc ngoại xâm phá hoại.

“A-nan, đó gọi là người Bạt-kỳ tu bảy pháp này, quyết không bị giặc cướp bên ngoài phá hoại.”

Khi ấy, bà-la-môn bạch Phật:

“Giả sử người nước Bạt-kỳ thành tựu chỉ một pháp thôi, còn không thể hoại, huống chi đến bảy pháp thì làm sao hoại nổi? Đày đủ thay, Bạch Thế Tôn. Nhưng việc nước đa đoan, con muốn trở về.”

Bà-la-môn liền từ chỗ ngồi đứng dậy mà đi.

Sau khi bà-la-môn đi được một lát, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói bảy pháp không thối chuyển, các người hãy lắng nghe và suy nghĩ kỹ!”

Các Tỳ-kheo bạch Phật:

“Thưa vâng, Thế Tôn!”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy. Thế Tôn bảo:

“Sao gọi là bảy pháp không thối chuyển? Tỳ-kheo, nên biết, nếu Tỳ-kheo cùng tập hợp lại một chỗ, đều cùng hoà thuận, trên dưới chăm sóc nhau, tiến dần lên trên, tu các pháp lành không thối chuyển, không để cho Ma được tùy tiện. Đó gọi là pháp không thối chuyển thứ nhất.

“Lại nữa, chúng Tăng hoà hợp, thuận theo giáo pháp, tiến dần lên trên không thối chuyển, không để cho Ma được tùy tiện. Đó gọi là pháp không thối chuyển thứ hai.

“Lại nữa, Tỳ-kheo không bận rộn công việc, không huân tập nghiệp đời, tiến dần lên trên, không để cho Ma được tùy tiện. Đó gọi là pháp không thối chuyển thứ ba.

“Lại nữa, Tỳ-kheo không tụng đọc sách tạp, trọn [738c] ngày sách tân tình ý tiến dần lên trên, không để cho Ma được tùy tiện. Đó gọi là pháp không thối chuyển thứ tư.

“Lại nữa, Tỳ-kheo siêng tu pháp, trừ khử ngu ngốc, thường tự cảnh tỉnh, tiến dần lên trên, không để cho Ma được tùy tiện. Đó gọi là pháp không thối chuyển thứ năm.

“Lại nữa, Tỳ-kheo không học toán thuật, cũng không khuyến khích người khác học, thích chỗ yên tĩnh, tu tập pháp, tiến dần lên trên, không để cho Ma được tùy tiện. Đó gọi là pháp không thối chuyển thứ sáu.

“Lại nữa, Tỳ-kheo khởi tưởng tất cả thế gian không đáng ưa thích, tập hạnh thiền, kham nhẫn pháp giáo, tiến dần lên trên, không để cho Ma được tùy tiện. Đó gọi là pháp không thối chuyển thứ bảy.

“Tỳ-kheo thành tựu bảy pháp này, hoà thuận với nhau, Ma không thể tùy tiện.

Bấy giờ, Thế Tôn nói kệ này:

Trừ bỏ mọi nghiệp đời,

Không tư duy loạn tưởng.

Nếu không hành như vậy,

Không thể được tam-muội.

Người hay ưa thích pháp;

Phân biệt nghĩa pháp ấy;

Tỳ-kheo ưa hạnh này,

Sẽ dẫn đến tam-muội.

“Cho nên, Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu bảy pháp này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo :

“Nay, Ta sẽ nói về bảy sử,¹⁵¹⁴ các ngươi hãy ghi nhớ kỹ.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn!”

Các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy.

Thế Tôn nói:

“Những gì là bảy? Một là sử tham dục, hai là sử sân hận, ba là sử kiêu mạn, bốn là sử ngu si, năm là sử nghi, sáu là sử tà kiến, bảy là sử tham đắm thế gian.¹⁵¹⁵ Tỳ-kheo, đó gọi là có bảy sử này khiến chúng sanh, mãi mãi ở nơi tối tăm, thân bị trói buộc, trôi lăn mãi ở thế gian không có lúc dừng, cũng không thể biết cội nguồn của sanh tử. Giống như hai con trâu một đen, một trắng cùng chung một cái ách, cùng lôi kéo nhau không thể xa rời nhau. Chúng sanh này cũng như vậy, [739a] bị tham dục sử, vô minh sử này trói buộc không thể lìa nhau, năm sử còn lại cũng đuổi theo. Năm sử đuổi theo thì bảy sử cũng vậy. Nếu kẻ phạm phu bị bảy sử này trói buộc trôi lăn mãi trong sanh tử không được giải thoát, không thể biết nguồn gốc khổ.

“Tỳ-kheo, nên biết, do bảy sử này mà có ba đường dữ địa ngục, nga quý, súc sanh. Do bảy sử này nên không thể vượt qua được cảnh giới tỳ ma. Nhưng pháp bảy sử này lại có bảy phương thuốc. Những là bảy? Sử tham dục, dùng niệm giác chi để trị. Sử sân hận, dùng trạch pháp giác chi để trị. Sử tà kiến, dùng tinh tấn giác chi để trị. Sử tham đắm thế gian, dùng hỷ giác chi để trị. Sử kiêu mạn dùng khinh an* giác chi để trị. Sử nghi, dùng định giác chi để trị. Sử vô minh, dùng xả* giác chi để trị. Tỳ-kheo, đó gọi là dùng bảy giác chi để trị bảy sử ấy.

“Tỳ-kheo, nên biết, xưa khi Ta chưa thành Phật, còn đang thực hành Bồ-tát hạnh, ngồi dưới bóng cây, suy nghĩ như vậy: ‘Chúng sanh Dục giới bị những gì trói buộc?’ Lại nghĩ: ‘Chúng sanh này bị bảy sử cuốn trôi trong sanh tử, mãi không được giải thoát. Nay Ta cũng bị bảy sử này trói, không giải thoát được.’ Rồi Ta lại nghĩ: ‘Lấy gì để trị bảy sử này?’ Ta lại suy nghĩ: ‘Bảy sử này nên dùng bảy giác chi để trị. Ta hãy tư duy về bảy giác chi.’ Khi tư duy bảy giác chi, tâm dứt sạch hữu lậu, liền được giải thoát. Sau khi thành Đạo Vô thượng chánh chơn, trong bảy ngày ngồi kiết già, Ta tư duy thêm nữa bảy giác chi này. Cho nên, các Tỳ-kheo, muốn dứt trừ bảy sử thì phải tu tập pháp bảy giác chi.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo :

“Có bảy hạng người đáng thờ, đáng kính, là phước điền vô thượng thế gian. Những ai là bảy hạng người? Một là hành từ, hai là hành bi, ba là hành hỷ, bốn là hành xả*, năm là hành không, sáu là hành vô tướng, bảy là hành vô nguyện. Đó gọi là bảy hạng người đáng thờ, đáng kính, là [739b] phước điền vô thượng thế gian. Vì sao vậy? Vì có chúng sanh nào hành bảy pháp này thì ở trong hiện pháp được quả báo.”

Khi ấy, A-nan bạch Thế Tôn :

“Vì sao không nói Tu-đà-hoàn, Tư-đà-hàm, A-na-hàm, A-la-hán, Bích-chi-phật, Phật mà lại nói bảy pháp này?”

Thế Tôn nói:

“Bảy hạng người, hành từ, v.v, hành của họ cùng với Tu-đà-hoàn cho đến Phật không giống nhau. Tuy cúng dường Tu-đà-hoàn cho đến Phật cũng không được báo hiện tiền; nhưng cúng dường bảy hạng người này, ở hiện đời được báo. Cho nên, A-nan, cần phải nỗ lực dũng mãnh để thành tựu bảy pháp này. A-nan, hãy học điều này như vậy.”

A-nan sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành .

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở tại ao Di hầu, Tỳ-xá-ly, cùng chúng đại Tỳ-kheo gồm năm trăm vị .

Bấy giờ, đến giờ khát thực, Thế Tôn đắp y mang bát cùng A-nan vào Tỳ-xá-ly khát thực. Lúc ấy, trong thành Tỳ-xá-ly có trưởng giả tên Tỳ-la-tiên nhiều của lắm báu không thể đếm xuể, nhưng lại tham lam keo kiệt, không có tâm

huệ thí, chỉ hưởng phước cũ, không tạo thêm phước mới. Lúc ấy, trưởng giả kia dẫn các thể nữ ở hậu cung ca múa vui đùa với nhau.

Bấy giờ, Thế Tôn đi đến con đường ấy, biết mà vẫn hỏi A-nan:

“Tiếng đờn ca đang nghe phát ra từ nhà nào vậy?”

A-nan bạch Phật:

“Đó là từ nhà của trưởng giả Tỳ-la-tiên.”

Phật bảo A-nan:

“Sau bảy ngày nữa, trưởng giả này sẽ qua đời, sanh vào địa ngục Thế khốc.¹⁵¹⁶ Vì sao vậy? Đó là pháp thường. Nếu người nào đoạn hết căn lành, khi mạng chung đều sanh vào địa ngục Thế khốc. Nay trưởng giả này đã hết phước cũ lại không tạo phước mới.”

A-nan bạch Phật:

“Có nhân duyên gì khiến trưởng giả này sau bảy ngày không qua đời không?”

Phật bảo A-nan:

“Không có nhân duyên nào để không qua đời. Những hành vi đã tạo kiếp trước hôm nay đã hết. Điều này không thể tránh khỏi.”

A-nan bạch Phật:

“Có phương cách nào giúp trưởng giả này không sanh vào địa ngục Thế khốc không?”

Phật bảo A-nan:

“Có cách này có thể giúp trưởng giả không vào địa ngục.”

A-nan bạch Phật:

“Nhân duyên nào để trưởng giả không vào địa ngục?”

Phật bảo A-nan:

“Nếu trưởng giả này, cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, xuất gia học đạo, thì tránh khỏi [739c] tội này được.”

A-nan bạch Phật:

“Nay con có thể khiến cho trưởng giả này xuất gia học đạo!”

Rồi thì, A-nan từ giả Thế Tôn, đi đến nhà trưởng giả này, đứng ở ngoài cửa. Khi ấy, trưởng giả từ xa trông thấy A-nan đến, liền ra nghênh đón và mời ngồi. A-nan bảo trưởng giả:

“Hiện tôi ở gần bậc Nhất thiết trí, nghe Như Lai báo trước về thân ông, sau bảy ngày nữa thân hoại mạng chung sẽ sinh vào địa ngục Thế khốc.”

Trưởng giả nghe rồi, trong lòng sợ hãi, lông tóc dựng đứng, thưa với A-nan: “Có cách nào giúp trong bảy ngày không qua đời không?”

A-nan đáp:

“Không có cách nào giúp trong bảy ngày thoát khỏi mạng chung.”

Trưởng giả lại bạch:

“Có cách nào giúp con mạng chung không sanh vào địa ngục Thế khốc không?”

A-nan đáp:

“Thế Tôn có dạy như vậy: ‘Nếu trưởng giả cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, xuất gia học đạo, thì không vào trong địa ngục.’ Nay trưởng giả có thể xuất gia học đạo để đến bờ kia.”

Trưởng giả bạch:

“Ngài A-nan, hãy đi trước, tôi sẽ đến ngay.”

Sau đó, A-nan liền ra đi. Trưởng giả tự nghĩ: “Bảy ngày hãy còn xa. Nay ta có thể tự vui thích ngũ dục, sau đó sẽ xuất gia học đạo.”

Hôm sau, A-nan lại đến nhà trưởng giả, nói với trưởng giả:

“Một ngày đã qua, chỉ còn lại sáu ngày, đúng lúc xuất gia!”

Trưởng giả bạch:

“Ngài A-nan, hãy đi trước đi, tôi sẽ theo ngay.”

Nhưng trưởng giả kia vẫn cố không đi. Qua hai ngày, ba ngày cho đến sáu ngày, lúc này A-nan đến nhà trưởng giả bảo trưởng giả:

“Đúng lúc hãy xuất gia, kéo sau hối hận không kịp. Nếu không xuất gia, hôm nay mạng chung sẽ sanh vào trong địa ngục Thê khốc.”

Trưởng giả bạch A-nan: “Tôn giả hãy đi trước, tôi sẽ theo sau ngay.”

A-nan bảo:

“Trưởng giả, hôm nay ông dùng thần túc gì để đến nơi ấy, mà bảo tôi đi trước? Nay cả hai phải đi cùng lúc.”

Lúc ấy, A-nan dẫn trưởng giả này đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi bạch Phật:

“Trưởng giả này, nay muốn xuất gia học đạo, cúi xin Như Lai cho phép cạo bỏ râu tóc, khiến được học đạo.”

Phật bảo A-nan:

“Nay ngươi hãy đích thân độ cho trưởng giả này.”

Lúc ấy, A-nan vâng lời Phật dạy, liền [740a] cạo bỏ râu tóc cho trưởng giả, dạy cho đắp ba pháp y, cho học chánh pháp. Bấy giờ, A-nan dạy Tỳ-kheo kia rằng:

“Ông hãy nhớ nghĩ tu hành, niệm Phật, niệm Pháp, niệm Tăng Tỳ-kheo, niệm giới, niệm thí, niệm thiên, niệm tịch tĩnh, niệm an-ban, niệm thân, niệm sự chết. Hãy tu hành pháp như vậy. Đó gọi là Tỳ-kheo. Hành mười niệm này thì lập tức được quả báo lớn, được pháp vị cam lồ.”

Sau khi tu tập pháp như vậy rồi, ngay trong ngày hôm đó, ông ấy mạng chung sanh lên Tứ thiên vương.

Bấy giờ, A-nan liền hoả thiêu thân kia, rồi trở về chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên. Bấy giờ, A-nan bạch Thế Tôn:

“Vừa rồi Tỳ-kheo Tỳ-la-tiên đã qua đời. Ông sanh về nơi nào?”

Thế Tôn bảo:

“Tỳ-kheo này chết sanh lên Tứ thiên vương.”

A-nan bạch Phật:

“Ở đó mạng chung sẽ sanh nơi nào?”

Thế Tôn bảo:

“Ở đó mạng chung sẽ sanh lên trời Tam thập tam, rồi lần lượt sanh lên trời Diêm thiên, trời Đâu-suất, trời Hoá tự tại, trời Tha hoá tự tại. Từ đó mạng chung, sanh trở lại cho đến trời Tứ thiên vương. Nay A-nan, đó gọi là Tỳ-kheo Tỳ-la-tiên bảy phen chuyển vòng trong trời người, cuối cùng được làm thân người, xuất gia học đạo, sẽ dứt sạch gốc khổ. Vì sao vậy? Vì vị ấy có lòng tin ở Như Lai.

“A-nan nên biết, cõi Diêm-phù-đề này, nam bắc hai vạn một nghìn do tuần, đông tây bảy nghìn do tuần. Nếu có người cúng dường tất cả người cõi Diêm-phù-đề, phước đó có nhiều không?”

A-nan bạch Phật:

“Thật nhiều, thật nhiều, bạch Thế Tôn.”

Phật bảo A-nan:

“Nếu chúng sanh nào chỉ trong khoảnh khắc, tín tâm không đứt đoạn, tu tập mười niệm, phước kia không thể lường, không có thể đo lường được. Như vậy, A-nan hãy tìm cầu phương tiện tu tập mười niệm.

“A-nan, hãy học điều này như vậy.”

A-nan sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---oOo---

KINH SỐ 06¹⁵¹⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta sẽ nói pháp cực diệu, khoảng đầu, giữa, cuối đều thiện xảo, nghĩa lý sâu xa, đầy đủ tu phạm hạnh. Kinh này gọi là ‘pháp thanh tịnh các lậu,’ các người hãy nhớ nghĩ kỹ.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn!”

Các Tỳ-kheo vâng theo Phật dạy.

Thế Tôn bảo:

[740b] “Sao gọi là pháp sạch các lậu? Hoặc có hữu lậu được đoạn trừ bởi thấy, hoặc có hữu lậu được đoạn trừ bởi thân cận, hoặc có hữu lậu được đoạn trừ bởi viễn ly, hoặc có hữu lậu được đoạn trừ bởi ngu lạc, hoặc có hữu lậu được đoạn trừ bởi oai nghi, hoặc có hữu lậu được đoạn trừ bởi tư duy.
1518

“Sao gọi là hữu lậu được đoạn trừ bởi thấy? Ở đây, kẻ phàm phu không gặp Thánh nhân, không thuận theo pháp Như Lai, không thể thủ hộ pháp Hiền Thánh, không thân cận thiện tri thức, không tùng sự với thiện tri thức; pháp đã được nghe cần tư duy mà không phân biệt; pháp không nên tư duy mà tư duy, khiến cho dục lậu chưa sinh liền sinh, dục lậu đã sinh liền tăng nhiều; hữu lậu chưa sinh liền sinh, hữu lậu đã sinh liền tăng nhiều; vô minh lậu chưa sanh liền sinh, vô minh lậu đã sinh liền tăng nhiều. Đó là pháp không nên tư duy mà tư duy.

“Sao gọi là pháp nên tư duy, nhưng không tư duy¹⁵¹⁹? Pháp nên tư duy là do pháp đó mà dục lậu chưa sanh khiến không sinh, dục lậu đã sinh thì liền diệt; hữu lậu chưa sanh khiến không sinh, hữu lậu đã sinh thì liền diệt; vô minh lậu chưa sanh khiến không sanh, vô minh lậu đã sanh thì liền diệt. Đây gọi là pháp nên tư duy mà không tư duy. Điều không nên tư duy mà tư duy, điều nên tư duy lại không tư duy, khiến dục lậu chưa sinh liền sinh, dục lậu đã sinh liền tăng nhiều, hữu lậu chưa sinh liền sinh, hữu lậu đã sinh liền tăng nhiều, vô minh lậu chưa sinh liền sinh, vô minh lậu đã sinh liền tăng nhiều. Người kia khởi lên tư duy như vậy: ‘Có quá khứ lâu xa hay không? Ta có thể đã hiện hữu trong quá khứ lâu xa ấy.’ Hoặc lại tư duy: ‘Không có quá

khứ lâu xa. Ta hiện hữu trong quá khứ lâu xa hay không? Ai hiện hữu trong quá khứ lâu xa? Có tương lai lâu xa hay không? Ta sẽ hiện hữu trong tương lai lâu xa.’ Hoặc lại nói: ‘Không tương lai lâu xa. Ta sẽ hiện hữu trong tương lai lâu xa hay không? Ai hiện hữu tương lai lâu xa? Vì sao có chúng sanh lâu xa này? Chúng sanh lâu xa này từ đâu mà đến? Từ đây mạng chung sẽ sinh về đâu?’ Người kia khởi lên những ý nghĩ chẳng lành này liền khởi lên sáu kiến, lần lượt sinh tương tà: Thấy rằng có ngã, có kiến này hay không? Thấy rằng không có ngã, có phát sanh kiến này hay không? Thấy rằng vừa có ngã, vừa không ngã, ở trong đó có phát sanh kiến này hay không? Lại do quán sát tự thân khởi lại kiến này: ở nơi chính ta mà không thấy có ta. Lại khởi lên kiến này: ở nơi không có ta mà không thấy không có ta, ở trong đó khởi kiến này. Bảy giờ, người kia lại sinh tà kiến này: Ngã đời này cũng là ngã đời sau, tồn tại mãi ở đời không bị tan rã, cũng không biến dịch, lại không đời đổi.¹⁵²⁰ Đó gọi là tụ tà kiến. Tà kiến, tai hoạ, sâu bi, khổ não, đều từ đây sinh, không thể chữa trị, cũng lại không thể loại bỏ, làm tăng gốc khổ. Do đó không phải là hành của sa-môn, đạo Niết-bàn.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, đệ tử Hiền Thánh tu hành pháp kia không mất thứ lớp, khéo biết thủ hộ, từng sự theo thiện tri thức. Vị ấy có thể phân biệt, biết rõ pháp nên tư duy cũng, và cũng biết rõ pháp nào nên tư duy. Vị ấy không tư duy pháp không nên tư duy; tư duy pháp nên tư duy.

“Pháp gì không nên tư duy mà vị ấy không tư duy? Ở đây, các pháp khiến dục lậu chưa sinh bèn sinh, dục lậu đã sinh bèn tăng nhiều; hữu lậu chưa sinh bèn sinh, hữu lậu đã sinh bèn tăng nhiều; vô minh lậu chưa sinh bèn sinh, vô minh lậu đã sinh bèn tăng nhiều. Đây gọi là pháp không nên tư duy.

“Pháp gì nên tư duy mà vị ấy tư duy? Ở đây, các pháp khiến dục lậu chưa sinh khiến không sinh, dục lậu đã sinh liền diệt, hữu lậu chưa sinh khiến không sanh, hữu lậu đã sinh liền diệt, vô minh lậu chưa sinh khiến không sinh, vô minh lậu đã sinh liền diệt. Đây gọi là pháp nên tư duy. Vị ấy cũng không tư duy điều không nên tư duy vị, và tư duy điều nên tư duy. Vị ấy tư duy như vậy, liền diệt ba pháp. Những gì là ba? Thân tà, giới đạo, và nghi.¹⁵²¹ Nếu không thấy không biết thì tăng thanh hữu lậu, nếu thấy nghe nghĩ biết thì không tăng hạnh hữu lậu; đã biết, đã thấy thì hữu lậu liền không sinh. Đây gọi là lậu do thấy đoạn được.¹⁵²²

“Sao gọi là lậu được đoạn bằng kham nhẫn¹⁵²³? Ở đây, Tỳ-kheo chịu đựng đói lạnh, cần khổ, gió mưa, ruồi muỗi, lời ác, mạ nhục, thân sinh thống khổ, rất là đau buồn, mạng sắp muốn đứt, mà có thể nhẫn chịu. Nếu không như

vậy, liền sinh khổ não. Nếu có thể kham chịu, thì không sinh như vậy. Đây gọi là lậu [741a] được đoạn bởi kham nhẫn*.

“Sao gọi là lậu được đoạn bằng thân cận?¹⁵²⁴ Ở đây, Tỳ-kheo nắm giữ tâm khi nhận y, không vì trang sức mà chỉ muốn giữ gìn thân thể, muốn trừ lạnh nóng, muốn cho gió mưa không chạm vào thân mình; lại che thân thể không để lộ ra ngoài. Lại nữa, nắm giữ tâm theo thời khát thực, không khởi tâm nhiễm đắm, chỉ cốt giữ gìn thân thể khiến cho bệnh cũ được lành, mới không sinh; gìn giữ các hành không cho xúc phạm, an ổn lâu dài mà tu tập phạm hạnh lâu bền ở đời. Lại nắm giữ tâm ý, khi thọ dụng giường ghế, cũng không ham trang trí tốt đẹp, chỉ mong trừ đói lạnh, gió mưa, ruồi muỗi, giữ gìn thân mình để thực hành đạo pháp. Lại nữa, giữ tâm khi thọ dụng thuốc trị bệnh, không sanh tâm nhiễm đắm nơi thuốc trị bệnh kia, chỉ mong cho bệnh tật được trừ khỏi, thân thể được an ổn. Nếu không thọ dụng như vậy thì tai hại của hữu lậu sẽ phát sinh. Nếu thọ dụng như vậy thì tai hại của hữu lậu không sinh. Đây gọi là hữu lậu được đoạn bởi thân cận.

“Sao gọi là lậu hoặc được đoạn bởi viễn ly?¹⁵²⁵ Ở đây, Tỳ-kheo trừ bỏ tướng loạn¹⁵²⁶ do bởi voi dữ, lạc đà, bò ngựa, hổ sói, chó, rắn, hàm sâu, bờ hiềm, gai góc, sườn cao, bùn lầy; thấy đều nên tránh xa chúng. Chớ từng sự với ác tri thức, cũng lại không gần gũi với người ác, hay tư duy thuần thực không lia khỏi đầu mối của tâm. Nếu không giữ gìn¹⁵²⁷ thì sinh hữu lậu, nếu được giức gìn thì không sinh hữu lậu. Đây gọi là hữu lậu được đoạn bởi viễn ly.

“Sao gọi là hữu lậu được đoạn bởi ngu lạc?¹⁵²⁸ Ở đây, Tỳ-kheo sinh tưởng dục mà không xả ly; khởi tưởng sân nhuế cũng không xả ly; lại khởi tưởng tật đố cũng không xả ly. Nếu không xả ly thì sinh hữu lậu, nếu có thể xả ly liền có thể không khởi hữu lậu. Đây gọi là hữu lậu được đoạn bởi ngu lạc.

“Sao gọi là lậu được đoạn nhờ oai nghi?¹⁵²⁹ Ở đây, Tỳ-kheo khi mắt thấy sắc không khởi tưởng sắc, cũng không khởi tâm nhiễm ô, giữ nhìn nhãn căn đầy đủ, không để khuyết lậu. Khi tai nghe tiếng, mũi ngửi mùi, lưỡi nếm vị, thân biết mịn láng, ý biết pháp đều không khởi tâm nhiễm ô, cũng không khởi đắm mà giữ gìn ý căn. Nếu không giữ gìn oai nghi mình thì sinh hữu lậu, nếu giữ gìn oai nghi mình thì không có tai hoạn hữu lậu. Đây gọi là lậu được đoạn bởi oai nghi.

“Sao gọi là [741b] lậu được đoạn bởi tư duy? Ở đây, Tỳ-kheo tu niệm giác chi, y vô dục, y không nhiễm ô, y diệt tận mà cầu xuất yếu; tu trạch pháp giác chi, tinh tấn giác chi, hỷ giác chi, khinh an* giác chi, định giác chi, xả*

giác chi, y vô dục, y không nhiễm ô, y diệt tận mà cầu xuất yếu. Nếu không tu pháp này thì sinh tai họa hữu lậu. Nếu có thể tu pháp này thì không sinh tai họa hữu lậu. Đây gọi là lậu được đoạn bởi tư duy.

“Lại nữa, Tỳ-kheo, ở nơi Tỳ-kheo mà những gì là hữu lậu được đoạn trừ bởi kiến, liền được đoạn trừ bởi kiến; được đoạn trừ bởi kham nhẫn* liền được đoạn trừ bởi kham nhẫn* , được đoạn trừ bởi thân cận liền thân cận, được đoạn trừ bởi viễn ly liền được đoạn trừ bởi viễn ly, được đoạn trừ bởi oai nghi liền được đoạn trừ bởi oai nghi, được đoạn trừ bởi tư duy liền tư duy. Đó gọi là Tỳ-kheo đầy đủ tất cả oai nghi có thể đoạn ái kết, xả ái dục, vượt qua bốn bực lưu, dần dần thoát khổ. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là pháp trừ hữu lậu.

“Nhưng gì mà Chư Phật Thế Tôn cần làm, vì từ niệm đối với tất cả chúng sanh, nay Ta cũng đã làm xong. Các người nên luôn luôn vui thích chỗ vắng, ở dưới bóng cây, chuyên cần tinh tấn, chớ có giải đãi. Hiện tại không nỗ lực, sau hối hận cũng vô ích. Đây là những lời dạy dỗ của Ta.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.¹⁵³⁰

---oOo---

KINH SỐ 07¹⁵³¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở bên bờ sông A-du-xà,¹⁵³² cùng chúng đại Tỳ-kheo gồm năm trăm vị.

Lúc ấy, Đại Quân-đầu¹⁵³³ đang ở tại chỗ nhàn tĩnh, tự nghĩ: “Có nghĩa này, mà thường tăng thêm công đức, hay không lý này?” Rồi Quân-đầu liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, và ngồi qua một bên. Bấy giờ Quân-đầu bạch Phật:

“Bạch Thế Tôn, vừa rồi, khi ở chỗ nhàn tĩnh, con tự nghĩ: ‘Có lý này hay không, là những gì được làm cho **[741c]** chúng Tăng được tăng thêm công đức?’ Nay con hỏi Thế Tôn, cúi xin dạy cho.”

Thế Tôn bảo:

“Có thể được tăng ích công đức.”

Quân-đầu bạch Phật:

“Thế nào là được tăng thêm công đức?”

Thế Tôn đáp:

“Có bảy sự kiện tăng ích, phước kia không thể kể được, cũng không ai có thể tính đếm được. Những gì là bảy? Ở đây, con trai thiện gia, hoặc con gái thiện gia, tạo dựng Tăng già-lam nơi chưa từng tạo dựng. Phước này không thể kể.

“Lại nữa, Quân-đầu, thiện nam, thiện nữ đem giường ghế cúng dường Tăng già-lam kia, cùng Tăng Tỳ-kheo, này Quân-đầu, đây là phước thứ hai không thể kể hết.

“Lại nữa, Quân-đầu, thiện nam, thiện nữ đem thức ăn cúng dường Tăng Tỳ-kheo kia; này Quân-đầu, đó là phước thứ ba không thể tính hết.

“Lại nữa, Quân-đầu, thiện nam, thiện nữ đem áo che mưa cúng dường Tăng Tỳ-kheo kia, này Quân-đầu, đó là công đức thứ tư, phước kia không thể lường.

“Lại nữa, Quân-đầu, con trai, con gái thiện gia đem thuốc cúng dường Tăng Tỳ-kheo kia, này Quân-đầu, đó là phước thứ năm không thể tính hết.

“Lại nữa, Quân-đầu, thiện nam thiện nữ đào giếng tốt nơi hoang dã, này Quân-đầu, đó là công đức thứ sáu cũng không thể tính hết.

“Lại nữa, Quân-đầu, thiện nam, thiện nữ nào làm nhà dọc đường cho người qua lại có chỗ nghỉ đêm, này Quân-đầu, đó là công đức thứ bảy không thể tính xiết.

“Này Quân-đầu, đó gọi là pháp bảy công đức, phước kia không thể đo lường. Khi đi, hoặc ngồi, ngay đến khiến mạng chung, phước kia cũng theo sau như bóng theo hình, phước đức ấy không thể tính hết để có thể nói có bao nhiêu phước. Cũng như nước biển lớn, không thể dùng thăng đấu để đong được để nói có bao nhiêu nước. Bảy công đức này cũng vậy, phước ấy không hạn lượng. Cho nên, Quân-đầu, thiện nam, thiện nữ hãy tìm cầu phương tiện thành tựu bảy công đức này.

“Quân-đầu, hãy học điều này như vậy.”

Quân-đầu sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người hãy tu hành, niệm tưởng về sự chết, tư duy về tưởng chết.”

Khi ấy, có một Tỳ-kheo đang ngồi ở chỗ kia, bạch Thế Tôn:

[742a] “Con thường tu hành tư duy tưởng về sự chết.”

Thế Tôn bảo:

“Người tư duy tu hành tưởng về sự chết thế nào?”

Tỳ-kheo bạch Phật:

“Con tư duy về tưởng chết rằng: ‘Ý sẽ còn sống bảy ngày nữa, nên tư duy bảy giác chi, để ở trong pháp Như Lai được nhiều lợi ích, sau khi chết không hối hận.’ Thế Tôn, con tư duy về tưởng chết như vậy.”

Thế Tôn bảo:

“Thôi, Thôi, Tỳ-kheo! Đây chẳng phải hành về tưởng chết. Đây gọi là pháp phóng dật.”

Lại có Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Con có thể tu hành về tưởng chết.”

Thế Tôn bảo:

“Người tu hành tư duy về tưởng chết thế nào?”

Tỳ-kheo bạch Phật:

“Con suy nghĩ: ‘Ý sẽ còn sống sáu ngày nữa, tư duy Chánh pháp Như Lai, rồi sau đó mạng chung. Như vậy mới có sự tăng ích.’ Con tư duy tưởng chết như vậy.”

Thế Tôn bảo:

“Thôi, thôi, Tỳ-kheo! Đó cũng là pháp phóng dật, chẳng phải tư duy về tưởng chết.”

Các Tỳ-kheo bạch Phật: Ý sẽ tồn tại năm ngày, hoặc nói bốn ngày, hoặc nói ba ngày, hai ngày, một ngày.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Thôi, thôi, Tỳ-kheo! Đây cũng là pháp phóng dật chẳng phải tư duy về tưởng chết.”

Lúc ấy, lại có Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Con có thể kham nhận tu hành về tưởng chết.”

Tỳ-kheo bạch Phật:

“Đến giờ khát thực, con đắp y mang bát, vào thành Xá-vệ khát thực, rồi ra khỏi thành Xá-vệ, trở về nơi ở, vào trong tịnh thất, tư duy về bảy giác chi mà mạng chung. Đây là tư duy về tưởng chết.”

Thế Tôn bảo:

“Thôi, thôi, Tỳ-kheo! Những điều mà Tỳ-kheo các người mới đều là hành phóng dật, chẳng phải là tu hành pháp tưởng chết.”

Lúc ấy, Thế Tôn lại bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu ai có thể như Tỳ-kheo Bà-ca-lợi¹⁵³⁴, đó gọi là tư duy về tưởng chết. Tỳ-kheo ấy có thể khéo tư duy về tưởng chết, nhằm tởm thân này là bất tịnh ghê tởm. Tỳ-kheo tư duy về tưởng chết, phải buộc ý trước mắt, tâm không di động, niệm số đếm hơi thở ra vào, đồng thời tư duy về bảy giác chi, như vậy ở trong pháp Như Lai mới được nhiều lợi ích. Vì sao vậy? Hết thấy các hành đều rỗng lặng, cái sanh và cái diệt đều như huyễn hoá, không có chơn

thật. Cho nên, Tỳ-kheo, hãy ở trong hơi thở ra vào tư duy về tướng chết để [743b]thoát khỏi sanh, già, bệnh, chết, buồn rầu, khổ não.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc ra lệnh quần thần:

“Hãy nhanh chóng chuẩn bị xe lông chim. Ta muốn đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ thăm hỏi.”

Sau đó, đại vương ra khỏi thành, đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ, Như Lai đang thuyết pháp cho vô số chúng đang vây quanh. Lúc ấy, có bảy Ni-kiền Tử, lại có bảy người lỏa hình, lại có bảy bà-la-môn Đen¹⁵³⁵, lại có bảy bà-la-môn lỏa hình, đi qua cách Thế Tôn không xa.

Lúc ấy, vua Ba-tư-nặc thấy những người này đi qua cách Thế Tôn không xa, liền bạch Phật:

“Xem những người này đi qua trông không dừng, đều là thiếu dục tri túc, không có gia nghiệp. Nay trong những vị A-la-hán ở thế gian này, những người này là tối thượng thủ. Vì sao vậy? Ở giữa mọi người, họ là những người rất là khổ hạnh, không tham lợi dưỡng.”

Thế Tôn nói:

“Đại vương hoàn toàn chưa biết chân A-la-hán. Không phải vì hình thể lỏa lồ mà gọi là A-la-hán. Đại vương, nên biết, đó đều chẳng phải là hành chân thật. Nên nhớ nghĩ quan sát sự biến đổi từ xưa đến nay, rồi lại nên quán ai đáng thân thì biết thân, ai đáng gần thì biết gần. Vì sao vậy? Thời quá khứ lâu xa có bảy bà-la-môn, cùng học một chỗ, tuổi đã suy sụp, lấy cỏ làm y

phục, ăn rau quả, sinh các tà kiến. Họ đều nghĩ như vậy: ‘Chúng ta trì pháp khổ hành này để sau làm vua nước lớn. Hoặc cầu làm Thích, Phạm, Tứ thiên vương.’

Bấy giờ, có vị Thiên sư A-tư-đà¹⁵³⁶ vốn là tổ phụ của các bà-la-môn ấy, biết những ý nghĩ trong tâm các bà-la-môn kia, liền biến mất khỏi Phạm thiên, hiện đến chỗ bảy bà-la-môn. Lúc ấy, Thiên sư A-tư-đà bỏ phục sức cõi trời, hiện hình bà-la-môn, kinh hành ở đất trống. Bảy bà-la-môn từ xa trong thấy A-tư-đà kinh hành, ai nấy đều nổi sân nhuế mà nói rằng: ‘Đây là người đăm dục nào mà đi trước những đồng phạm hạnh chúng ta? Nay phải chú thuật cho nó tiêu thành tro.’ Bảy bà-la-môn này liền lấy tay bụm nước rảy lên bà-la-môn này và chú rằng: ‘Giờ ngươi hãy mau biến thành tro bụi.’ Nhưng bà-la-môn càng tức giận thì nhan sắc của Thiên sư A-tư-đà càng xinh đẹp. Vì sao vậy? Vì tâm từ hay [742c] diệt sân. Lúc ấy, bảy bà-la-môn tự nghĩ: ‘Cấm giới của ta đã bị suy giảm hay sao mà chúng ta càng nổi giận thì người ấy càng xinh đẹp thêm?’ Rồi bảy bà-la-môn liền nói với vị Thiên sư rằng:

Là trời? Càn-thát-bà?

La sát? hay quỷ thần?

Thật sự người tên gì?

Chúng tôi đều muốn biết.

“Thiên sư A-tư-đà liền nói kệ đáp rằng:

Chẳng phải trời, Đạp-hòa,

La sát hay quỷ thần

Mà ta đây chính là

Thiên sư A-tư-đà

“Tôi biết ý nghĩ của các ông nên từ cõi trời Phạm thiên bay xuống đây. Phạm thiên cách đây rất xa. Thiên đế Thích cũng vậy. Dùng khổ hành để làm Chuyển luân Thánh vương còn không được, huống gì là làm Đế Thích, Phạm thiên hay Tứ thiên vương.

“Lúc ấy, Thiên sư A-tư-đà liền nói kệ:

Trong tâm đầy niệm tưởng,

Mà ngoại hình tội tày.

Nhưng siêng tu chánh kiến

Mới xa lìa ác đạo.

Giữ tâm cho thanh tịnh,

Thân, miệng cũng như vậy;

Xa lìa các niệm ác;

Chắc chắn sẽ sanh thiên.

“Lúc ấy, bảy bà-la-môn hỏi: ‘Ngài có thật là Thiên sư không?’ Thiên sư A-tu-đà đáp: ‘Đúng vậy. Nhưng không phải do lỗi hình mà được sanh thiên. Vị tất tu khổ hạnh ấy mà được sanh lên trời Phạm thiên. Cũng chẳng phải phơi bày thân thể hay làm ngần ấy khổ hạnh mà được sanh nơi ấy. Nhưng nếu có thể thu nhiếp tâm ý không cho lay động thì được sanh thiên. Không thể sanh nơi ấy bằng cách mà các ông đang làm.’

“Này Đại vương, quán sát ý nghĩa này, không phải do lỗi hình mà gọi là A-la-hán. Kẻ phạm phu không thể phân biệt được ai là bậc Chân nhân, nhưng bậc Chân nhân thì có thể phân biệt do hành vi được làm nào là phạm phu. Lại nữa, kẻ phạm phu không thể biết hành của của phạm phu; duy chỉ bậc Chân nhân mới biết hành của phạm phu. Đại vương, nên biết, do phương tiện mà biết rằng điều đó đã có từ trước lâu xa rồi, chứ không phải mới ngày nay. Đại vương, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc bạch Thế Tôn rằng:

“ Những điều Như Lai dạy rất là hay, người đời chẳng thể hiểu nổi. Nhưng việc nước quá **[743a]** nhiều, con xin cáo về.”

Phật bảo vua:

“Vua hãy biết thời”

Vua đứng dậy, đánh lễ sát đất rồi ra đi.

Bấy giờ, vua Ba-tư-nặc nghe Phật dạy hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10¹⁵³⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ở vườn Ny-câu-lâu thuộc nước Ca tỳ la vệ của dòng họ Thích, cùng chúng đại Tỳ-kheo gồm năm trăm vị .

Bấy giờ, sau khi ăn, Thế Tôn từ vườn Ni-câu-lâu đến trong xóm Tì-la-da-trí¹⁵³⁸ và ngồi dưới một gốc cây. Lúc ấy, Cháp Trọng, người họ Thích,¹⁵³⁹ ra khỏi thành Ca tỳ la việt, đến chỗ Thế Tôn, rồi đứng im lặng.

Sau đó, Cháp Trọng Thích hỏi Thế Tôn rằng: “Sa môn dạy dỗ điều gì? Bàn luận những gì?”

Thế Tôn bảo: “Bà-la-môn nên biết, điều mà Ta luận thì trời rông, quỷ thần không thể theo kịp,¹⁵⁴⁰ chẳng dính mắc thế gian, cũng chẳng trụ trong thế gian.¹⁵⁴¹ Điều mà Ta luận là như vậy.”

Khi ấy, Cháp Trọng Thích lắc đầu, thở dài, rồi bỏ đi. Sau đó, Như Lai đứng dạy trở về tinh xá.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Vừa rồi, khi Ta đang ngồi trong vườn, có Cháp Trọng Thích đến gặp ta và hỏi ta rằng: ‘Sa môn luận những gì?’ Ta đáp: ‘Điều mà Ta luận chẳng phải là điều mà chư thiên và thế gian có thể theo kịp, cũng chẳng dính mắc thế gian, cũng chẳng trụ trong thế gian. Điều mà Ta luận là như vậy.’ Lúc ấy, Cháp Trọng Thích nghe xong liền bỏ đi.”

Lúc ấy, có một Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Thế nào là không dính mắc thế gian cũng không trụ ở thế gian?”

Thế Tôn bảo:

“Điều mà Ta luận hoàn toàn không dính mắc thế gian, cũng như nay được giải thoát khỏi tham dục, dứt trừ sự nghi ngờ của dòng họ Thích,¹⁵⁴² không có các tướng.¹⁵⁴³ Điều mà Ta luận là như vậy.”

Nói xong, Thế Tôn liền đi vào tịnh thất.

Lúc ấy, các Tỳ-kheo nói với nhau: “Vừa rồi, Thế Tôn nói tóm lược ý nghĩa của luận ấy, mà ai có thể giảng rộng nghĩa này?”

Rồi các Tỳ-kheo nói với nhau: “Thế Tôn thường ca ngợi tôn giả Đại Ca-chiên-diên. Chỉ có Ca-chiên-diên có thể giảng rộng ý nghĩa này.”

Sau đó, các Tỳ-kheo nói với Ca-chiên-diên rằng:

“Vừa rồi Như Lai đã giảng tóm tắt ý nghĩa ấy. Cúi xin Tôn giả hãy giảng rộng thêm, phân biệt rõ ràng từng việc cho mọi người được hiểu.”

Ca-chiên-diên đáp:

“Ví dụ như có một người [743b] đi ra khỏi làng để tìm lối cây. Vừa thấy cây to, người ấy liền đốn ngã lấy cành lá mang đi mà bỏ cây lại. Hôm nay các vị cũng như vậy. Các vị đã bỏ Như Lai mà đi tìm lối cây nơi cành lá. Nhưng Như Lai nhìn thấy tất cả, không đâu không cùng khắp. Ngài soi sáng thế gian, là Đạo sư của Trời Người. Như Lai là chủ chân thật của pháp. Các vị phải tùy theo thời gian thích hợp, tự nhiên sẽ được Như Lai giải thích cho ý nghĩa này.”

Lúc ấy, các Tỳ-kheo đáp:

“Tuy Như Lai là chủ chân thật của pháp, sẽ diễn rộng nghĩa ấy. Nhưng Tôn giả đã được Thế Tôn ghi nhận, có khả năng nói rõ nghĩa ấy.”

Ca-chiên-diên nói:

“Vậy các vị hãy lắng nghe và ghi nhớ kỹ, tôi sẽ giảng nói phân biệt nghĩa ấy.”

Các Tỳ-kheo đáp: “Thưa vâng.”

Bấy giờ các Tỳ-kheo vâng lời lắng nghe.

Ca-chiên-diên nói: “Luận mà hôm nay Như Lai nói đến, không phải là điều mà trời rồng, quỷ thần có thể theo kịp, không dính mắc, cũng không trụ thế gian, nhưng ta được giải thoát đối với chúng, dứt sạch nghi ngờ không còn do dự. Như chúng sanh ngày nay ưa thích tranh đấu, kiện tụng, khởi các loạn

tưởng. Lại nữa, Như Lai nói, Ta không sanh tâm đắm nhiễm trong đó; đó là kết sử tham dục, kết sử sân nhuế, tà kiến, ham muốn thế gian, kết sử kiêu mạn, kết sử nghi, kết sử vô minh, và do đó đưa đến đau khổ vì dao gậy, mà tranh đấu kiện tụng với người, phát sanh bao nhiêu hành vi bất thiện, phát sanh loạn tưởng.

“Khi mắt thấy sắc mà sanh ra thức tưởng, nhân ba sự ấy mà có xúc¹⁵⁴⁴. Do có xúc* nên có thọ*. Do có thọ* nên có giác tri. Do có giác tri nên có tưởng. Do có tưởng nên suy lường; từ đó mà có các niệm dính mắc nơi tưởng.¹⁵⁴⁵ Tai nghe tiếng, mũi ngửi mùi, lưỡi nếm vị, thân xúc chạm, ý biết pháp mà sanh ra thức tưởng, nhân ba sự ấy mà có xúc. Do có xúc* nên có thọ*. Do có thọ* nên có giác tri. Do có giác tri nên có tưởng. Do có tưởng nên suy lường; từ đó mà có các niệm dính mắc nơi tưởng. Đó là kết sử tham dục, kết sử sân nhuế, tà kiến, ham muốn thế gian, kết sử kiêu mạn, kết sử nghi ngờ, kết sử vô minh, gây ra tai biến đao gậy và bao nhiêu tai biến khác không thể tính hết.

“Nếu có ai nói không có mắt, không có sắc mà lại có xúc*, điều đó không đúng. Nếu có ai nói không có xúc* mà có [743c] thọ* thì cũng không đúng. Nếu nói không có thọ* mà có tưởng thì cũng không đúng. Nếu có ai nói không có tai, không có tiếng; không có mũi, không có mùi; không có lưỡi, không có vị; không có thân, không có sự xúc chạm; không có ý, không có pháp, mà nói là có thức, thì cũng không có lý. Nếu có ai nói không có xúc* mà có thọ* thì cũng không đúng. Nếu nói không có thọ* mà có tưởng thì cũng không đúng. Nếu có ai nói, có mắt, có sắc và ở trong đó phát sanh ra thức, điều đó hợp lý. Nếu nói có tai, tiếng; mũi, hương; lưỡi, vị; thân, sự trơn láng; ý, pháp, và ở trong đó phát sanh ra thức, điều đó hợp lý. Các vị nên biết, do nhân duyên này nên Thế Tôn nói: ‘Điều mà Ta luận, không phải là điều mà trời, người, Ma, Thiên ma có thể theo kịp; không chấp trước thế gian, không trụ ở thế gian, nhưng Ta lại giải thoát khỏi tham dục, chắm dứt nghi ngờ, không còn do dự.’ Vì lý do này Thế Tôn nói nghĩa ấy. Nếu ai chưa thông suốt thì hãy đến gặp Thế Tôn hỏi lại nghĩa ấy. Như Lai có dạy điều gì, hãy ghi nhớ mà phụng hành.”

Nghe Ca-chiên-diên giảng xong, các Tỳ-kheo không nói là đúng, cũng không nói là sai, mà tức thời đứng dậy, nói với nhau: “Chúng ta hãy đem ý nghĩa này đến hỏi Thế Tôn. Thế Tôn có dạy điều gì, sẽ theo đó mà phụng hành.”

Rồi thì, số đông các Tỳ-kheo đến gặp Thế Tôn, đánh lễ sát đất, rồi ngồi qua một phía, đem việc lúc nãy bạch với Thế Tôn.

Bấy giờ, Như Lai nói với các Tỳ-kheo rằng:

“Tỳ-kheo Ca-chiên-diên thông minh, biện tài, đã giảng rộng nghĩa ấy. Nếu các ông đến hỏi Ta điều đó, thì Ta cũng giảng cho các ông như vậy mà thôi.”

Lúc ấy, A-nan đang đứng sau Như Lai. A-nan liền bạch Phật rằng:

“Ý nghĩa của kinh này rất sâu sắc. Giống như có người đi đường gặp cam lồ¹⁵⁴⁶ liền lấy ăn. Thật hết sức thơm ngon, ăn không biết chán. Ở đây cũng như vậy, thiện nam, thiện nữ nghe kinh này sẽ không hề biết chán.”

A-nan lại hỏi:

“Kinh này tên là gì và phụng hành ra sao?”

Phật bảo A-nan:

“Kinh này tên là ‘Pháp vị cam lồ.’¹⁵⁴⁷ Hãy ghi nhớ và phụng hành.”

Bấy giờ, A-nan nghe Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

41. PHẨM CHỚ SỢ

*KINH SỐ 01*¹⁵⁴⁸

[744a2] Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ở tại vườn Ny-câu-lâu thuộc nước Ca-tỳ-la-vệ của dòng họ Thích, cùng chúng đại Tỳ-kheo gồm năm trăm vị.

Lúc ấy, Thích Ma-ha-nam đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát đất, ngồi qua một phía, rồi bạch Thế Tôn rằng:

“Tự thân con nghe Như Lai có dạy như vậy, thiện nam, thiện nữ nào đoạn trừ ba kết sử thành Tu đà hoàn, gọi là bất thối chuyển, ắt thành đạo quả, không còn tìm cầu đến các ngoại đạo dị học, cũng không xét đến các thuyết mà người khác nói. Không có trường hợp nào mà không phải như vậy.

“Nhưng khi con thấy bò, ngựa, lạc đà hung dữ, thì con sợ hãi đến rụng tóc gáy và nghĩ rằng: Nếu hôm nay mà ta gặp phải tai nạn này chắc sẽ qua đời và sẽ sanh về đâu?”

Thế Tôn bảo Ma-ha-nam :

“Chớ sợ, Ma-ha-nam! Giả sử hôm nay mạng chung, ông sẽ không đoạ vào ba đường dữ. Vì sao vậy? Có ba thứ dẫn đến tiêu diệt. Ba thứ ấy là: như có người do tham đắm dục mà phát sanh não loạn, lại có tâm làm hại người khác.¹⁵⁴⁹ Nếu không có tâm tham dục này thì sẽ không có tâm sát hại, ở trong đời hiện tại không phát sanh khổ não. Những ai có pháp ác, bất thiện, thì sẽ tự hại mình. Nếu không có pháp ấy thì không bị nhiều loạn, không có sầu ưu. Cho nên, này Ma-ha-nam, ba ý nghĩa này cho thấy các pháp ác thì đoạ xuống dưới, các pháp lành thì nổi lên trên. Cũng như thả hủ bơ bị vào trong nước, rồi đập vỡ; các mảnh sành liền chìm xuống còn bơ thì nổi lên trên. Ở đây cũng vậy, các pháp ác bất thiện thì chìm xuống, các pháp lành thì nổi lên. Ma-ha-nam, nên biết, ngày xưa khi chưa thành Phật đạo,¹⁵⁵⁰ Ta siêng tu khổ hạnh suốt sáu năm tại Ưu-lưu-tì, không ăn thức ăn ngon. Thân thể ốm gầy giống như là người trăm tuổi, đều do không ăn mà ra. Khi Ta định đứng dậy, liền bị té xuống đất. Lúc ấy, Ta lại suy nghĩ: nếu Ta bị chết lúc ấy thì sẽ sanh về đâu? Và ta nghĩ rằng: Nếu hôm nay Ta chết thì sẽ không đoạ ác đạo, nhưng ý nghĩa không phải là từ vui đến vui, mà là từ khổ đến vui.

“Sau đó, Ta sống trong hang Tiên nhân,¹⁵⁵¹ có nhiều Ni-kiền tử đang học đạo ở đấy. Lúc ấy, có Ni-kiền tử đưa tay chỉ mặt trời, phôi thân ngoài nắng để học đạo. **[744b]** Có người ngồi chồm hóm để học đạo. Bấy giờ, Ta đến chỗ họ, nói với họ rằng: ‘Vì sao các ông không ngồi mà lại dơ tay, kiễng chân vậy?’ Ni-kiền tử nói: ‘Cù-đàm, nên biết, trước kia Thầy tôi đã làm việc bất thiện, sợ dĩ chúng tôi khổ hạnh là để diệt tội ấy.’¹⁵⁵² Nay phôi bày thân thể tuy hơi nhục, nhưng tội ấy sẽ được diệt trừ. Cù-đàm, nên biết, hành diệt hết thì khổ cũng diệt hết; khổ diệt hết thì hành cũng diệt hết.¹⁵⁵³ Khổ, hành dứt hết thì đạt đến Niết bàn.’

“Khi ấy, Ta nói với các Ni-kiền tử rằng: ‘Việc ấy không đúng. Không phải do hành diệt hết mà khổ diệt hết; cũng không phải do khổ diệt hết và hành diệt hết mà đạt Niết bàn. Giả sử khổ hành diệt hết mà đạt đến Niết bàn, điều đó đúng; nhưng không thể từ lạc mà dẫn đến vui.’¹⁵⁵⁴ Ni-kiền tử nói: ‘Vua Tần-tì-sa-la do từ vui mà dẫn đến lạc, có gì là khổ?’ Khi ấy, Ta lại nói với Ni-kiền tử rằng: ‘Cái vui của vua Tần-tì-sa-la làm sao bằng cái lạc của Ta?’”

Ni-kiền tử nói: ‘Cái vui của vua Tần-tì-sa-la hơn cái lạc của ông.’ Ta lại nói với Ni-kiền tử rằng: ‘Vua Tần-tì-sa-la có thể như Ta ngồi kiết già bảy ngày bảy đêm không lay động¹⁵⁵⁵ được không? Hoặc ngồi kiết già sáu, năm, bốn, ba, hai cho đến một ngày được không?’ Ni-kiền tử đáp: ‘Không được, thưa Cù-đàm.’ Thế Tôn bảo: “ Ta có thể ngồi kiết già mà thân hình không lay động*. Thế nào, Ni-kiền tử, vậy ai lạc hơn?’ Ni-kiền tử đáp: ‘Sa môn Cù-đàm lạc hơn.’

“Này Ma-ha-nam, hãy do phương tiện này mà biết rùng, lạc không thể đến từ lạc, mà lạc phải đến từ từ khổ. Này Ma-ha-nam giống như hai bên làng có ao nước lớn, dài rộng một do tuần, chứa đầy nước. Nếu có người đến đó lấy một giọt nước; này Ma-ha-nam, giọt nước đó nhiều hay nước trong hồ nhiều hơn?”¹⁵⁵⁶

Ma-ha-nam nói: “Nước trong hồ nhiều; chẳng phải một giọt nước nhiều.”

Thế Tôn bảo:

“Ở đây cũng như vậy, đệ tử Hiền Thánh đã vĩnh viễn chấm dứt các khổ, chỉ còn lại (một ít khổ) cũng như một giọt nước mà thôi. Người chứng quả thấp nhất trong chúng của Ta trải qua không quá bảy lần sanh, bảy lần chết nữa thì dứt sạch gốc khổ; nếu dũng mãnh, tinh tấn thì đạt đến Gia gia¹⁵⁵⁷ rồi đắc đạo.”

Rồi Thế Tôn lại nói thêm pháp [744c] vi diệu cho Ma-ha-nam nghe. Sau khi nghe pháp xong, ông đứng dậy ra về.

Bấy giờ Ma-ha-nam nghenường điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Tôn giả Na-già-bà-la ở trong thành Lộc dã.

Bấy giờ, có một Bà-la-môn tuổi đã già nua, vốn có đôi chút quen biết đối với Tôn giả Na-già-bà-la. Lúc ấy, Bà-la-môn đó đến chỗ Tôn giả Na-già-bà-la, đánh lễ rồi ngồi qua một phía.

Bà-la-môn nói với Tôn giả Na-già-bà-la rằng:

“Ngài là người sung sướng nhất trong những người sung sướng.”

Tôn giả Na-già-bà-la nói:

“Vì sao ông nói tôi là người sung sướng nhất trong những người sung sướng?”

Bà-la-môn đáp:

“Trong vòng bảy ngày, bảy đứa con trai của tôi đều chết. Chúng đều dũng mãnh, tài cao, trí huệ, khó có ai sánh kịp. Trong vòng sáu ngày gần đây, mười hai người giúp việc qua đời. Họ đều là những người giúp việc siêng năng. Trong vòng năm ngày, bốn anh em tôi qua đời. Họ có nhiều nghề, làm gì cũng giỏi. Bốn ngày gần đây, cha mẹ tôi đã gần trăm tuổi bỏ tôi mà lìa đời. Ba ngày gần đây, hai người vợ xinh đẹp hiếm có trên đời của tôi đã chết. Lại nữa trong nhà có tám hầm châu báu, hôm qua tìm mãi không thấy. Những khổ não mà tôi đang gặp không thể tính hết. Còn tôn giả thì đã vĩnh viễn xa lìa tai họa đó, không còn lo buồn, sống an vui với đạo pháp. Vì lý do đó tôi mới nói ngài là người sung sướng nhất trong những người sung sướng.”

Lúc ấy, Tôn giả Na-già-bà-la bảo bà-la-môn ấy rằng:

“Sao ông không tìm phương tiện cho những người ấy không qua đời.”

Bà-la-môn đáp:

“Tôi cũng làm nhiều phương tiện để không chết, không bị mất của, lại tùy thời bố thí, tạo các công đức, tế tự chư thiên, cúng dường các bà-la-môn trưởng lão, thủ hộ chư thần, tụng các chú thuật, lại có thể xem tinh tú, chế thuốc thang, bố thí đồ ăn uống ngon lành cho những người nghèo khổ. Những việc như vậy kể ra không hết nhưng lại không thể cứu mạng sống của họ.”

Bấy giờ, Tôn giả Na-già-bà-la liền nói kệ:

Thuốc thang và chú thuật,

Y phục, đồ ăn uống;

Tuy cho nhưng vô ích,

Vẫn ôm lấy khổ đau.

[745a] Giả sử cúng tế thần,

Hương hoa và tắm gội.

Suy tính nguồn gốc này,

Không thể chữa trị được.

Giả sử cho các vật,

Tinh tấn giữ phạm hạnh,

Suy tính nguồn gốc này,

Không thể chữa trị được.

Bà-la-môn hỏi:

“Phải làm cách nào để thoát khỏi tai họa khổ não này?”

Tôn giả Na-già-bà-la liền nói kệ:

Gốc ân ái, vô minh,

Phát sanh các khổ não.

Diệt sạch các thứ ấy,

Thì không còn khổ não.

Nghe xong, bà-la-môn ấy liền nói kệ:

Tuy già chẳng ngại già,

Hành sự như đệ tử;

Xin xuất gia học đạo

Để thoát tai nạn này.

Rồi thì, Tôn giả Na-già-bà-la trao cho ông ba y, cho ông ấy xuất gia học đạo và bảo với ông ấy rằng:

“Ông nay là Tỳ-kheo. Hãy quán sát thân này từ đầu đến chân; xét sem tóc, lông, móng, răng, từ đâu mà đến, hình hài, da thịt, xương, tuỷ, ruột, bao tử, từ đâu mà đến. Nếu từ bỏ đây, thì sẽ đi về đâu? Vì vậy, Tỳ-kheo chớ có lo nghĩ nhiều về sự khổ não của thế gian, mà phải quán sát trong lỗ chân lông này, tìm phương tiện thành tựu bốn đế.

Bấy giờ, Tôn giả Na-già-bà-la liền nói kệ:

Trừ tưởng, chớ lo nhiều;

Không lâu được pháp nhãn.

Hành vô thường, như điện .

Không gặp phước lớn này.

Quán từng lỗ chân lông,

Nguồn gốc của sanh diệt.

Hành vô thường, như điện.

Bồ thí hướng Niết bàn.

Sau khi nghe giảng xong, Tỳ-kheo già ấy ngồi ở nơi vắng vẻ tư duy về mục đích mà thiện nam tử ấy cạo bỏ râu tóc xuất gia học đạo với lòng tin kiên cố, tu phạm hạnh vô thượng, biết như thật rằng, sanh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, đã làm những việc cần làm, không còn thọ thai trở lại. Bấy giờ, Tỳ-kheo ấy liền đắc quả A-la-hán.

Có vị thiên vốn là bạn cũ của Tỳ-kheo ấy, thấy vị ấy thành A-la-hán, liền đến chỗ Tôn giả Na-già-bà-la đứng trên hư không mà **[745b]** nói kệ rằng:

Đã đắc giới cụ túc,

Ở nơi vắng vẻ ấy.

Đắc đạo, tâm không chấp;

Trừ sạch nguồn gốc ác.

Lúc ấy, vị thiên đóa rải hoa trời cúng dường tôn giả rồi biến mất.

Bấy giờ, Tỳ-kheo ấy và vị thiên nghe những điều Tôn giả Na-già-bà-la nói, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03¹⁵⁵⁸

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn nói với các Tỳ-kheo:

“Hãy quán bảy xứ thiện, lại xét bốn pháp,¹⁵⁵⁹ ở trong ngay trong đời này được gọi là thượng nhân. Nay Tỳ-kheo, thế nào là quán bảy xứ thiện? Ở đây, Tỳ-kheo đem tâm từ rải khắp một phương, hai phương, ba phương, bốn phương, bốn hướng và phương trên dưới cũng đều như vậy, làm cho tâm từ tràn đầy khắp thế gian. Với tâm bi, hỷ, xả*, không, vô tướng, nguyện cũng lại như vậy.¹⁵⁶⁰ Các căn đầy đủ, ăn uống điều độ, thường tự giác ngộ; Tỳ-kheo quán bảy pháp như vậy.

“Tỳ-kheo, xét bốn pháp như thế nào? Ở đây, Tỳ-kheo quán thân nơi nội thân, trừ khử sầu ưu, thân niệm xứ; quán thân nơi ngoại thân, thân niệm xứ; quán thân nơi ngoại thân, thân niệm xứ. Quán thọ nơi nội thọ thọ*, thọ niệm xứ; quán thọ nơi ngoại thọ*, thọ niệm xứ; quán thọ nơi nội ngoại thọ*, thọ niệm xứ. Quán tâm nơi nội tâm, tâm niệm xứ; quán tâm nơi ngoại tâm, tâm niệm xứ; quán tâm nơi nội ngoại tâm, tâm niệm xứ; trừ khử sầu ưu, không còn các khổ hoạn. Quán pháp nơi nội pháp, pháp niệm xứ; quán pháp nơi ngoại pháp, pháp niệm xứ; quán pháp nơi nội ngoại pháp, pháp niệm xứ. Tỳ-kheo, hãy quán sát bốn pháp như vậy.

“Nay Tỳ-kheo, quán bảy xứ thiện và xét bốn pháp ấy, ở ngay trong đời này là bậc thượng nhân. Vì vậy, Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu bảy xứ thiện và xét bốn pháp ấy. Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.

Bấy giờ, các Tỳ-kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ở tại vườn Ni-câu-lâu, nước Ca-tỳ-la-vệ, giữa những người họ Thích cùng đại chúng Tỳ-kheo gồm năm trăm vị .

Lúc ấy, các Tỳ-kheo đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát đất rồi ngồi qua một phía. Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Chúng con muốn đến phương Bắc để du hoá.”

[745c] Thế Tôn nói:

“Nên biết thời.”

Rồi Thế Tôn lại hỏi các Tỳ-kheo:

“Các người đã từ già Tỳ-kheo Xá-lợi-phất chưa?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Chưa, bạch Thế Tôn.”

Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các ông hãy đến từ già Tỳ-kheo Xá-lợi-phất. Vì sao vậy? Tỳ-kheo Xá-lợi-phất thường xuyên giáo giới cho những đồng phạm hạnh, thuyết pháp không hề mệt mỏi.

Rồi Thế Tôn nói pháp vi diệu cho các Tỳ-kheo nghe. Các Tỳ-kheo sau khi nghe pháp xong, rời khỏi chỗ ngồi, đánh lễ sát chân Thế Tôn, nhiễu Phật ba vòng, rồi ra đi.

Lúc ấy, Xá-lợi-phất đang ở một tháp miếu của những người họ Thích. Các Tỳ-kheo đến chỗ Xá-lợi-phất, chào hỏi, rồi ngồi qua một phía. Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Xá-lợi-phất rằng:

“Chúng tôi muốn đến phương bắc du hoá trong nhân gian. Nay xin từ giả Tôn giả.”¹⁵⁶¹

Xá-lợi-phất nói:

“Này các Thầy, nên biết, nhân dân, sa-môn, bà-la-môn ở phương Bắc đều thông minh, trí huệ khó ai bì. Nếu có người muốn thử, để hỏi các vị rằng, ‘Chư Hiền có chủ trương gì?’ Các Thầy sẽ trả lời như thế nào?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Nếu có ai đến hỏi, chúng tôi sẽ trả lời bằng nghĩa lý này: ‘Sắc là vô thường. Cái gì vô thường, cái đó là khổ. Cái gì khổ, cái đó là vô ngã. Vô ngã là không. Do không, vô ngã nên chúng rỗng không. Đó là điều mà người trí quán sát. Thọ, tưởng, hành, thức, cũng vậy, là vô thường, khổ, không, vô ngã. Những gì là không, vì nó vô ngã nên không. Đó là điều mà người trí học. Năm uẩn này đều rỗng không, vắng lặng. Những gì tụ hội bởi nhân duyên, đều sẽ tiêu diệt, không tồn tại lâu dài. Con đường tám nhánh cùng tu với bảy chi. Những điều mà Tôn Sư của chúng tôi dạy chính là như vậy.’ Nếu có người sát-lợi, bà-la-môn hay nhân dân đến hỏi, chúng tôi sẽ trả lời với nghĩa lý như vậy.”

Xá-lợi-phất bảo các Tỳ-kheo rằng:

“Các Thầy hãy kiên trì tâm ý, chớ có khinh suất.”

Bấy giờ, Xá-lợi-phất nói pháp vi diệu đầy đủ cho các Tỳ-kheo nghe. Các Tỳ-kheo nghe xong, rời chỗ ngồi đứng dậy ra đi.

Khi số đông các Tỳ-kheo đi chưa bao xa, Xá-lợi-phất bảo các Tỳ-kheo:

“Như thế nào là thực hành con đường tám nhánh và pháp bảy chi?”

Số đông các Tỳ-kheo bạch Xá-lợi-phất rằng:

“Chúng tôi từ xa đến đây là để nghe ý nghĩa ấy. Xin hãy giảng cho chúng tôi.”

Xá-lợi-phất **[746a]** đáp:

“Các vị hãy lắng nghe và ghi nhớ kỹ. Tôi sẽ nói.”

Các Tỳ-kheo vâng lời lắng nghe.

Xá-lợi-phất nói:

“Ai nhất tâm niệm chánh kiến, tức là niệm giác chi không rối loạn. Chánh tư duy,¹⁵⁶² là nhất tâm niệm hết thấy các pháp, tức là pháp giác chi. Chánh ngữ,¹⁵⁶³ là thân, ý tinh tấn, tức là tinh tấn giác chi. Chánh nghiệp,¹⁵⁶⁴ là hết thấy các pháp được sanh, tức là hỷ giác chi. Chánh mạng,¹⁵⁶⁵ là biết đủ đối với tài sản Hiền Thánh, xả xả bỏ tài sản thế tục, nhẹ nhàng thân thể, tức là khinh an* giác chi. Chánh tinh tấn,¹⁵⁶⁶ là chứng đắc bốn Thánh đế, trừ sạch các kết sử, tức là định giác chi. Chánh niệm,¹⁵⁶⁷ là quán sát bốn niệm xứ,¹⁵⁶⁸ thân không bền chắc, thấy đều rỗng không, vô ngã, tức là xả* giác chi. Chánh tam muội,¹⁵⁶⁹ là đạt được những gì chưa đạt, độ thoát những gì chưa độ thoát, chứng đắc những gì chưa chứng đắc.¹⁵⁷⁰

“Nếu có người đến hỏi rằng, ‘Nhu thế nào là tu tám đạo và bảy pháp ấy,’ các Thầy hãy trả lời như vậy. Vì sao vậy? Bởi vì Tỳ-kheo nào tu tám đạo và bảy pháp này, tâm liền được giải thoát khỏi hữu lậu.

“Tôi nhắc lại cho các Thầy rõ, Tỳ-kheo nào tu hành tư duy con đường tám nhánh và bảy pháp này, Tỳ-kheo ấy liền thành tựu hai quả không nghi ngờ gì. Hoặc chứng quả A-la-hán. Vả, hãy gác qua việc đó. Nếu không thể tu tập nhiều, nhưng trong một ngày mà tu hành con đường tám nhánh và bảy pháp này, phước báo không thể tính hết. Hoặc đắc A-na-hàm hoặc A-la-hán.¹⁵⁷¹

“Vì vậy, các Thầy phải tìm cầu phương tiện tu hành con đường tám nhánh và bảy pháp này, nhất định sẽ chứng đắc đạo không có gì nghi ngờ.”

Bấy giờ, các Tỳ-kheo nghe những điều Xá-lợi-phất nói, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ..

Bấy giờ, Thế Tôn bảo Ca-diếp:

“Nay ông đã cao tuổi, ý lực không còn trẻ khỏe, hãy nhận y áo và đồ ăn của các gia chủ.”

Ca-diếp bạch Phật rằng:

“Con không thể nhận y áo và đồ ăn của họ. Nay với con, mặc y vá mảnh này, và tùy thời khát thực, không còn an lạc nào hơn. Vì sao vậy? Trong tương lai sẽ có các Tỳ-kheo thân thể yếu ớt, tâm tham y đẹp, thức ăn ngon, nên giảm sút toạ thiền, không kham hành khổ hạnh, nhưng người ấy lại nói, ‘Quá khứ trong thời Phật, các Tỳ-kheo cũng nhận sự cung thỉnh của người, nhận y áo, thức ăn. Vì sao chúng ta không làm theo Thánh nhân ngày xưa?’ Do tham đắm y áo, thức ăn, họ sẽ [746b] cởi bỏ y phục làm bạch y, khiến cho các vị Thánh hiền không còn oai thần, chúng bốn bộ dần dần suy giảm. Thánh chúng đã giảm bớt thì tháp miếu Phật cũng sẽ bị huỷ hoại. Tháp miếu Phật bị huỷ hoại cho nên kinh sách bị thất lạc. Lúc ấy, chúng sanh không còn tinh quang. Do không còn tinh quang nên tuổi thọ rất ngắn. Bây giờ, chúng sanh sau khi mạng chung đều đọa vào ba đường dữ. Cũng như ngày nay, chúng sanh tạo phước nhiều nên đều được sanh thiên; chúng sanh trong tương lai vì tạo tội nhiều nên đều đọa địa ngục.”

Thế Tôn nói:

“Lành thay, lành thay, Ca-diếp! Ông đã làm nhiều lợi ích, làm ruộng phước và bạn lành của mọi người. Ca-diếp, nên biết, hơn một ngàn năm sau khi Ta nhập Niết bàn sẽ có Tỳ-kheo sút giảm thiền định, không còn thực hành pháp đầu đà, cũng không có đắp y vá mảnh và đi khát thực, chỉ thích nhận y áo, thức ăn do trưởng giả mang lại. Không còn ai sống dưới gốc cây, tại chỗ nhàn tĩnh, mà chỉ ưa trang sức phòng xá. Cũng không dùng đại tiểu tiện làm thuốc,¹⁵⁷² mà chỉ thích các loại dược thảo rất ngon ngọt. Hoặc ở đây lại tham đắm tài sản, tiếc lẩn phòng xá, thường xuyên tranh chấp với nhau. Lúc bấy giờ, đàn-việt thí chủ, dốt lòng chí tín Phật pháp, ưa hành huệ thí, không tiếc lẩn tài vật. Đàn-việt thí chủ ấy sau khi mạng chung thấy đều sanh lên trời. Nhưng Tỳ-kheo lười biếng thì vào địa ngục.

“Như vậy, Ca-diếp, hết thấy các hành là vô thường, không tồn tại dài lâu.

“Lại nữa, Ca-diếp, nên biết, trong đời tương lai có Tỳ-kheo tuy cạo đầu những vẫn hành theo nghiệp thế tục; tay trái ẵm con trai, tay phải ẵm con gái; lại cầm đàn, sáo mà khát thực trên đường phố. Lúc ấy, thí chủ đàn-việt còn thọ phước vô cùng huống gì ngày nay những người khát thực đều tu hành chân chánh.

“Này Ca-diếp, tất cả các hành đều vô thường, không thể tồn tại lâu dài.

“Ca-diếp nên biết, trong tương lai, sa môn Tỳ-kheo sẽ xả bỏ con đường tám nhánh và bảy pháp này, cũng như Pháp bảo mà ngày hôm nay Ta đã tích tụ trong ba a-tăng-kỳ kiếp. Trong tương lai, các Tỳ-kheo khát thực để tự nuôi sống bằng sự ca hát giữa đám đông. Đàn-việt thí chủ cho cơm cho chúng Tỳ-kheo đó mà còn được phước, huống là ngày nay mà không được phước sao? Nay Ta đem pháp này giao cho Tỳ-kheo Ca-diếp và A-nan. Vì sao vậy? Hôm nay, Ta đã gần tám mươi tuổi. Không bao lâu nữa Như Lai sẽ diệt độ. Nay [746c] đem Pháp bảo giao phó cho hai người. Hãy ghi nhớ đọc tụng, lưu truyền ở thế gian, đừng để đoạn tuyệt. Nếu ai ngăn cản ngôn giáo của Thánh nhân, người ấy sẽ đoạ vào biên địa. Hôm nay ta đã giao phó Kinh pháp cho ông, đừng để bị thất thoát.”

Lúc ấy, Ca-diếp và A-nan liền rời khỏi chỗ ngồi, quỳ xuống chấp tay, bạch Thế Tôn rằng:

“Vì sao lại đem giáo Pháp giao phó cho hai con mà không giao cho vị khác? Lại nữa, trong chúng Như Lai, các vị có thần thông bậc nhất không thể đếm hết, sao Như Lai không phó chúc cho các vị đó?”

Thế Tôn bảo Ca-diếp rằng:

“Trên trời, trong loài người, ta không thấy người nào có thể thọ trì Pháp bảo sánh với Ca-diếp và A-nan. Trong chúng Thanh văn cũng không có ai vượt hơn được hai người này. Chư Phật trong quá khứ cũng có hai người thọ trì kinh pháp như Ca-diếp và A-nan ngày nay, rất là hy hữu. Vì sao vậy? Tỳ-kheo hành đầu đà trong thời Phật quá khứ, khi Pháp còn thì vị ấy còn, khi Pháp diệt vị ấy cũng mất. Tỳ-kheo Ca-diếp của Ta ngày nay lưu lại ở thế gian cho đến khi Phật Di-lặc ra đời rồi mới nhập diệt. Do đó Tỳ-kheo Ca-diếp hơn các Tỳ-kheo thời quá khứ. Còn Tỳ-kheo A-nan vì sao lại hơn các thị giả của chư Phật quá khứ? Thị giả của chư Phật quá khứ nghe các Ngài giảng sau đó mới hiểu; nhưng Tỳ-kheo A-nan ngày nay Như Lai chưa nói đã hiểu; Như Lai không nói cũng đều biết hết. Do bởi nhân duyên này Tỳ-kheo A-nan hơn các thị giả của chư Phật quá khứ.

“Vì vậy, hôm nay Ta giao phó Pháp bảo cho Ca-diếp và A-nan, đừng để bị khuyết giảm.”

Rồi Thế Tôn liền nói kệ rằng:

Hết thầy hành vô thường.

Có sanh ắt có diệt.

Không sanh thì không chết.

Diệt ấy đệ nhất lạc.

Bấy giờ, Đại Ca-diếp và A-nan nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.¹⁵⁷³

---o0o---

TÁM PHÁP

42. PHẠM TÁM NẠN

*KINH SỐ 01*¹⁵⁷⁴

[747a07] Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Kẻ phàm phu không nghe, không biết thời tiết mà pháp được thuyết. Tỳ-kheo, nên biết, có tám thời tiết mà lúc đó con người không nghe, không được tu hành. Những gì là tám?”

“Khi Như Lai xuất hiện ở đời giảng rộng giáo pháp, dẫn đến Niết-bàn, sở hành của Như Lai, nhưng chúng sanh này ở trong địa ngục nên không nghe, không thấy. Đó gọi là nạn thứ nhất.

“Khi Như Lai xuất hiện ở đời giảng rộng giáo pháp, nhưng chúng sanh này ở trong loài súc sanh nên không nghe, không thấy. Đó gọi là nạn thứ hai.

“Lại nữa, khi Như Lai xuất hiện ở đời giảng rộng giáo pháp, nhưng chúng sanh này ở trong loài ngạ quỷ nên không nghe, không thấy. Đó gọi là nạn thứ ba.

“Lại nữa, khi Như Lai xuất hiện ở đời giảng rộng giáo pháp, nhưng chúng sanh này sanh lên trời Trường thọ nên không nghe, không thấy. Đó gọi là nạn thứ tư.

“Lại nữa, khi Như Lai xuất hiện ở đời giảng rộng giáo pháp, nhưng chúng sanh này sanh ở biên địa, phi báng Hiền Thánh, tạo các tà nghiệp. Đó gọi là nạn thứ năm.

“Lại nữa, khi Như Lai xuất hiện ở đời giảng rộng giáo pháp dẫn đến Niết-bàn, chúng sanh này tuy sinh ở trung tâm đất nước, nhưng sáu căn không đầy đủ, cũng lại không phân biệt được pháp thiện ác. Đó gọi là nạn thứ sáu.

“Lại nữa, khi Như Lai xuất hiện ở đời giảng rộng giáo pháp đạt đến Niết-bàn, chúng sanh này sinh ở trung tâm đất nước, tuy sáu căn lại hoàn toàn, không có thiếu sót; nhưng chúng sanh này tâm thức tà kiến, cho rằng không có người cho, không có vật bố thí, không có người nhận, không có quả báo thiện ác, không có đời này, đời sau, cũng không có cha mẹ; đời không có sa-môn, bà-la-môn nào thành tựu được A-la-hán, tự thân chứng ngộ mà và an trú. Đó gọi là nạn thứ bảy.

“Lại nữa, [747b] Như Lai không xuất hiện ở đời, không nói giáo pháp dẫn đến Niết-bàn, dẫn chúng sanh này sinh ở trung tâm đất nước, đầy đủ sáu căn, có thể thọ nhận giáo pháp, thông minh tài giỏi, nghe pháp liền hiểu, tu hành chánh kiến, tin có vật bố thí, có người bố thí, có người nhận, có báo thiện ác, có đời này, đời sau, đời có sa-môn, bà-la-môn, tu chánh kiến, tác chứng đắc A-la-hán. Đó gọi là nạn thứ tám, khiến phạm hạnh không thể tu hành. Tỳ-kheo, đó gọi là có tám nạn này, khiến phạm hạnh không thể tu hành.

“Ở đây, Tỳ-kheo, có một pháp thời tiết mà người phạm hạnh có thể tu hành. Một ấy là gì? Ở đây, Như Lai xuất hiện ở đời giảng rộng giáo pháp đạt đến Niết-bàn, mà người này sinh ở trung tâm đất nước, thế trí biện thông, đối vật đều sáng tỏ, tu hành chánh kiến, có thể phân biệt pháp thiện ác, tin có đời này, đời sau, đời có sa-môn, bà-la-môn tu chánh kiến, tác chứng, đắc A-la-hán. Đó gọi là một pháp khiến người phạm hạnh có thể tu hành, đắc đến Niết-bàn.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Tám nạn chẳng một loại,

Khiến người không đắc đạo.

Như nay thời hiện tại,
Thế gian rất khó gặp.
Nên hãy học chánh pháp,
Chớ mất cơ hội này.
Nhớ lại về quá khứ,
Đã từng sinh địa ngục;
Nên đoạn trừ, vô dục,
Mà tư duy chánh pháp.
Lâu dài trong thế gian,
Không khi nào dứt tuyệt;
Nên đoạn trừ, vô dục,
Mà tư duy chánh pháp.
Đoạn hẳn nguồn sinh tử
Lâu dài trong thế gian.
Nay đã được thân người,
Phân biệt pháp chánh chơn.
Những người không đắc quả
Tất sống trong tám nạn.
Nay nói có tám nạn,
Yếu hành của Phật pháp.
Một nạn vẫn nguy kịch,

Như ván nổi ngoài biển.

Tuy sẽ lìa một nạn,

Dẫu cho có lý này;

Nếu lìa một, bốn đé,

Vĩnh viễn lìa chánh đạo.

Cho nên phải chuyên tâm

Tư duy lý vi diệu;

[747c] Chí thành nghe chánh Pháp

Đạt đến chỗ vô vi.

“Cho nên, Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện xa lìa nơi tám nạn, chớ mong ở trong đó.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ:

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có tám địa ngục lớn. Những gì là tám? Một địa ngục Hoàn hoạt, hai địa ngục Hắc thằng, ba địa ngục Đẳng hại, bốn địa ngục Thế khốc, năm địa ngục Đại thế khốc, sáu địa ngục A-tỳ, bảy địa ngục Viêm, tám địa ngục Đại viêm.”¹⁵⁷⁵

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Hoàn hoạt và Hắc thằng,
Đẳng hại và Thế khốc
Ngũ nghịch ngục A-tỳ
Địa ngục Viêm, Đại viêm.
Đó là tám địa ngục
Trong ấy không thể ở
Đều do gốc hạnh ác
Mười sáu lớp ngăn quanh.
Còn trên ngục sắt kia
Bị lửa thường thiêu đốt;
Tràn ngập một do tuần,
Lửa cháy dậy hừng hực.
Bốn thành bốn cửa ngõ
Ở trong rất bằng phẳng
Lại dùng sắt làm thành
Ván sắt che trên đó.

“Đây là do duyên tội báo chúng sanh, khiến chúng sanh kia chịu khổ vô cùng, máu thịt tiêu hết, chỉ còn có xương.

“Vì những duyên cơ gì gọi là địa ngục Hoàn hoạt? Những chúng sanh kia thân hình thẳng đơ, không cử động, bị khổ bức bách không thể di chuyển, thân thể không còn máu thịt. Lúc đó, chúng sanh nói với nhau: ‘Chúng sanh sống lại!’ Khi ấy, chúng sanh kia tức thì sống lại. Do nhân duyên này nên gọi là địa ngục Hoàn hoạt.

“Lại vì nhân gì mà gọi là địa ngục Hắc thẳng? Vì chúng sanh kia hình thể gân, mạch, đều hoá thành dây, để đưa vào thân. Cho nên gọi là địa ngục Hắc thẳng.

“Lại vì nhân duyên gì gọi là địa ngục Đẳng hại? Lúc ấy, chúng sanh kia tụ tập lại một chỗ, đã chém đầu mà giây lát sống trở lại. Vì nhân duyên này [748a] gọi là địa ngục Đẳng hại.

“Lại vì nhân duyên gì gọi là địa ngục Thế khốc? Chúng sanh kia đã đoạn mất căn lành, không còn sót chút lông tóc, ở trong địa ngục kia chịu vô số khổ não, ở đó kêu gào oán hận, tiếng kêu không dứt. Vì nhân duyên này nên gọi là địa ngục Thế khốc.

“Lại vì nhân duyên gì gọi là địa ngục Đại thế khốc? Chúng sanh kia ở trong địa ngục chịu vô lượng khổ sở, không thể tính hết. Ở trong đó kêu gào, đấm ngực, tự tát vào mặt, đồng thanh gào thét. Vì nhân duyên này gọi là địa ngục Đại thế khốc.

“Lại vì nhân duyên gì gọi là địa ngục A-tỳ? Các loài chúng sanh giết hại cha mẹ, phá hoại tháp Phật, gây đáu loạn chúng Tăng, hành theo tà kiến điên đảo, tương ứng với tà kiến, không thể chữa trị. Vì vậy cho nên gọi là địa ngục A-tỳ.

“Lại vì nhân duyên gì gọi là địa ngục Viêm? Các loài chúng sanh trong địa ngục kia, thân thể bốc khói, thấy đều tan rã. Cho nên gọi là địa ngục Viêm.

“Lại vì nhân duyên gì gọi là địa ngục Đại viêm? Các chúng sanh trong địa ngục này đều không thấy sót lại cái gì của tội nhân. Cho nên gọi là địa ngục Đại viêm.

“Tỳ-kheo, đó là vì nhân duyên này mà gọi tên tám địa ngục lớn. Mỗi một địa ngục có mười sáu ngục nhỏ.¹⁵⁷⁶ Tên chúng là địa ngục Ưu-bát, địa ngục Bát-đâu, địa ngục Câu-mâu-đầu, địa ngục Phân-đà-lợi, địa ngục Vị-tăng-hữu, địa ngục Vĩnh vô, địa ngục Ngũ hoặc, địa ngục Súc tụ, địa ngục Dao sơn, địa ngục Thang hỏa, địa ngục Hỏa sơn, địa ngục Khôi hà, địa ngục Kinh cức, địa ngục Phát thi, địa ngục Kiếm thọ, địa ngục Nhiệt thiết hòan.¹⁵⁷⁷

Như vậy, mười sáu ngục nhỏ này không thể ước tính hết, khiến chúng sanh kia sinh trong địa ngục. Hoặc có chúng sanh phá huỷ chánh kiến, phỉ báng Chánh pháp mà tránh xa, sau khi mạng chung sẽ sinh vào trong địa ngục Hoàn hoạt.

“Những chúng sanh nào ham thích sát sinh, sẽ sinh vào trong địa ngục Hắc thẳng.

“Những chúng sanh giết mổ bò, dê và các loại khác, sau khi mạng chung sinh vào trong địa ngục Đẳng hại.

“Những chúng sanh lấy của không cho, ăn trộm vật của người khác, sau khi mạng chung sinh vào trong địa ngục Thế khốc.

“Những chúng sanh thích dâm dật, lại nói dối, sau khi mạng chung sinh vào trong địa ngục Đại thế khốc.

“Những sanh giết hại cha mẹ, phá hoại chùa tháp, gây đấu loạn Thánh [748b] chúng, phi báng Thánh nhân, hành theo tà kiến điên đảo, sau khi mạng chung sinh vào trong địa ngục A-tỳ.

“Những chúng sanh nghe lời ở đây truyền đến nơi kia, nghe nơi kia truyền đến nơi này, cầu người phương tiện, sau khi mạng chung sinh vào trong địa ngục Viêm.

“Lại có chúng sanh gây loạn hai bên, tham lam của người, khởi tâm ganh tị, trong lòng nghi kỵ, sau khi mạng chung sinh vào trong địa ngục Đại viêm.

“Nếu có chúng sanh tạo các tạp nghiệp, sau khi mạng chung sinh vào mười sáu địa ngục nhỏ đó. Bảy giờ, ngục tốt hành hạ chúng sanh kia khổ sở khôn lường, hoặc bị chặt tay, hoặc chặt chân, hoặc chặt tay chân, hoặc xẻo mũi, hoặc cắt tai mũi, hoặc lấy gỗ ván ép lên, hoặc lấy cỏ nhét vào bụng, hoặc lấy tóc treo ngược, hoặc lột da, hoặc cắt thịt, hoặc xẻ làm hai phần, hoặc may dính trở lại, hoặc xẻ làm năm, hoặc dùng lửa nướng một bên, hoặc rưới nước sắt nóng chảy lên, hoặc phanh thây làm năm, hoặc kéo dài thân, hoặc dùng búa bện chặt đầu mà giây lát sống trở lại, chỉ khi nào những tội đã tạo ra ở nhơn gian trả hết, sau đó mới ra khỏi.

“Bảy giờ, ngục tốt bắt chúng sanh kia dùng chùy lớn đập nát thân thể nó, hoặc róc xương gân. Lại rượt đuổi cho lên cây kiếm, rồi lại rượt đuổi cho xuống, rồi sau đó có chim mổ sắt đến mổ; lại bắt trói chặt năm chi, không được động đậy; lại đem bỏ vào trong vạc nước sôi lớn, dùng thêm chia sắt hại thân, khi gió thổi qua, thân kia sống lại như cũ. Lúc ấy, ngục tốt lại bắt chúng sanh lên núi đao, núi lửa, không cho dừng nghỉ. Ở trong đó chịu khổ không thể nào nói hết, chỉ khi nào những tội đã tạo ra ở nhơn gian trả hết, sau đó mới ra khỏi.

“Bấy giờ, người có tội không chịu nổi đau khổ, lại tìm vào trong địa ngục tro nóng chịu vô lượng khổ đau. Từ trong đó ra, lại vào trong địa ngục gai nhọn chích ngược, ở trong ấy gió thổi đến đau đớn không thể tả. Từ trong đó ra, lại vào trong địa ngục phản nóng. Trong địa ngục phản nóng lúc ấy, có loại trùng nhỏ xiu ăn xương thịt nó. Khi ấy, chúng sanh không kham chịu khổ đau, lại dời đến địa ngục cây kiếm, thân thể thương tổn, đau không thể chịu đựng nổi.

“Khi ấy, ngục tốt bảo với chúng sanh kia: ‘Các ngươi từ đâu đến?’ Tội nhân đáp: ‘Bọn chúng tôi cũng [747c] không biết là từ đâu lại?’ Lại hỏi: ‘Sẽ đi về đâu?’ Đáp: ‘Cũng lại không biết đến chỗ nào.’ Lại hỏi: ‘Muốn gì?’ Đáp: ‘Chúng tôi đói khát quá.’ Ngục tốt liền lấy viên sắt nóng bỏ vào miệng tội nhân, thiêu chín thân thể, đau đớn không thể chịu nổi. Chỉ khi nào trả hết những tội trước kia đã tạo ra, sau đó mới mạng chung. Lúc ấy, tội nhân lại trải qua bao nhiêu địa ngục, ở trong đó chịu khổ hàng ngàn vạn năm, sau đó mới ra.”

“Tỳ-kheo, nên biết, bấy giờ vua Diêm-la tự nghĩ: ‘Những chúng sanh nào mà thân, miệng, ý hành ác, phải chịu hết những tội như vậy. Những chúng sanh mà thân, miệng, ý hành thiện, những người như vậy đều sẽ sinh về trời Quang âm.’”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Người ngu thường nhờn nhờn

Như trời Quang âm kia.

Người trí thường lo sợ

Giống như ở địa ngục.

“Bấy giờ, này Tỳ kheo, giáo lệnh của vua Diêm-la được nghe: ‘Ước mong ngày nào ta diệt hết những tội đã tạo ra xưa kia, để mạng chung ở đây, được thọ hình người, sinh ở trung tâm đất nước, theo thiện tri thức, cùng gặp cha mẹ dốc lòng tin Phật pháp, được xuất gia học đạo ở trong chúng Như Lai, ngay trong đời hiện tại mà dứt sạch hữu lậu, thành vô lậu. Nay ta nói lại lần nữa với các ngươi, hãy cố gắng dụng tâm để lìa xa tám nạn, được sanh tại trung tâm đất nước, gặp được thiện tri thức, được tu phạm hạnh, được thành chánh quả như ước nguyện.’”

“Này các Tỳ-kheo, thiện nam, thiện nữ nào muốn lìa tám địa ngục lớn và mười sáu ngục nhỏ, phải tìm cầu phương tiện tu tám chánh đạo.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03¹⁵⁷⁸

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Nai thi,¹⁵⁷⁹ thành Tỳ-xá-ly, cùng năm trăm Tỳ-kheo, lần hồi đi du hoá trong nhân gian.

Lúc ấy, Thế Tôn quay lại nhìn thành Tỳ-xá-ly rồi nói bài kệ này:

[749a] Nay ngắm Tỳ-xá-ly

Sau không ngắm lại nữa

Cũng không vào lại nữa

Nơi đó, sẽ từ biệt.

Lúc ấy, nhân dân trong thành Tỳ-xá-ly nghe bài kệ này, trong lòng sầu ưu, đi theo sau Thế Tôn, ai ai cũng đều rơi lệ, nói với nhau:

“Không bao lâu nữa Như Lai sẽ diệt độ, thế gian sẽ mất ánh sáng.”

Thế Tôn bảo:

“Thôi, thôi! Các người chớ ôm lòng sầu ưu. Vật phải chịu hủy hoại mà muốn nó không bị hủy hoại, không hề có lý này. Trước đây, Ta đã có nói, do bốn sự mà được tác chứng. Ta cũng đã dạy cho chúng bốn bộ bốn sự này. Những gì là bốn? Tất cả hành là vô thường, đó gọi là pháp thứ nhất. Tất cả hành là khổ, đó gọi là pháp thứ hai. Tất cả hành vô ngã, đó gọi là pháp thứ ba, Niết-bàn là diệt tận, đó là pháp thứ tư. Như vậy, không bao lâu nữa Như Lai sẽ diệt độ. Các người nên biết gốc bốn pháp này, hãy giải giảng ý nghĩa đó cho khắp tất cả chúng sanh.”

Bấy giờ, Như Lai muốn cho nhân dân thành Tỳ-xá-ly quay trở về, liền hoá ra một hồ lớn. Như Lai đưa các Tỳ-kheo sang bờ kia. Nhân dân nước ấy ở lại bên bờ này. Rồi Thế Tôn ném bát của mình lên hư không cho nhân dân ấy, lại nói rằng:

“Các người khéo cúng dường bát này. Cũng nên cúng dường pháp sư tài giỏi thì mãi mãi sẽ được phước vô lượng.”

Sau khi cho họ bát mình rồi, Thế Tôn liền đến nước Câu-thi-na-kiệt.¹⁵⁸⁰

Lúc ấy, hơn năm trăm người Lục sĩ¹⁵⁸¹ ở nước Câu-thi-na-kiệt tập hợp lại một chỗ, bàn luận với nhau:

“Chúng ta cùng nhau làm việc kỳ lạ để sau khi mạng chung, vang danh cùng khắp, con cháu cùng truyền: ‘Ngày xưa, các Lục sĩ Câu-thi-na-kiệt có sức mạnh không ai bì.’”

Sau đó, họ lại nghĩ: “Nên làm công đức gì?”

Bấy giờ, cách nước Câu-thi-na-kiệt không xa có tảng đá vuông lớn, dài một trăm hai mươi bộ, rộng sáu mươi bộ. “Chúng ta hãy dựng đứng nó lên.” Họ dùng hết sức lực để dựng nó, nhưng không thể dựng được. Không lay động nổi, huống gì là nâng lên.

Lúc đó, Thế Tôn liền đi đến chỗ họ, nói rằng:

“Các đồng tử, các cậu muốn làm gì?”

Các đồng tử bạch Phật:

“Vừa rồi, chúng con có bàn như vậy: ‘Chúng ta sẽ dời tảng đá này đi, để được vang danh đời đời. Thi công từ đó [749b] đến nay đã bảy ngày, nhưng không thể làm cho tảng đá này chuyển động.’”

Phật bảo các đồng tử:

“Các cậu có muốn Như Lai dựng tảng đá này đứng dậy không?”

Các đồng tử đáp:

“Nay chính là lúc thích hợp, cúi xin Thế Tôn đặt lại tảng đá này.”

Khi ấy, Thế Tôn liền dùng bàn tay phải nâng khối đá này đặt lên bàn tay trái, rồi ném lên hư không. Tảng đá ấy lên đến Phạm thiên.

Lúc ấy, các người Lục sĩ Câu-thi-na-kiệt không thấy tảng đá nữa, bèn bạch Thế Tôn:

“Nay tảng đá đi đâu? Giờ tất cả chúng con đều không thấy.”

Thế Tôn bảo:

“Tảng đá đã lên đến Phạm thiên.”

Các đồng tử bạch Phật:

“Khi nào tảng đá này sẽ trở lại trên Diêm-phù-lợi-địa?”

Thế Tôn bảo:

“Nay ta sẽ đưa ra ví dụ. Người trí nhờ thí dụ sẽ tự hiểu. Nếu có người lên đến Phạm thiên, cầm tảng đá này ném xuống cõi Diêm-phù-địa, thì mười hai năm mới đến. Nhưng nay do cảm ứng oai thần Như Lai, nó sẽ trở lại ngay bây giờ.”

Sau khi Như Lai nói lời này xong, giây lát tảng đá rơi trở lại. Giữa hư không mưa xuống hàng trăm loại hoa trời. Bây giờ, hơn năm trăm các đồng tử kia, từ xa nhìn thấy tảng đá rơi xuống, mọi người đều chạy tán loạn, không ai đứng yên chỗ cũ.

Phật bảo các đồng tử:

“Chớ có sợ hãi. Như Lai biết lúc nào thích hợp.”

Khi ấy, Thế Tôn duỗi tay trái, từ xa đón tảng đá ấy đặt vào bàn tay phải, rồi dựng đứng nó lên. Lúc ấy, ba ngàn đại thiên thế giới chấn động sáu cách, các trời thần diệu giữa hư không rải các loại hoa sen ưu-bát. Lúc ấy, năm trăm đồng tử đều khen là thật kỳ lạ, hiếm có, oai thần của Như Lai thật không gì có thể sánh kịp. Tảng đá này dài một trăm hai mươi bộ, rộng sáu mươi bộ, mà Như Lai có thể dùng một tay để đặt để nó.

Năm trăm đồng tử bèn bạch Phật rằng:

“Nhu Lai dùng lực gì để dời tảng đá này? Dùng sức thần túc, hay dùng sức trí tuệ để đặt lại tảng đá này?”

Phật bảo các đồng tử:

“Ta không dùng sức thần túc, cũng không dùng sức trí tuệ. Nay Ta dùng sức cha mẹ cho để đặt lại tảng đá này.”

Các đồng tử bạch Phật:

“Không rõ Như Lai dùng sức cha mẹ, là nghĩa thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Nay Ta sẽ đưa ra một thí dụ. Người trí nhờ thí dụ sẽ tự hiểu. Các đồng tử, sức mười con lạc đà không bằng sức của một [749c] con voi thường. Lại nữa, sức mười con lạc đà và một con voi thường không bằng sức của một con voi Ca-la-lặc.¹⁵⁸² Lại nữa, sức của mười con lạc đà, một con voi thường và sức voi Ca-la-lặc không bằng sức của một con voi Cru-đà-diên.¹⁵⁸³ Giả sử ngay sức mười con lạc đà, một con voi thường cho đến sức con voi Cru-đà-diên không bằng sức của một con voi Bà-ma-na.¹⁵⁸⁴ Lại tính sức con voi này không bằng sức một con voi Ca-nê-lưu.¹⁵⁸⁵ Lại tính hết sức những con voi trên lại không bằng sức một con voi Ưu-bát.¹⁵⁸⁶ Lại tính sức bao nhiêu voi trên lại không bằng sức một con voi Câu-mâu-đà. Lại gom bao nhiêu sức các voi trên, lại không bằng sức một con voi Phân-đà-lợi. Lại gom tính hết những con voi trên đó, lại không bằng sức một con Hương tượng.¹⁵⁸⁷ Lại tính hết sức những con trên gộp lại không bằng sức một con Ma-ha-na-cục.¹⁵⁸⁸ Lại tính gom tất cả sức lực trên, lại không bằng sức một vị Na-la-diên.¹⁵⁸⁹ Lại tính gộp tất cả sức trên cũng không bằng sức một Chuyển luân Thánh vương. Lại tính tất cả sức trên hợp lại cũng không bằng sức một vị A-duy-việt-trí.¹⁵⁹⁰ Lại tính gộp tất cả sức trên lại cũng không bằng sức của một vị Bồ-tát bồ xứ. Lại gộp tất cả sức trên lại cũng không bằng sức của một vị Bồ-tát ngồi dưới bóng cây Đạo thọ. Lại gộp tất cả sức trên lại cũng không bằng sức của thân thể cha mẹ di truyền của Như Lai. Nay Ta đã dùng sức ấy để đặt lại tảng đá này.”

Lúc ấy, năm trăm đồng tử lại bạch Thế Tôn:

“Lực thần túc của Như Lai thì thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Trước đây Ta có đệ tử tên Mục-kiền-liên có thần túc bậc nhất. Lúc ấy, Ta cùng vị ấy du hoá ở trong thôn Trúc viên Tỳ-la-nhã.¹⁵⁹¹ Lúc ấy, trong nước này đang đói kém, nhân dân ăn thịt lẫn nhau, xương trắng đầy đường. Người xuất gia học đạo khát thực khó được. Thánh chúng gầy ốm, sức lực hư cạn. Lại nữa, nhân dân trong làng đều đói khát, lại cũng không nơi nương cậy. Mục-kiền-liên, bấy giờ đến chỗ Ta bạch với Ta: ‘Nay Tỳ-la-nhã này rất là đói kém, không nơi nào khát thực được. Nhân dân khốn khổ, không còn đường sống. Con tự thân nghe từ Như Lai những lời dạy này: phần dưới đất này có chất béo đất rất thơm ngon. Cúi xin Thế Tôn cho phép đệ tử lật lớp béo đất này lên trên để nhân dân này có được thứ ăn và khiến Thánh chúng cũng được [750] khí lực sung mãn.’ Khi ấy, Ta bảo Mục-liên: ‘Các côn trùng mềm yếu trong đất sẽ được để ở đâu?’ Mục-liên bạch: ‘Một tay con sẽ hoá ra giống như đất này, và một tay sẽ lật ngược lớp mỡ đất này, khiến những côn trùng mềm yếu đều ở yên tại chỗ của chúng.’ Bấy giờ, Ta lại bảo Mục-liên: ‘Ông muốn lật đất này lên bằng tâm thức gì?’ Mục-liên bạch: ‘Nay con lật đất này lên giống như người lực sĩ lật một lá cây, không có gì khó khăn.’ Lúc ấy, Ta lại bảo Mục-liên: ‘Thôi, thôi, Mục-liên! Không cần lật đất mỡ này. Vì sao vậy? Chúng sanh thấy việc này, sẽ sinh lòng sợ hãi, lông tóc đều dựng đứng, tháp miếu của chư Phật cũng sẽ bị hư hoại.’ Mục-liên lại bạch với Phật: ‘Cúi xin Thế Tôn cho phép Thánh chúng đến Uất-đan-việt khát thực.’ Phật bảo Mục-liên: ‘Trong đại chúng này, những người không có thần túc sẽ làm sao đến đó khát thực?’ Mục-liên bạch Phật: ‘Những người không có thần túc, con sẽ đưa đến đất ấy.’ Phật bảo Mục-liên: ‘Thôi, thôi, Mục-liên! Thánh chúng cần gì phải đến đó khát thực? Vì sao vậy? Đòi tương lai cũng sẽ có lúc đói kém như vậy, khát cầu khó được, người không nhan sắc. Lúc ấy các trưởng giả bà-la-môn sẽ nói với Tỳ-kheo: ‘Sao các ông không đến Uất-đan-việt khát thực? Ngày xưa các đệ tử họ Thích có thần túc, gặp lúc đói kém, đều cùng nhau đến Uất-đan-việt khát thực để tự nuôi sống. Ngày nay đệ tử Thích ca không có thần túc, cũng không có hành vi oai thần của Sa-môn.’ Rồi coi thường Tỳ-kheo, khiến cho các cư sĩ trưởng giả kia đều sinh tâm kiêu mạn, mắc vô lượng tội. Mục-kiền-liên, nên biết, vì nhân duyên này, các chúng Tỳ-kheo không nên đến hết đó khát thực.’

“Các đồng tử, nên biết, thần túc của Mục-liên có oai đức của nó như vậy. Tính sức thần túc của Mục-liên tràn khắp ba ngàn đại thiên thế giới, không có một khe hở, nhưng không bằng một phần hàng trăm, ngàn, ức, vạn lần sức thần túc của Thế Tôn; không thể dùng thí dụ để so sánh. Thần túc của Như Lai, oai đức không thể đo lường được.”

Các đồng tử bạch Phật:

“Sức trí huệ của Như Lai thì thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Trước đây, ta cũng có đệ tử tên Xá-lợi-phất là bậc nhất trong hàng có trí huệ. Như một biển lớn dài rộng tám vạn bốn ngàn do tuần, nước đầy trong đó. Lại có núi [750a] Tu-di cao tám vạn bốn ngàn do tuần, chìm vào nước cũng như vậy. Diêm-phù-ly-địa, nam đến bắc là hai vạn một ngàn do tuần; đông sang tây là bảy ngàn do tuần. Nay lấy chúng để so sánh. Dùng nước trong bốn biển lớn làm mực; lấy núi Tu-di làm giấy; lấy cỏ cây hiện có Diêm-phù-địa làm bút; lại khiến người trong cả ba ngàn đại thiên thế giới đều viết, để tả hành nghiệp trí huệ của Tỳ-kheo Xá-lợi-phất. Song, các đồng tử nên biết, nước mực trong bốn biển lớn cạn, bút hết, người dần dần mạng chung, cũng không thể khiến trí huệ Tỳ-kheo Xá-lợi-phất cạn kiệt hết. Cũng vậy, các đồng tử, trong các đệ tử của ta, trí tuệ bậc nhất không ai vượt hơn trí huệ Xá-lợi-phất. Tính trí huệ Tỳ-kheo Xá-lợi-phất có thể biển khắp ba ngàn đại thiên thế giới không có một khe hở, nhưng muốn so với trí huệ của Như Lai thì gấp trăm, nghìn, ức, vạn lần, không thể thí dụ để so sánh. Sức trí huệ Như Lai chúng là như vậy.”

Các đồng lại bạch Phật:

“Còn có sức nào hơn các sức này không?”

Thế Tôn bảo:

“Cũng có sức này vượt trên các sức này. Đó là gì? Đó chính là sức mạnh của vô thường. Nửa đêm hôm nay, Như Lai ở giữa song thọ, bị lực vô thường dắt đến diệt độ.”

Lúc ấy, các đồng đều cùng rơi lệ than:

“Như Lai diệt độ sao chóng vậy! Thế gian sắp mất con mắt!”

Lúc ấy, Tỳ-kheo-ni Quân-trà-la Hệ Đầu¹⁵⁹² là con gái trưởng giả Bà-la-đà. Tỳ-kheo-ni này tự nghĩ: “Ta nghe Thế Tôn không bao lâu nữa sẽ diệt độ, song số ngày đã hết. Giờ ta phải đến chỗ Thế Tôn để hầu thăm.” Tỳ-kheo ni này ra khỏi thành Tỳ-xá-ly, đến chỗ Thế Tôn.¹⁵⁹³ Từ xa, bà trông thấy Như Lai dẫn các Tỳ-kheo và năm trăm đồng tử đang đi đến rừng Song thọ. Khi ấy, Tỳ-kheo ni đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, bạch Thế Tôn:

“Con nghe Thế Tôn sắp diệt độ, không còn ở đời bao lâu.”

Thế Tôn nói:

“Đúng vào nửa đêm hôm nay Như Lai sẽ diệt độ.”

Tỳ-kheo-ni bạch Phật:

“Nay con xuất gia học đạo, lại không kết quả như sở nguyện mà Thế Tôn đã bỏ con diệt độ. Cúi xin Thế Tôn nói pháp vi diệu cho con được như sở nguyện.”

Thế Tôn bảo:

“Nay cô hãy tư duy về nguồn gốc của khổ.”

Tỳ-kheo ni lại bạch Phật:

“Thật khổ, bạch Thế Tôn! Thật khổ, bạch [750c] Như Lai!”

Thế Tôn bảo:

“ Cô quán sát ý nghĩa gì mà nói là khổ?”

Tỳ-kheo ni bạch Phật rằng:

“Sanh khổ, già khổ, bệnh khổ, chết khổ, sầu bi não khổ, oán tắng hội khổ, ân ái biệt ly khổ. Tóm lại mà nói năm thủ uẩn là khổ. Bạch Thế Tôn, con đã quán nghĩa này như vậy, cho nên bảo là khổ.”

Tỳ-kheo-ni sau khi tư duy nghĩa này, liền ngay ở trên chỗ ngồi đạt được ba đạt trí.¹⁵⁹⁴ Lúc ấy, Tỳ-kheo ni bạch Phật:

“Con không thể kham thấy Thế Tôn diệt độ. Cúi xin cho phép con diệt độ trước.”

Lúc ấy, Thế Tôn im lặng chấp nhận.

Tỳ-kheo ni liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, ở trước Phật, thân bay lên hư không, làm mười tám phép biến hoá, hoặc đi, hoặc ngồi, hoặc kinh hành, thân phát ra khói lửa, vọt lên hạ xuống tự do không có gì trở ngại, hoặc phun ra nước lửa đầy khắp hư không. Sau khi biến hoá đủ cách như

vậy rồi, liền ở trong Niết-bàn giới vô dư mà diệt độ. Ngay lúc bà diệt độ, tám vạn thiên tử được mắt pháp thanh tịnh.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Trong các Thanh văn của Ta, Tỳ-kheo ni có trí huệ nhanh nhạy đứng đầu chính là Tỳ-kheo-ni Quân-trà-la.”¹⁵⁹⁵

Lúc ấy, Thế Tôn bảo A-nan:

“Người đến giữa song thọ trái chỗ nằm cho Như Lai.”

Đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn!”

Theo lời Phật dạy, A-nan đến giữa song thọ, trái tòa cho Như Lai, rồi trở về chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, bạch Thế Tôn:

“Con đã trái tòa xong, đầu về hướng bắc. Cúi xin Thế Tôn biết thời.”

Thế Tôn liền đến giữa song thọ, vào chỗ đã trái tòa sẵn. Tôn giả A-nan bạch Thế Tôn:

“Vì có nhân duyên Như Lai bảo trái chỗ nằm xoay đầu về hướng bắc?”

Phật bảo A-nan:

“Sau khi ta diệt độ, Phật pháp sẽ ở Bắc Thiên-trúc. Vì nhân duyên này nên khiến trái tòa hướng bắc.”

Lúc ấy, Thế Tôn phân biệt¹⁵⁹⁶ ba y.

A-nan bạch Phật:

“Vì sao hôm nay Như Lai phân biệt ba y?”

Phật bảo A-nan:

“Ta vì đàn-việt thí chủ trong đời tương lai nên phân biệt y này. Vì muốn cho những người kia hưởng phước này nên ta phân biệt y như vậy.”

Bấy giờ, trong chốc lát, từ miệng Thế Tôn phát ra ánh sáng năm màu, chiếu khắp mọi nơi. Lúc ấy, A-nan lại bạch Phật:

“Vì nhân duyên gì hôm nay từ miệng của Như Lai phát ra [751a] ánh sáng năm màu?”

Thế Tôn bảo:

“Vừa rồi, Ta nghĩ như vậy: ‘Khi chưa thành đạo, ở trong địa ngục lâu dài, nuốt hòn sắt nóng, hoặc ăn cây cỏ để nuôi thân tứ đại; hoặc làm la, lừa, lạc đà, voi, ngựa, heo, dê, hoặc làm ngựa quý nuôi bốn đại; hoặc sinh làm thân người,¹⁵⁹⁷ mang hình chịu nạn thọ thai, hoặc hưởng phước trời ăn cam lồ tự nhiên. Nay Ta đã thành Như Lai, dùng căn lực ngộ đạo mà thành thân Như Lai. Vì nhân duyên này nên miệng phát ra ánh sáng năm màu.’”

Một lát sau, từ miệng Như Lai lại phát ra ánh sáng vi diệu hơn ánh sáng trước. Lúc ấy, A-nan bạch Thế Tôn:

“Vì nhân duyên gì Như Lai lại phát ra ánh sáng hơn ánh sáng trước?”

Thế Tôn bảo:

“Vừa rồi Ta tự nghĩ: ‘Chư Phật Thế Tôn trong quá khứ khi diệt độ thì pháp để lại không tồn tại lâu dài trên đời.’ Ta suy nghĩ lại: ‘Bằng phương tiện nào để pháp của ta tồn tại lâu dài ở đời?’ Thân Như Lai là thân kim cang, ý muốn nghiền nát thân này như hạt cải cho lưu bố trên thế gian, khiến những đàn-việt có lòng tin đời tương lai, tuy không thấy hình tượng Như Lai, nhưng chọn lấy đó cúng dường, nhờ duyên phước lành này sẽ sinh vào nhà bốn giai cấp, nhà Tứ thiên vương, trời Tam thập tam, trời Diệm-ma, trời Đâu-thuật, trời Hoá tự tại, trời Tha hoá tự tại. Nhờ phước lành này mà sanh vào cõi dục, cõi Sắc, cõi Vô sắc, hoặc lại đắc đạo Tu-đà-hoàn, Tu-đà-hàm, A-na-hàm, A-la-hán, Bích-chi-phật hoặc thành Phật đạo. Vì nhân duyên này nên phát ra ánh sáng này như vậy.’”

Lúc ấy, Thế Tôn tự thân gấp tăng-già-lê thành bốn lớp, nằm nghiêng qua hông phải, hai bàn chân chồng lên nhau. Lúc ấy, tôn giả A-nan thương khóc rơi nước mắt, không thể tự chế, lại tự trách mình chưa được thành đạo, còn bị kết sử trói buộc, mà nay Thế Tôn đã bỏ mình diệt độ, sẽ nương tựa vào ai?

Lúc ấy, Thế Tôn biết nhưng vẫn hỏi các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo A-nan đang ở đâu?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Tỳ-kheo A-nan đang ở sau giường Như Lai, buồn khóc rơi lệ, không thể tự chế, lại tự trách đã không thành Đạo, lại chưa dứt sạch kết sử, mà nay Thế Tôn đã bỏ mình Niết-bàn.”

Lúc ấy, Thế Tôn bảo A-nan:

“Thôi! Thôi! A-nan, chớ có sầu ưu. Phàm vật ở đời đáng phải tan rã, muốn cho không biến đổi thì việc này không thể, cần nỗ lực tinh tấn nhớ tu tập chánh pháp, như vậy không bao lâu cũng sẽ hết gốc khổ, thành hạnh vô lậu. Thời quá khứ, các Như Lai Chánh đẳng Chánh giác¹⁵⁹⁸ cũng có thị giả như vậy. Giả sử hằng sa chư Phật trong tương lai cũng sẽ có thị giả như Tỳ-kheo A-nan.

“Chuyển luân Thánh vương có bốn pháp hiếm có. Sao gọi là bốn? Ở đây, khi Chuyển luân Thánh vương đi ra khỏi nước, nhân dân thấy, không một ai không vui vẻ. Bấy giờ, Chuyển luân Thánh vương có dạy điều gì thì những ai nghe không một ai không vui mừng, nghe những lời dạy này không biết chán. Bấy giờ, Chuyển luân Thánh vương im lặng. Giả sử người dân thấy vua im lặng thì cũng lại hoan hỷ. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là bốn Pháp hiếm có của Chuyển luân Thánh vương.

“Tỳ-kheo, nên biết, nay A-nan cũng có bốn pháp hiếm có. Sao gọi là bốn? Giả sử Tỳ-kheo A-nan im lặng đến giữa đại chúng, nếu có ai thấy, không ai không vui vẻ. Giả sử Tỳ-kheo A-nan có nói điều gì; ai nghe những lời này cũng đều vui vẻ. Giả sử A-nan im lặng thì cũng như vậy. Nếu Tỳ-kheo A-nan đi vào trong bốn chúng như sát-lợi, bà-la-môn, quốc vương, cư sĩ, họ đều vui vẻ, sinh lòng cung kính, nhìn mà không biết chán. Giả sử Tỳ-kheo A-nan có nói những điều gì thì người nghe dạy pháp cũng nghe không biết chán. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là bốn pháp hiếm có của Tỳ-kheo A-nan.”

Lúc ấy, A-nan bạch Thế Tôn:

“Nên giao thiệp với người nữ như thế nào, khi mà đến giờ Tỳ-kheo đắp y, cầm bát, khất thực từng nhà nhà để tạo phước cho chúng sanh?”

Phật bảo A-nan:

“Chớ có nhìn họ. Nếu có nhìn thì chớ có nói chuyện. Nếu nói chuyện thì phải chuyên tâm ý.”

Lúc ấy, Thế Tôn liền nói kệ này:

Chớ giao du người nữ;

Cũng chớ có trò chuyện.

Ai có thể xa lìa,

Thì tránh được tám nạn.¹⁵⁹⁹

[751c7] “Nên đối xử với Tỳ-kheo Xa-na như thế nào?”.¹⁶⁰⁰

Thế Tôn bảo:

“Cần phải trừng phạt bằng pháp phạm-đàn¹⁶⁰¹.”

A-nan bạch Phật:

“Trừng phạt bằng pháp phạm-đàn là thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Không được nói chuyện gì cùng Tỳ-kheo Xa-na, không nói điều tốt, cũng không nói xấu. Tỳ-kheo này cũng không được nói chuyện gì với ông.”

A-nan bạch Phật:

“Nếu tỳ kheo ấy vẫn không chịu phục tùng, tội ấy há không nặng thêm sao?”

Thế Tôn bảo:

“Chỉ không nói chuyện tức là trừng phạt bằng phạm-đàn. Nhưng nếu vẫn không sửa đổi, cần phải đưa ra giữa chúng để mọi người cùng quyết định trực xuất,¹⁶⁰² không cho thuyết giới chung, cũng không được tham dự pháp hội.”

Lúc ấy, Thế Tôn liền nói kệ này:

Muốn trả lại oán thù,

Cho kẻ oán gia kia,

Thường nhớ chớ nói chuyện;

Ác này không đi quá.¹⁶⁰³

Lúc ấy, nhân dân Câu-thi-na-kiệt nghe Như Lai sắp diệt độ vào nửa đêm nay. Lúc này nhơn dân cả nước liền đi đến rừng Song thọ. Đến rồi, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ, nhân dân bạch Thế Tôn:

“Nay nghe Như Lai sắp diệt độ, chúng con phải làm gì để biểu lộ sự tôn kính?”

Lúc ấy, Thế Tôn quay lại nhìn A-nan. A-nan liền tự nghĩ: “Hôm nay thân thể Như Lai mệt mỏi, muốn sai ta chỉ bày cách thức cho họ.”

Rồi A-nan quỳ gối phải sát đất chấp tay bạch Thế Tôn:

“Hôm nay có hai dòng họ, một tên là Bà-a-đà, một tên là Tu-bạt-đà¹⁶⁰⁴ đến quy y Như Lai Thánh chúng. Cúi xin Thế Tôn cho phép họ làm Ưu-bà-tắc, từ đây về sau không sát sanh nữa.

Lại có người tên Đê-xa, người thứ hai tên Ưu-ba-đế-xa. Lại có người tên Phật-xá, người thứ hai tên Kê-đâu.¹⁶⁰⁵ Những người này đều đến quy y Như Lai. Cúi xin Thế Tôn nhận họ làm Ưu-bà-tắc, từ nay về sau không sát sanh nữa, vâng giữ năm giới.

Lúc ấy, Thế Tôn thuyết pháp rộng rãi cho họ. Sau đó bảo họ trở về. Bấy giờ, chúng năm trăm người Ma-la liền từ chỗ ngồi đứng dậy, nhiễu Phật ba vòng rồi lui đi. Bấy giờ, Thế Tôn bảo A-nan:

“Những đệ tử chúng ngộ cuối cùng của Ta chính là năm trăm Ma-la ở Câu-thi-na-kiệt.

Bấy giờ, bà-la-môn Tu-bạt từ nước kia¹⁶⁰⁶ đi đến Câu-thi-na-kiệt. Từ xa trông thấy năm trăm người này, liền hỏi:

“Các vị từ đâu đến?”

Năm trăm người đáp:

“ Tu-bạt, nên biết, hôm nay Như Lai sẽ diệt độ giữa cây song thọ.”

Lúc ấy, Tu-bạt liền tự nghĩ:

“Nhu Lai xuất hiện ở đời, rất là khó gặp. Sự xuất thế của Nhu Lai lâu lâu mới có. Như hoa ưu-đàm-bát, ức kiếp mới xuất hiện. Nay ta có những pháp chưa được thông tỏ, còn ít nhiều hồ nghi. Chỉ có Sa-môn Cù-đàm kia có thể giải thích hồ nghi cho ta. Nay ta hãy đi đến chỗ Sa-môn Cù-đàm kia mà hỏi nghĩa này.”

Rồi bà-la-môn Tu-bạt đến chỗ Song thọ, đến chỗ A-nan, thưa A-nan:

“Tôi nghe hôm nay Thế Tôn sẽ diệt độ; không biết có thật vậy không?”

A-nan đáp:

“Thật có việc này”

Tu-bạt bạch:

“Song hôm nay tôi còn có hồ nghi. Cúi xin cho phép tôi bạch Thế Tôn lời này: Mọi người không rõ những điều Lục sư nói. Tôi có thể biết những điều Sa-môn Cù-đàm nói chăng?”¹⁶⁰⁷

A-nan nói:

“Thôi! Thôi! Tu-bạt, chớ có quấy nhiễu Nhu Lai!”

Ba lần như vậy. Ông lại thưa với A-nan:

“Nhu Lai xuất thế rất là khó gặp. Như hoa Ưu-đàm-bát, lâu lâu mới có. Nhu Lai cũng vậy, lâu lâu mới xuất hiện. Nay tôi xét thấy Nhu Lai có khả năng giải thích những hồ nghi cho tôi. Nay, ý nghĩa mà tôi muốn hỏi, thật không đủ lời để nói. Bây giờ A-nan lại không cho tôi đến thưa hỏi Thế Tôn. Lại nghe Nhu Lai có thể thấy xa đến vô cùng, có thể thấy khoảng trước đến vô cực, mà hôm nay tôi vẫn không được tiếp nhận.”

Ngay khi ấy, Thế Tôn bằng thiên nhĩ, từ xa nghe Tu-bạt bàn với A-nan như vậy. Thế Tôn bảo A-nan:

“Thôi, thôi, A-nan! Chớ ngăn bà-la-môn Tu-bạt. Vì sao vậy? Ông ấy đến hỏi nghĩa, thật có nhiều lợi ích. Nếu Ta nói pháp, ông ấy sẽ được độ thoát.”

A-nan bèn bảo Tu-bạt:

“Lành thay, lành thay! Nay Như Lai đã cho phép ông vào trong hỏi pháp.”

Sau khi nghe những lời ấy rồi, Tu-bạt vui mừng hơn hở không xiết kể. Tu-bạt đi đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Bấy giờ, Tu-bạt bạch Thế Tôn:

“Nay con có điều muốn hỏi, cúi xin Thế Tôn cho phép.”

Lúc ấy, Thế Tôn bảo Tu-bạt:

“Nay chính đúng lúc, nên có thể hỏi.”

Lúc ấy, Tu-bạt bạch Phật:

“Các Sa-môn khác, thừa Cù-đàm, biết các toán thuật, hơn hẳn nhiều người. Đó là Bất-lan Ca-diếp, A-di-suy, Cù-da-lâu, Chi-huru Ca-chiên, Tiên-tỷ-lô-trì, Ni-kiền Tử.¹⁶⁰⁸ Những hạng Tông sư như vậy có biết việc ba đời không? Hay là không rõ? Trong Lục sư kia lại có ai hơn được Như Lai không?”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo:

“Thôi, thôi, Tu-bạt! Chớ nên hỏi điều đó. Phiền gì phải hỏi có ai hơn Như Lai không? Song hôm nay Ta ngay trên chỗ ngồi này, sẽ nói pháp cho Ông. Hãy ghi nhớ kỹ.”

Tu-bạt bạch Phật:

“Nay, con sẽ hỏi nghĩa lý sâu xa. Bấy giờ là lúc thích hợp, cúi xin Thế Tôn hãy nói.”

Thế Tôn bảo:

“Lúc Ta mới học đạo, năm hai mươi chín tuổi, vì muốn độ mọi người. Cho đến năm hai mươi lăm tuổi,¹⁶⁰⁹ học ở trong ngoại đạo. Từ đó đến nay, Ta không thấy ai là Sa-môn, Bà-la-môn. Trong các đại chúng nào mà không có tám đạo Hiền thánh thì ở đó không có bốn quả Sa-môn. Nay Tu-bạt, đó gọi là thế gian trống rỗng, không có ai là chân nhân đắc đạo. Rong đạo Hiền thánh nào có pháp Hiền thánh thì ở đó có bốn kết quả Sa-môn. Vì sao vậy? Sở dĩ có bốn kết quả Sa-môn là do có tám phẩm đạo Hiền thánh. Nay Tu-bạt, nếu như Ta mà không đắc Đạo Vô thượng Chánh chơn, ấy là do không có tám phẩm đạo Hiền thánh. Do có tám phẩm đạo Hiền thánh nên Ta mới

thành Phật đạo. Cho nên, Tu-bạt, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu đạo Hiền Thánh.”

Tu-bạt bạch Phật:

“Con cũng rất muốn ưa nghe tám phẩm đạo Hiền Thánh, cúi xin Thế Tôn giảng nói.”

Thế Tôn bảo:

“Tám đạo Hiền Thánh là chánh kiến, chánh tư duy, chánh ngữ, chánh mạng, chánh nghiệp, chánh tinh tấn, chánh niệm, Chánh định¹⁶¹⁰. Nay Tu-bạt, đó gọi là tám phẩm đạo Hiền thánh.”

Lúc ấy, Tu-bạt ngay trên chỗ ngồi đắc pháp nhãn tịnh. Bấy giờ, Tu-bạt đi đến nói với A-nan:

“Nay tôi đã được thiện lợi. Ước Thế Tôn cho phép tôi làm Sa-môn.”

A-nan đáp:

“Ông hãy tự đến chỗ Thế Tôn mà thỉnh cầu làm Sa-môn.”

Tu-bạt bèn đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn cho phép con làm Sa-môn.”

Bấy giờ, Tu-bạt liền thành Sa-môn, thân mặc ba Pháp y. khi Tu-bạt ngược nhìn dung nhan Thế Tôn, liền ngay trên chỗ ngồi tâm được giải thoát khỏi hữu lậu.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo A-nan:

“Đệ tử cuối cùng của Ta chính là Tu-bạt.”

Lúc ấy, Tu-bạt bạch Phật:

“Con nghe, nửa đêm nay Thế Tôn sẽ Bát Niết-bàn. Cúi xin Thế Tôn cho phép con Niết-bàn trước. Con không kham chịu thấy Như Lai diệt độ trước.”

Bấy giờ, Thế Tôn im lặng chấp nhận. Vì sao vậy? Vì đệ tử chứng ngộ cuối cùng của hàng sa chư Phật Thế Tôn quá khứ đều Bát Niết-bàn trước, sau đó

Như Lai mới diệt độ. Đó là thường pháp của chư Phật Thế Tôn, chẳng phải mới ngày nay. Lúc ấy, Tu-bạt thấy Thế Tôn đã hứa khả, liền đến trước Như Lai, chánh thân chánh ý, buộc niệm trước mặt, ở trong vô dư Niết-bàn giới mà diệt độ. Lúc ấy, cõi đất này chấn động sáu cách.

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Hết thảy hành vô thường.

Có sanh thì có chết.

Không sanh thì không chết.

Tịch tĩnh là an lạc.¹⁶¹¹

Lúc ấy, Thế Tôn bảo A-nan:

“Từ nay về sau hãy bảo các Tỳ-kheo, khi giao tiếp, không được gọi nhau là “bạn”¹⁶¹², mà hãy xưng bậc lớn là “Tôn giả”, bậc nhỏ xưng là “Hiền giả”. Hãy xem nhau như anh em. Từ nay về sau không được xưng tên do cha mẹ đặt.”¹⁶¹³

Lúc ấy, A-nan bạch Thế Tôn:

“Nay, như các Tỳ-kheo phải tự xưng danh hiệu thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Tỳ-kheo nhỏ gọi Tỳ-kheo lớn là Trưởng lão. Tỳ-kheo lớn gọi Tỳ-kheo nhỏ bằng tên họ. Lại, các Tỳ-kheo muốn đặt tên thì phải y vào Tam bảo. Đó là lời dạy bảo của Ta.”

A-nan sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04¹⁶¹⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Lộc uyên,¹⁶¹⁵ nước Xá-vệ, cùng với năm trăm Tỳ-kheo .

Lúc ấy, A-tu-la Ba-ha-la¹⁶¹⁶ và thiên tử Mâu-đề-luân¹⁶¹⁷ phi thời¹⁶¹⁸ đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Lúc ấy, Như Lai hỏi a-tu-la rằng:

“Các người rất thích biển lớn phải không?”

A-tu-la bạch Phật:

“Rất thích, chẳng phải là không thích”

Thế Tôn bảo:

“Biển cả có pháp kỳ lạ gì, [753a01] mà các người thấy rồi, lại vui thích ở trong đó?”

A-tu-la bạch Phật:

“Biển cả có tám pháp hiếm có nên các a-tu-la thích nó. Những gì là tám? Biển cả rất sâu rộng. Đó gọi là pháp hiếm có thứ nhất.

“Lại nữa, biển cả có đức thần này: bốn sông lớn, mỗi sông có năm trăm nhánh khi đổ vào biển liền mất tên cũ. Đó gọi là pháp hiếm có thứ hai.

“Lại nữa, biển cả đều cùng một vị. Đó gọi là pháp hiếm có thứ ba.

“Lại nữa, trong biển cả thủy triều lên xuống đúng giờ. Đó gọi là pháp hiếm có thứ tư.

“Lại nữa, biển cả là nơi ở của các loài quý thần; các loài có hình, không loài nào không ở trong ấy. Đó gọi là pháp hiếm có thứ năm.

“Lại nữa, biển cả dung chứa loài có hình cực lớn; hình hàng trăm do tuần đến hình bảy ngàn do tuần cũng không trở ngại. Đó gọi là pháp hiếm có thứ sáu.

“Lại nữa, trong biển cả sản xuất nhiều loại trân báu khác nhau, xa cừ, mã não, trân châu, hổ phách, thủy tinh, lưu ly. Đó gọi là pháp hiếm có thứ bảy.

“Lại nữa, đáy biển có cát bằng vàng, lại có núi Tu-di do bốn loại châu báu tạo thành. Đó gọi là pháp hiếm có thứ tám. Đây gọi là tám pháp hiếm có khiến cho các A-tu-la vui thích ở trong ấy.”

Bấy giờ, A-tu-la bạch Phật:

“Trong Pháp Như Lai có gì kỳ đặc khiến các Tỳ-kheo vui thích ở trong ấy?”

Phật bảo A-tu-la:

“Có tám pháp hiếm có khiến các Tỳ-kheo vui thích ở trong đó. Sao gọi là tám? Trong pháp của Ta đầy đủ giới luật, không có hành phóng dật. Đó gọi là pháp hiếm có thứ nhất, các Tỳ-kheo thấy rồi vui thích ở trong đó, như biển cả kia rất sâu và rộng.

“Lại nữa, trong pháp của Ta có bốn chủng tánh. Ở trong pháp Ta làm Sa-môn, họ không còn giữ tên họ cũ, mà đặt lại tên khác.¹⁶¹⁹ Giống như biển lớn kia, bốn sông lớn đều đổ vào biển mà cùng một vị, không còn có tên khác. Đó gọi là pháp hiếm có thứ hai.

“Lại nữa, trong pháp của Ta, cấm giới được chế lập lần lượt tiếp nối nhau, không vượt thứ tự.¹⁶²⁰ Đó gọi là pháp hiếm có thứ ba.

“Lại nữa, pháp của Ta đều cùng một vị, đó là vị tám phẩm đạo Hiền thánh.¹⁶²¹ Đó gọi là pháp hiếm có thứ tư, như biển cả kia đều cùng một vị.

“Lại nữa, trong pháp của Ta sung mãn mọi pháp khác nhau: Đó là bốn chánh đoạn, bốn thần túc, năm căn, năm lực, bảy giác chi, tám chánh đạo.¹⁶²² Các Tỳ-kheo thấy rồi, vui thích ở trong đó. Như biển lớn kia các vị thần cư trú trong ấy. Đó gọi là pháp hiếm có thứ năm.

“Lại nữa, trong pháp của Ta có các loại châu báu như: niệm giác chi, trạch pháp giác chi, tinh tấn giác chi, hỷ giác chi, khinh an giác chi, định giác chi, xả giác chi¹⁶²³. Đó gọi là pháp hiếm có thứ sáu, các Tỳ-kheo thấy rồi, vui thích ở trong đó, như biển cả sản sinh các loại châu báu.

“Lại nữa, trong pháp của Ta, các chúng sanh cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, xuất gia học đạo, ở trong vô dư Niết-bàn giới mà diệt độ; nhưng pháp Ta không có tăng giảm. Như biển cả kia, các sông đổ vào mà vẫn không có tăng giảm. Đó gọi là pháp hiếm có thứ bảy, các Tỳ-kheo thấy rồi, vui thích ở trong đó.

“Lại nữa, trong pháp của Ta có định kim cang, có định diệt tận, định nhất thiết quang minh, định vô sanh¹⁶²⁴, các loại định không thể tính hết,¹⁶²⁵ các

Tỳ-kheo thấy rồi, vui thích ở trong đó; như dưới đáy biển cả kia có cát vàng. Đó gọi là pháp hiếm có thứ tám, các Tỳ-kheo thấy rồi, vui thích ở trong đó.

“Ồ trong pháp của Ta có tám pháp vị tăng hữu này, các Tỳ-kheo rất tự vui thích ở trong đó.”

Lúc ấy, A-tu-la bạch Thế Tôn:

“Như trong pháp của Như Lai, giả sử có một pháp hiếm có thì cũng hơn tám pháp hiếm có trong biển kia, gấp trăm, gấp ngàn lần, không thể so sánh, đó chính là bát đạo Hiền thánh. Lành thay! Thế Tôn đã nói những điều này.”

Bấy giờ, Thế Tôn lần lượt nói cho họ nghe về bố thí, trì giới, sanh thiên, dục là tướng bất tịnh, là hữu lậu, là hoạn lớn, giải thoát là pháp vi diệu. Sau khi Thế Tôn đã thấy tâm ý họ khai mở, như những gì chư Phật Thế Tôn thường thuyết pháp, Ngài nói hết cho họ về Khổ, tập, diệt, đạo.

Lúc này, A-tu-la liền tự nghĩ: ‘Đáng ra có năm đế, nay Thế Tôn chỉ nói bốn đế cho mình. Cho chư thiên thì nói năm đế!’

Trong lúc ấy, vị thiên tử liهن ngay trên chỗ ngồi mà được pháp nhãn thanh tịnh.

A-tu-la bạch Thế Tôn:

“Lành thay! Thế Tôn đã nói những điều này. Nay con muốn trở về chỗ ở.”

Thế Tôn bảo:

“Nên biết hợp thời.”

A-tu-la rời chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật, rồi theo đường mà đi.

Lúc ấy, thiên tử bảo A-tu-la:

“Những gì ông đã nghĩ hôm nay thật là không tốt! Nghĩ rằng: ‘Sao Như Lai vì chư thiên nói năm đế, vì ta nói bốn đế?’ Vì sao vậy? Vì chư Phật Thế Tôn không bao giờ nói hai lời, chư Phật không bao giờ bỏ chúng sanh, nói pháp cũng không biết mệt mỏi, nói pháp cũng lại vô tận, cũng lại không lựa người mà nói pháp, mà nói pháp với tâm bình đẳng. Chỉ có bốn đế là Khổ, Tập, Diệt, Đạo, nay ông chớ có nghĩ vậy mà đổ lỗi Như Lai nói có năm đế.”

A-tu-la đáp:

“Nay tôi đã tạo việc không tốt, tự sẽ sám hối. Tôi phải đến chỗ Như Lai để hỏi nghĩa này.”

A-tu-la và Thiên tử sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05¹⁶²⁶

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn cây Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Trời đất chấn động mạnh là do tám nhân duyên. Những gì là tám? Tỳ-kheo, nên biết, đất Diêm-phù-ly này nam bắc dài hai vạn, một ngàn do tuần, đông tây bảy ngàn do tuần, dày sáu vạn tám ngàn do tuần, nước dày tám vạn bốn ngàn do tuần, lửa dày tám vạn bốn ngàn do tuần, dưới tầng lửa có tầng gió dày sáu vạn tám ngàn do tuần, dưới tầng gió có bánh xe kim cương, xá lợi của chư Phật trong quá khứ đều ở trong đó.

“Tỳ-kheo, nên biết, hoặc có lúc gió lớn chính động, lửa cũng động; lửa đã động thì nước liền động; nước đã động thì đất liền động. Đó gọi là nhân duyên thứ nhất khiến đất động mạnh.

“Lại nữa, Bồ-tát từ cung trời Đâu-suất giáng thần vào trong thai mẹ, lúc ấy mặt đất cũng động mạnh. Đó gọi là nhân duyên thứ hai khiến đại địa động.

“Lại nữa, khi Bồ-tát giáng thần ra khỏi thai mẹ, lúc ấy trời đất động mạnh. Đó gọi là nhân duyên thứ ba khiến đất động mạnh.

“Lại nữa, Bồ-tát xuất gia học đạo, thành Vô thượng Chánh chơn, Đăng chánh giác, lúc đó trời đất động mạnh. Đó gọi là nhân duyên thứ tư khiến đất động mạnh.

“Lại nữa, khi Như Lai nhập vô dư Niết-bàn giới mà diệt độ, lúc đó trời đất động mạnh. Đó là nhân duyên thứ năm khiến đất động mạnh.

“Lại nữa, có Tỳ-kheo có thần túc lớn, tâm được tự tại, tùy ý hành vô số biến hoá, hoặc phân thân thành cả trăm ngàn, rồi trở lại thành một, phi hành trên hư không, xuyên qua vách đá, vọt lên lặn xuống tự [754a01] tại, quán đất không có tướng đất, rõ tất cả đều rỗng không, lúc này đất động mạnh. Đó gọi là nhân duyên thứ sáu khiến đất động mạnh.

“Lại nữa, chư thiên có thần túc lớn, thần đức vô lượng. Từ nơi ấy mạng chung, sinh vào cõi kia; nhờ phước hạnh đời trước nên các đức đầy đủ, bỏ hình trời cũ, được làm Đế Thích, hoặc làm Phạm thiên vương, lúc ấy đất động mạnh. Đó gọi là nguyên nhân thứ bảy khiến đất động mạnh.

“Lại nữa, nếu chúng sanh nào khi mạng chung hết phước; lúc ấy, các quốc vương không thích nước mình, nên họ công phạt lẫn nhau, hoặc chết vì đói thiếu, hoặc chết vì đao, kích, lúc ấy trời đất động mạnh. Đó gọi là nhân duyên thứ tám khiến đất động mạnh.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06¹⁶²⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời, tôn giả A-na-luật du hành tại nơi mà bốn Phật đã từng cư trú.

Lúc ấy, A-na-luật ở nơi vắng vẻ, suy nghĩ: “Trong các đệ tử của Thích-ca Văn Phật, những vị thành tựu giới đức, trí tuệ đều nương vào giới luật, được nuôi lớn trong chánh pháp này. Trong các Thanh văn, người nào giới luật không đầy đủ, những vị ấy đều xa lìa chánh pháp, không tương ưng với giới luật. Nay như hai pháp này, giới và văn, pháp nào hơn? Nay ta đem gốc nhân duyên này đến hỏi Như Lai, việc này như thế nào?”

A-na-luật lại suy nghĩ: “Pháp này là sở hành của người biết đủ, chẳng phải là sở hành của người không biết chán đủ; là sở hành của người ít muốn, chẳng phải là sở hành của người nhiều ham muốn. Pháp này là sở hành của người thích nơi vắng vẻ, chẳng phải sở hành của người ở nơi ồn ào. Pháp này là sở hành của người trì giới, chẳng phải sở hành của người phạm giới. Là sở hành của người có định, chẳng phải sở hành của người động loạn. Là sở hành của người trí huệ, chẳng phải là sở hành của người ngu. Là sở hành của người nghe nhiều, chẳng phải sở hành của người ít nghe.”

Rồi A-na-luật suy nghĩ: “Ta hãy đến chỗ Thế Tôn để hỏi về nghĩa này, về tám điều suy niệm của bậc đại nhân này.”

Bấy giờ, Thế Tôn đang ở tại vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá Vệ.

Trong thời gian ấy, vua Ba-tư-nặc thỉnh Phật và Tăng Tỳ-kheo hạ an cư chín mươi ngày.

Rồi thì, A-na-luật dẫn năm trăm Tỳ-kheo du hóa trong nhân gian, lần hồi đi đến nước Xá-vệ, đến chỗ Như Lai, đánh lễ sát chân Phật và ngồi qua một bên. Lúc ấy, A-na-luật bạch Thế Tôn:

“Ở nơi vắng vẻ, con đã suy nghĩ nghĩa này: Giới và văn; trong hai pháp này, pháp nào hơn?”

Thế Tôn liền nói kệ này cho A-na-luật:

Nay ông khởi hồ nghi:

Giới hơn, hay văn hơn?

Giới luật hơn hẳn kinh,

Điều đó, có gì nghi?

“Vì sao vậy? A-na-luật, nên biết, Tỳ-kheo nào thành tựu giới, vị ấy đắc định. Đã đắc định, liền được trí huệ. Đã có trí huệ, liền được đa văn. Đã được đa văn, liền được giải thoát. Đã đã giải thoát, sẽ ở trong vô dư Niết-bàn giới mà diệt độ. Do đây mà biết giới là hơn hết.”

Khi ấy, A-na-luật nói với Thế Tôn về tám điều suy niệm của bậc đại nhân. Phật bảo A-na-luật:

“Lành thay, lành thay, A-na-luật! Những điều nay ông nghĩ chính là những điều bậc đại nhân tư duy. Ít muốn, biết đủ, ở nơi vắng vẻ, thành tựu giới, thành tựu tam-muội, thành tựu trí huệ, thành tựu giải thoát, thành tựu đa văn. Nay A-na-luật, ông hãy xác lập ý, tư duy về tám điều suy niệm của bậc đại nhân. Thế nào là tám? Đây là pháp sở hành của người tinh tấn, chẳng phải là sở hành của người biếng nhác. Vì sao vậy? Vì Ta nhờ sức tinh tấn mà siêu

việt, thành Phật trước, còn Bồ-tát Di-lặc phải trải qua ba mươi kiếp mới thành Vô thượng Chánh chơn Đăng chánh giác.

“A-na-luật, nên biết, Chư Phật Thế Tôn đều giống nhau, cũng đồng giới luật, giải thoát, trí huệ không có gì khác; cũng đồng không, vô tướng, vô nguyện, có ba mươi hai tướng, tám mươi vẻ đẹp trang nghiêm thân mình, nhìn không biết chán, với đỉnh đầu không thể nhìn thấy. Tất cả những việc trên đều giống nhau, chỉ có tinh tấn là không đồng. Trong chư Phật Thế Tôn ở quá khứ và vị lai, Ta là vị tinh tấn bậc nhất. Cho nên, này A-na-luật, ở đây tám điều suy niệm của bậc đại nhân này là hơn hết, là tôn là quý, không thể so sánh. Giống như do sữa mà có lạc, do lạc mà có tô, do tô mà có đề-hồ; nhưng ở trong đó, đề-hồ lại là không có gì so sánh. Ở đây cũng vậy, trong điều tám suy niệm của bậc Đại nhân, niệm tinh tấn là hơn hết, thật không gì để so sánh.

“Cho nên, này A-na-luật, phải phụng hành tám điều suy niệm của bậc đại nhân. Và cũng nên phân biệt nghĩa của nó cho chúng bốn bộ. Nếu tám điều suy niệm của bậc đại nhân được lưu truyền ở đời, đệ tử Ta đều sẽ thành đạo Tu-đà-hoàn, Tư-đà-hàm, A-na-hàm, A-la-hán. Vì sao vậy? Vì pháp của Ta là sở hành của người ít muốn, chẳng phải là sở hành của người muốn nhiều; pháp của Ta là sở hành của người biết đủ, chẳng phải là sở hành của người không biết đủ. Pháp của Ta là sở hành của người ở nơi vắng vẻ, chẳng phải là sở hành của người ở chốn đông người. Pháp của Ta là sở hành của người trì giới, chẳng phải là sở hành của người phạm giới. Pháp của Ta là sở hành của người có định, chẳng phải là sở hành của người động loạn. Pháp của Ta là sở hành của người trí, chẳng phải là sở hành của người ngu. Pháp của Ta là sở hành của người nghe nhiều, chẳng phải là sở hành của người ít nghe. Pháp của Ta là sở hành của người tinh tấn, chẳng phải là sở hành của người biếng nhác. Cho nên, này A-na-luật, chúng bốn bộ hãy tìm cầu phương tiện hành tám điều suy niệm của bậc đại nhân.

“Này A-na-luật, cần phải học điều này như vậy.”

A-na-luật sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---oOo---

KINH SỐ 07¹⁶²⁸

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có tám chúng, các người nên biết. Những gì là tám? Chúng Sát-lợi, chúng Bà-la-môn, chúng Trưởng giả, chúng Tứ thiên vương, chúng trời Tam thập tam, chúng Ma, chúng Phạm thiên.

“Tỳ-kheo, nên biết, khi xưa Ta đã từng vào trong chúng Sát-lợi để cùng thăm hỏi, đàm luận, trong đó không có ai ngang bằng Ta. Ta đi một mình, không bạn lữ, không ai cùng hàng; Ta ít muốn biết đủ, ý nghĩ không tán loạn, thành tựu giới, thành tựu tam-muội, thành tựu trí huệ, thành tựu giải thoát, thành tựu đa văn, thành tựu tinh tấn.

“Ta lại nhớ, khi đến trong chúng Bà-la-môn, chúng Trưởng giả, chúng Sa-môn, chúng Tứ thiên vương, chúng trời Tam thập tam, chúng Ma, chúng Phạm thiên cùng thăm hỏi, bàn luận. Ta đi một mình, không bạn lữ, không ai cùng hàng; ở trong đó, Ta tối tôn, không ai sánh ngang; ít muốn, biết đủ, ý không tán loạn, thành tựu giới, thành tựu tam muội, thành tựu trí huệ, thành tựu giải thoát, thành tựu đa văn, thành tựu tinh tấn.

“Khi ấy, Ta ở trong tám bộ chúng, đi một mình, không bạn lữ, làm cây lọng lớn cho các chúng sanh. Bấy giờ, tám bộ chúng không ai có thể thấy [55a01] đánh, cũng không dám nhìn dung nhan, hướng là cùng luận nghĩa. Vì sao vậy? Vì Ta cũng không thấy có ai trong chúng Trời, Người, Ma, Ma thiên, Sa-môn, Bà-la-môn, có thể thành tựu tám pháp này, trừ Như Lai còn không kể. Cho nên, Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện hành tám pháp này.

“Các Tỳ-kheo, cần phải học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, trưởng giả Cấp Cô Độc¹⁶²⁹ đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ, Thế Tôn bảo trưởng giả:

“Trong nhà trưởng giả có bố thí rộng rãi không?”

Trưởng giả bạch Phật:

“Bàn gia bố thí suốt ngày đêm trong bốn cổng thành, chợ lớn, trong nhà, đường đi, cùng Phật và Tăng Tỳ-kheo. Đó là tám nơi bố thí. Như vậy, Thế Tôn, tùy chỗ cần của họ, cần áo bố thí áo, cần thức ăn bố thí thức ăn, hay trân bảo trong nước, quyết không trái nghịch. Nói chung y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, thuốc men trị liệu bệnh, tất cả đều cung cấp cho họ. Cũng có chư thiên đến chỗ con, ở giữa hư không bảo con: ‘Hãy phân biệt tôn ti, người này trì giới, người này phạm giới; cho đây thì được phước, cho kia không quả báo.’ Nhưng tâm con chân chánh không có đây, kia, không khởi tâm thêm bớt, rải lòng từ bình đẳng đối với tất cả chúng sanh. Các chúng sanh nương vào mạng căn mà hình tồn tại, có thức ăn thì tồn tại, không có thức ăn thì mạng không cứu được. Bố thí cho hết thầy chúng sanh thì được vô lượng phước báo, hưởng quả báo ấy không có tăng giảm.”

Phật bảo trưởng giả:

“Lành thay, lành thay, Trưởng giả! Người bố thí bình đẳng thì phước tối tôn đệ nhất. Nhưng tâm chúng sanh thì lại có hơn, có kém. Bố thí cho người trì giới thì hơn người phạm giới.”

Lúc ấy, thiên thân trong hư không vô cùng hoan hỷ, liền nói bài kệ này:

Phật nói thí có chọn,

Kẻ ngu có tăng giảm.

Cầu ruộng phước tốt kia,

Đâu qua Chúng Như Lai.

“Nhưng những điều Thế Tôn dạy nay thật là hay thay! Bố thí người trì giới hơn người phạm giới.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo:

“Nay Ta sẽ nói cho ông nghe về chúng Hiền thánh. Hãy nên ghi nhớ kỹ và ghi nhận trong lòng. Hoặc có trường hợp bố thí ít mà được phước nhiều; hoặc bố thí nhiều được phước nhiều.”

Trưởng giả Cấp Cô Độc bạch Phật:

“Cúi xin Thế Tôn diễn bày nghĩa kia. Sao gọi là bố thí ít mà được phước nhiều? Sao gọi là thí nhiều được phước nhiều?”

Phật bảo trưởng giả:

“Hương A-la-hán, đấc A-la-hán; hương A-na-hàm, đấc A-na-hàm; hương Tu-đà-hàm, đấc Tu-đà-hàm; hương Tu-đà-hoàn, đấc Tu-đà-hoàn. Nay Trưởng giả, đó gọi là chúng Hiền thánh. Ở đó, thí ít được mà phước nhiều, thí nhiều được phước nhiều.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Người thành tựu bốn hương,

Người thành tựu bốn quả:

Đó là chúng Hiền thánh.

Bố thí được nhiều phước.

“Chư Phật Thế Tôn trong quá khứ lâu xa cũng có chúng Hiền thánh này như Ta hôm nay không khác. Giả sử chư Phật Thế Tôn trong vị lai xuất hiện ở đời, cũng có chúng Hiền Thánh như vậy. Cho nên, Trưởng giả hãy cúng dường chúng Hiền thánh với tâm vui vẻ.”

Lúc ấy, Thế Tôn nói pháp vi diệu cho ông trưởng giả, xác lập trong địa vị bất thối chuyển. Trưởng giả sau khi nghe pháp xong, vô cùng hoan hỷ, liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân, nhiễu Phật ba vòng, rồi lui đi.

Trưởng giả Cấp Cô Độc sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 09¹⁶³⁰

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nếu thiện nam, thiện nữ nào dùng của cải bố thí thì thu được tám công đức. Những gì là tám? Một là bố thí đúng thời, chẳng phải phi thời. Hai là bố thí trong sạch, chẳng phải là ô ướ. Ba là tự tay ban phát, chẳng sai người khác. Bốn là thệ nguyện bố thí, không tâm kiêu. Năm là bố thí giải thoát,¹⁶³¹ không trông chờ quả báo. Sáu là bố thí cầu tịch diệt, không cầu sanh thiên. Bảy là bố thí cầu ruộng tốt, không bố thí nơi đất hoang. Tám là đem công đức này bố thí cho chúng sanh, không tự vì mình. Tỳ-kheo, thiện nam, thiện nữ nào đem của cải bố thí thì, sẽ được tám công đức như vậy.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Người trí tùy thời thí,

Không có tâm keo kiệt.

[755c] Những công đức đã tạo

Đều đem bố thí người.

Thí này là hơn hết,

Được chư Phật khen ngợi.

Hiện đời hưởng quả kia;

Qua đời hưởng phước trời.

“Cho nên, Tỳ-kheo ai muốn cầu quả báo kia nên hành tám việc này. Báo kia vô lượng, không thể kể hết, sẽ được châu báu cam lồ, dần dần đưa đến diệt độ.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói về con đường đưa đến địa ngục và con đường hướng đến Niết-bàn, hãy ghi nhớ kỹ chớ để quên sót.”

Các Tỳ-kheo bạch Phật:

“Thưa vâng, Thế Tôn!”

Các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy. Phật bảo Tỳ-kheo:

“Thế nào là con đường đưa đến địa ngục và con đường hướng đến Niết-bàn? Tà kiến là đường đến địa ngục, chánh kiến là con đường hướng Niết-bàn. Tà tư duy¹⁶³² là đường đến địa ngục, chánh tư duy¹⁶³³ là con đường hướng Niết-bàn. Tà ngữ là đường đến địa ngục, chánh ngữ là con đường hướng Niết-bàn. Tà nghiệp là đường đến địa ngục, chánh nghiệp là con đường hướng Niết-bàn. Tà mạng là đường đến địa ngục, chánh mạng là con đường hướng Niết-bàn. Tà tinh tấn là đường đến địa ngục, chánh tinh tấn là con đường hướng Niết-bàn. Tà niệm là đường đến địa ngục, chánh niệm là con đường hướng Niết-bàn. Tà định là đường đến địa ngục, chánh định là con đường hướng Niết-bàn. Nay các Tỳ-kheo, đó gọi là con đường đưa đến địa ngục, con đường hướng đến Niết-bàn.

“Những gì chư Phật Thế Tôn đã cần nói, nay Ta cũng đã hoàn tất. Các người hãy ở nơi vắng vẻ, ngồi dưới bóng gốc cây, niệm hành thiện pháp, chớ có biếng nhác. Nay không siêng thực hành, sau hối hận không kịp.”

“Các Tỳ-kheo sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt:

Phi thời, địa ngục, đạo,

Trời, Tu-luân, đất động,

Tám niệm đại nhân, chúng

Thiện nam tử thí, đạo.¹⁶³⁴

---o0o---

43. PHẠM THIÊN TỬ MÃ HUYẾT HỎI TÁM CHÍNH

KINH SỐ 01¹⁶³⁵

[756a07] Tôi nghe như vậy.

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Khi thiên tử Mã Huyết,¹⁶³⁶ vào lúc giữa đêm,¹⁶³⁷ đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân Phật, rồi đứng qua một bên, bạch Thế Tôn:

“Vừa rồi, con có ý nghĩ như vậy: ‘Trên mặt đất có thể đi bộ qua hết thế giới này được không?’ Nay con xin hỏi Thế Tôn có thể bằng đi bộ để đi đến tận cùng thế giới này không?”¹⁶³⁸

Thế Tôn bảo:

“Nay ông với ý nghĩa nào mà hỏi điều này?”

Thiên tử bạch Phật:

“Ngày xưa, có một lần con đến chỗ Phạm thiên Bà-già.¹⁶³⁹ Phạm thiên thấy con từ xa đến, liền nói với con: ‘Hoan nghinh, Thiên tử Mã Huyết! Nơi này là cõi vô vi, không sanh, không già, không bệnh, không chết, không bắt đầu, không kết thúc, không sầu ưu, khổ não.’¹⁶⁴⁰ Khi ấy, con suy nghĩ nghĩ: ‘Đây có phải là con đường dẫn đến Niết-bàn? Vì sao vậy? Vì trong Niết-bàn không có sanh, già, bệnh, chết, sầu ưu, khổ não. Đó là chỗ tận cùng của thế giới. Nếu đó đúng là chỗ tận cùng của thế giới thì có thể đi bộ qua thế gian.’”

Thế Tôn bảo:

“VẬY THÂN TÚC CỦA ÔNG NHƯ THẾ NÀO?”

Thiên tử bạch Phật:

“Giống như lực sĩ giỏi thuật bắn, mũi tên bay đi mà không bị cản. Ở đây đức thần túc của con cũng không bị chướng ngại như vậy.”

Thế Tôn bảo rằng:

“Nay Ta hỏi ông, tùy theo sở thích mà trả lời. Giống như có bốn người nam giỏi thuật bắn tên. Bốn người bắn về bốn hướng. Nếu có người đi đến, với ý muốn thu hết tên bốn hướng, khiến không rơi xuống đất. Thế nào, Thiên tử, người này rất là mau lẹ phải không, mới có thể khiến cho tên không rơi xuống đất? Thiên tử, nên biết, trước khi mặt trời, mặt trăng lên, có vị thiên tử đi bộ nhanh. Ông đi lại, tiến dừng, còn nhanh chóng hơn người gom tên này. Nhưng cung điện mặt trời, mặt trăng đi còn lẹ hơn cả người gom tên và vị thiên tử này. Tính gom sự mau lẹ của người kia, vị thiên tử, cùng cung điện mặt trời mặt trăng, vẫn không bằng sự mau lẹ của trời Tam thập tam. Tính sự mau lẹ của trời Tam thập tam không bằng sự mau lẹ của trời Diêm. Thần đức mà các chư Thiên có được như vậy đều không bằng nhau. Giả sử nay ông có thần đức này như các vị thiên kia, từ kiếp này sang kiếp khác cho đến trăm kiếp, ông cũng không thể nào đi đến chỗ tận cùng của thế giới. Vì sao vậy? Vì phương vực địa giới không thể tính toán được.

“Thiên tử, nên biết, vào đời quá khứ lâu xa, Ta từng làm vị tiên tên Mã Huyết giống tên như ông, ái dục đã sạch, bay giữa hư không không gì ngăn ngại. Khi ấy, thần túc của Ta khác với mọi người, trong khoảnh khắc búng ngón tay, đã có thể thu những mũi tên từ bốn hướng này khiến không cho rơi xuống. Lúc ấy, do có thần túc này nên Ta suy nghĩ: ‘Nay Ta có thể bằng thần túc này đi đến tận cùng mé bờ thế giới hay không?’ Ta liền đi khắp thế giới nhưng không thể đến chỗ tận cùng bờ cõi của nó. Sau khi qua đời, ta liền tiến tu đức nghiệp mà thành Phật đạo. Dưới cây thọ vương, ngồi ngay thẳng tư duy về những việc làm đã từng trải xưa kia. Trước kia vốn là Tiên non, đã dùng thần túc này mà vẫn không thể đến chỗ tận cùng mé bờ của nó. Vậy phải dùng thần lực gì để đến chỗ cứu cánh tận cùng của nó? Bây giờ Ta lại suy nghĩ: ‘Cần phải nương vào tám phẩm đạo Hiền thánh, sau đó mới đạt đến chỗ tận cùng biên tế sanh tử.

“Những gì là tám phẩm đạo Hiền thánh? Đó là, chánh kiến, chánh tư duy*, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh tinh tấn*, chánh niệm và chánh định*. Thiên tử, lại nữa, nên biết, đó gọi là tám phẩm đạo Hiền thánh, khiến đạt đến chỗ tận cùng biên tế của thế giới. Hằng sa chư Phật trong quá khứ đã đạt đến chỗ tận cùng của thế giới, tất cả đều bằng tám phẩm đạo Hiền thánh này để đạt cứu cánh thế giới. Giả sử chư Phật trong tương lai mà xuất

hiện, cũng sẽ bằng tám phẩm đạo Hiền thánh này để đạt đến chỗ tận cùng biên tế.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói bài kệ này:

Chân bước không cứu cánh

Đến tận cùng thế giới.

Mặt đất rộng vô cùng,

Thần túc chẳng thể vượt.

Kẻ phàm ý giả tưởng,

Khởi mê hoặc trong đó.

Không rõ pháp chơn chánh,

Trôi lăn trong năm đường.

Tám phẩm đạo Hiền thánh,

Lấy đó làm thuyền bè,

Sở hành của chư Phật,

Đạt cùng tận thế gian.

Giả sử Phật tương lai,

Di Lạc cùng tất cả,

Cũng bằng tám phẩm đạo

Đến tận cùng thế giới.

Cho nên, người có trí

Tu đạo Hiền thánh này,

Ngày đêm hành tu tập,

Liên đến chỗ vô vi.

Thiên tử Mã Huyết sau khi nghe Như Lai nói tám phẩm đạo Hiền thánh, liền ở trên chỗ ngồi dứt sạch trần cấu, được pháp nhãn thanh tịnh. Lúc ấy, thiên tử liền đánh lễ sát đất, nhiễu Phật ba vòng rồi lui đi. Ngay ngày hôm ấy, thiên tử kia liền dùng đủ loại hoa trời rải lên Như Lai, rồi nói kệ này:

Trôi lăn mãi sanh tử,

Muốn đi tận thế giới.

Tám phẩm đạo Hiền thánh,

Không biết lại không thấy.

Nay con đã kiến đế,

Lại nghe tám phẩm đạo,

Liên được tận bờ mé,

Nơi Chư Phật đã đến.

Thế Tôn ẩn khả những điều thiên tử kia nói. Thiên tử kia thấy Thế Tôn đã ẩn khả, liền đánh lễ sát chân Thế Tôn rồi lui đi.

Thiên tử kia sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02¹⁶⁴¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói trai pháp tám quan của Hiền thánh.¹⁶⁴² Các người hãy ghi nhớ kỹ, tùy hỷ mà phụng hành.”

Các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy. Thế Tôn bảo:

“Sao gọi là trai pháp tám quan? Một là không sát sanh, hai là không lấy của không cho, ba là không dâm dục, bốn là không nói dối, năm là không uống rượu, sáu là không ăn phi thời, bảy là không nằm ngò trên giường cao rộng, tám là tránh xa việc đờn ca xướng hát và xoa hương thơm vào mình. Tỳ-kheo, đó gọi là trai pháp tám quan của Hiền thánh.”

Lúc ấy, Ưu-ba-y bạch Phật:

“Tu hành trai pháp tám quan như thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Này Ưu-ba-ly, thiện nam, thiện nữ vào ngày thứ 8, 14, 15¹⁶⁴³ đến chỗ Sa-môn hoặc Tỳ-kheo trưởng lão, tự xưng tên họ rằng, ‘Con từ sáng đến tối,¹⁶⁴⁴ như A-la-hán, giữ tâm không di động, không dùng dao gậy gia hại chúng sanh, ban vui khắp tất cả. Nay con thọ trai pháp, nhất thiết không vi phạm, không khởi tâm sát. Con tu tập [757a01] giáo pháp Chân nhân kia, không trộm cắp, không dâm dục, không nói dối, không uống rượu, không ăn quá ngọ, không ngò chỗ cao rộng, không tập ca múa xướng hát và thoa hương vào mình.’ Nếu người có trí tuệ, hãy nói như vậy. Nếu là người không có trí huệ, nên dạy nói như vậy.

“Lại nữa, Tỳ-kheo kia nên chỉ dạy từng điều một, đừng để sai sót, cũng đừng để vượt quá. Lại nên dạy cho phát thệ nguyện.”

Ưu-ba-ly bạch Phật:

“Nên phát nguyện như thế nào?”

Thế Tôn bảo:

“Người ấy nguyện rằng: ‘Nay con bằng trai pháp tám quan này sẽ không đoạ địa ngục, ngã quỷ, súc sanh, cũng không rơi vào nơi tám nạn, không ở biên địa, không rơi vào nơi tệ ác, không theo tri thức ác; con phụng sự cha mẹ chân chánh không có tà kiến, sanh vào trung bộ, được nghe pháp thiện, tu duy phân biệt, thành tựu pháp tùy pháp; đem công đức trai pháp này nhiếp lấy pháp lành của tất cả chúng sanh; đem công đức này bố thí cho họ giúp cho người kia thành Đạo Vô thượng Chánh chơn; đem phước của thệ nguyện này bố thí để thành tựu ba thừa khiến cho không bị thối lui giữa chừng. Lại đem trai pháp tám quan này để học Phật đạo, Bích-chi-phật đạo, A-la-hán đạo. Những người học chánh pháp ở các thế giới cũng đều tập theo

nghiệp này. Giả sử trong tương lai, khi Phật Di-lặc xuất hiện ở đời, Như Lai Chí chơn Đẳng chánh giác, người nào gặp hội kia thì sẽ được độ ngay. Khi Phật Di Lặc xuất hiện ở đời, có ba hội Thanh văn. Hội đầu có chín mươi sáu ức chúng Tỳ-kheo. Hội thứ hai có chín mươi bốn ức chúng Tỳ-kheo. Hội thứ ba có chín mươi hai ức chúng Tỳ-kheo, đều là A-la-hán các lậu đã sạch. Cũng gặp vua cùng giáo thọ sư của đất nước kia.’ Dạy như vậy, không hề cho thiếu sót.”

Ưu-ba-ly bạch Thế Tôn:

“Nếu thiện nam, thiện nữ kia tuy trì trai tám quan nhưng không phát thế nguyện, há không được công đức lớn hay sao?”

Thế Tôn bảo:

“Tuy được phước kia, nhưng phước không đáng nói. Vì sao vậy? Nay Ta sẽ nói.

“Trong đời quá khứ, có vua tên là Bảo Nhạc cai trị bằng pháp, không có tà vậy, thống lãnh cõi Diêm phù đề này. Bấy giờ, có Phật tên Bảo Tạng Như Lai, Chí chơn Đẳng chánh giác, Minh Hạnh Túc*, Thiện Thệ* Thế Gian Giải, Vô Thượng Sĩ, Điều Ngự trượng phu*, Thiên Nhơn Sư, Phật Thế Tôn* xuất hiện ở đời. Vua kia có người con gái tên Mâu-ni, dung mạo đặc thù, mặt như màu hoa đào, đều do đời trước cúng dường chư Phật mà được như vậy. Bấy giờ, Phật kia cũng có ba hội chúng. Hội đầu tiên gồm chúng một ức sáu vạn tám ngàn Tỳ-kheo. Hội thứ nhì gồm chúng một ức sáu vạn Tỳ-kheo. Hội thứ ba gồm chúng một ức ba vạn Tỳ-kheo, đều là A-la-hán các lậu hoặc đã sạch.

“Khi ấy, Phật kia thuyết pháp như vậy cho các đệ tử: ‘Các Tỳ-kheo, hãy nhớ nghĩ toạ thiền, chớ có biếng nhác. Lại hãy tìm cầu phương tiện tụng tập kinh, giới.’ Thị giả của Phật kia tên là Mãn Nguyệt, đa văn đệ nhất, như Tỳ-kheo A-nan đa văn tối thắng hôm nay của Ta. Lúc ấy, Tỳ-kheo Mãn Nguyệt kia bạch Phật Bảo Tạng: ‘Có những Tỳ-kheo các căn ám độn, cũng không siêng năng đối với pháp thiền định, lại cũng không tụng tập, Thế Tôn đặt họ vào nhóm nào?’

“Phật Bảo Tạng bảo: ‘Nếu có Tỳ-kheo nào các căn ám độn, không thể hành pháp thiền, nên tu ba nghiệp pháp thượng nhân. Thế nào là ba? Toạ thiền, tụng kinh, khuyến hóa.’ Như vậy, Phật kia thuyết pháp vi diệu cho các đệ tử như thế.

“Bấy giờ, có Tỳ-kheo trưởng lão không thể tu hành pháp thiền. Tỳ-kheo ấy suy nghĩ nghĩ: ‘Nay ta tuổi già yếu, không thể tu pháp thiền kia. Vậy ta nên thỉnh nguyện hành pháp khuyến trợ.’ Lúc ấy, Tỳ-kheo trưởng lão kia vào trong thành Dã mã xin dầu mè đốt đuốc, hàng ngày đến cúng dường Như Lai Bảo Tạng, khiến cho ánh sáng không dứt.

“Khi ấy, Công chúa Mâu-ni thấy Tỳ-kheo trưởng lão này đi khắp các nẻo đường để cầu xin, liền hỏi: ‘Tỳ-kheo, hôm nay thầy cầu xin vật gì vậy?’ Tỳ-kheo đáp: ‘Công chúa, nên biết, tuổi tôi đã già yếu, không thể hành pháp thiền, cho nên cầu xin dầu để cúng dường Phật, thắp sáng liên tục cho Phật.’ Công chúa khi nghe danh hiệu Phật, vui mừng hơn hờ không thể tự chế, bạch với Tỳ-kheo trưởng lão: ‘Tỳ-kheo, thầy chớ cầu xin ở nơi khác. Chính tôi sẽ cung cấp, cúng dường hết cả dầu lẫn đèn.’

“Từ đó, Tỳ-kheo trưởng lão nhận sự bố thí của cô ấy, hàng ngày lấy dầu cúng dường Như Lai Bảo Tạng và nguyện đem công đức này hồi hướng Đạo Vô thượng Chánh chơn, miệng tự nói rằng: ‘Con tuổi đã già yếu, các căn lại chậm lụt, không có trí huệ để tu thiền, xin nhờ công đức này mà khỏi đọa vào ác thú, trong tương lai được gặp Thế Tôn giống như Như Lai Bảo Tạng ngày nay, gặp Thánh chúng như Thánh chúng ngày nay, thuyết pháp cũng như ngày nay.’ Như Lai Bảo Tạng biết được tâm niệm của Tỳ-kheo ấy liền mỉm cười, miệng phát ra ánh sáng năm màu và nói rằng: ‘Trải qua vô số a-tăng-kỳ kiếp nữa ông sẽ thành Phật, hiệu là Như Lai Đăng Quang, Chí chơn đẳng chánh giác.’ Bấy giờ, Tỳ-kheo trưởng lão hết sức vui mừng, thân tâm kiên cố, ý không thoái chuyển, vẻ mặt rạng rỡ khác với ngày thường.

“Khi thấy Tỳ-kheo ấy có nhan sắc khác thường, công chúa Mâu-ni liền hỏi: ‘Hôm nay nhan sắc của thầy cực kỳ vi diệu, rạng rỡ khác với ngày thường. Có điều gì đặc ý chăng?’ Tỳ-kheo đáp: ‘Công chúa nên biết, vừa rồi, tôi đã được Như Lai rưới nước cam lồ lên đánh đầu.’ Công chúa Mâu-ni hỏi, ‘Như Lai rưới nước cam lồ lên đánh là như thế nào?’ Tỳ-kheo đáp: ‘Tôi được Như Lai Bảo Tạng thọ ký rằng qua vô số a-tăng-kỳ kiếp trong tương lai tôi sẽ thành Phật, hiệu là Như Lai Đăng Quang, Chí chơn đẳng chánh giác, nên thân tâm tôi kiên cố, ý không thoái chuyển. Công chúa, tôi đã được Như Lai ấy thọ ký như vậy.’ Công chúa hỏi: ‘Đức Phật ấy có thọ ký cho tôi không?’ Tỳ-kheo trưởng lão đáp: ‘Tôi cũng không biết Ngài có thọ ký cho cô hay không?’

“Sau khi nghe Tỳ-kheo nói, công chúa liền đi cỗ xe lộng lẫy* đến chỗ Như Lai Bảo Tạng, đánh lễ sát chân Ngài rồi ngồi qua một phía, và bạch Phật

rằng: “Nay con là thí chủ thường cúng dầu, nhưng Thế Tôn không thọ ký, mà thọ ký Tỳ-kheo kia.” Như Lai Bảo Tạng đáp: ‘Phát tâm cầu nguyện còn được phước khó lường, huống gì là đem của cải bố thí.’ Công chúa Mâu-ni nói: ‘Nếu Như Lai không thọ ký cho con thì con sẽ tự đoạn mạng căn.’ Bảo Tạng Như Lai đáp: ‘Phàm mang thân người nữ thì không thể mong làm Chuyển luân Thánh vương, không thể mong làm Đế Thích, không thể mong làm Phạm Thiên, không thể mong làm Ma vương, cũng không thể mong làm Như Lai.’ Công chúa hỏi, ‘Con nhất định không thể thành đạo Vô thượng hay sao?’ Phật Bảo Tạng đáp: ‘Có thể. [758a01] Nay Mâu-ni nữ, cô có thể thành đạo Vô thượng Chánh chơn. Nhưng, công chúa nên biết, vô số a-tăng-kỳ kiếp trong tương lai có Phật xuất thế, là thiện tri thức của cô. Vị Phật ấy sẽ thọ ký cho cô.’ Khi ấy, công chúa bạch Phật rằng: ‘Người nhận thanh tịnh, còn thí chủ thì uế trước hay sao?’ Phật Bảo Tạng bảo: ‘Điều Ta nói ở đây là tâm ý thanh tịnh, phát nguyện kiên cố.’ Công chúa nói xong, liền đứng dậy, đánh lễ sát đất, nhiễu Phật ba vòng rồi ra đi.

“Ưu-ba-ly, nên biết, qua vô số a-tăng-kỳ kiếp, Phật Đăng Quang mới xuất hiện ở đời, hoá độ nước lớn Bát-đầu-ma, có chúng Tỳ-kheo gồm mười sáu vạn tám ngàn người vây quanh, được nhà vua và nhân dân đến cúng dường. Lúc ấy, trong nước có vua tên Đề-bà-duyên-na trị đời đúng pháp, thông lãnh cảnh giới Diêm phù này.

“Bấy giờ, vua thỉnh Phật và chúng Tỳ-kheo thọ thực. Vào buổi sáng, Phật Đăng Quang đắp y cầm bát, dẫn các Tỳ-kheo nào thành. Trong lúc ấy, có bà-la-môn tên Di-lặc,¹⁶⁴⁵ dung mạo tuấn tú, một mình nổi bật trên tất cả đại chúng, y như Phạm thiên; tụng đọc thông suốt các bộ kinh, hiểu rõ các bộ sách và các chú thuật, thông suốt thiên văn địa lý; không thứ gì không biết. Khi từ xa trông thấy Phật Đăng Quang có dung mạo đặc biệt hiếm có trên đời, các căn vắng lặng, ba mươi hai tướng, tám mươi vẻ đẹp, trang nghiêm thân, ông ấy liền sanh tâm hoan hỷ, phát sanh thiện tâm, suy nghĩ rằng: “Trong sách có nói Như Lai xuất hiện ở đời là việc rất khó gặp, lâu lắm mới có một lần. cũng như hoa Ưu đàm lâu lắm mới nở. Ta cần phải đến xem thử.’

“Bà-la-môn bèn tự tay cầm năm bông hoa đến chỗ Thế Tôn, và nghĩ rằng, ‘Ai có ba mươi hai tướng, người ấy được gọi là Phật.’ Ông đem năm nhánh hoa rải lên thân Như Lai, và tìm ba mươi hai tướng nhưng chỉ thấy ba mươi tướng, còn hai tướng nữa thì không thấy, tức thì trong lòng hồ nghi rằng, vì sao ta quan sát Thế Tôn mà không thấy tướng lưỡi dài và tướng mã âm tàng. Ông ấy liền nói kệ:

Nghe có ba hai tướng
Của bậc Đại trượng phu.
Nay không thấy hai tướng.
Có đủ tướng hảo chăng?
Thiếu tướng mã âm tàng,
Trinh khiết không dâm chăng?
Không thấy tướng lưỡi dài,
Liếm tai, che khắp mặt.
Mong hiện tướng cho thấy,
Để con sạch nghi ngờ.
Xin cho con được thấy
Tướng mã âm và lưỡi.

“Khi ấy, Phật Đấng Quang liền nhập định, khiến cho bà-la-môn thấy hai tướng đó. Phật Đấng Quang lại hiện tướng lưỡi rộng dài liếm đến hai tai và phóng ra ánh sáng lớn. Ánh sáng ấy sau đó trở vào đỉnh đầu. Khi bà-la-môn thấy Như Lai có đầy đủ ba mươi hai tướng, hết sức vui mừng, nói rằng: ‘Cúi nguyện Thế Tôn xem xét, con xin dâng lên Như Lai năm bông hoa này và xin đem thân này cúng dường Thế Tôn.’ Sau khi vị ấy phát nguyện, năm bông hoa liền biến thành đài báu trên không trung hết sức vi diệu, có bốn trụ, bốn cổng; thấy có đài lưới ngọc; vị ấy rất vui mừng, lại phát nguyện rằng: ‘Xin cho trong tương lai con được làm Phật như Phật Đấng Quang. Đề tử đi theo cũng y như vậy.’

“Biết những ý nghĩ trong tâm bà-la-môn, Phật Đấng Quang liền mỉm cười. Theo thường pháp của chư Phật Thế Tôn, nếu khi thọ ký Thế Tôn mỉm cười thì miệng phát ra ánh sáng năm màu, chiếu khắp ba ngàn đại thiên thế giới. Khi ánh sáng đã chiếu ba nghìn đại thiên thế giới thì ánh sáng mặt trời mặt trăng không còn. Sau đó, ánh sáng trở vào trên đỉnh. Nếu lúc Như Lai thọ ký làm Phật thì ánh sáng nhập vào trên đỉnh. Nếu lúc thọ ký Bích-chi-phật

thì ánh sáng từ miệng phát ra rồi vào lại trong miệng.¹⁶⁴⁶ Nếu thọ ký Thanh văn thì ánh sáng nhập vào vai. Nếu thọ ký sanh thiên thì lúc ấy ánh sáng nhập vào trong cánh tay. Nếu thọ ký sanh làm người thì lúc ấy ánh sáng nhập vào hai bên hông. Nếu thọ ký sinh ngạ quỷ thì ánh sáng vào nách. Nếu thọ ký sinh súc sanh thì ánh sáng vào đầu gối. Nếu thọ ký sinh địa ngục thì ánh sáng vào gót chân.

“Lúc ấy, Bà-la-môn thấy ánh sáng vào đỉnh, vui mừng hơn hờ không xiết kể, liền trải tóc lên đất và nói lời này: ‘Nếu Như Lai không thọ ký cho con thì ngay chỗ này con tự đoạn các căn.’ Phật Đăng Quang biết những ý nghĩ trong tâm Bà-la-môn Phật Đăng Quang, liền bảo: ‘Ông hãy mau đứng dậy. Đời vị lai Ông sẽ thành Phật, hiệu Thích-ca Văn Như Lai, Chí chơn đẳng chánh giác.’”

“Ma- nạp sau khi nghe Phật thọ ký, sinh lòng hơn hờ không xiết kể, liền ngay nơi đó mà đắc biến hiện tam-muội, vọt lên hư không cách mặt đất bảy nhẫn, chấp tay hướng về Như Lai Đăng Quang.

“Này Ưu-ba-ly, Ông chớ có nhận xét ai khác. Tỳ-kheo trưởng lão vào thời Như Lai Bảo Tạng lúc bấy giờ, không ai khác mà chính là Như Lai Đăng Quang lúc ấy. Còn công chúa Mâu-ni lúc chính là Ta lúc bấy giờ. Lúc ấy, Như Lai Bảo Tạng đã đặt tên hiệu cho Ta là Thích-ca Văn. Nay Ta vì nhân duyên ấy nên nói trai pháp tám quan này. Hãy phát thệ nguyện. Không nguyện thì không quả. Vì sao vậy? Nếu người nữ kia phát thệ nguyện, ngay kiếp ấy thành tựu sở nguyện đó. Nếu Tỳ-kheo trưởng lão không phát thệ nguyện, thì trọn không thành Phật đạo. Phước của thệ nguyện không thể ghi kể, dẫn đến chỗ cam lồ diệt tận.

“Này Ưu-ba-ly, Ông hãy học điều này như vậy.”

Ưu-ba-ly sau khi nghe những điều Phật dạy hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03¹⁶⁴⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại nước Ma-kiệt, gần bên bờ sông,¹⁶⁴⁸ cùng năm trăm chúng đại Tỳ-kheo, .

Bấy giờ, Thế Tôn thấy giữa dòng sông có một khúc gỗ lớn bị nước cuốn trôi, liền ngồi dưới một gốc cây bên bờ sông. Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người có thấy khúc gỗ bị nước cuốn trôi không?”

Các Tỳ-kheo bạch Phật:

“Bạch, chúng con có thấy!”

Thế Tôn bảo:

“Nếu khúc gỗ này không vướng bờ này, không vướng bờ kia, không chìm giữa dòng, không bị tấp lên bờ, không bị người vớt, không bị phi nhân vớt, không bị dòng nước xoáy, không bị mục rã, nó sẽ trôi dần đến biển. Vì sao vậy? Vì biển là nguồn gốc của các dòng sông. Tỳ-kheo, các người cũng như vậy. Nếu không không đấm bờ này, không đấm bờ kia, không chìm giữa dòng, không tấp lên bờ, không bị người bắt giữ, không bị phi nhân bắt giữ, cũng không bị nước xoáy, cũng không bị mục rã, dần dần các người sẽ xuôi đến Niết-bàn. Vì sao vậy? Xuôi đến Niết-bàn là chánh kiến,¹⁶⁴⁹ chánh tư duy, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh tinh tấn*, chánh niệm, chánh định. Đó là nguồn gốc của Niết-bàn.”

Bấy giờ, có người chăn bò tên Nan-đà¹⁶⁵⁰ đang đứng chống gậy. Người chăn bò từ xa nghe những lời nói như vậy, bèn đi lần đến chỗ Thế Tôn mà đứng. Bấy giờ người chăn bò bạch Thế Tôn:

“Nay con cũng không vướng bờ này, không vướng [759a01] bờ kia, không chìm giữa dòng, không tấp lên bờ, không bị người vớt, chẳng bị phi nhân vớt, không bị dòng nước xoáy, cũng chẳng mục rã, dần dần xuôi về Niết-bàn. Cúi xin Đức Thế Tôn cho phép con ở trong đạo này được làm sa môn.”

Thế Tôn bảo:

“Người hãy trả bò cho chủ rồi sau đó mới được làm sa môn.”

Người chăn bò Nan-đà thưa:

“Những con bò này nhớ ghé con, nên chúng nó tự sẽ về nhà. Cúi xin Thế Tôn cho phép con đi theo đạo này.”

Thế Tôn bảo:

“Những con bò này tuy sẽ tự trở về nhà, nhưng ông cần phải về giao lại cho chủ.”

Lúc ấy, người chăn bò vâng lời Phật dạy, trở về giao bò, rồi trở lại chỗ Phật, bạch Thế Tôn:

“ Nay con đã giao bò. Cúi xin Thế Tôn cho phép con làm sa môn.”

Như Lai liền chấp thuận ông làm sa-môn, thọ giới cụ túc.

Có một Tỳ-kheo khác bạch Thế Tôn:

“Sao gọi là bờ này? Sao gọi là bờ kia? Thế nào là chìm giữa dòng? Thế nào là tấp lên bờ? Thế nào là bị người bắt giữ? Thế nào là bị phi nhân bắt giữ? Thế nào là bị dòng nước xoáy? Thế nào là bị mục rã?”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Bờ này là chỉ thân. Bờ kia là thân diệt tận. Chìm giữa dòng là dục ái. Tấp lên bờ là năm dục. Bị người bắt giữ là, như có thiện gia nam tử phát thệ nguyện này: ‘Do phước lành công đức này tôi sẽ làm vua nước lớn, hoặc làm đại thần.’ Bị phi nhân bắt giữ là, như có Tỳ-kheo phát nguyện như vậy: ‘Tôi sẽ sinh lên trời Tứ thiên vương mà hành phạm hạnh. Nay ta đem công đức nguyện sanh về các cõi trời.’ Đó gọi là bị phi nhân bắt giữ. Bị dòng nước xoáy, đó là tà nghi. Mục rã là tà kiến, tà tư duy, tà ngữ, tà nghiệp, tà mạng, tà tinh tấn, tà niệm, tà định. Đó là mục rã.”

Bấy giờ, Tỳ-kheo Nan-đà ở tại chỗ vắng vẻ, tự khắc cần tu tập, vì mục đích mà thiện gia nam tử cạo bỏ râu tóc, xuất gia học đạo, tu phạm hạnh vô thượng, cho đến, tự biết rằng, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã xong, không còn tái sinh đời sau nữa. Ông ở ngay trên chỗ ngồi thành A-la-hán.

Nan-đà sau khi nghe những gì nghe Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04¹⁶⁵¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại Ca-lan-đà, Trúc viên, thành La-duyệt, cùng năm trăm Tỳ-kheo.

Lúc ấy, Đề-bà-đạt-đâu* đã mất thần túc. Thái tử A-xà-thế mỗi ngày sai đem năm trăm nôi cơm cúng dường ông. Khi các Tỳ-kheo nghe Đề-bà-đạt-đâu đã mất thần túc, lại được A-xà-thế cúng dường, cùng nhau dẫn đến chỗ Phật, đánh lễ sát chân rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ, các Tỳ-kheo bạch Phật:

“Đề-bà-đạt-đâu oai lực rất lớn, nay được vua A-xà-thế cúng dường mỗi ngày năm trăm nôi cơm.”

Thế Tôn nghe những lời này rồi, bèn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người chớ dậy lên ý tưởng này, ham lợi dưỡng của Tỳ-kheo Đề-bà-đạt-đâu. Kẻ ngu kia vì lợi dưỡng này sẽ tự diệt vong. Vì sao vậy? Ở đây Tỳ-kheo Đề-bà-đạt-đâu sẽ không đạt kết quả như ước nguyện đối với mục đích xuất gia học đạo.

“Tỳ-kheo, nên biết, như có người ra khỏi làng xóm, tay cầm búa bén, đi đến cây lớn, ý mong muốn trước hết là mong cây lớn, nhưng khi kịp đến cây kia thì chỉ mang cành lá trở về.¹⁶⁵² Nay Tỳ-kheo này cũng như vậy, vì tham đắm lợi dưỡng. Vì lợi dưỡng này, tự khen mình trước mọi người, chê bai người khác, nên những việc làm của Tỳ-kheo không đạt kết quả như sở nguyện. Người ấy vì lợi dưỡng này nên không tìm cầu phương tiện khởi tâm đồng mãnh như người kia tìm không được lỗi cây,¹⁶⁵³ bị người trí vứt bỏ.

“Giả sử có Tỳ-kheo sau khi được lợi dưỡng, không tự khen, lại không chê bai người khác; nhưng có lúc lại đến người khác tự khoe rằng: ‘Tôi là người trí giới. Kia là kẻ phạm giới.’ Những sở nguyện của Tỳ-kheo cũng không được kết quả, như người bỏ gốc mang cành¹⁶⁵⁴ về nhà. Người trí thấy vậy bèn nói: ‘Người này chỉ mang cành về nhà mà không biết được lỗi.’ Ở đây, Tỳ-kheo cũng như vậy, vì có được lợi dưỡng, vâng giữ giới luật, gồm tu phạm hạnh và thích tu ta-muội. Vì ấy do tâm tam-muội này mà tự khen với người khác: ‘Nay tôi đắc định. Người khác không đắc định.’ Những pháp cần làm của Tỳ-kheo này cũng không được kết quả.

“Cũng như có người muốn tìm lỗi cây, đi đến cây lớn mong được lỗi cây, bỏ cành lá cây, lấy gốc mang gốc về. Người trí thấy vậy, nói rằng: ‘Người này được riêng phần gốc.’ Nay Tỳ-kheo cũng vậy, phát sinh lợi dưỡng, nhưng vâng giữ giới luật, không tự khen, lại chẳng chê bai người khác. Tu hành tam-muội cũng như vậy, lần lượt hành trí huệ. Ở trong pháp này, trí huệ là

bậc nhất. Tỳ-kheo Đề-bà-đạt-đâu ở trong pháp này đã không được trí huệ, tam muội, cũng không đầy đủ pháp giới luật.”

Có Tỳ-kheo bạch Thế Tôn:

“Vì sao gọi Đề-bà-đạt-đâu kia không hiểu pháp giới luật? Ông đó có thần đức, thành tựu các hành, có trí huệ này, vì sao gọi là không hiểu pháp giới luật? Có trí huệ thì có tam-muội, có tam-muội thì có giới luật.”

Thế Tôn bảo:

“Pháp giới luật là việc thường của thế tục, thành tựu tam-muội cũng là việc thường của thế tục. Thần túc phi hành cũng là việc thường của thế tục. Chỉ thành tựu trí huệ, đó là pháp trên hết.”

Lúc ấy, Thế Tôn liền nói kệ này:

Do thiên được thần túc,

Không rớt ráo đi lên;

Không được bờ vô vi

Lại rơi vào năm dục.

Trí huệ là tối thượng,

Không ưu, không gì lo,

Cứu cánh được chánh kiến,

Cắt đứt cõi sanh tử.

“Tỳ-kheo, nên biết, do phương tiện này mà biết Tỳ-kheo Đề-bà-đạt-đâu không hiểu pháp giới luật, cũng không hiểu hành trí tuệ và tam-muội. Tỳ-kheo, các người chớ có tham đắm lợi dưỡng như Đề-bà-đạt-đâu. Phàm người lợi dưỡng đoạ vào cõi ác, không đến cõi lành. Nếu đắm lợi dưỡng liền tập tà kiến, lìa chánh kiến, tập tà tư duy, lìa chánh tư duy, tập tà ngữ, lìa chánh ngữ, tập tà nghiệp, lìa chánh nghiệp, tập tà mạng, lìa chánh mạng, tập tà tinh tấn*, lìa chánh tinh tấn, tập tà niệm, lìa chánh niệm, tập tà định, lìa chánh định. Cho nên, Tỳ-kheo chớ khởi tâm lợi dưỡng, chế phục khiến không khởi. Đã khởi tâm lợi dưỡng, hãy tìm cầu phương tiện mà diệt nó.

“Các Tỳ-kheo, cần phải học điều này như vậy.”

Khi Phật nói pháp vi diệu này, hơn sáu mươi Tỳ-kheo xả bỏ pháp phục, sống đời bạch y. Lại có sáu chục Tỳ-kheo khác tâm giải thoát khỏi hữu lậu, các trần cấu sạch, được pháp nhãn thanh tịnh.

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay ta sẽ nói ví dụ thuyền bè. [760a01] Các người hãy suy nghĩ kỹ và ghi nhớ trong tâm.”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Thưa vâng, Thế Tôn.” Các Tỳ-kheo vâng theo lời Phật dạy.

Thế Tôn bảo:

“Thế nào là ví dụ thuyền bè? Khi các người đi đường bị giặc bắt giữ, cần làm chủ tâm ý, không khởi niệm ác, phải khởi tâm từ, bi, hỷ, xả* tràn đầy khắp mọi nơi, vô lượng, vô hạn không thể tính đếm. Giữ tâm phải như đất; giống như đất này vừa nhận vật sạch, vừa nhận vật dơ, phân tiểu ô uế, đều nhận hết; nhưng đất không khởi tâm tăng giảm, không nói: ‘Đây tốt, đây xấu.’ Nay sở hành các người cũng phải như vậy. Nếu bị giặc cướp bắt giữ, chớ sanh ác niệm, không khởi tâm tăng giảm, cũng như đất, nước, lửa, gió, xấu cũng nhận, tốt cũng nhận, đều không tâm tăng giảm; hãy sanh tâm từ bi hỷ xả* đối với hết thảy chúng sanh. Vì sao vậy? Vì pháp hành thiện còn phải bỏ huống chi pháp ác mà có thể tập hành sao?

“Như có người gặp chỗ có tai nạn đáng sợ, muốn vượt qua chỗ nạn đến nơi yên ổn, tùy ý rong ruổi tìm nơi an ổn. Người ấy gặp sông lớn, rất sâu rộng, cũng không có cầu thuyền để có thể qua đến bờ bên kia được, mà nơi đang

đứng thật là đáng sợ. Bờ kia là vô vi. Bây giờ, người kia liền suy nghĩ: ‘Sông này rất sâu rộng. Ta hãy gom góp cây gỗ, cỏ, lá kết thành một chiếc bè để vượt qua. Nhờ bè này mà từ bờ này đến được bờ kia.’ Bây giờ người kia, liền thâu thập cây gỗ, cỏ lá kết bè vượt qua, từ bờ này đến bờ kia. Người kia đã vượt qua bờ kia, lại nghĩ: ‘Chiếc bè này đối với ta có nhiều lợi ích. Nhờ chiếc bè này cứu được nguy nan, từ nơi đáng sợ đến chỗ an lành. Ta không bỏ bè này. Hãy mang theo bên mình.’ Thế nào, Tỳ-kheo, người kia đã đến nơi rồi, có nên mang bè theo bên mình? Hay không nên?”

Các Tỳ-kheo đáp:

“Không nên, bạch Thế Tôn. Sở nguyện người kia đã đạt kết quả, thì mang chiếc bè theo làm gì?”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thiện pháp còn phải xả, huống gì là phi pháp.”

Bây giờ, có một Tỳ-kheo bạch với Thế Tôn:

"Sao gọi là pháp còn phải xả huống là phi pháp? Chúng con há chẳng phải nhờ pháp mà học đạo hay sao?"

Thế Tôn bảo:

“Y kiêu mạn diệt kiêu mạn, mạn mạn, tăng thượng (quá) mạn,¹⁶⁵⁵ tự mạn, tà kiến mạn, [760b] mạn trung mạn, tăng thượng mạn.¹⁶⁵⁶ Bằng không mạn diệt mạn mạn, diệt tăng tăng thượng quá mạn.¹⁶⁵⁷ Bằng chánh mạn, diệt tà mạn, tăng thượng mạn, diệt hết bốn mạn. Xưa kia, khi Ta chưa thành Phật đạo, ngồi dưới gốc thọ vương, suy nghĩ như vậy: ‘Trong dục giới, ai là cao trọng nhất để Ta sẽ hàng phục. Trong cõi dục này, trời và người, không ai không bị hàng phục.’ Rồi Ta lại tự nghĩ: ‘Nghe có tỳ ma Ba-tuần. Ta sẽ chiến đấu với chúng. Do hàng phục Ba-tuần, nên tất cả chư thiên cao quý đều bị hàng phục.’ Lúc ấy, Tỳ-kheo, Ta mỉm cười trên chỗ ngồi, khiến cảnh giới ma Ba tuần đều chấn động. Giữa hư không nghe tiếng nói kệ:

Bỏ pháp Chân Tịnh vương,¹⁶⁵⁸

Xuất gia học cam lồ;

Dù có thế nguyện rộng:

Dọn trống ba đường ác.

Nay ta họp binh chúng,

Xem mặt sa-môn kia.

Nếu y không theo ta;

Nắm chân liệng ngoài biển.¹⁶⁵⁹

“Lúc bấy giờ, Tệ ma Ba-tuần vô cùng thịnh nộ, bảo đại tướng Sư Tử rằng, ‘Hãy nhanh chóng tập họp bốn bộ binh chúng đi công phạt Sa-môn. Lại xem ông ấy có thể lực gì mà dám chiến đấu với ta?’ Khi ấy Ta lại suy nghĩ: ‘Giao chiến với phạm phu mà còn không im lặng, huống gì là với hạng cường hào của cõi Dục ư? Dù sao Ta cũng cần phải cạnh tranh với chúng.’”

“Các Tỳ-kheo, khi ấy Ta bận áo giáp nhân từ, tay cầm cung tam-muội, tên trí huệ, chờ đợi đám đại quân kia. Bấy giờ, Tệ ma, đại tướng và mười tám ức binh chúng, tướng mạo khác nhau như vượn, khi, sư tử, đi đến chỗ Ta. Trong đó, chúng La-sát hoặc một thân nhiều đầu, hoặc vài chục thân chung một đầu, hoặc hai vai có ba cổ, ngay tim có miệng; hoặc có một tay, hoặc có [760b20c] hai tay, hoặc có bốn tay; hoặc hai tay nâng đầu, miệng ngậm xác rắn, hoặc trên đầu bốc lửa, miệng phun ra lửa, hoặc hai tay vạch miệng, muốn nuốt chửng phía trước, hoặc vạch bụng hướng nhau, tay cầm đao kiếm, vai vác giáo mác, hoặc cầm chày cối, hoặc gánh núi vác đá, gánh vác cây lớn, hoặc hai chân chống lên trời đầu chúc xuống đất, hoặc cỡi voi sư tử, hổ, sói, trùng độc, hoặc đi bộ đến, hoặc bay trên không. Ma Ba-tuần dẫn binh chúng như vậy vây quanh đại thọ.

“Ma Ba-tuần ở bên trái Ta, nói với Ta rằng, ‘Sa-môn đứng dậy ngay!’ Tỳ-kheo, khi ấy Ta im lặng không đáp. Ba lần như vậy.

“Ma nói với ta, ‘Sa-môn có sợ ta không?’ Ta bảo, ‘Ta nắm giữ tâm, không sợ hãi điều gì.’”

“Ma Ba-tuần nói, ‘Sa-môn có thấy chúng bốn bộ của ta không? Ông chỉ có một mình, không có binh khí, đao trượng, trọc đầu, thân thể phơi trần, chỉ khoác ba y này, mà lại nói: Ta không sợ gì!’ Ta bèn nói Ma Ba tuần bài kệ này:

Giáp nhân, cung tam-muội,

Tay cầm tên trí tuệ,

Phước nghiệp là binh chúng,

Ta sẽ phá quân ông.

“Ma Ba tuần lại nói với Ta, ‘Ta làm nhiều điều ích lợi cho Sa-môn. Sa-môn nếu không nghe lời ta, lập tức ta làm cho hình hài ông tan mất thành tro. Lại nữa, Sa-môn tướng mạo đẹp đẽ, tuổi tráng thịnh đáng yêu, xuất xứ từ Chuyển luân vương dòng sát-lợi. Hãy kíp rời nơi này mà vui hưởng ngũ dục. Ta sẽ đưa ông lên làm Chuyển luân Thánh vương.’ Ta liền bảo Ba-tuần, ‘Những điều người nói là vô thường biến dịch, không thể tồn tại lâu dài, cần lia bỏ, chẳng phải là điều ta ham muốn.’

“Tệ ma Ba tuần lại hỏi ta, ‘Sa-môn, nay ông cầu mong điều gì, chí nguyện vật gì?’ Ta đáp, ‘Điều ta mong là nơi chốn không sợ hãi, yên ổn, tịch tĩnh trong thành Niết-bàn, để dẫn những chúng sanh trôi nổi sanh tử, chìm đắm trong khổ não này về đường chính.’

“Ma nói Ta, ‘Giờ nếu Sa-môn không kíp rời khỏi chỗ ngồi, ta sẽ nắm chân ông ném vào biển.’

Ta bảo Ba tuần, ‘Ta nhận thấy trên trời dưới đất, Ma hoặc Thiên ma, người hoặc phi nhơn, cùng chúng bốn bộ của ông, không ai có thể làm lay động một sợi lông Ta.’ Ma nói với Ta, ‘Sa-môn, nay muốn giao chiến với [761a01] ta hay chẳng?’ Ta đáp, ‘Ta đang nghĩ đến giao chiến.’ Ma hỏi ta, ‘Kẻ địch của ông là những ai?’ Ta đáp, ‘Chính là kiêu mạn, như tăng thượng mạn, tự mạn, tà mạn, mạn trong mạn.’ Ma hỏi Ta, ‘Ông diệt các mạn này vì mục đích gì?’ Ta đáp, ‘Ba-tuần, nên biết, có từ tam-muội, bi tam-muội, hỷ tam-muội, xả* tam-muội, không tam-muội, vô nguyện tam-muội, vô tướng tam-muội. Do từ tam-muội mà thành tựu bi tam-muội. Do bi tam-muội mà đắc hỷ tam-muội. Do hỷ tam-muội mà đắc xả tam-muội. Do xả tam-muội mà đắc không tam-muội. Do không tam-muội mà đắc vô nguyện tam-muội. Do vô nguyện tam-muội mà đắc vô tướng tam-muội. Do lực tam-muội này mà Ta chiến đấu với ông. Hành diệt thì khổ diệt. Khổ diệt thì kết sử diệt. Kết sử diệt thì đạt đến Niết-bàn.’

“Ma nói với Ta, ‘Sa-môn, pháp được diệt bởi pháp chẳng?’ Ta đáp, ‘Pháp cần được diệt bởi pháp.’ Ma lại hỏi Ta, ‘Thế nào là diệt pháp bởi?’ Ta nói, ‘Chánh kiến được diệt bởi tà kiến; tà kiến diệt được diệt chánh kiến; chánh tư duy* diệt tà tư duy*, tà tư duy* diệt chánh tư duy*, chánh ngữ diệt tà ngữ,

tà ngữ diệt chánh ngữ,; chánh nghiệp diệt tà nghiệp, tà nghiệp diệt chánh nghiệp; chánh mạng diệt tà mạng, tà mạng diệt chánh mạng; chánh tinh tấn* diệt tà tinh tấn*, tà tinh tấn* diệt chánh tinh tấn*; chánh niệm diệt tà niệm, tà niệm diệt chánh niệm; chánh định diệt tà định, tà định diệt chánh định.’

“Ma nói với Ta, ‘Mặc dù Sa-môn có nói vậy, nhưng trường hợp này khó chấp nhận. Ông đứng dậy nhanh lên, đừng để ta ném xuống biển.’

“Bấy giờ, Ta lại nói với Ma Ba-tuần, ‘Người trước kia làm phước chỉ với một lần bố thí mà nay được làm Ma vương Dục giới. Xưa kia Ta đã tạo công đức không thể kể hết. Nay những lời nói của người mới thật là khó chấp nhận.’ Ma Ba-tuần đáp, ‘Những phước mà ta đã làm, ở đây ông làm chứng. Còn Ông tự xưng rằng đã tạo ra vô số phước, ai là người làm chứng?’

“Tỳ-kheo, khi ấy Ta liền duỗi cánh tay phải, dùng ngón tay chỉ xuống đất, nói với Ma Ba-tuần, ‘Những công đức Ta đã làm, đất chứng biết.’ Khi Ta vừa nói lời này, thần Đất từ dưới đất vọt lên, chấp tay bạch, ‘Bạch Thế Tôn, con xin làm chứng biết.’ Thần đất nói lời này xong, Ma Ba-tuần sàu ưu khổ não, liền biến mất.

“Tỳ-kheo, hãy bằng phương tiện này mà biết rằng, pháp còn diệt huống gì là phi pháp. Ta trong thời gian dài đã nói kinh ‘Nhất giác dụ’¹⁶⁶⁰ cho các người, không ghi văn của nó, huống gì là hiểu rõ nghĩa nó.¹⁶⁶¹ Vì sao vậy? Vì pháp này sâu huyền, vị Thanh văn, Bích-chi-phật nào tu pháp này thì được công đức lớn, được đến chỗ vô vi cam lồ. Vì sao nó được dụ là nương bề? Có nghĩa là nương mạn diệt mạn. Mạn đã diệt hết thì không còn các niệm tưởng nào loạn nữa. Giống như da chồn hoang được thuộc kỹ, dùng tay cuộn lại không gây tiếng động, không chỗ nào cứng. Đây cũng như vậy, nếu Tỳ-kheo nào hết kiêu mạn, không còn gì tăng giảm. Cho nên, nay Ta bảo các người, giả sử ai bị giặc bắt giữ, chớ sanh ác niệm, phải đem tâm từ ban khắp mọi nơi, giống như da cừu mềm kia, trong lâu dài sẽ đạt đến chỗ vô vi. Các Tỳ-kheo, cần phải suy nghĩ như vậy.”

Khi Phật nói pháp này, ba ngàn thiên tử dứt sạch bụi trần, ngay trên chỗ ngồi được mắt pháp thanh tịnh; sáu mươi Tỳ-kheo khác cởi bỏ pháp phục, trở về đời sống bạch y; sáu mươi Tỳ-kheo khác diệt tận các lậu, tâm giải thoát,¹⁶⁶² được mắt pháp thanh tịnh.

Các Tỳ-kheo sau nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 06¹⁶⁶³

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật trú tại miếu thần, bên bờ sông Hằng,¹⁶⁶⁴ nước Ma-kiệt, cùng với năm trăm Tỳ-kheo.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Cũng như người chăn bò Ma-kiệt¹⁶⁶⁵ ngu si ít trí, muốn đưa đàn bò từ bờ này sông Hằng sang bờ kia, nhưng không chịu dò xem chỗ cạn sâu bờ bên này, bên kia, mà lừa bò xuống nước. Trước tiên, cho qua những con bò gầy, và những con bê còn nhỏ. Ở giữa dòng nước, chúng hết sức yếu đuối không thể đến bờ kia được. Tiếp lại cho qua những con bò trung bình không mập không gầy. Chúng cũng không qua được, mà ở giữa dòng chịu khổ não. Cuối cùng cho qua những con bò khỏe mạnh nhất nhất, cũng bị mắc khốn ở giữa dòng.¹⁶⁶⁶ Nay, Tỳ-kheo trong chúng của Ta cũng lại như vậy. Tâm ý ám độn không có trí sáng, không phân biệt đường đi sanh tử, không phân biệt cầu, thuyền của Ma. Muốn vượt qua dòng sanh tử mà không tập tu pháp cấm giới, liền bị Ma Ba-tuần chi phối. Tìm cầu Niết-bàn mà theo tà đạo để mong được diệt độ, rốt cuộc không được kết quả, tự tạo tội nghiệp, lại đẩy người khác sa đọa vào tội lỗi.

“Cũng như người chăn bò Ma-kiệt thông tuệ nhiều trí, ý muốn đưa bò từ bờ này sang bờ kia. Trước hết thăm dò nơi sâu, cạn, rồi đưa những con bò khỏe mạnh nhất đến bờ kia trước.¹⁶⁶⁷ Kế đó [761c] đưa những con bò trung bình không mập không ốm, cũng sang được đến bờ bên kia. Kế đến đưa những con gầy nhất cũng vượt qua không xảy ra việc gì. Những con bê còn nhỏ¹⁶⁶⁸ theo sau cùng mà được qua sang an ổn. Tỳ-kheo, ở đây cũng vậy, Như Lai khéo quán sát đời này đời sau, quán sát biển sanh tử, con đường đi của Ma. Tự mình bằng bát chánh đạo mà vượt qua hiểm nạn sanh tử, lại bằng đường này để độ người chưa được độ.

“Cũng như con bò chính dẫn đầu, một con đi đúng thì những con khác đều đi theo. Đệ tử của Ta cũng như vậy, sạch hữu lậu, thành vô lậu, tâm giải thoát, trí huệ giải thoát, ở trong hiện pháp tự thân tác chứng mà tự an trú, vượt cảnh giới Ma đến chỗ vô vi.

“Cũng như con bò khỏe mạnh kia vượt qua sông Hằng đến được bờ bên kia. Hàng Thanh văn của Ta cũng như vậy, đoạn năm hạ phần kết, thành A-na-

hàm, ở trên kia mà bát Niết-bàn, không còn trở lại cõi này nữa, qua cảnh giới ma đến chỗ vô vi.

“Cũng như những con bò trung bình không mập không ốm, qua được sông Hằng không có gì trở ngại. Đệ tử của Ta cũng lại như vậy, đoạn trừ ba kết, dâm, nộ, si mỏng, thành Tu-đà-hàm, trở lại đời này một lần nữa, rồi tận cùng mé khổ, qua cảnh giới Ma đến chỗ vô vi.

“Cũng như những con bò gầy kia dẫn theo những con bê qua được dòng sông Hằng kia. Đệ tử của Ta cũng lại như vậy, đoạn trừ ba¹⁶⁶⁹ kết, thành Tu-đà-hoàn, tất đến chỗ được độ, qua cảnh giới Ma, thoát khỏi nạn sanh tử.

“Cũng như những con bê nhỏ kia theo mẹ lội qua được. Đệ tử của Ta cũng lại như vậy, tùy tín hành,¹⁶⁷⁰ tùy pháp hành,¹⁶⁷¹ đoạn trừ các sự trói buộc của Ma, đến chỗ vô vi.”¹⁶⁷²

Bây giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Bị Ma vương bắt giữ

Không vượt bờ sanh tử.

Như Lai đã suốt cùng,

Trí soi tỏ thế gian.¹⁶⁷³

Điều chư Phật tỏ ngộ,

Bà-la-môn không hiểu rõ.

Còn trong bờ sanh tử,

Lại độ người chưa độ.

Nay năm hạng người này,¹⁶⁷⁴

Còn lại không thể kể,

Muốn thoát nạn sanh tử,

Thấy nhờ oai lực Phật.

“Cho nên, Tỳ-kheo, hãy chuyên tâm mình, sông không phóng dật, tìm cầu phương tiện thành tựu tám đạo phẩm Hiền thánh. Nương vào đạo Hiền thánh sẽ có thể vượt khỏi biển sanh tử. Vì sao vậy? Như người chăn bò ngu si kia, chính là [762a01] bà-la-môn ngoại đạo, tự chìm trong dòng sanh tử, lại đẩy người khác đắm vào trong tội. Nước sông Hằng kia tức là biển sanh tử. Người chăn bò thông tuệ kia chính là Như Lai, đã vượt hiểm nạn sanh tử do tám đạo phẩm của Hiền thánh. Cho nên, Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu Bát Thánh Đạo.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Sau khi các Tỳ-kheo nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07¹⁶⁷⁵

Tôi nghe như vậy.

Một thời, đức Phật ở trong vườn lê của Kỳ-bà-già¹⁶⁷⁶ tại thành La-duyệt, cùng với một nghìn hai trăm năm mươi đệ tử, đều là A-la-hán, các lậu hoặc đã sạch, thấu suốt sáu thông, chỉ trừ một người là Tỳ-kheo A-nan.

Bấy giờ, vào ngày 15 tháng 7, ngày thọ tuế,¹⁶⁷⁷ vua A-xà-thế, vào lúc nửa đêm sao sáng đã xuất hiện, nói với phu nhân Nguyệt Quang¹⁶⁷⁸:

“Hôm nay là ngày rằm, trăng tròn sáng quá, nên làm gì?”

Phu nhân đáp:

“Hôm nay là ngày rằm, là ngày thuyết giới, nên đàn ca, tự mình hưởng thụ năm dục.”

Vua nghe xong những lời này mà không hài lòng. Vua lại hỏi thái tử Ưu-đà-da:¹⁶⁷⁹

“Đêm nay, thật trong sáng, nên làm gì?”

Thái tử Ưu-đà-da bạch vua:

“Như nửa đêm nay thật trong sáng, nên tập hợp bốn loại binh đi chinh phạt ngoại địch các nước khác nào chưa hàng phục.”

Sau khi vua A-xà-thế nghe những lời này xong, cũng lại không vừa ý, lại hỏi thái tử Vô Úy:¹⁶⁸⁰

“Như nay, đêm thật trong sáng, nên làm những gì?”

Vương tử Vô Úy đáp:

“Nay Bất-lan Ca-diếp,¹⁶⁸¹ rành về các toán số, biết cả về thiên văn địa lý, được mọi người tôn ngưỡng, có thể đi đến hỏi ông về những nghi nạn này, vị ấy sẽ nói lý rất vi diệu cho Tôn vương, hoàn toàn không có điều gì ngưng trệ.”

Sau khi nghe xong những lời này, cũng không vừa ý, vua lại hỏi đại thần Tu-ni-ma:¹⁶⁸²

“Như đêm nay, thật trong sáng, nên làm những gì?”

Tu-ni-ma tâu vua rằng:

“Như nửa đêm nay, thật là trong sáng. Gần đây không xa có A-di-súy¹⁶⁸³ hiểu biết rộng, xin Đại vương đến hỏi những điều nghi ngờ.”

Vua nghe xong những lời này, cũng không vừa ý, lại hỏi Bà-la-môn Bà-sa¹⁶⁸⁴:

“Như nửa đêm nay, thật là trong sáng, nên làm những gì?”

Bà-la-môn đáp:

“Như nay ngày mười lăm, thật là trong sáng. Gần đây không xa có Cù-da-lâu,¹⁶⁸⁵ cúi xin Đại vương đến đó hỏi nghĩa này.”

Sau khi nghe những lời này xong, cũng không hợp ý mình, vua lại hỏi Bà-la-môn Ma-đặc¹⁶⁸⁶ rằng:

“Như nửa đêm nay, thật là trong sáng, nên làm việc gì?”

Bà-la-môn đáp:

“Đại vương nên biết, gần đây không xa có Ba-hưu Ca-diên,¹⁶⁸⁷ cúi xin đại vương đến hỏi sự tình ông ấy.”

Vua nghe những lời này xong cũng không hạp ý, lại hỏi điển binh Sách-ma¹⁶⁸⁸: “Như nửa đêm nay, thật là trong sáng, nên làm những gì?”

Sách-ma đáp:

“Gần đây không xa có Tiên-tất Lô-trì¹⁶⁸⁹ rành về thuật toán số, có thể đến đó hỏi đạo nghĩa.”

Vua nghe những lời này xong, cũng không hạp ý mình, lại bảo đại thần Tỏi Thăng¹⁶⁹⁰ rằng:

“Như nay ngày mười lăm, thật là trong sáng, nên làm những gì?”

Tỏi Thăng tâu vua rằng:

“Nay có Ni-kiền Tử¹⁶⁹¹ đọc rộng các kinh, là tối thượng trong các thầy, cúi xin đại vương đến đó hỏi đạo nghĩa.”

Vua nghe những lời này xong, không hạp ý, bèn suy nghĩ: ‘Những người này đều là những kẻ ngu muội, không phân biệt chơn ngụy, không có phương tiện thiện xảo.’

Bấy giờ, vương tử Kỳ-bà-già đang đứng bên trái vua. Vua quay lại hỏi Kỳ-bà-già rằng:

“Như nửa đêm nay, thật là trong sáng, nên làm những gì?”

Kỳ-bà-già liền quỳ trước vua tâu rằng:

“Hiện Như Lai đang du hóa ở gần đây không xa, trong vườn của hạ thần,¹⁶⁹² dẫn theo một nghìn hai trăm năm mươi Tỳ kheo. Cúi xin Đại vương đến đó hỏi đạo nghĩa. Vì Như Lai là ánh sáng, là mặt trời, không có điều gì bé tắc, thông suốt việc ba đời, không gì là không thấu suốt. Chính Ngài sẽ giảng nói sự ấy cho Vua, những hồ nghi của Vua sẽ tự nhiên sáng tỏ.”

Sau khi nghe những lời Kỳ-bà-già, vua A-xà-thế vui mừng hơn hở, phát sanh tâm thiện, liền khen Kỳ-bà-già rằng:

“Lành thay, lành thay! Vương tử¹⁶⁹³ khéo nói lời này. Vì sao vậy? Hiện thân tâm ta đang thật là bức sứt, vì vô có đã bắt giết Phụ vương. Lâu nay ta lúc nào cũng tự suy nghĩ, ai có thể tỏ ngộ tâm ý ta? Nay những lời Kỳ-bà-già

vừa nói thật hợp ý ta. Kỳ diệu thay, nghe đến tiếng Như Lai, ta tự nhiên bừng tỉnh.”

Lúc ấy, Vua hướng về Kỳ-bà-già nói kệ này:

Đêm nay trăng cực sáng;

Tâm ý không được tỏ.

Các khanh mỗi người nói ,

Nên đến ai hỏi đạo.

Bát-lan, A-di-sử,

Ni-kiên, đệ tử Phạm:

Bọn họ, không thể cậy,

Không thể giúp được gì.

Đêm nay thật cực sáng,

Trăng tròn không tỳ vết;

Nay hỏi Kỳ-bà-già

Nên đến ai hỏi đạo.

Lúc ấy, Kỳ-bà-già trả lời vua bằng bài kệ:

Nghe âm thanh nhu nhuyễn,

Thoát khỏi cá ma-kiệt.

Mong đúng thời đến Phật,

Nơi vĩnh viễn không sợ.

Vua lại đáp bằng bài kệ:

Trước đây ta đã làm

Việc vô ích cho Phật:

Hại con Phật chân chánh

Tên là Tần-bà-sa.¹⁶⁹⁴

Nay hết sức hổ thẹn,

Mặt mũi nào gặp Phật?

Vì sao nay ông bảo

Khiến ta đi gặp Người?

Kỳ-bà-già lại trả lời vua bằng bài kệ:

Chư Phật không kia, đây;

Kết sử đã trừ hẳn;

Tâm bình đẳng không hai;

Đó là nghĩa Phật pháp.

Nếu dùng hương chiên đàn,

Thoa lên tay phải Phật;

Cầm dao chặt tay trái,

Tâm không sanh tăng giảm.

Như thương con La-vân,

Con duy nhất, không hai.

Tâm đối với Đè-bà,

Oán thân không có khác.

Nguyện Đại vương khuấy tắt,

Đến thăm gặp Như Lai.

Nghi ngờ sẽ được dứt,

Chớ có điều e ngại.

Rồi Vua A Xà Thế bảo vương tử* Kỳ-bà-già rằng:

“VẬY ông hãy nhanh chóng chuẩn bị năm trăm con voi đực và năm trăm con voi cái, đốt năm trăm ngọn đèn.”

Kỳ-bà-già đáp:

“Vâng, thưa Đại vương!”

Vương tử* Kỳ-bà-già liền chuẩn bị một ngàn con voi, và đốt năm trăm ngọn đèn, rồi đến trước tâu vua rằng:

“Xe cộ đã chuẩn bị xong, Vua biết đúng thời!”

Lúc ấy, vua A-xà-thế dẫn theo những người tùy tùng đến trong vườn lê, giữa đường lại sinh lòng sợ hãi, toàn thân lông dựng đứng, quay qua bảo vương tử* Kỳ-bà-già rằng:

“Nay ta không bị ông gạt đó chứ? [76301] Không đem ta nạp cho kẻ thù chứ?”

Kỳ-bà-già tâu vua:

“Thật sự không có lý này. Cúi xin Đại vương tiến lên trước tí nữa. Như Lai cách đây không xa.”

Bấy giờ, vua A-xà-thế trong lòng còn lo sợ, hỏi lại Kỳ-bà-già rằng:

“Ta không bị người dụ hoặc chăng? Ta nghe nói Như Lai dẫn đầu một nghìn hai trăm năm mươi đệ tử, sao giờ không nghe một tiếng động?”

Kỳ-bà-già đáp:

“Đệ tử Như Lai thường nhập định, không có loạn tưởng. Cúi xin Đại vương hãy tiến tới trước chút nữa.”

Vua A-xà-thế liền xuống xe, đi bộ qua cổng, đến trước giảng đường, rồi đứng im lặng quán sát Thánh chúng, và quay sang hỏi Kỳ-bà-già rằng:

“Nhu Lai hiện đang ở đâu?”

Bấy giờ, tất cả Thánh chúng đều nhập hỏa quang tam-muội chiếu sáng khắp giảng đường kia, không đâu không sáng. Khi ấy, Kỳ-bà-già lập tức quỳ xuống, đưa tay phải chỉ hướng Nhu Lai và nói:

“Nhu Lai đang ngồi chính giữa, như mặt trời phá tan mây.”

Vua A-xà-thế nói với Kỳ-bà-già rằng:

“Thật kỳ diệu thay, Thánh chúng này tâm định đến như vậy! Vì do duyên gì lại có ánh sáng này?”

Kỳ-bà-già tâu vua:

“Do sức tam-muội mà phát ra ánh sáng.”

Vua lại bảo:

“Nhu hôm nay ta quán sát Thánh chúng, thấy rất là yên lặng. Mong cho thái tử Ưu-đà-da của ta cũng nên vô vi yên lặng như vậy.”

Rồi vua A-xà-thế lại chấp tay tự giới thiệu:

“Cúi xin Thế Tôn soi xét đến.”

Thế Tôn bảo:

“Xin chào Đại vương!”

Vua nghe tiếng nói của Nhu Lai trong lòng hết sức hoan hỷ. Ông đên gặp Nhu Lai, tự nói Vương hiệu.

Bấy giờ, vua A-xà-thế đi đến trước Phật, năm vóc gieo xuống đất, đặt hai tay lên chân Nhu Lai, tự xưng tên hiệu, và nói rằng:

“Cúi xin Thế Tôn rủ lòng thương tưởng nhận sự hối lỗi của con. Phụ vương vô tội mà con đã bắt giết. Cúi xin nhận sự sám hối, từ đây con sửa đổi lỗi lầm quá khứ, tu dưỡng điều tương lai.”

Thế Tôn bảo:

“Nay thật đúng thời, thích hợp để hỏi lỗi, đừng để sai sót. Phàm người sống ở đời, ai biết tự sửa đổi lỗi lầm của mình, người đó được gọi là thượng nhân. Pháp của Ta rất là rộng lớn, nên trong đó hợp thời sám hối.”

Vua bèn đánh lễ sát chân Như Lai, rồi ngồi qua một bên. Bấy giờ, vua bạch Phật:

“Con có điều muốn hỏi. Cúi xin Như Lai cho phép, con mới dám hỏi.”

Phật bảo vua:

“Có nghi nan, hợp thời cứ hỏi.”

Vua bạch Phật:

“Đời này tạo phước có lãnh thọ báo ứng hiện tại chăng?”¹⁶⁹⁵

Phật bảo vua:

“Xưa nay Vua đã từng hỏi ai đạo nghĩa này chưa?”

Vua bạch Phật:

“Trước đây con đã từng đem ý nghĩa này hỏi người khác. Con đã hỏi Bất-lan Ca-diếp rằng ‘Thế nào, Bất-lan Ca-diếp, đời này tạo phước có lãnh thọ báo ứng hiện tại chăng?’ Bất-lan Ca-diếp đáp con rằng: ‘Không có phước, không có bố thí, không báo thiện ác đời này đời sau; trong đời không có người thành tựu A-la-hán.’¹⁶⁹⁶ Bấy giờ, con đang hỏi về sự thọ lãnh kết quả báo ứng, vị ấy trả lời là không. Như có người hỏi ý nghĩa của dưa, lại được trả lời bằng lý của mận, nay Bất-lan Ca-diếp cũng như vậy. Lúc ấy, con tự nghĩ: ‘Bà-la-môn này đã không soi tỏ cho ta. Ý nghĩa mà nhà Vua thuộc dòng hào tộc hỏi, người này tìm cách dẫn báo việc khác.’ Bạch Thế Tôn, lúc ấy con muốn chém đầu ông ấy liền. Vì không chấp nhận lời ông ấy nói nên con khiến đuổi đi.

“Rồi con đến chỗ A-di-sù-y hỏi về ý nghĩa này. A-di-sù-y nói với con rằng: ‘Nếu ở bên trái sông¹⁶⁹⁷ giết hại chúng sanh, gây vô số tội thì cũng không có tội, không có quả báo xấu.’¹⁶⁹⁸ Bạch Thế Tôn, lúc ấy con lại tự nghĩ: ‘Ta hỏi

về ý nghĩa thọ báo đời này, người ấy bèn đem việc giết hại trả lời ta. Giống như có người hỏi ý nghĩa của lê lại được trả lời bằng mạn.’ Con liền bỏ đi.

“Con lại đến chỗ Cù-da-lâu mà hỏi ý nghĩa này. Người ấy đáp con rằng: ‘Ở bên phải sông¹⁶⁹⁹ tạo các công đức không thể tính hết, trong trường hợp đó cũng không có báo lành.’¹⁷⁰⁰ Lúc ấy, con lại tự nghĩ: ‘Ý nghĩa mà nay ta hỏi, rốt cùng không được trả lời hợp lý.’ Con lại bỏ đi.

“Con lại đến chỗ Ba*-huru Ca-diên mà hỏi ý nghĩa này. Người đó đáp: ‘Chỉ có một người ra đời, một người chết, một người qua lại lãnh thọ khổ, vui.’¹⁷⁰¹ Lúc ấy, con lại tự nghĩ: ‘Nay những điều ta hỏi về quả báo đời này, bèn đem việc sống chết tương lai đáp.’ Con lại bỏ đi.

“Con đến Tiên-tỳ Lô-trì hỏi ý nghĩa này. Người đó đáp con rằng: ‘Quá khứ đã diệt không sanh trở lại nữa; tương lai chưa đến cũng lại không có; hiện tại không dừng, không dừngg tức là biến đổi.’¹⁷⁰² Con lại tự nghĩ: ‘Điều mà nay ta hỏi là báo đời này, lại được trả lời bằng ba thời; điều này không phù hợp chánh lý.’ Con lại bỏ đi.

“Con lại đến chỗ Ni-kiền Tử mà hỏi nghĩa này: ‘Thế nào, Ni-kiền Tử, đời này làm phước có được thọ báo đời này không?’ Ông đáp con rằng: ‘Chúng sanh bị trói buộc không nhân, không duyên. Chúng sanh thanh tịnh cũng không có nhân, cũng không có duyên.’¹⁷⁰³ Lúc ấy, con lại tự nghĩ: ‘Những Bà-la-môn này thật là ngu muội, không phân biệt được chơn, nguỵ, như người mù không mắt, rốt cùng không trả lời được ý nghĩa của những câu hỏi tựa như đùa cợt với người thuộc dòng Chuyển luân Thánh vương.’ Sau đó con lại bỏ đi.

“Bạch Thế Tôn, nay con hỏi ý nghĩa ấy: ‘Đời này làm phước có nhận hiện báo không?’ Cúi xin Thế Tôn giảng dạy nghĩa ấy.”

Bấy giờ, Thế Tôn bảo:

“Đại vương! Nay Ta hỏi Đại vương, tùy theo sở thích mà trả lời. Đại vương, có hay không những người phụ trách rượu, bếp, chấp chương việc thưởng phạt, quản lý tài vật, những người phục dịch?”

Vua bạch Phật :

“ Thưa có.”

“Nếu những người phục dịch ấy làm lưng mệt nhọc qua một thời gian lâu dài, Đại vương có tưởng thưởng họ không?”

Vua bạch Phật:

“Tùy theo công sức mà chu cấp vật dụng, không để có oán trách.”

Phật bảo vua rằng:

“Do phương tiện này mà biết, đời này làm phước được thọ báo hiện tiền. Thế nào, Đại vương, đã ở địa vị cao, thương xót dân đúng lẽ nghĩa, rồi lại còn ban thưởng cho họ nữa không?”

Vua bạch Phật:

“Vâng, bạch Thế Tôn, con cho thức ăn ngon ngọt để nuôi sống, khiến không oán hận.”

Phật bảo vua:

“Do phương tiện này mà biết, người ấy ngày xưa xuất thân thấp hèn, dần dần tích chứa công lao mà được hoan lạc đồng với vua. Vì vậy cho nên, đời này làm phước được thọ báo hiện tại.”

Phật bảo vua:

“Người có công lao ấy, trải qua nhiều năm, đến tâu với vua rằng: ‘Chúng tôi đã lập công lao, vua đã biết rõ. Nay có ước nguyện muốn thỉnh cầu Vua.’ Vua sẽ cho phép không?”

Vua bạch Phật:

“Tùy theo sở nguyện họ, con sẽ không phản đối.”

Phật bảo vua:

“Người có công ấy muốn được phép từ biệt vua, cạo bỏ râu tóc, mặc ba pháp y, xuất gia học đạo, tu hạnh thanh tịnh, Vua cho phép không?”

Vua bạch Phật:

“Vâng, cho phép.”

Phật bảo vua:

“Giả sử vua thấy người ấy đã cạo bỏ râu tóc, xuất gia học đạo, đang ở gần Ta, Vua sẽ làm gì?”

Vua bạch Phật:

“Con sẽ tôn kính, cúng dường và tùy thời lễ lạy.”

Phật bảo vua:

“Do phương tiện này mà biết, đời này làm phước thì được thọ báo hiện tiền. Giả sử người có công lao ấy, giữ giới hoàn toàn không có hủy phạm, Vua sẽ làm gì?”

Vua bạch Phật:

“Con sẽ suốt đời cung cấp y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm, ngọa cụ, thuốc men chữa bệnh, không để thiếu thốn.”

Phật [764a1] bảo vua:

“Do phương tiện này mà biết, đời này làm phước thì được thọ báo hiện tiền. Giả sử người ấy lại đã làm Sa-môn, dứt sạch hữu lậu, thành vô lậu, tâm giải thoát, huệ giải thoát, tự thân tác chứng mà tự an trú, biết như thật rằng ‘sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã xong, không còn tái sinh đời sau nữa’, Vua sẽ làm gì?”

Vua bạch Phật:

“Con sẽ thừa sự, cúng dường suốt đời y phục, đồ ăn thức uống, giường nằm ngọa cụ, thuốc men chữa bệnh, không để thiếu thốn.”

Phật bảo vua:

“Do nhờ phương tiện này mà biết, đời này làm phước được thọ báo hiện tiền. Giả sử nếu khi người ấy tuổi thọ đã hết, và bát niết-bàn vào trong Niết-bàn giới vô dư, thì Vua sẽ làm gì?”

Vua bạch Phật:

“Con sẽ xây tháp lớn ở tại ngã tư đường và dùng hương hoa cúng dường, treo tràng phan bảo cái, thừa sự lễ kính. Vì sao vậy? Vì đó là thân trời, chẳng phải là thân người.”

Phật bảo vua:

“Do phương tiện này mà biết, đời này làm phước được thọ báo hiện tiền.”

Vua bạch Phật:

“Nay, con nhờ những thí dụ này mà hiểu rõ. Hôm nay Thế Tôn giảng thêm ý nghĩa này, con từ nay về sau tin nhận ý nghĩa này. Cúi xin Thế Tôn hãy nhận con làm đệ tử, con quy y Phật, Pháp, Tăng Tỳ-kheo. Nay con lại sám hối, vì con đã ngu si nhâm lẫn, Phụ vương vô tội mà bắt giết. Nay đem thân mạng tự quy y. Cúi xin Thế Tôn trừ tội lỗi kia, giảng nói diệu pháp để con mãi mãi được an lạc. Như con tự biết đã tạo những tội báo, không có căn lành.”

Phật bảo vua:

“Có hai hạng người không tội mà mạng chung được sinh lên trời trong khoảnh khắc co duỗi cánh tay. Sao gọi là hai? Một là người không tạo gốc tội mà tu thiện; hai là người cải hối tội mà mình đã tạo. Đó gọi là hai hạng người khi mạng chung sẽ sanh lên trời không có gì nghi ngờ.”

Bấy giờ, Thế Tôn liền nói kệ này:

Người làm việc rất ác;

Hối lỗi, chuyển thành nhẹ.

Sám hối không lười nghĩ,

Gốc tội được nhỏ hẳn.

“Cho nên, Đại vương hãy trị dân đúng pháp, chớ đừng phi pháp. Phàm người theo giáo hóa cai trị, khi chết sẽ được sinh lên trời, cõi lành. Sau khi mạng chung, danh tiếng sẽ được vang dội khắp bốn phương. Người sau cùng truyền tụng: ‘Xưa có vị Vua lấy chánh pháp [764b] giáo hóa cai trị, không có cong vạy.’ Mọi người xung tụng nơi sanh của người ấy. Tuổi thọ được thêm, không bị chết yểu. Cho nên, Đại vương hãy phát tâm hoan hỷ hướng về Tam bảo Phật, Pháp, Thánh chúng.

“Đại vương, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ, vua A-xà-thế liền rời chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật rồi lui đi. Vua đi không xa, Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Vua A-xà-thế này nếu không hại phụ vương thì hôm nay đã chứng đắc sơ quả Sa-môn, ở trong hàng bốn đôi tám bậc, cũng đắc tám phẩm đạo của Hiền thánh, trừ bỏ tám ái, vượt tám nạn. Tuy vậy, nay còn được hạnh phúc lớn, được tín tâm vô căn.¹⁷⁰⁴ Cho nên, Tỳ-kheo, người đã tạo tội hãy tìm cầu phương tiện thành tựu tín tâm vô căn. Trong Ưu-bà-tắc của Ta, người được tín vô căn chính là vua A-xà-thế.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08¹⁷⁰⁵

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có tám pháp thế gian¹⁷⁰⁶ theo đó chúng sanh xoay chuyển. Những gì là tám? 1. lợi, 2. hại, 3. vinh, 4. nhục, 5. khen, 6. chê, 7. khổ, 8. lạc. Tỳ-kheo, đó là có tám pháp mà thế gian theo đó xoay chuyển. Các Tỳ-kheo, hãy nên tìm cầu phương tiện trừ tám pháp này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nhu Lai xuất hiện thế gian, lại thành Phật đạo ở thế gian, nhưng không bị tám pháp thế gian lôi cuốn. Giống như hoa sen sinh ra từ bùn lầy, hết sức tươi sạch, không nhiễm nước bùn, được chư thiên yêu kính, ai thấy đều vui vẻ trong lòng. Như Lai cũng lại như vậy, được sanh từ bào thai, ở trong đó được nuôi lớn, được thành thân Phật. Cũng ngọc lưu-ly là loại báu làm sạch nước, không bị bụi nhơ làm nhiễm; Như Lai cũng lại như vậy, cũng sanh ở thế gian, không bị tám pháp thế gian nhiễm đắm. Cho nên, Tỳ-kheo, hãy nên tinh tấn tu hành tám pháp.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

[764c] Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

bấy, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có tám hạng người lưu chuyển sinh tử mà không trụ sinh tử. Sao gọi là tám? Hường Tu-đà-hoàn, đắ Tu-đà-hoàn; hướng Tu-đà-hàm, đắ Tu-đà-hàm; hướng A-na-hàm, đắ A-na-hàm; hướng A-la-hán, đắ A-la-hán. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là có tám hạng người lưu chuyển sinh tử mà không trụ sinh tử. Cho nên, Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thoát nạn sinh tử.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

CHÍN PHÁP

44. PHẨM CHÍN CHÚNG SANH CU'

KINH SỐ 01¹⁷⁰⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có chín nơi cư trú chúng sanh,¹⁷⁰⁸ là nơi ở của chúng sanh. Những gì là chín? Hoặc có chúng sanh nhiều thân thân khác nhau với nhiều tướng khác. Đó là chỉ cho trời và người.¹⁷⁰⁹ Hoặc có chúng sanh có nhiều thân, nhưng một tướng. Đó là chỉ trời Phạm-ca-di xuất hiện đầu tiên.¹⁷¹⁰ Hoặc có chúng sanh có một thân với nhiều tướng. Đó là trời Quang âm.¹⁷¹¹ Hoặc có chúng sanh một thân với một tướng. Đó là trời Biến tịnh.¹⁷¹² Hoặc có chúng sanh vô lượng không. Đó là trời Không xứ.¹⁷¹³ Hoặc có chúng sanh vô lượng thức. Đó là trời Thức xứ.¹⁷¹⁴ Hoặc có chúng sanh Vô sở hữu xứ. Đó là trời Vô sở hữu xứ.¹⁷¹⁵ Hoặc có chúng sanh có tướng, không tướng. Đó là trời Phi tương phi phi [765a01] tướng xứ.¹⁷¹⁶

“Tên gọi của những chỗ được sinh ra có chín. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là chín nơi cư trú của chúng sanh. Các loài quần manh đã từng ở, đang ở, sẽ ở. Cho nên Tỳ-kheo, hãy tìm cầu phương tiện thoát ly chín nơi này.

“Các Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta sẽ nói về chín đức của sản nguyện¹⁷¹⁷, các người hãy suy nghĩ kỹ, nay Ta sẽ diễn giải ý nghĩa này.”

Các Tỳ-kheo vâng lời Phật giáo giới. Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Thế nào là chín đức của sản nguyện? Tỳ-kheo nên biết, thí chủ đàn-việt phải thành tựu ba pháp; vật được thí cũng phải thành tựu ba pháp; người nhận vật cũng phải thành tựu ba pháp.

“Thế nào là thí chủ đàn-việt kia phải thành tựu ba pháp? Thí chủ đàn-việt này thành tựu tín, thành tựu thệ nguyện, không sát sinh. Đó gọi là thí chủ đàn-việt thành tựu ba pháp.

“Thế nào là vật được thí cũng phải thành tựu ba pháp? Vật được thí này phải thành tựu sắc, thành tựu hương, thành tựu vị. Đó gọi là vật được thí thành tựu ba pháp.

“Thế nào là người nhận vật phải thành tựu ba pháp? Người nhận vật này thành tựu giới, thành tựu trí tuệ, thành tựu tam-muội. Đó gọi là người nhận thí thành tựu ba pháp.

“Như vậy, nếu sự đạt-sản¹⁷¹⁸ thành tựu chín pháp này, sẽ đưa đến quả báo lớn, đến chỗ cam lồ diệt tận. Phàm ai là thí chủ muốn cầu phước này hãy tìm cầu phương tiện thành tựu chín pháp này.

“Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Đề thành tựu chín pháp. Những gì là chín? Mặt gương,¹⁷¹⁹ chịu nhục, tâm tham, keo kiệt, tâm niệm không xả ly, hay quên, ít ngủ, che dấu dâm dật,¹⁷²⁰ và không biết đền trả là chín. Tỳ-kheo, đó gọi là thành tựu chín pháp.

“Tỳ-kheo ác cũng thành tựu chín pháp. Thế nào là chín? Ở đây, Tỳ-kheo ác làm mặt gương, chịu nhục, tâm tham, keo kiệt, hay quên, ít ngủ, dâm dật che dấu, không biết đền trả, [765b] niệm không xả ly. Đó là chín.

“Thế nào là Tỳ-kheo ác làm mặt gương? Ở đây, Tỳ-kheo ác, điều không đáng tìm cầu mà tìm cầu, trái với hạnh Sa-môn. Tỳ-kheo như vậy gọi là mặt gương.

“Thế nào là Tỳ-kheo ác chịu nhục? Ở đây, Tỳ-kheo ác ở chỗ các Tỳ-kheo hiền thiện mà tự khen ngợi mình, hủy báng người khác. Tỳ-kheo như vậy gọi là Tỳ-kheo ác chịu nhục.

“Thế nào là Tỳ-kheo sinh tâm tham? Ở đây, Tỳ-kheo thấy tài và vật của người khác đều sinh tâm tham. Đó gọi là tham.

“Thế nào là Tỳ-kheo keo kiệt? Ở đây Tỳ-kheo được y bát không cho người dùng chung, thường cất dấu cho riêng mình. Như vậy gọi là keo rết.

“Thế nào là Tỳ-kheo hay quên? Ở đây, Tỳ-kheo ác thường hay để rơi rớt những lời hay, thiện; cũng không tư duy phương tiện, lại luận bàn về chuyện quốc gia binh chiến. Như vậy gọi là Tỳ-kheo ác thành tựu điều hay quên này.

“Thế nào là Tỳ-kheo ác ít ngủ? Ở đây, Tỳ-kheo ác, những pháp cần tư duy mà không tư duy. Như vậy gọi là Tỳ-kheo ác ít ngủ.

“Thế nào là Tỳ-kheo ác che dấu dâm dật? Ở đây, Tỳ-kheo ác che dấu những việc làm, không nói cho người khác, nghĩ rằng, ‘Mong người khác không biết những việc ta làm¹⁷²¹ của ta.’ Như vậy gọi là Tỳ-kheo che dấu những việc làm dâm dật.

“Thế nào là Tỳ-kheo ác không biết đền trả? Ở đây Tỳ-kheo ác không có tâm cung kính, không hầu hạ sư trưởng, và tôn kính những vị đáng quý trọng. Tỳ-kheo ác như vậy gọi là không biết đền trả.

“Nếu Tỳ-kheo ác thành tựu chín pháp này¹⁷²², niệm không xả ly, trọn không thành đạo quả. Cho nên, Tỳ-kheo, hãy suy niệm xả bỏ các pháp ác.

“Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Chim khổng tước thành tựu chín pháp. Những gì là chín? Ở đây, chim khổng tước hình dáng xinh đẹp, tiếng kêu trong suốt, bước khoan thai, đi đúng lúc, ăn uống điều độ, thường nghĩ biết đủ, niệm không phân tán, ít ngủ nghỉ, lại cũng ít ham muốn, biết đền trả. Nay Tỳ-kheo, đó gọi là chim khổng tước thành tựu chín pháp.

“Tỳ-kheo hiền thiện cũng thành tựu chín pháp. Thế nào là chín? Ở đây, Tỳ-kheo hiền thiện tướng mạo xinh đẹp, tiếng nói trong suốt, bước khoan thai, [765c] hành đúng lúc, ăn uống có điều độ, thường nghĩ biết đủ, niệm không phân tán, ít ngủ nghỉ, ít ham muốn, biết đền trả.

“Sao gọi là Tỳ-kheo hiền thiện tướng mạo xinh đẹp? Tỳ-kheo kia ra, vào, lui, tới, đi, đứng thích hợp, trọn không mất tư cách. Như vậy gọi là Tỳ-kheo hiền thiện tướng mạo đoan chánh.

“Sao gọi là Tỳ-kheo tiếng nói trong suốt? Ở đây, Tỳ-kheo khéo phân biệt nghĩa lý, trọn không lẫn lộn. Như vậy gọi là Tỳ-kheo tiếng nói trong suốt.

“Sao gọi là Tỳ-kheo bước khoan thai? Ở đây, Tỳ-kheo biết đúng thời mà đi, không để mất thứ lớp; lại biết khi đáng tụng thì biết tụng; khi đáng tập thì biết tập; khi đáng im lặng thì biết im lặng; khi nên dậy thì biết dậy. Như vậy gọi là Tỳ-kheo bước khoan thai.

“Sao gọi là Tỳ-kheo hành đúng lúc? Ở đây, Tỳ-kheo khi nên đi thì đi, khi nên đứng thì đứng, tùy thời nghe pháp. Như vậy gọi là Tỳ-kheo hành đúng lúc.

“Sao gọi là Tỳ-kheo ăn uống điều độ? Ở đây, Tỳ-kheo được thức ăn dư còn lại, phân chia cho người, không tiếc những cái mình có. Như vậy gọi là Tỳ-kheo ăn uống điều độ.

“Sao gọi là Tỳ-kheo ít ngủ nghỉ? Ở đây, Tỳ-kheo vào đầu đêm tập tỉnh thức, tập ba mươi bảy phẩm đạo không để rơi rớt, hằng làm thanh tịnh ý bằng kinh hành, khi nằm, khi tỉnh thức; lại vào giữa đêm tư duy pháp sâu xa, đến lúc cuối đêm nằm nghiêng hông phải sát đất, hai chân xếp lên nhau, tư duy về tưởng ánh sáng, rồi đứng lên kinh hành mà làm thanh tịnh ý. Như vậy gọi là Tỳ-kheo ít ngủ nghỉ.

“Sao gọi là Tỳ-kheo ít ham muốn, biết đền trả ? Ở đây, Tỳ-kheo thờ phụng Tam Tôn, vâng kính sư trưởng. Như vậy gọi là Tỳ-kheo ít ham muốn, biết đền trả. Như vậy là Tỳ-kheo hiền thiện thành tựu chín pháp, các người hãy niệm tưởng phụng hành.

“Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05¹⁷²³

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Người nữ thành tựu chín pháp để trói buộc người nam. Những gì là chín? Ca, múa, kịch,¹⁷²⁴ nhạc, cười, khóc, trau chuốt nghi dung,¹⁷²⁵ huyền thuật mê hoặc,¹⁷²⁶ nhan sắc thể hình.¹⁷²⁷ Trong tất cả hình thức ấy, chỉ có xúc¹⁷²⁸ trói người chặt nhất, gấp trăm nghìn lần, không có gì để so sánh.

“Ở đây Ta thấy ý nghĩa này, xúc* trói người chặt nhất không cho ra thoát khỏi; [766a1] đó là sợi dây buộc chặt người nam vào người nữ. Cho nên, Tỳ-kheo, hãy niệm tưởng xả bỏ chín pháp này.

“Tỳ-kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06¹⁷²⁹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở Ưu-ca-la,¹⁷³⁰ trong vườn trúc,¹⁷³¹ cùng đại chúng năm trăm Tỳ-kheo.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Nay Ta sẽ nói pháp vi diệu cho các ông, phần đầu thiện, phần giữa thiện, phần cuối thiện, nghĩa lý sâu nhiệm, tu hành phạm hạnh thanh tịnh. Kinh này gọi là ‘Gốc của tất cả các pháp.’¹⁷³² Các người nên suy nghĩ kỹ.”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Thưa vâng, Thế Tôn!”

Các Tỳ-kheo vâng lời Phật dạy. Phật bảo:

“Thế nào là gốc của tất cả các pháp? Ở đây, Tỳ-kheo, người phàm phu không gặp lời dạy của Hiền thánh, cũng không gìn giữ lời dạy của Như Lai, không gần gũi thiện tri thức, không chịu nghe lời dạy của thiện tri thức. Chúng quán sát đất này mà biết như thật rằng, ‘Đây là đất; như thật là đất.’¹⁷³³ Cũng vậy, đây là nước, là lửa, là gió. Bốn thứ này hợp lại thành con người.¹⁷³⁴ Đó là sự vui thích của người ngu.¹⁷³⁵ Hoặc Trời tự biết là Trời, thích ở cõi Trời.¹⁷³⁶ Phạm thiên tự biết là Phạm thiên. Đại Phạm thiên tự biết là Đại Phạm thiên, không ai vượt qua. Trời Quang âm trở lại tự biết do trời Quang âm đến. Trời Biến tịnh tự biết là trời Biến tịnh. Trời Quả thật¹⁷³⁷ tự biết là trời Quả thật mà không lầm lẫn. Trời A-tỳ-da-đà¹⁷³⁸ tự biết là trời A-tỳ-da-đà. Trời Không xứ tự biết là trời Không xứ. Trời Thức xứ tự biết là trời Thức xứ. Trời Vô sở hữu xứ tự biết là trời Vô sở hữu xứ. Trời Phi tướng phi tướng xứ tự biết là trời Phi tướng phi tướng xứ.

“Thấy, tự biết là thấy; nghe, tự biết là nghe; muốn, tự biết là muốn; trí, tự biết là trí;¹⁷³⁹ một loại tự biết là một loại; nhiều loại tự biết là nhiều loại;¹⁷⁴⁰ thấy đầy đủ tự biết là thấy đầy đủ; Niết-bàn tự biết là Niết-bàn, ở trong đó mà tự vui thích. Vì sao vậy? Vì chẳng phải là những lời nói của người trí.¹⁷⁴¹

“Thánh đệ tử đến gặp bậc Thánh, vâng thọ pháp người, hầu hạ thiện tri thức, thường thân cận thiện tri thức,¹⁷⁴² quán sát đất, thấy đều biết rõ ràng từ đầu đến, cũng không đắm trước vào đất, [766b] không có tâm nhiễm ô. Nước, lửa, gió, cũng như vậy. Người, Trời, Phạm vương, Quang âm, Biến tịnh, Quả thật, trời A-tỳ-da-đà, Không xứ, Thức xứ, Vô sở hữu xứ, Phi tướng phi tướng xứ; thấy, nghe, nhớ, biết; một loại, nhiều loại, cho đến đối Niết-bàn cũng không đắm ở Niết-bàn, không khởi tưởng Niết-bàn. Vì sao vậy? Vì tất cả đều do khéo phân biệt khéo quán sát.

“Nếu Tỳ-kheo kia là A-la-hán lậu tận, việc cần làm đã xong, đã đặt gánh nặng xuống, đã dứt sạch nguồn gốc sinh tử, bình đẳng giải thoát.¹⁷⁴³ Vị ấy có

thể phân biệt đất, thấy không khởi tướng đấm đất. Người, Trời, Phạm vương cho đến Hữu tướng vô tướng xứ, cũng vậy; cho đến đối Niết-bàn, cũng không đấm Niết-bàn, không khởi tướng Niết-bàn. Vì sao vậy? Vì đều do đã diệt trừ dâm, nô, si mà được như vậy.

“Tỳ-kheo, nên biết, Như Lai, Chí chơn Đẳng chánh giác, đối với đất khéo hay phân biệt, cũng không đấm trước nơi đất, không khởi tướng về đất. Vì sao vậy? Vì do phá được lưới ái mà được như vậy. Nhân hữu mà có sinh, nhân sinh mà có lão, tử, thấy đều trừ hết.¹⁷⁴⁴ Cho nên Như Lai thành Vô thượng Chánh giác.”

Khi đức Phật nói những lời này, các Tỳ-kheo không lãnh thọ những lời dạy này.¹⁷⁴⁵ Vì sao? Vì do Ma Ba-tuần làm bẻ tắc tâm ý.

“Kinh này gọi là: ‘Gốc rễ của tất cả các pháp.’ Nay Ta nói đầy đủ. Những điều mà chư Phật Thế Tôn cần làm, nay Ta đã làm đầy đủ. Các người hãy nghĩ tưởng ở nơi nhàn tĩnh, dưới bóng cây, chánh ý ngời thiền, tư duy diệu nghĩa. Nay không làm, sau hối vô ích. Đây là những lời giáo giới của Ta.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở Ca-lan-đà, trong vườn trúc, thành La-duyet, cùng đại chúng năm trăm Tỳ-kheo.

Bấy giờ, trong thành La-duyet có một Tỳ-kheo mang trọng bệnh, rất khôn khổ, nằm đại tiểu tiện, không thể tự đứng dậy, cũng chẳng có Tỳ-kheo nào đến chăm sóc. Ngày đêm ông xưng danh hiệu Phật: “Sao ta không được Thế Tôn thương tưởng đến?”

Lúc ấy Như Lai bằng thiên nhĩ nghe Tỳ-kheo kia đang than oán kêu la, hướng về Như Lai. Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Ta với các người cùng đi xem xét các phòng, thăm viếng các trú xứ.”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Thưa vâng, Thế Tôn!”

Thế Tôn [766c] cùng với các Tăng Tỳ-kheo vây quanh lần lượt đi qua các phòng. Khi ấy Tỳ-kheo bệnh từ xa trong thấy Thế Tôn đến, liền từ chỗ ngồi muốn đứng dậy, mà không thể cử động được. Thế Tôn đến chỗ Tỳ-kheo, bảo rằng:

“Thôi, được rồi, Tỳ-kheo! Chớ cử động. Ta đã có chỗ ngồi dọn sẵn để ngồi.”

Lúc ấy Tỳ-sa-môn Thiên vương biết ý nghĩ của Như Lai, biến mất khỏi thế giới Dã mã, hiện đến chỗ Phật, đánh lễ sát chân rồi đứng sang một bên.

Thích Đề-hoàn Nhân biết ý nghĩ trong tâm Như Lai, liền đi đến chỗ Phật.

Phạm thiên vương cũng biết ý nghĩ trong tâm Như Lai, bèn biến mất khỏi Phạm thiên, hiện đến chỗ Phật, đánh lễ sát chân Phật, ngồi qua một bên.

Tứ thiên vương cũng biết ý nghĩ trong tâm Như Lai, đi đến chỗ Phật, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên.

Bấy giờ, Phật bảo Tỳ-kheo bệnh:

“Bệnh khổ của ngươi nay có giảm, không tăng thêm chăng?”

Tỳ-kheo thưa:

“Bệnh khổ của đệ tử có tăng chứ không giảm, rất ít có ai để nhờ cậy.”

Phật bảo Tỳ-kheo:

“Người chăm sóc bệnh hiện ở đâu? Người nào đến chăm sóc bệnh?”

Tỳ-kheo bạch Phật:

“Con mắc bệnh này, nhưng không người chăm sóc.”

Phật bảo Tỳ-kheo:

“Trước kia, khi ngươi chưa bệnh, có đến hỏi thăm hỏi người bệnh không?”

Tỳ-kheo bạch Phật:

“Con không hề đến thăm hỏi những người bệnh.”

Phật bảo Tỳ-kheo:

“Người ở không được điều ích lợi ở trong chánh pháp. Vì sao? Tất cả do không đến thăm hỏi bệnh. Nay Tỳ-kheo, người chớ lo sợ, Ta sẽ tự thân cấp dưỡng người, không để thiếu thốn. Như Ta nay, trên trời và giữa người, đi một mình không bạn lúa, nhưng vẫn có thể chăm sóc tất cả bệnh nhơn; cứu giúp những ai không có người cứu giúp; làm con mắt cho những ai mù tối; cứu chữa những ai tật bệnh.”

Rồi Thế Tôn tự mình dọn các thứ bất tịnh, lại trải tọa cụ cho. Lúc ấy Tỳ-sa-môn Thiên vương cùng Thích Đề-hoàn Nhân bạch Phật:

“Chúng con sẽ tự mình chăm sóc Tỳ-kheo bệnh này. Như Lai chớ lại nhọc sức.”

Phật bảo chư Thiên:

“Các Ông, thôi đi được rồi, Như Lai sẽ tự biết thời. Như Ta nhớ lại, thừa xưa khi chưa thành Phật đạo, đang tu hạnh Bồ-tát, đã từng xả bỏ mạng căn cho một con chim bồ câu, hướng chi ngày nay đã thành Phật đạo mà bỏ Tỳ-kheo này sao? Quyết không có việc này. Lại nữa, trước kia Thích Đề-hoàn Nhân không chăm sóc Tỳ-kheo bệnh này; Tỳ-sa-môn Thiên vương, Chủ hộ thế, cũng không chăm [767a1] sóc.”

Khi ấy, Thích Đề-hoàn Nhân cùng Tỳ-sa-môn Thiên vương đều im lặng không đáp.

Bấy giờ, Như Lai tự tay cầm chổi quét dọn đất dơ, rồi trải bày tọa cụ, lại giặt giũ ba pháp y cho ông, nâng đỡ tỳ-kheo bệnh cho ngồi vào trong nước sạch mà tắm gội. Chư Thiên ở trên dùng nước thơm rưới xuống.

Thê tôn sau khi đã tắm gội cho Tỳ-kheo rồi, diu ngòi lại lên giường, tự tay trao thức ăn. Khi Thế Tôn thấy Tỳ-kheo ăn xong, bèn rửa bát và bảo Tỳ-kheo kia:

“Nay người nên xả bệnh ba đời. Vì sao? Tỳ-kheo, nên biết, sinh có sự nguy khốn là ở trong bào thai. Sinh thì có già. Phàm người già, hình suy khí cạn. Nhân già có bệnh. Phàm người bệnh, ngòi nằm rên rỉ, bốn trăm lẻ bốn thứ bệnh đều đến cùng lúc. Nhân bệnh có chết. Phàm người chết, thân và xác

phân ly, nhắm theo đường lành dữ. Nếu ai tội nhiều sẽ vào địa ngục, núi đao rừng kiếm, xe lửa, lò than, ăn uống đồng sôi. Hoặc làm súc sanh, bị người sai sử, ăn toàn rom cỏ, chịu khổ vô cùng. Lại ở trong vô số kiếp không thể tính đếm làm thân ngựa quý, thân dài mười do tuần, cổ nhỏ như cây kim, lại bị nước đồng sôi rót vào miệng. Trải qua vô số kiếp, mới được làm thân người, lại bị đánh đập, tra khảo, không thể kể hết. Lại được sinh lên trời ở trong vô số kiếp, cũng trải qua ân ái, hội họp, lại gặp ân ái biệt ly, tham dục không chán đủ. Khi được đạo Hiền thánh, bây giờ mới lìa khổ.

“Có chín hạng người lìa được khổ hoạn. Những gì là chín? Hướng A-la-hán, đắc A-la-hán; hướng A-na-hàm, đắc A-na-hàm; hướng Tu-đà-hàm, đắc Tu-đà-hàm; hướng Tu-đà-hoàn, đắc Tu-đà-hoàn và, người chứng tánh¹⁷⁴⁶ là chín.

“Này Tỳ-kheo, Như Lai xuất hiện thế gian được nói là rất khó gặp, thân người khó được, sinh nhằm trung bộ cũng khó được, gỡ gỡ thiện tri thức cũng vậy. Nghe pháp được giảng thuyết cũng rất khó. Pháp pháp tương sinh, thật lâu mới có một lần.

“Tỳ-kheo nên biết, nay Như Lai xuất hiện ở thế gian, người được nghe chánh pháp, các căn không thiếu để có thể nghe chánh pháp kia, mà nay không ân cần, sau này hối không kịp. Đây là những lời giáo giới của Ta.”

Bây giờ, Tỳ-kheo bệnh kia sau khi nghe Như Lai dạy, được nhìn rõ tôn nhan, liền ngay trên chỗ ngồi mà đạt được [767b] ba minh, dứt sạch các lậu, tâm giải thoát.¹⁷⁴⁷ Phật bảo Tỳ-kheo:

“Người đã hiểu rõ nguồn gốc của bệnh rồi chưa?”

Tỳ-kheo bạch Phật:

“Con đã hiểu rõ căn nguyên bệnh. Xa lìa sinh, già, bệnh, chết này đều là nhờ thân lực của Như Lai gia bị, nhờ bốn vô lượng tâm bao trùm khắp tất cả, không lường, không giới hạn, không thể kể hết. Thân, khẩu, ý trong sạch.”

Đức Thế Tôn sau khi thuyết pháp đầy đủ rồi, liền từ chỗ ngồi đứng dậy mà đi. Bây giờ Thế Tôn bảo Tôn giả A-nan:

“Người hãy đánh kiền chùy, gọi các Tỳ-kheo có mặt tại thành La-duyệt tập trung tất cả tại giảng đường Phổ hội.”

A-nan vâng lời Phật dạy, họp các Tỳ-kheo tại giảng đường Phổ hội, rồi đến trước Phật bạch rằng:

“Các Tỳ-kheo đã họp. Cúi xin Thế Tôn biết thời.”

Thế Tôn đi đến chỗ giảng đường, ngồi lên chỗ đã dọn sẵn. Bấy giờ Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Các người xuất gia học đạo vì sợ quốc vương, giặc cướp chẳng? Hay là, Tỳ-kheo, do bởi tín tâm kiên cố mà tu phạm hạnh vô thượng, muốn được xả ly sinh, già, bệnh, chết, ưu bi, khổ não, và cũng muốn dứt lìa mười hai sự ôi keo^{1748?}”

Các Tỳ-kheo thưa:

“Thật như vậy, Thế Tôn.”

Phật bảo các Tỳ-kheo:

“Vì mục đích mà các người xuất gia học đạo, cùng một Thầy, hòa một như nước với sữa, nhưng lại không chăm sóc lẫn nhau. Từ nay về sau hãy chăm sóc lẫn nhau. Nếu Tỳ-kheo bệnh nào không có đệ tử, trong chúng hãy cử người theo thứ tự chăm sóc người bệnh. Vì sao? Ngoài đây ra, Ta không thấy nơi nào mà sự bố thí có phước hơn chăm sóc người bệnh. Chăm sóc người bệnh cũng như chăm sóc Ta không khác vậy.”

Rồi Thế Tôn bèn nói kệ này:

Nếu có cúng dường Ta,

Cùng chư Phật quá khứ;

Phước đức thí cho Ta,

Như nuôi bệnh không khác.

Thế Tôn sau khi dạy những lời này xong, bảo A-nan:

“Từ nay về sau, các Tỳ-kheo hãy nên chăm sóc lẫn nhau. Nếu có Tỳ-kheo nào biết mà không làm sẽ căn cứ vào pháp luật mà xử trị. Đây là những lời giáo giới của Ta.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08¹⁷⁴⁹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bấy giờ, Thế Tôn bảo các Tỳ-kheo:

“Có chín hạng người đáng kính, đáng quý, cúng dường họ thì được phước. Những gì là chín? Hương [767c] A-la-hán, đấ A-la-hán; hương A-na-hàm, đấ A-na-hàm; hương Tu-đà-hàm, đấ Tu-đà-hàm; hương Tu-đà-hoàn, đấ Tu-đà-hoàn và người hương chủng tánh¹⁷⁵⁰ là thứ chín.

“Này các Tỳ-kheo, đó gọi là chín hạng người mà ai cúng dường đến sẽ được phước, trọn không mảy may giảm thiểu.”

Các Tỳ-kheo sau khi nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở Ca-lan-đà, trong vườn trúc, thành La-duyet, cùng đại chúng năm trăm Tỳ-kheo.

Bấy giờ, Vương tử Vũ-hô¹⁷⁵¹ đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, ngồi qua một bên. Lúc ấy Vương tử Vũ-hô bạch Thế Tôn:

“Con từng nghe, Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc¹⁷⁵² cùng bà-la-môn Lô-ca-diên¹⁷⁵³ luận biện với nhau, nhưng Tỳ-kheo này không trả lời được. Con cũng từng nghe, trong chúng đệ tử Như Lai, người có các căn ám độn, không có tuệ sáng, không ai hơn Tỳ-kheo này.

“Trong hàng Ưu-bà-tắc Như Lai ở tại gia, người Cù-đàm họ Thích trong thành Ca-tỳ-la-vệ có các căn ám độn, tình ý bế tắc.”

Phật bảo Vương tử:

“Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc có sức thần túc, được pháp thượng nhơn, không học tập theo lối đàm luận của thế gian. Hơn nữa, Vương tử nên biết, Tỳ-kheo này có được diệu nghĩa.”

Vương tử Vũ-hô bạch Thế Tôn:

“Tuy Phật có nói như vậy, nhưng trong ý con vẫn có suy nghĩ này: ‘Sao có thần lực lớn mà không thể biện luận với ngoại đạo dị học?’ Nay con thỉnh Phật cùng Tăng Tỳ-kheo, chỉ trừ một người Chu-lợi-bàn-đặc.”

Thế Tôn im lặng nhận lời thỉnh. Sau khi thấy Thế Tôn đã nhận lời thỉnh rồi, Vương tử liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Thế Tôn, nhiễu quanh ba vòng rồi lui đi. Liên đêm đó, ông sửa soạn các thứ đồ ăn thức uống ngon ngọt, trái tọạ cụ tốt. Sau đó, đến trình đã đúng giờ.

Bấy giờ, Thế Tôn đưa bát cho Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc giữ ở lại sau, rồi dẫn các Tỳ-kheo vây quanh trước sau vào thành La-duyet, đến chỗ Vương tử kia, mọi người theo thứ lớp mà ngồi. Bấy giờ, Vương tử bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Như Lai trao bát cho con. Con sẽ tự tay dâng thức ăn cho Như Lai.”

Phật bảo Vương tử:

“Bát ở chỗ Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc, không mang đến đây.”

Vương tử bạch Phật:

“Cúi xin Thế [768a1] tôn sai một Tỳ-kheo đến lấy bát lại.”

Phật bảo Vương tử:

“ Ông hãy tự mình đến đó lấy bát của Như Lai mang lại đây.”

Bấy giờ Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc hóa làm năm trăm cây hoa. Dưới mỗi cây đều có Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc ngồi. Vương tử sau khi nghe Phật dạy bèn đi lấy bát. Từ xa nhìn thấy dưới năm trăm cây đều có Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc đang ngồi thiền, buộc niệm ở trước không bị phân tán, ở dưới bóng cây. Thấy vậy, ông suy nghĩ: ‘Người nào là Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc?’ Rồi Vương tử Vũ-hô trở lại chỗ Thế Tôn, bạch Phật:

“Con đến trong vườn kia, thấy toàn là Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc, không biết người nào là Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc.”

Phật bảo Vương tử:

“Ông hãy quay trở lại khu vườn, đứng chính giữa mà búng ngón tay, nói như vậy: Vị nào thật sự là Tỳ-kheo Châu-lợi-bàn-trà, xin rời chỗ ngồi đứng dậy.”

Vương tử Vũ-hô vâng lời dạy, trở lại khu vườn, đứng ở giữa vườn mà nói như vậy: ‘Vị nào thật sự là Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc, xin ngài liền từ chỗ ngồi đứng lên.’ Vương tử nói lời này xong, tức thì năm trăm Tỳ-kheo biến hóa kia tự nhiên biến mất, chỉ còn lại một Tỳ-kheo Châu-lợi-bàn-trà.”

Vương tử Vũ-hô cùng Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc đến chỗ Thế Tôn, đánh lễ sát chân, đứng qua một bên. Bấy giờ Vương tử Vũ-hô bạch Phật:

“Cúi xin Thế Tôn, con nay xin sám hối, tự trách mình không tin những lời dạy của Như Lai. Tỳ-kheo này thật có thần túc, có oai lực lớn.”

Phật bảo Vương tử:

“Ta nhận lời Ông sám hối. Những gì Như Lai nói, không có hai lời. Lại nữa, thế gian này có chín hạng người qua lại. Thế nào là chín? Một, đoán biết ý nghĩ của người; hai, nghe rồi mới biết; ba, xem tướng sau đó mới biết; bốn, quán sát nghĩa lý sau đó mới biết; năm, biết vị ném¹⁷⁵⁴ sau đó mới biết; sáu, biết nghĩa biết vị ném¹⁷⁵⁵ sau đó mới biết; bảy, không biết nghĩa không biết vị*; tám học ở sức thần túc tư duy;¹⁷⁵⁶ chín, nghĩa được nhận rất ít. Vương tử, đó là chín hạng người xuất hiện thế gian. Như vậy, Vương tử người xem tướng kia, trong tám hạng người, là tốt bậc nhất, không ai hơn được.

“Nay Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc chỉ tập thần túc, chứ không học pháp khác. Tỳ-kheo này thường dùng thần túc thuyết pháp cho người.

“Ở đây tỳ-kheo A-nan của Ta xem tướng [768b] mà đoán biết ý nghĩ của người, biết Như Lai cần cái này, không cần cái này; cũng biết Như Lai sẽ nói việc này, bảo xa lìa việc này. Tất cả đều biết rõ ràng. Như nay, không có ai vượt lên trên Tỳ-kheo A-nan về việc xem rộng các nghĩa kinh không đâu không khắp .

“Lại nữa, Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc này có thể hóa một thân thành nhiều thân, rồi hiệp trở lại thành một. Tỳ-kheo này ngày sau sẽ diệt độ ở giữa hư

không. Ta không thấy người nào khác diệt độ như Tỳ-kheo A-nan và Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc này.”

Bấy giờ, Phật lại bảo các Tỳ-kheo:

“Tỳ-kheo đệ nhất trong hàng Thanh văn của Ta, biến hóa thân hình cò thể lớn hay nhỏ, không có ai để sánh như Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc.”

Bấy giờ, Vương tử Vũ-hô tự tay châm đồ ăn thức uống cúng dường chúng Tăng. Rửa bát xong, ông lấy ghế nhỏ ngồi trước Như Lai, chấp tay bạch Thế Tôn:

“Cúi xin Thế Tôn cho phép Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc thường đến nhà con. Tùy theo chỗ cần dùng như y phục, các đồ linh tinh khác của Sa-môn, thầy đều nhận tại nhà con. Con sẽ cung cấp những thứ cần dùng suốt đời.”

Phật bảo Vương tử:

“Vương tử, Ông hướng về Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc sám hối, tự mình thừa thính. Vì sao? Người không trí mà muốn phân biệt người có trí; trường hợp này khó gặp. Nói rằng người trí có thể phân biệt người trí, lý này có thể có.”

Bấy giờ Vương tử Vũ-hô tức thì hướng về Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc lễ và tự xưng danh tánh, cầu sám hối:

“Tỳ-kheo đại thần túc, con đã sinh ý khinh mạn! Từ nay về sau không dám tái phạm. Cúi xin ngài nhận sự sám hối. Con không dám tái phạm.”

Tỳ-kheo Chu-lợi-bàn-đặc đáp:

“Tôi nhận Ông hối lỗi. Sau chớ tái phạm, cũng chớ hủy báng Hiền thánh nữa. Vương tử, nên biết, chúng sanh nào hủy báng Thánh Nhơn tất sẽ bị đọa vào ba đường ác, sinh vào trong địa ngục. Vương tử hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ Phật nói pháp vi diệu cho Vương tử Vũ-hô, khuyến khích khiến hoan hỷ, rồi ngay trên chỗ ngồi diễn nói chú nguyện này:

Tề tự: lữ trên hết;

Kinh sách: tụng trên hết;

Cõi người: vua là tôn;
Các sông: biển đứng đầu;
Các sao: trăng sáng nhất;
Ánh sáng: mặt trời nhất;
[768c]Trên dưới cùng bốn phương,
Những vật có hình dáng,
Trời cùng người thế gian:
Phật là đáng tối tôn.
Ai muốn cầu phước kia
Cúng dường Phật chánh giác.¹⁷⁵⁷

Thế Tôn sau khi nói bài kệ này xong, rời chỗ ngồi đứng dậy. Bảy giờ, Vương tử Vũ-hô nghe những gì Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ.

Bảy giờ, A-nan bạch Thế Tôn:

“Nói thiện tri thức, đó là một nửa của người phạm hạnh,¹⁷⁵⁸ hướng dẫn đường lành đến vô vi.”

Phật bảo A-nan:

“Chớ nói vậy, rằng thiện tri thức, đó là một nửa của người phạm hạnh. Vì sao? Thiện tri thức là toàn bộ của người phạm hạnh, cùng giúp đỡ, trông coi, hướng dẫn nhau theo con đường lành. Ta cũng do thiện tri thức mà thành Vô thượng Chánh chơn Đẳng chánh giác. Do thành đạo quả, độ thoát chúng

sanh không thể kể hết, thầy đều thoát sinh, lão, bệnh, tử. Do phương tiện này mà biết, thiện tri thức là toàn bộ của người phạm hạnh.

“Lại nữa, A-nan, nếu người thiện nam kẻ tín nữ thân cận thiện tri thức thì tín căn sẽ được tăng thêm, các phẩm đức văn, thí, huệ thầy đều đầy đủ. Giống như trăng đang lúc tròn đầy, ánh sáng càng tăng dần gấp bội hơn trước. Đây cũng như vậy, nếu có người thiện nam, kẻ tín nữ nào gần gũi thiện tri thức thì tín, văn, thí, huệ thầy đều tăng thêm. Do phương tiện này mà biết thiện tri thức là toàn bộ của người phạm hạnh. Nếu ngày xưa Ta không thân cận thiện tri thức, chắc chắn không gặp Phật Đăng Quang để được thọ ký. Vì thân cận thiện tri thức nên Ta được gặp Phật Đề-hòa-kiệt-la¹⁷⁵⁹ thọ ký. Do phương tiện này mà biết thiện tri thức là toàn bộ của người phạm hạnh.

“ A-nan, hiện tại nếu thế gian không có thiện tri thức sẽ không có trật tự của tôn ti; cha mẹ, sư trưởng, anh em, tông thân, tất sẽ cùng loài với heo, chó không khác, tạo các duyên ác, gieo tội duyên địa ngục. Nhờ thiện tri thức mà phân biệt có cha mẹ, sư trưởng, anh em, tông thân.”

Rồi Thế Tôn liền nói kệ này:

Thiện hữu, phi ác hữu,

Thân pháp, không vi ăn¹⁷⁶⁰,

[769a] Dẫn dắt lên đường lành.

Phật nói, thân đó nhất.

“Cho nên, A-nan, chớ nói rằng thiện tri thức là một nửa phạm hạnh.”

Bấy giờ, A-nan sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 11¹⁷⁶¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong núi Kỳ-xà-quật, thành La-duyệt, cùng với đại chúng năm trăm Tỳ-kheo.

Lúc ấy, Thích Đề-hoàn Nhân biến mất khỏi trời Tam thập tam, hiện đến chỗ Phật, đánh lễ sát chân, rồi đứng qua một bên, bạch Phật:

“Trời cùng con người có niệm tưởng gì? Ý cầu mong những gì?”

Phật bảo:

“Thế gian trôi nổi, tánh chất không đồng, định hướng khác biệt, niệm tưởng chẳng phải một. Thiên Đế nên biết, vô số a-tăng-kỳ kiếp xưa kia, Ta cũng sinh ý nghĩ này: Loài trời và chúng sanh, ý thú hướng về đâu? Ước nguyện điều gì? Từ kiếp đó đến nay, Ta không thấy tâm của một ai giống nhau. Thích Đề-hoàn Nhân nên biết, chúng sanh thế gian khởi tưởng điên đảo: vô thường chấp tưởng thường, không phải lạc cho là tưởng lạc, không ngã chấp có tưởng ngã, không phải tịnh chấp có tưởng tịnh, đường chánh khởi tưởng đường tà, ác khởi tưởng phước, phước khởi tưởng ác. Do phương tiện này nên biết, căn tánh của các loài chúng sanh thật khó lường, tánh hạnh chúng khác biệt nhau. Nếu tất cả chúng sanh đều cùng một tưởng, không có nhiều tưởng, thì không thể nhận biết có chín chỗ cư trú của chúng sanh¹⁷⁶², cũng khó phân biệt được chín nơi cư trú của chúng sanh này; chỗ thần thức y tựa cũng lại khó rõ, cũng không biết có tám địa ngục lớn, cũng khó biết nơi hướng đến của súc sanh, không phân biệt có sự khổ của địa ngục, không biết có sự hào quý của bốn dòng họ, không biết con đường dẫn đến chỗ A-tu-la, cũng lại không biết có trời Tam thập tam. Giả sử tất cả đều cùng một tâm, sẽ như trời Quang âm. Vì chúng sanh có nhiều loại thân khác nhau, nhiều tưởng niệm cũng khác nhau, cho nên biết có chín nơi cư trú của chúng sanh, chín nơi thần thức y tựa; biết có tám địa ngục lớn, ba đường ác, cho đến trời Tam thập tam. Do phương tiện này mà biết tánh của các loài chúng sanh không đồng, những điều chúng làm đều khác.”

Lúc ấy, Thích Đề-hoàn Nhân bạch Thế Tôn:

“Kỳ diệu thay, những điều Như Lai đã nói! Tánh và hành của chúng sanh không đồng, tưởng niệm mỗi khác. Vì hành vi của chúng sanh kia [769b] không đồng, nên đưa đến xanh, vàng, trắng, đen,¹⁷⁶³ cao thấp không đều.

“Bạch Thế Tôn, chư thiên bận rộn nhiều việc, con muốn quay trở về trời.”

Phật bảo Thích Đề-hoàn Nhân:

“Nên biết đúng thời.”

Lúc ấy Thích Đề-hoàn Nhân liền từ chỗ ngồi đứng dậy, đánh lễ sát chân Phật, rồi lui đi.

Thích Đề-hoàn Nhân sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt

Chín cư, thân, không tước

Trói buộc, căn bản pháp,

Bệnh, cúng dường, Bàn-đặc

Phạm hạnh, tướng đa dạng.¹⁷⁶⁴

---o0o---

45. PHẨM MÃ VƯƠNG

KINH SỐ 01¹⁷⁶⁵

Nghe như vậy:

Một thời Phật trú tại Ca-lan-đà, Trúc viên, thành La-duyệt, cùng chúng 500 đại Tỳ kheo. Lúc bấy giờ trong thành ấy có một người Bà-la-môn tên là Ma-hê-đề-lợi, rất thông suốt các kinh thư, kỹ thuật của ngoại đạo. Thiên văn, địa lý, không thứ gì là không thành thạo. Những gì là pháp tắc ứng đối trong đời, ông thấy đều thông suốt. Bà-la-môn này có một người con gái tên là Ý Ái, cực kỳ thông minh, nhan sắc xinh đẹp hiếm có trên đời.

Bấy giờ, người Bà-la-môn này suy nghĩ như vậy: “Trong kinh điển Bà-la-môn có nói rằng, có hai con người xuất hiện ở đời, rất là khó gặp. Hai con người ấy là ai? Đó là, Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác, và Chuyển luân Thánh vương. Khi Chuyển luân Thánh vương xuất hiện ở đời, bấy giờ bảy bảo vật tự nhiên hưởng ứng. Ta nay có nữ bảo này, nhan sắc xinh đẹp lạ lùng; là bậc nhất trong các ngọc nữ. Nhưng nay không có Chuyển luân Thánh vương. Ta nghe nói con trai của Chân Tịnh Vương tên là Tất-đạt có ba mươi hai tướng tốt của bậc Đại nhân và tám mươi vẻ đẹp, đã xuất gia học đạo. Nếu người ấy sống tại gia chắc chắn sẽ là Chuyển luân Thánh vương.

Nếu xuất gia học đạo, chắc chắn thành Phật. Nay ta hãy đem con gái này đến cho Sa-môn ấy.”

Rồi người Bà-la-môn dẫn cô gái đến chỗ Thế Tôn. Trước mặt Thế Tôn, [769c] ông thưa rằng:

“Mong Sa-môn hãy nhận Ngọc nữ này.”

Bấy giờ Phật bảo người Bà-la-môn:

“Thôi, thôi, Phạm chí! Ta không cần đến con người dính trước dục vọng này.”

Người Bà-la-môn ba lần thưa với Phật:

“Hãy nhận Ngọc nữ này. So sánh cả thế gian, không ai bằng đứa con gái này.”

Phật bảo Bà-la-môn:

“Ta đã thọ nhận ý của ông. Nhưng Ta đã xả bỏ gia đình, không còn quen thói dục vọng nữa.”

Khi ấy có một vị Tỳ kheo Trưởng lão đứng sau Như Lai, đang cầm quạt quạt Phật. Trước lão này liền bạch Như Lai:

“Thế Tôn! Cúi mong Như Lai thọ nhận cô gái này. Nếu Như Lai không cần đến, hãy cho con để sai khiến.”

Thế Tôn bèn bảo Trưởng lão này:

“Người thật là ngu hoặc, mới dám trước mặt Như Lai phun ra lời nói xấu xa ấy. Sao người lại để cho tâm ý bị buộc chặt vào cô gái này? Phạm là nữ nhân, đều có chín pháp ác. Chín pháp đó là gì? Một, người nữ vốn xú uế, bất tịnh. Hai người nữ hay ác khẩu. Ba, người nữ không biết trả ơn. Bốn, người nữ hay ganh tị. Năm, người nữ hay keo kiệt. Sáu, người nữ hay ưa đi chơi. Bảy, người nữ có nhiều sân hận. Tám, người nữ nói dối nhiều. Chín, người nữ hay nói lời thiếu suy nghĩ.

“Này các Tỳ kheo người nữ có chín pháp là các hành xấu xa như vậy.”

Rồi đức Thế Tôn nói bài kệ này:

Thường vui cười, khóc lóc;

Vẻ thân mà không thân.

Hãy tìm phương tiện khác.

Các người chớ loạn niệm.

Tỳ kheo Trưởng lão bạch Phật:

“Mặc dù người nữ có chín pháp xấu xa ấy; nhưng ở đây con quán sát cô gái này, không thấy có tỳ vết gì.”

Phật bảo Tỳ kheo:

“Người, kẻ ngu si này, không tin điều được nói bởi chính thần khẩu của Như Lai sao? Nay Ta sẽ nói cho người biết:

“Trong quá khứ lâu xa, trong thành Ba-la-nại có một người lái buôn tên là Phổ Phú. Ông dẫn năm trăm khách buôn đi vào biển tìm châu báu. Thế nhưng bên cạnh biển lớn kia có nơi vốn là trú xứ của La-sát hay ăn thịt người.

“Khi ấy trong biển nổi gió, thổi thuyền của họ đến bộ La-sát kia. Các La-sát thấy bọn khách buôn đến thì vui mừng khôn kể. Chúng ẩn hình La-sát, biến thành người nữ, xinh đẹp không không thể sánh, rồi nói với các khách buôn: ‘Chào mừng các bạn đến đây. Bến bảo vật vật này không khác gì Thiên cung kia, có nhiều trân bảo đến hằng nghìn trăm loại; có đủ các thứ đồ ăn thức uống; lại có các cô gái xinh đẹp, [770a] thấy đều không chông. Các bạn hãy ở đây vui thú với chúng tôi.’”

“Tỳ kheo, nên biết, trong bọn khách buôn kia những kẻ ngu hoặc khi thấy các cô gái liền móng tâm say đắm. Thương chủ Phổ Phú liền suy nghĩ như vậy, ‘Trong biển lớn này là chỗ ở của loài phi nhân, làm sao có các cô gái này ở đó? Đấy nhất định là La-sát, không nghi ngờ gì nữa.’ Rồi vị thương chủ bảo cô gái ấy, ‘Thôi đủ rồi, các cô em! Chúng tôi không tham nữ sắc.’”

“Thời bấy giờ vào các ngày thứ tám, thứ mười bốn và mười lăm mỗi nửa tháng, Mã vương bay vòng trong hư không nói lời răn dạy này: ‘Ai muốn vượt qua hiểm nạn của biển lớn, ta sẽ chở qua.’ Trong khi ấy vị thương chủ kia leo lên cây cao trong thấy Mã vương ở đằng xa, nghe tiếng dội của âm

thanh, hoan hỷ phần khởi khôn xiết. Ông đi đến chỗ Mã vương, nói rằng, ‘Chúng tôi gồm có năm trăm khách buôn bị gió thổi đến chỗ cực kỳ hiểm nạn này. Chúng tôi muốn vượt qua biển. Xin ngài giúp vượt qua.’ Mã vương bảo các khách buôn, ‘Các ông hãy lại hết đây. Tôi sẽ mang các ông đến bờ biển.’ Thương chủ Phở Phú bèn bảo các khách buôn, ‘Mã vương đang ở gần đây. Vúng ta tất cả hãy đến chỗ đó để cùng vượt qua hiểm nạn của biển.’ Bọn khách buôn nói, ‘Thôi, thôi, ông Chủ. Chúng ta tốt hơn nên ở lại đây mà cùng hưởng vui thú. Sở dĩ ở tại Diêm-phù đề phải cần lao khổ nhọc nên chúng ta đi tìm chỗ sung sướng. Chốn này có đủ bảo vật trân kỳ, cùng ngọc nữ xinh đẹp. Nên ở lại đây mà hưởng thụ năm thứ dục lạc. Những ngày tiếp theo, chúng ta thu thập tài bảo hàng hóa dân rồi sẽ cùng nhau vượt qua hiểm nạn này.’ Vị đại thương chủ nói với mọi người, ‘Thôi đủ rồi, các người ngu si. Ở đây không có nữ nhân đâu. Trong biển cả làm gì có chỗ ở của loài người.’ Bọn khách buôn nói, ‘Hãy thôi đi, ông Chủ. Chúng tôi không thể bỏ chỗ này mà đi được.’

“Bấy giờ Thương chủ Phở Phú bèn nói bài kệ rằng:

Chúng ta gặp chốn hiểm

Chớ tưởng là nam hay nữ

Đó là bọn La-sát

Sẽ ăn dần chúng ta.

“ – Nếu các bạn không đi theo tôi, các bạn hãy bảo bọc lấy nhau. Nếu tôi có điều gì xúc phạm do bởi thân, miệng, ý, mong các bạn bỏ qua cho, chớ để trong lòng.’ Các khách buôn khi ấy cũng nói bài kệ để chia tay:

Chúng tôi gởi lời thăm

Bà con tại Diêm-phù.

[770b] Nay vui thú chốn này

Chưa rõ ngày về quê.

“Vị thương chủ đáp lại bằng bài kệ:

Các bạn đang lâm nạn;

Mê hoặc, không chịu về.

Như vậy, không bao lâu,

Bị quý ăn thịt hết.

“Nói kệ xong, ông bỏ đi. Đến chỗ Mã vương, ông cúi đầu lạy dưới chân, rồi cuội đi. Bọn người kia sau khi từ xa thấy thương chủ đã cuội Mã vương đi rồi, trong số đó hoặc có người kêu réo, hoặc có người lớn tiếng hờn trách, trong khi ấy. Chúa tể đại La-la-sát nói với các La-sát bằng bài kệ này:

Đã rơi miệng sư tử,

Thoát ra thật quá khó.

Hướng gì vào bãi ta,

Muốn ra, thật quá khó.

“Bấy giờ, Chúa tể La-sát hóa làm một người con gái cực kỳ xinh đẹp, lấy hai tay chỉ vào bụng mà nói, ‘Nếu ta chẳng ăn thịt người thì ta rốt lại không làm La-sát.’

“Trong lúc đó, Mã vương chở thương chủ vượt qua bờ biển bên kia; năm trăm khách buôn còn lại thấy đều bị khốn hết.

“Lúc bấy giờ Vua Phạm-ma-đạt đang cai trị nhân dân trong thành Ba-la-nại. Khi ấy có La-sát đuổi theo sau vị đại thương chủ, nó rằng, ‘Chao ôi, ta mất chồng rồi.’

“Khi thương chủ về đến nhà, La-sát hóa hình ảm một bé trai, đi đến trước vua Phạm-ma-đạt tâu rằng, ‘Thế gian có điều hết sức tai quái, xin hãy trừ diệt cho sạch.’ Vua hỏi, ‘Thế gian có điều tai quái gì mà phải diệt cho sạch?’ La-sát tâu, ‘Tôi bị chồng bỏ, mà chẳng có lỗi gì với chồng cả.’ Phạm-ma-đạt thấy cô gái này cực kỳ xinh đẹp lạ thường, liền nổi tâm niệm say đắm. Ông bảo người nữ, ‘Chồng của Cô là người không có nghĩa nên mới bỏ Cô mà đi.’ Rồi Phạm-ma-đạt khiến người đi gọi người chồng đến, hỏi rằng, ‘Có thật người bỏ người vợ xinh đẹp này không?’ Thương chủ đáp, ‘Đó là La-sát chứ không phải người nữ.’ Nữ La-sát lại tâu vua, ‘Người này không có đạo nghĩa làm chồng. Nay đã bỏ tôi, lại mắng chửi tôi là La-sát.’ Vua hỏi, ‘Nếu

ngươi thật sự không cần dùng, ta sẽ thu nhận.’ Thương chủ tâu, ‘Nó là La-sát. Tùy Thánh ý của Vua.’

“Bấy giờ Phạm-ma-đạt liền mang cô gái này để trong thâm cung, thỉnh thoảng tiếp nạp, không để cho giận hờn. Sau đó, [770c] phi nhân La-sát bắt vua mà ăn thịt, chỉ chừa lại xương, rồi bỏ đi.

“Tỳ kheo, chớ nghĩ là ai khác lạ. Thương chủ lúc đó là Tỳ kheo Xá-lợi-phất bây giờ. La-sát lúc đó nay là Tỳ kheo Trưởng lão vậy. Mã Vương lúc nay chính là Ta. Năm trăm khách buôn lúc bấy giờ nay là năm trăm Tỳ kheo. Bằng phương tiện này mà biết rằng, dục là vọng tưởng bất tịnh. Vậy mà ông còn khởi lên ý tưởng say đắm sao?”

Bấy giờ ò y kheo ấy liền lễ dưới chân Phật, bạch Phật rằng:

“Thế Tôn, cúi xin nhận sự sám hối và tha thứ lỗi lầm nghiêm trọng này của con. Từ nay trở đi, con không còn dám tái phạm.”

Tỳ kheo này sau khi nhận lời răn dạy của Như Lai bèn một mình ở tại chỗ nhàn tĩnh khắc kỷ tu tập. Sở dĩ thiện nam tử siêng năng tu hành là muốn đạt được Phạm hạnh vô thượng. Bấy giờ Tỳ kheo ấy thành A-la-hán.

Bấy giờ, các Tỳ kheo sau khi những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02¹⁷⁶⁶

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại Thích-kiều,¹⁷⁶⁷ trong vườn trái cây Âm-bà-lê quả,¹⁷⁶⁸ cùng với chúng đại Tỳ kheo 500 vị.

Bấy giờ Tôn giả Xá-lợi-phất, Tôn giả Mục-kiền-liên, sau khi tọa hạ ở đó, dẫn 500 Tỳ kheo đi du hóa trong nhân gian; lần hồi đi đến trong một ngôi làng của Thích-kiều.*

Khi ấy các Tỳ kheo mới đến và các Tỳ kheo đã trú ở đó cùng bàn luận, cùng thăm hỏi nhau, cao giọng lớn tiếng. Thế Tôn nghe các ò y kheo cao giọng lớn tiếng, bèn hỏi A-nan:

“Trong khu vườn này, tiếng của ai mà vang lớn thế? Giống như tiếng cây, đá gãy, vỡ.”

A-nan bạch Phật:

“Nay Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên dẫn 500 Tỳ kheo đến đây. Các Tỳ kheo mới đến và các Tỳ kheo cũ ở đây chào hỏi nhau nên có tiếng ồn ấy.”

Phật bảo A-nan:

“Ông hãy đuổi Tỳ kheo Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên đi chỗ khác ngay. Chớ có trú ở đó.”

A-nan vâng lời Phật dạy, đi đến chỗ Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên, bảo họ rằng:

“Thế Tôn có dạy, các Thầy hãy mau rời khỏi đây; chớ có trú nơi này.”

Xá-lợi-phất đáp:

“Thưa vâng! Kính vâng lời dạy.”

Rồi Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên tức thì rời khỏi khu vườn ấy, dẫn 500 Tỳ kheo bước lên đường mà đi.

Lúc bấy giờ những người họ Thích nghe Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên bị Phật đuổi, liền đi đến chỗ Tỳ kheo Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên [771a], cúi đầu lạy dưới chân, và bạch Xá-lợi-phất rằng:

“Các Hiền giả, nay muốn đi đâu?”

Xá-lợi-phất đáp:

“Chúng tôi bị Như Lai đuổi, đang đi tìm chỗ an nghỉ.”

Những người họ Thích bạch Xá-lợi-phất:

“Thưa các Hiền giả, các ngài hãy chờ đây một lát. Chúng tôi sẽ đến sám hối với Như Lai.”

Rồi những người họ Thích đi đến chỗ đức Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân Phật, rồi bạch Phật rằng:

“Cúi xin Thế Tôn tha thứ lỗi lầm cho các Tỳ kheo ở xa đến. Cúi xin Thế Tôn tùy thời thích hợp răn dạy những vị mới học đạo trong các Tỳ kheo từ xa đến ấy. Những người mới vào trong Chánh pháp chưa được nhìn thấy Tôn nhan dễ sinh tâm biến đổi thoái thất. Giống như chồi non mà không được tưới nhuần thì không thể phát triển. Các Tỳ kheo này cũng vậy. Họ chưa được nhìn thấy Như Lai mà phải bỏ đi, e rằng tâm sẽ bị biến đổi thoái thất.”

Khi ấy Phạm thiên vương biết được những điều suy nghĩ trong tâm của Như Lai, trong khoảng khắc như lực sỹ co duỗi cánh tay, biến mất khỏi cõi Phạm thiên, hiện đến chỗ Như Lai, cúi lạy dưới chân rồi đứng sang một bên. Bấy giờ Phạm thiên vương bạch Phật rằng:

“Cúi xin Thế Tôn tha thứ những lỗi lầm mà các Tỳ kheo xa đến đã gây ra, tùy thời thích hợp mà răn dạy. Trong số đó hoặc có vị chưa đạt đến cứu cánh, sẽ sanh tâm biến đổi thoái thất. Những ai chưa được nhìn thấy dung mạo của Như Lai, tâm ý bị biến đổi, họ sẽ quay trở về nghiệp cũ. Cũng như con nghé mới sinh mà mất mẹ, nó buồn rầu, bỏ ăn. Ở đây cũng vậy, nếu Tỳ kheo tân học mà không được nhìn thấy Như Lai, chắc sẽ rời bỏ Chánh pháp này.”

Bấy giờ Thế Tôn nhận lời can gián của những người họ Thích, và thí dụ nghé con của Phạm thiên vương. Rồi Thế Tôn quay liếc nhìn A-nan, A-nan nghĩ rằng, “Như Lai đã chấp nhận lời can gián của mọi người và của Phạm thiên vương.” A-nan bèn vội đi đến chỗ Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên mà nói như vậy:

“Như Lai muốn gặp chúng Tăng. Trời và người thấy đều bày tỏ nghĩa lý này.”

Xá-lợi-phất bảo các Tỳ kheo:

“Các thầy hãy thu thập y, bát. Chúng ta cùng đi đến chỗ Thế Tôn. Bởi vì Như Lai đã chấp nhận cho chúng ta sám hối.”

Rồi Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên dẫn 500 Tỳ kheo đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên.

Đức Phật hỏi Xá-lợi-phất:

“Ta vừa rời đuôi Tăng Tỳ kheo đi. Ý ông nghĩ sao?”

Xá-lợi-phát đáp:

“Vừa rồi Như Lai đuổi chúng Tăng đi, con [771b] suy nghĩ như vậy, ‘Như Lai ưa sống nơi chỗ nhàn tĩnh, một mình, vô vi, không ưa chỗ ồn ào. Do đó mà đuổi chúng Tăng đi vậy.’”

Phật bảo Xá-lợi-phát:

“Sau đó ông suy nghĩ gì? Khi ấy Thánh chúng sẽ do ai dắt dẫn?”

Xá-lợi-phát bạch Phật:

“Thế Tôn, khi ấy con lại suy nghĩ, ‘Ta cũng nên sống một mình nơi chỗ nhàn tĩnh, không ở giữa chốn ồn ào.’”

Phật bảo Xá-lợi-phát:

“Chớ nói như vậy. Chớ có ý nghĩ như vậy, rằng ‘Ta cũng nên sống một mình nơi chỗ nhàn tĩnh.’ Như nay, người dắt dẫn chúng Tăng há không phải là Tỳ kheo Xá-lợi-phát và Mục-kiền-liên chăng?”

Thế Tôn lại hỏi Đại Mục-kiền-liên:

“Khi Ta đuổi chúng Tăng đi, ông suy nghĩ gì?”

Mục-kiền-liên bạch Phật:

“Khi Như Lai đuổi chúng Tăng, con suy nghĩ như vậy, ‘Như Lai muốn được sống một mình, vô vi, nên đuổi chúng Tăng đi vậy.’”

Phật bảo Mục-kiền-liên:

“Sau đó ông lại có ý nghĩ gì?”

Mục-kiền-liên bạch Phật:

“Nay Như Lai đuổi chúng Tăng đi, chúng con cần phải nhóm họp trở lại, không để cho tan rã.”

Phật bảo Mục-kiền-liên:

“Lành thay, Mục-kiền-liên! Lành thay, Mục-kiền-liên! Như điều ông nói. Đứng đầu trong chúngm, duy chỉ Ta và hai ông thôi. Từ nay về sau Mục-kiền-liên hãy dạy bảo các Tỳ kheo hậu học, để cho trong lâu dài sống nơi chốn an ổn, không để cho nửa chừng bị rơi rụng, đọa lạc sinh tử.

“Tỳ kheo nào thành tựu chín pháp sẽ không thể phát triển lớn lên ngay trong hiện pháp. Những gì là chín? Thân cận từng sự với ác tri thức; không sự việc mà hằng ưa đi rong; thường xuyên ôm bệnh lâu dài; ham thích cất chứa tài vật, tham đắm y bát; phần nhiều trống rỗng, hư dối; ý loạn không định; không có sự sáng suốt của huệ; không hiểu rõ nghĩa lý; không tùy thời thích hợp sám hối. Nay Mục-kiền-liên, đó là chín pháp mà Tỳ kheo nào thành tựu thì trong hiện pháp không thể tăng trưởng lớn mạnh, không được thấm nhuần.

“Có chín pháp mà Tỳ kheo nào thành tựu thì có thể hoàn tất những điều cần làm. Những gì là chín? Từng sự với thiện tri thức; tu hành Chánh pháp, không dính mắc nghiệp tà; hằng sống nơi chốn đơn độc, không ưa thích chỗ đông người; ít bệnh, không hoạn; không cất chứa các thứ tài bảo, cũng không tham đắm y bát; cần hành tinh tấn; tâm không loạn động; nghe nghĩa lý liền hiểu rõ không cần phải nhắc lại; tùy thời thích hợp nghe pháp mà không biết chán. Nay Mục-kiền-liên, đó là chín pháp mà Tỳ kheo nào thành tựu thì ngay trong hiện pháp [771c] được nhiều lợi ích. Cho nên, Mục-kiền-liên, hãy nhớ chuyên cần đi đến dạy dỗ các Tỳ kheo, khiến họ trong lâu dài đạt đến chỗ vô vi.”

Rồi Thế Tôn nói bài kệ này:

Thường niệm tự giác ngộ;

Chớ đắm nhiễm phi pháp;

Tu tập phải chánh hành;

Vượt được nạn sinh tử.

Làm vậy, mà được vậy,

Làm điều này, phước này.

Chúng sinh trôi nổi lâu,

Đoạn trừ già, bệnh, chết;
Không tập điều cần làm;
Rồi lại hành phi pháp.
Người buông lung như vậy,
Tác thành hành hữu lậu.
Nếu có tâm tinh cần,
Hằng ở tại đầu tâm;
Lần lượt dạy bảo nhau,
Sẽ thành bậc vô lậu.

“Cho nên, này Mục-kiền-liên, hãy cùng răn dạy các Tỳ kheo như vậy; hãy nhớ nghĩ học như vậy.”

Rồi Thế Tôn nói pháp cực kỳ vi diệu cho các Tỳ kheo, khiến họ phát tâm hoan hỷ.

Lúc bấy giờ, các Tỳ kheo sau khi nghe pháp này, trong chúng đó có hơn sáu mươi Tỳ kheo được lậu tận, tâm giải thoát.

Các Tỳ kheo sau khi nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ, Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Nếu có Tỳ kheo sống nương tựa thôn xóm mà pháp thiện tiêu diệt, pháp ác cứ tăng trưởng; Tỳ kheo ấy nên học như vậy: ‘Ta nay sống nơi thôn xóm mà pháp ác cứ tăng, pháp thiện giảm dần, niệm không chuyên nhất, không thể

dứt sạch các lậu, không đạt đến nơi chốn vô vi an ổn. Những gì mà ta có được, như áo, chăn, đồ ăn, thức uống, giường chõng, ngọa cụ, thuốc men trị bệnh, thấy đều khó nhọc mới thu hoạch được.’ Rồi Tỳ kheo ấy nên học như vậy: ‘Ta nay sống trong thôn xóm này, mà pháp ác cứ tăng, pháp thiện thì tiêu diệt. Ta cũng không phải vì áo, chăn, đồ ăn, thức uống, giường chõng, ngọa cụ, thuốc men trị bệnh mà làm Sa-môn. Điều mà ta mong cầu ước nguyện nay vẫn chưa có kết quả.’ Tỳ kheo ấy nên rời bỏ thôn xóm ấy mà đi.

“Lại nữa, hoặc có Tỳ kheo sống nương nơi thôn xóm, mà pháp thiện tăng trưởng, pháp ác tiêu diệt. Những gì có được, như áo, chăn, đồ ăn, thức uống, giường chõng, ngọa cụ, thuốc men trị bệnh, thấy đều khó nhọc mới có, Tỳ kheo ấy nên học như vậy: ‘Ta nay nương nơi thôn xóm này mà sống, thiện pháp tăng trưởng, pháp ác [772a] tiêu diệt. Những gì có được, như áo, chăn, đồ ăn, thức uống, giường chõng, ngọa cụ, thuốc men trị bệnh, thấy đều khó nhọc mới có. Nhưng ta không vì áo chăn mà xuất gia học đạo, tu tập phạm hạnh. Điều mà ta mong cầu ước nguyện bởi học đạo ắt sẽ thành tựu. Ta hãy trọn đời thừa sự, cúng dường pháp ấy.’”

Rồi Thế Tôn nói bài kệ này:

Áo chăn và ẩm thực,

Giường chõng, và chỗ nghỉ,

Chớ móng tâm tham đắm,

Chớ trở lại đời này.

Không phải vì cơm áo

Mà xuất gia học đạo.

Người sở dĩ học đạo,

Tất đạt thành sở nguyện.

Tỳ kheo nên thích thời

Suốt đời sống thôn kia;

Ở đó bát-niết-bàn

Dứt sạch gốc rễ mạng.

“Ở đây, Tỳ kheo kia hoặc sống giữa nhân gian, thôn xóm nhàn tĩnh, mà pháp thiện tăng trưởng, pháp ác tiêu diệt, Tỳ kheo ấy nên suốt đời sống tại thôn xóm đó, không nên rời bỏ đi xa.”

Khi ấy A-nan bạch Thế Tôn rằng:

“Như Lai há không thường nói, bốn đại y thức ăn mà tồn tại, và y nơi pháp được niệm tưởng trong tâm, các pháp thiện y tâm mà sinh. Và, Tỳ kheo kia y thôn xóm mà sống, với tinh cần khổ nhọc mới tìm cầu được y phục, thức ăn; vị ấy vì sao pháp thiện phát sinh thì sống ở nơi thôn xóm đó, chớ nên bỏ đi xa?”

Phật bảo A-nan:

“Áo chăn, cơm nước, giường chõng và ngoại cụ, thuốc men, đều có ba loại. Nếu Tỳ kheo chuyên niệm sự cúng dường bốn nhu yếu,¹⁷⁶⁹ mà sở cầu không toại; thì sự y tựa ấy là khổ. Nếu phát khởi tâm tri túc, không móng tâm tham đắm, chur thiên và loài người thấy đều hoan hỷ. Các Tỳ kheo hãy học điều này. Ta vì lý do đó mà nói ý nghĩa này. Cho nên, này A-nan, Tỳ kheo hãy chuyên niệm thiểu dục, tri túc.”

Như vậy, A-nan nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời, đức Phật ở trong vườn Bà-la.¹⁷⁷⁰

Bấy giờ, đến giờ, đức Thế Tôn khoác y, cầm bát, vào thôn Bà-la khát thực. Khi ấy Ác ma Ba-tuần suy nghĩ như vậy: ‘Nay Sa-môn này muốn vào thôn khát thực. Ta hãy tìm cách khiến đàn ông, đàn bà không bố thí cho.’ Rồi Ác ma Ba-tuần bảo nhân dân khắp trong nước chớ bố thí đồ ăn cho Sa-môn Cù-đàm.

Khi Thế Tôn vào thôn khát thực, mọi người [772b] đều không nói năng gì với Như Lai, cũng không thừa sự cúng dường. Như Lai khát thực xong mà

không nhận được gì, bèn trở ra khỏi thôn. Lúc bảy giờ Ác ma Ba-tuần đến chỗ Như Lai, hỏi Phật:

“Sa-môn, khát thực xong, có được gì không?”

Thế Tôn đáp:

“Do hành vi của Ma mà Ta không nhận được thức ăn. Rồi không bao lâu người cũng sẽ nhận lãnh quả báo này. Nay Ma, nay hãy nghe Ta nói.

“Trong Hiền kiếp, có Phật hiệu là Câu-lâu-tôn Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác, Minh hành túc, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sỹ, Điều ngự trượng phu, Thiên nhân sư, hiệu là Phật Thế Tôn, xuất hiện ở đời.¹⁷⁷¹ Lúc bảy giờ đức Phật ấy cũng nương nơi thôn xóm này mà trú ngụ, dẫn theo đồ chúng bốn mươi vạn người. Bảy giờ Ác ma Ba-tuần suy nghĩ như vậy: ‘Ta nay hãy khuyên cáo mọi người trong thôn Bà-la đừng cho Sa-môn này đồ ăn. Khi các Thánh chúng khóac y, cầm bát vào thôn khát thực, nhưng các Tỳ kheo cuối cũng không nhận được gì, bèn trở ra khỏi thôn.

“Lúc bảy giờ, đức Phật kia nói với các Tỳ kheo pháp vi diệu này, ‘Phàm có chín điều để quán sát thức ăn. Bốn loại thức ăn của nhân gian, và năm loại thức ăn xuất thế gian. Bốn loại thức ăn của nhân gian là gì? Một là đoàn thực; hai là xúc thực; ba là niệm thực; bốn là thức thực. Đó là bốn loại thức ăn của thế gian. Năm loại thức ăn xuất thế gian là gì? Một thức ăn bởi thiên; hai, thức ăn bởi nguyện; ba, thức ăn bởi niệm; bốn, thức ăn bởi tám giải thoát; năm, thức ăn bởi hỷ. Đó là năm loại thức ăn biểu hiện cho thức ăn xuất thế gian. Các người hãy chuyên niệm xả bỏ bốn loại thức ăn, tìm cầu phương tiện có được năm loại thức ăn. Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.’ Các Tỳ kheo lúc bảy giờ thọ nhận lời dạy của đức Phật kia, tự mình khắc kỷ để hoàn thành có năm loại thức ăn. Vì vậy, Ma Ba-tuần không thừa cơ hội được. Ba-tuần bèn nghĩ, ‘Ta nay đã không lung lạc được Sa-môn này. Ta hãy tìm cơ hội nơi mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý. Ta hãy khuyến khích mọi người trong thôn khiến cho chúng Sa-môn nhận được các thứ lợi lộc trước đó chưa hề được; các lợi lộc đã được càng tăng thêm, cho đến mức khiến lòng tham lợi dưỡng của các Tỳ kheo kia không thể xả bỏ trong chốc lát. Rồi ta sẽ thừa cơ hội từ nơi mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý, [772c] được chăng?’

“Bảy giờ, các Thanh văn của đức Phật kia, đến giờ, khóac y, cầm bát vào thôn khát thực. Khi ấy nhân dân trong thôn Bà-la¹⁷⁷² kia cung cấp Tỳ kheo các thứ áo chần, cơm nước, giường chõng và ngọa cụ, thuốc men, không để

cho thiếu thốn. Mọi người đến trước, nắm y tăng-già-lê, ép phải nhận các vật bố thí.

“Đức Phật kia lúc bấy giờ nói pháp này cho chúng Thanh văn: ‘Phàm lợi dưỡng khiến người rơi xuống nẻo xấu, không khiến cho đạt đến chỗ an ổn vô vi. Tỳ kheo các ngươi chớ móng khởi ý tưởng tham đắm. Hãy chuyên niệm xả ly các thứ lợi dưỡng. Nếu Tỳ kheo tham đắm lợi dưỡng sẽ không thể thành tựu năm phần Pháp thân, không đầy đủ giới đức. Cho nên, này Tỳ kheo, tam lợi dưỡng chưa sinh thì khiến cho đừng sinh. Tâm lợi dưỡng đã sinh thì hãy nhanh chóng trừ diệt. Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.’”

Lúc bấy giờ Ma Ba-tuần bèn ẩn hình mà đi mất.

Bấy giờ, các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Hãy hành tâm từ; trải rộng tâm từ. Do hành tâm từ, những gì là tâm sân hận thù nghịch tự chúng sẽ tiêu trừ. Vì sao vậy? Tỳ kheo, nên biết, xưa có một con quỷ cực kỳ xấu xa hung bạo. Nó đến ngồi trên tòa của Thích Đề-hoàn Nhân. Lúc bấy giờ các trời Tam thập tam vô cùng tức giận, rằng ‘Con quỷ này sao dám đến ngồi trên chỗ ngồi của Chúa chúng ta?’ Khi chư thiên vừa khởi tâm sân hận, con quỷ kia liền trở thành có dung mạo đẹp đẽ dị thường. Lúc đó, Thích Đề-hoàn Nhân cùng với các ngọc nữ đang vui đùa tại giảng đường Phổ tập. Bấy giờ có một thiên tử đi đến chỗ Thích Đề-hoàn Nhân, tâu với Đế Thích rằng, ‘Cù-dục,¹⁷⁷³ nên biết, nay có một con quỷ đang ngồi trên tôn tòa. Chư thiên Tam thập tam thấy đều tức giận. Khi chư thiên vừa khởi tâm sân hận, con quỷ ấy bỗng trở nên có dung mạo đẹp đẽ khác thường.’ Thích Đề-hoàn Nhân liền nghĩ, ‘Con quỷ này tất phải là quỷ thần diệu.’ Rồi Thích Đề-hoàn Nhân đi đến chỗ con quỷ kia, cách nhau không xa, cùng xưng tên họ, ‘Ta là Thích Đề-hoàn Nhân, Chúa của chư thiên.’ Khi Thích Đề-hoàn Nhân tự xưng danh tính, con quỷ kia liền trở thành có dung mạo xấu xí, dễ ghét. Con quỷ đó tức thì biến mất.

Tỳ kheo, do phương tiện này mà biết, [773a] ai hành từ tâm không rời, thì đức của người ấy là như vậy.

“Lại nữa, Tỳ kheo, ngày xưa Ta trong bảy năm hằng tu từ tâm, trải qua bảy kiếp thành, kiếp hoại không qua lại sinh tử. Khi kiếp sắp hoại, sinh lên trời Quang âm. Khi kiếp sắp thành, sinh lên trời Vô tướng. Hoặc làm Phạm thiên thống lãnh chư thiên, thánh lãnh mười nghìn thế giới. Lại có khi 37 lần làm Thích Đề-hoàn Nhân. Lại vô số lần làm Chuyển luân Thánh vương. Do phương tiện này mà biết rằng, ai hành từ tâm, đức của người ấy là như vậy.

“Lại nữa, ai hành từ tâm, khi thân hoại mạng chung, sinh lên cõi trời, rời xa ba ác đạo, tránh khỏi tám nạn.

“Lại nữa, ai hành từ tâm thì sinh vào nước trung chánh.

“Lại nữa, ai hành từ tâm, có dung mạo xinh đẹp, các căn không khuyết, hình thể toàn vẹn.

“Lại nữa, ai hành từ tâm, tự thân được thấy Như Lai, thừa sự chư Phật, không thích sống tại gia, muốn được xuất gia học đạo, khoác ba pháp y, cạo bỏ râu tóc, tu hành pháp sa-môn, tu Phạm hạnh vô thượng.

“Tỳ kheo, nên biết, cũng như kim cang mà người mang lấy ăn, trọn không bao giờ tiêu hóa mà phải xô ra. Người hành từ tâm cũng vậy. Nếu Như Lai xuất thế, người đó sẽ hành đạo, tu phạm hạnh vô thượng., cho đến, biết như thật rằng sinh đã dứt, phạm hạnh đã lập, điều cần làm đã làm xong, không cần còn tái sinh đời sau.”

Lúc bấy giờ Tôn giả A-nan bạch Phật rằng:

“Thế Tôn, giả sử khi Như Lai không xuất thế, mà thiện nam tử kia không thích sống tại gia, sẽ phải quy hướng về đâu?”

Phật bảo A-nan:

“Nếu khi Như Lai không xuất thế, mà thiện nam tử kia không thích sống tại gia, tự mình cạo bỏ râu tóc, sống nơi chỗ nhàn tĩnh, tự khắc kỷ tu tập, tức ngay ở nơi đó mà các lậu diệt tận, thành vô lậu hành.”

A-nan bạch Phật:

“Thế Tôn, người tự mình tu phạm hạnh, hành theo ba thừa kia sẽ quy hướng về đâu?”

Phật bảo A-nan:

“Như điều ông nói, Ta hằng thuyết hành của ba thừa. Chư Phật trong ba đời, quá khứ và vị lai, cũng thuyết hành của ba thừa.

“A-nan, nên biết, có một thời, các loài chúng sinh có dung mạo và thọ mạng càng lúc càng giảm thiểu, thân hình gầy yếu, không co uy thần, nhiều sân, nộ, tật đố, nhuế, si, gian nguy, huyền hoặc, sở hành không chân chánh. Hoặc có chúng sinh có các căn linh lợi, nhanh nhẹn, chúng tranh giành lẫn nhau, đấu tranh kiện tụng nhau; hoặc chúng nắm tay, [773b] hoặc lấy ngói, đá, dao, gậy, tàn hại nhau. Các loài chúng sinh vào lúc bấy giờ khi cầm đến cọng cỏ, cỏ liền biến thành đao kiếm, cắt đứt mạng căn kẻ khác. Trong số đó, chúng sinh nào hành từ tâm, không có sân nộ, thấy sự biến quái này, trong lòng kinh sợ, thấy cùng nhau bỏ chạy, tránh xa chốn hung ác này. Trong chôn núi non, chúng tự nhiên cạo bỏ râu tóc, khoác ba pháp y, tu phạm hạnh vô thượng, tự mình khắc kỷ tu tập, tâm được giải thoát khỏi các lậu mà nhập cảnh giới vô lậu. Mỗi mỗi nói với nhau rằng, ‘Chúng ta đã thắng kẻ thù.’ A-nan, nên biết, những người đó được nói là tối thắng.”

A-nan bạch Phật:

“Những vị ấy thuộc vào bộ nào, Thanh văn bộ, Bích-chi-phật bộ hay Phật bộ?”

Phật bảo A-nan:

“Những vị ấy cần được nói là thuộc Bích-chi bộ. Vì sao vậy? Những người ấy đều do tạo các công đức, hành các gốc rễ thiện, tu thanh tịnh bốn đế, phân biệt các pháp. Phạm hành pháp thiện ở đây là hành từ tâm vậy. Vì sao vậy? Bước đi nhân ái, hành từ tâm, đức ấy rộng lớn. Ngày xưa Ta khoác khôi giáp nhân từ này mà hàng phục Ma và quan thuộc của nó, ngồi dưới gốc thọ vương, thành Đạo vô thượng. Do phương tiện này mà biết từ là tối đệ nhất; từ là pháp tối thắng. A-nan, nên biết, do đó mà nói ai tối thắng hành từ tâm, đức của người ấy là như vậy, không thể ước tính. Vậy hãy nên tầm cầu phương tiện hành từ tâm. Như vậy, A-nan, hãy học điều này.”

Bấy giờ A nan nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06¹⁷⁷⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ở tại nước Xá-vè, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ, Tôn giả Xá-lợi-phất, vào lúc sáng sớm, rời tỉnh thất, đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Khi ấy Phật nói với Xá-lợi-phất:

“Ông hôm nay có các căn thanh tịnh, nhan sắc khác người. Ông đang an trú trong tam-muội nào?”

Xá-lợi-phất bạch Phật:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn, con hằng an trú Không tam-muội.”

Phật bảo Xá-lợi-phất:

“Lành thay, lành thay, như Xá-lợi-phất mới có thể an trú nơi Không tam-muội. Vì sao vậy? Trong các tam-muội, Không¹⁷⁷⁵ tam-muội là tối thượng đệ nhất. Tỳ kheo an trú Không tam-muội không chấp trước ngã, nhân, thọ mạng, cũng không thấy có chúng sinh, cũng không thấy có bản mạng của các hành. Do không thấy có, nên không tạo gốc rễ của hành. Do không có [773c] hành nên không còn tái sinh đời sau. Do không còn tái sinh đời sau nên không chòn thọ nhận quả báo khổ lạc. Xá-lợi-phất, nên biết, ngày xưa khi Ta chưa hành Đạo, ngồi dưới gốc thọ vương, suy nghĩ như vậy: Các loài chúng sinh này do không nắm bắt được pháp gì mà phải trôi lăn trong sinh tử, không được giải thoát? Khi ấy, Ta lại nghĩ, vì không có Không tam-muội nên phải trôi nổi sinh tử, không được giải thoát. Có Không tam-muội này, nhưng chúng sinh chưa đạt được, khiến chúng sinh khởi tưởng niệm đắm trước. Do khởi tưởng thế gian nên thọ nhận phần sinh tử. Nếu đạt được Không tam-muội này, không có gì là sở nguyện, do đó đạt được Vô nguyện tam-muội. Do đạt được Vô nguyện tam-muội, không mong cầu chết nơi này sinh về nơi kia; hoàn toàn không có tưởng niệm. Bấy giờ hành giả ấy lại đạt được và an trú trong Vô tướng tam-muội.

“Các loài chúng sanh này do không đạt được ba tam-muội này nên trôi nổi sinh tử.

“Sau khi quán sát các pháp, Ta liền đắc Không tam-muội. Sau khi đắc Không tam-muội, Ta liền thành A-nậu-đa-la tam-miệu-tam-bồ đề. Ta lúc bấy giờ do đạt được Không tam-muội, bảy ngày bảy đêm quán sát cây Đạo thọ, mắt không hề nhắm.

“Xá-lợi-phất, do phương tiện này mà biết rằng Không tam-muội là tối đệ nhất trong các tam-muội. Vua trong các tam-muội là Không tam-muội vậy. Cho nên, xá-lợi-phất, hãy tìm cầu phương tiện hoàn thành Không tam-muội. Như vậy, Xá-lợi-phất, hãy học điều này.”

Bảy giờ Xá-lợi-phất nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời Phật trú tại Ca-lan-đà Trúc viên, thành La-duyệt, cùng với chúng đại tỳ kheo 2500 vị.

Lúc bấy giờ trong thành La-duyệt có một trưởng giả tên là Thi-lợi-quật, có nhiều của cải, nhiều bảo vật, vàng, bạc, châu báu, xa cừ, mã não, không sao kể xiết. Nhưng ông lơ là Phật pháp, chỉ phụng sự ngoại đạo là Ni-kiền tử. Quốc vương, đại thần, thầy đều quen biết ông.

Lúc bấy giờ, các hàng tại gia và xuất gia ngoại đạo và các đệ tử xuất gia và tại gia của Ni-kiền Tử tự nói lời phỉ báng rằng, có ngã, và chấp có thân của ngã. Chúng cùng với các nhóm sáu tôn sư ngoại đạo tập họp tại một nơi, bàn luận như vậy:

“Nay Sa-môn Cù-đàm không việc gì mà không biết. Ông ấy có Nhất thiết trí. Song, chúng ta không được lợi dưỡng, mà Sa-môn ấy lại có nhiều lợi dưỡng. Phải tìm phương tiện không cho ông ấy không được lợi dưỡng. Chúng ta hãy đến [774a] nhà Thi-lợi-quật, khiến trưởng giả ấy bày kế sách.”

Rồi ngoại đạo xuất gia, Ni-kiền Tử, cùng với sáu Tôn sư, đi đến nhà trưởng giả Thi-lợi-quật, nói với trưởng giả này rằng:

“Đại gia nên biết, ông là người được sinh bởi Phạm thiên, là con của Phạm thiên, có được lợi ích. Nay ông hãy đến chỗ Sa-môn Cù-đàm, vì thương

tưởng chúng tôi, thỉnh Sa-môn cùng chúng Tỳ kheo về nhà để tế tự. Lại sai làm một hầm lửa lớn ở trong nhà, đốt ngọn lửa cực kỳ rực rỡ. Trong các thức ăn đều bỏ thuốc độc rồi mời đến ăn. Nếu Sa-môn Cù-đàm có Nhất thiết trí, biết rõ sự việc trong ba đời, sẽ không nhận lời mời. Nếu không có Nhất thiết trí, tất sẽ nhận lời mời, dẫn đệ tử đến đây, để tất cả đều bị đốt cháy. Trời người sẽ được yên ổn, không có tai hại.”

Thi-lợi-quật-đa im lặng nhận lời của sáu Tôn sư. Ông ra khỏi thành, đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lễ dưới chân, mà trong lòng chứa chất độc hại, bạch Như Lai rằng:

“Cúi xin Thế cùng Tỳ kheo Tăng nhận lời mời của tôi.”

Thế Tôn biết rõ những điều suy nghĩ trong tâm ông, im lặng nhận lời. Thi-lợi-quật-đa thấy Như Lai im lặng nhận lời mời liền đứng dậy, đầu mặt lễ chân Phật, rồi thối lui mà đi. Giữa đường, ông nghĩ như vậy: ‘Nay điều mà sáu Tôn sư của ta nói rất là chính xác. Nhưng Sa-môn không biết những điều suy nghĩ trong tâm ta. Họ sẽ bị lửa lớn đốt cháy.’

Rồi Thi-lợi-quật-đa trở về nhà, sai làm một hầm lửa lớn, đốt ngọn lửa lớn hùng hực. Lại sai làm các món ăn đủ loại, tất cả đều bỏ thuốc độc. Ở bên ngoài cửa lại làm một hầm lửa lớn, với ngọn lửa lớn hùng hực. Bên trên ngọn lửa đặt các giường ngồi, cũng bôi các thứ kịch độc. Lúc giữa bữa, sai người đi báo giờ ăn đã đến.

Bảy giờ Thế Tôn biết giờ ăn đã đến, bèn khoác y, cầm bát, dẫn các Tỳ kheo vây quanh trước sau, đi đến nhà ấy. Ngài lại lệnh các Tỳ kheo Tăng không ai được đi trước Ngài, không được ngồi trước Ngài, cũng không được ăn cái gì trước Ngài. Trong lúc đó, các nhóm nhân dân trong thành La-duyệt nghe nói Thi-lợi-quật-đa cho đào làm hầm lửa, lại làm thức ăn độc mà thỉnh Phật và chúng tăng; chúng bốn bộ thấy đều than khóc, “Như Lai và Tỳ kheo tăng tất bị hại chăng?”

Có người đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, bạch Phật rằng:

“Cúi xin Thế Tôn chớ đến nhà trưởng giả đó. Ông ấy làm hầm lửa lớn, lại làm các thức ăn độc.”

Phật nói:

“Mọi người chớ ôm lòng sợ hãi. [774b] Như Lai không bao giờ bị kẻ khác hại. Giả sử ngọn lửa trong Diêm-phù-đề cao đến Phạm thiên cũng không thể đốt cháy Ta được; huống gì ngọn lửa nhỏ ấy mà hại được Như Lai. Không bao giờ có trường hợp ấy. Các ưu-bà-tắc, nên biết, Ta không còn có tâm gây hại.”

Bấy giờ Thế Tôn với các tỳ kheo vây quanh trước sau đi vào thành La-duyệt, đến nhà trưởng giả. Thế Tôn bảo các Tỳ kheo:

“Các người chớ đi vào nhà trưởng giả trước, cũng chớ có ăn trước. Đợi Như Lai rồi mới ăn.

Khi Thế Tôn vừa cất chân lên trên ngưỡng cửa, hầm lửa tự nhiên hóa thành ao tắm cực kỳ mát mẻ, trong đó đầy các loại hoa; cũng có mọc hoa sen lớn như bánh xe, rộng bằng bảy báu; và cũng mọc các loại sen khác, trong đó ong mật bay nhớn nhोर.

Trong lúc đó, Thích Đề-hoàn Nhân, Phạm thiên vương, và Tứ thiên vương, cũng với càn-thát-bà, A-tu-la, các dạ-xoa, quý thần các loại, thấy trong hầm lửa mọc lên hoa sen này, ai nấy đều chúc mừng chuyện lạ, khác giọng, cùng lời, thấy đều nói: “Thế mới biết Như là là đệ nhất trong các bậc đã Chiến thắng.”

Lúc bấy giờ trong nhà trưởng giả có đủ các ngoại đạo dị học cùng tụ tập về đó. Khi ấy, các ưu-bà-tắc, ưu-bà-di, sau khi thấy sự biến hóa của Như Lai, hoan hỷ phần chấn không dừng được. các ngoại đạo dị học sau khi thấy sự biến hóa của Như Lai thì trong lòng ưu sầu. Trong hư không, chư thiên tôn thần rải xuống đủ các loại danh hoa lên trên thân Như Lai. Thế Tôn lúc ấy bước trên không mà đi, cách mặt đất bốn tấc. Chỗ nào Như Lai cất chân, chỗ đó mọc lên đóa hoa sen lớn như bánh xe. Rồi Thế Tôn quay về bên phải, bảo các Tỳ kheo:

“Các người hãy đạp lên hoa sen mà đi.”

Khi ấy các Thanh văn đều bước trên hoa sen mà đến nhà trưởng giả.

Rồi Thế Tôn nói thí dụ bằng câu chuyện cổ tích:

“Ta, từ quá khứ cho đến nay, đã cúng dường hằng sa chư Phật, thừa sự, lễ kính, chưa hề làm sai Thánh ý; nay mang những điều này ra mà thế nguyện, khiến cho các chỗ ngồi đều được vững vàng.”

Rồi Thế Tôn bảo các Tỳ kheo:

“Ta cho phép các Tỳ kheo trước hết lấy tay đặt lên chỗ ngồi, rồi sau đó mới ngồi. Đây là giáo sắc của Ta.”

Khi Thế Tôn và các Tỳ kheo Tăng đã ngồi lên chỗ ngồi, thì dưới chỗ ngồi ấy thấy đều mọc lên hoa sen thơm lừng.

Thi-lợi-quật-đa thấy sự biến hóa của Như Lai như vậy, trong lòng suy nghĩ: “Ta bị ngoại đạo dị học dối gạt, làm ta mất đi sở hành trong loài người, vĩnh viễn mất con đường sinh thiên.” Trong lòng rất phẫn nộ, như [774c] uống phải chất độc. “Ta chắc sẽ đọa trong ba ác đạo. Quả thật, Như Lai xuất thế, rất khó gặp.” Hiểu biết điều này rồi, ông liền rơi lệ, cúi đầu lạy dưới chân Phật, bạch rằng:

“Cúi mong Như Lai nghe con sám hối lỗi lầm. Con sẽ sửa đổi việc làm quá khứ, tu tập tương lai. Tự biết mình có tội đã xúc nhiều Như Lai. Cúi nguyện Thế Tôn nhận sự hối lỗi của con. Từ nay không con tái phạm nữa.”

Phật bảo ông trưởng giả:

“Sửa đổi lỗi lầm, dẹp bỏ tâm ý trước kia, mới có thể tự biết đã xúc phạm Như Lai. Trong pháp của Hiền Thánh, thật là rộng rãi. Ta nghe cho ông sửa lỗi, tùy pháp mà xả bỏ. ta nay nhận sự hối lỗi của ông. Về sau chớ tái phạm.”

Nói như vậy ba lần.

Lúc bấy giờ Vua A-xà-thế nghe trưởng giả Thi-lợi-quật-đa đặt bày hầm lửa và pha thức ăn độc để hại Như Lai, bèn nổi cơn thịnh nộ, bảo các quần thần:

“Cần phải tiêu diệt hết những người trên Diêm-phù-lợi-địa có cùng tên Thi-lợi-quật-đa này!”

Rồi Vua A-xà-thế lại nhớ đến công đức của Như Lai, buồn khóc rơi lệ, cõi mũ Thiên quan xuống, nói với quần thần:

“Tay nay sống mà làm gì, nếu như Như Lai bị lửa đốt cháy, và chúng Tăng cũng đều bị đốt cháy. Các người hãy đến nhà trưởng giả mà trông chừng Như Lai.”

Khi ấy Kỳ-bà-già Vương tử tâu vua A-xà-thế:

“Đại vương, chớ có lo rầu, cũng đừng khởi lên ý tưởng ác. Vì sao? Như Lai không bao giờ bị kẻ khác hại. Hôm nay Thi-lợi-quật-đa sẽ làm đệ tử của Như Lai. Ngưỡng mong Đại vương hãy đến xem sự biến hóa.”

Bấy giờ A-xà-thế theo lời khuyến dụ của Kỳ-bà-già, bèn cưỡi con voi lớn Tuyết sơn, đi đến nhà trưởng giả Thi-lợi-quật-đa. Vua xuống voi, đi vào nhà Thi-lợi-quật-đa. Lúc ấy đám đông đang tụ tập ngoài cửa, có đến tám vạn bốn nghìn người. Khi A-xà-thế trông thấy hoa sen lớn như bánh xe, hoan hỷ phần khởi không dừng được, bèn nói lên rằng:

“Cầu cho Như Lai hằng thắng các chúng Ma.”

Rồi vua bảo Kỳ-bà-già Vương tử:

“Lành thay, Kỳ-bà-già, ông mới tin có sự việc như vậy nơi Như Lai!”

Bấy giờ vua A-xà-thế đi đến Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Khi ấy A-xà-thế thấy từ miệng Như Lai phóng ra ánh sáng, và cũng nhìn thấy nhan sắc lạ thường của Như Lai, trong lòng hết sức hoan hỷ không dừng được.

Lúc bấy giờ trưởng giả Thi-lợi-quật-đa bạch Thế Tôn:

“Những thức ăn mà con dọn ra đều có độc. Cúi mong Thế Tôn đợi giây lát, [775a] con sẽ cho dọn thức ăn khác. Sở dĩ như vậy, để không khiến thân thể của Như Lai có恙 tổn.”

Phật bảo trưởng giả:

“Như Lai cùng các đệ tử không bao giờ bị kẻ khác làm hại. Những thức mà trưởng giả đã dọn lên, hãy tùy thời thích hợp mà dâng cúng.”

Khi ấy trưởng giả tự tay san sóc, bung lên các món thức ăn.

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Chí thành Phật, Pháp, Tăng,

Giải độc không còn gì.

Chư Phật không có độc.

Chí thành Phật, giải độc.

Chí thành Phật, Pháp, Tăng,

Giải độc không còn gì.

Chư Phật không có độc.

Chí thành Pháp, giải độc.

Chí thành Phật, Pháp, Tăng,

Giải độc không còn gì.

Chư Phật không có độc.

Chí thành Tăng, giải độc.

Độc tham dục, sân nhuế;

Thế gian có ba độc.

Như Lai hằng không độc.

Chí thành Phật, giải độc.

Độc tham dục, sân nhuế;

Thế gian có ba độc.

Pháp Như Lai không độc.

Chí thành Pháp, giải độc.

Độc tham dục, sân nhuế;

Thế gian có ba độc.

Tăng Như Lai không độc.

Chí thành Tăng, giải độc.

Thế Tôn sau khi nói bài kệ này bèn ăn thức ăn có pha chất độc. Thế Tôn bảo các Tỳ kheo:

“Các người chớ có ăn trước. Hãy đợi Như Lai ăn đã, sau đó mới ăn.

Bấy giờ trưởng giả tự tay san sóc, bưng dọn đủ các món thức ăn cúng dường Phật và Tỳ kheo tăng. Khi trưởng giả Thi-lợi-quật-đa thấy Như Lai đã ăn xong, cất dẹp bát, ông lấy một cái ghế nhỏ ngồi trước Như Lai. Thế Tôn bèn thuyết vi diệu pháp cho trưởng giả và đám đông tám vạn bốn nghìn người. Ngài thuyết các đề tài về thí, về giới, về sinh thiên, dục là bất tịnh, dâm dật là tai họa lớn, xuất yếu là lạc. Như Lai xem xét thấy tâm ý của trưởng giả cũng tám vạn bốn nghìn người đã khai tỏ, không còn bụi bấn, như pháp mà chư Phật thường thuyết là Khổ, Tập, Tận, Đạo; Ngài thuyết cho hết thấy chúng tám vạn bốn nghìn người, phân biệt chi tiết các hành của chúng. Ngay lúc ấy, một người từ trên chỗ ngồi mà sạch các bụi bấn, được pháp nhãn thanh tịnh, cũng như tấm vải mới dễ nhuộm màu sắc, mọi người lúc bấy giờ cũng như vậy, mỗi người đều ngay trên chỗ ngồi mà [775b] thấy được dấu tích của Đạo, thấy pháp, đắc pháp, phân biệt các pháp, vượt qua nghi hoặc, được vô sở úy, không thờ ai khác làm Thầy, tự quy y Phật, Pháp, Tăng, thọ năm giới.

Lúc bấy giờ trưởng giả Thi-lợi-quật-đa tự bết đã thấy được dấu tích của Đạo, bèn đến trước Phật bạch rằng:

“Cúng thí chất độc cho Như Lai mà lại được quả báo lớn; cúng thí cam lộ cho các ngoại đạo dị học lại thọ nhận tội. Vì sao vậy? Hôm nay con đem chất độc cúng dường Phật và Tỳ kheo Tăng mà ở ngay trong hiện pháp được chứng nghiệm này. Đã từ lâu con bị ngoại đạo mê hoặc nên mới móng tâm như vậy đối với Như Lai. Những ai phụng sự ngoại đạo dị học đều bị rơi vào biên tế.”

Phật bảo Thi-lợi-quật-đa:

“Đúng như điều ông nói, không có gì khác, đều là bị người khác dối gạt.”

Trưởng lão Thi-lợi-quật-đa bạch Phật:

“Từ nay về sau, con không còn tin ngoại đạo dị học này nữa. Con cũng không thuận cho chúng bốn bộ tại gia cúng dường.”

Phật bảo Trưởng giả:

“Chớ nói như vậy. Ông trước kia thường cúng dường các vị ngoại đạo này. Bồ thí cho súc sinh còn được phước khó lường, huống gì bồ thí cho người. Nếu có ngoại đạo dị học hỏi, ‘Thi-lợi-quật-đa là đệ tử của ai?’ ông trả lời như thế nào?”

Thi-lợi-quật-đa tức thì rời chỗ ngồi đứng dậy, chấp tay quỳ dài, bạch Thế Tôn:

“Con là đệ tử của Thích-ca Văn, là đấng Tiên nhân thứ bảy, dũng mãnh mà giải thoát, nay thọ thân người này.”

Thế Tôn nói:

“Lành thay, Trưởng giả, ông đã có thể nói lời tán thán vi diệu ấy.”

Rồi Thế Tôn lại nói lần nữa pháp thậm thâm cho trưởng giả, tức thoir thuyết bài kệ này:

Tế tự, lửa trên hết,

Các thư, tụng hơn hết;

Vua tôn quý giữa người,

Các dòng, biển là nhất.

Các sao, trăng đứng đầu,

Chiếu sáng, mặt trời trước;

Bốn bên, trên và dưới,

Ở các phương, cảnh vức,

Trời cùng người thế gian,

Phật là bậc tối thượng.

Ai muốn cầu phước kia,

Nên quy y Tam-phật*.

Thế Tôn sau khi nói bài kệ này bèn rời chỗ ngồi đứng dậy.

Bấy giờ trưởng giả Thi-lợi-quật-đa và những người đến hội nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.¹⁷⁷⁶

---o0o---

MƯỜI PHÁP

46. PHẨM KẾT CẨM

KINH SỐ 01

[775c07] Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Có mười sự công đức¹⁷⁷⁷ mà Như Lai xuất hiện ở đời thuyết cấm giới cho các Tỳ kheo.

“Những gì là mười? Thừa sự Thánh chúng; hòa hiệp thuận thảo; an ổn Thánh chúng; hàng phục người xấu; khiến các Tỳ kheo có tâm quý không bị quấy nhiễu; người không tin khiến xác lập tín căn; người đã tin khiến càng tăng ích; ngay trong hiện pháp được dứt sạch các lậu; cũng khiến các thói xấu hữu lậu đời sau được trừ diệt; lại khiến Chánh pháp tồn tại thế gian lâu dài, thường niệm tư duy bằng phương tiện nào để Chánh pháp tồn tại lâu dài.

“Tỳ kheo, đó là mười pháp công đức, nay Như Lai xuất hiện ở đời thuyết cấm giới cho Tỳ kheo. Cho nên, Tỳ kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu cấm giới giới, chớ để thoái thất.

“Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

*KINH SỐ 02*¹⁷⁷⁸

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Có mười sự, là chỗ cư trú của Thánh¹⁷⁷⁹. Các Thánh trong ba đời thường cư trú nơi đó. Những gì là mười? Năm sự đã trừ; thành tựu sáu sự; hằng hộ một sự;¹⁷⁸⁰ hộ trì chúng bốn bộ;¹⁷⁸¹ quán sát các sự yếu kém;¹⁷⁸² bình đẳng thân cận;¹⁷⁸³ chánh hướng vô lậu;¹⁷⁸⁴ thân hành khinh an;¹⁷⁸⁵ tâm khéo giải thoát; tuệ giải thoát.

“Thế nào, Tỳ kheo, năm sự đã trừ? Ở đây, Tỳ kheo đã đoạn trừ năm kết.¹⁷⁸⁶ Như vậy, năm sự đã được trừ.

“Thế nào Tỳ kheo thành tựu sáu sự? Ở đây, Tỳ kheo vâng hành sáu pháp tôn trọng.¹⁷⁸⁷ Như vậy, Tỳ kheo thành tựu sáu sự.

“Thế nào Tỳ kheo hằng hộ một sự? Ở đây, Tỳ kheo hằng thủ hộ tâm đối với hữu lậu, vô lậu, hữu vi, vô vi, cho đến cửa Niết-bàn.¹⁷⁸⁸ Như vậy, Tỳ kheo hằng hộ [776a] một sự.

“Thế nào Tỳ kheo thủ hộ chúng bốn bộ? Ở đây, Tỳ kheo thành tựu bốn thân tức.¹⁷⁸⁹ Như vậy mà thủ hộ chúng bốn bộ.

“Thế nào Tỳ kheo quán sát sự yếu kém? Ở đây, Tỳ kheo đã tận trừ các hành sinh tử.¹⁷⁹⁰ Như vậy, Tỳ kheo quán sát sự yếu kém.¹⁷⁹¹

“Thế nào Tỳ kheo bình đẳng thân cận? Ở đây, Tỳ kheo đã đoạn tận ba kết.¹⁷⁹² Đó là Tỳ kheo bình đẳng thân cận.

“Thế nào Tỳ kheo chánh hướng vô lậu? Ở đây, Tỳ kheo trừ khử kiêu mạn.¹⁷⁹³ Như vậy, Tỳ kheo chánh hướng vô lậu.

“Thế nào Tỳ kheo thân hành khinh an? Ở đây, Tỳ kheo đã diệt tận vô minh.¹⁷⁹⁴ Như vậy, Tỳ kheo thân hành khinh an.

“Thế nào Tỳ kheo tâm hoàn toàn được giải thoát? Ở đây, Tỳ kheo đã đoạn tận ái. Như vậy, Tỳ kheo tâm hoàn toàn giải thoát.

“Thế nào Tỳ kheo tuệ giải thoát? Ở đây, Tỳ kheo quán Khổ, Tập, Tận, Đạo, như thật biết rõ. Như vậy, Tỳ kheo tuệ giải thoát.

“Đó là, Tỳ kheo, mười sự là chốn cư trú của Hiền Thánh. Các Hiền Thánh xưa đã cư trú nơi trú xứ này, đã cư trú và đang cư trú. Cho nên, Tỳ kheo, hãy niệm trừ năm sự, thành tựu sáu pháp, thủ hộ một pháp, hộ trì chúng bốn bộ, quán sát yếu kém, bình đẳng thân cận, chánh hướng vô lậu, thân hành khinh an, tâm được giải thoát, trí tuệ giải thoát.

“Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các ỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Như Lai thành tựu mười lực, tự biết là bậc Vô sở trước,¹⁷⁹⁵ ở giữa đại chúng mà có thể rống tiếng sư tử, chuyên pháp luân vô thượng mà cứu độ chúng sinh, rằng đây là sắc, đây là tập khởi của sắc, đây là sự diệt tận của sắc, đây là xuất yếu của sắc; quán sát đây là thọ, tưởng, hành, hức, tập khởi, diệt tận, xuất yếu của thức; nhân bởi cái này, có cái này, đây sinh thì kia sinh; do duyên vô minh mà hành, hành duyên thức, thức duyên danh sắc, danh sắc duyên sáu xứ, sáu xứ duyên xúc, xúc duyên thọ, thọ duyên ái, ái duyên thủ, thủ duyên hữu, hữu duyên chết, chết duyên sầu ưu khổ não, không thể kể xiết. Nhân có thân năm uẩn này mà có pháp tập khởi này; đây diệt thì kia diệt, đây không thì kia không, do vô minh diệt tận mà hành diệt tận, hành tận nên thức tận, thức tận nên danh sắc tận, danh sắc tận nên sáu xứ tận, sáu xứ tận nên xúc tận, xúc tận nên thọ tận, thọ tận nên [776b] ái tận, ái tận nên thủ tận, thủ tận nên hữu tận, hữu tận nên chết tận, chết tận nên sầu ưu khổ não thảy đều diệt tận.

“Tỳ kheo, nên biết, pháp của Ta sâu thẳm, rộng lớn không có bờ mé, đoạn trừ các hồ nghi, là chốn an ổn, chánh pháp. Nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân chuyên cần dụng tâm không để khuyết, dù cho thân thể khô kiệt, hủy hoại, vẫn không bao giờ xả bỏ hành tinh tấn, buộc chặt tâm không quên lãng; tu hành pháp khổ thật không phải dễ, ưa chôn nhàn tĩnh, tịch tĩnh tư duy, không xả bỏ hành đầu-đà, như nay Như Lai hiện tại khéo tu phạm hạnh.

“Cho nên, Tỳ kheo, nếu khi tự quán sát, tư duy pháp vi diệu, hãy quán sát hai nghĩa, hành không buông lung, để cho thành tựu kết quả chắc thật, đạt đến chỗ diệt tận của cam lộ. Nếu khi nhận sự cúng dường của người khác, áo chần, cơm nước, giường chõng và ngoại cụ, thuốc men trị bệnh mà không uổng công khó nhọc của người, và cũng khiến cho cha mẹ được quả báo ấy, thừa sự chư Phật, lễ kính, cúng dường.

“Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ, các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04¹⁷⁹⁶

Tôi nghe như vậy:

Một thời Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Như Lai thành tựu mười lức,¹⁷⁹⁷ được bốn vô sở úy, ở giữa đại chúng mà có thể rống tiếng sư tử.

“Những gì là mười? Ở đây, Như Lai như thật biết rõ đây là xứ, biết rõ như thật là phi xứ.¹⁷⁹⁸

“Lại nữa, Như Lai biết rõ xứ sở, biết rõ tùy thuộc nhân duyên nào mà các chúng sinh thọ lãnh quả báo ấy.¹⁷⁹⁹

“Lại nữa, Như Lai biết rõ thế giới sai biệt, giới sai biệt¹⁸⁰⁰ xứ sai biệt; biết rõ như thật.¹⁸⁰¹

“Lại nữa, Như Lai biết rõ như thật giải thoát sai biệt, vô lượng giải thoát.¹⁸⁰²

“Lại nữa, Như Lai biết rõ trí tuệ nhiều hay ít của chúng sinh; biết rõ như thật.¹⁸⁰³

“Lại nữa, Như Lai biết rõ những điều suy nghĩ trong tâm của chúng sinh; biết rõ như thật.¹⁸⁰⁴Tâm có dục, biết rõ tâm có dục; tâm không dục, biết rõ tâm không dục; tâm có sân nhuế, biết rõ tâm có sân nhuế; tâm không sân nhuế, biết rõ tâm không sân nhuế; tâm ngu si, biết rõ tâm ngu si; tâm không

ngu si, biết rõ tâm không ngu si; tâm có ái, biết rõ tâm có ái; tâm không ái, biết rõ tâm không ái; tâm có thủ, biết rõ tâm có thủ; tâm không thủ, biết rõ tâm không thủ; tâm loạn, biết rõ có tâm loạn; tâm không loạn, biết rõ tâm không loạn; tâm tán, biết rõ có tâm tán; [776c] tâm không tán, biết rõ tâm không tán; tâm ít, biết rõ có tâm ít; tâm không ít, biết rõ tâm không ít; tâm rộng, biết rõ có tâm rộng; tâm không rộng, biết rõ tâm không rộng; tâm vô lượng, biết rõ tâm vô lượng; tâm hạn lượng, biết rõ tâm hạn lượng; như thật biết rõ. Tâm định, biết có tâm định; tâm không định, biết tâm không định; tâm giải thoát, biết tâm giải thoát; tâm không giải thoát, biết tâm không giải thoát.

“Lại nữa, Như Lai biết rõ tận cùng tất cả con đường mà tâm hướng đến,¹⁸⁰⁵ hoặc một, hai đời, ba đời, bốn đời, năm đời, mười đời, năm mươi đời, trăm đời, nghìn đời, ức trăm nghìn đời, vô lượng đời, trong thành kiếp, hoại kiếp, vô lượng thành hoại kiếp, xưa kia ta sinh ở đó với tên họ như vậy, ăn thức ăn như vậy, thọ khổ lạc như vậy, thọ mạng dài, vẫn, chết đây sinh nơi kia, chết nơi kia sinh nơi này; tự nhớ lại như vậy sự việc vô lượng đời trước.¹⁸⁰⁶

“Lại nữa, Như Lai biết định hướng sống chết của chúng sinh;¹⁸⁰⁷ bằng thiên nhãn mà quán sát các loài chúng sinh, hoặc có sắc đẹp, hoặc sắc xấu, thiện thú, ác thú tùy theo hành nghiệp đã gieo trồng, tất cả đều biết rõ. Hoặc có chúng sinh hành ác bởi thân, miệng, ý, phỉ báng Hiền Thánh, gây nghiệp tà kiến, thân hoại mạng chung sinh vào trong địa ngục. Hoặc có chúng sinh hành thiện bởi thân, miệng ý, không phỉ báng Hiền Thánh, hằng hành chánh kiến, thân hoại mạng chung sinh vào cõi thiện, sinh lên trời. Đó gọi là bằng thiên nhãn thanh tịnh quán sát định hướng của chúng mà các hành vi đưa đến.

“Lại nữa, Như Lai biết rõ các lậu đã diệt tận,¹⁸⁰⁸ thành vô lậu, tâm giải thoát, trí tuệ giải thoát, sinh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, điều cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa, biết rõ như thật.

“Đó gọi là mười lực của Như Lai, tự gọi là bậc Vô trước, được bốn vô sở úy, ở giữa đại chúng mà rống tiếng sư tử, chuyển phạm luân.

“Thế nào là bốn vô sở úy mà Như Lai có được?¹⁸⁰⁹ Như Lai thành đẳng chánh giác; (nếu có chúng sinh muốn nói là biết, trường hợp này không thể có;)¹⁸¹⁰ hoặc có sa-môn, bà-la-môn muốn đến phỉ báng Phật, nói là không

thành Đẳng chánh giác, trường hợp này không thể có. Vì trường hợp ấy không thể có, nên Ta được an ổn.

“Nhưng hôm nay khi Ta nói, Ta đã diệt tận các lậu. Giả sử có sa-môn, bà-la-môn, hoặc Thiên, hoặc Ma thiên, đến mà nói Ta chưa diệt tận các lậu, trường hợp ấy không thể có. Vì trường hợp ấy không thể có nên ta được an ổn.

“Lại nữa, pháp mà Ta thuyết, là xuất yếu của Hiền Thánh, như đoạn tận biên tế khổ. Giả sử [777a] có sa-môn, bà-la-môn, Thiên, hoặc Ma thiên, đến nói là chưa đoạn tận biên tế khổ, trường hợp này không thể có. Vì trường hợp này không thể có nên Ta được an ổn.

“Lại nữa, pháp chương ngại¹⁸¹¹ mà ta nói là đọa lạc cõi dữ; giả sử có sa-môn, bà-la-môn, đến muốn nói điều đó không đúng; trường hợp này không thể có.

“Tỳ kheo, đó là bốn vô sở úy của Như Lai.

“Giả sử có ngoại đạo dị học hỏi Sa-môn Cù-đàm kia có lực gì, vô úy gì mà tự xưng là bậc Vô trước, tối tôn, các người hãy trả lời bằng mười lực này.

“Giả sử ngoại đạo dị học nói, ‘Chúng tôi cũng thành tựu mười lực,’ Tỳ kheo các người nên hỏi lại, ‘Ông có mười lực gì?’ Khi ấy ngoại đạo dị học ắt không thể trả lời, và lại tăng thêm nghi hoặc. Vì sao? Ta không thấy có sa-môn, bà-la-môn nào tự xưng đắc bốn vô sở úy, trừ Như Lai. Cho nên, Tỳ kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu mười lực, bốn vô sở úy.

“Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05¹⁸¹²

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Có mười niệm, được phân biệt rộng rãi, tu tập, đoạn tận dục ái, sắc ái, vô sắc ái, kiêu mạn, vô minh. Những gì là mười? Đó là, niệm Phật, niệm Pháp, niệm Tăng Tỳ kheo, niệm giới, niệm thí, niệm thiên, niệm tịch tĩnh,¹⁸¹³ niệm an-ban, niệm thân, niệm sự chết.

“Đó là Tỳ kheo, nếu có chúng sinh tu hành mười niệm này sẽ đoạn tận dục ái, sắc ái, vô sắc ái; hết thảy vô minh, kiêu mạn, thảy đều được đoạn tận.

“Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06¹⁸¹⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Gần gũi cung vua,¹⁸¹⁵ có mười phi pháp. Những gì là mười? Ở đây, trong nội cung¹⁸¹⁶ có khởi tâm mưu hại muốn giết quốc vương. Do bởi âm mưu này, quốc vương bị giết. Nhân dân nước đó nghĩ rằng, ‘Sa-môn, đạo sỹ này thường xuyên lui tới. Đây chắc chắn là việc làm của sa-môn ấy.’ Đó là phi pháp thứ nhất, nạn do gần gũi cung vua.

“Lại nữa, đại thân phản nghịch, bị vua bắt và giết. Khi ấy nhân dân nghĩ rằng, ‘Sa-môn, đạo sỹ này thường xuyên lui tới. Đây là việc làm của sa-môn ấy.’ Đây là phi pháp thứ hai, nạn do vào trong cung vua.¹⁸¹⁷

“Lại nữa, nội cung bị mất tài bảo, khi ấy người giữ kho nghĩ rằng, ‘Ở đây bảo vật này luôn luôn được ta canh giữ, lại cũng không có ai khác đi vào đây. Nhất định là do sa-môn ấy làm.’ Đó là phi pháp thứ ba, nạn do đi vào cung vua.

“Lại nữa, con gái của vua đang tuổi tráng thịnh, chưa có chồng mà mang thai. Khi ấy người trong nước nghĩ rằng, ‘Trong đây không ai khác lui tới. Nhất định là do sa-môn ấy làm.’ Đó là phi pháp thứ tư, nạn do gần gũi cung vua.

“Lại nữa, vua mắc bệnh nặng, [777b] trúng thuốc của người khác. Khi ấy nhân dân nghĩ rằng, ‘Trong đây không có ai khác. Nhất định là do sa-môn ấy làm.’ Đó là phi pháp thứ năm, nạn do gần gũi cung vua.

“Lại nữa, các đại thần của vua tranh chấp nhau, gây thương tổn nhau. Khi ấy nhân dân nghĩ rằng, ‘Các đại thần này trước kia hòa hiệp, nay lại tranh chấp nhau. Đây không phải là việc làm của ai khác, mà nhất định là do sa-môn, đạo sỹ ấy.’ Đây là phi pháp thứ sáu, nạn do gần gũi cung vua.

“Lại nữa, hai nước tranh chấp nhau, mỗi bên đều tranh thắng. Khi ấy nhân dân nghĩ rằng, ‘Sa-môn đạo sỹ này nhiều lần lui tới nội cung. Đây nhất định là việc làm của sa-môn ấy.’ Đây là phi pháp thứ bảy, nạn do gần gũi cung vua.

“Lại nữa, quốc vương trước kia vốn ưa huệ thí, phân chia tài vật cho dân; về sau keo lẩn, hối tiếc, không huệ thí nữa. Khi ấy nhân dân nghĩ rằng, ‘Quốc vương của chúng ta trước kia vốn ưa huệ thí; nay lại tham lam keo kiệt, không có tâm huệ thí. Đây nhất định là việc làm của sa-môn ấy.’ Đây là phi pháp thứ tám, nạn do gần gũi cung vua.

“Lại nữa, quốc vương hằng đúng theo pháp mà thu tài vật của dân. Về sau, lấy tài vật của dân một cách phi pháp. Khi ấy nhân dân nghĩ rằng, ‘Quốc vương của chúng ta trước kia thu tài vật của dân một cách hợp pháp, nay lấy tài vật của dân một cách phi pháp. Đây nhất định là việc làm của sa-môn ấy.’ Đây là phi pháp thứ chín, nạn do gần gũi cung vua.

“Lại nữa, nhân dân trong quốc thổ mắc phải bệnh dịch tràn lan, thầy đều do duyên đời trước. Khi ấy nhân dân nghĩ rằng, ‘Chúng ta xưa kia không có tật bệnh. Nay người bị bệnh chết nằm đầy đường. Đây nhất định do chú thuật của sa-môn gây nên.’ Đây là phi pháp thứ mười, nạn do gần gũi cung vua.

“Tỳ kheo, đó là mười phi pháp, tai họa do đi vào cung vua. Cho nên, Tỳ kheo, chớ móng tâm gần gũi cung vua.

“Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Nếu quốc vương thành tựu mười pháp thì không thể tồn tại lâu dài, bị nhiều giặc cướp. Những gì là mười?”

“Ở đây, quốc vương tham lam keo kiệt, vì chút sự việc nhỏ mà nổi thịnh nộ, không quán sát nghĩa lý. Nếu quốc vương thành tựu pháp thứ nhất này, sẽ không tồn tại lâu dài, nước có nhiều giặc cướp.

“Lại nữa, vua ấy tham đắm tài vật, không khứng chịu thua sút. Quốc vương [777c] thành tựu pháp thứ hai này, sẽ không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, vua kia không chịu nghe can gián, là người bạo ngược, không có từ tâm. Đây là pháp thứ ba mà quốc vương thành tựu sẽ không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, vua kia bắt oan nhân dân, giam cầm ngang ngược, nhốt trong lao ngục không có ngày ra. Đó là pháp thứ tư, khiến vua không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương tuyển dụng thần tá phi pháp, không y theo chánh hành. Đó là pháp thứ năm, khiến vua không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương tham đắm sắc đẹp của người, xa lánh vợ của mình. Đó là quốc vương thành tựu pháp thứ sáu, không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương ưa uống rượu mà không lý đoán quan sự. Đó là thành tựu pháp thứ bảy, không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương ưa thích ca múa, hí, nhạc, mà không lý đoán quan sự. Đó là pháp thứ tám, không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương hằng mang bệnh tật, không có ngày nào khỏe mạnh. Đó là pháp thứ chín, không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương không tin bề tôi trung hiếu, lòng cánh yếu ớt, không có người phò tá mạnh. Đó là quốc vương thành tựu pháp thứ mười, không tồn tại lâu dài.

“Ở đây, chúng Tỳ kheo cũng vậy, nếu thành tựu mười pháp, công đức gốc rễ thiện không tăng trưởng, thân hoại mạng chung sinh vào địa ngục. Mười pháp ấy là gì?

“Ở đây, Tỳ kheo không trì cấm giới, cũng không có tâm cung kính. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ nhất, không cứu cánh đạt đến nơi phải đạt đến.

“Tỳ kheo không thừa sự Phật, không tin lời nói chân thật. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ hai, không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, Tỳ kheo không thừa sự Pháp, các giới luật bị khuyết thủng. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ ba, không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, Tỳ kheo không thừa sự Thánh chúng, tâm ý hăng tự ty, không tin lời dạy của chúng. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ tư, không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, Tỳ kheo tham đắm lợi dưỡng, tâm không buông bỏ. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ năm, không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, Tỳ kheo không học hỏi nhiều, không siêng năng đọc tụng, ôn tập. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ sáu, không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, Tỳ kheo không tùng sự theo thiện tri thức, mà thường xuyên tùng sự theo ác tri thức. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ bảy, không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, Tỳ kheo hăng ưa bận rộn công việc, không thích tọa thiền. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ tám, không tồn tại lâu dài,

“Lại nữa, Tỳ kheo [778a] ham thích toán số, bỏ đạo chạy theo thế tục, không học tập chánh pháp. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ chín, không tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, Tỳ kheo không ưa tu phạm hạnh, tham đắm bất tịnh. Đó là Tỳ kheo có pháp thứ mười, không tồn tại lâu dài.

“Đó là, Tỳ kheo thành tựu mười pháp này nhất định đọa ba ác đạo, không sinh vài chỗ lành.

“Nếu quốc vương thành tựu mười pháp thì sẽ được tồn tại lâu dài ở đời. Những gì là mười?

“Quốc vương không tham đắm tài vật, không nổi thịnh nộ, cũng không vì chuyện nhỏ mà sinh tâm thù oán. Đó là pháp thứ nhất khiến được tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương nghe lời can gián của quần thần, không nghịch lời của họ. Đó là thành tựu pháp thứ hai thì được tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương thường ưa huệ thí, cùng chung vui với dân. Đó pháp thứ ba khiến cho tồn tại lâu dài.¹⁸¹⁸

“Lại nữa, quốc vương trung thu tài vật hợp pháp chứ không phải phi pháp. Đó là pháp thứ tư khiến tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương kia không tham đắm sắc người khác, hằng tự thủ hộ với vợ của mình. Đó là thành tựu pháp thứ năm khiến tồn tại lâu lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương không uống rượu, tâm không hoang loạn. Đó là thành tựu pháp thứ sáu, khiến tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương không cười giỡn, mà hàng phục kẻ thù bên ngoài. Đó là thành tựu pháp thứ bảy, tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương vương y theo pháp mà trị hóa, không bao giờ bẻ cong. Đó là thành tựu pháp thứ tám, tồn tại lâu dài.

“Lại nữa, quốc vương cùng với quần thần hòa thuận, không có tranh chấp. Đó là thành tựu pháp thứ chín, tồn tại lâu dài,

“Lại nữa, quốc vương không có bệnh hoạn, khí lực cường thịnh. Đó là pháp thứ mười, khiến tồn tại lâu dài.

“Nếu quốc vương thành tựu mười pháp này sẽ được tồn tại lâu dài, không có gì lo ngại.

“Chúng Tỳ kheo cũng vậy, nếu thành tựu mười pháp, chỉ trong khoảnh khắc như co duỗi liền được sinh lên trời. Những gì là mười?”

“Ở đây, Tỳ kheo thọ trì giới cấm, giới đức đầy đủ, không phạm chánh pháp. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ nhất này khi thân hoại mạng chung sinh vào chỗ lành, sinh lên trời.

Lại nữa, Tỳ kheo có tâm cung kính đối với Như Lai. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ hai, được sinh vào chỗ lành.

“Lại nữa, Tỳ kheo thuận tùng giáo pháp, không một điều vi phạm. Đó là Tỳ kheo thành tựu pháp thứ ba, được sinh vào chỗ lành.

“Lại nữa, Tỳ kheo [778b] cung phụng Thánh chúng, không có tâm biếng nhác. Đó là thành tựu pháp thứ tư, được sinh lên trời.

“Lại nữa, Tỳ kheo thiếu dục, tri túc, không say đắm lợi dưỡng. Đó là Tỳ kheo có pháp thứ năm, được sinh lên trời.

“Lại nữa, Tỳ kheo không làm theo tự ý mà hằng tùy thuận giới pháp. Đó là thành tựu pháp thứ sáu, được sinh vào chỗ lành.

“Lại nữa, Tỳ kheo không mê đắm công việc bận rộn, thường ưa tọa thiền. Đó là thành tựu pháp thứ bảy, được sinh lên trời.

“Lại nữa, Tỳ kheo ưa chỗ nhàn tĩnh, không ưa sống giữa nhân gian. Đó là thành tựu pháp thứ tám, được sinh vào chỗ lành.

“Lại nữa, Tỳ kheo không tùng sự theo ác tri thức, mà thường tùng sự theo thiện tri thức. Đó là thành tựu pháp thứ chín, được sanh vào chỗ lành.

“Lại nữa, Tỳ kheo thường tu phạm hạnh, xa lìa ác pháp, nghe nhiều, học nghĩa, không để mất thứ tự. Như vậy Tỳ kheo thành tựu mười pháp, trong khoảnh khắc như co duỗi cánh tay, sinh vào chỗ lành, sinh lên trời.

“Đó là, mười phi pháp hành khiến vào địa ngục, hãy nên bỏ tránh xa. Mười chánh pháp hành, hãy nên cùng vâng tu tập.

“Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08¹⁸¹⁹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ở tại thành La-duyệt, trong Ca-lan-đà Trúc viên, cùng với chúng đại Tỳ kheo 500 vị.

Bấy giờ, số đông Tỳ kheo, khi đến giờ, khoác y, cầm bát, vào thành La-duyệt khát thực. Khi ấy, số đông Tỳ kheo nghĩ như vậy: “Chúng ta vào thành khát thực, nhưng còn quá sớm. Chúng ta hãy đến chỗ ngoại đạo dị học để cùng luận nghị.” Rồi chúng Tỳ kheo đi đến chỗ ngoại đạo dị học.

Khi các ngoại đạo thấy các sa-môn đến, bảo nhau rằng: “Các bạn hãy giữ im lặng, chớ nói lớn tiếng. Đệ tử của Sa-môn Cù-đàm đang đi đến đây. Pháp của sa-môn ca ngợi những người im lặng. Chớ để họ biết chánh pháp của chúng ta loạn hay không loạn.”

Bấy giờ, số đông các Tỳ kheo đi đến chỗ ngoại đạo dị học, sau khi chào hỏi nhau, ngồi xuống một bên. Khi ấy, các ngoại đạo hỏi các Tỳ kheo:

“Sa-môn Cù-đàm của các ông dạy các đệ tử bằng diệu pháp này, rằng ‘Này các Tỳ kheo, hãy thấu suốt hết thấy các pháp, và hãy tự mình an trú.¹⁸²⁰’ Phải vậy chăng? Chúng tôi cũng dạy [778c] các đệ tử diệu pháp này để tự an trú. Những điều tôi nói có gì khác với các ông, có gì sai biệt? Thuyết pháp, giáo giới cùng như nhau, không có gì khác.”

Số đông các Tỳ kheo, sau khi nghe những điều ngoại đạo nói, không khen hay, cũng không chê dỡ, bèn rời chỗ ngồi đứng dậy mà bỏ đi.

Sau đó, các Tỳ kheo bảo nhau: “Chúng ta hãy đem nghĩa lý này đến bạch Thế Tôn. Nếu Như Lai có dạy điều gì, chúng ta sẽ ghi nhớ mà phụng hành.”

Rồi số đông các Tỳ kheo, sau khi vào thành La-duyệt khát thực, trở về trong phòng, cất y bát, đi đến Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Khi ấy số đông các Tỳ kheo đem duyên sự trước đó kể hết với Như Lai.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Sau khi các ngoại đạo dị học kia hỏi nghĩa này, các người hãy trả lời bằng những lời này: luận một điều, nghĩa một điều, diễn một điều; cho đến, luận mười, nghĩa mười, diễn mười.¹⁸²¹ Khi nói lời này có ý nghĩa gì, các người mang lời này đến hỏi, những người kia sẽ không thể trả lời. Các ngoại đạo do thế càng tăng thêm ngu hoặc. Vì sao vậy? Vì không phải là cảnh giới của họ. Cho nên, Tỳ kheo, Ta không thấy có Trời, Người, Ma hoặc Ma thiên, Đê Thích, Phạm thiên vương, mà có thể trả lời được điều đó, trừ Như Lai và đệ tử của Như Lai nghe từ Ta nói, điều này không luận đến.

“Luận một, nghĩa một, diễn một; Ta tuy đã nói ý nghĩa này, nhưng do đâu mà nói? Hết thấy chúng sinh do thức ăn mà tồn tại; không thức ăn thì chết. Tỳ kheo đối với pháp ấy mà bình đẳng nhằm tởm, bình đẳng giải thoát, bình đẳng quán sát, bình đẳng phân biệt ý nghĩa của nó, bình đẳng chấm dứt biên tế khổ;¹⁸²² đồng một nghĩa, không hai,¹⁸²³ điều mà Ta nói, chính xác là như vậy.

“Nghĩa một, luận một, diễn một, cho đến luận mười, nghĩa mười, diễn mười;¹⁸²⁴ Ta tuy đã nói ý nghĩa này, nhưng do đâu mà nói? Danh và sắc. Danh là gì? Thọ*, tưởng, niệm, xúc*, tư duy; đó là danh. Cái kia sao gọi là sắc? Bốn đại, và sắc do bốn đại tạo; đó gọi là sắc, do duyên bởi căn bản này mà nói là sắc. Luận hai, nghĩa hai, diễn hai, do bởi nhân duyên này mà Ta nói đến. Tỳ kheo bình đẳng nhằm tởm, bình đẳng giải thoát, bình đẳng quán sát, bình đẳng phân biệt ý nghĩa của nó, bình đẳng chấm dứt biên tế khổ.

“Luận ba, nghĩa ba, diễn ba; do đâu mà nói [779a] nghĩa này? Do ba thọ* Những gì là ba? Khổ thọ, lạc thọ, không khổ không lạc thọ. Vì sao được nói là lạc thọ? Trong tâm có ý tưởng lạc, cũng không phân tán; đó gọi là lạc thọ. Vì sao được nói là khổ thọ? Trong tâm mê loạn không định tĩnh chuyên nhất, tư duy với nhiều ý tưởng khác nhau; đó gọi là khổ thọ.¹⁸²⁵ Thế nào là cảm thọ không khổ không lạc? Ý tưởng không khổ không lạc trong tâm, lại không phải là chuyên nhất định tĩnh, cũng không phải loạn tưởng, cũng không tư duy pháp và phi pháp, hằng tự tịch mặc, tâm không có ghi nhận gì; đó gọi là cảm thọ không khổ không lạc. Tỳ kheo bình đẳng nhằm tởm, bình đẳng giải thoát, bình đẳng quán sát, bình đẳng phân biệt ý nghĩa của nó, bình đẳng chấm dứt biên tế khổ. Luận ba, nghĩa ba, diễn ba, điều mà Ta nói, chính xác là như vậy.

“Luận bốn, nghĩa bốn, diễn bốn; do đâu mà nói nghĩa này? Đó là bốn đế.¹⁸²⁶ Những gì là bốn? Thánh đế Khổ, Tập, Tận, Đạo. Vì sao được gọi là Thánh đế Khổ? Sinh khổ, già khổ, bệnh khổ, chết khổ, lo, buồn, não khổ,

oán ghét gặp nhau khổ, ân ái biệt ly khổ, ước muốn không được khổ.¹⁸²⁷ Vì sao được gọi là Thánh đế Tập? Căn bản ái cùng với dục tương ưng.¹⁸²⁸ Vì sao được gọi là Thánh đế Khổ tận? Ái kia vĩnh viễn đoạn tận không còn tàn dư cũng không tái sinh khởi; đó gọi là Khổ tận đế. Vì sao được gọi là Thánh đế Khổ xuất yếu? Đó là tám phẩm đạo của Hiền Thánh: chánh kiến, chánh tri, chánh ngữ, chánh mạng, chánh nghiệp, chánh tinh tấn, chánh niệm, chánh tam-muội; đó là đạo có tám phẩm. Tỳ kheo bình đẳng nhàm tởm, bình đẳng giải thoát, bình đẳng quán sát, bình đẳng phân biệt ý nghĩa của nó, bình đẳng chấm dứt biên tế khổ. Đó là luận bốn, nghĩa bốn, diễn bốn, điều mà Ta nói, chính xác là như vậy.

“Luận năm, nghĩa năm, diễn năm; do đâu mà nói nghĩa này? Đó là năm căn.¹⁸²⁹ Những gì là năm? Căn tín, căn tinh tấn, căn niệm, căn định, căn huệ. Thế nào là căn tín? Hiền Thánh đệ tử tin đạo pháp của Như Lai, rằng Như Lai là bậc Chí chân, Đẳng chánh giác, Minh hành túc, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sỹ, Điều ngự trượng phu, Thiên nhân sư, hiệu Phật Thế Tôn, xuất hiện ở đời. Đó gọi là căn tín. Thế nào là căn tinh tấn? Thân, tâm, ý tinh cần không mệt mỏi; diệt [779b] pháp bất thiện, tăng ích pháp thiện, hằng chấp trì tâm; đó là căn tinh tấn. Thế nào là căn niệm? Tụng tập không quên, hằng giữ trong tâm, ghi nhớ không thất lạc, pháp hữu vi vô lậu không bao giờ bị mất; đó là căn niệm. Thế nào là căn định? Trong tâm không động loạn, không có các tướng sai biệt, hằng chuyên tinh nhất ý; đó là căn tam-muội. Thế nào là căn trí tuệ? Biết Khổ, biết Tập, biết Tận, biết Đạo; đó là căn trí tuệ. Đó là năm căn. Tỳ kheo ở trong đó mà bình đẳng giải thoát, bình đẳng phân biệt ý nghĩa ấy, bình đẳng chấm dứt biên tế khổ. Đó là luận năm, nghĩa năm, diễn năm, điều mà Ta nói, chính xác là như vậy.

“Luận sáu, nghĩa sáu, diễn sáu; do đâu mà nói nghĩa này? Đó là sáu trọng pháp.¹⁸³⁰ Sáu ấy là gì? Ở đây, Tỳ kheo thường xuyên hành từ tâm bởi thân, hoặc ở chỗ vắng vẻ, hoặc ở trong phòng, tâm thường như một,¹⁸³¹ đáng tôn, đáng quý, đưa đến hòa hiệp. Đây là pháp tôn trọng thứ nhất của Tỳ kheo. Lại nữa, hành từ tâm nơi miệng, không khởi ganh tị oán ghét, đáng kính, đáng quý; đó là pháp tôn trọng thứ hai. Lại nữa, nếu được lợi dưỡng đúng pháp, cho đến còn dư trong bình bát, đều đem chia cho các bạn đồng phạm hạnh, tâm bình đẳng mà cho; đó là pháp tôn trọng thứ tư, đáng kính, đáng quý. Lại nữa, phụng trì cấm giới không có điều rơi rớt, giới mà bậc hiền trí quý trọng; đó là pháp tôn trọng thứ năm, đáng kính, đáng quý. Lại nữa, chánh kiến mà Hiền Thánh được xuất yếu, đến chỗ chấm dứt khổ tế, ý không tạp loạn, cùng tu hành với các đồng phạm hạnh pháp ấy; đó là pháp tôn trọng thứ sáu, đáng kính, đáng quý. Bấy giờ Tỳ kheo bình đẳng nhàm tởm, bình đẳng giải thoát,

bình đẳng phân biệt ý nghĩa ấy, bình đẳng chấm dứt biên tế khổ. Đó là luận sáu, nghĩa sáu, diễn sáu, điều mà Ta nói, chính xác là như vậy.

“Luận bảy, nghĩa bảy, diễn bảy; do đâu mà nói nghĩa này? Đó là bảy y chỉ xứ của thân thức.¹⁸³² Bảy ấy là gì? Hoặc có chúng sinh có nhiều tướng sai biệt, nhiều thân sai biệt; đó là trời¹⁸³³ và người. Hoặc có chúng sinh có nhiều thân nhưng một tướng; đó là trời Phạm-ca-di khi mới thác sinh.¹⁸³⁴ Hoặc có chúng sinh một tướng, một thân; đó là trời Quang âm. [779c] Hoặc có chúng sinh một thân, nhiều tướng sai biệt; đó là trời Biến tịnh. Hoặc có chúng sinh không xứ vô lượng; đó là trời Không xứ. Hoặc có chúng sinh thức xứ vô lượng; đó là trời Thức xứ. Hoặc có chúng sinh vô sở hữu xứ vô lượng; đó là trời Vô sở hữu xứ. Hoặc có chúng sinh phi tướng phi phi tướng vô lượng; đó là trời Phi tướng phi phi tướng.¹⁸³⁵ Đó là bảy y chỉ xứ của thân (thức). Ở đó, Tỳ kheo bình đẳng giải thoát, cho đến, bình đẳng chấm dứt biên tế khổ. Đó là luận bảy, nghĩa bảy, diễn bảy, điều mà Ta nói, chính xác là như vậy.

“Luận tám, nghĩa tám, diễn tám; do đâu mà nói nghĩa này? Đó là tám pháp thế gian,¹⁸³⁶ tùy theo đời mà xoay chuyển. Tám ấy là gì? Đắc, thất, vinh, nhục, khen, chê, khổ, lạc.¹⁸³⁷ Đó là tám pháp thế gian, tùy theo đời mà xoay chuyển. Tỳ kheo trong đó bình đẳng giải thoát, cho đến, bình đẳng chấm dứt biên tế khổ. Đó là luận tám, nghĩa tám, diễn tám, điều mà Ta nói, chính xác là như vậy.

“Luận chín, nghĩa chín, diễn chín; do đâu mà nói nghĩa này? Đó là chín cư xứ của chúng sinh.¹⁸³⁸ Những gì là chín? Hoặc có chúng sinh có nhiều tướng sai biệt, nhiều thân sai biệt; đó là trời và người. Hoặc có chúng sinh có nhiều thân nhưng một tướng; đó là trời Phạm-ca-di khi mới thác sinh. Hoặc có chúng sinh một tướng, một thân; đó là trời Quang âm. Hoặc có chúng sinh một thân, nhiều tướng sai biệt; đó là trời Biến tịnh. Hoặc có chúng sinh không xứ vô lượng; đó là trời Không xứ. Hoặc có chúng sinh thức xứ vô lượng; đó là trời Thức xứ. Hoặc có chúng sinh vô sở hữu xứ vô lượng; đó là trời Vô sở hữu xứ. Hoặc có chúng sinh phi tướng phi phi tướng vô lượng; đó là trời Phi tướng phi phi tướng. Vô tướng chúng sinh và các loài thọ sanh khác, đó là chín y chỉ xứ của thân (thức). Tỳ kheo trong đó bình đẳng giải thoát, cho đến, bình đẳng chấm dứt biên tế khổ. Đó là luận chín, nghĩa chín, diễn chín, điều mà Ta nói, chính xác là như vậy.

“Luận mười, nghĩa mười, diễn mười; do đâu mà nói nghĩa này? Đó là mười niệm.¹⁸³⁹ Những gì là mười? Niệm Phật, niệm Pháp, niệm Tăng Tỳ kheo, niệm giới, niệm thí, niệm thiên, niệm chỉ tức, niệm an-ban, niệm thân, niệm

sự chết. Tỳ kheo trong đó bình đẳng giải thoát, cho đến, bình đẳng chấm dứt biên tế khổ. Đó là luận mười, nghĩa mười, diễn mười, điều mà Ta nói, chính xác là như vậy.

“Như vậy, Tỳ kheo, từ một cho đến mười.

[780a] “Tỳ kheo, nên biết, nếu ngoại đạo dị học mà nghe những lời này, còn chưa dám nhìn kỹ vào sắc mặt, hướng nữa là trả lời. Tỳ kheo nào hiểu rõ được nghĩa này, ở ngay trong hiện pháp, là người tối tôn đệ nhất.

“Lại nữa, Tỳ kheo, Tỳ kheo ni nào tư duy nghĩa này, cho đến mười năm, nhất định thành tựu hai quả: hoặc A-la-hán, hoặc A-na-hàm.

“Tỳ kheo, hãy bỏ qua mười năm; nếu trong một năm mà tư duy nghĩa này, ắt thành tựu hai quả, trọn không nửa chừng thoái thất.

“Tỳ kheo, hãy bỏ qua một năm. Trong chúng bốn bộ, trong mười tháng, cho đến một tháng, ai tư duy nghĩa này, ắt thành tựu hai quả, cũng không nửa chừng thoái thất.

“Vã, hãy bỏ qua một tháng. Ai trong chúng bốn bộ bảy ngày tư duy nghĩa này ắt thành tựu hai quả, quyết không nghi ngờ.

Khi ấy A-nan ở sau Thế Tôn cảm quạt quạt Phật. Bảy giờ A-nan bạch Phật:

“Thế Tôn, pháp này cực kỳ sâu thẳm. Ở địa phương nào có pháp này, nên biết ở đó gặp được Như Lai. Kính bạch Thế Tôn, pháp này tên gọi là gì? Nên phụng hành như thế nào?”

Phật bảo A-nan:

“Kinh này có tên là Nghĩa của pháp Mười. Hãy ghi nhớ phụng hành.”

Bảy giờ A-nan và các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09¹⁸⁴⁰

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Những ai tu hành mười tướng, sẽ diệt tận các lậu, đạt được thần thông, tự thân tác chứng, dần dần đạt đến Niết-bàn. Những gì là mười? Tướng xương trắng, tướng bầm tím, tướng sinh chương, tướng ăn không tiêu,¹⁸⁴¹ tướng huyết, tướng nhai cắn,¹⁸⁴² tướng thường vô thường, tướng tham thực, tướng sự chết, tướng tất cả thế gian không có gì lạc.¹⁸⁴³ Đó là mười tướng mà Tỳ kheo tu tập sẽ diệt tận các lậu, đạt đến Niết-bàn giới.

“Lại nữa, Tỳ kheo, trong mười tướng này, tướng tất cả thế gian không có gì đáng ham thích thích là tối đệ nhất. Vì sao vậy? Người tu hành về sự không có gì đáng ham thích, và người thọ trì, tín phụng pháp; hai hạng người này tất vượt bực mà thủ chứng. Cho nên, Tỳ kheo, hãy ngồi dưới gốc cây, nơi chỗ vắng vẻ, giữa trời trống, tư duy mười tướng này.

“Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ có một Tỳ kheo đi đến Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, [780b] rồi ngồi xuống một bên.

Rồi Tỳ kheo này bạch Thế Tôn:

“Như Lai hôm nay dạy các Tỳ kheo pháp mười tướng. Những ai tu hành có thể đoạn trừ các lậu, thành hạnh vô lậu. Thế Tôn, như con thì không có khả năng tu hành các tướng này. Sở dĩ vì dục tâm của con quá nhiều, thân ý hừng hực không thể yên nghỉ.”

Bấy giờ Thế Tôn nói với Tỳ kheo ấy:

“Người hãy xả bỏ tướng về tịnh¹⁸⁴⁴ mà tư duy tướng về bất tịnh; xả tướng về thường mà tư duy tướng về vô thường; xả hữu ngã tướng mà tư duy vô ngã

tưởng, xả khả lạc tưởng mà tư duy bất khả lạc tưởng. Vì sao vậy? Nếu Tỳ kheo tư duy tịnh tưởng, dục tâm liền hùng hực; nếu tư duy bất tịnh tưởng, sẽ không có dục tâm.

“Tỳ kheo, nên biết, dục là bất tịnh, như đồng phân kia; dục như con sáo bắt chước giọng nói; dục không có đáp trả, lại như rắn độc kia; dục như ảo thuật, như tuyết tan dưới nắng. Hãy niệm xả bỏ dục như vất bỏ trong bãi tha ma. Dục trở lại hại mình như rắn chứa chất độc. Dục không biết chán như khát mà uống nước mặn. Dục khó được thỏa mãn như biển nuốt sông. Dục có nhiều tai họa như xóm la-sát. Dục như kẻ thù hãy nên tránh xa. Dục như một chút mật ngọt dính trên lưỡi dao. Dục không đáng yêu như xương trắng trên đường. Dục hiện ngoại hình như hoa mọc trong nhà xí. Dục không chân thật như bình vẽ kia bên trong chứa đồ hôi thối, bên ngoài trông đẹp đẽ. Dục không bền chắc như đồng bọt nước. Cho nên, Tỳ kheo, hãy niệm tưởng tránh xa tưởng tham dục. Tỳ kheo, nay người hãy nhớ, xưa người đã phụng hành mười tưởng nơi Phật Ca-diếp. Hôm nay hãy lặp lại tư duy mười tưởng, tâm giải thoát khỏi hữu lậu.”

Lúc bấy giờ Tỳ kheo ấy buồn rầu rơi lệ không cầm được, tức thì cúi đầu lạy dưới chân Phật, bạch Thế Tôn:

“Vâng, bạch Thế Tôn. Con chất chứa mê hoặc đã lâu. Như Lai tự thân thuyết mười tưởng, con mới có thể xa lìa dục. Nay con xin sám hối, về sau không còn tái phạm. Cúi xin Như Lai chấp nhận sự sám hối lỗi lầm nghiêm trọng này; lượng thứ cho điều mà con bất cập.”

Phật bảo tỳ kheo:

“Ta nhận sự sửa lỗi của ông. Hãy chớ tái phạm. Lại nữa, Như Lai đã dạy ông mười tưởng, mà ông không khứng phụng trì.”

Tỳ kheo kia sau khi nghe Thế Tôn giáo giới, sống nơi chỗ nhàn tĩnh, tự mình khắc kỷ tư duy, vì mục đích mà thiện gia nam tử cạo bỏ râu tóc, khoác ba pháp y, tu phạm hạnh vô thượng, ấy là muốn đạt thành sở nguyện, như thật biết, sinh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, điều cần làm đã làm xong, [780c] không còn tái thọ thai nữa. Bấy giờ Tỳ kheo thành A-la-hán.

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

Kệ tóm tắt

Kết cám, Hiền Thánh cư,
Hai lực, và Mười niệm,
Thân quốc, không quái ngại,
Mười luân tướng, quán ưởng.¹⁸⁴⁵

---o0o---

47. PHẨM THIỆN ÁC

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Chúng sanh nào phụng hành mười pháp, sẽ sinh lên trời. Lại hành mười pháp sẽ sinh vào nẻo dữ. Lại hành mười pháp, nhập Niết-bàn giới.

“Tu hành mười pháp gì mà sinh vào nẻo dữ? Ở đây, có người sát sanh, trộm cướp, dâm dật, nói dối, ý ngữ, ác khẩu, hai lưỡi, gây đấu loạn đây kia, tạt đổ, sân hận, [781a] khơi dậy tà kiến. Đó là mười pháp. Chúng sanh nào hành mười pháp này sẽ vào trong nẻo dữ.

“Tu hành mười pháp gì được sinh lên trời? Ở đây, có người không sát sanh, không trộm cướp, không dâm dật, không nói dối, không ý ngữ, không ác khẩu, không hai lưỡi gây đấu loạn đây kia, không tạt đổ, không sân hận, không khơi dậy tà kiến. Nếu ai hành mười pháp này sẽ được sinh lên trời.

“Tu hành mười pháp gì đến được Niết-bàn? Đó là mười niệm. Niệm Phật, niệm Pháp, niệm Tăng Tỳ kheo, niệm Thiên, niệm giới, niệm thí, niệm chỉ tức, niệm an-ban, niệm thân, niệm sự chết. Đó là tu hành mười pháp thì đạt được Niết-bàn.

“Tỳ kheo, nên biết, hãy niệm xả ly mười pháp sinh lên trời và sinh vào nẻo dữ. hãy niệm tướng mười pháp khiến đạt đến Niết-bàn.

“Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Do gốc rễ mùi ác mà ngoại vật còn suy hao, hưởng nữa nội pháp. Những gì là mùi? Đó là, người sát sanh, trộm cướp, dâm dật, nói dối, ý ngữ, ác khẩu, hai lưỡi, gây đấu loạn đây kia, tật đố, sân hận, khơi dậy tà kiến. Do quả báo của sát sanh, thọ mạng của chúng sanh rất vắn. Do sự lấy của không được cho, chúng sanh sanh vào chỗ nghèo hèn. Do quả báo dâm dật, cửa nhà chúng sanh không được trinh trắng. Do nói dối, miệng của chúng sanh có mùi hôi thối, không được sạch thơm. Do ý ngữ, đất đai không được bằng phẳng. Do quả báo hai lưỡi, đất mọc gai chông. Do quả báo ác khẩu, có nhiều ngôn ngữ khác nhau. Do tật đố, thóc lúa không dồi dào. Do quả báo sân hận, có nhiều vật ứ ác. Do quả báo tà kiến, tự nhiên sanh tám địa ngục. Nhân bởi mùi ác báo này khiến các ngoại vật cũng suy hao, hưởng nữa vật nội thân.

“Đó là, Tỳ kheo, hãy niệm tránh xa mùi pháp ác, tu hành mùi pháp thiện.

“Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ vua Ba-tư-nặc đi đến Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Khi ấy vua Ba-tư-nặc bạch Thế Tôn rằng:

“Như Lai có nói lời này chẳng, ‘Bồ thí cho Ta thì được phước nhiều; cho người khác thì được phước ít. Hãy bồ thí cho đệ tử, chớ bồ thí cho người

khác.’? Giả sử có ai nói điều này, người ấy không hủy báng pháp của Như Lai chăng?”

Phật nói với Vua:

“Ta không nói điều này, [781b] ‘Chỉ nên bố thí cho một mình Ta, đừng bố thí cho người khác.’ “Đại vương, nên biết, Ta thường nói nói điều này, ‘Thức ăn dư trong bát của Tỳ kheo, đổ vào trong nước cho nhuyễn trùng ăn còn được phước, huống nữa bố thí cho người mà không được phước sao? Tuy nhiên, Đại vương, Ta có nói điều này, ‘Bố thí cho người trì giới được phước nhiều hơn cho người phạm giới.’”

Ba-tu-nặc ở trước Phật bạch rằng:

“Kính vâng, Thế Tôn. Bố thí cho người trì giới phước nhiều gấp bội hơn cho người phạm giới.”

Vua lại bạch Phật:

“Ni-kiền Tử đến nói với con rằng, ‘Sa-môn Cù-đàm là người biết huyền thật, có thể xoay chuyển người đời.’ Điều này đúng chăng? Sai chăng?”

Phật nói:

“Đúng vậy, Đại vương, như điều vừa nói. Ta có pháp huyền có thể xoay chuyển người đời.”

Vua bạch Phật:

“Cái gì gọi là pháp huyền có thể xoay chuyển?”

Phật nói:

“Người sát sanh, tội ấy khó lượng. Người không sát sanh, thọ phước vô lượng. Người lấy của không cho, mắc tội vô lượng. Người không trộm cướp được phước vô lượng. Người dâm dật thọ tội vô lượng. Người không dâm dật thọ phước vô lượng. Người tà kiến thọ tội vô lượng, Người chánh kiến thọ phước vô lượng. Pháp huyền thuật của Ta chính xác được hiểu là như vậy.”

Khi ấy vua Ba-tu-nặc bạch Phật:

“Thế gian này bao gồm loài người, Ma hoặc Ma thiên, cùng các loài hữu hình nếu hiểu sâu sắc pháp huyền thật này sẽ được đại hạnh. Từ nay về sau, con không cho phép ngoại đạo dị học vào trong quốc giới của con. Cho phép chúng bốn bộ thường xuyên ở trong cung của con, và thường được cúng dường tùy theo nhu cầu.”

Phật nói:

“Đại vương, chớ nói như vậy. Vì sao? Bồ thí cho các loài súc sanh còn được phước; thậm chí bồ thí cho người phạm giới còn được phước. Bồ thí cho người trì giới, phước đức khó ước lượng. Bồ thí Tiên nhân ngoại đạo được một ức phước. Bồ thí cho Tu-đà-hoàn, Tư-đà-hoàn, A-na-hàm, A-la-hán, Bích-chi-phật và Phật, phước ấy khó lường. Cho nên, Đại vương, hãy khơi dậy tâm cúng dường đệ tử Thanh văn của chư Phật trong tương lai, và quá khứ. Đại vương, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ Vua ba-tư-nặc nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04¹⁸⁴⁶

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ số đông các Tỳ kheo sau bữa ăn đều tụ tập tại giảng đường Phổ hội, cùng [781c] bàn luận các đề tài này: luận về y áo, phục sức, ăn uống; luận về lân quốc, giặc cướp, chiến tranh; luận về uống rượu, dâm dật, năm thứ nhạc; luận về vũ, hí kịch, kỹ nhạc. Những luận bàn không thiết yếu như vậy không kể xiết.

Khi ấy, Thế Tôn bằng thiên nhĩ nghe các Tỳ kheo đang thảo luận như vậy, liền đi đến giảng đường Phổ hội, hỏi các Tỳ kheo:

“Các người tụ tập tại đây muốn bàn luận điều gì?”

Các Tỳ kheo bạch Thế Tôn:

“Chúng con cùng bàn luận những vấn đề không thiết yếu như vậy.”

Phật bảo các Tỳ kheo:

“Thôi, thôi, Tỳ kheo! Chớ có bàn luận như vậy. Vì sao? Những bàn luận ấy phi nghĩa,¹⁸⁴⁷ cũng không dẫn đến pháp thiện. Không do bàn luận này mà được tu hành, không đạt đến chỗ Niết-bàn diệt tận, không được đạo bình đẳng của sa-môn. Đó là những luận bàn thế tục, không phải là luận bàn chân chánh hướng đến. Các người đã bỏ tục học đạo, không nên tư duy các đề tài dẫn đến bại hoại như vậy. Nếu muốn luận bàn, các người hãy luận bàn mưu sự công đức.

“Những gì là mưu? Tỳ kheo tinh cần, thiếu dục, tri túc, có tâm dũng mãnh, đa văn mà có thể nói pháp cho người, không sợ hãi, giới luật đầy đủ, tam muội thành tựu, trí tuệ thành tựu, giải thoát thành tựu, giải thoát tri kiến thành tựu.¹⁸⁴⁸ Nếu muốn luận bàn, các người hãy luận mưu đề tài này. Vì sao? Chúng thắm nhuần tất cả, mang lại nhiều lợi ích, khiến có thể tu phạm hạnh, đạt đến chỗ vô vi diệt tận, là thiết yếu của Niết-bàn.

“Các người, các thiện gia nam tử, đã xuất gia học đạo, hãy tư duy mưu sự này. Luận như vậy là luận chánh pháp, bỏ xa nẻo dữ. Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ số đông các Tỳ kheo đều tụ tập tại giảng đường Phổ hội, cùng bàn luận như vậy:

“Nay gạo thóc trong thành Xá-vệ khan hiếm, giá cả tăng vọt, xin ăn khó được. Vả, Thế Tôn có nói, nương nhờ ăn uống mà thân người được tồn tại. Bốn đại y tựa nơi pháp được niệm tưởng bởi tâm. Pháp y tựa trên gốc rễ dẫn đến nẻo lành. Hôm nay chúng ta nên phân chia người theo thứ tự đi khát thực, khiến cho người khát thực được thấy có sắc da tươi đẹp, xúc cảm êm dịu, được y phục, cơm nước, giường chõng và ngọa cụ, thuốc men trị bệnh, há không phải tốt đẹp [782a] sao?”

Khi ấy, bằng thiên nhĩ thanh tịnh không chút tì vết, Thế Tôn từ xa nghe các Tỳ kheo cùng nhau bàn luận như vậy, tức thì đến giảng đường Phổ hội, ngồi xuống giữa đại chúng. Phật bảo các Tỳ kheo:

“Các người tụ tập tại đây, đang bàn luận vấn đề gì?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Chúng con bàn luận rằng, nay trong thành Xá-vệ, xin ăn khó được. Chúng con muốn phân chia từng người theo thứ tự đi khát thực, để cho tùy lúc được thấy có sắc da tươi đẹp, được y phục, cơm nước, giường chõng và ngoạ cụ, thuốc men trị bệnh. Điều mà chúng con bàn luận là như vậy.”

Phật bảo các Tỳ kheo:

“Tỳ kheo khát thực bốn sự cúng dường là y áo, cơm nước, giường chõng và ngoạ cụ, thuốc men trị bệnh, lại còn cần dùng đến sắc, thanh, hương, vị, xúc chạm trơn láng nữa hay sao? Ta hằng răn dạy rằng, khát thực có hai sự là đáng thân cận và không đáng thân cận. Giả sử được áo chăn, cơm nước, ngoạ cụ, thuốc men trị bệnh, mà pháp ác tăng trưởng, pháp thiện không tăng trưởng, điều đó không nên thân cận. Nếu xin được y áo, cơm nước, giường chõng và ngoạ cụ, thuốc men trị bệnh, mà pháp thiện tăng ích, pháp ác không tăng ích, điều đó nên thân cận.

“Tỳ kheo các người, ở trong pháp này muốn luận bàn điều gì? Những điều các người luận bàn không phải là luận bàn hợp chánh pháp. Hãy xả bỏ pháp ấy, chớ tư duy thêm nữa. Vì không do đó mà đạt đến chỗ tĩnh chỉ, đến Niết-bàn diệt tận. Nếu muốn luận bàn, các người hãy luận bàn mười pháp. Những gì là mười?¹⁸⁴⁹ Tỳ kheo tinh cần, thiếu dục, tri túc, có tâm dũng mãnh, nghe nhiều lại có thể nói pháp cho người, không sợ hãi không do dự, giới luật đầy đủ, tam-muội thành tựu, trí tuệ thành tựu, giải thoát thành tựu, giải thoát kiến huệ thành tựu. Nếu các người muốn bàn luận, hãy bàn luận mười đề tài này. Vì sao vậy? Chúng thâm nhuần tất cả, mang lại nhiều lợi ích, khiến có thể tu phạm hạnh, đạt đến chỗ vô vi diệt tận, Niết-bàn giới. Các đề tài này là đích nghĩa của sa-môn, các người hãy nhớ nghĩ tư duy, chớ để tâm rời xa. Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bảy giờ số đông các Tỳ kheo đều tụ tập tại giảng đường Phổ hội, cùng bàn luận như vậy:

“Nay trong thành Xá-vệ khát thực khó được, không phải là nơi chốn an ổn cho Tỳ kheo. Chúng ta hãy cử một người theo thứ tự đi khát thực. Tỳ kheo khát thực này có thể [783b] kiếm được các thứ y áo, cơm nước, giường chõng và thuốc men trị bệnh, không thiếu thốn thứ gì.”

Khi ấy trong chúng có một Tỳ kheo thưa với các vị khác rằng:

“Chúng ta không có khả năng khát thực ở đây. Ai nấy hãy đi đến nước Ma-kiệt-đà, mà xin ăn ở đó. Và, ở đó thóc gạo dồi dào, giá rẻ, đồ ẩm thực dư dả.”

Lại có Tỳ kheo khác nói:

“Chúng ta không nên khát thực ở nước đó. Vì sao vậy? A-xà-thê đang cai trị ở đó. Ông hành động phi pháp, lại giết cha, cùng kết bạn với Đề-bà-đạt-đâu. Do nhân duyên ấy, chúng ta không nên khát thực ở đó.”

Lại có Tỳ kheo khác nói:

“Hiện nay, ở quốc thổ Câu-lưu-sa,¹⁸⁵⁰ nhân dân đông đúc trù phú, nhiều của cải, bảo vật. ta nên đến đó khát thực.”

Lại có Tỳ kheo khác nói:

“Không nên đến khát thực ở đó. Vì sao? Vua Ác Sanh¹⁸⁵¹ đang cai trị ở đó, cực kỳ hung bạo, không có chút nhân từ. Nhân dân ở đó hung dữ, hay đấu tranh kiện tụng. Do nhân duyên này, không nên đến đó khát thực.”

Lại có Tỳ kheo nói:

Chúng ta nên đến thành Câu-thâm Bà-la-nại,¹⁸⁵² nơi đó vua Ưu-điền đang cai trị. Vua nhiệt thành tin Phật pháp, tâm ý không lay động. Chúng ta nên đến đó khát thực, sẽ không trái với điều mong ước.”

Bấy giờ, bằng thiên nhĩ thanh tịnh, Thế Tôn nghe các Tỷ kheo đang bàn luận như vậy, tức thì nghiêm chỉnh y phục, đi đến chỗ các Tỷ kheo, ngồi xuống giữa đại chúng, hỏi các Tỷ kheo:

“Các người tụ tập tại đây đang bàn luận điều gì?”

Các Tỷ kheo đáp:

“Chúng con tụ tập tại đây, cùng nhau bàn luận rằng, ‘Nay trong thành Xá-vệ thóc cao gạo quý, khát thực khó được. Chúng ta ai nấy hãy đến nước Ma-kiệt-đà, mà xin ăn ở đó. Vả, ở đó thóc gạo dồi dào, khát thực sẽ dễ được.’ Trong chúng có Tỷ kheo nói, ‘Chúng ta không nên khát thực ở nước đó. Vì sao vậy? A-xà-thế đang cai trị ở đó. Ông hành động phi pháp, lại giết cha, cùng kết bạn với Đề-bà-đạt-đâu. Do nhân duyên ấy, chúng ta không nên khát thực ở đó.’ Lại có Tỷ kheo khác nói, ‘Hiện nay, ở quốc thổ Câu-lưu-sa, nhân dân đông đúc trù phú, nhiều của cải, bảo vật. ta nên đến đó khát thực.’ Lại có Tỷ kheo khác nói, ‘Chúng ta không nên đến khát thực ở đó. Vì sao? Vua Ác Sanh đang cai trị ở đó, cực kỳ hung bạo, không có chút nhân từ, hay đấu tranh kiện tụng. Do nhân duyên này, [782c] không nên đến đó khát thực.’ Lại có Tỷ kheo nói, ‘Chúng ta nên đến thành Câu-thâm Bà-la-nại, nơi đó vua Ưu-điền đang cai trị. Vua nhiệt thành tin Phật pháp, tâm ý không lay động. Chúng ta nên đến đó khát thực, sẽ không trái với điều mong ước.’ Chúng con ở đây đang bàn luận những điều như vậy.”

Phật bảo các Tỷ kheo:

“Các ông chớ có khen chê việc vua cai trị, quốc gia, bờ cõi; cũng chớ bàn luận sự hơn kém của các vua chúa.”

Rồi Thế Tôn nói bài kệ này:

Phàm người tạo thiện, ác,
Hành vi đều có nhân;
Sẽ thọ báo như vậy,
Không bao giờ hủy mất.

Phàm người tạo thiện, ác,
Hành vi đều có nhân.
Làm thiện, nhận báo thiện.
Làm ác, nhận báo ác.

“Cho nên, Tỳ kheo, chớ móng tâm luận bàn quốc sự. Vì không do sự luận bàn này mà có thể đạt đến Niết-bàn diệt tận; cũng không phải là pháp chánh hành của sa-môn. Nếu bàn luận những sự việc ấy, đó không phải là chánh nghiệp. Các người nên học mười đề tài bàn luận. Những gì là mười? Tỳ kheo tinh cần, thiếu dục, tri túc, có tâm dũng mãnh, đa văn mà có thể nói pháp cho người, không sợ hãi, giới luật đầy đủ, tam muội thành tựu, trí tuệ thành tựu, giải thoát thành tựu, giải thoát tri kiến thành tựu. Nếu muốn luận bàn, các người hãy luận mười đề tài này. Vì sao? Chúng thắm nhuần tất cả, mang lại nhiều lợi ích, khiến có thể tu phạm hạnh, đạt đến chỗ vô vi diệt tận, là thiết yếu của Niết-bàn.

“Các người, các thiện gia nam tử, đã xuất gia học đạo, xa rời thế tục, hãy tinh cần tư duy, chớ để tâm rời xa. Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ số đông các Tỳ kheo đều tụ tập tại giảng đường Phổ hội, cùng bàn luận như vậy:

“Nay vua Ba-tu-nặc hành phi pháp, phạm luật giáo của Thánh. Tỳ kheo ni Sám¹⁸⁵³ đắc A-la-hán đạo, bị vua giữ trong cung suốt 12 năm, để cùng giao thông. Vua lại không phụng sự Phật Pháp, Tăng Tỳ kheo. Chúng ta nên rời xa, không nên ở lại đất nước này. Vì sao? Khi vua hành phi pháp, đại thân của vua cũng hành phi pháp. Đại thân đã hành phi pháp, thì quan lại phò tá tả hữu cũng hành phi pháp. Quan lại hành phi pháp, thứ dân cũng hành phi pháp. Vậy chúng ta đi đến nước khác khát thực, chớ ở lại nước này. Và lại, chúng ta có thể quan sát phong tục của nước đó. Do thấy phong tục ở đó mà có thể thấy được chỗ khác nhau.”

Bấy giờ, bằng thiên nhĩ thanh tịnh, Thế Tôn nghe các Tỳ kheo đang bàn luận vấn đề này, liền đi đến chỗ các Tỳ kheo, ngồi xuống giữa đại chúng. Rồi Thế Tôn hỏi các Tỳ kheo:

“Các ông tụ tập tại đây đang bàn luận vấn đề gì?”

Các Tỳ kheo bạch Thế Tôn:

“Chúng con ở đây bàn luận rằng, vua Ba-tu-nặc hành phi pháp, phạm luật giáo của Thánh, giam giữ Tỳ kheo ni Sám trong cung suốt 12 năm, cốt để giao tiếp sắc. Và lại, bậc đấng đạo vượt ngoài ba cõi, mà vua lại không phụng sự Phật Pháp, Tăng Tỳ kheo; không có lòng chí tín đối với A-la-hán. Đã không tâm này thì cũng không có tâm kia đối với ngôi Tam tôn. Chúng ta nên rời xa, không nên ở lại đất nước này. Vì sao? Khi vua hành phi pháp, đại thần của vua cũng hành phi pháp; thần tá, nhân dân cũng hành ác. Và lại, chúng ta có thể quan sát phong hóa của nước khác.”

Thế Tôn bảo các Tỳ kheo:

“Các người chớ luận bàn đề tài quốc giới. Hãy tự mình khắc kỷ tư duy, nội tỉnh, so sánh, phân biệt. Bàn luận những điều như vậy thì không hợp chánh lý. Nó cũng không khiến mọi người có thể tu phạm hạnh, đạt đến chỗ Niết-bàn vô vi diệt tận. Hãy tự mình tu tập pháp hành xí nhiên,¹⁸⁵⁴ tự quy y tối tôn. Nếu Tỳ kheo có thể tự tu tập phát khởi pháp lạc cho mình, hạng người đó được sinh từ chính thân thể Ta.

“Tỳ kheo, làm thế nào để tự thấp sáng, phát khởi pháp lạc, không hư dối, tự quy tối tôn? Ở đây, Tỳ kheo nội tự quán thân, ý an chỉ trên thân,¹⁸⁵⁵ tự thâm nhiếp tâm, trừ khử loạn tưởng, không có sầu ưu. Lại nữa, nội ngoại quán thân, thân niệm. Nội quán thọ, ngoại quán thọ, nội ngoại quán thọ; nội quán tâm, ngoại quán tâm, nội ngoại quán tâm; nội quán pháp, ngoại quán pháp, nội ngoại quán pháp. Tỳ kheo như vậy có thể tự mình thấp sáng, tu hành phát khởi pháp lạc, tự quy tối tôn. Tỳ kheo nào trong hiện tại hay tương lai mà có thể tự thấp sáng, không thoái thất gốc rễ của hành, Tỳ kheo ấy được sinh từ chính thân Ta.

“Cho nên, Tỳ kheo, nếu muốn **[783b]** luận bàn, hãy luận bàn mười sự. Những gì là mười? Tỳ kheo tinh cần, thiếu dục, tri túc, có tâm dũng mãnh, đa văn mà có thể nói pháp cho người, không sợ hãi, giới luật đầy đủ, tam muội thành tựu, trí tuệ thành tựu, giải thoát thành tựu, giải thoát tri kiến thành tựu. Nếu muốn luận bàn, các người hãy luận mười đề tài này. Vì sao? Chúng thắm nhuần tất cả, mang lại nhiều lợi ích, khiến có thể tu phạm hạnh, đạt đến chỗ vô vi diệt tận, Niết-bàn giới. Những luận bàn ấy là đích nghĩa của sa-môn. Các người hãy tinh cần tư duy, chớ để tâm rời xa. Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ trong thành Xá-vệ có một ông trưởng giả cúng cho La-hầu-la¹⁸⁵⁶ một căn nhà để tọa thiền.¹⁸⁵⁷ La-hầu-la nghỉ trong căn nhà ấy được vài ngày, rồi đi du hóa trong nhân gian. Khi ấy, ông trưởng giả chợt có ý nghĩ đến thăm La-hầu-la. Nhưng khi thấy trong căn nhà của La-hầu-la vắng vẻ, không có người ở, ông bèn nói với một Tỳ kheo khác:

“Tôn giả La-hầu-la nay đang ở đâu?”

Tỳ kheo đáp:

“La-hầu-la đi du hóa trong nhân gian.”

Trưởng giả nói:

“Cúi mong chư Hiền cất cử người đến ở trong căn nhà của tôi. Thế Tôn cũng có nói, tạo lập vườn cây ăn trái và làm cầu, đò, dựng nhà xí gần đường đi, rồi đem bố thí, sẽ được phước lâu dài, giới pháp thành tựu; sau khi chết tất được sinh lên trời. Vì lý do đó, tôi đã làm cho La-hầu-la một căn nhà. Nay La-hầu-la không thích nhà của tôi. Vậy cúi mong chư Hiền sai cử người đến ở trong căn nhà của tôi.”

Các Tỳ kheo đáp:

“Sẽ theo lời trưởng giả nói.”

Bấy giờ các Tỳ kheo bèn cử một Tỳ kheo đến ở trong căn nhà đó.

Thời gian sau, La-hầu-la nghĩ rằng, “Ta xa Thế Tôn đã lâu, nay nên về thăm viếng.”

Rồi Tôn giả La-hầu-la đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, và ngồi xuống một bên. Giây lát, bèn rời chỗ ngồi, trở về căn nhà cũ. Thấy có một Tỳ kheo khác ở trong đó, bèn hỏi:

“Ai đem nhà của tôi giao cho thầy ở vậy?”

Tỳ kheo đáp:

“Chúng Tăng sai cử tôi đến ở căn nhà này.”

La-hầu-la quay trở lại chỗ Thế Tôn, đem nhân duyên này [783c] thuật lại đầy đủ cho Thế Tôn, rồi hỏi:

“Thế Tôn, không rõ có phải chúng Tăng sai cử đạo nhân đến ở trong căn nhà của con hay không?”

Phật bảo La-hầu-la:

“Ngươi hãy đi đến ông trưởng giả mà nói rằng, ‘Những gì tôi đã làm do bởi thân, miệng, ý có điều gì lỗi lầm chăng? Há không phải ba hành vi bởi thân, bốn bởi miệng, ba bởi ý, có lỗi lầm gì chăng? Sao Trưởng giả bố thí nhà cho tôi, rồi sau lại mang chúng cho Thánh chúng?’”

La-hầu-la vâng lời Phật dạy, đi đến ông trưởng giả, nói rằng:

“Há không phải ba hành vi bởi thân, bốn bởi miệng, ba bởi ý, có lỗi lầm gì chăng?”

Trưởng giả đáp:

“Tôi không thấy La-hầu-la có lỗi lầm gì do bởi thân, miệng, ý cả.”

La-hầu-la nói với trưởng giả:

“Vậy sao ông lấy lại phòng xá của tôi mà đem cho Thánh chúng?”

Trưởng giả đáp:

“Tôi thấy nhà trống cho nên đem cho Thánh chúng. Khi ấy tôi nghĩ rằng, Tôn giả La-hầu-la chắc không thích ở trong căn nhà của tôi, vì vậy tôi mang đi huệ thí.”

La-hầu-la sau khi nghe trương giả nói như vậy, bèn trở về chỗ Thế Tôn, thuật lại đầy đủ nhân duyên sự việc lên Thế Tôn. Bấy giờ Thế Tôn bảo A-nan, hãy mau đánh kiền-chùy; các Tỳ kheo trong tinh xá Kỳ-hoàn vân tập hết vào giảng đường Phổ hội. A-nan vâng lệnh Thế Tôn, triệu tập các Tỳ kheo vào giảng đường Phổ hội.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Nay Ta sẽ nói về huệ thí thanh tịnh. Các ông hãy khéo suy nghĩ kỹ.”

Các Tỳ kheo vâng lời Phật lắng nghe.

Thế Tôn nói:

“Thế nào gọi là huệ thí thanh tịnh? Ở đây, Tỳ kheo, có người đã đem vật huệ thí, sau đó lấy lại đem cho người khác. Huệ thí ấy được nói là không đồng đều, không phải bình đẳng thí. Hoặc có người lấy của người khác đem huệ thí Thánh chúng. Lại có người đoạt của Thánh chúng đem thí cho người khác. Đấy đều là bố thí không bình đẳng, cũng không phải là huệ thí thanh tịnh.

“Nhu Chuyền luân Thánh vương được tự tại trong cảnh giới của mình; cũng vậy, Tỳ kheo được tự tại đối với y bát của mình. Nếu ai lấy của người khác, mà không có lời hứa khả của người đó, rồi đem cho người kia; đó không phải là bình đẳng thí. Nay, Ta bảo các Tỳ kheo, thí chủ muốn cho nhưng người nhận không muốn cho, đây không phải là bố thí bình đẳng.

“Hoặc gặp trường hợp Tỳ kheo mạng chung, nên đem một phòng xá ấy đến giữa chúng, tác yết-ma, truyền cáo xướng lên rằng, ‘Tỳ kheo kia mạng chung, nay đem phòng xá này ra giữa Tăng phân xử. Muốn giao lại cho ai ở, tùy theo lời dạy của Thánh chúng. Nay chư Hiền, nay [784a] trao cho Tỳ kheo mỗ giáp trú ở đó, mong các vị hãy chấp thuận. Ai không chấp thuận hãy nói.’ Cần phải nói ba lần như vậy. Nếu trong chúng Tăng có một vị không chấp thuận mà đem cho, đó không phải là bình đẳng thí. Vật đó trở thành tạp uế. Nay hãy trả phòng xá lại cho La-hầu-la, hãy thanh tịnh thọ trì.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 09

Nghe như vậy:

Một thời Phật trú tại Ca-lan-đà, Trúc viên, thành La-duyệt, cùng chúng 500 đại Tỳ kheo.

Bấy giờ Tôn giả Đại Quân-đầu¹⁸⁵⁸ ở một chỗ tịch tĩnh, khởi lên ý nghĩ này: “Làm thế nào để biết tri kiến về khoảng trước, khoảng sau, khoảng giữa?”

Khi đến giờ, Đại Quân-đầu khoác y cầm bát đi đến Thế Tôn, cúi đầu lay dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Tôn giả Quân-đầu bạch Thế Tôn rằng:

“Nay các tri kiến liên hệ khoảng trước, khoảng sau này, làm sao để diệt tri kiến này? Lại khiến các tri kiến khác không sanh?”

Thế Tôn nói:

“Ở đây, này Quân-đầu, nơi mà tri kiến ấy xuất hiện, và nơi mà tri kiến ấy diệt mất, thấy đều vô thường, khổ, không. Quân-đầu, biết điều đó rồi, hãy phát khởi tâm ý này. Phạm pháp tri kiến có 62 loại. Hãy an trú trên đất mười thiện để trừ khử tri kiến ấy. Những gì là mười? Ở đây, này Quân-đầu, người khác ưa sát sanh, còn ta sẽ không sát sanh; người khác ưa trộm cướp, ta không trộm cướp; người khác phạm phạm hạnh, ta hành phạm hạnh; người khác nói dối, ta không hành nói dối; người khác nói hai lưỡi gây đấu loạn đây kia, ý ngữ, ác khẩu, tật đó, sân hận, tà kiến, ta hành chánh kiến. Quân-đầu, nên biết, như từ con đường hiểm ác mà gặp được đường chánh, như từ tà kiến mà được đến chánh kiến, quay lưng với tà mà đi theo chánh. Cũng như người tự mình đang bị đắm mà muốn vớt người, không bao giờ có lý đó. Tự mình chưa diệt độ, mà muốn khiến người khác diệt độ, điều này không thể có. Như người không bị đắm mới có thể vớt người khác, lý này khả hữu. Ở đây cũng vậy, tự mình bát-niết-bàn, lại khiến người khác chứng diệt độ, lý này khả hữu. Cho nên, này Quân-đầu, hãy niệm tưởng xa lánh mà diệt độ không sát, xa lánh trộm cướp mà diệt độ không trộm cướp, xa lánh dâm dật mà diệt độ không dâm dật, xa lánh vọng ngữ mà diệt độ không vọng ngữ, xa lánh ý ngữ mà diệt độ không ý ngữ, xa lánh ác ngôn mà diệt độ không ác ngôn, xa lánh gây đấu loạn đây kia mà diệt độ không đấu loạn đây kia, xa lánh tật đó mà diệt độ không tật đó, xa lánh sân nhuế mà diệt độ không sân nhuế, [784b] xa lánh tà kiến mà được diệt độ chánh kiến.

“Quân-đầu, nên biết,phàm phu sanh tâm niệm này: ‘Có ngã chẳng? Không có ngã chẳng? Vừa ngã vừa vô ngã chẳng? Thế gian thường chẳng? Thế gian vô thường chẳng? Thế giới hữu biên chẳng? Thế giới vô biên chẳng? Mạng tức thân chẳng? Mạng khác thân khác chẳng? Như Lai có chết chẳng? Như Lai không chết chẳng? Có chết chẳng? Không có chết chẳng? Ai tạo ra thế gian này? Rồi sanh các tà kiến, rằng Phạm thiên tạo ra thế gian này chẳng? hay là Địa chủ tạo dựng thế gian này? Hoặc nói Phạm thiên tạo ra chúng sanh này, Địa chủ tạo ra thế giới này. Chúng sanh trước kia không có, nay có. Có rồi, sẽ diệt. Phàm phu do không học, không có tri kiến, nên sanh ra các niệm tưởng này.”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Tự nhiên có Phạm thiên;
Phạm chí nói như vậy.
Kiến này không chân chánh,
Như sở kiến của họ.

Chúa ta sanh hoa sen;
Phạm thiên hiện trong đó.
Địa chủ sanh Phạm thiên.
Tự sanh, không hợp lý.

Địa chủ, dòng sát-lợi,
Cha mẹ của phạm chí.
Làm sao con sát-lợi,
Sanh trở lại phạm chí?

Đi tìm chỗ sở sanh,
Theo lời chư thiên nói.
Đó là lời khen ngợi,
Trở lại tự trói buộc.

Phạm thiên sanh loài người,
Địa chủ tạo thế gian.
Hoặc nói, cái khác tạo.
Điều này ai xét cho?

Mê hoặc bởi tham sân,
Ba sự cũng hợp tập;
Tâm không được tự tại,
Tự xưng ta hơn đời.

Chẳng Thần tạo thế gian,

Cũng chẳng Phạm thiên sanh.
Giả sử Phạm thiên tạo,
Đó không hư dối chăng?

Tìm dấu tích lại nhiều
Xét kỹ, biết hư ngôn.
Hành vi mỗi mỗi khác;
Hành ấy xét không thật.

“Quân-đầu, nên biết, sở kiến của các loài chúng sanh thì không đồng, mà tâm niệm cũng mỗi khác. Các tri kiến ấy đều vô thường. Ai ôm giữ tri kiến ấy, là pháp biến dịch, vô thường. Nếu người khác sát sanh, ta lìa sát sanh. [784c] Nếu người khác trộm cắp, ta sẽ xa lìa việc đó, không tập theo hành vi đó, mà chuyên tâm nhất ý không để thác loạn, tư duy trừ lượng xem tà kiến khởi lên từ đâu, cho đến mười pháp ác thấy đều lìa bỏ, không tập theo các hành vi ấy. Nếu người khác sân nhuế, chúng ta học nơi nhẫn nhục. Người khác ôm lòng tật đó, ta nên xả ly. Người khác kiêu mạn, ta nghĩ đến xả ly. Người khác khen mình chê người, ta không khen mình chê người. Người khác không thiếu dục, ta nên học thiếu dục. Người khác phá giới, ta tu tập giới. Người khác giải đãi, ta hãy tinh tấn. Người khác không hành tam-muội, ta hành tam-muội. Hãy học như vậy. Người khác ngu hoặc, ta hành trí tuệ. Ai có thể quan sát phân biệt pháp này, tà kiến tiêu diệt, những cái còn lại không sanh.”

Quân-đầu sau khi lãnh thọ những điều Như Lai dạy, ở nơi chỗ vắng tư duy, suy gẫm, mục đích mà thiện gia nam tử xuất gia học đạo, khoác ba pháp y, tu phạm hạnh vô thượng, biết như thật rằng, sinh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, điều cần làm đã làm xong, không còn tái sinh đời sau nữa.. Bấy giờ Quân-đầu thành A-la-hán.

Bấy giờ Quân-đầu nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Chúng sanh trong địa ngục thọ báo của tội dài nhất là một kiếp. Cũng có kẻ nửa chừng mà yếu. Súc sanh thọ tội báo dài nhất một kiếp, cũng có yếu mạng nửa chừng. Thọ báo nga quý dài nhất một kiếp, cũng có yếu nửa chừng.

“Tỳ kheo, nên biết, người Uát-đan-viết thọ lâu một nghìn năm; không có ai yếu mạng nửa chừng. Sở dĩ như vậy, vì con người trong quốc thổ đó không có sở hữu. Khi chúng mạng chung ở đây, liền sinh vào cõi lành, sinh lên trời, không có ai đọa lạc.

“Loài người ở thọ năm trăm năm; cũng có kẻ nửa chừng yếu. Người Cù-đà-ni thọ hai trăm năm mươi năm; cũng có kẻ nửa chừng yếu.

“Người Diêm-phù-đề thọ lâu nhất một trăm năm; phần lớn có kẻ yếu nửa chừng. Giả sử thọ mạng lâu nhất là mười lần mười; loài người lấy mười lần mười tuổi thọ làm dấu hiệu, do bởi hành vi bất đồng, tính chất được phân biệt thành khác nhau. Mười năm đầu, tuổi ấu thơ chưa biết gì. Mười năm thứ hai, hơi có chút hiểu biết nhưng chưa quán triệt. Mười năm thứ ba, ý dục hừng hực, tham đắm sắc. Mười năm thứ tư, biết nhiều kỹ thuật, nhưng sở hành chưa có đầu mối. [785a] Mười năm thứ năm, thấy hiểu nghĩa lý, những gì đã học tập đều không quên, Mười năm thứ sáu, tham đắm tài sản, tâm ý không quyết. Mười năm thứ bảy, lười biếng, ưa ngủ nghỉ, thể chất chậm chạp. Mười năm thứ tám, không còn tâm trai trẻ, cũng không ham lòn lợt. Mười năm thứ chín, nhiều bệnh, da sần, mặt nhăn. Mười năm thứ mười, các căn suy hóa, khớp xương liền nhau, hay quên, hay nhầm lẫn.

“Tỳ kheo, giả sử con người sống được một trăm năm, phải trải qua ngàn ấy khó khăn.

“Giả sử con người thọ một trăm năm, sẽ trải qua ba trăm mùa gồm đông, hạ, và xuân-thu¹⁸⁵⁹, nhưng so với tuổi thọ kia chưa đủ để nói. Nếu người thọ một trăm năm, sẽ ăn ba vạn sáu nghìn bữa ăn; trung gian hoặc có khi không ăn. Hoặc khi giận mà không ăn; không được cho nên không ăn; bệnh nên không ăn. Tính số người ấy ăn cũng không ăn, và bú sữa mẹ, nói tắt có ba vạn sáu nghìn lần ăn. Tỳ kheo, hạn số của người thọ một trăm năm tính theo sự ăn uống có tình trạng như vậy.

“Tỳ-kheo, nên biết, con người trong Diêm-phù-địa cũng có khi thọ mạng dài đến vô lượng. Trong thời quá khứ lâu xa, có vị vua tên gọi là Liệt Chúng Bệnh, thọ mạng rất dài, nhan sắc xinh đẹp, hưởng thọ khoái lạc vô lượng. Thời bấy giờ không có các tai họa về tật bệnh, tuổi già và chết. Khi ấy có

cặp vợ chồng sinh một người con. Đứa con liền mạng chung. Cha mẹ nó ẵm cho ngồi, lại mang đồ ăn đến cho. Nhưng đứa con ấy không ăn, không uống, không ngồi. Vì sao? Nó đã chết. Cha mẹ nó bấy giờ mới nghĩ như vậy: ‘Sao con ta hôm nay giận hờn gì mà không chịu ăn uống, cũng không nói năng gì?’ Sở dĩ như vậy, con người thời đó chưa nghe đến âm hưởng tử vong nên mới như vậy. Rồi cha mẹ ấy lại nghĩ, “Đã bảy ngày rồi con ta không ăn, không uống; và cũng không biết vì sao nó im lặng. Nay ta hãy đem nhân duyên này tâu cho vua Liễu Chứng Bệnh biết.’ Người cha mẹ ấy liền đi đến vua, đem nhân duyên ấy tâu lên vua đầy đủ. Khi ấy Đại vương liền nghĩ, ‘Ngày nay đã nghe đến âm hưởng tử vong rồi.’ Và bảo: ‘Các người hãy mang đứa nhỏ ấy đến ta.’ Cha mẹ liền ẵm đứa nhỏ đến chỗ quốc vương. Vua thấy nó, bèn nói với người cha mẹ ấy, ‘Đứa nhỏ này chết rồi.’ Cha mẹ nó hỏi, ‘Chết nghĩa là sao?’ Vua nói, ‘Đứa nhỏ này không còn đi, đứng, nói năng, ăn uống, nô đùa; mình mẩy cứng đơ, [785b] không còn làm gì được nữa. Ấy gọi là chết.’ Người cha mẹ ấy hỏi, ‘Sự biến đổi này trải qua bao lâu?’ Vua nói, ‘Chẳng bao lâu nữa thân thể đứa nhỏ này tan rữa, sinh chương, hôi thối không chịu được.’ Cha mẹ nó khi ấy chưa tin lời vua. Họ lại ẵm con trở về nhà. Không bao lâu, thân thể nó rữa, hôi thối cực kỳ. Bấy giờ cha mẹ này mới tin lời vua nói rằng ‘Thân thể đứa nhỏ này không lâu sẽ sinh chương, tan rữa. Bấy giờ cặp vợ chồng này lại mang đứa nhỏ sinh chương ấy đến chỗ quốc vương, tâu vua rằng, ‘Tâu Đại vương, nay chúng tôi mang đứa nhỏ này công hiến cho Đại vương.’ Khi ấy cha mẹ này cũng không than khóc. Sở dĩ như vậy, vì chưa nghe đến tiếng chết. Sau đó, Đại vương lột da nó làm trống, lại sắc lệnh dựng ngôi lầu bảy tầng, mang cái trống lớn này đặt vào đó, rồi sai bảo một người, ‘Nhà ngươi phải biết, hãy giữ gìn cái trống này. Cứ một trăm năm, đánh một tiếng, không được sai thời.’ Người ấy vâng lệnh vua, đúng một trăm năm thì đánh một tiếng. Nhân dân nghe tiếng trống ấy, quái lạ chưa từng có. Mọi người hỏi nhau, ‘Âm hưởng gì vậy? Đó là tiếng của ai mà thấu đến đây?’ Vua bảo: ‘Đó là tiếng của da người người chết.’ Chúng sanh nghe điều này, bèn nghĩ, ‘Lạ thay, tiếng trống nghe được này!’

“Tỳ kheo, quốc vương bấy giờ há là ai khác chăng? Chớ nghĩ như vậy. Vì sao? Quốc vương thời bấy giờ chính là thân Ta vậy. Do đây mà biết, thọ xưa thọ mạng của người Diêm-phù-địa cực kỳ dài. Còn nay, thọ mạng của người Diêm-phù-địa cực ngắn; số giảm thiểu khó giới hạn. Vì sao vậy? Do sát hại quá nhiều, khiến cho tuổi thọ cực ngắn, sắc da cũng mất đẹp. Do nhân duyên này dẫn đến biến đổi quái lạ.

“Tỳ kheo, nên biết, năm mươi năm ở Diêm-phù-địa bằng một ngày một đêm trên cõi Tứ thiên vương. Tính theo số ngày đêm ở đó, ba mươi ngày làm một tháng. Mười hai tháng làm một năm. Thọ mạng trời Tứ thiên vương là năm trăm năm, cũng có kể yếu nửa chừng.

“Tính theo số năm theo loài người, mười tám ức năm (của trời Tứ thiên vương) là một ngày một đêm trong địa ngục Hoàn hoạt.¹⁸⁶⁰ Tính theo số một ngày một đêm ở đó, ba mươi ngày là một tháng; mười hai tháng là một năm. Tuổi thọ cực dài trong địa ngục Hoàn hoạt là một nghìn năm, cũng có kể yếu nửa chừng. Tính theo số năm theo loài người là ba mươi sáu vạn năm.

“Một trăm năm loài người bằng một ngày một đêm trên trời Tam thập tam. Tính theo số năm tháng ở đó, [785c] tuổi thọ trời Tam thập tam là một nghìn năm; cũng có vị nửa chừng yếu. Tính số năm theo loài người là ba mươi sáu ức năm, bằng một ngày một đêm trong địa ngục A-tỳ.¹⁸⁶¹ Tính theo số ngày đêm ở đó, ba mươi ngày là một tháng; mười hai tháng là một năm. Theo số ngày đêm ở đây, tuổi thọ là hai vạn năm. Tính theo tuổi thọ loài người, đây thọ một câu-lợi.¹⁸⁶²

“Như vậy, Tỳ kheo, tính theo số tuổi như vậy càng lúc càng tăng, trừ trời Vô tướng. Trời Vô tướng thọ tám vạn bốn nghìn kiếp. Trừ trời Tịnh cư không sinh trở lại đời này.

“Cho nên, Tỳ kheo, chớ để tâm buông lung, ở ngay nơi hiện thân mà chứng đắc lậu tận. Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.¹⁸⁶³

---o0o---

48. PHẨM BÁT THIÊN

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Chúng sanh nào tu hành sát sanh, quảng bá sát sanh, gieo trồng hành vi dẫn đến địa ngục, ngạ quỷ súc sanh; nếu sanh trong loài người, thọ mạng cực vắn. Sở dĩ như vậy, do hại sanh mạng kẻ khác.

“Chúng sanh nào trộm cướp vật của người khác, gieo trồng tội của ba nẻo dữ, nếu sanh trong loài người, thường gặp phải nghèo khổ, ăn không đủ no miệng, áo không đủ che thân; thấy đều [786a] do trộm cắp, cướp đoạt vật của người, tức đoạn mạng căn của người.

“Nếu có chúng sanh tham đắm dâm dật, gieo ba nẻo dữ, khi sanh trong loài người, gia đình không trinh khiết, do lén lút dâm dật.

“Hoặc có chúng sanh nói dối, gieo tội địa ngục, khi sanh trong loài người, bị người khinh khi, lời nói không được tin, bị người coi rẻ; sở dĩ như vậy đều do đời trước nói dối.

“Hoặc có chúng sanh hai lưỡi,¹⁸⁶⁴ gieo tội ba ác đạo, giả sử sanh trong loài người, tâm thường không định, thường mang ưu sầu. Sở dĩ như vậy, do người ấy truyền lời dối trá cả hai đầu.

“Hoặc có chúng sanh nói lời thô ác, gieo tội ba ác đạo, nếu sanh trong loài người làm người xấu xí, thường bị mắng nhiếc. Sở dĩ như vậy, do người kia có lời nói không chuyên chánh.

“Hoặc có chúng sanh gây đấu loạn đây kia, gieo tội ba ác đạo, giả sử sanh trong loài người, phần nhiều bị thù ghét, người thân ly tán. Sở dĩ như vậy đều do đời trước xúi dục đấu loạn.

“Hoặc có chúng sanh tật đố, gieo tội ba ác đạo, nếu sanh trong loài người, thiếu thôn y phục. Sở dĩ như vậy, do bởi người ấy khởi tâm tham lam tật đố.

“Hoặc có chúng sanh khởi tâm ác hại gieo tội ba ác đạo, giả sử sanh trong loài người thường có nhiều điều hư dối, không hiểu chí lý, tâm loạn không định. Sở dĩ như vậy, đều do bởi đời trước sân hận thịnh nộ, không có nhân từ.

“Hoặc có chúng sanh hành tà kiến, gieo ba ác đạo; nếu sanh trong loài người, chỉ ở chỗ biên địa, không sanh vào chỗ trung ương, không gặp Tam tôn, nghĩa lý của đạo pháp; hoặc phải điếc, mù, câm ngọng, thân hình không ngay, không hiểu pháp thiện, thường theo pháp ác. Sở dĩ như vậy, thấy đều

do đời trước không có tín căn; cũng không tin sa-môn, bà-la-môn, cha mẹ, anh em.

“Tỳ kheo, nên biết, do báo ứng của mười điều ác này đưa đến những tai ương như vậy. Cho nên, Tỳ kheo, hãy xa lìa mười điều ác, tu hành chánh kiến.

“Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ, vào ngày thứ mười lăm, khi thuyết giới, Thế Tôn với các Tỳ kheo vây quanh trước sau đi đến giảng đường Phổ hội.¹⁸⁶⁵ Khi ấy Thế Tôn lặng lẽ quán sát các Thánh chúng, rồi im lặng không nói. Lúc bấy giờ A-nan bạch Phật:

“Hôm nay [786b] Thánh chúng đều tụ tập hết vào giảng đường. Cúi mong Thế Tôn thuyết cấm giới¹⁸⁶⁶ cho các Tỳ kheo.”

Nhưng Thế Tôn vẫn im lặng không nói. Giây lát sau, A-nan lại bạch Phật:

“Nay chính là lúc thích hợp, nên thuyết cấm giới, vì đầu hôm sắp hết.”

Thế Tôn vẫn im lặng không nói. Giây lát sau nữa, A-nan lại bạch Phật:

“Sắp hết giữa đêm, chúng Tăng mệt mỏi. Cúi mong Thế Tôn đúng thời thuyết giới.”

Thế Tôn vẫn im lặng không nói. Giây lát, A-nan lại bạch Phật:

“Phần cuối đêm sắp hết, cúi mong Thế Tôn kịp thời thuyết giới.”

Phật bảo A-nan:

“Trong chúng có người không thanh tịnh, nên Ta không thuyết giới. Nay Ta cho phép Thượng tọa thuyết giới. Nếu Thượng tọa của Tăng không đủ khả năng thuyết giới, cho phép vị trì luật thuyết giới. Nếu không có người trì luật, ai có thể tụng giới thông suốt, hãy xướng lên, khiến thuyết giới. Từ nay trở đi, Như Lai không thuyết giới. Nếu trong chúng có người không thanh tịnh mà Như Lai thuyết giới, đầu người ấy bị vỡ làm bảy mảnh, như trái thù-la¹⁸⁶⁷ kia không khác.

Nghe thế A-nan buồn khóc, bèn nói như vậy:

“Thánh chúng từ nay côی cút. Chánh pháp của Như Lai sao mà chóng vánh. Kẻ bất tịnh sao xuất hiện vội thế?”

Khi ấy Đại Mục-kiền-liên suy nghĩ như vậy: “Ai là người trong chúng này hủy phạm chánh pháp, để Như Lai không thuyết giới?” Rồi Đại Mục-kiền-liên liền nhập định, quán sát khắp trong Thánh chúng xem ai có tâm tỳ vết. Mục-liên khi ấy thấy hai Tỳ kheo Mã Sư và Mãn Túc đang ở trong chúng. Tôn giả tức thì rời chỗ ngồi, đi đến hai Tỳ kheo ấy, nói:

“Các ông hãy rời khỏi chỗ ngồi này. Như Lai đang khiển trách. Do bởi các ông mà Như Lai không thuyết giới.”

Hai Tỳ kheo này bấy giờ im lặng không nói. Mục-liên nói: “Các ông hãy rời khỏi đây. Chớ có ở đây.”

Nhưng hai Tỳ kheo này im lặng không trả lời. Tức thì Mục-liên bước tới trước nắm tay hai người lôi ra khỏi cửa, rồi đóng cửa lại, và bước lên bạch Phật:

“Tỳ kheo bất tịnh đã ra ngoài. Cúi mong Thế Tôn phải thời thuyết giới.”

Phật bảo Mục-liên:

“Thôi, thôi, Mục-liên! Như Lai không thuyết giới cho Tỳ kheo nữa. Như Lai không nói hai lời. Ông hãy trở về chỗ ngồi.”

Mục-liên bấy giờ bạch Phật:

“Nay trong chúng này đã sanh vết bần, con không có khả năng hành pháp duy-na. Cúi mong Thế Tôn sai cử vị khác.”

Thế Tôn im lặng hứa khả. Mục-liên cúi đầu lạy dưới chân Thế Tôn, rồi trở về chỗ ngồi.

Khi ấy A-nan bạch Phật:

“Tỳ-bà-thi Như Lai xuất hiện ở đời, Thánh chúng nhiều hay ít? Trải thời gian bao lâu mới sanh vết bản. Cho đến, đệ tử của Phật Ca-diếp nhiều hay ít? Thuyết giới như thế nào?”¹⁸⁶⁸

Phật bảo A-nan:

“Chín mươi một kiếp có Phật xuất thế hiệu Tỳ-bà-thi Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác. Bấy giờ có ba hội Thánh chúng Hội thứ nhất, Thánh chúng gồm một trăm mười sáu vạn tám nghìn Tỳ kheo. Hộ hứ hai, hánh chúng gồm mười sáu vạn. Hội thứ ba, Thánh chúng mười vạn. Thầy đều A-la-hán. Phật thọ tám vạn bốn nghìn tuổi. Trong vòng một trăm năm, Thánh chúng thanh tịnh. Đức Phật ấy lấy một bài kệ làm cấm giới.

Nhân nhục là bậc nhất.

Phật nói Vô vi nhất.

Không vì cao râu tóc

Sa-môn mà hại người.¹⁸⁶⁹

“Bấy giờ, Đức Phật ấy chỉ nói một bài kệ này làm cấm giới trong vòng một trăm năm. Khi cấu uế đã phát sanh mới lập cấm giới.

“Lại nữa, trong ba mươi một kiếp, có Phật hiệu Thi-khí Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác xuất hiện thế gian. Bấy giờ cũng có ba hội Thánh chúng. Hội thứ nhất Thánh chúng có mười sáu vạn. Hội thứ hai, Thánh chúng mười bốn vạn. Hội thứ ba Thánh chúng mười vạn. Trong vòng tám mươi năm, trong chúng thanh tịnh, không có cấu uế, đức Phật ấy cũng nói một bài kệ:

Nếu mắt thấy phi tà

Bậc trí giữ không đắm.

Xả bỏ các điều ác,

Là hiệt huệ trong đời.

“Trong vòng tám mươi năm đức Phật ấy nói một bài kệ này. Về sau khi cấu bản phát sanh mới lập cấm giới.

“Phật Thích-hoại thọ bảy vạn tuổi. Trong kiếp ấy có Phật xuất hiện thế gian hiệu Thích-xá-phù; cũng có ba hội Thánh chúng. Hội thứ nhất Thánh chúng gồm mười vạn. Hội thứ hai Thánh chúng tám vạn. Hội thứ ba, Thánh chúng gồm bảy vạn La-hán đã diệt tận các lậu. Trong vòng bảy mươi năm không có cầu bản, Thích-xá-phù Như Lai nói một kệ rười làm cấm giới:

[787a] Không hại, không chê bai,
Mà phụng hành đại giới;
Ăn uống biết vừa đủ;
Giường chõng cũng như vậy.
Trì chí chuyên nhất cảnh.
Đây là lời Phật dạy.

“Trong bảy mươi năm, lấy một kệ rười này làm cấm giới. Về sau vết bản phát sanh mới lập cấm giới. Thích-xá-phù Như Lai thọ bảy vạn tuổi.

“Trong Hiền kiếp này có Phật xuất thế hiệu Câu-lâu-tôn Như Lai. Bảy giờ có hai hội Thánh chúng. Hội thứ nhất, Thánh chúng gồm bảy vạn, thầy đều A-la-hán. Hội thứ hai, gồm sáu vạn A-la-hán. Trong sáu mươi năm không cầu bản, Đức Phật ấy lấy hai bài kệ làm cấm giới:

Ví như ong hái hoa,
Sắc hương rất tinh khiết;
Lấy vị mà cho người.
Đạo sỹ sống trong thôn,
Không phỉ báng người khác;
Cũng không dò xét lỗi người.
Chỉ quán thân hành mình,
Xem chánh hay không chánh.

“Trong sáu mươi năm lấy hai bài kệ này làm cấm giới. Từ đó về sau khi cầu bản phát sanh mới lập cấm giới. Đức Phật ấy thọ sáu vạn tuổi.

“Trong Hiền kiếp lại có Phật xuất thế hiệu Câu-na-hàm-mâu-ni Như Lai, Chí chân Đẳng chánh giác. Bảy giờ có hai hội Thánh chúng. Hội thứ nhất, Thánh chúng gồm sáu mươi vạn, thầy đều A-la-hán. Hội thứ hai, Thánh chúng gồm bốn mươi vạn, thầy đều A-la-hán. Trong bốn mươi năm, bảy giờ chưa có vết bản, đức Phật ấy lấy một bài kệ làm cấm giới:

Giữ chí, chớ khinh miệt,
Hãy học đạo tịch tĩnh;

Bậc Hiền không ưu sầu,
Chỉ thường niệm tịch diệt.

“Trong bốn mươi năm, lấy một bài kệ này làm cấm giới. Từ đó về sau khi có cầu bản mới lập cấm giới. Đức Phật ấy thọ bốn vạn tuổi.

“Lại trong Hiền kiếp có Phật xuất thế hiệu Ca-diếp. Bảy giờ Phật có hai hội Thánh chúng. Hội thứ nhất, Thánh chúng gồm bốn mươi vạn. Hội thứ hai, Thánh chúng gồm ba mươi vạn, thầy đều A-la-hán. Trong hai mươi năm chưa có cầu bản, thường lấy một bài kệ làm cấm giới:

[787b] Hết thầy ác chớ làm;
Hãy phụng hành điều thiện;
Tự tịnh tâm ý mình.
Đó là chư Phật dạy.

“Trong hai mươi năm lấy một bài kệ này làm cấm giới. Sau khi có phạm cấm mới lập cấm giới. Bảy giờ Phật Ca-diếp thọ hai vạn tuổi.

“Nay Ta, Như Lai xuất hiện ở đời. một hội Thánh chúng gồm một nghìn hai trăm năm mươi người. Trong mười hai năm không có cầu bản, cũng lấy một bài kệ làm cấm giới:

Giữ miệng, ý thanh tịnh;
Thân hành cũng thanh tịnh.
Thanh tịnh ba nghiệp đạo¹⁸⁷⁰.
Tu hành đạo Tiên nhân.

“Trong mười hai năm lấy một bài kệ này làm cấm giới. Khi có người phạm luật, dần dần có 250 giới. Từ nay về sau, chúng Tăng tập họp, khai bạch như Luật, rằng: ‘Các Hiền giả thầy cùng nghe, hôm nay ngày thứ mười lăm, thuyết giới. Tăng nay chấp thuận hòa hiệp thuyết cấm giới.’ Khai bạch như vậy rồi, nếu có Tỳ kheo nào có nói điều gì, không nên thuyết giới. Tất cả cùng im lặng, không ai nói gì, mới được thuyết giới. Cho đến sau khi nói xong Tựa của giới, cần phải hỏi, ‘Các Hiền giả, có ai không thanh tịnh không?’ Hỏi như vậy ba lần ‘Có ai không thanh tịnh không?’ Ai thanh tịnh thì im lặng mà ghi nhận. Tuy nhiên, nay con người thọ mạng ngắn, hết một đời không quá trăm năm. Cho nên, này A-nan, hãy khéo ghi nhớ kỹ.”

Khi ấy A-nan bạch Thế Tôn rằng:

“Quá khứ xa xưa chư Phật Thế tôn thọ mạng cực dài, người phạm Luật ít, không có vết bần. Nhưng nay tuổi thọ con người ngắn, không quá mười lần mười. Sau khi chư Phật quá khứ diệt độ, Pháp lưu lại tồn tại ở đời trải qua bao lâu?”

Phật bảo A-nan:

“Chư Phật quá khứ sau khi diệt độ, có chánh pháp lưu lại ở đời không lâu.”

A-nan bạch Phật:

“Nếu sau khi Như Lai diệt độ, Chánh pháp sẽ tồn tại ở đời này bao lâu?”

Phật bảo A-nan:

“Sau khi Ta diệt độ, Pháp sẽ tồn tại lâu. Sau khi Phật Ca-diếp diệt độ, di pháp chỉ tồn tại bảy ngày. Nay A-nan, ông nay nghĩ rằng đệ tử của Như Lai rất ít. Chớ nghĩ như vậy Ở phương Đông, đệ tử Ta nhiều vô số. Ở phương Nam, đệ tử nhiều vô số. Cho nên, nay A-nan, hãy khởi lên ý nghĩ này: Ta, Phật Thích-ca Văn, thọ mạng cực kỳ lâu dài. Sở dĩ như vậy, vì nhục thân tuy vào diệt độ, nhưng Pháp thân vẫn tồn tại. Ông hãy ghi nhớ phụng hành ý nghĩa này.”

Bấy giờ A-nan và các Tỳ kheo nghe [787c] những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, cùng với chúng đại Tỳ kheo 500 vị.

Bấy giờ A-nan bày vai phải, quỳ gối phải xuống đất, bạch Thế Tôn rằng:

“Như Lai soi tỏ huyền vi, không sự gì mà không xét. Ngài hiểu rõ hết thấy chư Phật quá khứ, hiện tại, vị lai. Ngài biết rõ tên họ, danh hiệu chư Phật quá khứ, đệ tử Bồ tát theo hầu nhiều ít. Một kiếp, một trăm kiếp, cho đến vô số kiếp, Ngài tất quán sát biết rõ. Ngài cũng phân biệt biết rõ tên họ của

quốc vương, đại thần, nhân dân; cũng như biết rõ bao nhiêu quốc giới khác nhau hiện tại. Chúng con muốn biết sự kiện trong tương lai lâu xa, đức Di-lặc ra đời, là bậc Chí chân, Đẳng chánh giác; đệ tử theo hầu, cùng cảnh Phật, phong tục an lạc như thế nào, trải qua bao lâu.”

Phật bảo A-nan:

“Ông hãy trở về chỗ ngồi, lắng nghe Ta nói về sự xuất hiện của Di-lặc, cùng quốc độ phong tục an lạc và đệ tử nhiều ít. Hãy khéo suy nghĩ, khéo ghi nhớ trong lòng.”

A-nan vâng lời Phật dạy, trở về chỗ ngồi. Phật nói:

“Trong tương lai lâu xa, ở tại quốc giới này, có thành quách gọi là Kê-đầu;¹⁸⁷¹ đông sang tây mười hai do-tuần; nam đến bắc bảy do tuần. Đất đai màu mỡ, nhân dân đông đúc, đường xá thành hàng. Bảy giờ trong thành có Long vương tên Thủy Quang, ban đêm làm mưa thơm thấm nhuần, ban ngày trong lành mát mẻ.

“Bảy giờ trong thành Kê-đầu có một con quý La-sát tên là Diệp Hoa.¹⁸⁷² Việc làm của nó đều tùy thuận pháp, không trái nghịch chánh giáo. Nó rình lúc mọi người đã ngủ, mới dọn dẹp các thứ bất tịnh dơ bẩn, rồi lại nước thơm rưới lên đất, khiến cho cực kỳ sạch thơm.

“A-nan, nên biết, lúc bảy giờ Diêm-phù-địa từ đông sang tây, từ nam lên bắc, mười vạn do tuần. Các núi, sông, vách đá đều tự tiêu diệt. Nước bốn biển dồn về một phương. Mặt đất Diêm-phù-địa trở nên bằng phẳng như mặt gương trong sáng.

“Trong toàn cõi Diêm-phù-địa, thóc gạo dồi dào, nhân dân đông đúc, có nhiều thứ trân bảo. Thôn xóm liên tiếp nhau chỉ cách khoảng tiếng gà gáy nghe được. Khi ấy các thứ hoa trái xấu dở khô chết hết, những thứ dơ bẩn cũng biến mất. Chỉ còn các loại cây trái ngon ngọt, hương thơm ngào ngạt, sanh trưởng trên đất đó.

“Khí hậu thời bảy giờ ôn hòa, bốn mùa thuận hợp. Trong thân người không có trăm lẻ tám thứ bệnh hoạn. Tham dục, sân hận, ngu si không lớn, không mãnh liệt. Tâm người bình quân, thấy đều đồng một ý. Gặp nhau thấy đều hoan hỷ, nói lời đẹp lòng với nhau. Ngôn ngữ chỉ một thứ, không có khác biệt. [788a] Như người Uất-đan-việt kia không khác. Vì người Diêm-phù-địa khi ấy đều đồng một thứ tiếng, không có nhiều thứ khác nhau.

“Các hạng nam nữ bấy giờ mỗi khi có ý muốn đại, tiểu tiện, đất tự nhiên mở ra; việc xong nó tự khép lại.

“Diêm-phù-địa thời ấy có giống lúa mọc tự nhiên, không có vỏ trấu, mùi vị cực kỳ thơm ngon, ăn vào trừ các thứ bệnh khổ. Các loại vàng, bạc, trân bảo, xa cừ, mã não, chân châu, roi vãi trên đất, không ai nghĩ đến thu lượm. Khi người dân ở đó cầm lên một thứ, họ nói với nhau: ‘Người xưa do các loại châu báu này mà tàn hại lẫn nhau, giam cầm đày đọa nhau, gây thêm vô số khổ não. Ngày nay các thứ này cùng một loại với sỏi đá, không ai cất giữ.’

“Trong thời đó có vị Pháp vương xuất hiện, tên là Tương-khư,¹⁸⁷³ cai trị bằng chánh pháp, thành tựu bảy báu. Bảy báu là bánh xe, voi, ngựa, minh châu, ngọc nữ, điện binh và điện tàng. Vua thống lãnh toàn cõi Diêm-phù-địa, không dùng đến đao gậy mà tự nhiên đều thần phục.

“A-nan, như hiện nay có bốn kho báu.¹⁸⁷⁴ Ở nước Càn-đà-việt¹⁸⁷⁵ có kho báu Y-la-bát.¹⁸⁷⁶ Thứ hai, tại nước Di-thê-la¹⁸⁷⁷ có kho báu Ban-trù.¹⁸⁷⁸ Thứ ba, tại nước Tu-lại-tra¹⁸⁷⁹ có kho báu, cũng chứa nhiều trân bảo.¹⁸⁸⁰ Thứ tư, tại Bà-la-nại, Tương khư có kho báu lớn, chứa nhiều trân bảo không kể xiết.¹⁸⁸¹ Bốn kho báu lớn này đúng lúc tự nhiên xuất hiện. Những người canh giữ kho báu¹⁸⁸² đến tâu vua: ‘Tâu Đại vương, xin hãy dùng bảo vật trong các kho báu này mà ban phát cho những người nghèo khổ.’ Đại vương Tương-khư sau khi nhận được các kho báu này cũng không cất làm của riêng, không có ý tưởng chiếm hữu tài vật.

“Thời bấy giờ trong nội cảnh Diêm-phù-địa có loại cây tự nhiên sanh ra y phục, thứ vải rất mịn và mềm mại; mọi người đến lấy mà dùng. Giống như hiện nay người Uấ-đan-việt lấy y phục sanh ra tự nhiên ở trên cây không khác.

“Vua bấy giờ có vị Đại thần tên là Tu-phạm-ma,¹⁸⁸³ vốn là bạn thân của vua từ thời thơ ấu, mà vua rất yêu kính. Vả, ông này có nhan sắc đẹp đẽ, không cao, không thấp, không gầy, không mập, không đen, không trắng, không già, không trẻ. Tu-phạm-ma có vợ tên là Tu-phạm-việt,¹⁸⁸⁴ đặc sắc bậc nhất trong các ngọc nữ, y như phi hậu của Thiên đế. Miệng bà thường có mùi thơm của hoa sen ưu-bát; thân thể luôn luôn có mùi thơm chiên-đàn; có toàn vẹn 84 tư thái của phụ nữ; không có bệnh hoạn, không hề loạn tướng.

“Bấy giờ Bồ tát Di-lặc từ [788b] trên trời Đâu-suất quan sát cha mẹ, ai không già cũng không trẻ, bèn giáng thân xuống đó, rồi sẽ sanh ra từ hông phải, như Ta ngày nay không khác. Bồ tát Di-lặc cũng vậy. Tu-phạm-ma tức

thì đặt tên cho con là Di-lặc mà thân hình được trang nghiêm bằng 32 tướng tốt và 80 vẻ đẹp; sắc da màu hoàng kim.

“Con người thời ấy thọ mạng rất dài, không có các thứ tật bệnh. Thấy đều thọ tám vạn bốn nghìn tuổi. Phụ nữ đến 500 tuổi mới lấy chồng.

“Bồ tát Di-lặc sống tại gia không bao lâu, rồi xuất gia học đạo.

“Bấy giờ cách thánh Kê-đầu không xa có một gốc đại thọ tên là Long hoa,¹⁸⁸⁵ cao một do-tuần, rộng năm trăm bộ. Bồ tát Di-lặc ngồi dưới gốc cây này mà thành đạo quả vô thượng. Vào nửa đêm Di-lặc xuất gia, ngay đêm đó thành đạo vô thượng. Khi ấy ba nghìn đại thiên sát-độ chấn động. Địa thần liền tiếp truyền nhau: ‘Nay Di-lặc đã thành Phật.’ Lần lượt truyền cho đến cung điện Tứ thiên vương cũng nghe: ‘Di-lặc đã thành Phật đạo.’ Rồi lần lượt truyền lên các cõi trời Tam thập tam, Diệm thiên, Đâu-suất, Hóa tự tại, Tha hóa tự tại. Âm thanh truyền lên lên cho đến Phạm thiên: ‘Di-lặc đã thành Phật đạo.’

“Bấy giờ có Ma tên là Đại Tướng, cai trị đúng theo pháp. Khi nghe âm hưởng lan truyền danh giáo của Như Lai, hoan hỷ phấn chấn không dừng được, bảy ngày bảy đêm không ngủ. Khi ấy Ma vương dẫn vô số người nhà trời của Dục giới đi đến Phật Di-lặc, cung kính lễ bái. Di-lặc Thánh tôn lần lượt giảng thuyết các đề tài vi diệu của chánh pháp cho chư thiên; các đề tài về thí, giới, sanh thiên, dục là bất tịnh tướng, xuất yếu là vi diệu. Sau khi thấy mọi người đã phát tâm hoan hỷ, như pháp mà chư Phật Thế Tôn thường thuyết, là Khổ, Tập, Tận, Đạo, Ngài đều phân rộng rãi ý nghĩa cho chư thiên và loài người. Lúc đó, ngay trên chỗ ngồi có tám vạn bốn nghìn con trời dút sạch trần cấu, được pháp nhãn thanh tịnh.

“Bấy giờ Đại Tướng Ma vương bố cáo với nhân dân cõi ấy rằng: ‘Các người nên nhanh chóng xuất gia. Vì sao? Hôm nay Đức Di-lặc đã vượt qua bờ bên kia, và cũng sẽ đưa các người vượt qua.’

“Bấy giờ trong thành Kê-đầu có một trưởng giả tên là Thiện Tài, nghe giáo lệnh của Ma vương, lại nghe tiếng Phật, liền dẫn đại chúng gồm tám vạn bốn ngàn người đi đến Phật Di-lặc, cúi đầu lạy dưới chân, [788c] rồi ngồi xuống một bên. Đức Di-lặc lần lượt thuyết các đề tài vi diệu của pháp cho ông, luận về thí, giới, sanh thiên. Khi Đức Di-lặc thấy tâm ý mọi người đã khai tỏ, như pháp mà chư Phật Thế Tôn thường thuyết, là Khổ, Tập, Tận, Đạo, Ngài đều phân biệt rộng rãi cho mọi người. Ngay khi ấy, từ trên chỗ ngồi, Thiện Tài cùng tám vạn bốn nghìn người dút sạch trần cấu, được pháp nhãn thanh tịnh.

Thiện Tài cùng tám vạn bốn nghìn người bước lên trước bạch Phật, cầu xin xuất gia, khéo tu phạm hạnh, thành đạo A-la-hán. Đây là hội thứ nhất của Phật Di-lặc, có tám vạn bốn nghìn A-la-hán.

“Bấy giờ Vua Trương-khư, khi nghe đức Di-lặc đã thành Phật đạo, liền đi đến chỗ Phật để nghe pháp. Được Di-lặc thuyết pháp cho ông; pháp mà khoảng đầu thiện xảo, khoảng giữa thiện xảo, khoảng cuối cũng thiện xảo; nghĩa lý sâu xa.

“Một thời gian sau, vua lập thái tử; rồi đem vật trân bảo cho thợ hớt tóc, lại đem các thứ bảo vật khác cho các bà-la-môn. Sau đó Vua dẫn tám vạn bốn nghìn người đi đến chỗ Phật, cầu xin làm sa-môn. Tất cả đều thành đạo A-la-hán.

“Khi trưởng giả Tu-phạm-ma nghe Đức Di-lặc đã thành Phật đạo, liền dẫn đại chúng gồm tám vạn bốn nghìn bà-la-môn đi đến chỗ Phật cầu xin làm sa-môn. Thấy đều đắc A-la-hán. Duy Tu-phạm-ma đoạn trừ ba kết, rồi nhất định sẽ chấm dứt biên tế khổ.

“Mẹ của Phật là Phạm-ma-việt cũng dẫn tám vạn bốn nghìn thê nữ đi đến Phật cầu xin làm sa-môn. Các người nữ đều đắc A-la-hán; duy chỉ một người là Phạm-ma-việt đoạn trừ ba kết thành Tu-đà-hoàn.

“Những người phụ nữ sát-lợi nghe đức Di-lặc Như Lai xuất hiện thế gian thành Đẳng chánh giác, có vài nghìn vạn người đi đến Phật. cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Mỗi người đều sanh tâm cầu xin làm sa-môn, xuất gia học đạo. Trong đó, hoặc có người vượt thứ lớp mà chứng ngộ; hoặc có người không chứng ngộ. Nay A-nan, những người không vượt thứ lớp chứng ngộ thấy đều là những người tùy pháp hành¹⁸⁸⁶, nhằm tỏm tất cả thế gian không có gì đáng vui thích.

“Di-lặc bấy giờ thuyết giáo pháp ba thừa. Như ngày nay trong các đệ tử của Ta, Đại Ca-diếp là người hành đầu đà. Trong quá khứ đã từng tu phạm hạnh nơi chư Phật. Người này sẽ thường trợ giúp Di-lặc giáo hóa nhân dân.”

Khi ấy Ca-diếp đang ngồi kiết già cách Như Lai không xa, chánh thân chánh ý, buộc niệm [789a] trước mắt. Bấy giờ Thế Tôn bảo Ca-diếp:

“Nay tuổi Ta đã suy hao, gần hơn tám chục. Nhưng nay Như Lai có bốn Đại Thanh văn có thể đảm trách du hóa, mà trí tuệ vô tận, đầy đủ các phẩm đức. Bốn vị này là những ai? Đó là Tỳ kheo Ca-diếp, Tỳ-kheo Quân-đồ-bát-hán,

Tỳ kheo Tân-đầu-lô,¹⁸⁸⁷Tỳ kheo La-hầu-la.¹⁸⁸⁸Các người bốn Đại Thanh văn không nên bát-niết-bàn. Hãy đợi khi nào pháp Ta mất hẳn rồi hãy bát-niết-bàn. Đại Ca-diếp cũng không nên bát-niết-bàn. Hãy đợi cho đến Di-lặc xuất hiện thế gian. Vì sao? Các đệ tử được hóa độ bởi Di-lặc thấy đều là đệ tử của Thích-ca Văn, do sự giáo hóa của Ta được lưu lại mà dứt sạch các lậu. Trong thôn Tỳ-đề, quốc giới Ma-kiệt, Đại Ca-diếp sẽ trú trong núi ở đó.¹⁸⁸⁹Về sau, Di-lặc Như Lai sẽ dẫn vô số tùy tùng đi đến núi này. Do ân đức của Phật, các quỷ thần sẽ mở cửa núi, và được thấy Ca-diếp trong hang thiên. Khi ấy đức Di-lặc duỗi cánh tay phải chỉ Ca-diếp mà bảo đại chúng: ‘Đây là đệ tử của Phật Thích-ca Văn trong thời quá khứ xa xưa, tên là Ca-diếp, vẫn tồn tại cho đến nay, là vị đầu đà khổ hạnh bậc nhất.’ Mọi người khi ấy tán thán là chưa từng có. Ngay lúc ấy, vô số trăm nghìn người dứt sạch trần cấu, được pháp nhãn thanh tịnh.

“Đây gọi là hội thứ nhất,¹⁸⁹⁰ có chín mươi sáu ức người thành A-la-hán. Những người ấy đều là đệ tử của Ta. Vì sao? Thấy đều do Ta giáo hóa mà được như vậy; và cũng do nhân duyên bốn sự¹⁸⁹¹là huệ thí, nhân ái, lợi người và đặng lợi.

“Này A-nan, bảy giờ Di-lặc Như Lai sẽ lấy y tăng-già-lê của Ca-diếp rồi khoác lên mình, tức thì thân thể của Ca-diếp tự nhiên rã như sao. Di-lặc mới dùng đủ các loại hương hoa cúng dường Ca-diếp. Vì sao? Vì chư Phật Thế Tôn có tâm cung kính đối với Chánh pháp. Di-lặc cũng do Ta giáo hóa mà được thành đạo vô thượng chân chánh.

“A-nan, nên biết, hội thứ hai của Phật Di-lặc có 94 ức người, đều là A-la-hán, cũng đều là đệ tử di giáo của Ta, hành cúng dường bốn sự mà được như vậy.

“Lại nữa, hội thứ ba của Phật Di-lặc có 92 ức người, đều A-la-hán, cũng là đệ tử di giáo của Ta.

“Thời bảy giờ, các Tỳ kheo đều có họ là đệ tử Từ thị, như ngày nay các Thanh văn [789b] đều được gọi là đệ tử Thích-ca.

“Bảy giờ, đức Di-lặc thuyết pháp cho các đệ tử: ‘Tỳ kheo các người, hãy tư duy về tướng vô thường, tướng lạc có khổ, tướng chấp ngã và vô ngã, tướng thật có Không, tướng sắc biến, tướng bầm xanh, tướng sinh chương, tướng ăn chưa tiêu hết, tướng máu huyết, tướng hết thấy thế gian không có đang vui thích. Vì sao vậy? Tỳ kheo nên biết, mười tướng này đều là những điều

đã được Thích-ca Văn Phật trong quá khứ nói cho các người, để được dứt sạch hữu lậu, tâm được giải thoát.

“Trong đại chúng này, hoặc có người vốn là đệ tử của Phật Thích-ca Văn, thời quá khứ đã tu phạm hạnh, nay đến chỗ Ta. Hoặc phụng trì pháp của Phật Thích-ca Văn, nay đến chỗ Ta. Hoặc ở nơi Phật Thích-ca Văn cúng dường Tam bảo, nay đến chỗ Ta. Hoặc ở nơi Phật Thích-ca Văn mà tu hành gốc rễ thiện trong khoảng chừng búng ngón tay, nay đến chỗ Ta. Hoặc ở nơi Phật Thích-ca hành bốn vô lượng tâm, nay đến chỗ Ta. Hoặc ở nơi Phật Thích-ca Văn mà thọ trì năm giới, ba tự quy y, nay đến chỗ Ta. Hoặc ở Phật Thích-ca Văn khởi dựng tháp miếu, nay đến chỗ Ta. Hoặc ở nơi Phật Thích-ca mà tu sửa chùa, nay đến chỗ Ta. Hoặc ở nơi Phật Thích-ca Văn mà thọ trì tám pháp quan trai, nay đến chỗ ta. Hoặc ở nơi Phật Thích-ca Văn mà cúng dường hương hoa, nay đến chỗ ta. Hoặc ở nơi Phật ấy nghe Phật pháp mà buồn khóc rơi lệ, nay đến chỗ Ta. Hoặc ở nơi Phật Thích-ca Văn chuyên ý nghe Pháp, nay đến chỗ Ta. Hoặc suốt đời khéo tu phạm hạnh, nay đến chỗ Ta. Hoặc chép, đọc tụng, thọ trì, nay đến chỗ Ta. Hoặc người thừa sự cúng dường mà nay đến chỗ Ta.

“Rồi đức Di-lặc nói bài kệ này:

Tăng trưởng đức giới, văn,
Nghệ thiên và tư duy,
Khéo tu hành phạm hạnh,
Người ấy đến chỗ Ta.

Khuyên thí, tâm hoan hỷ,
Tu hành cội nguồn tâm,
Ý không sai biệt tướng,
Người ấy đến chỗ Ta.

Hoặc phát tâm bình đẳng,
Và thừa sự chư Phật,
Thức ăn cúng Thánh chúng,
Người ấy đều đến Ta.

Hoặc tụng giới, khế kinh,
Khéo tập, thuyết cho người,
Nhiệt hành nơi gốc pháp,
Ngày nay đến chỗ Ta.

[789c] Họ Thích khéo giáo hóa,
Cúng dường các xá-lợi,

Thừa sự pháp, cúng dường,
Ngày nay đến chỗ Ta.

Nếu ai sao chép kinh,
Ban¹⁸⁹² bố trên lụa trắng.¹⁸⁹³
Những ai cúng dường kinh,
Nay đều đến chỗ Ta.

Lụa là và các vật,
Cúng dường nơi chùa tháp,
Tự xưng Nam mô Phật,
Thảy đều đến chỗ Ta.

Ai cúng dường hiện tại,
Và chư Phật quá khứ;
Thiền định, chánh bình đẳng,
Cũng không có tăng giảm,
Cho nên, đời Phật pháp,
Thừa sự nơi Thánh chúng,
Chuyên tâm thờ Tam bảo,
Tất đến chỗ vô vi.

“Này A-nan, nên biết, Di-lặc Như Lai sẽ nói bài kệ này giữa đại chúng.

“Bấy giờ trong đại chúng, chư thiên và loài người tư duy mười tướng, khi ấy có mười một triệu¹⁸⁹⁴ người dứt sạch trần cấu, được pháp nhãn thanh tịnh. Trong một nghìn năm, trong chúng không có cấu bẩn, Di-lặc Như Lai bấy giờ chỉ nói một bài kệ làm cảm giới:

Miệng, ý không hành ác,
Thân cũng không sai phạm,
Trừ sạch ba nghiệp này,
Chóng vượt vực sanh tử.

“Sau một nghìn năm, sẽ có người phạm cấm giới, bấy giờ mới chế giới.

“Di-lặc Như Lai sẽ thọ tám vạn bốn nghìn năm. Sau khi bát-niết-bàn, di pháp của Ngài sẽ tồn tại tám vạn bốn nghìn năm. Sở dĩ như vậy, vì chúng sanh thời bấy giờ thảy đều có căn tính linh lợi. Nếu có thiện từ, thiện nữ nhân nào muốn thấy Phật Di-lặc và các Thanh văn trong ba hội, thành Kê-đâu, và bốn đại bảo tàng, muốn được ăn thứ lúa tự nhiên, mặc loại y phục tự nhiên, rồi khi thân hoại mạng chung sanh lên trời, những thiện nam tử, thiện

nữ nhân ấy hãy chuyên cần tinh tấn, không sanh lòng biếng, và hãy cúng dường thừa sự các pháp sư bằng các thứ hương hoa thơm, cùng các phẩm vật cúng dường chớ để thiếu thốn.

A-nan, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ, A-nan và các chúng hội nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.¹⁸⁹⁵

---o0o---

KINH SỐ 04¹⁸⁹⁶

[**90a07**]Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ số đông Tỳ kheo cùng tụ tập tại giảng đường Phổ hội. Mọi người đều có ý nghĩ này: “Thật kỳ diệu thay, hy hữu thay! Như Lai có thể phân biệt biết rõ chư Phật quá khứ đã nhập Niết-bàn, với tên hiệu như vậy, chủng tộc như vậy, sự trì giới và đệ tử tùy tùng như vậy, cùng tam-muội, trí tuệ, giải thoát, giải thoát tri kiến, thân thọ dài ngắn, thầy đều biết rõ. Thế nào, chư Hiền, đó là do Như Lai phân biệt pháp xứ cực kỳ thanh tịnh mới biết nguồn gốc danh hiệu của chư Phật chăng? Hay do chư thiên đến báo cáo cho biết điều này chăng?”

Khi ấy, bằng thiên nhĩ thông suốt, Thế Tôn nghe các Tỳ kheo đang khơi dậy đề tài này, liền đi đến chỗ các Tỳ kheo, rồi xuống ngay giữa đại chúng. Bấy giờ Thế Tôn hỏi các Tỳ kheo:

“Các ông tập họp tại đây, đang bàn luận chuyện gì?”

Các Tỳ kheo bạch Phật:

“Chúng con tập họp tại đây bàn luận các đề tài Phật pháp. Mọi người đều nêu lên vấn đề như vậy, ‘Kỳ diệu thay, hy hữu thay, Như Lai có thể biết rõ chư Phật quá khứ với danh hiệu, chủng tộc như vậy; trí tuệ như vậy, cũng đều thông suốt tường tận. Thật kỳ diệu! Thế nào, này chư Hiền, đó là do sự phân biệt pháp giới của Như Lai cực kỳ thanh tịnh mới biết được nguồn gốc danh hiệu chư Phật, hay do chư Thiên đến chỗ Phật nói lại sự kiện ấy?’”

Thế Tôn bảo các Tỳ kheo:

“Các ông có muốn nghe trí lực siêu việt của chư Phật quá khứ, cùng danh hiệu, thọ mạng dài vẫn chăng?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Nay là lúc thích hợp, cúi xin Như Lai giải bày nghĩa lý này.”

Phật bảo các Tỳ kheo:

“Các ông hãy khéo suy nghĩ. Ta sẽ diễn rộng ý nghĩa cho các ông nghe.”

Các Tỳ kheo vâng lời Phật dạy, lắng nghe.

Phật bảo các Tỳ kheo:

Tỳ kheo, nên biết, quá khứ cách nay 91 kiếp, có Phật xuất thế hiệu Tỳ-bà-thi Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác.

“Lại 31 kiếp có Phật xuất thế hiệu [790b] Thi-khí Như Lai, Chí chân, đẳng chánh giác.

“Lại 31 kiếp Có Phật hiệu Tỳ-xá-phù Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác xuất hiện ở đời.

“Trong Hiền kiếp này, có Phật xuất thế hiệu Câu-lưu-tôn Như Lai, Ứng cúng, Đẳng chánh giác.

“Lại trong Hiền kiếp có Phật xuất thế hiệu Câu-na-hàm-mâu-ni Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác.

“Lại trong Hiền kiếp có Phật xuất thế hiệu Ca-diếp.

“Lại trong Hiền kiếp, Ta, Thích-ca Văn Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác, xuất hiện ở đời.”

Rồi Thế Tôn nói bài kệ này:

Trong chín mươi một kiếp

Có Phật Tỳ-bà-thi.

Trong ba mươi một kiếp

Xuất hiện Phật Thi-khí.

Lại ở trong kiếp đó
Xuất hiện Phật Tỳ-xá.
Ngày nay trong Hiền kiếp
Bốn Phật lại ra đời:

Câu-tôn, Na, Ca-diếp,
Như mặt trời soi đời.
Nếu muốn rõ tên họ,
Và danh hiệu, như vậy

“Tỳ-bà-thi Như Lai xuất hiện trong chủng tộc sát-lợi. Thi-khí Như Lai cũng xuất hiện trong sát-lợi. Tỳ-xá-phù Như Lai cũng từ sát-lợi. Câu-lưu-tôn xuất hiện trong dòng Bà-la-môn. Câu-na-hàm-mâu-ni xuất hiện trong dòng bà-la-môn. Ca-diếp Như Lai xuất hiện trong dòng bà-la-môn. Như Ta nay xuất hiện trong dòng sát-lợi.”

Rồi Thế Tôn nói bài kệ này:

Các Phật trước xuất hiện
Đều từ dòng sát-lợi.
Câu-tôn, đến Ca-diếp,
Xuất từ Bà-la-môn.

Chỉ tôn không ai bằng.
Ta nay Thầy trời người,
Vớ các căn tịch tĩnh,
Xuất từ dòng sát-lợi.

“Tỳ-bà-thi Như Lai họ Cù-đàm.¹⁸⁹⁷ Thi-khí Như Lai cũng từ họ Cù-đàm. Tỳ-xá-phù cũng họ Cù-đàm. Ca-diếp Như Lai xuất từ họ Ca-diếp. Câu-lâu-tôn, Câu-na-hàm-mâu-ni, cũng dòng họ Ca-diếp không khác. Ta, Như Lai đời hiện tại, có họ Cù-đàm.”

Bấy giờ Thế Tôn bèn nói bài kệ này:

Các Phật Chánh giác đầu
Xuất từ họ Cù-đàm.
Ba vị tiếp Ca-diếp,
Đều có họ Ca-diếp.

[790c] Như Ta đời hiện tại,

Chư thiên nhân cúng dường,
Các căn đều tịch tĩnh,
Xuất từ họ Cù-đàm.

“Tỳ kheo, nên biết, Tỳ-bà-thi Như Lai có họ¹⁸⁹⁸ là Câu-lân-nhã.¹⁸⁹⁹ Thi-khí Như Lai cũng xuất từ Câu-lân-nhã. Tỳ-xá-phù Như Lai cũng xuất từ Câu-lân-nhã. Câu-lưu-tôn Như Lai xuất từ Bà-la-đọa. Câu-na-hàm-mâu-ni cũng xuất từ Bà-la-đọa. Ca-diếp Như Lai cũng xuất từ Bà-la-đọa.¹⁹⁰⁰”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Ba vị Chánh giác đầu
Xuất từ Câu-lân-nhã.
Sau cho đến Ca-diếp
Đều từ Bà-la-đọa.

Như Ta đời hiện tại,
Chư thiên nhân cúng dường,
Các căn đều tịch tĩnh,
Xuất từ Câu-lân-nhã.¹⁹⁰¹

“Tỳ-bà-thi Như Lai ngồi dưới cây hoa Ba-la-lợi¹⁹⁰² mà thành Phật đạo. Thi-khí Như Lai ngồi dưới cây Phân-đà-lợi¹⁹⁰³ mà thành Phật đạo. Tỳ-xá-phù Như Lai ngồi dưới cây Sa-la¹⁹⁰⁴ mà thành Phật đạo. Câu-lưu-tôn Như Lai ngồi dưới cây Thi-lợi-sa¹⁹⁰⁵ mà thành Phật đạo. Câu-na-hàm-mâu-ni Như Lai ngồi dưới cây Ưu-đâu-bát-la¹⁹⁰⁶ mà thành Phật đạo. Ca-diếp Như Lai ngồi dưới cây Ni-câu-lưu¹⁹⁰⁷ mà thành đạo quả. Như Ta Như Lai trong đời hiện tại ngồi dưới cây Cát-tường¹⁹⁰⁸ mà thành Phật đạo.”

Vị thứ nhất thành đạo
Dưới cây Ba-la-lợi.
Thi-khí, Phân-đà-lợi.
Tỳ-xá, cây Sa-la.
Câu-tôn, cây Thi-lợi.
Câu-na, cây Bạt-la.
Ca-diếp, cây Câu-lưu.
Ta dưới cây Cát tường.

Bấy Phật, Thiên trung Thiên,
Soi tỏ khắp thế gian,
Nhân duyên dưới bóng cây,

Mà chúng thành đạo quả.

“Tỳ-bà-thi Như Lai có đệ tử là đại chúng gồm 16 vạn 8 nghìn người. Thi-khí Như Lai có đệ tử với đại chúng gồm 16 vạn người. Tỳ-xá-phù Như Lai có đệ tử là đại chúng 10 vạn người. Câu-lưu-tôn Như Lai có đệ tử là đại chúng 8 vạn người. [791a] Câu-na-hàm-mâu-ni Như Lai có đệ tử là chúng 7 vạn người. Ca-diếp Như Lai có đệ tử là chúng 6 vạn người. Ta nay chúng đệ tử có 1250 người. Thấy đều là A-la-hán, vĩnh viễn dứt sạch các lậu, không còn các triền phược.”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Trăm nghìn sáu vạn tám,
Đệ tử Tỳ-bà-thi.
Trăm nghìn thêm sáu vạn,
Chúng đệ tử Thi-khí.
Chúng Tỳ kheo trăm nghìn,
Đệ tử Tỳ-xá-bà.
Câu-tôn, chúng tám vạn.
Câu-na-hàm bảy vạn
Ca-diếp, chúng sáu vạn.
Thấy đều A-la-hán.
Ta nay Thích-ca Vãn,
Nghìn hai trăm năm chục,
Đều là bậc Chân nhân,
Hiện đang hành giáo pháp.
Đệ tử theo di giáo,
Con số không thể lường.

“Tỳ-bà-thi Như Lai có thị giả tên là Đại Đạo Sư.¹⁹⁰⁹ Thi-khí Như Lai có thị giả tên là Thiện Giác.¹⁹¹⁰ Tỳ-xá-phù Như Lai có thị giả tên là Thắng Chúng.¹⁹¹¹ Câu-lưu-tôn Như Lai có thị giả tên là Cát Tường.¹⁹¹² Câu-na-hàm-mâu-ni Như Lai có thị giả tên là Tỳ-la-tiên.¹⁹¹³ Ca-diếp Như Lai có thị giả tên là Đạo Sư.¹⁹¹⁴ Ta nay có thị giả tên là A-nan.”

Bấy giờ Thế Tôn nói kệ:

Đại Đạo và Thiện Giác,
Thắng Chúng và Cát Tường,

Tỳ-la-tiên, Đạo Sư,
A-nan. Bảy thị giả.

Những vị này hầu Phật,
Không khi nào sai thời;
Phúng tụng và thọ trì,
Không để mất nghĩa lý.

“Tỳ-bà-thi Như ai thọ 8 vạn 4 nghìn tuổi. Thi-khí Như Lai thọ 7 vạn tuổi. Tỳ-xá-phù Như Lai thọ 6 vạn tuổi. Câu-lưu-tôn Như Lai thọ 5 vạn tuổi. Câu-na-hàm Như Lai thọ 4 vạn tuổi. Ca-diếp Như Lai thọ 2 vạn tuổi. Ta ngày nay thọ mạng rất vẫn. Tuổi thọ dài nhất không quá một trăm.”

Bấy giờ Thế Tôn nói kệ:

Phật đầu, tám vạn tư.
Phật kế, 7 vạn tuổi.
Tỳ-xá-bà sáu vạn.
Câu-lưu thọ 5 vạn.

[791b] Gấp đôi số hai vạn
Tuổi thọ Câu-na-hàm.
Ca-diếp thọ hai vạn.
Chỉ Ta thọ trăm tuổi.

“Như vậy, này các Tỳ kheo, Như Lai quán sát biết rõ tên họ, danh hiệu của chư Phật; tất cả đều rõ ràng; chủng loại, xuất xứ, thầy đều quán triệt; trì giới, thiền định, trí tuệ, giải thoát, thầy đều thấu rõ.”

Bấy giờ A-nan bạch Thế Tôn:

“Như Lai cũng nói, Như Lai biết rõ quá khứ hằng sa chư Phật đã diệt độ, và vị lai hằng sa chư Phật sẽ xuất hiện. Vì sao Như Lai không ghi nhận những việc làm của ngàn ấy chư Phật, mà nay chỉ nói đến sự tích của bảy vị Phật?”

Phật bảo A-nan:

“Tất cả đều có nhân duyên nên Như Lai chỉ nói sự tích của bảy vị Phật. Hằng sa chư Phật trong quá khứ cũng chỉ nói sự tích của bảy Phật. Tương lai Di-lặc xuất hiện ở đời cũng chỉ nói sự tích bảy Phật. Như khi Sư Tử Ứng Như Lai xuất hiện, cũng sẽ nói sự tích bảy Phật. Khi Phật Thừa Nhu Thuận xuất hiện ở đời, cũng sẽ nói sự tích bảy Phật. Khi Phật Quang Diệm xuất

hiện ở đời cũng sẽ nói sự tích bảy Phật. Khi Phật Vô Cấu xuất hiện ở đời, cũng sẽ ghi nhận sự tích Phật Ca-diếp. Khi Phật Bảo Quang xuất hiện ở đời, cũng sẽ ghi nhận sự tích Thích-ca Văn.”

Bấy giờ Thế Tôn nói kệ này:

Sư Tử, Nhu Thuận, Quang,
Vô Cấu và Bảo Quang,
Tiếp theo sau Di-lặc,
Thấy đều thành Phật đạo.

Di-lặc kể Thi-khí.
Sư Tử thuật Tỳ-xá.
Nhu Thuận kể Câu-tôn.
Quang Diệm kể Mâu-ni.

Vô Cấu kể Ca-diếp.
Thấy đều nói bởi duyên.
Bảo Quang thành Chánh giác,
Sẽ kể danh hiệu Ta.

Phật Chánh giác quá khứ,
Cũng như Phật tương lai,
Đều kể truyện bảy Phật,
Và sự tích gốc ngọn.

“Thấy đều có nhân duyên nên Như Lai ghi nhận danh hiệu chỉ bảy Phật thôi.”

A-nan bạch Phật:

“Kinh này tên gì? Phụng hành như thế nào?”

Phật nói:

“Kinh này gọi là “Ký Phật danh hiệu.” Hãy ghi nhớ phụng hành.”

Bấy giờ A-nan và các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 05

[791c] Một thời Phật trú tại Ca-lan-đà, Trúc viên, thành La-duyệt.

Bấy giờ trưởng giả Su Tử đi đến Xá-lợi-phất, cúi đầu lễ dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Trưởng giả Su Tử bạch Xá-lợi-phất rằng:

“Cúi mong tôn giả nhận lời thỉnh của con.”

Xá-lợi-phất im lặng nhận lời. Khi trưởng giả thấy Tôn giả im lặng nhận lời, bèn rời chỗ ngồi đứng dậy, cúi lạy dưới chân, rồi lui ra.

Ông lại đi đến Đại Mục-kiền-liên, Ly-việt, Đại Ca-diếp, A-na-luật, Ca-chiên-diên, Mãn Nguyên Tử, Ưu-bà-ly, Tu-bồ-đề, La-hầu-la, Quân-đầu Sa-di. Các vị thượng thủ như vậy cùng với năm trăm vị.

Bấy giờ trưởng giả trở về nhà sửa soạn đủ các thức ăn hết sức ngon lành, trải các chỗ ngồi rất đẹp. Sau đó, đến thưa là đã đến giờ:

“Thưa các Chân nhân A-la-hán biết cho, nay thức ăn đã dọn xong, cúi mong các vị hạ cố đến nhà con.”

Khi ấy các Đại Thanh văn khoác ba y, cầm bát, đi vào thành, đến nhà ông trưởng giả. Trưởng giả thấy các vị Tôn giả đã yên chỗ ngồi rồi, tự tay san sát, bưng dọn các thức ăn. Khi thấy Thánh chúng ăn xong, sau khi dùng nước rửa, ông dâng cúng mỗi vị một tấm lụa trắng, và bước lên trước để nhận chú nguyện. Lúc bấy giờ Xá-lợi-phất thuyết một bài pháp cực kỳ vi diệu cho ông trưởng giả nghe. Sau đó, ngài rời chỗ ngồi đứng dậy, trở về tĩnh thất.

Bấy giờ La-hầu-la đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi ngồi xuống một bên. Thế Tôn hỏi:

“Ngươi từ đâu đến đây?”

La-hầu-la đáp:

“Hôm nay con được trưởng giả Su Tử đến thỉnh.”

Phật hỏi:

“Thế nào, La-hầu-la, ăn uống có ngon hay không ngon?”

La-hầu-la đáp:

“Thức ăn rất ngon và rất dồi dào. Nay con nhận được tám lụa trắng này từ đó.”

Phật hỏi:

“Chúng Tăng đến đó bao nhiêu người? Ai là thượng tọa?”

La-hầu-la bạch:

“Hòa thượng Xá-lợi-phất ở đầu hàng Thượng thủ. Các đệ tử thần đức khác có 500 vị.”

Phật bảo La-hầu-la:

“La-hầu-la, trưởng giả ấy có được phước nhiều không?”

La-hầu-la bạch Phật:

“Vâng, bạch Thế Tôn, ông trưởng giả ấy được phước báo không hề kể xiết. Thí cho một vị A-la-hán, phước còn khó hạn lượng, huống gì các bậc được chư thiên thần diêu cung kính. Hôm nay có 500 vị thầy đều là bậc Chân nhân. Cho nên của phước của ông ấy làm sao mà lường hết được.”

Phật bảo La-hầu-la:

“Nay công đức do bố thí 500 vị La-hán, so với công đức bố thí cho một sa-môn là người được sai cử thứ tự từ trong Tăng [792a] khi Tăng được thỉnh cúng dường; phước từ người được sai cử trong chúng này so với phước bố thí 500 La-hán, nhiều gấp trăm lần, nghìn lần, hàng ức vạn lần, không thể lấy thí dụ mà biết được. Vì sao? Phước từ người được Chúng sai cử khó mà hạn lượng, đưa đến chỗ cam lộ, diệt tận.

“La-hầu-la, nên biết, như có người tự mình thề rằng, ‘Tôi sẽ uống hết nước trong các sông ngòi. Người ấy có thể làm được như vậy chăng?’”

La-hầu-la bạch Phật:

“Thưa không, bạch Thế Tôn. Vì sao? Diêm-phù-địa này rất rộng lớn. Có bốn con sông lớn của Diêm-phù-địa, một là Hằng-già, hai là Tân-đầu, ba là Tư-

đà, bốn là Bác-xoa. Mỗi con sông còn có 500 chi lưu. Người ấy không bao giờ có thể uống cho hết được. Chỉ nhọc công mà chẳng bao giờ thành.”

“Người ấy lại nói rằng, ‘Ta tự mình có phương tiện nhân duyên có thể uống hết các con nước.’ Nhân duyên gì mà có thể uống hết các con nước? Khi ấy, người này nghĩ rằng, ‘Tôi sẽ uống nước biển. Vì sao? Tất cả con sông đều đổ vào biển.’ Thế nào, La-hầu-la, người ấy có thể uống hết các con nước chẳng?”

La-hầu-la bạch Phật:

“Bằng phương tiện như vậy thì có thể uống hết các con nước. Vì sao? Tất cả mọi dòng nước đều đổ vào biển. Cho nên người ấy có thể uống hết nước.”

Phật nói:

“Cũng vậy, La-hầu-la. Hết thấy sự bố thí riêng từ đều như dòng nước kia, hoặc được phước, hoặc không được phước. Chúng Tăng như biển cả kia. Vì sao? Cũng như nước của các sông khi đổ vào biển đều mất tên cũ, mà chỉ có một gọi là biển cả. La-hầu-la, ở đây cũng vậy. Nay mười hạng người đều từ trong Chúng mà ra; không có Chúng thì không thành. Những gì là mười? Đó là, hướng Tu-đà-hoàn, Tu-đà-hoàn, hướng Tư-đà-hàm, Tư-đà-hàm, hướng A-na-hàm, A-na-hàm, hướng A-la-hán, đấng A-la-hán, Bích-chi Phật, và Phật. Đó là mười hạng người đều do từ trong Chúng, không đơn độc, không biệt lập.

“La-hầu-la, hãy do phương tiện này mà biết rằng, với người được sai cử từ Chúng, phước ấy không thể hạn lượng. Cho nên, này La-hầu-la, thiện nam tử, thiện nữ nhân nào muốn cầu phước không thể kể xiết ấy hãy cúng dường Thánh chúng.

“La-hầu-la, nên biết, cũng như người lấy bơ bỏ vào nước, nó đặc lại chứ không tan ra. Nếu đem dầu bỏ vào nước, nó lan khắp trên mặt nước. [792b] Cho nên, này La-hầu-la, hãy nhớ nghĩ cúng dường Thánh chúng, Tăng Tỳ kheo. La-hầu-la, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ trưởng giả Sur Tử nghe Như Lai tán thán phước do bố thí Chúng, chứ không tán thán các phước khác. Vào một lúc khác, ông trưởng giả đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi ngồi xuống một bên. Trưởng giả bạch Thế Tôn:

“Con có nghe Như Lai tán thán phước do bố thí Chúng, mà không tán thán phước do người được biệt thỉnh. Từ nay về sau, con sẽ thường xuyên cúng dường Thánh chúng.”

Phật nói:

“Ta không nói như vậy, rằng cúng dường Thánh chúng chứ đừng cúng dường người khác. Nay cúng bố thí cho súc sanh còn được phước, huống nữa cho người. Nhưng điều mà Ta nói, là phước nhiều hay ít. Vì sao vậy? Thánh chúng của Như Lai là bậc đáng kính, đáng quý trọng, là ruộng phước tối thượng của thế gian. Nay trong Chúng này có bốn Hương và bốn Quả,¹⁹¹⁵ cùng Thanh văn thừa, Bích-chi-phật thừa, Phật thừa. Thiện nam tử, thiện nữ nhân nào muốn chứng đắc đạo của ba thừa, hãy tìm cầu từ trong Chúng. Vì sao vậy? Đạo của ba thừa đều xuất từ trong Chúng.

“Này Trưởng giả, Ta quán sát nhân duyên ý nghĩa này cho nên mới nói như vậy. Ta cũng không khuyên dạy người chỉ nên cúng dường Thánh chúng chứ đừng cho các người khác.”

Khi ấy ông trưởng giả bạch Thế Tôn:

“Đúng vậy, như lời Thế Tôn dạy. Từ nay về sau, nếu có làm phước nghiệp, con hãy đều cúng dường Thánh chúng, không lựa chọn người mà cho.”

Sau đó, Thế Tôn nói pháp vi diệu cho ông trưởng giả, khiến ông sanh tâm hoan hỷ. Trưởng giả nghe xong, rời chỗ ngồi đứng dậy, cúi đầu lạy dưới chân, rồi cáo lui.

Ý của trưởng giả Su Tử lúc bấy giờ muốn lập phước nghiệp. Chư thiên khi ấy đến báo ông rằng: “Vị này là hương Tu-đà-hoàn. Vị này đắc Tu-đà-hoàn. Hãy thí cho vị này sẽ được phước nhiều. Thí cho vị kia sẽ được phước ít.” Rồi chư thiên này nói bài kệ:

Phật khen thí lựa chọn.
Cho vị có đức này,
Cho vị ấy phước nhiều,
Như ruộng tốt trở mạ.

Trưởng gia Su Tử khi ấy im lặng không trả lời. Chư thiên này lại nói với trưởng giả: “Đây là người trì giới. Đây là người phạm giới. Đây là vị hương Tu-đà-hoàn. Đây là vị đắc Tu-đà-hoàn. Vị này là hương Tu-đà-hàm. Vị này

đắc Tu-đà-hàm. Vị này hướng A-na-hàm. Vị này đắc A-na-hàm. Vị này hướng A-la-hán. Vị này đắc A-la-hán. Vị này là Thanh văn thừa. Vị này là Bích-chi-phật thừa. Vị này là Phật thừa. Thí cho vị này được ít phước. Thí cho vị này được nhiều phước.”

Bấy giờ trưởng giả Sur Tử im lặng không trả lời. Vì sao vậy? Ông chỉ nhớ đến giáo giới của Như Lai, là bố thí mà không lựa chọn.

Vào một lúc khác, trưởng Sur Tử lại đi đến Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Ông nói:

“Con ghi nhớ nên thỉnh Thánh chúng dùng cơm. Có vị Trời đến bảo con, ‘Đây là người trì giới. Đây là người phạm giới. Đây là vị hướng Tu-đà-hoàn. Đây là vị đắc Tu-đà-hoàn.’ Cho đến, cả ba thừa, thấy đều phân biệt. Vị Trời ấy lại nói kệ:

Phật khen thí lựa chọn.
Cho vị có đức này,
Cho vị ấy, phước nhiều,
Như ruộng tốt trở mạ.

“Khi ấy con lại nghĩ như vậy: Không nên làm trái giáo giới của Như Lai. Há có thể sanh tâm lựa chọn sao? Không bao giờ nên có tâm thị phi ý cao thấp. Rồi con lại nghĩ: Ta sẽ bố thí cho hết thảy mọi loài chúng sanh. Ai trì giới, người ấy được phước vô cùng. Ai phạm giới, tự mình lãnh thọ tai ương. Ta chỉ vì thương xót chúng sanh rằng không ăn thì không thể sống.”

Phật bảo ông trưởng giả:

“Lành thay, lành hay, Trưởng giả, ông có thể nguyện rộng lớn như vậy! Bồ tát bố thí với tâm luôn luôn bình đẳng. Trưởng giả nên biết, khi Bồ tát huệ thí, chớ thiên đến bảo rằng, ‘Thiện nam tử, nên biết, đây là người trì giới. Đây là người phạm giới, thí đây, được phước nhiều, thí đây được phước ít.’ Bồ tát bấy giờ không hề có tâm như vậy, rằng ‘Nên thí đây. Không nên thí đây.’ Nhưng Bồ tát giữ tâm ý không có thị phi. Không nói, đây trì giới. Cũng không nói, đây phạm giới. Cho nên, này Trưởng giả, hãy với tâm niệm bình đẳng mà huệ thí, trong lâu dài được phước vô lượng.”

Bấy giờ ông trưởng giả ghi nhớ lời dạy của Như Lai, nhìn chăm chú Thế Tôn, ý không di động, tức thì ngay trên chỗ ngồi mà được pháp nhãn thanh

tĩnh. Sau đó, ông trưởng giả rời chỗ ngồi đứng dậy, cúi đầu lạy dưới chân Phật, rồi lui ra.

Ông trưởng giả đi chưa bao lâu, Phật nói với các Tỳ kheo:

“Trưởng giả Sư Tử này do ghi nhớ bình đẳng thí, lại nhìn kỹ Như Lai từ đầu đến chân, tức thì ngay trên chỗ ngồi mà được pháp nhãn thanh tịnh.”

Rồi Phật bảo các Tỳ kheo:

[793a] “Trong hàng ưu-bà-tắc của Ta, đệ tử đệ nhất bình đẳng thí, đó là trưởng giả Sư Tử.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

*KINH SỐ 06*¹⁹¹⁶

Nghe như vậy:

Một thời Phật trú tại Ca-lan-đà, Trúc viên, thành La-duyet, cùng chúng 500 đại Tỳ kheo.

Bấy giờ Tôn giả Xá-lợi-phất đang vá y trong một hang vắng trong núi Kỳ-xà-quật. Khi ấy có một nghìn Phạm-di-ca từ cõi Phạm thiên biến mất và xuất hiện trước Xá-lợi-phất, cúi đầu lạy dưới chân, nhiễu quanh ba vòng, rồi đứng hầu, và nói bài kệ tán thán này:

Quy mạng đáng Thượng nhân.

Quy mạng đáng Tôn quý.

Nay chúng tôi không biết

Ngài y nơi thiên nào?

Sau khi các trời Phạm-di-ca nói xong bài kệ này, Xá-lợi-phất im lặng chấp nhận. Chư thiên sau khi thấy Xá-lợi-phất im lặng chấp nhận rồi, bèn cúi lạy dưới chân mà lui.

Chư thiên đi chưa xa, Xá-lợi-phất liền nhập Kim cang tam-muội. Khi ấy có hai con quỷ; một tên là Già-la, và một tên là Ưu-bà-già-la. Chúng được Tỳ-sa-môn Thiên vương sai đi đến Tỳ-lâu-lặc-xoa Thiên vương để luận bàn việc

người và trời. Khi hai con quỷ bay ngang qua hư không, chúng từ xa thấy Xá-lợi-phát ngồi kiết già, buộc niệm trước mắt, tâm ý tịch nhiên định. Quỷ Già-la nói với quỷ kia:

“Bây giờ ta có thể nắm tay đấm lên đầu sa-môn này.”

Quỷ Ưu-bà-già-la nói với con quỷ thứ hai:

‘Người chớ có khởi ý nghĩ đánh lên đầu sa-môn. Vì sao? Sa-môn này có thần đức, có oai lực rất lớn. Vị Tôn giả này tên là Xá-lợi-phát. Trong hàng đệ tử của Thế, ngài là vị thông minh tài cao không ai hơn, là đệ nhất trí tuệ trong các đệ tử. Nếu không, người sẽ chịu khổ vô lượng lâu dài.’”

Nhưng con quỷ kia lặp lại ba lần, nói:

“Ta có thể đánh lên đầu sa-môn này.”

Quỷ Ưu-bà-già-la nói:

“Người không nghe lời ta, thì người cứ ở lại đây. Ta sẽ bỏ người mà đi.”

Con ác quỷ kia nói:

“Người sợ sa-môn sao?”

Quỷ Ưu-bà-già-la nói:

“Ta sợ thật. Nếu người lấy tay đánh sa-môn này, đất này sẽ nứt làm hai. Ngay lúc đó mưa to gió lớn sẽ nổi lên. Đất cũng rung động, chư thiên kinh sợ. Khi đất rung động, Tứ thiên vương cũng kinh sợ. Tứ thiên vương mà kinh sợ, [793b] chúng ta không ở yên được đâu.”

Khi ấy, con ác quỷ nói:

“Ta có thể làm nhục sa-môn này.”

Con quỷ thiện nghe thế liền bỏ đi. Con quỷ ác kia bèn lấy tay đánh vào đầu Xá-lợi-phát. Tức thì, trời đất bị chấn động. Bốn phía mưa to gió lớn kéo đến. Đất liền nứt làm hai. Con quỷ ác này cả toàn thân rơi xuống địa ngục.

Sau đó, Tôn giả Xá-lợi-phất từ tam-muội dậy, sửa lại y phục, và bước xuống núi Kỳ-xà-quật, đi đến Thế Tôn tại vườn Trúc, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên.

Bấy giờ Phật bảo Xá-loại-phất:

“Thân thể ông nay không có bệnh tật gì chẳng?”

Xá-lợi-phất đáp:

“Thân thể con nguyên chẳng bệnh hoạn gì. Duy chỉ có nhức đầu.”

Thế Tôn nói:

“Quý Già-la lấy tay đánh vào đầu ông. Nếu nó lấy tay đánh vào núi Tu-di, núi ấy cũng bị vỡ làm đôi. Vì sao? Con quý ấy có sức mạnh to lớn. Nay nó đã chịu tội báo, toàn thân ròi vào địa ngục A-tỳ.”

Rồi Thế Tôn nói với các Tỳ-kheo:

“Kỳ diệu thay, hy hữu thay, Kim cang tam-muội có uy lực như vậy! Do uy lực của tam-muội này, không có gì làm tổn thương được. Giả sử mang cả núi Tu-di mà động vào đầu, nó cũng không hề làm tổn thương một sợi lông. Vì sao vậy? Tỳ kheo, hãy lắng nghe!

“Trong Hiền kiếp này có Phật hiệu Câu-lưu-tôn Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác. Đức Phật ấy có hai Đại Thanh văn; một tên là Đẳng Thọ, và một tên là Đại Trí.¹⁹¹⁷ Tỳ kheo Đẳng Thọ có thần túc đệ nhất. Tỳ kheo Đại Trí có trí tuệ đệ nhất; như Ta hiện nay có Xá-lợi-phất là trí tuệ đệ nhất và Mục-kiền-liên là thần thông đệ nhất. Hai vị Tỳ kheo này, Đẳng Thọ và Đại Trí, đều đắc Kim cang tam-muội. Vào một lúc, Tỳ kheo Đẳng Thọ nhập Kim cang tam-muội¹⁹¹⁸ tại một nơi vắng vẻ. Khi ấy, bọn chăn bò, chăn dê và những người đi lấy củi thấy Tỳ kheo này đang tọa thiền, họ bảo nhau rằng, ‘Sa-môn này hôm nay đã bị vô thường bắt ròi.’ Những người chăn bò và lấy củi bèn gom lá, cây các thứ chất lên mình Tỳ kheo, xong rồi châm lửa đốt, và sau đó bỏ đi. Khi Tỳ kheo Đẳng Thọ ròi khỏi tam-muội, sửa lại y phục, rồi bỏ đi. Ngay ngày hôm đó, Tỳ kheo khóa y, cầm bát vào thôn khát thực. Những người lấy củi lượm cỏ thấy Tỳ kheo này vào thôn khát thực, liền bảo nhau, ‘**[793c]** Tỳ kheo này chết từ hôm qua ròi. Chúng ta đã châm lửa thiêu. Hôm nay ông ấy sống lại. Bấy giờ nên đặt tên cho ông, gọi là Hoàn Hoạt.’¹⁹¹⁹

“Tỳ kheo nào đắc Kim cang tam-muội, lửa đốt không cháy, dao chém không đứt; xuống nước không bị chìm; không bị ai đả thương. Như vậy, này Tỳ kheo, Kim cang tam-muội có uy đức như vậy. Nay Xá-lợi-phất đắc tam-muội này. Tỳ kheo Xá-lợi-phất phần nhiều an trú trong hai chỗ, là Không tam-muội và Kim cang tam-muội. Cho nên, Tỳ kheo, hãy tìm cầu phương tiện hành kim cang tam-muội.

“Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Rồi Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Ta sẽ dạy các ông, như Tỳ kheo Xá-lợi-phất, là Tỳ kheo trí tuệ, đại trí, phân biệt trí, quảng trí, vô biên trí, tiệp tậ trí, phổ du trí, lợi trí, thậm thâm trí, đoạn trí, thiếu dục tri túc, tịch tĩnh, dũng mãnh, niệm không phân tán, giới thành tựu, tam-muội thành tựu, trí tuệ thành tựu, giải thoát thành tựu, giải thoát tri kiến huệ thành tựu, nhu hòa, vô tránh, đoạn trừ sự ác, đặc biệt tài, huệ biện vô ngại, tán thán sự dứt trừ ác, thường niệm xả ly, thương xót quần sanh, nhiệt hành chánh pháp, thuyết pháp cho người không hề mệt mỏi.”

Bấy giờ Thế Tôn nói kệ:

Mười nghìn các dân trời,
Thấy đều Phạm-ca-di,
Tự quy Xá-lợi-phất,
Ở trên đỉnh Linh thứu.

Quy mạng đáng Thượng nhân.
Quy mạng đáng Tôn quý.
Nay chúng tôi không biết
Ngài y nơi thiên nào?

Hoa đệ tử như vậy
Làm đẹp cây Phật đạo.
Như vườn Trú độ¹⁹²⁰ trời,
Khoái lạc không thể sánh.

“Hoa đệ tử, tức là Tỳ kheo Xá-lợi-phất. Vì sao vậy? Con người này có thể làm đẹp cây Phật, cây Đạo, tức là Như Lai vậy. Như Lai che mát tất cả chúng sanh. Cho nên, Tỳ kheo, hãy chuyên niệm tinh cần, dũng mãnh tinh tấn, như Tỳ kheo Xá-lợi-phất. Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành. ¹⁹²¹

---o0o---

49. PHẨM PHÓNG NGƯỜI

*KINH SỐ 01*¹⁹²²

[794a07] Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Người chăn bò nếu thành tựu mười một pháp, đàn bò sẽ không bao giờ tăng trưởng; nó cũng không thể giữ gìn bò. Những gì là mười một? Người chăn bò không phân biệt sắc, không hiểu tướng, cần vuốt chải mà không vuốt chải,¹⁹²³ không che đậy vết thương lở, không tùy lúc xông khói, không biết ruộng tốt chỗ có nhiều cỏ, không biết chỗ nào an ổn, không biết chỗ dẫn bò qua sông, không biết thời nghỉ,¹⁹²⁴ khi vắt sữa mà vắt cạn không biết chừa lại, khi bò đã lớn có thể dùng mà lại không tùy thời chăm sóc.¹⁹²⁵

“Tỳ kheo, đó là mười một pháp mà nếu người chăn bò thành tựu, thì sẽ không thể phát triển đàn bò, không thể chăm sóc thân chúng. Ở đây, Tỳ kheo trong chúng cũng vậy, sẽ không thể thêm ích được gì. Những gì là mười? Không phân biệt sắc, không hiểu rõ tướng, cần vuốt chải mà không vuốt chải, không che đậy vết thương lở, không tùy lúc xông khói, không biết ruộng tốt chỗ có nhiều cỏ, không biết chỗ nào an ổn, không biết chỗ dẫn bò qua sông, không biết đúng lúc cho ăn, không biết chừa lại, không kính trọng biệt đãi các Tỳ kheo trưởng lão.

“Thế nào là Tỳ kheo không biết sắc? Ở đây, Tỳ kheo, có bốn đại và sắc do bốn đại tạo, mà hoàn toàn không biết. Tỳ kheo, như vậy là không biết sắc.

“Thế nào là Tỳ kheo không hiểu rõ tướng? Ở đây, Tỳ kheo không biết hành vi gì là ngu, hành vi gì là trí; thấy đều không như thật biết. Tỳ kheo, như vậy là không hiểu rõ tướng.

“Thế nào, Tỳ kheo cần vuốt chải mà không vuốt chải? Ở đây, Tỳ kheo thấy sắc liền khởi tưởng về sắc, có các loạn niệm, lại không thủ hộ nhãn căn; do không khéo nhiếp niệm [794a] nên gây ra các tai ương chồng chất,¹⁹²⁶ không thủ hộ nhãn căn.¹⁹²⁷ Cũng vậy, Tỳ kheo khi tai nghe tiếng, mũi ngửi hương, lưỡi nếm vị, thân xúc chạm trơn láng, ý biết pháp, mà khởi các tương tạp

loạn, cũng không phòng hộ ý căn, không sửa đổi hành vi. Tỳ kheo, như vậy là cần vượt chải mà không vượt chải.

“Thế nào, Tỳ kheo, là không che đậy vết thương? Ở đây Tỳ kheo khởi dục tưởng mà không xả ly, cũng không trừ khử niệm ấy. Hoặc khởi sân tưởng, sát hại tưởng, khởi các tưởng ác bất thiện mà không hề xả bỏ.¹⁹²⁸ Tỳ kheo, như vậy là không che đậy vết thương.

“Thế nào, Tỳ kheo, là không tùy thời xông khói? Ở đây, pháp mà Tỳ kheo đọc tụng không tùy thời nói cho người khác nghe. Như vậy, Tỳ kheo, là không tùy thời xông khói.

“Thế nào, Tỳ kheo, không biết ruộng tốt, nhiều cỏ? Ở đây, Tỳ kheo không biết bốn ý chỉ; không như thật biết. Tỳ kheo, như vậy là không biết ruộng tốt, nhiều cỏ.

“Thế nào, Tỳ kheo, không biết chỗ qua sông? Ở đây Tỳ kheo không biết tám phẩm đạo của Hiền Thánh. Tỳ kheo, như vậy là không biết chỗ qua sông.

“Thế nào, Tỳ kheo, không biết điều yêu quý^[153]? Ở đây, Tỳ kheo, đối với 12 bộ: Khế kinh, Kỳ-da, Thọ quyết, Kệ, Nhân duyên, Bản mat, Phương đẳng, Thí dụ, Sanh kinh, Thuyết, Quảng phổ, Vị tăng hữu pháp. Tỳ kheo, như vậy không biết điều được yêu quý.

“Thế nào, Tỳ kheo, không biết thời nghỉ? Ở đây, Tỳ kheo đi đến nhà hèn hạ, nhà cò bạc. Tỳ kheo, như vậy là không biết thời nghỉ.

“Thế nào, Tỳ kheo, không biết chừa lại? Ở đây, Tỳ kheo có bà-la-môn, ưu-bà-tắc, là những người có tín tâm, đến thỉnh. Nhưng Tỳ kheo ấy tham ăn uống, không biết đủ mà dừng lại. Tỳ kheo, như vậy là không biết chừa lại.

“Thế nào, Tỳ kheo, không kính các Tỳ kheo trưởng lão, cao đức? Ở đây, Tỳ kheo không khởi tâm cung kính người có đức. Tỳ kheo như vậy có nhiều sai phạm. Đó gọi là Tỳ kheo không kính trưởng lão.

“Nếu Tỳ kheo nào thành tựu mười một pháp này, người ấy ở trong chánh pháp này trọn không được điều gì lợi ích.

“Lại nữa, nếu người chẵn thành tựu mười một pháp, người ấy có thể chăm sóc đàn bò không hề thất thời, được nhiều lợi ích. Những gì là mười một? Ở đây người chẵn bò biết sắc, biết phân biệt tướng, cần vượt chải thì vượt chải,

che đậy vết thương lở, tùy thời xông khói, biết ruộng tốt chỗ có nhiều cỏ, biết chỗ qua sông, biết yêu mến bò, phân biệt [794c] thời nghỉ, biết tính hạnh, khi vắt sữa thì biết chừa lại, tùy thời chăm sóc con bò đang được dùng. Như vậy người chăn bò chăm sóc đàn bò.

“Cũng vậy, cũng như người chăn bò, Tỳ kheo thành tựu mười một pháp mà không mất thời tiết, trọn không bị trở ngại. Tỳ kheo thành tựu mười một pháp như vậy, ngay trong hiện pháp, được nhiều điều lợi ích. Những gì là mười một? Ở đây, Tỳ kheo biết sắc, biết tướng, biết vượt chái, biết che đậy vết thương, biết xông khói, biết ruộng tốt chỗ có nhiều cỏ, biết điều đáng yêu, biết chọn đường đi, biết chỗ qua sông, biết khính Tỳ kheo trưởng lão mà tùy thời lễ bái.

“Thế nào là Tỳ kheo biết sắc? Ở đây, Tỳ kheo biết sắc bốn đại, và cũng biết sắc do bốn đại tạo. Đó gọi là Tỳ kheo biết sắc.

“Thế nào là Tỳ kheo biết tướng? Ở đây, Tỳ kheo biết tướng ngu, biết tướng trí; biết như thật. Như vậy, Tỳ kheo biết tướng.

“Thế nào là Tỳ kheo biết vượt chái? Ở đây, Tỳ kheo khi khởi tâm niệm dục tướng, liền biết xả ly, không thân cận, vĩnh viễn không có dục tướng. Khi sân tướng, hại tướng, các tướng ác bất thiện khởi lên, liền biết xả ly, không thân cận, vĩnh viễn không có sân tướng các thứ. Như vậy, Tỳ kheo biết vượt chái.

“Thế nào là Tỳ kheo biết che đậy vết thương? Ở đây, Tỳ kheo khi mắt thấy sắc mà không khởi sắc tướng, cũng không nhiễm trước, mà làm thanh tịnh nhãn căn; trừ khử các pháp ác bất thiện, sâu ưu, tâm không tham đắm, ở trong đó mà thủ hộ nhãn căn. Cũng vậy, Tỳ kheo khi tai nghe tiếng, mũi ngửi hương, lưỡi nếm vị, thân biết trơn láng, ý biết pháp mà không khởi thức tướng, cũng không nhiễm trước, mà thanh tịnh ý căn. Như vậy, Tỳ kheo biết che đậy vết thương.

“Thế nào, Tỳ kheo biết xông khói? Ở đây, Tỳ kheo nói lại cho người khác pháp mà mình đã từng nghe. Như vậy, Tỳ kheo biết xông khói.

Thế nào, Tỳ kheo biết ruộng tốt chỗ có nhiều cỏ? Ở đây, Tỳ kheo như thật biết tám phẩm đạo Hiền Thánh. Như vậy, Tỳ kheo biết ruộng tốt chỗ có nhiều cỏ.

“Thế nào, Tỳ kheo biết điều đáng yêu quý? Ở đây, Tỳ kheo nghe pháp bảo mà Như Lai đã nói, trong tâm liên yêu quý. Như vậy, Tỳ kheo biết điều đáng yêu quý.

“Thế nào, Tỳ kheo biết chọn đường đi? Ở đây, Tỳ kheo đối với 12 bộ kinh¹⁹²⁹ biết lựa chọn mà hành. Đó là, Khế kinh, Kỳ-dạ, Thọ quyết, Kê, Nhân duyên, Bản mạt, Phương đẳng, Thí dụ, [795a] Sanh kinh, Thuyết, Quảng phổ, Vị tăng hữu pháp. Như vậy, Tỳ kheo biết chọn đường đi.

“Thế nào, Tỳ kheo biết chỗ qua sông? Ở đây, Tỳ kheo biết bốn niệm xứ.¹⁹³⁰ Đó là Tỳ kheo biết chỗ qua sông.

“Thế nào, Tỳ kheo biết ăn vừa đủ no?¹⁹³¹ Ở đây, Tỳ kheo có bà-la-môn, ưu-bà-tắc, là những người có tín tâm, đến thỉnh. Tỳ kheo không tham ăn uống, có thể biết đủ mà dừng lại. Tỳ kheo, như vậy là vừa đủ.

“Thế nào, Tỳ kheo tùy thời cung kính Tỳ kheo trưởng lão? Ở đây, Tỳ kheo hằng với thiện hành bởi thân, miệng, ý đối với các Tỳ kheo trưởng lão. Như vậy Tỳ kheo tùy thời cung phụng các Tỳ kheo trưởng lão.

“Tỳ kheo thành tựu mười một pháp như vậy, ở ngay trong hiện pháp, được nhiều điều lợi ích.”

Bấy giờ Thế Tôn bèn nói kệ:

Chăn bò không buông lung,
Người chủ được nhiều phước.
Sáu bò trong sáu năm,
Lần lượt thành sáu chục.

Tỳ kheo giới thành tựu,
Tự tại trong thiền định,
Sáu căn được vắng lặng,
Sáu năm thành sáu thông.

“Như vậy, Tỳ kheo, nếu ai có thể xa lìa pháp ác này, thành tựu mười một pháp kể sau cùng này, người ấy ở trong hiện pháp được nhiều điều lợi ích. Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Nếu Tỳ kheo thành tựu mười một pháp này chắc chắn có điều được tăng trưởng. Những gì là mười một? Ở đây, Tỳ kheo thành tựu giới, thành tựu tam-muội, thành tựu trí tuệ, thành tựu giải thoát, thành tựu giải thoát tri kiến, các căn tịch tĩnh, ăn uống biết đủ, hằng tu hành cộng pháp, và cũng biết phương tiện ấy, phân biệt nghĩa ấy, không đắm lợi dưỡng. Như vậy Tỳ kheo, nếu thành tựu mười một pháp này, có khả năng để tăng trưởng. Vì sao vậy? Tất cả các thực hành, chân chánh có mười một pháp.”

Lúc bấy giờ A-nan bạch Thế Tôn rằng:

“Vì sao chân chánh có mười một pháp, mà không nhiều hơn?”

“Những gì là mười một?¹⁹³² Đó là, a-lan-nhã, khát thực, ngồi một chỗ, ăn một bữa, ăn đúng giữa trưa, ăn không chọn nhà, thủ ba y, ngồi dưới gốc cây, ngồi giữa trời trong, chỗ nhàn tĩnh, mặc y vá, hoặc ở tại bãi tha ma.¹⁹³³ Đó là Tỳ kheo nếu thành tựu mười một pháp này, thì [795b] có điều sở đắc.

“Nay Ta lại nói thêm cho ông biết. Nếu ai trong mười một năm học pháp này, tức hiện thân thành A-na-hàm, chuyển thân thành A-la-hán.

“Này các Tỳ kheo, hãy bỏ qua mười một năm. Nếu ai trong chín, tám, bảy, sáu, năm, bốn, ba, hai, một năm học pháp này, người ấy sẽ thành một trong hai quả, hoặc A-na-hàm, hoặc A-la-hán.

“Hãy bỏ qua mười hai tháng. Tỳ kheo nào có thể trong một tháng tu hành pháp này, Tỳ kheo ấy chắc chắn thành một trong hai quả: hoặc A-na-hàm, hoặc A-la-hán. Vì sao vậy? Mười hai nhân duyên đều xuất từ mười một pháp. Đó là, sanh, già, bệnh, chết, ưu, sầu, khổ, não.

“Nay Ta dạy các Tỳ kheo, hãy như Tỳ kheo Ca-diếp. Giả sử có người hành pháp khiêm khổ, khó có hành nào sánh kịp. Vì sao? Tỳ kheo Ca-diếp đã thành tựu mười pháp này. Nên biết, các Như Lai¹⁹³⁴ trong quá khứ thành đẳng chánh giác cũng do thành tựu mười một pháp khổ này. Nay Tỳ kheo

Ca-diếp, vì thương tưởng hết thầy chúng sanh. Nếu cúng dường các Thanh văn quá khứ, thân sau mới được báo ứng. Giả sử cúng dường Ca-diếp, ngay thân này mà thọ nhận báo ứng. Giả sử Ta không thành Vô thượng Đẳng chánh giác, sau sẽ do Ca-diếp thành Đẳng chánh giác. Do nhân duyên này, Ca-diếp vượt hơn các Thanh văn quá khứ. Ai có thể hành như Ca-diếp, ấy là hành tối thượng. Như vậy Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Phật đang thuyết pháp cho vô số chúng sanh vây quanh trước sau. Trong lúc ấy, Xá-lợi-phất đang dẫn một số đông các Tỳ kheo đi kinh hành. Đại Mục-kiền-liên, Đại Ca-diếp, A-na-luật, Ly-việt, Ca-chiên-diên, Mãn Nguyên Tử, Ưu-ba-li, Tu-bồ-đề, La-hầu-la, và Tỳ kheo A-nan; mỗi vị đều dẫn một số đông Tỳ kheo an trú. Đề-bà-đạt-đâu cũng dẫn số đông Tỳ kheo kinh hành.

Khi ấy, Thế Tôn thấy các đệ tử có thần túc,¹⁹³⁵ mỗi vị đang dẫn số chúng kinh hành. Thấy như vậy, Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Những kẻ thiện thì đi với thiện. Những kẻ ác thì đi với ác. Cũng như sữa với sữa thì hòa với nhau; bơ với bơ hòa với nhau; [795c] phân tiểu, mỗi thứ mỗi tương ứng với nhau. Ở đây cũng vậy, do căn nguyên của chúng sanh mà pháp sở hành mỗi mỗi tương ứng với nhau. Thiện tương ứng với thiện. Ác tương ứng với ác. Các ông có thấy Xá-lợi-phất đang dẫn các Tỳ kheo đi kinh hành không?”

Các Tỳ kheo bạch Phật:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật bảo các Tỳ kheo:

“Những người như vậy đều là các bậc trí tuệ.”

Lại bảo các Tỳ kheo:

“Các ông có thấy Mục-kiền-liên đang dẫn các ỳ kheo đi kinh hành không?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật nói:

“Các Tỳ kheo ấy đều là những vị có thần túc.”

Lại hỏi:

“Các ông có thấy Ca-diếp đang dẫn các Tỳ kheo đi kinh hành không?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật bói:

“Các vị thượng sỹ đó đều là những người hành pháp đầu đà.”

Lại hỏi:

“Các ông có thấy A-na-luật đang dẫn các Tỳ kheo đi kinh hành không?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật nói:

“Các Hiền sỹ đều là những vị thiên nhãn đệ nhất.”

Lại hỏi:

“Các ông có thấy Tỳ kheo Ly-việt không?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật nói với các Tỳ kheo:

“Những người đó là những nhập định.”

Lại hỏi:

“Các ông có thấy Tỳ kheo Ca-chiên-diên không?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật bảo các Tỳ kheo:

“Các vị Thượng sỹ đó đều là những người phân biệt nghĩa lý.”

Lại hỏi:

“Các ông có thấy Tỳ kheo Mãn Nguyệt Tử không?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật nói:

“Các Hiền sỹ ấy đều là các Tỳ kheo thuyết pháp.”

Lại hỏi:

“Các ông có thấy Tỳ kheo Ưu-ba-ly không?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật nói:

“Những vị đó đều là những người trì cấm luật.”

Lại hỏi:

“Các ông có thấy Tỳ kheo Tu-bồ-đề không?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật nói:

“Các Thượng nhân ấy đều là những vị giải Không đệ nhất.”

Lại hỏi:

“Các ông có thấy Tỳ kheo La-hầu-la không?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật nói:

“Các Hiền sĩ ấy đều là những vị giới đầy đủ.”

Lại hỏi:

“Các ông có thấy Tỳ kheo A-nan không?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật nói:

“Các Hiền sĩ ấy đều là những vị đa văn; điều gì đã nghe một lần sẽ không bao giờ quên.”

Lại hỏi:

“Các ông có thấy Tỳ kheo Đề-bà-đạt-đâu [796a] đang dẫn nhiều người đi kinh hành không?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Vâng, chúng con thấy.”

Phật nói:

“Những người ấy đứng đầu làm ác, không có gốc rễ thiện.”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Chớ bạn với người xấu.
Chớ thù sự người ngu.
Hãy bạn với người lành;
Giao thiệp với người trí.

Nếu người vốn không ác,
Do thân cận người ác,
Sau sẽ thành nhân ác.
Tiếng ác khắp thiên hạ.

Bấy giờ hơn ba mươi đệ tử của Đề-bà-đạt-đâu, sau khi nghe Thế Tôn nói bài tụng này, xả bỏ Đề-bà-đạt-đâu mà đi đến chỗ Phật, cúi đầu lạy dưới chân, cầu sửa đổi trọng tội. Lại bạch Thế Tôn:

“Chúng con ngu hoặc không biết chân nguy, bỏ thiện tri thức mà theo ác tri thức. Cúi xin Thế Tôn rộng lượng tha thứ. Về sau không dám tái phạm.”

Phật bảo các Tỳ kheo:

“Ta chấp thuận các ông sám hối, sửa lỗi cũ, tu tập điều mới, chớ có tái phạm.”

Rồi các đệ tử của Đề-bà-đạt-đâu vâng theo lời giáo giới của Thế Tôn, sống tại chỗ nhàn tĩnh, tư duy diệu nghĩa, tự mình khắc kỷ hành pháp, vì mục đích mà thiện gia nam tử cạo bỏ râu tóc, xuất gia học đạo, để tu phạm hạnh vô thượng. Khi ấy, các Tỳ kheo này đều đắc A-la-hán.

“Tỳ kheo, nên biết, căn nguyên của chúng sanh theo loại mà về với nhau. Ác đi theo ác, thiện đi theo thiện. Căn nguyên chúng sanh trong quá khứ, tương lai, cũng đều như vậy, theo loại mà đi với nhau. Như tịnh thì tương ứng với tịnh; bất tịnh tương ứng với bất tịnh. Cho nên, Tỳ kheo, hãy cùng tương ứng với tịnh, xả ly bất tịnh. Như vậy Tỳ kheo hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04

Tôi nghe như vậy:

Một thời Phật trú tại Câu-lưu-sa trong thành Pháp hành,¹⁹³⁶ cùng với chúng đại Tỳ kheo 500 vị.

Lúc bấy giờ Tượng Xá-lợi-phất¹⁹³⁷ trả lại pháp phục, trở về đời sống bạch y. Vào một lúc nọ, A-nan khóac y, cầm bát vào thành khát thực, lần hồi đi đến nhà Tượng Xá-lợi-phất. Trong lúc đó, Tượng Xá-lợi-phất đang đứng tựa trên vai hai người phụ nữ. A-nan từ xa trông thấy thế, trong lòng buồn rầu, không vui. Tượng Xá-lợi-phất trông thấy A-nan, cảm thấy rất xấu hổ, bèn ngồi xuống một mình.

A-nan khát thực xong, ra khỏi thành, đi đến chỗ Thế Tôn, [796b] cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên.

“Vừa rồi con vào thành khát thực, lần hồi đi đến nhà của Tượng Xá-lợi-phất, thấy ông đang đứng tựa trên vai hai người nữ. Thấy vậy, trong lòng con rất buồn rầu.”

Thế Tôn nói:

“Ông thấy vậy rồi, có ý nghĩ gì?”

A-nan bạch Phật:

“Con nghĩ, Tượng Xá-lợi-phất tinh tấn, đa văn, tính hạnh nhu hòa, thường thuyết pháp cho các vị đồng phạm hạnh mà không hề biết mệt mỏi, sao nay lại trả pháp phục, trở về đời sống bạch y? Sau khi thấy vậy, trong lòng con rất buồn rầu. Thế nhưng, Tượng Xá-lợi-phất ấy có thân lực lớn, uy đức vô lượng. Con nhớ lại, xưa kia thấy ông đã từng đàm luận với Thích Đề-hoàn Nhân, sao nay lại đuổi theo dục vọng làm điều xấu?”

Thế Tôn nói:

“Đúng vậy, A-nan, như điều ông nói. Nhưng ông ấy không phải là A-la-hán. Nếu là A-la-hán thì không trả lại pháp phục mà trở về đời sống bạch y. Nhưng thôi, A-nan, chớ có sầu ưu. Sau bảy ngày nữa, Tượng Xá-lợi-phất sẽ trở lại trong đây, rồi sẽ dứt sạch các lậu, thành A-la-hán. Bởi vì Tượng Xá-lợi-phất ấy bị nghiệp đời trước lôi kéo nên mới thành như vậy. Nay hành đã đầy đủ, sẽ dứt sạch các lậu.”

Bảy giờ, bảy ngày sau, Tượng Xá-lợi-phất đi đến Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi ngồi xuống một bên. Giây lát, ông đứng dậy bạch Phật:

“Cúi xin Thế Tôn hứa khả cho con tu hành đời sống sa-môn ở hàng thấp nhất.”

Khi ấy Tượng Xá-lợi-phất liền được nhận làm sa-môn, ngay sau đó từ trên chỗ ngồi mà đăc A-la-hán.

Vào một thời Tượng Xá-lợi-phất khoác y, cầm bát vào thành khát thực. Khi ấy có một bà-la-môn gặp ông, liền có ý nghĩ rằng, “Những ông con nhà họ Thích này, không chỗ nào không có, khắp mọi nơi, làn cắt đứt chú thuật mà chúng ta thực hành. Bây giờ ta hãy vào thành nói cho mọi người biết những cái xấu của sa-môn.”

Rồi bà-la-môn này vào thành, nói với mọi người:

“Các người có thấy ông Tượng Xá-lợi-phất này không? Xưa ông tự xưng mình là A-la-hán, Nửa chừng cởi bỏ pháp phục, trở về đời sống bạch y, hưởng thụ ngũ dục. Nay lại làm sa-môn, đi khát thực từng nhà làm ra vẻ trong sạch. Nhưng khi nhìn thấy phụ nữ thì ý tưởng dục tình nổi dậy, trở về già-lam mà nhớ tưởng nữ sắc mà trong lòng không dứt. Giống như con lừa hèn yếu không đủ sức mang chở nặng mà lặng lẽ nằm yên. Bọn con nhà họ Thích này cũng vậy, giả trang đi khát thực, thấy nữ sắc thì suy nghĩ trừ tính.”

Tượng Xá-lợi-phất khi nghe bà-la-môn này rao truyền tiếng xấu như vậy, bèn suy nghĩ rằng, “Người này rất là ngu si mới khởi tâm tật đó. Thấy người được lợi dưỡng thì tâm tham lam ganh tị nổi lên. Nếu mình được lợi dưỡng thì trong lòng vui sướng. Cho nên ông đến nhà bạch y làm việc phỉ báng. Nay ta nên ngăn lại chớ để làm ác, để người này sẽ không chịu tội báo vô lượng.”

Rồi thì, Tượng Xá-lợi-phất bay lên hư không, nói với bà-la-môn:

Không mắt, không tai khéo,
Khởi ý chệ phạm hạnh;
Tự gây nghiệp vô ích,
Địa ngục khổ lâu dài.

Tượng Xá-lợi-phất nói bài kệ này xong, trở lại bình thường, và quay về chỗ ở của mình.

Bấy giờ người trong thành đã nghe lời phỉ báng của bà-la-môn, lại nghe bài kệ của Tượng Xá-lợi-phất, họ nghĩ như vậy: “Nếu đúng như lời bà-la-môn, thì sự thị hiện thần thông sau đó khó làm được. Nhưng chúng ta đã thấy ông này cởi bỏ pháp phục trở lại đời sống bạch y.”

Rồi thì, mọi người cùng nhau đi đến chỗ Tượng Xá-lợi-phất, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Khi ấy, có đông người hỏi Tượng Xá-lợi-phất:

“Có vị A-la-hán nào mà cởi bỏ pháp phục trở về sống đời sống bạch y chăng?”

Tượng Xá-lợi-phất đáp:

“Không có vị A-la-hán nào cởi bỏ pháp phục trở về sống đời sống bạch y.”

Mọi người lại hỏi Tượng Xá-lợi-phất:

“Có vị A-la-hán nào do duyên đời trước mà phạm giới không?”

Tượng Xá-lợi-phất đáp:

“Đã đắc A-la-hán thì không bao giờ còn phạm giới.”

Mọi người lại hỏi:

“Những vị trong hàng học địa có ai do duyên đời trước mà phạm giới không?”

Tượng Xá-lợi-phất đáp:

“Có. Những vị ở hàng học địa có khi vì duyên đời trước mà phạm giới.”

Mọi người lại hỏi:

“Tôn giả trước kia là A-la-hán, rồi cởi bỏ pháp phục trở về sống đời sống bạch y. Nay xuất gia học đạo trở lại. Trước kia ngài có thần thông, sao lại như vậy?”

Bấy giờ Tượng Xá-lợi-phất nói bài kệ này:

An trú thiên thể tục
Rốt cuộc không giải thoát,
Không được đạo diệt tận,
Nên quay hưởng ngũ dục.
Hết củi, lửa cũng tắt.
Không rễ, cành không sanh.
Thạch nữ không mang thai.
La-hán không còn lậu.

Khi ấy mọi người lại hỏi Tượng Xá-lợi-phất:

“Tôn giả trước kia không phải là [797a] La-hán chăng?”

Tượng Xá-lợi-phất đáp:

“Tôi trước kia không phải là La-hán. Nay các Cư sỹ, nên biết, năm thông và sáu thông khác nhau. Nay tôi sẽ nói mười một thứ thần thông.

“Phàm Tiên nhân đắc năm thứ thần thông, ái dục đã hết,¹⁹³⁸ nếu sanh lên trời thì sau cũng rơi trở lại Dục giới. A-la-hán có sáu thông, đệ tử của Như Lai, đắc lậu tận thông, tức thì ở ngay trong Niết-bàn giới vô dư mà bát-niết-bàn.”

Mọi người lại hỏi:

“Chúng con quán sát lời nói của ngài Tượng Xá-lợi-phất, biết rằng thế gian không có vị A-la-hán nào mà lại cởi bỏ pháp phục trở về đời sống bạch y.”

Tượng Xá-lợi-phất đáp:

“Đúng vậy, đúng vậy. Đúng như các người nói. Không có A-la-hán nào mà cởi bỏ pháp phục trở về sống đời sống bạch y. Có mười pháp, mà A-la-hán không tập theo. Mười một pháp ấy là gì? A-la-hán lậu tận không bao giờ cởi bỏ pháp phục trở lại đời sống bạch y. A-la-hán lậu tận không bao giờ tập theo hạnh bất tịnh. A-la-hán lậu tận không bao giờ sát sanh. A-la-hán lậu tận không bao giờ trộm cắp. A-la-hán lậu tận ăn mà không bao giờ cất giữ đồ

thừa. A-la-hán lậu tận không bao giờ nói dối. A-la-hán lậu tận không bao giờ hùa theo phe đảng. A-la-hán lậu tận không bao giờ phun lời hung dữ. A-la-hán lậu tận không bao giờ có hồ nghi. A-la-hán lậu tận không bao giờ sợ hãi. A-la-hán lậu tận không bao giờ nhận ai khác làm Thầy và cũng không bao giờ nhập thai trở lại.

“Này các Hiền sỹ, đó là mười một trường hợp không bao giờ xảy đối với một vị A-la-hán.”

Bấy giờ, mọi người bạch Tượng Xá-lợi-phất rằng:

“Chúng con nghe những điều Tôn giả nói, và quán sát những người ngoại đạo dị học, giống như quán sát cái bình rỗng, chẳng có gì bên trong cả. Ở đây, quán sát nội pháp, chúng con thấy giống như bình đựng mật, ngọt không thể kể. Chánh pháp của Như Lai ở đây cũng vậy. Bà-la-môn kia sẽ chịu vô lượng tội.”

Khi ấy Tượng Xá-lợi-phất bay lên hư không, ngồi kiết già, nói bài kệ này:

Không hiểu pháp đây, kia,
Mà hành thuật ngoại đạo;
Gây đấu loạn đây kia.
Người trí không làm vậy.

Bấy giờ, những người Câu-lưu-sa bạch với Tượng Xá-lợi-phất rằng:

“Những điều được nói là quá nhiều; thật khó sánh kịp. Như người mù mà được mắt sáng. Như người điếc mà được nghe. Nay những điều Tôn giả nói cũng giống như vậy. Ngài đã dùng nhiều phương tiện để thuyết pháp. Chúng con hôm nay tự quy y Như Lai, quy y Pháp, và Tăng Tỳ kheo. Cúi mong Tôn giả nghe cho, [797b] nhận chúng con làm ưu-bà-tắc, suốt đời không sát sanh.”

Rồi Tượng Xá-lợi-phất nói những pháp vi diệu cho mọi người nghe, khiến họ phát sanh tâm hoan hỷ. Mọi người rời chỗ ngồi đứng dậy, cúi lạy dưới chân rồi cáo lui.

Bấy giờ, Tôn giả A-nan nghe nói bà-la-môn báng bỏ Tượng Xá-lợi-phất mà không đạt được gì, nên nhìn kỹ Tượng Xá-lợi-phất còn không dám, huống nữa là tranh luận. Nghe vậy, Tôn giả đi đến Thế Tôn, đem nhân duyên này thuật lại đầy đủ lên Thế Tôn. Bấy giờ Phật bảo A-nan:

“Phàm nói về bình đẳng A-la-hán, phải nói đến Tượng Xá-lợi-phất Vì sao vậy? Nay Tượng Xá-lợi-phất đã thành A-la-hán. Cái danh A-la-hán được truyền tụng trước đó, nay mới đạt được. Năm thứ thần thông của thế tục không phải là hành chân thật, rồi sau sẽ mất. Sáu thần thông mới là hành chân thật. Các người hãy học theo Tượng Xá-lợi-phất. Hãy nhớ nghĩ mà phụng hành ý nghĩa này.”

Bấy giờ A-nan nghe những lời Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Nay ta sẽ nói về pháp nhân duyên. Hay suy niệm kỹ, và tu tập hạnh này.”

Các Tỳ kheo bạch Phật:

“Kính vâng, bạch Thế Tôn.”

Các Tỳ kheo vâng lời Thế Tôn dạy.

Thế Tôn nói:

“Ở đây, thế nào là pháp nhân duyên? Đó là, duyên vô minh có hành, duyên hành có thức, duyên thức có sáu xứ, duyên sáu xứ có xúc, duyên xúc có thọ, duyên thọ có ái, duyên ái có thủ, duyên thủ có hữu, duyên hữu có sanh, duyên sanh có chết, duyên chết có ưu, bi, khổ, não, không thể kể xiết, như vậy thành thân năm ấm.

“Thế nào là vô minh? Đó là, không biết Khổ, không biết Tập, không biết Tận, không biết Đạo. Đó gọi là vô minh.

Thế nào là hành? Hành có ba loại. Thân hành, khẩu hành và ý hành. Đó gọi là hành.

“Thế nào là thức? Sáu thức thân. Những gì là sáu? Mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý thức. Đó là thức.

Thế nào là danh? Thọ, tưởng, niệm, xúc, tư duy. Đó là danh. Thế nào là sắc? Đó là thân bốn đại và sắc do thân bốn đại tạo. [797c] Đó gọi là sắc. Sắc là một cái khác và danh là một cái khác, nên gọi là danh sắc.

“Thế nào là sáu xứ? Sáu nội xứ. Những gì là sáu? Mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý nhập xứ. Đó là sáu xứ.

“Thế nào là xúc? Đó là sáu xúc thân. Những gì là sáu? Mắt, tai, mũi, lưỡi, thân, ý xúc. Đó gọi là xúc.

“Thế nào gọi là thọ? Ba thọ. Những gì là ba? Lạc thọ, khổ thọ, không khổ không lạc thọ. Đó gọi là thọ.

“Thế nào là ái? Ba ái thân. Dục ái, hữu ái, vô hữu ái. Đó là ái.

“Thế nào là thủ? Bốn thủ. Những gì là bốn? Dục thủ, kiến thủ, giới thủ, ngã thủ. Đó là bốn thủ.

“Thế nào hữu? Ba hữu: Dục hữu, Sắc hữu, Vô sắc hữu. Đó là hữu.

“Thế nào là sanh? Đây đủ xuất xứ, lãnh thọ các hữu, đạt được năm uẩn, lãnh thọ các xứ. Đó gọi là sanh.¹⁹³⁹

“Thế nào là già? Từng loại từng loại chúng sanh, mà ở đây nơi thân thể răng rụng, tóc bạc, khí lực khô cạn, các căn chín rục, thọ mạng ngày càng suy, thức cũ không phục hồi. Đó gọi là già.

“Thế nào là chết? Từng loại từng loại chúng sanh, mà dần dần thân thể không còn hơi ấm, vô thường biến dịch, năm thân thuộc chia lìa, thân năm uẩn bị vất bỏ, mạng căn bị cắt đứt. Đó gọi là chết.

“Tỳ kheo, nên biết, đó gọi là già, bệnh, chết. Đây là pháp nhân duyên mà ý nghĩa được phân biệt rộng rãi. Những gì mà Chư Phật Như Lai cần làm với tâm từ ái, Ta nay đã làm xong. Các người hãy đến dưới gốc cây, ngồi ngoài trời trống, hay giữa bãi tha ma, hay nhớ nghĩ tọa thiền. chớ ôm lòng ngại khổ. Nay không tinh tấn, sau hối hận vô ích.”

Bấy giờ Tôn giả A-nan bạch Thế Tôn:

“Nhu Lai đã giảng thuyết cho các Tỳ kheo gốc rễ nhân duyên sâu xa. Nhưng con quán sát thấy nghĩa ấy không có gì sâu.”¹⁹⁴⁰

Thế Tôn nói:

“Thôi, thôi, A-nan, chớ có khởi lên ý tưởng ấy! Vì sao? Mười hai nhân duyên cực kỳ thâm thâm, không phải là điều mà người thường có thể hiểu. Xưa kia, khi Ta chưa giác ngộ pháp nhân duyên này nên trôi nổi sanh tử, không có lúc thoát ly.

“Lại nữa, A-nan, không phải chỉ ngày nay ông mới nói pháp nhân duyên không có gì sâu xa, mà xưa cũng đã từng nói pháp ấy không sâu xa rồi. Vì sao vậy?

“Trong quá khứ xa xưa, có vua A-tu-la tên là Tu-diệm, chợt có ý nghĩ này, muốn [798a] bóc mặt trời, mặt trăng ra khỏi nước của biển cả. Ông hóa thân cực kỳ to lớn, mà nước biển cả chỉ ngang hông. Bấy giờ vua A-tu-la này có người con tên là Câu-na-la, râu với vua cha rằng: ‘Nay con muốn xuống tắm nước biển.’ A-tu-la Tu-diệm nói: ‘Chớ nên ham thích tắm trong nước biển. Vì sao? Nước biển vừa rất sâu, vừa rộng; không thể ở trong nước biển mà tắm được.’ Câu-na-la nói, ‘Nay con thấy nước biển chỉ ngang hông của Đại vương thôi; vì sao lại nói là rất sâu?’ Khi ấy vua A-tu-la liền nắm người con thả xuống trong nước biển. Chân của đứa con này không chạm đến đáy nước nên trong lòng nó rất kinh sợ. Vua A-tu-la bấy giờ mới bảo con: ‘Cha đã bảo con là nước biển rất sâu, mà con lại nói, chẳng sao. Duy chỉ mình cha là có thể ở trong biển lớn mà tắm gội. Nhưng con thì không thể.’

“A-tu-la Tu-diệm bấy giờ là ai khác chẳng? Chớ nghĩ như vậy Tu-diệm tức là thân Ta vậy. Con của A-tu-la khi ấy là ông vậy. Ông đã từng nói, ‘Không sao.’ Nay lại nói, pháp mười hai nhân duyên không có gì sâu thẳm. Chúng sanh mà không thấu hiểu pháp mười hai nhân duyên nên trôi nổi sanh tử không có ngày xuất ly; thấy đều mê hoặc không nhận thức rõ gốc rễ của hành; từ đời này đến đời sau; từ đời sau đến đời này, vĩnh viễn ở trong năm điều bức nã, mong được xuất ly thật là quá khó. Ta khi mới thành Phật đạo tư duy mười hai nhân duyên, hàng phục Ma và quyền thuộc của nó, do trừ vô minh mà được ánh sáng của trí tuệ, bóng tối hoàn toàn bị diệt trừ, không còn trần cấu.

“Lại nữa, A-nan, Ta ba lần chuyển mười hai chi đề thuyết minh duyên do¹⁹⁴¹ này, khi đó tức thì thành tựu Giác đạo. Do phương tiện này mà biết rằng pháp mười hai nhân duyên rất là sâu thẳm, không phải điều mà người thường

có thể công bố. Như vậy, A-nan, hãy nhớ nghĩ sâu thẳm mà phụng trì pháp mười hai nhân duyên này. Hãy nhớ học điều này.”

Bấy giờ A-nan nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ở tại thành La-duyệt, trong Ca-lan-đà Trúc viên, cùng với chúng đại Tỳ kheo 500 vị.

Lúc bấy giờ trong thành La-duyệt có một bà-la-môn tên là Thi-la, biết đủ các thuật, nhớ thuộc các điển tịch của ngoại đạo dị học. Thiên văn, địa lý, không thứ gì ông không thông suốt. Ông lại dạy dỗ 500 đồng tử bà-la-môn.

Trong thành ấy cũng có một bà-la-môn nữa tên là [798b] Sí-ninh, hiểu biết rất nhiều, được vua Tần-bà-sa-la yêu kính, tùy thời cúng dường, cấp dưỡng bà-la-môn các thứ nhu yếu.

Bấy giờ danh tiếng Như Lai được truyền đi ắt xa, rằng Ngài là Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác, Minh hành túc, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sỹ, Điều ngự trượng phu, Thiên nhân sư, hiệu Phật Thế Tôn, độ vô lượng người, xuất hiện ở đời. Bà-la-môn Sí-ninh liền khởi lên ý nghĩ này: “Danh hiệu Như Lai thật khó được nghe. Nay ta muốn đến đo thăm hỏi, thân cận, lễ kính.” Rồi bà-la-môn Sí-ninh đi đến chỗ Phật, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Bấy giờ bà-la-môn bạch Thế Tôn:

“Sa-môn Cù-đàm, thuộc chủng tánh nào?”

Phật nói:

“Ta thuộc chủng tánh sát-lợi.”

Bà-la-môn nói:

“Các bà-la-môn nói như vậy, ‘Chủng tánh của chúng ta hào quý nhất không gì hơn.’ Có người nói chủng tánh da trắng. Có người nói chủng tánh da đen.

Những người bà-la-môn tự cho là được sanh bởi Phạm thiên. Nay Sa-môn Cù-đàm có luận gì về những điều này?”

Phật nói:

“Này Bà-la-môn, nên biết, ai có hôn nhân, cưới hỏi, mới cần đến chủng tánh hào quý. Nhưng trong Chánh pháp của Ta, không có cao thấp, không có danh tánh thị phi.”

Bà-la-môn hỏi:

“Thế nào, Cù-đàm, có sanh xứ¹⁹⁴² thanh tịnh, sau đó pháp mới được thanh tịnh.”

Phật bảo bà-la-môn:

“Ông cần pháp thanh tịnh, hay sanh xứ thành tịnh?”

Bà-la-môn nói:

“Các bà-la-môn đều nêu lên luận đề này, ‘Chủng tánh của ta hào quý, không ai hơn.’ Có người nói chủng tánh da trắng. Có người nói chủng tánh da đen. Những người bà-la-môn tự cho là được sanh bởi Phạm thiên.”

Phật hỏi ông bà-la-môn:

“Giả sử người nữ sát-lợi lấy chồng thuộc gia đình bà-la-môn, khi sanh con trai, nó sẽ theo chủng tánh nào?”

Bà-la-môn nói:

“Nó sẽ được nói là chủng tánh bà-la-môn. Vì sao? Do thân hình người cha mà có được đứa con này.”

Phật hỏi:

“Nếu người nữ bà-la-môn lấy chồng nhà sát-lợi, khi sanh con trai, nó thuộc chủng tánh nào?”

Bà-la-môn đáp:

“Người đó sẽ thuộc chủng tánh sát-lợi. Vì sao? Do di hình của cha mà có đứa con này.”

Phật bảo bà-la-môn:

“Ông hãy suy nghĩ chín chắn rồi sau đó mới trả lời Ta. Điều ông nói trước sau không phù hợp nhau. Thế nào, bà-la-môn, lừa theo ngựa, sau đó sanh con câu.¹⁹⁴³ Ông sẽ nói nó là ngựa hay lừa?”

Bà-la-môn đáp:

“Loại như thế sẽ được gọi là con ngựa lừa.¹⁹⁴⁴ Vì sao? Do di hình của lừa mà được con câu này.”

Phật bảo bà-la-môn:

[798c] “Ông hãy suy nghĩ chín chắn rồi sau đó trả lời Ta. Điều ông nói ở đây, trước sau không phù hợp. Trước đó ông nói, nếu con gái sát-lợi đi lấy chồng nhà bà-la-môn, khi sanh con, nó sẽ thuộc chủng tánh bà-la-môn. Ở đây, lừa theo ngựa sanh câu, ông lại nói nó là ngựa lừa. Như vậy không mâu thuẫn với lời nói trước đó chăng? Giả sử, này Bà-la-môn, nếu ngựa theo lừa mà sanh câu. Gọi nó là con gì?”

Bà-la-môn đáp:

“Gọi nó là con lừa ngựa.”

Phật hỏi:

“Thế nào, bà-la-môn, con lừa ngựa, với con ngựa lừa, có khác gì nhau chăng? Có người nói, ‘Một học báu.’ Người khác nói, ‘Báu một học.’ Cả hai nghĩa có khác gì nhau chăng?”

Bà-la-môn đáp:

“Đây chỉ một nghĩa. Vì sao? Báu một học, hay nột học báu, ý nghĩa chẳng khác gì nhau.”

Phật hỏi:

“Thế nào, bà-la-môn, con lừa ngựa, và con ngựa lừa, đây không phải là một nghĩa¹⁹⁴⁵ sao?”

Bà-la-môn nói:

“Ồ đây tuy Sa-môn Cù-đàm có nói như vậy, nhưng bà-la-môn tự cho là ‘Chủng tánh của ta hào quý không ai hơn.’”

Phật nói:

“Ông trước đó khen cha Sau đó khen mẹ. Nếu cha thuộc tánh bà-la-môn, mẹ cũng chủng tánh bà-la-môn, sau đó, sanh hai người con. Trong đó, về sau, một đứa biết nhiều kỹ thuật, không việc gì không rành. Đứa thứ hai chẳng biết gì. Khi ấy, cha mẹ chúng biệt đãi đứa nào? Biệt đãi đứa con trí tuệ, hay đứa không biết gì?”

Bà-la-môn đáp:

“Cha mẹ chúng tất sẽ biệt đãi đứa cao đức, thông minh, chứ không biệt đãi đứa không có trí tuệ. Vì sao? Ở đây, đứa con này không việc gì không biết, không việc gì không rành, cho nên phải biệt đãi nó, mà không biệt đãi đứa con không trí tuệ.”

Phật bảo bà-la-môn:

“Trong hai đứa con ấy, đứa thông minh về sau nổi lên ý tưởng làm việc sát sanh, trộm cướp, dâm dật, cả mười pháp ác. Đứa không thông minh kia thì giữ hành vi của thân, miệng, ý. Mười pháp thiện, không phạm một pháp nào. Cha mẹ ấy sẽ kính đãi đứa nào?”

Bà-la-môn đáp:

“Cha mẹ tất sẽ kính đãi đứa con hành mười điều thiện. Đứa hành bất thiện kia thì kính đãi làm gì?”

Phật bảo bà-la-môn:

“Ông trước khen đa văn, Sau khen giới. Thế nào, bà-la-môn, giả sử có hai người con; một người từ cha chuyên chánh¹⁹⁴⁶ nhưng từ mẹ không chuyên chánh; một người từ cha không chuyên chánh nhưng từ mẹ chuyên chánh. Người con có mẹ chánh nhưng cha không chánh không việc gì không rành, biết rộng các kinh thơ, kỹ thuật, Đứa thứ hai có cha chánh [799a] nhưng mẹ không chánh không học rộng nhưng trì mười điều thiện. Cha mẹ chúng nên

kính đãi đũa nào? Kính đãi đũa có mẹ tịnh nhưng cha không tịnh, hay đũa có cha tịnh nhưng mẹ không tịnh?”

Bà-la-môn đáp:

“Nên kính đãi đũa con có mẹ tịnh. Vì sao? Vì nó biết kính thờ, rộng các kỹ thuật. Còn đũa con thứ hai, cha tịnh nhưng mẹ không tịnh, tuy trì giới nhưng không có trí tuệ, thì rốt cuộc chẳng làm được gì. Có văn thì có giới.”

Phật bảo bà-la-môn:

“Ông trước khen cha tịnh, không khen mẹ tịnh. Nay lại khen mẹ tịnh, không khen cha tịnh. Trước khen phẩm đức nghe, sau khen cấm giới. Rồi lại nói giới sau đó mới nói văn. Thế nào, bà-la-môn, trong hai đũa con kia, một đũa nghe nhiều, học rộng, kiêm trì mười điều thiện. Đũa thứ hai có trí tuệ kiêm hành mười điều ác. Cho mẹ chúng nên kính đãi đũa nào?”

Bà-la-môn đáp:

“Nên kính đãi đũa con nào mà có cha tịnh nhưng mẹ không tịnh. Vì sao? Người ấy mà bác lãm kính thờ, hiểu biết nhiều kỹ thuật, ấy là do cha tịnh mà sanh được đũa con này, kiêm hành mười điều thiện không có điều vi phạm, tất cả các phẩm đức đều đầy đủ.”

Phật nói:

“Ông trước đó chủ trương chủng tánh. Sau đó lại nói văn mà không nói chủng tánh. Sau nữa lại nói giới mà không nói văn. Rồi sau nữa lại nói văn mà không nói giới. Nay ông khen cha, mẹ, văn, giới, há không mâu thuẫn với điều nói trước đó?”

Bà-la-môn bạch Phật:

“Sa-môn Cù-đàm tuy có nói như vậy, nhưng những người bà-la-môn tự cho rằng, ‘Chủng tánh của ta hào quý nhất không ai hơn.’”

Thế Tôn nói:

“Những ai có cưới hỏi thì mới nói đến chủng tánh. Nhưng trong pháp ta, không có nghĩa đó. Ông có nghe nói đến người ở nước láng giềng, nước xa, và những người biên địa khác nữa không?”

“Vâng, tôi có nghe nói đến những người này.”

Thế Tôn nói:

“Nhân dân trong các nước này có hai hạng chủng tánh.¹⁹⁴⁷ Những gì là hai? Một là con người, hai là nô lệ. Hai chủng tánh này cũng không nhất định.”

Lại hỏi:

“Thế nào là bất định?”

Phật nói:

“Có khi trước là người, sau đó là nô lệ. Có khi trước làm nô lệ, sau làm người. Tuy nhiên, các loại chúng sanh hết thảy đồng một loại chứ không có nhiều loại khác nhau. Khi trời đất hủy diệt, thế gian trở thành trống không. Khi ấy núi, sông, vách đá, cỏ cây các thứ vân vân đều bị thiêu hủy hết. Con người cũng mạng chung. Khi trời đất sắp sửa chuyển thành, bấy giờ chưa có mặt trời, mặt trăng, hạn kỳ năm tháng. [799b] Lúc bấy giờ trời Quang âm đến chốn này. Khi phước của trời Quang âm sắp hết, ánh sáng tinh không còn, dần dần nhìn nhau chúng khởi dục tưởng. Ai dục ý nhiều hơn thì trở thành người nữ. Ai có dục ý ít hơn, thành người nam. Chúng giao tiếp với nhau mà thành bào thai. Do nhân duyên này mà có con người đầu tiên. Dần dần chuyển sanh bốn chủng tánh lan tràn trong thiên hạ. Do phước tiện này mà biết rằng, mọi người đều xuất xứ từ chủng tánh sát-lợi.”¹⁹⁴⁸

Bấy giờ bà-la-môn bạch Thế Tôn:

“Thôi, Cù-đàm. Như người gù được đứng thẳng, người mù được mắt, trong tối thấy ánh sáng. Sa-môn Cù-đàm cũng như vậy, bằng vô số phước tiện nói pháp cho con nghe. Nay con tự quy y Sa-môn Cù-đàm. Cúi mong Thế Tôn thuyết pháp, nhận con làm ưu-bà-tắc.”

Rồi bà-la-môn lại bạch Thế Tôn:

“Cúi mong Như Lai nhận lời mời của con.”

Khi ấy Thế Tôn im lặng nhận lời. Bà-la-môn thấy Thế Tôn im lặng nhận lời mời, bèn rời chỗ ngồi đứng dậy, cúi đầu lạy dưới chân rồi lui đi.

Ông trở về nhà, sửa soạn các thứ thức ăn, trải các chỗ ngồi, rải nước thơm lên đất và tự nói rằng: “Như Lai sẽ ngồi chỗ này.”

Trong lúc ấy bà-la-môn Thi-la dẫn 500 đệ tử đến nhà bà-la-môn Ninh-sí. Từ xa, trông thấy nhà ấy đang trải các chỗ ngồi sang trọng, bèn hỏi bà-la-môn Ninh-sí:

“Nhà ông hôm nay đang cưới gả con trai, con gái, hay muốn mời Vua Tần-và-sa-la nước Ma-kiệt chăng?”

Bà-la-môn Sí-ninh đáp:

“Tôi không thỉnh mời vua Tần-bà-sa-la, cũng không có việc cưới gả con. Hôm nay tôi muốn gây dựng phước nghiệp lớn.”

Bà-la-môn Thi-la hỏi:

“Mong được nghe rõ ý ông, muốn làm phước nghiệp gì?”

Khi ấy bà-la-môn Ninh-sí trả lời bà-la-môn Thi-la rằng:¹⁹⁴⁹

“Thi-la, nên biết, có vị con nhà Thích xuất gia học đạo, thành vô thượng Chí chân Đẳng chánh giác. Tôi nay thỉnh Phật và Tăng Tỳ kheo, nên mới bày biện trải các chỗ ngồi như vậy.”

Bà-la-môn Thi-la hỏi:

“Bà-la-môn Sí-ninh, ông nói Phật phải không?”

Đáp:

“Tôi nói Phật.”

Lại hỏi:

“Thật là kỳ diệu, thật hy hữu, nay được nghe tiếng Phật. Nhưng Phật đang ở đâu? Tôi muốn gặp.”

Sí-ninh nói:

“Đang ở trong vườn Trúc, ngoài thành La-duyệt, cùng với 500 đệ tử.¹⁹⁵⁰ Ông muốn gặp, hãy đến đó. Nên biết đúng lúc thích hợp.”

Bấy giờ ông bà-la-môn này dẫn 500 đệ tử đi đến [799c] chỗ Phật. Đến nơi, chào hỏi xong, ngồi xuống một bên. Khi ấy bà-la-môn Thi-la có ý nghĩ này: “Sa-môn Cù-đàm thật là đẹp. Thân màu hoàng kim. Trong kinh thơ của ta có nói, Như Lai xuất hiện ở đời, thật khó gặp. Cũng như hoa ưu-đàm-bát lâu lắm mới trở hoa. Nếu thành tựu 32 tướng và 80 vẻ đẹp, sẽ có hai con đường. Nếu sống tại gia, sẽ làm Chuyển luân Thánh vương, bảy báu đầy đủ. Nếu xuất gia học đạo, chắc chắn thành Đạo vô thượng, là đấng Chí tôn¹⁹⁵¹ trong ba cõi. Nay ta muốn nhìn thấy 32 tướng của Phật.” Nhưng lúc đó bà-la-môn chỉ quan sát được 30 tướng, không thấy hai tướng kia. Ông còn đang hồ nghi do dự, là không thấy tướng lưỡi dài, và mã âm tàng.” Bà-la-môn Thi-la bèn nói bài kệ để hỏi:

Tôi nghe ba mươi hai
Tướng tốt bậc Đại nhân.
Nay không thấy hai tướng.
Rốt lại, chúng ở đâu?

Mã âm tàng trinh khiết,
Tướng này khó thí dụ.
Tướng lưỡi có rộng dài,
Đến tai, che cả mặt?

Mong thấy lưỡi rộng dài,
Để tôi không hồ nghi.
Mong cho tôi được thấy,
Để cắt đứt lưới nghi.¹⁹⁵²

Bấy giờ Thế Tôn liền thè lưỡi ra, hai bên liếm đến tai. Rồi Ngài rút lưỡi trở lại, và nhập tam-muội, khiến cho bà-la-môn trông thấy mã âm tàng. Bà-la-môn sau khi thấy 32 tướng và 80 vẻ đẹp của Phật, hoan hỷ phấn chấn không thể dừng được. Bà-la-môn Thi-la liền bạch Phật:

“Ở đây tôi là bà-la-môn. Sa-môn là dòng sát-lợi. Nhưng sa-môn, bà-la-môn đều chung một con đường, tìm cầu một giải thoát như nhau. Sa-môn có thừa nhận chúng ta cùng một con đường chăng?”

Phật bảo [800a] bà-la-môn:

“Ông có thấy vậy chăng?”

Bà-la-môn đáp:

“Tôi thấy như vậy.”

Phật bảo:

“Ông hãy khởi tâm ý hướng về một giải thoát duy nhất, đó là chánh kiến.”

Bà-la-môn bạch Phật:

“Chánh kiến tức là một giải thoát duy nhất, hay còn có giải thoát nào nữa?”

Thế Tôn nói:

“Còn có giải thoát khác nữa, để đấng Niết-bàn. Sự ấy có tám. Đó là chánh kiến, chánh tư duy, chánh ngữ, chánh nghiệp, chánh mạng, chánh tinh tấn, chánh niệm, chánh định. Bà-la-môn, đó là đạo có tám chi dẫn đến Niết-bàn.”

Bà-la-môn hỏi:

“Có chúng sanh nào biết được đạo tám chi này không?”

Phật nói:

“Số ấy không chỉ một trăm nghìn. Bà-la-môn, nên biết, có vô số trăm nghìn chúng sanh biết đạo tám chi ấy.”

Bà-la-môn hỏi:

“Có hạng chúng sanh nào không hiểu được đạo tám chi này chăng?”

Phật nói:

“Hạng chúng sanh không hiểu, không phải chỉ một người.”

Bà-la-môn hỏi:

“Có hạng chúng sanh nào không thể đắc pháp này chăng?”

Phật nói:

“Cũng có hạng chúng sanh không đắc đạo. Hạng người ấy có mười một. Những gì là mười một? Đó là, gian ngụy, ác ngữ, khó can gián, không biết đền trả, hay ganh tị, giết cha mẹ, giết A-la-hán, đoạn thiện căn, việc thiện trở

lại làm ác, chấp có ngã, khởi ác niệm nhắm đến Như Lai. Bà-la-môn, đó là mười một hạng người không thể đạt đến đạo tám chi này.”

Khi Phật nói đạo tám chi này, ông bà-la-môn liền dứt sạch trần cấu, được pháp nhãn thanh tịnh. Rồi bà-la-môn Thi-la nói với 500 đệ tử:

“Các người ai có sở thích gì thì hãy tự mình tụng tập. Ta nay muốn theo Như Lai khéo tu phạm hạnh.”

Các đệ tử bạch rằng:

“Chúng con cũng muốn xuất gia học đạo.”

Bấy giờ, bà-la-môn cùng 500 đệ tử thấy đều quý xuống, chấp tay bạch Thế Tôn:

“Cúi mong Thế Tôn nhận cho chúng con xuất gia học đạo.”

Phật nói:

“Hãy khéo đến đây, Tỳ kheo! Hãy đến với Như Lai mà tu hành phạm hạnh vô thượng, để dần dần dứt sạch nguồn khổ.”

Như Lai nói xong lời này, 500 bà-la-môn tức thì thành sa-môn. Sau đó Thế Tôn lần lượt thuyết pháp, nói các đề tài vi diệu cho 500 người này nghe; đề tài về thí, về giới, sanh thiên, dục là bất tịnh tướng, xuất yếu là an lạc. Như pháp mà chư Phật Thế Tôn thường thuyết, là Khổ, Tập, Tận, Đạo; Thế Tôn bấy giờ rộng nói chi tiết cho những người này nghe. Tức thì 500 người hoàn toàn dứt sạch các lậu, đắc pháp thượng nhân.

Bấy giờ **[800b]** bà-la-môn Sí-ninh đến báo:

“Đã đến thời, cúi mong thần đức hạ cố.”

Thế Tôn nói với Thi-la và 500 Tỳ kheo:

“Các ông thấy đều khóac y, cầm bát.”

Rồi Phật cùng với một nghìn Tỳ kheo vây quanh trước sau đi vào thành, đến nhà bà-la-môn, ngồi trên chỗ dọn sẵn.

Khi bà-la-môn Sí-ninh thấy 500 bà-la-môn đều đã trở thành sa-môn, bèn nói rằng:

“Lành thay! Các ông đã đi theo con đường chân chánh, không có gì hơn nữa.”

Bà-la-môn Thi-la nói với bà-la-môn Sí-ninh bằng bài kệ này:

Ngoài đây, không pháp nào
Vượt hơn pháp yếu này.
So loại tợ như vậy,
Chí thiện không đâu hơn.

Bấy giờ bà-la-môn Sí-ninh bạch Thế Tôn:

“Cúi mong Thế Tôn hoan hỷ đợi thêm chút nữa. Chúng con đang bày biện thêm thức ăn.”

Phật nói:

“Thức ăn đã làm, đúng thời thì dọn lên, chớ sợ không đủ.”

Bà-la-môn Sí-ninh vô cùng hoan hỷ, tự thân bung sót thức ăn cúng dường Phật và Tăng Tỳ kheo. Sau khi Thế Tôn và Tăng Tỳ kheo ăn xong, cất dọn chén bát xong, bà-la-môn rải đủ các loại hoa lên Phật Tăng Tỳ kheo, rồi bước lên trước bạch Phật rằng:

“Kính bạch Thế Tôn, hết thầy trai gái lớn nhỏ trong nhà con đều cầu xin Thế Tôn nhận là ưu-bà-tắc, ưu-bà-di.¹⁹⁵³”

Vợ của bà-la-môn lúc đang mang thai. Bà hỏi Phật:

“Con đang mang thai, không biết là trai hay gái, cũng xin từ quy y Như Lai. Cúi xin nhận con là ưu-bà-di.”

Bấy giờ Như Lai nói pháp vi diệu cho đại chúng nghe. Ngay trên chỗ ngồi, Ngài nói kệ rằng:

Đẹp thay, phước báo này!
Sở nguyện đều thành tựu.
Dần đến chỗ an ổn,

Không còn lo tai hoạ;
Khi chết, sanh lên trời.
Giả sử các Ma thiên
Cũng không thể khiến cho
Người làm phước đọa tội.
Những ai cầu phương tiện,
Trí tuệ của Thánh Hiền,
Sẽ dứt sạch gốc khổ,
Vĩnh viễn xa tám nạn.

Thê Tôn sau khi nói bài kệ này, rời chỗ ngồi đứng dậy ra đi.

Bấy giờ bà-la-môn Sí-ninh nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07¹⁹⁵⁴

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thê Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Ta hằng ăn một lần ngồi,¹⁹⁵⁵ thân thể nhẹ nhàng, khí lực khỏe mạnh. Tỳ kheo các ông cũng nên ăn một bữa, thân thể nhẹ nhàng, khí lực mạnh khỏe, để có thể tu phạm hạnh.”

Lúc bấy giờ Bạt-đà-bà-la bạch Phật:

“Con không thể ăn một bữa. Vì sao vậy? Khí lực con sẽ yếu ớt.”

Phật nói:

“Nếu ông đến nhà đàn-việt, ăn một phần, còn một phần mang về nhà.”¹⁹⁵⁶

Bạt-đề-bà-la bạch Phật:

“Con cũng không thể thực hành pháp này.”

Phật nói:

“Cho phép ông phá bỏ trai,¹⁹⁵⁷ mà ăn thông qua ngày.”

Bạt-đề-bà-la bạch Phật:

“Con cũng không thể thi hành pháp này.”

Khi ấy, Thế Tôn im lặng không trả lời.

Bấy giờ Ca-lưu-đà-di vào lúc sắp tối, mặt trời lặn, khoác y cầm bát vào thành khát thực. Khi ấy trời rất tối. Ưu-đà-di¹⁹⁵⁸ lần hồi đi đến nhà một trưởng giả kia. Vợ của ông trưởng giả đang mang thai, nghe có tiếng sa-môn khát thực ngoài cửa, liền bung cơm ra để cho. Nhưng vì Ưu-đà-di có sắc da cực kỳ đen, lại gặp lúc trời đang mưa, chớp giật khắp nơi, cho nên khi vợ ông trưởng giả ra cổng vừa thấy một ông sa-môn sắc da cực kỳ đen, tức thì kinh hãi la lớn:

“Quý! Trời ơi, tôi gặp quý!”

Ngay lúc ấy thai nhi bị chấn thương nên mạng chung.¹⁹⁵⁹

Sau đó, Ca-lưu-đà-di trở về tinh xá, ưu sầu không vui, ngồi mà suy nghĩ hồi hận không còn kịp. Lúc bấy giờ trong thành Xá-vệ có tiếng đồn xấu như vậy: “Sa-môn họ Thích dùng chú thuật làm trụ thai con của người ta.” Trong đó, trai gái bảo nhau: “Thời giờ này các sa-môn đi đứng vô độ, ăn không biết phải thời, giống như người bạch y tại gia, có gì khác?”

Bấy giờ, số đông các Tỳ kheo nghe mọi người bàn luận lý lẽ như vậy: “Sa-môn họ Thích không biết chừng mực, lui tới bất kể.” Trong số đó, có Tỳ kheo trì giới hoàn hảo cũng tự oán trách: “Thật là không thích hợp đối với chúng ta.” Rồi họ đi đến Phật cúi đầu lạy dưới chân, và đem hêt nhân duyên ấy thuật lên đức Thế Tôn.. Thế Tôn bảo một Tỳ kheo:

“Ông đi gọi Ca-lưu-đà-di đến đây.”

Tỳ kheo ấy vâng lời Phật, tức thì đi gọi Ưu-đà-di. Ưu-đà-di nghe Phật gọi, vội vàng đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Thế Tôn hỏi:

“Có thật hôm qua vào lúc tối mặt trời lặn ông vào thành khát thực, đến nhà trưởng giả, khiến cho vợ ông ấy trụ thai chẳng?”

Ưu-đà-di bạch Phật:

“Vâng, bạch Thế Tôn.”

Phật bảo Ưu-đà-[801a]di:

“Ông vì sao không phân biệt thời tiết, nhằm lúc trời sắp mưa mà vào thành khát thực? Việc làm của ông không thích hợp. Thiện gia nam tử xuất gia học đạo mà lại tham đắm chuyện ăn?”

Ưu-đà-di liền rời chỗ ngồi đứng dậy bạch Thế Tôn:

“Từ nay về sau con không dám tái phạm nữa. Cúi mong hể tôn nghe cho con sám hối.”

Bấy giờ Phật bảo A-nan:

“Ông hãy kíp đánh kiền chùy, tập họp các Tỳ kheo tại giảng đường Phổ hội.

A nan vâng lời Phật dạy, liền tập họp các Tỳ kheo vào giảng đường Phổ hội, rồi đến trước Phật, bạch rằng:

“Các Tỳ kheo đã tập họp. Bạch Thế Tôn, giờ là lúc thích hợp.”

Khi ấy Thế Tôn liền đi đến giảng đường, ngồi xuống giữa, nói với các Tỳ kheo:

“Chư Phật trong thời quá khứ xa xưa đều chỉ ăn một lần ngồi. Các Thanh văn cũng ăn một lần ngồi. Chư Phật và các đệ tử trong tương lai cũng chỉ ăn một lần ngồi. Vì sao vậy? Đó là pháp yếu để hành đạo. Hãy ăn một lần ngồi. Nếu ai có thể ăn một lần ngồi, thân thể nhẹ nhàng, tâm được mở tỏ. Do tâm đã mở tỏ mà được các thiện căn. Do được các thiện căn mà đắc tam-muội. Do đắc tam-muội mà như thật biết. Như thật biết những gì? Như thật biết Khổ đế. Như thật biết Khổ tập đế. Như thật biết Khô tận đế. Như thật biết Khô xuất yếu đế.

“Các người, những thiện gia nam tử, đã xuất gia học đạo, xả bỏ tám nghiệp ở đời mà không biết thời tiết, vậy có khác gì với những con người tham dục kia? Bà-la-môn có pháp riêng của bà-la-môn. Ngoại đạo có pháp riêng của ngoại đạo.”

Lúc bấy giờ Ưu-ba-li bạch Thế Tôn:

“Chư Phật trong quá khứ và chư Phật trong tương lai đều ăn một lần ngồi. Cúi mong Thế Tôn hạn định thời gian ăn cho các Tỳ kheo.”

Thế Tôn nói:

“Như Lai cũng đã có nhận thức đó. Nhưng vì chưa có người sai phạm. Phải đợi khi ngay trước mắt có người phạm tội, Ta mới chế luật.”

Rồi Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Ta chuyên ăn một lần ngồi. Các ông cũng nên ăn một lần. Nay, các ông chỉ ăn giữa ngày mà không được quá thời.

“Các ông cũng nên học pháp khát thực. Tỳ kheo học pháp khát thực như thế nào? Ở đây, Tỳ kheo chỉ vì mục đích duy trì mạng sống. Được cũng không vui, mà không được cũng không buồn. Khi được thức ăn, hãy tư duy mà ăn. Ăn không với tâm tham đắm, mà chỉ cốt giữ cho thân này được tồn tại, trừ khử bệnh¹⁹⁶⁰ cũ **[801b]**, không gây thêm bệnh mới, khiến cho khí lực sung túc. Tỳ kheo, như vậy gọi là khát thực.

“Tỳ kheo các người, hãy ăn một lần ngồi. Tỳ kheo, thế nào là ăn một lần ngồi? Đã đứng dậy rồi, ăn xong, không ăn trở lại nữa; nếu ăn, là phạm.¹⁹⁶¹ Tỳ kheo, như vậy gọi là ăn một lần ngồi.

“Tỳ kheo các người, cũng nên nhận được thức ăn rồi mới ăn.¹⁹⁶² Thế nào là Tỳ kheo nhận được rồi mới ăn? Ở đây, Tỳ kheo đã được thức ăn rồi, lại được thêm nữa thì có thể nhận. Nhưng đã ăn xong, không được ăn trở lại. Như vậy, Tỳ kheo nhận được thức ăn thì ăn.

“Tỳ kheo các người, nên khoác ba y;¹⁹⁶³ nên ngồi dưới gốc cây; nên ngồi chỗ nhàn tĩnh; nên ngồi ngoài trời trong, khổ hạnh; nên khoác y chấp mảnh; nên sống trong bãi tha ma; nên khoác y tồi tàn. Vì sao vậy? Người sống thiếu dục thì được khen ngợi.

“Nay Ta dạy các ông, hãy như Tỳ kheo Ca-diếp. Vì sao vậy? Tỳ kheo Ca-diếp tự mình hành mười hai pháp đầu đà, và cũng khuyến khích người khác hành theo pháp yếu này.

“Nay Ta dạy các ông, hãy như Tỳ kheo Diện Vương,¹⁹⁶⁴ Vì sao vậy? Tỳ kheo Diện Vương khóac loại y thô xấu tồi tàn, không bận các thứ tốt đẹp.

“Tỳ kheo, đó là giáo huấn của Ta. Hãy chuyên tâm tu tập. Tỳ kheo, hãy học như vậy.”

Bảy giờ, Bạt-đề-bà-la trải qua ba tháng¹⁹⁶⁵ không đến gặp Thế Tôn. Khi vừa hết ba tháng, A-nan đi đến Bạt-đề-bà-la, nói rằng:

“Nay chư Tăng đang khâu vá y. Như vậy, Như Lai sẽ du hành trong nhân gian. Nay thầy không đến gặp, sau này hối hận vô ích.”

Rồi A-nan dẫn Bạt-đề-bà-la đến chỗ Thế Tôn. Bạt-đề-bà-la cúi đầu lạy dưới chân Phật, và bạch rằng:

“Cúi mong Thế Tôn nghe cho con sám hối. Từ nay về sau sẽ không tái phạm nữa. Như Lai chế cấm giới, mà con không vâng lãnh. Cúi mong Thế Tôn rủ lòng tha thứ.”

Ông nói như vậy ba lần. Bảy giờ Phật bảo Bạt-đề-bà-la:

“Ta nhận cho ông sám hối lỗi lầm, về sau chớ có phạm nữa. Vì sao vậy? Ta tự nghĩ, sống chết vô số, có khi làm thân lừa, loa, lạc đà, voi, ngựa, heo, dê, nuôi dưỡng thân bốn đại này bằng cỏ. Hoặc ở trong địa ngục, ăn nuốt sắt nóng. Hoặc ở trong loài ngựa quý hằng ăn máu mủ. Hoặc có khi làm người, ăn năm thứ thóc gạo này. Hoặc sanh làm thân trời, ăn cam lộ tự nhiên. Trong vô số kiếp, hình mạng cùng cạnh tranh mà chưa hề biết nhàm đủ, Ưu-ba-ly,¹⁹⁶⁶ nên biết, như lửa gặp củi, mới đầu không biết đủ. [801c] Như biển nuốt các sông, không bao giờ biết đủ. Nay, kẻ phạm phu cũng vậy, tham ăn không biết nhàm đủ.”

Rồi Thế Tôn nói kệ:

Sanh tử không đoạn tuyệt,
Thảy đều do tham dục.
Oán ghét thêm lớn ác,
Điều người ngu quen làm.

“Cho nên, Bạt-đề-bà-la, hãy chuyên niệm thiếu dục tri túc. Như vậy, Ưu-ba-ly*, hãy học điều này.”

Rồi bấy giờ Bạt-đà-bà-la, sau khi nghe những điều Như Lai dạy, sông tại chỗ nhàn tĩnh mà tự mình khắc kỷ, vì mục đích mà thiện gia nam tử xuất gia học đạo, tu phạm hạnh vô thượng, là như thật biết rằng, sanh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, điều cần làm đã làm xong, không còn tái sanh đời sau nữa. Bấy giờ, Bạt-đà-bà-la thành A-la-hán.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Trong đệ tử của Ta, đệ nhất trong các Thanh văn ăn nhiều là Tỳ kheo Cát Hộ¹⁹⁶⁷ vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời Phật ở trong thôn Ương-nghệ, cùng với chúng đại Tỳ kheo 500 vị.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Mọi người đều gọi các người là sa-môn. Giả sử có người hỏi, ‘Các ông có phải là sa-môn không?’ Các ông cũng trả lời, ‘Tôi là sa-môn.’

“Nay Ta nói với các người về hành của sa-môn, và hành của bà-la-môn. Các người hãy suy niệm tu tập, về sau nhất định đạt thành kết quả, như thật, không thể sai khác. Vì sao vậy? Có hai hạng sa-môn. Có sa-môn tập hành. Có sa-môn thệ nguyện.

“Thế nào gọi là sa-môn tập hành? Ở đây, Tỳ kheo đi đứng, tới lui, nhìn ngó, dung mạo khác y, bung bát, thầy đều đúng như pháp. Không đắm tham dục, sân hận, ngu si. Duy chỉ trì giới, tinh tấn không phạm các điều phi pháp, học các giới. Đó gọi là sa-môn tập hành.

“Thế nào gọi là sa-môn thệ nguyện? Ở đây, hoặc có Tỳ kheo mà oai nghi, giới luật, ra vào, tới lui, bước đi, dung mạo, nhìn ngó, cử động, thầy đều như pháp, dứt sạch hữu lậu, thành vô lậu, ở ngay trong hiện pháp, tự thân chứng ngộ mà an trú, như thật biết rằng, sanh tử đã dứt, phạm hạnh đã lập, điều cần

làm đã làm xong, không còn tái sanh đời sau nữa. Đó gọi là sa-môn thế
nguyên.

“Tỳ kheo, đó là hai hạng sa-môn.”

Khi ấy A-nan bạch Thế Tôn rằng:

“Thế nào [802a] là pháp hành của sa-môn, pháp hành của bà-la-môn?”

Phật bảo A-nan:

“Tỳ kheo ăn uống biết đủ, ngày đêm kinh hành, không mất thời tiết, hành
các đạo phẩm.

“Thế nào là Tỳ kheo có các căn tịch tĩnh? Ở đây, Tỳ kheo, khi mắt thấy sắc,
không khởi tưởng đắm trước, gọi các loạn niệm, ở trong đó mà nhãn căn
được thanh tịnh, trừ các niệm xấu, không niệm pháp bất thiện. Khi tai nghe
tiếng, mũi ngửi mùi, lưỡi nếm vị, thân biết trơn mịn, ý biết pháp, ở nơi ý căn
mà được thanh tịnh. Như vậy, Tỳ kheo được các căn thanh tịnh.

“Thế nào là Tỳ kheo ăn uống biết đủ? Ở đây, Tỳ kheo lường bụng mà ăn;
không vì mục đích mập trắng, mà chỉ cốt duy trì thân này cho được tồn tại,
trừ khử bệnh cũ, bệnh mới không sanh, để có thể tu phạm hạnh. Cũng như
traí hay gái, trên thân sanh ghẻ, tùy thời lấy thuốc cao mà bôi lên vết thương,
thường mong vết thương được lành. Nay Tỳ kheo ở đây cũng vậy, lường
bụng mà ăn. Sở dĩ lấy mỡ bôi bánh xe, là muốn đi được xa. Tỳ kheo lường
bụng mà ăn, vì để duy trì mạng tồn tại. như vậy, Tỳ kheo ăn uống biết đủ.

“Thế nào là Tỳ kheo hằng biết tỉnh giác? Ở đây, Tỳ kheo vào lúc đầu đêm,
cuối đêm, hằng biết tỉnh giác, tư duy pháp 37 phẩm đạo. Lại nữa, đầu đêm,
cuối đêm, đi kinh hành, trừ khử ý tưởng ác kết bất thiện. Rồi lại, nửa đêm,
nằm nghiêng bên hông phải, hai bàn chân chồng lên nhau, hướng đến tường
ánh sáng. Cuối đêm, trở dậy kinh hành, trừ khử niệm bất thiện. Như vậy, Tỳ
kheo biết tỉnh giác.

“Như vậy, A-nan, đó là yếu hành của sa-môn.

“Thế nào là yếu hành của bà-la-môn? Ở đây, Tỳ kheo như thật biết Khổ đế,
như thật biết Khổ tập, Khổ tận, Khổ xuất yếu. Rồi sau đó, tâm được giải
thoát khỏi dục lậu, hữu lậu, vô minh lậu. Đã được giải thoát, liền được trí

giải thoát, như thật biết rằng, sanh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, điều cần làm đã làm xong, không còn thọ thai nữa. Đó gọi là yếu hành của bà-la-môn.

“A-nan, nên biết, đây là nghĩa của yếu hành.”

Rồi Thế Tôn nói kệ này:

Sa-môn: tâm tĩnh lặng,¹⁹⁶⁸

Các ác đã diệt tận.

[802b] Bà-la-môn, là thanh tịnh,

Trừ khử các loạn tướng.

“Đó là, A-nan, pháp hành của sa-môn và pháp hành của bà-la-môn. Hãy suy niệm tu hành. Chúng sanh nào hành pháp này, nhiên hậu mới được gọi là sa môn.

“Lại nữa, vì sao gọi là sa-môn? Các kết sử hoàn toàn lắng dừng, cho nên gọi là sa-môn.

“Lại nữa, vì sao gọi là bà-la-môn? Tận trừ pháp ngu hoặc, cho nên gọi là bà-la-môn.¹⁹⁶⁹

“Lại nữa, vì sao gọi là sát-lợi? Do đã đoạn trừ dâm, nộ, si, nên gọi là sát-lợi.

“Cũng gọi là người Đã Tắm.¹⁹⁷⁰ Thế nào gọi là Đã Tắm? Người ấy đã rửa sạch 21 kết sử, vì vậy gọi là Đã Tắm.

“Cũng gọi là giác. Thế nào gọi là giác? Vì đã giác ngộ pháp ngu và pháp trí, nên gọi là giác.

“Cũng gọi là Bờ Kia. Thế nào gọi là Bờ Kia? Người ấy đã từ bờ này sang đến bờ bên kia, cho nên gọi là Bờ Kia.

“Này A-nan, những ai hành được pháp này, mới được gọi là sa-môn, bà-la-môn. Ý nghĩa như vậy, các người hãy suy niệm phụng hành.”

Bấy giờ A-nan nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật ở giữa những người họ Thích,¹⁹⁷¹ ngụ trong vườn Ni-câu-lưu, Ca-tỳ-la-việt, cùng với chúng đại Tỳ kheo 500 vị.

Bấy giờ Vương tử Đề-bà-đạt-đâu đi đến Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Khi ấy, Đề-bà-đạt-đâu bạch Phật rằng:

“Cúi mong Thế Tôn chấp thuận cho con được vào đạo làm sa-môn.”¹⁹⁷²

Phật bảo Đề-bà-đạt-đâu:

“Ông nên sống tại gia mà huệ thí phân-đàn.¹⁹⁷³ Vì làm sa-môn thật không dễ.”

Đề-bà-đạt-đâu lặp lại ba lần, bạch Phật:

“Cúi xin Thế Tôn cho phép con tại hàng thấp nhất.”

Phật lại bảo:

“Ông nên sống tại gia, không nên xuất gia tu hạnh sa-môn.”

Lúc bấy giờ Đề-bà-đạt-đâu liền có ý nghĩ rằng, “Sa-môn này có lòng tật đố. Nay ta cứ tự mình cạo đầu, khéo tu phạm hạnh. Cần gì sa-môn ấy.”¹⁹⁷⁴

Rồi Đề-bà-đạt-đâu lui về, tự mình cạo tóc, khoác ca-sa, tự xưng “Ta là Thích tử.”

Bấy giờ có một Tỳ kheo tên là Tu-la-đà,¹⁹⁷⁵ hành đầu đà khất thực, khoác y vá mảnh, thông suốt năm thân thông. Đề-bà-đạt-đâu đến chỗ Tỳ kheo này, cúi đầu lạy dưới chân, bạch rằng:

“Cúi xin Tôn giả thuyết giáo cho tôi, để tôi được an ổn lâu dài. **[802c]** Bấy giờ Tỳ kheo Tu-la-đà liền dạy các oai nghi lễ tiết, tư duy pháp này, theo học pháp này, vân vân. Đề-bà-đạt-đâu y theo lời dạy của Tỳ kheo ấy, không có điều gì sai sót. Sau đó, Đề-bà-đạt-đâu bạch Tỳ kheo rằng:

“Cúi xin Tôn giả chỉ dạy tôi đạo thần túc. Tôi có thể tu hành được đạo này.”

Khi ấy, Tỳ kheo này dạy cho ông đạo thần túc:

“Ông bây giờ phải học về sự khinh trọng của tâm ý. Sau khi đã biết tâm ý khinh trọng, lại phải phân biệt sự khinh trọng của bốn đại là đất, nước, lửa, gió. Sau khi đã biết sự khinh trọng của bốn đại, phải tu hành tam-muội tự tại. Sau khi hành tam-muội tự tại, lại phải tu tam-muội dừng mãi. Sau khi hành tam-muội dừng mãi, lại phải tu hành tam-muội tâm ý. Sau khi hành tam-muội tâm ý, lại phải hành tam-muội tự giới.¹⁹⁷⁶ Sau khi hành tam-muội tự giới, như vậy chẳng bao lâu sẽ thành tựu đạo thần túc.”

Đề-bà-đạt-đâu sau khi nhận sự chỉ giáo của thầy, tự biết sự khinh trọng của tâm ý. Sau đó lại biết sự khinh trọng của bốn đại. Rồi tu suốt hết thấy các tam-muội, không có điều gì sai sót. Không bao lâu, ông đắc đạo thần túc, bằng vô số phương tiện như vậy, ông biến hóa thành vô lượng. Lúc bấy giờ danh tiếng Đề-bà-đạt-đâu được lưu truyền khắp bốn phương.

Bấy giờ, bằng thần túc, Đề-bà-đạt-đâu lên cho đến cõi trời Tam thập tam lấy đủ các loại hoa ưu-bát, câu-mâu-đâu, đem dâng cho thái tử A-xà-thế, lại bảo:

“Hoa này xuất xứ từ trên trời Tam thập tam. Thích Đề-hoàn Nhân sai mang đến dâng Thái tử.”

Thái tử A-xà-thế thấy Đề-bà-đạt-đâu thần túc như vậy nên tùy thời cúng dường, cung cấp những gì cần thiết. Thái tử lại suy nghĩ: “Thần túc của Đề-bà-đạt-đâu thật khó ai sánh kịp.”

Đề-bà-đạt-đâu lại ẩn hình biến thành đứa bé, ngồi lên đùi của Thái tử. Lúc ấy, các thể nữ nghĩ thầm: “Đây là người gì? Quý chăng? Trời chăng?” Nói năng chưa dứt, Đề-bà-đạt-đâu hiện hình lại như cũ. Vương thái tử và các cung nhân đều ca ngợi: “Đây là Đề-bà-đạt-đâu.” Tức thì cung cấp cho những thứ cần dùng. Lại cho loan truyền lời này: “Danh đức của Đề-bà-đạt-đâu thật không thể ghi hết.”

Bấy giờ số đông các Tỳ kheo nghe lời đồn này, đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi bạch Phật rằng:

“Đề-bà-đạt-đâu có thần túc rất lớn, nên được các thứ y phục, ẩm thực, giường chõng và ngọc cụ, thuốc men trị bệnh.”

Phật bảo các Tỳ kheo:

“Các ông chớ [803a] có khởi ý nghĩ ấy, mong đấm trước lợi ưỡng của Đề-bà-đạt-đâu. Lại cũng chớ khen tốt sức thần thông của ông ấy. Người đó sẽ vì thần túc mà đọa vào ba đường dữ. Lợi dưỡng mà Đề-bà-đạt-đâu thu hoạch được, cùng với thần thông ấy rồi sẽ mất hết. Vì sao vậy? Đề-bà-đạt-đâu tự mình gây các hành vi thân, miệng ý, lại khởi lên ý tưởng rằng,¹⁹⁷⁷ ‘Sa-môn Cù-đàm có thần túc, ta cũng có thần túc. Sa-môn Cù-đàm có sở tri, ta cũng có sở tri. Sa-môn Cù-đàm thuộc chủng tộc cao quý, ta cũng thuộc chủng tộc cao quý. Nếu Sa-môn Cù-đàm hiện một thần túc, ta sẽ hiện hai thần túc. Sa-môn Cù-đàm hiện hai thần túc, ta sẽ hiện bốn. Ông ấy hiện tám, ta sẽ hiện mười sáu. Ông ấy hiện mười sáu, ta sẽ hiện ba mươi hai. Tùy theo Sa-môn Cù-đàm niên hóa thể nào, ta sẽ biến hóa gấp bội.’”

Bấy giờ, có rất đông Tỳ kheo nghe Đề-bà-đạt-đâu tự tuyên bố như vậy. Do đó, có 500 Tỳ kheo đi đến với Đề-Bà-đạt-đâu, và 550 Tỳ kheo nhận sự cúng dường của Thái tử.¹⁹⁷⁸

Bấy giờ, Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên bảo nhau:

“Chúng ta hãy đi đến chỗ Đề-bà-đạt-đâu, nghe xem ông ấy thuyết pháp đề tài gì?”

Rồi hai vị cùng đi đến chỗ Đề-bà-đạt-đâu. Từ xa, Đề-bà-đạt-đâu thấy Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên, liền bảo các Tỳ kheo:

“Hai người ấy là đệ tử của Tất-đạt.”

Trong lòng ông rất vui sướng. Sau khi chào hỏi xong, họ ngồi xuống một bên. Các Tỳ kheo đều khởi lên ý nghĩ rằng, “Đệ tử của Phật Thích-ca nay đều theo Đề-bà-đạt-đâu hết.”

Bấy giờ Đề-bà-đạt-đâu nói với Xá-lợi-phất:

“Nay Thầy có thể thuyết pháp cho các Tỳ kheo không? Tôi muốn nghỉ một chút. Vì hơi đau lưng.”

Rồi Đề-bà-đạt-đâu nằm nghiêng hông bên phải, hai bàn chân chồng lên nhau, vì trong lòng rất vui sướng, nên ngủ liền.

Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên thấy Đề-bà-đạt-đâu ngủ rồi, liền dùng thần túc tiếp các Tỳ kheo bay lên hư không mà đi. Khi Đề-bà-đạt-đâu thức dậy, không thấy các Tỳ kheo, vô cùng tức giận, phun ra lời này, “Ta không trả

được oán này, sẽ không gọi là Đê-bà-đạt-đâu nữa.” Đây là lần thứ nhất Đê-bà-đạt-đâu phạm tội ác ngũ nghịch.¹⁹⁷⁹ Khi Đê-bà-đạt-đâu vừa khởi lên ý nghĩ ấy, tức thì mất thần túc.

Bấy giờ số đông các Tỳ kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Tỳ kheo Đê-bà-đạt-đâu có thần túc rất lớn, có thể phá hoại Thánh chúng.¹⁹⁸⁰”

Phật nói với các Tỳ kheo:

“Không chỉ ngày nay Đê-bà-đạt-đâu mới **[803b]** phá hoại Thánh chúng, mà trong đời quá khứ cũng đã thường xuyên phá hoại Thánh chúng. Vì sao vậy? Trong quá khứ, đã hoại Thánh chúng, ông lại khởi ác niệm rằng,¹⁹⁸¹ ‘Ta sẽ bắt Sa-môn Cù-đàm mà giết đi. Để trong ba cõi này ta là Phật độc tôn, không có ai ngang lưá.’”

Khi ấy, Đê-bà-đạt-đâu nói với thái tử A-xà-thế¹⁹⁸²:

“Thưa xưa, thọ mạng con người rất dài. Ngày nay rất ngắn. Giả sử Vương Thái tử một mai chết đi, thật là uổng phí sanh ra trên đời. Sao ngài không bắt Vua cha giết đi để nối ngôi Thánh vương? Còn tôi, sẽ giết Như Lai để được làm Phật. Vua mới, Phật mới, không khoái lắm sao?”¹⁹⁸³

A-xà-thế liền sai người giữ cửa bắt vua cha nhốt vào ngục, tự lập làm vua cai trị nhân dân. Bấy giờ dân chúng bàn bạc với nhau: “Người con này khi chưa sanh đã là đứa con oan gia.” Nhân đó, họ gọi là vua A-xà-thế. Đê-bà-đạt-đâu đã nhốt vua cha rồi, bèn khởi ý tưởng này: “Ta phải bắt Sa-môn Cù-đàm mà giết đi.”

Lúc bấy giờ Thế Tôn đang ở bên sườn một hòn núi nhỏ trong núi Kỳ-xà-quật. Đê-bà-đạt-đâu leo lên núi Kỳ-xà-quật, tay bưng một tảng đá lớn, dài 30 khúyu tay, rộng 15 khúyu tay, ném vào Thế Tôn. Ngay lúc đó, thần núi là quỷ Kim-tỳ-la, thường trực sống trên núi này, thấy Đê-bà-đạt-đâu ôm đá ném Phật, liền đưa tay ra đón lấy rồi để xuống chỗ khác. Trong lúc đó, một mảng đá vụn văng trúng chân Như Lai, tức thì chảy máu. Thế Tôn trong thấy Đê-bà-đạt-đâu, liền nói:

“Người nay khởi ý muốn hại Như Lai. Đây là tội ngũ nghịch thứ hai.”

Khi ấy, Đê-bà-đạt-đâu nghĩ thầm: “Giờ ta không giết được Sa-môn Cù-đàm này, sẽ tìm phương tiện khác.” Rồi bỏ đi, đến chỗ A-xà-thế, tâu vua rằng:

“Vua hãy cho con voi Đen uống rượu say, để nó giết Sa-môn.¹⁹⁸⁴ Vì sao? Con voi này rất hung bạo. Nhất định nó sẽ giết sa-môn Cù-đàm. Nếu Sa-môn Cù-đàm có Nhất thiết trí, ngày mai sẽ không vào thành khát thực. Nếu ông không có nhất thiết trí, ngày mai chắc sẽ vào thành khát thực, và sẽ bị con voi dữ này giết.”¹⁹⁸⁵

Vua A-xà-thế liền sai cho voi uống rượu thuần¹⁹⁸⁶ cho thật say, và bố cáo dân chúng trong nước biết:

“Những ai muốn yên ổn, tiếc mạng sống, ngày mai, không ai được đi lại trong thành.”

Bấy giờ, đến giờ, Thế Tôn khoác y cầm bát vào thành La-duyệt [803c] khát thực. Trong nước, trai gái lớn nhỏ, chúng bốn bộ, nghe vua A-xà-thế cho voi uống rượu để hại Như Lai, ai nấy đều đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi bạch Phật:

“Cúi mong Thế Tôn chớ vào thành La-duyệt khát thực. Vì sao? Vua A-xà-thế cho voi uống rượu say để hại Như Lai.”

Phật bảo các ưu-bà-tắc:

“Phàm là Đẳng chánh giác, không ai có thể hại được.”

Thế Tôn tuy có nghe lời ấy, nhưng vẫn vào thành. Con voi dữ khi trông thấy Phật từ xa, nó bùng con thịnh nộ, nhắm chạy đến Như Lai, để giết. Phật thấy con voi chạy đến, liền nói bài kệ:

Voi chớ có hại Rồng.

Khó gặp Voi rồng¹⁹⁸⁷ hiện.

Do bởi không giết Rồng,

Mà được sanh cõi lành.¹⁹⁸⁸

Con voi ấy sau khi nghe Như Lai nói bài kệ này, liền quỳ xuống liếm chân Như Lai. Trong lòng con voi khi ấy hối hận không yên, nên nó mạng chung, liền được sanh lên trời Tam thập tam.

A-xà-thế và Đề-bà-đạt-đâu thấy con voi đã chết, buồn bã vô cùng. Đề -bà-đạt-đâu nói với vua:

“Sa-môn Cù-đàm đã giết chết con voi rồi.”

A-xà-thế nói:

“Sa-môn Cù-đàm này có thần lực rất lớn, có nhiều kỹ thuật, lại có chú thuật mới giết được con voi rừng đó.”

Rồi A-xà-thế lại nói:

“Sa-môn này rất có oai đức đầy đủ, nên rốt cuộc không bị voi dữ giết.”

Đề-bà-đạt-đâu nói:

“Sa-môn Cù-đàm có chú làm huyền hoặc, khiến cho các dị học ngoại đạo bị khuất phục hết, hưởng gì loài súc sanh.”

Khi ấy Đề-bà-đạt-đâu lại nghĩ thầm: “Ta nay quán sát thấy tâm ý vua A-xà-thế muốn cải đổi. Thế rồi Đề-bà-đạt-đâu rầu rĩ không vui, đi ra khỏi thành La-duyệt.

Lúc bấy giờ Tỳ kheo ni Pháp Thí¹⁹⁸⁹ trông thấy Đề-bà-đạt-đâu từ xa đi đến, cô nói với ông:

“Ông đã gây tội lỗi cực kỳ. Nay sám hối còn dễ; để sau nay thì rất khó.”

Đề-bà-đạt-đâu nghe lời này, lại càng tức giận, trả lời rằng:

“Con tiện tỳ tặc này, tội lỗi gì mà nay dễ, sau khó?”

Tỳ kheo ni Pháp Thí đáp:

“Ông đã đi theo kẻ ác, lại tạo gốc rễ bất thiện.”

Con lửa giận trong người Đề-đạt-đâu liền cháy bùng bùng; tức thì ông lấy tay đánh chết Tỳ kheo ni **[804a]**. Như vậy, Đề-đạt-đâu đã giết bậc Chân nhân.¹⁹⁹⁰

Sau đó, ông trở về phòng của mình, nói với các đệ tử:

“Các người nên biết, ta đã có chủ ý nhắm đến Sa-môn Cù-đàm, nhưng theo nghĩa lý thì không phù hợp. Vì La-hán lại khởi ác ý nhắm đến A-la-hán. Ta nay nên hướng đến ông ấy mà sám hối.”

Đề-bà-đạt-đâu vì vậy mà buồn bã không vui, chẳng bao lâu lâm trọng bệnh. Ông bảo đệ tử:

“Ta không còn sức lực nào để đi gặp Sa-môn Cù-đàm. Các người hãy dìu ta đi đến chỗ Sa-môn.”

Bấy giờ Đề-bà-đạt-đâu lấy thuốc độc bôi lên đầu móng tay; sau đó bảo đệ tử:

“Các người hãy cáng ta đến chỗ Sa-môn kia.”

Các đệ tử liền cáng Đề-bà-đạt-đâu đi đến chỗ Thế Tôn. A-nan trông thấy Đề-bà-đạt-đâu từ xa đang đến, liền bạch Thế Tôn:

“Đề-bà-đạt-đâu nay đến đây, chắc đã có tâm hối hận, muốn đến Như Lai cầu sám hối sửa đổi lỗi lầm.”

Phật bảo A-nan:

“Đề-bà-đạt-đâu không bao giờ có thể đi đến chỗ Thế Tôn.”

A-nan ba lần lặp lại, bạch Phật

“Nay Đề-bà-đạt-đâu muốn đến Như Lai cầu xin sám hối lỗi lầm..”

Phật nói với A-nan:

“Con người ác này không bao giờ có thể đi đến chỗ Như Lai. Con người này, hôm nay mạng căn đã chín.”

Khi đến chỗ Thế Tôn, Đề-bà-đạt-đâu nói với các đệ tử:

“Nay ta không nên nằm mà gặp Như Lai. Hãy để ta xuống giường rồi gặp Như Lai.”

Khi Đề-bà-đạt-đâu vừa đặt chân xuống đất, ngay lúc ấy từ trong đất một ngọn lửa theo gió nổi lên bao phủ thân Đề-bà-đạt-đâu. Đề-bà-đạt-đâu trong khi bị ngọn lửa thiêu đốt, liền phát sanh tâm hối hận đối với Như Lai, vừa muốn xưng “Nam mô Phật” nhưng rốt cuộc không phát ra được tiếng “Nam mô Phật” mà rơi ngay xuống địa ngục.

A nan sau khi thấy Đê-bà-đạt đầu rơi xuống địa ngục, liền bạch Thế Tôn rằng:

“Đê-bà-đạt-đâu hôm nay mạng chung mà vào trong địa ngục chẳng?”

Phật nói”

“Đê-bà-đạt-đâu không phải vì diệt tận mà đạt đến Niết-bàn. Nay Đê-bà-đạt-đâu khởi ác tâm nhắm đến Như Lai; khi thân hoại mạng chung, rơi xuống địa ngục.”

Khi ấy A-nan buồn rầu rơi lệ không thể dừng được. Phật bảo A-nan:

“Vì sao mà ông khóc?”

A nan bạch Phật:

“Con nay tâm dục ái chưa hết, chưa đoạn dục, nên mới buồn khóc vậy.”

Bấy giờ Thế Tôn bèn nói bài kệ này:

[804]Như người tự gây hành

Tự xét trở lại gốc.
Điều thiện nhận báo thiện;
Điều ác nhận báo ác.
Người đời ạo hành ác,
Chết, chịu khổ địa ngục.
Nếu có đạo hành thiện,
Chuyển thọ lộc trời.
Đây không phải lỗi Phật;
Người có gì mà buồn?

A nan bạch Phật:

“Đê-bà-đạt-đâu thân hoại mạng chung sanh vào chỗ nào?”

Phật bảo A-nan:

“Nay Đê-bà-đạt-đâu này thân hoại mạng chung, sanh vào địa ngục. Vì sao vậy? Do ông ấy đã tạo tội ác ngũ nghịch, nên chịu quả báo ấy.”

A nan lại bạch Phật:

“Đúng vậy, Thế Tôn, như lời dạy của Thánh tôn. Thân quá khứ đã làm ác; thân hiện tại vào địa ngục. Vậy thì, vì sao nay con lại buồn khóc rơi lệ? Bởi vì Đê-bà-đạt-đâu không tiếc danh hiệu dòng họ, chủng tánh, cũng không vì cha mẹ, tôn trưởng. Ông đã làm nhục dòng học Thích, hủy hoại môn hộ của chúng ta. Nhưng Đê-bà-đạt-đâu hiện thân vào địa ngục, thật sự không thích hợp. Vì sao vậy? Môn hộ chủng tộc của chúng ta xuất từ ngôi vị Chuyển luân Thánh vương. Đê-bà-đạt-đâu xuất thân từ chủng tộc của vua, không nên hiện thân vào địa ngục. Đáng lẽ, Đê-bà-đạt-đâu hiện thân dứt sạch các lậu, thành vô lậu, tâm được giải thoát, ở trong hiện thân mà thọ chứng quả, biết như thật rằng sanh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn thọ thai nữa. Tập theo dấu tích bậc Chân nhân, đắc A-la-hán, ở nơi Niết bàn giới vô dư mà bát-niết-bàn. Không dè hiện thân này lại vào địa ngục. Đê-bà-đạt-đâu khi xưa có oai thần rất lớn, rất có thần đức, nên mới lên đến trời Tam thập tam, biến hóa tự do, há có thể tương người đó lại vào địa ngục! Thế Tôn, không rõ Đê-bà-đạt-đâu ở trong địa ngục trải qua bao nhiêu năm?”

Phật bảo A-nan:

“Con người này ở trong địa ngục trải qua một kiếp.”

A nan lại bạch Phật:

“Nhưng kiếp có hai loại. Có đại kiếp, có tiểu kiếp. Không rõ người này chịu theo kiếp nào?”

Phật nói:

“Người này trải qua đại kiếp. Nói đại kiếp, là khi con số kiếp của Hiền kiếp này tận cùng. Khi ấy, hành tận, mạng chung, trở lại làm người.”

A nan [804c] bạch Phật:

“Đê-bà-đạt-đâu đã vùi lấp hết gốc rễ làm người, rồi sau khôi phục trở lại. Vì sao vậy? Con số của kiếp rất lâu dài. Phạm đại kiếp không dài quá Hiền kiếp.”

Rồi A-nan lại buồn khóc, ghen ngào, không vui; lại bạch Phật:

“Đề-bà-đạt-đâu ra khỏi địa ngục sẽ sanh về đâu?”

Phật nói:

“Đề-bà-đạt-đâu mạng chung ở đó, rồi sẽ sanh lên trời Tứ thân vương.”

A nan lại hỏi:

“Sau khi mạng chung ở trời này, lại sanh về đâu?”

Phật nói với A-nan:

“Sau khi mạng chung ở đó, lần lượt sanh lên trời Tam thập tam, trời Diêm thiên, trời Đâu-suất, trời Hóa tự tại, trời Tha hóa tự tại.”

A nan lại hỏi:

“Từ đó mạng chung, lại sanh vào chỗ nào?”

Phật bảo A-nan:

“Ở đây, Đề-bà-đạt-đâu từ địa ngục chết đi, sanh vào cõi lành, sanh lên trời, trải qua 60 kiếp không rơi vào ba đường dữ; qua lại cõi trời, cõi người, đến thân cuối cùng, sẽ cạo bỏ râu tóc, khoác ba pháp y, với chí tín kiên cố xuất gia học đạo, thành Bích-chi-phật hiệu là Nam-mô.”

Bấy giờ A-nan bước tới trước bạch Phật:

“Như vậy Thế Tôn, Đề-bà-đạt-đâu do ác báo của mình mà bị dẫn xuống địa ngục chịu tội. Nhưng ông đã làm công đức gì mà trải qua 60 kiếp sanh tử không phải thọ khổ não, và cuối cùng lại thành Bích-chi-phật hiệu là Nam-mô?”

Phật bảo A-nan:

“Tâm ý thiện trong khoảnh khắc búng ngón tay mà phước ấy khó có thể thí dụ. Huống hồ Đề-bà-đạt-đâu thông kim bác cổ, tụng tập rất nhiều, ghi nhớ tổng trì các pháp, điều gì đã nghe rồi thì không quên. Đề-bà-đạt-đâu này xưa vì thù oán mà khởi tâm muốn sát hại Như Lai. Nhưng cũng do duyên báo từ quá khứ xa xưa, vì đã khởi tâm hoan hỷ hướng đến Như Lai. Do nhân duyên báo ứng này, trong 60 kiếp không đọa ba đường dữ. Lại do Đề-bà-đạt-đâu

vào giây phút cuối cùng trước khi mạng chung đã khởi tâm vui vẻ xưng ‘Nam mô Phật’, cho nên sau này thành Bích-chi-phật hiệu là Nam-mô.”

Khi ấy A-nan bước lên trước Phật, lặp lại trình bày của mình:

“Vâng, bạch Thế Tôn, như lời Phật¹⁹⁹¹ dạy.”

Lúc bấy giờ Đại Mục-kiền-liên bước lên trước Phật bạch rằng:

“Con nay muốn vào trong địa ngục, thuyết yếu hành¹⁹⁹² cho Đê-bà-đạt-đâu, để ủy lạo và chúc mừng ông ấy.”

Phật bảo Mục-kiền-liên:

“Ông nên biết rõ, chớ có đường đột khinh suất, mà hãy chuyên tâm chánh ý, không để loạn tưởng. Vì sao vậy? Chúng sanh có hành vi cực ác khó mà khắc chạm¹⁹⁹³ cho thành, vì vậy mới đọa vào địa ngục. Lại nữa, tội nhân ấy không hiểu tiếng nói **[805a]** trao đổi của nhân gian.”

Mục-kiền-liên bạch Phật:

“Con ở đây hiểu biết 64 thứ ngôn ngữ. Con sẽ bằng tiếng nói thích hợp mà trao đổi với người ấy.”

Phật bảo Mục-liên:

“Ông nên biết lúc thích hợp.”

A nan nghe những lời này, hoan hỷ phần khởi không dừng được. Khi ấy Đại Mục-kiền-liên bước lên trước lạy dưới chân Phật, nhiễu quanh Phật ba vòng, rồi ngay trước Phật, trong khoảnh khắc chùng lực sỹ co duỗi cánh tay, biên mắt và đi đến địa ngục A-tỳ. Khi ấy Đại Mục-kiền-liên ở trên hư không trong địa ngục A-tỳ búng ngón tay gọi:

“Đê-bà-đạt-đâu.!”

Nhưng Đê-bà-đạt-đâu im lặng không trả lời. Các ngục tốt hỏi Mục-liên:

“Ông gọi Đê-bà-đạt-đâu nào?”

Rồi ngục lại bạch:

“Ở đây cũng có Đê-bà-đạt-đâu thời Phật Câu-lâu-tôn; Đê-bà-đạt-đâu thời Phật Câu-na-hàm-mâu-ni; Đê-bà-đạt-đâu thời Phật Ca-diếp; cũng có Đê-bà-đạt-đâu tại gia; cũng có Đê-bà-đạt-đâu xuất gia. Ông Tỳ kheo! Nay đích thực ông muốn gọi Đê-bà-đạt-đâu nào?”

Mục-liên đáp:

“Đê-bà-đạt-đâu mà tôi muốn gọi là con của chú của Phật Thích-ca Văn. Tôi muốn gặp ông ấy.”

Khi ấy, ngục tốt cầm cây chia sắt, hoặc cầm ngọn lửa đỏ, châm đốt vào thân ông ấy để cho tỉnh giấc. Thân thể Đê-bà-đạt-đâu lúc bấy giờ bị ngọn lửa đốt cao 30 khuỷu tay. Ngục tốt bảo:

“Nhà ngươi, gả ngu si, sao còn ngủ?”

Đê-bà-đạt-đâu đang bị đủ các thứ khổ bức bách, trả lời:

“Hôm nay ông dạy bảo điều gì?”

Ngục tốt lại nói:

“Ngươi hãy ngược mắt nhìn lên trời xem.”

Theo lời ấy Đê-bà-đạt-đâu ngược mắt nhìn lên hư không, thấy Đại Mục-kiền-liên ngồi kiết già trên một đóa hoa sen báu, như mặt trời đang vén đám mây. Thấy vậy Đê-bà-đạt-đâu nói bài kệ:

Ai đó hiện thiên quang,
Như mặt trời vén mây?
Cũng như tụ núi vàng,
Không một chút bụi dơ?

Mục-liên trả lời bằng bài kệ:

Ta là con Thích tôn,
Đáng dòng họ Cù-đàm.
Là Thanh văn của Ngài,
Tên gọi Đại Mục-liên.

Đê-bà-đạt-đâu nói với Mục-liên:

“Tôn giả Mục liên, vì sao khuất hận đến đây? Chúng sanh trong đây đã gây vô lượng tội ác, khó mà khai hóa được. Vì đã không [805b] tạo thiện căn nên sau khi mạng chung sanh vào đây.”

Mục-liên đáp:

“Tôi được Phật sai đến đây. Vì thương tưởng, muốn giúp nhỏ bớt tội khổ.”

Nghe đến tiếng Phật, Đê-bà-đạt-đâu hoan hỷ phấn khởi không dừng được, liền nói lên lời này:

“Cúi mong Tôn giả kịp thời nói rõ, Như Lai Thế Tôn có dạy điều gì. Ngài lại không tiên báo tội nguồn¹⁹⁹⁴ của nẻo dữ nữa chăng?”

Mục-liên nói:

“Đê-bà-đạt-đâu, chớ có kinh sợ. Cực khổ của địa ngục không đâu hơn nơi này nữa. Đức Phật Thích-ca Văn Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác, thương xót đến hết thảy loài bò bay máy cựa, như mẹ yêu con, tâm không phân biệt, đúng hợp thời cơ thì diễn giáo nghĩa, không để mất đầu mối, cũng không nghịch với từng loại mà diễn nói quá lượng. Nay, từ chính kim khẩu của Ngài ký thuyết, ông trước kia khởi ác ý muốn hại Thế Tôn, lại lôi kéo người khác chạy theo đường ác.¹⁹⁹⁵ Do nhân duyên báo ứng này mà sanh vào địa ngục A-tỳ, trải qua một kiếp không có ngày ra. Hết số kiếp này, hành đã hết, mạng chung, sẽ sanh lên trời Tứ thiên vương, lần lượt sanh lên Tam thập tam, Diêm, thiên, Đâu-suất, Hóa tự tại, Tha hóa tự tại. Trong 60 kiếp, không rơi vào nẻo dữ. Châu lưu giữa cõi trời và cõi người, sau cùng thọ thân trở lại làm người, cạo bỏ râu tóc, khoác ba pháp y, với chí tín kiên cố xuất gia học đạo, sẽ thành Bích-chi-phật hiệu là Nam-mô. Sở dĩ như vậy, do khi ông sắp chết, đã ưng ‘Nam mô’ nên mới có danh hiệu này. Nay đức Như Lai quán sát thấy thiên ngôn Nam mô này, nên nói trong 60 kiếp ông sẽ thành Bích-chi-phật với danh hiệu ấy.”

Đê-bà-đạt-đâu nghe xong những lời này, hoan hỷ phấn khởi, tâm thiện phát sanh, lại bạch Mục-liên:

“Những điều Như Lai nói tất nhiên không thể nghi ngờ, vì thương xót chúng sanh mà cứu vớt vô lượng, đại từ, đại bi, giáo hóa bao trùm đến kẻ ngu hoặc. Dù nay tôi nằm nghiêng hông phải trong địa ngục A-tỳ, trải qua một kiếp, tâm ý chuyên chánh, không hề mệt mỏi.”

Bấy giờ Mục-liên nói với Đê-bà-đạt-đâu:

“Thế nào, bây giờ nỗi thống khổ của ông có thêm bớt gì không?”

Đê-bà-đạt-đâu đáp:

“Thân tôi thống khổ chỉ tăng chứ không giảm. Nay nghe được Như Lai đã thọ ký cho danh hiệu, thống khổ có hơi giảm chút ít nhưng không đáng kể.”

Mục-liên hỏi:

“Căn nguyên thống khổ mà ông đang chịu giống như thứ gì?”

Đê-bà-đạt-đâu nói:

“Bằng [805c] bánh xe sắt nóng cán cho thân tan rã; rồi lại bằng chày sắt giã nát thân hình tôi; con voi đen hung bạo dày xéo thân tôi. Lại có ngọn núi lửa đến trún vào mặt tôi. Ca-sa ngày xưa nay biến thành tám đồng đỏ rục đến quàng lên thân tôi. Tình trạng thống khổ nguyên lai như vậy.”

Mục-liên nói:

“Ông có biết nguồn gốc tội lỗi xưa mà nay phải phải chịu khổ não này chăng? Tôi phân biệt từng thứ, ông có muốn nghe không?”

Đê-bà-đạt-đâu nói:

“Thưa vâng, xin hợp thời thì nói.”

Khi ấy Mục-liên nói bài kệ này:

Xưa nơi đấng Tôi thắng,
Ông phá hoại chúng Tăng;
Nay bị chày sắt nóng
Giã nát thân hình ông.
Bởi vì đại chúng kia
Là Thanh văn đệ nhất;
Gây đấu loạn chúng Tăng;
Nay bị bánh sắt cán.
Xưa ông đã xúi vua
Cho Voi Đen uống say;

Nay bị đám voi đến,
Dày xéo thân hình ông.

Xưa ông ôm đá lớn,
Ném vào chân Như Lai;
Nay chịu báo núi lửa,
Đốt ông cháy không sót.

Xưa ông vung tay đấm,
Giết chết Tỳ kheo ny;
Nay bị lá đồng nóng,
Quán siết không chút lỏng.

Nghiệp báo không hề mất.
Không thể ẩn trong không
Mà tránh thoát được,
Xa các nguồn ác này.

“Ông trước kia là Đê-bà-đạt-đâu, căn nguyên mà ông đã gây ra chính là như vậy. Hãy tự chuyên tâm chánh ý hướng đến Phật Như Lai, trong lâu dài sẽ được phước vô lượng.”

Đê-bà-đạt-đâu lại bạch Mục-liên:

“Nay tôi gởi nhờ Mục-liên cúi đầu lạy dưới chân Thế Tôn, cầu mong Ngài đi đứng nhẹ nhàng, bước đi khỏe mạnh. Cũng xin kính lễ Tôn giả A-nan.”

Bấy giờ Tôn giả Đại Mục-kiên-liên phóng đại thần túc khiến cho thống khổ trong địa ngục A-tỳ ngưng lại. Rồi nói bài kệ này:

Thấy xung Nam mô Phật
Thích Sư, đáng Tôi thắp.
Ngài đem lại an ổn,
Dứt trừ các khổ não.

Chúng sanh trong địa ngục sau khi nghe Mục-liên nói bài kệ này, có hơn sáu vạn người hành nghiệp hết, tội sạch, tức thì mạng chung nơi đó mà sanh lên trời Tứ thiên vương.

Bấy giờ Mục-liên **[806a]** thâm thần túc lại, trở về chốn cũ, đi đến Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi đứng sang một bên. Mục-liên khi ấy bạch Phật:

“Đề-bà-đạt-đâu dâng lời thăm hỏi vô lượng, đi đứng nhẹ nhàng, dạo bước khỏe mạnh. Lại cũng thăm hỏi A-nan và nói lời này, ‘Được Như Lai thọ ký trong 60 kiếp nữa thành Bích-chi-phật hiệu Nam-mô, thì dù tôi nằm nghiêng hông phải trong địa ngục A-tỳ không bao giờ thấy mệt mỏi.’”

Thế Tôn nói:

“Lành thay, lành thay, Mục-liên! Ông đã làm được nhiều điều lợi ích, nhiều thấm nhuần, vì thương xót các loài chúng sanh, mong cầu an lạc cho trời và người, khiến cho Thanh văn của chư Như Lai dần dần đạt đến Niết-bàn diệt tận. Cho nên, này Mục-liên, hãy tinh cần để thành tựu ba pháp. Vì sao? Nếu Đề-bà-đạt-đâu mà tu hành thiện pháp, thân ba, miệng bốn, ý ba; người ấy chung thân không tham đắm lợi dưỡng, cũng không tạo tội ngũ nghịch để đọa vào địa ngục A-tỳ. Vì sao? Phạm người tham đắm lợi dưỡng cũng (không)¹⁹⁹⁶ có tâm cung kính đối với Tam bảo, cũng không phụng trì cấm giới, không đầy đủ các hành thân, miệng, ý. (Vậy, các người) hãy chuyên niệm các hành của thân, miệng, ý. Như vậy, Mục-liên, hãy học điều này.”

Bấy giờ Mục-liên nghe những lời Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Nếu chúng sanh nào tu hành từ tâm giải thoát,¹⁹⁹⁷ quảng bố ý nghĩa ấy, diễn nói cho người khác nghe, sẽ thu hoạch được mười một quả báo. Những gì là mười một? Nằm ngủ yên, tỉnh giấc yên, không thấy ác mộng, chư thiên hộ vệ, mọi người yêu mến, không bị độc, không bị binh đao, không bị nước, lửa, giặc cướp; thầy đều không bị xâm hại; sau khi thân hoại mạng chung sanh lên trời Phạm thiên. Đó gọi là Tỳ kheo tu hành từ tâm sẽ có được mười một phước này.”

Rồi Thế Tôn nói bài kệ:

Nếu ai hành từ tâm,

Cũng không hành phóng dật;
Các kết dần dần đoạn,
Rồi thấy được dấy đạo.

Do hành từ tâm này,
Sẽ sanh lên Phạm thiên;
Nhanh chóng được diệt độ,
Cuối cùng đến Vô vi.

Tâm không sát, không hại,
Cũng không ý hơn thua;
Hành từ đến tất cả,
Không hề tâm oán hận.

[806b] “Cho nên, Tỳ kheo, hãy tìm cầu phương tiện hành nơi từ tâm, quảng bố nghĩa ấy. Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bây giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành. ¹⁹⁹⁸

---o0o---

50. PHẠM LỄ TAM BẢO

KINH SỐ 01

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bây giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Nếu có thiện nam tử, thiện nữ nhân nào muốn lễ bái chùa tháp¹⁹⁹⁹ Như Lai, hãy hành mười một pháp lễ tháp Như Lai. Những gì là mười? Khởi ý dừng mãnh, vì có điều khả kham. Ý không tán loạn, vì hằng nhất tâm. Thường niệm chuyên ý, vì có chỉ quán. Các niệm vắng lặng, vì nhập tam-muội. Ý đến vô lượng, do bởi trí tuệ. Ý khó quán sát, do bởi hình²⁰⁰⁰. Ý tĩnh đạm nhiên, do bởi oai nghi. Ý không rong ruổi, do bởi danh xưng. Ý không tương tượng, do bởi sắc. Phạm âm khó sánh, vì dục dàng.

“Này các Tỳ kheo, nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân muốn lễ bái tháp miếu Như Lai, nên đầy đủ mười một pháp lễ bái tháp miếu Như Lai này, để cho lâu dài được phước vô lượng. Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân muốn hành lễ bái Pháp, hãy niệm mười một sự, rồi sau đó hành lễ bái Pháp. Những gì là mười một? Có mạn hãy trừ mạn. Phàm chánh pháp là nhắm dứt tướng khát ái đối với dục. Phàm chánh pháp là nhắm trừ dục ở nơi dục. Phàm chánh pháp là nhắm cắt đứt dòng nước sâu sanh tử. Phàm chánh pháp là nhắm đạt được pháp bình đẳng. Nhưng chánh [806c] pháp này nhắm đoạn trừ các nẻo dữ, và rồi chánh pháp nhắm đưa đến cõi lành. Phàm chánh pháp là nhắm cắt đứt lưới ái. Người hành chánh pháp là đi từ có đến không. Người hành chánh pháp thì sáng tỏ không đâu không rọi đến. Người hành chánh pháp là để đi đến Niết-bàn giới.

“Nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân muốn hành lễ bái Pháp, hãy tư duy mười một pháp này. Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân muốn hành lễ bái Tăng, hãy chuyên cần mười một pháp, rồi sau đó mới hành lễ bái Tăng. Những gì là mười một? Chúng của Như Lai là những vị đã thành tựu pháp. Chúng của Như Lai hòa hiệp trên dưới. Tăng của Như Lai đã thành tựu pháp tùy pháp. Chúng của Như Lai thành tựu giới; thành tựu tam-muội; thành tựu trí tuệ; thành tựu giải

thoát; thành tựu giải thoát tri kiến huệ. Thánh chúng của Như Lai thủ hộ Tam bảo. Thánh chúng Như lai hay hàng phục dị học ngoại đạo. Thánh chúng của Như Lai là bạn tốt, và là ruộng phước cho hết thầy thế gian.

“Nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân muốn lễ bái Tăng, hãy tư duy mười một pháp này, sẽ được phước báo lâu dài. Như vậy Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo và troiừ, rông, quý thần, càn-thát-bà, A-tu-la, ca-luru-la, nhân-đà-la, ma-huru-lặc, trời và người, nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04²⁰⁰¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời Bà-già-bà trú tại nước Ma-kiệt-đà, phía đông thành Mật-thí-la, trong vườn Đại thiên,²⁰⁰² cùng với Tăng Tỳ kheo 1250 vị.

Bấy giờ, sau bữa ăn,²⁰⁰³ cùng với A-nan đi kinh hành trong vườn cây. Lúc đó Phật mỉm cười. A-nan nghĩ thầm: “Như Lai, Vô sở trước, Đấng chánh giác, không cười suông. Nay vì sao cười? tất phải có ý gì. Ta nên hỏi.” A-nan bèn sửa lại y phục, quỳ gối phải xuống đất, chắp tay hỏi Phật:

“Như Lai, Vô sở trước, Đấng chánh giác, không cười suông. Hôm nay vì sao mỉm cười, tất có ý gì. Con mong được nghe ý ấy.”

Phật nói với A-nan:

“Ta sẽ nói cho ông nghe.

“Quá khứ, khởi đầu Hiền kiếp, trong khoảng đó có vị Chuyển luân Thánh vương thống lãnh bốn thiên hạ, [807a] tên là Đại Thiên,²⁰⁰⁴ sống lâu, không bệnh, đẹp đẽ, dũng mãnh, cai trị bằng chánh pháp, không hao phí của dân, có bảy báu tự nhiên. Những gì là báu? Đó là, bánh xe, voi, ngựa, minh châu, ngọc nữ, quan chủ kho tàng, tướng điên binh.

“Này Anan, thời gian ấu thơ của vua Đại Thiên là tám vạn bốn nghìn năm. Thời gian làm thái tử là tám vạn bốn nghìn năm. Thời gian lên ngôi Thánh vương là tám vạn bốn nghìn năm.”

A nan hỏi Phật:

“Thế nào là báu bánh xe?”

Phật nói:

“Ngày thứ 15 trong tháng, khi trăng tròn, vua tắm gội sạch sẽ, cùng với thế nữ lên lầu, nhìn về phía đông. Khi ấy có bánh xe bằng vàng có một nghìn cãm, cao bằng bảy đa-la. Bảy nhẫn là một đa-la. Đa-la là loại cây đứng thẳng một mình,²⁰⁰⁵ lấy nó làm chuẩn đo. Bánh xe làm bằng thuần vàng tử ma. Thấy bánh xe, vua nghĩ thầm: ‘Bánh xe này tuyệt đẹp. Ta muốn bắt nó, có được chăng?’ Vừa nghĩ xong, bánh xe tức thì đến trên tay trái của vua, rồi dờn qua tay phải. Vua nói với bánh xe, ‘Nơi nào chưa được chinh phục, hãy chinh phục cho ta. Đất nào chưa phải của ta, hãy chém lấy cho ta. Lấy đúng pháp chứ không phải không đúng pháp.’ Nói xong, bánh xe quay trở lại giữa hư không. Vành hướng về phía đông, trục hướng về phía bắc.

“Vua ra lệnh kẻ tả hữu cỡi bốn loại binh chủng. Sau khi chuẩn bị xong, vua dẫn binh chủng đi theo bánh xe đứng giữa hư không, theo bánh xe dờn về hướng đông, tuần hành cho đến tận cùng bờ cõi phía đông. Buổi tối, vua cùng binh chủng ngủ bên dưới bánh xe. Các Tiểu vương ở bờ cõi phía đông, vào buổi sáng sớm, đều đến châu, những cống vật nếu là bằng bát vàng thì bên trong đựng đầy thóc bằng bạc; nếu bát bằng bạc thì bên trong đựng thóc bằng vàng. Họ tâu, ‘Hoan nghênh Đại vương! Tất cả đất đai, trân bảo, nhân dân ở bờ cõi phía đông này, thấy đều sở hữu của Vua. Chúng tôi sẽ vâng lệnh giáo sắc của Thiên vương.’ Vua Đại Thiên trả lời các Tiểu vương: ‘Nếu các vị muốn tuân theo giáo sắc của ta, hãy trở về nước của mình, mỗi vị hãy dạy dân mình hành mười điều thiện, chớ hành pháp ngang trái.’

“Vua giáo sắc xong, bánh xe liền ở trên biển quay trở lại, nương theo quãng trống²⁰⁰⁶ mà đi. Trong biển tự nhiên mở ra một con đường rộng một do-tuần. Vua cùng binh chủng đi theo bánh xe, nhắm phía trước tuần hành, tiến về bờ cõi phía nam.

“Buổi sáng, các Tiểu vương trong bờ cõi phía nam đến châu. Họ mang cống vật dâng, nếu là bát vàng thì bên trong đựng đầy thóc bằng bạc; nếu bát bằng bạc thì bên trong đựng thóc bằng vàng. Họ tâu, ‘Hoan nghênh Đại vương! Tất cả đất đai, trân bảo, nhân dân ở bờ cõi phía nam này, thấy đều sở hữu của Vua. Chúng tôi sẽ vâng lệnh giáo sắc của Thiên vương.’ Vua Đại Thiên trả lời các Tiểu vương: ‘Nếu các vị muốn tuân theo giáo sắc của

ta, [807b] hãy trở về nước của mình, mỗi vị hãy dạy dân mình hành mười điều thiện, chớ hành pháp ngang trái.’

“Giáo sắc xong, bánh xe quay về về tây, tiến về bờ cõi phía tây. Các Tiểu vương trong bờ cõi phía tây đến cống hiến và khuyến thỉnh cũng như ở phía nam.

“Xong, bánh xe lại quay hướng nhắm về phía bắc, tuần hành tiến đến bờ cõi phía bắc. Các tiểu vương phía bắc đến châu, cống hiến, khuyến thỉnh đúng như pháp.

“Chu du bốn ngày, khắp cả Diêm-phù-địa tận đến bờ biển, rồi quay trở về Mật-thí-la. Bánh xe dừng lại giữa hư không phía trước cửa cung, cao bảy cây đa-la, vành hướng về đông.

“Đại Thiên có được bánh xe báu như vậy.”

A nan lại hỏi:

“Đại Thiên có được báu voi như thế nào?”

Phật bảo A-nan:

“Đại Thiên về sau vào ngày 15 khi trăng tròn, tắm gội sạch sẽ, theo các thể nữ lên lầu, hướng về phía đông, nhìn thấy trong hư không có con voi chúa màu trắng tên là Vũ-hô²⁰⁰⁷ nương theo hư không mà bay đến; bảy chi của nó bằng phẳng, miệng có sáu ngà, trên đầu có mũ bằng vàng với chuỗi anh lạc bằng vàng, thân mình quấn bọc bởi chân châu, hai bên mang linh bằng vàng. Voi có thân lực, biến hình tự tại. Đại Thiên thấy nó, trong lòng nghĩ thầm, ‘Ta có được con voi này chăng? Ta sẽ khiến nó làm việc.’ Vừa nghĩ xong, voi liền đến đứng trước vua, giữa hư không. Vua liền sai làm năm việc. Vua lại nghĩ, ‘Hãy thử xem con voi này làm được hay không.’ Sáng hôm sau, khi mặt trời mọc, vua cỡi voi này, trong thoáng chốc chu du khắp bốn biển, rồi trở về chỗ cũ, đứng ở phía đông cửa cung, hướng về phía đông.

“A-nan, Đại Thiên có được voi báu như vậy.”

A nan lại hỏi Phật:

“Đại Thiên được báu ngựa như thế nào?”

Phật nói:

“Đại Thiên về sau vào ngày 15 khi trăng tròn, tắm gội sạch sẽ, theo các thể nữ lên lầu, hướng về phía đông, nhìn thấy trong hư không có con ngựa xanh tên là Ba-la-hàm²⁰⁰⁸ nường hư không mà đến; khi đi, thân hình nó không dao động. Trên đầu nó có mũ bằng vàng, với chuỗi anh lạc bằng báu; thân mình phủ bằng lưới chân châu, hai bên có treo lính. Ngựa có thần lực, biến hình tự tại. Thấy nó, Vua Đại Thiên nghĩ, ‘Ta có thể bắt lấy nó mà cỡi.’ Nghĩ xong, ngựa đến trước vua. Vua liền muốn cỡi thử. Sáng hôm sau, khi mặt trời mọc, vua cỡi nó đi về phía đông. Thoáng chốc, chu du khắp bốn biển, rồi quay về bản quốc, trụ phía tây cửa cung, đứng hướng về phía tây.

“A-nan, Đại Thiên có được báu ngựa như vậy.”

A nan hỏi Phật:

“Đại Thiên có được báu minh châu như thế nào?”

Phật nói:

[807c] “A-nan, Đại Thiên về sau vào ngày 15 khi trăng tròn, tắm gội sạch sẽ, theo các thể nữ lên lầu, hướng về phía đông, nhìn thấy có thần châu. Châu dài 1 thước 6 tấc, có tám cạnh, màu lưu ly xanh biếc, nường hư không mà đến, cao bầy cây đa-la. Thấy nó, Đại Thiên nghĩ, ‘Ta có thể được minh châu này mà ngắm.’ Theo ý nghĩ tức thì nhận được. Vua muốn thử. Khi đến nửa đêm, tập họp bốn binh chủng, đem minh châu treo trên đầu ngọn phướn, rồi ra khỏi thành đi dạo. Minh châu chiếu sang một phạm vi 12 do diên. Binh chủng nhìn thấy nhau như ban ngày không khác. Ánh sáng minh châu soi đến mọi người, khiến họ giật mình thức dậy, đều bảo là trời đã sáng. Vua liền quay trở về cung. Trong ngoài thường sáng như ban ngày không khác.

“A-nan, Đại Thiên có được báu minh châu như vậy.”

A nan hỏi Phật:

“Đại Thiên có được báu ngọc nữ như thế nào?”

Phật bảo A-nan:

“Đại Thiên về sau vào ngày 15 khi trăng tròn, tắm gội sạch sẽ, theo các thể nữ lên lầu, hướng về phía đông, trông thấy báu ngọc nữ thuộc dòng sát- lợi,

tên là Mạn-na-kha-lợi,²⁰⁰⁹ xinh đẹp vô song, trong trắng kỳ diệu, không cao không thấp, không mập, không gầy, không trắng không đen, mùa đông thì ấm, mà hè thì tươi mát, từ các lỗ chân lông nơi thân tỏa ra mùi thơm chiên đàn; miệng thường tỏa mùi thơm hoa sen ưu-bát, và cũng không các tư thái xấu của người nữ, tính tình nhu hòa, biết trước ý vua mà phục vụ. Nàng từ hư không mà đến chỗ vua.

“A-nan, Đại Thiên có được báu ngọc nữ như vậy.”

A nan hỏi Phật:

“Đại Thiên có được báu chủ kho tàng như thế nào?”

Phật bảo A-nan:

“Đại Thiên về sau vào ngày 15 khi trăng tròn, tắm gội sạch sẽ, theo các thế nữ lên lầu, hướng về phía bắc, trông thấy vị đại thần chủ kho tên là A-la-tha-chi,²⁰¹⁰ đẹp đẽ kỳ diệu, không cao không thấp, không mập không gầy, thân màu hoàng kim, tóc màu biếc, con mắt đen trắng phân minh. Ông có thể nhìn thấy bảy báu trong kho tàng ẩn dưới đất. Nếu có chủ, ông giữ gìn cho. Nếu vô chủ lấy [808a] sung công để vua dùng. Thông minh, trí tuệ, khéo léo có mưu chước. Ông nương hư không mà đến trình trước vua, tâu vua rằng, ‘Từ nay trở đi, vua thích cái gì, cứ tự mình vui hưởng, chớ có lo rầu. Tôi sẽ cung cấp châu báu cho vua, không để thiếu thốn.’ Vua bèn thử đại thần quản kho này, cùng với ông đi trên một con thuyền vào biển. Vua bảo quan quản kho: ‘Ta muốn có vàng bạc, châu báu.’ Quan chủ kho tâu, ‘Xin đợi khi lên bờ tôi sẽ cung cấp tài bảo.’ Vua nói, ‘Ta muốn được bảo vật trong nước, chớ không phải trên bờ.’ Quan chủ kho liền đứng dậy, sửa lại y phục, rồi quỳ gối phải xuống, chấp tay lạy nước. Từ trong nước tức thì thổi vàng hiện ra, lớn bằng bánh xe, phút chốc đầy cả thuyền. Vua nói, ‘Thôi, đủ rồi. Chớ lấy vàng lên nữa mà chìm thuyền.’

“A-nan, Đại Thiên có được báu chủ kho như vậy.”

A nan lại hỏi Phật:

“Đại Thiên có được tướng quân điện binh như thế nào?”

Phật nói:

“Đại Thiên về sau vào ngày 15 khi trăng tròn, tắm gội sạch sẽ, theo các thể nữ lên lầu, hướng về phía nam, trông thấy phía nam có vị đại tướng quân tên là Tỉ-tì-na,²⁰¹¹ đẹp đẽ kỳ diệu, tóc màu như chân châu, toàn thân màu lục, không cao không thấp, không mập không gầy, mắt có thể nhìn suốt biết đọc tâm niệm của người khác; quân sách, mưu lược, tiến thoái đúng thời; ông nương hư không mà đến trình vua, râu răng, ‘Mong vua cứ tự vui thích, chớ có lo rầu việc thiên hạ. Thần sẽ đảm trách chinh phạt bốn phương.’ Vua bèn muốn thử. Nửa đêm suy nghĩ muốn tập hợp bốn binh chủng. Vừa nghĩ xong, bốn binh chủng đều tập hợp đủ hết. Vua lại nghĩ, muốn kéo quân về phía đông, tức thì quân được kéo về phía đông. Vua ở trung ương, tướng quân ở phía trước, bốn binh chủng vây quanh. Vua nghĩ muốn tiến, quân tiến; nghĩ muốn lui về, quân lui về.

“A-nan, Đại Thiên có được báu tướng quân điên binh như vậy.”

Phật bảo A-nan:

“Đại Thiên có được bảy báu như vậy.”

Phật lại nói với A-nan:

“Vua Đại Thiên cai trị thiên hạ một thời gian lâu, sau đó bảo người hầu chải tóc tên là Kiếp-bắc,²⁰¹² ‘Nếu thấy có sợi tóc bạc, hãy nhỏ đưa cho ta xem.’ Một thời gian lâu về sau, Kiếp-bắc nhìn thấy có một sợi tóc bạc, liền tâu vua, ‘Như trước đã có lệnh, nay tôi đã thấy sợi tóc bạc.’ Vua nói, ‘Hãy nhỏ, đưa cho ta xem.’ Kiếp-bắc liền lấy cái nhíp bằng vàng nhỏ sợi tóc bạc để trong tay vua. Vua cầm sợi tóc bạc mà nói bài kệ:

Trên đầu thân ta
Hiện dấu suy huỷ.
Sứ giả đã gọi,
Đến thời nhập đạo.

“Vua nghĩ thầm trong lòng, ‘Ta đã tận hưởng ngũ dục. Nay ta nên xuất gia. Cạo bỏ râu tóc. khoác pháp phục.’ Vua triệu thái tử Trường Sanh vào bảo: ‘Này con, đầu ta đã có tóc bạc. Ngũ dục của thế gian, ta đã chán rồi. Nay ta muốn tìm kiếm dục cõi trời. Ta muốn cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục, xuất gia hành đạo. Con hãy lãnh quốc chánh, lập trưởng làm Thái tử. Hãy chăm nuôi Kiếp-bắc, khiến chực xem tóc bạc. Khi tóc bạc xuất hiện, hãy giao nước lại cho Thái tử. Rồi như ta ngày nay, xuất gia, cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục, bảo Thái tử: Nay ta đem ngôi vị Thánh vương này trao lại cho con.

Hãy khiến cho ngôi vị Thánh vương đời đời tiếp nối nhau, chớ để dòng giống đứt đoạn. Dòng giống đứt đoạn sẽ trở thành người biên địa. Nếu cắt đứt thiện hành, sẽ sanh vào chỗ vô pháp.’ Vua Đại Thiên khuyên dạy xong, giao nước lại cho thái tử Trường Sanh, cấp phát điền nghiệp cho Kiếp-bắc.”

Phật bảo A-nan:

“Vua Đại Thiên ở tại thành này, trong khu vườn này, tại chỗ đất này, cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục, nhập đạo. Tại đây, trải qua tám vạn bốn nghìn năm tu bốn phạm trụ²⁰¹³ từ, bi, hỷ, xả*. Khi hết tuổi thọ ở đây, ông sanh lên trời Phạm thiên.

“Sau khi Đại Thiên xuất gia được bảy ngày, nữ bảo mạng chung. Trường Sanh lên ngôi, đến ngày 15 khi trăng tròn, mang các thể nữ lên lầu, nhìn về phía đông, thấy ngọc nữ xinh đẹp như trước kia nương hư không mà đến. Trường Sanh có trở lại bảy báu, làm vua thống lãnh bốn thiên hạ.

“Sau đó Trường Sanh lại nói với Kiếp-bắc, ‘Từ nay trở đi, khi nào chải đầu cho ta mà thấy có tóc bạc, hãy báo cho ta biết ngay.’ Lên ngôi Thánh vương qua tám vạn bốn nghìn năm, tóc bạc lại sanh. Kiếp-bắc tâu vua: ‘Tóc bạc đã sanh rồi.’ Vua bảo, ‘Nhỏ lên để trong lòng tay ta.’ Kiếp-bắc lấy nhíp vàng nhỏ sợi tóc để vào trong tay vua. Vua cầm sợi tóc bạc, nói bài kệ:

Trên đầu thân ta
Hiện dấu suy huỷ.
Sứ giả đã gọi,
Đến thời nhập đạo.

“Vua suy nghĩ trong lòng, ‘Ta đã tận hưởng ngũ dục của loài người. Nay nên xuất gia, cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục. Vua liền triệu Thái tử đến bảo: “Này con, đầu ta đã có tóc bạc. Ngũ dục của thế gian, ta đã chán rồi. Nay ta muốn tìm kiếm dục cõi trời. Ta muốn cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục, xuất gia hành đạo. Con hãy lãnh quốc chánh, lập trưởng làm Thái tử. Hãy chăm nuôi Kiếp-bắc, khiến chực xem tóc bạc. Khi tóc bạc xuất hiện, hãy giao nước lại cho Thái tử. Rồi như ta ngày nay, xuất gia, cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục, bảo Thái tử: Nay ta đem ngôi vị Thánh vương này trao lại cho con. Hãy khiến cho ngôi vị Thánh vương đời đời tiếp nối nhau, chớ để dòng giống đứt đoạn. Dòng giống đứt đoạn, sẽ trở thành người biên địa. Nếu cắt đứt thiện hành, sẽ sanh vào chỗ vô pháp.’

“Trường Sanh khuyên dạy rồi, giao nước lại cho Thái tử Quan Kế, cấp ruộng đất cho Kiếp-bắc.”

Phật bảo A-nan:

“Vua Trường Sanh cũng ở tại thành này, trong khu vườn này, tại chỗ đất này, cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục, nhập đạo. Tại đây, trải qua tám vạn bốn nghìn năm tu bốn phạm trụ* từ, bi, hỷ, xả*. Khi hết tuổi thọ ở đây, ông sanh lên trời Phạm thiên.”

Phật bảo A-nan:

“Sau khi vua Trường Sanh xuất gia được bảy ngày, bảy báu tự nhiên biến mất. Vua Quan Kế buồn rầu không vui. Các quan thầy vua không vui, bèn hỏi: ‘Thiên vương vì sao không vui?’ Vua trả lời các quan: ‘Vì bảy báu đã biến mất hết rồi.’ Các quan tâu vua: ‘Vua chớ có lo buồn.’ Vua hỏi: ‘Vì sao không lo?’ Các quan tâu: ‘Vua cha tu phạm hạnh, ở trong khu vườn gần đây. Nên đến đó hỏi. Tất sẽ được Vua chỉ dạy cách là sao để có bảo vật.’ Vua liền ra lệnh sửa soạn cỗ xe bảy báu, biểu dương bằng năm thứ: mũ báu, lông chim, gương, quạt và hài, cùng với tả hữu theo hầu, tiến đến khu vườn. Đến nơi, xuống xe, dẹp bỏ năm thứ nghi trượng ấy, đi bộ vào vườn. Đến trước phụ vương, cúi đầu lạy dưới chân, rồi đứng sang một bên, chắp tay thưa rằng, ‘Bảy báu mà vua có, nay đã biến mất.’ Vua cha bảo ngồi xuống, nghe những điều trình bày, rồi ngẩng đầu lên đáp rằng, ‘Này con, pháp của Thánh vương là không cậy vào những cái mà cha sở hữu. Con phải tự mình hành đúng pháp để có.’ Vua lại hỏi: ‘Chuyển luân Thánh vương trị hóa bằng pháp gì?’ Vua cha đáp: ‘Pháp kính, pháp trọng, pháp niệm, pháp nuôi dưỡng, pháp tăng trưởng, pháp làm cho rục rờ, pháp làm cho pháp trở thành lớn. Thực hành bảy điều này, là phù hợp với sự cai trị của Thánh vương. Như vậy sẽ có được báu vật.’ Vua lại hỏi: ‘Thế nào là pháp kính, cho đến pháp trở thành lớn?’ **[809a]** Vua cha đáp: ‘Hãy học ban cấp cho kẻ nghe cùng, dạy dân hiếu thảo nuôi dưỡng cha mẹ; bốn mùa tám tiết đúng thời tế tự; dạy biết nhẫn nhục, trừ hành dâm loạn, tật đố, ngu si. Hành bảy pháp này là phù hợp với pháp của Thánh vương.’ Vua vâng lời dạy, cáo từ, lễ và nhiễu quanh ba vòng, rồi dẫn chúng quay trở về. Bảy giờ, vua phụng hành bảy pháp theo lời dạy của cha, truyền lệnh xa gần đều tuân hành giáo lệnh của vua. Vua lại cho mở kho, ban cấp cho kẻ nghèo cùng, chăm sóc người già cô quả. Nhân dân bốn phương không đâu không vâng theo mà làm.

“Bấy giờ, vào ngày 15 trăng tròn, tắm gội sạch sẽ, vua cùng các thê nữ lên lầu, nhìn về hướng đông, trông thấy bánh xe bằng vàng tử ma có nghìn căm, cao bảy cây đa-la, cách mặt đất cũng bảy cây đa-la, nương theo hư không mà đến, rồi trụ giữa hư không. Vua nghĩ thầm trong lòng, ‘Cầu mong ta có được bánh xe này.’ Bánh xe tức thì hạ xuống, đến bên cánh tay trái của vua, rồi dờn qua cánh tay phải. Vua nói với bánh xe: ‘Nơi nào chưa được chinh phục, hãy chinh phục cho ta. Đất nào chưa phải của ta, hãy thu về cho ta. Đúng pháp chứ không phải không đúng pháp.’ Rồi vua lấy tay ném bánh xe trở lại trên hư không, ở phía đông cửa cung, vành bánh xe hướng về đông, trục hướng về bắc, trụ giữa không trung.

“Sau bánh xe, lại có voi trắng, ngựa xanh, thần châu, ngọc nữ, chủ kho tàng, tướng quân. Bảy báu này như vua Đại Thiên, so sánh cũng như vậy.

“Rồi trải qua tám vạn bốn nghìn năm, vua ban cho Kiếp-bắc, sắc lệnh cho Thái tử và giáo phó việc nước, rồi xuất gia nhập đạo như các vua trước..”

Phật bảo A-nan:

“Vua Quan Kế cũng ở tại thành này, trong khu vườn này, tại chỗ đất này, cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục, nhập đạo. Tại đây, trải qua tám vạn bốn nghìn năm tu bốn phạm trụ từ, bi, hỷ, xả*. Khi hết tuổi thọ ở đây, ông sanh lên trời Phạm thiên.”

Phật bảo A-nan:

“Con cháu của vua Đại Thiên nối nhau cho đến tám vạn bốn ngàn năm ngôi vị Chuyển luân Thánh vương, dòng giống thiên không bị đứt đoạn. Thánh vương cuối cùng tên Nhẫn,²⁰¹⁴ cai trị bằng chánh pháp, là người thông minh, xét đoán chắc thật không sai chạy, có 32 tướng, màu da như hoa sen hồng, ưa thích bố thí, cúng dường sa-môn, bà-la-môn, chăm sóc người già côi cút, ban cấp kẻ nghèo cùng. Tại bốn cổng thành và ở giữa thành đặt kho lẫm, chứa các thứ vàng, bạc, tạp bảo, voi, ngựa, xe cộ, y phục, giường đệm, thuốc men trị bệnh, hương hoa, ẩm thực. Ai cô độc thì cấp vợ cho; ban phát đủ mọi thứ cho những ai cần. Vua vào sáu [809b] ngày trai, sắc lệnh cho trong ngoài điều thọ trì tám quan trai. Ngày đó chư thiên trên trời Thủ-đà-hội²⁰¹⁵ tất sẽ hiện xuống trao cho tám giới. Đế Thích trên trời Tam thập tam đều khen nhân dân nước ấy, ‘Vui thay, thật ích lợi mà có được vị pháp vương như vậy! Đã ban phát đủ thứ những gì dân cần dùng, lại còn thanh khiết trai giới không khuyết.’ Thiên đế nói với các thiên tử: ‘Các vị có muốn gặp vua Nhẫn không?’ Thấy đều đáp: ‘Muốn gặp. Xin đưa ông ấy đến đây.’

“Thích Đề-hoàn Nhân liền sai thiên nữ Cùng-tử-ni²⁰¹⁶ : ‘Cô hãy đến thành Mật-thí-la báo với vua Nhẫm rằng, Khanh thật được lợi lớn! Ở đây chư thiên đều ca ngợi khanh công đức vòi vọi, nhờ tôi thăm hỏi ân cần. Các thiên tử này rất muốn gặp khanh. Xin tạm thời khuất ý đi đến đó.’ Cùng-tử-ni vâng lời, trong khoảnh khắc bằng người lực sỹ co duỗi cánh tay, hốt nhiên xuất hiện trước điện vua, trụ giữa hư không. Vua đang ở trên điện với một thể nữ hầu, ngồi tư duy, ‘Mong cho cho tất cả thế gian đều được an ổn, không có các thứ khổ hoạn.’ Cùng-tử-ni ở giữa hư không búng ngón tay để cảnh tỉnh. Vua ngẩng đầu nhìn lên thấy ánh sáng phía trên điện, lại nghe có tiếng nói, ‘Tôi là thị giả của Thích Đề-hoàn Nhân, được sai đến vua.’ Vua đáp: ‘Không rõ Thiên Đế có điều gì dạy bảo.’ Thiên nữ nói, ‘Thiên Đế có ý ân cần. Các thiên tử trên đó đều ca ngợi công đức của khanh, muốn được gặp mặt. Xin vua tạm khuất ý.’ Vua im lặng nhận lời. Thiên nữ quay trở về tâu Thiên đế, ‘Tôi đã truyền lệnh. Ông ấy hứa sẽ đến.’ Thiên đế ra lệnh vị hầu xe nghiêm chỉnh xe bảy báu được kéo bằng ngựa bay, xuống đến thành Mật-thí lợi rước vua Nhẫm. Vị trời hầu xe vâng lệnh, cỡi xe ngựa hốt nhiên hiện xuống. Vua và quần thần đang ngồi hội họp. Xe đến ngay trước vua, dừng lại trong hư không. Trời đánh xe báo, ‘Thiên đế sai mang xe đến đón. Các thiên tử đang nghiêm nhiên chờ trên đó. Mời vua lên xe. Chớ có quỵn luyến. Các thần thuộc lớn nhỏ nghe vua sắp đi, buồn rầu không vui, đều đứng dậy chấp tay tâu rằng, ‘Sau khi Vua đi rồi, chúng tôi vâng mệnh như thế nào?’ Vua đáp, ‘Các khanh chớ lo. Sau khi ta đi, việc ban phát, trai giới, nuôi dân, trị nước, như ta còn ở đây. Ta đi rồi về không lâu.’ Vua dặn dò xong, xe tức thì hạ xuống đất. Trời hầu xe hỏi vua, ‘Vua sẽ đi theo con đường nào?’ Vua nói: ‘Lời ấy muốn nói gì?’ Trời hầu xe đáp: **[809c]** ‘Phàm có hai đường. Một là con đường dữ, và hai là con đường lành. Người làm ác đi theo con đường dữ đến chỗ khổ. Người tu thiện đi theo con đường lành đến chỗ vui.’ Vua đáp: ‘Hôm nay tôi muốn đi cả hai đường lành và dữ.’ Trời đánh xe nghe nói, giây lát mới hiểu, nói, ‘Rất tốt, Đại vương!’ Trời đánh xe liền dẫn đi giữa hai con đường, thiện ác gì đều thấy hết, lên đến trời Tam thập tam. Thiên đế và chư thiên trong thấy vua đang từ xa đến. Thích Đề-hoàn Nhân nói, ‘Hoan nghênh Đại vương!’ Rồi ra lệnh cùng ngồi chung.”

Phật bảo A-nan:

“Vua liền theo Thiên đế cùng ngồi. Vua và Đế Thích có tướng mạo, y phục, âm thanh đều một bậc như nhau. Các thiên tử nghĩ thầm trong lòng, ‘Ai là Thiên đế? Ai là vua?’ Lại nghĩ, ‘Pháp của loài người là nháy mắt. Nhưng cả hai đều không nháy.’ Nên ai cũng kinh ngạc không làm sao phân biệt được. Thiên đế thấy chư thiên có tâm nghi ngờ, liền nghĩ, ‘Ta sẽ lưu vua ở lại đây.

Sau đó sẽ hiểu rõ.’ Đế Thích hỏi các thiên tử, ‘Các khanh có muốn ta mời vua lưu lại đây không?’ Các thiên tử đáp, ‘Thật sự chúng tôi muốn mời ở lại.’ Thiên đế bảo vua Nhâm, ‘Đại vương, có thể lưu lại đây không? Tôi sẽ cung cấp cho ngũ dục. Nhân đó chư thiên sẽ biết được vua của loài người.’ Vua tâu Thiên đế, ‘Như vậy là đã cung cấp rồi. Cầu chúc chư thiên thọ mạng vô cực.’ Chủ và khách mời và từ chối như vậy ba lần. Đế Thích hỏi vua, ‘Vì sao không ở lại đây?’ Vua đáp: ‘Tôi sẽ xuất gia tu đạo. Nay ở trên trời không có duyên để học đạo.’ Thiên Đế nói, ‘Học đạo mà làm gì?’ Vua nói, ‘Phụ vương tôi có di mệnh. Nếu khi tóc bạc sanh, phải xuất gia học đạo.’ Đế Thích nghe nói có di mệnh nhập đạo, liền im lặng không nói. Vua ở trên trời hưởng thú ngũ dục, phút chốc đã mười hai năm. Khi sắp từ già, vua cùng chư thiên bàn luận pháp. Đế Thích sai vị trời hầu xe, ‘Người đưa vua Nhâm trở về bản quốc.’ Trời đánh xe vâng lệnh, chỉnh bị xa giá, xong rồi tâu vua, ‘Mời Vua lên xe.’ Vua bèn nói lời từ biệt với Đế Thích và chư thiên, rồi lên xe, theo đường cũ mà trở về. Đến cung Mật-thí-la rồi, trời hầu xe quay trở về trời.

“Vua trở về được vài hôm, ra lệnh cho Kiếp-bắc, nếu thấy tóc bạc thì báo cho biết. Vài ngày sau, trên đầu vua có tóc bạc. Kiếp-bắc lấy nhíp bằng vàng nhổ tóc bạc để trong tay vua. Vua nhìn thấy rồi, nói bài kệ:

[810a] Trên đầu thân ta
Hiện dấu suy hỷ.
Sứ giả đã gọi,
Đến thời nhập đạo.

“Vua suy nghĩ trong lòng, ‘Ta đã tận hưởng ngũ dục của loài người. Nay nên xuất gia, cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục. Vua liền triệu Thái tử đến bảo: “Này con, đầu ta đã có tóc bạc. Ngũ dục của thế gian, ta đã chán rồi. Nay ta muốn tìm kiếm dục cõi trời. Ta muốn cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục, xuất gia hành đạo. Con hãy lãnh quốc chánh, lập trưởng làm Thái tử. Hãy chăm nuôi Kiếp-bắc, khiến chực xem tóc bạc. Khi tóc bạc xuất hiện, hãy giao nước lại cho Thái tử. Rồi như ta ngày nay, xuất gia, cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục, bảo Thái tử: Nay ta đem ngôi vị Thánh vương này trao lại cho con. Hãy khiến cho ngôi vị Thánh vương đời đời tiếp nối nhau, chớ để dòng giống đứt đoạn. Dòng giống đứt đoạn, sẽ trở thành người biên địa.”

Phật bảo A-nan:

“Vua Nhẫm liền giao việc trị nước lại cho Thái tử, cấp ruộng đất cho Kiếp-bắc, rồi ở trong khu vườn này, tại chỗ đất này, cạo bỏ râu tóc, bận pháp phục, nhập đạo. Vua tu đạo được bảy ngày, bánh xe, minh châu biến mất. Voi, ngựa, trưởng giả, ngọc nữ, tướng quân đều vô thường. Vua ở trong vườn này trải qua tám vạn bốn nghìn năm tu bốn phạm trụ từ, bi, hỷ, xả*. Khi mạng chung, ông sanh lên trời Phạm thiên.

“Sau đó vua Thiện Tận²⁰¹⁷ không kế thừa sự nghiệp của cha, chánh pháp bị bỏ bê, do đó bảy báu không còn xuất hiện trở lại; hành vị thiện không được nối tiếp, năm thứ suy giảm²⁰¹⁸ dần dần xảy ra: thọ mạng con người vẫn lại, sắc da nhợt, sức lực ít, nhiều bệnh, không có trí. Năm sự suy giảm đã xuất hiện, chuyển đến nghèo khổ. Do khổ cùng mà sinh trộm cướp, bắt trói nhau nhau dẫn đến vua, tâu rằng, ‘Người này lấy của không cho. Vua ra lệnh mang ra ngoài hành hình. Người trong nước nghe nói, ai lấy của không cho vua liền bắt giết, thấy đều hận là ác, nên ai nấy sắm dao bén, dao được chế tạo bắt đầu từ đó. Sự sát sanh do từ đây mà khởi. Như vậy đã xuất hiện hai việc ác. Thứ đến, dâm phạm vợ người, rồi cãi với người chồng, ‘Tôi không có!’ Như vậy thành bốn việc ác. Nói hai lưỡi gây đấu tranh, là ác thứ năm. Đấu tranh cho nên chửi nhau, đó là ác thứ sáu. Nói lời không chí thành, là ác thứ bảy. Ganh ghét sự hòa hiệp của người khác, là ác thứ tám. Ngậm hờn, biến sắc, là ác thứ chín. Trong lòng nghi ngờ tạp loạn là ác thứ mười. Mười ác đã đủ, năm suy giảm càng tăng.”

Phật bảo A-nan:

“Ông muốn biết vua Đại Thiên trong buổi đầu của Hiền kiếp bảy giờ là ai chăng? Chính Ta vậy.

“A-nan, ông muốn biết vua tên Nhẫm, trong tám vạn bốn nghìn năm bảy giờ trị nước không cong vạy là ai chăng? Chính là ông vậy. Ông muốn biết vua cuối cùng tên Thiện Tận bạo nghịch vô đạo, làm đứt đoạn dòng Thánh là ai chăng? Chính là Đề-bà-đa-vai vậy.

“A-nan, **[810b]** ông thừa xưa kế thừa nếp thiện của Chuyển luân Thánh vương Đại Thiên, khiến cho ngôi vị tiếp nối không đứt, đó là công của ông vậy. Đứng pháp, chứ không phải không đúng pháp.

“A-nan, nay Ta là Pháp vương vô thượng, Ta di chúc pháp thiện vô thượng, ân cần giao lại cho ông. Ông là con nhà họ Thích, chớ làm người biên địa. Chớ gây hành vi đoạn tuyệt dòng giống.”

A nan hỏi Phật:

“Như thế nào là sẽ gây hành vi đoạn tuyệt dòng giống?”

Phật bảo A-nan:

“Vua Đại Thiên tuy hành pháp thiện, nhưng chưa dứt sạch các lậu, chưa siêu xuất thế gian, chưa được độ thoát vì chưa đoạn dục, chưa phá hai mươi mốt²⁰¹⁹ kết, chưa trừ 62 kiến, chưa tịnh ba cấu, chưa được thân thông, chưa được con đường chân chánh giải thoát, chưa đạt đến Niết-bàn. Pháp mà Đại Thiên, chẳng quá sanh Phạm thiên.

“A-nan, pháp của Ta cứu cánh đến Vô vi. Pháp của Ta đưa đến chân tế, vượt lên trời người. Pháp ta vô lậu, vô dục, tịch diệt, diệt tận. độ thoát, giải thoát, chân sa-môn, đưa đến Niết-bàn.

“A-nan, nay Ta đem Đạo pháp vô thượng này ân cần giao phó cho ông. Chớ tăng giảm pháp của Ta. Chớ làm người biên địa. Nếu có hiện hành Thanh văn. A-nan, ai làm đoạn tuyệt pháp này, người đó là người biên địa. Ai làm hưng thịnh pháp này, đó là trưởng tử của Phật, tức là thành tựu quyền thuộc. A-nan, ông hãy thành tựu quyền thuộc. Chớ có hành vi làm tuyệt chủng tộc. A-nan, những pháp Ta đã nói trước sau đều phó chúc hết cho ông. Ông hãy học điều này.”

Phật nói xong, A-nan hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Có bốn người trong đại địa ngục.²⁰²⁰ Bốn người ấy là ai? Tội nhân Mạt-khu-lê; đại tội nhân Tỳ kheo Đê-xá;²⁰²¹ đại tội nhân Đề-bà-đạt-đâu; đại tội nhân Tỳ kheo Cù-ba-li.²⁰²²

“Tội nhân Mạt-khur-lê,²⁰²³ thân bốc ngọn lửa dài 60 khuỷu. Tội nhân Đế-xá, thân bốc ngọn lửa dài 40 khuỷu. Tội nhân Đề-bà-đạt-đâu, thân bốc ngọn lửa dài 30 khuỷu. Tội nhân Cù-ba-li, thân bốc ngọn lửa dài 20 khuỷu.

“Tỳ kheo, nên biết, Mạt-khur-lê dạy vô số chúng sanh, khiến hành tà kiến, điên đảo, chấp có không. Kẻ ngu Đế-xá đoạn ứng khí để dành của Thánh chúng.²⁰²⁴ Kẻ ngu Đề-bà-đạt-đạt **[810c]** gây đấu loạn chúng Tăng, giết Tỳ kheo ni A-la-hán, khởi ý sát hại nhắm đến Như Lai. Tội nhân Cù-ba-ly phi báng Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên.

“Lại nữa, Tỳ kheo, tội nhân Mạt-khur-lê dạy vô số chúng sanh khiến hành tà kiến, thân hoại mạng chung đọa vào địa ngục Diêm quang. Tội nhân Đế-xá làm đoạn tuyệt ứng khí lưu dư của Thánh chúng, thân hoại mạng chung đọa địa ngục Đẳng hoạt. Tội nhân Đề-bà-đạt-đâu khởi tâm mưu hại nhắm đến Như Lai, thân hoại mạng chung đọa địa ngục A-tỳ. Tội nhân Cù-ba-ly, do phi báng Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên, thân hoại mạng chung đọa địa ngục Bát-đầu-ma.

“Bấy giờ tội nhân Mạt-khur-lê bị ngục tốt kéo lưỡi ra, lôi ngược phía sau dọc trên xương sống. Sở dĩ như vậy, vì xưa kia dạy vô số chúng sanh khiến hành tà kiến. Đại tội nhân Đế-xá bị ngục tốt xẻ mình ra, rồi rót nước đồng sôi lên tim, lại lấy viên sắt nóng bắt nuốt. Sở dĩ như vậy, do đoạn tuyệt ứng khí lưu dư của Thánh chúng. Tội nhân Đề-bà-đạt-đâu bị bánh xe sắt nóng cán nát thân hình, lại bị chà sát giã nát nát thân thể, rồi bị bày voi dày xéo thân thể, lại bị ngọn núi sắt cháy nóng trấn áp lên mặt, toàn thân bị quán bởi lá đồng nóng cháy. Sở dĩ như vậy, do xưa kia gây đấu loạn chúng Tăng, phá hòa hiệp Tăng nên bị bánh xe sắt cán nát đầu. Lại kẻ ngu Đề-bà-đạt-đâu này xúi thái tử kia giết vua cha, do quả báo này mà bị chà sát giã nát thân. Lại kẻ ngu si Đề-bà-đạt-đâu kia cho voi uống rượu say để hại Như Lai, do quả báo này nên bị bày voi dày xéo. Lại kẻ ngu Đề-bà-đạt-đâu kia ở trên núi Kỳ-xà-quật cầm đá ném Phật, do quả báo này nên bị núi sắt nóng trấn áp lên mặt. Lại kẻ ngu Đề-bà-đạt-đâu kia giết Tỳ-kheo-ni A-la-hán, do quả báo này nên bị là đồng sắt nóng cháy quán chấth thân.

“Tỳ kheo, nên biết, tội nhân Cù-ba-ly trong địa ngục Liên hoa kia, bị nghìn con trâu cày cày lên lưỡi. Sở dĩ như vậy, do phi báng Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên. Do nhân duyên quả báo này mà bị nghìn con trâu cày cày nát lưỡi.

“Lại nữa, **[811a]** Tỳ kheo, tội nhân Mạt-khur-lê, thân bốc ngọn lửa dài 60 khuỷu. Nếu có chúng sanh nào khởi lên ý nghĩ này, ‘Ta nên cứu vớt, làm ích

lợi cho người này.’ Rồi lấy nước trong bốn biển lớn cao đến 40 khuyu mà tưới lên thân ấy. Nước biển kia tức thì tiêu hết mà ngọn lửa không tăng không giảm. Cũng như tấm lá sắt nóng được lửa đốt suốt bốn ngày; rồi có người đến lấy bốn giọt nước mà rưới vào. Nước tức thì tiêu hết. Ở đây cũng vậy, nếu có người đến lấy nước bốn biển lớn mà rưới lên thân người kia để tắt lửa, sẽ không bao giờ kết quả. Sở dĩ như vậy, do tội của người ấy quá sâu, quá nặng.

“Còn tội nhân Đế-xá kia, thân bốc ngọn lửa dài 40 khuyu. Nếu có chúng sanh nào vì thương xót người này, lấy nước trong ba biển lớn rưới lên thân ấy. Nước biển kia tức thì tiêu mất, mà ngọn lửa không giảm. Cũng như có người lấy ba giọt nước nhiều lên ấm vì sắt nóng, nước tức thì tiêu mất, không đọng lâu được. Ở đây cũng vậy, giả sử lấy nước của ba biển lớn mà rưới lên thân của Đế-xá, nước tức thì tiêu mất mà lửa không tăng giảm.

“Tội nhân Đề-bà-đạt-đâu, thân bốc ngọn lửa dài 30 khuyu. Nếu có chúng sanh nao khởi tâm thương xót, muốn khiến cho lửa trên thân của Đề-bà-đạt-đâu vĩnh viễn tắt mất, lấy nước của hai biển lớn đến rưới lên thân. Nước tức thì tiêu mất. Cũng như nhiều hai giọt nước lên vì sắt nóng, không làm tăng giảm. Với kẻ ngu Đề-bà-đạt-đâu cũng vậy, lấy nước của hai biển lớn mà rưới lên thân, nước lập tức tiêu mất mà lửa không giảm. Sự thống khổ của Đề-bà-đạt-đâu là như vậy.

“Tội nhân Cù-ba-ly, thân bốc ngọn lửa dài 20 khuyu. Giả sử có chúng sanh vì thương xót người này, lấy nước trong một biển lớn đến rưới lên thân, nước tức thì tiêu mất mà lửa không giảm. Cũng như nhiều một giọt nước lên vì sắt nóng, nước tức thì tiêu mất, không đọng lâu được. Với Tỳ kheo Cù-ba-ly cũng vậy. Vì bị tội báo lỗi cuốn, phải nhận chịu tội ấy.

“Đó là bốn người thọ tội cực trọng. Các người hãy tự chuyên xa lánh các tai họa như vậy, vâng theo các Hiền Thánh mà tu tập phạm hạnh. Như vậy, các Nhân giả hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

[811b] Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Ta nay biết rõ địa ngục, và cũng biết con đường dẫn đến địa ngục, và cũng biết gốc rễ của chúng sanh trong địa ngục kia. Giả sử có chúng sanh nào tạo các hành ác bất thiện, khi thân hoại mạng chung sanh vào địa ngục; Ta cũng biết rõ.

“Lại nữa, Tỳ kheo, Ta cũng biết rõ súc sanh; cũng biết rõ con đường dẫn đến súc sanh; và cũng biết rõ gốc của súc sanh; biết rõ những điều trước kia đã làm để sanh vào nơi này.

“Ta nay biết rõ con đường ngã quý; cũng biết rõ những ai đã gây nên gốc rễ ác mà sanh vào ngã quý.

“Ta nay biết rõ con đường dẫn đến làm người; cũng biết rõ hạng chúng sanh nào sanh được thân người.

“Ta cũng biết con đường dẫn đến cõi trời; cũng biết công đức trước kia mà chúng sanh đã làm để sanh lên trời.

“Ta cũng biết con đường dẫn đến Niết-bàn; những chúng sanh nào mà hữu lậu đã dứt sạch, thành vô lậu tâm giải thoát, trí tuệ giải thoát, ở trong hiện pháp mà thủ chứng quả; Ta thấy đều biết rõ

“Ta biết con đường dẫn đến địa ngục. Do nhân duyên gì mà nói điều này?”

Phật bảo các Tỳ kheo:

“Ta nay quán sát tâm ý của chúng sanh, thấy rằng người này sau khi thân hoại mạng chung sẽ phải vào địa ngục. Sau đó, quán sát thấy người này khi vào trong địa ngục chịu đau đớn, bị tra khảo, vô số sầu ưu khổ não không kể xiết. Cũng như một hầm lửa lớn không có bụi bặm. Giả sử có một người đang đi trên con đường dẫn đến đó. Lại có một người khác có mắt, thấy người đang đi đến đó, chắc chắn sẽ rơi xuống đó, không phải là điều nói suông. Rồi sau đó thấy người kia đã rơi xuống hầm lửa. Người mà Ta nói đến đó đã rơi xuống hầm lửa. Ta nay quán sát những điều suy nghĩ trong tâm ý của chúng sanh, biết chắc chắn nó sẽ vào địa ngục, không có gì nghi ngờ. Như Ta sau đó quán sát thấy người này sau khi đã vào địa ngục chịu sự đau đớn, khốc hại, không hề kể xiết.

“Người kia làm thế nào mà vào địa ngục? Ta quán quán thấy chúng sanh hướng đến địa ngục do gây các hành ác, nghiệp bất thiện, thân hoại mạng chung sanh vào địa ngục. Ta thấy biết rõ điều đó. Điều mà ta muốn nói là như vậy.

“Ta biết con đường súc sanh, và cũng biết con đường dẫn đến súc sanh. Do nhân duyên gì mà nói vậy? Ở đây, này Tỳ kheo, Ta quán sát những điều suy nghĩ trong tâm ý của chúng sanh, biết người ấy sau khi thân hoại mạng chung sẽ sanh vào trong súc sanh. Rồi ta quán sát thấy người ấy sau khi vào trong súc sanh mà sầu ưu [811c] khổ não không kể xiết. Vì sao người này rơi vào trong súc sanh? Cũng như tại thôn xóm có một hầm sí trong đó đầy cả phân. Giả sử có người đang đi trên lối đi dẫn đến đó. Lại có người khác có mắt thấy người kia đang đi đến chỗ đó. Người kia không bao lâu đi đến đó và rơi xuống hầm xí. Sau đó quán sát thấy người kia sau khi rơi xuống hầm xí chịu khổ ách không kể xiết. Tại sao người kia đã rơi xuống hầm xí? Ta thấy các loài chúng sanh cũng vậy. Người này mạng chung sẽ sanh vào trong súc sanh. Lại quán sát thấy sau khi sanh vào trong súc sanh phải chịu khổ vô lương. Ta nay quán sát chúng sanh súc sanh đều biết rõ như vậy. Đó là điều Ta muốn nói.

“Ta nay biết chúng sanh ngã quý, cũng biết con đường ngã quý. Chúng sanh nào sau khi thân hoại mạng chung sanh vào đó, Ta cũng biết rõ. Chúng sanh nào đi theo con đường mà khi thân hoại mạng chung dẫn đến ngã quý, Ta cũng biết rõ. Về sau quán sát thấy chúng sanh sanh vào ngã quý chịu đau đớn. Vì sao người ấy sanh vào ngã quý? Cũng như gần thôn xóm có một gốc đại thọ, ở chỗ phát sanh nguy hiểm, cành cây lá cây rơi rớt. Giả sử có người đang đi đến đó. Khi ấy có người có mắt từ xa thấy người kia chắc chắn đi đến chỗ đó. Sau đó thấy người kia hoặc nằm, hoặc ngồi, chịu các báo ứng khổ lạc. Người kia vì sao đi đến gốc cây ấy mà ngồi? Ta nay quán sát các loài chúng sanh cũng như vậy, khi thân hoại mạng chung sanh vào ngã quý, không nghi ngờ gì, để chịu báo ứng khổ lạc không kể xiết. Ta biết con đường dẫn đến ngã quý; thấy đều biết rõ phân minh. Điều mà ta nói là như vậy.

“Ta biết con đường của con người, cũng biết con đường dẫn đến chỗ người. Những ai tạo hành vi gì khi thân hoại mạng chung sanh vào trong loài người, Ta cũng biết rõ. Ở đây, Tỳ kheo, Ta quán sát những điều suy nghĩ trong tâm của các loài chúng sanh, thấy người này sau khi thân hoại mạng chung sẽ sanh vào trong loài người. Về sau Ta quán sát thấy người ấy đã sanh trong loài người. Vì sao người ấy sanh trong loài người? Cũng như gần thôn xóm

có một gốc đại thọ, ở tại chỗ bằng phẳng, có nhiều bóng mát. Có một người có mắt, thấy biết chỗ đó. Người ấy đi đến đó, nhất định không nghi ngờ gì. Về sau Ta quán sát thấy người ấy đã đến nơi gốc cây này, được nhiều lạc thú vô lượng. Làm **[812a]** sao người ấy đến được chỗ đó? Đây cũng vậy, Ta quán sát những điều suy nghĩ trong tâm chúng sanh, biết người ấy khi thân hoại mạng chúng sanh vào loài người không nghi. Về sau ta quán sát thấy người ấy sanh vào loài người hưởng vô lượng an lạc. Ta biết nẻo đến loài người, cũng biết con đường dẫn đến chỗ loài người. Điều mà Ta đã nói là như vậy.

“Ta cũng biết con đường dẫn đến cõi trời. Những chúng sanh nào làm các công nghiệp gì để sanh trời, Ta cũng biết rõ. Do nhân duyên gì mà Ta nói điều này? Ta nay quán sát những điều suy nghĩ trong tâm của chúng sanh, biết người ấy khi thân hoại mạng chung sẽ sanh lên trời. Về sau quán sát thấy người ấy thân hoại mạng chung đã sanh lên trời, ở đó hưởng thọ phước báo tự nhiên, khoái lạc vô cùng. Nói rằng người ấy đã sanh lên trời ở đó hưởng thọ phước tự nhiên, khoái lạc vô cùng. Cũng như gần thôn xóm có một giảng đường cao rộng, được chạm trổ văn vẻ, treo tràng phan, lụa là, rưới nước thơm lên đất, trải lót chỗ ngồi bằng đệm chăn thêu thùa. Có người đi thẳng một đường đến. Có người có mắt nhìn thấy con đường duy nhất thẳng đến đó. Người ấy đang hướng đến giảng đường cao rộng ấy mà đi, tất đến đó không nghi. Về sau quán sát thấy người ấy đã đến trên giảng đường, hoặc ngồi, hoặc nằm, ở đó hưởng thọ phước, khoái lạc vô cùng. Ở đây cũng vậy, Ta quán sát thấy chúng sanh nào thân hoại mạng chung sẽ sanh và cõi thiện, sanh lên trời, ở đó hưởng thọ phước lạc không kể xiết. Vì sao người ấy đã sanh lên trời? Há không phải Ta biết rõ con đường dẫn đến thiên đạo chăng? Điều mà Ta nói là như vậy.

“Ta nay biết Niết-bàn, cũng biết con đường Niết bàn. Cũng biết hạng chúng sanh nào sẽ vào Niết-bàn. Hoặc có chúng sanh dứt sạch lậu, thành vô lậu, tâm giải thoát, tuệ giải thoát, tự thân chứng ngộ và an trú; ta thấy đều biết rõ. Do nhân duyên gì mà ta nói điều này? Ở đây, Tỳ kheo, Ta quán sát những điều suy nghĩ trong tâm chúng sanh, biết người này dứt sạch lậu, thành vô lậu, tâm giải thoát, tuệ giải thoát, nên nói người ấy đã dứt sạch lậu, thành vô lậu. Cũng như cách thôn xóm không xa có một ao nước mà nước rất sạch, trong suốt. Có người đang thẳng một đường đến đó. Lại có người có mắt sáng từ xa thấy người ấy đi đến, biết rõ người ấy nhất định đi đến ao nước **[812b]** không nghi. Về sau lại quán sát thấy người ấy đã đến ao nước, tắm gội, rửa các cấu bẩn, sạch các ô uế, rồi ngồi bên cạnh ao, mà không tranh giành gì với ai. Ta nay quán sát các loài chúng sanh cũng vậy, biết

người đã dứt sạch hữu lậu thành vô lậu, tâm giải thoát, tuệ giải thoát, biết như thật rằng²⁰²⁵ sanh tử đã hết, phạm hạnh đã lập, việc cần làm đã làm xong, không còn tái sanh nữa.²⁰²⁶ Đó là nói, người ấy đã đến chỗ này, mà Ta biết rõ con đường Niết-bàn, cũng biết rõ chúng sanh nào vào Niết-bàn. Thấy đều biết rõ.

“Nhu Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác, có trí này, lực, vô úy này, thấy đều thành tựu đầy đủ. Trí của Nhu Lai là không thể lường được. Nhu Lai có thể nhìn thấy sự việc quá khứ vô hạn, vô lượng, không kể xiết; thấy đều biết rõ.

“Cho nên, Tỳ kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu mười lực, vô sở úy. Tỳ kheo, hãy học điều này như vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Trên núi Tuyết có một gốc cây to lớn, cao rộng. Có năm sự kiện khiến nó phát triển to lớn. Những gì là năm? Rễ không di chuyển; vỏ rất dày và lớn; cành nhánh vươn xa; bóng râm che phủ lớn; tàn lá rậm rạp.

“Tỳ kheo, đó là nói trên Tuyết song có cây đại thọ hùng vĩ ấy. Ở đây, thiện nam tử, thiện nữ nhân, sanh vào dòng họ hào quý, có năm điều làm tăng trưởng lợi ích. Những gì là năm? Tăng ích bởi tín; tăng ích bởi giới; tăng ích bởi vãng; tăng ích bởi thí; tăng ích bởi huệ. Đó là, Tỳ kheo, thiện nam tử, thiện nữ nhân, nhờ sanh vào dòng tộc hào quý mà thành tựu năm sự này.

“Cho nên, Tỳ kheo, hãy tìm cầu phương tiện thành tựu tín, giới, vãng, thí huệ.”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Như cây trên Tuyết sơn,

Hội đủ năm công đức:
Rễ, vỏ, cành nhánh rộng,
Bóng râm, lá rậm rạp.

Thiện nam tử có tín,
Năm sự thành công đức:
Tín, giới, vãng, thí, huệ.
Nhờ đó trí tuệ tăng.

“Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, **[812c]** hoan hỷ phụng hành.

---oOo---

KINH SỐ 08²⁰²⁷

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Tỳ kheo Mậu-la-phá-quần²⁰²⁸ giao du với các Tỳ kheo ni, và các Tỳ kheo ni cũng thích giao du với ông. Nếu kho mọi người khen chê gì Tỳ kheo Mậu-la-phá-quần, khi ấy các Tỳ kheo ni rất tức giận, buồn rầu không vui. Lại nếu có người chê bai các Tỳ kheo ni, khi ấy Tỳ kheo Mậu-la-phá-quần cũng buồn rầu không vui.

Bấy giờ số đông Tỳ kheo nói với Tỳ kho Mậu-la-phá-quần rằng:

“Thầy sao lại thân cận với các Tỳ kheo ni? Các Tỳ kheo ni lại cũng giao tiếp với Thầy?”

Phá-quần đáp:

“Theo chỗ tôi hiểu giáo giới mà Như Lai nói, là sự phạm dâm không đáng tội để nói.”

Số đông các Tỳ kheo lại nói:

“Thôi, thôi, Tỳ kheo. Chớ có nói như vậy. Chớ có phỉ báng Như Lai. Ai phỉ báng ngôn giáo của Như Lai, tội lỗi không phải nhỏ. Lại nữa, Thế Tôn bằng

vô số phương tiện nói dâm là ô uế. Ai tập theo dâm mà không có tội, không có lý đó. Nay Thầy nên xả bỏ kiến giải ấy. Nếu không, sẽ chịu khổ lâu dài.”

Nhưng Tỳ kheo Phá-quần-na này vẫn cứ giao thông với các Tỳ kheo ni, không chịu sửa đổi hành vi của mình.

Bấy giờ số đông Tỳ kheo đi đến Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân mà bạch Thế Tôn rằng:

“Trong thành Xá-vệ có một Tỳ kheo tên Phá-quần, cùng giao tiếp với các Tỳ kheo ni, và các Tỳ kheo ni cũng qua lại giao tiếp với Tỳ kheo Phá-quần. Chúng con có đến đó khuyên dụ để ông ấy sửa đổi hành vi. Nhưng hai người ấy vẫn quan hệ nhiều hơn, không xả bỏ tà kiến điên đảo, cũng không có hành vi phù hợp với chánh pháp.”

Bấy giờ Thế Tôn bảo một Tỳ kheo:

“Ông hãy vâng lời Như Lai đi ngay đến chỗ Tỳ kheo Phá-quần, bảo rằng, ‘Ông nên biết, Như Lai cho gọi.’”

Tỳ kheo Phá-quần nghe Tỳ kheo này nói, liền đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi ngồi xuống một bên.

Bấy giờ Thế Tôn hỏi Tỳ kheo này:

“Có thật ông thân cận với Tỳ kheo ni chăng?”

Tỳ kheo này đáp:

“Thật vậy, Thế Tôn.”

Phật bảo Tỳ kheo:

“Người là Tỳ kheo, sao lại giao tiếp với Tỳ kheo ni? Nay người có phải là thiện gia nam tử, đã cạo bỏ râu tóc, khoác ba pháp y, với chí tín kiên cố **[813a]** xuất gia học đạo chăng?”

Tỳ kheo Phá-quần bạch Phật:

“Vâng, bạch Thế Tôn. Con là thiện gia nam tử do tín tâm kiên cố xuất gia học đạo.”

Phật nói với Tỳ kheo:

“Việc làm của người phi pháp. Sao người lại cũng giao tiếp với Tỳ kheo ni?”

Tỳ kheo Phá-quân bạch Phật:

“Con nghe Như Lai nói, tập theo dâm, tội ấy không đáng nói.”

Phật bảo Tỳ kheo:

“Người, kẻ ngu, sao lại nói Như Lai nói tập theo dâm không có tội? Ta bằng vô số phương tiện nói dâm là ô uế. Người nay sao lại nói rằng Như Lai có nói dâm không tội? Người hãy cẩn thận giữ tội lỗi nơi miệng, chớ để lâu dài hằng chịu tội khổ.”

Phật lại nói:

“Thôi, nay không nói đến ông nữa. Ta cần hỏi các Tỳ kheo.”

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Các ông có nghe Ta nói với các Tỳ kheo rằng dâm không tội chăng?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Thưa không bạch Thế Tôn. Chúng con không nghe Như Lai nói dâm không tội. Vì sao? Như Lai đã bằng vô số phương tiện nói dâm là ô uế. Nói dâm mà không tội, không có trường hợp ấy.”

Phật nói với các Tỳ kheo:

“Lành thay, lành thay, các Tỳ kheo! Đúng như các ông nói, Ta bằng vô số phương tiện nói dâm là ô uế.”

Bấy giờ Thế Tôn lại nói với các Tỳ kheo:

“Các người nên biết, có người ngu tập nơi các pháp hành như Khế kinh, Kỳ đà, Kệ, Thọ quyết, Nhân duyên, Bản mạt, Thí dụ, Sanh, Phương đẳng, Vị tăng hữu, Quảng phổ. Tuy tụng mà không hiểu rõ nghĩa, do không quán sát kỹ ý nghĩa, cũng không thuận theo pháp ấy, pháp đang thuận theo lại không thuận theo mà hành. Sở dĩ tụng pháp này, chỉ cốt tranh luận với người, ý

muốn hơn thua, chứ không phải vì để giúp ích cho chính mình. Người ấy tụng pháp như vậy tất phạm điều cấm chế.

“Cũng như có người muốn ra khỏi thôn xóm, muốn đi tìm rắn độc. Khi nó thấy một con rắn lớn kịch độc, bèn chạy đến lấy tay trái mà vuốt đuôi. Rắn quay đầu lại mổ cho. Vì lý do đó mà người ấy mạng chung. Ở đây cũng vậy. Có người ngu học tập pháp ấy; 12 bộ kinh điển, không bộ nào không tập qua, nhưng không quán sát nghĩa lý. Vì sao vậy? Vì không rôt ráo chánh nghĩa.

“Ở đây có thiện nam tử chăm lo học tập pháp ấy, là Khế kinh, Kỳ-dạ, Kê, Thọ quyết, Nhân duyên, Bản mạt, Thí dụ, Sanh, Phương đẳng, Vị tăng hữu, Quảng phổ. Người ấy sau khi tụng đọc pháp này rồi, hiểu [813b] ý nghĩa trong đó. Do người ấy hiểu sâu ý nghĩa của pháp, nên thuận theo giáo lý ấy, không có điều gì trái nghịch sai quấy. Sở dĩ người ấy tụng pháp, không vì tâm hơn thua để tranh luận với người, mà tụng tập pháp là muốn đạt thành sở nguyện. Do nhân duyên này, dần dần đạt đến Niết-bàn

“Cũng như có người ra khỏi thôn xóm để tìm rắn độc. Khi thấy rắn rồi, người ấy tay cầm cái gắp sắt, trước hết đè đầu con rắn xuống, sau đó nắm lấy cổ, không để cho vùng vẫy. Giả sử con rắn muốn ngoắt đuôi lại để hại người này cũng không bao giờ được. Vì sao vậy? Tỳ kheo, vì đã nắm lấy cổ rắn.

“Thiện nam tử này cũng vậy, tụng tập đọc tụng, đủ khắp mọi thứ, rồi quán sát ý nghĩa, thuận theo pháp đó, không hề có điều gì trái nghịch sai lạc. Dần dần do nhân duyên này mà đạt đến Niết-bàn. Vì sao vậy? Do bắt nắm chánh pháp.

“Cho nên, Tỳ kheo, ai hiểu rõ ý nghĩa của Ta, hãy suy niệm mà phụng hành. Ai không hiểu, hãy đến hỏi lại Ta. Như Lai nay còn hiện tại. Chớ để sau này phải hối tiếc vô ích.”

Rồi Phật nói với các Tỳ kheo:

“Giả sử có Tỳ kheo ở giữa đại chúng nói rằng, ‘Cấm giới mà Như Lai đã thuyết, tôi đã thấu hiểu, theo đó dâm không tội, ví không đáng để nói.’ Các Tỳ kheo nên nói với Tỳ kheo này, ‘Thôi, thôi, chớ nói điều đó. Chớ phỉ báng Như Lai rằng Như Lai có nói điều đó. Như Lai không bao giờ nói điều đó.’ Nếu Tỳ kheo ấy sửa đổi điều trái phạm thì tốt. Nếu không sửa đổi hành vi, nên ba lần can gián. Nếu sửa đổi thì tốt. Không sửa đổi thì phạm đọa.²⁰²⁹ Tỳ

kheo nào bao che việc ấy không để phát lộ, những người đó đều phạm đọa.²⁰³⁰ Đó là cấm giới Ta chế cho Tỳ kheo.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ bà-la-môn Sanh Lậu đi đến chỗ Thế Tôn, cùng chào hỏi xong, ngồi xuống một bên. Bà-la-môn Sanh Lậu bạch Thế Tôn rằng:

“Có bao nhiêu kiếp quá khứ?”

Phật nói với bà-la-môn:

“Các kiếp trong quá khứ nhiều không thể kể.”

Bà-la-môn hỏi:

“Có thể kể con số được chăng? Sa-môn Cù-đàm thường hay nói về ba đời. Thế nào là ba? Đó là quá khứ, tương lai, hiện tại. Sa-môn Cù-đàm cũng biết các đời quá khứ, đương lai, hiện tại. Cúi mong Sa-môn diễn nói nghĩa của **[913c]** con số số của kiếp.”

Phật nói với bà-la-môn:

“Ta sẽ nói nhân kiếp này mà tiếp đến kiếp khác, cho đến Ta diệt độ, rồi ông mạng chung, cũng không biết hết nghĩa của con số của kiếp. Vì sao vậy? Người nay tuổi thọ quá vắn, sống lâu không quá trăm năm. Kể số kiếp trong một trăm năm, cho đến ta diệt độ, ông mạng chung, cuối cũng vẫn không biết được nghĩa của kiếp số.

“Bà-la-môn nên biết, Như Lai cũng có trí này, phân biệt đầy đủ kiếp số, thọ mạng của chúng sanh dài vắn, thọ khổ lạc như thế nào; thấy đều biết rõ hết.

“Nay Ta sẽ nói cho ông một thí dụ. Người trí nhờ thí dụ mà hiểu. Cũng như con số của cát sông Hằng, không thể hạn, không thể lượng, không thể tính

đếm. Con số của kiếp trong quá khứ nhiều cũng như vậy, không thể tính đếm, không thể trừ lượng.”

Bà-la-môn bạch Phật:

“Con số của kiếp trong tương lai là bao nhiêu?”

Phật bảo bà-la-môn:

“Cũng như con số của cát sông Hằng, không có giới hạn, không thể đếm, không thể tính toán.”

Bà-la-môn lại hỏi:

“Có kiếp thành, kiếp hoại²⁰³¹ của kiếp hiện tại chăng?”

Phật nói:

“Có kiếp thành, kiếp hoại này, không phải một kiếp, hay một trăm kiếp. Cũng đồ chén bát để tại chỗ bấp bênh thì không trụ yên được. Giả sử có trụ, rồi cũng đổ lộn. Các phương vực thế giới cũng vậy. Hoặc có kiếp đang thành, hoặc có kiếp đang hoại. Con số ấy cũng không thể kể, là có bao nhiêu kiếp thành, bao nhiêu kiếp hoại. Vì sao vậy? Sanh từ lâu xa không có biên tế. chúng sanh bị bao phủ bởi vô minh kết, trôi nổi theo dòng cuốn từ cõi đời này sang đời sau; từ đời sau đến cõi đời này, lâu dài chịu khổ não. hãy nên nhàm chán mà xa lìa khổ não này. Cho nên, Bà-la-môn, hãy học điều này.”

Bấy giờ bà-la-môn Sanh Lộ bạch Thế Tôn rằng:

“Kỳ diệu thay, hy hữu thay, sa-môn Cù-đàm! Ngài biết nghĩa của số kiếp quá khứ, đương lai, hiện tại. Con nay lần nữa xin tự quy y Sa-môn Cù-đàm. Cúi xin Sa-môn Cù-đàm nhận con làm ưu-bà-tắc, suốt đời không còn dám sát sanh, cho đến uống rượu”

Bấy giờ bà-la-môn Sanh Lộ nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời Phật trú trong núi Kỳ-xà-quật, thành la-duyệt, cũng với chúng đại Tỳ kheo 500 vị.

Bấy giờ có một Tỳ kheo bạch Thế Tôn rằng:

“Kiếp có biên tế chăng?”

Phật nói với Tỳ kheo:

“Ta sẽ phương tiện dùng thí dụ để dẫn. Nhưng số của kiếp không cùng tận. Quá khứ lâu xa, trong Hiền kiếp này [814a] có Phật xuất thế hiệu Câu-lâu-tôn Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác. Lúc bấy giờ núi Kỳ-xà-quật này còn có tên khác. Nhân dân thành La-duyệt leo lên núi Kỳ-xà-quật, phải bốn ngày bốn đêm mới đến tận đỉnh.

“Tỳ kheo, thời Phật Câu-na-hàm-mâu-ni, núi Kỳ-xà-quật này lại có tên hiệu khác. Nhân dân thành La-duyệt phải ba ngày ba đêm mới leo đến đỉnh.

“Khi Phật Ca-diếp Như Lai xuất hiện thế gian, núi Kỳ-xà-quật này lại có tên hiệu khác. Nhân dân thành La-duyệt phải đi hai ngày hai đêm mới leo đến đỉnh.

“Như Ta hôm nay, Phật Thích-ca Văn xuất hiện ở đời, núi này tên là Kỳ-xà-quật. Chỉ trong chốc lát là leo đến đỉnh núi.

“Khi Di-lặc Như Lai xuất hiện ở đời, núi này vẫn có tên là Kỳ-xà-quật. Vì sao vậy? Do thần lực của chư Phật khiến nó vẫn tồn tại.

“Tỳ kheo, hãy dùng phương tiện mà biết, kiếp có suy tận, không thể tính kể. Nhưng kiếp có hai thứ. Đại kiếp và tiểu kiếp. Nếu trong kiếp nào mà không có Phật xuất thế, khi ấy lại có Bích-chi-phật xuất thế, kiếp ấy gọi là tiểu kiếp. Nếu trong kiếp nào có Như Lai xuất thế, bấy giờ trong kiếp ấy không có Bích-chi-phật xuất thế; kiếp này gọi là đại kiếp.

“Tỳ kheo, hãy lấy phương tiện này để biết số của kiếp dài lâu không thể tính kể. Cho nên, Tỳ kheo, hãy ghi nhớ nghĩa của số kiếp này.”

Bấy giờ Tỳ kheo kia nghe những điều Phật dạy hoan hỷ phụng hành.²⁰³²

51. PHẨM PHI THƯỜNG

*KINH SỐ 01*²⁰³³

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Thế nào, Tỳ kheo, các người trôi nổi sanh tử, trải qua khổ não, trong đó nước mắt buồn thương khóc lóc [814b] nhiều hơn hay nước sông Hằng nhiều hơn?”

Các Tỳ kheo bạch Phật:

“Chúng con quán sát nghĩa mà Như Lai nói, nước mắt đổ ra trong sanh tử trôi nổi nhiều hơn nước sông Hằng.”

Phật bảo Tỳ kheo:

“Lành thay, lành thay, các Tỳ kheo! Đúng như các ông nói không khác. Nước mắt mà các ông đổ ra trong sanh tử nhiều hơn nước sông Hằng. Vì sao vậy? Trong sanh tử đó, hoặc mẹ chết, nước mắt đổ xuống không thể kể xiết. Trong đêm dài, hoặc cha, hoặc anh, chị, em, vợ con, năm thân, những người ân ái, vì thương tiếc mà buồn khóc không thể kể xiết. Cho nên, Tỳ kheo, hãy nên nhàm chán sanh tử, tránh xa pháp này. Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Khi nói pháp này, hơn 60 Tỳ kheo đều dứt sạch các lậu, tâm giải thoát.

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Thế nào, Tỳ kheo, các người, trong sanh tử, máu đổ ra khi thân thể các người hủy hoại nhiều hơn hay nước sông Hằng nhiều hơn?”

Các Tỳ kheo đáp:

“Chúng con quán sát nghĩa mà Như Lai nói, nước mắt đổ ra trong sanh tử trôi nổi nhiều hơn nước sông Hằng.”

Phật bảo Tỳ kheo:

“Lành thay, lành thay, các Tỳ kheo! Đúng như các ông nói, máu nhiều hơn nước sông Hằng. Vì sao vậy? Trong sanh tử, hoặc có khi làm bò, dê, heo, chó, hươu, ngựa, chim, thú, và vô số loài khác nữa, trải qua khổ não, thật đáng nhàm chán, hãy suy niệm xả ly. Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Khi Thế Tôn nói pháp này, hơn 60 Tỳ kheo đều dứt sạch các lậu, tâm giải thoát.

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Hãy tư duy vô thường tưởng, hãy quảng bá vô thường tưởng. Do tư duy quảng bá vô thường tưởng mà đoạn tận dục ái, sắc ái, vô sắc ái; vô minh, kiêu mạn, thấy đều dứt sạch. Cũng như lấy lửa đốt cây cỏ, cháy sạch hết không còn gì. Tỳ kheo, nên biết, nếu tư duy vô thường tưởng, quảng bá vô thường tưởng, sẽ đoạn trừ sạch ái dục trong ba cõi.

“Thưa xưa, có vị quốc vương tên là Thanh Tịnh Âm Hưởng, thống lãnh Diêm-phù-địa với tám vạn bốn nghìn thành quách, có tám vạn bốn nghìn đại thần, tám vạn bốn nghìn cung [814c] nhân thể nữ. Mỗi một thể nữ có bốn người hầu. Bấy giờ Thanh vương Âm Hưởng không có con. Vị Đại vương này nghĩ như vậy, ‘Nay ta thống lãnh bờ cõi này, trị hóa mà không làm trái

đạo lý. Nhưng nay ta không có người nối dõi. Nếu sau khi ta chết, gia đình, dòng họ sẽ đoạn tuyệt.’ Vì để có con nên quốc vương quy y nơi các trời, rồng, thần, mặt trời, mặt trăng, các sao; tự quy y Đế Thích, Phạm thiên, Tứ thiên vương, thần núi, thần cây, cho đến thần cỏ thuốc, cây trái: ‘Nguyện cầu phước cho tôi sanh con.’ Lúc bấy giờ trên trời Tam thập tam có một thiên tử tên Tu-bồ-đề, mạng sắp dứt, năm điềm báo tự nhiên bức bách. Những gì là năm? Hoa quan của chư thiên không hề héo úa, nhưng hoa quan của thiên tử này tự nhiên héo húa. Y phục của chư thiên không có cáu bẩn, nhưng y phục của thiên tử đã cáu bẩn. Thân thể của chư thiên Tam thập tam thường thơm tho, tinh khiết, có ánh sáng rọi suốt; thân thể thiên tử này này bấy giờ có mùi hôi không ai gần được. Chư thiên Tam thập tam luôn luôn có ngọc nữ vây quanh trước sau để ca, múa, xướng hát, vui thú với ngũ dục; thiên tử này khi sắp mạng chung các ngọc nữ ly tán. Chư thiên Tam thập tam có tòa ngai tự nhiên, sâu xuống đất bốn thước, và khi thiên tử đứng dậy thì tòa này rời khỏi mặt đất bốn thước; nhưng thiên tử này sắp mạng chung nên không thích chỗ ngai cũ nữa. Đó là năm điềm báo tự nhiên bức cách.

“Khi thiên tử Tu-bồ-đề có điềm báo này, Thích Đề-hoàn Nhân bảo một thiên tử: ‘Ông hãy đến Diêm-phù-địa nói với vua Âm Hưởng rằng, Thích Đề-hoàn Nhân có lời thăm hỏi vô lượng, mong Vua đi đứng nhẹ nhàng, dạo bước khỏe mạnh. Ở Diêm-phù-địa không có người có đức để làm con của Vua. Nhưng nay trời Tam thập tam có vị thiên tử tên là Tu-bồ-đề đã có năm niềm báo bức bách, sẽ giáng thân xuống để làm con của Vua. Nhưng rồi khi tuổi tráng niên đang thịnh người này sẽ xuất gia học đạo, tu phạm hạnh vô thượng.’ Vị thiên tử vâng lời, nói ‘Kính vâng, Thiên vương! Xin vâng lời dạy của Thiên vương.’ Rồi trong khoảnh khắc bằng như lực sỹ co duỗi cánh tay, biên mất khỏi Tam thập tam, hiện đến Diêm-phù-địa. Lúc bấy giờ Đại vương Âm Hưởng đang ở trên lầu cao, cùng với một người cầm lọng hầu. Khi ấy vị trời này đứng giữa hư không nói với vua rằng, ‘Thích Đề-hoàn Nhân có lời thăm hỏi vô lượng, mong Vua đi đứng nhẹ nhàng, dạo bước khỏe mạnh. Ở Diêm-phù-địa không có người có đức để làm con của Vua. **[815a]** Nhưng nay trời Tam thập tam có vị thiên tử tên là Tu-bồ-đề đã có năm niềm báo bức bách, sẽ giáng thân xuống để làm con của Vua Nhưng rồi khi tuổi tráng niên đang thịnh người này sẽ xuất gia học đạo, tu phạm hạnh vô thượng.’ Vua Âm Hưởng nghe được lời này, hoan hỷ phấn khởi không thể dừng được, liền trả lời vị trời rằng, ‘Nay ngài đến báo cho biết, thật đại hạnh! Chỉ mong giáng thân làm con của tôi. Con muốn cầu xuất gia, tôi sẽ không hề trái ý.’ Rồi thiên tử ấy trở về, đến chỗ Thích Đề-hoàn Nhân tâu lại, ‘Tâu Thiên vương, vua Âm Hưởng rất mừng rỡ.’ Và thuật lại lời vua

Âm Hưởng, ‘Chỉ mong giáng thần làm con của tôi. Con muốn cầu xuất gia, tôi sẽ không hề trái ý.’

“Bấy giờ Thích Đề-hoàn Nhân đi đến chỗ thiên tử Tu-bồ-đề, nói với thiên tử Tu-bồ-đề rằng, ‘Ông hãy phát nguyện sanh vào trong cung vua loài người là Âm Hưởng. Vì sao vậy? Vua Âm Hưởng không có con. Nhưng luôn luôn cai trị đúng theo chánh pháp. Ông xưa có phước, tạo các công đức, nay nên giáng thần vào trong cung đó.’ Thiên tử Tu-bồ-đề tâu, ‘Thôi, thôi, tâu Thiên vương! Tôi không thích nguyện sanh vào cung vua. Ý tôi muốn xuất gia học đạo. Nhưng ở trong cung thì sự học đạo rất khó.’ Thích Đề hoàn Nhân nói, ‘Ông chỉ cần phát nguyện sanh vào cung vua kia. Ta sẽ giúp đỡ để ông xuất gia học đạo.’

“Tỳ kheo, nên biết, thiên tử Tu-bồ-đề khi ấy liền phát nguyện sanh vào cung vua. Bấy giờ vua Âm Hưởng cùng với Đệ nhất phu nhân giao hội. Bà liền cảm thấy mình mang thai, liền tâu với vua Âm Hưởng, ‘Đại vương, nên biết, tôi nay cảm giác mình đang mang thai.’ Vua nghe vậy rồi, hoan hỷ phần khởi không thể dùng được. Vua liền đặc biệt sai trải lót chỗ ngồi rất đẹp đẽ, ăn các thứ ngon ngọt như vua không khác. Qua tám chín tháng, sinh một đứa con trai cực kỳ xinh đẹp, hiếm có trên đời. Vua Âm Hưởng bèn triệu các bà-la-môn ngoại đạo cùng các quần thần xem tướng. Vua đem hết nguồn gốc nhân duyên kể hết cho các tướng sư. Các bà-la-môn đáp: ‘Tâu Đại vương, hãy xét lý này. Nay sanh Thái tử hiếm có trên đời. Xưa tên là Tu-bồ-đề, nay theo như trước mà đặt tên là Tu-bồ-đề.’ Các tướng sư sau khi đặt tên rồi, ai nấy đứng dậy ra về.

“Vương tử Tu-bồ-đề bấy giờ được vua rất quý trọng, chưa từng rời khỏi **[815b]** mát. Rồi một lúc, vua Âm Hưởng suy nghĩ, ‘Xưa ta không có con. Vì không có con nên cầu đảo các trời để có một đứa con. Sau một thời gian nay mới sanh con. Nhưng Thiên Đế đã báo trước, nó sẽ xuất gia học đạo. Ta nay hãy bày phương tiện để nó không xuất gia học đạo.’ Rồi vua Âm Hưởng cho dựng cung điện ba mùa cho Thái tử. Mùa lạnh, có cung điện ấm. Mùa nóng có cung điện mát. Khi không lạnh không nóng, có cung điện thích thời. Lại cho dựng bốn chỗ ở cho cung nữ. Cung thứ nhất có sáu vạn thể nữ. Cung thứ hai có sáu vạn thể nữ. Cung thứ ba có sáu vạn thể nữ. Cung thứ tư có sáu vạn thể nữ. Mỗi cung có bốn người hầu dọn trải thảm ngồi để cho thái tử ngồi nằm trên đó. Nếu ý vương tử Tu-bồ-đề muốn dạo chơi phía trước, tức thì có các thể nữ đứng phía trước, khi ấy thăm ngòai tùy thân chuyển tới. Phía trước có sáu vạn thể nữ và bốn người hầu. Nếu muốn dạo chơi phía sau, thăm ngòai liền tùy thân chuyển theo. Nếu muốn cùng vui thú với các thể nữ,

kho ấy thăm ngòi cùng tùy thân chuyển theo. Khiến cho vương tử Tu-bồ-đề tâm ý đắm nơi ngũ dục mà không muốn xuất gia.

“Cho đến một lúc, vào lúc nửa đêm, lúc không có người, Thích Đề-hoàn Nhân đi đến vương tử Tu-bồ-đề, ở giữa hư không mà nói với vương tử, ‘Vương tử, há không phải xưa kia đã có ý nghĩ này, ‘Ta sống tại gia cho đến tuổi tráng thịnh sẽ xuất gia học đạo’ chẳng? Nay sao lại vui thú trong ngũ dục, ý không còn ý nguyện xuất gia nữa? Nhưng ta cũng đã có nói, sẽ khuyến khích Vương tử xuất gia học đạo. Nay đã đúng lúc, nếu không xuất gia học đạo, sau hối tiếc vô ích.’ Thích Đề-hoàn Nhân nói xong, biến mất.

“Lúc bấy giờ Vương tử Tu-bồ-đề ở trong cung suy nghĩ như vậy, ‘Vua Âm Hưởng giăng lưới ái dục cho ta. Do bởi lưới ái dục này mà ta không xuất gia học đạo được. Nay ta phải cắt đứt lưới này không để bị lôi kéo bởi những thứ ô trược. Bằng chí tín kiên cố mà xuất gia học đạo, sống chỗ nhàn tĩnh, siêng năng tu tập nghiệp học để cho càng ngày càng tiến.’ Rồi vương tử Tu-bồ-đề lại suy nghĩ thêm, ‘Phụ vương Âm Hưởng cho sáu vạn thể [815c] nữ vây quanh trước sau. Ta hãy quán sát lý này, thử xem có ai tồn tại mãi ở đời chẳng?’ Rồi vương tử Tu-bồ-đề quán sát khắp trong cung, không thấy có nữ nhân nào sống mãi ở đời. Rồi Tu-bồ-đề lại nghĩ, ‘Ta nay sao lại quán vật bên ngoài? Hãy quán sát nội thân, do nhân duyên gì mà có. Nay trong thân này, các thứ như tóc, lông, móng, răng, xương, tủy, có cái nào còn mãi ở đời chẳng? Từ đầu đến chân, quán sát ba mươi sáu thứ, thấy là ô uế bất tịnh. Từ quán sát thấy không một thứ đáng tham. Cũng không có cái gì chân thật, mà chỉ là huyễn vọng giả dối, thay đổi trở về không, không còn mãi ở đời.’ Rồi Vương tử Tu-bồ-đề lại suy nghĩ, ‘Ta nay phải cắt đứt cái lưới này mà xuất gia học đạo.’

“Bấy giờ Tu-bồ-đề quán sát thân năm thủ uẩn này. Rằng ‘Đây là sắc khổ. Đây là tập khởi của sắc. Đây là sắc diệt tận. Đây là xuất yếu của sắc.’²⁰³⁴ Thọ, tưởng, hành, thức khổ. Đây là tập khởi của thức. Đây là diệt tận của thức. Đây là xuất yếu của thức.’ Sau khi quán thân năm thủ uẩn này rồi, biết rằng những gì là pháp tập khởi đều là pháp diệt tận, tức thì ngay trên chỗ ngồi mà đắc quả Bích-chi-phật. Lúc bấy giờ Bích-chi-phật Tu-bồ-đề biết mình đã thành Phật, liền nói bài kệ:

Này Dục, ta biết người.
Ý do tư tưởng sanh.
Ta không tư tưởng người;
Thì người không tồn tại.

“Sau khi nói bài kệ xong, Bích-chi-phật liền bay lên hư không mà đi, rồi một mình bát-niết-bàn trong Vô dư Niết-bàn giới dưới một gốc cây trong một núi nọ.

“Bấy giờ vua Âm Hưởng bảo kẻ tả hữu, ‘Người hãy đi đến cung của Tu-bồ-đề, xem Vương tử có ngủ giấc yên ổn không?’ Quan đại thần vâng lệnh vua, đi đến cung của Thai tử. Nhưng cửa phòng ngủ đã khóa chặt. Đại thần quay trở lại tâu vua, ‘Vương tử ngủ yên. Cửa phòng đã khóa chặt.’ Vua lặp lại ba lần hỏi, ‘Người đến xem Vương tử ngủ có ngon không.’ Quan đại thần lại đến trước cửa cung. Nhưng cánh cửa đóng chặt Ông quay trở lại, tâu vua, ‘Vương tử ở trong cung ngủ say không biết gì. Cửa cung khóa chặt, đến giờ vẫn chưa mở.’ Khi ấy vua Âm Hưởng nghĩ thầm, ‘Con ta, Vương tử, khi thiếu thời còn không mê ngủ. Sao nay tuổi tráng niên lại mê ngủ? Ta nên tự mình đến đó xem để biết con ta cát hung, hay có bệnh hoạn gì không.’

“Rồi vua Âm Hưởng đi đến cung của Tu-bồ-đề [816a], đứng ngoài cửa, bảo một người, ‘Người bắc thang leo vào trong cung mà mở cửa cho ta.’ Người ấy vâng lệnh vua, tức thì bắc thang, leo tường vào bên trong, mở cửa cho vua. Khi vua vào bên trong, quán sát bên trong cung, thấy chần đệm trống không mà không có vương tử. Không trông thấy vương tử, vua hỏi các thê nữ, ‘Vương tử Tu-bồ-đề hiện ở đâu?’ Thê nữ đáp, ‘Chúng tôi cũng không biết Vương tử hiện đang ở đâu.’ Nghe nói thế, Vua Âm Hưởng gieo mình xuống đất, giây lâu mới tỉnh.

“Khi ấy, vua Âm Hưởng nói với quần thần, ‘Con ta khi còn nhỏ đã có ý nghĩ rằng, ‘Lớn lên con sẽ cạo bỏ râu tóc, khoác ba pháp y, với tín tâm kiên cố xuất gia học đạo.’ Nay chắc chắn Vương tử đã bỏ ta mà xuất gia học đạo. Các người hãy đi khắp bốn phương tìm xem Vương tử rốt cuộc đang ở tại đâu.’

Quần thần tức thì cho xe cộ dung ruổi khắp mọi nơi tìm kiếm. Khi ấy có một vị đại thần đi vào trong núi kia, nửa đường chợt nghĩ, ‘Nếu Vương tử Tu-bồ-đề xuất gia học đạo tất phải ở trong núi này.’ Rồi thì, ông đại thần từ xa trông thấy vương tử Tu-bồ-đề ngồi kiết già dưới một gốc cây. Ông liền nghĩ thầm, ‘Đây chính là Vương tử Tu-bồ-đề.’ Nhìn kỹ, rồi quay trở về Vua, tâu rằng, ‘Vương tử Tu-bồ-đề đang ở gần đây, đang ngồi kiết già dưới một gốc cây trong núi.’ Vua Âm Hưởng nghe nói thế, liền đi đến núi đó. Từ xa trong thấy Tu-bồ-đề ngồi kiết già dưới một gốc cây, tức thì vua gieo mình xuống đất, nói rằng, ‘Con ta ngày xưa đã tự thề nguyện rằng, Con đến 20 tuổi sẽ

xuất gia học đạo. Nay quả không sai. Và lại, trời đã có báo với ta rằng, con ta sẽ học đạo.’

“Bây giờ Vua Âm Hưởng đi thẳng đến trước, nói với Tu-bồ-đề rằng, ‘Con nay sao bỏ cha mà xuất gia học đạo?’ Khi ấy Bích-chi-phật im lặng không trả lời. Vua lại nói, ‘Mẹ con rất buồn lo. Phải gặp con mới chịu ăn. Hợp thời thì con nên về cung.’ Bích-chi-phật vẫn ngồi im lặng. Vua Âm Hưởng liền bước tới nắm tay, cũng không lay động. Vua mới nói với quần thần, ‘Vương tử hôm nay đã mạng chung rồi. Thích Đề-hoàn Nhân trước đây đã có báo ta, rằng ta sẽ có con, nhưng con ta sẽ xuất gia học đạo. Nay Vương tử đã xuất gia học đạo. Giờ hãy rước xá-lợi này về trong nước.’

“ Trong lúc đang hỏa thiêu,²⁰³⁵ các vị thần kỳ trong núi đó, **[816b]** hiện nửa thân hình, tâu vua rằng, ‘Đây là Bích-chi-phật, chứ không phải là Vương tử. Ta là đệ tử của chư Phật quá khứ. Chư Phật cũng có dạy rằng, ở đời có bốn hạng người xứng đáng dựng tháp²⁰³⁶ thờ. Những gì là bốn? Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác xứng đáng dựng tháp thờ. Bích-chi-phật xứng đáng dựng tháp thờ. A-la-hán lậu tận, đệ tử của Như Lai, xứng đáng dựng tháp thờ. Chuyển luân Thánh vương xứng đáng dựng tháp thờ.²⁰³⁷ Hỏa thiêu thân của Chuyển luân Thánh vương như hế nào, thì hỏa thiêu thân của Như Lai và Bích-chi-phật cũng như vậy.’ Vua Âm Hưởng hỏi chư thiên, ‘Cúng dường hỏa thiêu thân của Chuyển luân Thánh vương như thế nào?’ Thần cây đáp: ‘Làm quách bằng sắt cho Chuyển luân Thánh vương, bên trong chứa đầy dầu thơm. Tắm gội thân thể Chuyển luân Thánh vương, lấy vải lụa kiếp-ba trắng quấn quanh thân; rồi lấy vải thêu màu phủ lên trên; sau đó bỏ vào trong quách. Dùng nắp bằng sắt đậy lên. Đóng đinh khắp nhiều chỗ. Lại lấy một trăm tấm vải mịn quấn quanh quách. Dùng các thứ tạp hương rải lên đất, rồi để quách bằng sắt vào giữa. Bảy ngày bảy đêm, cúng dường hương, hoa, lụa là, phướn, lọng, ca nhạc. Sau bảy ngày, đưa thân Vua đi hỏa thiêu để lấy xá-lợi. Lại trải qua bảy ngày, bảy đêm cúng dường không dứt. Dựng tháp tại các ngã tư đường. Lại lấy hương, hoa, phướn, lọng, các thứ cúng dường. Đại vương, nên biết, sự việc cúng dường xá-lợi của Chuyển luân Thánh vương là như vậy. Cúng dường chư Phật Như Lai, Bích-chi-phật, A-la-hán, cũng giống như vậy.’

“Vua Âm Hưởng hỏi vị trời ấy rằng, ‘Do nhân duyên gì mà cúng dường thân của Chuyển luân Thánh vương? Lại do nhân duyên gì mà cúng dường thân của chư Phật, Bích-chi-phật, A-la-hán?’ Trời đáp: ‘Chuyển luân Thánh vương cai trị đúng pháp, tự mình không sát sanh, lại dạy người khác không sát sanh; tự mình không lấy của không cho, lại dạy người khác không trộm

cướp; tự mình không dâm dật, lại dạy người khác không xâm phạm vợ người; tự mình không nói dối, không ý ngừ, không ác khẩu, không hai lưỡi gây đầu loạn đây kia, không tật đố, sân nhuế, ngu si; tự mình chuyên hành chánh kiến, lại làm cho người khác cũng tập theo chánh kiến. Đại vương, do nhân duyên này Chuyển luân Thánh vương xứng đáng dựng tháp thờ.’

“Vua lại hỏi, ‘Do nhân duyên gì A-la-hán lậu tận xứng đáng [816c] dựng tháp thờ?’ Trừu đáp: ‘Tỳ kheo A-la-hán lậu tận, ái dục đã dứt sạch, sân hận, ngu si đã diệt trừ, tự mình đã độ thoát, đạt đến Vô vi, là ruộng phước của thế gian. Do nhân duyên này, A-la-hán lậu tận xứng đáng dựng tháp thờ.’

“Vua lại hỏi, ‘Do nhân duyên gì Bích-chi-phật xứng đáng dựng tháp thờ?’ Trừu đáp: ‘Bích-chi-phật không Thầy mà tự mình giác ngộ, xuất hiện đời thật khó gặp, được báo ngay trong hiện pháp, thoát khỏi đường dữ, khiến người được sanh lên trời. Do nhân duyên này, Bích-chi-phật xứng đáng dựng tháp thờ.’

“Vua lại hỏi, ‘Do nhân duyên gì Như Lai xứng đáng dựng tháp thờ?’ Trừu đáp: ‘Như Lai có đầy đủ mười lực. Mười lực ấy không phải là những pháp mà Thanh văn, Bích-chi-phật có thể đạt được. Như Lai có bốn vô sở úy, ở giữa đại chúng mà rống tiếng sư tử, vận chuyển Phạm luân. Như Lai độ những ai chưa được độ, giải thoát những ai chưa được giải thoát, khiến bát-niết-bàn những ai chưa bát-niết-bàn; che chở những ai cô khổ, làm con mắt cho kẻ mù, làm đại y vương cho người bệnh; hết thảy chư thiên, người đời, Ma và Ma thiên, thầy đều tuân phụng, tôn kính, quý trọng, xoay chuyển nẻo dữ quay sang nẻo lành. Đại vương, do nhân duyên này Như Lai xứng đáng dựng tháp thờ. Đại vương, đó là nhân duyên gốc ngọn mà bốn hạng người xứng đáng dựng tháp thờ.’

“Bấy giờ Vua Âm Hưởng nói với vị thiên thân này, ‘Lành thay, lành thay, Thiên thân! Nay tôi sẽ theo lời ông dạy để cúng dường xá-lợi này theo phép cúng dường Bích-chi-phật.’

“Sau đó, Vua Âm Hưởng bảo mọi người, ‘Các người hãy rước xá-lợi của Bích-chi-phật Tu bò-đề về trong nước’ Quân thần vâng lệnh vua, đặt lên kim sàng rồi rước về trong nước. Khi ấy Vua Âm Hưởng liền ra lệnh là cái quách bằng sắt, bên trong chứa đầy dầu thơm. Tắm gội thân thể Bích-chi-phật, lấy vải lụa kiếp-ba trắng quấn quanh thân; rồi lấy vải thêu nhiều màu phủ lên trên; sau đó bỏ vào trong quách. Dùng nắp bằng sắt đậy lên. Đóng đinh khắp nhiều chỗ cho chắc chắn. Lại lấy một trăm tấm vải mịn quấn quanh quách.

Dùng các thứ tạp hương rải lên, rồi để thân Bích-chi-phật vào giữa. Bảy ngày bảy đêm, cúng dường hương, hoa, lụa là, phướn, lọng, ca nhạc. Sau bảy ngày, đưa xá-lợi Bích-chi-phật đi hỏa thiêu. Lại trải qua bảy ngày, bảy đêm cúng dường ca nhạc. Tại **[817a]** ngả tư đường dựng một ngôi tháp. Lại lấy hương, hoa, phướn, lọng, các thứ và tấu nhạc cúng dường.

“Tỳ kheo, nên biết, những chúng sanh nào cúng dường xá-lợi của Bích-chi-phật, sau khi thân hoại mạng chung sẽ sanh lên trời Tam thập tam. Có chúng sanh tư duy vô thường tưởng, quay khỏi ba đường dữ mà chuyển sanh vào cõi người, trên trời.

“Các Tỳ kheo, các ông chớ nghĩ Vua Âm Hưởng bấy giờ là ai khác. Đó là thân Ta vậy. Những ai tư duy vô thường tưởng, sẽ được nhiều lợi ích. Nay Ta xét nghĩa này nên nói với các Tỳ kheo, hãy tư duy vô thường tưởng, quảng bá vô thường tưởng. Do tư duy vô thường tưởng mà đoạn tận dục ái, sắc ái, vô sắc ái; vô minh, kiêu mạn cũng vĩnh viễn diệt trừ. Cũng như ngọn lửa đốt cháy cỏ cây trước cửa sổ giảng đường cao đẹp, cháy sạch không còn gì. Tỳ kheo tư duy vô thường tưởng cũng vậy, đoạn tận dục ái, sắc ái, vô sắc ái. dứt sạch không còn tàn dư,

“Cho nên, Tỳ kheo, hãy chuyên nhất tâm ý chớ để sai trái.”

Khi pháp này được thuyết, 60 tỳ kheo ngay trên chỗ ngồi dứt sạch các lậu, tâm giải thoát.

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 04²⁰³⁸

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Tỳ kheo, Tỳ kheo ni nào không đoạn năm tặc của tâm,²⁰³⁹ không từ năm kết của tâm,²⁰⁴⁰ với Tỳ kheo, Tỳ kheo ni ấy pháp thiện giảm chứ không tăng.

“Những gì là năm tặc của tâm mà không đoạn trừ? Ở đây, Tỳ kheo có tâm hồ nghi đối với Như Lai, không giải thoát,²⁰⁴¹ không nhập chánh pháp.²⁰⁴² Do vậy, tâm người ấy không chuyên phúng tụng. Đó là Tỳ kheo có tặc của tâm mà không đoạn trừ.

“Lại nữa, Tỳ kheo có tâm hồ nghi đối với chánh pháp, không giải thoát, không nhập chánh pháp. Do vậy, tâm người ấy không chuyên phúng tụng. Đó là Tỳ kheo có tặc của tâm mà không đoạn trừ.

“Lại nữa, Tỳ kheo có tâm hồ nghi đối với Thánh chúng, không giải thoát, cũng không dụng ý hướng đến chúng hòa hiệp, cũng không ở trong pháp đạo phẩm. Đó là Tỳ kheo có tặc của tâm mà không đoạn trừ.

“Lại nữa, Tỳ kheo phạm cấm giới cấm giới mà không tự mình sám hối lỗi lầm. Tỳ kheo đã phạm giới mà không tự mình sám hối lỗi lầm, nên không để tâm nơi pháp đạo phẩm. Đó là Tỳ kheo có tặc của tâm mà không đoạn trừ.

“Lại **[817b]** nữa, Tỳ kheo có tâm ý bất định mà tu phạm hạnh, rằng ‘Với công đức tu phạm hạnh này, mong ta sanh lên trời, hoặc sanh làm các thần kỳ.’ Với tâm ấy mà tu phạm hạnh, tâm không chuyên nhất vào trong đạo phẩm. Do tâm không ở trong đạo phẩm, nên đó là tặc của tâm mà không đoạn trừ.

“Như vậy, Tỳ kheo có năm tặc của tâm mà không đoạn trừ.

“Thế nào là năm kết của tâm không được đoạn trừ? Ở đây, Tỳ kheo biếng nhác, không tìm cầu phương tiện. Tỳ kheo kia do biếng nhác, không tìm cầu phương tiện, nên nói là Tỳ kheo có kết của tâm không được đoạn trừ.

“Lại nữa, Tỳ kheo thường hay quên lãng, tham ngủ nghỉ. Tỳ kheo ấy do thường hay quên lãng, tham ngủ nghỉ, nên nói là Tỳ kheo có kết thứ hai của tâm không được đoạn trừ.

“Lại nữa, Tỳ kheo mà ý không định, thường xuyên hay tán loạn. Tỳ kheo kia do tâm loạn bất định, nên nói Tỳ kheo có kết thứ ba của tâm không được đoạn trừ.

“Lại nữa, Tỳ kheo mà căn môn bất định. Tỳ kheo ấy do căn môn bất định, nên nói là Tỳ kheo có kết thứ tư của tâm không được đoạn trừ.

“Lại nữa, Tỳ kheo hằng ưa ở tại thị tứ, không thích ở chỗ vắng tĩnh. Đó là Tỳ kheo có kết thứ năm của tâm không được đoạn trừ.

“Tỳ kheo, Tỳ kheo ni có năm kết của tâm này mà không được đoạn trừ, với Tỳ kheo, Tỳ kheo ni ấy ngày đêm pháp thiện đoạn tuyệt chứ không tăng trưởng.

“Cũng như gà có tám hoặc mười hai trứng²⁰⁴³ mà không tùy kheo được bao che, được ấp ủ, được chăm sóc; dù gà mẹ có ý nghĩ rằng, ‘Mong cho các con của ta được an toàn không gì khác.’ Nhưng các gà con ấy không được an ổn. Vì sao vậy? Vì không được tùy thời chăm sóc. Về sau chúng bị hư, không nở gà con. Ở đây cũng vậy, Tỳ kheo, Tỳ kheo ni mà năm kết của tâm không được đoạn, năm tặc của tâm không được trừ, thì ngày đêm pháp thiện giảm chứ không tăng ích.

“Nếu Tỳ kheo mà năm kết của tâm được đoạn, [817c] năm tặc của tâm được trừ, thì ngày đêm pháp thiện tăng ích chứ không tổn giảm. Cũng như gà có tám hoặc mười hai trứng, tùy thời chăm sóc, tùy thời nuôi nấng, tùy thời che chở, gà tuy có nghĩ rằng, ‘Mong các con của ta toàn không thành tựu. Nhưng các gà con kia vẫn thành tựu an ổn, vô vi. Vì sao vậy? Tùy thời được nuôi lớn khiến được vô vi, cho đến khi các gà con được ra khỏi ngoài. Đây cũng vậy, Tỳ kheo, Tỳ kheo mà năm tặc của tâm được đoạn, năm kết của tâm được trừ, với Tỳ kheo, Tỳ kheo ni ấy, ngày đêm pháp thiện tăng ích chứ không tổn giảm.

“Cho nên, Tỳ kheo, Tỳ kheo ni, hãy an lập tâm không có do dự hồ nghi đối với Phật, do dự hồ nghi đối với Pháp, do dự hồ nghi đối với Chúng, đầy đủ giới, tâm ý chuyên chánh không có thác loạn, cũng không khởi ý mong cầu pháp khác, cũng không tu phạm hạnh cầu may rằng ‘Ta do hành pháp này sẽ sanh làm thân người trời, thần diệu, tôn quý.’

“Nếu Tỳ kheo, Tỳ kheo ni không có hồ nghi do dự đối với Phật, Pháp, Thánh chúng, cũng không phạm giới, cũng có điều gì sai sót, Ta nói với các người, dặn dò thêm nữa các người, Tỳ kheo kia có hai nơi để đến, hoặc sanh lên trời, hoặc sanh trong loài người.

“Cũng như người ở trong chỗ cực nóng, lại bị đói khát; mà gặp được chỗ có bóng mát, được nước suối mát lạnh mà uống; người ấy dù có nghĩ rằng, ‘Ta tuy gặp được bóng mát, nước lạnh của suối mà uống, nhưng không dứt đói khát.’ Nhưng người ấy vẫn hết nóng bức, trừ được đói khát. Đây cũng vậy.

Tỳ kheo, Tỳ kheo ni mà không hồ nghi do dự đối với Như Lai, Tỳ kheo ấy có hai chỗ để đến, hoặc sanh lên trời, hoặc sanh vào loài người.

“Cho nên, Tỳ kheo, Tỳ kheo, hãy tìm cầu phương tiện đoạn năm kết của tâm, trừ năm tặc của tâm. Như vậy, các Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hạnh.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Hoặc có khi uy quyền của vua không phổ cập, trộm cướp tranh nhau nổi lên. Khi trộm cướp nổi lên, nhân dân trong các thôn xóm, thành thị, thấy đều bị bại vong. Hoặc có người gặp phải đói khát mà mạng chung. Giả sử chúng sanh ấy vì đói khát mà mạng chung, đều rơi vào ba nẻo dữ.

“Ở đây, với Tỳ kheo tinh tấn cũng vậy. Nếu sự trì giới bị sút kém, khi ấy ác Tỳ kheo tranh nhau khởi lên làm ác. Khi Tỳ kheo tranh nhau nổi lên làm ác, Chánh pháp dần dần suy giảm, [818a] phi pháp tăng trưởng. Khi phi pháp tăng trưởng, chúng sanh ở đó đều rơi vào ba nẻo dữ.

“Hoặc khi uy quyền của vua lan xa, khiến cho giặc cướp lẫn trốn. Do uy quyền của vua lan xa mà nhân dân trong thành thị, thôn xóm trở nên đông đúc. Ở đây, với Tỳ kheo tinh tấn cũng vậy. Nếu trì giới trọn vẹn, Tỳ kheo phạm giới dần dần suy giảm, Chánh pháp hưng thịnh. Bấy giờ, chúng sanh sau khi mạng chung thấy đều sanh lên trời, sanh trong loài người.

“Cho nên, Tỳ kheo, hãy tâm niệm giới luật cho đầy đủ; uy nghi, lễ tiết, không có điều gì khuyết giảm. Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Chẳng thà cứ thường hay ngủ nhiều, chớ đừng trong khi thức mà tư duy loạn tưởng, để rồi thân hoại mạng chung sanh vào nẻo dữ.

“Chẳng thà để cho dùi sắt đang rọc cháy ịn vào mắt, chứ không để nhìn sắc mà nổi lên loạn tưởng. Tỳ kheo khởi tưởng như vậy bị bại hoại bởi thức. Tỳ kheo bị hủy hoại bởi thức sẽ rơi vào ba nẻo dữ, địa ngục, súc sanh, ngạ quỷ. Điều Ta muốn nói là như vậy.

“Người kia chẳng thà cứ thường hay ngủ, chứ đừng khi thức mà tư duy loạn tưởng. Thà lấy dùi bén đâm vào lỗ tai cho nó hư hoại chứ không để vì nghe tiếng mà nổi lên loạn tưởng. Tỳ kheo nổi lên loạn tưởng sẽ bị bại hoại bởi thức.

“Chẳng thà cứ thường xuyên ngủ chứ đừng để khi thức mà tư duy loạn tưởng. Chẳng thà lấy kim nóng làm hư hoại mũi, chứ đừng vì ngửi mùi mà nổi lên loạn tưởng. Tỳ kheo nổi lên loạn tưởng thì bị bại hoại bởi thức. Do bị bại hoại bởi thức mà rơi vào ba nẻo dữ, địa ngục, súc sanh, ngạ quỷ.

“Điều mà Ta muốn nói là như vậy.

“Chẳng thà lấy gươm bén cắt đứt lưỡi, chứ không để vì lời nói hung dữ, thô bạo, mà rơi vào ba nẻo dữ, địa ngục, súc sanh, ngạ quỷ.

“Chẳng thà thường ngủ, chứ đừng để trong khi thức mà nổi lên tư duy loạn tưởng. Chẳng thà lấy tấm lá đồng nóng đỏ quấn quanh thân mình, chứ không giao thông với phụ nữ của trưởng giả, cư sĩ, bà-la-môn. Nếu cùng giao thông, qua lại chuyện trò, tất phải rơi vào ba nẻo dữ, địa ngục, súc sanh, ngạ quỷ.

“Điều Ta muốn nói chính là như vậy.

“Chẳng thà thường hay ngủ, chứ đừng để trong khi thức mà có ý nghĩ muốn phá hoại Thánh chúng. Đã phá hoại Thánh chúng, đọa tội ngũ nghịch, thì dù

có đến ức nghìn chư Phật cũng không thể cứu chữa. Những ai gây đáu loạn giữa Chúng, người ấy sẽ đọa tội không thể cứu chữa **[818b]**. Vì vậy ở đây Ta nói, chẳng thà cứ hay ngủ, chứ đừng để trong khi thức mà có ý muốn phá hoại Thánh chúng, chịu tội không thể cứu chữa.

“Cho nên, Tỳ kheo, hãy gìn giữ sáu tình chứ để sai sót. Như vậy, Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ trưởng Cấp Cô Độc²⁰⁴⁴ có bốn người con.²⁰⁴⁵ Chúng không thờ Phật, Pháp, Thánh chúng, không tự quy y Phật, Pháp, Thánh chúng. Trưởng giả Cấp Cô Độc nói với bốn người con:

“Các con, hãy tự quy y Phật, Pháp, Thánh chúng, để được phước vô lượng lâu dài.”

Các con thưa:

“Thưa cha, chúng con không thể tự quy y Phật, Pháp, Thánh chúng.”

Cấp Cô Độc nói:

“Cha sẽ các con mỗi đứa một nghìn lượng vàng ròng, nếu nghe lời cha mà tự quy y Phật, Pháp, Thánh chúng.”

Các con thưa:

“Chúng con cũng không thể tự quy y Phật, Pháp, Thánh chúng.”

Người cha lại nói:

“Cha cho các con hai nghìn” Rồi cứ thêm: ba nghìn, bốn nghìn, năm nghìn lượng vàng, “Các con, hãy tự quy y Phật, Pháp, Thánh chúng, để được phước vô lượng lâu dài.”

Các con sau khi nghe nói vậy, im lặng nhận lời. Rồi chúng hỏi:

“Chúng con sẽ tự quy y Phật, Pháp, Thánh chúng như thế nào?”

Trưởng giả Cấp Cô Độc đáp:

“Các con tất cả theo cha đi đến Thế Tôn. Thế Tôn có dạy điều gì, các con hãy ghi nhớ mà vâng làm.”

Các con thưa với cha:

“Như Lai nay đang ở đâu, cách đây gần xa?”

Người cha đáp:

“Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác, nay đang ở tại nước Xá-vệ, trú trong vườn của cha.”

Rồi thì, Cấp Cô độc dẫn bốn người con đi đến chỗ Thế Tôn. Đến nơi, cúi đầu lạy dưới chân, rồi đứng sang một bên. Khi ấy, trưởng giả Cấp Cô Độc bạch Thế Tôn rằng:

“Bốn đứa con của con đây chưa tự quy y Phật, Pháp, Thánh chúng. Gần đây, con cho mỗi đứa năm nghìn lượng vàng, khuyến khích thờ Phật, Pháp, Thánh chúng. Cúi mong Thế Tôn thuyết pháp cho chúng, để chúng được phước vô lượng lâu dài.”

Bấy giờ Thế Tôn lần lượt thuyết pháp cho bốn người con của ông trưởng giả, khiến cho được hoan hỷ. Các người con của ông trưởng giả sau khi nghe pháp, hoan hỷ phấn khởi không thể dừng được, quỳ mọp trước Phật, bạch Thế Tôn rằng:

“Chúng con mỗi đứa tự quy y Thế Tôn, Chánh pháp, Thánh chúng. Từ nay về sau không sát sanh, cho đến không uống rượu.”

Nói như vậy **[818c]** ba lần. Khi ấy trưởng giả Cấp Cô Độc bạch Thế Tôn rằng:

“Nếu có ai xuất tài vật thuê người thờ Phật, người ấy được phước như thế nào?”

Thế Tôn nói:

“Lành thay. lành thay, Trưởng giả! Vì để người trời được an lạc mà ông hỏi Như Lai nghĩa này. Hãy khéo suy nghĩ, Ta sẽ nói cho ông nghe.”

Trưởng giả vâng lời Phật, lắng nghe.

Thế Tôn nói:

“Có bốn kho báu lớn.²⁰⁴⁶ Những gì là bốn? Kho của rừng Y-bát-la ở nước Càn-đà-vệ, là một kho. Trong cung này chứa đầy vô số vật trân bảo. Kho Ban-trù ở nước Mật-đế-la, chứa trân bảo nhiều vô lượng không thể kể hết. Kho Tân-già-la tại nước Tu-lại-tra, chứa trân bảo nhiều không thể kể. Kho Tương-khư tại nước Bà-la-nại chứa trân bảo nhiều không thể kể. Giả sử trai gái lớn nhỏ trong cõi Diêm-phù-địa mỗi người đến khuân vác trong suốt bốn năm, bốn tháng, bốn ngày, kho Y-bát-la vẫn không hề vơi bớt. Mỗi người đến lấy nơi kho Ban-trù, suốt bốn năm, bốn tháng, bốn ngày, kho vẫn không vơi bớt. Mỗi người đến lấy nơi kho Tân-già-la tại nước Tu-lại-tra, suốt bốn năm, bốn tháng, bốn ngày, kho vẫn không vơi bớt. Mỗi người đến lấy nơi kho Tương-khư tại nước Bà-la-nại, suốt bốn năm, bốn tháng, bốn ngày, kho vẫn không vơi bớt.

“Này Trưởng giả, đó là bốn kho lớn, mà trai gái lớn nhỏ trong cõi Diêm-phù-địa mỗi người đến khuân vác trong suốt bốn năm, bốn tháng, bốn ngày, vẫn không hề vơi bớt.

“Trong đời tương lai có Phật hiệu Di-lặc xuất hiện ở đời. Quốc giới bảy giờ có tên là Kê-đầu, đó là chỗ vua cai trị, đông sang tây 12 do-tuần; nam đến bắc 7 do-tuần. Nhân dân đông đúc. Thóc lúa dồi dào. Chung quanh thành Kê-đầu nơi vua cai trị có bảy lớp ao nước, mỗi cái rộng một do-tuần, mà đây là cát vàng. Trong ao mọc các loại hoa sen ưu-bát, câu-vật-đầu, phân-đà-lợi. Nước tượng màu vàng, màu bạc, màu thủy tinh, màu lưu ly. Khi nước bạc đông cứng, nó trở thành bạc. Khi nước vàng đông cứng, nó trở thành vàng. Khi nước thủy tinh đông cứng, nó trở thành thủy tinh. Khi nước lưu ly đông cứng, nó trở thành thủy tinh.

“Này ông Trưởng giả, nên biết, thành có bốn cửa. Trong ao nước bạc, bạc cửa được làm bằng vàng. Trong ao nước vàng, bạc cửa được làm bằng bạc.

Trong ao thủy tinh, bức cửa được làm bằng lưu ly. Trong ao lưu ly, bức cửa được làm bằng thủy tinh.

“Trưởng giả, nên biết, chung quanh thành Kê-đầu bảy giờ treo các linh. Tiếng linh khi được nghe [819a] đều phát ra âm thanh năm loại nhạc. Trong thành này thường xuyên có bảy loại tiếng. Những gì là bảy? Đó là tiếng tiếng loa, tiếng trống, tiếng đàn, tiếng trống nhỏ, tiếng trống tròn,²⁰⁴⁷ tiếng trống trận,²⁰⁴⁸ tiếng ca múa.

“Trong thành Kê-đầu lúc bảy giờ sanh thứ lúa tự nhiên dài ba tấc, rất là thơm ngon, cho ra các mùi vị thượng hạng; vừa gặt xong thì sanh trở lại, không thấy chỗ đã bị cắt lấy.

“Vua thời bảy giờ tên là Tương-khư,²⁰⁴⁹ cai trị bằng pháp, có đầy đủ bảy báu. Trưởng giả, nên biết, vị đại thần điển tàng lúc đó tên là Thiện Bảo, đức cao, trí tuệ, thiên nhãn đệ nhất. Ông có thể biết chỗ nào có kho tàng bảo vật. Nếu kho có chủ, ông tự nhiên giữ gìn. Nếu là kho vô chủ, ông lấy đem dâng cho vua. trong lúc đó, Long vương Y-bát-la, Long vương Ban-trù, Long vương Tân-già-la, Long vương Tương-khư; bốn Long vương này quản lý bốn kho báu. Các vị này đến nói với quan điển tàng Thiện Bảo:

“Cần gì, chúng tôi sẽ cung cấp.”

Khi ấy bốn Long vương nói:²⁰⁵⁰

“Xin nguyện dâng hiến bảo vật trong bốn kho để tự ý sử dụng.”

Điển tàng Thiện Bảo liền lấy bảo vật trong bốn kho dâng lên vua Tương-khư, cùng với xe lông chim²⁰⁵¹ bằng vàng.”

Bảy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Y-la ở Kiên-đà;
Ban-trù tại Mật-si,²⁰⁵²
Tân-già nước Tu-lại;
Tương khư, Ba-la-nại.

Đây là bốn kho báu,
Tràn đầy các bảo vật,
Bảy giờ thường xuất hiện,
Do công đức mà có;

Dem dâng Thánh vương kia,
Vàng, bạc, xe bảo vũ.
Các thần đều hộ vệ,
Ngày đêm được hưởng phước.

“Bấy giờ có Phật xuất hiện ở đời giáo hóa nhân dân, hiệu là Di-lặc, Chí chân, Đẳng chánh giác, Minh hành túc, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sỹ, Điều ngự trượng phu, Thiên nhân sư, hiệu Phật Thế Tôn.

“Trưởng giả, nên biết, quan điền tàng Thiện Bảo lúc đó há là ai khác chăng? Chớ nghĩ như vậy. Vì sao? Chủ kho bấy giờ chính là Trưởng giả hiện nay vậy.

“Bấy giờ vua Tương-khư đem vàng bạc đi làm phước đức rộng rãi. Vua dẫn theo tám vạn bốn nghìn đại thần vây quanh trước sau đi đến chỗ Di-lặc mà xuất gia học đạo. Quan điền tàng cũng làm phước đức rộng rãi, rồi cũng xuất gia học đạo, chấm dứt biên tế khổ. Đây đều là do Trưởng giả dắt [819b] dẫn bốn con khiến tự quy y Phật, Pháp, Tăng Tỳ kheo. Do bởi công đức này mà không rơi vào ba nẻo dữ. Lại do duyên đức này mà được bốn kho báu lớn. Cũng do bởi báo ứng này mà làm người quản lý kho tàng cho vua Tương-khư, rồi ngay trong đời ấy mà chấm dứt biên tế khổ. Vì sao vậy? Công đức quy y Phật, Pháp, Tăng không thể lường hết được. Những ai tự quy y Phật, Pháp, Chúng, phước đức đều như vậy.

“Cho nên, này Trưởng giả, hãy thương tưởng đến các loài hữu hình, tìm cầu phương tiện hướng đến Phật pháp. Như vậy, Trưởng giả, hãy học điều này.”

Trưởng giả Cấp Cô Độc khi ấy hoan hỷ phấn khởi không thể dùng được, liền rời chỗ ngồi đứng dậy, nhiễu Phật ba vòng, làm lễ rồi lui đi. Bốn người con của ông cũng vậy.

Bấy giờ trưởng giả Cấp Cô Độc cùng với bốn con nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08²⁰⁵³

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ trưởng Cấp Cô Độc thân mang trọng bệnh. Xá-lợi-phất, bằng thiên nhân thanh tịnh không bợn dơ, thấy trưởng giả Cấp Cô Độc thân mang trọng bệnh, bèn nói với A-nan:

“Thầy cùng tôi đi đến thăm Trưởng giả Cấp Cô Độc.”

A nan đáp:

“Nên biết bây giờ là đúng lúc.”

Lúc bấy giờ, đến giờ, A-nan khước y ôm bát vào thành Xá-vệ khát thực; lần hồi đi đến nhà trưởng giả Cấp Cô Độc, ngồi lên chỗ ngồi. Khi ấy Xá-lợi-phất đang ở trên chỗ ngồi, nói với trưởng giả Cấp Cô Độc:

“Bệnh của ông nay có thêm bớt gì không? Có thấy đau nhức bớt dần mà không tăng thêm nặng không?”

Trưởng giả đáp:

“Bệnh của con giờ rất ít hy vọng. Chỉ cảm thấy tăng chứ không cảm thấy giảm.”

Xá-lợi-phất nói:

“Bây giờ Trưởng giả hãy nhớ tưởng Phật, rằng Như Lai là bậc Chí chân, Đẳng chánh giác, Minh hành túc, Thiên thệ, Thế gian giải, Vô thượng sỹ, Điều ngự trượng phu, Thiên nhân sư, hiệu Phật Thế Tôn. Ông cũng hãy nhớ tưởng Pháp, rằng Pháp của Như Lai rất sâu thẳm, đáng tôn, đáng quý, không gì sánh bằng, là điều mà Hiền Thánh tu hành. Ông cũng hãy nhớ tưởng Tăng, rằng Thánh chúng của Như Lai hòa thuận trên dưới, không tranh tụng, thành tựu pháp tùy pháp. Thánh chúng ấy thành tựu giới, thành tựu tam muội, thành tựu trí tuệ, thành tựu giải thoát, thành tựu giải thoát tri kiến. Tăng ấy gồm bốn đôi tám hạng. Đấy gọi là Thánh chúng của Như Lai đáng tôn, đáng quý, là ruộng phước vô thượng của thế gian.

“Này Trưởng giả, nếu ai tu hành niệm Phật, [819c] niệm Pháp, niệm Tăng Tỳ kheo, phước đức ấy không thể tính kể, đạt đến chỗ cam lộ diệt tận.

“Nếu thiện nam tử, thiện nữ nhân, niệm Tam tôn Phật, Pháp, Thánh chúng, mà đọa vào ba nẻo dữ, không có trường hợp ấy. Thiện nam tử, thiện nữ nhân

ấy tu niệm Tam tôn chắc chắn đi đến cõi lành, sanh lên trời, trong loài người.

“Rồi sau đó, này Trưởng giả, không khởi nơi sắc,²⁰⁵⁴ cũng không y sắc mà khởi nơi thức,²⁰⁵⁵ không khởi nơi thanh, cũng không y thanh mà khởi nơi thức; không khởi hương, cũng không y hương mà khởi nơi thức; không khởi nơi vị, cũng không y vị mà khởi nơi thức; không khởi nơi xúc trơn mịn, cũng không y xúc trơn mịn mà khởi nơi thức; không khởi nơi ý, cũng không y ý mà khởi nơi thức. Không khởi đời này, đời sau;²⁰⁵⁶ cũng không y đời này, đời sau mà khởi nơi thức. Không khởi nơi ái, cũng không y ái mà khởi nơi thức. Vì sao vậy? Duyên ái mà có thủ; duyên thủ mà có hữu; duyên hữu mà có sanh, chết, sầu ưu khổ não không thể kể hết. Đó là có năm khổ thủ uẩn này.

“Không có ngã, nhân, thọ mạng, sĩ phu, manh triệu, các loài hữu hình.²⁰⁵⁷ Khi mất khởi thì khởi, không biết nó từ đâu đến. Khi mất diệt thì diệt, không biết nó đi về đâu. Không có, mà mất sanh; đã có, rồi mất diệt; thấy đều do nhân duyên của các pháp tụ hội. Nói là pháp nhân duyên, đó là, duyên cái này mà có cái kia; cái này không thì cái kia không. Tức là, duyên vô minh có hành, duyên hành có thức, duyên thức có danh sắc, duyên danh sắc có sáu xứ, duyên sáu xứ có xúc*, duyên xúc có thọ*, duyên thọ có ái, duyên ái có thủ*, duyên thủ có hữu, duyên hữu có sanh, duyên sanh có chết, duyên chết có sầu ưu khổ não không thể kể xiết. Tai, mũi, lưỡi, thân, ý cũng vậy. Không có, mà sanh; đã có, rồi diệt; không biết nó từ đâu đến cũng không biết nó đi về đâu; thấy đều do nhân duyên của các pháp tụ hội. Này Trưởng giả, đó gọi là pháp hành Không đệ nhất.”

Bấy giờ trưởng giả Cấp Cô Độc buồn rầu rơi lệ không thể tự dừng. Tôn giả Xá-lợi-phất hỏi Cấp Cô Độc:

“Vì nhân duyên gì mà ông bi cảm như vậy?”

Trưởng giả đáp:

“Không phải con bi cảm. Vì sao? Xưa con đã nhiều lần thừa sự Phật, cũng tôn kính các Tỳ kheo trưởng lão, nhưng chưa hề nghe được pháp tôn quý như vậy, như những điều mà Xá-lợi-phất giảng dạy.”

Khi ấy A-nan nói với Cấp Cô Độc:

“Trưởng giả, nên biết, thế gian có hai hạng [820a] người được Như Lai nói đến. Những gì là hai? Một là biết lạc, hai là biết khổ. Người đã quen sống với lạc kia, như thiện gia nam tử Da-thâu-đề. Người quen sống với khổ kia như Tỳ kheo Bà-già-lê. Lại nữa, này Trưởng giả, Tỳ kheo Da-thâu-đề giải Không đệ nhất. Người được tín giải thoát là Tỳ kheo Bà-già-lê. Lại nữa, này Trưởng giả, người biết khổ và người biết lạc, cả đều tâm được giải thoát, cả hai đều là đệ tử của Như Lai, không ai có thể sánh bằng. Bởi vì họ không chìm mất (chết), cũng không sanh.²⁰⁵⁸ Cả hai đều tinh cần vâng lời Phật dạy không biếng nhác, bỏ phế. Nhưng vì tâm có sự tăng giảm, nên người ta có kẻ biết, có kẻ không biết. Đúng như Trưởng giả đã nói, ‘Xưa con đã nhiều lần thừa sự Phật, cũng tôn kính các Tỳ kheo trưởng lão, nhưng trước đây chưa hề nghe được pháp tôn quý như vậy, như những điều mà Xá-lợi-phất giảng dạy.’ Tỳ kheo Da-thâu-đề nhìn nơi đất mà tâm được giải thoát. Tỳ kheo Bà-già-lê quán sát nhìn con dao mà tức thì tâm được giải thoát. Cho nên, này Trưởng giả, nên làm như Tỳ kheo Bà-già-lê.”

Bấy giờ Tôn giả Xá-lợi-phất nói pháp một cách rộng rãi, khiến ông hoan hỷ, khiến phát tâm vô thượng. Sau đó, ngài rời chỗ ngồi đứng dậy mà đi.

Xá-lợi-phất đi chưa bao lâu, giây lát Cấp Cô Độc mạng chung, sanh lên trời Tam thập tam. Thiên tử Cấp Cô Độc này có năm công đức hơn hẳn chư thiên kia. Những gì là năm? Thọ mạng cõi trời, nhan sắc cõi trời, lạc thú cõi trời, oai thần cõi trời, và ánh sáng cõi trời. Thiên tử Cấp Cô Độc khi ấy suy nghĩ như vậy, “Ta có được thân này là do ân đức của Như Lai. Nay ta không nên an trú mà hưởng thụ nơi ngũ dục. Trước hết, hãy đến Thế Tôn lễ bái, thăm hỏi.

Rồi thiên tử Cấp Cô Độc với các thiên tử khác vây quanh trước sau cầm hoa trời rải lên thân Như Lai. Như Lai lúc ấy đang ở trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, nước Xá-vệ. Vị thiên tử này đứng giữa hư không, chấp tay hướng về Thế Tôn mà nói bài kệ:

Đây là cõi Kỳ-hoàn,
Chúng Tiên nhân²⁰⁵⁹ đang ở.
Nơi Pháp vương ngự trị;
Khiến phát tâm hoan hỷ.

Thiên tử Cấp Cô Độc nói xong bài kệ này, Như Lai im lặng ẩn khả. Liên khi ấy, vị thiên tử này nghĩ, “Như Lai đã im lặng ẩn khả, ta nên xả thân tức để xuống hầu một bên.

Bấy giờ Thiên tử Cấp Cô Độc bạch [820b] Thế Tôn rằng:

“Con là Tu-đạt, lại tên là Cấp Cô Độc mà mọi người đều rõ, lại cũng là đệ tử của Như Lai, vâng lời dạy của Thánh Tôn. Nay con đã mạng chung, sanh lên trời Tam thập tam.”

Thế Tôn nói:

“Ông do ân đức gì mà nay được thân trời này?”

Thiên tử bạch Phật:

“Con mộng nhờ oai lực của Phật mà được thân trời.”

Rồi thiên tử Cấp Cô Độc rải hoa trời lên trên thân Như Lai, và cũng rải lên trên thân của A-nan và Xá-lợi-phất. Sau đó, đi nhiều khắp Kỳ-hoàn bảy vòng, và biến mất.

Bấy giờ Thế Tôn nói với A-nan:

“Đêm qua có thiên tử đến chỗ Ta, nói bài kệ sau đây.:

Đây là cõi Kỳ-hoàn,
Chúng Tiên nhân đang ở.
Nơi Pháp vương ngự trị;
Khiến phát tâm hoan hỷ.

“Rồi thiên tử ấy đi nhiều khắp Kỳ-hoàn bảy vòng, và lui mất. A-nan, ông có biết thiên tử ấy không?”

A nan đáp:

“Tất nhiên là Trưởng giả Cấp Cô Độc.”

Phật nói:

“A-nan, đúng như lời ông nói. Lành thay, ông bằng trí vị trí²⁰⁶⁰ mà biết được thiên tử ấy. Vì sao vậy? Vị đó là thiên tử Cấp Cô Độc.”

A nan bạch Phật:

“Cấp Cô Độc nay sanh lên trời, tên là gì?”

Phật đáp:

“Vẫn tên là Cấp Cô Độc. Vì sao vậy? Vị thiên tử này ngay ngày mới sanh chư thiên ở đó ai cũng nói, ‘Thiên tử này khi còn ở loài người là đệ tử của Như Lai, luôn luôn với đấng tâm mà bố thí rộng khắp, giúp đỡ hết thảy những người nghèo khổ. Do công đức này, ở trên trời Tam thập tam vẫn gọi tên cũ là Cấp Cô Độc.’”

Bấy giờ Thế Tôn ỏi với các Tỳ kheo:

“Tỳ kheo mà có công đức lớn, thành tựu trí tuệ, đó là A-nan. Nay đang ở địa vị hữu học mà trí tuệ không ai sánh bằng. Vì sao vậy? Điều mà A-la-hán cần phải biết, thì A-nan cũng biết. Điều cần học nơi chư Phật quá khứ, A-nan cũng đều biết rõ. Thời quá khứ có người nghe rồi mới hiểu rõ, còn như Tỳ kheo A-nan hiện nay mới nhìn ngắm cũng biết rõ, rằng ‘Như Lai cần như vậy, Như Lai không cần như vậy.’ Đệ tử của chư Phật quá khứ nhập định rồi mới biết sự việc chưa xảy ra. Còn như Tỳ kheo A-nan của Ta ngày nay nhìn đến là tỏ rõ.”

Rồi Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Trong hàng Thanh văn của Ta, hiểu biết rộng rãi, có tinh tấn dũng mãnh, niệm không thác loạn. đã [820c] văn đệ nhất, có khả năng chấp sự, đó là Tỳ kheo A-nan.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những lời Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09²⁰⁶¹

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ trưởng Cấp Cô Độc có người con dâu tên là Thiện Sanh,²⁰⁶² dung mạo xinh đẹp, mặt như màu hoa đào, là con gái của vị đại thần của vua Batur-nặc,²⁰⁶³ ý vào dòng họ, cậy thế hào tộc, không cung kính cha mẹ chồng và chồng, cũng không thờ Phật, Pháp, Tăng Tỳ kheo, không kính phụng Tam tôn.

Bấy giờ trưởng giả Cấp Cô Độc đi đến Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Ông trưởng giả bạch Thế Tôn rằng:

“Gần đây con cưới vợ cho con trai. Nàng ấy là con gái của vị đại thần của vua Ba-tư-nặc, tự thị dòng tộc trọng vọng, không thừa sự Tam tôn, không biết trưởng lão, tôn ti. Cúi mong Thế Tôn thuyết pháp để nàng sanh hoan hỷ, tâm ý khai tỏ.”

Như Lai khi ấy im lặng hứa khả điều mà trưởng giả nói. Ông trưởng giả lại bạch Phật:

“Cúi mong Thế Tôn nhận lời thỉnh của con, cùng với Tăng Tỳ kheo.”

Khi ông trưởng giả thấy Thế Tôn im lặng nhận lời, liền rời chỗ ngồi đứng dậy, lạy Phật, nhiễu ba vòng, rồi lui về.

Về đến nhà, ông cho sửa soạn các thứ ẩm thực, trải dọn chỗ ngồi tốt đẹp. Khi đến giờ, ông bạch Phật:

“Cúi xin Thế Tôn nhận lời thỉnh của con. Cơm đã dọn đủ.”

Bấy giờ Thế Tôn dẫn các Tỳ kheo vây quanh trước sau đi đến nhà ông trưởng giả, ngồi lên chỗ ngồi dọn sẵn. Ông trưởng giả lấy lấy một cái ghế nhỏ, ngồi trước Như Lai. Rồi Thế Tôn nói với cô Thiện Sanh:

“Này con gái ông Trưởng giả, nên biết, chồng đối với vợ có bốn việc.²⁰⁶⁴ Những gì là bốn? Có người vợ như là mẹ. Có người vợ như là bạn thân, có người vợ như là giặc, có người vợ như là nô tỳ.

“Cô nên biết, vợ như mẹ, ấy là tùy thời chăm sóc chồng không để thiếu thốn, thờ kính, phục vụ. Người ấy được chư thiên hộ vệ; người và loài phi nhân không thể rình cơ hội. Này con gái ông trưởng giả, đó gọi là vợ như mẹ.

“Người vợ kia như thế nào gọi là bạn thân? Ở đây, này con gái ông trưởng giả, sau khi thấy chồng rồi, tâm không tăng giảm, cùng chung vui hay khổ. Đó gọi là vợ như bạn thân.

Thế nào gọi vợ như giặc? Ở đây, này Cô, khi thấy chồng, trong lòng sân nhuế, **[821a]**, ganh ghét chồng, không phục vụ, không thờ kính, không cung kính, thấy là muốn hại, mà tâm để nơi người khác. Chồng không thân vợ, vợ cũng không thân chồng. Người ấy không được mọi người yêu kính; không

được chư thiên hộ vệ, sẽ bị ác quỷ xâm hại; thân hoại mạng chung sanh vào địa ngục. Người như vậy gọi là vợ như giặc.

“Thế nào là vợ như nô tỳ? Ở đây, người vợ hiền lương, thấy chồng thì tùy thời chăm sóc, nhẫn nhịn lời nói, không bao giờ cãi lại; nhẫn chịu khổ lạnh, hằng có tâm từ ái, Đối với Tam tôn thì sanh niệm tưởng này. ‘Kia còn thì tôi còn. Kia suy thì tôi suy.’ Do sự việc ấy, người ấy được chư thiên hộ vệ; người và loài phi nhân đều yêu mến; thân hoại mạng chung sanh vào chỗ lành, sanh lên trời.

“Đó là, này con gái ông Trưởng giả, có bố loại vợ này. Nay Cô thuộc vào loại nào?”

Cô gái ấy sau khi nghe Thế Tôn nói, liền đến trước Phật, lạy dưới chân rồi bạch Thế Tôn rằng:

“Cúi lạy Thế Tôn, con nay xin sửa đổi việc đã qua, tu tập việc sẽ đến. Không còn dám như trước nữa.. Từ nay về sau, con sẽ thường hành lễ pháp như là nô tỳ vậy.”

Rồi nàng Thiên Sanh trở lại chỗ chồng, cúi đầu lạy dưới chân:

“Nay xin nguyện chăm sóc người như là nô tỳ.”

Sau đó, nàng Thiên Sanh lại đến Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Thế Tôn lần lượt thuyết pháp, nói về giới, về thí, về sanh thiên, dục là bất tịnh tướng, dâm là đại ô uế. Khi Thế Tôn biết tâm ý cô đã khai tỏ, như pháp mà chư Phật thường thuyết là Khổ, Tập, Tận, Đạo; bấy giờ Thế Tôn cũng nói hết cho cô nghe. Tức thì ngay trên chỗ ngồi, cô được pháp nhãn thanh tịnh. Như tấm vải mới để nhuộm màu. Đây cũng như vậy, cô phân biệt các pháp, khéo hiểu ý nghĩa thâm diệu, tự quy y Tam tôn, thọ năm giới.

Bấy giờ cô gái Thiên Sanh nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 10

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Tôn giả Xá-lợi-phất đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi ngồi xuống một bên. Giây lát, rời chỗ ngồi, bạch Thế Tôn rằng:

“Thế Tôn thường khen ngợi địa vị cao, hào tộc tôn quý mà không nói đến hạng thấp hèn. Còn con, bạch Thế Tôn, không khen ngợi hào tộc tôn quý, cũng không nói đến hạng thấp hèn. Con giữ bực trung mà nói, khiến người được xuất gia học đạo.”

Phật nói với Xá-lợi-phất:

“Ông tự nói là không khen ngợi **[821b]** hào tộc tôn quý, không nói hạng thấp hèn, giữ bực trung mà nói, để khiến người được xuất gia học đạo. Nhưng Ta nay không nói thượng, trung, hạ dẫn đến thọ sanh²⁰⁶⁵. Vì sao vậy? Phạm sanh là rất khổ, không đáng để ước nguyện. Như đồng phân kia, một ít mà còn rất hôi thối, huống chi là chứa nhiều. Nay sự thọ sanh cũng vậy. Một đời hay hai đời còn là khổ nạn, huống nữa lưu chuyển vô cùng mà lại có thể cam chịu. Do hữu mà có sanh. Do sanh mà có già. Do già mà có bệnh, có chết, sầu ưu khổ não, có gì vui mà tham đắm? Như thế thành thân năm thủ uẩn.

“Ta nay sau khi quán sát nghĩa này, nên nói một đời, hai đời, còn là khổ nạn, huống nữa lưu chuyển vô cùng mà lại có thể cam chịu.

“Này Xá-lợi-phất, nếu có ý muốn thọ sanh, nên phát nguyện sanh vào nhà hào quý chứ không sanh thấp hèn. Vì sao vậy? Xá-lợi-phất, chúng sanh đắm dãi bị tâm trói buộc chứ không phải bị hào quý trói buộc. Nhưng này, Xá-lợi-phất, Ta vốn ở nhà hào quý, là dòng sát-lợi, xuất từ Chuyển luân Thánh vương. Giả sử không xuất gia học đạo, Ta làm Chuyển luân Thánh vương. Nay xả ngôi vị Chuyển luân Thánh vương mà xuất gia học đạo, thành Đạo vô thượng. Phạm sanh vào nhà thấp hèn, không được xuất gia học đạo, ngược lại phải rơi vào nẻo dữ. Cho nên, Xá-lợi-phất, hãy tìm cầu phương tiện hàng phục tâm. Như vậy, Xá-lợi-phất, hãy học điều này.”

Bấy giờ Xá-lợi-phất nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.²⁰⁶⁶

---o0o---

52. PHẨM ĐẠI ÁI ĐẠO BÁT-NIẾT-BÀN

KINH SỐ 01

Nghe nhe vầy:

Một thời Phật trú tại Tỳ-xá-ly, trong giảng đường Phổ Tập, cùng với chúng đại Tỳ kheo 500 vị.

Bấy giờ Đại Ái Đạo²⁰⁶⁷ đang trú tại thành Tỳ-xá-ly, trong chùa Cao đài²⁰⁶⁸ cùng với chúng đại Tỳ kheo ni 500 vị, thấy đều A-la-hán, đã dứt sạch các lậu.

Đại Ái Đạo nghe các Tỳ kheo ni **[821c]** nói, “N hư Lai không bao lâu nữa, không quá ba tháng, sẽ diệt độ, giữa đôi cây sa-la, tại Câu-di-na-kiệt.” Bà liền suy nghĩ, “Ta không kham thấy N hư Lai diệt độ. Vậy nay Ta nên diệt độ trước.” Rồi Đại Ái Đạo đi đến Thế Tôn,²⁰⁶⁹ cúi đầu lạy dưới chân, và ngồi xống mọt bên. Khi ấy Bà bạch Phật:

“Tôi nghe Thế Tôn không bao lâu nữa, không quá ba tháng, sẽ nhập Niết-bàn giữa đôi cây sa-la, tại Câu-di-na-kiệt. Tôi nay không kham thấy Thế Tôn và A-nan diệt độ. Cúi mong Thế Tôn cho phép tôi diệt độ.”

Lúc bấy giờ Thế Tôn im lặng Đại Ái Đạo lại bạch Phật”

“Từ nay trở đi, cúi mong Thế Tôn cho Tỳ kheo ni thuyết giới.”

Phật nói:

“Nay Ta cho phép Tỳ kheo ni thuyết cấm giới cho Tỳ kheo ni, đúng như cấm giới mà Ta đã ban hành, chớ để sai phạm.”

Đại Ái Đạo đến trước lạy dưới chân Phật, rồi đứng trước Phật. Bà bạch Phật:

“Nay tôi không còn thấy nhan sắc của N hư Lai, cũng không thấy chư Phật tương lai, không còn chịu bào thai nữa, vĩnh viễn ở trong Vô vi. Hôm nay từ biệt Thánh nhan, không bao giờ còn gặp lại nữa.”

Rồi Đại Ái Đạo nhiễu quanh Phật ba vòng, và lui đi. Trở về trong Ni chúng, Bà nói với các Tỳ kheo ni:

“Nay ta muốn nhập Niết-bàn giới Vô vi. Sở dĩ như vậy vì Như Lai không bao lâu nữa sẽ diệt độ. Các người hãy tùy thời thích hợp làm những điều cần làm.”

Khi ấy Tỳ kheo ni Sai-ma, Tỳ kheo ni Ưu-bát Sắc, Tỳ kheo ni Cơ-lợi-thí, Tỳ kheo ni Xá-cừ-lê, Tỳ kheo ni Xa-ma, Tỳ kheo ni Bát-đà-luyện-chá, Tỳ kheo ni Bà-la-chá-la, Tỳ kheo ni Ca-chiên-diên, Tỳ kheo ni Xà-da,²⁰⁷⁰ cùng 500 Tỳ kheo ni, đi đến chỗ Thế Tôn, đứng sang một bên. Khi ấy Tỳ kheo Ni Sai-ma, Thượng thủ của 500 Tỳ kheo ni, bạch Phật rằng:

“Chúng con nghe Như Lai không bao lâu nữa sẽ diệt độ. Chúng con không nữ thấy Thế Tôn và A-nan diệt độ trước. Cúi mong Thế Tôn cho phép chúng con diệt độ trước. Chúng con nay vào Niết-bàn chính là đúng lúc.”

Khi ấy **[823a]** Thế Tôn im lặng hứa khả. Tỳ kheo ni Sai-ma cùng với 500 Tỳ kheo ni thấy Thế Tôn đã im lặng hứa khả, liền đến trước lạy dưới chân Phật, đi nhiều ba vòng, rồi lui đi, trở về thất của mình.

Lúc bấy giờ Đại Ái Đạo đóng cửa giảng đường, gióng kiềng chùy, trải tọa cụ trên đất trống. Sau đó, Bà bay lên hư không, ngồi, nằm, hoặc kinh hành, hoặc phát ra ngọn lửa, dưới thân bốc khói, trên thân bốc lửa, hoặc dưới thân bốc lửa, trên thân bốc khói, hoặc toàn thân bốc lửa, hoặc toàn thân bốc khói; hoặc hông trái phun nước, hông phải phun lửa; hoặc hông trái phun lửa, hông phải phun nước; hoặc phía trước phun lửa, phía sau phun nước; hoặc phía trước phun nước, phía sau phun lửa; hoặc toàn thân phun lửa, hoặc toàn thân phun nước. Sau khi thực hiện các biến hóa như vậy, Đại Ái Đạo trở về chỗ ngồi, kiết già mà ngồi, thân ngay, ý chánh, buộc niệm trước mắt, nhập sơ thiền; xuất sơ thiền nhập nhị thiền; xuất nhị thiền nhập tam thiền; xuất tam thiền nhập tứ thiền, xuất tứ thiền nhập không xứ; xuất không xứ nhập thức xứ; từ thức xứ nhập vô sở hữu xứ; từ vô sở hữu xứ nhập phi tướng phi phi tướng; xuất phi tướng phi phi tướng nhập tướng thọ diệt; xuất tướng thọ diệt trở lại nhập phi tướng phi phi tướng; xuất phi tướng phi phi tướng trở lại nhập vô sở hữu xứ; xuất vô sở hữu xứ trở lại nhập thức xứ; xuất thức xứ trở lại nhập không xứ; xuất không xứ trở lại nhập tứ thiền; xuất tứ thiền trở lại nhập tam thiền; xuất tam thiền trở lại nhập nhị thiền; xuất nhị thiền trở lại nhập sơ thiền; xuất sơ thiền nhập nhị thiền; xuất nhị thiền nhập tam thiền; xuất tam thiền nhập tứ thiền. Sau khi nhập tứ thiền, liền diệt độ. Khi ấy trời đất rung động lớn; phía đông vọt lên, phía tây chìm xuống; phía tây vọt lên, phía đông chìm xuống; bốn bên đều vọt lên, ở giữa chìm xuống; lại bốn mặt có gió mát nổi lên. Chư thiên trong hư không tấu nhạc. Chư thiên Dục giới

buồn khóc, nước mắt rơi xuống như mùa xuân trời tuôn nước mưa ngọt. Các vị trời thần diệu nghiền nát hoa ưu-bát làm bột thơm; lại nghiền nát chiên đàn, rải lên phía trên. Lúc bấy giờ, Tỳ kheo ni Sai-ma, Tỳ kheo ni Ưu-bát Sắc, Tỳ kheo ni Cơ-lợi-thí Cù-đàm-di, Tỳ kheo ni Xá-cù-li, Tỳ kheo ni Xa-ma, Tỳ kheo ni Bát-đà-lan-giá-la, Tỳ kheo ni Ca-chiên-diên, Tỳ kheo ni Xà-da;²⁰⁷¹ các Tỳ kheo ni này là **[822b]** Thượng thủ của 500 Tỳ kheo ni; mỗi vị trải tọa cụ trên đất trống, sau đó, bay lên hư không, ngồi, nằm, hoặc kinh hành, thực hiện 18 biến hóa, cho đến nhập tướng tri diệt, rồi diệt độ.²⁰⁷²

Lúc bấy giờ trong thành Tỳ-da-ly có vị đại tướng tên là Da-thâu-đề, dẫn năm trăm đồng tử tụ tập tại giảng đường Phổ hội, cùng bàn luận một số vấn đề. Da-thâu-đề và 500 đồng tử từ xa thấy 18 biến hóa của 500 Tỳ kheo ni. Thấy như vậy, họ rất hoan hỷ phấn khởi không thể dừng được, thấy đều chấp tay hướng về phía đó. Lúc đó, Thế Tôn nói với A-nan:

“Ông hãy đến chỗ tướng quân Da-thâu-đề, bảo rằng: Hãy nhanh chóng sửa soạn 500 khăn trải giường, 500 khăn trải ngồi, 500 hủ bơ, 500 hủ dầu mè, 500 cỗ xe tang, 500 bó hương, 500 xe củi.”

A-nan bước lên trước hỏi:

“Không rõ Thế Tôn muốn làm gì?”

Phật nói:

“Đại Ái Đạo đã diệt độ. Năm trăm Tỳ kheo ni cũng nhập Niết-bàn. Chúng ta sẽ cúng dường xá-lợi.”

A-nan nghe nói thế, buồn thương giao cảm không cầm được:

“Đại Ái Đạo sao diệt độ vội thế?”

Rồi A-nan lấy tay gạt lệ, đi đến chỗ đại tướng Da-thâu-đề. Da-thâu-đề thấy A-nan từ xa đi lại, liền đứng dậy đón tiếp, cùng nói lời chào đón:

“Kính chào A-nan! Có điều gì dạy bảo mà đến bất thường như vậy?” A-nan đáp:

Tôi là sứ giả của Phật, có điều yêu cầu.”

Đại tướng liền hỏi:

“Ngài có điều gì dạy bảo?”

A nan nói:

“Thế Tôn sai nói với Đại tướng: Hãy nhanh chóng sửa soạn 500 khăn trải giường, 500 khăn trải ngồi, 500 hũ bơ, 500 hũ dầu mè, 500 cỗ xe tang, 500 bó hương, 500 xe củi. Đại Ái Đạo cùng năm trăm Tỳ kheo ni đều đã diệt độ. Chúng ta sẽ cúng dường xá-lợi.”

Khi ấy đại tướng buồn khóc thương cảm, nói rằng:

“Đại Ái Đạo cùng năm trăm Tỳ kheo ni sao diệt độ sớm vậy thay! Ai sẽ răn dạy chúng tôi, khuyến khích chúng tôi bố thí vật thực?”²⁰⁷³

Đại tướng Da-thâu-đề liền sửa soạn 500 khăn trải giường, 500 khăn trải ngồi, 500 hũ bơ, 500 hũ dầu mè, 500 cỗ xe tang, 500 bó hương, 500 xe củi và các dụng cụ để hỏa thiêu.²⁰⁷⁴ Xong rồi, ông đến Thế Tôn, cúi lạy dưới chân và đứng sang một bên. Đại tướng Da-thâu-đề bạch Thế Tôn:

“Theo như Như Lai dạy, hôm nay chúng con đã sửa soạn đủ các dụng cụ để cúng dường.”

Phật nói:

[822c] “Các ông mỗi người mang di thể của Đại Ái Đạo và của 500 Tỳ kheo ni ra khỏi thành Tỳ-xá-ly, đi đến chỗ đồng trống. Ta muốn đến đó cúng dường xá-lợi.”

Đại tướng bạch Phật:

“Thưa vâng, Thế Tôn.”

Khi ấy đại tướng đi đến chỗ Đại Ái Đạo, bảo một người:

“Người hãy bắc thang leo tường mà vào bên trong, từ từ mở cửa chớ có gây tiếng động.”

Người ấy vâng lệnh, leo vào bên trong, mở cửa. Đại tướng lại sai 500 người đưa các di thể đặt lên giường. Bấy giờ có hai sa-di-ni ở đó. Một, tên là Nan-đà, và hai, tên là Ưu-ban-nan-đà. Hai sa-di-ni nói với đại tướng:

“Thôi, thôi, Đại tướng! Chớ quấy nhiễu các Sư.”

Đại tướng Da-thâu-đề nói:

“Không phải Thầy của các Cô ngủ, mà diệt độ cả rồi.”

Hai sa-di-ni nghe nói các Sư đã diệt độ, trong lòng kinh sợ, liền nghĩ thầm: “Xem thế thì, pháp gì tập khởi, đều là pháp diệt tận.” Tức thì, ngay trên chỗ ngồi mà được ba minh, sáu thông. Hai sa-di-ni liền bay lên hư không, trước hết, đến chỗ đồng hoang thực hiện 18 biến hóa, ngồi, nằm, kinh hành, thân tuôn nước, bốc lửa, biến hóa vô lượng. Rồi ngay đó mà bát-niết-bàn trong Niết-bàn-giới vô dư.

Bấy giờ Thế Tôn dẫn các Tỳ kheo vây quanh trước sau đi đến chỗ Đại Ái Đạo, trong chùa ni. Thế Tôn bảo A-nan, nan-đà, La-hầu-la:

“Các người hãy khiêng di thể của Đại Ái Đạo. Ta sẽ tự thân cúng dường.”

Khi ấy Thích Đề-hoàn Nhân biết những điều suy nghĩ trong lòng Thế Tôn, tức thì, khoảnh khắc như lực sỹ co duỗi cánh tay, từ Tam thập tam thiên hiện đến Tỳ-da-li, đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi đứng sang một bên. Trong đây, các Tỳ kheo lậu tận đều trông thấy Thích Đề-hoàn Nhân và chư thiên Tam thập tam. Còn các Tỳ kheo, Tỳ kheo ni, ưu-bà-tắc, ưu-bà-di chưa dứt sạch các lậu đều không thấy Thích Đề-hoàn Nhân.

Khi ấy Phạm thiên từ xa biết được những điều suy nghĩ trong lòng Thế Tôn, liền dẫn chư thiên từ trên cõi Phạm thiên biến mất, hiện đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi đứng sang một bên.

Khi ấy Tỳ-sa-môn Thiên vương biết được ý nghĩ của Thế Tôn, dẫn các quỷ thần Dạ-xoa đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi đứng sang một bên.

Bấy giờ Đê-đâu-lại-tra Thiên vương dẫn các Càn-thát-bà, từ [823a] phương đông đến chỗ Như Lai, cúi đầu lạy dưới chân rồi đứng sang một bên.

Tỳ-lũ-lặc-xoa Thiên vương dẫn vô số Câu-bàn-trà từ phương nam đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi đứng sang một bên.

Tỳ-lũ-ba-xoa Thiên vương dẫn các thần Rồng đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi đứng sang một bên.

Khi ấy, Thích Đề-hoàn Nhân, Tỳ-sa-môn Thiên vương lên trước bạch Phật rằng:

“Cúi mong Thế Tôn không phải nhọc sức. Chúng con sẽ tự thân cúng dường xá-lợi.”

Phật nói với chư Thiên:

“Thôi, thôi, thiên vương! Như Lai tự biết thời. Đây là điều Như Lai cần phải làm; không phải là điều mà trời, rồng, quỷ, thần có thể làm được. Vì sao vậy? Cha mẹ sanh con đã cho nhiều lợi ích, ân nuôi lớn rất nặng, cho bú mớm, bông ả. Cần phải báo đáp ân, không thể không báo đáp. Nhưng, này chư thiên, nên biết, cha mẹ của chư Phật Thế Tôn quá khứ đều diệt độ trước, nhiên hậu chư Phật Thế Tôn thấy đều tự thân cúng dường trà-tỳ xá-lợi. Cha mẹ của chư Phật Thế Tôn tương lai cũng diệt độ trước, nhiên hậu chư Phật thấy đều tự thân cúng dường. Do phương tiện này mà biết Như Lai cần phải tự thân cúng dường, chứ không phải việc chư thiên, quỷ thần có thể làm.”

Bấy giờ Tỳ-sa-môn Thiên vương nói với 500 quỷ thần:

“Các người đi vào trong rừng chiên-đàn lấy củi thơm về đây để cúng dường trà-tỳ.”

Năm trăm quỷ thần vâng lệnh Thiên vương, đi vào rừng chiên-đàn lấy củi chiên-đàn, mang đến chỗ đồng hoang. Khi ấy Thế Tôn tự thân khiêng một đầu chân giường, La-hầu-la khiêng một chân, A-nan khiêng một chân, Nan-đà khiêng một chân, bay lên hư không mà đi đến bãi tha ma. Còn chúng bốn bộ, Tỳ kheo, Tỳ kheo ni, ưu-bà-tắc, ưu-bà-di, khiêng đi thế 500 Tỳ kheo ni đi đến bãi tha ma.

Bấy giờ Thế Tôn nói với đại tướng Da-thâu-đề:

“Ông hãy sửa soạn thêm hai bộ khăn trải đường, hai bộ khăn trải ngồi, hai xe củi, cúng hương hoa, để cúng dường đi thế hai sa-di-ni.”

Đại tướng Da-thâu-đề bạch Phật:

“Kính vâng, Thế Tôn.”

Ngay sau đó ông sắm sửa các dụng cụ để cúng dường.

Bấy giờ Thế Tôn lấy gỗ chiên đàn chuyển cho từng vị chư thiên. Thế Tôn lại bảo đại tướng:

“Ông cho mỗi người đưa 500 di thể, phân biệt từng vị mà [823b] cúng dường, Hai vị sa-di-ni cũng vậy.”

Đại tướng vâng lời Phật dạy, phân biệt từng vị mà cúng dường, sau đó thì hỏa thiêu.

Bấy giờ Thế Tôn lấy gỗ chiên-đàn chất lên di thể Đại Ái Đạo. Rồi Thế Tôn nói bài kệ này:

Hết thấy hành vô thường;
Có sanh thì có diệt.
Không sanh thì không chết.
Diệt ấy là tối lạc.

Khi ấy, chư thiên và nhân dân đều vân tập vào bãi tha ma. Người trời đại chúng có đến mười ức cai-na-thuật.

Sau khi hỏa thiêu, đại tướng đưa xá-lợi đi dựng tháp. Phật nói với đại tướng:

“Giờ ông hãy đưa 500 xá-lợi đi dựng tháp, để trong lâu đài thọ phước vô lượng. Vì sao vậy? Thế gian có bốn người được dựng tháp thờ. Những gì là bốn? Những ai dựng tháp thờ Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác; thờ Chuyển luân Thánh vương, Thanh văn và Bích-chi-phật, được phước vô lượng.”

Bấy giờ Thế Tôn nói pháp vi diệu cho chư thiên và nhân dân, khiến phát tâm hoan hỷ. Khi ấy trời và người, có đến một ức, dất sạch trần cấu, được pháp nhãn thanh tịnh.

Bấy giờ chư thiên, nhân dân, càn-thát-bà, a-tu-la, chúng bốn bộ, nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 02

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà, cùng với chúng đại tỳ kheo 500 vị.

Bấy giờ trong thành Xá-vệ có Tỳ kheo ni tên là Bà-đà,²⁰⁷⁵ dẫn 500 Tỳ kheo ni đến chỗ kia du hóa. Trong khi ở tại chỗ nhàn tĩnh, Tỳ kheo ni tự tư duy, ngồi kiết già, buộc niệm trước mắt, nhớ lại sự việc vô số đời trước, liền cười một mình. Có một Tỳ kheo ni từ xa trông thấy Tỳ kheo ni Bà-đà cười, liền đi đến chỗ các Tỳ kheo ni, nói:

“Hôm nay Tỳ kheo ni Bà-đà ngồi cười một mình dưới gốc cây. Không biết có duyên có gì.”

Năm trăm Tỳ kheo ni liền cùng nhau đi đến chỗ Tỳ kheo ni Bà-đà, cúi đầu lạy dưới chân, rồi hỏi Tỳ kheo ni Bà-đà:

“Có nhân duyên gì mà ngồi cười một mình dưới gốc cây?”

Tỳ kheo ni Bà-đà nói với các Tỳ kheo ni:

“Vừa rồi ngồi dưới gốc cây, tôi nhớ lại sự việc vô số đời trước. Lại thấy ngày xưa [823c] đã trải qua bao nhiêu thân hình, chết đây sanh kia; thấy đều thấy hết.”

Năm trăm Tỳ kheo ni lại bạch:

“Cúi mong kể lại nhân duyên ngày xưa.”

Tỳ kheo ni Bà-đà nói với các Tỳ kheo ni:

“Chín mươi một kiếp quá khứ xa xưa có Phật xuất thế hiệu Tỳ-bà-thi, Như Lai, Chí chân, Đẳng chánh giác, Minh hành túc, Thiện thế, Thế gian giải, Vô thượng sỹ, Điều ngự trượng phu, Thiên nhân sư, hiệu Phật Thế Tôn. Thế giới khi ấy tên là Bàn-đầu-ma. Nhân dân đông đúc không thể kể xiết. Bấy giờ Như Lai du hóa tại quốc giới đó, thuyết pháp đại chúng gồm cho mười sáu vạn tám nghìn Tỳ kheo vây quanh trước. Danh hiệu Phật được truyền rộng khắp nơi. Phật Tỳ-bà-thi có đầy đủ các tướng, là ruộng phước tốt cho hết thảy mọi người. Trong quốc giới ấy bấy giờ có một đồng tử tên là Phạm Thiên, dung mạo xinh đẹp ít có trên đời.

“Bấy giờ, đồng tử kia, tay cầm lọng báu, đi vào trong ngõ. Trong lúc đó, có vợ cư sỹ, cũng xinh đẹp, cũng đi trên đường đó. Mọi người đều ngắm nhìn. Đồng tử khi ấy nghĩ thầm, ‘Ta đây cũng xinh đẹp, tay cầm lọng báu, nhưng mọi người không nhìn ngắm thân ta. Những người này đều nhìn ngắm bà kia. Ta cần phải làm cách nào đó để mọi người nhìn ngắm ta.’ Rồi thì đồng

tử ấy ra khỏi thành, đi đến chỗ Phật Tỳ-bà-thi, tay cầm lọng báu, cúng dường bảy ngày bảy đêm, và cũng phát thệ nguyện rằng, ‘Nếu như Phật Tỳ-bà-thi có thần túc như vậy, có thần lực như vậy, là ruộng phước trên hết của người, trời, thì mong nhờ công đức này khiến cho con đời tương lai sanh làm thân nữ, mọi người thấy không ai là không hoan hỷ phần khởi.’ Đồng tử ấy sau bảy ngày bảy đêm cúng dường Phật, tùy theo thọ mạng vẫn dài, về sau sanh lên trời Tam thập tam, ở đó làm thân nữ, cực kỳ xinh đẹp, đệ nhất trong các ngọc nữ. Cô có năm công đức vượt hơn các thiên nữ khác. Những gì là năm? Đó là, tuổi thọ trời, sắc đẹp trời, lạc thú trời, oai phước trời, tự tại cõi trời. Các trời Tam thập tam thấy cô, ai cũng nói, ‘Thiên nữ này xinh đẹp kỳ lạ không ai sánh bằng.’ trong đó, có thiên tử nói, ‘Ta phải được thiên nữ này làm thiên hậu.’ Các thiên tử bèn giành nhau. Khi ấy Đại thiên vương nói, ‘Các người chớ có tranh cãi nhau. Trong các ông, ai thuyết pháp hay nhất, ta sẽ cho lấy thiên nữ này [824a] làm vợ.’ Bây giờ có một thiên tử nói bài kệ:

Hoặc đứng, hoặc lại ngồi,
Thức ngủ, đều chẳng vui.
Chỉ khi nào ngủ say,
Ta mới không tưởng dục.

“Lại có thiên tử khác nói kệ này:

Ông nay vẫn còn vui,
Ngủ say không niệm tưởng.
Tôi đây dục niệm khởi,
Y như đánh trống trận.

“Lại có thiên tử khác nói kệ:

Giả sử đánh trống trận,
Còn có khi ngưng nghỉ.
Dục nơi tôi ruổi nhanh,
Như nước chảy không ngừng.

“Lại thiên tử khác nói kệ:

Như nước cuốn cây lớn
Còn có lúc ngưng nghỉ.
Tôi hằng tư tưởng dục,
Như giết voi không nháy.²⁰⁷⁶

“Bấy giờ có vị thiên tử tối tôn trong chư thiên nói bài kệ này cho các người trời:

Các ông còn rồi rảnh,
Mỗi người nói kệ ấy.
Tôi nay còn chưa biết
Mình còn hay là mất.

“Chư thiên nói với vị thiên tử này: ‘Lành thay, Thiên tử! Bài kệ ông nói cực kỳ tinh diệu. Nay chúng tôi phụng cúng thiên nữ này cho Thiên vương.’ Thiên nữ ấy tức thì được đưa vào cung của Thiên vương.

“Các Sư muội, các cô chớ có do dự. Vì sao vậy? Đồng tử cúng dường Phật bằng cây lọng thượng hạng khi xưa há là ai khác chăng? Chớ nghĩ như vậy. Chính là thân của tôi đó.

“Quá khứ ba mươi một kiếp, có Phật hiệu Thi-khí Như Lai xuất hiện ở đời, du hóa trong thế giới Dã mã, cùng với chúng đại Tỳ kheo mười sáu vạn. Bấy giờ thiên nữ kia sau khi mạng chung sanh vào loài người, thọ thân nữ, cực kỳ xinh đẹp hiếm có trên đời. Khi đức Thi-khí Như Lai, đến giờ, khoác y, cầm bát vào thành Dã mã khát thực. Thiên nữ kia sanh làm người, làm vợ ông trưởng giả. Cô dâng ẩm thức lên đức Thi-khí Như Lai, đồng thời phát thệ nguyện, ‘Mong nhờ nghiệp công đức này, con sanh vào chỗ nào cũng không rơi vào ba nẻo dữ; được dung mạo xinh đẹp khác hẳn mọi người.’ Người nữ này về sau [824b] mạng chung sanh lên Tam thập tam. Tại đó, lại làm thân nữ, cực kỳ xinh đẹp, có năm sự công đức vượt hẳn chư thiên kia.

“Thiên nữ bấy giờ há là ai khác chăng? Chớ nghĩ như vậy. Vì sao? Người nữ ấy chính là thân của tôi vậy.

“Rồi ngay trong kiếp có Phật Tỳ-xá-phù Như Lai xuất hiện ở đời. Khi thiên nữ tùy theo thọ mạng dài vẫn mà mạng chung, sanh vào loài người, thọ thân người nữ, dung mạo xinh đẹp hiếm có trên đời. Cô lại làm vợ ông trưởng giả. Bấy giờ vợ ông trưởng giả dâng y phục thượng hảo lên Như Lai, phát thệ nguyện rằng, ‘Nguyện con đời tương lai được làm thân nữ.’ Cô này sai khi mạng chung sanh lên Tam thập tam, dung mạo xinh đẹp hơn hẳn các thiên nữ khác. Người nữ khi ấy là ai khác chăng? Chớ nghĩ như vậy. Vì sao? Người nữ lúc đó chính là thân của tôi vậy.

“Cô gái ấy, tùy theo tuổi thọ vẫn dài, về sau mạng chung đến sanh trong loài người, tại đại thành Ba-la-nại, làm nô tỳ cho trưởng giả Nguyệt Quang,

dung mạo xấu xí chẳng ai muốn nhìn. Từ khi Phật Tỳ-xá-phù đi mất, đời không còn có Phật nữa. Lúc ấy có Bích-chi-phật²⁰⁷⁷ du hóa. Khi ấy vợ ông trưởng giả Nguyệt Quang bảo cô nữ tỳ, ‘Người hãy đi ra ngoài, tìm xem có vị sa-môn nào dung mạo xinh đẹp hợp ý ta, hãy thỉnh về nhà. Ta muốn cúng dường.’ Cô nữ tỳ bèn đi ra ngoài tìm kiếm sa-môn, gặp Bích-chi-phật đang khát thực trong thành. Nhưng dung mạo của ngài thô kệch, xấu xí. Nữ tỳ liền đến nói với Bích-chi-phật: ‘Bà chủ con muốn gặp. Xin rước Ngài đến nhà.’ Rồi cô vào thưa với bà chủ, ‘Sa-môn đã đến. Mời Bà ra gặp.’ Khi vợ ông trưởng giả trông thấy vị sa-môn, trong lòng không vui, bảo nữ tỳ: ‘Bảo ông ấy về đi. Ta không muốn bố thí. Vì sao? Dung mạo ông ấy xấu xí quá.’ Nữ tỳ liền thưa với bà chủ, ‘Nếu Phu nhân không huệ thí cho sa-môn, phần ăn hôm nay của con sẽ huệ thí hết cho sa-môn.’ Bà chủ phát cho phần ăn là một đấu cơm khô vụn. Nữ tỳ tiếp lấy, đưa cho sa-môn. Bích-chi-Phật nhận thức ăn rồi, bay lên hư không, hiện 18 phép biến hóa. Khi ấy nữ tỳ của ông trưởng giả phát thệ nguyện rằng, ‘Mong nhờ công đức này, tôi sanh vào chỗ nào cũng không rơi vào ba nẻo dữ; đời tương lai tôi được làm thân nữ cực kỳ xinh đẹp. Bảy giờ vị Bích-chi-phật bung bát cơm bay quanh thành ba vòng. Trưởng giả Nguyệt Quang lúc đó đang họp với 500 thương nhân trong giảng đường Phổ hội. Người trong thành lúc bấy giờ trai gái lớn bé, thấy đều trông thấy vị Bích-chi-phật bung bát cơm bay trong hư không. Thấy vậy, họ bảo nhau: ‘Công đức của ai mà được như vậy? Ai gặp đức Bích-chi-phật mà huệ thí bát cơm ấy vậy?’ Khi ấy cô nữ tỳ của ông trưởng giả nói với bà chủ: ‘Bà hãy ra xem thần đức của sa-môn. Ngài đang bay trong hư không, làm 18 phép biến hóa, thần đức không lường được.’ Vợ trưởng giả bèn nói với nữ tỳ: ‘Cơm huệ thí cho sa-môn bữa nay, có bao nhiêu công đức, người hãy cho ta. Ta sẽ trả lại cho người hai ngày ăn. Nữ tỳ đáp: ‘Tôi không kham đem phước mà cho lại Bà.’ Bà chủ nói, ‘Ta trả cho người bốn ngày ăn.’ Cho đến mười ngày ăn. Nữ tỳ đáp: ‘Tôi không kham đem phước cho lại Bà.’ Bà chủ nói: ‘Nay ta cho người một trăm đồng tiền vàng.’ Nữ tỳ đáp: ‘Tôi cũng không cần.’ Bà chủ lại nói: ‘Ta cho người hai trăm, cho đến một nghìn đồng tiền vàng. Nữ tỳ vẫn nói: ‘Tôi cũng không cần.’ Bà chủ nói: ‘Ta miễn cho thân người khỏi làm nô tỳ. Nữ tỳ đáp: ‘Tôi không cần làm người thường.’ Bà chủ nói: ‘Ta cho người làm bà chủ, con ta làm nô tỳ.’ Nữ tỳ đáp: ‘Tôi không cần làm bà chủ.’ Bà chủ nói: ‘Giờ ta sẽ đánh đập người; xẻo mũi, tai, chặt tay chân, cắt đầu người.’ Nữ tỳ đáp: ‘Những việc đau đớn đó, tôi chịu được hết. Nhưng không bao giờ đem phước tặng lại cho Bà. Thân tôi thuộc Bà chủ. Nhưng tâm thiện khác nhau.’ Vợ ông trưởng giả tức thì đánh cô nữ tỳ. Trong lúc đó, 500 thương nhân bàn với nhau rằng: ‘Thần nhân này hôm nay đến đây khát thực, chắc nhà ta có cho gì.’ Trưởng giả Nguyệt Quang sai người trở về nhà xem. Người này thấy bà chủ đang bắt cô nữ tỳ mà đánh

đập, bèn hỏi: ‘Vi nhân lý do gì mà bà đánh roi vọt cô này?’ Nữ tỳ thuật lại hết nguyên do. Trưởng giả Nguyệt Quang khi ấy mừng rờ không cản được, liền bắt nàng chủ làm nô tỳ, và thay cô nữ tỳ vào chỗ bà chủ. Thời bấy giờ vua Phạm-ma-đạt đang trị vì trong thành Ba-la-nại. Vua nghe nói trưởng giả Nguyệt Quang cúng cơm cho vị Bích-chi-phật, trong lòng rất vui mừng, vì ông này đã gặp bậc Chân nhân, hợp thời mà huệ thí. Phạm-ma-đạt liền sai sứ triệu trưởng giả Nguyệt Quang đến bảo [825a] rằng: ‘Có thật ông đã bố thí cơm cho vị Chân nhân thần tiên không?’ Trưởng giả tâu: ‘Thật tôi đã có gặp vị Chân nhân mà huệ thí cơm.’ Phạm-ma-đạt tức thì ban tặng cho, lại cất nhắc chức vị. Cô nữ tỳ của ông trưởng giả ấy, tùy theo tuổi thọ vẫn dài, sau khi mạng chung sanh lên trời Tam thập tam, nhan sắc tuyệt đẹp ít có trên đời, và có năm sự công đức hơn hẳn các chư thiên khác.

“Này các Sư muội, các cô chớ nghĩ cô nữ tỳ của ông trưởng giả khi ấy là ai khác, mà đó chính là thân của tôi vậy.

“Trong Hiền kiếp này có Phật xuất thế hiệu Câu-lâu-tôn Như Lai. Vị thiên nữ kia, tùy tuổi thọ vẫn dài, sau khi mạng chung, sanh vào loài người., làm con gái của bà-la-môn Da-nhã-đạt. Cô gái ấy lại cúng dường cơm cho Như Lai, và phát thệ nguyện cầu sanh làm thân nữ. Về sau, khi mạng chung, cô sanh lên trời Tam thập tam, dung mạo xinh đẹp hơn các chư thiên. Rồi từ đó mạng chung, sanh vào loài người. Bấy giờ Phật Câu-na-hàm-mâu-ni xuất hiện ở đời. Thiên nữ kia sanh làm con gái của một ông trưởng giả. Cô lại cúng dường hoa bằng vàng cho Phật Câu-na-hàm-mâu-ni, đem công đức ấy nguyện sanh vào chỗ nào cũng không rơi xuống ba nẻo dữ, trong đời sau được làm thân nữ. Cô gái ấy tùy theo thọ mạng vẫn dài, sau khi mạng chung sanh lên trời tam thập tam xinh đẹp vượt trên các thiên nữ, có năm sự công đức không vị nào sánh bằng. Người con gái của ông trưởng giả cúng dường Phật Câu-na-hàm-mâu-ni ấy há là ai khác chăng? Chớ nghĩ như vậy. Người con gái của ông trưởng giả bấy giờ chính là thân của tôi vậy.

“Vị thiên nữ ấy lại tùy theo tuổi thọ vẫn dài, sau khi mạng chung sanh vào loài người, lại làm vợ ông trưởng giả, nhan sắc xinh đẹp lạ lùng hiển có trên đời. Lúc bấy giờ đức Ca-diếp Như Lai xuất hiện ở đời. Bà vợ ông trưởng giả cúng dường Phật Ca-diếp trong bảy ngày bảy đêm, phát thệ nguyện rằng: ‘Mong đời tương lai con sẽ được làm thân nữ.’ rồi vợ ông trưởng giả tùy theo tuổi thọ vẫn dài mà mạng chung, sanh lên trời Tam thập tam, có năm sự công đức hơn các thiên nữ khác. Vợ ông trưởng giả cúng dường Phật Ca-diếp bấy giờ há là ai khác chăng? Chớ nghĩ như vậy. Đó chính là thân của tôi vậy.

“Trong Hiền kiếp này, Phật Thích-ca vẫn xuất hiện ở đời. Thiên nữ kia sau khi mạng chung sanh vào nhà bà-la-môn Kiếp-tì-la,²⁰⁷⁸ trong thành La-duyệt, dung mạo xinh đẹp hơn hẳn các cô gái khác. Cô con gái của bà-la-môn Kiếp-tì-la đẹp như pho tượng bằng vàng tử ma,²⁰⁷⁹ khiến cho ai đến gần cô đều thành đen như mực. **[825b]** Tâm ý cô không tham ngũ dục.

“Này các Sư muội, các cô chớ nghĩ cô con gái của người bà-la-môn đó là ai khác. Con gái bà-la-môn lúc bấy giờ chính là thân của tôi vậy.

“Các Cô nên biết, do duyên báo ứng của công đức xưa kia mà cô làm vợ của Ti-la ma-nạp.²⁰⁸⁰ Đó tức là Ma-ha Ca-diếp. Tôn giả Đại Ca-diếp tự mình xuất gia trước. Tôi sau đó mới xuất gia. Tự mình nhớ lại những thân nữ mà tôi đã trải qua xưa kia, cho nên nay tôi tự cười một mình. Tôi vì bị vô trí che lấp, cúng dường sáu vị Như Lai để cầu mong làm thân nữ. Vì nhân duyên đó, tôi cười cho những việc trải qua trước kia.”

Bấy giờ số đông các Tỳ kheo ni nghe Tỳ kheo ni Bà-đà tự nhớ lại sự việc vô số đời quá khứ, liền đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi ngồi xuống một bên, đem nhân duyên ấy tường thuật đầy đủ lên Thế Tôn. Thế Tôn bảo các Tỳ kheo:

“Các ông có thấy trong hàng Thanh văn có Tỳ kheo ni nào tự nhớ lại sự việc trong vô số đời như cô này không?”

Các Tỳ kheo bạch Phật:

“Chúng con không thấy, bạch Thế Tôn.”

Phật nói với các Tỳ kheo:

“Trong hàng Thanh văn của Ta, đệ tử bậc nhất tự nhớ lại sự việc vô số đời trước, là Tỳ kheo ni Kiếp-tì-la²⁰⁸¹ vậy.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 03²⁰⁸²

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ có một Tỳ kheo đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi ngồi xuống một bên. Giây lát, ông đứng dậy, đến trước bạch Phật rằng:

“Kiếp ngắn hay dài, có giới hạn không?”

Phật bảo Tỳ kheo:

“Kiếp rất dài lâu, Ta có thể cho ông một thí dụ. Hãy chuyên ý nghe. Ta sẽ nói.”

Tỳ kheo ấy vâng lời Thế Tôn, lắng nghe.

Thế Tôn nói:

“Tỳ kheo, nên biết, cũng như một thành trì bằng sắt, dài rộng một do-tuần,²⁰⁸³ trong đó chứa đầy hạt cải, không chừa một lỗ hồng. Giả sử có một người, một trăm năm đến lấy đi một hạt cải. Cho đến khi hạt cải trong thành bằng sắt ấy hết hẳn, mà một kiếp vẫn không thể tính kể hết. Vì sao vậy? Sanh tử lâu dài không có bờ mé. Chúng sanh bị ân ái trôi buộc mà trôi lăn trong sanh tử, chết đây sanh kia, không hề cùng tận. Ta ở trong đó mà nhầm chán sanh tử. Như vậy Tỳ kheo, hãy tìm cầu phương tiện để dứt hết tướng ân ái này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.²⁰⁸⁴

---o0o---

KINH SỐ 04²⁰⁸⁵

[285c7] Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ có một Tỳ kheo đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi ngồi xuống một bên. Khi ấy Tỳ kheo này bạch Phật rằng:

“Bạch Thế Tôn, một kiếp có dài lâu không?”

Phật bảo tỳ kheo:

“Một kiếp cực kỳ dài lâu, không thể trừ lượng được. Nay Ta nói cho ông một thí dụ. Hãy khéo suy nghĩ. Ta sẽ nói.”

Tỳ kheo ấy vâng lời Phật dạy, lắng nghe.

Thế Tôn nói:

“Ví dụ có một núi đá lớn, dài rộng một do tuần, cao một do tuần. Giả sử một người tay cầm một tấm lụa trời, cứ một trăm năm phát một cái. Cho đến khi đá mà hết mà số kiếp vẫn khó hạn định. Số kiếp lâu dài không có biên tế, như vậy không phải một kiếp hay một trăm kiếp. Vì sao vậy? Sanh tử lâu dài, không thể hạn lượng, không có biên tế. Chúng sanh bị vô minh bao phủ, trôi nổi sanh tử không có kỳ hạn thoát ra. Chết đây, sanh kia, không hề cùng tận. Ta ở trong đó mà nhầm chán sanh tử. Như vậy, Tỳ kheo, hãy tìm cầu phương tiện dứt hết tướng ái ân này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những lời Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 05

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ Thế Tôn nói với các Tỳ kheo:

“Tùy thời nghe pháp, có năm công đức, không khi nào mất. Những gì là năm? Nghe được pháp chưa từng nghe; nghe rồi thì ghi nhớ; trừ dẹp hoài nghi; cũng không tà khiến; hiểu pháp sâu thẳm. Tỳ kheo, đó là nói tùy thời nghe pháp có năm công đức này. Cho nên, Tỳ kheo, hãy chuyên niệm thường nghe pháp sâu thẳm. Đây là giáo giới của Ta. Như vậy Tỳ kheo, hãy học điều này.”

Bấy giờ các Tỳ kheo nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 06²⁰⁸⁶

[826a] Tôi nghe như vậy:

Một thời Phật ợ tại thành Tỳ-xá-ly, trong rừng Ma-ha-bà-na,²⁰⁸⁷ cùng với chúng đại Tỳ kheo 500 vị.

Bấy giờ Đại tướng Sư Tử²⁰⁸⁸ đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, rồi ngồi xuống một bên. Khi ấy Như Lai nói với Đại tướng:

“Thí chủ đàn-việt²⁰⁸⁹ có năm công đức.²⁰⁹⁰ Những gì là năm? Ở đây, danh tiếng của thí chủ được truyền xa rằng, ‘Tại thôn kia có người ưa bố thí, chu cấp cho những kẻ nghèo thiếu mà không hề tiếc lẩn. Nay Đại tướng, đó là công đức thứ nhất.

“Lại nữa, Đại tướng, khi thí chủ đến trong các chúng sát-lợi, bà-la-môn, sa-môn, không có điều gì sợ hãi, cũng không có điều gì nghi ngờ khó khăn. Nay Sư Tử, đó là công đức thứ hai.

“Lại nữa, thí chủ đàn-việt được nhiều người yêu mến, thấy đều tôn sùng kính ngưỡng. Như con yêu mẹ, tâm không rời xa, thí chủ được nhiều người yêu mến cũng vậy.

“Lại nữa, Sư Tử, thí chủ đàn-việt khi bố thí, phát tâm hoan hỷ. Do có hoan hỷ mà hân hoan,²⁰⁹¹ ý tánh kiên cố; khi ấy tự thân giác tỏ biết có lạc, có khổ cũng không thay đổi hối tiếc,²⁰⁹² tự biết một cách như thật. Tự biết những gì? Biết có Khổ đế, Khổ tập, Khổ tận, Xuất yếu đế, biết một cách như thật.”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Thí, hội đủ các phước;
Lại đạt đệ nhất nghĩa.²⁰⁹³
Ai hay nhớ bố thí,
Liên phát tâm hoan hỷ.

“Lại nữa, Trưởng giả Sư Tử, thí chủ đàn-việt khi bố thí, thân hoại mạng chung, sanh lên trời Tam thập tam, ở đó có năm sự kiện hơn hẳn các chư thiên khác. Những gì là năm? Thứ nhất, dung mạo hào quý, oai thần, ánh sáng. Thứ hai, tự tại với những gì ước muốn, không điều gì mà không thỏa mãn. Thứ ba, nếu đàn-việt thí chủ sanh trong loài người, thường gặp gia đình phú quý. Thứ tư, có nhiều của cải. Thứ năm, lời nói được mọi người nghe theo, làm theo. Nay Sư Tử, đàn việt có năm công đức này dẫn vào nẻo thiện.”

Đại tướng Sư Tử sau khi nghe những điều Phật nói, hoan hỷ phấn khởi không thể dùng được, lên trước bạch Phật rằng:

“Cúi xin Thế Tôn, cùng bói Tăng Tỳ kheo, nhận lời thỉnh của con.”

Thế Tôn im lặng nhận lời. Khi Sư Tử biết Thế Tôn đã im lặng nhận lời, liền chỗ ngồi đứng dậy, cúi đầu lạy dưới chân rồi lui đi,

Về đến nhà, ông cho sửa soạn đủ các món thực phẩm, trái chỗ ngồi tốt đẹp, rồi đi [826b] báo đã đến giờ. Nay đã đúng lúc, cúi mong Đại Thánh rủ lòng thương hạ cố.”

Bấy giờ Thế Tôn đến giờ khoác y, cầm bát, dẫn chúng Tỳ kheo trước sau vây quanh đi đến nhà Đại tướng. Ai nấy ngồi theo thứ lớp. Khi tướng quân Sư Tử thấy Phật và Tăng Tỳ kheo đã thứ lớp ngồi, tự tay bưng dọn các món thức ăn. Khi đại tướng đang bưng dọn thức ăn, chư thiên ở trên hư không nói rằng:

“Đây là A-la-hán. Người này là hướng A-la-hán. Thí người này được phước nhiều. Thí người này được phước ít. Người này là A-na-hàm. Người này là hướng A-na-hàm. Người này là Tư-đà-hàm. Người này là hướng Tư-đà-hàm đạo. Người này là Tu-đà-hoàn. Người này là hướng Tu-đà-hoàn đạo. Người này con bảy lần tái sanh qua lại. Người này còn một lần tái sanh. Người này là Tùy tín hành. Người này là Tùy pháp hành. Người này là độn căn. Người này là lợi căn. Người này thấp kém. Người này tinh tấn tri giới. Người này phạm giới. Thí người này được phước nhiều. Thí người này được phước ít.”

Đại tướng Sư Tử có nghe chư thiên nói thế, nhưng không để trong lòng. Khi thấy Như Lai ăn xong, cất đẹp bát, ông lấy một cái ghế nhỏ ngồi trước Như Lai. Lúc bấy giờ Đại tướng Sư tử bạch Phật rằng:

“Vừa rồi con có chư thiên đến chỗ con, nói với con rằng ... Từ A-la-hán, cho đến người phạm giới, ông thuật lại đầy đủ lên Như Lai. “Con tuy có nghe những lời ấy, nhưng không để vào lòng, cũng không sanh ý tưởng rằng, nên bỏ vị này mà thí cho vị kia; bỏ vị kia mà thí cho vị này. Song con lại có ý nghĩ, nên bỏ thí cho hết thấy các loại hữu hình. Vì tất cả đều do ăn mà tồn tại; không ăn thì chết. Tự thân con nghe Như Lai nói bài kệ ấy, hằng ghi nhớ trong lòng không hề quên mất. Bài kệ ấy như vậy:

Bồ thí, bình đẳng khắp,
Không hề có trái nghịch,

Tất sẽ gặp Hiền Thánh,
Nhờ đây mà được độ.

“Bạch Thế Tôn, bài kệ đó như vậy, mà chính con đã nghe Như Lai nói, hằng ghi nhớ kỹ và vâng làm theo.”

Phật nói với Đại tướng:

“Lành thay! Đó gọi là huệ thí với tâm bình đẳng của Bồ tát. Bồ tát khi bố thí không khởi lên ý niệm rằng ‘Ta nên cho người này, bỏ qua người này.’ Mà luôn luôn huệ thí bình đẳng, với suy niệm rằng, ‘Hết thấy chúng sanh do ăn mà tồn tại, không ăn thì chết.’ Bồ tát khi hành bố thí, cũng tư duy hành nghiệp này.”

Rồi Phật nói bài kệ:

[826c] Những ai tu hạnh này,
Hành ác và hành thiện;
Người ấy tự thọ báo,
Hành không hề suy hao.
Người kia theo hành nghiệp
Mà nhận quả báo ấy;
Làm thiện được báo thiện,
Làm ác chịu ác báo.
Làm ác hay làm thiện,
Tùy theo việc đã làm.
Cũng như năm giống thóc,
Theo giống mà kết hạt.

“Này Đại tướng Sư Tử, hãy bằng phương tiện này mà biết rằng thiện hay ác đều tùy theo những gì đã hành. Vì sao vậy? Từ sơ phát tâm cho đến khi thành Đạo, tâm không tăng giảm, không lựa chọn người, không xét đến hạng bậc của người ấy. Cho nên, này Sư Tử, nếu khi muốn huệ thí, hãy luôn niệm bình đẳng, chớ khởi tâm thị phi. Như vậy, này Sư Tử, hãy học điều này.”

Bấy giờ Thế Tôn lại nói bài kệ tùy hỷ²⁰⁹⁴:

Thí vui, người yêu mến,
Được mọi người khen ngợi;
Đến đâu cũng không ngại;
Cũng không có tâm ganh tị.

Cho nên người trí thí,
Dẹp bỏ các tướng ác.
Lâu dài đến cõi thiện,
Được chư thiên đón mừng.

Thế Tôn nói bài kệ này xong rồi, rời chỗ ngồi đứng dậy mà ra về.

Bấy giờ Sư Tử nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 07

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ vua Ba-tư-nặc đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân rồi ngồi xuống một bên. Khi ấy vua Ba-tư-nặc bạch Thế Tôn rằng:

“Phàm nhà bố thí, nên thí chỗ nào?”

Thế Tôn nói:

“Tùy theo, tâm hoan hỷ chỗ nào, bố thí chỗ đó.”

Vua lại bạch Phật:

“Thí chỗ nào thì được công đức lớn?”

Phật đáp:

“Vua đã hỏi nên thí chỗ nào, nay lại hỏi được phước công đức.”

Rồi Phật nói với Vua:

“Ta nay hỏi lại Vua, tùy theo sở thích mà trả lời.

“Này Đại vương, hoặc có con trai sát-lợi đến; hoặc con trai bà-la-môn đến; nhưng người đó ngu si, không biết gì, tâm ý thác loạn, hằng không định tĩnh. Nó đến chỗ Vua, hỏi Vua: ‘ Chúng tôi sẽ phụng sự Thánh **[827a]** vương, tùy

thời mà ngài cần đến.’ Thế nào, Đại vương có cần người ấy ở hai bên không?”

Vua đáp:

“Không cần, bạch Thế Tôn. Vì sao vậy? Do người ấy không có trí tuệ sáng suốt, tâm thức không định tĩnh, không kham đôi phó kẻ địch bên ngoài kéo đến.”

Phật bảo Vua:

“Thế nào, Đại vương, nếu có người sát-lợi hay bà-la-môn có nhiều phương tiện, không e ngại điều gì, cũng không sợ hãi, có thể trừ dẹp kẻ địch bên ngoài; người ấy đến chỗ Vua, tâu Vua rằng, ‘Chúng tôi tùy thời hầu hạ Đại vương. Nguyên ban ân mà chấp nhận.’ Thế nào, Đại vương, Vua có thu nhận người ấy không?”

Vua bạch Phật:

“Vâng, bạch Thế Tôn, con sẽ thu nhận người ấy. Vì sao vậy? Do người ấy có khả năng trừ dẹp ngoại địch, không e ngại, không sợ hãi.”

Phật nói với Vua:

“Ở đây, Tỳ kheo cũng vậy, các căn đầy đủ, xả năm, thành tựu sáu, thủ hộ một, hàng phục bốn.²⁰⁹⁵ Bồ thí đến vị ấy được phước rất nhiều.”

Vua hỏi Phật:

“Thế nào là Tỳ kheo xả năm, thành tựu sáu, thủ hộ một, hàng phục bốn?”

Phật nói:

“Ở đây, Tỳ kheo xả bỏ năm triền cái, là triền cái tham dục, triền cái sân hận, triền cái thùy miên, triền cái trạo cử và nghi²⁰⁹⁶. Như vậy gọi là Tỳ kheo xả năm.

“Thế nào Tỳ kheo thành tựu sáu? Đại vương, nên biết, ở đây Tỳ kheo khi thấy sắc không khởi sắc tưởng, duyên vào đó mà giữ gìn nhãn căn; trừ khử niệm ác bất thiện mà thủ hộ nhãn căn. Tai, mũi, lưỡi,²⁰⁹⁷ thân, ý, không khởi ý thức²⁰⁹⁸ mà thủ hộ ý căn. Như vậy gọi là Tỳ kheo thành tựu sáu.

“Thế nào là Tỳ kheo hộ trì một? Ở đây, Tỳ kheo buộc niệm trước mắt. Như vậy, Tỳ kheo hộ trì một.

“Thế nào là Tỳ kheo hàng phục bốn? Ở đây, Tỳ kheo hàng phục thân ma, dục ma, tử ma, thiên ma. Tất cả đều được hàng phục. Như vậy, Tỳ kheo hàng phục bốn.

“Đó là, Đại vương, xả năm, thành tựu sáu, hộ trì một, hàng phục bốn. Bồ thí đến người như vậy được phước không thể lường. Đại vương, tà kiến và biên kiến tương ưng, những người như vậy mà thí cho thì không có ích.”

Khi ấy Vua bạch Phật:

“Đúng vậy, bạch Thế Tôn, bồ thí cho những vị như vậy, phước đức không thể lường. Nếu cho một Tỳ kheo thành tựu chỉ một pháp, phước còn không thể lường, hà huống cho các vị khác. Một pháp ấy là gì? Đó là niệm thân. Vì sao vậy? Ni-kiền Tử chủ trương thân hành, không chủ trương khẩu hành và ý hành.²⁰⁹⁹”

Phật nói:

“Những người Ni-kiền Tử ngu hoặc, ý thường thác loạn, tâm [827b] thức bất định. Vì pháp của Thầy họ là như vậy, nên họ nói như vậy. Báo ứng do bởi hành vi của thân mà họ phải chịu thì không đáng nói. Hành vi của ý thì vô hình, không thể thấy.”

Vua bạch Phật:

“Trong ba hành này, hành nào nặng nhất, hành bởi thân, hành bởi miệng, hay hành bởi ý?”

Phật nói với vua:

“Trong ba hành này, hành bởi ý nặng nhất. Hành bởi thân và hành bởi miệng, không đáng để nói.”

Vua hỏi Phật:

“Do nhân duyên gì mà nói hành bởi ý là tối đệ nhất?”

Phật nói:

“Phàm những hành vi mà con người làm trước hết được suy niệm bởi ý, sau đó mới phát ra miệng. Dầu phát ra miệng, khiến thân hành sát, đạo, dâm. Thiệt căn bất định, cũng không có đầu mối. Giả sử người mạng chung, thiệt căn vẫn tồn tại. Nhưng, này Đại vương, vì sao thân, miệng của người ấy không làm được gì cả?”

Vua bạch Phật:

“Vì người kia không có ý căn, nên mới như vậy.”

Phật bảo Vua:

“Do phương tiện này mà biết rằng ý căn là tối quan trọng, còn hai cái kia thì nhẹ thôi.”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Tâm là gốc của pháp;
Tâm chủ, tâm sai sử.
Ai với tâm niệm ác,
Mà hành động, tạo tác,
Theo đó mà thọ khổ,
Như vết lăn bánh xe.

Tâm là gốc của pháp;
Tâm chủ, tâm sai sử.
Ai trong tâm niệm thiện,
Mà hành động, tạo tác,
Người ấy nhận báo thiện,
Như bóng đi theo hình.²¹⁰⁰

Khi ấy vua Na-tu-nặc bạch Thế Tôn rằng:

“Đúng như Như Lai nói, người làm ác, thân hành ác, tùy theo hành ấy mà rơi vào đường ác.”

Phật nói:

“Vua quán sát ý nghĩa gì mà đến hỏi Ta, bổ thí cho hạng người nào thì được phước nhiều?”

Vua bạch Phật:

“Xưa, có lần con đến chỗ Ni-kiền Tử, hỏi Ni-kiền Tử rằng, Nên huệ thí ở chỗ nào? Ni-kiền Tử nghe con hỏi lại luận sang vấn đề khác chứ không trả lời. Khi ấy Ni-kiền Tử nói với con rằng, Sa-môn Cù-đàm nói như vậy: Thí cho Ta được phước nhiều. Cho người khác, không có phước. Hãy bố thí cho đệ tử của Ta; không nên cho những người khác. Những ai bố thí cho đệ tử của Ta sẽ được phước đức không thể lường.”

Phật hỏi Vua:

“Lúc bấy giờ Vua trả lời như thế nào?”

Vua bạch Phật:

“Lúc đó con suy nghĩ rằng, có thể có lý do đó. Huệ thí đến Như Lai, phước ấy không thể lường. Vì vậy nay hỏi Phật: Nên bố thí chỗ nào thì phước ấy không thể lường? Song, nay Thế Tôn không tự khen ngợi mình, cũng không chê bai người khác.”

Phật bảo Vua:

“Chính từ miệng Ta không nói như vậy [827c], rằng bố thí cho Ta thì được phước nhiều; còn cho người khác thì không. Nhưng điều mà ta đã nói, thức ăn dư trong bát mang cho người, phước ấy không thể lường. Với tâm thanh tịnh mà đổ thức ăn dư vào trong nước sạch, luôn luôn khởi lên tâm niệm rằng, các loài hữu hình ở trong nước này được nhờ ơn vô lượng. Huống chi là loài người.²¹⁰¹

“Nhưng, Đại vương, ở đây Ta cũng nói, bố thí cho người trì giới, phước ấy khó lường. Cho người phạm giới, không đủ để nói.

“Đại vương, nên biết, ví dụ như con trai nhà nông khéo cày xới đất, dọn dẹp các thứ ứ đọng, rồi mang giống thóc gieo vào ruộng tốt, ở đây rồi sẽ gặt hái hạt không thể hạn lượng. Còn như con nhà nông kia không chịu dọn đất, không trừ bỏ các thứ ứ đọng, mà gieo giống thóc vào đó, thì lượng thu hoạch không đáng để nói.

“Ở đây, với Tỳ kheo cũng vậy. Nếu Tỳ kheo nào xả năm, thành tựu sáu, hộ trì một, hàng phục bốn; huệ thí cho vị đó, phước ấy không thể lường. Cho người tà kiến, không đáng để nói.

“Cũng như, Đại vương, người bà-la-môn mà ý không e sợ, có khả năng hàng phục kẻ địch bên ngoài; nên ví dụ người này với A-la-hán. Còn người bà-la-môn kia, mà ý không chuyên định, hãy ví dụ cho người tà kiến.”

Bấy giờ vua Ba-tư-nặc bạch Thế Tôn rằng:

“Bồ thí cho người trì giới, phước ấy không thể lường. Từ nay về sau, có ai đều cầu xin, con sẽ không bao giờ trái nghịch.²¹⁰² Nếu chúng bốn bộ có ai đến cầu xin thứ gì, con cũng không nghịch ý, mà tùy thời cung cấp cho áo chăn, đồ ăn uống, giường chõng tọa cụ; và cũng bố thí cho các vị phạm hạnh.”

Phật nói:

“Chớ nói như vậy, Vì sao vậy? Bồ thí cho súc sanh mà phước ấy con khó lường, huống chi bố thí cho người. Điều mà hôm nay Ta nói, là bố thí cho người trì giới thì phước khó tính kể hơn cho người phạm giới.”

Vua Ba-tư-nặc bạch Phật:

“Hôm nay một lần nữa con xin tự quy y. Bởi vì, nay Thế Tôn ân cần cho đến cả những người ngoại đạo hằng phỉ báng Thế Tôn. Lại nữa, Như Lai không tham lợi dưỡng. Quốc sự ngổn ngang, nay con muốn về nghỉ.”

Phật bảo Vua:

“Nên biết đúng lúc.”

Bấy giờ vua Ba-tư-nặc nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 08

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ vua Ba-tư-nặc sau khi giết một trăm người con của bà mẹ kế,²¹⁰³ lòng sanh hối hận:

[828a] “Ta gây nên nguồn ác thật quá nhiều. Ta cần gì nữa? Do ngôi vua mà ta giết một trăm người ấy. Ai có thể trừ nỗi sầu ưu này cho ta?”

Vua Ba-tư-nặc lại nghĩ:

“Chỉ có Thế Tôn mới trừ được ưu phiền này cho ta.”

Rồi Vua lại nghĩ:

“Ta không nên ôm mối sầu ưu này. Hãy im lặng mà đến chỗ Thế Tôn. Nên đi đến Thế Tôn với uy nghi của một ông Vua.”

Khi ấy vua Ba-tư-nặc bảo quần thần:

“Các người hãy nghiêm chỉnh xe lông chim*, như Vương pháp từ trước. Ta muốn ra khỏi thành Xá-vệ để thân cận Như Lai.”

Quần thần vâng lệnh vua, tức thì nghiêm chỉnh xe bảo vũ, sau đó đến tâu vua:

“Xa giá đã nghiêm chỉnh. Tâu Đại vương biết thời.”

Vua Ba-tư-nặc liền ngự xe lông chim, gióng chiêng, đánh trống, treo lụa là phướn lọng, quân hầu đều mang khôi giáp, binh khí; quần thần vây quanh trước sau, ra khỏi thành Xá-vệ, đi đến tinh xá Kỳ hoàn, rồi đi bộ vào trong. Như Vương pháp từ trước, vua dẹp bỏ năm thứ nghi trượng là lọng, mào thiên quan, quạt, kiếm và hài, rồi đi đến chỗ Thế Tôn, cúi đầu lạy dưới chân, úp mặt sát đất, lại lấy tay vuốt bàn chân của Như Lai, và trần thuật hết chuyện của mình:

“Con nay hối lỗi, sửa đổi lỗi lầm cũ, tu sửa điều sắp tới. Con ngu hoặc, không phân biệt chân nguy, đã giết một trăm người con của mẹ kế vì quyền lực làm Vua. Hôm nay con đến sám hối. Cúi xin chấp nhận.”

Phật bảo:

“Lành thay, Đại vương! Hãy trở về vị trí cũ. Nay Ta sẽ nói pháp.”

Vua Ba-tư-nặc liền đứng dậy, cúi lạy dưới chân Thế Tôn, rồi trở về chỗ ngồi của mình. Phật nói với vua:

“Mạng người mong manh, thọ lâu lắm không quá trăm năm. Không mấy ai sống đến trăm tuổi. Một trăm năm ở đây kể là một ngày một đêm trên trời Tam thập tam. Tính theo số ngày trên đó, 30 ngày là một tháng. 12 tháng là một năm. Trời Tam thập tam kia thọ chính thức một nghìn tuổi. Tính theo tuổi loài người, ấy là thọ được mười hai vạn năm.²¹⁰⁴

“Lại kể một ngày một đêm trong địa ngục Hoàn hoạt. Ở đó, 30 ngày là một tháng. 12 tháng là một năm. Tuổi thọ trong địa ngục Hoàn hoạt là 5 nghìn năm, hoặc thọ nửa kiếp, hoặc thọ một kiếp, tùy theo những điều đã làm; cũng có kẻ yếu nửa chừng. Tính theo năm loài người, ấy là thọ một trăm ức tuổi.²¹⁰⁵

“Người trí hăng suy nghĩ mà tu tập đầy đủ hành này, sao lại còn làm ác để làm gì? Vui ít, khổ nhiều, tai ương không kể hết. Cho nên, Đại vương, chớ vì thân mình, cha mẹ, vợ con, quốc thổ, nhân dân, mà thi hành nghiệp tội ác. Chớ thân của Vua mà tạo gốc rễ tội ác. Cũng như một chút đường,²¹⁰⁶ mới nếm thì ngọt, nhưng sau đó khổ. Đây cũng [828b] vậy, ở trong cái tuổi thọ ngắn ngủi ấy, sao lại làm ác?

“Đại vương, nên biết, có bốn sợ hãi lớn hằng truy bức thân người, không bao giờ có thể ức chế; cũng không thể dùng chú thuật, chiến đấu, cỏ thuốc, mà có thể ức chế được. Đó là, sanh, già, bệnh, chết. Cũng như bốn hòn núi lớn từ bốn phương ập đến với nhau, làm gãy đổ cây cối, tất cả đều bị hủy diệt. Bốn sự kiện này cũng vậy.

“Đại vương, nên biết, khi sanh ra, cha mẹ ôm lòng sầu lo, khổ não, không thể kể hết. Khi sự già đến, không còn trai trẻ nữa, thân hình bại hoại; tay chân, gân khớp lỏng lẻo. Khi bệnh đến, lúc đang trai trẻ, mà không còn khí lực, mạng sống rút ngắn dần. Khi chết đến, mạng căn bị cắt đứt, ân ái biệt ly, năm ấm tan rã. Đại vương, đó là bốn sợ hãi lớn, khiến cho không được tự tại

“Lại có người quen làm việc sát sanh, gây các căn nguyên tội ác. Nếu sanh trong loài người, tuổi thọ rất ngắn.

“Người quen thói trộm cướp, về sau sanh nhằm nghèo khổ, áo không đủ che thân, ăn không đầy miệng. Đó là do lấy tài vật của người, nên mới chịu như vậy. Nếu sanh trong loài người, phải chịu vô lượng khổ.

“Nếu người dâm vợ người khác, sau sanh trong loài người thì gặp vợ không trinh lương.

“Người nói dối, sau sanh làm người thì lời nói không ai tin, bị mọi người khi dễ. Ấy là do trước kia lừa dối đời, nói điều hư ngụy.

“Người ác khẩu, chịu tội địa ngục. Nếu sanh trong loài người thì nhan sắc xấu xí, ấy là do tiền thân ác khẩu nên chịu báo ứng này.

“Người nói ý ngữ, chịu tội địa ngục. Nếu sanh trong loài người, trong nhà bất hòa, thường hay đấu loạn nhau. Sở dĩ như vậy, do báo ứng của việc làm bởi tiền thân.

“Người nói hai lưỡi, gây đấu loạn đây kia, thọ tội địa ngục. Nếu sanh trong loài người, gia thất bất hòa, thường có chuyện gây gổ. Sở dĩ như vậy, đều do đời trước gây đấu loạn đây kia.

“Người hay ganh tị kẻ khác, chịu tội địa ngục. Nếu sanh trong loài người, thường bị người ghét. Thảy đều do hành vi đời trước mà ra như vậy

“Người khởi tâm mưu hại, chịu tội địa ngục. Nếu sanh trong loài người, ý không chuyên định. Sở dĩ như vậy, đều do đời trước móng tâm như vậy.

“Hoặc người quen theo tà kiến, chịu tội địa ngục. Nếu sanh trong loài người, phải điếc, mù, câm ngọng, không ai muốn nhìn. Ấy là do nhân duyên bởi việc làm đời trước.

“Đó là, Đại vương, do báo ứng của mười điều ác này [828c] mà dẫn đến tai ương như vậy, chịu vô lượng khổ; huống nữa là ngoài đó ra.

“Cho nên, Đại vương, hãy cai trị đúng pháp, chứ đừng phi pháp. Lấy chánh lý mà trị dân, chứ đừng phi lý. Đại vương, nếu cai trị dân bằng chánh pháp, sau khi mạng chung thảy đều sanh lên trời. Đại vương sau khi mạng chung được nhân dân tưởng nhớ không hề quên, tiếng tốt lưu truyền xa.

“Đại vương, nên biết, những ai cai trị nhân dân bằng phi pháp, sau khi chết đều sanh vào địa ngục. Bảy giờ ngục tốt trói lại năm chỗ, ở trong đó chịu khổ không thể lường hết được; hoặc bị roi, hoặc bị trói, hoặc bị nện; hoặc chặt tay chặt chân, hoặc nướng trên lửa, hoặc rót nước đòng sôi lên thân, hoặc lột da, hoặc mổ bụng, hoặc rút lưỡi, hoặc đâm vào thân, hoặc bị cưa xẻ, hoặc bị giã trong cối sắt hoặc cho bánh xe cán nát thân, hay đuổi chạy trên núi đao rừng kiếm, không cho ngừng nghỉ; hoặc bắt ôm cột sắt cháy, hoặc móc mắt, hoặc xẻ tai, xẻo mũi, chặt tay chân; cắt rời mọc trở lại. Hoặc bị bỏ cả thân mình vào trong vạc lớn; hoặc bị chia sắt quay lăn thân thể không cho

ngừng nghỉ; hoặc bị lôi từ trong vạc ra mà rút gân xương sống làm dây buộc thân vào xe.²¹⁰⁷ sau đó lại cho vào địa ngục Nhiệt chích.²¹⁰⁸ Lại vào địa ngục Nhiệt thí. Lại vào địa ngục Thích. Lại vào địa ngục Hôi. Lại vào địa ngục Dao thọ. Lại bắt nằm ngửa, đem hòn sắt nóng bắt nuốt, lăn từ trên xuống khiến ruột, dạ dày bị cháy rục hết. lại rót nước đồng sôi vào miệng, từ trên chảy xuống dưới. Trong đó, chịu khổ không cùng tận. Chỉ khi nào hết tội mới được thoát ra.

“Đại vương, sự kiện chúng sanh vào địa ngục là nhà vậy. Đều do đời trước cai trị không nghiêm chỉnh đúng pháp.”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ:

Trăm năm quen buông lung;
Về sau vào địa ngục.
Vậy có gì đáng tham,
Chịu tội không kể xiết?

“Đại vương, cai trị đúng pháp thì tự cứu giúp được tự thân, cha mẹ, vợ con, nô tỳ, thân tộc, chăm lo quốc sự. Cho nên, Đại vương, hãy cai trị đúng pháp, chớ đừng **[829a]** phi pháp. Mạng người rất ngắn; sống trên đời chỉ trong thoáng chốc mà thôi. Sanh tử lâu dài, nhiều điều đáng sợ. Khi cái chết đến, bấy giờ mới kêu khóc; gân cốt lìa tan, thân thể đông cứng; bấy giờ không ai có thể cứu được; không phải có cha mẹ, vợ con, nô tỳ, thuộc hạ, quốc thổ nhân dân, mà có thể cứu được. Gặp tai họa này, ai có thể chịu thay cho? Duy chỉ có sự bố thí, trì giới, nói năng thường từ hòa không làm thương tổn ý người, tạo các công đức, hành các gốc rễ thiện.”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Kẻ trí nên huệ thí,
Được chư Phật khen ngợi.
Cho nên, tâm thanh tịnh;
Chớ có ý lười biếng.
Vì sự chết bức bách,
Chịu khổ não to lớn.
Rơi vào đường dữ kia,
Không giây lát ngừng nghỉ.
Khi sự chết sắp đến,
Chịu khổ não vô cùng.

Các căn tự nhiên hoại,
Vì ác không ngừng nghỉ.

Nếu khi thầy thuốc đến,
Tập hợp các thứ thuốc,
Cũng không cứu nổi thân;
Vì ác không ngừng nghỉ.

Hoặc khi thân tộc đến,
Hỏi tài sản trước kia;
Mà tai không nghe tiếng;
Vì ác không ngừng nghỉ.

Hoặc khi dời xuống đất,
Người bệnh nằm lên trên;
Thân hình như rễ khô;
Vì ác không ngừng nghỉ.

Hoặc khi đã mạng chung,
Mạng, thức đã lìa thân;
Thân hình như gạch ngói;
Vì ác không ngừng nghỉ.

Hoặc khi là thầy chết,
Thân tộc đến tha ma;
Không cậy nhờ ai được;
Duy chỉ cậy nhờ phước.

“Cho nên, Đại vương, hãy tìm cầu phương tiện thi hành phước nghiệp, nay không làm, sau ăn năn vô ích.”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Như Lai do phước lực,
Hàng phục Ma, quyền thuộc;
Nay đã được Phật lực.
Nên phước lực tối tôn.

“Cho nên, Đại vương, hãy nhớ nghĩ tạo phước. Đã làm điều ác, hãy ăn năn, chớ đừng tái phạm.”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Tuy là nguồn cực ác,

Sám hối, voi mỏng dần.
Khi ấy ở thế gian,
Gốc rễ đều diệt hết.

“Cho nên, Đại vương, chớ vì thân mình mà thi hành việc ác. Chớ vì cha mẹ, vợ con, sa-môn, bà-la-môn, mà thi hành việc ác, tập quen hành ác. Như vậy, Đại vương, hãy học điều này.”

Bấy giờ Thế Tôn nói bài kệ này:

Phi cha mẹ, anh em,
Cũng không phải thân tộc,
Mà tránh khỏi nạn²¹⁰⁹ này;
tất cả bỏ, theo chết.

“Cho nên, Đại vương, từ nay trở đi hãy theo đúng pháp mà cai trị, chớ theo phi pháp. Như vậy, Đại vương, hãy học điều này.”

Bấy giờ vua Ba-tư-nặc nghe những điều Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.

---o0o---

KINH SỐ 09

Tôi nghe như vậy:

Một thời, Phật trú tại nước Xá-vệ, trong vườn Cấp Cô Độc, rừng cây Kỳ-đà.

Bấy giờ vua Ba-tư-nặc chiêm bao thấy mười sự kiện. Vua tỉnh giấc, hết sức kinh sợ, lo mất nước, mất thân mạng, vợ con. Sáng ngày, vua triệu các công khanh, đại thần, đạo sỹ và bà-la-môn minh trí, những ai có thể giải các điềm mộng, thấy đều được triệu tập. Rồi vua kể lại mười sự kiện chiêm bao hồi đêm, hỏi “Ai có thể giải được?” Có vị Bà-la-môn nói:

“Tôi giải được. Nhưng sợ vua nghe xong rồi không vui.”

Vua bảo:

“Cứ nói đi.”

Bà-la-môn nói:

“Vua sẽ mất nước, mất Thái tử, và vợ.”

Vua nói:

“Sao, các người có thể cầu đảo trừ yểm đi được không?”

Bà-la-môn nói:

“Việc ấy có thể trừ yểm được. Hãy giết Thái tử và vị Phu nhân mà Vua quý trọng, cũng những kẻ thị tùng hai bên, và vị đại thần mà Vua quý mến, để đem tế Thiên vương. Có những ngọc cụ, bảo vật trân quý gì, đem đốt hết để cúng tế Trời. Như vậy, Vua và quốc thổ không có gì đổi khác.”

Vua nghe bà-la-môn nói mà hết sức lo rầu, không vui. Vua trở lại trai thất suy nghĩ về việc ấy. Vua có vị Phu nhân tên Ma-lợi, đi đến chỗ Vua, hỏi:

“Vua ý gì mà sầu lo không vui? Thần thiếp có điều gì lỗi lầm đối với Vua chăng?”

Vua nói:

“Khanh không có lỗi gì đối với ta. Nhưng chớ hỏi đến sự việc ấy. Khanh mà nghe thì sẽ kinh sợ.”

Phu nhân trả lời Vua:

“Không dám kinh sợ.”

Vua nói:

“Không cần phải. Nghe rồi sẽ kinh sợ.”

Phu nhân nói:

“Tôi là phân nửa thân của Đại vương, có việc gấp rút cần giết một người như thiếp để Vua được an ổn, chẳng [829c] có gì phải sợ.”

Vua liền kể cho Phu nhân nghe mười sự kiện chiêm bao hồi đêm:

“Một, thấy ba cái vạc; hai cái vạc bên thì đầy; vạc giữa trống không. Hai vạc bên sôi sục, hơi bốc giao nhau, nhưng không vào cái vạc trống không ở giữa.

“Thứ hai, mộng thấy con ngựa mà miệng cũng ăn, hậu môn cũng ăn.

“Thứ ba, mộng thấy cây lớn trở hoa.

“Thứ tư, mộng thấy cây nhỏ sanh trái.

“Thứ năm, mộng thấy một người cầm sợi dây, sau đó có con dê. Chủ dê ăn sợi dây.

“Thứ sáu, mộng thấy con cáo ngồi trên giường bằng vàng, ăn bằng chén bát vàng.

“Thứ bảy, mộng thấy con bò lớn trở lại bú sữa con bê con.

“Thứ tám, mộng thấy bảy trâu đen, từ bốn mặt vừa rông vừa chạy đến, muốn húc nhau; đang hiệp, chưa hiệp, không biết chỗ của trâu.

“Thứ chín, mộng thấy chằm nước lớn, giữa đục, bốn bên trong.

“Thứ mười, mộng thấy khe nước lớn, dòng nước nổi sóng màu đỏ.

“Thấy xong, giật mình tỉnh dậy, hết sức kinh sợ, e rằng nước mát, bản thân, vợ con, nhân dân cũng mất. Sáng nay triệu tập công khanh đại thần. đạo nhân, bà-la-môn. hỏi xem ai giải mộng được. Có một người bà-la-môn nói, hãy giết Thái tử, và Phu nhân mà Vua quý trọng, cùng với đại thần, nô tỳ, để tế tự Trời. Vì vậy mà ta sầu lo.”

Phu nhân nói:

“Đại vương chớ sầu lo chiêm bao. Như người đi mua vàng, lấy lửa đốt, rồi để trên đá mà mài; tốt hay xấu tự nó hiện. Nay Phật ở gần đây, trong tinh xá Kỳ-hoàn. Nên đến hỏi Phật. Phật giải thuyết như thế nào, tùy theo đó mà làm. Sao lại đi tin lời ông Bà-la-môn cuồng si ấy để rồi tự mình sầu khổ, cho đến nỗi như vậy?”

Vua nghe mới tỉnh ngộ, liền gọi quân hầu nghiêm chỉnh xa giá. Vua ngự trên một cỗ xe có lọng che cao; thị tòng cỡi ngựa đi theo có vài vạn, ra khỏi thành Xá-vệ, đến tinh xá Kỳ-hoàn, rồi xuống đi bộ, đến chỗ Phật, cúi đầu lạy dưới chân, quỳ thẳng, chắp tay bạch Thế Tôn:

“Đêm qua nằm mộng thấy mười sự. Nguyễn Phật thương xót giải thuyết cho con từng sự kiện một.”

Phật nói:

“Lành thay, Đại vương! Những điều Vua chiêm bao là điềm báo việc đời sau trong tương lai. Nhân dân đời sau sẽ không còn sợ cấm pháp, phổ biến dâm dật, ham muốn vợ con người, phóng tình dâm loạn mà không biết nhàm chán; đố kỵ, ngu si, không biết tầm, không biết quý; điều trịnh khiết thì bỏ, gian nịnh, siểm khúc loạn cả nước.

“Vua mộng thấy ba cái vạc. Hai cái vạc bên thì đầy; vạc giữa trống không. Hai vạc bên sôi sục, hơi bốc giao nhau, nhưng không vào cái vạc trống không ở giữa; đó là, nhân dân đời sau sẽ không cấp [830a] dưỡng người thân, kẻ khốn cùng; đồng thân thích thì không thân, ngược lại thân người dung giàu sang, giao du với nhau, biếu tặng lẫn nhau. Sự kiện thứ nhất mà Vua mộng thấy, chính là như vậy.

“Thấy con ngựa mà miệng cũng ăn, hậu môn cũng ăn. Đó là, đời sau, nhân dân, đại thân, trăm quan trưởng lại, công khanh, vừa ăn lộc nhà quan, lại vừa ăn của dân. Thu thuế không ngừng. Quan lại cấp dưới làm chuyện gian; dân không yên, không ở yên nơi quê cũ. Sự kiện thứ hai mà Vua mộng thấy, chính là như vậy.

“Vua mộng thấy gốc cây lớn trở hoa. Đời sau, nhân dân phần nhiều bị sưu dịch, lòng dạ héo hon, thường có sự lo rầu, sợ hãi; tuổi mới ba mươi mà đầu bạc trắng. Sự kiện thứ ba mà Vua mộng thấy, chính là như vậy.

“Vua mộng thấy cây nhỏ sanh trái. Đời sau, con gái tuổi chưa đầy 15 mà đã cầu mong lấy chồng, ẵm con về nhà mà không biết xấu hổ. Sự kiện thứ tư mà Vua mộng thấy, chính là như vậy.

“Vua mộng thấy một người cầm sợi dây, sau đó có con dê. Chủ dê ăn sợi dây. Đời sau, khi người chồng đi buôn xa, hoặc vào quân đội chinh chiến, hoặc giao du với bạn bè đầu xóm cuối ngõ; người vợ mất nét ở nhà tư thông với đàn ông, ăn ngủ trên tài sản của chồng, phóng túng tình dục mà không biết xấu hổ. Chồng cũng biết nhưng bắt chước người giả bộ ngu. Sự kiện thứ năm mà Vua mộng thấy, chính là như vậy.

“Vua mộng thấy con cáo ngồi trên giường bằng vàng, ăn bằng chén bát vàng. Đời sau, kẻ hèn sẽ giàu sang, ngồi trên giường vàng mà ăn uống mỹ

vi. Dòng họ quý tộc trở thành người hầu hạ. Nhà lành làm nô tỳ. Nô tỳ trở thành nhà lành. Sự kiện thứ sáu mà Vua mộng thấy, chính là như vậy.

“Vua mộng thấy con bò lớn trở lại bú sữa con bê con. Đòi sau, mẹ làm mai cho con gái, dẫn đàn ông vào buồng, rồi đứng canh cửa, để nhận được tài vật để tự nuôi thân. Cha cũng đồng tình, giả điếc không hay biết. Sự kiện thứ bảy mà Vua mộng thấy, chính là như vậy.

“Vua mộng thấy bầy trâu đen, từ bốn mặt vừa rông vừa chạy đến, muốn húc nhau; đang hiệp, chưa hiệp, không biết chỗ của trâu. Đòi sau, quốc vương, đại thần, trưởng lại, nhân dân, đều không sợ luật pháp đại cấm, tham dâm, đa dục, cất chứa tài sản; vợ con lớn nhỏ chẳng ai liêm khiết; dâm dật, tham lam không biết chán; ganh tị, ngu si, không biết tầm quý; trung hiếu thì không làm, mà siểm nịnh, phá nước, không sợ gì trên dưới. Mưa sẽ không đúng thời, khí tiết không thuận, gió bụi nổi lên, cát bay, cây đổ; sâu rầy [830b] cắn lúa không để cho chín. Vua chúa, nhân dân đều làm như vậy, nên trời khiến như vậy. Bốn bên mây nổi; Vua Chúa nhân dân vui mừng, nói: Mây nổi tứ phía, chắc chắn sẽ mưa. Nhưng trong chốc lát, mây tan hết, mà hiện ra những chuyện quái dị. Đó là muốn cho vạn dân sửa đổi hành vi, thủ điều thiện, trì giới, kính sợ trời đất, không vào đường dữ; trinh khiết tự thủ, một vợ một chồng, tâm từ không giận. Sự kiện thứ tám mà Vua mộng thấy, chính là như vậy.

“Vua mộng thấy chằm nước lớn, giữa đục, bốn bên trong. Đòi sau, con người trong cõi Diêm-phù-địa, bề tôi thì bất trung; làm con thì bất hiếu; không kính trọng bậc trưởng lão, không tin Phật đạo; không kính đạo sỹ thông suốt kinh. Bề tôi thì tham ân tứ; làm con thì tham của cải của cha; không biết đền ơn, không đoái nghĩa lý. Ở biên quốc thì lại trung hiếu, biết kính bậc tôn trưởng, tin ưa Phật đạo, cấp dưỡng đạo sỹ thông suốt kinh, nhớ nghĩ đền ơn báo đáp. Sự kiện thứ chín mà Vua mộng thấy, chính là như vậy.

“Vua mộng thấy khe nước lớn, dòng nước nổi sóng màu đỏ. Người đòi sau, các đế vương, quốc vương, không biết đủ với đất nước của mình, cất quân đánh nhau; sẽ chế tạo binh xe, binh ngựa, công phạt lẫn nhau; giết nhau máu chảy thành sông nên đỏ như vậy. Sự kiện thứ mười mà Vua mộng thấy, chính là như vậy.

“Tất cả đều là việc đòi sau. Người đòi sau, nếu ai để tâm nơi Phật đạo, phụng sự bậc đạo nhân thông suốt kinh, khi chết sẽ sanh lên trời. Nếu làm

chuyện ngu si, lại tàn hại lẫn nhau, chết rơi vào ba đường dữ không thể kể hết.”

Vua nghe xong, quỳ dài chấp tay nhận lãnh lời Phật dạy, trong lòng hoan hỷ, được định huệ, không còn điều gì để kinh sợ. Vua bèn cúi đầu lạy dưới chân Phật, rồi quay trở về cung; ban ân tứ cho Phu nhân, cất lên làm Chánh hậu, cấp cho nhiều tài bảo để bà bố thí cho mọi người, đất nước được trù phú. Rồi tước đoạt bổng lộc của các công khanh, đại thần, bà-la-môn, trục xuất khỏi nước, không còn tin dùng nữa. Hết thảy nhân dân đều hướng về Đạo chánh chân vô thượng. Vua và Phu nhân lễ Phật rồi lui về.

Bấy giờ Vua Ba-tư-nặc nghe những lời Phật dạy, hoan hỷ phụng hành.²¹¹⁰

---o0o---
HẾT

¹ . Năng Nhân Đệ Thất Tiên 能仁第七仙, Phật Thích-ca Mâu-ni (Pāli: Sakka-muni) được gọi là vị Tiên thứ bảy (isi-sattama). Vị thứ nhất là Phật Ti-fbà-thi (Pāli: Vipassin). Xem Trường, No 1(1); Pāli, D.14. Mahāpadāna.

² . Hán: quỹ 軌; dịch nghĩa khác của pháp; Pāli dhamma.

³ . Câu-di 拘夷; xem rương No 1(2): Câu-thi, hay Câu-thi-na-khiết 拘尸那竭. Pl.: Kusinagara, nơi Phật nhập Niết-bàn.

⁴ . Hán: tứ đẳng 四等, hay tứ đẳng tâm, tức bốn vô lượng tâm (Pāli: cattasso appamaññayo).

⁵ . Phật nhường cho Đại Ca-diếp nửa chỗ ngồi: xem *Tap* 41 (tr. 302a2).

⁶ . Nguyên Hán: Tam-phật 三佛, phiên âm Skt. Pāli: *Sambuddha*, Phật chánh giác. Cũng có thể hiểu là ba Phật quá khứ: Câu-lưu-tôn, Câu-na-hàm Mâu-ni, Ca-diếp.

⁷ . Đàn độ 檀度, tức đàn ba-la-mật, hay bố thí ba-la-mật (Skt. Pl.: dāna-pāramitā).

⁸ . Phát đạo ý: phát bồ-đề tâm.

⁹ . Câu-lân 拘鄰: Kiền-trần-như. Pāli: Koṇḍañña.

-
- ¹⁰ . Tu-bạt 須拔. Pl.: Subhadaparibbājaka, ngoại đạo xuất gia Subhada. Vị đệ tử cuối cùng. Xem Trường, No 1(2).
- ¹¹ . Đàn-đạp-hòa; Pāli: gandhabba (Skt. gandharva), thần âm nhạc của Đế Thích; thường quen với phiên âm càn thát-bà hơn.
- ¹² . Ưu-đa-la 優多羅. xem phẩm 4. Đệ tử. Có thể đồng nhất với Pāli: Uttara, đệ tử và thị giả của ngài Xá-lợi-phất.
- ¹³ . Tam thập thất đạo phẩm: 37 phần bồ-đề, giác phần. Pāli: bodhipakkhiyā dhammā.
- ¹⁴ . Tỳ-bà-thi 毘婆尸, xem Trường No 1(1). Pl.: *Vipassin*.
- ¹⁵ . Y-câu Ưu-đa-la 伊俱優多羅.
- ¹⁶ . Thức-cật 式詰; xem Trường No 1(1): Thi-khí 尸棄. Pl.: *Sikkhin*.
- ¹⁷ . Mục-già Ưu-đa-la 目伽優多羅.
- ¹⁸ . Tỳ-xá-bà 毗舍婆. No 2: Tỳ-xá-phù 毗舍浮. No 4: Tỳ-diệp 隨葉. Pl.: *Vessabhū*. Xem Trường No 1(1).
- ¹⁹ . Long Ưu-đa-la 龍優多羅.
- ²⁰ . Câu-lâu-tôn hay 拘樓孫. No 2: Câu-lưu-tôn 俱留孫. No 4: Câu-lâu-tần 拘樓秦. Pl.: *Kakusandha*. Xem Trường No 1(1).
- ²¹ . Điện Lôi Ưu-đa-la 雷電優多羅.
- ²² . Câu-na-hàm 拘那含. No 2: Câu-na-hàm Mâu-ni 俱那含牟尼. No 4: Câu-na-hàm Mâu-ni 拘那[04]含牟尼. Pl. *Konāgamana*. Xem Trường No 1(1).
- ²³ . Thiên Ưu-đa-la 天優多羅.
- ²⁴ . Nguyên trong bản: Minh Hành thành vi 明行成為.
- ²⁵ . Nguyên trong bản: Đạo pháp ngự 道法御.
- ²⁶ . Nguyên trong bản: Chúng hựu 眾祐.
- ²⁷ . Ma-ha-đê-bà 摩訶提婆. Xem Trung No 26(67): Đại thiên nại lâm. Pāli: Makkhādeva.

-
- ²⁸ . Cam lê viên 甘梨園. Đây chỉ khu vườn xoài tại Di-tát-la (Pāli: Mithilā). Xem Trung No 26(67): Đại thiên nại lâm 大天柰林. Pāli: Makkhādeva-ambavana.
- ²⁹ . Kiếp-tỉ 劫比. Có lẽ là người hót tóc (*nāpita?*).
- ³⁰ . Từ đây trở xuống cho đến bài kệ tiếp theo, xem phần chép thêm của đề bản, cuối quyển 1, đoạn cuối Phẩm Tựa này.
- ³¹ . Tứ đẳng tâm 四等心, tức tứ vô lượng tâm.
- ³² . Nguyên Hán: hộ 護, một cách hiểu khác từ Skt. upekṣā (Pal. upekkā).
- ³³ . Pāli tương đương, A. 1.16 Ekadhamma. Cf. *Quang tán Bát-nhã* 7, T8n222, tr.195a12
- ³⁴ . Pāli: buddhānussati.
- ³⁵ . Pāli: dhammānussati.
- ³⁶ . Pāli: Saṅghānussati.
- ³⁷ . Pāli: sīlānussati.
- ³⁸ . Pāli: cāgānussati.
- ³⁹ . Pāli: devānussati.
- ⁴⁰ . Pāli: upasamānussati, niệm tịch tĩnh (của Niết-bàn).
- ⁴¹ . Pāli: anāpānasati, niệm hơi thở ra vào.
- ⁴² . Pāli: kāyagatāsati, niệm thân hành.
- ⁴³ . Pāli: maraṇassati.
- ⁴⁴ . Bản Hán, hết quyển 1.
- ⁴⁵ . Nguyên Hán: 諸法之本。如來所說。 Cùng ý nghĩa, nhưng các đoạn sau, Hán dịch khác: 世尊是諸法之本。如來所陳。承受。 Xem Phẩm 9, kinh 1.
- ⁴⁶ . Đề bản: đấm phạt 擔怕. Nên đọc là đấm bạc 擔怕.
- ⁴⁷ . Đề bản: võng kết 網結. TNM: mạn kết. Pāli: māna-saññojana.
- ⁴⁸ . Nguyên Hán: chư thú dĩ tận 諸趣已盡, chỉ các cõi thọ sinh, tức tái sinh. Pāli: gati. Nhưng định ngữ thường gặp: khīṇajāti, sanh dĩ tận, sự tái sinh đã dứt hết. Có lẽ bản Hán đợc là khīṇa-gati.
- ⁴⁹ . Pháp pháp thành tựu 法法成就, nên hiểu là pháp tùy pháp hành (Pāli:dhammānudhamma-paṭipanna), thực hành theo thuận thứ của pháp.

-
- ⁵⁰ . Cát tường bình 吉祥瓶, tức đức bình 德瓶; Đại trí độ 13 (154a07): “Trời có một cái bình gọi là đức bình, từ trong đó sản xuất những vật cần yếu. Ai có bình này, muốn gì đều được.” Skt. maṅgalapātra/ maṅgalapūrṇa-kumbha. Không tìm thấy Pāli tương đương.
- ⁵¹ . Nguyên Hán: hưu tức 休息. Pāli: upasamānussati.
- ⁵² . An-ban niệm 安般, niệm hơi thở ra vào.
- ⁵³ . Dụng tâm trì thân 用心持身; chính xác nên hiểu: cảm giác toàn thân khi thở vô... khi thở ra. Pāli: sabbakāyapaṭisaṃvedī passasissāmīti sikkhati.
- ⁵⁴ . Bạch chức 白臍 (?) Khang hy: “Thịt khô (脯 phũ) dài 1 thước 2 tấc gọi là chức.” Có lẽ đây nên đọc là bạch mô 白膜. Nhưng cũng không biết chỉ thứ gì.
- ⁵⁵ . Hán: bách diệp 百葉, nguyên chỉ dạ dày của bò dê.
- ⁵⁶ . Thương đãng 滄蕩 (?)
- ⁵⁷ . Nguyên: tì bào 脾泡, bong bóng hay bọt nơi lá lách (?).
- ⁵⁸ . Đại thể, gồm 36 vật trong thân, cf. Tạp 43, T2n99, tr. 311a28; Đại Bát-nhã 53, T5n220, tr. 298b26. Cf. Pāli, M.iii. 90.
- ⁵⁹ . Bản Hán, hết quyển 2.
- ⁶⁰ . Tham chiếu Pāli, A. 1. 14. Etadaggavaggo.
- ⁶¹ . A-nhã Câu-lân 阿若拘鄰. Pāli: Aññakoṇḍañña (A-nhã Kiêu-trần-nhu),
- ⁶² . Ưu-đà-di 優陀夷. Pāli: Udāyī.
- ⁶³ . Ma-ha-nam 摩訶男. Pāli: Mahānāma.
- ⁶⁴ . Thiện Trửu (Châu) 善肘. Pāli: Subāhu.
- ⁶⁵ . Bà-phá 婆破. Pāli: Vappa.
- ⁶⁶ . Ngưu Tích 牛跡. Pāli: Gavampati (Kiêu-phạm-bà-đê).
- ⁶⁷ . Thiện Thắng 善勝. Pāli: Uttara.
- ⁶⁸ . Ưu-lưu-tì-Ca-diếp 優留毘迦葉. (Ưu-lâu-tân-loa-Ca-diếp). Pāli: Uruvela-Kassapa.
- ⁶⁹ . Giang Ca-diếp 江迦葉.. Pāli: Nadī-Kassapa (Na-đê Ca-diếp).
- ⁷⁰ . Tượng Ca-diếp 象迦葉. Pāli: Gayā-Kassapa (Già-da Ca-diếp).

-
- ⁷¹ . Mã Sư 馬師. Pāli: Assajit.
- ⁷² . Xá-lợi-phát 舍利弗. Pāli: Sāriputta.
- ⁷³ . Đại Mục-kiền-liên 大目犍連. Pāli: Mahā-Moggallāna.
- ⁷⁴ . Nhị Thập Úc Nhĩ 二十億耳. Pāli: Soṇakolivīsa.
- ⁷⁵ . Đại Ca-diếp 大迦葉. Pāli: Mahā-Kassapa.
- ⁷⁶ . A-na-luật 阿那律. Pāli: Aniruddha.
- ⁷⁷ . Ly-viết 離曰. Pāli: Revata.
- ⁷⁸ . So sánh Pāli: senāsanapaññapakānaṃ, người phân phối chỗ nằm cho Tăng. Xem Tứ phần 1 (T22n1428, tr. 587a25tt).
- ⁷⁹ Đà-la-bà-ma-la 陀羅婆摩羅. Pāli: Dabba-Mallaputta.
- ⁸⁰ . Tiểu Đà-la-bà-ma-la 小陀羅婆摩羅. Xem cht. 20 trên.
- ⁸¹ . La-tra-bà-la 羅吒婆羅. Pāli: Raṭṭhapāla. Nhưng A.1. 24 nói, quý tộc xuất gia (uccākulikānaṃ) là Bhaddhiya Kāligodhāyaputta. Còn Raṭṭhapāla là đệ nhất trong những Tỳ-kheo xuất gia bởi tín tâm kiên định (saddhāpabbajitānaṃ yadidam raṭṭhapālo).
- ⁸² . Đại Ca-chiên-diên 大迦旃延. Pāli: Mahā-Kaccāna.
- ⁸³ . Câu-luật, hiệu của Đại Mục-kiền-liên, gopi theo sinh quán; Pāli: Kolitagāma.
- ⁸⁴ . Hán: thọ trù 受籌 (Pāli: *salāka*), đây chỉ thẻ chia phần ăn cho các tỳ-kheo.
- ⁸⁵ . Quân-đầu-bà-mạc 軍頭婆漠. Pāli: Kuṇḍadhāna. AA. i. 146 giải thích: Kuṇḍadhāna là người nhận thẻ số 1 trong buổi cúng dường của Mahā-Subhaddā, con gái trưởng của Ông Cấp Cô Độc, trong ngày cưới chồng. Xem Phẩm 30, kinh số 3.
- ⁸⁶ . Tân-đầu-lô 賓頭盧. Pāli: Piṇḍola-Bhāradvāja. A.i. 24: đệ nhất sư tử hồng (sīhanādiknaṃ).
- ⁸⁷ . Sám 識; đề bản: Thức 識. Có lẽ Pāli: Khema, được nói đến trong S.iii.
- 126
- ⁸⁸ . Bằng-kỳ-xá 鵬耆舍. Pāli: Vaṅgīsa.
- ⁸⁹ . Ma-ha Câu-hy-la 摩訶拘絺羅. Mahā-Koṭṭhika.

-
- ⁹⁰ . Kiên Lao 堅牢.
- ⁹¹ . Nan-đề 難提. Pāli: Nandiya.
- ⁹² . Kim-tỳ-la 今毘羅. Pāli: Kimbila.
- ⁹³ . Chỉ hành đầu đà nhất tọa thực. Pāli: ekāsanika
- ⁹⁴ . Thi-la 施羅.
- ⁹⁵ . Phù-di 浮彌.
- ⁹⁶ . Hồ nghi Ly-viết 狐疑離. Pāli: Kaṅkhā-Revata.
- ⁹⁷ . Bà-ta 婆嗟.
- ⁹⁸ . Đà-tố 陀素.
- ⁹⁹ . Ngũ nạp y 五納衣: y năm mảnh; cơ bản chỉ y năm điều, tức năm mảnh ghép lại; nhưng cũng chỉ chung tất cả loại y cắt rọc; hoặc gọi tắt là nạp y.
- ¹⁰⁰ . Ni-bà 尼婆.
- ¹⁰¹ . Ưu-đa-la 優多羅. Pāli: Uttara?
- ¹⁰² . Lô-hê-ninh 盧醯甯.
- ¹⁰³ . Ưu-kiêm-ma-ni-giang 優鉗摩尼江.
- ¹⁰⁴ . San-đề 刪提; bản Tống: Na-đề 那提. Trong kệ tóm tắt, gọi là Túc 息, cho thấy Pāli: Sānti. Nhưng chưa tìm thấy đâu trong tư liệu nào Pāli.
- ¹⁰⁵ . Bà-câu-la 婆拘羅. Pāli: Bakkula.
- ¹⁰⁶ . Mãn Nguyên Tử 滿願子. Pāli: Puṇṇa Mantāniputta.
- ¹⁰⁷ . Ưu-ba-ly 優波離. Pāli: Upāli.
- ¹⁰⁸ . Bà-ca-lợi 婆迦利. Pāli: Vakkalī.
- ¹⁰⁹ . Nan-đà 難陀. Pāli: Nanda.
- ¹¹⁰ . Bà-đà 婆陀.
- ¹¹¹ . Tư-ni 斯尼.
- ¹¹² . Thiên Tu-bô-đề 天須菩提.
- ¹¹³ . Nan-đà-ca 難陀迦. Pāli: Nandaka. A.i. 25: Đệ nhất giáo thọ Tỳ-kheo-ni (bhikkunovādakānaṃ) là Nandaka.

-
- ¹¹⁴ . Tu-ma-na 須摩那.
- ¹¹⁵ . Thi-bà-la 尸婆羅. Pāli, A.1. 24: Sīvala, lợi dưỡng đệ nhất (lābhīnaṃ).
- ¹¹⁶ . Ưu-ba-tiên Ca-lan-đà Tử 優波先迦蘭陀子. Có lẽ Pāli, Upasena Vaṅgantaputta, em trai ngài Xá-lợi-phất, hành giả đầu-đà. A.i. 24 nói, Upasena này là đệ nhất trong các Tỳ-kheo oai nghiêm (samantapāsādikānaṃ).
- ¹¹⁷ . Bà-đà-tiên 婆陀先.
- ¹¹⁸ . Ma-ha Ca-diên-na 摩訶迦延那.
- ¹¹⁹ . Ưu-đầu-bàn 優頭槃.
- ¹²⁰ . Câu-ma-la Ca-diếp 拘摩羅迦葉. A.i. 24: Đệ nhất có lời nói làm đẹp lòng người (cittakathikānaṃ) là Kumārakassapa.
- ¹²¹ . Diện Vương 面王. Tham chiếu, A.i.25: Thọ trì y phục thô xấu (lūkhacīvaradhārānaṃ) là Mogharājāti.
- ¹²² . A.i. 24: Rāhula, đệ nhất siêng học (sikkhākāmānaṃ).
- ¹²³ . Đẻ bản: Ban-thố 般兔. TNM: Bàn-đặc 槃特. Tham chiếu, A.i. 24: Mahā-Panthaka, thiện xảo hồi chuyển các tướng (saññāvivaṭṭakusalānaṃ).
- ¹²⁴ . Châu-lợi Bàn-thố (đặc) 周利般兔 . Pāli: Cūḷa-Panthaka, A.i.24: đệ nhất biến hóa ý thành thân (manomayaṃ kāyaṃ abhinimmiantānaṃ).
- ¹²⁵ . Thích Vương 釋王. Có lẽ chỉ Pāli Bhaddhiya Kāligodhāputta, nguyên là ông hoàng họ Thích.
- ¹²⁶ . Bà-đề-bà-la 婆提婆羅.
- ¹²⁷ . La-bà-na-bà-đề 羅婆那婆提. Tham chiếu, A.i.23: đệ nhất có âm thanh dịu dàng (mañjussarāṃ) là Lakuṇḍka Bhaddiya.
- ¹²⁸ . Ương-ca-xà 鴛迦闍.
- ¹²⁹ . A-nan 阿難.
- ¹³⁰ . Ca-trì-lợi 迦持利.
- ¹³¹ . Nguyệt Quang 月光. Pāli: Jotika (Jotiya).
- ¹³² . Thâu-đề 輸提.
- ¹³³ . Thiên 天.

-
- ¹³⁴ . Quả Y 果衣. Có lẽ Pāli: Bāhiya-Dārucīriya, người lấy vỏ cây làm áo. Nhưng, A.i. 24 nói ngài là đệ nhất thần thông nhanh chóng. (khippābhiññānaṃ), trong khi đó, đệ nhất nhớ nhiều đời trước (pubbenivāsaṃ anussarantānaṃ) là Sobhita.
- ¹³⁵ . Bà-hê, phiên âm Bāhiya 婆醯, tức Quả Y ở trên.
- ¹³⁶ . Ương-quật-ma 鴛掘魔. Pāli: Aṅgulimāla
- ¹³⁷ . Tăng-ca-ma 僧迦摩. Pāli: Saṅgāmaji.
- ¹³⁸ . Chát-đa Xá-lợi-phát 質多舍利弗. Caitta (Hatthirohaputta = Hatthisāriputta).
- ¹³⁹ . Thiện Lai 善來. Pāli, A.i. 25: đệ nhất thiện xảo với hỏa giới tam-muội là Sāgata (tejodhātukusalānaṃ yadidaṃ sāgato). Bản Hán đọc là Sugāta. Tỳ-kheo này hàng phục được con độc long bằng hỏa quang tam muội. Xem Tứ phần, tr. 671c. Vin. iv. 108.
- ¹⁴⁰ . Có thể đồng nhất với Trưởng lão Nārada của Pāli, được kể trong các só giải của Petavatthu (Ngạ quỷ sự) và Vimāvatthu (Thiên cung sự).
- ¹⁴¹ . Có thể đồng nhất với Trưởng lão Bhūta của Pāli, người mà tất cả các anh chị đều bị một con quỷ dạ-xoa ăn thịt.
- ¹⁴² . Tỳ-lô-giá 毘盧遮.
- ¹⁴³ . Tu-bồ-đề 須菩提. Pāli: Subhūti.
- ¹⁴⁴ . A.i. 24: đệ nhất lâm trụ (a-lan-nhã hạnh hay vô tránh hạnh), và đệ nhất ứng cúng, là Tu-bồ-đề (araṇavihārināṃ, dakkhiṇeyyaṃ, Subhūti).
- ¹⁴⁵ . Kỳ-lợi-ma-nan 耆利摩難. Đồng nhất với Girimānanda của Pāli.
- ¹⁴⁶ . Diệm Thanh 焰盛.
- ¹⁴⁷ . Đẻ bản: bà 婆. TNM: thiện 善 (lai), tức Thiện Lai nói trên.
- ¹⁴⁸ . Âm khác của dạ-xoa (Pāli: Yakkha, Skt. Yakṣa), liên hệ đến Quỷ-đà, xem cht. 82 trên.
- ¹⁴⁹ . Phù-lô-giá 浮盧遮, tức Tỳ-lô-giá nói trên.
- ¹⁵⁰ . Thiện Nghiệp 善業, tức Tu-bồ-đề nói trên.
- ¹⁵¹ . Đẻ bản: cập Ma-nan 及摩難, thiếu Diệm Thanh.
- ¹⁵² . Có thể đồng nhất với Trưởng lão Brahmadata của Pāli.

-
- ¹⁵³ . Pāli. Susīma, nguyên là xuất gia ngoại đạo, được đề cập nhiều chỗ trong Tương ưng bộ. Xem Tạp, các kinh 346, 373, 1220.
- ¹⁵⁴ . Đề bản: hỷ hành 喜行. TNM: thiện hành 善行.
- ¹⁵⁵ . Sa-di-đà 娑彌陀.
- ¹⁵⁶ . Dược-ba-ca 躍波迦.
- ¹⁵⁷ . Đàm-di 曇彌.
- ¹⁵⁸ . Tỉ-lợi-đà-bà-giá 比利陀婆遮.
- ¹⁵⁹ . Vô Uý 無畏.
- ¹⁶⁰ . Tu-nê-đa 須泥多.
- ¹⁶¹ . Đà-ma 陀摩.
- ¹⁶² . Tu-la-đà 須羅陀.
- ¹⁶³ . Tỳ 毘, trên kia chép là tỷ 比.
- ¹⁶⁴ . Na-già-ba-la 那伽波羅. Có thể đồng nhất Na-già-ba-la trong Tạp, kinh 1232, một thời làm thị giả Phậtban đêm giả làm quỷ Ma-cưu-la để nhát Phật.
- ¹⁶⁵ . Bà-tư-tra 婆私吒. Có thể đồng nhất với Bà-tát-tra 婆悉吒, Trường kinh 5, Trung kinh 154; Pāli: Vāsetṭha, D. 27. Aggañña.
- ¹⁶⁶ . Tu-đạ-xa 須夜奢.
- ¹⁶⁷ . Mãn Nguyên Thanh Minh 滿願盛明.
- ¹⁶⁸ . Di-hê 彌奚.
- ¹⁶⁹ . Ni-câu-lưu 尼拘留.
- ¹⁷⁰ . Lộc-đầu 鹿頭.
- ¹⁷¹ . Địa 地.
- ¹⁷² . Đầu-na 頭那. Pāli: Doṇa?
- ¹⁷³ . Pāli: Subhadda, được hóa độ cuối cùng trước khi Phật nhập niết-bàn.
- ¹⁷⁴ . Na-ca 那迦, tức Na-già-ba-la.
- ¹⁷⁵ . Xá na 舍那, trong này có thể gồm hai tên, nhưng không thấy liên hệ tên đã nêu trên.
- ¹⁷⁶ . Cf. A. 1. 14. 5.

-
- 177 . Đại Ái Đạo Kiều-đàm-di 大愛道瞿曇彌. Pāli: Mahāpajāpatī Gotamī.
- 178 . Đẻ bản: Thức-ma 識摩. TNM: Sám-ma. Pāli: Khemā 識摩.
- 179 . Ưu-bát Hoa Sắc 優鉢華色. Pāli: Uppalavaṇṇā (Liên Hoa Sắc).
- 180 . Cơ-lê-xá Cù-đàm-di 機梨舍瞿曇彌. Pāli: Kisā-Gotamī, đệ nhất thọ trì y
thô xấu (lūkhacīvaradharāṇaṃ).
- 181 . Xa-câu-lê 奢拘梨. Pāli: Sakulā.
- 182 . Xa-ma 奢摩. A.i.25: đệ nhất tọa thiền là Nandā.
- 183 . Ba-đầu-lan-xà-na 波頭蘭那.
- 184 . Ba-la-giá-na 波羅遮那. Ba-la-giá-na Pāli: đệ nhất trì luật, Paṭṭacāra.
- 185 . Ca-chiên-diên 迦旃延. Xem Phẩm 23 kinh 1. A.i. 25: đệ nhất tín giải
thoát (saddhādhī-muttānaṃ) là Siṅgālakamātā.
- 186 . Tồi Thắng 最勝. Pāli: Uttarā?
- 187 . Đẻ bản chép là ba-la.
- 188 . Bạt-đà Ca-tỳ-ly 拔陀迦毘離. Pāli: Bhaddā Kāpilānī.
- 189 . Hê-ma-xà 醯摩闍.
- 190 . Thâu-na 輸那. Pāli: Soṇā, đệ nhất tinh cần.
- 191 . Đàm-ma-đề-na 曇摩提那. Pāli: Dhammadinnā (Pháp Dữ).
- 192 . Ưu-đa-la 優多羅. Pāli: Uttarā. Xem cht. 10 trên.
- 193 . Quang Minh 光明.
- 194 . Thiền Đầu 禪頭.
- 195 . Đàn-đa 檀多.
- 196 . Thiên Dữ 天與.
- 197 . Cù-ty 瞿卑.
- 198 . Vô Úy 無畏.
- 199 . Tỳ-xá-khư 毘舍佉. Pāli: Visakhā.
- 200 . Bạt-đà-bà-la 拔陀婆羅.

-
- ²⁰¹ . Ma-nộ-ha-lợi 摩怒呵利.
- ²⁰² . Đà-ma 陀摩.
- ²⁰³ . Tu-đà-ma 須陀摩.
- ²⁰⁴ . Lệ-tu-na [王*荔]須那. TNM: Lệ-na[王*荔]那. Từ điển không thấy từ này, 王*荔, không rõ đọc hiệp hay lệ.
- ²⁰⁵ . Xà-đa 奢陀.
- ²⁰⁶ . Ưu-ca-la 優迦羅.
- ²⁰⁷ . Ly-na 離那.
- ²⁰⁸ . Để bản: phân-việt 分越, TNM: phân-vê, Pāli: piṇḍapāta, hành khát thực.
- ²⁰⁹ . A-nô-ba-ma 阿奴波摩.
- ²¹⁰ . Để bản: đa 多, chữ cập 及 chép nhầm.
- ²¹¹ . Bà-đa: tức Bạt-đa-bà-la nêu trên.
- ²¹² . Để bản chép nhầm là A-nô-ba. TNM: Ma-nộ-kha.
- ²¹³ . Lệ-na tức Lệ-tu-na ở trên. Để bản chép nhầm là Xa-đa 奢多. TNM: lệ-xa[王*荔]奢.
- ²¹⁴ . Ưu-ca-ma 優迦摩.
- ²¹⁵ . Thanh Minh 清明.
- ²¹⁶ . Tố-ma 素摩. Pāli: Somā Therī. Nhưng Pāli không đề cập sự kiện này.
- ²¹⁷ . Ma-đa-lợi 摩陀利.
- ²¹⁸ . Ca-la-già 迦羅伽.
- ²¹⁹ . Đây chỉ Không giải thoát (Pāli: suñña-vimokkha).
- ²²⁰ . Đề-bà-tu 提婆修.
- ²²¹ . Đây chỉ Vô tướng giải thoát (Pāli:animitta-vimokkha).
- ²²² . Nhật Quang 日光.
- ²²³ . Đây chỉ Vô nguyện giải thoát (Pāli:appaṇihita-vimokkha)
- ²²⁴ . Tỳ-ma-đạt 毘摩達.
- ²²⁵ . Phổ Chiếu 普照.

-
- ²²⁶ . Đễ bản Đàm-ma-đề 曇摩提. TNM: Đàm-ma-ma-đề 曇摩摩提.
- ²²⁷ . Tu-đạ-ma 須夜摩.
- ²²⁸ . Nhân-đà-xà 因陀闍.
- ²²⁹ . Long 龍.
- ²³⁰ . Câu-na-la 拘那羅.
- ²³¹ . Bà-tu 婆須.
- ²³² . Hàng-đề 降提.
- ²³³ . Giá-ba-la 遮波羅
- ²³⁴ . Thủ-ca 守迦.
- ²³⁵ . Bạt-đa Quân-đà-la 拔陀軍陀羅. Pāli (A.i. 25): Bhaddā Kuṇḍalakesā (người Rājagaha), đệ nhất thần thông nhanh nhẹn (khippābhiññānaṃ).
- ²³⁶ . Về các ưu-bà-tắc đệ nhất. Tham chiếu Pāli A.1. 14. 6 (R. i. 26).
- ²³⁷ . Tam Quả 三果. Pāli, hai thương khách Tapussa-Bhallika, hình như bản Hán đọc là Ta(ya?)pusa-Phalika.
- ²³⁸ . Chất-đa 質多. Pāli: Citta-gahapati. Nhưng A.i. 26 nói là đệ nhất thuyết pháp. (dhammakathikānaṃ).
- ²³⁹ . Kiên-đề A-lam 犍提阿藍.
- ²⁴⁰ . Quật-đa 掘多.
- ²⁴¹ . Ưu-ba-quật 優波掘.
- ²⁴² . Ha-Xi A-la-bà 呵侈阿羅婆. Pāli: Haṭṭhaka (Haṭṭhi theo bản Hán) Ālavaka; A.i. 26: đệ nhất hành bốn nhiếp sự để đoàn kết đại chúng.
- ²⁴³ . Đễ bản: ma cung 魔宮. TNM: ma hoạn .
- ²⁴⁴ . Dũng Kiện 勇健.
- ²⁴⁵ . Xà-lợi 闍利.
- ²⁴⁶ . Tu-đạt 須達. Pāli: Sudatta, tên thật của Cấp Cô Độc.
- ²⁴⁷ . Đễ bản: mẫn- thố 泯兔. TNM: mẫn dật.

-
- ²⁴⁸ . Sanh Lậu 生漏. Sanh Lậu 生漏, bản Minh chép là Sanh Mãn. Có lẽ là Bà-la-môn Sanh Văn được thấy trong Tạp, kinh 737, 739, 757. Pāli: Jāṇussoṇi. Bản Hán đọc là Jānāsava.
- ²⁴⁹ . Phạm-ma-du 梵摩俞. Pāli: Brahmāyu, cf. M.iii.133.
- ²⁵⁰ . Ngự Mã Ma-nạp 御馬摩納.
- ²⁵¹ . Hỷ Văn Cầm 喜聞琴.
- ²⁵² . Tỳ-cừu 毘裘
- ²⁵³ . Ưu-bà-ly 優婆離. Pāli: Upāli-gahapati.Cf. M.i. 371.
- ²⁵⁴ . Thù-đề 殊提.
- ²⁵⁵ . Ưu-ca Tỳ-xá-ly 優迦毘舍離. Pāli: Ugga-Vesālīka, đệ nhất bố thí vật thích ý (mānapadāyakānaṃ).
- ²⁵⁶ . Vô Úy 無畏
- ²⁵⁷ . Đầu-ma 頭摩.
- ²⁵⁸ Tỳ-sa vương 毘沙王. Pāli: Bimbisāra.
- ²⁵⁹ . Quang Minh 光明.
- ²⁶⁰ . Ba-tư-nặc 波斯匿. Pāli: Pasenadī.
- ²⁶¹ . A-xà-thế 阿闍世. Do giết cha, đã đoạn thiện căn, nhưng về sau tin Phật nên nói là thiện vô căn. Xem, Trương A-hàm 17, T1n1, tr. 109b26. Cf. Pāli, D.i. 49.
- ²⁶² . Pāli: Ajātasatta.
- ²⁶³ . Ưu-điền 優填. Pāli: Udena.
- ²⁶⁴ . Nguyệt Quang 月光.
- ²⁶⁵ . Tạo Kỳ-hoàn Vương tử 造祇洹. Pāli: Jeta.
- ²⁶⁶ . Sư Tử 師子.
- ²⁶⁷ . Vô Úy 無畏. Pāli: Abhaya-kumāra.
- ²⁶⁸ . Kê-đầu 雞頭.
- ²⁶⁹ . Bất-ni 不尼

-
- ²⁷⁰ . Ma-ha-nạp (Ma-ha-nam) Thích chủng 摩訶納釋種. Pāli: Mahānāma-Sakka,
- ²⁷¹ . Bạt-đà 拔陀.
- ²⁷² . Tỳ-xà-tiên 毘闍先.
- ²⁷³ . Sư Tử Đại tướng 師子大將. Pāli: Sīha-senapati.
- ²⁷⁴ . Tỳ-xá-ngự 毘舍御. Pāli: Visākha, cf. M.i.299.
- ²⁷⁵ . Thiên-ma 天摩.
- ²⁷⁶ . Câu-di-na Ma-la 拘夷那摩羅, có lẽ chỉ một người Mạt-la ở Cau-thi-na. Pāli: Kusināgara-Malla.
- ²⁷⁷ . Về các Ưu-bà-di đệ nhất. A. 1. 14. 7.
- ²⁷⁸ . Nguyên trong bản: Ưu-bà-tư 優婆斯.
- ²⁷⁹ . Nan-đà Nan-đà-bà-la 難陀難陀婆羅. Không rõ tiểu sử. Pāli, A.i. 25: Nữ quy y đầu tiên là Sujātā Seniyadhīta.
- ²⁸⁰ . Cửu-thọ-đa-la 久壽多羅. Pāli: Khujjuttarrā, đa văn đệ nhất (bahussutānaṃ).
- ²⁸¹ . Tu-tỳ-da-nữ 須毘耶. A.i.26: đệ nhất tọa thiền, Uttarā Nandamātā. Hán có thể đồng nhất với Suppiyā của Pāli, cf. Vin. 1. 216, Xem Tứ phần 42, T22n1428, tr. 868c7.
- ²⁸² . Tỳ-phù 毘浮.
- ²⁸³ . Ương-kiệt-xà 鴛竭闍.
- ²⁸⁴ . Bạt-đà-sa-la Tu-diêm-ma 跋陀娑羅須焰摩.
- ²⁸⁵ . Bà-tu-đà 婆修陀.
- ²⁸⁶ . Vô Ưu 無優.
- ²⁸⁷ . Bà-la-đà 婆羅陀.
- ²⁸⁸ . Tu-đầu 須頭.
- ²⁸⁹ . Ma-lợi 摩利. Pāli: Mallikā.
- ²⁹⁰ . Tu-lại-bà 須賴婆.
- ²⁹¹ . Xả-di 捨彌.

-
- ²⁹² . Nguyệt Quang 月光.
- ²⁹³ . Lôi Điện 雷電. A.i. 26: đê nhất bố thí, Visākhā.
- ²⁹⁴ . Đê bản: Ma-ha Quang 摩訶光. TNM: Ma ha tiên. Pāli, A.i. 26: đê nhất hành từ vô lượng, Sāmāvatī. (mettāvihāriṇaṃ).
- ²⁹⁵ . Tỳ-đề 毘提.
- ²⁹⁶ . Bạt-đề 拔提.
- ²⁹⁷ . Nan-đà Mẫu 難陀母. Pāli: (Uttarā) Nandmātā.
- ²⁹⁸ . Chiếu Diệu 照曜.
- ²⁹⁹ . Vô Ưu 無優.
- ³⁰⁰ . Tỳ-thù-tiên 毘讎先.
- ³⁰¹ . Ưu-na-đà 那陀.
- ³⁰² . Vô Cấu 無垢.
- ³⁰³ . Thi-lợi 尸利.
- ³⁰⁴ . Ương-kiệt-ma 鴛竭摩.
- ³⁰⁵ . Lôi Diễm 雷焰.
- ³⁰⁶ . Tối Thắng 最勝.
- ³⁰⁷ . Nê-la 泥羅.
- ³⁰⁸ . Tu-ma-ca-đề Tu-đạt Nữ 脩摩迦提須達女.
- ³⁰⁹ . Tu-đạt Nữ 須達女.
- ³¹⁰ . Lam 藍.
- ³¹¹ . Trong nguyên bản: đa-tát-a-kiệt a-la-ha 多薩阿竭 阿羅呵.
- ³¹² . Tham chiếu Pāli, A.1. 13.1 (Ekapuggalavaggo, R.i. 22).
- ³¹³ . Pāli: ekapuggalo.
- ³¹⁴ . Trong nguyên bản: đa-tát-a-kiệt a-la-ha tam-da-tam-phật 多薩阿竭 . 阿羅呵 . 三耶三佛。 .
- ³¹⁵ . Tham chiếu Pāli, A. 1. 13. 6. (R.i. 22).
- ³¹⁶ . Pāli: xuất hiện sáu vô thượng (channaṃanuttariyānaṃ pātubhāvo hoti).
- ³¹⁷ . Tham chiếu Pāli, như trên.

-
- ³¹⁸ . Nguyên Hán: bốn ý chỉ 四意止.
- ³¹⁹ . Nguyên Hán: bốn ý đoạn 四意斷, tức bốn chánh căn.
- ³²⁰ . Nguyên Hán: bát chơn hành 八真行.
- ³²¹ . A. 1. 13. 4.
- ³²² . Pāli, A.1. 16. 5.
- ³²³ . Bản Hán, hết quyển 3.
- ³²⁴ . Xem Phẩm 3, kinh 1, cht. 1.
- ³²⁵ . Chất-đa trưởng giả 質多長. Pāli: Citta-gahapati; tham chiếu A. II. 12. 3.
- ³²⁶ . Tham chiếu, A. ii. 12. 3 (R i. 89): Hatthaka người Ālavī (Thủ trưởng giả, bản Hán đọc là Hatthika): Đệ nhất trong những vị hành bốn nhiếp sự.
- ³²⁷ . Tham chiếu Pāli, A. II. 12.1 (R i. 88)
- ³²⁸ . Hán: thử thị kỳ hạn, thử thị kỳ lượng 此是其限。此是其量。 Pāli. *ibid.*, *esā tulā etaṃ pamāṇaṃ*.
- ³²⁹ . A. I. 13. 1.
- ³³⁰ . Tham chiếu Pāli, *ibid.*: Ưu-bà-di Khujjuttarā, và Nandāmātā người Velukantā.
- ³³¹ . Nguyên Hán: tu phát 鬚髮!
- ³³² . Pāli, *ibid.*: Kkhemā và Uppalavaṇṇā
- ³³³ . Cf. A. I. 1. 1 (R. i. 2): *nāhaṃ ekarūpaṃ samanupassāmi yaṃ evaṃ purisassa cittaṃ pariyādāya tiṭṭhati yathayidaṃ itthirūpaṃ*, Ta không thấy có một loại sắc nào nắm giữ chặt tâm người nam như là sắc của người nữ.
- ³³⁴ . Nguyên Hán: điệu hý 調戲.
- ³³⁵ . Bản Hán thiếu câu này, cần thêm vào cho đủ ý, theo văn mạch. Cf. A. I. 2. 1 (R. i. tr. 3): *nāhaṃ aññaṃ ekadhammampi samanupassāmi yena anuppanno vā kāmaccando uppajjati... yathayidaṃ subhanimittaṃ*, Ta không thấy có một pháp nào mà tham dục (triền cái) chưa sinh liền khiến sinh ... đó là tịnh tướng.
- ³³⁶ . Hán: ác lộ bất tịnh. Pāli: *asubhanimittaṃ*.
- ³³⁷ . Bản Hán thiếu câu này, cần thêm vào cho đủ ý, theo văn mạch.
- ³³⁸ . Cf. Pāli, A. I. *ibid.*: quán bất tịnh (*asubhanimittaṃ*) để trừ dục tham (triền cái); tu từ tâm giải thoát (*mettā cetovimutti*) để trừ sân; tu tinh cần giới (*ārambhadhātu*) để trừ hôn trầm thụy miên; tu tâm tịch tĩnh (*cetaso vūpasamo*) để trừ trạo cử; tu như lý tác ý (*yonisomanasikāro*) để trừ nghi.
- ³³⁹ . Đề bản: kiêu 僑. TNM: mạn.

-
- ³⁴⁰ . Tham chiếu, Dhp. 21: Appamādo amatapadaṃ pamādo maccuno padaṃ, appamattā na mīyanti, ye pamattā yathāmatā, “Không phóng dật, con đường dẫn đến bất tử. Phóng dật, con đường dẫn đến cõi chết. Những ai không phóng dật thì không chết. Những ai phóng dật, chúng như đã chết.”
- ³⁴¹ . Đẳng kiến 等見; phổ thông nói là chánh kiến. Xem đoạn sau, Kinh 1 phẩm 12.
- ³⁴² . Đẳng phương tiện 等方便. Phổ thông: chánh tinh tấn. Thứ tự có đảo lộn.
- ³⁴³ . Đẳng hành 等行. Phổ thông: chánh nghiệp.
- ³⁴⁴ . Đẳng trị 等治. Phổ thông: chánh tư duy. Thứ tự có đảo lộn
- ³⁴⁵ . Đề bản: vương 王. TNM: chủ 主.
- ³⁴⁶ . Xem Phẩm 3, kinh 1, cht. 1.
- ³⁴⁷ . Dịch sát. Ý nghĩa: đạt được các mục đích trong cõi Diêm-phù.
- ³⁴⁸ . Nguyên Hán: năng thành nhân 能成人, văn cú đảo trang, cần đảo ngược chủ từ lại.
- ³⁴⁹ . Nguyên Hán: ngũ thịnh âm 五盛陰.
- ³⁵⁰ . Hán phiên âm: A-na-bân-trì 阿那那持 (Pāli: Anāthapiṇḍika): phiên âm của Cấp Cô Độc.
- ³⁵¹ . Xem Phẩm 3, kinh 5, cht. 6.
- ³⁵² . Đề bản: y đai 衣帶. TNM: y thường, áo xiêm, chỉ nội y.
- ³⁵³ . Pháp tảo quán 法澡罐.
- ³⁵⁴ . Không Phạm thiên xứ 空梵天處, hay Không Phạm thiên cung, thiên cung trống không của Phạm thiên. Xem, Trường 14, T1n1, tr. 90b10. Cf. Brahmajālasutta, D.i. 16: suññaṃ brahmavimānaṃ.
- ³⁵⁵ . Đề bản: kiên 堅. TNM: khan 慳.
- ³⁵⁶ . Bản Hán, hết quyển 4.
- ³⁵⁷ . Đề-bà-đạt-đâu 提婆達兜, thường biết là Đề-bà-đạt-đa. Pāli: Devadatta.
- ³⁵⁸ . Đề bản nhảy chữ thiện có trong TNM.
- ³⁵⁹ . Điều-đạt 調達, trên kia nói là Đề-bà-đạt-đâu. Xem cht. 1 trên.
- ³⁶⁰ . Đề-bà-đạt-đa đắc tứ thiên và có thần thông, thuộc loại thế tục.
- ³⁶¹ . Đề bản chép dư chữ tứ 四.
- ³⁶² . Tham chiếu, Pāli, M. 10 Mahāsatiपाṭṭhāna (R i. 55 ff)

-
- ³⁶³ . Pāli: Phật trú tại thôn Kammāsadhamma, xứ Kuru.
- ³⁶⁴ . Hán: nhất nhập đạo. Pāli: ekāyano maggo, con đường có một lối đi duy nhất.
- ³⁶⁵ . Tứ ý chỉ: bốn chỗ y chỉ của ý. Thường nói là bốn niệm xứ, hay bốn niệm trụ. Pāli:cattāro satipaṭṭhānā.
- ³⁶⁶ . Xem kinh 3, phẩm 10.
- ³⁶⁷ . Thứ tự có đảo lộn.
- ³⁶⁸ . Điều hý, thường nói là trạo cử: cử động bòn chòn, bực rức không yên.
- ³⁶⁹ . Hán: nội tự quán thân 內自觀身. Pāli:bhikkhu kāye āyānupassī vaharti, Tỳ-kheo an trú (sống) với sự quán thân trên (trong, nơi) thân.
- ³⁷⁰ . Hán: ngoại tự quán thân 外自觀身.
- ³⁷¹ . Hán: nội ngoại quán thân 內外觀身.
- ³⁷² . Nguyên Hán: quán thông thống . Pāli:vedanāsu vedanānupassī , quán thọ trên (nơi) các thọ.
- ³⁷³ . Hán: tự ngu lạc 自娛樂. Pāli: viharati, (vị ấy) an trú.
- ³⁷⁴ . Hán: chi cao 脂膏, phân biệt với phương肪, cũng là mỡ, kể sau.
- ³⁷⁵ . án: phương 肪, phân biệt với chi cao脂膏 kể trên; đều chỉ mỡ.
- ³⁷⁶ . Nói về quán thân nơi ngoại thân.
- ³⁷⁷ . Quán nội ngoại thân.
- ³⁷⁸ . Hán: bạch kha 白珂, trắng như mã não.
- ³⁷⁹ . Hán: thực lạc thông 食樂痛, cảm thọ lạc thuộc vật chất, nhục thể. Pāli: sāmisaṃ vā sukhaṃ vedanaṃ.
- ³⁸⁰ . Hán: bất thực lạc thông 不食樂痛. cảm thọ lạc không thuộc vật chất, phi nhục thể. Pāli: nirāmisaṃ vedanaṃ.
- ³⁸¹ Đề bản: tập (tu tập) pháp 習法; không có chữ quán 觀. Theo văn mạch dưới, nên hiểu là quán pháp tập khởi nơi các thọ, tức quán tập khởi hay nguyên nhân sinh khởi của các thọ. Pāli: samudaya-dhammānupassī vā vedanāsu vi harati, (Tỳ-kheo ấy) an trú (sống), quán sát pháp tập khởi nơi các thọ.
- ³⁸² . Hán: quán tận pháp 觀盡法. Pāli:vayadhammānupassī vā vedanāsu viharati, vị ấy an trú, quán sát pháp bại hoại nơi các thọ.

³⁸³ . Hán: quán tập tận chi pháp 觀習盡之法. Pāli: samudayavaya-dhammānupassī vā vedanāsu viharati, vị ấy an trú, quán sát pháp khởi diệt nơi các thọ.

³⁸⁴ . Pāli: yāvadeva nāṇamattāya paṭissatimattāya anissito ca viharati na ca kiñci loke upādayati, cho đến như vậy, vị ấy an trú (sống) không nương tựa cái gì, không chấp thủ bất cứ cái gì trên đời, chỉ hướng đến huệ, chỉ hướng đến niệm.

³⁸⁵ . Đề bản: sinh tử 生死; có thể chép dư chữ tử 生.

³⁸⁶ . Ý nghĩa: quán thọ nơi người khác.

³⁸⁷ . Hán: quán tâm tâm pháp. Pāli: citte cittānupassī, quán tâm nơi tâm.

³⁸⁸ . Hán: thọ nhập tâm 受入心, chỉ tâm được thu rút lại (Pāli: saṃkhittaṃ vā cittaṃ); đối lại với tâm loạn và tâm tán lạc kể sau (Pāli:vikhittaṃ vā cittaṃ).

³⁸⁹ . Đề bản: loạn niệm tâm 亂念心; tiếp theo dưới: loạn tâm 亂心. TNM: loạn tâm 亂心.

³⁹⁰ . Hán: tán lạc tâm 散落心, “tâm rơi vãi,” đồng nghĩa với tâm loạn kể trên. Pāli: (vikkhittaṃ cittaṃ).

³⁹¹ . Hán: tam-muội tâm 三昧心. Pāli:samāhitaṃ cittaṃ, tâm định, tập trung.

³⁹² . Đề bản: tâm tương quán ý chỉ 心相觀意止. Y theo đoạn dưới thêm một chữ tâm: tâm tâm tương quán ý chỉ 心心相觀意止.

³⁹³ . Theo ngữ cảnh, ở đây hình như thiếu một đoạn nói trong quán về các thọ ở trên, và quán pháp ở sau: “(những cái đó, các thọ hay các trạng thái của tâm) mà đang hiện tại trước mắt, có thể biết...”

³⁹⁴ . Văn mạch, như đoạn trên về quán thọ. Văn dịch ở đây có chỗ thêm bớt. Xem cht. 23 trên.

³⁹⁵ . Niệm giác ý 念覺意, hay niệm giác chi (Pāli: satisambojjhaṅga). Tham chiếu Pāli:puna caparaṃ, bhikkhave, bhikkhu dhammesu dhammānupassī viharati sattasu bojjhaṅgesu, “Lại nữa, Tỳ-kheo sống quán pháp trong các pháp trong bảy giác chi.”

³⁹⁶ . Xem Trung, kinh 10: Lậu tận: y ly, y vô dục, y ư diệt tận, thú chí xuất yếu 依離依無欲依於滅盡趣至出要. Pī. thành cú:vivekanissitaṃ virāganissitaṃ nirodhanissitaṃ vossaggapariṇāmiṃ, y viễn ly, y ly dục, y diệt tận, hướng đến xả ly

³⁹⁷ . Pháp giác ý 法覺意, hay trạch pháp giác chi.

Pāli: dhammavicayasambojjhaṅga.

³⁹⁸ . Nguyên trong bản: niệm giác ý 念覺意; đây phải kể là hỷ giác chi, không đồng nhất với niệm đã kể trên. Pāli: pītisambojjhaṅga.

³⁹⁹ . Ý giác ý 猗覺意, hay khinh an giác chi. Pāli: passaddhisambojjhaṅga.

⁴⁰⁰ . Tam-muội giác ý 三昧覺意.

⁴⁰¹ . Hộ giác ý 護覺意, tức xả giác chi. Pāli: upekkhāsambojjhaṅga.

⁴⁰² . Hán: u ái dục giải thoát 於愛欲解脫, chỉ trạng thái ly dục, không còn ham muốn nơi ngũ dục, của người nhập sơ thiên.

⁴⁰³ . Hữu giác hữu quán 有覺有觀, tức có tâm, có tứ. Pāli: savitakkaṃ savicāraṃ.

⁴⁰⁴ . Hữu ý niệm lạc 有猗念樂, tức có hỷ và lạc phát sinh do sự viển ly (Pāli: vivekajaṃ pītisukhaṃ).

⁴⁰⁵ . Xem Huyền Trang, Pháp uẩn 5 (tr. 482b3, 484a18): nội đẳng tịnh 內等淨 trạng thái trừng tịnh và quân bình nội tâm. (Pāli: ajjhataṃ sampasādanaṃ).

⁴⁰⁶ . Huyền Trang, ibid. (tr. 482b03, 484a20): tâm nhất thú tính 心一趣性, tâm tập trung trên một điểm. (Pāli: cetaso ekodibhāvaṃ).

⁴⁰⁷ . Hán: niệm ý hỷ an 念猗喜安. Cf. Huyền Trang, ibid. (tr. 482b03): định sinh hỷ lạc 定生喜樂, có hỷ lạc phát sinh do định. Pāli: samādhijaṃ pītisukhaṃ.

⁴⁰⁸ . Hán: xả u niệm, tu u hộ 捨於念。修於護. Cf. Huyền Trang, ibid. (tr. 482b04): ly hỷ, trụ xả 離喜住捨. Pāli: pītiyā ca viāgā upekkako ca viharati.

⁴⁰⁹ . Cf. Huyền Trang, ibid. (tr. 482b05): chánh niệm chánh tri 正念正知. Pāli: upekkhako satimā sukhavihārī, (vị ấy) an trụ lạc với chánh niệm và xả.

⁴¹⁰ . Hán: hộ niệm thanh tịnh 護念清淨, hai chữ thanh tịnh 清淨, nghi dư. Vì nó chỉ trạng thái thiên thứ tư, được nói sau đó. Cf. Pāli: yaṃ taṃ ariyā ācikkhanti upekkhako satimā sukhavihārī, điều mà các Thánh nói là vị ấy an trú lạc cùng với xả, niệm.

-
- ⁴¹¹ . Hán: hộ niệm thanh tịnh 護念清淨. Pāli: upekkhā sati parisuddham catutthajjhānam, thiền thứ tư thanh tịnh với xả và niệm.
- ⁴¹² . Xem cht. 32 trên.
- ⁴¹³ . Đề bản: phục hỷ 復喜. TNM: ưu hỷ 憂喜.
- ⁴¹⁴ . Hán: Niết-bàn chứng. Pāli: nibbānassa sacchikiriyā.
- ⁴¹⁵ . A-luyện-nhã 阿練若; Pāli: arañña, núi rừng nhân tĩnh. Đây chỉ Tỳ kheo a-lan-nhã (Pāli: āraññaka: lâm trụ giả), một trong 12 hạnh đầu-đà (Pāli: 13), suốt đời chỉ sống trong rừng.
- ⁴¹⁶ . Khất thực 乞食, đây chỉ tỳ kheo đầu-đà, suốt đời chỉ khất thực, không ăn tại nhà tín thí mời. Pāli: piṇḍapātika.
- ⁴¹⁷ . Độc tọa 獨坐. Chưa rõ hành thế nào. Có lẽ Pāli: ekāsanika: nhất tọa, một lần ngồi, nghĩa là chỉ ăn trong một lần ngồi (Visuddhimagga: ekāsane bhojanam ekāsnam).
- ⁴¹⁸ . Nhất tọa nhất thực 一坐一食. Có thể Hán nhầm lẫn. Đây chỉ tỳ kheo khất thực theo thứ tự từng nhà, nghĩa là chỉ nhận thức ăn khất thực từ một nhà duy nhất cho một ngày. Pāli: sapadānacārika.
- ⁴¹⁹ . Tọa thọ hạ 坐樹下, suốt đời sống dưới gốc cây. . Pāli: rukkhamūlika
- ⁴²⁰ . Lộ tọa 露坐, suốt đời sống giữ trời trống. Pāli: abbhokāsika.
- ⁴²¹ . Không nhân xứ 空閑處, từ Hán thường dùng dịch từ a-lan-nhã (Pāli: āraññaka), đã nói trên kia.
- ⁴²² . Ngũ nạp y 五納衣, đây chỉ tỳ kheo trì y phân tảo, suốt đời chỉ lượm vải từ đồng rác làm y. Pāli: paṃsukūlika.
- ⁴²³ . Trì tam ý 持三衣. Pāli: tecīvarika.
- ⁴²⁴ . Trữ gian tọa. tỳ kheo suốt đời chỉ sống tại các bãi tha ma. Pāli: sosānika.
- ⁴²⁵ . Nhất thực 一食, trùng với nhất tọa nhất thực nói trên. Có sự nhầm lẫn trong bản Hán. Có lẽ tương đương Pāli: (eka)pattapiṇḍika, ăn chỉ lượng một bát, tức tiết chế sự ăn (tiết lượng thực). Bản Hán đọc là ekabhatta (nhất thực) thay vì ekapatta (nhất bát).
- ⁴²⁶ . Chánh trung thực; điều này có thể trùng với ăn ngày một bữa duy nhất. Có lẽ Pāli: khalupacchābhattika, không ăn thêm cái gì sau khi ăn xong. Được hiểu là tỳ kheo khi có dấu hiệu ăn xong, dù chưa no, vẫn không ăn thêm nếu

ai mang thêm đồ ăn. Tỳ kheo nào cần ăn thêm, phải làm páp du thực chay tàn thực; Tứ phần, ba-dật-đề 33; Ngũ phần, 35; Tăng-kỳ, 33; Thập tụng, 34; Pāli, pācittityā³⁵.

⁴²⁷ . Đầu-đà hành 頭陀行. Pāli: dhutaṅga.

⁴²⁸ . Đoạn trên, 12 đầu-đà hành, theo các kinh luận Đại thừa. Hữu bộ tỳ-nại-da, Giải thoát đạo luận, và Luật tạng Pāli, liệt kê 13 hành. Liệt kê theo Pāli, Vin. v. 131, 193: 1.āraññika, lâm trụ, chỉ sống trong rừng. 2.piṇḍapātika, thường hành khát thực. 3.paṃsukūlika, phẩn tảo y. 4. rukkhamūlika, chỉ ngồi dưới gốc cây. 5. sosānika, chỉ nghỉ tại các bãi tha ma. 6. abbhokāsika, chỉ ngồi giữa trời trống. 7. tecīvarika, chỉ thọ trì ba y. 8. sapadānacārika, khát thực tuần tự. 9.nesajjika, thường ngồi không nằm. 10.yathāsanthatika, tùy ngoại cụ, không chọn lựa. 11. ekāsanika, nhất tọa thực, ăn một bữa, nếu đứng dậy, không ngồi ăn trở lại. 12.khalupacchābhattika, sau khi đã ăn, không ăn thêm (dù chưa quá trưa). 13. pattapiṇḍika, nhất bát thực.

⁴²⁹ . Xem Tạp (Việt), 41. Tương ưng Đại Ca-diếp.

⁴³⁰ . Nhất xứ nhất tọa 一處一坐..., có lẽ nhất tọa (thực), nhưng Hán dịch diễn giải thêm dễ lạc mất nghĩa chính. Xem kinh số 5 trên.

⁴³¹ . Bà-la-luru-chi 婆羅留支, Skt. Vāraluci (?), Hán dịch: Chiết Chi 折指, Vô Chi 無指; tên hiệu của A-xà-thế (Pāli: Ajātasattu), theo truyền thuyết phương Bắc. Xem *Pháp hoa Văn cú* 4 (T34n1718, tr. 25c21). Pāli không thấy nói đến tên hiệu này. Xem Tạp (Việt), kinh 968: A-xà-thế con bà Ti-đề-hi, vua nước Ma-kiệt-đà. hằng ngày cùng đoàn thị tòng với năm trăm cỗ xe đến chỗ Đề-bà-đạt-đà; hằng ngày đem năm trăm chỗ đồ ăn cúng dường Đề-bà-đạt-đà.

⁴³² . Đề bản: Su-lợi-la 師利羅. NTM: Lợi-su-la. Không biết đọc thế nào là đúng.

⁴³³ . Bản Hán, hết quyển 5.

⁴³⁴ . Tu-la-đà 修羅陀. Pāli: Surādha (?); nhưng chắc không phải Trưởng lão A-la-hán Surādha được nói trong S. iii. 80.

⁴³⁵ . Đáo thời khát thực, chỉ thường hành khát thực. Pāli: piṇḍapātika. kinh 5 phẩm 12.

⁴³⁶ . Hán: Nhất xứ nhất tọa 一處一坐, tức nhất tọa thực, ngày chỉ ăn một lần ngồi; một trong các hạnh đầu đà. Pāli: ekāsanika. Xem kinh 5 phẩm 12.

⁴³⁷ . Bò-hô 蒲呼.

⁴³⁸ . Nội dung liên hệ, xem Trung kinh 216: Ái sinh. Cf. M. ii. 106.

⁴³⁹ . Cf. Trung kinh 216: Khi ái sanh thì cũng phát sanh những sầu bi, khóc than, ưu khổ, phiền muộn, ảo não. M 87 (R. ii. 106):piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā, sầu bi khổ ưu não phát sanh từ luyến ái.

⁴⁴⁰ . Nguyên Hán: ân ái phân biệt tiện thị khoái lạc 恩愛分別。便有快樂, có thể có sự nhầm lẫn trong bản dịch Hán, khiến lời Phật thành ngây ngô, nếu không phải do thuật lại bởi một người mất trí. Đây dựa theo bản Pāli thêm vào cho rõ nghĩa. Xem cht. 6 trên.

⁴⁴¹ . Xem Trung kinh 216: : Phật nói ái sinh là khổ. Những con bạc này nói: ái sinh thì sung sướng. Pāli: piyajātikā hi ānandasomanassā: ân ái sinh thì có hỷ lạc (M.ii. 107).

⁴⁴² . Cả Trung và Pāli đều không có chi tiết xua đuổi này. Có thể bản Hán này diễn dịch thêm tình tiết.

⁴⁴³ . Trúc Bác 竹膊; T26: Na-lợi-ương-già那利鴦伽; Pāli: Nālijaṅgha.

⁴⁴⁴ . Nguyên trong bản: phạm chí 梵志. Thông thường, từ bà-la-môn, phiên âm từbrahmāṇa, chỉ giai cấp; từ phạm chí, phiên âm từ paribbajika, chỉ ngoại đạo xuất gia. Bản Hán này không phân biệt hai từ khác nhau, mà dùng lẫn nộn.

⁴⁴⁵ . Lưu-ly Vương tử 琉璃王子. T26: Tỳ-lưu-la Đại tướng 鞞留羅羅大將. Pāli: Viḍūḍabha-senapati.

⁴⁴⁶ . Theo sử liệu Pāli, Pasenadi có hai con trai, một là Viḍūḍabha sau này cướp ngôi, và một nữa là Brahmadata, xuất gia, thành A-la-hán. Hình như còn một người nữa là vương tử Kỳ-đà (Jetakumāra), chủ của khu vườn Kỳ-hoàn, sau bị Viḍūḍabha giết. Không rõ Y-la 伊羅 đồng nhất với ai. Hoặc giả đây là con gái vua, tên là Vajirā, tức vương nữ mà bản Hán đọc thành vương tử?

⁴⁴⁷ . Tát-la-đà sát-lợi chủng 薩羅陀剎利種. T26: Vũ Nhật Cái 雨日蓋. Pāli: Vāsabhā-khattiā, một phu nhân khác của Panesadi, gốc họ Thích.

⁴⁴⁸ . Tham chiếu, Pāli, S. 22. 1. Nakula (R iii. 1); Hán, Tập 5 T99 (107, tr. 33a6).

⁴⁴⁹ . Quỷ lâm Lộc viên 鬼林鹿園. T99: Lộc dã thâm lâm 鹿野深林. Pāli: Bhesakaḷāvane migadāya.

⁴⁵⁰ . Thi-mục-ma-la 尸牧摩羅. T99: Thiết-thủ-bà-la 設首婆羅. Pāli: Susumāragira

-
- ⁴⁵¹ . Bạt-kỳ 拔祇; T99: Bà-kỳ 婆祇. Pāli: Bhagga.
- ⁴⁵² . Na-ru-la Công 那憂羅公. T99: Na-câu-la 那拘羅. Pāli: Nakulapitā.
- ⁴⁵³ . Để bản: tâm 心. Nên sửa lại là thân.
- ⁴⁵⁴ . Thâm chiếu, Pāli: M. 7 Vatthūpama (R. i. 36); Hán: Trung kinh 93; T99(1185), T100(99).
- ⁴⁵⁵ . Giang Trắc 江側. Có lẽ từ mô tả chứ không phải tên riêng. Cuối kinh, tên ông được gọi là Tôn-đà-la-đế-lợi. T26: Thủy Tịnh 水淨.
- ⁴⁵⁶ . Điều hý.
- ⁴⁵⁷ . Trung kinh 93: 21 tâm uế. So sanh Pāli, M. 7: abhijjhavisamalobho (tham lam và bất chánh tham), vyāpādo (sân), kodho (phẫn nộ), upanāho (oán hận), makkho (phú tàng hay nguy thiện), palāso (nảo hay ác ý, ác cảm), issā (tật đố), macchariyam (xan hay bòn sẻn), mājā (cuồng hay huyễn hoặc), sāttheyyam (siểm hay gian trá), thambho (ngoan cố hay ngạo mạn), sārāmbho (cấp tháo hay dễ kích động), māno (mạn), atimāno (quá mạn), mado (kiêu hay say sưa), pamādo (phóng túng hay buông lung). Bản danh sách đầy đủ và giải thích chi tiết, xem Pháp uẩn 9(tr.494c).
- ⁴⁵⁸ . Đây nói về Phật bất hoại tịnh, tức tín tâm bất động đối với Phật (Pāli: buddhe aveccappasādena samannāgato).
- ⁴⁵⁹ . Thành tựu pháp bất hoại tịnh, tín tâm bất động đối với Pháp của Phật. (Pāli: dhamme aveccappasādena samannāgato).
- ⁴⁶⁰ . Pháp pháp thành tựu 法法成就; tức pháp tùy pháp hành, hành pháp theo thuận tự của pháp. Pāli: dhammānudhammapaṭipanna.
- ⁴⁶¹ . Với tâm định tĩnh.
- ⁴⁶² . Tôn-đà-la giang 孫陀羅江. Trung kinh 93: sông Đa thủy 多水河. Pāli: bāhukā nadī, có lẽ từ chung, chỉ nhiều sông chứ không phải một sông.
- ⁴⁶³ . Tôn-đà-la-đế-lợi 孫陀羅諦利. Pāli: Sundarikabhāradvāja.
- ⁴⁶⁴ . Hán: phước hựu nghiệp. Cf. Pāli: yajamānānaṃ manussānaṃ, puññapekkhāna pāṇinaṃ, loài người ưa tế đàn, chúng sinh mong phước đức.
- ⁴⁶⁵ . Bốn đường: địa ngục, ngạ quỷ, súc sinh và a-tu-la. Nhưng S. 11. 2. 6: cattāro ca paṭipannā, cattāro ca phale t̥hitā, những vị đang hưởng bốn đạo, và những vị an trú trong bốn quả.
- ⁴⁶⁶ . Nhập 入, hay xứ. Pāli: āyatana.

⁴⁶⁷ . Ba-giá-tuần 波遮旬; Pāli: Pañcasikha, Ngũ Ké Càn-thát-bà, vị thần âm nhạc của Thiên đế Thích.

⁴⁶⁸ . Thiện Nghiệp 善業, chỉ ngài Tu-bồ-đề.

⁴⁶⁹ . Tứ lưu, chỉ bốn bậc lưu: dục, hữu, kiến và vô minh. Pāli, cattāro oghā: kāmogho, bhavogho, diṭṭhogho, avijjogho.

⁴⁷⁰ . Bản Hán, hết quyển 6.

⁴⁷¹ . Tham chiếu Pāli, A. II. 9. 5 (R i. 83): bhavadiṭṭhi ca vibhavadiṭṭhi ca, hữu kiến và phi hữu kiến.

⁴⁷² . Hán: thân tác chứng nhi tự du hý 身作證而自遊戲, tức là, tự thân chứng ngộ (chứng tri) và an trú (trong pháp đó). Ở trên kia, Hán dịch: nhi tự ngu lạc 而自娛樂; xem cht. 12 kinh 1, phẩm 12.

Pāli: *kāyena sacchikaraṇīyā*, cf. A. ii. 182.

⁴⁷³ . Hán: dục hữu kiến, sắc hữu kiến 欲有見 . 色有見 . 無色有見.

⁴⁷⁴ . Tham chiếu Pāli. A. II. 13. 1 (R i. 91).

⁴⁷⁵ . Tham chiếu Pāli, như trên.

⁴⁷⁶ . Pháp nghiệp 法業, tài nghiệp 財業. Pāli, ibid. : *āmisayāgo ca dhammayāgo*, hiến tế tài vật, và hiến tế pháp.

⁴⁷⁷ . Tham chiếu Pāli, như trên.

⁴⁷⁸ . Pháp ân 法恩, tài ân 財恩. Pāli: *āmisacāgo ca dhammacāgo ca*, thi ân (huệ thí) bằng tài vật và thi ân bằng pháp.

⁴⁷⁹ . Tham chiếu Pāli, A. ii. 10.1 (R i. 84): *yo ca anāgataṃ bhāraṃ vahati, yo ca āgataṃ bhāraṃ na vahati*, gánh nặng chưa đến thì mang, gánh nặng đã đến lại không mang.

⁴⁸⁰ . Như Lai thần miếu 如來神廟. Skt. Caitya (Pāli: cetiya), thường âm là chi-đề, chế-đề, chế-đa. dịch là miếu hay linh miếu. Luật Tăng-kỳ 33 (tr. 498b20): “Có xá-lợi, gọi là tháp. Không có xá-lợi, gọi là chi-đề 枝提.

⁴⁸¹ . Như Lai tự 如來寺.

⁴⁸² . Tham chiếu Pāli, A. II. 15. 10 (R i. 95): *samatho* và *vipassanā*.

⁴⁸³ . Tham chiếu, Thera 279.

⁴⁸⁴ . Tượng hoa viên 象華園. Khppng thấy tên Pāli tương đương về khu vườn này trong thành Vương xá.

⁴⁸⁵ . Ma Hành 魔行天子. Cf. There 179: Mārapakkha; Sớ giải: do phạm phu u tối, không từ duy chân chánh, phiền não ma tăng trưởng, do đó thiên ma thừa cơ xâm nhập.

⁴⁸⁶ . Tôn-đà-lợi 孫陀利. Skt. = Pāli: Sundarī. Truyền thuyết phương Bắc nói cô là người vợ huyệt của Nan-đà. Truyền thuyết Pāli gọi cô này là Janapadakalyāṇī Nandā. Về sau cô cũng theo Di mẫu Pajāpati xuất gia và cuối cùng thành A-la-hán. Các truyền thuyết cũng có thể lẫn lộn cô với Sudarī-Nandā, em gái của Trưởng lão Nandā, con gái vua Sudodhana với bà Gotami.

⁴⁸⁷ . Bốn bực lưu.

⁴⁸⁸ . Đề bản: đệ tử 弟子. TNM: đệ nhất 第一.

⁴⁸⁹ . Tham chiếu Pāli. Itiv. 44: *dveme... nibbānadhātuyo. .. sa-upādisesā ca nibbānadhātu, anupādisesā ca nibbānadhātu*

⁴⁹⁰ . Thánh A-na-hàm nhập niết-bàn tại một trong năm cõi trời Tịnh cư.

⁴⁹¹ . Pāli, ibid., nói khác: A-la-hán lậu tận (*arahaṃ hoti khīṇāsavo*), nhưng các căn còn tồn tại (*tiṭṭhanteva pañcidriyāni*), vị ấy còn có cảm thọ lạc và khổ (*sukhadukkhaṃ paṭisaṃvedeti*).

⁴⁹² . Nguyên Hán: ý giải thoát 意解脫. Pāli: cetovimutti.

⁴⁹³ . Nguyên Hán: trí tuệ giải thoát 智慧解脫. Pāli: paññāvimutti.

⁴⁹⁴ . Pāli, ibid., A-la-hán lậu tận, ... tất cả cảm thọ không còn hoan hỷ, trở thành nguội lạnh (*sabbavedayitāni anabhinanditāni sīti bhavissanti*).

⁴⁹⁵ . Hán: chấp trì cấm giới 執持禁戒, đoạn văn bị nhảy sót. Y theo văn mạch trên, sửa lại.

⁴⁹⁶ . Cf. A. II. 2 (R. i. 52): *dvemāni balāni: paṭisaṃkhānabalañ ca bhāvanābalañ ca*, có hai lực: tư trạch lực và tu tập lực.

⁴⁹⁷ . Bản sở sinh xứ 本所生處, tức Lực sĩ Sinh xứ, hay Sinh địa (Pāli: Upavattana), quê hương của người Mạt-la (Malla), một bộ tộc, chủ nhân của Câu-thi-na (Pāli: Kusinārā), nơi Phật Niết-bàn. Sinh xứ (địa) hay Uapavattana cũng là tên gọi của khu rừng Sala, nơi Phật nhập Niết-bàn.

⁴⁹⁸ . Câu-thi-na-kiệt 拘尸那竭國. Pāli: Kusinārā.

⁴⁹⁹ . Xà-bạt-tra 闍拔吒. Xem cht. 18 tiếp theo dưới.

-
- ⁵⁰⁰ . Phạm-ma-dụ 梵摩喻, xem Trung kinh 161: Phạm-ma 梵摩(Pāli: Brahmāyu), người ở Di-tát-la (Pāli: Mithila). Ông có đệ tử là Ưu-đa-la 優多羅(Pāli: Uttara). Cf Pāli, M. ii. 133. Brahmāyu-sutta.
- ⁵⁰¹ . Có lẽ đây là lối diễn giải thêm của dịch giả chứ không phải trực tiếp dịch từ nguyên bản Phạn
- ⁵⁰² . Nguyên trong bản: La-vân 羅雲.
- ⁵⁰³ . Tham chiếu Pāli, M. 62. Rāhulovāda (R i. 421).
- ⁵⁰⁴ . La-vân 羅雲. Pāli: Rāhula.
- ⁵⁰⁵ . Phân-vệ 分衛. Pāli: *piṇḍapāta*.
- ⁵⁰⁶ . An-ban 安般. Pāli: *ānāpāṇa*, hơi thở ra vào.
- ⁵⁰⁷ . Nguyên Hán: hộ tâm 護心.
- ⁵⁰⁸ . Tức từng tâm xuất 息從心出, Hán dịch mơ hồ. Tất nhiên đây không có nghĩa từ trái tim. Tham chiếu Pāli: *cittapaṭṭisaṃvedī assasissāmi*, với cảm giác nhận biết tâm, tôi sẽ thở ra.
- ⁵⁰⁹ . An-đà viên 安陀園. Pāli: Andhavana. Cf. M. 147 Cūla-Rāhulovāda-sutta.
- ⁵¹⁰ . Đây chỉ ly dục của sơ thiền, trừ ngũ dục của dục giới, không phải ly dục vô lậu của A-la-hán. Xem kinh 1 phẩm 12 trên.
- ⁵¹¹ . Hữu giác hữu quán, về sơ thiền cho đến tứ thiền, định cú, và các cht, liên hệ, xem Phẩm 12, kinh 1, từ cht. 42 và tiếp.
- ⁵¹² . Hán: niệm trì hỷ an 念持喜安. Trên kia, kinh 1 phẩm 12, Hán dịch: hữu ý niệm lạc 有猗念樂.
- ⁵¹³ . Hán: du 遊. Nơi khác dịch: tự ngu lạc ; hiểu là an trú. Pāli: viharati.
- ⁵¹⁴ . Trạng thái không tâm (giác) không tứ (quán) của thiền thứ hai.
- ⁵¹⁵ . Nên hiểu là nội đẳng tịnh. Xem cht. 42-50 kinh 1 phẩm 12 trên.
- ⁵¹⁶ . Nên hiểu là tâm nhất cảnh tính. Xem cht.42-50 kinh 1 phẩm 12 trên.
- ⁵¹⁷ . Nên hiểu là định sinh hỷ lạc, tức trạng thái hỷ lạc phát sinh bởi định.
- ⁵¹⁸ . Trên kia, ibid., Hán dịch: xả u niệm, tu u hộ 捨於念。修於護. Nên hiểu là “ly hỷ, trụ xả.” Vì thiền thứ ba được nói là “ly hỷ diệu lạc địa. Xem cht.42-50 kinh 1 phẩm 12 trên.
- ⁵¹⁹ . Hán: hộ niệm hỷ 護喜念. Nên hiểu là an trú lạc với niệm và xả.
- ⁵²⁰ . Nên hiểu là xả và niệm thanh tịnh. Xem cht. 42-50 kinh 1 phẩm 12 trên.

-
- ⁵²¹ . Hán: tam-muội tâm 三昧。心; chỉ tâm định tĩnh do chứng tứ thiên; y tâm này mà chứng tam minh. Lưu ý ngắt chữ không đúng trong đề bản. Pāli, định cú: *so evaṃ samāhite citte parisuddhe...*
- ⁵²² . Bản Hán có thể nhầm do gán hình dung từ không đúng với chủ từ. Nên hiểu, với tâm định tĩnh, thanh tịnh..., (và) nhu nhuyễn. Pāli: *so evaṃ samāhite citte parisuddhe...mudubhūte...*
- ⁵²³ . Bản Hán, hết quyển 7.
- ⁵²⁴ . Tham chiếu Pāli, A. II. 6. 2 (R.i. 77)
- ⁵²⁵ . Tham chiếu A. II. 6.5.
- ⁵²⁶ . Tắt-địa-bàn-trì 畢地槃持. Không rõ loại cây gì. Các hạt giống dẻ thường được kể trong Pāli: nimba, kosātaki, tittikālabu (A. i. tr. 32).
- ⁵²⁷ . Đảnh Sanh 頂生. Pāli: Mandhātā. Truyện kể tương tự, xem Trung, kinh 60: Tứ châu.
- ⁵²⁸ . Kiếp-ba-dục 劫波育. Pāli: *kappāsika*, được làm bằng bông gòn.
- ⁵²⁹ . Hán: bất khởi kỳ tưởng 不起其世間想. Nơi khác nói: bất hưng (khởi) thế gian tưởng. Pāli, định cú: *na kiñci loke upādiyati*, không còn chấp thủ bất cứ gì trên thế gian.
- ⁵³⁰ . Sanh Lộ 生漏; xem Phẩm 6 kinh 2.
- ⁵³¹ . Xem Trung 36 (T2n125, tr. 584c12).
- ⁵³² . Ni-câu-lưu viên 尼拘留園; vườn cây đa, ở ngoài thành Ca-tỳ-la-vệ (Pl. Kapilavatthu). Pāli: Nigrdhārāma.
- ⁵³³ . Thích-sí 釋翅, phiên âm: giữa những người họ Thích. Pāli: Sakkesu.
- ⁵³⁴ . Phổ nghĩa giảng đường. Pāli: Santhāgārasālā (Sandhāgāra), hội trường của họ Thích. cf. M. i. 91.
- ⁵³⁵ . Có lẽ đồng nhất với Lokāyatika của Pāli, cf. S. ii. 77ffạn sau, kinh 9 phẩm 44 phiên âm là Lo-ca-diên 盧迦延.
- ⁵³⁶ . Bản Hán có thể nhảy sót. Nên hiểu: Có con đường nào dẫn đến diệt tận ái không?
- ⁵³⁷ . Chánh hành 正行; tức chánh tư duy. Trên kia có nơi nói là chánh trị.
- ⁵³⁸ . Da-duy 耶維 trong Hán dịch, ta quen nói là trà-tỳ. (Pāli: *jhāpeti*)
- ⁵³⁹ . Đây chỉ Xá-lợi-phát.

- ⁵⁴⁰ . Bà-la-luru-chi 婆羅留支, Skt. Vāraluci (?), Hán dịch: Chiết Chi 折指, Vô Chi 無指. Tên hiệu của A-xà-thế (Pāli: Ajātattu), theo truyền thuyết phương Bắc. Pāli không thấy nói đến tên hiệu này.
- ⁵⁴¹ . Bản Hán, hết quyển 8.
- ⁵⁴² . Tương đương Pāli, A. II. 1.9 Hirottapa (R i. 51).
- ⁵⁴³ . Hán: diệu pháp 妙法. Pāli, ibid. : dhammā sukkā, hai pháp tinh trắng.
- ⁵⁴⁴ . Hữu tàm hữu quý 有慚有愧. Pāli: hirī ca ottapañca.
- ⁵⁴⁵ . Pāli tương đương, M 3 Dhammadāyāda (R i. 12); Hán: Trung kinh 88.
- ⁵⁴⁶ . Pháp thí 法施, thực thí 食施. Hán dịch không chính. dāyāda: (người) thừa tự, thừa kế; Hán hiểu là dāya: cho, bố thí. Xem nội dung dưới đây sẽ rõ. Pāli, ibid.: *dhammadāyādā me, bhikkhave, bhavatha, mā āmisadāyādā*, này các Tỳ-kheo, hãy là kẻ thừa tự pháp của Ta, chứ đừng là kẻ thừa tự tài vật của Ta.
- ⁵⁴⁷ . Pāli: *atthi me tumhesu anukampā*, Ta hằng thương tưởng đến các người.
- ⁵⁴⁸ . Tham chiếu Pāli, ibid., bị chỉ trích: Thầy trò bị chỉ là những kẻ thừa tự tài vật (*āmisadāyādā satthusāvakā viharanti*).
- ⁵⁴⁹ . Hán: dục thí 欲施; được hiểu là bố thí vật dục tức vật chất.
- ⁵⁵⁰ . Hán: di dư pháp 遺餘法; đây chỉ đồ ăn còn dư thừa. Pāli, ibid.: (*piṇḍapāto*)*atirekadhammo*, đồ ăn khát thực (thuộc loại, pháp) còn dư tàn.
- ⁵⁵¹ . Câu này có thể là diễn dịch thêm của dịch giả Hán.
- ⁵⁵² . Hai chữ đệ tử này nghi Hán chép dư. Xem cht. 12 tiếp theo.
- ⁵⁵³ . Tham chiếu Pāli: *satthu pavivittassa viharato sāvakā vivekaṃ nānusikkhanti*, “Tôn sư sống viễn ly, nhưng các đệ tử không học theo hành viễn ly.” Có sự trùng lặp trong bản Hán: Thanh văn và đệ tử, cả hai đều dịch từ một từ gốc: Skt. śrāvaka (Pāli: sāvaka).
- ⁵⁵⁴ . Tịch tĩnh xứ 寂靜之處. Pāli: *viveka*, viễn ly, đời sống ẩn dật.
- ⁵⁵⁵ . Pāli: họ sống sung túc (*bahulikā*), lười nhác (*sāthlikā*), dẫn đầu đọa lạc (*okkame pubbaṅgamā*), quăng bỏ hạnh viễn ly (*paviveke nikkhittadhurā*).
- ⁵⁵⁶ . Đệ tử, nghi dư. Xem văn mạch các đoạn trên.
- ⁵⁵⁷ . Pāli: *lobho ca pāpako*, tham là ác pháp.
- ⁵⁵⁸ . Đắc xử trung chi đạo 得處中之道. Pāli: *atthi majjhimā paṭipadā*.
- ⁵⁵⁹ . Pāli: *cakkhukaraṇī nāṇakaraṇī upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya saṃvattati*, nó tác thành nhãn, tác thành trí, dẫn đến tịch tĩnh, thắng trí, chánh giác, Niết-bàn.

-
- ⁵⁶⁰ . Pāli: mada, pamāda, kiêu xa và phóng dật.
- ⁵⁶¹ . Tam-phật-(đà) 三佛. Tứ Pāli: *sambuddha*, Phật chánh giác.
- ⁵⁶² . Tụng, chỉ các thi tụng Vệ-đà. Xem Trương, kinh 23: Cứu-la-đàn-đầu.
- ⁵⁶³ . Định cú Pāli: *anupubbikathā... nekkhmmme ānisaṃsaṃ pakādeti*, diễn nói pháp theo thuận thứ... sách lợi của sự xuất ly. Pāli: *nekkhamma*, bản Hán hiểu là xuất gia; đây chỉ sự xuất ly hay ly dục, theo thuật pháp đọc nói. Xem Trung (Việt), kinh 38, cht. 3.
- ⁵⁶⁴ . Na-la-kỳ-lê 那羅祇梨. Pāli: *Nālāgiri* (Dhanapāla), cf. Vin.ii. 194f.
- ⁵⁶⁵ . Cf. Dhp. 13, 14. *Yathā agāraṃ ducchannaṃ, vuṭṭhī samativijjhati; evaṃ abhāvitaṃ cittaṃ, rāgo samativijjhati. Yathā agāraṃ suchannaṃ, vuṭṭhī na samativijjhati; evaṃ subhāvitaṃ cittaṃ, rāgo na samativijjhati.*
- ⁵⁶⁶ . Hương sơn 香山, tức Hương túy sơn (Pāli, Skt. Gandhamādana), xem Trường, kinh 18: Thế ký.
- ⁵⁶⁷ . Thích-sí-sầu 釋翅瘦, hay Thích-sí 釋翅; Pāli: *Sakkesu*: giữa những người họ Thích. Xem kinh 10, phẩm 17.
- ⁵⁶⁸ . Đại Ái Đạo Cù-đàm-di 大愛道瞿曇彌. Pāli: *Mahāpajāpatī Gotamī*.
- ⁵⁶⁹ . Đề bản: lễ 禮. TNM: thị 視.
- ⁵⁷⁰ . Lưu ý Hán dịch đảo cú. So ngữ cảnh tiếp theo để rõ. Cf. A ii. 3. 3 (R i. 60).
- ⁵⁷¹ . Bản Hán, hết quyển 9.
- ⁵⁷² . Tham chiếu Pāli, S. 6. 1.1. *Brahma-āyācana* (R. i. 136)
- ⁵⁷³ . Pāli, *ibid.*: tại Uruvela, bên bờ sông Nerañjara, dưới gốc cây bò-đề *ajapālanigrodha*.
- ⁵⁷⁴ . Tham chiếu Pāli, *ibid.*: *adhigato kho myāyaṃ dhammo gambhīro duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuṇo paṇḍitavedanīyo. ālayarāmā kho panāyaṃ pajā ālayaratā ālayasammuditā. ... duddasaṃ idaṃ thānaṃ yadidaṃ idappaccayatāpaṭṭicasamuppādo*, pháp mà Ta chứng đắc sâu xa, khó thấy, khó giác ngộ, tịch tĩnh, vi diệu, không thể suy lý, thâm áo, chỉ bậc trí mới cảm nghiệm được. Chúng sanh này vui thích chấp tàng, yêu thích chấp tàng, hoan hỷ chấp tàng ...khó thấy điều này, đó là lý y tánh duyên khởi.
- ⁵⁷⁵ . Tham chiếu Pāli, *ibid.*: *santi sattā apparajakkhajātikā, assavanatā dhammassa parihāyanti* ,“Có những chúng sanh chỉ dính một ít bụi bần, nếu không được nghe pháp, chúng sẽ thối đọa.”

- ⁵⁷⁶ . Hán: Pháp chi di tử 法之遺子. Pāli, ibid.: bhavissanti dhammassa aññātāro, chúng sẽ là những người khai ngộ pháp.
- ⁵⁷⁷ . Tham chiếu Pāli, S. 56. 2. 1 (R v. 420)
- ⁵⁷⁸ . Pāli: Isipatana Migadāya.
- ⁵⁷⁹ . Hán: dục cập lạc. Pāli: *kāmasukhallikānuyo*, tham đắm khoái lạc dục vọng.
- ⁵⁸⁰ . Hán: hựu thử chư khổ chúng nảo bách đoan 此諸苦眾惱百端; không rõ nghĩa, hay nhầm. Tham chiếu Pāli, ibid.: *dveme, antā ... kāmesu kāmasukhallikānuyogo ... attakilamathānuyogo dukkho anariyo anatthasaṃhito*, “Có hai cực đoan này...đắm đuối lạc dục trong các dục vọng...và đắm đuối tự hành xác, đau khổ, phi Thánh, không liên hệ mục đích (giải thoát).
- ⁵⁸¹ . Hán: chí yếu chi đạo 至要之道; đây hiểu là con đường giữa, trung đạo. Tham chiếu Pāli, ibid.: *ubho ante anupagamma majjhimā paṭipadā*, “tránh xa hai cực đoan này, là con đường giữa.”
- ⁵⁸² . Kệ tóm tắt này gồm 10, nhưng thiếu hệ thống. La-hầu-la (La-vân), trong phẩm 17. Ca-diếp, và tiếp theo, phẩm 18. Hai kinh chót, phẩm 19.
- ⁵⁸³ . Tham chiếu Pāli, M. 37 Taṇhāsaṅkhaya (R i. 251). Hán, Tạp (Việt) kinh 504.
- ⁵⁸⁴ . Hán: đoạn u ái dục tâm đắc giải thoát 斷於愛欲 心得解脫. Pāli, ibid.: *taṇhāsaṅkhayavimutto*, ái tận giải thoát (giải thoát do khát ái đã diệt tận).
- ⁵⁸⁵ . Câu-dục 拘翼. Pāli: Kosiya.
- ⁵⁸⁶ . Không pháp 空法. Có lẽ từ này do dịch giả diễn ý. Đoạn thuật lại sau này không có từ này. Pāli, ibid.: *sabbe dhammā nālaṃ abhinivesāyā'ti*, hết thấy các pháp không đáng để tham trước.
- ⁵⁸⁷ . Tham chiếu Pāli, ibid. : *tāsu vedanāsu aniccānupassī ... nissaggānupassī viharanto na kiñci loke upādiyati*, quán vô thường nơi các thọ ấy, rồi vị ấy an trú quán xả ly, không chấp thủ cái gì ở trên đời.
- ⁵⁸⁸ . Pāli: *anupādiyaṃ na paritassati*, không chấp thủ, nên không sợ hãi. Có lẽ bản Hán đọc *anuppādayaṃ* (không khởi, sinh khởi) thay vì *anupādiyaṃ* (không chấp thủ).
- ⁵⁸⁹ . Tối thắng giảng đường 最勝講堂. Pāli: Vejayanta-pāsāda, cung điện Chiến thắng.

-
- ⁵⁹⁰ . Giai đầu 階頭. Bản Pāli: *niyyūha*, vọng tháp. Điện Chiến thắng có 100 vọng tháp. Mỗi vọng tháp có 700 ngôi lầu (*kūṭāgāra*).
- ⁵⁹¹ . Trừ ái dục kinh, tức Pāli: *taṇhakkhaya-sutta*, ái tận kinh (M. 37).
- ⁵⁹² . Nghĩa là, không còn chấp thủ. Pāli, *anupādāya*. xem cht. 16, 17 trên.
- ⁵⁹³ . Hán: bất khởi thế gian tưởng 不起世間想. Pāli: *na kiñci loke upādiyati*, không còn chấp thủ bất cứ gì trên thế gian. Xem cht. 16, 17 trên.
- ⁵⁹⁴ . Lưu ý vẫn các đoạn lặp lại trong Hán dịch không hoàn toàn nhất trí.
- ⁵⁹⁵ . Tham chiếu, Pāli, A. II. 6. Puggalavaggo 6-8.
- ⁵⁹⁶ . Pāli, A. II. 6. 8 (R. i. 77): *bhikkhu ca khīṇāsavo, sīho ca migarājā*.
- ⁵⁹⁷ . Ưu-đạp-lam-phát 優蹋藍弗. Pāli: Uddaka-Rāmaputta.
- ⁵⁹⁸ . La-lặc-ca-lam 羅勒迦藍. Pāli: Āḷāra-Kālāma.
- ⁵⁹⁹ . Bất dụng xứ 不用處, hay Vô sở hữu xứ. Pāli: Ākiñcaññāyatana.
- ⁶⁰⁰ . Hữu tưởng vô tưởng xứ 有想無想處, hay Phi tưởng phi phi tưởng xứ. Pāli: Nevasaññā-nāsaññāyatana.
- ⁶⁰¹ . Pāli, A II.4.7 (R i. 67).
- ⁶⁰² . Ca-giá-diên. Pāli, *ibid.*: Mahākaccāna.
- ⁶⁰³ . Bà-na quốc 婆那國. Mahāccāna ở tại Madhura, trong rừng Gunda.
- ⁶⁰⁴ . Gian-trà 姦茶. Pāli: Kaṇḍarāyana.
- ⁶⁰⁵ . Thượng Sắc Bà-la-môn 上色婆羅門 = Gian-trà bà-la-môn; cùng một người, dịch nghĩa của phiên âm trên. Nhưng nghĩa này không phù hợp nghĩa với Pāli.
- ⁶⁰⁶ . Hán: lão địa, tráng địa 老地壯地. Pāli, *ibid.*, *vuddhabhīmi ca daharabhīmi ca*. địa vị trưởng đại, và địa vị niên thiếu.
- ⁶⁰⁷ . Âm-bà-bà-lợi viên 閻婆婆利園. Pāli, Ambapālī-vana. Tham chiếu, D. 16 (R ii. 95ff). Hán, Trường kinh 2: Du hành.
- ⁶⁰⁸ . Âm-bà-bà-lợi nữ 閻婆婆利女. Pāli: Ambapālī gaṇikā.
- ⁶⁰⁹ . Hán: vũ bảo chi xa 羽寶之車. Pāli: *bhaddāni bhaddāni yāni*, những cỗ xe lộng lẫy. Có lẽ bản Hán đọc Skt. *patrāni* (lông chim) thay vì *bhadrāni* (đẹp quý). Trường kinh 2, *ibid.*, dịch là nghiêm giá bảo xa 嚴駕寶車.
- ⁶¹⁰ . Đề bản: năm trăm ức. TNM: năm trăm.
- ⁶¹¹ . Các kinh đều nói họ là những quý tộc Licchavi (Li-xa).

⁶¹² . Đề bản: tẩu đả xa ngư 走打車牛 (ruôi xe và đánh con bò kéo xe).

TNM: tẩu xa đả ngư .

⁶¹³ . Hán dịch có thể nhầm, vì vô lý. Pāli, *ibid.*, và Trường 2 đều nói: xe cô và xe các thiếu niên Tỳ-da-ly đụng nhau nên họ gây cô. (Pāli: *cakkena cakkam yugena yugam paṭivaṭṭesi*: xe đụng xe, ách đụng ách).

⁶¹⁴ . Bản Hán, hết quyển 10.

⁶¹⁵ . Ca-la-đà 迦羅陀, Ca-lan-đà trong các kinh trước.

⁶¹⁶ . Bản gốc Đề-bà-đạt-đâu,

⁶¹⁷ . Đàm-ma-lưu-chi 曇摩留支, đồng nhất với Dhammaruci, trong Apādana (R. ii. 429).

⁶¹⁸ . Đề bản: Định Quang 定光. TNM: Đính Quang 錠光. Pāli: Dīpaṅkara.

⁶¹⁹ . Bát-ma đại quốc 鉢摩大國. Tứ phần 31 (T22n1428, tr. 782b1): Liên hoa 蓮花. Skt: Padma (Pāli: Paduma).

⁶²⁰ . Da-nhã-đạt 耶若達. Tứ phần, *ibid.* (tr.784a03): Tụ Thí 祀施. Skt. Yajñadatta (Pāli: Yaññadatta).

⁶²¹ . Vân Lô 雲雷. Tứ phần, *ibid.* (tr.784a19): Di-khuốc 彌卻. Skt. Megha.

⁶²² . Đề bản: 髮 phát (tóc); TNM: 眼 *nhãn* (mắt).

⁶²³ . Có lẽ mỗi người khi giải tán nhận được những thứ ấy, chứ không phải mỗi người dâng cho thượng sư và thượng tọa như Hán dịch.

⁶²⁴ . Hán: từ chủ 祠主, chủ tổ chức tế đàn này.

⁶²⁵ . Ba tạng kỹ thuật, đây chỉ ba pho Vệ-đà.

⁶²⁶ . Quang minh 光明. *Tứ phần*, *ibid.*, Thắng Oán vương 勝怨王.

⁶²⁷ . Thiện Vị 善味. *Tứ phần*, *ibid.*, Tô-la-bà-đề 蘇羅婆提.

⁶²⁸ . Cù-di 瞿夷, (Pāli: Gotamī). Đây chỉ Da-du-đà-la (Pāli: Yasodhāra).

⁶²⁹ . Cháp Trọng Phạm chí 執杖梵志 (Pāli: Daṇḍapāṇī). Truyền thuyết phương Bắc nói ông là bố của Yasodhāra. Truyền thuyết Pāli, ông người họ Thích ở Kapilavatthu, em của Bà Mayā.

⁶³⁰ . Phiên âm trong đề bản: Đa-tát-a-kiệt, A-la-ha, Tam-da-tam-phật 多薩阿竭 . 阿羅訶 . 三耶三佛.

⁶³¹ . Tam đạt trí 三達智, tức ba minh.

-
- ⁶³² . Tham chiếu Pāli, A II. 4. 2 (R i. 61).
- ⁶³³ . Pāli, thêm chi tiết: Nếu cha mẹ bất tín, khuyên cho có tín. Cha mẹ phá giới, khuyên trì giới, v.v. Chỉ như vậy mới có thể báo ân.
- ⁶³⁴ . Bàn-đặc 槃特. Pāli: (Mahā)Panthaka; cf. A. I 14. 2 (R i. 24).
- ⁶³⁵ . Châu-lợi Bàn-đặc 朱利槃特. Pāli: Cūla-Panthaka; cf. A. ibid. ; DhA. iv. 180f. Cf. Hán, *Hữu bộ tì-nại-da* 31 (Tiểu Lộ Biên, T23n1442, tr. 794c26); *Thiện kiến luật* 16 (T24n1462, tr. 782c14).
- ⁶³⁶ . Nguyên bản: Thống,
- ⁶³⁷ . Bản Hán, hết quyển 11.
- ⁶³⁸ . Tham chiếu Pāli, A. II. 9. 5 (R i. 83): bhavadiṭṭhi ca vibhavadiṭṭhi ca, hữu kiến và phi hữu kiến.
- ⁶³⁹ . Hán: dục hữu kiến, sắc hữu kiến 欲有見 . 色有見 . 無色有見.
- ⁶⁴⁰ . Tham chiếu Pāli. A. II. 13. 1 (R i. 91).
- ⁶⁴¹ . Tham chiếu Pāli, như trên.
- ⁶⁴² . Pháp nghiệp 法業, tài nghiệp 財業. Pāli, ibid. : *āmisayāgo ca dhammayāgo*, hiển tế tài vật, và hiển tế pháp.
- ⁶⁴³ . Tham chiếu Pāli, như trên.
- ⁶⁴⁴ . Pháp ân 法恩, tài ân 財恩. Pāli: *āmisacāgo ca dhammacāgo ca*, thi ân (huệ thí) bằng tài vật và thi ân bằng pháp.
- ⁶⁴⁵ . Tham chiếu Pāli, A. ii. 10.1 (R i. 84): *yo ca anāgataṃ bhāraṃ vahati, yo ca āgataṃ bhāraṃ na vahati*, gánh nặng chưa đến thì mang, gánh nặng đã đến lại không mang.
- ⁶⁴⁶ . Như Lai thần miếu 如來神廟. Skt. Caitya (Pāli: cetiya), thường âm là chi-đề, chế-đề, chế-đa. dịch là miếu hay linh miếu. Luật Tăng-kỳ 33 (tr. 498b20): “Có xá-lợi, gọi là tháp. Không có xá-lợi, gọi là chi-đề 枝提.
- ⁶⁴⁷ . Như Lai tự 如來寺.
- ⁶⁴⁸ . Tham chiếu Pāli, A. II. 15. 10 (R i. 95): *samatho* và *vipassanā*.
- ⁶⁴⁹ . Tham chiếu, Thera 279.
- ⁶⁵⁰ . Tượng hoa viên 象華園. Khppng thấy tên Pāli tương đương về khu vườn này trong thành Vương xá.
- ⁶⁵¹ . Ma Hành 魔行天子. Cf. There 179: Mārapakkha; Sớ giải: do phạm phu u tối, không từ duy chân chánh, phiền não ma tăng trưởng, do đó thiên ma thừa cơ xâm nhập.

⁶⁵² . Tôn-đà-lợi 孫陀利. Skt. = Pāli: Sundarī. Truyền thuyết phương Bắc nói cô là người vợ hụt của Nan-đà. Truyền thuyết Pāli gọi cô này là Janapadakalyāṇī Nandā. Về sau cô cũng theo Di mẫu Pajāpati xuất gia và cuối cùng thành A-la-hán. Các truyền thuyết cũng có thể lẫn lộn cô với Sudarī-Nandā, em gái của Trưởng lão Nandā, con gái vua Sudodhana với bà Gotami.

⁶⁵³ . Bốn bực lưu.

⁶⁵⁴ . Đề bản: đệ tử 弟子. TNM: đệ nhất 第一.

⁶⁵⁵ . Tham chiếu Pāli. Itiv. 44: *dveme... nibbānadhātuyo. .. sa-upādisesā ca nibbānadhātu, anupādisesā ca nibbānadhātu.*

⁶⁵⁶ . Thánh A-na-hàm nhập niết-bàn tại một trong năm cõi trời Tịnh cư.

⁶⁵⁷ . Pāli, ibid., nói khác: A-la-hán lậu tận (*arahaṃ hoti khīṇāsavo*), nhưng các căn còn tồn tại (*tiṭṭhanteva pañcidriyāni*), vị ấy còn có cảm thọ lạc và khổ (*sukhadukkhaṃ paṭisaṃvedeti*).

⁶⁵⁸ . Nguyên Hán: ý giải thoát 意解脫. Pāli: cetovimutti.

⁶⁵⁹ . Nguyên Hán: trí tuệ giải thoát 智慧解脫. Pāli: paññāvimutti.

⁶⁶⁰ . Pāli, ibid., A-la-hán lậu tận, ... tất cả cảm thọ không còn hoan hỷ, trở thành nguội lạnh (*sabbavedayitāni anabhinanditāni sīti bhavissanti*).

⁶⁶¹ . Hán: chấp trì cấm giới 執持禁戒, đoạn văn bị nhảy sót. Y theo văn mạch trên, sửa lại.

⁶⁶² . Cf. A. II. 2 (R. i. 52): *dvemāni balāni: paṭisaṃkhānabalañ ca bhāvanābalañ ca*, có hai lực: tư trạch lực và tu tập lực.

⁶⁶³ . Bản sở sinh xứ 本所生處, tức Lực sĩ Sinh xứ, hay Sinh địa (Pāli: Upavattana), quê hương của người Mạt-la (Malla), một bộ tộc, chủ nhân của Câu-thi-na (Pāli: Kusinārā), nơi Phật Niết-bàn. Sinh xứ (địa) hay Uapavattana cũng là tên gọi của khu rừng Sala, nơi Phật nhập Niết-bàn.

⁶⁶⁴ . Câu-thi-na-kiệt 拘尸那竭國. Pāli: Kusinārā.

⁶⁶⁵ . Xà-bạt-tra 闍拔吒. Xem cht. 18 tiếp theo dưới.

⁶⁶⁶ . Phạm-ma-dụ 梵摩喻, xem Trung kinh 161: Phạm-ma 梵摩 (Pāli: Brahmāyu), người ở Di-tát-la (Pāli: Mithila). Ông có đệ tử là Ưu-đa-la 優多羅 (Pāli: Uttara). Cf Pāli, M. ii. 133. Brahmāyu-sutta.

⁶⁶⁷ . Có lẽ đây là lời diễn giải thêm của dịch giả chứ không phải trực tiếp dịch từ nguyên bản Phạn.

-
- ⁶⁶⁸ . Nguyên trong bản: La-vân 羅雲.
- ⁶⁶⁹ . Tham chiếu Pāli, M. 62. Rāhulovāda (R i. 421).
- ⁶⁷⁰ . La-vân 羅雲. Pāli: Rāhula.
- ⁶⁷¹ . Phân-vệ 分衛. Pāli: *piṇḍapāta*.
- ⁶⁷² . An-ban 安般. Pāli: *ānāpāṇa*, hơi thở ra vào.
- ⁶⁷³ . Nguyên Hán: hộ tâm 護心.
- ⁶⁷⁴ . Tức từng tâm xuất 息從心出, Hán dịch mơ hồ. Tất nhiên đây không có nghĩa từ trái tim. Tham chiếu Pāli: *cittapaṭisaṃvedī assasissāmi*, với cảm giác nhận biết tâm, tôi sẽ thở ra.
- ⁶⁷⁵ . An-đà viên 安陀園. Pāli: Andhavana. Cf. M. 147 Cūla-Rāhulovāda-sutta.
- ⁶⁷⁶ . Đây chỉ ly dục của sơ thiền, trừ ngũ dục của dục giới, không phải ly dục vô lậu của A-la-hán. Xem kinh 1 phẩm 12 trên.
- ⁶⁷⁷ . Hữu giác hữu quán, về sơ thiền cho đến tứ thiền, định cú, và các cht, liên hệ, xem Phẩm 12, kinh 1, từ cht. 42 và tiếp.
- ⁶⁷⁸ . Hán: niệm trì hỷ an 念持喜安. Trên kia, kinh 1 phẩm 12, Hán dịch: hữu ý niệm lạc 有猗念樂.
- ⁶⁷⁹ . Hán: du 遊. Nơi khác dịch: tự ngu lạc ; hiểu là an trú. Pāli: viharati.
- ⁶⁸⁰ . Trạng thái không tâm (giác) không tứ (quán) của thiền thứ hai.
- ⁶⁸¹ . Nên hiểu là nội đẳng tịnh. Xem cht. 42-50 kinh 1 phẩm 12 trên.
- ⁶⁸² . Nên hiểu là tâm nhất cảnh tính. Xem cht.42-50 kinh 1 phẩm 12 trên.
- ⁶⁸³ . Nên hiểu là định sinh hỷ lạc, tức trạng thái hỷ lạc phát sinh bởi định.
- ⁶⁸⁴ . Trên kia, ibid., Hán dịch: xả u niệm, tu u hộ 捨於念。修於護. Nên hiểu là “ly hỷ, trụ xả.” Vì thiền thứ ba được nói là “ly hỷ diệu lạc địa. Xem cht.42-50 kinh 1 phẩm 12 trên.
- ⁶⁸⁵ . Hán: hộ niệm hỷ 護喜念. Nên hiểu là an trú lạc với niệm và xả.
- ⁶⁸⁶ . Nên hiểu là xả và niệm thanh tịnh. Xem cht. 42-50 kinh 1 phẩm 12 trên.
- ⁶⁸⁷ . Hán: tam-muội tâm 三昧。心; chỉ tâm định tĩnh do chứng tứ thiền; y tâm này mà chứng tam minh. Lưu ý ngắt chữ không đúng trong đề bản. Pāli, định cú: *so evaṃ samāhite citte parisuddhe...*

-
- ⁶⁸⁸ . Bản Hán có thể nhầm do gán hình dung từ không đúng với chủ từ. Nên hiểu, với tâm định tĩnh, thanh tịnh..., (và) nhu nhuyễn. Pāli: *so evaṃ samāhite citte parisuddhe...mudubhūte...*
- ⁶⁸⁹ . Bản Hán, hết quyển 7.
- ⁶⁹⁰ . Tham chiếu Pāli, A. II. 6. 2 (R.i. 77)
- ⁶⁹¹ . Tham chiếu A. II. 6.5.
- ⁶⁹² . Điều hy, hay trao cử, vọng động
- ⁶⁹³ . Cf. A III 127 (R.i. 281).
- ⁶⁹⁴ . TNM: thường hành bất tịnh quán.
- ⁶⁹⁵ . Bản Hán, hết quyển 12.
- ⁶⁹⁶ . Vũ bảo chi xa 羽寶之車, xem cht. 38, kinh 11, phẩm 19.
- ⁶⁹⁷ . Hán: kim phát 金拂, quạt lông cán bằng vàng.
- ⁶⁹⁸ . Tam nguyệt thỉnh 三月請, thỉnh cầu ba tháng an cư mùa mưa.
- ⁶⁹⁹ . Vô trước 無著, dịch nghĩa từ A-la-hán.
- ⁷⁰⁰ . Thành ngữ, định cú, trước khi Phật hứa khả điều thỉnh nguyện. Xem *Tứ phần 10*(T22n1428, tr. 629b1); Thập tụng 27, (tr. 195c17). Pāli, Vin. i. 292 atikkantavārā kho ... thāgatā, “Các đức Như Lai siêu quá các ước nguyện.” Nghĩa là, chỉ hứa khả những thỉnh nguyện như pháp.
- ⁷⁰¹ . Tự xưng của Tỳ-kheo-ni Ca-chiên-diên.
- ⁷⁰² . Đề bản: phạn Thức cật 飯式詰. TNM: hữu Thức khí 有式詰. Thường nói là Phật Thi-khí. Pāli: Sikhi-buddha. Nhưng ở đây có thể không hoàn toàn đồng nhất.
- ⁷⁰³ . Nguyên Hán: Minh hạnh thành.
- ⁷⁰⁴ . Dã mã thế giới 野馬世界. Skt. Marīcika-lokadhātu; cf. Div. 52.5.
- ⁷⁰⁵ . Cf. A. I. 14. 5 (R. i. tr. 25): đệ nhất tín giải thoát (saddhādhimuttānaṃ) trong các Tỳ-kheo-ni, là Siṅgālakamātā. Truyện tiền của bà liên hệ đến Phật Liên Hoa Thượng (Padumuttara). Xem Phẩm 5 kinh 1.
- ⁷⁰⁶ . Bà-câu-lư 婆拘盧. Kinh 5 phẩm 4: Bà-câu-la 婆拘羅. Pāli: Bakkula (Bākula).
- ⁷⁰⁷ . Quân-đầu 均頭, có lẽ là Sa-di Quân-đầu, thị giả của ngài Xá-lợi-phất; xem kinh 9 phẩm 26. Pāli: Cunda Samaṇuddesa.
- ⁷⁰⁸ . Bàn, có lẽ chỉ Bàn-đặc 槃特. Xem kinh 6 phẩm 4. Pāli: Mahā-Panthaka.
- ⁷⁰⁹ . Ngã, nhân, thọ mạng 我人壽命: các từ chỉ tự ngã, tương đương Pāli: *attā* (tự ngã), *puggala* (nhân cách), *jīva* (sinh hồn).

-
- ⁷¹⁰ . Hán: sĩ phu 士夫. Pāli: *purusa*, khái niệm phổ quát về con người.
- ⁷¹¹ . Tham chiếu, Pāli, A IV 55 Soṇa (R. iii. 375). Hán, Trung kinh 123; Tạp (Việt) kinh 256.
- ⁷¹² . Lôì thanh trì. Pāli: Gaggarā-pokkharaṇī, một ao sen ở Campā.
- ⁷¹³ . Chiêm-ba 占波. Pāli: Campā. Cf. Pāli, ibid. Phật trú tại Rājagaha, trên Gijjhakūṭa. Trung 29, Phật tại Xá-vê.
- ⁷¹⁴ . Nhị Thập Úc Nhĩ 二十億耳. Truyện kể chi tiết, xem Tứ phần 38 (T22n1428, 843b12 tt), nhân duyên Thủ-lung-na 守籠那. Pāli: Soṇa Klivisa.
- ⁷¹⁵ . Nguyên Hán: Diệu hí 調戲.
- ⁷¹⁶ . Lôì âm 雷音, đầu kinh nói Lôì thanh.
- ⁷¹⁷ . Xem trên, kinh 2, phẩm 4. Pāli, A I 14.2 (R. i. 23): *āraddhavīriyānaṃ yadidaṃ soṇo koḷiviso*.
- ⁷¹⁸ . Tham chiếu Pāli, S. 3. 20 Aputtaka (R. i. 91). Hán, Tạp (Việt) 1236.
- ⁷¹⁹ . Đề bản: Bà-đề trưởng giả 婆提長者, phiên âm, nên đọc là *sa*. Pāli: Setṭhi-gahapati. Tạp ibid.: trưởng giả tên Ma-ha-nam 摩訶男.
- ⁷²⁰ . Thê khóc địa ngục 涕哭地獄; cũng gọi là Đề khóc hay Khiêu hoán 叫喚. Xem Trường 19 (T1n1, tr. 121c6, 123c29). Pāli: Roruva, cf. S. i. 30.
- ⁷²¹ . Tham chiếu Pāli, A III 79 Gandha (R. i. 225).
- ⁷²² . Pāli, ibid., ba loại hương này: hương của rễ (*mūlagandho*), hương của lõi (*sāragandho*), hương của hoa (*pupphagandho*), chỉ thơm theo chiều. Có hương nào ngược gió cũng thơm, vừa ngược vừa xuôi gió cũng thơm?
- ⁷²³ . Cf. Tập dị 3 (T26n1536, tr. 376b12). Pāli, A III 69 (R. i. 201): *tīṇimāni akusalamūlāni: lobho akusalamūlaṃ, doso, moho akusalamūlaṃ*.
- ⁷²⁴ . Cf. Tập dị 3 (T26n1536, tr. 376c21) Pāli, Ibid. (R. i. 203): *tīṇimāni, bhikkhave, kusalamūlāni: alobho kusalamūlaṃ, adoso kusalamūlaṃ, a-moho kusalamūlaṃ*.
- ⁷²⁵ . Nguyên Hán: đẳng tụ 等聚.
- ⁷²⁶ . Cf. Trường 8 (T1n1, tr. 50b18): Ba tụ: chánh định tụ 正定聚, tà định tụ 邪定聚, bất định tụ 不定聚; *Tập dị 4* (T26n1536, tr. 381a1). Cf. D 27

Saṅgīti (R.iii. 217): *tayo rāsī– micchattaniyato rāsī, sammattaniyato rāsī, aniyato rāsī.*

⁷²⁷ . Đẳng kiến 等見. Trên kia, có chỗ nói là chánh kiến.

⁷²⁸ . Đề bản: ác thú 惡趣.

⁷²⁹ . Nguyên Hán: quán tưởng 觀想. Cf. *Tập dị 3* (T26n1536, tr. 377a26): Ba bất thiện tâm 三不善尋: dục tâm 欲尋, nhuế tâm 恚尋, hại tâm 害尋. Cf. D 27 Saṅgīti (R.iii. 215): *tayo akusalavitakkā– kāmavitakko, byāpādavitaḅkko, vihiṁsā-vitaḅkko.*

⁷³⁰ . Nguyên Hán: tưởng 想.

⁷³¹ . Cf. *Tập dị 3* (T26n1536, tr. 377b8): Ba thiện tâm 三善尋; xuất ly tâm 出離尋, vô nhuế tâm 無恚尋, vô hại tâm 無害尋. Pāli, *ibid.*, *tayo kusalavitakkā– nekkhammavitakko, abyāpādavitaḅkko, avihiṁsā-vitaḅkko.*

⁷³² . Trong năm Tịnh cư thiên.

⁷³³ . Bản Hán, hết quyển 13.

⁷³⁴ . Pāli, S. 11. 3 Dhajaggasuttaṁ (R i. 218).

⁷³⁵ . Y-sa Thiên vương 伊沙天王. Skt. Īsāna (Y-xá-na thiên), một trong Hộ thế Thiên vương của Mật giáo. Pāli: Īsāna, một trong các Thượng đẳng thần của các Bà-la-môn. Cf. D.i. 244.

⁷³⁶ . Bà-lưu-na 婆留那. Skt. Varuṇa (Thủy thiên), một trong 12 chư thiên của Mật giáo, chủ quản các bộ quỷ thần. Pāli, *ibid.*, đồng, được kể chung với Īsāna, Indra, Soma, Pajāpati, Brahmā.

⁷³⁷ . Pháp pháp thành tựu 法法成就, tức thành thành tựu pháp tùy pháp, sự hành trì pháp theo tuần tự của pháp. Pāli: *dhammānudhammapaṭṭipanna.*

⁷³⁸ . Tỳ-sa 毘沙; quỷ Tỳ-xá-xà, ăn tinh khí của người. Skt. Piśāca. Thường đồng nhất với yakkha (dạ-xoa) trong văn học Pāli.

⁷³⁹ . Truyện kể gần giống với truyện Hatthaka Āḷavaka, Pāli, cf. AA. i. 212.

⁷⁴⁰ . Nội dung gần với truyện kể Phật đến trú xứ của quỷ A-lạp 阿[月*葛], cf. *Tạp*, kinh 1340.

⁷⁴¹ . Nguyên bản: Thống.

⁷⁴² . Đề bản: khẩu 口; chép nhầm.

⁷⁴³ . Nguyên Hán: tam tứ. Lặp lại ba lần thôi, không có bốn. Hán chép dư.

⁷⁴⁴ . Na-uru-la phụ 那優羅父; có thể tương đương Pāli: Nakulapitā, đệ nhất thâm tín (vissāsakānaṃ) trong các ưu-bà-tắc, nhưng chuyện kể hoàn toàn không giống ở đây. Cf. A. i. 26. AA. i. 216.

⁷⁴⁵ . Ni-câu-lưu 尼拘留.

⁷⁴⁶ . Thích-sí 釋翅, xem kinh 10, phẩm 17.

⁷⁴⁷ . Pāli, S. 22. 97 Nakhāsika (R. iii. 247).

⁷⁴⁸ . Tham chiếu Pāli, ibid., *nayidaṃ brahmacariyavāso paññāyetha sammā dukkhakkhayāya*, đời sống phạm hạnh này không được thiết lập cho mục đích chân chánh diệt khổ.

⁷⁴⁹ . Bản Hán có thể chép dư, nên cho vào ngoặc.

⁷⁵⁰ . Bô-hô 菩呼; xem Trung, kinh 61, 138: voi chua Vu-sa-hạ 于娑賀. Pāli:

Uposatha-nāgarāja

⁷⁵¹ . Xem cht. 38 kinh 11 phẩm 19.

⁷⁵² . Pháp giảng đường 法講堂. Pāli: Dhammapāsāda, cung điện Pháp; cf. D. ii 187.

⁷⁵³ . Bô-hô 菩呼. Pāli, ibid., Uposatha

⁷⁵⁴ . Mao vương 毛王. Xem Trung, kinh 61, 138: Mao mã vương [馬+毛] 馬王. Pāli, ibid., Valāhaka, Vân mã vương.

⁷⁵⁵ . Tu-ni-ma 須尼摩. Pāli, ibid., Mahāvīyūhakūṭāgāra, lâu đài Đại trang nghiêm.

⁷⁵⁶ . Tồi thắng 最勝. Pāli, ibid., Vejayantaratha.

⁷⁵⁷ . Thử thị ngã hứa, ngã thị dĩ sở 此是我許。我是彼所。 Pāli, định cú: *netam mama, nesohamasmī, nameso attā'ti*, “Cái này không phải là của tôi. Tôi không phải là cái này. Cái này không phải là tự ngã của tôi.”

⁷⁵⁸ . Đê bản: học 學. Theo ngữ cảnh dưới, nên sửa lại là giác 覺.

⁷⁵⁹ . Pāli, định cú: *evametaṃ yathābhūtaṃ sammappaññāya passati*, vị ấy bằng chánh trí mà thấy như thực như vậy.

⁷⁶⁰ . La-lặc Ca-lam 羅勒迦藍. Pāli, Ālāra Kālāma; cf. Mahāvagga, Vin. i. 7.

Hán, *Tứ phần* 32 (T22n1428, tr. 787b06): A-lan Ca-lan 阿蘭迦蘭.

⁷⁶¹ . Uất-dầu Lam-phát 鬱頭藍弗. Pāli, ibid., Uddaka-Rāmaputta.

-
- ⁷⁶² . Ưu-tỳ-già 優毘伽. Pāli, Upaka, đạo sư lửa hình (ājīvaka).
- ⁷⁶³ . Tham chiếu Pāli, ibid., *sabbābhībhū sabbavidūhamasmi*, Ta, con người toàn thắng, hiểu biết tất cả.
- ⁷⁶⁴ . Pāli, ibid., *sītībhūtosmi nibbuto*, ta đã mát mẻ (thanh lương), nguội lạnh (tịch diệt).
- ⁷⁶⁵ . Ca-thi 加尸. Pāli: Kāsi, một trong 16 đại quốc, mà Bārāṇasi là thủ đô.
- ⁷⁶⁶ . Khanh 卿, trong Hán dịch; *āvuso*, trong Pāli.
- ⁷⁶⁷ . Tham chiếu Pāli, ibid., *tañhā ponobbhavikā, nandīrāgasahagatā, tatratatrābhinandinī, seyyathidaṃ- kāmatañhā, bhavatañhā, vibhavatañhā*, ái đưa đến hữu đương lai, câu hữu với hỷ tham, thích thú sẽ ở đây, ở kia, tức là, ái, hữu ái, phi hữu ái.
- ⁷⁶⁸ . Nguyên Hán: Đẳng kiến, đẳng tri, đẳng ngữ, đẳng nghiệp, đẳng mạng, đẳng phương tiện, đẳng niệm, đẳng định.
- ⁷⁶⁹ . Hán dịch không hết ý nguyên lai có tên gọi “A-nhã.” Pāli, ibid. Phật nói: “Người đã hiểu (*aññāsi vata*), này Kiềustrần-như (*bho koṇḍañño*)”, do đó Trưởng lão Kiềustrần-như (Koṇḍañña) được gọi là “A-nhã Kiềustrần-như” (*aññāsikoṇḍañño: Aññāta-Koṇḍañña*)
- ⁷⁷⁰ . Hán: thận mạc độc hành 慎莫獨行. Pāli, ibid., *mā ekena dve agamittha*, hai người chớ đi theo một hướng.
- ⁷⁷¹ . Ưu-lưu-tỳ 優留毘. Pāli: Uruvelā.
- ⁷⁷² . Liên-nhã 連若, cũng nói là Ni-liên-thuyền. Pāli: Nerañjarā.
- ⁷⁷³ . Ưu-lưu-tỳ Ca-diếp 優羅毘迦葉, hay Uất-tỳ-la (Ưu-lâu-tân-loa) Ca-diếp. Pāli: Uruvelakassapa, đạo sĩ bện tóc (jaṭṭila).
- ⁷⁷⁴ . Đây chỉ Phật.
- ⁷⁷⁵ . Bản Hán, hết quyển 14.
- ⁷⁷⁶ . Đạo chân 道真, đây chỉ quả vị A-la-hán, chỉ chung các bậc Thánh, không riêng Thánh giả trong Phật giáo. Tứ phần 32: :Nhưng ông không bằng ta, người đắc quả A-la-hán.” Mahāvagga, Vin. i. 24: na tveva ca kho arahā yathā ahan ti, “Nhưng ông chưa phải là vị A-la-hán như ta.”
- ⁷⁷⁷ . Diêm-phù quả 閻浮果, Skt. jambu, một loại đào đỏ.
- ⁷⁷⁸ . A-ma-lặc quả 阿摩勒果. Skt. āmalika/ āmalaka: dư cam tử (tamarindus indica); thường dễ nhầm với am-ma-lặc (la), Skt. āmra, quả xoài.

⁷⁷⁹ . Tự nhiên canh mễ 自然粳米. Pali: akaṭṭhapākasāli, lúa tự chín, không cần gieo trồng.

⁷⁸⁰ . Ha-lê-lặc quả 呵梨勒果. Skt. harītaki, trái kha tử. Ngũ phần 16: rừng ha-lê-lặc 訶梨勒林, ngoài biên cõi Diêm-phù-đề.

⁷⁸¹ . Tỳ-hê-lặc 毘醯勒. Skt. vibhītaka, tên khoa học: Terminalia Belerica, một loại dược thảo, quả xuyên luyên.

⁷⁸² . Pāli, ibid. Thế Tôn lượm được y phần tảo (*samayena bhagavato paṃsukūlaṃ uppannaṃ hoti*).

⁷⁸³ . Pāli, inid., *etha bhikkhavo, svākkhāto dhammo, caratha brahmacariyaṃ sammā dukkhassa antakiriyaṃ*, “Hãy đến đây, các Tỳ-kheo! Pháp đã được giảng thuyết hoàn hảo. Hãy tu hành Phạm hạnh để chân chánh diệt tận khổ.”

⁷⁸⁴ . Cũng đạo sỹ bện tóc (*jaṭṭha*), không phải Bà-la-môn.

⁷⁸⁵ . Giang Ca-diếp 江迦葉, hay Na-đề Ca-diếp. Pāli: Nadīkassapa.

⁷⁸⁶ . Ưu-tỳ Ca-diếp, tức Ưu-tỳ-la Ca-diếp.

⁷⁸⁷ . Già-di Ca-diếp 伽夷迦葉. Pāli: Gayākassapa.

⁷⁸⁸ . Theo tên gọi, nên hiểu là ông này sống trên núi Già-da hay Tượng đầu sơn (Gaya).

⁷⁸⁹ . Tam sự giáo hóa 三事教化; cf. *Tứ phần 33* (T22n1428, tr. 797a13): thần túc giáo hóa 神足教化, ức niệm giáo hóa 憶念教化, thuyết pháp giáo hóa 說法教化. Đây chỉ ba thị đạo;. Cf. *Tập dị 6* (T26n1536, tr. 389b17), ba thị đạo 三示導: thần biến thị đạo 神變示導, ký tâm thị đạo 記心示導, giáo giới thị đạo 教誡示導. Xem Trường A-hàm 16, kinh 24 «Kiên cố» (Đại 1, tr. 101c8), có ba thần túc: thần túc thần túc, quán sát tha tâm thần túc, giáo giới thần túc. Pāli: *tīṇi pāṭihāriyāni— iddhipāṭihāriyaṃ, ādesanāpāṭihāriyaṃ, anusāsanipāṭihāriyaṃ*.

⁷⁹⁰ . Ngôn giáo hóa 言教教化, từ này có thể Hán dịch sai. Xem cht. 56 ngay trên và tiếp theo dưới.

⁷⁹¹ . Ngôn giáo giáo hóa 言教教化. Huyền Trang, ibid.,: ký tâm thị đạo. Pāli, ibid., *ādesanā-pāṭihāriya*. Có thể Hán dịch hiểu Pl. *ādesana* (Skt. *ādeśana*)

là “thuyết giáo” thay vì “ký thuyết” từ đó có nghĩa “ký tâm” tức nói lên ý nghĩ của người khác đang nghĩ.

⁷⁹² . Đoạn Hán dịch này có thể sai. Đây là đọc được ý người khác đang nghĩ như vậy, chứ không phải bảo họ nên làm hay nên nghĩ như vậy.

⁷⁹³ . Đây muốn nói ba thiện tâm (Pāli: *tayo kusalavitakkā*): xuất ly, vô nhuế, vô hại. Cf. *Tập dị 3* (T26n1536, tr. 377a26).

⁷⁹⁴ . Đây muốn nói ba bất thiện tâm (Pāli: *tayo akusalavitakkā*): tham dục, sân nhuế, não hại; Cf. *Tập dị 3* (T26n1536, tr. 377a26).

⁷⁹⁵ . Thường, vô thường, v.v.: từ đây xuống, là 14 vấn đề thuộc trí vấn, hay vô ký thuyết; những câu hỏi Phật không trả lời. Hán dịch đưa vào đây, có sự gượng ép, không phù hợp.

⁷⁹⁶ . Bỉ mạng bỉ thân 彼命彼身, nên hiểu mạng (ngã hay linh hồn) và thân là dị biệt.

⁷⁹⁷ . Phi mạng phi thân 非命非身, nên hiểu: mạng và thân không phải là một.

⁷⁹⁸ . Như Lai mạng chung 如來命終...; Hán dịch không chính xác. Nên hiểu: Như Lai sau khi chết tồn tại hay không tồn tại. Xem *Trung kinh 221* Tiền dụ (T1n26, tr. 804b4). Pāli, M 63 Cūḷa-Mālukyasuttaṃ (R. i. 1426): *hoti tathāgato paraṃ maraṇā'tipi, na hoti tathāgato paraṃ maraṇā'tipi, ...*

⁷⁹⁹ . Nguyên đoạn này có thể không có trong nguyên văn Phạn, nhưng do dịch giả hiểu nhầm từ *ādeśana* là thuyết pháp, thay vì đọc ý nghĩ của người khác, thành ra là thuyết pháp, cho nên diễn giải thêm như vậy. Xem *Trường kinh 24* (Kiên cố).

⁸⁰⁰ . Ni-liên 尼連, tức trên kia âm là Liên-nhã.

⁸⁰¹ . Ưu-đà-da 優陀耶. Hán dịch có nhảy sót nên truyện kể thiếu mạch lạc. *Phật bản hành 51* (T3n190, tr. 889c18): Khi hay tin Thái tử thành Phật, vua Tịnh Phạn sai Ưu-đà-di 憂陀夷, con trai của Quốc sư đi thỉnh Phật về thăm quê. Pāli: *Kāḷudāyī*, AA. i. 302 ff.

⁸⁰² . Bạch Tịnh Vương 白淨王; đoạn dưới dịch là Chân Tịnh Vương 真淨王. Quen gọi là Tịnh Phạn Vương. Pāli: *Suddhodana*.

⁸⁰³ . Xem cht. 19 trên.

⁸⁰⁴ . Tát-lư viên 薩盧園.

⁸⁰⁵ . Xuất yếu vi lạc 出要為樂; các đoạn trên kia dịch là xuất gia vi yếu.

⁸⁰⁶ . Đây chỉ các tỳ kheo đi theo Phật.

⁸⁰⁷ . Các tài liệu khác đều nói Ma-ha-nam, chứ không phải Nan-đà, là anh em với A-na-luật. Xem Tứ phần, tr. 590b.

⁸⁰⁸ . Những người em của Vua Tịnh Phạn (Pl. Suddhodana): Hộ Tịnh 斛淨 (Pl. Dhotodana), Thúc Tịnh 叔淨 (Sukkodana), Cam Lộ 甘露 (Pl. Amitodana).

⁸⁰⁹ . Tứ phần, trrr. 591a: tám vương tử họ Thích và ngài thợ cạo Ưu-ba-li cùng xuất gia một lần: A-na-luật, Bạt-đề, Nan-đề, Kim-tỳ-la, Nan-đà, Bạt-nan-đà, A-nan-đà, Đề-bà-đạt-đa. Pāli, Vin. ii. tr. 182: tám vương tử: Bhaddiya, Anuruddha, Ānanda, Bhagu, Kimila, Devadatta.

⁸¹⁰ . Tượng Ca-diếp 象迦葉, tức trên kia dịch âm là Già-di Ca-diếp.

⁸¹¹ . Trai pháp. Pāli: *uposatha*. Tham chiếu, A III 36, 70 (R. 142, 207).

⁸¹² . Nếu tính thánh 30 ngày, phải kể thêm: ngày 23, 29 và 30.

⁸¹³ . Bốn đẳng tâm.

⁸¹⁴ . Tập thiện pháp giảng đường 集善法講堂. Pāli, Sudhamma-sabhā, hội trường của chư thiên Tam thập tam.

⁸¹⁵ . Đào-lợi, dịch âm mà tiếp theo dưới dịch nghĩa là Tam thập tam.

⁸¹⁶ . Ngày bố-tát, Tăng thuyết giới, tức tụng giới Ba-la-đề-mộc-xoa.

⁸¹⁷ . Chúng bốn bộ 四部眾 thường chỉ gồm tỳ kheo, tỳ kheo ni, ưu-bà-tắc, ưu-bà-di. Nhưng ưu-bà-tắc và ưu-bà-di không truyền trai giới tám chi được. Hán văn nói theo quán tính.

⁸¹⁸ . Bát quan trai pháp 八關齋法; hay bát chi trai, bát chi cận trụ. Cf. Trung 55, kinh 202 (T1n26, tr. 770b24): Thánh bát chi trai 聖八支齋. Pāli: *aṭṭhaṅga-samannāgata-uposatha*.

⁸¹⁹ . Chơn nhơn 真人, đây chỉ A-la-hán. Văn thọ tám chi trai, xem Trung 55, dẫn trên.

⁸²⁰ . Văn thọ trai giới tám chi, Pāli, cf. A III 70 (R.i. 211): *yāvajīvaṃ arahanto pāṇātipātaṃ pahāya (...) ahampajja imaṅca rattiṃ imaṅca divasaṃ pāṇātipātaṃ pahāya (...)*, như A-la-hán trọn đời đoạn trừ sát sanh (...) tôi nay cũng một ngày một đêm đoạn trừ sát sanh (...).

⁸²¹ . Hán: vô hữu tà niệm 無有邪念, nghi chép dư.

⁸²² . Bản Hán: tận hình thọ 盡形壽, trọn đời. Hán chép nhầm. Theo văn chuẩn, nên sửa lại.

⁸²³ . Bản Hán: ngã kim tận hình thọ 我今; chép dư 2 chữ *ngã kim*. Theo văn chuẩn, nên lược bỏ.

⁸²⁴ . Văn chuẩn Pāli: *Yāvajīvaṃ arahanto abrahmacariyaṃ pahāya brahmacārī ārācārī (...)*, như A-la-hán trọn đời đoạn trừ phi phạm hạnh, hành phạm hạnh (...).

⁸²⁵ . Hán không có; nên thêm vào cho đúng quy tắc văn thọ giới.

⁸²⁶ . Ý tưởng này không chuẩn xác đối với văn thọ giới tám chi. Đề nghị lược bỏ.

⁸²⁷ . Hán không có, theo văn chuẩn nên thêm vào.

⁸²⁸ . Ý nói: không ăn sau Ngọ. Văn chuẩn Pāli: *Yāvajīvaṃ arahanto ekabhikkhā rattīparatā viratā vikālabhojanā (...)*, Như A-la-hán trọn đời chỉ ăn một bữa, không ăn đêm, không ăn phi thời (...)

⁸²⁹ . Hán: tận hình thọ 盡形壽; Hán dịch hoàn toàn sai, nên cho vào ngoặc. Trai giới tám chi chỉ thọ trì một ngày một đêm

⁸³⁰ . Đoạn này nghi là phụ chú giải thích giới điều của người dịch, hay người truyền tụng, chứ không phải chính văn thọ giới, nên cho vào ngoặc. Văn đoạn này cũng thiếu lời nguyện “một ngày một đêm.” Đề nghị thêm vào. Tham chiếu văn thọ Hán, *Trung 55*, đã dẫn.

⁸³¹ . Dịch ý. Đề bản: ngã diệc thượng tọa bất phạm thử tọa 我亦上坐不犯此坐 “Tôi cũng thượng tọa không phạm chỗ ngồi này” (?). Có sai sót trong tả bản này, nên các bản khác có sửa lại. TNM: bỏ 2 chữ “ngã diệc 我亦”. Bản Thánh: thượng tọa ngã diệc 上坐 我亦. Nhưng cũng không làm cho văn sang rõ hơn.

⁸³² . Nguyên Hán: *tận hình thọ*; không đúng văn chuẩn, đề sửa lại như trên.

⁸³³ . Điều học này còn thiếu phân nữa: không ca, múa, xướng hát, và cố ý đi xem nghe. Xem thêm Pāli, và *Trung 55* đã dẫn trên.

⁸³⁴ . Bản Hán, TNM bắt đầu quyển 16.

⁸³⁵ . A. III. 46 (tr.150): *tiṇṇaṃ sammukhībhāvā*.

⁸³⁶ . Tài 財. Pāli: *deyyadhammaṃ*, hiện vật bố thí.

⁸³⁷ . Đề bản: trì phạm hạnh 持梵行. TNM: trì phạm hạnh nhân, người trì phạm hạnh 持梵行人. Pāli: *dakkhiṇeyyānaṃ sammukhībhāvā*, sự hiện diện của những vị xứng đáng cúng dường.

⁸³⁸ . Tham chiếu Pāli, M. 48 *Kosambiyasuttaṃ* (R.i. 320ff); Hán, *Trung*, kinh 72 (T1n26, tr. 532c9)

⁸³⁹ . Cù-sur-la viên 瞿師羅園. Pāli: *Ghositārāma*.

⁸⁴⁰ . Câu-thâm 拘深; bản khác: Câu-thiểm-di. Pāli: Kosambi.

⁸⁴¹ . Xem *Từ phần 43*: vấn đề Câu-thiểm-di 拘睺彌捷度 (T22n1428, tr. 879b23); *Thập tụng 30*: trường hợp Câu-xá-di 俱舍彌法 (T23n1435, tr. 214a20). Pāli, Mahāvagga, Vin. i. 337.

⁸⁴² . Lục chủng chi pháp 六種之法. Để bản chép nhầm trọng 重 thành chủng 種. Nên sửa lại là lục trọng pháp 六重法. Cũng thường nói là pháp lục hòa. Pāli, M.i. 322: “chayime, bhikkhave, dhammā sārāṇiyā piyakaraṇā garukaraṇā saṅghāya avivādāya sāmaggīyā ekībhāvāya saṃvattanti, “Này các Tỳ-kheo, có sáu pháp này, cần ghi nhớ, khiến thành thân yêu, tác thành sự tôn kính, đưa đến đoàn kết, không tranh tụng, hòa hợp, nhất trí.”

⁸⁴³ . Cúng dường, đây hiểu là tôn kính.

⁸⁴⁴ . Trường Thọ vương 長壽王. Trung kinh 72. Trường Thọ, vua nước Câu-sa-la 拘娑羅國王. Pāli, Mahāvagga, Vin, i. 342: Dīghīti, vua nước Kosala. Chuyện cũng được kể trong Jātaka 428.

⁸⁴⁵ . Phạm-ma-đạt 梵摩達. Trung, ibid., Phạm-ma-đạt-đa 梵摩達哆, vua nước Da-xá 加赦國王 (Pāli: nước Kāsi). Pāli, ibid. Brahmadata, vua nước Kāsi, trị vì tại Bārāṇasī.

⁸⁴⁶ . Thiện Hoa 善華. Trung, ibid., Phạm chí Quốc sư của vua Phạm-ma-đạt-đa. Pāli, ibid. Bà-la-môn tư tế (Purohita-brāhmaṇa) của vua Brahmadata, bạn cũ của Dīghīti.

⁸⁴⁷ . Trường Sanh 長生. Pāli: Dghāvu.

⁸⁴⁸ . Kiếp-tỷ 劫比. Pāli: *kappaka*, người hót tóc. đọc đúng là kiếp-bắc 劫[*]北. Xem kinh 4 phẩm 50.

⁸⁴⁹ . Được hiểu là không nhìn xa cũng không nhìn gần; nghĩa là chó trông đợi báo thù. Pāli: *mā kho tvaṃ, tāta dīghāvu, dīghaṃ passa, mā rassaṃ*.

⁸⁵⁰ . Pāli, Dh.p. 5.

⁸⁵¹ . Từ đây trở xuống, tương đương Pāli, M. 128 Upakkilesasuttaṃ (R.iii. 155ff).

⁸⁵² . A-na-luật 阿那律 (Anuruddha), Nan-đề 難提 (Nandiya), Kim-tỳ-la 金毘羅 (Kimbīla), ba vương tử họ Thích. Pāli, ibid., ba vị này ở trong

vườn Nai Pācivaṃsa(Migadāya), vương quốc Cetiya. Trung kinh 72, đã dẫn, nói ba vị này đang trú tại rừng Ban-ba-man-xà tự 般那蔓閣寺林.

⁸⁵³ . Hán: hậu trụ giả 後住者. Nhưng Hán dịch này không rõ, hoặc có nhầm lẫn. Các Tỳ-kheo sang sớm phải đi khất thực. Trung kinh 72, và M 128 đều nói việc phân công này chỉ sau khi khất thực về. Ai về trước, ai về sau, phải làm gì.

⁸⁵⁴ . Dục bất tịnh tưởng 欲不淨想; quán tưởng dục là bất tịnh. Chính xác, đây hiểu là tu bất tịnh tưởng (Pāli: *asubhasaññā*). Nhưng theo *Trung* kinh 72, M 128, tôn giả này tu quang minh tưởng (*obhāsa*). Có sự liên hệ gì giữa *asubha* (Skt. *aśubha*) và *obhāsa* (Skt. *avabhāsa*)?

⁸⁵⁵ . Niệm thị hỷ an 念恃喜安.

⁸⁵⁶ . Chi tiết này có thể Hán dịch diễn thêm.

⁸⁵⁷ . Sư tử quốc 師子國. Có lẽ là tên khu vườn chứ không phải tên nước. Theo ngữ cảnh dưới, nên hiểu đây là một khu vườn. Có lẽ viên chép nhầm là quốc. Xem cht. dưới. Pāli: Sīha (Skt. *Siṃha*)? Không thấy trong danh sách các nước đương thời Phật. Hoặc có liên hệ phát âm nào giữa *Migadāya* (Skt. *Mṛgadāya*), khu vườn họ đang ở, với *Migarājā* (Skt. *Mṛgarājā*), từ khác chỉ Sư tử?

⁸⁵⁸ . Đế bản: thủ quốc nhơn 守國人. TNM: thủ viên nhơn 守國人.

⁸⁵⁹ . Chi tiết thêm do Hán dịch.

⁸⁶⁰ . Thủ môn nhơn 守門人. Có lẽ là người giữ vườn như trên.

⁸⁶¹ . Hán: từng tam-muội khởi 從三昧起. Có lẽ nguyên là nói “từ chỗ thiền tọa đứng dậy.” Người chép kinh hiểu nhầm chỗ thiền tọa với thiền định (tam-muội). Pāli thường gặp: *paṭisallānā vuṭṭhito*. Hán cũng thường dịch: từng thiền định giác.

⁸⁶² . Trường Thọ Đại tướng 長壽大將 (?).

⁸⁶³ . Thân tà, giới đạo, nghi 身邪,戒盜,疑. Cf. *Trung I* (T1n26, tr. 424b28): “Thân kiến 身見, giới thủ 戒取, nghi 疑, ba kết đoạn tận, đắc Tu-đà-hoàn.” *Tỳ-bà-sa 46* (T27n1545, tr. 237c5), ba kết: hữu thân kiến 有身見, giới cấm thủ 戒禁取, nghi 疑. Pāli, cf. D 33 Saṅgīti (R.iii. 216): *tīṇi saṃyojanāni–sakkāyadiṭṭhi, vicikicchā, sīlabbataparāmāso*.

⁸⁶⁴ . Định nghĩa từ Pl. *saṃyojana* (=Skt.), do *yuga*: cách ách, và động từ *yuñjati*: buộc vào ách.

⁸⁶⁵ . Tham chiếu Pāli, A III 163 (R.i. 299).

⁸⁶⁶ . Không, vô nguyện, vô tướng 空 無願 無想. Pāli, A. ibid.: *rāgassa, abhiññāya tayo dhammā bhāvetabbā. suññato samādhi, animitto samādhi, appaṇihito samādhi*– để biết rõ tham, hay tu ba pháp: Không tam-muội, Vô tướng tam-muội, Vô nguyện tam-muội. Cf. *Câu-xá* 28 (T29n1558, tr. 149c13), có ba đẳng trì (=tam-muội): không 空, vô nguyện 無願, vô tướng 無相.

⁸⁶⁷ . Bản Hán, hết quyển 16.

⁸⁶⁸ . Tham chiếu Pāli, S. 56. 21 Vijjā (R. v. 431).

⁸⁶⁹ . Ngũ thịnh âm 五盛陰, tức năm thủ uẩn (Pāli: *pañca-upādānakkhandha*).

⁸⁷⁰ . Cf. *Tập dị* 6 (T26n1536, tr. 393a11), *Pháp uẩn* 2 (T26n1537, tr. 458b26), bốn Dự lưu chi 預流支: thân cận thiện sỹ 親近善士, thính văn chánh pháp 聽聞正法, như lý tác ý 如理作意, pháp tùy pháp hành 法隨法行. Pāli, D 33 Saṅgīti (R.iii. 227): *cattāri sotāpattiyaṅgāni– sappurisasamaṃsevo, saddhammassa-vanaṃ, yonisomanasikāro, dhammānudhammappaṭṭipatti*.

⁸⁷¹ . Tham chiếu Pāli, A IV 127 Adbhūtaḍḍhammā (R.ii. 131).

⁸⁷² . Vị tăng hữu pháp. Pāli 未曾有法: *adbhūtaḍḍhamma*.

⁸⁷³ . Trong bản: Đa-tát-a-kiệt .多薩阿竭.

⁸⁷⁴ . Tham chiếu Pāli, S.22. 22 Bhāra (R. iii. 25).

⁸⁷⁵ . Dẫn bởi *Câu-xá* 30 (T29n1558, tr. 155a27): trọng đảm 重擔 (Pāli: *bhāra*), hà trọng đảm 荷重擔 (Pāli: *bhārahāra*), xả trọng đảm 捨重擔 (Pāli: *bhāranikkhepana*).

⁸⁷⁶ . Pāli: *bhāranidāna*.

⁸⁷⁷ . Pāli, định cú: *yāyaṃ taṇhā ponobhavikā nandīrāgasahagatā tatratatrābhinandinī seyyathidaṃ– kāmataṇhā, bhavataṇhā, vibhavataṇhā*, ái đương lai hữu, câu hữu với hỉ tham, mong ước ta sẽ ở đây, ta sẽ ở kia, tức là, dục ái, hữu ái, phi hữu ái.

⁸⁷⁸ . Cf. M 12 Mahā-Sīhanādasuttaṃ (R.i. 73): *catasso yoniyo: aṇḍajā yoni, jalābujā yoni, saṃsedajā yoni, opapātikā yoni*.

-
- ⁸⁷⁹ . Nhân duyên sinh 因緣生. Tức thấp sinh kể trên.
- ⁸⁸⁰ . Tham chiếu Pāli, M. 5 Anaṅgaṇasuttaṃ (R. i. 24); Hán, *Trung* 22 kinh 87 (T1n26, tr. 566a13).
- ⁸⁸¹ . Pāli, *ibid.*, *sāṅgaṇova (...) ajjhattaṃ aṅgaṇan'ti yathābhūtaṃ nappajānāti*, có ô ướ, nhưng không như thực biết rằng ta bên trong có ô ướ.
- ⁸⁸² . Pāli: *subhanimittaṃ manasi karissati*, nó sẽ tác ý đến dấu hiệu tinh sạch.
- ⁸⁸³ . Đề bản nhảy sót. Tham chiếu Pāli, *ibid.*; *Trung* 22, dẫn trên.
- ⁸⁸⁴ . Câu này nghi để bản chép dư, nên cho vào ngoặc.
- ⁸⁸⁵ . Kết 結; đây hiểu là “bản”; *Trung* 22 nói là ướ穢. Pāli nói là *aṅgaṇa* (vết bản).
- ⁸⁸⁶ . Cf. *Trung* 22: “Vô lượng pháp ác bất thiện phát sinh từ dục, đó gọi là ướ.” Pāli: *pāpakānaṃ akusalānaṃ icchāvacarānaṃ adhivacanaṃ yadidaṃ aṅgaṇan'ti*, ác, bất thiện, cảnh giới của dục, là những từ đồng nghĩa của cấu bản.
- ⁸⁸⁷ . Trong ngoặc, không có trong Hán dịch, nhưng được thêm vào cho rõ nghĩa.
- ⁸⁸⁸ . Cf. *Trung* 22, *ibid.*: “Vị ấy liền sinh ác tâm. Khi tâm sinh ác và tâm sinh dục, thấy đều bất thiện.” Cf *Plia*, *ibid.*, *so kupito hoti appatīto. kopo yo ca appaccayo— ubhayametaṃ aṅgaṇaṃ*, vị ấy phẫn nộ và bất mãn. Phẫn nộ và bất mãn, cả hai đều ô ướ.
- ⁸⁸⁹ . Viên 園, tức trong tăng già lam, hay tăng viện. Pāli: *ārāma*.
- ⁸⁹⁰ . Hán dịch có sự nhầm lẫn. Tỳ-kheo không thanh tịnh không được nói tội Tỳ-kheo khác. Cf. *Vin.i.* 170. Tham chiếu, *Trung* 22: “Ta phạm giới, mong người hơn ta chỉ tội, chứ không phải người không bằng ta chỉ tội.” Pāli: *sappaṭipuggalo maṃ codeyya, no appaṭipuggalo'ti*.
- ⁸⁹¹ . Cf. A IV 105 *Ambasuttaṃ* (R.ii. 106): Có bốn loại xoài (*amba*: am-ma-lặc).
- ⁸⁹² . Pāli, *ibid.* “Hạng người tới lui, cúi ngược, co duỗi, v.v., thấy đều đoạn chánh, nhưng không như thực biết đây là khổ, đây là tập, v.v. : sống mà có màu sắc như trái chín.”
- ⁸⁹³ . Câu-sí-la 拘翅羅. Chưa rõ chim gì. Skt. (Pāli): *kokila*, chim cuốc.
- ⁸⁹⁴ . Chí điều 鷺鳥; một loại điều hâu, chim dữ.
- ⁸⁹⁵ . Cf. A IV 102 *Dutiyavalāhakasuttaṃ* (R.ii. 103).
- ⁸⁹⁶ . Pāli, *ibid.* “Thông suốt Khế kinh (*sutta*), Ứng tụng (*geyya*), v.v., nhưng không như thực biết đây là khổ, đây là tập, v.v.: sấm mà không mưa”

⁸⁹⁷ . Pāli, *ibid.*, “Không thông suốt Khế kinh, Ứng tụng, v.v., nhưng như thực biết đây là khổ, đây là tập, v.v.: mưa mà không sấm.”

⁸⁹⁸ . Bản Hán, hết quyển 17.

⁸⁹⁹ . Tứ ý đoạn 四意斷 . Cf. *Tập dị 6* (T26n1536, tr. 391c06): Tứ chánh đoạn giả 四正斷者. *Pháp uẩn 3* (T26n1537, tr. 467c24): Tứ chánh thắng 四正勝. *Đại trí độ 19* (T25n1509, tr. 197b20): Tứ chánh cần 四正勤. Pāli, D 33 Saṅgīti (R. iii. 221): *cattāro sammappadhānā*. Skt. samyak-prahāna/ samyak-pradhāna.

⁹⁰⁰ . Nguyên Hán: Linh diệt 令滅. Có sự nhầm lẫn. Nên sửa lại, vì đây đối với pháp chưa sanh.

⁹⁰¹ . Nguyên Hán: Linh bất sanh 令不生. Có sự chép nhầm. Nên sửa lại.

⁹⁰² . Túc tán quốc vương 粟散國王. Chỉ các Tiểu vương, chư hầu. Skt. koṭa-rāja, lãnh chúa tại một địa phương (Skt. pradeśa-rāja).

⁹⁰³ . Chiêm-bạc 瞻蔔. Skt (Pāli). campaka, một loại hoa vàng, hoàng hoa, kim sắc hoa.

⁹⁰⁴ . Tu-ma-na 須摩那. Skt. (Pāli) sumanas (sumanā): tố hương, hảo ý hương.

⁹⁰⁵ . Bà-sư 婆師. Skt. vārṣika (Pāli: vassika), ha gian hoa, hạ sinh hoa, một hoa nở mùa hè.

⁹⁰⁶ . Pāli, S 3. 21 Puggalasutta (R.i. 93). Hán, No 127 Tứ nhân kinh.

⁹⁰⁷ . Pāli, *ibid.*, *tamotamaparāyano*, *tamojotiparāyano*, *jotitamaparāyano*, *jotijotiparāyano*, từ bóng tối đi đến bóng tối, từ bóng tối đi đến ánh sáng, từ ánh sáng đi đến bóng tối, từ sáng đi đến sáng.

⁹⁰⁸ . Đạm nhân 噉人, nghĩa đen, “ăn thịt người (?)” Có lẽ chỉ người bán thịt. No 127: Khôi khoái gia 魁膾家.

⁹⁰⁹ . Hán: Lỏa tiên 裸跣.

⁹¹⁰ . Trưởng giả chủng 長者種, đây chỉ đẳng cấp thứ ba, phê-xá hay cư sĩ.

⁹¹¹ . Hán diễn ý thay vì dịch từ tương đương Pāli: huta: phẩm vật hiến tế; xem D. i. 55, thuyết đoạn diệt (uccheda) của Ajitakesakambala.

⁹¹² . Thuyết của Ajitakesakambala, D. 2 Samaññaphala (R.i. 55).

-
- ⁹¹³ . Hán: Bất bình quân 不平均; đoạn dưới: bất bình đẳng 不平等. Nên hiểu là “Không chân chánh.”
- ⁹¹⁴ . Tam tôn 三尊, tức Tam bảo.
- ⁹¹⁵ . Hán: thọ mạng 受命; được hiểu là “chánh mạng”, sống bằng nghề nghiệp lương thiện.
- ⁹¹⁶ . Tam-Phật 三佛, phiên âm, Pāli = Skt. Sambuddha.
- ⁹¹⁷ . Cf. *Tap* (Việt) 1031: Tô mẫu (bà nội). Pāli, S. 3 22: *ayyakā*.
- ⁹¹⁸ . Ca-thi 加尸. Pāli: Kāsi, thời Phật, thuộc quyền cai trị của vua Ba-tư-nặc.
- ⁹¹⁹ . Hán: dã mã 野馬.
- ⁹²⁰ . Tăng-ca-lợi 僧迦利, tức y tăng-già-lê.
- ⁹²¹ . Bốn biện tài 四辯才, cũng nói là bốn vô ngại biện hay bốn vô ngại giải. Pāli: Cf. A IV 172 Vibhattisuttaṃ (R. ii. 160).
- ⁹²² . Nghĩa biện 義辯, hay nghĩa vô ngại giải. Pāli, ibid. *atthapaṭṭisambhidā sacchikatā odhiso byañjanaso*, do từng trường hợp, y theo văn, tôi tác chứng nghĩa vô ngại giải.
- ⁹²³ . Pháp biện 法辯. Pāli: *dhammapaṭṭisambhidā*.
- ⁹²⁴ . Ứng biện 應辯, tức từ vô ngại giải. Pāli: *iruttipaṭṭisambhidā*, giải thích từ nguyên thông suốt.
- ⁹²⁵ . Tự biện 自辯, hay biện (tài) vô ngại giải. Pāli: *paṭṭibhānapaṭṭisambhidā*.
- ⁹²⁶ . Trong ngoặc, nhảy sót trong đề bản, nên thêm vào cho đủ văn.
- ⁹²⁷ . Cháp trượng phạm chí 執杖梵志, nhóm ngoại đạo cầm gậy. *Tỳ-nại-da tap sut* 18(T24n1451, tr. 287a26): Nhóm ngoại đạo tà mạng, cầm gậy và bện tóc, đón đường đánh chết Mục-kiền-liên. *Tỳ-nại-da* 2 (T24n1464, tr. 857c27): nhóm phạm chí chấp trượng, cầm gậy có hình như đầu người. Truyền thuyết Pāli, Ngài bị giết bởi nhóm Nigaṇṭha.
- ⁹²⁸ . Ma-sấu 摩瘦. Cf. *Tây vực ký* 4 (T51n2087, tr. 890a28): Mạt-thố-la 秣菟羅, tại đó có tháp thờ di thân của Xá-lợi-phất. Phiên âm của Mathurā hay Madhurā (Skt., Pāli đồng).
- ⁹²⁹ . Quân-đầu Sa-di 均頭沙彌. Pāli: Cunda Samaṇuddesa. Cf. S. 47. 13 Cundasuttaṃ (R.v. 161)

⁹³⁰ . Đề bản: Cúng dường Tôn giả xá-lợi 供養尊者舍利. Hoặc nói đủ là “Cúng dường Tôn giả Xá-lợi-phất.” Ý Đệ Thích muốn phục vụ nuôi bệnh ngài Xá-lợi-phất.

⁹³¹ . Không thể phục vụ người bệnh, vì dơ bẩn.

⁹³² . Cf. S 47 ibid. : Xá-lợi-phất y trên giới uẩn (*sīlakkhandhaṃ vā ādāya*), hay y trên định uẩn (*samādhikkhandhaṃ vā ādāya*), tuệ uẩn (*paññākkhandhaṃ*), giải thoát uẩn (*vimuttikkhandhaṃ*), giải thoát tri kiến uẩn (*vimuttiñāṇadassanakkhandhaṃ*) mà nhập Niết-bàn (*parinibbuto*)?

⁹³³ . Danh sách các Bích-chi-phất, xem phẩm 38 kinh 7 dưới. Pāli, cf. M 116 Isigili (R.iii. 68): Ariṭṭho; Upariṭṭho; Tagarasikhī; Yasassī; Sudassano; Piyadassī; Gandhāro; Piṇḍolo; Upāsabho; Nīto; Tatho, Sutavā; Bhāvitatto.

⁹³⁴ . Pāli, D 16 Mahāparinibbānasuttaṃ (R.ii. 157): *aniccā vata saṅkhārā, uppādavaya-dhammino; uppajjitvā nirujjhanti, tesaṃ vūpasamo sukho.*

⁹³⁵ . Bản Hán, hết quyển 18.

⁹³⁶ . Các loại trí của Xá-lợi-phất, cf. Pāli, S 8.7 Pavāraṇāsuttaṃ (R.i. 191): paṇḍito (bác huệ), mahāpañño (đại huệ), puthupañño (quảng huệ), hāsapañño (tật huệ), javanapañño (tiếp huệ), tikkhapañño (lợi huệ), nibbedhikapañño (quyết trạch huệ).

⁹³⁷ . Na-la-đà thôn_那羅陀村. Pāli: Nālaka, một ngôi làng Bà-la-môn gần Vương xá, sinh quán của Xá-lợi-phất. Theo truyền thống Pāli, sinh quán Mục-kiền-liên tại Kolita, cũng ngôi làng gần Vương xá.

⁹³⁸ . Hán: Tự-thâu-bà 寺偷婆. Skt. *stūpa* (Pāli: *thūpa*).

⁹³⁹ . Bà-ca-lê 婆迦梨. Pāli: Vakkali. Cf. S.22. 87 Vakkalisuttaṃ (R. iii. 119).

Hán. *Tạp* (Việt) kinh 1279: Bạt-ca-lê 跋迦梨.

⁹⁴⁰ . Phổ Tập giảng đường 普集講堂: Hội trường của các Tỳ-kheo trong mỗi tinh xá. Cũng gọi là cần hành đường, hay thị giảng đường. Pāli: *upaṭṭhāna-sālā*.

⁹⁴¹ . Pāli, ibid., *appatiṭṭhitena ca viññāṇena vakkali kulaputto parinibbuto*, thức của Vakkali vô trụ mà nhập Niết-bàn.

⁹⁴² . Tham chiếu Pāli, M141 Saccavibhaṅgasuttaṃ (R. iii. 247). Hán, *Trung* 7 kinh 31(T1n26, tr. 467a28).

⁹⁴³ . Tham chiếu Pāli, M 11 Cūḷa-Sīhanādasuttaṃ (R. i. 63). Hán, *Trung* 26 kinh 103(T1n26, tr. 590b5).

⁹⁴⁴ . Pāli, ibid., *ekā niṭṭhā, udāhu puthu niṭṭhā'ti?*

⁹⁴⁵ . Bình đẳng thuyết; được hiểu là “trả lời chân chánh, hay chánh xác.”

Pāli: *sammā byākaramānā*.

⁹⁴⁶ . Hán: Bị cứu cánh 彼究竟, được hiểu là “cứu cánh là một ấy.”

⁹⁴⁷ . Pāli: *sā niṭṭhā sarāgassa udāhu vītarāgassā'ti?* Đó là cứu cánh cho người có tham, hay cho người ly tham?

⁹⁴⁸ . Pāli: *sammā byākaramānā*, trả lời chân chánh.

⁹⁴⁹ . Pāli: *sā niṭṭhā sataṅhassa udāhu vītataṅhassā'ti*, đó là cứu cánh cho người có khát ái, hay cho người không còn khát ái?

⁹⁵⁰ . Thọ 受, đây nên hiểu là chấp thủ. Pāli: *sā niṭṭhā sa-upādānassa udāhu anupādānassā'ti?* Đó là cứu cánh cho người có chấp thủ, hay cho người không còn chấp thủ?

⁹⁵¹ . Hán: Nộ giả sở cứu cánh 怒者所究竟; nên hiểu là không bất mãn với hoàn cảnh. Pāli: *sā niṭṭhā anuruddhappaṭiviruddhassa udāhu ananuruddhappaṭiviruddhassā'ti?* Đó là cứu cánh cho người thuận tòng (lạc quan) hay người vi nghịch (bi quan), hay không thuận tòng, không vi nghịch?

⁹⁵² . Hữu kiến, vô kiến 有見無見. Pāli: *bhavadiṭṭhi vibhavadiṭṭhi*.

⁹⁵³ . Thọ 受, đây hiểu là chấp thủ. Pāli: *upādāna*.

⁹⁵⁴ . Xem cht. 17 trên; cuối cùng trong các trả lời về cứu cánh đoạn trên. Pāli: *te anuruddhappaṭiviruddhā*, họ là những người có lạc quan, có bi quan.

⁹⁵⁵ . Bất dữ hành tương ưng 不與行相應. Pāli: *te papañcāāmā*, họ là những người ưa hý luận.

⁹⁵⁶ . Tứ thọ 四受. Pāli: *cattārimāni pādānāni: kāmupādānaṃ, diṭṭhupādānaṃ, sīlabbatupādānaṃ, attavādu-pādāna*, có bốn thủ này: dục thủ, kiến thủ, giới cấm thủ, ngã luận thủ..

⁹⁵⁷ . Pāli: “Một số Sa-môn Bà-la-môn tự tuyên bố (*paṭijānamānā*) là chủ trương biến tri tất cả dục thủ (*kāmupādānapariññāvādā*) nhưng họ không chỉ thị ra được (*paññapenti*) sự biến tri tất cả thủ một cách chân chánh.”

⁹⁵⁸ . Cf. Trung 26, ibid. “Họ thi thiết (=chủ trương) đoạn dục thọ (=dục thủ), nhưng không thi thiết đoạn ba thọ kia. Vì họ không biết ba trường hợp này một cách như chơn.”

⁹⁵⁹ . Tam-da-tam-phật 三耶三佛, Pāli: *sammāsambuddha* (Skt. *samyak-sambuddha*), Phật Chánh đẳng Chánh giác.

⁹⁶⁰ . U thị 於是, ở đây, chỉ ở trong Phật pháp.

⁹⁶¹ . Cf. *Trung* 26: Thử hữu (...) thử ngoại cánh vô Sa-môn 此有 ... 此外更無沙門, chỉ trong đây (trong Phật pháp), ngoài đây ra (ngoài Phật pháp) không có Sa-môn (...). Pāli: *idheva samaṇo, suññā parappa-vādā samaṇebhi aññehī'ti*, chính nơi đây mới có Sa-môn (đệ nhất... đệ tứ). Các giáo thuyết khác trống không, không có Sa-môn.

⁹⁶² . Tham chiếu Pāli, A. IX. 20 Velāma (R. iv. 392). Hán, *Trung* 39 kinh 125 (T1n26, tr. 677a8).

⁹⁶³ . A-na-bân-đề 阿那邠邸.

⁹⁶⁴ . Bảy giờ, gia sản Cấp Cô Độc bị khánh kiệt. Cf. Sớ giải Pháp cú, DhA. iii. 11.

⁹⁶⁵ . Tỳ-la-ma 毘羅摩, Pāli: Velāma.

⁹⁶⁶ . Hán: Long tượng 龍象.

⁹⁶⁷ . Chiêu-đề Tăng 招提僧; Tăng du hành bốn phương, không trú xứ nhất định. Pāli: *catuddisā-saṅgha*.

⁹⁶⁸ . Đạo, dịch từ bodhi (bồ-đề).

⁹⁶⁹ . Tham chiếu Pāli, A IV 8 Vesārajjasutta (R. ii. 9).

⁹⁷⁰ . Bốn vô sở úy 四無所畏. Pāli: *cattārimāni tathāgatassa vesārajjāni*, bốn điều tự tín của Như Lai. Cf. *Câu-xá* 27 (T29n1558, tr. 140c17).

⁹⁷¹ . Phạm luân 梵輪. Pāli: *brahmacakka*.

⁹⁷² . Cf. *Câu-xá*, dẫn trên: Chánh đẳng giác vô úy 正等覺無畏, Skt. *sarva-dharmābhisamṃbodhi-vaiśāradya*, tự tin, không do dự, khi tuyên bố tự thân chứng giác tất cả các pháp.

⁹⁷³ . Cf. *Câu-xá*, *ibid.*, lậu vĩnh tận vô úy 漏永盡無畏, Skt. *sarvāsrava-kṣaya-jñāna-vaiśāradya*, tự tin, khi tuyên bố tự thân biết rõ tất cả các đã diệt tận.

⁹⁷⁴ . Pāli: *antarāyikā dhammā vuttā*, những pháp được nói là chướng ngại. Bản Hán có thể đọc Skt. *andharakāra-dharmā* (Pāli: *andhakāra-dhammā*): Pháp u ám, thay vì Skt. *anatarāyika-dharmā* (Pāli: *antarāyika-dhammā*): Pháp chướng ngại.

⁹⁷⁵ . *Câu-xá*, *ibid.*, thuyết chướng pháp vô úy 說障法無畏. Skt. *anatarāyikadharmānyathātva-niścita-vyākaraṇa-vaiśāradya*, tự tin khi tuyên bố xác nhận quyết định không thay đổi những gì là pháp chướng ngại đạo.

-
- ⁹⁷⁶ . Câu-xá, *ibid.*, thuyết xuất đạo vô úy 說出道無畏. Skt. sarvasampad-adhigamāya nairyāṇīkapratipat-tathāva-vaiśāradya, tự tin khi tuyên bố không thể đổi khác con đường hành trì dẫn đến chứng đắc.
- ⁹⁷⁷ . Tham chiếu Pāli, A IV 7 Sobhanasutta (R. ii. 8).
- ⁹⁷⁸ . Pháp pháp thành tựu.
- ⁹⁷⁹ . Pāli: Saṅghaṃ sobhenti, những người ấy làm sáng chói Tăng.
- ⁹⁸⁰ . Vô sở úy 無所畏; Pāli: Visārada, tự tin, không do dự.
- ⁹⁸¹ . Thuyết pháp 說法. Pāli: Dhammadhara, trì pháp.
- ⁹⁸² . Kim sí điểu 金翅鳥. Pāli: Garuḷa (Skt. garuḍa). Xem Trương 19, kinh Thế ký, phẩm Long điểu.
- ⁹⁸³ . Thiết xoa thọ 鐵叉樹. Trường *ibid.*, Cú-la thiêm-ma-la. Pāli: *simbala* (Skt. śimbala).
- ⁹⁸⁴ . Mười lẻ là một thưng.
- ⁹⁸⁵ . Nguyên Hán: trì tín 持信. Tùy tín hành 隨信行, thấp nhất trong bảy bậc Thánh của Thanh văn. Cf. *Tập dị 16* (T26n1536, tr. 435b15): Thất bổ-đặc-già-la 七補特伽羅. Pāli: *saddhānusārī*; cf. M. 70 Kiṭṭāgirisutta (M. i. 479)
- ⁹⁸⁶ . Nguyên Hán: phụng pháp 奉法; tùy pháp hành 隨法行, hàng thứ hai từ thấp trong 7 bảy bậc Thánh Thanh văn; cf. *Tập dị, ibid.* Pāli: *dhammānusārī*, cf. Kiṭṭāgiri, *ibid.*
- ⁹⁸⁷ . Thân chứng 身證; hàng thứ năm từ dưới, nhảy hàng ba và tư. Trong liệt kê này, Hán dịch nhảy sót hàng thứ ba: tín thắng giải (Pāli: *saddhāvimutto*). cf. *Tập dị, ibid.* Pāli, *ibid. kāyasakki*.
- ⁹⁸⁸ . Kiến đáo 見到; hay kiến chí 見至, hàng thứ tư, Hán dịch thứ tự nghịch đảo. Cf. *Tập dị, ibid.* Pāli, *ibid.*, *ditṭhippatto*
- ⁹⁸⁹ . Phạm chí ngữ 梵志語, ở đây nên hiểu là lời của các đồng phạm hạnh (Pāli: *sabrahmacarī*), tức những bạn đồng tu.
- ⁹⁹⁰ . Cf. *Tập dị, ibid.*, “Đã tự thân tác chứng nơi tám giải thoát, nhưng chưa được huệ giải thoát, đó gọi là Thân chứng.” Tức vị A-na-hàm khi chứng đắc diệt tận định, được gọi là vị Thân chứng.
- ⁹⁹¹ . Cg. *Tập dị, ibid.*: “Hạng tùy pháp hành, khi chứng đắc đạo loại trí, xả địa vị tùy pháp hành, trở thành Kiến chí.”
- ⁹⁹² . Bản Hán, hết quyển 19.
- ⁹⁹³ . Đề bản: Tỷ 姊. TNM: Muội.
- ⁹⁹⁴ . Nan-đà Mẫu 難陀母.

- ⁹⁹⁵ . Chát-đa Trưởng giả 質多長者. Pāli: Citta-gahapati, người ở Macchikāsaṇḍa.
- ⁹⁹⁶ . Ma-su-san 摩師山; phiên âm. Đề bản hiểu nhầm *san* 山 là tên núi, thay vì từ phiên âm, nên chép “*Ma-su san trung*.” Pāli: Macchikāsaṇḍa, một thị trấn ở Kāsi.
- ⁹⁹⁷ . Ca-tỳ-la 迦毘羅. Pāli: Kapila, tên người Bà-la-môn, thân phụ ngài Đại Ca-diếp.
- ⁹⁹⁸ . Tỷ-ba-la-da-đàn-na 比波羅耶檀那. Pāli: Pippāli, tên của Đại Ca-diếp.
- ⁹⁹⁹ . Bà-đà 婆陀. Pāli: Bhaddhā Kāpilāni.
- ¹⁰⁰⁰ . Tham chiếu Pāli, A IV 50 Upakkilesasutta (R. ii. 53).
- ¹⁰⁰¹ . Pāli: *cattārome candimasūriyānaṃ upakkilesā*, bốn sự che mờ (upakkilesa: sự làm hoen ó, ô nhiễm, tùy phiền não) của mặt trời, mặt trăng.
- ¹⁰⁰² . Pāli: Rāhu asurinda.
- ¹⁰⁰³ . Pāli: *cattāro upakkilesā*, bốn tùy phiền não (=sự làm hoen ó).
- ¹⁰⁰⁴ . Pāli, ibid., bốn ô nhiễm: uống rượu (*suraṃ pivanti*), tập hành dâm dục (*methunaṃ dhammaṃ paṭisevanti*), thọ dụng vàng bạc (*jātarūparajataṃ sādīyanti*, sống bằng tà mạng (*micchājīvena jīvanti*)).
- ¹⁰⁰⁵ . Tham chiếu Pāli, A III 24 Hatthakasutta (R.i. 137).
- ¹⁰⁰⁶ . A-la-tỳ từ 阿羅毘祠. Pāli: Ālavī, thị trấn cách Xá-vệ 30 di-tuần, tại đó có miếu thờ Aggāḷva.
- ¹⁰⁰⁷ . Thủ A-la-bà trưởng giả 手阿羅婆長者. Pāli: Hatthaka Ālavaka.
- ¹⁰⁰⁸ . Đề bản: khiếp 怯. Có thể khoái 快, bị chép nhầm.
- ¹⁰⁰⁹ . Pāli: *Sabbadā ve sukhaṃ seti, brāhmaṇo parinibbuto*, đáng Bà-la-môn đã hoàn toàn tịch diệt, ngủ an lạc trong mọi thời
- ¹⁰¹⁰ . Đề bản: Minh miên 明眠. Có thể minh nhãn 明眼, chép nhầm.
- ¹⁰¹¹ . Cf. Pāli: *Upasanto sukhaṃ seti*, tịch tĩnh, ngủ an lạc.
- ¹⁰¹² . Lộc Đầu phạm chí; có thể đồng nhất Pāli Migasira, Trưởng lão A-la-hán, nguyên người Bà-la-môn, sau xuất gia ngoại đạo (pabbājika), cuối cùng theo Phật. Ông có biệt tài gõ vào đầu lâu mà biết người chết sinh về đâu.
- ¹⁰¹³ . Có lẽ Pāli, Sītavana (Hàn lâm), thường được mô tả là *bhayabherava-sītavana*, khu rừng lạnh đầy sợ hãi kinh khiếp.
- ¹⁰¹⁴ . Ha-lê-lặc 呵梨勒; Pāli: *harīṭaka, harītakī* (Skt. đồng), kha tử 柯子.
- ¹⁰¹⁵ . Xem, ThaA, ii. 52, chuyện Mgasira.

- ¹⁰¹⁶ . Câu này nên tồn nghi trong Hán dịch.
- ¹⁰¹⁷ . Tham chiếu Pāli, A IV 180 Mahāpadesasutta (R.ii. 167).
- ¹⁰¹⁸ . Cf. Pāli: *cattārome mahāpadese*, bốn đại xứ (địa phương, khu vực). Hán đọc là *desanā* (Skt. *deśanā*): Giáo thuyết, pháp thuyết.
- ¹⁰¹⁹ . Bốn đại nghĩa: Kinh, Luật, A-tì-đàm, Giới. Hán dịch có sự nhầm lẫn. Theo nội dung đoạn sau, đây là bốn y cứ để thẩm sát trong bốn trường hợp khi nào điều được nói là do chính Phật nói.
- ¹⁰²⁰ . Pāli: *desa* (Skt. *deśa*), trong truyền bản Pāli được hiểu hiểu theo nghĩa bóng: 1. Pháp nghe từ chính Thế Tôn nói, 2. Nghe từ một Thượng tọa Trưởng lão trong Tăng nói, 3. Nghe từ nhiều tỷ kheo trưởng lão nói, 4. Nghe từ một tỷ kheo nào đó. Trong truyền bản Hán dịch này, được hiểu là phương hướng, tức bốn phương đông, tây, nam bắc.
- ¹⁰²¹ . Oali, ibid., “Không hoan hỷ cũng không mạ lỵ (*neva abhinanditabbam nappaṭikkositabbam*).
- ¹⁰²² . Vị 味. Đây chỉ văn từ. Pāli: *vyāñjana*.
- ¹⁰²³ . Đại Oai vương 大威王; TNM: Đại Thịnh vương 大盛王. Có lẽ tương đương Pāli Mahāsammato được nói đến trong Aggaññasutta, D. iii. 80. Xem Trường, kinh 5 (Tiểu duyên); Trung kinh 154 (Bà-la-nà-đường).
- ¹⁰²⁴ . Nguyên Hán: vô dục ác pháp, niệm trì hỷ an, du u nhĩ thiên 無欲惡法。念持喜安遊心初禪. Về bốn thiên, đoạn dịch Việt đã dính nhiều chỗ sai sót trong bản Hán, xem cht. 42 và tiếp, phẩm 12, kinh số 1.
- ¹⁰²⁵ . Bốn thiên được gọi là bốn hiện pháp lạc trú.
- ¹⁰²⁶ . Nguyên trong bản: hữu giác hữu quán, tức hữu tầm hữu tứ; nhưng nhĩ thiên không có tầm và tứ (giác quán). Hán chép nhảy một phủ định từ.
- ¹⁰²⁷ . A-na-hàm nhập Niết-bàn trên một trong năm Tịnh cư thiên.
- ¹⁰²⁸ . Hoàng lâm hoa 黃藍花. Pāli: (samaṇa)*macala* (?). Từ điển PTS không thấy từ này. Macala cũng là tên một tụ lạc tại Magadha. Cf. A IV 88, bản dịch Hoa văn (Nam truyền) đọc là *samaṇam-acalam*, “bất động Sa-môn.” Sớ giải: đây chỉ vị Tu-đà-hoàn an trụ vững trong Thánh giáo (*sāsane laddhappatiṭṭhattā*).
- ¹⁰²⁹ . Bân-đà-lợi 那陀利. Pāli: *punḍrīka*, sen trắng.
- ¹⁰³⁰ . Tợ nhu nhuyễn Sa-môn 似柔軟沙門. Pāli: *samaṇapaduma*, Sa-môn sen hồng.
- ¹⁰³¹ . Pāli: *samaṇesu samaṇasukhumālo*, Sa-môn nhu hòa trong các Sa-môn.
- ¹⁰³² . Pāli: *niyato sambodhiparāyaṇo*, quyết định hướng đến Chánh giác.

-
- ¹⁰³³ . Gia gia 家家; (Skt. *kulaṃkula*), hạng Tu-đà-hoàn quả hương đến Tu-đà-hàm, tái sinh Dục giới tối đa ba lần, rồi nhập Niết-bàn.
- ¹⁰³⁴ . Nhất chủng 一種 (Skt. *ekabījika*), hoặc nhất gián (Skt. *ekavīcika*), hạng Bất-hoàn hương, còn một lần tái sinh Dục giới.
- ¹⁰³⁵ . Bản Hán, hết quyển 20.
- ¹⁰³⁶ . Sát nhân chủng 殺人種; đây chỉ lớp tiện dân chiên-đà-la (Pāli, Skt. *caṇḍāla*), phần lớn làm nghề giết chó, được xem là hung dữ. Các nghề nghiệp hạ tiện, xem kinh số 5, phẩm 26.
- ¹⁰³⁷ . Phân-đàn bố thí 分檀布施; có lẽ phiên âm, Pāli: *piṇḍa-dāyaka*, người bố thí vật thực. Đoạn tiếp, TNM: bố thí phần đoạn, cùng ý nghĩa.
- ¹⁰³⁸ . Trong ngoặc, câu này đề bản nhảy sót. Đây y theo TNM thêm vào.
- ¹⁰³⁹ . Đề bản: Duy nguyện 唯願. TNM: duy nhiên 唯.
- ¹⁰⁴⁰ . La-hán Duy Dụ 羅漢唯喻; chưa rõ.
- ¹⁰⁴¹ . Thi-ba-la 尸波羅. Đồng nhất với Pāli, Sīvalī, được Phật tuyên bố là đệ nhất lợi đặc cúng dường (*aggamaṃ lābhīnaṃ*), cf. A.i. 24.
- ¹⁰⁴² . Tứ phạm chi phước 四梵之福; đoạn dưới có khi nói: Phạm thiên chi phước 梵天之福, có khi nói thọ phạm chi phước 受梵之福. Có thể tương đương Pāli, *brahmadeyya*, tặng vật của Phạm thiên, được hiểu là tặng vật cao thượng nhất.
- ¹⁰⁴³ . Nguyên Hán dịch: Thâu-bà 偷婆, Skt. *stūpa* (Pāli: *thūpa*).
- ¹⁰⁴⁴ . Nguyên trong bản: Đa-tát-a-kiệt.
- ¹⁰⁴⁵ . Nguyên Hán dịch: Diêm-phù-lý-địa 閻浮里地, phiên âm Skt. *Jambudvīpa* (*Jambudīpa*).
- ¹⁰⁴⁶ . Xem *Trùng* 8, kinh 9 Chúng tập (T1n1, tr. 50c2): Bốn loại thức ăn 四種食: Đoàn thực 搏食, xúc thực 觸食, niệm thực 念食, thức thực 識食. *Tập dị* 8 (tr. 400b2):: Đoàn thực hoặc thô hoặc tế 段食或麁或細; xúc thực 觸食; ý tư thực 意思食; thức thực 識食. Pāli, D 33 Saṅgīti (R. iii. 228): *cattāro āhārā– kabaḷīkāro āhāro oḷāriko vā sukhumo vā, phasso dutiyo, manosañcetanā tatiyā, viññāṇaṃ catutthaṃ*.
- ¹⁰⁴⁷ . Nguyên Hán dịch: Cánh lạc thực 更樂食. Được hiểu là những thứ tạo ra sự thoái mái cho xúc giác.

¹⁰⁴⁸ . Nguyên Hán dịch: Cánh lạc 更樂.

¹⁰⁴⁹ . Tứ biện 四辯. Xem trên, kinh 9 phẩm 26: Bốn biện tài. Cf. *Câu-xá* 27 (T29n1558, tr. 142a22): bốn vô ngại giải (Skt. *catasrah pratisamvidah*), 1. pháp vô ngại giải 法無礙解 (*dharma-pratisamvid*); 2. nghĩa vô ngại giải 義無礙解 (*artha-p.*); 3. từ vô ngại giải 詞無礙解 (*nirukti-p.*); 4. biện vô ngại giải 辯無礙解 (*pratibhāna-p.*).

¹⁰⁵⁰ . Từ biện: Từ nguyên luận hay ngữ pháp luận. Cf. Pāli, Vin. ii. 139: có hai Tỳ-kheo, Yamelu và Tekula, cho nhiều tỳ kheo thuộc giai cấp thấp, đọc sai lời Phật về mặt ngữ pháp (*te sakāya niruttiyā buddha-vacanaṃ dūsentī*), họ không phân biệt đọc âm dài, âm ngắn, giống đực, giống cái, nên muốn chuẩn hóa lời Phật theo đúng ngữ pháp cho các Tỳ-kheo. Nhưng Phật không cho phép.

¹⁰⁵¹ . Hán: Trường đoản chi ngữ 長短之語; các từ ngữ có âm dài, âm ngắn.

¹⁰⁵² . Nam ngữ, ngữ nữ 男語女語: Danh từ giống đực, giống cái.

¹⁰⁵³ . Chỉ ngữ pháp khác nhau giữa các chủng loại, các địa phương, và giai cấp.

¹⁰⁵⁴ . Ma-ha-câu-hy-la 摩訶拘絺羅. Pāli: Mahā-Koṭṭhika, được Phật khen là đệ nhất vô ngại giải (*paṭisambhidāpattānaṃ*, A.i. 24). Xem trên, kinh 3 phẩm 4.

¹⁰⁵⁵ . Cf. A IV 77 Acinteyyasutta (R. ii. 80), bốn điều bất khả tư nghị (*acinteyyāni*): 1. cảnh giới Phật của chư Phật (*buddhānaṃ buddhavisayo*), 2. cảnh giới thiên của những người tu thiên (*jhāyissa jhānavisayo*), 3. dị thực của nghiệp (*kammavipāko*), 4. tư duy về thế giới (*lokacintā*).

¹⁰⁵⁶ . Đề bản: Đại thân 大身.

¹⁰⁵⁷ . Hưu tức xứ 休息處; cung dịch là tô tức xứ 蘇息處, sự phục hồi hơi thở bình thường; chỉ trạng thái an ổn của A-la-hán. Pāli: *assānīya-dhamma*.

¹⁰⁵⁸ . Bốn thần túc 四神足. Cf. *Trường 8* kh 9: Chúng tập (T1n1, tr. 50c17): Tư duy dục định diệt hành thành tựu 思惟欲定滅行成就; tinh tấn định 精進定; ý định 意定; tư duy định 思惟定. Pháp uẩn 4 (T26n1537, tr. 471c13).

-
- ¹⁰⁵⁹ . Tự tại tam-muội hành tận thần túc 自在三昧行盡神足. *Pháp uẩn*, ibid:
Dục tam-ma-địa thắng hành thành tựu thần túc 欲三摩地勝行成就神足.
Pāli, D 33 Saṅgīti (R. iii. 221): chandasamādhīpadhāna-
- ¹⁰⁶⁰ . Tâm tam-muội hành tận thần túc 心三昧行盡神足. *Pháp uẩn*, ibid:
Tâm tam-ma-địa thắng hành thành tựu thần
túc 心三摩地勝行成就神足 Pāli,
ibid., *cittasamādhīpadhānasaṅkharasamannāgataṃ iddhipādaṃ bhāveti.*
- ¹⁰⁶¹ . Tinh tấn tam-muội hành tận thần túc 精進三昧行盡神足. *Pháp uẩn*,:
Cần tam-ma-địa thắng hành thành tựu thần túc 勤三摩地勝行成就神足.
Pāli, ibid., 3. *vīriyasamādhīpadhānasaṅkharasamannāgataṃ iddhipādaṃ
bhāveti.*
- ¹⁰⁶² . Giới tam-muội hành tận thần túc 戒三昧行盡神足. *Pháp uẩn*, ibid.:
Quán tam-ma-địa thắng hành thành tựu thần túc 觀三摩地勝行成就神足.
Pāli, ibid., *vīmaṃsāsamādhīpadhāna-saṅkharasamannāgataṃ iddhipādaṃ
bhāveti.*
- ¹⁰⁶³ . Bốn pháp ái khởi 四起愛之法. Cf. Pāli, A IV Taṇhuppādasutta (R. ii.
10).
- ¹⁰⁶⁴ . Xem *Trường 18*, kinh Thế ký, phẩm Diêm-phù-đề.
- ¹⁰⁶⁵ . Hằng già 恒伽. Skt. Gaṅgā.
- ¹⁰⁶⁶ . Tân-đầu 新頭. Skt. Shintu (Pāli: Shindu).
- ¹⁰⁶⁷ . Bà-xoa 婆叉. Skt. Vakṣu.
- ¹⁰⁶⁸ . Tư-đà 私陀. Skt. Sitā.
- ¹⁰⁶⁹ . Ngưu đầu khẩu 牛頭口. Pāli: Usabhamukha.
- ¹⁰⁷⁰ . Sư tử khẩu 師子口. Pāli: Sīhamukha.
- ¹⁰⁷¹ . Tượng khẩu 象口. Pāli: Hatthimukha.
- ¹⁰⁷² . Mã khẩu 馬口. Pāli: Asamukha.
- ¹⁰⁷³ . Nghĩa là được hóa sanh từ pháp.
- ¹⁰⁷⁴ . Nguyên Hán: Phạm đường 梵堂. Thường nói là Phạm trú. Pāli:
Brahmavihāra.

¹⁰⁷⁵ . Thiên 千: một nghìn Pāli: Sahampati (Skt. Sahāmpati), Chúa của thế giới Saha (Skt. Sahā-loka: thế giới Ta-bà hay Sa-bà); cũng thường gọi là Thế giới chủ, Ở đây, Hán dịch hiểu Sahā (Skt.) là sahaśra (Pāli: sahasa): Số một nghìn.

¹⁰⁷⁶ . Bản Hán, hết quyển 21.

¹⁰⁷⁷ . Tu-đà 須陀. Skt. Sodāyin; xem cht. 5 dưới.

¹⁰⁷⁸ . Thọ, tức thủ hay chấp thủ. Pāli *upādāna*.

¹⁰⁷⁹ . Hữu tự, vô tự 有字無字; chưa rõ. Có lẽ Skt. sa-akṣaya (sa-akkhaya): hữu tận nhưng Hán đọc là sa-akṣara: hữu tự.

¹⁰⁸⁰ . Cf. *Câu-xá 14* (T29n1558, tr. 74c1): Tô-đà-di 蘇陀夷, đặc giới cụ túc do khéo trả lời. *Câu-xá luận ký 14* (T41n1821, tr. 222b25), và *Câu-xá luận số 14* (T41n1822, tr. 643c23) đều nói, sa-di Tô-đà-di mới 7 tuổi đặc giới cụ túc, do khéo trả lời. Phật hỏi Tô-đà-di: “Nhà ngươi ở đâu?” Tô-đà-di đáp: “Ba cõi không nhà.” Skt. Sodāyin (Kōśa-bhāṣya). Không tìm thấy đồng nhất trong văn hệ Pāli.

¹⁰⁸¹ . A-na-bân-đề.

¹⁰⁸² . Mãn phú 滿富, xem cht. 8 dưới.

¹⁰⁸³ . Mãn Tài 滿財. No 130: Trưởng giả Mô-thi-la 謨尸羅, thành Phước tăng 福增. No 129 nói ông này là quốc vương của Nan quốc 難國王, tên là Phân-pha-đàn 分陂檀. Cf. Dvy. 402, tên thành phố này là Puṇḍavardhana (Mãn phú), mà No 130 đọc là Puṇyavardhana (Phước tăng).

¹⁰⁸⁴ . Tu-ma-đề 修摩提. No 130: Thiện Vô Độc 善無毒. No 129: Tam-ma-kiệt 三摩竭. Dvy. 402, cô này tên là Sumāgadhā. Pāli: Cūḷa-Subhaddhā.

¹⁰⁸⁵ . Truyền thuyết Pāli. Sớ giải Dhṃ. iii. 465, nói ông là phú hộ Ugga ở thị trấn Ugganagara. Sớ giải A. IV 24 Kāḷakārāmasutta, sớ giải nói, ông này là Kāḷaka ở Sāketa.

¹⁰⁸⁶ . Do-diên.

¹⁰⁸⁷ . Đẽ bản: ngũ khắc 五刻. TNM: Ngũ ngoan. Hình phạt chặt 2 tay, 2 chân và chém đầu.

¹⁰⁸⁸ . Quân-đầu sa-di. Xem cht 31 kinh 9 phẩm 26.

¹⁰⁸⁹ . Vô năng kiến đánh còn gọi là Vô kiến đánh tướng, 1 trong 80 tùy hình hảo, vẻ đẹp của Phật.

¹⁰⁹⁰ . Phát thẻ nhận phần đi phó trai. Pāli: *Salākā*.

-
- ¹⁰⁹¹ . Quân-đầu-ba-hán 君頭波漢, trên kia phiên âm là Quân-đầu-bà-mạc.
Xem kinh 3 phẩm 4, cht 26.
- ¹⁰⁹² . Đề bản: thất. Bản Tổng: Tthuật.
- ¹⁰⁹³ . Tỳ-sa, vua Bình-sa (Tần-bà-sa-la; Pāli: Bimbisāra).
- ¹⁰⁹⁴ . Ban-giá-tuần, Ngũ kế nhạc thần, một càn-thất-bà, thần âm nhạc của Đế Thích. Pāli: Pañcasikha.
- ¹⁰⁹⁵ . Đề bản: Không, Vô tướng, Nguyên; có nhảy sót.
- ¹⁰⁹⁶ . Tự nhiên 自然, Skt. *svayaṃbhū*, từ khác chỉ Phạm thiên (Brahman), tự sinh. Skt.
- ¹⁰⁹⁷ . Phạm sanh 梵生, Skt. Brahmasya, được sinh bởi Brahman, chỉ hàng chư thiên thượng đẳng.
- ¹⁰⁹⁸ . Bốn nhiếp sự: bố thí, ái ngữ, lợi hành, đồng sự.
- ¹⁰⁹⁹ . Tứ thọ chi pháp 四受之法, được hiểu là bốn pháp nhiếp thọ, tức bốn nhiếp pháp hay nhiếp sự. Pāli: *cattāri saṃgahavatthūni*.
- ¹¹⁰⁰ . Tứ sự 四事, cũng tức bốn nhiếp sự. Xem cht. trên.
- ¹¹⁰¹ . Bản Hán, hết quyển 22.
- ¹¹⁰² . Tham chiếu Pāli, M. 4 Bhayabherava (R.i. 16).
- ¹¹⁰³ . Pāli, ibid., ye hi vo ariyā parisuddhakāyakammantā, những vị Thánh mà thân hành thanh tịnh.
- ¹¹⁰⁴ . Hán dịch đoạn này thiếu: “Sợ kinh sợ” được nói ở đoạn trên. Pāli, ibid., : *te bhonto samaṇabrāhmaṇā akusalaṃ bhayabheravaṃ avhāyanti*, những Sa-môn, Bà-la-môn ấy làm nổi lên sự kinh sợ khiếp đảm, bất thiện.
- ¹¹⁰⁵ . Hán lược bỏ, theo văn mạch trên: (...) cho đến, “sợ hãi kinh khiếp.”
- ¹¹⁰⁶ . Hán lược bỏ ý: Không sợ hãi khiếp đảm.
- ¹¹⁰⁷ . Hán dịch lược bỏ: Sa-môn, Bà-la-môn.
- ¹¹⁰⁸ . Hán lược bỏ: Sợ hãi khiếp đảm.
- ¹¹⁰⁹ . Pāli, ibid., những Sa-môn, Bà-la-môn tưởng ban ngày như là ban đêm (*rattiṃyeva samānaṃ divāti sañjānanti*), ta nói họ sống trong si ám (*sammohavīhārasmiṃ*). Những người này, để không kinh sợ, ngày mà tưởng tượng là đêm; đêm mà tưởng tượng là ngày.
- ¹¹¹⁰ . Niệm trì hỷ lạc 念持喜樂. Văn chuẩn về bốn thiền, xem kinh 1, phẩm 12, và các cht. 42 tt.
- ¹¹¹¹ . Sơ thiền: Hiện pháp lạc trú thứ nhất.
- ¹¹¹² . Nhị thiền: Hiện pháp lạc trú thứ hai.
- ¹¹¹³ . Tam thiền: Hiện pháp lạc trú thứ ba.

¹¹¹⁴ . Pāli, *ibid.*: Sống tại núi rừng thanh vắng (*araññavanapathāni*), vì hai mục đích (*dve atthavase*): tự mình sống an lạc ngay trong hiện tại, hiện pháp lạc trú (*attano diṭṭhadhammasukhavihāraṃ*), và vì thương tưởng chúng sanh trong tương lai (*pacchimañca janataṃ anukampamāno*).

¹¹¹⁵ . Ưu-điền 優填; Pāli: Udena, quốc vương nước Kosambī (Hán dịch Câu-thâm).

¹¹¹⁶ . Xá-di phu nhân 舍彌夫人. Pāli: Sāmāvatī.

¹¹¹⁷ . Để bản: Câu-thâm viên 拘深園, chép nhầm. Nên sửa lại là Câu-thâm quốc.

¹¹¹⁸ . Bốn sự nói trên, tức bốn bất hoại tín, bất động tín, hay bốn chứng tịnh. Pāli: *avecca-pasāda*.

¹¹¹⁹ . Bốn sự hành tích 四事行跡; bốn thông hành 四通行, xem *Pháp uẩn* 3 (T26n1537, tr. 465a23): khổ trì thông hành 苦遲通行, khổ tốc thông hành 苦速通行, lạc trì thông hành 樂遲通行, lạc tốc thông hành 樂速通行. Pāli, D 33 Saṅgīti (R.iii. 229): *Catasso paṭipadā– dukkhā paṭipadā dandhābhiññā, dukkhā paṭipadā khippābhiññā, sukhā paṭipadā dandhābhiññā, sukhā paṭipadā khippābhiññā*, bốn sự hành trì: hành trì khổ chứng trí chậm, hành trì; hành trì khổ, chứng trí nhanh; hành trì lạc, chứng trí chậm; hành trì lạc, chứng trí nhanh.

¹¹²⁰ . Ngu hoặc, ở đây được hiểu là chậm lụt.

¹¹²¹ . Dhp. 128: na antalikkhe na samuddamajjhe, na pabbatānaṃ vivaraṃ pavissa, na vijjatī so jagatippadeso, yatthaṭṭhitaṃ nappasaheyya maccu.

¹¹²² . Tứ pháp bản 四法本, tức bốn pháp ấn.

¹¹²³ . Nan-đàn-ba-na 難檀槃那. Skt. (Pāli đồng): Nandana-vana. Xem *Trường 20*, kinh 30, phẩm Đào-lợi.

¹¹²⁴ . Thô sáp 羸澀. Skt. Pāruṣya. (Pāli: Phārusa, Phārusaka). Xem *Trường 20*, dẫn trên.

¹¹²⁵ . Trú dạ 晝夜. Theo giải thích đoạn sau, rõ ràng Hán dịch từ này sai. Skt. Caitrarati (Pāli: Cittalatā-vana; Cf. J.i. 204). Xem *Trường 20*, dẫn trên: Họa lạc viên 晝樂園.

¹¹²⁶ . Tạp chủng 雜種. Skt. Miśraka (Pāli: Missaka). Xem *Trường 20*, dẫn trên.

-
- 1127 . Nan-đà dục trì 難陀浴池. Pāli: Nandā-pokkharāṇī, cf. J. 204. 205.
- 1128 . Tô-ma 蘇摩.
- 1129 . Hoan duyệt 歡悅.
- 1130 . Văn Hán dịch đoạn này mâu thuẫn nhau. Nên hiểu, chỉ vườn Tạt chủng, chư thiên bình đẳng vào được hết. Ba vườn kia, tùy theo bậc lớn nhỏ.
- 1131 . Hán: Hộ, nghĩa không rõ bằng xa.
- 1132 . Hán kể ngược; đây là thiên thứ tư: xả niệm thanh tịnh địa. Xem cht. tiếp theo
- 1133 . Hán kể ngược thứ tự: đây là thiên thứ ba, ly hỷ diệu lạc địa. Xem cht. ngay trên.
- 1134 . Xem cht. 30 trên.
- 1135 . Xem cht. 31 trên.
- 1136 . Tham chiếu Pāli, S 55 197 Āsīvisopama (R.iv. 172).
- 1137 . Nội lục nhập 內六入, tức sáu nội xứ.
- 1138 . Thân tà 身邪, tức hữu thân kiến.
- 1139 . Bốn nhiếp sự: bố thí, ái ngữ, lợi hành, đồng sự.
- 1140 . Xem cht. 30 * 31, kinh số 5 phẩm 31.
- 1141 . Bốn nhiếp sự.
- 1142 . Tham chiếu Pāli, M 12 Mahāsīhanādasutta (R. i. 68).
- 1143 . Đại úy sơn. Pāli, ibid. tr. 79: *aññataraṃ bhīṃsanakaṃ vanasaṇḍaṃ*, vào một khu rừng rậm hãi hùng; không phải danh từ riêng.
- 1144 . Pāli, ibid., *esanāpasuto munī”ti.*, ân sỹ (mâu-ni) với ước nguyện nhiệt thành.
- 1145 . Án-tra thôn nhơn. Pāli, ibid. *gāmaṇḍala*, bọn mục đồng. Nhưng Hán đọc là *Aṇḍalagāma*, đảo âm vận.
- 1146 . Đề bản: tợ chung 似終, như người chết. TNM: tợ lục, như màu xanh lục.
- 1147 . Vô dâm vô dục, trạng thái ly dục của sơ thiên; Hán dịch điệp từ.
- 1148 . Hán dịch có thể khoa đại. Bảy giờ thái tử Tá-đạt-đa chỉ có thể chứng đắc sơ thiên thôi.
- 1149 . Đề bản nháy sót.
- 1150 . Xem cht. 30 & 31 kinh 5 phẩm 31.
- 1151 . Trong bản Hán: ý niệm thanh tịnh. Bản Hán này lẫn lộn thiên thứ ba và thứ tư.
- 1152 . Đoạn hán này kể đảo ngược thứ tự: giới, định, tuệ, giải thoát. Xem tiếp đoạn kế chánh văn.

-
- ¹¹⁵³ . Cát Tường 吉祥, tên người cắt cỏ theo Pāli: Sotthiya.
- ¹¹⁵⁴ . Phát tinh 弗星, sao Phát, Skt. Puṣya(nakṣatra), sao Quỷ trong 28 tú; khoảng tháng 6 dương lịch. Trường A-hàm, phần kết: Phật thành đạo vào tháng Phát tinh.
- ¹¹⁵⁵ . Đề bản, nhảy sót tam thiên. Xem kinh 1, phẩm 12; kinh 5 phẩm 31.
- ¹¹⁵⁶ . Chư thú, các nẻo đường tái sinh.
- ¹¹⁵⁷ . Cf. Dhp. 19.
- ¹¹⁵⁸ . Cf. Dhp. 20.
- ¹¹⁵⁹ . Cf. Dhp. 101.
- ¹¹⁶⁰ . Cf. Dhp. 100.
- ¹¹⁶¹ . Cf. Dhp. 103.
- ¹¹⁶² . Bản Hán, hết quyển 23.
- ¹¹⁶³ . Tương đương Pāli, A V 52 Akusalarāsisutta (R. iii. 64).
- ¹¹⁶⁴ . Bất thiện tụ 不善聚. Pāli: *akusalarāsi*.
- ¹¹⁶⁵ . Ngũ cái 五蓋: Tham dục cái 貪欲蓋, sân nhuế cái 瞋恚蓋, thụy miên cái 睡眠蓋, điệu hý cái 調戲蓋, nghi cái 疑蓋. Pāli, *ibid.*, *pañca nīvaraṇā: kāmaccchandānīvaraṇaṃ, byāpādanīvaraṇaṃ, thinamiddhanīvaraṇaṃ, uddhaccakukkucchanīvaraṇaṃ, vicikicchānīvaraṇaṃ*.
- ¹¹⁶⁶ . Tham chiếu Pāli, M 130 Devadūta (R. iii. 178). Hán, *Trung 12*, kinh 64 Thiên sứ.
- ¹¹⁶⁷ . Nguyên Hán: Đẳng kiến.
- ¹¹⁶⁸ . Pāli, *ibid.*, *ahampi khomhi jātidhammo, jātiṃ anatīto*, ta chịu quy luật của sự sanh, không vượt qua được sự sanh. Ở đây, Hán dịch có thể nhảy sót. Diêm vương hỏi về Thiên sứ thứ nhất.
- ¹¹⁶⁹ . Hán dịch có thể nhảy sót. Cf. Pāli, *ibid.*, và *Trung 12* kinh 64: Diêm vương hỏi tội nhân, ‘Người có thấy Thiên sứ thứ hai không?’
- ¹¹⁷⁰ . Hán: Hình lão chi pháp 形老之法. Pāli: *jāradhamma*, quy luật của tuổi già.
- ¹¹⁷¹ . Mỗi ngục lớn có 16 ngục nhỏ chung quanh. Xem *Trường 19*, kinh Khởi thế, phẩm Địa ngục.
- ¹¹⁷² . Hán: ngũ chủng tác dịch. Pāli, *ibid.* *pañcavidhabandhanaṃ*, ngũ chủng phược, trói năm chỗ: đóng đinh 2 tay, 2 chân, và tim.
- ¹¹⁷³ . Nhiệt hôi địa ngục 熱灰地獄.
- ¹¹⁷⁴ . Dao thích địa ngục 刀刺地獄.

-
- ¹¹⁷⁵ . Đại nhiệt hôi địa ngục 大熱灰地獄.
- ¹¹⁷⁶ . Dao kiếm địa ngục 刀劍地獄.
- ¹¹⁷⁷ . Phất thi địa ngục 沸屎地獄.
- ¹¹⁷⁸ . Đoạn này mô tả địa ngục có tên là Sáu Xúc xú, nhưng bản Hán không dịch rõ hết ý. Xem Trung, kinh 131 (Hàng ma); Tạp (Việt) kinh 212. Pāli: Chaphassāyatanika (M. i. 337).
- ¹¹⁷⁹ . Bốn nhiếp sự.
- ¹¹⁸⁰ . Tham chiếu Pāli, S 8.7 Pavāraṇā (R. i. 190). Hán, *Trung* 29, kinh 121 *Thỉnh thỉnh*.
- ¹¹⁸¹ . Đông uyển Lộc Mẫu viên 東苑鹿母園. Pāli: một tòa nhà do bà Visakhā dựng gọi là Migāramātupāsāda (Lộc Tử Mẫu giảng đường), ở Pubbārāma, khu vườn phía đông thành Xá-vệ.
- ¹¹⁸² . Nhiều phương tiện, đây hiểu là nhiều tinh tấn.
- ¹¹⁸³ . Đa-kỳ-xa 多耆奢. Pāli: Vaṅgīsa. Trên kia, kinh 3 phẩm 4, âm là Bằng-kỳ-xá.
- ¹¹⁸⁴ . Xem kinh 3 phẩm 4 trên.
- ¹¹⁸⁵ . Tham chiếu Pāli, A V 50 Nāradasutta (R.iii. 57)
- ¹¹⁸⁶ . Na-la-đà 那羅陀.
- ¹¹⁸⁷ . Trưởng giả Trúc Lâm 長者竹林. Xem cht. dưới.
- ¹¹⁸⁸ . Ba-la-lê quốc 波羅梨國. Pāli, trú tại Pāṭaliputta, trong già-lam Kukkuṭārāma.
- ¹¹⁸⁹ . Pāli Vương phi Bhaddā.
- ¹¹⁹⁰ . Văn-trà vương 文茶王. Pāli, Muṇḍa.
- ¹¹⁹¹ . Thiện Niệm 善念. Pāli: Piyaka, quan Thủ khô (Kosārakkha).
- ¹¹⁹² . Tham chiếu Pāli, A V 123 Upaṭṭhākasutta (R iii. 143).
- ¹¹⁹³ . Tham chiếu Pāli, A V 124 Dutiya-upaṭṭhākasutta (R iii. 144).
- ¹¹⁹⁴ . Tham chiếu Pāli, A V 34 Sīhasenāpatisutta (R.iii. 38).
- ¹¹⁹⁵ . Di hầu lâm 彌猴林. Các nơi khác thường nói là Di hầu trì. Xem Trung, kinh 18 (Sư tử).
- ¹¹⁹⁶ . Sư Tử Đại tướng 師子大將. Pāli: Sīhasenapati. Xem Trung, kinh 18 (Sư Tử); A. VIII. 12. Sīha.
- ¹¹⁹⁷ . Tham chiếu Pāli, A V 37 Bhojanasutta (R.iii. 41).

-
- ¹¹⁹⁸ . Tham chiếu Pāli, *ibid.*, khi thí (*dāyaka*) cho bữa ăn, là mang đến cho người nhận (*paṭṭigahaka*) năm điều.
- ¹¹⁹⁹ . Thí mạng 施命. Pāli: *Āyuṃ deti*, ban cho tuổi thọ.
- ¹²⁰⁰ . Thí biện tài. Pāli: *paṭibhānaṃ deti*, ban cho sự sáng suốt.
- ¹²⁰¹ . Tham chiếu Pāli, A V 36 *Kāladānasutta* (R. iii. 41).
- ¹²⁰² . Ứng thời thí 應時施. Pāli: *Kāladāna*.
- ¹²⁰³ . Bản Hán, hết quyển 24.
- ¹²⁰⁴ . S 3. 2.2. *Pañcarājasutta* (R. i. 79).
- ¹²⁰⁵ .. Ba-tur-nặc , Pāli: *Pasenadi* 波斯匿, vua nước Kosala (Câu-tát-la).
- ¹²⁰⁶ . Tỳ-sa 毘沙, chưa rõ; có lẽ là Bình-sa (Pāli: *Bimbisāra*). Xem kinh 3, phẩm 6.
- ¹²⁰⁷ . Ưu-điền 優填. Pāli: *Udena*, vua nước Kosambī (Kiều-thường-di).
- ¹²⁰⁸ . Ác Sanh 惡生; có lẽ Pāli *Caṇḍappajjota* (nhưng Hán dịch đọc là *Caṇḍappajāta*), vua nước Ujjenī (uru-thiền). Nhưng xem kinh 5, phẩm 36, cht. 16.
- ¹²⁰⁹ . Ưu-đà-diên và Ưu-điền thường là phiên âm từ cùng một từ (Skt. *Udayana*; Pāli: *Udena*). Ở đây không rõ hai nhân vật khác nhau là ai. Tham chiếu kinh Ngũ vương (T14 No 523), trong đó nói vualớn nhất là Phổ An 普安; bốn vua nhi không nêu tên.
- ¹²¹⁰ . Ngũ dục 五欲, nói đủ là ngũ dục công đức, năm tố chất của dục. Pāli: *Pañca-kāmaguṇa*.
- ¹²¹¹ . Thi-bà-la quỷ 尸婆羅鬼, chưa rõ quỷ gì.
- ¹²¹² . Thi-bà-la 尸婆羅. Có lẽ đồng nhất với *Sīvalī*, Pāli. Nhưng truyện kể ở đây không giống các truyện kể Pāli.
- ¹²¹³ . Xem kinh số 4, phẩm 18.
- ¹²¹⁴ . Tam-Phật 三佛, phiên âm từ *Sambuddha*, (Phật) Chánh giác.
- ¹²¹⁵ . Quảng Phổ sơn 廣普山. Pāli: *Vepulla*, một trong năm ngọn núi bao quanh Vương-xá.
- ¹²¹⁶ . Kỳ-xà 耆闍山, tức Kỳ-xà-quật. Pāli: *Gijjhakūṭa*.
- ¹²¹⁷ . Phù-đồ 浮圖, tức tháp; Skt. *stūpa*.

¹²¹⁸ . Đạt-sản 達嚩. Pāli: *dakkhinā* (Skt. *dakṣiṇā*), thí tụng, bài kệ chú nguyện thí chủ sau khi nhận cúng dường.

¹²¹⁹ . Phật Tỳ-bà-thi, xem Trường 1, kinh Đại bản. Pāli, Vipasī, D. 14 Mahāpadāna.

¹²²⁰ . Da-nhã-đạt 耶若達; tên Pāli thường gặp: Yaññadatta (Skt. Yajñadatta), nhưng không tìm thấy đồng nhất ở đây.

¹²²¹ . Lạc 酪; Pāli: *dadhi*, sữa đông, sữa để chua.

¹²²² . Truyện kể gần với số giải TheraA. i. 144, nhân duyên Sīvalī, thời Phật Vipassī.

¹²²³ . Nguyên hán: Đạm bạc 憒怕.

¹²²⁴ . Phật Thức-cật 式詰. Xem *Trường 1*, kinh Đại bản, Phật Thi-khí 尸棄. Pāli, Sikhi, cf. D. 14 Mahāpadāna.

¹²²⁵ . Tỳ-xá-la-bà 毘舍羅婆. Xem *Trường 1*, kinh Đại bản, Tỳ-xá-bà 毘舍婆. Pāli, *ibid.*, Vessabhū.

¹²²⁶ . Nguyên bản: Minh hạnh thành vi.

¹²²⁷ . Nguyên bản: Đạo pháp ngự.

¹²²⁸ . Câu-lũ tôn 拘屢孫. Xem *Trường 1*, kinh Đại bản, Câu-lâu-tôn 拘樓孫. Pāli, *ibid.* Kakusandha.

¹²²⁹ . Pāli, A V 75 Paṭhama-Yodhājīvasutta (R. iii. 39).

¹²³⁰ . Pāli: *pañcime yodhājīvā*, có năm hạng chiến sĩ này.

¹²³¹ . Pāli, A V 76 Duttiya-Yodhājīvasutta (R. iii. 93).

¹²³² . Tham chiếu Pāli: Tỳ kheo khát thực, gặp người nữ quyền rũ, xả giới hoàn tục ngay.

¹²³³ . Hán dịch đoạn này không rõ nghĩa, thiếu mạch lạc so với đoạn trước. Tham chiếu Pāli: Tỳ kheo bị nữ quyền rũ, định về giữa Tăng xin xả giới; nhưng về chưa kịp về đến nơi mà đã vội đã xả giới.

¹²³⁴ . Hán dịch không rõ theo đoạn mạch. Tham chiếu Pāli: hạng thứ ba, bị nữ quyền rũ, cố gắng về được đến giữa Tăng; các tỳ kheo khyên can nhưng vẫn không kham, rồi mới xả giới.

¹²³⁵ . Hạng thứ tư, bị quyền rũ, về giữa tăng, được khuyên dạy, nỗ lực tinh cần nên không xả giới.

¹²³⁶ . Đây là hạng thứ tư trong bản Pāli tương đương. Hạng thứ năm, tỳ kheo vào thôn, thủ hộ thân, thủ hộ canur, chánh niệm, nên không bị nữ lung lạc quyền rũ.

¹²³⁷ . Đề bản: Địa 地; có thể chép nhầm, nên sửa lại.

-
- ¹²³⁸ . Tham chiếu Pāli, A VII 68 Aggikkhandhopamasutta (R.iv. 128). Hán, *Trung I*, kinh 5(Mộc tích dụ).
- ¹²³⁹ . Bản Hán, hết quyển 25.
- ¹²⁴⁰ . Đẳng kiến 等見, được hiểu là chánh kiến. Pāli: *Sammādiṭṭhi*.
- ¹²⁴¹ . Ma-ha-nam 摩呵男. Pāli: Mahānāma, con vua Amitodana (Cam Lộ Phạn vương), anh của Anuruddha (A-na-luật).
- ¹²⁴² . Phu nhơn Tát-la-đà sát-lợi chủng 薩羅陀刹利種. T26: Vũ Nhật Cái 雨日蓋. Pāli: Vāsabhā-khattiyā. Xem kinh 3 phẩm 13.
- ¹²⁴³ . Để bản:Tỳ-lưu-ly 毘流勒. TNM: Tỳ-lưu-ly 毘流離. Có thể đây là giải thích của người chép kinh, phỏng theo nghĩa Hán. *Phiên Phạn ngữ* 4 (T54n2130, tr. 8c17): Tỳ-lâu-ly vương 毘樓流王, nên nói là Ty-lưu-ly-tha 毘流他, dịch là Tăng Trưởng 增長. Túc nguyên Skt.: Virūḍhaka (Pāli: Vidūḍabha).
- ¹²⁴⁴ . Hảo khổ. Đồng nhất với Pāli: Dīghakārāyaṇa.
- ¹²⁴⁵ . Trong bản: Ca-tỳ-la-việt 迦毘羅越. Trên kia, Ca-tỳ-la-vệ.
- ¹²⁴⁶ . Cf. Dhp. 18.
- ¹²⁴⁷ . Cf. Dhp. 15.
- ¹²⁴⁸ . A-chi-la hà. Pāli, Aciravatī, sông chảy ngang qua Xá-vệ. Từ cung điện vua có thể nhìn thấy.
- ¹²⁴⁹ . Câu tảo 拘瓊, cá móc câu?
- ¹²⁵⁰ . Lưỡng thiệt 兩舌, cá hai lưỡi?
- ¹²⁵¹ . Thiên nữ tinh tán 天女星散; trên kia, kinh số 6, phẩm 32, nói là ngọc nữ vi bạn 玉女違[17]叛.
- ¹²⁵² . Tần-bà-sa-la 頻毘娑羅. Pāli: Bimbisāra. Trên kia âm là Tỳ-sa; xem kinh 3 phẩm 6.
- ¹²⁵³ . Nguyên Hán: Thủy quán đầu vương 水灌頭王: vua Quán đánh (Pāli: muddhābhisitta-rājā).
- ¹²⁵⁴ . Xem kinh 4 phẩm 18.
- ¹²⁵⁵ . Xá-curu-lợi 舍鳩利. Trên kia, kinh 1 phẩm 5, phiên âm: Xa-câu-lê. Pāli: Sakulā.
- ¹²⁵⁶ . Giao lộ đài 交露臺.

-
- ¹²⁵⁷ . Hành đạo 行道; đây nên hiểu là kinh hành. Xem kinh 6 phẩm 21 trên, và đoạn tiếp theo dưới.
- ¹²⁵⁸ . Lưu ý để bản chép nhiều đảo cú so với bình thường, dẫn đến ngắt từ nhầm lẫn, do đó lẫn lộn giữa các thiên.
- ¹²⁵⁹ . Định cú về bốn thiên, xem kinh 1 phẩm 12 các cht. 42 và tiếp.
- ¹²⁶⁰ . Tức với tâm đã định tĩnh như trên.
- ¹²⁶¹ . Tham chiếu Pāli. A V 48 Alabbhanīyaṭṭhānasutta (R. iii. 54): *Pañcimāni alabbhanīyāni ṭhānāni*, năm sự kiện không thể đạt được. Xem kinh số 7 phẩm 32.
- ¹²⁶² . Các quả vị Thánh thuộc Tu-đà-hoàn, xem kinh số 7 phẩm 28 trên.
- ¹²⁶³ . Tỳ-ma-chất-đa-la 毘摩質多羅. Pāli: Vepacitti (Skt. Vemacitra, *Mahāvvyutpatti* 172, 3393)
- ¹²⁶⁴ . Để bản: Chính 整. TNM: chánh .
- ¹²⁶⁵ . Thọ phạm chi phước 受梵之福; dịch nghĩa đen, từ gần Pāli: *Brahmadeyya*: tặng phẩm của Phạm thiên, chỉ ân tứ hay phong ấp mà vua chúa ban cho.
- ¹²⁶⁶ . Bản Hán, hết quyển 26.
- ¹²⁶⁷ . Nguyên Hán: tế hoạt
- ¹²⁶⁸ . Tham chiếu Pāli, Dhṃ. 21. *appamādo amatapadaṃ pamādo maccuno padaṃ; appamattā na mīyanti, ye pamattā yathā matā.*, “Không buông lung, con đường dẫn đến bất tử. Buông lung, con đường dẫn đến chỗ chết. Không buông lung, không bị chết. Người buông lung như người đã chết.
- ¹²⁶⁹ . Ưu-đầu-bàn 優頭槃. Có thể đồng nhất với Pāli: Upavāṇa, có thời làm thị giả Phật. Truyện xin nước nóng được kể trong ThagA. (R.ii. 56)
- ¹²⁷⁰ . Tích hoạn phong thống 脊患風痛. Pāli: *vātabādhiko*, bệnh bởi gió, được giải thích là: *vātakkhobhanimittaṃ ābādhiko jāto*, bệnh phát sinh do triệu chứng rối loạn của gió. Không rõ bệnh gì. (ThagA. R. ii. 57).
- ¹²⁷¹ . Tỳ-xá-la 毘舍羅. Pāli, Vedeha. ThagA. R.ii., Upavāṇa đến xin nước nóng nơi nhà Devahita, trong thành Xá-vệ.
- ¹²⁷² . Đề khóc địa ngục 啼哭地獄. Trường 19, kinh Thế ký: địa ngục Khiếu hoán 叫喚. Pāli: Jālaroruva (Skt. Raurava).
- ¹²⁷³ . Bài kệ Pāli tương đương, ThagA. R.ii. 57.
- ¹²⁷⁴ . Hán: ác lợi và thiện lợi 惡利善利.

-
- ¹²⁷⁵ . Nguyên Hán: phân-đàn bố thí 分檀布施. (Pāli: *piṇḍa-dāyaka*). Xem cht. 46, kinh 1 phẩm 29.
- ¹²⁷⁶ . Bản Hán: trừ tướng bất tịnh, quán tịnh.
- ¹²⁷⁷ . Xem kinh 5 phẩm 32.
- ¹²⁷⁸ . Cf. S. 8. 1 (R.i. 185). Tạp (Việt), kinh 1115.
- ¹²⁷⁹ . Xem kinh 7 phẩm 18.
- ¹²⁸⁰ . Chú thích trong đề bản: đây có thể còn thiếu hai chữ, nhưng chưa rõ.
- ¹²⁸¹ . Nguyên bản: Thống.
- ¹²⁸² . Tăng-ca-ma 僧迦摩. Có thể đồng nhất với Saṅgāmaḥ, Udāna 8.
- ¹²⁸³ . Đề bản: vi yếu 為要. TNM: vi diệu.
- ¹²⁸⁴ . Không tái sinh Dục giới.
- ¹²⁸⁵ . A-na-hàm nhập niết-bàn trên Tịnh cư thiên.
- ¹²⁸⁶ . Không tích 空跡; con đường dẫn đến Không (Pāli: *suññatā*) tức Niết-bàn. Cf. M. 121 Mahāsuññatasutta (R. iii. 111).
- ¹²⁸⁷ . Chỉ bảy lần thọ giới cụ túc.
- ¹²⁸⁸ . Bản Hán, hết quyển 27.
- ¹²⁸⁹ . Pāli, A V 202 Dhammassavanasutta (R.iii. 247).
- ¹²⁹⁰ . Pāli: *cittaṃ pasīdati*, tâm minh tịnh.
- ¹²⁹¹ . Pāli, A V 208 Dantakaṭṭhasutta (R. iii. 250).
- ¹²⁹² . Dương chi 楊枝, nhánh thông, dùng để xỉ răng. Pāli: *dantakaṭṭha*.
- ¹²⁹³ . Diêm-phủ-ly 閻浮里: Diêm-phù-đề.
- ¹²⁹⁴ . Nan-đà Ưu-bàn-nan-đà 難陀優槃難陀, long vương, truyền thuyết phương Bắc (Divyādāna, Saddharmapuṇḍrīka) xem là hai anh em: Nanda và Upananda. Truyền thuyết Pāli là chỉ một: Nandopananda. Chuyện kể ở đây tương đương với chuyện kể trong Pāli, ThagA. R.iii. 177.
- ¹²⁹⁵ . Kim thạch 金石. Truyền thuyết Pāli, Phật ngồi trên ngai Paṇḍukambala-silāsana của Đề Thích.
- ¹²⁹⁶ . Tăng-ca-thi quốc 僧迦尸國. Pāli: Saṅkassa, một thị trấn cách Xá-vê chừng 30 dặm. Thế Tôn thị hiện thần biến tại đây, dưới cây Gaṇḍamba.
- ¹²⁹⁷ . Đề bản: Tần-tì-sa-la
- ¹²⁹⁸ . Đề bản: Ca-tỳ-la-việt.
- ¹²⁹⁹ . Truyền thuyết Pāli, Phật giảng Abhidhamma trên Tam thập tam thiên. Đoạn này Phật đang giảng nội dung của Abhidhamma.

- ¹³⁰⁰ . Ưu-bát-hoa-sắc 優鉢華色: Liên Hoa Sắc. Pāli: Pāli: Uppalavaṇṇā, Tỳ-kheo-ni thần thông đệ nhất. Xem kinh 2 phẩm 5.
- ¹³⁰¹ . Âm, trì, nhập 陰持入: uẩn, giới, xứ. Pāli: *khandha, dhātu, āyatana*.
- ¹³⁰² . Kệ lược bớt chữ trong bản Hán: Không, Vô tướng, Vô nguyện, ba giải thoát môn.
- ¹³⁰³ . Không vô, hay không tịch. Pāli: *suññatā*.
- ¹³⁰⁴ . Nhân dân Ngũ đô, hay Ngu đô, có lẽ tương đương Pāli: Pañcālajanapada (Pañcālaratṭha), được kể 1 trong 16 đại quốc thời Phật. Theo Pāli, vua bấy giờ là Dummukha.
- ¹³⁰⁵ . Na-thuật 那術. Số đếm. Các phiên âm khác: na-do-tha, na-do-đa, tương đương một vạn, nghìn vạn, hay nghìn ức. Skt. nayuta.
- ¹³⁰⁶ . Bản Hán, hết quyển 28.
- ¹³⁰⁷ . Lục trọng pháp 六重法, thường nói là sáu pháp hòa kính, hay sáu pháp khả hỷ. Xem *Trung 52*, kinh 196 Châu-na (T1n26, tr. 755b21): sáu pháp ủy lạo 六慰勞法. Pāli, M 104 Sāmagāmasutta (R. iii. 250): *cha sārāṇīya-dhammā*.
- ¹³⁰⁸ . Pāli, *ibid.*, *chayime dhammā sārāṇīyā piyakaraṇā garukaraṇā saṅgahāya avivādāya sāmaggīyā ekībhāvāya saṁvattanti*, có sáu pháp khả niệm này, tác thành thân ái, tôn trọng, đưa đến nhiếp thủ, không tranh cãi, hòa hiệp, nhất trí.
- ¹³⁰⁹ . Pāli, *ibid.*, *mettaṃ kāyakammaṃ paccupaṭṭhitaṃ hoti sabrahmacārīsu āvi ceva raho ca*, biểu hiện thân nghiệp từ ái đối với đồng phạm hạnh, trước công chúng cũng như nơi kín đáo.
- ¹³¹⁰ . A-nậu-đạt tuyền 阿耨達泉. Xem *Trường 18*, kinh Thế ký (T1n1, tr. 116c6). Pāli: Anotatta.
- ¹³¹¹ . Nguyên Hán: tam đạt 三達, thường nói là tam minh. Pāli: *tevijjā*.
- ¹³¹² . A-nậu-đạt Long vương 阿耨達龍王. Xem *Trường 18*, kinh Thế ký (T1n1, tr. 117a1).
- ¹³¹³ . Kiệt-chi-đái 竭支帶; tức tăng-kiệt-chi 竭支, dịch là phú kiên y; giải y phủ vai. Pāli: *saṃkacchika*.
- ¹³¹⁴ . Chi tiết, xem kinh số 8 phẩm 29 trên.
- ¹³¹⁵ . Pāli, *ibid.* dhunātha maccuno senaṃ, naḷāgāraṃva kuñjaro, các người hãy quét sạch quân Ma, như voi dẹp nhà lá.
- ¹³¹⁶ . Bài kệ, xem Pāli, S 6. 2.4 Aruṇavatī (R. i. 156).

¹³¹⁷ . Lục giới chi nhân 六界之法. Cf. Pāli, M. 140 Dhātuvibhaṅga (R.iii. 239): *chadhāturo ayaṃ, bhikkhu, puriso chaphassāyatano aṭṭhārasamanopavicāro caturādhiṭṭhāno*, “Này các Tỳ-kheo, con người này là sáu giới này; là sáu xúc xú, mười sáu ý cận hành, bốn trú xú.”

¹³¹⁸ . Pāli, *ibid.*, *chayimā dhātuyo– pathavīdhātu, āpodhātu, tejodhātu, vāyodhātu, ākāsadhātu, viññāṇadhātu*.

¹³¹⁹ . Lục nhập 六入, sáu xú. Pāli: *cha āyatanāni*.

¹³²⁰ . Lục thức thân 六識身, Pāli, *cha viññāṇkāyā*.

¹³²¹ . Vượt qua sáu Dục giới thiên, tái sinh Sắc giới.

¹³²² . Nhẫn giới 忍界, thế giới Kham nhẫn, tức thế giới Ta (Sa)-bà. Skt. Sahalokadhātu.

¹³²³ . Sư tử viên 師子園; đoạn dưới nói: Ngưu sư tử viên 牛師子園. Trong Pāli không có vườn nào tên Sư tử. Nội dung kinh tương đương M 32 Mahā-Gosiṅgasutta (R. i. 213), tại vườn Gosiṅgasālavanadāya: Ngưu giác sa-la lâm. Có lẽ Hán dịch đọc là Gosimha (Ngưu Sư tử) thay vì Gosiṅga (Ngưu giác, sừng bò). Khu rừng này ở tại Nādika, trong lãnh thổ của Vajji (Bạt-kỳ). Xem, Hán dịch tương đương, *Trung 48*, kinh 184: Ngưu giác sa-la lâm 牛角娑羅林

¹³²⁴ . Thần túc cao đức 神足高德; Pāli, *ibid.*: *abhiññātehi abhiññātehi*, rất nổi tiếng, được mọi người biết đến.

¹³²⁵ . Pāli, *ibid.*, *kathaṃrūpena bhikkhunā gosiṅgasālavanaṃ sobheyyā”ti*? Tỳ-kheo như thế nào thì làm sáng chói khu rừng Gosiṅgasāla này? So sánh *Trung 48*, *ibid.* “Tỳ-kheo như thế nào thì làm khởi phát rừng Ngưu giác sa-la này?”

¹³²⁶ . Pāli: *sāttā sabyañjanā*: (pháp ấy) có nghĩa và có văn.

¹³²⁷ . Pāli: *kevalaparipuṇṇaṃ parisuddhaṃ brahmacariyaṃ abhivadanti*, (pháp ấy) hiển hiện phạm hạnh thanh tịnh và tuyệt đối hoàn hảo.

¹³²⁸ . Ly-việt 離越, xem kinh 2 phẩm 4. Pāli: Revata (Khadiravaniyo), đệ nhất lâm trú (*ārañṇakānaṃ*).

¹³²⁹ . Nội dung câu hỏi Xá-lợi-phất nêu cho các Tỳ-kheo như nhau: Ai làm sáng chói khu rừng này? Văn Hán dịch biến thiên, dễ gây hiểu nhầm.

¹³³⁰ . A-na-luật 阿那律; thiên nhãn đệ nhất. Pāli: Anuruddha.

¹³³¹ . Hán dịch lược bỏ đoạn giữa về thiên nhãn.

-
- ¹³³² . Bỏ nạp chi y 補納之衣, đây hiểu là trì y phần tảo, một trong các hạnh đầu-đà. Pāli: *paṃsukūliko*.
- ¹³³³ . Nguyên Hán: Giải thoát kiến tuệ 解脫見慧, biết rằng giải thoát.
- ¹³³⁴ . Nguyên Hán dịch: nghi Sư tử viên trung 宜牛師子園中. Câu văn dịch này bị gãy, dễ khiến hiểu lầm. So nội dung toàn Kinh mà chỉnh lại.
- ¹³³⁵ . Dịch sát nguyên Hán, phải nói: “Vườn Nguru sư tử này cực kỳ khoái lạc, Tỳ-kheo như thế nào nên ở trong đó?” Như vậy có thể hoàn toàn sai với ý nghĩa nội dung toàn Kinh. Khu vườn này không phải là đệ nhất trong các khu vườn để được đánh giá quá cao như vậy.
- ¹³³⁶ . Trong bản Hán: nhiên dĩ tâm bất năng 然彼心不能, nghi thiếu chữ phi : nhiên phi dĩ tâm...Đổi chiếu Pāli: *no ca bhikkhu cittassa vasena vattati*.
- ¹³³⁷ . Lưu ý văn Hán dịch đảo trang: tâm năng sử Tỳ-kheo, phi Tỳ-kheo năng sử tâm 心能使比丘非比丘能使心.
- ¹³³⁸ . Từ đây trở lên, sáu đoạn, tham chiếu Pāli, A VI 2 Dutiya-āhuneyyasutta (R. iii. 280): 1. *iddhividhaṃ*, thần túc; 2. *dibbāya, sotadhātuyā visuddhāya*, thiên nhĩ thanh tịnh; 3. *parasattānaṃ parapuggalānaṃ cetasā ceto paricca pajānāti*, tha tâm thông; 3. *pubbenivāsaṃ anussarati*, túc mạng thông; 5. *dibbena cakkhunā visuddhena*, thiên nhãn thanh tịnh; 6. *āsavānaṃ khayā*, diệt tận hữu lậu. Tỳ-kheo thành tựu 6 pháp này, trở thành người xứng đáng được cung kính, được tôn trọng, là phước điền vô thượng của thế gian (*āhuneyyo hoti ...pe... anuttaraṃ puññakkhettaṃ lokassa*).
- ¹³³⁹ . Bản Hán, hết quyển 29.
- ¹³⁴⁰ . Chi tiết tương tự, xem *Trung 5*, kinh 24 (Sư tử hồng).
- ¹³⁴¹ . Nội dung có thêm đoạn lặp lại như trên, nhưng Hán dịch lược bỏ.
- ¹³⁴² . Hán: bất thỉnh chi vấn 不馨之問; chưa rõ ý.
- ¹³⁴³ . Sáu trọng pháp, hay khả hỷ, xem kinh số 1 phẩm 37 trên.
- ¹³⁴⁴ . Đệ nhất tối không pháp 第一最空法.
- ¹³⁴⁵ . Nguyên Hán: canh lạc.
- ¹³⁴⁶ . Nguyên Hán: thông.
- ¹³⁴⁷ . Nguyên Hán: thọ.
- ¹³⁴⁸ . Bảy chữ trong đề bản được xóa bỏ trong TNM: 六入亦無人造作.
- ¹³⁴⁹ . Đề bản: thuyết hành 說行. TNM: thi hành.

- ¹³⁵⁰ . Văn chuẩn về giáo giới này, xem *Trung 21*, kinh 86 (tr. 565c19), và tản mạn. Văn chuẩn Pāli, xem M 8 Sallekha (R.i. 46), và tản mạn.
- ¹³⁵¹ . Xem **cht. 13**, kinh 2 phẩm 6. Cf. A VI 52 Khattiyasutta (R. iii. 362). Tham chiếu Hán, *Trung 37*, kinh 149.
- ¹³⁵² . Pāli, *ibid.*, *kiṃ-abhinivesā*, tham chấp cái gì?
- ¹³⁵³ . Thức niệm 識念. Về thủ hộ căn môn, văn chuẩn, theo Pāli (Cf. D 2 Sāmaññaphala, và tản mạn): *cakkhunṃ rūpaṃ disvā na nimittaggāhī hoti nānubyañjanaggāhī*, khi mắt thấy sắc, không nắm giữ tướng chung, không nắm giữ tướng riêng (chi tiết).
- ¹³⁵⁴ . Thức tướng 識想, thức nắm bắt tổng tướng. Xem **cht. 47** trên.
- ¹³⁵⁵ . Tướng niệm 想念, như thức niệm, xem **cht. 47** trên.
- ¹³⁵⁶ . Thanh tịnh hạnh 清淨行: phạm hạnh; Pāli: *brahmacariya*.
- ¹³⁵⁷ . Nguyên Hán: câu hội (Pāli: *dvayayaṃsamāpatti = methunā*); định nghĩa từ phi phạm hạnh (Pāli: *abrahmacariya*): hành pháp dâm dục.
- ¹³⁵⁸ . Phạm hạnh bị sút mẻ, rò rỉ.
- ¹³⁵⁹ . Pāli: không hành dâm nhưng sờ nắm.
- ¹³⁶⁰ . Lậu, chur dâm dật 漏諸婬洩. Pāli: (*brahmacariyassa*) *sabalaṃ, kammāsa*, (phạm hạnh) có tỳ vết, có hoan ô. Nhưng Hán dịch đọc là *āsavaṃ, kamāsaṃ*, có lậu, có khát vọng dâm dục.
- ¹³⁶¹ . Pāli: không xúc chạm thân thể nhưng đùa cợt.
- ¹³⁶² . Pāli: không đùa cợt, nhưng nhìn.
- ¹³⁶³ . Pāli: không nhìn, nhưng nghe tiếng nữ, bị kích thích.
- ¹³⁶⁴ . Pāli: không thấy, không nghe tiếng, nhưng nhớ.
- ¹³⁶⁵ . Hán: sáu trường hợp quan hệ nam nữ liên hệ dâm dục. Pāli, *ibid.*, bảy trường hợp liên hệ hành dâm (*sattannaṃ methunasaṃyogānaṃ*).
- ¹³⁶⁶ . Tham chiếu Pāli, M 35 Cūḷa-Saccakasutta (R.i. 227). Hán, Tập 5, kinh 110.
- ¹³⁶⁷ . Mã Sư 馬師. Tập 5: A-thập-ba-thệ. Pāli: Assaji.
- ¹³⁶⁸ . Tát-già Ni-kiền Tử 薩遮尼健子. Pāli: Saccaka Nigaṇṭhaputta.
- ¹³⁶⁹ . Nên hiểu: không thể phá luận nghị của.
- ¹³⁷⁰ . Đầu-ma 頭摩. Pāli: Dumumkha.
- ¹³⁷¹ . Trùng nhiều cước 虫饒腳: con sâu có nhiều chân. Dịch giả không hiểu con gì nên mô tả như vậy. Pāli: *kakkaṭaka*.
- ¹³⁷² . Bản Hán, hết quyển 30.

-
- ¹³⁷³ . Pāli, A.VIII. 27 Bala (R. iv. 223).
- ¹³⁷⁴ . A. ibid. tám loại sức mạnh.
- ¹³⁷⁵ . A. ibid. quyền ăng tự tại là sức mạnh của vua chúa (issariyabalā rājāno).
- ¹³⁷⁶ . Hai sức mạnh sau Pāli thay bằng: vũ khí là sức mạnh của đạo tặc (āvuddhabalā corā), chê bai là sức mạnh của kẻ ngu (ujjhattibalā bālā), thăm sát là sức mạnh của kẻ trí (nijjhattibā oṇḍitā), tư trạch là sức mạnh của đa văn (paṭisaṅkhānabalā bahussutā).
- ¹³⁷⁷ . Pāli, A.IV 36 Doṇa (R. ii.38). Hán, *Tạp* (Việt) kinh 1077.
- ¹³⁷⁸ . Ưu-ca-chi 憂迦支江水. Pāli: Ukaṭṭhā, một thị trấn ở Kosala.
- ¹³⁷⁹ . Càn-thát-bà.
- ¹³⁸⁰ . Nguyên Hán: thọ.
- ¹³⁸¹ . Để bản: sanh 生. TNM: vương. Cf. *Tứ phần 32* (tr. 791c14): đệ lục vương vi thượng 第六王為上.
- ¹³⁸² . Dhp. 82.
- ¹³⁸³ . Pháp cú Pāli, Dhp. 81.
- ¹³⁸⁴ . Pāli, M 86 Aṅgulimāla (R. ii. 97). Hán, *Tạp 38*, kinh 1077.
- ¹³⁸⁵ . Ương-quật-ma 鴛掘魔. Pāli: Aṅgulimāla.
- ¹³⁸⁶ . Hán: chỉ man 指鬘; cũng là dịch nghĩa của từ *aṅguli-māla*. Định nghĩa của Pāli: *so manusse vadhitvā vadhitvā aṅgulīnaṃ mālaṃ dhāreti*, nó giết nhiều người, rồi lấy ngón tay làm tràng hoa mà đeo.
- ¹³⁸⁷ . Già-già 伽伽. Pāli: Gagga, là tên cha. Họ là Bhaggava.
- ¹³⁸⁸ . Mãn Túc 滿足. Pāli: Mantāṇī.
- ¹³⁸⁹ . Để bản chép: thọ thai 受[04]胎. TNM: thọ não. Sửa lại cho phù hợp với Pāli: *kilissanti vata bho sattā*.
- ¹³⁹⁰ . Nguyên Hán: trọng nhâm 重[06]妊. Tương thuật không phù hợp với trả lời của Phật. Có lẽ tương đương Pāli: *mūḥagabbhaṃ*, sanh khó, nhưng Hán dịch hiểu mūḥa theo nghĩa đen là “nặng nề, chậm chạp.”
- ¹³⁹¹ . Pāli, định cú: *tena saccena sotthi te hotu*, “bằng sự thật này, mong cho cô được an lành.” Đây là một *paritta*, hộ chú, cầu thần chú cứu hộ, phổ biến trong Pāli.
- ¹³⁹² . Vô Hại 無害. Pāli: Ahimsaka, tên cha mẹ đặt. Aṅguimāla là tên do người đời đặt.

- ¹³⁹³ . Chân Đé Thật. Pāli: *Sacca*. Nhưng Pāli, (...) *ajjāhaṃ saccanāmomhi*, (...), [Tôi vốn tên Vô Hại, nhưng đã hại người rất nhiều người], *nay chân thật* [là Vô Hại, vì không còn hại ai nữa].
- ¹³⁹⁴ . Hán: giác 角. Cf. Dh. 80: *usukārā namayanti tejanaṃ*, thợ làm tên nắn thẳng mũi tên.
- ¹³⁹⁵ . Dh. 80.
- ¹³⁹⁶ . Cf. Dh. 382.
- ¹³⁹⁷ . Truyện tiền thân của Aṅgulimāla, Pāli, Jataka 537: Mahā-Sutasoma.
- ¹³⁹⁸ . Bản Hán, hết quyển 31.
- ¹³⁹⁹ . Pāli, M.116 Isigili (R.iii.68).
- ¹⁴⁰⁰ . Linh thức sơn 靈鷲山, tức Kỳ-xà-quật 耆闍崛山. Pāli: Gijjhikūṭa.
- ¹⁴⁰¹ . Quảng phổ sơn 廣普山. Pāli: Vepulla (Vipulla), núi cao nhất trong năm núi bao quanh thành Vương xá.
- ¹⁴⁰² . Bạch thiện sơn 白善山. Pāli: Paṇḍava.
- ¹⁴⁰³ . Phụ trọng sơn 負重山. Pāli: Vebhāra.
- ¹⁴⁰⁴ . Tiên nhân quật 仙人掘山. (chữ 掘 nên sửa lại là 窟) Pāli: Isigili, một trong năm núi quanh Vương xá, được nói là đẹp nhất.
- ¹⁴⁰⁵ . Danh sách các Bích-chi-phật theo Pāli: Ariṭṭho (A-lị-trá 阿利吒); Upariṭṭho (Bà-lị-trá 婆利吒); Tagarasikhī (Hán đọc là Takkasikhī, Thảm Đé Trọng 審諦重?); Yasassī; Sudassano (Thiện Quán 善觀); Piyadassī; Gandhāro; Piṇḍolo; Upāsabho; Nīto (Hán đọc là Niṭṭha, Cứu Cánh 究竟?); Tatho (Hán?), Sutavā (Hán?); Bhāvitatto (Niệm Quán 念觀). Các vị khác được kể thêm trong phần kê của Pāli: Hán: Đé-xa 帝奢, Pāli: Tissa. Thông Minh 聰明 (Pāli?). Vô Cấu 無垢 (Pāli?). Vô Diệt 無滅 (Pāli?). Vô Hình 無形 (Pāli?). Thắng 勝 (Jeta). Tối Thắng 最勝 (Jayanta). Cực Đại 極大 (Pāli?). Cực Lôi Điện 極雷電. (Pāli?). Quang Minh 光明 (Pāli?).
- ¹⁴⁰⁶ . Pāli, S. 35. 206 Chapāna (R. iv. 198)
- ¹⁴⁰⁷ . Hán: chiêm ngư 鱸魚. Pāli: *susumāra*, cá sấu.
- ¹⁴⁰⁸ . Thiện Mục 善目; Pāli: Sunetta, cf. DhA. ii 71 f.

¹⁴⁰⁹ . Tham chiếu, Pāli, M. 89 Dhammacetiya (R. ii. 117). Hán: *Trung* 59, kinh 213.

¹⁴¹⁰ . Đoạn tự thuyết này không phù hợp với báo cáo được nói trong đoạn sau của Kinh. Xem cht. 41.

¹⁴¹¹ . Pāli: Dīgho Kārāyano (Trung kinh 213: Trường Tác 長 <lb n="0795b21"/>作), tổng chỉ huy quân đội của Vua. Sớ giải Pháp cú (DhA.iii. 355) cho biết, chính thời điểm này, ông này âm mưu với Thai tử Viđūḍadabha âm mưu cướp ngôi.

¹⁴¹² . Pāli: thị trấn Nagaraka. Sớ giải Pāli nói, đây là một thôn của người Thích-ca. *Trung*ibid.: thị trấn tên là Ấp 邑名城.

¹⁴¹³ . Lộc đường 鹿堂. Pāli: bảy giờ Thế tôn đang ở giữa những người họ Thích, tại thị trấn Medalumpa. *Trung* ibid.: Di-lũ-li 彌婁離.

¹⁴¹⁴ . *Trung* ibid.: pháp tĩnh 法靖, sự loại suy về pháp. Pāli: dhammanvaya, tổng tướng của pháp, loại cú của pháp, mục đích thứ tự của pháp. Đây chỉ sự suy diễn dựa trên những chứng nghiệm thực tế.

¹⁴¹⁵ . Phách cầu 拍毬. TNM: Phách cước.

¹⁴¹⁶ . Có thể dịch giả theo tập quán kể năm màu của Trung quốc. Các kinh chỉ kể bốn màu, trừ màu đen.

¹⁴¹⁷ . Đoạn dưới, nói là Thiện Hóa.

¹⁴¹⁸ . Diêm-phù-lý-địa 閻浮里地, (Skt. Jambudvīpa); các chỗ khác âm Diêm-phù-địa. Phiên âm không thống nhất trong bản Hán.

¹⁴¹⁹ . Cf. Pāli, Ratanasutta (kinh Tam Bảo), được xem như hộ chú (*paritta*), đọc khi cầu an: *Yaṃ kiñci vittaṃ idha vā huraṃ vā, saggesu vā yaṃ ratanaṃ paṇītaṃ; na no samaṃ atthi tathāgatena, idampi buddhe ratanaṃ paṇītaṃ; etena saccena suvatthi hotu...* “Dù trong đời này hay đời khác, hay trên thiên giới, không có tài bảo vi diệu nào sánh với Đức Như lai. Ở đây, Phật là tài bảo tối thắng vi diệu. Bằng sự thực này, ước nguyện tất cả đều được an lành...”

¹⁴²⁰ . 耑, đọc là sủy cho phù hợp với nguyên âm Phạn (Pāli: Ajitakesakambala)

¹⁴²¹ . Cf. Pāli, D. 2 Sāmaññaphala (R. i. 52), thuyết vô nghiệp (akiriya) của Pūraṇo Kassapo.

- ¹⁴²² . Thâu-lô-ni 輸盧尼, nghi dư chữ ni. Túc Tỳ kheo ni Thâu-na được nói trong kinh 2 phẩm 5 trên. Có thể đồng nhất Pāli: Soṇā.
- ¹⁴²³ . Xem kinh 2, phẩm 5: Tỳ kheo ni Thâu-na. Lưu ý phiên âm tên người không thống nhất của bản Hán này.
- ¹⁴²⁴ . Nguyên Hán: tế hoạt cánh lạc nhập 細滑更樂入. Pāli: *phassāyatana*.
- ¹⁴²⁵ . Phi thân 非身, tức vô ngã,
- ¹⁴²⁶ . Bản Hán, hết quyển 32.
- ¹⁴²⁷ . Pāli, A.VII. 68 Dhammaññū (R.iv. 113). Hán, *Trung*, kinh 1.
- ¹⁴²⁸ . Pāli: *dhammaññū* (biết pháp), *atthaññū* (biết nghĩa), *attaññū* (biết mình), *mattaññū* (biết tiết độ), *kālaññū* (biết thời), *parisaññū* (biết đại chúng), *puggalaparoparaññū* (biết sự cao thấp của người). *Trung*, k.1: tri pháp 知法, tri nghĩa 知義, tri thời 知時, tri tiết 知節, tri kỹ 知己, tri chúng 知眾, tri nhân thnág như 知人勝如.
- ¹⁴²⁹ . *Trung*, ibid.: Tỳ kheo biết mình: “Ta có tín, giới, thí, vãng, huệ như vậy...” Pāli: *bhikkhu attānaṃ jānāti— ‘ettakomhi saddhāya sīlena sutena cāgena paññāya paṭibhānenā’ ti*.
- ¹⁴³⁰ . Pāli, A.VII. 69. Pārichattaka. Hán, *Trung*, kinh 2.
- ¹⁴³¹ . Trú độ thọ 晝度樹. Pāli: Parichattaka.
- ¹⁴³² . Sinh la võng 生羅網. Pāli: *jālakajāta*. Hán hiểu là *jāla-jāta*: sinh lưới, thay vì *jālaka-jāta*, sinh chôi non.
- ¹⁴³³ . Vãng curna về bốn thiên, xem kinh 1 phẩm 12.
- ¹⁴³⁴ . Pāli, Udakūpama (R. iv. 12). Hán, *Trung*, kinh 4.
- ¹⁴³⁵ . Hán dịch mục này khác thứ tự với *Trung* và Pāli: đây là hạng người nổi lên rồi trụ được, không chìm trở lại.
- ¹⁴³⁶ . Pāli: đặc Dự lưu.
- ¹⁴³⁷ . Hán dịch mục này trái thứ tự với *Trung* và Pāli: đây là hạng người ngoi lên khỏi nước rồi, đã trụ được, còn có thể quán sát.
- ¹⁴³⁸ . Hạng chứng Nhất lai.
- ¹⁴³⁹ . Trên Tịnh cư thiên.
- ¹⁴⁴⁰ . Pāli, A.VII. 67. Nagara (R. iv. 105). Hán, *Trung*, kinh 3.
- ¹⁴⁴¹ . Hán: viễn quốc 遠國. *Trung*: biên thành 邊城, thành trì ở biên địa. Pāli: *paccantimaṃ nagaraṃ*.
- ¹⁴⁴² . Đoạn nói về phòng hộ căn môn, rải rác trong nhiều kinh, nhưng văn dịch không thống nhất.

- 1443 . Hán: đa phương tiện 多諸方便, nên hiểu: nhiều nỗ lực, tnh cần.
- 1444 . Tức tu bốn thiên. Pāli: *catunnaṃ jhānānaṃ ābhicetasikānaṃ*.
- 1445 . Hán: bắt thoát lậu 不脫漏. Nên hiểu: dễ chứng đạt, không khó.
Pāli: *nikāmalābhī hoti akicchālābhī akasiralābhī*.
- 1446 . Nguyên Hán: âm, trì, nhập..
- 1447 . Nguyên Hán: thần chỉ xứ 神止
- <lb n="0730c21"/>處. Xem, *Trường*, kinh 9 (Chúng tập) Pāli, Cf. D.iii. tr.
253. *satta viññānaṭṭhitiyo*.
- 1448 . Hán dịch không xác định: chỉ một phần chư thiên thuộc thôi.
- 1449 . Hán: sơ xuất thế gian, dịch không hết ý. Nên hiểu: khi kiếp mới sáng thành.
1450 . Pāli, S. 46. 16 Gilāna (3) (R.v. 81).
- 1451 . Quân-đầu. Pāli: Mahā-Cunda. Nhưng, bản Pāli nói đức Phật bệnh, và Cunda làm thị giả chăm sóc bịnh, chứ không phải Cunda bệnh.
- 1452 . Bản Pāli: Phật bảo Cunda nói 7 giác chi. Cunda nói xong, Phật khỏi bệnh.
1453 . Pāli, S.46. 42. Cakkavatti (R. v. 99).
- 1454 . Túc tán vương, chỉ các Tiêu vương, chư hầu của Chuyển luân.
- 1455 . Tham chiếu Pāli, M. 23 Vammika (R. i. 142).
- 1456 . Đồng Chân Ca-diếp 童真迦葉. Pāli: Kumārakassapa. Xem Trường, kinh 7 (Tệ-tú); D. 23. Pāyāsi.
- 1457 . Trú ám viên. Pāli: Andhavana, khu rừng ở phía nam Xá-vệ.
- 1458 . Pāli: *vammika*, gò mối.
- 1459 . Pāli: *divā pajjalati*, ban ngày rực sáng.
- 1460 . Hán: tạc sơn 鑿山. Bản Pāli: cầm gươm mà đào gò mối lên.
- 1461 . Hán: phụ vật 負物. Pāli: thấy cái then cửa (*laṅgi*).
- 1462 . Pāli: *ukkhīpa*. hãy lấy lên. Hán hiểu là *nikkhipa*, hãy để xuống.
- 1463 . Hán: nhị đao. Pāli: *dvidhāpatha*, đường đi có hai lối.
- 1464 . Pāli: *nāga*. có thể hiểu là rắn (thần), cũng có thể là rồng.
- 1465 . Pāli: *namo karohi nāgassa*, hãy đánh lễ (xung nam-mô) con rắn.
- 1466 . Thứ tự các vật đào được trong Hán dịch khác với bản Pāli. Có ba vật không đồng nhất được giữa Hán và Pāli. Hán: núi, cái gong, cành cây. Pāli: *caṅgavāra* (cái bát), *kumma*(con rùa), *asisūna* (dao mổ bò).
- 1467 . Hán: nhược tùng ngã văn 若從我聞. Hán có thể dịch sai, So sanh Pāli (định cú): *ito vā pana sutvā*, hoặc nghe từ đó; tức những ai nghe từ Phật hay

đệ tử của Phật. Nhưng tiếng Phạn ít khi dùng từ nhân xưng, nên Hán dịch tự tiện thêm từ “tôi” vào. Tham chiếu, *Trung* 25 (tr.

584c29): 唯有如來 . 如來弟子或從此聞.

¹⁴⁶⁸ . Học nhân 學人, chỉ Thánh giả hữu học.

¹⁴⁶⁹ . Pāli: Bát đưng (*caṅgavāra*, Hán?) chỉ năm triền cái (*pañca nīvaraṇānaṃ*).

¹⁴⁷⁰ . Pāli: không có.

¹⁴⁷¹ . Pāli: con dao mổ (*asisūna*) chỉ năm dục (*pañca kāmaguṇānaṃ*).

¹⁴⁷² . Pāli: then cửa (*laṅgī*) chỉ vô minh (*āvijjā*).

¹⁴⁷³ . Pāli: chỉ Tỳ kheo lậu tận (*khīṇāsavassetaṃ bhikkhuno*).

¹⁴⁷⁴ . Pāli, M. 24 Rathavinīta (R. i. 146). Hán, Trung, kinh 9.

¹⁴⁷⁵ . Mãn Nguyên Tử. Pāli: Puṇṇa Mantāṇiputta.

¹⁴⁷⁶ . Puṇṇa Mantāṇiputta quê ở Donavatthu, gần Kapailavatthu.

¹⁴⁷⁷ . Bỏ nạp y 補納衣, đây chỉ y phần tảo.

¹⁴⁷⁸ . Đề bản: giải thoát kiến tuệ.

¹⁴⁷⁹ . Đoạn này có thể do Hán dịch tự thêm thắt, vì mâu thuẫn với đoạn cuối, theo đó, Xá-lợ-phát cho tới khi kết thúc luận đọa mới nhận ra người đối thoại là Mãn Nguyên Tử. Sự kiện này phù hợp với tường thuật của Pāli, và Trung A-hàm.

¹⁴⁸⁰ . Biến cách 7 của Phạn ngữ đây dịch thành *sở do*, thay vì *sở y*. Nên hiểu: (chúng ta) ở nơi Thế tôn, hay nương nơi Thế tôn (sở y), mà tu phạm hạnh. Như vậy để có mạch lạc với những hỏi và câu trả lời đoạn sau.

¹⁴⁸¹ . Biến cách 7, Hán dịch thành *sở do*, nên câu hỏi trở thành vô lý. Nên hiểu: “có phải (chúng ta) nương nơi Thế tôn (sở y, biến cách số 7) mà tu phạm hạnh ...?”.

¹⁴⁸² . Pāli: *sīlavisuddhatthaṃ*, (có phải) vì mục đích giới thanh tịnh?

¹⁴⁸³ . Pāli: *cittavisuddhatthaṃ*, vì mục đích tâm thanh tịnh.

¹⁴⁸⁴ . Pāli: *karīkhāvitaraṇavisuddhatthaṃ*, độ nghi tịnh, vì mục đích sự thanh tịnh do vượt qua hoài nghi.

¹⁴⁸⁵ . Pāli: *paṭipadāññāṇadassanavisuddhatthaṃ*, đạo tích kiến tịnh, vì mục đích thanh tịnh của tri kiến về phương pháp hành trì. Thứ tự trong bản Pāli, mục đích này ở sau đạo phi đạo kiến tịnh.

¹⁴⁸⁶ . Pāli: *maggāmaggaññāṇadassanavisuddhatthaṃ*, đạo phi đạo kiến tịnh, vì mục đích thanh tịnh về sự thấy rõ đầu là Thánh đạo và đầu là không phải. Xem cht. 59 trên.

¹⁴⁸⁷ . Hán: nghĩa, nên hiểu là “mục đích.” Pāli: *atthaṃ*.

¹⁴⁸⁸ . Pāli: *nāṇadassanavisuddhi yāvadeva anupādāparinibbānatthā*, tri kiến thanh tịnh là vì mục đích vô dư Niết-bàn (không còn chấp thủ).

¹⁴⁸⁹ . Đoạn dịch Hán này tối nghĩa. So sanh Pāli: Xá-lợi-phất hỏi, “Phải chăng giới thanh tịnh là Niết-bàn không còn chấp thủ?” cho đến “tri kiến thanh tịnh là Niết-bàn không còn chấp thủ?” Mãn Nguyệt Tử đều trả lời không phải. Nhưng ngoài các pháp được hỏi đó cũng không có pháp nào để đến Niết bàn. Nếu không, phạm phu cũng đạt đến Niết-bàn, vì phạm phu không có những pháp đó.

¹⁴⁹⁰ . Câu này Hán dịch rõ ràng sai. Vì các pháp mà Xá-lợi-phất vừa hỏi nhất định không thể có nơi phạm phu. Xem cht. 64 trên.

¹⁴⁹¹ . Di-đa-na-ni 彌多[06]那尼. Skt. Maitrāyaṇi, nhưng Pāli: Mantāni.

¹⁴⁹² . Nguyên Hán: đại chủ 大主. Xá-lợi-phất được xưng tụng là vị Đại tướng quân của Chánh pháp.

¹⁴⁹³ . Bản Hán, hết quyển 43.

¹⁴⁹⁴ . Pāli, A. VII. 62 Suriya (R. iv.99), D. 27 Aggañña.

¹⁴⁹⁵ . Tể cước 細 <gaiji cb='CB0560' des='[腳-谷+去]' uni='811A' >脚. Có lẽ *Câu-xá 11* (tr. 59c2) gọi là Kiên thủ 堅手 (Skt. Karoṭapāṇi).

¹⁴⁹⁶ . Thi-lợi-sa 尸利沙.

¹⁴⁹⁷ . Hoan duyệt 歡悅. Có lẽ *Câu-xá 11* nói là Hằng kiều 恒橋 (Skt. Sadāmatta, nhưng đây đọc là Sadāmanas).

¹⁴⁹⁸ . Lực thịnh 力盛. Có lẽ *Câu-xá 11* là Trì man (Skt. Māladhara, nhưng đây đọc là Baladhara).

¹⁴⁹⁹ . Pāli, Jā. i. 204: Đế Thích đặt năm vòng đại bảo vệ cung thành Tam thập tam, từ dưới chân Tu-di đi lên: Nāga (Rồng), Garuḍa (Kim sí điều), Kumbhaṇḍa (Cru-bàn-trà), Yakkha (Dạ-xoa), và Tứ thiên vương.

¹⁵⁰⁰ . Thiết vi 大鐵圍. SDkt. (Mahā)Xakravāḍa. Pāli: Cakkavāḷa. Các núi bao quanh Tu-di, xem *Trùng*, kinh 29 Thế kỷ, phẩm Diêm-phù-đề. *Câu-xá 11*, phẩm iii Thế gian. Thứ tự được kể trong bản Hán dịch này không phù hợp với các tài liệu dẫn trên.

¹⁵⁰¹ . Ni-di-đà 尼

<lb n="0736a13"/>彌陀山, Skt. Nimindhara. Pāli: Nemindhara.

¹⁵⁰² . Khu-la 佉羅. Skt. Khadiraka. Pāli: karavīka.

¹⁵⁰³ . Ti-sa 俾沙. Skt. īṣādhara. Pāli: īsadhara.

-
- 1504 . Mã đầu 馬頭. Skt. *Aśvakarṇa*; Pāli: *Assakaṇṇa*.
- 1505 . Tỳ-na-da 毘那耶. Skt. , Pāli: *Vinataka*.
- 1506 . Đẻ bản: nhị ; có lẽ *nhất nhất* bị chép nhầm.
- 1507 . Hán: cách tử 隔子.
- 1508 . Hương tích 香積. *Câu-xá 11* (tr. 58a20): Hương túy 香醉. Skt. *Gandhamadāna*.
- 1509 . Kì-di-đà 祇彌陀; có thể chép dư.
- 1510 . Địa phì 地肥. Xem *Trường 6* (kinh 5 Tiểu duyên, tr. 37b27); *Trung 39* kinh 154 (tr. 674b24). Pāli, D 27 *Agañña* (R.iii. 85).
- 1511 . Pāli, A.VII. 20 *Vassakāra* (R. iv. 16), *Trường 3* kinh 2; *Trung 35* kinh 142.
- 1512 . Bà-lợi-ca 婆利迦. Pāli: *Vassakāra*.
- 1513 . Bản Hán: bất hướng 不向. Nghi chép dư chữ bất. Tham chiếu, *Trung 35*, *ibid*.
- 1514 . Thất sử 七使; tức 7 tùy miên. Cf. Pāli, A. iv. 9: *sattannaṃ, anusayānaṃ*, có 7 tùy miên.
- 1515 . Pāli: *kāmarāga*, dục tham; *paṭigha*, sân; *diṭṭha*, kiến; *vicikiccha*, nghi; *māna*, mạn; *bhavarāga*, hữu tham; *avijja*, vô minh.
- 1516 . Thê khóc 涕哭; TNM: Đè khóc. Có lẽ tên khác của địa ngục Khiếu hoán 叫喚. Cf. *Trường 19*.
- 1517 . Pāli, M.2. *Sabbāsava* (R. i. 6). Hán, *Trung 2*, kinh 10.
- 1518 . Bảy loại trong *Trung* kinh 10 và Pāli. Bản Hán này chỉ có sáu: 1. Kiến đoạn 見斷; *Trung* kinh 10, kiến đoạn; Pāli: *dassanā pahātabbā*. 2. Thân cận đoạn 親近斷; *Trung* kinh 10: dụng đoạn; Pāli: *paṭisevanā pahātabbā*. Tư duy đoạn 思惟斷. 3. Viễn ly đoạn 遠離斷. Pāli: *parivajjanā pahātabbā*. 4. Ngu lạc đoạn 娛樂斷. Tư duy đoạn 思惟斷, Pāli: *bhāvanā pahātabbā*. Còn lại,

không đồng nhất được: Pāli: *saṃvarā pahātabbā* (phòng hộ đoạn), *adhivāsanā pahātabbā* (kham nhẫn đoạn), *vinodanā pahātabbā* (trừ diệt đoạn).

¹⁵¹⁹ . Pāli: *dhammā manasikaraṇīyā ye dhamme na manasi karoti*, pháp cần được tác ý mà không tác ý.

¹⁵²⁰ . Ba kết (Pāli: *tīṇi saṃyojanāni*): Thân tà 身[27]耶, tức (hữu) thân kiến (Pāli: *sakkāyadi tṭhi*); giới đạo 戒盜, tức giới cấm thủ (Pāli: *sīlabbataparāmāso*); nghi 疑 (Pāli: *vicikicchā*).

¹⁵²¹ . Ba kết (Pāli: *tīṇi saṃyojanāni*): Thân tà 身[27]耶, tức (hữu) thân kiến (Pāli: *sakkāyadi tṭhi*); giới đạo 戒盜, tức giới cấm thủ (Pāli: *sīlabbataparāmāso*); nghi 疑 (Pāli: *vicikicchā*).

¹⁵²² . Các lậu này, chính yếu là ba kết, được đoạn trừ ở kiến đạo, tức khi thấy bốn Thánh đế. Hán dịch này thiếu mất đoạn nói về thấy bốn Thánh đế, mà trong *Trung* kinh 10 và bản Pāli có nói rõ.

¹⁵²³ . Nguyên Hán: cung kính sở đoạn 恭敬所斷; đây nên hiểu là kham nhẫn, theo nội dung được nói (Pāli: *adhivāsanā*). Trong liệt kê, không đề cập mục này. Xem cht. 25 trên.

¹⁵²⁴ . Thân cận đoạn sở 親近所斷. Pāli: *paṭisevanā pahātabbā* (lậu) được đoạn trừ do thọ dụng. Xem cht. 25 trên.

¹⁵²⁵ . Viễn ly sở đoạn 遠離所斷. Pāli: *āsavā parivajjanā pahātabbā*, hữu lậu được đoạn trừ do bởi tránh xa.

¹⁵²⁶ . Nên hiểu là tránh né những ác thú khi Tỳ kheo sống trong rừng.

¹⁵²⁷ . Nên hiểu, nếu không tránh xa.

¹⁵²⁸ . Nội dung tương đương với Pāli: đoạn trừ do trừ diệt (*vinodanā*). Từ Hán dịch *ngu lach* không phù hợp với nội dung. Có lẽ Hán dịch đọc nhầm với từ nào đó.

¹⁵²⁹ . Nội dung tương đương Pāli: đoạn từ do phòng hộ (*saṃvāra*), tức thủ hộ các căn. Hán hiểu là oai nghi tức các cử chỉ.

¹⁵³⁰ . Bản Hán, hết quyển 34.

¹⁵³¹ . Tham chiếu, Hán, *Trung* 2, kinh 7.

¹⁵³² . A-dũ-xà giang thủy 阿[24]踰闍江水. Có lẽ đồng nhất Pāli, *Ayojjhā*, tên một vương quốc bên bờ sông Hằng. Cf. *Tây vực ký* 5 (tr. 896b04): A-dũ-đā 阿踰陀國 (Skt. Ayodhyā).

¹⁵³³ . Đại Quân-đầu 大均頭. Pāli: Mahā-Cunda.

¹⁵³⁴ . Bà-ca-lợi 婆迦利, tức trên kia, kinh 10 phẩm 46, phiên âm là Bà-ca-lê 婆迦梨. Pāli: Vakkali.

¹⁵³⁵ . Cf. Pāli, M. 93 Assalāyana (R. ii. 155): Asita Devala. Hán, *Trung* 37, kinh 151 (tr.665c05).

¹⁵³⁶ . Pāli, M. 18 Madhupiṇḍika (R. i. 108). Hán, *Trung* 28, kinh 115.

¹⁵³⁷ . Pāli, M. 18 Madhupiṇḍika (R. i. 108). Hán, *Trung* 28, kinh 115.

¹⁵³⁸ . Tỳ-da-la-trí tụ 毘羅耶致聚. Pāli: *beluvalatthikāya mūle*, (ngôi) dưới gốc cây *beluvalatthika*, một loại trúc. *Trung* kinh 115: trong một ngôi chùa của họ Thích, trong rừng trúc 竹林釋迦寺中.

¹⁵³⁹ . Cháp Trọng Thích chủng 執杖釋種. Pāli: Daṇḍapāṇipi Sakko.

¹⁵⁴⁰ . Hán: phi ... sở năng cập ... 所能及. Pāli: *yathāvadī... na kenaci loke viggayha tiṭṭhati, yathā ca pana kāmehi visaṃyuttaṃ viharantaṃ taṃ brāhmaṇaṃ akathaṃkathiṃ chinnakukkuccaṃ bhavābhavē vītataṇhaṃ saññā nānuseṇti*, “điều mà Ta nói, không phải để tranh luận với bất cứ ai trong thế gian này; điều mà Ta nói là như bà-la-môn sống an trú mà không bị trói buộc bởi các dục, không hoài nghi, đoạn trừ ác tác, không còn khát ái nơi hữu và phi hữu, không có các tướng tiềm phục.” Chỗ này Hán dịch thiếu một đoạn, nhưng được thấy trong tường thuật tiếp theo. Tham chiếu, *Trung* kinh 115 (tr. 0603b18).

¹⁵⁴¹ . Dịch sát Hán. Có lẽ từ Phạn vẫn tương đương Pāli: *na kenaci loke viggayha tiṭṭhati* : “không tồn tại để tranh chấp (*viggayha*) với bất cứ ai trong thế gian”, nhưng bản Hán đọc là *na kenaci loke viggayha tiṭṭhati*, “không tồn tại để đắm chìm (*viggayha*) trong thế gian.”

¹⁵⁴² . Xem cht. 47 trên.

¹⁵⁴³ . Xem cht. 47 trên.

¹⁵⁴⁴ . Nguyên Hán: cánh lạc 更樂. Đây là định nghĩa về xúc. Định cú Pāli: *cakkuñca... paṭicca rūpe ca uppajjati cakkhuvīññāṇaṃ tiṇṇaṃ saṅgati phasso*, duyên nơi mát và sắc, thức con mắt khởi lên. Tổ hợp ba này (gồm mắt, sắc, và thức) là xúc.

¹⁵⁴⁵ . Pāli: *yaṃ vitakketi taṃ papañceti*, do tâm mà có hý luận.

¹⁵⁴⁶ . *Trung* kinh 115: mật hoàn 蜜丸, cục mật ong. Pāli: *madhupiṇḍikaṃ*.

¹⁵⁴⁷ . Cam lộ pháp vị 甘露法味. Trung kinh 115: Mật hoàn dụ 蜜丸喻.

Pāli: *madhupiṇḍika-pariyāyo*.

¹⁵⁴⁸ . Pāli, S. 55. 21. Mahānāma (R. v. 369); Pāli, M. 12 Cūḷadukkhakkhandha (R. i. 19). Hán, *Tạp* (Việt) kinh 1291.

¹⁵⁴⁹ . Cf. Pāli, M. 12 Cūḷadukkhakkhandha (R. i. 19): *lobho, doso, moho cittassa upakkilesa' ti*. tham, sân, si, là câu uế của tâm.

¹⁵⁵⁰ . Tường thuật tương tự, Cf. M. 14. *ibid*.

¹⁵⁵¹ . Tiên nhân quật 仙人窟. Pāli: Isigila; tường thuật tương tự, cf. M. 14, *ibid*.

¹⁵⁵² . Có lẽ Hán dịch bị nhảy sót nên đoạn văn hơi vô lý. Tham chiếu Pāli, *ibid*.: *nigaṇṭho nāṭaputto, sabbaññū...so evamāha pubbe pāpakammaṃkataṃ, taṃ imāya kaṭukāya dukkarakārikāya nijjiretha*, “Ni-kiền Tử, là đáng toàn trí, đã nói như vậy: bằng sự khổ hành khóc liệt này, các người sẽ trừ diệt ác nghiệp đã làm trước kia.”

¹⁵⁵³ . Đối chiếu Pāli: *kammakkhayā dukkhakkhayo*, nghiệp dứt sạch, nên khổ dứt sạch.

¹⁵⁵⁴ . Trong bản Pāli, điều này là phát biểu của nhóm Ni-kiền tử: *na... sukkena sukhaṃ adhigantaṃ, dukkhena kho sukhaṃ adhigantabbaṃ (...)* *bimbisāro sukhaṃ adhigaccheyya*, “lạc không thể đạt được bằng lạc; lạc phải đạt được bằng khổ. (Nếu không như vậy,) vua Bimbisara có thể đạt được lạc.” Đây là lý luận cho lối tu khổ hạnh của Ni-kiền tử mà Phật bác bỏ. Hán dịch sai lầm cho là quan điểm của Phật.

¹⁵⁵⁵ . Pāli, thêm chi tiết: suốt bảy ngày bảy đêm an trú với cảm thọ duy nhất là lạc (*ekanta-sukhaṃ paṭisaṃvedī vāharitum*).

¹⁵⁵⁶ . Xem *Tạp* 5, kinh 109. Pāli, S. 13.2. Pokkharaṇī.

¹⁵⁵⁷ . Gia gia, thứ sáu trong 18 bậc hữu học. Xem *Trung* 30, kinh 127.

¹⁵⁵⁸ . Tham chiếu Pāli, S. 22.; 57. Sattaṭṭhāna (R. iii. 62). Hán, *Tạp* (Việt) kinh 42.

¹⁵⁵⁹ . *Tạp* (Việt) kinh 42: thất xứ thiện, tam chủng quán nghĩa 七處善種觀義.

Pāli, S.22: *sattaṭṭhānakusalo, tividhāpaparikkhī*.

¹⁵⁶⁰ . Xem kinh 3, phẩm 30..

¹⁵⁶¹ . Trong bản: Thế Tôn.

¹⁵⁶² . Đẳng trị 等治.

¹⁵⁶³ . Đẳng ngữ.

¹⁵⁶⁴ . Đẳng nghiệp.

¹⁵⁶⁵ . Đẳng mạng.

-
- ¹⁵⁶⁶ . Đẳng phương tiện.
- ¹⁵⁶⁷ . Đẳng niệm..
- ¹⁵⁶⁸ . Bốn ý chỉ.
- ¹⁵⁶⁹ . Đẳng tam-muội.
- ¹⁵⁷⁰ . Hán dịch sát: định giác ý (giác chi).
- ¹⁵⁷¹ . Việt dịch sát. Nhưng Hán dịch đoạn này lộn xộn. Nói theo thứ tự: tu tám Thánh đạo và bảy giác chi trong 7 năm, hoặc chỉ trong 7 ngày, cho đến một ngày, có thể chứng một trong hai quả: hoặc A-la-hán ngay trong đời này, hoặc nếu còn hữu dư, chứng A-na-hàm, tái sinh Tịnh cư thiên và nhập Niết-bàn trên đó.
- ¹⁵⁷² . Địa tiểu tiện dược 大小藥. Dịch ý của từ hủ lạn dược 腐爛藥, loại thuốc quy định cho Tỳ kheo. Pāli: *pūtimatta*, cũng được hiểu là nước nước đá quý. Nhưng ngữ nguyên của từ này không rõ ràng.
- ¹⁵⁷³ . Bản Hán, hết quyển 35.
- ¹⁵⁷⁴ . Pāli, A. III. 29 Akkhaṇa (R. iv. 225). Hán, *Trung 29*, kinh 124.
- ¹⁵⁷⁵ . Xem *Truồng 19*, kinh 30 Thế ky, phẩm “Địa ngục.” Cf. Pāli, Jā v. 266, 271: Sañjīva, Kālasutta, Saṅgha, Jalaroruva, Dhūmaroruva, Mahāvīci, Tapana, Mahātapana
- ¹⁵⁷⁶ . Nguyên habns: cách tử 隔子.
- ¹⁵⁷⁷ . Tên các địa ngục, đồng nhất Pāli: Ưu-bát (Uppala), Bát-đầu (Paduma), Câu-mâu-đầu (Kumuda), Phân-đà-lợi (Puṇḍarīka), Vị-tăng-hữu (Abbuda; bản Hán đọc là Abbhuta), Vĩnh vô (Nirabbuda; Bản hán đọc là Nibbhuta), Ngu hoặc (Ababa; bản hán đọc là Bala?), Súc tụ (?), Dao sơn (Khuradhāra), Thang hỏa (Kukkuḷa), Hỏa sơn (?), Khôi hà (Khārodakanadī), Kinh cức (Sattisūla), Phát thi (Gūṭha), Kiếm thọ (Asipattavana), Nhiệt thiết hoàn (?).
- ¹⁵⁷⁸ . Cf. D. 18. Mahāparinibbāba; No 135; No 136; No 1(2).
- ¹⁵⁷⁹ . Nại thị 奈氏, để bản chép nhầm là Nại kỳ 奈</gaiji>祇. Pāli: Ambapālivana, khu rừng của kỹ nữ Ambapāli (Nại nữ) cúng cho Phật. Cf. *Truồng 2* (tr. 13b19 tt); Pāli, M. 18 (R.ii. 95). Từ đây trở đi, tương thuật đoạn đường cuối cùng của Phật đi đến rừng tịch diệt.
- ¹⁵⁸⁰ . Câu-thi-na-kiệt 拘尸那竭. Pāli: Kusinārā. Bản kinh này nhảy tắt. *Truồng 2*, 3 và Pāli M.18, từ Tỳ-xá-ly, Phật đi qua nhiều chỗ rồi cuối cùng mới đến Câu-thi-na; tại đây Phật sẽ nhập diệt.
- ¹⁵⁸¹ . Lực sỹ 力士, danh từ riêng chỉ bộ tộc chứ không phải danh từ chung; phiên âm là Mạt-la 末羅. Một trong các bộ tộc lớn thời Phật, lãnh địa là thành Câu-thi-na và Ba-bà. Pāli: Mallā, với hai thủ phủ Pāvā và Kusinārā.

¹⁵⁸² . Ca-la-lặc. Cf. *Trung 36* (tr. 656c17): gia-la-lê 加羅梨. Pāli: kālārikā, M. i. 178.

¹⁵⁸³ . Cưu-đà-diên 鳩陀延. Pāli (?).

¹⁵⁸⁴ . Bà-ma-na. *Trung 36*: bà-hòa-ngỗ 婆惹瑯. Pāli, ibid.: vāmanikā.

¹⁵⁸⁵ . Ca-nê-lưu 迦泥留. *Trung 36*: gia-lê-ngỗ 加梨瑯. Pāli: Pāli, ibid.: kaṇeru (?).

¹⁵⁸⁶ . Ưu-bát (Pāli: *uppala*), câu-mâu-đà (Pāli: *kumuda*), phân-đà-lợi (Pāli: *puṇḍarīka*), đều là tên các loại sen.

¹⁵⁸⁷ . Hương tượng 香象; cf. *Câu-xá 27* (tr. 140c9); Skt. gandhahastin, gandhagaja.

¹⁵⁸⁸ . Ma-ha-na-cực 摩呵那極. *Câu-xá 27*: Ma-ha-nặc-kiện 摩訶諾健. Pāli, ibid. mahānāga.

¹⁵⁸⁹ . Na-la-diên 那羅延. *Câu-xá 27* (tr.). Skt. Nārāyaṇa, tên một vị trời.

¹⁵⁹⁰ . A-duy-việt-trí 阿維越致. Skt. avaiivartika, Bồ tát Bất thối chuyển.

¹⁵⁹¹ . Tỳ-la-nhã thôn Trúc viên 毘羅若竹園村. Chuyện được kể trong *Tứ phần 1* (tr. 569a10): Phật trú dưới gốc cây na-lân-la-tân-mạn-chu-đà-la (Pāli: Naḷerupicumanda) trong thôn Tỳ-la-nhã (Pāli: Verañja).

¹⁵⁹² . Quân-trà-la Hê Đầu 君[11]茶羅

<lb n="0750b18"/>繫頭. Pāli: Kuṇḍalakesā. Bà nguyên tên là Bhaddā, trước đó theo Ni-kiền tử tu khổ hạnh, tóc bà bị quăn, nên có biệt danh là Kuṇḍalakesā (Tóc Quăn). Sau khi tranh luận với Xá-lợi-phất, bà trở thành Tỳ kheo ni và đắc quả A-la-hán. Trên kia, kinh 5 phẩm 5, tên bà được phiên âm là Bạt-đà Quân-đà-la 拔陀軍陀羅.

¹⁵⁹³ . Theo các nguồn Pāli, từ Vesāli (Tỳ-xá-ly) đến Kusinārā khoảng 19 do-tuần.

¹⁵⁹⁴ . Ba đạt trí 三

<lb n="0750c06"/>達智, tức ba minh.

¹⁵⁹⁵ . Cf. A. i. 25: *khippābhiññānaṃ yadidaṃ bhaddā kuṇḍalakesā*, đệ nhất thắng trí nhạy bén là Bhaddā Kuṇḍalakesā.

¹⁵⁹⁶ . Phân biệt, từ dịch khác của tác tịnh 作淨. Pāli: *kappakata*; Vin. iv. 286: *samaṇacīvaraṃ nāma kappakatena vuccati*, y của sa-môn là y đã được

tác tịnh (phân biệt). Y mới của Tỳ kheo trước khi dùng cần được hợp pháp hóa (xác nhận sở hữu hợp pháp) bằng cách chấm một điểm ở góc (điểm tịnh 點淨, Pāli: *kappabindu*). Cf. *Tứ phần 16* (tr. 676c14.); *Căn bản 16* (T23n1442, tr. 711a28).

¹⁵⁹⁷ . Cụm từ này sót trong đề bản. Đây y theo bản TNM thêm vào.

¹⁵⁹⁸ . Đề bản: Đa-tát a-kiệt a-la a-tam-da-tam-phật.

¹⁵⁹⁹ . Bản Hán, hết quyển 36.

¹⁶⁰⁰ . Tỳ kheo Xa-na 車[26]那比丘, cũng thương âm là Xa-nặc. *Trường 4*, tr. 26a19, phạm đàn 梵壇. Pāli: Channa. Nguyên quân hầu của Thái tử, tính tình ương bướng không chịu các Tỳ kheo khuyên bảo.

¹⁶⁰¹ . Phạm pháp 梵法, hay nói đủ là Phạm-đàn, biện pháp trừng phạt Tỳ kheo bằng mặc tẩn: không ai được phép quan hệ, nói chuyện, với Tỳ kheo bị phạt phạm-đàn. Pāli: brahmadaṇḍa.

¹⁶⁰² . ăng tác pháp yết-ma ha trách đối với tỳ kheo ương bướng. Tỳ kheo bị phạt này sẽ không được tham dự các pháp yết-ma của Tăng. Xem *Tứ phần*, đã dẫn.

¹⁶⁰³ . Trường A-hàm, và Pāli tương đương, không có bài kệ này.

¹⁶⁰⁴ . Bà-a-đà 婆阿陀 và Su-bạt-đà 須拔陀, có lẽ Pāli: Bhadda và Subhadda. Nhưng cả hai không thấy đề cập trong Trường A-hàm và Pāli tương đương vào dịp này.

¹⁶⁰⁵ . Đế-xa 帝奢, Ưu-ba-đế-xa 優波帝奢, Phật-xá 佛舍, Kê-đầu 雞頭: tên những cư sỹ cuối cùng này không thấy đề cập trong Trường A-hàm và Pāli tương đương.

¹⁶⁰⁶ . Đề bản: bỉ quốc 彼國; đây chỉ Vương quốc của người Ma-la (Pāli: malla). Ba bản Tống-Nguyên-Minh: từ nước Ba-ba 波波. Pāli: Pāva, một trong hai thị trấn của người Ma-la, Câu-thi-na (Kusinārā) và Ba-ba (Pāva).

¹⁶⁰⁷ . *Trường 4*, tr. 25a20 : Có sáu Tôn sư. Sa-môn Cù-đàm có thể biết rõ thuyết của họ chăng? Pāli, D. ii. 152: Có sáu vị Tôn sư, tự tuyên bố là đã giác ngộ. Có thật họ đã giác ngộ?

¹⁶⁰⁸ . Xem kinh 11 phẩm 38.

¹⁶⁰⁹ . Đề bản: ba mươi lăm. Tống-Nguyên-Minh: hai mươi lăm. Kể từ xuất gia, cho đến sáu năm khổ hạnh.

¹⁶¹⁰ . Đề bản: Đẳng kiến, Đẳng tri, Đẳng ngữ, Đẳng mạng, Đẳng nghiệp, Đẳng phương tiện, Đẳng niệm, Đẳng tam muội.

- ¹⁶¹¹ . Hán: thử diệt thị tối lạc. So sanh Pāli: *tesaṃ vūpasamo sukho*, sự tịnh chỉ (tịch tĩnh) của chúng (sinh diệt) là an lạc.
- ¹⁶¹² . Hán: khanh bộc 卿僕. Pāli, khi Phật tại thế, các Tỳ kheo, không kể lớn nhỏ, đều gọi nhau là “*āvuso*” mà Hán thường dịch là “Hiền giả.”
- ¹⁶¹³ . Pāli. D. ii. 254: Tỳ kheo Thượng tọa (*Thera*) gọi Tỳ kheo niên thiếu bằng tên (*nāma*) hay họ (*gotta*), hay Hiền giả (*āvuso*: này bạn). Tỳ kheo niên thiếu gọi Tỳ kheo Thượng tọa là Đại đức (*bhante*) hay Trưởng lão (*āyusamā*).
- ¹⁶¹⁴ . Pāli tương đương, A. viii. 19 Asurinda. Hán, No 26(35).
- ¹⁶¹⁵ . Lộ dã uyển 鹿野苑, không rõ ở đâu tại Xá-vệ. No 26(35): Phật ở tại Tỳ-lan-nhã 鞞蘭若, trong vườn Hoàng lô 黃蘆園. Pāli, ibid.: *verañjāyaṃ, naḷerupucimandamūle*.
- ¹⁶¹⁶ . Ba-ha-la A-tu-luân 波呵羅阿須倫 No 26 (35): Bà-la-la A-tu-la vương Mâu-lê-giá A-tu-la tử 婆羅邏阿修羅王牟梨遮阿修羅子, tên một người, nhưng trong bản Hán dịch này đọc là hai. Pāli, ibid.: Pahārado asurindo.
- ¹⁶¹⁷ . Mâu-đề-luân thiên tử 牟提輪天子, xem cht. 43 trên.
- ¹⁶¹⁸ . No 26 (35): đến vào lúc đêm gần tàn.
- ¹⁶¹⁹ . No 26(35): xả bỏ tên họ cũ, đồng gọi là “sa-môn.”
- ¹⁶²⁰ . No 26(35): Trong Chánh Pháp Luật này, sự tu học tiến dần từ cạn đến sâu.
- ¹⁶²¹ . Chánh pháp luật của Phật đều đồng một vị: vị vô dục, vị giác ngộ, vị tịch tĩnh, vị đạo. Pāli, ibid.: *ayaṃ dhammavinayo ekaraso, vimuttiraso*, chánh pháp luật này chỉ một vị: vị giải thoát.
- ¹⁶²² . Nguyên Hán: bát chân trực hành 八真直行.
- ¹⁶²³ . Đề bản: niệm giác ý, pháp giác ý, tinh tấn giác ý, hỷ giác ý, ý giác ý, định giác ý, hộ giác ý.
- ¹⁶²⁴ . Nguyên Hán: bất khởi tam-muội 不起三昧.
- ¹⁶²⁵ . No 26(35), thay các định (tam-muội) nà bằng các Thánh quả, A-la-hán cho đến Tu-đà-hoàn.
- ¹⁶²⁶ . A.viii. 70 Bhūmicāla. Hán, No 26(36).
- ¹⁶²⁷ . Pāli, A.viii. 30 Anurudha. Hán, No 26(74). No 46.
- ¹⁶²⁸ . Pāli, A.viii. 69 Parisā. Trường kinh 2.
- ¹⁶²⁹ . A-na-bân-đề.
- ¹⁶³⁰ . Pāli, A.viii. 37 Sappurisa.

- ¹⁶³¹ . Giải thoát huệ thí 解脫惠施; Pāli: muttacāga, giải thoát thí, bố thí một cách rộng rãi, hào phóng.
- ¹⁶³² . Đề bản: Tà trị.
- ¹⁶³³ . Đề bản: Chánh trị
- ¹⁶³⁴ . Bản hán, hết quyển 37.
- ¹⁶³⁵ . A. iv. 45 Rohitassa. Hán, Tạp (Việt) kinh 1221.
- ¹⁶³⁶ . Mã Huyết thiên tử 馬血天子. Tạp (Việt) kinh 1221: Xích Mã thiên tử 赤馬天子. Pāli: Rohitasso devaputto.
- ¹⁶³⁷ . Nguyên Hán: phi nhân chi thời, thời gian sinh hoạt của loài phi nhân. Tạp ibid.: sau giữa đêm. Pāli: *abhikkantāya rattiyā*.
- ¹⁶³⁸ . Tạp ibid.: “Có thể vượt qua biên tế của thế giới này để đi đến chỗ không sinh, không già, không chết chăng?” Pāli: *yattha nu kho, bhante, na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, sakkā nu kho so, bhante, gamanena lokassa anto ñātuṃ vā daṭṭhuṃ vā pāpuṇituṃ vā’ ti?*
- ¹⁶³⁹ . Bà-già Phạm thiên 婆伽梵天 (Pl.: Baka Brahmā). Tạp ibid. Bà-cú Phạm thiên 婆句梵天.
- ¹⁶⁴⁰ . No 99(1195), tr. 324b04.
- ¹⁶⁴¹ . Pāli, A. viii. 41 Saṃkhitta.
- ¹⁶⁴² . Bát quan trai pháp 八關齋法. Pāli: *aṭṭhaṅgasamannāgato uposatho*.
- ¹⁶⁴³ . Mỗi nửa tháng.
- ¹⁶⁴⁴ . Nguyên Hán: tùng triều chí mộ 從朝至暮; Hán dịch không chính xác. Nên hiểu: từ sáng cho đến hết đêm, tức đến sang hôm sau.
- ¹⁶⁴⁵ . Đoạn dưới gọi là Ma-nạp 摩納, thiếu niên Bà-la-môn.
- ¹⁶⁴⁶ . Co bản chép là nhĩ 耳: lỗ tai.
- ¹⁶⁴⁷ . Pāli, Dārukkhandha, S. iv. 179.
- ¹⁶⁴⁸ . Pāli: Phật ở bên bờ sông Hằng (Gaṅgā), địa phận Kosambi.
- ¹⁶⁴⁹ . Pāli: *nibbānaninnā, bhikkhave, sammādiṭṭhi nibbānapoṇā nibbānapabbhārā’ ti*, “xuôi về Niết-ban, nghiêng về phía Niết bàn, dốc về về Niết-bàn, là chánh kiến.”
- ¹⁶⁵⁰ . Nan-đà (mục ngưu nhân) 牧牛人難陀. Pāli: Nando gopālako.
- ¹⁶⁵¹ . Pāli, Saropama, M. i. 192.
- ¹⁶⁵² . Nên hiểu: tìm lỗi cây. Cf. Pāli: *sāratthiko sārāgavesī*.
- ¹⁶⁵³ . Trong bản: cầu bảo 求寶. Chép nhầm, nên sửa lại là cầu thật 求實.

-
- ¹⁶⁵⁴ . Nên hiểu: bỏ qua lỗi cây, chỉ mang lấy cành.
- ¹⁶⁵⁵ . Nguyên hán: tăng thượng mạn, trùng lặp với mạn thứ bảy. Đây nên đọc là tăng thượng quá mạn, tức mạn quá mạn kể trong Câu-xá.
- ¹⁶⁵⁶ . Kiêu mạn, mạn mạn, tăng thượng mạn, tự mạn, tà kiến mạn, mạn trung mạn, tăng thượng mạn 憍慢 慢慢 增上慢 自慢 邪見慢 慢中慢 增上慢; bảy mạn, xem Câu-xá 19(tr. 101a12): mạn, quá mạn, mạn quá mạn, ngã mạn, tăng thượng mạn, ty mạn, tà mạn 一慢二過慢三慢過慢四我慢五增上慢六卑慢七邪慢. Bản hán liệt kê trên, trùng lặp tăng thượng mạn nhưng thiếu mạn quá mạn.
- ¹⁶⁵⁷ . Nguyên Hán: vô mạn; có lẽ chép nhầm.
- ¹⁶⁵⁸ . Chân Tịnh vương 真淨王, tức vua Tịnh Phạn (Pāli. Suddhodhana). Xem kinh 5, phẩm 24.
- ¹⁶⁵⁹ . Bản Hán, hết quyển 38.
- ¹⁶⁶⁰ . Nhất giác dụ kinh 一覺喻經, Tống-Nguyên-Minh: ‘Duyên nhất giác dụ kinh 一覺喻經.’ Chưa rõ kinh thuộc bộ nào. Hoặc giả, Skt.: ekabuddhi, tên một cá được kể trong truyện ngụ ngôn Pañcatantra.
- ¹⁶⁶¹ . Dịch sát, nhưng chưa rõ ý.
- ¹⁶⁶² . Nguyên Hán; lậu tận ý giải 漏盡意解, chính xác, nên hiểu: diệt tận các lậu, vô lậu, tâm giải thoát. Định cú Pāli: *āsavānñ khayā anāsavañ cetovimuttiñ*.
- ¹⁶⁶³ . Pāli, Gopālaka, M. i. 225. Hán, Tạp (Việt) kinh 908.
- ¹⁶⁶⁴ . Thần kỳ Hằng thủy 神祇恒水. Pāli: tại làng Ukkacelā, bên bờ sông Hằng, vương quốc Vajji. *Cela*, trong bản Hán là *cetiya*: linh miếu (thần kỳ).
- ¹⁶⁶⁵ . Ma-kiệt mục ngưu nhân 摩竭牧牛人. Pāli: *māgadhako gopālako*, người chăn bò người xứ Māgadha.
- ¹⁶⁶⁶ . Hán dịch thiếu chính xác. Nên hiểu: vì không quan sát và chọn bờ để qua, khiến cho cả bò khỏe cũng bị nước nhận chìm. Xem nội dung được giải thích đoạn sau.
- ¹⁶⁶⁷ . Hán dịch thiếu chính xác. Nên hiểu: đưa các con bò lớn và khỏe đi trước để cản dòng xiết cho các con bò yếu nương theo mà vượt qua.
- ¹⁶⁶⁸ . Tiểu độc tùng mẫu 小犢從母, chính xác là những con bê mới sinh nhưng Hán dịch không tìm ra từ để dịch. Pāli: *vacchako taruṇako tāvadeva jātako*.
- ¹⁶⁶⁹ . Trong bản không có. Y Tống-Nguyên-Minh thêm vào cho đủ nghĩa.

-
- ¹⁶⁷⁰ . Trì tín 持信; đây chỉ hạng tùy tín hành, hàng Dự lưu độn căn.
Pāli: *saddhānusārino*.
- ¹⁶⁷¹ . Phụng pháp 奉法; đây chỉ hạng tùy pháp hành, hàng Dự lưu lợi căn.
Pāli: *dhammānusārino*.
- ¹⁶⁷² . Pāli: *tepi tiriyaṃ māraṣṣa sotaṃ chetvā sotthinā pāraṃ gamissanti*, cắt ngang dòng nước của Ma, qua bờ bên kia an toàn.
- ¹⁶⁷³ . Pāli: *ayaṃ loko paro loko, jānatā suppakāsito; yañca mārena sampattaṃ, appattaṃ yañca maccunā*, bậc Tri giả (Phật) đã minh giải rõ ràng đời này, đời sau, nơi nào Ma đến được, nơi nà không đến được.
- ¹⁶⁷⁴ . Năm hạng người, năm bậc Thánh kể trên: A-la-hán, A-na-hàm, Từ-đà-hàm, Tu-đà-hoàn, Tùy tınd hành và tùy pháp hành; dụ với đàn bò gồm năm hạng của người chăn bò.
- ¹⁶⁷⁵ . Pāli: *Samaññaphala*, D. i. 48. Hán No 1(27), 22.
- ¹⁶⁷⁶ . Kỳ-bà-già lê viên 耆婆伽梨園. No 1(27): Kỳ-bà đồng tử Am-bà viên 耆舊童子菴婆園. Pāli: *jīvakassa komārabhaccassa ambavane*, trong vườn Xoài của Y sỹ nhi Kỳ-bà.
- ¹⁶⁷⁷ . Pāli: *tadahuposathe pannarase komudiyācātumāsiniyā*, ngày bỏ tát, ngày 15, tháng Kattika, sau mùa hạ an cư.
- ¹⁶⁷⁸ . Nguyệt Quang Phu nhân 月光夫人; không rõ Pāli.
- ¹⁶⁷⁹ . Ưu-đà-da thái tử 優陀耶太子. Pāli: *Udayabhaddo kumāro*, nhưng không được đề cập trong đoạn này.
- ¹⁶⁸⁰ . Vô Úy Vương tử 無畏王子. Pāli: *Abhaya-kumāra*; anh em dị bào của A-xà-thế; cũng không được đề cập trng đoạn này. Hán có thể nhầm, vì Vương tử Vô Úy là Phật tử, chắc không khuyên Vua đi phỏng đạo với ngoại đạo.
- ¹⁶⁸¹ . Bát-lan Ca-diệp 不蘭迦葉. No 1 (27): Bà-la-môn Vũ xá đề nghị Bát-lan Ca-diệp. Pāli: *Pūraṇo kassapo*.
- ¹⁶⁸² . Tu-ni-ma 須尼摩. No 1(27): Tu-ni-đà 須尼陀. Pāli: một Đại thần không nêu tên, *aññataropi kho rājāmacco*.
- ¹⁶⁸³ . A-di-sủy (chuyên) 阿夷耑. No 1(27): Điển Tác đề nghị. Pāli: *Ajita Kesakambala*.
- ¹⁶⁸⁴ . Bà-sa 婆沙.

-
- ¹⁶⁸⁵ . Cù-da-lâu 瞿耶樓; do Tu-ni-đà đề nghị. Pāli: Makkhali Gosāla.
- ¹⁶⁸⁶ . Ma-đặc 摩特.
- ¹⁶⁸⁷ . Ba-hưu Ca-diên 彼休迦旃. No 1(27): do viên tướng giữ cửa tên Già-la 伽羅守門將 đề nghị. Pāli: Pakudha-Kaccāyana.
- ¹⁶⁸⁸ . Sách-ma điển binh sư 索摩典兵師, vị tướng chỉ huy quân đội.
- ¹⁶⁸⁹ . Tiên-tát Lô-trì 先畢盧持. No 1(27) Ưu-đà-di Mạn-đề Tử 優陀夷漫提子 đề nghị Pāli: Sañjaya-Belaṭṭhi-putta.
- ¹⁶⁹⁰ . Tồi Thắng 最勝.
- ¹⁶⁹¹ . Ni-kiền Tử 尼犍子. Vương tử Vô Úy đề nghị. Pāli: Nigaṇṭha Nāta-putta.
- ¹⁶⁹² . Nguyên Hán: Bàn tụ viên 貧聚園; xem cht. 42 trên.
- ¹⁶⁹³ . Vương tử 王子. Pāli: Komārabhacca, người được Vương tử (kumāra) nuôi dưỡng (Sớ giải Pāli: *kumārena bhatoti komārabhacco*). Hán dịch có thể nhầm, vì Kỳ-bà là y sỹ của Vua chứ không phải là Vương tử (con vua).
- ¹⁶⁹⁴ . Tần-bà-sa 頻婆娑, vua cha của A-xà-thế; là Phật tử nhiệt thành.
- ¹⁶⁹⁵ . Hán dịch này không hết ý. Tham khảo, No 1(27): Người làm các doanh nghiệp, nhận được kết quả nay trong hiện tại. Người tu đạo, có nhận được báo ứng hện tại không? Pāli: *diṭṭheva dhamme sandiṭṭhikaṃ sāmaññaphalaṃ paññāpetun'ti?* Có kết quả thiết thực của sa-môn ngay trong đời này chăng?
- ¹⁶⁹⁶ . No 1(27): thuyết của Mạt-già-le Câu-xá-lê. Đoạn trên, kinh 11, phẩm 38 nói đây là thuyết của A-di-suy. Hán dịch bất nhất. Sāmaññaphala, thuyết đoạn diệt (uccheda) của Ajita kesakambala.
- ¹⁶⁹⁷ . No 1(27): Hằng thủy nam 恒水南, bờ Nam sông Hằng. Sāmaññaphala: *dakkhiṇaṃ cepi garīgāya tīraṃ*.
- ¹⁶⁹⁸ . No 1(27) thuyết của Bất-lan Ca-diệp. Đoạn trên, kinh 11, phẩm 38 nói đây là thuyết của Cù-da-lâu. Sāmaññaphala: thuyết vô nghiệp (*akiriya*: phi hành động) của Pūraṇa Kassapa.
- ¹⁶⁹⁹ . No 1(27): Hằng thủy bắc ngạn 恒水北岸; trong đoạn về thuyết của Bất-lan Ca-diệp; xem cht. 61 trên.

-
- ¹⁷⁰⁰ . Đoạn trên, kinh 11, phẩm 38, nói đây là thuyết của Ba-hưu Ca-chiên. Hán dịch bất nhất.
- ¹⁷⁰¹ . Hán dịch bất nhất, khác với đoạn trên, xem kinh 11, phẩm 38, thuyết của Ba-hưu Ca-chiên.
- ¹⁷⁰² . Hán dịch tiền hậu bất nhất; xem kinh 11 phẩm 38 trên.
- ¹⁷⁰³ . Cf. Pāli, Sāmaññaphala, thuyết luân hồi tịnh hóa (*saṃsārasuddhi*) của Makkhali Gosāla.
- ¹⁷⁰⁴ . Vô căn tín 無根信. Tín mà không có thiện căn, có tín (hay bốn chứng tịnh, Pāli: *avecca-pasāda*) nhưng không có gốc rễ trong kiến đạo. Xem giải thích của *Tỳ-bà-sa 103*, tr. 536b09.
- ¹⁷⁰⁵ . Pāli, A. viii. 5. Lokaparivattta.
- ¹⁷⁰⁶ . Thế bát pháp 世八法. Pāli: *aṭṭhime lokadhammā: lābho, alābho, yaso, ayaso, nindā, pasamsā, sukhaṃ, dukkhaṃ*.
- ¹⁷⁰⁷ . Pāli, A. IX. 24. Sattāvāsa.
- ¹⁷⁰⁸ . Cửu chúng sanh cư xứ 九眾生居處. Cf. No 1(9): cửu chúng sanh cư 九眾生居. *Tập dị 19*, tr. 446b14: cửu hữu tình cư 九有情居.
- ¹⁷⁰⁹ . *Tập dị*: người và một phần trời. Pāli: *manussā ekacce ca devāekacce ca vinipātikā*, loài người, một phần chư thiên, và chúng sanh trong cõi dữ.
- ¹⁷¹⁰ . *Tập dị*: chư thiên trên Phạm chúng thiên trong thời kỳ kiếp sơ. Pāli: *devā brahmakāyikā paṭhamābhinibbattā*.
- ¹⁷¹¹ . Quang âm thiên 光音天. Pāli: *devā ābhassarā*.
- ¹⁷¹² . Biến tịnh thiên 遍淨天. Pāli: *devā subhakiṇhā*.
- ¹⁷¹³ . Không xứ thiên 空處天. Hán dịch này nhảy sót mất một tầng thứ năm. *Tập dị*, hữu tình cư thứ năm: Vô tướng hữu tình thiên 無想有情天, Pāli: *devā asaññasattā*; hữu tình cư thứ sáu, Không vô biên xứ thiên 空無邊處天. Pāli: *ākāsānañcāyatanūpagā*.
- ¹⁷¹⁴ . Thức xứ thiên 識處天. *Tập dị*: Hữu tình cư thứ bảy, Thức vô biên xứ thiên 識無邊處天. Pāli: *viññāṇañcāyatanūpagā*.
- ¹⁷¹⁵ . Bất dụng xứ thiên 不用處天. *Tập dị*, hữu tình cư thứ tám, Vô sở hữu xứ thiên 無所有處天. Pāli: *ākiñcaññāyatanūpagā*.

¹⁷¹⁶ . Hữu tướng vô tướng xứ thiên 有想無想處天. Tập dị: Phi tướng phi tướng xứ thiên 非想非非想處天. Pāli: *nevasaññānāsaññāyatanaṃ*.

¹⁷¹⁷ . Sẳn nguyện 嚩願, trên kia dịch là đạt-sẳn 達嚩, Pāli: *dakkhinā* (Skt. *dakṣiṇā*), thí tụng, bài kệ chú nguyện thí chủ sau khi nhận cúng dường.

¹⁷¹⁸ . Đạt-sẳn, xem cht. 15 kinh 2 phẩm 33.

¹⁷¹⁹ . Hán: cường nhan 強顏, mặt gượng làm vui.

¹⁷²⁰ . Ẩn nặc dâm dật 隱匿婬泆; có bản chép không có chữ *dâm*. Đoạn dưới chép là dâm dật 隠 (có bản chép *tĩnh*) nặc 婬泆 隠/靜匿.

¹⁷²¹ . Nguyên Hán: hành dâm 行婬. Tống-Nguyên-Minh: sở hành 所行. Bản khác chép không có chữ *dâm*.

¹⁷²² . Phần trên chỉ giải thích tám pháp, thiếu “niệm không xả ly 念不捨離.”

¹⁷²³ .Pāli, A.viii. 17 Bandha. Hán, No 26(106), kinh Tượng.

¹⁷²⁴ . Nguyên Hán: kỹ 伎, trong định cú ca vũ kỹ 歌舞伎, chỉ chung các loại ca kịch (Pāli:*naṭa*).

¹⁷²⁵ . Nguyên Hán: thường cầu phương nghi 常求方宜.

¹⁷²⁶ . Nguyên Hán: tự dĩ huyễn thuật 自以幻術.

¹⁷²⁷ . Pāli, ibid., tám hình thức người nữ troi buộc người nam: *ruṇṇena*: khóc, *hasitena*: cười, *bhaṇitena*: trò chuyện, *ākappena*: phục sức, *vanabhaṇṇena*: hoa quả, *gandhena*: hương, *rasena*: vị, *phassena*: xúc,

¹⁷²⁸ . Nguyên Hán: cánh lạc 更樂.

¹⁷²⁹ . Tham chiếu Pāli, Mūlapariyāya, M. i. 1. Hán, Trung kinh 106.

¹⁷³⁰ . Ưu-ca-la 優迦羅. Pāli: *Ukkatṭhā*, một thị trấn thuộc Kosala, gần Himalaya.

¹⁷³¹ . Pāli: trong rừng Subhaga, dưới gốc cây Sa-la vương.

¹⁷³² . Pāli: *sabbadhammamūlapariyāyaṃ*, pháp môn căn bản của tất cả các pháp.

¹⁷³³ . Pāli: *pathaviṃ pathavito sañjānāti; pathaviṃ pathavito saññatvā pathaviṃ maññati*, ở đất mà có ấn tượng là đất, tư duy là đất.

¹⁷³⁴ . Pāli: *pathaviṃ maññati, pathaviyā maññati, pathavito maññati, pathaviṃ meti maññati*, nó tư duy đất, tư duy về đất, tư duy từ đất, nghĩ

rằng “Đất là của ta.” No 26(106): “Nơi đất tưởng là đất, (nghĩ rằng), đất là Thần (ngã), đất là sở hữu của Thần (ngã)...”

¹⁷³⁵ . Pāli: *pathaviṃ abhinandati*, người ấy hoan hỷ đất.

¹⁷³⁶ . Trong bản chép dư chữ thiên. Tham chiếu Pāli: *deve devato sañjānāti*, đối với chư thiên, nó có ấn tượng (tưởng) chư thiên.” Nghĩa các đoạn sau, chuẩn theo đây.

¹⁷³⁷ . Quả thật 果實, hoặc Quảng quả thiên. Pāli: *Vepphala*, tầng cao nhất thuộc tứ thiên của phàm phu.

¹⁷³⁸ . A-tỳ-da-đà 阿毘耶陀; theo thứ tự Pāli, sau *Vepphala* được kể là *Abhibhū* (Thắng thiên). Có lẽ Skt. *Avṛha*, Vô phiền thiên, tầng thứ nhất trong 5 Tịnh cư thiên.

¹⁷³⁹ . Hán: kiến 見... văn 聞... dục 欲.. trí 智; chính xác nên nhiều là kiến, văn giác, tri; xem đoạn dưới. Pāli: *diṭṭhaṃ*, cái được thấy; *sutaṃ*, cái được nghe; *mutaṃ*, cái được tri giác; *viññāta*, cái được nhận thức (giác quan).

¹⁷⁴⁰ . Hán: nhất loại 一類, nhược can loại 若干類. Pāli: *ekattaṃ*, đồng nhất, và *nānattaṃ*, đa thù tính.

¹⁷⁴¹ . Pāli: *apariññātaṃ tassā'tivadāmi*, “Ta nói, người ấy không biến tri về (những) cái đó.”

¹⁷⁴² . Pāli: *yopi so, bhikkhave, bhikkhu sekkho appattamānaso anuttaraṃ yogakkhemaṃ patthayamāno viharati*, tỳ kheo thuộc bậc hữu học, tâm chưa chứng đắc, đang tìm cầu sự an ổn tối thượng.

¹⁷⁴³ . Hán: bình đẳng giải thoát 平等解脫. Pāli: *sammadaññā vimutto*, bằng chánh trí mà giải thoát.

¹⁷⁴⁴ . Pāli: *nandī dukkhassa mūlan'ti— iti viditvā 'bhavā jāti bhūtaṃ jarāmaraṇan'ti*, vì biết rằng, hỷ ái là gốc rễ của khổ; do hữu có sanh; và có già, chết đối với sinh vật.”

¹⁷⁴⁵ . Pāli: *na te bhikkhū ... abhinanduntī*, các tỳ kheo không hoan hỷ. No 26(106): các tỳ kheo hoan hỷ.

¹⁷⁴⁶ . Chúng tánh nhân 種性人, đoạn dưới: hướng chúng tánh nhân 向種性人, thấp dưới hướng Tu-đà-hoàn. Pāli, cf. A. iv. tr. 372: *gotrabhū*, hạng phàm phu đang hướng đến Tu-đà-hoàn đạo (*Sotāpattimagga*). Xem cht. 44 dưới.

¹⁷⁴⁷ . Nguyên Hán: ý giải 意解.

¹⁷⁴⁸ . Hán: thập nhị khiên liên 十二牽連.

¹⁷⁴⁹ . Pāli, A. IX. 10. Ahuneyya.

¹⁷⁵⁰ . Hán: (huớng) chủng tánh nhân 向種性人. Pāli: *gotrabhū* giai đoạn chuyển chủng tánh, tương đương với phàm phu (*puthujjana*, A. ix. 9), từ phàm phu bước vào Thánh đạo; giai đoạn hiện quán Thánh đế, đủ năng lực để thành bậc hữu học, trong sat-na vô gián sẽ trở thành vị hướng Tu-đà-hoàn. (Số giải Pāli: *sotāpattimagassa anantarapaccayena sikhāpattabalavavipassanācittena samannāgato*).

¹⁷⁵¹ . Nguyên Hán âm: Mãn-hô 滿呼. Hán chép nhầm, cần sửa lại. Pāli tương đương: Uposatha(-kumāra), chuyện kể trong Jātaka iv. 133. Xem kinh 4, phẩm 50.

¹⁷⁵² . Chu-lợi Bàn-đặc 朱利槃特. Xem kinh 12, phẩm 12. Pāli: Cūḷapanthaka.

¹⁷⁵³ . Lô-ca-diên 盧迦延. Trên kia, kinh 10 phẩm 17, dịch nghĩa là Thế Điển 世典. Pāli: Lokāyatika.

¹⁷⁵⁴ . Nguyên Hán; vị 味; nên hiểu là văn cú hay âm vận. Ở đây, sau khi nghe văn cú của người kia rồi mới nhận biết. Xem cht.49 dưới.

¹⁷⁵⁵ . Hán: tri nghĩa, tri vị 知義知味: “theo nghĩa và văn mà biết.” Pāli: *atthato byañjanato*.

¹⁷⁵⁶ . Tư duy thần túc 思惟神足 (Pāli: *vīmaṃsā-iddhipāda*); 1 trong bốn thần túc (Pāli: *cattāro iddhipādā*).

¹⁷⁵⁷ . Nguyên Hán: tam-phật 三佛, phiên âm từ *sambuddha*. Xem kinh 4 phẩm 18.

¹⁷⁵⁸ . Bán phạm hạnh chi nhân 半梵行之人. Cf. No 99(1238). Pāli: *upaḍḍhamidaṃ, bhante, brahmacariyassa– yadidaṃ kalyāṇamittatā* (...), “Bạch Thế Tôn, một nửa đời sống phạm hạnh này là thiện hữu.”

¹⁷⁵⁹ . Đề-hòa-kiệt-la 提和竭羅, phiên âm của từ Dīpaṃkāra, tứ dịch nghĩa Đăng Quang 燈光 ở trên. Cũng dịch là Nhiên Đăng, Đỉnh Quang.

¹⁷⁶⁰ . Hán: phi vị thực 非為食. Thức ăn, đây chỉ các hương thụ vật chất.

¹⁷⁶¹ . Pāli: A.ix. 24 Sattāvasa.

¹⁷⁶² . Cửu chúng sanh cư 九眾生居處. Xem kinh 1, phẩm 44, và cht... Pāli: *nava sattāvāsā*.

-
- ¹⁷⁶³ . Màu sắc, đây chỉ các sắc dân.
- ¹⁷⁶⁴ . Bản Hán, hết quyển 40.
- ¹⁷⁶⁵ . Tham chiếu, No 26 (136).
- ¹⁷⁶⁶ . Tham chiếu Pali, M. 67 Cātumā (R.i. 456). Hán, No 137.
- ¹⁷⁶⁷ . Thích-kiều 釋翹, phiên âm, tương đương Pali: Sakkesu, “giữa những người họ Thích.” Nhưng, M 67, ibid.: trú tại Cātumā, trong khu rừng Xoài.
- ¹⁷⁶⁸ . Âm-bà-lê quả viên 閻婆梨果園, khu vườn xoài. Pali, Cātumā, một ngôi làng của người họ Thích.
- ¹⁷⁶⁹ . Tứ sự 四
- <lb n="0772a19"/>事, cũng gọi là tứ duyên, hoặc tứ y: y, thực, ngoại cụ, y được.
- ¹⁷⁷⁰ . Bà-la viên 婆羅園. Xem kinh1, phẩm 23 Địa chủ.
- ¹⁷⁷¹ . Cf. Pali, M. 50 Māratajjanīyasuttaṃ (R.i. 333). Hán, Trung 30, kinh 131 Hàng ma (tr.620c07).
- ¹⁷⁷² . Đề bản: Bà-la-môn thôn 婆[24]羅[25]門村. TNM, và các đoạn trên: Bà-la thôn.
- ¹⁷⁷³ . Cù-dực 瞿翼, các nơi khác âm là Câu-dực; họ của Đề Thích. Pāli: Kosiya.
- ¹⁷⁷⁴ . Tham chiếu Pali, M. 151 Piṇḍapātapārisuddhisuttaṃ (R. iii. 293). Hán, Tạp (Việt) kinh238.
- ¹⁷⁷⁵ . Đề bản chép nhầm là hư không 虛空.
- ¹⁷⁷⁶ . Bản Hán, hết quyển 41.
- ¹⁷⁷⁷ . Thập sự công đức 十事功德; đoạn dưới: thập pháp công đức 十法功德. Cf. *Tứ phần 1*(570c03), thập cú nghĩa 十句義: 1. Nhiếp thủ đối với Tăng; 2. Khiến cho Tăng hoan hỷ; 3. Khiến cho Tăng an lạc; 4. Khiến cho người chưa tín thì có tín; 5. Người đã có tín khiến tăng trưởng; 6. Để điều phục người chưa được điều phục; 7. Người có tâm quý được an lạc; 8. Đoạn hữu lậu hiện tại; 9. Đoạn hữu lậu đời vị lai; 10. Chánh pháp được cửu trụ. *Ngũ phần* (T22n1421, tr.3c1), thập lợi 十利: 1. Tăng hoà hiệp; 2. Tăng đoàn kết; 3. Chế ngự người xấu; 4. Để cho người biết hổ thẹn được yên vui; 5. Đoạn hữu lậu đời nay; 6. Diệt hữu lậu đời sau; 7. Khiến người chưa tin có tín tâm; 8. Khiến người có tín tâm được tăng trưởng; 9. Để Chánh pháp lâu dài; 10. Phân biệt tà-ni phạm hạnh tồn tại lâu dài. *Tăng*

kỳ (T22n1425,tr.228c24), thập sự lợi ích 十事利益: 1. Nhiếp Tăng; 2. Cự nhiếp Tăng; 3. Đề Tăng an lạc; 4. Chiết phục người không biết hổ thẹn; 5. Đề người có tâm quý sống yên vui; 6. Người chưa tin được tin; 7. Người đã tin thì tin thêm; 8. Trong đời này được lậu tận; 9. Các lậu đời vị lai không sinh; 10. Đề chánh pháp lâu dài. *Căn bản*(T23n1442,tr.629b22), như Pali. Pali, Vin. iii. tr.32: *saṅghasutṭhuta*ya (vì sự ưu mỹ của Tăng); *saṅghaphāsa*tāya (vì sự an lạc của Tăng); *dummaṅkūnaṃ puggalānaṃ nigga*hāya(để chế phục hạng người không biết hổ thẹn); *pesalānaṃ bhikkhūnaṃ phāsu*vihārāya (để các Tỷ-kheo nhu hòa sống an lạc) ; *diṭṭhadhammikānaṃ āsa*vānaṃ saṃvarāya (để ngăn chặn hữu lậu đời này); *sampāratikānaṃ āsa*vānaṃ paṭighātāya (để đối trị hữu lậu đời sau); *appasannānaṃ pa*sādāya (vì tịnh tín của người chưa có tín); *pasannānaṃ bhiyyobhāvā*ya (vì sự tăng trưởng của người có tín); *saddhammaṭṭhi*tiyā (vì sự trường tồn của chánh pháp); *vinayānugga*hāya (để nhiếp hộ tì-ni).

¹⁷⁷⁸ . Pali, A.X.19-20 Āriyavāsa (R.v. 29)

¹⁷⁷⁹ . Pali, ibid., *dasa ariyāvāsā*, mười Thánh cư. Hán, *Trường 9 kinh 8* (tr. 57a): mười Hiền Thánh cư 十賢聖居.

¹⁷⁸⁰ .Trường ibid., xả một 捨一. Pali: *ekārakkho hoti*: một thủ hộ

¹⁷⁸¹ .Trường ibid., y bốn 依四. Pali: *caturāpasseno hoti*, bốn y cứ

¹⁷⁸² .Trường ibid., diệt dị đê 滅異諦. Pali: *paṇunnapaccekasacco hoti*, trừ khử sự thật cá biệt.

¹⁷⁸³ .Trường ibid., thắng diệu cầu 勝妙求.

¹⁷⁸⁴ . Trường ibid., vô trước tướng 無[05]濁想. Pali: *anāvilasaṅkappo hoti*, không tư duy vẫn đục.

¹⁷⁸⁵ . Nguyên Hán: y ý thân hành 依倚身行. Pali: *pasaddhakāyasaṅkharo*.

Trường, ibid., thân hành dĩ lập 身行已立.

¹⁷⁸⁶ . Năm kết 五結. Pali: năm triền cái.

¹⁷⁸⁷ . Hán: thừa lục trọng chi pháp 承六重之法. Xem phẩm 37, sáu trọng pháp. Pali, *chalaṅga-samannāgato*, thành tựu sáu chi: thấy sắc, nghe tiếng, v.v., ý thức pháp, mà không hỷ, không ưu, an trú xả (*neva sumano hoti na dummano, upekkhako viharati*).

- ¹⁷⁸⁸ . Pali: một thủ hộ: với tâm được thủ hộ bởi chánh niệm (*ekārakkho hoti ... satārakkhena cetasā samannāgato hoti*).
- ¹⁷⁸⁹ . Pali: thân cận (*paṭisevati*), kham nhẫn (*adhivāseti*), xả ly (*parivajjeti*), trừ khử (*vinodeti*).
- ¹⁷⁹⁰ . Pali: gác qua một bên các sự thật chủ quan: thế giới thường hay vô thường...
- ¹⁷⁹¹ . Đề bản chép sót một đoạn.
- ¹⁷⁹² . Pali: *samavayasaṭṭhesano hoti*, diệt trừ ba tầm cầu: dục tầm cầu (*kāmesanā*), hữu tầm cầu (*bhavesanā*), Phạm hạnh tầm cầu (*brahmacariyesanā*).
- ¹⁷⁹³ . Ba tư duy vẫn dục: dục (*kāma*), sân (*byāpāda*), hại (*vihiṃsā*).
- ¹⁷⁹⁴ . Pali: chứng nhập và an trú thiền thứ tư, xả niệm thanh tịnh (*upekkhāsati pārisuddhiṃ catutthaṃ jhānaṃ upasampajja viharati*).
- ¹⁷⁹⁵ . Pali, định cú: *āsabhaṃ thānaṃ paṭijānāti*, tự xác nhận địa vị Ngưu vương.
- ¹⁷⁹⁶ . Pali, A. X. 21 Sīha (R. v. 23).
- ¹⁷⁹⁷ . cf. Tạp (Việt) kinh 652; Tỳ-bà-sa 30 (156c19).
- ¹⁷⁹⁸ . Thị xứ, phi xứ 是處 非處. Pali: *thānañca thānato aṭṭhānañca aṭṭhānato*.
- ¹⁷⁹⁹ . Tỳ-bà-sa ibid.: nghiệp pháp tập trí lực 業法集智力. Pāli: *atītānāgata-paccuppannānaṃ kammaṣamādānānaṃ thānaso hetuso vipākaṃ yathābhūtaṃ pajānāti*, như thực biết rõ dị thực tùy theo nguyên nhân và điều kiện của sự thọ báo của các hành vi quá khứ, vị lai và hiện tại.
- ¹⁸⁰⁰ . Hán: trì持. Trì tức giới đều dịch từ tiếng Phạn dhātu.
- ¹⁸⁰¹ . Tỳ-bà-sa, lực thứ tư: chủng chủng giới trí lực 種界智力. Pāli: *anekadhātuṃ nānādhātuṃ lokaṃ* (biết rõ) thế gian với giới đa thù, giới sai biệt.
- ¹⁸⁰² . Tỳ-bà-sa ibid., lực thứ năm: chủng chủng thắng giải trí lực 種種勝解智力. Pāli: *sattānaṃ nānādhimuttikataṃ*, chí hướng (thắng giải) sai biệt của các chúng sanh.
- ¹⁸⁰³ . Tỳ-bà-sa. lực thứ 6: căn thắng liệt trí lực 根勝劣智力. Pāli: *parasattānaṃ parupuggalānaṃ indriyaparopariyattaṃ*, biết căn cơ hơn kém của các loại chúng sanh, con người.

¹⁸⁰⁴ . Tỳ-bà-sa, thứ ba: tĩnh lực giải thoát đẳng chí phát khởi tạp nhiễm thanh tịnh trí lực 靜慮解脫等持等至發起雜染清淨智力.

Pāli: jhānavimokkha-samādhisamāpattīnaṃ saṃkilesaṃ vodānaṃ vuṭṭhānaṃ, sự xuất khởi thành tịnh, tạp nhiễm của các sự chứng nhập các thiền, giải thoát, tam-muội. Không có tương đương với bản Hán này.

¹⁸⁰⁵ . Tỳ-bà-sa, lực thứ bảy: biến thú hành trí lực 遍趣行智力.

Pāli: sabbatthagāminiṃ paṭipadaṃ, hành tích dẫn đến tất cả các định hướng.

¹⁸⁰⁶ . Tỳ-bà-sa, lực thứ tám: túc trụ tùy niệm trí lực 宿住隨念智力. Trong bản Hán này, lực này được keer chúng với biến thú hành trí lực.

Pāli: anekavihiṭṭaṃ pubbenivāsaṃ anussarati, nhớ lại vô số đời trước.

¹⁸⁰⁷ . Tỳ-bà-sa, lực thứ chín: tử sanh trí lực 死生智力. Pāli: dibbena cakkhunā... satte passati cavamāne upapajjamāne, bằng thiên nhãn, ..., thấy chúng sanh đang chết, đang tái sanh...

¹⁸⁰⁸ . Tỳ-bà-sa, lực thứ mười: lậu tận trí lực 漏盡智力. Pāli: āsavānaṃ khayā anāsavaṃ cetovimuttiṃ, lậu tận, vô lậu tâm giải thoát.

¹⁸⁰⁹ . So sánh, phẩm 27, kinh số 6. Văn và nghĩa không nhất quán giữa hai đoạn dịch này.

¹⁸¹⁰ . Câu văn này nghi là chép nhầm, dư, nên cho vào ngoặc.

¹⁸¹¹ . Nguyên Hán: nội pháp 內法; Hán dịch sai, hiểu nhầm antarāyikadharmā (pháp chướng ngại) thành antaradharmā, pháp trung gian hay nội pháp.

¹⁸¹² . Để bản nhảy sót kinh số 5. Kinh này được được bỏ khuyết ở cuối quyển 42, y các bản Tống, Nguyên, Minh.

¹⁸¹³ . Nguyên Hán: niệm chỉ quán. Có lẽ chỉ tức nhưng chép nhầm thanh chỉ quán. Xem kinh 8 phẩm 2 (niệm hư tức); kinh 5 phẩm 39.

¹⁸¹⁴ . Pali, A. X. 45. Pavesana

¹⁸¹⁵ . Hán: quốc gia 國家, nhà của nước, tức nhà của vua. Pali: rājantepura, nội cung hay hậu cung của vua; mười điều tai hại khi đi vào hậu cung của vua.

¹⁸¹⁶ . Hán: quốc gia, xem cht. 39 trên.

¹⁸¹⁷ . Hán: nhập quốc 入國, nên hiểu là nhập hậu cung.

¹⁸¹⁸ . Để bản nhảy sót.

¹⁸¹⁹ . Pali, A.X. 27. Mahāpañhā 1 (R.v. 48)

¹⁸²⁰ . Pali: *sabbaṃ dhammaṃ abhijānātha, sabbaṃ dhammaṃ abhiññāya viharathā'ti*, các người hãy chứng tri tất cả pháp. Sau khi chứng tri tất cả pháp, các người hay an trú.

¹⁸²¹ . Pali: *eko, āvuso, pañho eko uddeso ekaṃ veyyākaraṇaṃ, dve pañhā dve uddesā dve veyyākaraṇāni, ... dasa pañhā dasuddesā dasa veyyākaraṇāni'ti*, một câu hỏi, một tuyên bố, một trả lời, cho đến, mười...

¹⁸²² . Pali: *sammā nibbindamāno sammā virajjamāno sammā vimuccamāno sammā pariyantadassāvī sammadatthaṃ abhisamecca diṭṭheva dhamme dukkhassantakaro hoti*, chân chánh yếm ly, chân chánh ly tham, chân chánh giải thoát, chân chánh quan sát biên tế, chân chánh hiện quán nghĩa lý, ngay trong đời này mà chấm dứt biên tế khổ.

¹⁸²³ . Đề bản và Tống nhảy sót. Nguyên, Minh bỏ khuyết: *nhất luận nhất nghĩa nhất diễn*, một luận, một nghĩa, một diễn (điều mà Ta đã nói...)

¹⁸²⁴ . Có thể đề bản chép nhầm. Nguyên Minh: “luận hai, nghĩa hai, diễn hai.”

¹⁸²⁵ . Định nghĩa không thấy trong Pali.

¹⁸²⁶ . Pali: bốn loại thức ăn (*catūsu āhāresu*)

¹⁸²⁷ . Nguyên-Minh thêm: “Tóm tắt, năm thanh âm khổ. Đó gọi là Thánh đế Khổ.”

¹⁸²⁸ . Hán: 愛本

<lb n="0779a16"/>與欲[04]相應. Chính xác nên hiểu là “khái ái đương lai câu hữu với hỷ tham (Pali: *taṇhā ponobhavikā nandirāgasahagatā*, nhưng bản Hán có lẽ hiểu *ponobhavika*, đương lai hữu, là *pubbabhavika*?)

¹⁸²⁹ . Pali: năm thủ uẩn (*pañcasu upādānakkhandhesu*).

¹⁸³⁰ . Sáu pháp tôn trọng, xem kinh số 1 phẩm 37. Pali: sáu nội xứ (*chasu ajjhattikesu āyatanesu*).

¹⁸³¹ . Đây hiểu là tâm thường hòa hiệp như một với các bạn đồng tu.

¹⁸³² . Pali: *sattasu viññāṇaṭṭhitīsu*, bảy thức trú.

¹⁸³³ . Chính xác: một bộ phận của chư thiên.

¹⁸³⁴ . Chính xác: xuất hiện vào thời kiếp sơ.

¹⁸³⁵ . Hán dịch dư trú xứ thứ tám. Trú xứ của thức chỉ đến Vô sở hữu xứ thiên. Xem Tập dị 17, mục bảy pháp.

¹⁸³⁶ . Pali: *aṭṭhasu lokadhammesu*.

¹⁸³⁷ . Nguyên Hán: lợi suy hủy dự xung ky khổ lạc 利衰毀譽稱譏苦樂.

¹⁸³⁸ . Pali: *navasu sattāvāsesu*, chín hữu tình cư.

¹⁸³⁹ . Pali: *dasasu akusalesu kammāpathesu*, mười nghiệp đạo bất thiện

¹⁸⁴⁰ . Pali, A.X. 56-57. Sañña (R.v. 105).

- 1841 . Chỉ tử thi mà chim, thú ăn chưa hết.
- 1842 . Chie tử thi bị chim thú ăn.
- 1843 . Chín tướng đầu thuộc sáu đề mục trong 9 đề mục quán tử thi. Pali: *asubhasaññā* (bất tịnh ướng), *marasaññā* (tử tướng), *āhāre paṭikūlasaññā* (yếm nghịch thực tướng, ghê tởm thức ăn), *sabbaloke anabhiratasaññā* (thế gian bất khả lạc tướng), *aniccasaññā* (vô thường tướng), *anicce dukkhasaññā* (vô thường tức khổ tướng), *dukkhe anattasaññā* (khổ tức vô ngã tướng), *pahānsaññā* (đoạn tướng), *virāgasaññā* (ly tham tướng), *nirodhasaññā* (diệt tận tướng). Cf. *Tỳ-bà-sa 166* (tr. 836c23): vô thường tướng, vô thường khổ tướng, khổ vô ngã tướng, tử tướng, bất tịnh tướng, yếm thức tướng, nhất thiết thế gian bất khả lạc tướng, đoạn tướng, ly tướng, diệt tướng.
- 1844 . Tịnh tướng, xem thân, (và mọi vật), đều là sạch sẽ, đẹp đẽ, đáng ham thích.
- 1845 . Bản hán, hết quyển 42.
- 1846 . Pali, A. X. 69 Kathāvatthu 1 (R. v. 128).
- 1847 . Phi nghĩa, được hiểu là không liên hệ mục đích cứu cánh.
- 1848 . Pali: *dasayimāni kathāvatthūni* (mười luận sự): *appiccha* (thiếu dục), *santutṭhi* (tri túc), *paviveka* (viễn ly), *asaṃsagga* (không quân tụ), *vīriyārambha* (tinh tấn), *sīla* (giới), *samādhi* (định), *paññā* (hệ), *vimutti* (giải thoát), *vimuttiñāṇadassana* (giải thoát tri kiến).
- 1849 . Xem kinh số 4 trên, cht. 3.
- 1850 . Câu-lưu-sa 拘留沙. Không tìm thấy Pali tương đương. *Phiên Phạn ngữ 8* (tr. 1034c18): Câu-lưu-sa, dịch là Uê Trược 穢濁 (Karuṣa?), cũng dịch là Tác Sự 作事. Đoạn sau, kinh 4 phẩm 49: Phật tại thành Câu-lưu-sa pháp hành, tương đương Pali: Kammāsadhamma (Kammāsadamma), một thị trấn của nước Kuru.
- 1851 . Kinh 5 phẩm 36: vua Ác Sanh cai trị Nhân dân Ngũ đô.
- 1852 . Câu-thâm 拘[08]深, hay Câu-thiểm-di, Pali: Kosambī, thủ đô của vương quốc Vatsa (Vaṃsas), cai trị bởi vua Udena (Hán: Ưu-diên 優填). Thành Bà-la-nại 婆羅 <gaiji cb='CB0178' des='[木*奈]' nor='奈' mojikyō='M049171' mofont='Mojikyō M109' mochar='6ADE'>奈 </gaiji> 城, không rõ ở đâu trong vương quốc này.

¹⁸⁵³ . Sám tỳ kheo ni 識比丘

<lb n="0782c25"/>尼, có thể đồng nhất Pali: Khemā Therī (Skt. Kṣemā), nhưng truyền thuyết trên đây không thấy kể trong văn học Pali. Câu chuyện tương tự trên được kể trong *Soạn tập bách duyên*, với tên phiên âm Sai-ma tỳ kheo ni 差摩比丘尼.

¹⁸⁵⁴ . Xí nhiên pháp hành 熾然法行, một cách dịch khác của ý nghĩa “Hãy là ngọn đèn cho mình (hòn đảo an toàn cho mình). Pháp là ngọn đèn (hòn đảo), là chỗ nương tựa.” Cf. *Trường 6*, kinh 6; Cf. *Tạp (Việt) kinh 36*. Pali, S. iii. 42: *attadīpānaṃ, bhikkhave, viharataṃ attasaraṇānaṃ anañña-saraṇānaṃ, dhammadīpānaṃ dhammasaraṇānaṃ anaññasaraṇānaṃ yoni upaparikkhitabbā*.

¹⁸⁵⁵ . Thân ý chỉ 身意止, tức Thân niệm xứ, cf. *Tạp 24*, kinh 368.

¹⁸⁵⁶ . La-vân.

¹⁸⁵⁷ . Xem *Tứ phần 50* (tr. 943a19).

¹⁸⁵⁸ . Đại Quân-đầu 大均頭, tức Quân-đầu Sa-di, xem kinh 5, phẩm 48. Pali: Mahā-Cunda, tức Cunda-samaṇuddesa, em trai của ngài Xá-lợi-phất.

¹⁸⁵⁹ . TMN, bỏ chữ xuân. Phụ chú cuối quyển: “*Kinh nói, một trăm năm phải trải qua ba trăm mùa đông, hạ, thu. Tức mỗi mùa một trăm năm. Nói ba trăm, mà không nói xuân; đây là thuận theo ba mùa của Tây vực. Nói ba mùa, là mùa lạnh, mùa nóng và mùa mưa. Nói đông, tức là mùa lạnh ở nước đó. Hạ, tức mùa nóng, thu tức mùa mưa. Ba mùa ở đó, mỗi mùa có 4 tháng. Tính một năm có 12 tháng. Nay lấy đông, hạ, thu mà phỏng theo ba mùa, nhưng số tháng ít hơn thực tế, đó là vì dịch giả không rành ngôn ngữ địa phương.*”

¹⁸⁶⁰ . Hoàn hoạt địa ngục; thứ nhất trong 8 đại địa ngục. Cf. *Câu xá*

11 (tr. 41a02): đặng hoạt địa ngục 活

<lb n="0041a07"/>地獄. Trường kinh 20: Thế ký, phẩm địa ngục

(tr. 0121b29): Tưởng想. Câu-xá ibid. (tr.61c13): Tuổi thọ của Tứ đại vương là 500 năm, bằng một ngày một đêm trong địa ngục Đặng hoạt. Các con số tính toán trong bản Hán dịch này không chuẩn xác.

¹⁸⁶¹ . Câu-xá, ibid., 100 năm loài người bằng 1 ngày 1 đêm trên Tam thập tam. Thọ mạng ở đây cực lâu là 1000 năm, bằng 1 ngày 1 đêm trong địa ngục Hắc thẳng. Địa ngục Vô gián (A-tỳ) thọ một trung kiếp.

-
- ¹⁸⁶² . Câu-lợi; *Phiên phạn ngữ 10* (tr. 1054c08): Câu-lợi 拘利 ..., nên nói là câu-trí 拘致, dịch là 1 úc. Skt. koṭi.
- ¹⁸⁶³ . Bản hán, hết quyển 43.
- ¹⁸⁶⁴ . Hán: lưỡng thiệt, nhưng đây nên hiểu là ý ngữ, để không trùng lặp với tội ly gián đoạn dưới.
- ¹⁸⁶⁵ . Xem *Trung 9*, kinh 37. Pali, A. VIII. 20 Uposatha (R. iv. 204).
- ¹⁸⁶⁶ . Cấm giới, đây chỉ Ba-la-đề-mộc-xoa, Biệt giải thoát giới kinh.
- ¹⁸⁶⁷ . Thù-la quả 酬羅果, chưa rõ trái gì.
- ¹⁸⁶⁸ . Cf. *Tứ phần 1* (tr. 569a22): những vấn đề này do Xá-lợi-phất nêu lên hỏi Phật.
- ¹⁸⁶⁹ . Kệ Giới kinh, xem *Tứ phần giới bản*.
- ¹⁸⁷⁰ . Nguyên Hán: hành tích.
- ¹⁸⁷¹ . Kê-đầu thành. Pali: Ketumatī, cf. D. 26. Cakkavatti (R. iii. 75). Tham chiếu Hán, *Trường kinh 6* (tr. 41c22).
- ¹⁸⁷² . Diệp Hoa 葉華, có lẽ dịch nghĩa từ Skt. *elāpatra* (Pali: *erakapatta*), cùng tên với một Long vương mà đến thời Phật Di-lặc được thoát thân rồng.
- ¹⁸⁷³ . Tương-khư 壤佉. Trường. *ibid.* (tr. 42a09) Tương-già 儻伽. Pali, *ibid.* (tr. 75), Saṅkha.
- ¹⁸⁷⁴ . Bốn bảo tàng 寶藏, hàm mở quý. Xem đoạn sau, kinh 7, phẩm 51.
- ¹⁸⁷⁵ . Càn-đà-việt 乾陀越, một phiên âm khác cho Kiện-đà-la (Skt.: Gandhavati = Gandhāra). Đoạn sau, kinh 7 phẩm 51 âm là Càn-đà-vệ 乾陀衛. Tại đây, theo truyền thuyết Pali (Luật Thiện kiến), Tôn giả Mạt-điền-địa (Majjhantika) đã chinh phạt Long vương Aravāḷa, quy y dân xứ này. Về sau trở thành một trong hai trung tâm lớn của Hữu bộ.
- ¹⁸⁷⁶ . Y-la-bát 伊羅 <gaiji cb='CB0425' des='[金*本]' uni='9262' >鉢; Skt. *elāpatra*, nguyên tên của một Long vương, quản lý kho báu cùng tên. Xem kinh 7 phẩm 51 sau.
- ¹⁸⁷⁷ . Di-thê-la 彌梯羅. Đoạn sau, kinh 7 phẩm 51 âm là Mạt-đế-la 蜜 <lb n="0818c08"/>[22]締羅國 . Pali: Mithilā, kinh đô của vương quốc Videha, thời Phật.
- ¹⁸⁷⁸ . Ban-trù 般稠, kinh 7 phẩm 51 chép 斑稠. Nguyên tên một Long vương. Skt. Pāṇḍuka.

-
- 1879 . Tu-lại-tra 須賴吒. Skt. Suraṣṭa.
- 1880 . Kinh 7 phẩm 51: kho báu Tân-già-la 寶伽羅 ở nước Tu-lại-tra, do Long vương Tân-già-la quản lý. Skt. Piṅgala.
- 1881 . Kinh 7 phẩm 51: Đại bảo tàng Tương-khu 壤
<lb n="0818c15"/>佉 (Kst. Saṅkha) tại nước Bà-la-nại 婆羅 <gaiji
cb='CB0178' des='[木*奈]' nor='奈' mojikyo='M049171' mofont='Mojikyo
M109' mochar='6ADE'>奈(Vāraṇasī).
- 1882 . Kinh 7 phẩm 51: bốn Long vương hiến bốn đại bảo tàng.
- 1883 . Tu-phạm-ma 修梵摩. Pali: Subrahmā.
- 1884 . Tu-phạm-việt 梵摩越. Pali: Subrahmī.
- 1885 . Long hoa 龍華. Skt. Nāgapuṣpa. Pali: Nāgapupphiya (?), nhưng không thấy đề cập trong văn học Pali.
- 1886 . Nguyên Hán: phụng pháp. Hạng Tu-đà-hoàn lợi căn.
- 1887 . Tân-đầu-lô 寶頭盧, tức vị thứ nhất trong 16 A-la-hán kê trong *Pháp trụ ký*(T49n2030, tr. 13a9), phiên âm khác là Tân-độ-la Bạt-ra-xà 寶度羅跋囉情闍 (Skt. Pindola-bhāradvāja).
- 1888 . La-vân 羅云, tức La-hổ-la 囉怛羅 (Skt., Pali: Rāhula), thứ 11 trong 16 A-la-hán kê trong *Pháp trụ ký* (tr. 13a14).
- 1889 . Truyền thuyết phương Bắc, Đại Ca-diếp hiện vẫn nhập định trong núi Kê tức (Skt. Kukkuṭapāda-giri), nước Ma-kiệt-đà; cf. *Phú pháp nhan duyên* (T50n2058, tr. 301a16); *Pháp Hiến truyện* (T51n2085, tr. 863c27); *Tây vực ký 9* (T51n2087, tr. 919b25).
- 1890 . Có thể có sự nhầm lẫn trong bản Hán này.
- 1891 . Tứ sự 四事, đây chỉ bốn nhiếp sự, mà nội dung Hán dịch ở đây có khác.
- 1892 . Văn bản in là tụng 頌, cước chú in là ban 頒, TNM: ban 班.
- 1893 . Hán: thập nhất cai 十一 <gaiji cb='CB0108' des='[女*亥]' uni='59DF' >亥; mỗi cai là 10 triệu. Con số ở đây chỉ có tính tượng trưng.
- 1894 . Bản Hán, hết quyển 44.
- 1895 . Bản Hán, hết quyển 44.

-
- ¹⁸⁹⁶ . Tham chiếu Pali, D. 14 Mahāpadāna (R. ii. 1). Hán, *Trường 1*, kinh 1 “Đại bản”.
- ¹⁸⁹⁷ . Nguyên Hán: tánh 姓. Đoạn dưới cũng nói tánh thuộc Câu-lân-nhã. Có sự lẫn lộn về dụng ngữ trong bản Hán dịch này. Xem cmt. dưới.
- ¹⁸⁹⁸ . Tánh, Pali: *gotta*, tức dòng họ, chỉ phương diện huyết thống.
- ¹⁸⁹⁹ . Câu-lân-nhã 拘隣</gaiji>若. Pali: Koṇḍañña. Trên kia cũng nói là tánh Cù-đàm. Trường 1 cũng như Pali, chỉ nói tánh Câu-ly-nhã 拘利若, không nói đến tánh Cù-đàm.
- ¹⁹⁰⁰ . Bà-la-đọa 婆羅墮. Ba vị sau này, Trường 1 và Pali đều nói thuộc dòng họ Ca-diếp, như đoạn trên; không nói đến Bà-la-đọa.
- ¹⁹⁰¹ . Không thấy nơi nào khác nói Thích-tôn thuộc họ Câu-lân-nhã.
- ¹⁹⁰² . Ba-la-lợi 波羅利. Pali: Pāṭali, cây có hoa màu hồng nhạt, tên khoa học *Bignonia suaveola*.
- ¹⁹⁰³ . Phân-đà-lợi 分陀利. Pa;i: Puṇḍarīka, sen trắng.
- ¹⁹⁰⁴ . Để bản chép: ba-la 波羅; nên sửa lại là sa-la 沙羅. Pali: Sāla.
- ¹⁹⁰⁵ . Thi-lợi-sa 尸利沙. Pali: Sirīsa, Skt. śirṣa, hoa hợp hôn (Huyền ứng âm nghĩa).
- ¹⁹⁰⁶ . Ưu-đầu-bát-la 優頭跋羅. Pali: Udumbara.
- ¹⁹⁰⁷ . Ni-câu-lưu 尼拘留. Pali: Nigrodha, Skt. nyagrodha, một loại cây đa hay sung (*Ficus indica*).
- ¹⁹⁰⁸ . Cát tường 吉[30]祥. Pali: Assattha; Skt. aśvattha, cây yường thọ (*Ficus religiosa*).
- ¹⁹⁰⁹ . Đại Đạo Sư. Trường 1, thị giả Vô Ưu 無憂. Pali: Asoka.
- ¹⁹¹⁰ . Thiện Giác. Trường 1, thị giả Nhẫn Hành 忍行. Pali: Khemaṅkaro.
- ¹⁹¹¹ . Thắng Chúng. Trường 1, thị giả Tịch Diệt 寂滅. Pali: Upasanto.
- ¹⁹¹² . Cát Tường. Trường 1, thị giả Thiện Giác 善覺. Pali: Buddhijo.
- ¹⁹¹³ . Tỳ-la-liên. Trường 1, thị giả An Hòa 安和. Pali: Sotthijo.
- ¹⁹¹⁴ . Đạo Sư. Trường 1, thị giả Thiên Hữu 善友. Pali: Sabbamitto.
- ¹⁹¹⁵ . Nguyên Hán: đặc.
- ¹⁹¹⁶ . Cf. Tập (Việt) kinh 1244; Ud. 4.4. Juṇha.

-
- ¹⁹¹⁷ . Đẳng Thọ 等壽 và Đại Trí 大智. Pali: Sañjīva, Vidhura; cf. D.ii. 7.
- ¹⁹¹⁸ . Trung kinh 131, M. 50: nhập diệt tận định (saññāvedayitanirodha).
- ¹⁹¹⁹ . Hoàn Hoạt 還活, Pali: Sañjīva (cf. M.i. 333), trên kia dịch là Đẳng Thọ.
- ¹⁹²⁰ . Cây Trú độ (Pali: Pāricchattaka) trên trời Tam thập tam. Xem kinh số 2 phẩm 39. Cf. Trung 1, knh 2 (tr. 422a20).
- ¹⁹²¹ . Bản Hán, hết quyển 45.
- ¹⁹²² . Tham chiếu Pali, A. XI. 18 (R. v. 347) , M. 33 Gopāka (R. i. 410). Hán, *Tap* (Việt) 909.
- ¹⁹²³ . Hán: ma loát 摩刷. Pali: *na āsāṭṭikaṃ hāretā*, không diệt trứng ruồi nhặng.
- ¹⁹²⁴ . Thời nghi 時宜, đoạn dưới: thời nghi thực, cho ăn đúng lúc.
- ¹⁹²⁵ . Pali: không coi trọng con bò đầu đàn.
- ¹⁹²⁶ . Nguyên Hán: tạo chúng ương diệt 造眾殃豐 (?). Pali: Do không phòng hộ nhãn căn khiến các pháp ác bắt thiện, tham, ưu trôi chảy vào.
- ¹⁹²⁷ . Bản Pali: không che đậy vết thương (*na vaṇaṃ paṭicchādetā*): Tỳ kheo không phòng hộ nhãn căn.
- ¹⁹²⁸ . Bản Pali: không diệt trứng ruồi, tức không dứt bỏ ba bất thiện tâm: dục (*kāma vitakkaṃ*), sân (*byāpāda vitakkaṃ*), hại (*vihiṃsā vitakkaṃ*).
- ¹⁹²⁹ . Hán dịch có chỗ bất nhất. Trên kia, đây là mục Tỳ kheo biết điều sở ái.
- ¹⁹³⁰ . Đoạn trên, bốn ý chỉ (niệm xứ) trong mục biết ruộng cỏ. Tám Thánh đạo, trong mục biết chỗ qua sông.
- ¹⁹³¹ . Văn dịch không nhất quán. Ở đây, vắt sữa biết chừa lại.
- ¹⁹³² . Hán dịch sót một đoạn Phật trả lời A-nan.
- ¹⁹³³ . Mười một hạnh đầu đà, xem kinh 5 phẩm 12; văn dịch trong 2 đoạn có một điểm khác nhau
- ¹⁹³⁴ . Trong bản: Đa-tát-a-kiệt 多薩阿竭.
- ¹⁹³⁵ . Ở đây nên hiểu là các đệ tử nổi tiếng, được nhiều người biết (Pāli: abhiññāta).
- ¹⁹³⁶ . Câu-lưu-sa Pháp hành thành 拘留沙法行城. Pali: Kammāsadamma (Kammāsadhamma), thị trấn của người Kuru.
- ¹⁹³⁷ . Tượng Xá-lợi-phất 象舍利弗, Pali: Hatthisāriputta, cũng gọi là Citta Hatthisāriputta, hay Hatthirohaputta. Ông xả giới hoàn tục sáu lần.
- ¹⁹³⁸ . Nguyên Hán: ái dục dĩ tận 欲愛已盡. Dịch ngữ không chính xác, do đó không nên nhầm với ái tận giải thoát (Pali: *tāṇhakkhayavimutti*) của A-la-

hán. Đây chỉ Tiên nhân ly dục, những vị đắc sơ thiền, không bị lôi cuốn bởi ham muốn dục giới.

¹⁹³⁹ . Định nghĩa này rất gần với Pali, nhưng văn dịch không được rõ. Cf. D. 22 (R.ii. 305): *yā tesam tesam sattānam tamhi tamhi sattanikāye jāti sañjāti okkanti abhinibbatti khandhānam pātubhāvo āyatanānam paṭilābho, ayaṃ vuccati, bhikkhave, jāti*, “từng loại từng loại chúng sanh, trong từng giới loại, sự xuất sanh, sản sanh, nhập thai, chuyển sanh, năm uẩn xuất hiện, nhận được các xứ, đó gọi là sanh.”

¹⁹⁴⁰ . Cf. *Trung 24*, kinh 97, A-nan phát biểu tương tự. Cf. *Trưởng 10*, kinh 13; Pali, D. 15 Mahānidāna.

¹⁹⁴¹ . Nguyên hán: duyên bản, đồng nghĩa với từ *nidāna* (Pali), có khi được dịch là nhân duyên.

¹⁹⁴² . Sanh xứ, đây hiểu là huyết thống thọ sanh (Pāli: jāti).

¹⁹⁴³ . Nguyên Hán: câu 駒, ngựa con; cũng chỉ lừa con.

¹⁹⁴⁴ . Hán: lô mã 驢馬, con ngựa có liên hệ đến lừa. Phân biệt với mã lô 馬 <lb n="0798c06"/>驢 nói sau. Lưu ý danh từ làm định ngữ.

¹⁹⁴⁵ . Nghĩa 義, đây nên hiểu là vật. Pali: *attha*, hay Skt. *artha*.

¹⁹⁴⁶ . Chuyên chánh 專正, đoạn dưới nói là tịnh 淨, đều chỉ ý nghĩa huyết thông thuần tịnh tức không bị lai giống.

¹⁹⁴⁷ . Nguyên hán: tánh 姓, chỉ giai cấp xã hội.

¹⁹⁴⁸ . Cf. *Trưởng 6*, kinh 5 Tiểu duyên; Pali, D 24 Aggañña.

¹⁹⁴⁹ . Để bản: Phạm chí thiên lộ hữu kiên trường quy xoa thủ bạch Thế tôn từ trần tánh danh Thi la 梵志偏露右肩。長跪叉手。白世

<lb n="0799b22"/>尊自陳姓[17]名施羅 (19 chữ); đoạn văn này không phù hợp sự việc đang xảy ra. Ở đây dịch theo bản Nguyên Minh: Si-ninh phạm chí báo Thi la phạm chí viết 翅甯梵志報施羅梵志曰 (10 chữ).

¹⁹⁵⁰ . Việt dịch bỏ 4 từ: tự tương ngu lạc 自相娛樂, vốn dịch từ *viharati*: an trú; do đó không thể dịch sát: “cùng vui thú với nhau.” Vừa ngây ngô mà dễ gây ngộ nhận.

¹⁹⁵¹ . Nguyên hán: Thế hựu 世祐, có khi dịch là Thế Tôn, dịch từ *bhagava*.

¹⁹⁵² . Bản Hán, hết quyển 46.

¹⁹⁵³ . Trong bản Hán không có ưu-bà-di.

¹⁹⁵⁴ . Tham chiếu Pali, M 65 Baddāli, 66 Laṭukikopama. Hán, *Trung*, kinh 194, kinh 192.

¹⁹⁵⁵ . Nhất tọa thực 一坐食. Pali: *ekāsana*, có hai giải thích. Hoặc *eka-asana*: một bữa ăn; hoặc *eka-āsana*: một chỗ ngồi. Tất cả các bản Hán đều hiểu theo nghĩa sau. Ý nghĩa này liên hệ hai điều luật. Thứ nhất, liên hệ điều luật phi thời thực. Thứ hai, liên hệ điều luật dư thực pháp.

¹⁹⁵⁶ . Quan điểm của Đại chúng bộ về nhất tọa thực. Quan điểm này không được Thương tọa bộ và Hữu bộ đồng tình.

¹⁹⁵⁷ . Hán: hoại trai 壞齋, có thể ăn quá ngộ. Điểm tranh luận giữa Thượng tọa bộ và Đại chúng bộ, Cf. *Tứ phần 54* (tr. 969c18): nhị chỉ sao thực 二指抄食. Pali, Pali: *dvaṅgulakappa*, nhị chỉ tịnh, được giải thích: *dvaṅgulāya chāyāya vītivattāya*, (được phép ăn quá trưa) khi bóng chưa quá hai ngón tay. Liên hệ điều luật phi thời thực. Vin.ii. 230.

¹⁹⁵⁸ . Trong bản: Ưu-đà-di 優

<lb n="0800c09"/>陀夷, tức Ca-lưu-đà-di nói trên. Vì Ưu-đà-di (Pali: Udāyi) có nước da rất đen, nên xước danh là *Ca-la* (Pali: *kāla*, đen).

¹⁹⁵⁹ . *Trung*, *ibid*, và Pali, *ibid*., bà chỉ hoảng sợ, nhưng không chết.

¹⁹⁶⁰ . Để bản: thống 痛 . TNM: bệnh.

¹⁹⁶¹ . Các bộ luật như nhau: Tỳ kheo ăn xong (đã đứng dậy), rồi ăn lại, hay ăn thêm, phải tác pháp dư thực.

¹⁹⁶² . Điều luật: Tỳ kheo ăn xong, nếu nhận được thêm nữa, có thể ăn nhưng phải tác pháp dư thực.

¹⁹⁶³ . Luật quy định: mỗi Tỳ kheo chỉ được sở hữu ba y, không được quá.

¹⁹⁶⁴ . Diện Vương, xem kinh 6 phẩm 4. Tham chiếu, A.i.25: Thọ trì y phục thô xấu (lūkhacīvaradhārānaṃ) là Mogharājāti.

¹⁹⁶⁵ . *Trung*, *ibid*., suốt ba tháng hạ an cư.

¹⁹⁶⁶ . Nguyên trong bản.

¹⁹⁶⁷ . Cát Hộ 吉護, dịch nghĩa của Bạt-đà-bà-la, Skt. Bhadrāpāli (?). Pali, *ibid*.: Baddāli.

¹⁹⁶⁸ . Tức tâm 息心, định nghĩa từ sa-môn. Pāli: samaṇa (Skt. śramaṇa).

¹⁹⁶⁹ . Trong bản, chép là “phạm chí.” Định ngữ từ bà-la-môn; Pāli: brāhmaṇa.

¹⁹⁷⁰ . Mộc dục 沐浴, một từ chỉ A-la-hán, người đã tắm sạch.

¹⁹⁷¹ . Nguyên Hán: Thích sí 釋翅, phiên âm từ tương đương Pali: Sakkesu, sở y cách của từ Sakka.

¹⁹⁷² . Nhân duyên Đề-bà-đạt-đa xuất gia, cùng các Vương tử họ Thích, xem *Tứ phần 4* (tr.590b13tt). Pali, *Cullavagga* vii. Vin. ii. 180ff.

¹⁹⁷³ . Phân-đàn huệ thí 分檀

<lb n="0802b20"/>惠施. Pali: piṇḍadāyaka, bố thí vật thực. Xem cht. 46, kinh 2 phẩm 29.

¹⁹⁷⁴ . Có lẽ đây là truyền thuyết riêng của các nhà truyền Tăng nhất. Tất cả các bộ đều không thừa nhận giới cụ túc được phép tự thọ.

¹⁹⁷⁵ . Tu-la-đà, có thể đồng nhất với Pali Surādha, Theragāthā 135-6; nhưng không có liên hệ gì đến Devadatta.

¹⁹⁷⁶ . Một cách trình bày khác về bốn thần túc (như ý túc): dục tam-ma-địa, cần (tinh tấn) tam-ma-địa, tâm tam-ma-địa, quán tam-ma-địa. Cf. *Tập dị 5* (tr.391c26).

¹⁹⁷⁷ . Trong đoạn này, văn dịch Hán hình như nhảy sót, nên thiếu mạch lạc so với đoạn tiếp theo. Từ đây trở xuống, nên xem là lời tự rao truyền của Đề-bà-đạt-đa, chứ không lời tiên đoán của Phật.

¹⁹⁷⁸ . Các Luật bộ đều nói, Đề-bà-đạt-đa đề nghị Phật chấp thuận 5 điều luật mới khắt khe hơn. Phật bác bỏ. Đề-bà-đạt-đa tự công bố luật mới. 500 Tỷ kheo tách khỏi Tăng đi theo. Tăng bị vỡ.

¹⁹⁷⁹ . Đây muốn nói Đề-bà-đạt-đa phạm tội phá hòa hiệp tăng. Nhưng diễn tiến câu chuyện được kể trên đây, nếu theo phân tích của các bộ luật, không hội đủ yếu tố để thành phá Tăng. Nên nghi ngờ chuyện kể ở đây không phải chính thống, mà chỉ là một loại truyền thuyết nhân gian, thiếu căn bản Luật và Pháp.

¹⁹⁸⁰ . Hán: hoại Thánh chúng 壞聖眾, tức phá Tăng, hay phá hòa hiệp Tăng.

¹⁹⁸¹ . Đoạn văn thiếu mạch lạc xét theo ngữ cảnh. Hán dịch có thể nhảy sót.

¹⁹⁸² . Trong đề bản: A-xà-thế vương.

¹⁹⁸³ . Xem kinh 11 phẩm 17.

¹⁹⁸⁴ . Truyện kể trên, kinh 5 phẩm 18.

¹⁹⁸⁵ . Xem kinh 5 phẩm 18.

¹⁹⁸⁶ . Hán: thuần tửu 醇酒, một loại rượu cực mạnh.

¹⁹⁸⁷ . Nguyên Hán: long tượng 龍象, chỉ loại voi chúa.

¹⁹⁸⁸ . Bài kệ, như knh 5 phẩm 18.

¹⁹⁸⁹ . Pháp Thí 法施. Trên kia, kinh 2 phẩm 5, phiên âm là Đàm-ma-đề-na. Đồng nhất với Pali, Dhammadinnā, đệ nhất thuyết pháp trong các Tỳ kheo ni. Cf. A.i. 25

¹⁹⁹⁰ . Tội ngũ nghịch thứ ba: giết A-la-hán. Vì Tỳ kheo ni này là một A-la-hán. Nhưng không thấy truyền thuyết nơi khác Tỳ kheo ni này bị Đề-bà-đạt-đa giết.

¹⁹⁹¹ . Đề bản: thân. Bản khác: Phật thân.

¹⁹⁹² . Hán: yếu hạnh; đây chỉ hạnh trạng tương lai mà Phật dự báo.

¹⁹⁹³ . Đề bản: điều, khắc chạm. bản khác: điều: điều phục.

¹⁹⁹⁴ . Đề bản chép: vô. Nghi là chữ *nguyên* chép nhầm.

¹⁹⁹⁵ . Đề bản: vô do. bản khác: ác nguyên.

¹⁹⁹⁶ . Nghi trong đề bản chép thiếu.

¹⁹⁹⁷ . Tu từ vô lương tâm.

¹⁹⁹⁸ . Bản Hán, hết quyển 47.

¹⁹⁹⁹ . Nguyên Hán: Như Lai thần tự 神寺.

²⁰⁰⁰ . Đây chỉ hình tượng của Phật.

²⁰⁰¹ . Tham chiếu Pali, M 83 Makkhādeva (R. ii. 74). Hán, *Trung 13*, kinh 67.

²⁰⁰² . Mật-thí-la 蜜 <gaiji cb='CB2683' des='[口*提]' mojikyoo='M004266'

mofont='Mojikyo M101' mochar='700B'>藩 </gaiji>[21](<note

type="inline">土反

<lb n="0806c22"/>利 </note>)羅. Trung 13: Phật tại nước Tỳ-đà-đề 鞞陀提,

rồi đi đến Di-tát-la 彌薩羅; ngụ trong vườn xoài Đại thiên 大天 <gaiji

cb='CB0178' des='[木*奈]' nor='奈' mojikyoo='M049171' mofont='Mojikyo

M109' mochar='6ADE'>奈 </gaiji>林. Pali: Phật trú tại Mithilā, trong khu

vườn xoài Makkhādeva. Mihilā là thủ của vương quốc Videha. Bản Hán

đồng nhất Videha với Magadha.

²⁰⁰³ . Nguyên Hán: thực hậu khởi 食後起, dịch nghĩa đen là “ăn xong đứng dậy.” Trung 13, ibid. Thế tôn đang đi trên con đường. Pali: *aññatarasmiṃ padese*, tại một địa điểm nọ.

²⁰⁰⁴ . Đại Thiên 大天. Pali: Makkhādeva.

²⁰⁰⁵ . Độc đĩnh thọ 獨挺樹. Pali (Skt.): *tāla*, một loại cây cọ, lá hình quạt.

Thường dùng so sánh chiều cao. Đoạn này nghi do dịch giả Hán thêm vào chứ không có trong nguyên bản Phạn.

-
- ²⁰⁰⁶ . Đề bản: thừa vân 乘[09]雲. TNM: thừa hư.
- ²⁰⁰⁷ . Đề bản chép: Mãn-hô 滿呼. Tên Pali của nó là Uposatha; Trung 13 âm là Vu-sa-hạ 于娑賀. Do đó sửa lại, đọc là Vũ-hô.
- ²⁰⁰⁸ . Bà-la-hàm 婆羅[21]含. Phụ chú trong đề bản: “Tiếng nước Tần nói là *phát minh* 髮鳴 (tóc kêu!), lông đuổi đỏ.” Pali: Valāhaka.
- ²⁰⁰⁹ . Mạn-na-kha-lợi 曼那呵利. Phụ chú trong đề bản: “Tiếng nước Tần nói là đoạt tình 奪情.” Skt. mānohāri?
- ²⁰¹⁰ . A-la-tha-chi 阿羅<gaiji cb='CB0056' des='[口*他]' uni='5483'>啞</gaiji>
<lb n="0807c22"/>[38]吱. Phụ chú trong đề bản: “Tiếng nước Tần gọi là Tài Tràng 財幢.” Skt. arthaketu/ arthadhvaja?
- ²⁰¹¹ . Tỉ-tì-na 比毘那. Phụ chú trong đề bản: “Tiếng nước Tần gọi là Vô Úy 無畏.” Skt. Vibhī(ṣa)na?
- ²⁰¹² . Đề bản: Kiếp-bác 劫[*]北. TNM: Kiếp-tỷ. Pali: Kappaka
- ²⁰¹³ . Nguyên hán: bốn phạm hạnh.
- ²⁰¹⁴ . Nhảm. Phụ chú trong bản hán: “Tiếng nước Tần gọi là Bất Huyền (không nháy mắt).” Pali: Nemi.
- ²⁰¹⁵ . Thủ-đà-hội: Tịnh cự thiên.
- ²⁰¹⁶ . Cùng-tỉ-ni 窮鼻尼. Phụ chú trong bản hán: “Tiếng nước Tần gọi là Cự đoan chánh 極端正.” Skt. Kumbhinī?
- ²⁰¹⁷ . Thiện Tận vương (?).
- ²⁰¹⁸ . Ngũ giảm, từ dịch khác cùng nghĩa ngũ trược. Pāli: kasāya.
- ²⁰¹⁹ . Đề bản chép nhầm thành 20 ức.
- ²⁰²⁰ . Nguyên Hán: đại nê-lê 大泥[20]黎.
- ²⁰²¹ . Đế-xá; có thể Pali: Tissa. Có nhiều Tỳ kheo Tissa trong Pali, nhưng không thấy ai đọa địa ngục. Chỉ có một Tissa tiếc y, chết đầu thai làm con chuột, cố cản không cho Tăng chia y của ông.
- ²⁰²² . Cù-ba-ly, xem kinh 5 phẩm 21 trên.
- ²⁰²³ . Mạt-khư-lê, Pali: Makkhali, một trong sáu tôn sư ngoại đạo.

²⁰²⁴ . Ứng khí di dư 應器遺餘, chưa rõ nghĩa. Ứng khí thường hể là dịch nghĩa từ bát-đa-la tức bình bát khát thực của Tỳ kheo.

²⁰²⁵ . Để bản chép: danh sắc tri như chân. Nghi chép nhầm. Nay sửa lại theo định cú thường gặp.

²⁰²⁶ . Để bản chép thiếu câu này.

²⁰²⁷ . Tham chiếu Pali, M. 21 Kakacūpama (R.i.222). Hán, Trung 50, kinh 193.

²⁰²⁸ . Mậu-la-phá-quần 茂羅破群. *Trung* kinh 193: Mậu-lê-phá-quần-na 牟[*]犁破群那. Pali: Moliya-phagguno.

²⁰²⁹ . Nguyên hán: đọa. Tức phạm tội đọa hay ba-dật-đề. Tứ phần điều 68; Ngũ phần, điều 48; Tăng kỳ, 45; Thập tụng, Căn bản, điều 55. Pali, Pāc. 68. Theo Tứ phần, trương hợp này gọi là “không xả bỏ ác kiến.” Nguyên nhân do bởi Tỳ kheo A-lê-tra (pali: Ariṭṭha).

²⁰³⁰ . Tứ phần, điều khoản ba-dật-đề 69: hỗ trợ Tỳ kheo bị xả trí (do không chịu xả bỏ ác kiến), cũng phạm ba-dật-đề. Ngũ phần, điều 49; Tăng kỳ, điều 46; Thập tụng, Căn bản, điều 56. Pali, Pāc, 69.

²⁰³¹ . Nguyên hán: bại kiếp.

²⁰³² . Bản Hán, hết quyển 48.

²⁰³³ . Tham chiếu Pali, S.15.3 Asu (R. ii. 179). Hán, *Tạp* (Việt) 1319.

²⁰³⁴ . Bảy xứ thiện, được nói rất nhiều trong các A-hàm cũng như Nikāya. Nói đủ (Cf. *Tạp* 2, kinh 42, tr. 10a05): sắc, sắc tập, sắc diệt, sắc diệt đạo, sắc vị, sắc hoạn, sắc ly. Pali, S. xxii. 57 Sattaṭṭhāna (R. iii. 61) : rūpaṃ, rūpasamudayaṃ, rūpanirodhaṃ, rūpanirodhagāminiṃ paṭipadaṃ, rūpassa assādaṃ, rūpassa ādīnavaṃ, rūpassa nissaraṇaṃ.

²⁰³⁵ . Nguyên Hán: xà-tuần 蛇旬, một âm khác của trà-tì. Pali: *jhāpeti*.

²⁰³⁶ . Nguyên hán; thâu-bà 偷婆; phiên âm của *stūpa* (Skt.) hay *thūpa* (Pali).

²⁰³⁷ . Để bản chép thiếu mục số 4 này.

²⁰³⁸ . Tham chiếu Pali, M.16 Cetokhila (R. i. 101). hán, *Trung* 56, kinh 106 (Tâm uế 心穢).

²⁰³⁹ . Nguyên Hán: tâm ngũ tộ 心五

<lb n="0817a18"/>弊. Cf. *Trung* 56: tâm ngũ uế 心中五穢; *Tập dị*

11 (tr 416b29): ngũ tâm tãi 五心裁. Pali: pañca *cetokhilā*, năm trạng thái hoang dã của tâm.

- ²⁰⁴⁰ . Hán: tâm ngũ kết 心五結. Trung 56: tâm ngũ phục 心中五縛; *Tập dị* 11 (tr.0418a13): ngũ tâm phục">五心縛者.
- ²⁰⁴¹ . Hiểu là không cởi mở, không quyết đoán.
- ²⁰⁴² . Hiểu là không có tịnh tín.
- ²⁰⁴³ . Hán: kê tử 雞子, gà con. Cũng có thể hiểu là trứng.
- ²⁰⁴⁴ . A-na-bân-đề 阿那邠邸. Đề bản chép nhầm là A-na-bân-kỳ 阿那邠祁.
- ²⁰⁴⁵ . Theo nguồn Pali, ông có một con trai tên Kāla, và 3 người con gái: Mahā-Subhaddā, Cūla-Subhaddā, Sumanā.
- ²⁰⁴⁶ . Xem kinh 3 phẩm 48 trên.
- ²⁰⁴⁷ . Hán; viên cổ 員鼓.
- ²⁰⁴⁸ . Hán: bễ cổ 鞞[04]鼓.
- ²⁰⁴⁹ . Xem kinh 3 phẩm 48.
- ²⁰⁵⁰ . Bản Hán có thể nhảy sót nên đoạn văn thiếu mạch lạc.
- ²⁰⁵¹ . Bảo vũ xa 寶羽車, xe có gắn lông chim; xem kinh 1 phẩm 23.
- ²⁰⁵² . Mật-si 蜜[09]絛, trên kia chép Mật-đế.
- ²⁰⁵³ . Tham chiếu Pali, M. 143. Anāthapiṇḍikovāda (R. iii. 257). Hán, *Trung* 6, kinh 28.
- ²⁰⁵⁴ . Hán: bắt khởi ư sắc 不起於色. Pali: *na cakkhuṃ upādiyissāmi*, tôi không chấp thủ sắc; nhưng bản Hán đọc là *uppādessāmi*, tôi sẽ không khởi
- ²⁰⁵⁵ . Pali: *na ca me cakkhunissitaṃ viññāṇaṃ bhavissati*, tôi cũng không có thức y nơi mắt.
- ²⁰⁵⁶ . Hán: kim thế, hậu thế. Pali: *idhalokaṃ, paralokaṃ*, thế giới này, thế giới khác.
- ²⁰⁵⁷ . Các từ khác nhau chỉ tự ngã: ngã 我 (Pali: *attā*, Skt. *ātman*), nhân 人 (Pali: *puggala*, Skt. *pudgala*), thọ mạng 壽命 (Pali, Skt.: *jīva*), sĩ phu 士夫 (Pali: *purisa*, Skt. *puruṣa*), manh triệu 萌</gaiji>兆 (=bằng triệu? có dấu hiệu nảy mầm, Pali, Skt. *bhūta*, mầm sống, sinh vật, linh vật).
- ²⁰⁵⁸ . Pali, A-nan hỏi Cấp Cô Độc: *olīyasi kho tvaṃ, gahapati, saṃsīdasi kho tvaṃ, gahapati?* “Giả chủ, ông đang bám chặt lấy (sự sống), hay đang chìm lìm (chết)?”
- ²⁰⁵⁹ . Tiên nhân chúng; Tiên nhân ở đây chỉ Phật. Chúng, dịch nghĩa của Tăng. Pāli: *isisaṅgha*.

²⁰⁶⁰ . Vị trí trí 未知智, trí chưa biết, chỉ trí tuệ của bậc hữu học.

Pali: *anaññāta*.

²⁰⁶¹ . Tham chiếu Pali, A.VII 59 Sattabhariyā (R. iv. 91).

²⁰⁶² . Thận Sanh 善

<lb n="0820c05"/>生, Pali: Sujātā.

²⁰⁶³ . Theo tài liệu Pali, cô là em gái út của bà Visakhā, con của Trưởng giả Dhanañjayasetṭhi.

²⁰⁶⁴ . Pali: có bảy loại vợ

²⁰⁶⁵ . Hán: thọ sanh phần 受生分.

²⁰⁶⁶ . Bản Hán, hết quyển 49. (30 Chạp, Giáp thân).

²⁰⁶⁷ . Đại Ái Đạo 大愛道, di mẫu của Phật. Nguyên Skt. Mahāprajāpatī (Pali: Mahāpajāpatī), phiên âm là Ma-ha Ba-xà-ba-đề摩訶波闍波提, dịch là Đại Sanh Chủ 大生主. Một số Hán dịch là Đại Ái Đạo, có lẽ Skt đọc là Mahāpriyapaṭi (?).

²⁰⁶⁸ . Cao đài tự 高臺寺. Pali: Kūṭagārasālā (Kūṭagāra-vihāra?), tại đây, Bà cùng 500 Thích nữ lần đầu tiên trở thành Tỳ kheo ni. Nhưng không thấy nói có chùa ni ở đâu đây.

²⁰⁶⁹ . Tài liệu Pali nói, khi dừng chân tại miếu Cāpāla, Phật báo hiệu sẽ nhập Niết-bàn. Miếu Cāpāla ở gần Vesāli, nhưng không rõ bao xa. Lúc này, Bà đã 120 tuổi.

²⁰⁷⁰ . Các Tỳ kheo ni danh tiếng, Sai-ma 差摩, Ưu-bát Sắc 優鉢色, Cơ-lợi-thí 基利施, Xá-cừ-lê 舍仇梨, Xa-ma 奢摩, Bát-đà-luyện-chá 鉢陀闍柘, Bà-la-chá-la 婆羅柘羅, Ca-chiên-diên 迦旃延, Xà-da 闍耶, xem phẩm 5. Nhưng phiên dịch không thống nhất.

²⁰⁷¹ . Danh sách đã nêu trên, nhưng đây lại có vài phiên âm khác, không thống nhất.

²⁰⁷² . Bản Hán kết vấn tắt nên có vẻ thiếu. A-la-hán không nhập Niết-bàn trong Diệt tận định.

²⁰⁷³ . Nguyên bản: phân-đàn bố thí.

²⁰⁷⁴ . Da-duy 耶維, trên kia, kinh 3 phẩm 51 âm là xà-tuần, đều là phiên âm khác của trà-tỳ, tức hỏa thiêu.

²⁰⁷⁵ . Tức Bát-đà Ca-tỳ-ly, xem kinh 2 phẩm 5 trên.

²⁰⁷⁶ . Hán: như sát tượng bắt hyên 殺[03]象不眴. Bản khác chép là “giết chim.”

²⁰⁷⁷ . Đề bản chép là các Phật 各佛. TNM: Bích-chi-phật. Nhưng theo tài liệu Pali, thời bấy giờ có Phật Kassapa xuất hiện.

²⁰⁷⁸ . Kiếp-tì-la 劫毘羅. Pali: Kapila. Ap.ii. 583 (kệ 57), tên cha của bà Baddhā Kapilānī; tên mẹ là Sucīmātī. Hoặc là con gái của người bà-la-môn dòng họ Kosiyagotta.

²⁰⁷⁹ . Pho tượng vàng của công tử Pippali, tên tại gia của Đại Ca-diếp.

²⁰⁸⁰ . Tỷ-la ma-nạp. Pali: Pippalī-maṇava (Pippali). Xen cht. trên.

²⁰⁸¹ . Kiếp-tỳ-la 劫毘羅. Tức tên gọi đủ là Bạt-đà Kiếp-tỳ-la. Pali: Bhaddā Kapilānī.

²⁰⁸² . Pali, S 15.6 Sāsapā (R. ii. 182).

²⁰⁸³ . Thiếu chiều cao. Cũng một do tuần.

²⁰⁸⁴ . Bản Hán, hết quyển 50. (1 Giêng, Ất Dậu)

²⁰⁸⁵ . Pali, S 15. 5 Pabbata (R. ii. 181).

²⁰⁸⁶ . Pali, A.V 34. Sīha (R. iii. 38).

²⁰⁸⁷ . Ma-ha-bà-na-viên 摩訶婆那

<lb n="0826a02"/>園. Pali Mahāvana, Đại lâm, khu rừng gần Vesāli, chạy dài đến Hy-mã-lạp sơn.

²⁰⁸⁸ . Sư Tử Đại tướng 師子大

<lb n="0826a03"/>將. Pali: Sīhasenāpati.

²⁰⁸⁹ . Thí chủ đàn-việt; Pali: *dāyako dānapati*.

²⁰⁹⁰ . Pali: *sandiṭṭhikaṃ dānaphalaṃ*, quả báo bố thí thấy ngay trong đời hiện tại.

²⁰⁹¹ . Nguyên Hán: duyệt dự 悅豫.

²⁰⁹² . Đề bản: biến hối 變悔: bất biến hối. Đoạn văn có liên hệ đến chứng đắc các thiền và Thánh đế trí, nhưng không được rõ ràng.

²⁰⁹³ . Đề nhất nghĩa: chỉ mục đích cứu cánh, tức thấy Thánh đế.

²⁰⁹⁴ . Nguyên Hán: sản 嚙, chú nguyện hồi hương công đức sau khi ăn.

Pali: *anumodana*.

²⁰⁹⁵ . Xem kinh 2 phẩm 46 trên và các cht.

²⁰⁹⁶ . Nguyên Hán: điệu nghi.

²⁰⁹⁷ . Đề bản chép nhầm là khẩu (miệng).

²⁰⁹⁸ . Nguyên Hán: bắt khởi ý thức. Có lẽ chép nhầm. Nên hiểu, ý nhận thức pháp, nhưng không khởi các tướng về pháp.

²⁰⁹⁹ . Đề bản chép nhầm: kể thân hành và khẩu hành, không kể ý hành. Xem *Trung* 32 kinh 133: Ni-kiền Tử chủ trương thân phật quan trọng, còn khẩu và ý không quan trọng. Cf. Pāli, M. . 56 Upāli.

²¹⁰⁰ . Pháp cú Pali, Dhṃ. 1-2.

²¹⁰¹ . Đoạn văn này đề bản chép sót. Xem kinh 3 phẩm 47.

²¹⁰² . Đoạn văn này có nhảy sót nên không phù hợp với câu trả lời của Phật tiếp theo. Văn đầy đủ, xem kinh 3 phẩm 47 trên.

²¹⁰³ . Theo truyền thuyết Pali, Vua nghe lời sàm tấu giết Bandhula và 32 người con trai của ông này. Nhưng do thái độ không hận thù của vợ Bandhula là bà Mallikā-bandhula, vua khám phá ra sự sai lầm của mình nên rất hối hận.

²¹⁰⁴ . Đề bản: mười vạn. TNM: mười hai vạn. Nhưng, con số không phù hợp với kinh 10 phẩm 17, nói “tuổi thọ trời Tam thập tam là một nghìn năm; cũng có vị nửa chừng yếu. Tính số năm theo loài người là ba mươi sáu ức năm...”

²¹⁰⁵ . Con số này không phù hợp với số được kể trong kinh 10 phẩm 47 trên.

²¹⁰⁶ . Đề bản chó thể chép sót. Nên hiểu là một chút mật đầu lưỡi dao.

²¹⁰⁷ . Nguyên Hán: trì dụng trị xa, “dùng làm roi đánh xe (?) Nhưng, tham chiếu, *Trường* 19(tr. 124c28), nói về hình phạt trong địa ngục Vô gián.

²¹⁰⁸ . Tên các địa ngục: Nhiệt chích 熱[44]炙, nướng. Nhiệt thi 熱屎, phân nóng. Thích 刺, gai nhọn. Hôi 灰, tro. Dao thọ 刀樹, rừng dao. Tên tương đương và chi tiết, *Trường* 19, kinh 30 Thế ký, phẩm 4: Địa ngục.

²¹⁰⁹ . Đề bản chép là ác. TNM: hoạn.

²¹¹⁰ . Bản Hán, hết quyển 51. (3 Giêng, Át dậu).